

PUB. VIRGILII MARONIS

OPERA,

CUM

ANNOTATIONIBUS

Johannis Minelii.

Editio Altera, Correcta, &
à Mendis purgata.

DUBLINII:

Ex Officinâ GEORGII GRIERSON,
MDCCXXIII.

OPERA

OPERA

CUM

INNOTATIONIBUS

JOHANNIS MARONIS

ALICIA CORRECTOR

MENDIS

DUBLINI

EX OFFICIO GEORGI GRIBB

MDOCCXVIII

incip
rum f
d alia
ulo n
ntius
quae
is.
Ut ig
rgili
rgili
pellat
picer
num
nom
stom

V I T A

VIRG. MARONIS,

A U C T O R E

EBASTIANO CORRA DO.

VIRGILII vitam multi, sed admodum negligenter, scripserunt. Quod à nemine hæctenus animadversum miramur : quin dolemus interdum, Virgilium & Ciceronem linguæ Latinæ principes & in scribendo diligentissimos omnium, eorum suarum scriptores tam negligentes habuisse. Et alias de Cicerone : nunc aliqua quæ de Virgilio paulò negligentius scripta sunt, ipsi nos paulò diligentius & accuratius considerabimus : deinde pauca quædam, quæ sunt à cæteris omissa, nos addemus.

Ut igitur à Suida *Ὀβριnius* Græcè, sic à multis Virgilius Latinè scribitur : quasi verò qui primus Virgilius est dictus, à Vergiliis stellis vel à vere sit appellatus. Etsi non desunt qui dictum à verendo suspicentur : & Vergilium scriptum in veterum monumentis se vidisse testantur : nec eis credunt nomen hoc à virga deductum putant, vel possomniant. Certè Virgiliim matrem nescio quid

P. VIRGILII MAR.

de virga somniâsse scribunt. Et sanè non videri
iis esse credendum : cùm multò antea Romæ Vir-
gilius essent, ut in Ciceronis libris, & in veterum
monumentis videre licet : Et Servius Virgilius
Poëtam natum Virgilio patre testetur : quod si-
le vero ex eo videri potest, quod tum mos esset
filii (præsertim primo loco nati) non solû nomi-
sed etiam prænomena patrum sequerentur : ut
Tullius Cicero, M. Tullii Ciceronis filius est ap-
pellatus. Pater autem Virgilius vel colonus de-
ci, vel civitate donatus, nomen alicujus Virgi-
sequi potuit. Pierius certè noster, postquam quod
dici contra solent, levi brachio (quod aiunt) com-
futavit, Virgilium scribendum esse faciliè con-
cit, sive sit à virga, sive à virendo (ut quidam p-
tant) dictus. Nec enim desunt qui mordicus
lud teneant, à virga dictum : in quâ sententiâ
Cæcilius Minutianus, Apuleius, & Calvus ille
carmen hoc scripsit,

Et vates, cui virga dedit memorabile nomen.

Nos, qui non libenter in levissimis hisce rebus
sari solemus, si modo credimus huic Poëtæ nomi-
hoc præter morem ob aliquam causam impositu-
Antonio Thylesio præceptori nostro potius asse-
timur : qui putabat à virginali (sic enim loque-
tur) modestiâ & verecundiâ, Virgilium dictu-
fuisse. Hanc ego sententiam eò libentiùs sequi-
quod Poëta (ut Ausonius, vitæ scriptor, & Servius
affirmant) ex moribus etiam Græcè cognomen
cepit. Nam Parthenias est appellatus. Hinc
libris manu-scriptis penè omnibus, illa est inscrip-
tio, P. PARTHENIATIS VIRGILII MAR-
RONIS LIBER.

V I T A.

Et sanè quidem Virgilium, virum modestissimum fuisse, vel ipsius scripta demonstrant: in quibus nihil omnino reperias, quod in virginum cho-
legi non possit. Nec est cur hoc loco quis-
nam mihi vel Alexin vel Priapeia carmina velit
applicare: cum jam satis constet, nec amplius ea
carmina Virgilio tribui, & de Alexide doctos ho-
mines inter se dissentire. Sunt enim qui Cæsaris
puerum fuisse putent, quem Virgilius ita
laudavit ut Cæsari gratificaretur: quod si ve-
rum est, hic jam Virgilius nullam culpam sustinet.
Itaque scriptor Alexandrum vocat, & credit eum,
tam servus esset, ab Asinio Pollione Virgilio dona-
tum fuisse: nec videt (quod omnes videre possunt)
neque Alexandrum nomen esse servile: neque cau-
sam fuisse cur Virgilius eum quem jam donatum
cepisset, & cogere posset, tam multis versibus
secrearet. Ille verò semper (ut opinor) antea
servatus est Alexis: nec Cæsaris, aut Pollionis,
sed Mæcenatis servus fuit: qui cum pulcherrimus
esset, ut eum Virgilius amaret, Mæcenas conces-
sit, non eum donavit: ut Martialis libro octavo
ad Flaccum scribens ostendit,

*Jugera perdiderat misera vicina Cremonæ,
Flebat & abductas Tityrus æger oves:
Risit Tuscus eques, paupertatemque malignam
Reppulit, & celeri jussit abire fugâ.
Accipe divitias, & vatum maximus esto:
Tu licet & nostrum dixit Alexin ames.*

dixit, Licet ames nostrum Alexin: non dixit,
sed et habeas tuum. Cum Virgilius igitur Alexin
non haberet, eum tamen (quod licebat) amabat,
nihil quidem turpiter, sed ut Alcibiadem Socra-
& Alexin suum Plato, & suum T. Pom-
ponius

P. VIRGILII MAR.

ponius Atticus: quos Cicero & Virgilius imit
voluerunt. Valeant igitur qui scribunt Virgili
& impudicum fuisse, & olim à foemina, si Diis p
cet, ad mediam turrin pertractum, tamdiu sus
sum fuisse, donec ab omnibus videretur. Est eni
cum sine autore dicatur, tam falsum, quam qu
Servius, vitæ scriptor, & Franciscus Petrarca
literis etiam mandarunt: Ciceronem, cum ver
quosdam ex ejus Bucolicis audisset, & eum eti
aliquando vidisset, medium carmen illud, qu
Æneidi postea Virgilius inseruit, *MAGN*
SPEs ALTERA ROMÆ, protulisse, quod
eri nullo modo potuit: cum inter Ciceronis m
tem, & tempus illud quo vel ipsi scribunt Virg
um Romam venisse, & Bucolica scripsisse, a
minimum duodecim numerentur: tantum ab
ut Cicero vel ejus carmina ex Bucolicis aud
vel ipsum videre potuerit. Quin in Bucolicis
Poëta Pollionem Consulem vocat: & is anno ter
post Ciceronis mortem Consul fuit. Quod
quis id omninò verum esse contendat, illud agn
cat falsum necesse est, cum tum demum Rom
venisse, cum in agrorum divisione, quæ post
tonium & Cleopatram (C. Cæsare Octaviano
tium, & M. Valerio Messalâ, Consulibus) v
os, est facta, suos amisisset. Ego certè cum
libentiùs sentiam, qui hoc falsum putet, præ
tim cum sibi non consent qui hoc scribunt. Neque A
quidam opinantur, eam divisionem post Philipp
sem victoriam, alii post Antonium in Epiro vict
factam fuisse: alii utram victoriam complectunt
Quare res ipsa sic dubiè relinquitur, ut nos
que jam aliquid comminisci & dicere possim
videri nobis eam divisionem significari, quam
cemviri (quorum unus fuit Cicero) post D. Brut

VITA.

obsidione Mutinensi liberatum fecerunt: nam sic
 omnia quadrant: quod fieri potuit ut Virgilius ea
 divisione suos agros amiserit: deinde Romam pro-
 spectus, eos vel Pollionis (qui tunc aberat) literis,
 vel Octaviani (qui Romam redierat, certè tunc
 erat in Italiâ, & multum, quamvis esset juvenis,
 poterat) gratiâ recuperârit: atque, ut aliquam gra-
 viam referret, Bucolica scripserit, in quibus illud
 dixit, *Hic illum vidi juvenem.* Accedit, quòd
 Virgilius tunc annum vigesimum octavum age-
 bat, quo tempore Bucolica cœpit (ut Servius re-
 fert) scribere. Ita Cicero versus aliquos ex Bu-
 colicis audire, & ipsum etiam Virgilium videre
 potuerit: quamvis adhuc eâ de re dubitemus:
 quòd Eusebius ante bellum civile, quod inter Cæ-
 rem & Pompeium fuit, eum Romam venisse pro-
 demonstrat: & nos ita ratiocinari soleamus:
 Virgilius ante Ciceronis mortem Romam venit,
 agrum recuperavit, Bucolica scripsit, et ab ipso Ci-
 cerone tantopere commendatus est: verisimile non
 est, eum postea sic ignotum fuisse, ut diu stabuli
 minister esset: sin post Ciceronis mortem venit,
 Cicero neque versus ex Bucolicis audire, neque
 ipsum videre potuit, præsertim cum vitæ scrip-
 (quisquis ille fuit) affirmet, eum magistro sta-
 tili servisse, & Octavianum, jam tum Augustum
 principem fuisse: qui tamen neque princeps,
 neque Augustus (nisi multò post Ciceronis mor-
 tem) fuit appellatus. Quin si Cicero illum vidit,
 commendavit, necesse est, ea quæ de pullo, de
 panibus, de panibus, & de Octaviani dubitatione
 tribunt, falsa judicare, & dicere, eos contraria
 scribere: ut illud est contrarium, Virgilium mul-
 to post Antonium ad Actium victum, pro recupe-
 ro agro Bucolica scripsisse: & eundem Octavi-

P. VIRGILII MAR.

ano ab Actiacâ victoriâ reverso Georgica recitâssus
 quasi verò Bucolica post Georgica scripserit. Recto,
 spondeat fortasse quispiam, in vitâ scriptum esse serva-
 tionem agrorum post Philippensem victoriâ incho-
 factam fuisse. Esto: pugnat quoque: nam fuisse
 ea multò post Ciceronis mortem: ita ut nihil eorum
 rum, quæ de illâ referunt, fieri potuerit. Censor lib-
 Servius apertè dicit, Virgilium post agrum amplexu-
 sum Romam venisse: sed vitæ scriptor non tam diu ulte-
 cit quàm significat, eum prius Romæ fuisse, igno-
 Augusti familiaritate suoque carmine fretum, Augustus
 rio Centurioni resistere voluisse.

Quàm porrò illud absurdum, Virgilium nec ipsi
 Romanas inchoâsse, & offensum materiâ, & nominis
 minum asperitate, ad Bucolica transiisse? Nam Di-
 quæ materia major, aut pulchrior, quàm quæ nunc (i-
 Romanas comprehendit? quæ nomina minus? Nam
 pera, quàm Romana? Quin nec offensus est, solis a-
 de rebus Romanis tam multa in hisce libris scripta
 ut ita Servius dicat; *In antiquis invenimus, opus idem
 hoc appellatum esse non Æneidem, sed gesta populi Romanum
 mani.* Idem Servio dicenti, Virgilium res Albanas
 nas jam cœptas omisisse, respondemus. Quid quæ
 vitæ scriptor ille refert fuisse qui existimarét eum scripto-
 si diutiùs vixisset, quatuor & viginti libros usque
 ad Augusti tempora scripturum, atque alia quidam tribu-
 percursum, Augusti vero gesta diligentissimè tem-
 exsecuturum? Quæ quidem opinio, etsi (quod præponi-
 lò post ostendemus) falsa fuit, vel potius ab ipso. Neq-
 scriptore ficta, ostendit tamè magis quod diximus. Nam
 Virgilium nec materiâ, quam vellet percurrere, firmè
 nec asperitate nominum, quæ scribere cogitâssent, aut
 offensum fuisse. Illa igitur opinio de viginti quatuor
 or libris, & rebus Augusti, vel falsa, vel ficta, cogi-
 noscitur ita. Si de rebus Augusti plura scripta inia-

VITA.

fuisse, tam multa de illo, libro primo, sex-
 Rego, & octavo non dixisset, sed integram sibi rem
 esservasset. Quod verò ad viginti quatuor libros per-
 tinet, Virgilius Homerum sic imitatus est, ut illum
 brevitate & gravitate potissimum superârit. Ho-
 merus enim *ὁ δεινὸς Διογενῆς* in Ulysse viginti quatu-
 or libris, & *ὁ ἀεικλής* in Achille totidem libris ex-
 ampressit: & in Hectoris morte rem terminavit, nè,
 si ulterius fuisset progressus, Achillis mortem satis
 ignobilem persequi cogeretur. Virgilius verò
 hæc omnia duodecim libris, & in uno homine
 complexus est, & in Turni morte terminavit, ne
 ipse cogeretur ea, quæ de morte Æneæ non
 satis speciosa dicuntur, referre.

Nam Diversa quoque de Virgilii morte scribunt. *Pe-
 trarcha* (inquit Servius) *Tarenti in Calabriae civitate.*
Nam dum Metapontum cupit videre, valetudinem ex-
est, solis ardore contraxit. Vitæ verò scriptor ad hunc
 modum refert: *Cum Megara, vicinum Athenis op-*
usculum, visendi gratia peteret, languorem nactus est,
ubi quem non intermissa navigatio auxit ita, ut gravior
Albæ dies tandem Brundisium adventarit: ubi diebus
paucis obiit, X. Cal. Octob. Illum tamen ego
 eum scriptorem libentius, quàm Servium sequor: quan-
 tum quidem Eusebius etiam illum Brundisii obiisse
 tribuit, & ipse in epigrammate se à Calabris rap-
 tissimè testatur, in quibus Ptolemæus Brundisium
 præponit.

Neque verò minus in eo, quod ad Æneida cre-
 ximandam pertinet, dissentiant: quod Servius
 firmet, eum morientem incendi iussisse, sed Au-
 gustum, ne tantum opus periret, Tuccam & Va-
 quum emendare voluisse. Scriptor autem vitæ sic
 ait, Virgilius, cum gravari morbo sese sentiret,
 inopia sæpe & magnâ instantiâ petivit, crematurus

Æneida:

P. VIRGILII MAR.

Æneida: quibus negatis, testamento comburi
 jussit, ut rem inemendatam, imperfectamque
 verum Tucca & Varus monuerunt, id Augustu
 um non permissurum. Tunc eidem Varo, ac
 mul Tuccæ, scripta sub eâ conditione legavit,
 quid ederent quod à se editum non esset, & versu
 etiam imperfectos, siqui erant, relinquerent. Ne
 ita multò post idem confirmat, Varum & Tucca
 Æneida post obitum, prout petiverat, jussu
 faris emendâsse: atque enim Cæsarem ipsum ill
 carmin2 scripsisse, *Ergone supremis potuit vox impro*
ba verbis Tam dirum mandare nefas? & quæ sequun
 tur. Miror majores nostros non animadvertisse
 hæc cum absurda, tùm enim inter se contraria
 se. Quid enim tam absurdum, quàm dicere,
 vo cuiquam sua scripiia negari? at dixerat, Æne
 ida se crematurum. Faceret igitur ut Ovidiu
 nihil diceret, & ipse suis manibus cremaret,
 fertim cum Varus & Tucca monerent, Augustu
 ut postea cremaretur, non permissurum: qui
 men, meo quidem judicio, vel ibi non ad
 rant (cur enim illuc tam longè venissent
 vel, si aderant, nunquam eâ de re illum monu
 sent, ne sententiam mutaret, & ipsemet cremare
 Quid verò tam contrarium, quàm testamento
 neida comburi (quod tamen etiam Plinius & Ma
 crobius affirmant) jussisse: & Varo ac Tuccæ
 gâsse ut eam emendarent? nam si legavit ut em
 darent, eam noluit comburi: nec opus fuit ut
 far illa Carmina scriberet: aut Varo & Tuccæ
 peraret ut eam emendarent, quam jure legati
 mandati emendare quasi tenebantur. At exsta
 Cornelii Galli & Sulpicii Carthaginensis carmin
 quibus apparet, Virgilium, quæ diximus, abole
 jussit

VITA.

abur jussisse. Ea carmina Plinius, Gellius & Macro-
 bius secuti videntur. Sed ego quæro, quis iste sit
 gullus Cornelius Gallus: is certè non est, quem Virgili-
 ac fuis ita dilexit, ut ejus laudes in fine libri quarti
 t, n Georgicorum fuerit olim complexus: si quidem
 versu ille multò ante Virgilium (quod Eusebius osten-
 Ne dit) obierit; nec, si tum vixisset, ea scripsisset
 ccat ad Augustum, quem sibi tantopere iratum scie-
 Ca bat. Verùm fuerit alter Gallus etiam doctissi-
 m ill mus, & Sulpicius iste Carthaginensis inter optimos
 mpr Poëtas sit numeratus: an ego propterea rem som-
 quum nio perfimilem non credam? Credam potius esse
 rtisse somnium Grammaticorum, qui tum, Cæsare con-
 ria el sentiente, id totum finxerint, ut major autoritas
 e, vi huic operi pararetur. Hæc omnia majores nost-
 Eneri videre potuerunt, nec illud dissimulare quod
 idius dem scriptor affirmat, Virgilium adeo gloriæ
 pra contemptorem fuisse, ut, cùm quidam quosdam
 stum versus ipsius sibi adscriberent, eaque re docti habe-
 quit a rentur, non modò non ægré tulerit, sed gratam
 a ad etiam habuerit: cum tamen idem dicat, eum æ-
 ent? quo animo non tulisse quod Baëtilus sive Bacillus
 onu sibi duos versus, quos ipse composuerat, adscrip-
 mare sisset.

co A Illud item est animadvertendum, an credi de-
 x Ma beat, Virgilium Augusto consilium dedisse ut im-
 cæ loeraret: cùm Dion ad Mæcenatem referat, nec
 emen illus scriptor, quod ad hanc rem pertineat, de
 t Ca Virgilio meminerit, scripturus, si quid ille un-
 cæ in quam omnino eâ de re dixisset. Quin ne videtur
 gati quidem dicere potuisse. Virgilius enim post a-
 xsta missum agrum, hoc est, aliquantò post Antonium
 rmin ictum, ut isti dicunt, Romam venit; at Octa-
 bole ianus post oppressum statim Antonium de Rep.
 ussi eddendâ cogitavit, cùm princeps adhuc non pos-
 set

P. VIRGILII MAR.

set appellari. Virgilius autem dicitur in ipsâ vitâ, cum adhuc in stabulo serviret, illum & Augustum & principem nominasse. Nec mirum est, eum scriptorem (si modò illa sunt ab uno scriptore scripta, & non ex pluribus potius collecta) toties errare, cum scribere non dubitârit, die tertio Iduum Martiarum (ut ipse loquitur) C. Cæsarem occisum fuisse; cum scriptores omnes testentur, ac lippi & tonsores etiam sciant, Idibus Martiis interfectum. Illum tamen Servius hâc in parte maluit quam reliquos scriptores, imitari. Quanquam non desunt qui putent, eam vitam ab eodem Servio scriptam fuisse: quod verum esse non potest, cum Servius aliter sæpè sentiat. Alii Donato malunt adscribere. Idego minùs credo, qui sciam Donatum (quem Servius etiam nominet) virum doctissimum fuisse; eum vero qui hanc vitam scripsit, vel indoctissimum; qui neque Latinè loqui sciret, & ea scriberet quæ neque vera, neque verisimilia videri possent. Quæ si velimus omnia colligere, simus, multo quàm par sit, longiores. Quare potius ea, quæ sunt ab eo relicta, paucis colligamus. *Virgilium* (inquit Seneca) *illa felicitas ingenii in oratione soluta reliquit*: vitæ tamen scriptor illum causam unam egisse, & Symmachus apud Macrobi-um, epistolas scripsisse testantur: ut mittamus, quod idem vitæ scriptor ait, quosdam tradere, *Virgilium* *Æneida* prosaicâ prius oratione formatam digestamque in duodecim libros, particulatim componere instituisse. Non negamus ipsi tamen, eum faciendis carminibus feliciorum fuisse: quæ tamen ille quàm paucissima singulis diebus faciebat, ut Quintilianus & Gellius affirmant.

Nullum præceptorem Virgilio legimus (inquit Franciscus Petrarcha) malè: nam Macrobius au-

tor est eum Parthenio Grammatico in Græcis literis usum fuisse; Servius autem Sironem ejus doctorem in rebus Epicureis agnoscit. Nec video, quem secutus autorem Franciscus idem Petrarcha scripserit, Marcellum, Octaviæ filium, à Virgilio reprehensum, vel irrisum fuisse, quòd avibus delectaretur. Hunc poëtam quanti fecerit Augustus, notum: quanti populus Romanus, hisce verbis Cornelius Tacitus ostendit. *Populus Romanus, auditis in theatro versibus Virgilii, surrexit universus, & forte præsentem spectantemque Virgilium veneratus est sic quasi Augustum.* Quem quidem honorem paucis tibi solitum Plutarchus ostendit. Hunc Alexander Severus Imperator Platonem Poëtarum vocabat, ipsiusque imaginem cum simulacro Ciceronis in secundo larario (ut loquitur Lampridius) habuit. Sic Homerus, & Virgilius Alexandrum, uterque suum, sortiti videntur. Hujus opera Græci (quod Ovidio quoque, & præterea nemini, vel certè paucis contigisse videmus) in suam linguam converterunt. Huic tantum veteres tribuerunt, ut nullus penè bonus scriptor reperiatur, qui non illum (si fortè locus occurrat) commendet, & Poëtis omnibus anteponat. Ovidius certè, cum semper, & ubicunque datur occasio, Virgilium laudet, tum ex illius versibus tragoediam confecisse dicitur: ut Ausonius, Proba, Pomponius, & alii postea multi centones confecerunt. Silius Italicus diem Virgilii natalem quotannis celebrabat: quod & Jacobum Sanazarium superioribus annis fecisse ferunt. Natus est autem idibus Octob. ut libro duodecimo Martialis ostendit:

Maie Mercurium creastis Idus:

Augustis redit Idibus Diana:

Octobres Maro consecravit Idus:

Idus

P. VIRG. MAR. VITA.

*Idus sæpè colas, & has, & illas,
Qui magni celebras Maronis Idus.*

Statius suam Thebaïda monet, ut Æneida longè
sequatur, & ejus vestigia semper adoret. Luc-
nus Virgilii elegantiam ut conatus est, ita quibu-
dam videtur satis exprimere: doluit ipse tamen
ibi multum ad Culicem restare. Quid multa? vi-
rum planè divinum fuisse Virgilium licet credere
cùm, quæ scripsit, ea divinitus scripsisse videatur
quippe cùm versus illius veteribus oraculorum
instar fuerint (unde *Sortes Virgilianæ* dicuntur)
fatis constet, Secundianum, Verianum pictorem
& Marcellianum oratorem, homines à nostrâ re-
ligione prorsus alienos, cùm versus illos legissent

*Magnus ab integro sæclorum nascitur ordo.
Jam redit & virgo, redeunt Saturnia regna:
Jam nova progenies cælo demittitur alto,*

(quibus Christum significari multi putant) pro-
nus ad hanc ipsam nostram religionem transiit.
Verùm nullus erit finis, si cuncta velim, quæ
Virgilio dici possent, persequi. Quare nos illi
qui vitas scribunt, cætera, quæ dici possent, ne-
linquamus: & illud, quod Suetonius ait, refer-
mus: Q. Cæcilius Epirotam Grammaticum
primum fuisse, qui Virgilii libros publicè sit
interpretatus.

TEST

TESTIMONIA
DE
VIRGILIO

ET
EJUS SCRIPTIS.
OVIDII de ÆNEIDE.

*Tyros & segetes, Æneiaque arma legentur,
Roma Triumphati dum caput orbis erit.*

EJUSDEM.

*profugum Ænean altæ primordia Romæ,
Quo nullum Latio clarius extat opus.*

EJUSDEM ad AUGUSTUM.

*tamen ille tuæ felix Æneidos auctor
Contulit in Tyrios arma virumque toros:
Nec legitur pars ulla magis de corpore toto,
Quàm non legitimo fœdere junctus amor.*

*byllidis hic idem, teneræque Amaryllidis ignes
Bucolicis juvenis luserat antè modis.*

Ex STATIO, ubi Thebaïdem suam alloquitur.

*ive precor: nec tu divinam Æneida tenta,
ad longè sequere, & vestigia semper adora.*

Ex JUVENALE Sat. xi.

*conditor Iliados cantabitur, atque Maronis
Hæcisoni dubiam facientia carmina palmam.*

Ex AUSONIO.

*præeunte, nepos, modulata Poëmata Flacci,
Hæcisonumque iterum fas est dedicisse Maronem.*

ALCIMI de VIRGILIO & HOMERO.

*æonio vati qui par aut proximus esset,
Consultus Pæan rifit, & hæc cecinit:
potuit nasci quem tu sequereris, Homere,
Nascetur qui te possit, Homere, sequi.*

Ex SILIO Lib. viii.

*antua Musarum domus, atque ad sydera cantu
victa Andino, & Smyrnæis æmula plectris.*

VEL.

Testimonia de Virgilio, & ejus scriptis

VELLEJUS *lib. 1.* Princeps carminum Virgilius.

MARCELLINUS *lib. 15, & 19.* Excelsum, eminentissimum vatem, Poëtam præclarum nominat.

MACROBIUS *lib. 1. Somn. Scipion. cap. 2, & 7.* Homericæ perfectionis per omnia imitator: nullius disciplinæ expers, & quem nullius disciplinæ error involvit.

IDEM *Saturn. lib. 5. cap. 18.* Fuit Virgilius scrupulosè & anxie, ita dissimulanter & quasi cuncto doctus: ut multa transtulerit, quæ untransflata sint, difficile sit cognitu.

D. HIERONYMUS. Virgilius alter apud nos Homerus.

D. AUGUSTINUS. Virgilium pueri legunt ut Poëta magnus omniumque præclarissimus, & quæ optimus, teneris imbibitus annis, non facili oblivione possit aboleri.

LACTANTIUS. Latinorum Poëtarum primus Virgilius.

QUINTILIANUS *lib. 1. cap. 14.* Cæsar admonitione magnâ egent: imprimis, ut teneri mentes, tractaturæque altiùs quicquid rûdibus omnium ignaris infederit; non modo quæ discant, sed magis quæ honesta sunt, discant. Ideo optime institutum est, ut ab Homero atque Virgilio lectio inciperet: quanquam ad intelligentiam eorum virtutes, firmiore judicio opus esset.

TACITUS *in Dialog. de Orat.* Exercetur etiam jam ab Oratore etiam Poëticus decor, non aut Pacuvii veteris inquinatus: sed ex Homero & Virgilii, & Lucani sacrario prolatus.

P. VIRGILII MARONIS

B U C C O L I C A.

† Ecloga I. cui nomen TITYRUS.

A R G U M E N T U M.

Um Virgilius, cuius personam hic sustinet Tityrus pastor, agrum vicinum Cremonæ amisisset, Romam venit: ubi cum sua carmina Mecœnati commendassent, Mecœnas autem Aucto, agrum recuperavit. Tityrum igitur felicem esse prædicat Melibœus, (sub cuius nomine cæteri quoque pastores Mani intelliguntur) & suam contra calamitatem deplorat, finibus à milite veterano pulsus. Ipse autem Tityrus se tanti beneficii autorem colere & semper culturum esse proficitur.

MELIBŒUS, TITYRUS.

Tityre, tu a patulæ b recubans sub tegmine c fagi, d Sylvestrem tenui musam meditaris e avenâ.

os patriæ fines, & dulcia linquimus arva:

os patriam fugimus: tu, Tityre, g lentus in b umbrâ rmosam resonare doces i Amaryllidâ sylvas.

O & Melibœe, l Deus nobis in hac otia fecit:

que erit ille mihi semper n Deus: o illius aram

pe tener iostis ab ovilibus p imbuet agnus.

le meas r errare boves (ut cernis) & ipsum

ndere, quæ vellem, i calamo permittit agresti.

Non equidem n invideo, miror magis: undiq; totis

que adeo turbatur agris: en ipse capellas

rotenus æger y ago, hanc etiam n vix, Tityre, duco,

inter densas corylos a modo namque b gemellos,

em gregis, ah l silice in d nudâ connixa relinquit.

le e malum hoc nobis, si mens non f læva fuisset,

coelo tactas memini prædicere quercus,

65. Pathos à loco. Vide Macrobi. Sat. 1. 4. c. 3. g Secure & otiose

ans. Sic Æn. 12. quorum lenti conseditur arvis. h Fagi tuæ. i No-

amica tuæ, vel carmen de amica tuâ formosâ compositum: Alleg. Romam.

l, sonitu per Echo repræsentare, id est, canis, ut sylvas resonent. k 12 mēles

æon: id est, cura boum. l Octavius Cæs. qui mihi propter beneficentiam

ad dendis agris, indulto otio ac libertate, numinis instar est, eritque & post-

tem, & dum vivit. Alii enim Imperatores post mortem referuntur in numerum

torum: Augusto autem viventi divini honores habiti. Horat. Ep. 1. l. 2.

mi sibi maturos largimur honores, Jurandasque tuum per nomen ponimus aras.

anc quietem & securitatem. n Deus unde dictus sit variæ hæc sese offerunt e-

orum sententiae. Alii enim à dando deducunt, quod Deus des omnia, tan-

bonorum omnium fons. Alii à Græco Δεός, quod timorem significat, tan-

sit res aliqua cui debeatur timor. Hinc illud Statii: Primus in orbe Deus

timor. Pierique à Græco vocabulo Θεός deducunt, quod quidam derivant

θεωμαι, id est, video, quod Deus omnia videat: vel à θέω, pro quo usita-

est θεωμι, id est, dispono, quod Deus omnia ritè & suo quæque ordine dis-

ponit. Cæterum solent Latini scriptores vocem Dei etiam iis tribuere, qui in

quâ eximie multumque supra cæteros velut Dii quidam excellunt. Item qui

auxilio, præsidio ac salutem, libertatem, ad res denique magnas nobis quo-

varias, singulari ac divino fuerunt, ita ut hic Tityro Augustus vocari Deus

possit ob magnitudinem collati in ipsum beneficii. Ter. Adelph. Landarce

ait libenter s. facto te apud illum Deum. o In honorem ejus ædificatam

quæ suo resperget. q. Vide Senecam de beneficiis, 1. 4. c. 6. r Liberè va-

pasce. Ut Ecl. 2. Mille mea Siculis errant in montibus agna. Horat. Ode 2.

Aut in redacta valle mugientium Prospectat errantes greges. s Versibus scribe-

Georg. 4. Carmina, qui lusi, pastorum. Sciendum est, legem fuisse latam,

quæ aliquid componeret, ni prius ad ædiles accessisset, & scribendi veniam.

ni prius scriptoris vires perpensisent, moxque secundum ingenii capacitatem

carinam dabant componendi potestatem, imperasset: deinde præterant ieci-

& recitata emprobant. t Fistula sive cantilena rustica. Suprà vocavit

avenam. u Prosperitati tuæ. w In tantum, ut merito admirari quam

ante otiū agitare. x Longe hinc, vel prægredientes longè: quasi potro tenuis

Protervus, id est, valde, & apponunt τω æger. y Impello. z Non sine

tate. a Paulò ante. b Binos foetus uno partu. c Nempe marem & foemi-

Sine foliis & argultis. e Exilium hoc, fugam hanc. f Stultâ & vesana sibi

l. g Fulmine afflatus.

*Subintellige
ἐπιτομή, & ἐκλογή
ἐκβολή: q.d.
carmina pasto-
ralia. Bucoli-
ca, ergo dicta
sunt à custo-
diâ boum.
† Ab ἱεῶ &
ἀγῶ, quasi
selectus pasto-
rum de rebu^s
caprinis ser-
mo.

a Latè paten-
tis. b Otiosus
& securus ja-
cens. c Arbo-
ris tuæ glandi-
feræ. d Rusti-
cum carmen,
μελῶδες,
exercises ludis.
e Fistulâ.
f Τὴν πατρι-
δα θεωροῦμεν,
agris exuti pa-
trium solum
exilio muta-
mus, infra

a Malum portendens.
b Nobis sc. hoc malum.
c Qui sit tuus, e ius mentionem facis, Deus.

d Sic. Ter. Nunc, quamobrem has partes didicerim partem dabo: uti accipe pro auctore. Accipere nunc Danaum insidias, 2 Æn.

e Cum potius coelum dici mereatur. Interrogatus autem de Deo, Tityrus rusticam simplicitate locum praescribit, ac longo intervallo ad interrogata respondet.

f Omnes ferè homines.

g Ego rusticus a Urbi Mantuæ. i Ad quam agnos lacte depulso

agere venales solemus. k In tali proportionem, in qua Mantuam Romæ simi-

putavi. l Roma. m Levavit. n Quantum cupressi solent extollere caput

frutices ac flexibiles ac tenellos. o Al. Et quæ. p Fuit causa. q Cum Virg.

Bucolica scripserit juvenis, r Candidior alit ad libertatem detorquent: alit

ginem primam intelligi volunt. Quoniam verò eum postea Melibceus senem bi-

cat, Turnebus, l. 2. c. 26. sentit poetam (cum se fingat servum libertatis

derio Romam profectum) respexisse ad imaginem servorum; qui jam ætate

dioces, vel etiam peculio suo, non raro libertatem consecuti sunt. Græci a

servos etiam senes appellabant παῖδες. r Eam abradenti, id est, tonsori, i

postquam primam barbam mihi abradi feceram, cum tamen eam libertatem

impetrare potuissem. s Quam barbam radere coeperam. t Ex quo Romam

relictam Mantuam. u Dùm Mantuæ quidem agerem, non pauca ingenii mei spe-

na edidi, cum tamen nullo apud rudes meos municipes in pretio esset ar-

deplorata jam omni honoris, quæ artes alit spe, languore confecta Musa

excidit mihi carminis studium, & cura. v Lucr. z Depelleretur ad un-

g Agnus, aut vitulus dignus qui victima fieret, pro victis hostibus. z Ovii

a Parum aut nihil mercedis pro sumptu & laboribus pendenti. b Onusta pec-

c Apostrophe ad urbem Romam. Mirabar quisnam is esset, cuius nomine

mani Augusto supplicarent, ut sui illi manerent agri; video jam fuisse Virgi-

cui omnes ordines summis studiis favent. d Per hanc Roma intelligenda,

moestam, absente Tityro, Melibceus ait, quod amico gratificetur. e Apud

team seu Mantuam. f Propitios, faventes, ad opem ferendam paratos. Pra-

enim favorem & animum adjuvandi magis declarat. g Quam Romæ. h Hic

ac principes viros. i In urbe Romæ. k Augustum, quo nullum numen po-

tius, qui tanquam ex oraculo responsum dedit. Juvenem se vidisse ait: ea

ætates fuit Augusti, cum rerum potitus est, anni undeviginti. l Cuius immo

beneficium singulis annis duodecim dies, id est, singulis mensibus unum

crificiis colo, id est, cuius præsentissimo potentissimoque numini singulis

his rem facio divinam. m Possessiones vestras recipite & Musis vacato-

pavistis ante priusquam agri vestri ablatis essent. n Jugo ad arandum.

Sæpe a sinistra cavâ b prædixit ab ilice cornix.

Sed tamen, c iste Deus qui sit, d da, Tityre, nobis.

TL. e Urbem, quam f dicunt Romam, Melibceæ, puta-

g Stultus ego b huic nostræ similem, i quod sæpe sol-

mus Pastores ovium teneros depellere fœtus.

k Sic canibus catulos similes, sic matribus hædos

Nôram, sic parvis componere magna solebam.

Verum l hæc tantum alias inter caput m extulit urbes,

n Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

ME. o Ecquæ tanta fuit Romam tibi causâ videndi?

TL. p Libertas: quæ sera, tamen respexit inentem,

q Candidior postquam r tondenti barba cadebat:

Respexit tamen, & s longo post tempore venit:

t Postquam nōs Amaryllis habet, Galatea reliquit.

Namque (fatebor enim) u dùm me Galatea tenebat,

Nec spes libertatis erat, nec cura v peculî:

Quamvis multa meis x exiret y victima z septis,

Pinguis & a ingrata premeretur caseus urbi,

Non unquam b gravis ære domum mihi dextra redibat.

ME. c Mirabar, quid moesta Deos, d Amarylli, vocares.

Cui pendere suâ patereris in arbore poma:

Tityrus hinc aberat: ipsa te, Tityre, pinus,

Ipsi te fontes, ipsa hæc arbuta vocabant.

TL. e Quid facerem? neque servitio me exire licebat,

Nec tam f præsentem g alibi cognoscere b Divos.

i Hic illum vidi k juvenem, Melibceæ, l quotannis

Bis senos cui nostra dies altaria fumant.

Hic mihi responsum primus dedit ille perenti:

m Pascite, n ut antè, boves, pueri, o submitte tau-

ECL. I. TITYRUS.

3

is. *Fortunate senex, ergo tua rura b manebunt,*
 tibi magna satis; *c* quamvis lapis omnia nudus
 puti. *monosque palus d obducatur pascua junco.*
 e fol. *mon insueta c graves f tentabunt pabula g foetus,*
 ec *b mala vicini pecoris b contagia lædent.*
 fortunata senex, *i* hic inter *k* flumina nota,
 fontes *l* sacros *m* frigus captabis *n* opacum.
 Hinc tibi, quæ semper vicino ab limite *p* sepes,
 Hyblæis apibus *r* florem depasta salicti,
 epe levi *s* somnum suadebit inire susurro.
 Hinc altâ sub *u* rupe canet *v* frondator *x* ad auras,
 ec tamen interea rauca, tua cura, *y* palumbes,
 ec *z* gemere aërea celsabit turtur ab ulmo.
 Antè *a* leves ergo pascentur in *b* æthere cervi,
 freta *c* destituent *d* nudos in littore pisces:
 tæ, pererratis *e* amborum finibus, exul
 ut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim,
 Quam nostro illius labatur pectore vultus.
 At nos *h* hinc, alii *i* sitientes *k* ibimus Afros;
 ars Scythiam, & *m* rapidum *n* Cretæ veniemus Oaxen,
 penitus toto divisos orbe Britannos.
 nunquam patrios longo post tempore *p* fines,
 superis *q* rugurî *r* congestum cespitem culmen,
 k aliquot (mea *r* regna) videns, mirabor saristas? 70
 pius hæc tam culta *s* novalia miles habebit?
 barbarus has segetes? en, *u* quò *x* discordia cives
 duxit *y* miseros! en queis confestim agros!
 misere nunc, Melibœe, pyros, *a* pone ordine vites:
 te meæ, *c* quondam felix Pecus, ite capellæ:

O Tityre,
 fortunate se-
 nex future, ut
 ad tempus fu-
 turum, non ad
 50 ætatem, Vir-
 gili referatur.
 In possessio-
 ne tuâ. *c* Ut
 quæ à laxoso
 monte ad
 55 Mincium se-
 extendant, ut
 Ecloga 9.
 Obledat.
 Gravidæ,
 60 pregnantæ.
 Corruptent
 g Ovæ, quæ
 jam, peperer-
 runt, partu le-
 vatas. *b* No-
 civa & infecti-
 va scabies.
 In hoc loco
 nè molestum
 sit proficisci.
 Padum &
 64 Mincium. De
 hoc 3. Georg.
 Tardis ubi ste-
 ribus errat
 Mincius, & te-
 nera præteritis
 arundine ripas.

ymphis Naiadibus consecratos. Omni enim fonti numen præesse credebatur
 ter perennem scaturiginem. *m* Refrigerium. *n* Sub densis arboribus. *e* Ex
 parte, sc. à palude parvo seu dulci apum murmure commemorat Melibœus au-
 oblectamenta, quibus, manente sibi rusculo suo, fruiturus sit Tityrus secu-
 me. *p* Ponens terminum inter te & proximum. *q* Synchædoche. Hybla autem
 erat Siciliæ, thymo ad mellificia clarus. *r* Habens florem multarum sali-
 depastum ab apibus optimum mel conficientibus, ut faciunt Hyblææ apes.
 rat. Od. 2. Epod. Fontesque lymphis obstreperunt manantibus, Somnos quod indi-
 du. *s* Ex alia parte. *u* In quâ vites consistæ sunt. *v* Rusticus mercenarius
 pens veloces. *x* Sublimi & altâ voce. *y* Columbæ sylvestres. *z* Querulose
 re. *a* Velodes. Quoad vixerit, se Augustum, ut dè se quam optime meritum,
 memoriâ profecturum, & ante oculos nunquam non habiturum, congestis
 tot *ix* τὰν ἀδυνάτων, pollicetur. *b* Summo aëre. *c* Derelinquent. *d* Nun-
 tegi solitos. *e* Ἀλλήλων, id est, permutatis sedibus Arar Parthiam, Tigris
 aniam alluet, vel Germani Patriâ ejecti Parthiam incolent, Parthi Germa-
 E decoro autem inscitæ pastoralis Gallicum fl. pro Germano positum,
 enium pro Parthico. *f* Quam vultus illius munificentissimi juvenis Augusti
 rat à memoriâ nostrâ. *g* Melibœus securitati & otio Tityri exilium suum
 it. Pathos à loco. Macrob. Sat. 1. 4. c. 3. *h* A patriâ nostrâ. *i* Fre-
 titi laborantes ob calorem. *k* Adibimus. *l* Alii. *m* Velociter currentem.
 etæ regionis fluvium. *n* A continenti divisos insulares. *p* Limites, quibus
 us sum. *q* Compositum. *r* Meos agros, possessiones meas. Cic. Id. nisi in
 gno essemus, non tulissem, id est, in tua villa. Melibœus ergo ex affectu,
 lerumque agricolæ sibi regum fortunas superare videntur, cum illis proprio
 rui licet, procul negotiis, proculque discordibus armis, sua regna vocat,
 ris tucurri culmen, agellumque suum: quæ sibi satis magna, quibusque se
 natum putabat, cum ea retineret. Sicut de Tityro, sua tutò possessuro, ait:
 nate senex, &c. *f* Spicas, messes, annos. Metalepis. *r* Innovata arva.
 miles alienigena habebit has legetes tam cultas? *u* Ad quem statim, ad quam
 nam. *x* Bellorum civilium. *y* Quorum coloni expelluntur. *z* Apostrophe
 itrope ad se suosque cives amara. *Q.* d. Agite Mantuanis, arbores ferite,
 colite, vites maritate & disponite, ut alieni tandem, vobis ejectis, fructus
 plant. *a* Ut melius solem excipiant. *b* Discedite à me. *c* Quæ aliquando
 pecus diligenter curatum & pastum.

B 2

Non

a Recubans.
b Dumis plena
c Ut solebam.
d Pastore vestro existente
e Florem illum succi plenum, unde multum lactis oves effundunt, à Cý-

thiso insula dictum. *f* Abrodetis. *g* Hominibus sc. sed vobis dulces. *h* In tuguriis meis.
i Matura & mollia, Horat. Od. 2. Epod. *Vel cum decorum*
bus pomis Caput Aucumnus arvis extulit. Eadem translatione utitur i. G.
Mittis ubi, mittis vindemia. k Maturæ ac recentes. *l* In caseum coacti, id

copia casei est nobis. Ovid. Met. 8. *Lactis mella coacti. m* Propter adventum

etis. Sole enim occidente, fumi apparent crassiores, umbræ montium mai

n Id est, noctescit. Sic Ecl. 2. *Et sol crescentes decedens duplicat umbras.*

** Mæcenatis*

fuisse puerum

inquit Martialis. l. 8. Ep.

56. Alii tamen Cornelium Gallum

significari volunt. Alii Augustum. Apud

Theocritum autem (quem

sibi imitandum in Bucolicis proponit

nostrum) *Epo-*

lus se ab Amaryllide spreum queritur.

3. Idyl.

a Ovium.

b Deperibat.

Sic Horat.

l. 4. Od.

9. *Non sola*

(*Helena*)

comptos atque

adulteri Crines

Hellenism.

Huiusmodi verba Em. Alvarez appellat *Neotrochiva.* *c* Hominem, qui

singulari oblectamento est, & in quem propendere plurimum solemus, *l*

delicias nominant. Cic. Ep. l. 7. Deliciae vero tuae. E *f* *opus ejusmodi fuit.*

l. 1. *Tulliola deliciae nostrae. d* Patroni sui Asinii Pollionis. *e* Nec Corydo-

bat, unde ejus potiundi spem haberet. *f* Tantummodò hanc spem habere

tur, quod inter densas, &c. *g* Habentes densa & umbrosa cacumina. *h* In-

temere effusa, obrupta, & inculta, quæ sequuntur, carmina. *i* Conatu

k Ab hoc loco ad finem usque carmen amatorum ipsius Corydonis. Habet

partes septem. 1. expositionem. 2. sui accusationem. 3. sui commu-

nem. 4. invitationem. 5. munerum oblationem. 6. rursus sui reprehensionem.

7. commotionem sui, & consolationem. *l* Nulla in re. *Q. d.* Non reddis

Non ego vos posthac, viridi *a* projectus in antro,

b Dumosa pendere procul de rupe videbo:

Carmina nulla *c* canam: non, me *d* pascentē, capell

Florentem *e* cyrtum, & salices *f* carpetis *g* amaras.

71. *h* Hic tamen hanc mecum poteris requiescere nob

Fronde super viridi: sunt nobis *i* mitia poma,

Castaneæ *k* molles, & *l* pressi copia lactis.

Et jam summa procul villarum culmina *m* fumant,

n Majoresque cadunt altis de montibus umbræ.

Ecloga II. cui nomen * ALEXIS

ARGUMENTUM.

CORIDON pastor, Alexidis pueri amore captus, nihil eorum terminat, quæ ad puerilem animum demulcendum, munque amorem conciliandum, possunt pertinere: verum ubi se querelis, neque blanditiis, aut munusculis quidquam proficere telligit, tandem ad se rediens, dementiaeque suam agnoscere intermissam rei familiaris curam sibi statuit revertendum: ubi eto labore infelicis sui amoris (qui fere ex otio nasci solet) diu discutiatur. Sub Corydone autem (si Donato credimus) gillum, sub Alexide Alexandrum intelligimus, Pollionis puerum quem ab eo postea dono accepit.

FORMOSUM *a* pastor Corydon *b* ardebat Alexin,

c Delicias *d* domini, *e* nec, quid speraret, habebat

f Tantum inter *g* densas, umbrosa cacumina, fagos

Affidue veniebat: ibi hæc *h* incondita solus

Montibus & sylvis *i* studio jactabat *j* inani.

k O crudelis Alexi, nihil mea carmina curas,

l Nil nostri miserere: mori me *m* denique *n* cogis.

o Nunc etiam pecudes *p* umbras & frigora captant;

Nunc virides etiam occultant *q* spineta *r* lacertos:

s Thestylis & rapido fessis messoribus *t* æstu

Allia serpillumque, herbas contundit olentes.

Huiusmodi verba Em. Alvarez appellat *Neotrochiva.* *c* Hominem, qui singulari oblectamento est, & in quem propendere plurimum solemus, *l*

delicias nominant. Cic. Ep. l. 7. Deliciae vero tuae. E *f* *opus ejusmodi fuit.*

l. 1. *Tulliola deliciae nostrae. d* Patroni sui Asinii Pollionis. *e* Nec Corydo-

bat, unde ejus potiundi spem haberet. *f* Tantummodò hanc spem habere

tur, quod inter densas, &c. *g* Habentes densa & umbrosa cacumina. *h* In-

temere effusa, obrupta, & inculta, quæ sequuntur, carmina. *i* Conatu

k Ab hoc loco ad finem usque carmen amatorum ipsius Corydonis. Habet

partes septem. 1. expositionem. 2. sui accusationem. 3. sui commu-

nem. 4. invitationem. 5. munerum oblationem. 6. rursus sui reprehensionem.

7. commotionem sui, & consolationem. *l* Nulla in re. *Q. d.* Non reddis

mihi agros. *m* Ut uno verbo crudelitatem tuam explicem. *n* Al. coges. *o* C

teri omnes, pecudes, lacerti, messoris refrigerium suum & requiem nacti

versus meridiani solis rabiem: ego solus, nisi quando concinant cicadae,

iniquis querito, foris æstu, intus amore ardeo. *r* Frigus umbrarum. Sic

Frigus opacum. q Spinarum copia & multitudo. *r* Serpentes. *s* Mulier rursus

retum apparat pransurus & inter quiescentibus messoribus, *t* Solis.

ECL. II. ALEXIS.

At mecum raucis, tua dum vestigia *b* lustro,
 ole sub ardenti resonant arbuta cicadis.
 Nonne fuit *d* satius tristes Amaryllidis iras,
 q; *e* superba pati *e* fastidia? *f* nonne Menalcam?
 namvis *g* ille niger, quamvis *h* tu candidus esses:
 formosæ puer, *nimum ne i crede colori*:
ba & ligustra *l* cadunt, *m* vaccinia nigra *n* leguntur.
 Despectus tibi sum, nec, quis sim, quæris, Alexi:
 Quam dives pecoris nivei, quam lactis abundans.
 Ille meæ Siculis *q* errant in montibus *r* agnæ:
c mihi non æstare *s* novum, *t* non frigore desit.
 into, quæ solitus, si quando *u* armenta vocabat,
 Amphion Dirceus in *x* Actæo Aracyntho.
 Ec sum adeo *y* informis: *z* nuper me in littore vidi,
 in placidum ventis *a* stare: mare: *b* non ego Daphnim,
 dice te, metuum, si nunquam fallit imago.
 tantum libeat mecum tibi sordida rura,
 q; humiles habitare casæ, & *e* figere cervos,
 odorumq; gregem viridi compellere *d* hibiscio!
 cum una in sylvis imitabere *e* Pana canendo.
 in primis *f* calamos cerâ conjungere plures
 tituit: Pan curat oves, *g* oviumq; magistros.
 te *h* poeniteat calamo *i* trivisse tabellum.
 eadem ut sciret, quid non faciebat *l* Amyntas?
 est mihi *n* disparibus septem *o* compacta *p* cicutis
 mula, *q* Damoceras dono mihi quam dedit olim,
 dixit moriens: Te nunc habet ista *r* secundum.
 ut Damoceras: *s* invidit stultus Amyntas.
 teretia duo, *t* nec tutâ mihi valle reperti
 areoli, *u* sparfis etiam nunc pellibus albo,

a Sed arbuta
 referunt can-
 tilenam meam
 cum cicadis,
 assiduo cantu
 rauescenti-
 bus, id est,
 referunt can-
 tum meum &
 cicadarum.
 20 *b* Inquiro.
c Quod Amaryllida prop-
 ter Alexan-
 drum relique-
 rit, *e*se arguit.
 24 *d* Melius.
e Superbum
 contemptum.
f Nonne fuit
 satius pati
 Menalcam,
 30 pastorem ni-
 grum & de-
 formem?
g Menalcas.
 34 *h* O Alexi.
i Confide.
 Quam hic nu-
 tationem for-
 mæ in deterius
 Corydon
 Alexidi, ean-
 dem Ligurino
 40 Proponit Ho-
 rac. l. 4. Od.

Insuperata tua cum veniet pluma superbia, &c. Sic Ovid. Trist. l. 3. El. 7.
decens factes longè vitabitur annis, &c. *k* Ligustri fruticis flores, qui can-
 I in terram decidunt, quia inutilia sunt, nemine ea colligente. *m* Alii
 agrestia statuunt vaccinia, alii nigras violas & hyacinthos. *n* Colliguntur,
 utilia sunt. *o* Contemptus à te sum, nec inquiris, qualis sim. *p* Multis de-
 os versibus Corydon suas opes laudat, quæque in Alexin paratus sit conferre
 dia, omnia diligenter enumerat. Idem Galatææ facit Polyphemus apud Ovid.
 13. *Sunt mihi per montes vivo pendente saxo Antra, &c. q* Pascuntur. *r* Oves
 ellæ. *s* Recens nullum. *t* Nec hyeme deest. *u* Majora animalia, quibus
 eminent, ut sunt boves, tauri & vaccæ. *w* Filius Jovis & Antiopæ, arte
 à insignis, utpote qui citharæ sonitu Thebana moenia struxit. *Dirceus*, The-
 a, *Dirce* fonte Bœotiz. *x* Γαλαθλασσίο, littorali promontorio præ-
 scopuloso, ab αἶπῳ litus: ut 5. *Æn.* At præcui in sola secreta Troades
 Aracynthum autem agnoscimus Bœotiz montem, *y* Sine forma, ut ob id
 iandus sim. *z* In aqua, tanquam speculo, contemplatus sum. *a* Invitat A-
 more, qui speculo artificioso, vitreo aut crystallino uti non solent. *a* Im-
 maneretur. *b* Ego non timeam contendere cum Daphni, pastore Siculo, &
 Apollinis, de formositate. *c* Εἰλαρος βδελλεῖν, venari, venando transige-
 Ad Hibiscum, malvam Sylvestrem, pastum scil. *e* Deum pastorem. *f* Fi-
 g Pastores. *h* Parum videatur. Cic. 1. Offic. *Tamdiu autem velle debetis*
audire Cratippum) quoad te, quantum proficias, non pariterbit. i Frequenti
 one fistulæ. *χίλας θάλασσιν*, Theocr. 24. Idyl. *Dum labro calamos per-*
stantes Lucret. 4. lib. *k* Ad quæ te invito, ut sc. sciret terere tabellum
 i calami inflatione. *l* Pastor ille Musicæ parum peritus. *m* Invitat A-
 Corydon ad munera accipienda, quæ ille parata habet. Ergo disparibus, id
 versæ quantitatis & soni. *n* At quia ad internodia quæ junguntur cera can-
 tæ excipiunt superiores cannas? an quia junctæ ex septenis cannis ad alæ
 m, aliæ aliis longiores essent ad discrimina vocum, qualem videmus Organo-
 tem? Tibul. 2. l. 4. El. *o* Conjuncta. *p* Internodiis cicutæ, herbæ fi-
 g Pastor Musicæ peritus. *r* Possessore m. *s* Perdidit eam amans fi-
 a Periculosa. Munus commendat à difficultate. *u* Habentes pelles
 adhuc maculis albis.

a Exugunt.
Sic Horat.

Od. 2. Epod.

Claudensque
textis cratibus

latum pecus,
Dissent ficit

ubera. *b* Jam

à plusculo

tempore. *c* Ut

abducatur. *d* Et

abducet. *e* Vi-

dentur tibi

sordida.

f Rursum A-

lexin pluribus

modis allicere

conatur Co-

rydon, cum &

Nymphæ sibi

obsequantur.

g Alexi. *h* Ad-

ferunt. *i* Vas-

culis vimineis.

k Formosa.

l Nympha a-

quæ. *m* Asu-

rota: *n* tinctus

viola pallor a-

mantium. Ho-

rat. *n* Sum-

mitatem pa-

paverum.

o Florem il-

lum, in quem

Narcissum pu-

erum trans-

formatum fa-

bulantur Poætæ.

p In sertum colligit.

q Suaviter. *r* Insuper. *s* Luteoli

coloris. *t* Diversarum herbarum coloribus more pictoris componit.

χρυσόστυλα: vel cotonea, sive cydonia. *u* Carpum. *x* Quibus adhæret tenera

y Cum à me amaretur. *z* Flava, cerei coloris, vel mollia. *a* Decor. *b*

corticem mollem habenti. *c* Quæ proxima lauro es. *d* Circum mala & pom-

um imperitus, iners. Se ipsum ignaviz arguit Corydon, cum animadver-

lora Alexin ab altero accipere posse. *f* Nec Iolas, pastor ille dives, &

Bina die *a* ficcant ovis ubera: quos tibi servo.

b Jampridem à me illos *c* abducere Thestylis orat:

d Et faciet: quoniam *e* sordent tibi munera nostra.

f Huc ades, o formosè *g* puer: tibi lilia plenis,

Ecce, *h* ferunt Nymphæ *i* calathis: tibi & candida *l*

m Pallentes violas, & *n* summa papavera carpens,

o Narcissum, & florem *p* jungit *q* benè olentis anethi.

r Tum casia, atq; aliis intexens suavis herbis,

Mollia *s* luteolâ *t* pingit vaccinia calthâ.

Ipse ego *u* cana *v* legam *x* tenerâ lanuginè mala,

Castaneasque nuces, mea quas Amaryllis *y* amabat.

Addam *z* cerea pruna: & *a* honos erit huic quoq; *b* po-

Et vos, o lauri, carpam, & te, *c* proxima myrte:

d Sic positæ quoniam suaves miscetis odores.

e Rusticus es, Corydon, nec munera curat Alexi:

f Nec, si muneribus certes, concedat *g* Iolas.

Eheu! *h* quid volui misero mihi? *i* floribus *k* Austrum

Perditus, & *l* liquidis immisi fontibus apros.

Quem fugis, ah, *m* demens? *n* habitârunt *o* Dii qu-

sylvas,

p Dardaniusq; *q* Paris. *r* Pallas, quas condidit sarces.

Ipse colat: *t* nobis placeant ante omnia sylvæ.

u Torva læna lupum sequitur, lupus ipse capellam:

v Florentem cytisum sequitur lasciva capella;

Te Corydon, o Alexi: *x* Trahit sua quemq; voluptas,

y Apfice, *z* aratra jugo referunt suspensa juvenci,

a Et sol crescentes *x* decedens duplicat umbras:

Me tamen urit amor: *c* Quis enim *a* modus adsit amor?

b Ah Corydon, Corydon, quæ te dementia *c* cepit!

d Semiputata tibi *e* frondosa vitis in ulmo est.

f Quin tu *g* aliquid saltem potius, quorum indiget u-

Viminibus, mollique paras detexere junco?

h Invenies *i* alium, si te hic *k* fastidit Alexi.

p In sertum colligit. *q* Suaviter. *r* Insuper. *s* Luteoli

coloris. *t* Diversarum herbarum coloribus more pictoris componit.

χρυσόστυλα: vel cotonea, sive cydonia. *u* Carpum. *x* Quibus adhæret tenera

y Cum à me amaretur. *z* Flava, cerei coloris, vel mollia. *a* Decor. *b*

corticem mollem habenti. *c* Quæ proxima lauro es. *d* Circum mala & pom-

um imperitus, iners. Se ipsum ignaviz arguit Corydon, cum animadver-

lora Alexin ab altero accipere posse. *f* Nec Iolas, pastor ille dives, &

tuus, concedet te potiri optato, si contendat per munera Alexin allicere.

l stum innui volunt, dictumque Iolam quasi Iulum. *h* Nisi maximum malis

tales amores inceptarem. *i* Tranquillum statum maximè turbulentum

k Hortis inimicum. *Pubentesque rosa primum moriuntur ad Austrum*

Sylv. *l* Claris. *m* Perversæ mentis Alexi, qui sylvas fugis? *n* Incol-

o Pan, Apollo, Liber, Fauni, &c. *p* Trojanus. *q* Propter Hecubæ

expositus sylvis. *r* A *ρχιλεξιονικής* inventrix. *s* Athenas. *t* Pastoribus

pithetum ab oculorum sævitia, quæ summa in hac ferâ est. Neque ven-

feres, si te amore captus persequor, quia torva læna, &c. *u* Quâ libe-

vescitur. Est autem similis locus apud Ovid. Met. 2. de animalibus se o-

dam prosequentibus: Sic agna lupum, sic cerda leonem, Sic aquilam penna-

trepidante columba. *x* Adveniente nocte, solis ardor remittitur, jugo sol-

bus adest quies: meus amor tamen non deservescit, non novit finem,

y dum. *z* Et advesperascit. *a* Occidens. *b* Finis. Ter. Eun. Act. 1. Sc.

c quæ res in se neque consilium, neque modum habet ullum, eam consilio regere

d Incepit sui, cum adhortatione ad opus faciendum, potentissimum

amoris: qui *gignitur luxu, otio nutritur, &c.* Senec. Hippol. *e* Invaluit

dimidium refecta. *f* Plenâ frondium: quam oportebat dudum frondium

tam, quò melius aprici maturefcerent racemi. *g* Cur non. *h* Corbes

calathos, ad vinum ferendum, aut uvas decerptis. *h* Euphoris *Γαλατ*

καλλίων ἀλλαν. Theocrit. *i* Alexin: quia *Successore novo vincitur*

mans, & Cum fastu aspernatur.

ECL. III. PALÆMON.

7

Ecloga III. cui nomen PALÆMON.

ARGUMENTUM.

Menalcas & Damoetas, pastores, mutuis primùm inter se conviciis certant: mox, interveniente Palæmone iudice, Amœbæi carminis lege disceptant: ubi neuter vincitur, sed uterque alteri, Palæmonis sententiâ, exæquatur.

MENALCAS, DAMOETAS, PALÆMON.

ME. **a** Dic mihi Damœta, **b** Cujum pecus? **c** an Melibœi?

DA. Non, verum **Ægonis**: nuper mihi **d** tradidit **Ægon**.

ME. Infœlix ò semper **e** ovis pecus: **f** ipse **g** Neæram

Dum **b** fovet, ac, ne me sibi præferat illa, veretur;

i Hic alienus oves custos his **k** mulget in hora:

Et **l** succus pecori, & lac subducitur agnis.

DA. **m** Parcius **n** ista **o** viris tamen objicienda memento,

p Novimus & quite, **q** transvërsa tuentibus hircis,

Et quo, sed faciles Nymphæ **r** risère, sacello.

ME. **s** Tum credo, cum **t** me **u** arbutum vidère Myconis,

Atque **v** malâ vites incidere falce novellas.

DA. **x** Aut hic ad veteres fagos, cum Daphnidis arcum

Fregisti & calamos: quæ tu, perverse Menalca,

Et cum vidisti **y** puero donata, dolebas;

Et, si non **z** aliquâ nocuissès, **a** mortuus es.

ME. **b** Quid domini facient, audent cum **c** talia **d** fures?

e Non ego te vidi Damonis, pessime, caprum

f Excipere insidiis, multum latrante **g** Lyciscâ?

Et cum clamarem: Quò nunc se proripit **h** ille?

i Tityre, **k** coque pecus: tu post **l** carecta latebas.

DA. An mihi cantando victus non **m** redderet ille,

Quem mea carminibus meruissset fistula caprum?

nem. **b** Dùm amores Neeræ sequitur assiduus, eamq; molliter amplexatur. **ME.** **c**aphora ducta ab avibus, pullos alarum volumine foventibus, aut ovis incubantibus: quæ vox plerumque à Poëtâ in re amatoriâ adhibetur. **ÆN.** 4. *Hymem inter se, quam longa, fovere.* Item. **ÆN.** 1. *oculis & pectore toto Hæret, & interdum premio fovet.* **i** Damoetas existens mercenarius. **k** Surripit domino imprudenti. Naturalis humor clam subtrahitur matribus & lac agnis adhuc lactantibus. **Subducere**, est clam tollere. **Mart.** Subdixi *mappas* quatuor *Hermogenes*. Est etiam sursum vel in terram ducere: ut in **Æneid.** 1. *Quassatam ventis liceat subducere lassam.* **m** Modestius. *Ego tamen vir sum*, inquit **Vesp.** **Suet.** 13. cap. cave cui maledicas viro, ne, si pergas, quæ vis, dicere, ea, quæ non vis, audias. **Respon-** det enim ad objecta Damoetas. **n** Turpia facinora. **o** Non effœminatis, qui ul-
tisci possemus. **p** Novi enim qui te (scin' quid velim?) inclinârunt, ac stupra-
verint; & quid passus sis ipsis hircis advertentibus; quod nisi ad ignoscendum be-
nignas montium aut aquarum expertus fuisses Deas, violati sacelli protinus dedis-
ses penas. **Pathos** per ἀποσιώπησιν: de quo **Macrob.** **Sat.** 1. 4. cap. 6. **q** In
transversum, transversim. **Hellenism.** id est; non dignantibus te aspicere: aut
angulis oculorum tuorum libidinose se circumagitantibus. **r** Riserunt turpitudi-
nem tuam. **s** Risisse Nymphas. Non diluit objecta, sed alia Damoetæ objicit,
idque Ironice suâ personâ. **t** Quod tamen ego non feci, sed tu. **u** Novellas arbo-
res vicini nostri. **v** Ad usum malum applicata, quâ tu male uteris. Sic, *inutile*
verum cingitur. **x** Aut si tunc non riserunt, hic riserunt. **y** Daphnidi. **z** Ratione.
Sc. invidiâ. **b** Quid tandem fiet de nobis qui domini sumus, si modo, &c. **vel**
quid non auritus est tuus herus **Ægon**, ubi servus ejus conductitius atque idem fu-
ax audeat talia? **c** **Sc. fingere & dicere.** **d** Furaces servi. Furta enim specia-
liter servorum sunt. Sic **Plaut.** de servo: *Homo es tritum literarum*, id est, fur.
Plaut. **Turcul.** *Pluris est oculatus testis unus, quam auxit decem.* **quæ audunt,**
audita dicunt: qui vident, plane sciunt. **f** Furari. **g** Cane, ex lupo & cane nato.
Fur. **i** Eho, pastor, observa, ne quid tibi depereat de grege. **k** Compelle in
num, **l** Loca caricibus plena. **m** Reddere debebat.

a Ἐπε' μοι, **o**
Κορὺδαν, τι-
νος αἱ βίαι;
b ἢ πα φιλᾶν-
τα. Οὐκ
c ἀλλ' αἰγώ-
νος, β' οὐκ ἐν δὲ
μοι εὐτ' ἴς
ἴδανται.
Theocrit. 4.
Idyl.
d Cujus est hic
grex ovium?
e Nonne est
Melibœi,
f quod Meli-
bœo surrep-
tum est?
g Credidit,
commisit.
h Oves, grex
ovium, **f** **Æ-**
gon Dominus.
i Amicam no-
bis commu-

Victoriæ
meæ præ-
mium. *Quem*
abstuli.

Quod eum
lucratus eram.

Ne suo judi-
cio superatus
esse videatur.

Quasi verò
tu indoctus &
imperitissi-
mus illum vi-
ceris. Menal-
cas enim in-
dignatus,

quod Damœ-
tas Damonem
vicissè gloria-
retur, dicit

eum imperi-
um artis can-
tandi: ex quo

datur Damœ-
tæ occasio
provocandi

Menalcam ad
certamen Mu-
sicum. *f* Da-
monem, vi-
rum peritissi-
mum. *g* Com-
pacta. *h* In

locis vulgari-
bus, quò tres
viæ ducunt.

Imperite cantandi. *k* Dissone crepitanti, non dulcem jucundumve auribus
num reddenti. *l* A te imperito effusum, aut flebile. *m* Inaniter effundit.

n Χρησθεὶς δὲ ὧν ἐσίδειν, χρησθεὶς καὶ λθεῖναι ἀεθλον. Theocr. 8. Idyll.

Quia impenitus tibi videor. *p* In carmine. *q* Per vices canendo. *r* Quia
vitulam. *s* Manè & vespèr. *t* Vas, in quod mulgetur. *u* Singulis diebus
foetus suos. *v* In arbitrium certaminis à me pono. Veteres sponsonibus
tendebant, & earum arbitros constituebant, apud quos pignora quoque depo-
bant. *x* Quid velis deponere, ut mecum ceteris. *y* Quia non meus est grex
Ægonis. Menalcas provocatus ad certamen Musicum, se quidem certare par-
ostendit; sed non habere quod deponat. *z* Sæva. *a* Tam pater, quam non
b Gregem ovium. *c* Alter eorum, scilicet noverca. *d* Quam vitulam. *e* Quo
u musicum, alius equam in campum provocare vis, & mecum certare
minimè comparandus es. *f* Deponam vasa potoria ex fago cæolata. *g* Exscul-
h Præstantissimi artificis, & divino ingenio præditi. *i* Flexibilis. *k* In
poculis. *l* Molliter sculpendi. *m* Hederæ corymbis & vitis pampinis inter
tuò implicatis. *n* Amplectitur. *o* Albâ. *p* Fructus hederæ. *q* In medio
eulorum duæ imagines exsculptæ sunt. *r* Insignis Mathematicus. *s* Quem
disse vel ignotum esse, pastori ex decoro tribuit Poëta: videtur fuisse An-
des, aut Aratus, Eudoxus vel Hipparchus, vel Anaximander Milesius, qui
mus terræ marisque circuitus descripsit. *t* Virgâ Geometricâ. *u* Incum-
dum arat. *v* Et non adhuc. *x* Recondita, tanquam rem pretiosissimam, *y*
ibili. *z* Circumdedit ansas, quibus pocula manu tenentur. *a* Orpheu-
nem, & fabulam, satis notam. *b* Tam graphicè cælatas, ut ipsum sequi vi-
tur. *c* Mittamus pocula laudare, & deponamus uterque vitulam. *d* Quam
nara. *e* Quantumvis artificiosa. *f* Artificiosè præ se fert fiduciam, quasi
Dancetas occasionem effugiendi quæreret, & ob id pocula vituperaret, ut
men evitet. *g* Elaberis, quò minus tecum certem. *h* Ad quemcumque locum
ve judicem. *i* Dicacitate tuâ.

Si nescis, *a* meus. *b* Ille caper fuit: & mihi Damon
Ipse *c* fatebatur, *d* sed reddere posse negabat.

ME. *e* Cantando tu *f* illum? aut unquam tibi fistula ceti-
g Juncta fuit? non tu *h* in triviis, *i* indocte, solebas

k Stridenti *l* miserum stipulâ *m* disperdere carmen?

DA. *n* Vis *o* ergo inter nos, quid *p* possit uterque, *q* vicissim
Experiamur? Ego hanc vitulam (ne fortè *r* recuses,

s Bis venit ad *t* mulctram, *u* binos alit ubere foetus)

v Depono: tu dic, *x* mecum quo pignore certes.

ME. *y* De grege non ausim quicquam deponere tecum:
Est mihi namque domi pater, est *z* injulta noverca:

Bisque die numerant *a* ambo *b* pecus, *c* alter & hædos

Verùm id, quod multò tute ipse fatebere *d* majus,
(*e* Insanire libet quoniam tibi) *f* pocula ponam

Fagina, *g* cælatum *h* divini opus Alcimedontis:

i Lenta *k* quibus torno *l* facili superaddita vitis,

m Diffusos hederâ *n* vestit *o* pallente *p* corymbos.

q In medio duo signa: *r* Conon, & *s* quis fuit alter,
Descripsit *t* radio totum qui gentibus orbem,

Tempora quæ messor, quæ *u* curvus arator haberet;

v Necdum illis labra admovi, sed *x* condita servo.

DA. Et nobis idem Alcimedon duo pocula fecit,
Et *y* molli *z* circum est ansas amplexus acantho;

a Orpheaque in medio posuit, sylvasque *b* sequentes.

Nec dum illis labra admovi, sed condita servo.

c Si ad *d* vitulam spectes, nihil est quod *e* pocula laudes.

ME. *f* Nunquam hodiè *g* effugies: veniam *g* quocunque
vocaris:

Audiat hæc tantum vel qui venit, ecce, *h* Palæmon:

Efficiam, posthac ne quemquam *i* voce laceffas.

PA. Quin age, si quid habes : in me mora non erit ulla,
Nec quemquam fugio : tantum, vicine Palæmon,
Sensibus hæc imis (res est non parva) reponas.

PA. d Dicitur : quandoquidem in molli consedimus herbâ :
Et nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbos :

Nunc frondent sylvæ, nunc formosissimus annus.

Incipe, Damoceta, tu deinde sequere Menalca.
Alternis dicetis : amant g alternia b Camcænæ.

PA. i Ab Jove principium, & Musæ : l Jovis omnia plena :

Ille m colit terras, illi mea carmina curæ.

ME. Et me Phœbus amat : Phœbo n sua semper apud me
Munera sunt, lauri, & p suave rubens hyacinthus.

PA. q Malo me Galatea petit, lasciva puella,
Et fugit ad salices, & r se cupit ante videri.

ME. At mihi sese offert ultro, meus t ignis, u Amyntas ;
Notior ut non sit canibus jam v Delia nostris.

PA. Parta meæ v Veneri sunt munera : namq ; notavi
ipse locum, aëriæ quoq ; congestere x palumbes.

ME. a Quod potui, b puer o sylvestri ex arbore d lecta
Aurea mala decem misi : cras altera mittam.

PA. O quoties : & quæ nobis Galatea locuta est !
Partem aliquam venti q Divum referatis ad aures.

ME. b Quid prodest, quod me ipse animo i non spernis,
Amynta,
i, dum tu sectaris apros, ego k retia servo ?

PA. l Phyllida mitte mihi, meus est natalis, Iola :
Cum faciam vitulâ pro frugibus, n ipse venito.

ME. Phyllida amo o ante alias : nam p me discedere flevit,
t, q longum formosæ vale, vale, inquit Iola.

PA. r Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres,
Arboribus venti : nobis Amaryllidis iræ.

ME. t Dulce satis humor, u depulsis w arbutus hædis,

entes, iſc. Lucan. Jupiter est, quodcumque vides, quodcumque movetur, m Amat, cu-
i, habitat. n Propria. o Quibus me donavit. p Suaviter. Hellenism. q Ultrâ
i amoris commercia à Galatea allicior : id enim est Græcis *μηλοε βαλλον*

Non sine grata quadam protervitate. s Antequam fugit, ut sequar. t Cujus amo-
ardeo. u Puer ille. w Diana venationis Dea, vel vetus amica mea. x Amicæ
æ. y Nidum solum simul gesserunt, posuere. Nidamenta congestere Plaut. in
udent. z Columbi sylvestres. a Quantum. b Amyntæ. c In sylva reperta.

Collecta. e Chrysomela, aurei coloris, vel cydonia, citria. f Hæc o venti
ternuntii ad Deos ferte ; grata sc. iis futura. g Deorum. h Quid te juvant ver-

ut aurea : si ego vel alius quispiam veri amoris usufructum capiat ? i Me
implecteris & charum habes. Litotes. Sic Æn. Munera nec sperno, id est,

mi grata sunt. k Quod in venatione minimum habes voluptatis. l Amicam me-

Alterius amicæ amores recenset Damocetas. m Cum Cereri, frugum Deæ,
ula cæsa pro frugibus sacrificia fecero, sacrificavero. n Quia tunc amicæ operam

re non potero. o Plus quam alias. p Quando ego discedebam. Hellenism.

per longum tempus. r Tristis res est, & incommoda iis, quæ sunt in stabulis.
Hellenism. Quia Damocetas vidit Menalcam paratum in amore narrando sequi,

nsfert se ad contrarium amoris. sc. ad iram. s Nam rami deiciuntur, ac flores
eunt. t Irrigatio seu pluvia recens est res dulcis frugibus. u A lacte mater-

remotis, & jam ablactatis. w Virgultum arboris vitiferæ.

Artis. b Cum
devitula simul
agatur & glo-
ria. c Recon-
das ad bene
disquirendum
hanc litem
nostram. d Per
artem eloqui-
mini. e Arbo-
res sylvarum.

f *Μυσάδων*
g *Ἰατρίαν*
h *μελίσσαν*
i *ἐν κελῶ*

Homer. II. a
g Carmina al-
ternatim dic-
ta. b Musæ,
quæ cantanti-
bus præsunt.

c *Ἐν Διὶ*
d *ἐρχομεθα*.
Aratus.

k O Musæ su-
pamus prin-
cipium ab Jove.

l Nam omnia
præsentia nu-
minis sui juvat
& conservat.

Similis sen-
tentia est Æn.

m Principio ca-
lum ac terras,
camposque l-

n Amat, cu-

o Quibus me donavit.

p Suaviter. Hellenism.

q Ultrâ

r Triste lupus stabulis.

s Antequam fugit, ut sequar.

t Cujus amo-

u Puer ille.

w Diana venationis Dea.

x Amicæ

y Nidum solum simul gesserunt.

z Columbi sylvestres.

a Quantum.

b Amyntæ.

c In sylva reperta.

d Chrysomela, aurei coloris.

e Cydonia, citria.

f Hæc o venti

• Flexibilis.

• Prægnanti.

• Alfinius Pol-

lio, vir consu-

laris, quo in-

tercessore Vir-

gilius argum-

suum recupe-

raverat. d

Trahet de re-

bis rusticanis.

• Mulæ filiz

Piëri: vel pro-

pter amœnita-

tem & solitu-

dinem Piërii

montis Thes-

saliz.

• Bucolicis vi-

tula, epici

taurus, tragi-

cis hircus pro-

ponebatur car-

minis præmi-

um. g Pollioni.

• Alfinius Pol-

lio tragedi-

am & histori-

as de bello ci-

vili scripsit,

teste Hor. 2.

l. 1 Od. 1 Ad-

mirando aut insolito artificio. & O Piërides. 1 Non quidem pusillum aut erum, sed qui iam aggrediatur quemlibet cornu utroque. m Dum animosus im-

ditur. • Veniat quoque ad eum statum, ad quem gaudet te venisse. Pervenerat rem ad Consulatam & triumphum victis Saloniis, oppido Dalmatiz. • Omnia liciter cedant iis, qui Pollioni benet volunt. p Contra qui malis & trivialibus lectatur Poëtis, Bivio & Mævio, delectetur æquè rebus absurdis, ita ut iug aratro seu curru vulpes, animalia illa astuta, & veloci pede currentia, ut dissimulatum sit ea conjungere, mulgeatque hircos, qui nihil lactis, sed plurimum toris habent. q Luat eam poenam, ut cogatur pessima tua carmina am-

• Mora humili loco ad terram nascentia. f Venenosus. • Ne finite, prohibete videre ne nimium procedant. • Margini fluviorum. • Pro rejice. • Opportum

• Compellite in unum locum sub umbras. z Quia si fervens calor solis præcipue ac consumperit lac. • Sæpe comprimemus. b Rursum carpit Menalcam, q amoribus potitum dixit, docens ipsum & pecus ejus ob eos perire. c Pinguetere solito. d Prato. • Cujus culpâ meas plane res omnes negligo. f Id est, hi. g Meis ovibus, ut emacerentur. b Et tamen vix habent ossa coherentia. irens, malus, invidus, *ἐχθρὸς*, ut qui è corde insenso per oculos emittat ritus, veneficos radios. & Inficit. 1 Quia Menalcam respondere paratum videtur, perpetuum esset cæmen, proponit ænigma, quod indissolubile putat. m Sc-

omnibus puteis profundis, & caminis, quorum orificia sunt tantum trium rum. Verè dicit quod refert Criticus, respondisse Virgilium, se hanc Grammaticam crucem fixisse. Aliis enim est clibanus aut puteus Syenes, qui totus illuminatur Solstitii æstivi die medio, vel, alius quispiam puteus. Aliis, Cæli Sepulchrum Aus fossa in urbis Romæ centro, qui Mundus dictus, tres tantum dies per-

num patebat. • Reputaberis à me. • Cui reliqui Dii concesserunt, ut prætores divinaret, id est, conjector peritus, qui ænigma solvat. p Habentes inscripta nomina regionum puerorum, sicut in Hyacintho inscriptum videtur nomen erii in ipsum versi, ex fab. Hyacinthi. 10. Met. Ovid. & fab. Ajacis. l. Alii intelligi hoc volunt de numeris sub Augusto cæsis à Floro Triumpho & viro inscriptis. q Quæ prius nobis amica communis.

• Lenta salix b fœto pecori, mihi solus Amyntas.

DA. c Pollio amat nostram, quamvis d sit rustica, Musæ.

• Piërides f virulam g lectori pascite vestro.

ME. b Pollio & ipse facit i nova carmina: & pascite taurum

1 Jam cornu petat, & pedibus qui m spargat arenam.

DA. Qui te, Pollio, amat, n veniat quo te quoque gaudet

• Mella fluant illi, ferat & rubus asper amomum.

ME. p Qui Bævium non odit, q amet tua carmina, Mævii

Atque idem jungat vulpes, & mulgeat hircos.

DA. Qui legitis flores, & r humi nascentia fraga;

f Frigidus, o pueri, fugite hinc, latet anguis in herbâ.

ME. i Parcite oves nimium procedere, non bene n ripz

Creditur: ipse aries etiam nunc vellera ficit.

DA. Tityre pascentes à flumine v reice capellas:

Ipse, ubi x tempus erit, omnes in fonte lavabo.

ME. y Cogite oves, pueri: z si lac præceperit æstus,

Ut nuper, frustra a pressabimus ubera palmis.

DA. b Eheu, quam c pingui macer est mihi taurus in

d arvo!

Idem c amor exitium est pecori, f pecorisq; magistro.

ME. g His certè neq; amor causa est; b vix ossibus hæret

Nescio quis teneros i oculus mihi & fascinat agnos.

DA. i Dic, m quibus in terris (& n eris mihi magnus o Ap-

lo)

m Tres pateat cæli spatium non ampliùs ulnas.

ME. Dic quibus in terris p inscripti nomina regum

Nascantur flores, & q Phyllida solus habeto.

PAL. « Non nostrum inter vos tantas componere lites.

Et vitulâ tu dignus, & hic; & quisquis amores

Aut metuât dulces, aut experietur amarus.

¶ Claudite jam rivos pueri, sat prata biberunt.

110

tamen Menalcas difficiliores sustinuerit partes, quem oportuit ex lege Amœbæi vel prius distichon æquâsse, vel etiam superâsse. *b* Dirimere seu finire. *c* Præmio victoriæ. *d* Damoetas quoque est dignus vitulâ. *e* ΓΑΛΟΥΠΙΚΟΣ *f* Nolite amplius derivare aquas in prata. Allegoricè, ut Catullus, *Claudite ostia virgines, lussinus salu.*

« Non sine utriusque laude neutrum pronunciat victorem Pælamon. Cum

Ecloga IV. cui nomen POLLIO.

ARGUMENTUM.

A Sinus Pollio, ductor Germanici exercitus, cum post captas Salonas, Dalmatiæ civitatem, primò meruisset lauream, post etiam consularum adeptus fuisset, eodem anno suscepit filium, quem à captâ civitate Salonium vocavit: cui nunc Virgilius Genethliacum dicit. Hæc Servius. Hunc autem detorquet quæ Sibylla de futurâ aurei sæculi felicitate cecinerat. Obiter tamen & Pollionis patris & ipsius etiam Augusti laudes admiscet. Nam quod dicit, Pacatumque r. p. v. o. de Augusto quidam intelligunt, quia C. Jul. Cæs. fuit adoptatus. Alii hoc quoque ad Salonium referunt: & intelligunt principium magni anni, quem cecinit Sibylla, procedere consulari Pollionis, quo ille puer nascitur: ut magni menses sint magni anni menses.

S Icclides « Musæ, paulò & majora canamus.

« Non omnes arbuta & juvant, humilesq; myrica.

Si canimus & sylvas, f sylvæ sint consule dignæ.

¶ Ultima Cumæi venit jam carminis ætas:

Magnus ab integro sæclorum nascitur ordo.

Jam redit & b virgo, redeunt i Saturnia regna:

Jam & nova progenies cœlo demittitur alto.

¶ Tu modò nascenti puero, « quo ferrea primum

Definet, ac toto surget gens aurea mundo,

¶ Casta fave & Lucina: tunc jam regnat q Apollo.

Teque adeo decus hoc ævi, te consule inibit

Pollio, & incipit / magni procedere menses.

¶ Te duce, si qua « manent sceleris vestigia » nostri,

¶ Irrita, perpetuâ & solvent formidine « terras.

Italiæ & Græciæ, in quâ habitavit Theocritus qui primus Græcè Bucolica scripsit, & quem Virgilius imitatus est. Undè *Sicclides Musa*, sunt carmina Bucolica, quæ in Siciliâ primò sunt composita. *b* Altiora, quàm Bucolici carminis stylus exigit.

¶ Non omnes delectantur legendo res merè pastorales, quales hæctenus scripserunt. *Myrica* sunt breviora virgulta, de quibus scopæ fiunt. *d* Delectant. Horat. l. 1. Od. 1. Multos castra juvant, & lituo tuba permixtus sonitus.

¶ Cammina sylvestria seu pastoralia. *f* Bucolicum ut sit carmen, & ipsum tamen consule Pollione, qui amat nostram, quævis sit rustica, musam, non indignum sit, & tale sit, quod

bonestè legi possit à consule. Alludit Poëta ad veterum Romanorum consuetudinem, apud quos cautum erat, ut Consules ipsi curam collium & sylvarum haberent, ne ullo modo ligna deficerent ad corticienda publica navigia. *g* Adimpletum est

tempus Sibyllæ Cumææ vaticiniis iam olim prædictum, quo siderum in ortum iterum redeuntium confectis spaciis de novo incipiat magnus annus Platonius, novusque incat orbis ab ætate aureâ. *b* Astræa, quæ terras prius reliquerat, Justitia.

¶ Etas aurea, seu aurea sæcula, qualia sub Saturno fuisse perhibentur. *c* Herōes: vel ipse Salonius. Quæ de Christo vaticinata est Sibylla, transiit Poëta ignarus ad filium Pollionis jam natum. *d* Generatio Deorum. *e* Deorum initium.

¶ Quo puero gens dura & immanis desinet esse ac primum exterminabitur, & gens multis virtutibus prædita, orietur per totum mundum. *f* Perpetua virgo. *g* Diana, à juvando dicta, partus Dea. *h* Juno Lucina feropem. Ter. And. *i* Augustus.

¶ Certè omnino hoc ornamentum aurei sæculi initium capiet in consulari tu. *o* Menses magni anni, sc. Julius & Augustus, quorum tunc perpetuus erit proventus. *p* De Salonio hæc ab aliis intelliguntur, ab aliis de Augusto. *q* Reliquæ sunt.

¶ Qui in ferreo sæculo nati sumus. *r* In nihilum redacta. *s* Ita ut nemo formidet ea aliquando reditura: quod verum fuit: nam post Actiacum bellum clausum est Jani templum, pace terrâ marique parata. *t* Liberalant. *u* Terrigenas.

¶ Illæ

¶ Siculæ aut Sicilienses, quæ Theocrito Siculo Bucolica carmina dictitastis.

Sicclides est patronymicum sceminiuum a nominativo singulari *Sicclis* idæ à nomine *Sicclis*.

¶ Sic enim Græci dicunt, cum Latini dicunt, *Sicclis*, quæ est insula inter I-

120

* Qui nunc
 regnat, Apollo,
 id est, Augu-
 stus Cæsar
 transformabitur
 in Deum
 à Iis, qui in
 Deorum num-
 berum relati-
 sunt. e Ab il-
 lis, seu, inter
 illos. d Mili-
 taribus, quæ
 in Julio Cæ-
 sare, patre tuo
 adoptivo, &
 in patriâ tuâ
 Româ præci-
 pue sunt & fu-
 erunt. e Ut
 mundi quasi
 ver & infantia
 nascenti puero
 conveniat. Jam
 vertit sermo-
 nem ad Salo-
 nium jam na-
 tum, Pollionis
 filium, lau-
 dans eum à
 bonis ejus gra-
 tia futuris.
 f Non colen-
 do terram, sed
 sponte sua. g
 Per obliquum

a Ille Desim vitam accipiet, b Divisque videbit
 Permissos heroas, & ipse videbitur c illis;
 Pacatumque reget d patriis virtutibus orbem.
 e At tibi prima puer f nullo munuscula f cultu
 g Errantes hederas passim cum b baccare tellus,
 Mistaque i ridenti colocasia k fundet acantho.
 Ipsæ lacte domum referent l distenta capellæ
 Ubera : m nec magnos n metuent armenta leones.
 Ipsa tibi o blandos fundent p cunabula flores :
 q Occidet & serpens, & r fallax herba s veneni
 Occidet : Assyrium i vulgò nascetur amomum.
 u At simul heroum laudes, & v facta parentis
 Jam legere, & x quæ sit poteris cognoscere virtus :
 y Mollr paulatim flavescent campus aristâ,
 Incultisque rubens pendebit sentibus uva.
 Et duræ quercus z sudabunt a roscida mella.
 b Pauca tamen suberunt pfricæ vestigia fraudis,
 c Quæ tentare d Thetin ratibus, quæ cingere muris
 Oppida, quæ jubeant telluri e insindere vulcos.
 Alter erit tum f Tiphys, & altera, quæ vehat, g Argo
 h Delectos heroas : erunt etiam i altera bella :
 Atque iterum k ad Trojam magnus mittetur l A chilles.
 m Hinc ubi jam firmata virum te fecerit ætas,
 n Ceder & ipse mari o vector, nec p nautica pinus
 q Mutabit mercès : omnis feret omnia tellus.
 Non r raistros patietur humus, non vinea s falcem :
 Robustus quoque jam t tauris juga solvet arator,
 Nec varios discet u mentiri lana colores :
 Ipse sed in pratis aries jam v suave rubenti
 x Murice, jam croceo murabit vellera y luto :

rebus, ad quas nascuntur adhærentes. *b* Herba illa contra fascinum apta. *a*
per florenti & ameno. *k* Germinando abundè tibi producer. *i* Extensa prop-
copiam lactis. *m* Vide Esaiæ c. II. *n* Et armenta pascentur liberè. *o* Mollis
contactu. *p* Cunæ, in quibus reponuntur infantes. *q* Interibit. *r* Difficuler
nosebilis. *s* Venenata. *t* Passim, ita ut etiam vulgo ejus copia fiat. *u* At ubi
tatis ætas æstimate doleveris, Poëti, Historiæ, Philosphiæ initiandus: tu
mum ætas aurea virtutes longius ac latius exercebit. *v* Gesta parentis Pollio-
w Cum incipies imitari virtutem parentis. *x* Maturâ. *y* In morem sudoris effund-
z Flagrantiæ, ante floribus rore coelesti aspersis. *b* Tametsi & fruges, & vin-
mella sponte nascentur, tamen paucæ reliquiae prioris ævi salaciæ & vitii, fa-
et ambitionis & avaritiæ latebunt in quibusdam. *c* Quæ vestigia navigationem
bium munitionem, agriculturam, militiam exercent. *d* Per mare navibus naviga-
id est, quæ impellent ob avaritiam navigare. *e* Findendo impingere fossas vel
factas. *f* Fabricator & gubernator navis illius, quæ vehi autem perebant vellus
lecti Argivi. *g* Navis oblonga similis Argo. *Argo* erat illa navis, quâ Jason
multis proceribus navigavit in Colchos pro aureo vellere. *h* Sicut Argo ve-
olim Argonautas, qui erant Herodæ. scilicet Herculem, Castorem, Pollucem,
i Æqualia Troiano bello. *k* Ad aliquod grave bellum, quale fuit Trojanum.
quis vir fortis similis Achilli. *Achilles* filius fuit Pelei, regis Thessaliæ, vir
tissimus, sine quo non potuit Troja capi. Occidit Hectorem & multos Troia-
Tandem per insidias occisus est à Paride in templo Apollinis. *m* Ex hoc
pore quo hæc fiunt, postquam Salpinx in virum eaverit: perfecta ætatis au-
n, *o*, *p*, *q*, artibus & laboribus periodum addet, tanquam non necessariis, postquam
nis fert omnia tellus. *r* Dicedet è mari, non amplius navigatoris. *o* *Pedus*
tur & qui vehit, & qui vehitur navi. Hic accipi potest utrovīs modo. *p* Navis ex-
facta & nautis servire solita. *q* Ad commutationem transvehit mercēs peregre
r Instrumenta dentata, quibus terra radatur. *s* Quâ putetur, id est, terra non ra-
tur, & vinea non putabitur. *t* Non amplius utetur tauris ad arationem. *u* Mendac-
se præsentare. *v* Cum suavitate odoris, aut suaviter: ut Eclog. 3. vers.
w Purpurâ. *x* Croco lutei & subrubri coloris.

Sponte sua *b* sandyx Pascentes vestier agnos.

Talia sæcla, suis dixerunt, currite, fulis,

Concordes stabili fatorum nilmine Parca.

Aggredere, *o d* magnos (aderit jam *e* tempus) honores,

Chara *f* Deum soboles, magnum *g* Jovis incrementum.

Aspice *i* convexo *k* nutantem pondere mundum,

Terrasque, *l* tractusque maris, cælumque profundum:

Aspice, venturo lætentur *m* ut omnia *n* sæclo.

O mihi tam longæ maneat pars ultima vitæ,

Spiritus & quantum sat erit tua dicere facta:

Non me carminibus vincere nec Thracius Orpheus,

Nec Linus: huic mater quamvis, atque huic pater *q* adsit:

Orpheo Calliopea, Lino formosus Apollo.

Pan Deus *r* Arcadiâ mecum si iudice certet,

Pan etiam Arcadiâ dicat se iudice *f* victum.

Incipe, *s* parve puer, *u* risu cognoscere matrem:

Matri longa decem tulerunt fastidia menses.

Incipe, parve puer: *y* cui non risere parentes,

Nec Deus hunc mensâ, Dea nec dignata cubili est.

45 *a* Sine tincto-
ris officio.

b Color flam-
meus; sed fac-

titius quam ta-
men Virgilius

50 herbam esse
existimavit,
inquit Plin.

25. l. 6. cap.

c Tres illæ De-

æ fatales (ori-
ginem, me-

dium, & exi-

tum omnium
rerum dispo-

60 nentes quan-
tum: prima
Clotho colum

gestat, Lache-

sis trahit, A-

tropos occat)
consentientes

armâ & irrevocabili potestate fatorum iusserunt dicentes suis instrumentis, qui-

us filum circumfunditur, dum nent, *o* fusi, celeri cursu vestro adducite tam aue-

ra & tam scelicia sæcula. *Parcas* autem per Antiphrasin dictas volunt, quod ne-

mini parcant. *d* Divinos. *e* A parcis constitutum. *f* Alumne Jovis, *Διογενες*,

Πορπεδες *g* Progeniei Jovis augmentum. *h* Nutanti mundo succurrat tua vir-

us. *i* In humeros ejus devoluto. *k* Vacillantem pondere malorum præsentium,

ut exultantem lætitia bonorum futurorum. *l* Regiones. *m* Quomodo. *n* De

felicitate sæculi venturi, seu aurei. *o* Et utinam spiritus Poëticus sit mihi tantus,

quantum satis erit ornate persequi inclyta factura tua. *p* Quæ res si mihi erit non

ne, *q* Auxilio sit. *r* Musicæ peritâ, quæ tamen Deo suo faveret. *Pan* De-

us *Arcadia*. *s* A me, tua facta canente, id est, tanta erit gestorum tuorum glori-

a, ut etiam ab humili Poëtâ descripta, omnem Poësin superant. *t* Saloni-

um. Non id vult, ut puer arideat matri, sed ut cognoscat matrem ex ejus risu. Expedi-

tor tamen videtur Jos. Scaligeri explicatio, quâ confirmat illud Catulli; *Tor-*

quatus, volo, parvulus *Matri* e gremio suo *Porrigens teneras manus Dulce rideat ad*

matrem. Manifestè, inquit, hortatur Virgil. puerum ut ad matrem rideat: non

contra ut illi Parentes: sic Plaut. in Capt. *quasi muti silent, neque me ridens*.

Risu tuo compensa fastidia, quæ tulit mater tua, jam decimo inchoante mense

partum enixa, quæ abierint, si arriseris. *y* O parentes, facite ut rideat, quia nec

Deus Genius dignatus est hunc eorum, qui non risere, mensâ; nec Dea Juno cu-

bili, id est, vitalis non fuit, quiquis alienus natus est risu. Vitalitatis quippe o-

mnem erat, si pueri ad parentes riderent. A

Ecloga V. cui nomen DAPHNIS.

ARGUMENTUM.

*M*enaleas & Mopsus pastores Daphnidis, pastoris Siculi, quem

Mercurius genuit, Pan musicam docuit, mortem desunt: al-

terque ejus epitaphium, alter apotheosin canit. Sunt qui per

Daphnim Cæsarem Dictatorem intelligi putent, paulo ante quam

describeret poëta, tribus & viginti vulneribus incuriâ confossum.

alii Quintilium Varum accipiunt, Germaniâ cum tribus legionibus

cælum. Alii Flaccum Maronem intelligi malunt, Virgilius

matrem: de quo existat pervulgatum quidem illud, sed incerti aucto-

ris, distichon,

Tristia fata tui dum fles in Daphnide Flacet

Docte Maro, fratrem Ditis immortalibus aquas.

Salonium, alii, cujus Genethliacon superiore Eclogâ cecinit,

nunc verò ejusdem fato functi Apotheosin canit: ad primum verò

& undevicesimum Theoc. Idyll. expressit hanc Eclogam noster.

MENAL.

MENALCAS, MOPSUS.

Periti, & do-
cti, εἰδοτες

ἄμφοι, Ἀμ-
φω στυγδέν

διδανμένω,

ἄμφοι αἰδέν

Theocr. 8.
Idyll.

Tu bonus ac
peritus ad in-

standum cala-
mos graciles.

locum ad se-
dendum cepi-

mus, ut cantu
nos oblecte-

mus. & Ecce
es provectior.

Instabiles.

Frequenter
moventibus

ramos arbo-
rum, ex quo

fiunt incertæ
umbræ. & In-

culta. & Spar-
sim ornavit.

Tecum con-
tendat de lau-

de cantilena-
rum. Græca

loquendi figu-
ra, μάχομαι

σοι, quam &
Catullus imi-

tatus est, noli pugnare duobus : Virgilius noster 4. *Æn.* Placito me etiam pugnare amoris ? & Amyntas certet. Muscorum principem. Amores Phyllidis, argumentum de amoribus, quales erant Phyllidis, reginæ Thraciæ, erga Daphnoontem aut pastoritiæ alicujus fœminæ. Cretensis sagittarii usque adeo per ut serpentem, Phalero filio implicitum, sagittâ confixerit. Illæso filio. Regi theniensium, pro patria non timidi mori. Hist. nota. Val. Max. l. 5. c. 6. In faciam experimentum, an benè condita sint hæc carmina, &c. Modò si modò voce componens ad certas mensuras notavi alternatim, ut ex varietate henderetur concentus. Flexibilis. Ab olivâ pallenti vincitur. Rubicundus Non multum astringens. Fruticibus rosiferis. Sc. Obloquit. Perveni sub antrum, ubi cantare delegisti. Occisum vulnere crudeliter ab iis illato, bus ipse pepercerat. Postquam Menalcas & Mopsus confederant, incipit Mopsus experiri ea carmina, quæ se descripsisse in cortice fagi prædixerat, quibus necem Daphnidis. Deæ fluminum, & Allegoricè matronæ Romanæ. Allegoricè Cæsarem. Respice argumentum huius Ecl. Scitis quam tristitia m phæ inter Corylos & ad flumina exerceant. Lugentium est, ut & co inhæreant. Insigne exemplum patet. *Æn.* l. 9. de Niso, qui super exanimis projecit amicum Euryalum. l. 10. Mezentius corpori Lausi exanimis infudit & l. 11. Evander super Pallantis, filii sui, cadaver procumbit, atque hæc chrymanque gemensque. De Thisbe, super Corpus Pyrami ruente, Ovid. l. 4. Et laniata comas, amplexaque corpus amantis, Vulnera supplevit lachrymis, tumque cruenti miscuit. f Daphnidis. Quibus permittentibus interfecit Daphnis. Scilicet armentarii. Quibus te Nymphæ materque flebant. C. pulerunt. Refrigerativa. Modicè degustavit. Vide Sueton. c. 81. Cæf. de equis pabulo abstinentibus à cæde Cæf. Punicos leones, qui semper mi sunt, id est, ipsos sicarios, qui te trucidaverunt. Allegoricè proceres testes & conjurati. Attestantur. Hæc ad Jul. Cæf. referunt, quem Bacchi ex Armeniâ Romam primum transfuisse volunt, sed non ego credulus illi, gō enim ante Cæf. scelera hæc seminaria Romæ investigata à Cos. & cata refert Liv. 4. 9. Subjugare ad currum. Tigribus vehabatur Bacchus.

MECUR non Mopse (a boni quoniam convenimus am-
b Tu calamos inflare leves, ego dicere versus)

Hic coryllis mixtas inter confedimus ulmos?

MO. Tu & major: tibi me est æquum parère, Menalca:

Sive sub incertis Zephyris f morantibus umbras,

Sive antro potiùs succedimus: aspice, ut antrum

& Sylvestris raris h sparsit labrusca racemis.

ME. Montibus in nostris solus tibi cerret Amyntas.

MO. Quid si & idem certet? Phœbum superare canendo?

ME. Incipe, Mopse, prior, si quos aut Phyllidis ignes,

Aut Alconis habes laudes, aut jurgia Codri.

Incipe: pascentes servabit Tityrus hædos.

MO. Imò hæc, in viridi nuper quæ cortice fagi

Carmina descripsi, & modulans alterna notavi,

Experiar: tu deinde jubeto cerret Amyntas.

ME. Lenta salix quantum pallenti cedit olivæ,

& Puniceis humilis quantum salianca rosetis:

Judicio nostro tantum tibi cedit Amyntas.

MO. Sed tu desine plura, puer: successimus antro.

& Extinctum Nymphæ crudeli funere Daphnim.

Flebant: vos coryli testes, & humina Nymphis,

Cum complexa sui corpus miserabile nati,

Atque f Deos atque astra vocat crudelia mater.

Non ulli pastos illis egere diebus

& Frigida, Daphni, boves ad flumina: nulla neq; am-

Libavit quadrupes, nec graminis attigit herbam.

Daphni, tuum Pœnos etiam ingemisse leones

Interitum, montesque feri sylvæque loquuntur.

& Daphnis & Armenias curru subjungere tigres

4. Et laniata comas, amplexaque corpus amantis, Vulnera supplevit lachrymis, tumque cruenti miscuit. f Daphnidis. Quibus permittentibus interfecit Daphnis. Scilicet armentarii. Quibus te Nymphæ materque flebant. C. pulerunt. Refrigerativa. Modicè degustavit. Vide Sueton. c. 81. Cæf. de equis pabulo abstinentibus à cæde Cæf. Punicos leones, qui semper mi sunt, id est, ipsos sicarios, qui te trucidaverunt. Allegoricè proceres testes & conjurati. Attestantur. Hæc ad Jul. Cæf. referunt, quem Bacchi ex Armeniâ Romam primum transfuisse volunt, sed non ego credulus illi, gō enim ante Cæf. scelera hæc seminaria Romæ investigata à Cos. & cata refert Liv. 4. 9. Subjugare ad currum. Tigribus vehabatur Bacchus.

• In quibus sit pingue oleum.
• Lætificans.
• Calor, qualis solet esse in messe.

• Corbibus aut calicibus.

• Α' ριοστία

χάρα

ager Chius inf.

optimi vini

feracissimæ.

• Vini Nectaris seu Deorum

potus æmulum.

• Αὐλοπρωτῆ

δε μοι δύο

ποιμένες

• Eccl. Idyll. 7.

• Cretensis.

• Alphefibeus

saltabit ad

cantum Da-

mætae & æ-

gonis ad morem satyrorum.

• Sacrificia jam dicta cum cantu & saltatione.

pro frugibus faciemus hostiâ Ambarvali.

• Quæ omnibus annis presolvere

mus. • Lustrando piabimus agros. • Quamdiu.

• Deo vini. • Deæ frugum. • Tu

potens præsensque numen obligabis, obnoxiosque reddes Agricolas ad vota per-

venda postquam præstiteris, pro quibus impetrandis voverint.

• ἄδων ὡς παύ-

τὸ τεῖν μέλ.

• Θεοκρ. Idyll. 7. • Quantum tua carmina.

• Resonantia. • Delect-

• Priusquam aliquid muneris in nos contuleris.

• Fistula ex cicutâ compa-

• Secundam & tertiam Eclogam, supra.

• In eâ modulati sumus.

• Bac-

pastoralem, quo pedes ovium à pastoribus comprehenduntur, dum eas ad se

re volunt. • Quamvis peteret sæpe à me.

• Non abstulit à me.

• Pastor.

• Pari distantia distinctis.

Crateraſq; duos statuam tibi • pinguis olivæ :

Et multo imprimis b' hilarans convivium Baccho,

Ante focum, si frigus erit, si • messis, in umbrâ,

Vina novum fundam d calathis • Arvisia f nectar.

g Cantabunt mihi Dâmœtas, & b Lyctius Ægon :

i Saltantes satyros imitabitur Alphefibeus.

k Hæc tibi semper erunt, l & cum m solemnia vota

Reddemus Nymphis, & cum n Instrabimus agros.

o Dùm juga montis aper, fluvios dùm piscis amabit ;

Dùmque thymo pascentur apes, dùm rore cicadæ,

Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt

Ut p Baccho, q Cererique, tibi sic vota quotannis

Agricolæ facient : r damnabis tu quoque votis.

MO. Quæ tibi, quæ tali reddam pro carmine dona ?

f Nam neque me : tantum venientis sibilus Austri,

Nec u percussa w juvant fluctu tam littora, nec quæ

Saxosas inter decurrunt flumina valles.

ME. Hæc te nos fragili donabimus x antè y cicutâ.

Hæc nos, z Formosum Corydon ardebat Alexin :

Hæc eadem a docuit, x Cujum pecus ? an Melibœi ?

MO. Ac tu sume b pedum, quod c me, cum sæpe rogare

d Non tulit e Antigenes : (& erat tùm dignus amari)

f Formosum g paribus nodis atque ære, Menalca.

Ecloga VI. cui nomen SILENUS.

ARGUMENTUM.

SILENUM in hâc Eclogâ inducit, ebrium quidem illum, ut Ba-
educatorem decebat, sed tamen peritè secundum Epicuream
opinionem de rerum primordiis canentem, idque in gratiam Qu-
tilii Vari, qui (teste Donato) unâ cum Virgilio huic sectæ
Solone Philosopho operam dedit. Cæterum quoniam hæc
colici Carminis humilitatî non satis conveniebant, statim ab-
tio veniam precatur : neque ita multum argumento illi immor-
statim ad fabulas transit.

• Theocritum

qui Syracusa-

nus. Musa mea

imitata, Bucol-

ica canere

non erubuit.

• Scribere vel-

lem Herôica carmina,

quibus reges & eorum prælia decantari solent.

• Ap-

admonuit ; auris verò Memoriz dicata est, ut frons vel os Pudori, dextra Fe-

genua Misericordiz, nasus Irrisioni, &c. Atque hinc credo excitandi mon-

que aliquem ad res agendas mos.

• Tenue, humile, quale est Bucolicum.

• Sat-

flatio à lanâ quæ deducitur in tenuitatem.

• Deductum. alt. Macroch. Sat.

• A. pro tenui & subtili eleganter positum est.

• Nam supra quam satis erunt tibi

PRIMA • Syracusio dignata est ludere versu

Nostra, nec erubuit sylvas habitare Thalia.

Cum b canerem reges & prælia, c Cynthius aurem

Vellit, & admonuit : Pastorem, Tityre, pingues

Pascere oportet oves : d deductum dicere carmen.

Nunc ego (e namque super tibi erunt, qui dicere laudes

f Ap-

admonuit ; auris verò Memoriz dicata est, ut frons vel os Pudori, dextra Fe-

genua Misericordiz, nasus Irrisioni, &c. Atque hinc credo excitandi mon-

que aliquem ad res agendas mos.

• Tenue, humile, quale est Bucolicum.

• Sat-

flatio à lanâ quæ deducitur in tenuitatem.

• Deductum. alt. Macroch. Sat.

• A. pro tenui & subtili eleganter positum est.

• Nam supra quam satis erunt tibi

f Ap-

admonuit ; auris verò Memoriz dicata est, ut frons vel os Pudori, dextra Fe-

genua Misericordiz, nasus Irrisioni, &c. Atque hinc credo excitandi mon-

que aliquem ad res agendas mos.

are, tuas cupiant, & tristia a condere bella)
 Agrestem tenui meditabor arundine Musam.
 Non in iussa cano: si quis tamen hæc quoq; si quis
 aptus a amore leget, te nostræ, Vare, e myricæ,
 e nemus omne canet: nec Phœbo gratior ulla est,
 Quam sibi quæ Vari præscripsit pagina nomen.
 Pergite Pîerides: b Chromis & Mnasyllus in antro
 Silenum pueri k somno videre jacentem,
 Inflatum hesternò venas, m ut semper, Iaccho;
 Serta procul tantum capiti delapsa jacebant,
 t o gravis p attrita pendebat cantharus ansa.
 Aggressi (nam sæpe r senex spe carminis ambos
 Lulerat) injiciunt ipsis ex t vincula fertis.
 Addit te sociam, u timidisque supervenit A gle,
 egle m Naiadum pulcherrima: jamque x videnti
 Sanguineis frontem moris, & tempora pingit.
 Ille a dolum ridens, Quò vincula necitis? inquit:
 olvite me pueri: satis est potuisse b videri.
 armina, quæ vultis, cognoscite: c carmina vobis;
 Huic aliud mercedis erit: Simul e incipit ipse.
 Tum verò, g in numerum b Faunosq; ferasq; videres
 Ludere, tum k rigidas motare catumina quercus.
 ec t tantum Phœbo gaudet m Parnassia rupes:
 ec tantum n Rhodope miratur, & n Ismarus o Orphea. 30
 amque canebat, p uti magnum per q inane coacta
 Semina terrarumque, f animæque, marisque fuissent,
 t i liquidis simul ignis: ut x his w exordia primis
 omnia, & ipse tener mundi x concreverit y orbis.
 Tum durare solum, & discludere a Nerea ponto
 cepit, & rerum paulatim sumere formas.
 Jamque novum e terræ stupeant lucescere d Solem.
 Atque atque cadunt f summotis nubibus imbres:
 accipiunt sylvæ g cum primum surgere, cumque
 Rara per ignotos errent animalia montes.
 Hinc k lapides Pyrrhæ jactos, l Saturnia regna,

a Perfectè de-
 scribere.
 b Meditando
 canam agresti
 stylo rusticum
 carmen seu
 Bucolicum.
 c Imò iussa ab
 Augusto.
 d Nostri aut
 Musæ nostræ
 e Pastoritæ
 Eclogæ, Bu-
 colicæ carmi-
 na. f Quam ea
 charta quæ in
 fronte aut ti-
 tulo scriptæ
 sibi nomen
 Vari. g O
 Musæ, perfe-
 verate canere.
 h Fictitia Sa-
 tyrorum no-
 mina, sub qui-
 bus latent Va-
 rus & Virgi-
 lius, Philoso-
 phicæ Epicu-
 reæ sub Sileno
 operam dan-
 tes. i Nutri-
 torem Bacchi.
 k Propter
 somnum.
 l Habentem
 venas inflatas
 Baccho, seu
 vino, quod
 pridè eius
 diei biberat.
 m Sc. solitum

10

15

20

25

35

40

US.

ut Ba

pocurem

tiam Q

secta

n hæc

ian ab

mmor

m

s

landæ

e An

extra F

mon

um, T

Sat. l

unt r

y

mi.

cere inflatum. n Coronæ ex pampinis jacebant longè ab ipso tantum capitis
 otii & somno obruti delapsæ: alioqui illæ & non ruptæ. o Magnæ capacita-
 tæ. p Frequenti usu aut potu. q Pueri cum adorti. r Silenus promiserat eis
 epè carmen, quod reddere recusaverat. s Fefellerat. t Neque enim nisi vincti
 aticidabantur, Silenus, Proteus, Faunus, cæterique semidei. u Pueris. w Nym-
 pharum aquarum. x Expergesto, vigilant. y Sanguinei coloris. z Silenus.
 Quia per dolum, cum dormiret, ipsum vinxerant. b Quod, invitis, ipsis semi-
 nalis, rarum & difficile: nisi deprehensis. c Sc. erunt. d Venerea merces, stu-
 dum Nympham seu puellam Eglem manet. e Carmen suum. f Recitat earum
 silius Sileni. g Secundum modum seu modulos carminis; quamvis modus proprie
 d carmen, numerus ad saltationem pertineat. h Deos sylvestres. i Saltare.
 Duras. l Quantum omnis mundus gaudet, dum Silenus cantat. m Quæ est in
 anasso monte. n Mons uterque Thraciæ. o Qui sylvas & saxa post se dulcedi-
 e cantus sui traxit. p Quomodo. q Chaos, spatium corporum capax. Lucrer.
 i. Magnam per inane soluta. r Rerum primordia, elementa: sic Lucrer. l. i.
 igni, terra atque anima procrevere, s imbr: licet Epicurus, Lucretii magi-
 ter, ex atomorum concursione gigni omnia censuerit. f Aëris. t Elementaris
 e puri. u Seminibus atque Elementis. w Principia & origines rerum. x Con-
 solidatus sit. y Globus. z Deinde canebat, ut orbis mundi inceperit duram ef-
 cere terram. a Aquas fluviales ab aquis salis & marinis, Nereus enim Ponti,
 el ut alii, Oceani & Tethios filius. b Et alia cœlestia corpora canit: Meteora,
 plantas, animalia, &c. c Genita in terris. d Recens ortum ac formatum. e In
 terras decidunt. f Sublati: quia vapores trahuntur sursum, unde nubes fiunt.
 Quo tempore. h Nondum per propagationem multiplicata. i Post dictam re-
 um genesis. Post Physicam narrationem, Poeticam ac fabulosam interferit. k Di-
 avium & genus humanum reparatum. l Aurea sæcula, qualia erant tempore Sa-

a Cau-

a Aquilas, aut
 vultures exedentes
 jecur Promethei,
 Caucaſo, Scythiæ
 monti, alligati, idque
 Jovis imperio
 a quo ignem
 furto abſtulerat.
 b Quia
 (ut diximus)
 ignem de cœlo
 furatus erat. Hor. Od.
 3. l. 1. *Audax
 Iapeti genus
 Ignem fraude
 mala gentibus
 intulit. Poſt
 ignem, aetherea
 domo Subduc-
 tum, mactes,
 Jovis fedrum
 Terris in-
 cubuit cohors:
 Semotique pri-
 us tarda neceſ-
 ſitas Lethi cor-
 ripuit gradum.*
 c Fabulam de
 Hylæ puero,
 ab Hercule dilectō,
 a Nymphis raptō,
 fonte ſubterraneo,
 & ab Hercule in-
 clamato. d Argo-
 nautæ. e Per-
 ſonum Echo
 referret.

f Quæ fortunata, ſeu foelix fuiſſet. g Reginam Cretenſem, Minōis con-
 ſolis filiam. h Silenus tam graphice canit, ut ſolari eam videatur de armo-
 candidiſſimi. i Virginis nomen *συνδοχιμη καταχρησται* iis tribuunt
 rum jam libere virginitas, ex autoritate Euripidis in Jove, Terentii in He-
 noſtri. k Invaſit. l Præti ex Sthœnobææ filia, quas à *Βρυαρια* le-
τρανδραρια ſanæ menti reſtituit Melampus. m Crediderunt quidem
 eſſe. n Prætidum, quæ tres erant. o Ut tu. p Sc. qualibet illarum trium,
 quali, in quâ nihil extabat, neque aſperum erat. r O Paſiphaë. s Erras.
 rus, ſc. quem quæris ejus amore capta. u Obſita. v Semicoctas in alvo.
 mandit. y Vaccam. z Verba ſunt Paſiphaës. a Cretenſes. Diſte mons
 b Qui ſunt in nemoribus. c In quibus feræ ſaliunt. d Aliquâ viâ. e Er-
 bovis. f Cretenſia. Gortyna Cretæ oppidum. g Poma aurea, quæ Hel-
 in horto Atlantis in Æthiopîâ cuſtodiebant. Fab. Atalantæ, ab Hippomen-
 victæ, dum 3. aurea mala ab illo projecta declinans tollit. Ovid. Met. 10.
 lantam. i Phaëtonis ſorores cortice circumdatas & in alnos verſas canit,
 ter mœrorem ſubmerſi fratris. Met. 2. k Lanugine. l Fl. ex Helicone, in
 Bœotiæ, profluentis. m Cornelium Gallum Oratorem & Poëtam clarum
 quo infra Eclog. 10. n Montes Bœotiæ. o Quomodo. p Gallo. q Mi-
 honorem aſſurrexerint. r Poëta eximius. Apollinis filius. s Varo. t He-
 ceis. u O Vare. v Heſiodo oriundo Aſcræ, vico Bœotiæ. x Prius ſa-
 runt. y Heſiodus. z Deorū ducere de montibus. a Per hos calamos.
 finibus Ioniis Apollini conſecrati juxta Clazomenas. c Quam de Grynæo
 re. d Aut ut Silenus narraverit fabulam de Scyllâ, Niſi, Megarenſium re-
 liâ. e Propter fluctuum ſpumam. f Partes pudendas. g Canibus. h Ulyſſis
 lichii inſulæ ducis. i Moleſtando frequenter vexaſſe. Poëta videtur allu-
 etymon Scyllæ, à *σύνλω*, *δεσ*, inſeſto. k Mari.

a Caucaſeaſq; reſert volucres, b furtumq; Promethei
 His adjungit c Hylam, d nautæ quo fonte relictum
 Clamâſſent: ut littus, Hyla, Hyla, omne e ſonaret.
 Et f fortunatam, ſi nunquam armenta fuiſſent,
 g Paſiphaën nivei h ſolatur amore juveni.
 Ah, i virgo inſoelix, quæ te dementia k cepit?
 l Prætidus m implerunt falſis mugitibus agros:
 At non tam turpes pecudum tamen n ulla o ſecura
 Concubitus: quamvis collo p timuiſſet aratrum,
 Et ſæpe in q levi quæſiſſet cornua fronte.
 Ah! r virgo inſoelix, tu nunc in montibus ſerras!
 i Ille, latus niveum molli ſultus hyacintho,
 Illice ſub u nigra v pallentes x ruminat herbas:
 Aut y aliquam in magno ſequitur grege: z claudite

phæ
 a Dicteæ, Nymphæ b nemorum jam claudite c ſaltu
 Si d quâ forte ferant oculis ſeſe obvia noſtris
 e Errabunda bovis veſtigia: Forſitan illum
 Aut herbâ captum viridi, aut armenta ſecutum
 Perducant aliquæ ſtabula ad f Gortynia vaccæ.
 Tum canit g Heſperidum miratam q mala h puellam
 Tūm i Phaëtoniades k muſco circumdat amaræ
 Corricis, atque ſolo proceras erigit alnos.
 Tūm canit errantem l Permeſſi ad flumina m Gallum
 n Aōnas in montes o ut duxerit una ſororum:
 Utque p viro q Phœbi chorus aſſurrexerit omnis:
 Ut r Linus hæc ſilli divino carmine paſtor,
 i Floribus atque apio crines ornatus amaro,
 Dixerit: Hos tibi dant calamos (en u accipe) Muſæ,
 v Aſcræo quos x antè ſeni: quibus y ille ſolebat
 Cantando rigidas z deducere montibus ornos.
 a His tibi b Grynæi nemoris dicatur origo:
 Ne quis ſit lucus, quo ſe c plus jaçet Apollo.
 Quid loquar? d aut Scyllam Niſi, aut quam fama ſecta
 e Candida ſuccinctam latrantibus f inguina g montibus
 h Dulichias i vexaſſe rates, & k gurgite in alto

ah! timidos nautas canibus lacerasse marinis?
 Aut ut mutatos b Terei narraverit artus?
 Quas c illi d Philomela e dapes, quæ dona parârit?
 Quo cursu deserta f petiverit, & quibus g ante
 Infelix sua i tecta supervolitaverit alis?
 Omnia, quæ Phœbo quondam k meditante, beatus
 Audiit l Eurotas, iussitque m ediscere lauros,
 Ille canit: o pulsæ p referunt ad sidera valles:
 Cogere donec oves r stabulis, s numerumque referre 8;
 Iussit, & u invito w processit vesper x Olympo.

a Aut quid lo-
 quar, ut Sile-
 nus narraverit
 mutatos, &c.
 b Fab. trita.
 c Tereo. d So-
 ror Progenes,
 uxoris Terei.
 e Ex ipsius fi-
 lio Iti decoc-
 tas. f Philo-
 metus. g Exerce-
 re. h Tereus. i
 Regia. k Exerce-
 re. l Eurotas.
 m Silenus. n Verberare.
 o Pueros, Chromyn & Mna-
 rum, compellere. p Ad ovilia. q Ovium, illis à parentibus aut heris commis-
 sionem. r Silenus. s Ut qui plura audiendi studio ægrè ferat vesperum properare.
 Apparuit. x Cælo.

Ecloga VII. cui nomen MELIBOEUS.

ARGUMENTUM.

Umpum est Eclogæ huius argumentum ex Bucoliastis Theo-
 criti. Inducit autem hic Poëta Melibœum pastorem referen-
 tem certamen Corydonis & Thyrsidis, cui (dum caprum, qui à
 rege deerraverat, quæreret) fortè intervenerat, accersit ad
 Daphnide certaminis iudice: quem secundum Corydonem pronun-
 tasse innuit, cum ait ad finem Eclogæ: *Hac memini qd dictum fru-*
stra contendere Thyrsin. Per Corydonem autem Virgilium intelligi
 voluit; Per Thyrsin, Theocritum, aut alium quempiam.

CORYDON, THYRSIS.

Fortè sub a argutâ confederat ilice b Daphnis:
 c Compulerantque greges Corydon & Thyrsis in unum:
 Thyrsis oves; Corydon d distentas e lacte capellas:
 Ambo florentes ætatibus, f Arcades ambo,
 Et cantare g pares, & respondere parati.
 Ille mihi, dum h teneras i defendo à frigore myrtos,
 Vir gregis ipse caper deerraverat: atq; ego Daphnin
 Aspicio: ille ubi me contra videt, Ocius, inquit,
 Arcades, ô Melibœe, caper tibi salvus & hædi,
 Et, si quid cessare potes, requiesce sub l umbrâ.
 Hic m ipsi potum venient per prata n juvenci:
 Hic viridis tenerâ o prætexit arundine ripas
 Mincius, eque q sacrâ resonant r examina quercu.
 Quid facerem? s neque ego Alcippen, nec Phyllida habe-
 bam,
 Depulsos à lacte domi quæ clauderet agnos:
 Et certamen erat, u Corydon cum Thyrside, magnum:
 Posthabui tamen illorum mea x seria y ludo.

a Stridula, su-
 surranti, ex
 leni vento
 crepitante;
 de quo Aufon
 Est q arun-
 dinis modula-
 tio musica vi-
 pis, Argue ar-
 guta suis lo-
 quitur coma
 pinea dentis,
 Incubuit solus
 quoties levis
 Eurus acutis.
 b Per hunc
 Augustus in-
 telligi vide-
 tur. c Coe-
 gerant. d Ha-
 bentes ubera
 distenta.

Eis εναχάρον Τὰν ἀγέλαν σύναχον. Theocr. Id. 6. f Musica adeo præstan-
 tes, & periti, ut Arcades putentur. *Muscam*, inquit Polybius, *universis utilem*
esse constat, Arcadibus necessariam: & noster Eclog. 10. *Soli cantare periti Arca-*
des. g Pari forma. h Recenter plantatas. i Integumento quodam munio.
 Princeps. *Τὸν ἀργῶν ἀντιπ.* Catachresis, ut Hor. Od. 17. l. 1. *debila Olen-*
is uxores maritis. l Illicis. m Sponte suâ. n Juniores pecudes, ut capri aut bo-
 ves. o Abcondit. p Fluvius juxta Mantuam, incidens in Padum. q Jovi, vel
 Nymphæ, Dryadi. r Convolutus apum. s Neque amicum aut uxorem, ut ha-
 buit uterque certantium, quæ clauderet, &c. t Remotos à lacte, id est, ablac-
 tatos. Sic Ecl. 3. *Dulce satis humor, depulsis arbutus hædis.* u Corydon quippe
 certator erat: sic Æneid. 5. *nunc tertia palma Dioces;* & in Culice: *Fama vetus*
iniquam moritura per abum Currius. w Minoris feci & postposui. x Capri de-
 siderati investigationem. y Cantilenæ.

a Versus suos
alternatim can-
ere. Ecl. 3.
Amant alterna
Camana.

b Quaternis
versibus con-
tendunt, ut in
Danceta bi-
nis. *c* Quæ es-
tis peculiare
deliciæ no-
stræ. *d* Libe-
thram, fontem
Bœotiz, Mus-
is sacrum, fre-
quentare soli-
tæ. *e* Amico.

f Quam proximi
me acceden-
tia. *g* Sc. tale
carmen facere.

h Sonora.
i Tanquam ef-
fectus & eme-
ritus profes-
sionis meæ ar-
ma fistulam
hanc, suspen-
dam in hac pi-
nu Cybelæ,
matri Deo-
rum, conse-
cratâ. Nam
qui ab arte
gladiatoria,
militari, aut
aliâ discede-
bant, ejus in-
strumenta
Diis suspen-

debant, sacabantque ipsius potissimum artis præsidibus. *k* Nondum perfectum
l Me Thyrsin. *m* Qui soli cantare periti. *n* Quia videbit se à me superatum. *o* Ut
quam ipse placeam aut merear; aut ultra quam ipsi placet, & eâ tantum me
ut me fascino urat. *p* Herba illa, quæ valet contra fascinum. *q* Nociva &
cinatoria. *r* Setis multis obfiti. *s* Tibi, Diana, venationis Dea, ex more &
to. *t* Multis ramis ornata. *u* Sc. dedicat. *v* Diu viventis. *W* *Τετρακτύς*

V. Virg. epigr. de ætatibus animalium. *x* Peculiariter datum, perpetuum &
mum, ut solus tali carmine, aut tali venandi arte excellam te juvante. *y* Pol-
z Erigëris in statuâ. *a* Alto calcamento genium tenus fere protenso. *b* Pol-
multrale, Græcè *Σιγών*. *c* Ejusmodi placentas. *d* Hortorum Deus. *e* *Αἰνός*

adeo si plura possem, plura darem. *f* Egestate huius temporis. *g* Si tot ap-
habuero, quot oves, esto ex solo auro fornicatus. *h* Nerei filia. *i* Nato ad
blam, Siciliæ oppidum. *k* Oloribus. *l* Iterum petent & adibunt. *m* Herba
quandam in Sardinia nasci ferunt apiastro similem, quæ cometa nervos contrahit
labiaque in rictum diducat, ita ut quasi ridentes moriantur. *n* Asperior. *o* Ab-
tior juncis marinis à procellis ad littus appulsis. *p* Hæc dies: qua Nerine in
specto. *q* Musco tecti. *r* *Υπὸ μαλοκώτρει*. Theocr. Idyl. 5. *s* Soli
Cancro summi æstus. *t* A pecore arcete, repellite, avertite. Horat. Od. 1.
l. 1. *Velox amicum sape lucretilem Mutat Lycas Faunus & igneam defendit*
tem capellis Usque meis, pluviosque ventos. Plaut. Rud. Ut illas serbes, dū
fendas. *u* Omnia torrens. *v* Viridi. *x* Inflantur, tument. *y* Locus ad igne
fovendum aptus. *z* Pinguis ligna picis plena. *a* Nigredine pinguis funi.

Alternis igitur contendere versibus ambo

Cœpere: *a* alternos Musæ meminisse volebant.

Hos Corydon, illos referebat in ordine Thyrsis.

Co. *b* Nymphæ, *c* noster amor, *d* Libethrides, aut

carmen,

Quale *e* meo Codro, concedite: (*f* proxima Phœbi

Versibus ille facit) aut, si non *g* possumus omnes,

Hic *h* arguta *i* sacrâ pendebit fistula pinu.

TH. Pastores hederâ *k* crescentem ornate *l* Poëtam

m Arcades, invidiâ rumpantur ut ilia *n* Codro:

Aut, si *o* ultra placidum laudarit, *p* baccare frontem

Cingite, ne vari noceat *q* mala lingua futuro.

CO. *r* Setosi caput hoc apri *s* tibi, Delia, parvus,

Et *t* ramosa *u* Mycon *v* vivacis cornua cervi.

Si *x* proprium hoc fuerit, *y* lævi de marmore tota

Punico *z* stabis furas evincta *a* cothurno.

TH. *b* Sinum lactis, & *c* hæc te liba, *d* Priape, quotat

Exspectare sat est: custos es *e* pauperis horti.

Nunc te marmoreum pro *f* tempore fecimus: at tu,

g Si foetura gregem suppleverit, aureus esto.

CO. *h* Nerine Galatea, thymo mihi dulcior *i* Hyblæ,

Candidior *k* cynis, hederâ formosior albâ:

Cum primum pastus *l* repetent præsepia tauri,

Si qua tui Corydonis habet te cura, venito.

TH. Imò ego *m* Sardois videar tibi amarior herbis,

n Horridior rusco, *o* projectâ vilior algâ,

Si mihi non *p* hæc lux toto jam longior anno est.

Ite domum pastus, si quis pudor, ite juvenci.

CO. *q* Muscosi fontes, & *r* somno mollior herba,

Et quæ vos rarâ viridis tegit arbutus umbrâ,

s Solstitium *t* pecori defendite: jam venit æstas

u Torrida; jam *x* læto *x* turgent in palmite gemmæ.

TH. Hic *y* focus, & *z* tædæ pingues; hic plurimus ignis

Semper, & assiduâ postes *a* fulgine nigri.

Hic tantum Boreæ curamus frigora, quantum

ut *a* numerum lupus, aut *b* torrentia flumina *c* ripas.

d Stant & Juniperi, & castaneæ hirsutæ:

trata jacent passim *e* sua quæq; sub arbore poma:

omnia nunc *f*rident: At, si formosus Alexis

montibus his abeat, videas & flumina sicca.

g Arer ager: *g* vitio moriens *h* sitit aëris herba:

Liber pampineas invidit collibus umbras:

Phyllidis adventu nostræ nemus omne virebit,

Jupiter & læto descendet plurimus imbri.

i Populus *i* Alcidae gratissima, vitis Iaccho,

formosæ myrtus Veneri, *m* sua laurea Phœbo.

Phyllis amat corylos: illas dum *n* Phyllis amabit,

nec myrtus vincet corylos, nec laurea Phœbi.

o Fraxinus in sylvis pulcherrima, pinus in hortis,

populus in fluviis, abies in montibus altis:

epithis at si me, Lycida formose, revisas,

fraxinus in sylvis *p* cedet tibi, pinus in hortis.

q Hæc *p* memini, & victum *q* frustra contendere Thy-

Ex illo Corydon, Corydon est tempore nobis.

a Neque enim

parcit nume-

ratis, neque

timet nume-

rum. *b* Aquis

abundantia.

c Quod nihil

est. *d* Plenæ

sunt. Ut. 12.

e En. jam pul-

vere calum

Stare vident.

Sic apud Hor.

l. 1. Od. 9.

f Vides, ut alta

stet nive can-

didum Sorae-

re? *e* Propria

ipsi arbori.

f Lætitiæ

præ se ferunt.

g Vitis.

h Desiccatur.

Bacchus per invidiam abstulit collibus umbras pampinorum, quæ vitium frondes
int. id est, etiam Vites frondibus propter ariditatem spoliatae sunt. *k* Pluvia è
media regione aëris quæ Jovi tribuitur, descendet abundantissima cum imbri om-
nia lætificante. Descendere Jovem in nubes, cum tonaret, fulminaret, plueret,
videbant veteres. *l* Herculi, ἀπὸ τῆς ἀλκῆς, id est, *a* robore, aut ab *Alceo*
so sic dicto. *m* Propria. *n* Quamdiu. *o* Vincetur. *p* Memoriae mandavi. *q* Quia
tamen fateri volebat, manifestum tamen victus erat. *r* Post illud tempus Corydon
reputatus à me Corydon, id est dulcis cantor, & victor nobilis ante omnes.
verbum in eos, quos in aliqua re victore admiramur.

Eclog. VIII. cui nomen PHARMACEUTRIA.

ARGUMENTUM.

Quæ sunt Eclogæ huius partes. In priore Damon Pastor, Nisæ
puellæ amore captus, cum illa sibi Mopsum prætulisset, im-
patientia amoris in varias erumpit querelas. Posterior pars penè
totâ sumpta est ex Theocriti ejusdem nominis Idyllio, in quo ve-
rifica quædam pharmacis & incantationibus animam viri à quo
tornebatur, ad sui amorem conatur revocare.

Astorum *a* Musam Damonis, & Alpheisibœi,

b Immemor herbarum *c* quos est mirata juvenca

errantes, quorum stupefactæ carmine lincee,

Et mutata suos requierunt flumina cursus:

Damonis Musam dicemus, & Alpheisibœi.

Tu mihi, seu magni superas jam saxa *f* Timavi,

ve *g* oram Illyrici *h* legis æquoris; en erit unquam

ille dies, mihi cum liceat tua dicere facta?

en erit, ut liceat totum mihi *i* ferre per orbem

ola *k* Sophocle *l* tua carmina digna cothurno?

A te principium, tibi desinet: accipe jussis

Pastores. *d* Et flumina mutata in natura, quæ stare & quiescere nescit, qui-
tendo retinuerunt sive retardarunt suos cursus. *e* O Auguste, faveas, ubicun-
que es. Qui jam in Illyrico bella gessisse videtur. *f* Venetæ regionis fluvii. *g* Ex-
emitatem. *h* Navigando prætervehæris. Sic. 3. *e* En. Lictoræque Epitri legimus.
i Et, crebris legimus freta confusa terris. *k* Efferre. *l* Grandi ac sublimi carmine,
mulato Sophoclem Scriptorem tragoediarum: Tragedi autem grande locuturi
stebantur cothurnis, id est, calceamentis, sublevato altius subere, ut herôas æ-
quarent, & grandiores apparerent. *m* Quæ res à te gestas tuasque laudes canent:
non quæ tu condidisti. *n* Initium carminum nostrorum erit à laude tuâ, & de-
inet in laudem tuam: *o* Ἐν τοῖς μὲν λήξεω σου ὁ ἀρχαῖος. Homer. 9. Il. Sic
locat. l. 1. Ep. 1. Prima dixit mihi, summa dicende Camana.

a Cantilenam

amorum quos

cecinerunt.

b Sux Musæ

adscribit Poë-

ta quicquid de

Orpheo fingi-

tur feras car-

mine detinu-

isse, rapidos

fluminum

cursus mora-

tum esse, &c.

• Capitis tui.
• Tenuem
hanc Musam
meam comita-
ri tuos trium-
phos. • Vic-
torizæ & tri-
umpho signifi-
catrices.

• Coronam,
quæ Poetis
debetur.

• Laureas
coronas.

• Vix erat di-
luculum. Cir-
cumlocutio
temporis ma-
tutini. Nox
frigida est
propter ab-
sentiam solis.
• Peractâ invo-
catione Poëta
ad narratio-
nem descen-
dit. • Incum-
bendo fulci-
ens se præ ani-
mi ægritudi-
ne. • Rotun-
dæ. • Pastor
ille, cuius a-
mica alteri
nupserat.

• Queri & la-
mentari.

• O stella ma-
tutina, ore.

• Præveniens
diem, *Impe-
sis*.

• Impelle.

• Omnia mo-

derantem ac nutriendem. • Sponsæ: quam sperabam quidem mihi conjugem
turam. • Ejus, quæ amari indignata erat. • Quamquam nihil mihi profuit
câsse illos testes fidei mihi à Nisâ datæ. • Sc. dicere. • Arcadicos seu Bucoli-
cales Arcades faciunt, qui soli cantare periti, à Menalo, monte Arcadiæ. •
diæ mons. • Sonorum, in eo canentium sonitu crepitans. • Loquelas
referentes. • Mænalus. • Pan primus calamos, &c. Eclog. 2. • Simpliciter
ne arte factos. • Indignatur sc. iniquas conjugum formas & sic mitti sub
henea. • Nuptum. • Timeamus. • Aves illæ aduncis naribus, & leonibus
steriore parte perquam similes, & equis infestissimi. • Inspice formam, ut
concupiant. 2. Georg. ferroque faces inspicias acuto. • Nuptiales, quæ à pu-
eris præferebantur, dum uxor domum duceretur. • Missilia nuptiarum solennia
ni ominis, juglandes sc. Plin. 15. l. c. 22. Ne exaudiatur nova nupta com-
vel ut valedicat puerilibus lusibus & concubinis maritus. Catull. in Epithalamio
• Tibi, sc. in tuam gratiam appetit nox; quam, ut & diem, prospicere O-
montem Thessaliæ, atque è montibus Orientalibus advenire volunt Poëtæ, In-
cæ. • Stella vespertina. • Sc. re, id est, qualem digna es habere, cum turpis &
minatus sis. • Divitiæ meæ. • Aspiceret, & ita non punire perjuriam. • Docet
• Docet, quomodo ejus amore primum captus sit. • Rore perfusa. • Matris
liæ. • Secundum, id est, decimum tertius. • Acceperat. • Ne idem, &c. quæ
Id. 2. & 3. • Usitatum est, ut quorum inmanem crudelitatem execramur,
è rupibus, efferrive animantibus natos dicamus. In 4. Æn. Dido sic Æneam
quitur: Nec tibi Diva parenti, generis nec Dardanus auctor, Perside, sed duris
cautibus horrens Caucasus, Hyrcanæque admovent ubera Tigres. • Amorem. •
tes Thraciæ aspernari. • Remotissimi à nobis, utpote ultra Getulos. •
generis, id est, nihil habentem humanitatis. • Generant,

Carmina cœpta tuis, atque hanc fine • tempora circum
• Inter • victrices • hederam tibi serpente • lauros.

• Frigida vix cœlo noctis decesserat umbra,
Cum ros in tenerâ pecori gratissimus herbâ est:

• Incumbens • tereti • Damon sic & cœpit olivæ.

DA. • Nascere, • præque diem veniens • age, •

• almmum:

• Conjugis • indigno Nisæ deceptus amore
Dum queror, & divos, • quanquam nil testibus illis

Profeci, extremâ moriens tamen alloquor horâ.

• Incipe • Mænalis mecum mea tibia versus.

• Mænalus • argutumque nemus, pinosque • loquens
Semper habet; semper pastorum • ille audit amores,
Panaque, • qui primus calamos non passus • inertes,

Incipe Mænalis mecum mea tibia versus.

• Mopio Nisâ • datur: quid non • speremus amantes
Jungentur jam • gryphes equis, ævoque sequenti

Cum canibus timidi venient ad pocula damæ.

Mopse novas • ficide • faces: tibi ducitur uxor.

Sparge marite • nuces: • tibi deserit & Hesperus Oetam.

Incipe Mænalis mecum mea tibia versus.

O • digno conjuncta viro, dum despicias omnes;
Dumque tibi est odio mea fistula, dumque • capella,

Hirsutumque supercilium, prolixaque barba:

Nec • curare • Deum credis mortalia quenquam.

Incipe Mænalis mecum mea tibia versus.

• Sepibus in nostris parvam te • ruscida mala
(Dux ego • vester eram) vidi cum matre legentem:

• Alter ab undecimo tum me jam • ceperat annus;

Jam fragiles poteram à terrâ contingere ramos.

• Ut vidi! ut perii! ut me malus abstulit error!

Incipe Mænalis mecum mea tibia versus.

Nunc scio, quid sit amor: • duris in cotibus • illum
• Ismarus, aut • Rhodope, aut • extremi Garamantes

Nec • nostri generis puerum, nec sanguinis • edunt.

Incipe Mænalis mecum mea tibia versus.

circum amor docuit, natorum sanguine a matrem
 amaculare manus: b crudelis tu quoque mater:
 delis e mater magis, an d puer improbus ille?
 robus ille e puer: crudelis tu quoque mater.
 50 aripe Mænalios mecum mea tibia versus.
 anc & oves ultrò fugiat lupus: g aurea duræ
 ala ferant quercus: narcisso floreat i alnus:
 guia corticibus k sudent electra l myricæ:
 illis rent & m cynis ululæ: sit n Tityrus Orpheus:
 heus in o sylvis, inter p Delphinas q Arion.
 aripe Mænalios mecum mea tibia versus.
 omnia vel medium fiant mare: s vivite sylvæ:
 orepes u aërii w speculâ de montis in undas
 referar: extremum hoc munus morientis x habeto.
 me Mænalios, jam define tibia versus.
 nec Damon: vos, quæ x responderit Alphesibœus,
 te Picrides: non omnia possumus omnes.
 effer b aquam, & molli cinge hæc altaria e vittâ;
 erbenasq; adole pingues, & e mascula thura:
 onjugis ut magicis sanos g avertere sacris
 xperiar sensus: nihil hic, nisi carmina desunt.
 ucite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnim.
 armina vel cœlo possunt k deducere Lunam:
 minibus l Circe focios m mutavit Ulyssis:
 70 rigidus in pratis o cantando rumpitur anguis.
 ucite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnim.
 erna q tibi hæc primum triplici diversa colore
 ia circumdo; terque hæc altaria circum
 ffigiem duco: s Numero Deus impare gaudet.
 75 ucite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnim.
 eete tribus nodis ternos, Amarylli, u colores:
 eete, Amarylli, modo, &, w Veneris, dic, vincula
 i necto.
 Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnim.
 imus ut hic durefcit, & hæc ut y cera liquefcit 80

a Medeam.
 b Nisi enim
 crudelis fuif-
 ses, non po-
 tuisset te a-
 mor ad tan-
 tum facinus
 induxisse, ut
 filios occide-
 res. e Medea,
 quæ facinus
 commisit.
 d Cupido.
 e Qui te, &
 Medea, ad
 hoc induxit.
 f Optat om-
 nia contra na-
 turam immu-
 tari, per impa-
 tientiam amo-
 ris sibi exiti-
 um destinans.
 g Aurei colo-
 ris. Omnia na-
 tura præpostera
 legibus errent,
 postquam
 Mopse Nisa
 datur. h Quæ
 in tenerimâ
 arbore nas-
 cuntur. i Ar-
 bor amaro
 cortice. k Su-
 dando emit-
 tant. l Humil-
 limi frutices.
 m Quibus mo-
 ribundis præ-
 cipue est sua-
 vissimus can-

n Pastoralis & rudis cantor sit optimus Musicus. o Quas ad se traxisse fin-
 x. p Pisces illos marinos, inter quos modulatus dicitur tam suaviter, ut eum
 in dorso suo ad litus perveherent. q Citharædus nobilis notusque ex A-
 16. l. 19. c. Plin. 9. l. 8. & aliis. r Me moriente mergantur omnia.
 valet, æternum valet. s Præcipitabor. u In aëre exaltati. w De altâ
 unde speculari liceat. x O Nisa. y Sc. carmina cecinit. z Contra ceci-
 t. a O Amarylli. Vide Argumentum Eclogæ. b Lustralem, ad magica fa-
 aptam. c Sertis, ex herbis aut floribus. d Sacras herbas incende & ure, oleo,
 incendi possint, perfusas. e Thus, quod ex rotunditate guttæ pendet, mas-
 am vocatur: cum tamen alias non vocetur mas, ubi non sit sæmina. Plin. 12.
 4. c. f Mariti mei Daphnidis. g ab usu rationis. h Experiendo coner-
 cantamenta. k Deorsum ducere de cœlo in terram. l Venefica illa celebra-
 Solis filia. m In varias feras. n Nocens, ac veneni, quod frigidum est,
 us, frigus timoremque inducens. o Per incantamenta, dum incantatur.
 angit modum, quo sacra magica hæc peregerat. q O Daphni. r Daphnidis
 ginem ad vivum effictam traho. s Quia Deus amat numerum ternarium. Olim
 nerus ternarius in sacris adhibebatur, quia perfectissimus, utpote in quo nume-
 est principium, medium & finis. Ex opinione Pythagoreorum. τὸ τριῶν, &
 ἡ τριῶν τοῖς τριῶν ἀριστά, &c. Aristot. 1. de cœlo. t Liga. Epanalep-
 Polypoto permutata. Licia discoloria necti nodis iubet ad ligandum in amo-
 us Daphnidem. u Qui sunt in liciis, id est, tria licia trium colorum. w Con-
 andi amois. x Effigies ex limo efformata durefcit. Metonymia materiæ:
 nox in cera. Duas imagines, è cera unam, è limo alteram ad ignem statuit.
 mago cerea sit liquida per unum & eundem ignis calorem.

a Synecpho-
 nefis five Sy-
 nizecis est,
 qualis etiam
 12. Aen. Uno
 eodemque su-
 lit partu.
 b Durescat in
 amore sui, &
 liquecat in a-
 more mulieris
 urbanæ.
 c Sacrificium
 ex sale & far-
 re confectum.
 d Crepitantes,
 in igne defic-
 eatas. e Sc.
 illas. f Daph-
 nis votis meis
 repugnans ef-
 ficat ut amore
 ardeam. g Su-
 per effigiem
 Daphnidis.
 h Sc. amor te-
 ner buculum.
 i Taurum.
 k Juvenis vac-
 ca. l Juxta,
 propè. m Pro-
 sternitur, am-
 plius stare aut
 currere nequi-
 ens. n Gra-
 mine. o Amo-
 re afflicta, languens. p Serò & tarde adventanti, aut aliquantulum prop-
 id est, serà nocte domum redire. q Medendi, succurrendi ejus amoris.
 nismus. r Vestes suas, quas exuit. Æneid. 4. Arma viri exuviasq; omnes,
 umque jugalem, quo perit, superimponas. s Infidelis Daphnis. t Monu-
 chara, ut me sui reditus admoncant. u Ingressu domus meæ. w Apostro-
 x Committo. y Sc. mihi restitueret, reducere. z Virosâ, venenorum fera
 gione Asæ, cui olim Mithridates imperavit, de quo Martialis: Perficit pau-
 thridates saepe veneno, Toxicæ ne possent secula nocere sibi. a Collecta in Po-
 Simplex pro composito. b Artis magicæ peritissimus. c Venena. d Vi-
 horum venenorum. e Ex homine in lupum mutari. f Alcondere in
 g Profundis. h Evocare. i Seminatas fruges. Cantus vicinis fruges tracta-
 agris. Tibul. 1. l. 8. El. k In alium agrum. l Transferre. m Effere. Fel-
 purgamenta lustrationis & incantationis post tergum abiciebant in aquis,
 respicere nefas. n In fluvium. o Projice eos. p Sacris amatoris & ma-
 q Incantationes. r Latior illuxit ignis, felix propinquæ omen, inquit
 cilla, vel ipsa maga. s Scintillantibus ac micantibus. t Efferre cineres
 u Precor, ut sit bonum omen, signum. Fauisti omnis formula. w Nescio
 sit, certè est aliquid magnum. x Canis noster, ab *ὥδα*, latro. y Ubi
 rat exuvias Daphnidis, & per quod venire debeat.

Credimus? an, qui amant, b ipsi sibi somnia fingunt?
Parcite, ab urbe d venit, jam parcite carmina, Daphnis.

¶ An credam
ipsum Daph-
nin ab urbe
domum veni-

¶ Quæ cupiunt, in somnis vident? Unde Publius Syrus: *Amans, quod suspi-*
atur, vigilans somniat. Ter. Andr. Num ille somniat ea, quæ vigilans voluit?
O carmina mea desistite, cessate jam. d Redit domum.

Ecloga IX. cui nomen MOERIS.

A R G U M E N T U M.

Ost Philippensem victoriam, cum in distributione agrorum,
qui triumphorum iussu trans Padum dividebantur, sua quoque
media Virgilius amisisset, Romam profectus, cum favore inge-
niti, tum præsertim adjuvante Pollione, Transpadanæ regionis
refecto, possessiones suas recepit. Verum ægrè id ferente Ar-
rio, cui forte Virgilio fundum in portionem cesserat, parum abfu-
it, quin ab irato milite interficeretur. Denuò itaque Romam pro-
curatoris præcipit procuratori, ut Arrio usque ad reditum suum,
tam minimo posset detrimento suo, obsequeretur. Is igitur ex
Arrii sui præcepto Mantuam proficiscitur, hæc eorum aliquid
anufculum Arrio oblaturus. Moerin sublequitur Lycidas pa-
tor, itineris eius causam inquirens, ibi nactus occasionem Moe-
retorum illorum calamitatem desset. Deinde unâ Mantuam
Arrii itineris tædium variis subleant cantilenis.

LYCIDAS, MOERIS.

Ud te, a Moeri, b pedes? c an (quò via ducit) in d ur-
bem?

O Lycida, e vivi pervenimus, f advena nostri
quod nunquam veriti sumus) ut g possessor agelli
eretur: h Hæc mea sunt, veteres migrate coloni.

inc i victi, tristes (k quoniam fors omnia versat)

is i illi (m quod nec benè vertat) n mittimus hædos.

Certe equidem audieram: o quâ se p subducere colles

apiunt, q mollique jugum demittere clivo.

que ad r aquam, & veteris jam s fracta cacumina fagi,

omnia carminibus vestrum servasse u Menalcam.

E. u Audieras, & x fama fuit: sed carmina tantum

stra y valent, Lycida, tela inter z Martia, quantum

chaonias b dicunt, c aquilâ veniente, d columbas.

us, peregrinus: miles Arrius: Pathos præter spem. Vide Macrobi. Sat. 1.

6. g Ut culta hæc novalia barbarus miles invaderet, priori & vero domino

culso. h Arva vel rura, & omnia quæ hic sunt. Formula vindicandi posses-

ses. i Violenter extrusi. k Cum fortuna omnia mutat, ac nulla hic certa sit

essio, nec firma rerum conditio. Ter. Eun. Omnium rerum vicissitudo est, Sal.

Sed profecto fortuna in omni re dominatur. Tychon. l Advenæ illi Arrio, qui

inigrare fecit, agrosque nostros occupavit. m Imprecandi formula. Quæ res

ei exitio. Litotes. n Dono. o Ab eâ parte, quâ. &c. p Descendere in

pos campos, humiliores fieri. q Et deorsum mittere seu relinquere summita-

tuam facili descensu. r Mincium fl. s Fractam summitatem. t Loca, sc.

arva & pascua, Virgilium herum tuum compositione carminum ab occupatione

tuam immunita reddidisse. u Virgilium herum tuum. v Menalcam, id est,

Virgilium ea omnia servasse. x Homines dicebant rem ita se habere. y Possunt

ere tantum. Metaphora à re nummaria. z Bellica & militaria arma. Sy-

doche species pro genere. a Epiroticas, id est, quaslibet. Synecdoche species.

onia est Epiri pars. b Historiarum aut augurii periti. c Dum aquila involat

as, quod nihil est. d Sc. valere.

¶ Per Moerin,
Virgilii villi-
cum intellige.

b Sc. ferunt,

ducunt, id est,

quò proficis-

ceris, quò

tendis? Theo.

13. Id.

¶ *ἄριστος αἶψον*

c Sc. illuc du-

cunt te. Ellip-

sis verbi.

d Mantuam.

e Diu vivendo

ad id infortu-

nium. f Ex-

a Sc. *ratione* possem, ut omnem occasionem cum centurione Atrio litigandi præcederem, i.e. removerem. *b* Rusticis insuetas. *c* A sinistra parte, à quæ raturum facit augurium, volans. Auspicia sinistra erant Romanis Fausa, sed Græcis reliquisque Barbaris dextra erant meliora. *d* In qua sedebat. *e* Neque ego, neque Dominus meus Virgilius. *f* Potestne quis esse tam sceleratus! Anaphora. *g* Ut te & Virgilium vitæ extinctum eat. *h* Si tu fuisses intersectus.

i Cannina solatiofa, quæ solatium adferre solent, fuissent adempta. *k* Quis, si tu rapuerat Galatæam, Amaryllida, &c. Anaphora per interrogationem in Aquarum Deas. *m* Caneret sparsam. *n* Hypallage est: umbra enim inducitur, id est, fontibus umbras inductas caneret? *o* Vel quis componere carmina, qualia, &c. *p* Surripui tacitè, secretò, latentè. Antimeria. *q* disceres, ires. *r* Romam. *s* Donec. *t* Impelle capellas, postquam præ ad aquas, ut potent. *u* Ne occurses. Hellenismus. *v* Cornibus. *w* La tius die, quis caneret hæc carmina, quæ Menalcas canebat, id est, comæ Varo, quamvis nondum perfectæ essent. *y* In honorem Vari: de quo *Eclogæ* nostra, *Varo, myrica, &c.* *z* Dummodò Mantua supersit ac reddatur ei possessio. *a* Ab Mantua. Cum enim militibus Octavii assignatum Cremonensium, qui adversis partibus favissent, in divisionem non factum Mantuani quoque agri pars donata est. Vide Argumentum. Pathos per metonymiam. Macrob. Sat. l. 4. c. 6. *b* Ob amissos agros. *c* Poëtæ. *d* tum, ut cœni volant. *e* Sic precor, ut, &c. obtestantis particula. *f* cedant mellificia, abundet lac. Sic. Ecl. 10. v. 4. *g* Quaslibet arbores *Cirrus* est insula in mari Mediterraneo, alio nomine dicta *Corfica*, in qua taxi apibus noxiæ. *h* Foeturæ apum tuarum. *i* Frutice succoso & dulci pleant lacte usque ad distentionem sua ubera. *k* Aliquid quod canas: id quid carminis ad manum habes. *l* Musæ in Pierio monte degentes. *m* *Sc. sum*, id est, non habeo illis fidem. *n* Oratore egregio. *p* Poëtæ *q* Quæ comparentur optimis illis Poëtis. *r* Canoros cynos, id est, summi Poëtæ. *s* Ut tanquam anser, id est, Poëta malus. Non inepta modesti comparatio: allusum tamen ad Anserem ignobilem Poëtam, qui scripsi nū gestis. *t* Certe ego conor incipere. *u* Agito, repeto. *v* An possim moriam mihi revocare carmen, quod incipere paro. *w* Et est dignum, quod catur: nobilissima enim est cantilena. *x* Litotes. *y* Veni in terram. *z* Marina. *a* Quæ volutas in mari esse potest? q. d. nulla. Interrogatio di vim habens. *b* In terris est. *c* Purpureis floribus ornatum. *d* Vari & odoris. *e* Circum flumina, Anastrophe. *f* Metaphora à rebus liquidis pendet, id est, in antrum declinat.

Quod nisi me *a* quacunque *b* novas incidere lites Antè *c* sinistra cavâ monuisset ab *d* ilice cornix, *e* Nec tuus hic Mœris, nec viveret ipse Menalcas. *LT.* *f* Heu, cadit in quenquam *g* tantum scelus! heu *h* bis Penè simul *i* tecum *j* solatia rapta, Menalca! *k* Quis caneret *l* Nymphas? *k* quis humum flores herbis *m* Spargeret? ant viridi *n* fontes induceret umbrâ? *o* Vel quæ *p* sublegi tacitis tibi carmina nuper, Cum *q* te ad delicias *q* ferres *r* Amaryllida nostras? Tityre, *s* dum redeo (brevis est via) pasce capellas: Et *t* porum pastas age, Tityre, & inter agendum *u* Occursare capro (*w* cornu ferit ille) caveto. *MOE.* *x* Imò hæc, quæ *y* Varo necdum perfectæ canebat, tuum nomen (*z* superet modò Mantua nobis) *a* Mantua, væ *b* miseræ nimum vicina Cremonæ) *c* Cantantes *d* sublime ferent ad sydera *e* cynci. *LT.* *f* Sic tua *g* Cyrneas fugiant *g* examina *f* taxos: Sic *h* cytho pastæ *i* distendent ubera vaccæ. Incipe, si *k* quid habes: & me fecere Poëtam *l* Piærides: sunt & mihi carmina: me quoque dicunt *m* Vatem pastores; sed *n* non ego credulus illis. Nam neque adhuc *o* Varo videor, nec dicere *p* Cinni *q* Digna, sed *r* argutos inter strepere sanser *r* olores *MOE.* *t* Id quidem ago, & tacitus, Lycida, mecum *u* voluto, *v* Si valeam meminisse: *x* neque est ignobile carmen *y* Hucades *o* *z* Galatea: *a* quis est nam *a* ludus in *b* Hic ver *c* purpureum: *d* varios hic *e* flumina circum *f* Fundit humus flores: hic candida populus *g* antr

minet, & a lentæ b texunt umbracula vites.
 cades: c infani feriant d sine littora fluctus.
 e Quid? quæ te f purâ g solum sub nocte canentem
 dieram? h Numeros memini, si verba tenerem.
 i Daphni, quid antiquos i signorum k suspicis ortus?
 e l Dionæi processit Cæsaris astrum;
 Astrum, n quo o segetes gauderent frugibus, & n quo
 duceret q apricis in collibus r uva p colorem.
 nsere, i Daphni, pyros: u carpent tua poma w nepotes.
 Omnia y fert ætas, x animam quoque: sæpè ego longos
 ntando puerum memini me a condere b Soles.
 nc c oblita mihi tot carmina: vox quoque d Mœrin
 n a fugit ipsa: f lupi g Mœrin vidère priores.
 tamen ista satis referet tibi sæpè h Menalcas.
 i Causando nostros k in longum l ducis amores:
 Et nunc n omne tibi stratum o filer æquor, & omnes
 (pice) p ventosi ceciderunt murmuris auræ.
 inc r adeò media est nobis via: namq; sepulchrum
 ipir apparère s Bianoris: hic, ubi densas
 icolæ t stringunt frondes, hic, Mœri, canamus:
 u hœdos v depone: tamen x veniemus in urbem.
 si, y nox pluviam ne colligat z antè, veremur,
 stantes licet a usque (b minus via lædet) eamus.
 stantes ut eamus, c ego hoc te d fasce levabo.
 e. Define e plura, f puer: &, quod nunc g instat, h a-
 amus:
 mina tum meliùs, cum i venerit k ipse, canemus.

42 | a Flexibiles.
 b Contextu
 suo officunt
 umbras. c Fu-
 rentes aut
 magni & ve-
 hementes. Sic.
 2. Æn. Quid
 tantum insano
 iuvat indolge-
 re labori? Me-
 taphora ad
 hominibus
 mente captis.
 d Permite.
 55 | sc. ut. Alyn-
 deton. e Cur
 verò ista car-
 mina non ca-
 nis? f Serena.
 g Cum solus
 esses. h Mo-
 dos cantūs,
 νόμον, rith-
 mum versuum
 si versus tene-
 rem. i Side-
 rum. k Sur-
 sum inspicis,
 cum sit novus
 ortus admi-
 randus.

ella Iulii Cæsaris, à Dionæ, Veneris matre, & Iulo, Veneris nepote, oriun-
 luxit, apparuit. m Anadiplosis. n Sc. oriente. o Herbæ satæ impleantur
 is frugum propter maturitatem; id autem sit in Julio. p Attraheret colorem
 aureum, id est, maturefceret. q Soli oppositis & calidis, r Seu botrus.
 anta arbores. Synecdoche speciei pro genere. t Apostrophe. u Decerpent,
 osteri tui. x Longævitas vitæ aufert, adimit secum omnia iuventutis vel
 oris bona. y Enallage simp. pro comp. z Memoriam quoque, & animi vi-
 nedum corporalia. a Consumpsisse. Enallage temporis. b Dies ævistos. Me-
 mia efficientis pro effecto. c Oblivioni à me tradita sunt, exciderunt mihi
 sentio. Enallage generis deponentis pro passivo. d Me. e Deficit ac deserit.
 opinione noxii luporum visus: qui homini, quem priores viderint, vocem
 ampus adiununt. Plin. l. 2. Theocr. 14. Id. Οὐ φθερῇ λυκὸν εἶδες.
 mutui, uti solent, quos lupi priores viderunt. Metonymia antecedentis pro
 sequente. h Ipse Virgilius referet tibi satis ea, quæ desideras, carmina. i Cau-
 tetextendo, tergiversando, & excusando incendiis magis intendisque decide-
 meum tui audiendi. k Sc. tempus. l Differs carmina, quæ summo peré amo-
 nymia subiecti pro adjuncto. m Invitat ab opportunitate. n Omnis locus
 s, five in mari, five in terra, sedatus & æquatus, tranquilluss est in gratiam
 quo commodiùs canere possis. Metaphora à ventis. o Quia nullus est
 s. p Sonori, id est, ventosæ procellæ sedatæ sunt. q Nos eundo absolvi-
 medium itineris, cum simus in media via. r Omnino. s Qui & Oenus di-
 strahunt, amputant ramos arborum luxuriantes. u Onus, donum Arrio mis-
 w De humeris. x Tempori, ac satis tempestivè. y Ne circa noctem pluat.
 usquam pervenimus in urbem. a Semper, assidue. b Via ostendit, defati-
 nos minùs, quàm si tristes incederemus: comes enim facundus pro vehiculo
 e Ego portabo hœdos tuos. d Onere hœdorum tuorum, quos portas. e Sc.
 re a me. f Lycida. g Imminet & urget nos, ut nostrorum agrorum pos-
 hœdos istos mittamus veniæ gratiâ. h Sc. id. i Ab urbe Româ, ut a-
 cipiatur. k Menalcas, Virgilius, autor caminum nostrorum: Alii Au-
 intelligunt,

Ecloga X. cui nomen GALLUS.

ARGUMENTUM.

Cornelius Gallus eximius poeta fuit, primusque Aegypti fecit, qui cum Cythereidem meretricem, Volumini libere quam poeta hic Lycoridem vocat, perditè ad uiraret, nec mutuo amorì responderet, sed ipso spreto, Antonium in Gallia secuta esset, ægerrimè repulsam tulisse creditur. Eum itaque Ecloga consolatur Virgilius, sed ita, ut à pastoralibus per rusticisq; comparationibus non secedat. Totum autem hoc Argumentum sumptum est ex Thyrside Theocriti, ubi similes Daphnidis amorem exsequitur.

Ultimum hoc carmen, quia non plura bucolica carmina conficere statui. Nympha fontis Siculi. Permite. Amico meo. Amica ejus Cytheris. Q. d. nemo, cum sit Poeta eximius. Sic, ex Elide, fugiens Alphæum fluvium, in Siciliam per occultas subter mare vias fluens pura, intermerata, nec mari permixta v. 3. Æn. sub

fine. h. Aquis dulcibus. Flues sub mari Siculo. h. Nerei conjux, filia Oceanus pharum mater, quam pro aqua marina posuit, sive ipso mari, per Metonymiam possit. Salsa. Marina, & ita amaram undam. Sollicitudinis plenus, tudinem adducens. Metonymia effecti pro efficiente. Hinc Ovid. 1. Ep. solliciti plena timoris amor. Quos Gallus in Lycorin confert. p. Carpent. xisiphoi. q. Nasum incurvum habentes. r. Frutices. s. Per Echo resonantiam reddunt omnia nostra verba. Polypoton. In quibus nemoribus aut fuistis? Inter nemora & saltus hanc differentiam esse volunt, ut nemus dicatur va non ita densa, in qua pecora pasci possunt, à Græco verbo νέμω, id est eo: saltus verò sylva densior, quæ à feris non nisi saliendo transiri potest. phæ fontium, à valde, fluo. Apollinophe. Tali viro, sc. cum melioris dignus esset. Tithorea & Hyampeus, duo vertices Parnassi montis in Musis & Apollini sacri. z. Montis Thessaliæ etiam Musis sacri. Deserta. b. Fons Bæotiz, quæ & Aonia, propè Heliconem, Musis sacra. Poetæ fabulantur factum ex ungulâ Pegasi equi alati: undè & Græci dicuntur quasi ποῦ ἵππου κρήνη, id est, equi fons. c. Gallum. Anaphora. bores sacre Apollini Musarum præsidii. Desseverunt. Simplex pro f. Id est, summi quique & infimi. g. Pinus proferens. h. Deserta, non Ter. Andr. Venit alicunde meditatus ex solo loco, Idem. Phorm. Nonne citius scelus hinc deportaret in solas terras? i. Quod desperantis amatoris cadiz Mons. l. Deplorarunt. m. Montis Arcadiæ. n. Etiam. o. In ubi Gallus amore languens decubabat. p. Pastorum amantium, id est, neque mei: tui nempe, amores tuos flentis: mei, amores tuos canentis p. uideat te pastoralia tractare. r. Excellens. s. Juxta. t. Puer ille formosus p. à Venere dilectus. Ab exemplo. u. Ovium pastor. w. Stulti. x. De glandium collectione, quæ fit hyberno tempore. z. Rustici. Gallum invaserit. b. Ad te consolandum. c. Musarum præles.

alle, quid *a* infans? inquit: *b* tua cura Lycoris,
 erq; *c* nives *d* alium, perq; *e* horrida castra secuta est.
 enit & *f* agresti capitis *g* Sylvanus *h* honore,
 florescentes *b* ferulas, & *i* grandia lilia & quassans.
 an Deus Arcadiæ *l* venit, quem vidimus *m* ipsi
 sanguineis ebuli *o* baccis minioque *p* rubentem.
 quis erit *q* medius? inquit: amor non *r* talia curat.
 Nec lacrymis crudelis *t* amor, *u* nec gramina *v* rivis,
 Nec *w* cytho saturantur apes, nec *x* fronde capellæ.
 ristis atq; ille tamen, *z* Cantabitis, Arcades, inquit,
 Montibus hæc vestris *b* soli *c* cantare periti
 Arcades: *ô* mihi *d* rûm quam mollior *e* ossa quiescant,
 vestra meos olim si fistula dicat amores.
 que urinam ex vobis unus, vestrique fuisset
 utq; custos gregis, aut maturæ *h* vinitor uvæ.
 erit, siue mihi *i* Phyllis, siue esset *j* Amyntas,
 quicumq; *k* furor (*l* quid rûm, si fuscus Amyntas?
m nigra violæ sunt, *n* *z* *o* *p* *q* *r* *s* *t* *u* *v* *w* *x* *y* *z* *aa* *ab* *ac* *ad* *ae* *af* *ag* *ah* *ai* *aj* *ak* *al* *am* *an* *ao* *ap* *aq* *ar* *as* *at* *au* *av* *aw* *ax* *ay* *az* *ba* *bb* *bc* *bd* *be* *bf* *bg* *bh* *bi* *bj* *bk* *bl* *bm* *bn* *bo* *bp* *bq* *br* *bs* *bt* *bu* *bv* *bw* *bx* *by* *bz* *ca* *cb* *cc* *cd* *ce* *cf* *cg* *ch* *ci* *cj* *ck* *cl* *cm* *cn* *co* *cp* *cq* *cr* *cs* *ct* *cu* *cv* *cw* *cx* *cy* *cz* *da* *db* *dc* *dd* *de* *df* *dg* *dh* *di* *dj* *dk* *dl* *dm* *dn* *do* *dp* *dq* *dr* *ds* *dt* *du* *dv* *dw* *dx* *dy* *dz* *ea* *eb* *ec* *ed* *ee* *ef* *eg* *eh* *ei* *ej* *ek* *el* *em* *en* *eo* *ep* *eq* *er* *es* *et* *eu* *ev* *ew* *ex* *ey* *ez* *fa* *fb* *fc* *fd* *fe* *ff* *fg* *fh* *fi* *fj* *fk* *fl* *fm* *fn* *fo* *fp* *fq* *fr* *fs* *ft* *fu* *fv* *fw* *fx* *fy* *fz* *ga* *gb* *gc* *gd* *ge* *gf* *gg* *gh* *gi* *gj* *gk* *gl* *gm* *gn* *go* *gp* *gq* *gr* *gs* *gt* *gu* *gv* *gw* *gx* *gy* *gz* *ha* *hb* *hc* *hd* *he* *hf* *hg* *hh* *hi* *hj* *hk* *hl* *hm* *hn* *ho* *hp* *hq* *hr* *hs* *ht* *hu* *hv* *hw* *hx* *hy* *hz* *ia* *ib* *ic* *id* *ie* *if* *ig* *ih* *ii* *ij* *ik* *il* *im* *in* *io* *ip* *iq* *ir* *is* *it* *iu* *iv* *iw* *ix* *iy* *iz* *ja* *jb* *jc* *jd* *je* *jf* *jj* *jh* *ji* *jj* *jk* *jl* *jm* *jn* *jo* *jp* *jq* *jr* *js* *jt* *ju* *jv* *jw* *jx* *ky* *kz* *la* *lb* *lc* *ld* *le* *lf* *lg* *lh* *li* *lj* *lk* *ll* *lm* *ln* *lo* *lp* *lq* *lr* *ls* *lt* *lu* *lv* *lw* *lx* *ly* *lz* *ma* *mb* *mc* *md* *me* *mf* *mg* *mh* *mi* *mj* *mk* *ml* *mm* *mn* *mo* *mp* *mq* *mr* *ms* *mt* *mu* *mv* *mw* *mx* *my* *mz* *na* *nb* *nc* *nd* *ne* *nf* *ng* *nh* *ni* *nj* *nk* *nl* *nm* *nn* *no* *np* *nq* *nr* *ns* *nt* *nu* *nv* *nw* *nx* *ny* *nz* *oa* *ob* *oc* *od* *oe* *of* *og* *oh* *oi* *oj* *ok* *ol* *om* *on* *oo* *op* *oq* *or* *os* *ot* *ou* *ov* *ow* *ox* *oy* *oz* *pa* *pb* *pc* *pd* *pe* *pf* *pg* *ph* *pi* *pj* *pk* *pl* *pm* *pn* *po* *pp* *pq* *pr* *ps* *pt* *pu* *pv* *pw* *px* *py* *pz* *qa* *qb* *qc* *qd* *qe* *qf* *qg* *qh* *qi* *qj* *qk* *ql* *qm* *qn* *qo* *qp* *qq* *qr* *qs* *qt* *qu* *qv* *qw* *qx* *qy* *qz* *ra* *rb* *rc* *rd* *re* *rf* *rg* *rh* *ri* *rj* *rk* *rl* *rm* *rn* *ro* *rp* *rq* *rr* *rs* *rt* *ru* *rv* *rw* *rx* *ry* *rz* *sa* *sb* *sc* *sd* *se* *sf* *sg* *sh* *si* *sj* *sk* *sl* *sm* *sn* *so* *sp* *sq* *sr* *ss* *st* *su* *sv* *sw* *sx* *sy* *sz* *ta* *tb* *tc* *td* *te* *tf* *tg* *th* *ti* *tj* *tk* *tl* *tm* *tn* *to* *tp* *tq* *tr* *ts* *tt* *tu* *tv* *tw* *tx* *ty* *tz* *ua* *ub* *uc* *ud* *ue* *uf* *ug* *uh* *ui* *uj* *uk* *ul* *um* *un* *uo* *up* *uq* *ur* *us* *ut* *uu* *uv* *uw* *ux* *uy* *uz* *va* *vb* *vc* *vd* *ve* *vf* *vg* *vh* *vi* *vj* *vk* *vl* *vm* *vn* *vo* *vp* *vq* *vr* *vs* *vt* *vu* *vv* *vw* *vx* *vy* *vz* *wa* *wb* *wc* *wd* *we* *wf* *wg* *wh* *wi* *wj* *wk* *wl* *wm* *wn* *wo* *wp* *wq* *wr* *ws* *wt* *wu* *wv* *ww* *wx* *wy* *wz* *xa* *xb* *xc* *xd* *xe* *xf* *xg* *xh* *xi* *xj* *xk* *xl* *xm* *xn* *xo* *xp* *xq* *xr* *xs* *xt* *xu* *xv* *xw* *xx* *xy* *xz* *ya* *yb* *yc* *yd* *ye* *yf* *yg* *yh* *yi* *yj* *yk* *yl* *ym* *yn* *yo* *yp* *yq* *yr* *ys* *yt* *yu* *yv* *yw* *yx* *yy* *yz* *za* *zb* *zc* *zd* *ze* *zf* *zg* *zh* *zi* *zj* *zk* *zl* *zm* *zn* *zo* *zp* *zq* *zr* *zs* *zt* *zu* *zv* *zw* *zx* *zy* *zz* *aa* *ab* *ac* *ad* *ae* *af* *ag* *ah* *ai* *aj* *ak* *al* *am* *an* *ao* *ap* *aq* *ar* *as* *at* *au* *av* *aw* *ax* *ay* *az* *ba* *bb* *bc* *bd* *be* *bf* *bg* *bh* *bi* *bj* *bk* *bl* *bm* *bn* *bo* *bp* *bq* *br* *bs* *bt* *bu* *bv* *bw* *bx* *by* *bz* *ca* *cb* *cc* *cd* *ce* *cf* *cg* *ch* *ci* *cj* *ck* *cl* *cm* *cn* *co* *cp* *cq* *cr* *cs* *ct* *cu* *cv* *cw* *cx* *cy* *cz* *da* *db* *dc* *dd* *de* *df* *dg* *dh* *di* *dj* *dk* *dl* *dm* *dn* *do* *dp* *dq* *dr* *ds* *dt* *du* *dv* *dw* *dx* *dy* *dz* *ea* *eb* *ec* *ed* *ee* *ef* *eg* *eh* *ei* *ej* *ek* *el* *em* *en* *eo* *ep* *eq* *er* *es* *et* *eu* *ev* *ew* *ex* *ey* *ez* *fa* *fb* *fc* *fd* *fe* *ff* *fg* *fh* *fi* *fj* *fk* *fl* *fm* *fn* *fo* *fp* *fq* *fr* *fs* *ft* *fu* *fv* *fw* *fx* *fy* *fz* *ga* *gb* *gc* *gd* *ge* *gf* *gg* *gh* *gi* *gj* *gk* *gl* *gm* *gn* *go* *gp* *gq* *gr* *gs* *gt* *gu* *gv* *gw* *gx* *gy* *gz* *ha* *hb* *hc* *hd* *he* *hf* *hg* *hh* *hi* *hj* *hk* *hl* *hm* *hn* *ho* *hp* *hq* *hr* *hs* *ht* *hu* *hv* *hw* *hx* *hy* *hz* *ia* *ib* *ic* *id* *ie* *if* *ig* *ih* *ii* *ij* *ik* *il* *im* *in* *io* *ip* *iq* *ir* *is* *it* *iu* *iv* *iw* *ix* *iy* *iz* *ja* *jb* *jc* *jd* *je* *jf* *jj* *jh* *ji* *jj* *jk* *jl* *jm* *jn* *jo* *jp* *jq* *jr* *js* *jt* *ju* *jv* *jw* *jx* *ky* *kz* *la* *lb* *lc* *ld* *le* *lf* *lg* *lh* *li* *lj* *lk* *ll* *lm* *ln* *lo* *lp* *lq* *lr* *ls* *lt* *lu* *lv* *lw* *lx* *ly* *lz* *ma* *mb* *mc* *md* *me* *mf* *mg* *mh* *mi* *mj* *mk* *ml* *mm* *mn* *mo* *mp* *mq* *mr* *ms* *mt* *mu* *mv* *mw* *mx* *my* *mz* *na* *nb* *nc* *nd* *ne* *nf* *ng* *nh* *ni* *nj* *nk* *nl* *nm* *nn* *no* *np* *nq* *nr* *ns* *nt* *nu* *nv* *nw* *nx* *ny* *nz* *oa* *ob* *oc* *od* *oe* *of* *og* *oh* *oi* *oj* *ok* *ol* *om* *on* *oo* *op* *oq* *or* *os* *ot* *ou* *ov* *ow* *ox* *oy* *oz* *pa* *pb* *pc* *pd* *pe* *pf* *pg* *ph* *pi* *pj* *pk* *pl* *pm* *pn* *po* *pp* *pq* *pr* *ps* *pt* *pu* *pv* *pw* *px* *py* *pz* *qa* *qb* *qc* *qd* *qe* *qf* *qg* *qh* *qi* *qj* *qk* *ql* *qm* *qn* *qo* *qp* *qq* *qr* *qs* *qt* *qu* *qv* *qw* *qx* *qy* *qz* *ra* *rb* *rc* *rd* *re* *rf* *rg* *rh* *ri* *rj* *rk* *rl* *rm* *rn* *ro* *rp* *rq* *rr* *rs* *rt* *ru* *rv* *rw* *rx* *ry* *rz* *sa* *sb* *sc* *sd* *se* *sf* *sg* *sh* *si* *sj* *sk* *sl* *sm* *sn* *so* *sp* *sq* *sr* *ss* *st* *su* *sv* *sw* *sx* *sy* *sz* *ta* *tb* *tc* *td* *te* *tf* *tg* *th* *ti* *tj* *tk* *tl* *tm* *tn* *to* *tp* *tq* *tr* *ts* *tt* *tu* *tv* *tw* *tx* *ty* *tz* *ua* *ub* *uc* *ud* *ue* *uf* *ug* *uh* *ui* *uj* *uk* *ul* *um* *un* *uo* *up* *uq* *ur* *us* *ut* *uu* *uv* *uw* *ux* *uy* *uz* *va* *vb* *vc* *vd* *ve* *vf* *vg* *vh* *vi* *vj* *vk* *vl* *vm* *vn* *vo* *vp* *vq* *vr* *vs* *vt* *vu* *vv* *vw* *vx* *vy* *vz* *wa* *wb* *wc* *wd* *we* *wf* *wg* *wh* *wi* *wj* *wk* *wl* *wm* *wn* *wo* *wp* *wq* *wr* *ws* *wt* *wu* *wv* *ww* *wx* *wy* *wz* *xa* *xb* *xc* *xd* *xe* *xf* *xg* *xh* *xi* *xj* *xk* *xl* *xm* *xn* *xo* *xp* *xq* *xr* *xs* *xt* *xu* *xv* *xw* *xx* *xy* *xz* *ya* *yb* *yc* *yd* *ye* *yf* *yg* *yh* *yi* *yj* *yk* *yl* *ym* *yn* *yo* *yp* *yq* *yr* *ys* *yt* *yu* *yv* *yw* *yx* *yy* *yz* *za* *zb* *zc* *zd* *ze* *zf* *zg* *zh* *zi* *zj* *zk* *zl* *zm* *zn* *zo* *zp* *zq* *zr* *zs* *zt* *zu* *zv* *zw* *zx* *zy* *zz* *aa* *ab* *ac* *ad* *ae* *af* *ag* *ah* *ai* *aj* *ak* *al* *am* *an* *ao* *ap* *aq* *ar* *as* *at* *au* *av* *aw* *ax* *ay* *az* *ba* *bb* *bc* *bd* *be* *bf* *bg* *bh* *bi* *bj* *bk* *bl* *bm* *bn* *bo* *bp* *bq* *br* *bs* *bt* *bu* *bv* *bw* *bx* *by* *bz* *ca* *cb* *cc* *cd* *ce* *cf* *cg* *ch* *ci* *cj* *ck* *cl* *cm* *cn* *co* *cp* *cq* *cr* *cs* *ct* *cu* *cv* *cw* *cx* *cy* *cz* *da* *db* *dc* *dd* *de* *df* *dg* *dh* *di* *dj* *dk* *dl* *dm* *dn* *do* *dp* *dq* *dr* *ds* *dt* *du* *dv* *dw* *dx* *dy* *dz* *ea* *eb* *ec* *ed* *ee* *ef* *eg* *eh* *ei* *ej* *ek* *el* *em* *en* *eo* *ep* *eq* *er* *es* *et* *eu* *ev* *ew* *ex* *ey* *ez* *fa* *fb* *fc* *fd* *fe* *ff* *fg* *fh* *fi* *fj* *fk* *fl* *fm* *fn* *fo* *fp* *fq* *fr* *fs* *ft* *fu* *fv* *fw* *fx* *fy* *fz* *ga* *gb* *gc* *gd* *ge* *gf* *gg* *gh* *gi* *gj* *gk* *gl* *gm* *gn* *go* *gp* *gq* *gr* *gs* *gt* *gu* *gv* *gw* *gx* *gy* *gz* *ha* *hb* *hc* *hd* *he* *hf* *hg* *hh* *hi* *hj* *hk* *hl* *hm* *hn* *ho* *hp* *hq* *hr* *hs* *ht* *hu* *hv* *hw* *hx* *hy* *hz* *ia* *ib* *ic* *id* *ie* *if* *ig* *ih* *ii* *ij* *ik* *il* *im* *in* *io* *ip* *iq* *ir* *is* *it* *iu* *iv* *iw* *ix* *iy* *iz* *ja* *jb* *jc* *jd* *je* *jf* *jj* *jh* *ji* *jj* *jk* *jl* *jm* *jn* *jo* *jp* *jq* *jr* *js* *jt* *ju* *jv* *jw* *jx* *ky* *kz* *la* *lb* *lc* *ld* *le* *lf* *lg* *lh* *li* *lj* *lk* *ll* *lm* *ln* *lo* *lp* *lq* *lr* *ls* *lt* *lu* *lv* *lw* *lx* *ly* *lz* *ma* *mb* *mc* *md* *me* *mf* *mg* *mh* *mi* *mj* *mk* *ml* *mm* *mn* *mo* *mp* *mq* *mr* *ms* *mt* *mu* *mv* *mw* *mx* *my* *mz* *na* *nb* *nc* *nd* *ne* *nf* *ng* *nh* *ni* *nj* *nk* *nl* *nm* *nn* *no* *np* *nq* *nr* *ns* *nt* *nu* *nv* *nw* *nx* *ny* *nz* *oa* *ob* *oc* *od* *oe* *of* *og* *oh* *oi* *oj* *ok* *ol* *om* *on* *oo* *op* *oq* *or* *os* *ot*

• Hanc miseriam, quam in tali amore persistere.

• Solebant veteres in corticibus arborum nomina deliciarum suarum notare. Sic Oenone apud Ovid. ad Paridem. *In-ctis a feriant a te mea nomina* Agi, &c.

• Carmen de meis amoribus. Metonym. subjecti pro adjuncto.

• Arborum corticibus. • Et quantum arunci, tantum mea nomina crescant: Crescite & in titulos surgite vultus meos. Ovid.

Epist. Oen. f. Arbores.

g Polyptoton. h Dùm amores crescent.

i Mixtae Nymphas. k Arcadiæ montem. l Veloces, feroces. Horat. Od. 2. Epist.

rudite actes hinc, & hinc multas cane Apros in obstantes plagas. m Arcadios, Parthenio, quem lustrant παρθένους virgines Dianæ comites. n Obsidere, laxos.

p Nemora resonantia, id est, in Arcadia. q Arcu Parthico, in extremis angulis cornu est. Primitivum pro derivativo. r Jaculari. s Cydon est è nobilibus Cretæ urbibus. t Venatio & ferarum sectandarum Ratio. u Infani amoris. w Amoris Cupido. x Cruciatibus, miseriis hominibus. y Aeger animus mutat consilia. z Nymphæ seu Deæ sylvarum, a qua natura & denatae. a Simul cedite, valete cum Nymphis & feris vestris. b Cupidinem, vel amorem. c Mala mea. d Nec ille amor potest mutari, &c. e Mediâ hyeme, quando frigora solent esse intensissima. Meton.

f Aquam ex Hebro Thraciæ fluvio. Totum pro parte. g Bibam, Synecdoche.

h Thracias. i Ingrediar. k Aquam generantis. l Flacceseens. m Corticibus deficcatur præ calore. n Ducam ad nova pabula, pascam. o Tempore solis flivi, quando sol est in cœlesti signo Zodiaci, quod Cancer dicitur.

p Lyptoton. q Locum demus. r O Musæ. s Me vatem vestrum, vultu lussisse, dùm de tenui argumento gracile carmen conficit. t Vas vitæ.

u Componit. w Mea carmina. x Acceptissima. y Anadiplosis. z Seipsum.

a In principio veris. b Se erigit. c Molestia. d Arboribus primum certisque

bra tributa est, Usque adeo capitis faciunt ut saepe dolores, &c. Lucret. 6. l. 1. itabula vestra. f Advesperascit, id est, jam opus ad finem perduximus.

g Met. his tribus versibus dicitur ergo his verbis crepusculum, quod Ovid. 4. Met. his tribus versibus dicitur

cutus est: Jamque dies exaltus erat, tempusque subibat, Quod tu nec tentare

possis dicere lucem, Sed cum luce tamen dubia confinia noctis, g Apostrophe

phora,

• Malle pati, tenerisque meos b incidere c amores d Arboribus; e crescent f illæ, g crescetis amores.

h Interea i mixtis lustrabo k Mænala Nymphis:

Aut l acres venabor apros: non me ulla verabunt

Frigora m Parthenios canibus n circumdare saltus.

Jam mihi per o rupes videor, p lucusque sonantes

Ire: libet q Partho r torquere s Cydonia q cornu

Spicula: tanquam t hæc sit nostri medicina u furoris,

Aut w Deus ille x malis hominum mitescere discat.

y Jam neque z Hamadryades rursus, nec carmina nobis

Ipsa placent: ipsæ rursus a concedite sylvæ.

Non b illum vestri possunt mutare c labores:

d Nec fi e frigoribus mediis f Hebrumque g bibamus,

h Sithoniaeque nives hyemis i subeamus k aquosæ:

Nec si, cum l moriens altâ m liber arer in ulmo,

Æthiopum n verlemus oves o sub fidere Cancræ.

Omnia vincit p amor: & nos q cedamus r amor.

Hæc sat erit, r Divæ, s vestrum cecinisse Poëtam,

Dùm sedet, & gracili t fuscillam u textit hibisco,

Piærides: vos w hæc facietis x maxima y Gallo:

Gallo, cujus amor tantum mihi crescit in z horas,

Quantum a vere novo viridis b se subjicit alnus.

Surgamus: solet esse c gravis cantantibus umbra:

d Juniperi e gravis umbra: nocent & frugibus umbrae

e Ite domum saturæ, f venit Hesperus, g ite capellæ.

P. VIRGILII MARONIS GEORGICORUM

LIBER I.

ARGUMENTUM.

Ropositio operis. - Invocatio Numinum. Aratio. Eius præcognita arandi tempora; soli natura & discrimina; novalis prærogativa. Seminis. Pestes Satorum. Agriculturæ origo. Instrumenta rustica. Operum rusticorum tempora; quæ à cœli & ærum cognitione pendent. Tempestatum prognostica, à Sole Lunâ Prodigia quæ Jul. Cæs. cædem secuta, prælagierunt cile bellum contra Brutum & Cassium.

AD C. MÆCENATEM.

Quid faciat lætas segetes: & quo sidere terram
Vertere, Mæcenas, II. ulmisque adungere vites
conveniat: III. quæ cura bouum, & quis cultus habendo
pecori: IV. atque apibus quanta experientia & parcis:
hinc canere incipiam. *g* Vos, ô clarissima mundi
Lumina, & labentem cœlo quæ & ducitis annum:
Liber, & alma Ceres, vestro si munere tellus
Chæoniæ pingui glandem mutavit aristâ,
oculaque inventis, Achelora miscuit uvis:
vos, & agrestum præsentia numina, *f* Fauni,
erte simul, *f* Faunique pedem, *f* Dryadesque puellæ:
Munera vestra cano. * Tuque ô, cui & prima frementem
dit equum magno tellus percussa tridenti,
præne: & cultor nemorum, cui & pingua Cææ
centum & nivei tondent dumeta juvenci.
ipse namque linqens patrum, saltusque Lycæi,
ovium custos, tua & si tibi Mænala curæ,
O Tegeæ favens: oleæque Minerva

erimam ferunt; & ex ubertate oritur lætitia. & In cuius sideris ortu & occasu,
tempore observatio; ex sideribus enim tempora colliguntur. & Arando.
quæ cura ac diligentia adhibenda sit pecori ovillo, caprillo & equino. & Frugi:
mella custodiunt, & inventis abstinere, & nihil sine ordine conficiunt.
Deinceps. *g* Post propositionem rerum describendarum invocatur Poëta diversa
numina. & Sol & Luna, anni duces: quorum motu tempora observantur a ferentibus.
ac condentibus, inquit Varro. & Currentem, vel citò transeuntem. & Vicissitudinibus
traducitis. & Inventores vini & frugum; vestro siquidem beneficio & inventio
humana à glandium & aquæ usu, ad mitiorem frumenti & vini victum transiit.
est. & Altrix nostra. & Epiroticam, qua homines, in sylva Chæonia creantur,
ante inventum frumentum vescebantur. Κατ' ἐξοχὴν & Synecdochice,
omni glande: uti & . . . & Fruge maturâ, id est, frumento. & . . . Achæ-
pocula, pro qualibet aquâ, respectu tamen habito ad hunc fluvium, qui
omnium terrâ erupisse dicitur. & Agros colentium seu rusticorum. & Pro-
ria & in terris degentia. & Bacchi comites, numina rustica, rerum sylvestrum
fides ad 2. l. & Adeste, convenite in auxilium meum. & Nymphæ arborum,
inventa vestra, glandes & frondes quibus pascuntur pecora. & Neptune, cu-
tridente percussa terra, in certamine cum Pallade super Athenarum nomine, pro-
xit equum. & Generaliter, quæ Deorum parens fuerit cum cœlo: vel quæ pri-
merlerit ante omnia elementa: vel speciali respectu ad Atticam, contentio-
Nept. cum Pallade locum, quæ primam se & antiquissimam terram gentem
prædicat. & Aristæ, pecorum in Cæâ inf. in mari Ægæo præses, ubi & re-
fisse apes dicitur, ad 1. 4. & Oves pingues reddituri. & Candidi. & Pascen-
abrodunt loca dumis & ipinis referta. & Pan præses pastorum, relicta Arcadiâ,
qua Lycæus & Mænalus montes. Tegeæ oppidum, ad 1. & Tameris.

a Pulchra &
plena Georgi-
corum & labo-
rum & libro-
rum propositio
& divisio
ut argumen-
tum sit libri I.
I. Agricultu-
ra rationes &
tempora.
II. Arborum
plantatio atque
infructio. III. Pe-
coris cura.
IV. Apum &
mellicis ratio.
a Terras aut
herbas sato-
rum seminum
pingues: tunc
enim segetem

Inventrix

* Incurvi, & unum in stivâ habentis.
 * Triptoleme, qui à Cerere edoctus in Atticâ primum, mox per orbem agri colendi rationes sparsit. Alii Olym AEgyptium intelligunt. * Integram cupressum, radicibus evulsam. Nota ex fab. Cyparissi.
 * Quodam nativo alimento.
 * Ad utilitatem satorum seu segetum.
 * Fœcunditatem largientem. * Auguste Cæsar, adf. * Cuius ferò tandem hinc ad Deos migrantis, in arbitrio est in quorum numero velis esse Deorum.

Inventrix: * unicumque b puer monstrator aratri, Et teneram e ab radice ferens Sylvane cupressum: Diique, Deæque omnes, studium quibus arva tueri, Quique novas alitis d nonnullo semine fruges, Quique e satis f largum cœlo demittitis imbrem.
 * Tuque adeo, b quem mox quæ sint habitura Deorum Concilia, incertum est: urbisne invisere, Cæsar, I. Terrarumque i velis curam, & te maximus orbis Authorem frugum, & tempestatumque potentem Accipiat, cingens i maternâ tempora myrto:
 II. An Deus immensi venias maris, ac tua nautæ Numina sola colant: tibi serviat m ultima Thule, Teque sibi generum n Tethys o emat omnibus undis:
 III. An-ne novum p tardis sidus te mensibus addas, q Quà locus Erigonen inter, r Chelæque sequentes f Panditur: ipse tibi jam brachia contrahit ardens Scorpius, & cœli t justâ plus parte u relinquit.
 * Quicquid eris (IV. nam te nec sperent x Tartara reges Nec tibi regnandi veniat y tam dira cupido;
 z Quamvis Elysios miretur Græcia campos, Nec a repetita b sequi curet e Proserpina matrem)
 d Da facilem cursum, atque e audacibus f annue cœptis Ignarosque g viæ mecum miseratus h agrestes i Ingredere, & votis k jam nunc assuesce l vocari.
 m Vere novo, gelidus n canis cum montibus humor o Liquitur, & Zephyro p putris se gleba q resolvit, r Depresso incipiat s jam tum t mihi taurus r aratro u Ingemere, & sulco attritus w splendescere x vomere.

I. terrestrium, II. marinarum, III. celestium, aut inferorum: quem tamen rejicit Poëta. i Sc. assumere, id est, an velis colibus ab his, qui eas inhabitant, tanquam eorum protector. k Tempestatum temporum potentiam habentem. l Veneri sacra, è cuius stirpe Octavianus Augustus enim originem habuit ab Iulo, qui fuit filius Aeneæ: cuius mater n. Ultima Romanis tum nota, nec vera tamen, id est, extremi hominis. * Magna maris Dea. o Accipiat, comparet dote undarum omnium, quarum efficiaris. Ad Romanam consuetudinem uxoris capiendi alludit. Tribus uxores habebatur, usu, farre, & coemptione. p Fœstivis: propter longissimos & horas civiles. q Inter Virginem, & Scorpium plus æquo sibi in Zodiaci cupantem, vacare ait Augusto locum: in librâ sc. sub quo signo natus est, & cuius iustitiam imperavit. r Brachia scorpii magnitudine sui corporis locum signorum occupantis. s Aperitur. t Plus tibi tribuit partis, quam sibi quatuor, ut vix habeat, ubi maneat ipse Scorpius. u Ut novum sidus recipiat. w Quodcunque numen eris, sive terræ, sive maris, sive cœli. Conclusio x Inferorum loca. Rejectionem vult inferni regni optionem, utcumque infernum à Græcis effertur laudibus, & à Proserpinâ supero cœlo prælatum fuerit. y Ut inferis dominari velis. z Quantum velit, admirando effertur beatorum loca. a A matre Cerere. b Nolit redire ad superos. c Jovis & Cereris filia. d Alibi mihi, fer mihi opem, cum in cœlo es, & Cæsar. Translatio est ab equis, vel à navibus tracta. Facilem enim cursum habent nautæ, cum aura alpirat. e Quia Virgilius Latinorum agriculturam carmine scripsit. f Fave annuum g Rationis & consuetudinis colendi. h Agricolas. i Accede, adf. ut nautæ. k Vivus, dum adhuc in terris: viventi enim divini honores habiti. h. Presenti tibi maturos largimur honores. Juranda que tuum per nomen ponimus i Invocari à nobis. m Initio veris: cuius signa ponit nives solutas & glebas trescentes spiritu genitabilis Favonii. Hic incipit Poëta docere agriculturam primò quo tempore terra proscindenda sit. n Nive adhuc in vertice rectis. o quæsit, dissolvitur. p Humefacta ac mollificata. q Aperit, dissolvitur. r Desum in terram profundè impresso vomere. s Eo tempore, in vere, id est, in vere. t Cuius aranti. u Balatum edere, propter laborem. w Splendens attritus enim frequenti aratione rubiginem amittit. x Ferrum aratri, quod terram.

la a leges demum votis respondet avari
 agricola, b bis quæ solem, bis frigora sensit:
 illius immensæ ruperunt a horrea messes.
 At prius, signorum g ferro quam b scindimus i æquor,
 Ventos, & i varium cœli prædiscere morem
 ura fit; ac m patrios cultusque n habitusque locorum;
 equid quæque ferat regio, & quid quæq; o recuset.
 c segetes: illic p veniunt felicius uvæ:
 rborei sætus alibi, atque q injusta virescunt
 ramina. nonne vides, croceos ut r Tmolus odores,
 dia mittit ebur, s molles sua thura s Sabæi?
 i Chalybes nudi ferrum, u virosaque n Pontus
 Castorea, Eliadum x palmas Epirus equarum?
 Continuo has leges, æternaque fœdera certis
 nposuit natura locis, quo tempore primum
 Deucalion a vacuum b lapides iactavit in orbem:
 Inde a homines nati, e durum genus. Ergo age, terræ
 iugum solum primis extemplo a g mensibus anni
 ortes invertant tauri, glebasque b jacentes
 pulverulenta coquat & maturis Solibus æstas.
 At, si non fuerit tellus fecunda, sub ipsum
 Arcturum, tenui sat erit n suspendere sulco:
 illic, p officiant q lætis ne frugibus herbæ;
 illic, sterilem exiguus ne deserat humor s arenam.
 Alternis u idem x tonfas x cessare n novales,
 y segnem patiēre x situ durefcere campum.
 ut ibi a flava Ceres b mutato sidere farra,
 ode prius e lærum d filiquâ quassante legumen,

a Satio fru-
 gun: consentit
 tandem defi-
 deriis coloni
 cupidi. b No-
 valis ager, qui
 alternis ces-
 sat, & vacan-
 te anno prof-
 cissus hyberno
 pateat imbri,
 æstivo caloriz
 sequenti dein-
 de anno satius
 utrumque iti-
 dem patitur.
 c Agricola a-
 vari. d Loca,
 in quibus titi-
 cum poni-
 tur. Rumpi
 horrea viden-
 tur, quando
 magnâ fru-
 gum copiâ di-
 stenduntur.
 e Præcognita
 agricola ac
 prædicenda.
 f De quo nul-
 lum adhuc feci-
 mus pericu-
 lum. g Sc. ara-
 tri, id est, vo-

re. b Aramus. i Campum, agrum planum, ab æquitate dictum. k Qui venti pluviam,
 serenitatem allaturi sint, id est, sub quo vento sit bona aratio. l Varios motus
 larum, variam aëris influentiam antè intelligere. m Qui quorumlibet patriæ seu
 o nativo convenient. n Et naturæ & qualitates regionum. o Sc. ferre, id est,
 a ferat, non gignat. p Fœcundius & uberius nascuntur. q ΑΥΤΟΦΥΝ, sponte
 nullo ferente, aut cogente. r Mons Lydiæ, vitibus & croco nobilis.
 rabiz felici populi, cuius Saba metropolis est, propter rerum copiam vita de-
 t. i Afiz Minoris ad Pontum populi: σιδυπορέωνες, undè nudi, ut 8.
 i. g nudus membra Pyracmon. u Medicamenta ex testiculis Castoris virus, id
 venenum quoddam habentia. w Insula. x Epirus producit equas palinis, &
 coris nobiles in certaminibus Olympicis iuxta Elidem Achæiz urbem. y Quos
 titus & ingenia alia aliis terris indidit rerum omnium parens natura, ab ipso
 calionis diluvio & ipsa mundi origine. z Theffaliz rex, Promethei filius,
 titus Pyrrhæ. a Vastatum, diluvio aquis & hominibus carentem, quare de
 ndi restitutione Deucalion (qui solus cum Pyrrhâ supererat) Themidis oracu-
 ladiit: quæ respondit, ut ossa Magnæ Matris post tergum jacerent. b Post
 um iactos. c E quibus lapidibus. d Ex Deucalionis iactu mares, ex Pyrrhæ
 o femine. e Unde genus durum sumus, expertensque laborum; Et documenta da-
 t, qua simus origine nati, Ovid. Met. 1. f Pinguis ager primo vere altius prof-
 latur, glebæque inversæ exponantur solibus æstivis, quò tollantur herbæ nox-
 g Januario & Februario. h Graves. i Plena pulveribus, ex magnâ siccita-
 k Valde fervidis, festinis. l Macer leviter vomere stringatur sub autumno,
 intereat penitus humor, qui exiguus erat in terra arenosa. m Qui oritur Cos-
 e 12. die Septembris, quo tempore satio fit. n Suspensam tenere terram, id est,
 arabitur, donec seminandum erit, nisi tenui sulco. o In pingui agro sen so-
 p Noceant. q Benè provenientes & fertilibus. r In terra minus fœcundâ
 macrâ. s Terram, quæ est arenæ persimilis. t Ovid. l. 1. de Pont. El. 3.
 nunquam vacuo solitra esse cessare novales, Frustris asiduis lassæ senescent humus.
 ui suo tempore terram utramque arasti. w Messas terras de novo satas. Hoe
 s, aut hæc novales dicitur ager, qui alternis annis seritur. x Ab onere feren-
 y Infœcundum, sterilem. z Lanugine obduci & durum fieri, ut vires reci-
 a Quæ flavescant, dum matura sunt. b Alii anni tempestas. Si admitta-
 lectio mutato semine, liquidum erit. c Fertile & pingue. d Tu, ica aut theca
 minum concutiente pondere suo ipsum legumen, id est, si videris produxisse
 tum & amplum legumen, poteris tempore suo inferere farra.

a Proventus.
b Ejuslegumi-
 nis de genere
 lentis. *c* Ama-
 ri ante matu-
 ritatem : allu-
 sum ad ety-
 mon Lupini

απο τῷ λυπίνῳ.

d Sc. lupino-
 rum virgulta.

e Arefacit,
 consumit, ex-
 ficcat. *f* Stipu-
 la. *g* Papa-
 vera somnum

& oblivionem
 conciliantia,
 nec raro le-
 thum. *Leshe*

autem fl. est
 Poëticus re-
 rum oblivio-
 nem

τὴν λήθην
 inducens : ut

6. *Æneid. Le-
 rho*, id est,

obliviofo.

h Id est, post-
 quam annui
 cessaverit, po-
 teris, unde li-
 num sustule-
 ris, etiam far-
 ra lerere. *i* Exhausta terra & effœta renovetur, fiatque fecundior, aut se-
 censione : idque fimo aut cinere, qui solvit & calefacit : aut stipularum in
 censione : quin & ipsarum glebarum. *k* Stercore. *l* Limosum & pinguem,
 corando. *m* Si non idem genus frumenti aut leguminis leratur continuè,
 pinguescunt. *p* Nonnulla & maxima. *q* Dùm cessat. *r* Non aratæ. *s* Reli-
 quæ : quia se pinguem facit ad futuros proventus. *t* Utile fuit. *u* Delu-
 tum. *v* Quia stipula, quando comburitur, dat crepitum. *x* Adeoque terræ cremæ
 tuor de causis remedia sunt & fructus. Ignis quippe vi. I. *Frigida mactis su-
 tur.* II. *Uligo exsudatur.* III. *Laxantur meatus ad succum & genitalem am-
 mittendum.* IV. *Adstringuntur ad arcendas pluvias nimias, calorem & frigis.*
 Illa combustione, illis flammis. *x* Quæ ignorantur a nobis. *a* Nutrimenta.
 ris. *c* Coquendo expellitur & consumitur. *d* Evanescit. *e* Occultos resolu-
 tus. *f* Sc. parte, id est, per quæ spiramenta. *g* Sc. ignis. *h* Rimas condensa-
 tas. *i* Subtiles & penetrabiles. *k* Attrahentis ad se cuncta. *l* Facile penetrat
 Lucr. penetrabile frigus & manabile. *m* Cum frigus calorem plantis innatum
 quat, humoreque evocato, ut inarescant, faciat, idem præstat quod ignis,
 que adurere dicatur. *n* Docet alios colendæ terræ modos, agrumque fieri
 diligentia agricolæ. *o* Valdè. *p* Inutiles, infœcundas, & quasi sine arte
 producendi. *q* Super glebas. *r* Sc. illum. *s* Cœlo. *t* Prius scisso & sulcato.
 ut sibi audientes faciat. *d* Æstiva, sc. æstates humidæ, hiemes serenas.
 farræ sunt fertilissima serenitate hiberna, qua pulvis per siccitatem pro-
 f. Ferax hiberno pulvere. *g* Regio est Hellepontii, nominata à Mysis, quæ
 sia illuc migraverunt : quæ subdita fuit Telepho : & postea Teuthrantia.
 ventu frugum, quantum sc. serenitate hibernâ. *i* Oppidum ad radicem Ide-
 tis in Mysia, ut una eademque sit regio. Macrobi. 5. l. Sat. c. 20. *k* Quid
 de silo, id est, quantum ille proficit arvis. Prosequitur intentum, quid faciat
 segetes, *l* De propè, & statim quasi confectis manibus,

Aut tenues *a* fœtus *b* viciæ, *c* tristisque lupini
 Sustuleris fragiles calamos, *d* sylvamque sonantem.

e Urit enim lini campum *f* seges, urit avenæ,
 Urunt *g* Lethæo perfusa papavera somno.

h Sed tamen alternis facilis labor : *i* arida tantum
 Ne saturare *k* fimo pingui pudeat sola, ne-ve

Effœtos cinerem *l* immundum jactare per agros :
m Sic quoque *n* mutatis *o* requiescunt fœtibus arva,

p Nec nulla *q* intereâ est *r* inaratæ *s* gratia terræ.
 Sæpè etiam steriles incendere *t* profuit agros,

Atque *u* levem stipulam *v* crepitantibus *x* urere flammæ
 I. Sive *y* indè *z* occultas vires, & *a* pabula terræ

Pingua concipiant : II. sive *b* illis omne per ignem
c Excoquitur vitium, atque *d* exsudat inutilis humor

III. Seu plures calor ille vias, & *e* cœca relaxat
 Spiramenta, novas veniat *f* quæ succus in herbas :

IV. Seu *g* durat magis, & *h* venas altringit hiantes ;
 Ne *i* tenues pluvix, *k* rapidi-ve potentia solis

Acrior, aut Boreæ *l* penetrabile frigus *m* adurat.
n Multum *o* adeò, râltris glebas qui frangit *p* inertes,

Vimineasq; *q* trahit crates, juvat arva : neq; illum
 Flava Ceres alto nequicquam spectat *r* Olympo :

Et *s* qui, *t* profcisso quæ *u* suscitât *v* æquore *x* terga,
 Rursus in *y* obliquum versio *z* perrumpit aratro,

a Exercetq; *b* frequens tellurem, *c* atq; imperat arvis.
d Humida solstitia, atque hyemes oprate serenas,

Agricolæ : *e* hiberno lætissima pulvere farræ,
f Lætus ager : nullo tantum se *g* Mysia *h* cultu

Jactat, & ipsa suas mirantur *i* Gargara mellees.
k Quid dicam, jacto qui semine *l* cominus arva

lata, *q* frondent
e. *c* Ab
 runt per
 matis n
 aufert.
 rates har
 e supra r
 ea ronne
 possz seu
 suit dilig
 a. *b* Ar
 cens. *P*
 Eclog.
 s. *P*igr
 Sub
 culi Satur
 um potit
 cos jugo
 Jove mu
 id. *1*. *M*
 idit limi
 Ovid. *1*.
 auspiciat
 endo, &c.
 f. Noci
 rigationen
 d. *q* de
 ginate : *q*
 tionem, *P*

sequitur, a cumulosq; b ruit malè pinguis arenæ?
 einde c satis d fluvium inducit, e rivosq; sequentes?
 e, cum f exustus ager g morientibus b æstuat herbis,
 ecce i supercilio & clivisi tramitis undam

Elicit: m illa n cadens o raucum per p levia murmur
 a ciet, q scatebrisq; arentia temperat arva.

Quid, qui s ne gravidis procumbat culmus aristis,
 Luxuriam segetum tenera u depascit in herbâ,
 im primum sulcos æquant sata? x quiq; paludis
 collectum humorem y bibulâ z deducit arenâ?

æsertim a incertis si mensibus amnis abundans
 Exit, & c obducto latè tenet omnia limo,
 Undè cavæ tepido e sudant humore f lacunæ.

Nectamen (hæc cum sint hominumque boumque labo-
 res,

Verlando terram i experti) nihil k improbus anser,
 trymoniaq; grues, & amaris m intyba fibris

Officiunt, aut o umbra nocet. p Pater ipse colendi
 and facilem esse q viam voluit, primusq; per artem

Movit agros, curis f acuens mortalia corda:

ec t torpere gravi passus u sua regna v veterno.

Ante Jovem nulli y subigebant arva coloni:

ec signare quidem, aut partiri z limite campum

as erat: a in medium quærebant: ipsaque tellus
 omnia liberiùs, nullo b poscente, ferebat.

Ille d malum e virus serpentibus addidit f atris,

Prædarii; lupos iussit, b pontumque moveri;

tellaque decussit i soliis, k ignemque removit;

e passum l rivis currentia vina repressit;

t varias m usus meditando n extunderet artes

aulatim, & o sulcis frumenti quæreret herbam,

lita. q Ebullitionibus. r Quid de illo dicam, quantum juvet arva, &c. s Ne
 frondem luxurient sata, ubertatem nimiam pecore immisso depascit, detondet.

t Abundantiam pinguium culmorum. u Pascendo pecora absumit. v Co-
 rruunt per æqualem altitudinem. x Qui sulco ducto exsiccat arva, cavetque nligi-

atatis noxiam. y Multum aquæ bibente propter siccam terram. z Diminu-
 aufert. a Si quâ inundatione, per menses vernos & autumnales, quorum tem-

perates haud ita certæ sunt, nunc pluviosæ nunc siccæ, limo obducantur arva.
 e supra ripas & limites suos latè effundit. Ovid. 1. Met. belle hoc. E/

ta ruunt per apertos flumina campos. c Superducto. d Aquo limo. e Distillant.
 ossæ seu receptacula aquarum, id est, in quæ se aqua colligit. g Postquam e-

suit diligentiam agricolis in colendo agro servandam, subiungit misera eorum
 a. b Arando & colendo. i Talia pericula supradicti. k Avidus, insatiabilis.

lens. Plin. 10. l. 59. c. l Circa Strymonem, Thraciæ fluvium, versari fo-
 e. m Cichorea, cuius radix amara est. n Nocent. o Nocent d frugibus umbra.

p Eclog. q Jupiter. r Modum & rationem. s Aravit. t Accendens, exci-
 s. t Pigrescere. u Homines sui temporis. v Inerti otio, tanquam segni lethar-

x Sub aureo Saturni ævo priusquam ea Jupiter subigisset. Digreditur tunc in
 culi Saturnii, sive aureæ ætatis descriptionem, quam opponit illi, quâ Jupiter

tum potitus fuit. Semina tum primum longis Cerealia sulcis obruta esse, & lu-
 pcos iugo pressos ingemuisset, canit Ovidius, postquam Saturno in tartara misit.

Jove mundus esse coepit. y Arabant Agros. z Terminò ad dirimendos agros.
 id. 1. Met. Communemq; prius, cum lumina solis, d aure Cantus humani longo

lavit limite mensur. a In commune quærebant victum. b Imperante & urgen-
 Ovid. 1. Met. alimenta que debita dives Poscebatur humus. c Jupiter argente-

auspicatus seculum. d Est enim in numero ambiguum: uti ἀσπυκτος,
 etudo, &c. e Venenum: ut homines invenirent artes, quæ caverent à vene-

f Nocivis. g Ut lupi prædarentur pecora, præsertim ovilla. h Mare per
 igationem agitari. i Frondibus arborum. k Abstulit ignem mortalibus,

l de trip. Hesiod. l Per rivos fluitia. m Consuetudo atque experientia.
 Dignate: quasi fabricaret artes, Agriculturam, Nauticam, Astronomicam, Ve-

tionem, Piscationem, Fertariam. o In sulcis, id est, per arationem.

a Et dissipat,
 comminuit,
 invertit, eruit
 glebas arenæ
 non pinguis,
 seu sterilis.

110 Nam terra
 sterilis est si-
 milis arenæ.

b Sic Georg. 2.
 q ruit atram

115 Ad calum pi-
 cea crassus ca-
 liginè nubem.

c Segetibus.
 d Ad irrigan-
 dos agros.

e Et aquas de-
 fluentes in a-
 gram. f Ni-
 mio calore.

120 g Languenti-
 bus præ nimia
 siccitate.

h Nimum ca-
 lescent, fervet.
 i Jugo, cacu-
 mine, sumini-
 tate. Meta-

125 phora ab ho-
 mine. k Mul-
 tos clivos ha-
 bentis. l E-
 ducit. m Aqua.

n Defluens.
 o Infractum.

p Attrita seu

• Latentem.

• Cudendo &

concutiendo

eliceret. • O-

vid. 1. Met.

quaque diu

feterant in

montibus aletis,

Plustibus igno-

tis insultabere

carina. Docet

varia inventa

per egesta-

tem. • Navi-

gia ex alnis

cavatis. • Post-

quam Jupiter

rerum penuri-

am induxerat.

• Septem stel-

las conglome-

ratas in dorso

Tauri. • Sep-

tem stellas in

fronte Tauri.

• Quia stellas

habet 21. aut

illustrem, &

multis versibus

memorata.

• Helicen, ur-

sam maiorem.

Ex L. caonis

filia Calisto

Jovis pellice,

fidus relatum in Septentrionem. Fab. nota ex Ovidio & Mythologis. • Sc.

• Venaticis. • Interea, dum venationi studet. • Retis genere, quod a μῆτις

τροπῶν • Profunda, ubi majores sunt pisces. • E mari. • Retia è lino. •

de modus indurandi ferrum est inventus. • Stridulæ, sonoræ, dum quid

catur. • Sc. Mortales. • Quod facile finditur. • Excogitatæ sunt. • Durum

tatis telum artes excudit. Omnia conando docilis solertia vincit. Manil.

Απείρα μοι τὰς τέχνας ἐπέειπες, 'Αὐτὸ τὸ μὲν ποιοῦ δὲ δάσκαλος

Theocr. • Requietis impatiens, vehemens. Πονηρὸς πόνος • etiam in per-

& mala impellens: vel continuus, infatigabilis. • Quas durum est pati: vel

ris, id est, adversis, incommotis, infortunatis. • En. 1. Res dura, & regni

me talia cogunt Moliri. Sic: dura servitus, dura conditio, &c. • Penuria.

• dicit ad institutum suum, ut agriculturæ autorem significet, dicens Cererem

invenisse. Prima Ceres unco glebam dimovit aratro, Prima dedit fruges, alimen-

titia terris. Ovid. 5. Met. • Quibuscumque instrumentis ex ferro factis.

• Tendo colere. • Docuit. • Cum arbutei foetus & glandes, quibus abundat

Dodonæum in Episo, jam deficerent, quo tantum cibo primi mortales vesci-

tur. • Jovi consecratæ. • Deessent. • Sc. mortalibus. • Mox & pestes ali-

getes novis vitis, agricolis novis laboribus vexabant. • A Jove, qui agros

di haud facilem esse viam voluit. • Perniciosa. • Sc. frumenti, quod prius

veniebat. • Ederet, consumeret: ab edo, es, est. Sic. 4. • En. est mollis

medullas. • Infecundus, & nihil boni adferens. • Horridus statet propter

nas, quas habet. • Sata suffocantur, postquam is horrere cœpit. • Suble-

succedit multitudo herbarum, satorum incrementum impediens. • Pulcher-

segetes. • Zizanium infelicitatem pariens. Idem versus habetur. • Ecce

• Sterilem terram facientes. • Assidue eradicaveris hierbas nocivas. • Arcus

vocis; aut tinnitu aliquo. Πόνος ἐπιβασσι τριβέει. Hesiod. • Arboribus

septi. • Cultro incurvo excindes, coërcebis, amputando ramos arborum segeti-

incumbentes. • Diis factis. • Vicini tui, qui eam diligentiam adhibuit. •

menti. • Agitata, ad habendam glandem. • Farris inops, glande famem in-

expiabis. • Mitigabis. • Postquam docuit, quomodo & qua diligentia terra

colenda, docet quibus armis se instrumentis. • Labore induratis & malo

tis agricolis in agro degentibus. • Instrumenta. Enumerat autem ad arationem

quatuor, ad messem totidem. • Crescere in altum fruges. • Incurvi. • Sc.

• Ponderosum lignum.

Tarda; *b* Eleusinae matris *c* volventia *d* plaustra.
 Tribula; *f* trahæque, & *g* iniquo pondere rastri:
 Irgea *i* præterea Celei, vilisq; supellex,
 buteæ crates, & *k* mystica vannus Iacchi:
 omnia quæ *m* multo antè *n* memor provisâ *o* repones,
 te *p* digna, *q* manet *r* divini gloria ruris.
 Continuo in sylvis magnâ vi *t* flexa domatur
 burim, & curvi formam accipit ulmus aratri.
 Huic *u* à stirpe pedes *x* temo protentus in octo,
 binæ aures, *z* duplici aptantur dentalia dorso.
 Cæditur & tilia *b* ante *c* jugo levis, altaq; fagus,
 divaq; quæ *e* currus à tergo *f* torqueat imos,
 suspensa *g* focus *h* explorat robora fumus.
 Iustum multa *i* tibi *k* veterum præcepta referre,
 i refugis, *l* tenuesq; piget cognoscere curas.
 Area *n* cum primis ingenti *o* æquanda *p* cylindro,
q vertenda manu, & *r* cretâ solidanda tenaci:
s subeant herbæ, neu *t* pulvere victa fatiscat.
 Hum variæ *u* illudunt pestes: sæpè exiguis mus
 ab terris posuitque domos, atque horrea fecit:
 ut *w* oculis capri fodere cubilia talpæ.
 Inventusq; *x* cavis bufo, & quæ plurima terræ
 onstra ferunt, populatq; ingentem *y* farris acervum
 Curculio, atque inopi metuens formica senectæ.
 Contemplator item, cum se *b* nux *c* plurima *d* sylvis
 idner in florem, & ramos curvabit olentes:
 Si superant fœtus, *f* pariter frumenta sequentur,
 Magnaque cum magno veniet tritura calore.
h si luxuriâ foliorum *i* exuberat umbra,
 Nequicquam pingues palææ teret area culmos.
 Semina vidi equidem multos *m* medicare *n* ferentes,
o nitro *p* prius, & nigrâ perfundere *q* amurcâ,
 Grandior ut fœtus filiquis *f* fallacibus esset.

a Tardè.
b Cereris, ab
 Eleus, urbe
 Atticæ, ubi
 Ceres, à Ce-
 leo rege hos-
 pitio excepta,
 filiam ejus
 165 Triptoleum
 agriculturam
 docuit. *c* Sc.
 se, aut volu-
 bilia. *d* Vehi-
 cula, sc. sunt
 rusticis neces-
 saria. *e* In-
 strumenta tri-
 randi.
f Trahæ, id
 est, instru-
 menta, quæ
 trahuntur sine
 rotis. *g* Gran-
 di aut inæqua-
 li, quia secun-
 dum terræ
 170 qualitatem
 dentes &
 pondus ha-
 bent. *h* Vasa
 ex arbuto, vi-
 mine, virgis,
 sc. crates, van-
 ni, &c. quor-
 um texturam
 & usum Cele-
 us a Cerere
 175 accepit. *i* Sc.
 est rusticis ha-
 benda. *k* Ad

ergandam quidem frugem: sed quorum usus in mysticis Bacchi sacris solemnibus
 sequens. *l* Sc. instrumenta. *m* Quam utaris. *n* Indigentia præterita. *o* Con-
 s, locabis in repositorio suo. *p* Præstans. *q* Expectat aut delectat. *r* Beati,
 od Dii aliquando coluere; aut fertilis. *s* Statim. *t* Incurvatur in buris, id
 est, incurvamenti aratri usum. *u* Buri. *w* Ab ultima parte. *x* Lignum oblon-
 gum, ad quod rotæ conrectantur, extensum ad longitudinem octo pedum. *y* Duo
 tra aut ligna latiora, in morem aurium, utrimque affixa, ut latiore sulcum fa-
 ciunt. *z* Et ligna, in quibus vomer infigitur, duplici angulo, cum sint quadran-
 taria, applicantur huic aratro. *a* Amputatur. *b* Priusquam opus sit eâ uti.
 Ad jugum, id est, ut ex eâ fiat jugum. *d* Manicula, quâ tenetur aratrum, à
 do dicta. *e* Quia prius apud Antiquos subiciebantur rotæ aratris. *f* Torquen-
 dirigat. *g* Juxta fumarium. *h* Siccet. *i* Auditori. *k* Qui de agricultura scrip-
 unt. *l* Vilium rerum. *m* Ubi frumenta terantur. *n* Super omnia, præcipue.
 Complandanda. *p* Lapide terete & volubili. *q* Tractanda ac subigenda, ver-
 da. *r* Argilla firmanda. *s* Succedant seu suboriantur in areâ. *t* Siccitate ob-
 sta aut debilitata affatim hiscet & aperiatur rimis. *u* Nocent, decipiunt ipsum
 nicolam varia monstra pestifera, quæ messes prædantur. *w* Organa habentes,
 non usum. Talpis quippe oculorum effigies inest, si quis prætentam detrahat
 membranam. Plin. 11. l. c. 37. & Aristot. 3. de Anim. cap. 1. *x* In cavernis
 tæ. *y* Frumenti: posuit enim speciem pro genere. *z* Vermis Frumenti rapax.
 Agricola. Interferit breve prognosticon, quo futuræ messis ubertatem præ-
 cædere possimus. *b* Amygdalus. *c* Longissima. *d* In sylvis florebit. *e* Situnc
 cæus amygdalini abundant. *f* Pari mensura seu superabundanter. *g* Tanta e-
 frugum copia, ut tritura ipsa ad totius æstatis calorem produci possit. *h* Abun-
 tiâ inutili. *i* Abundat. *k* Non pingues, id est, plus habentes palææ, quam
 uni. *l* Fabarum. Docet hîc Poëta, quo pacto fruges validiores fiant. *m* Me-
 tamento juvare. *n* Seminatores. *o* Sale. *p* Quam serantur. *q* Fæce olei.
 Grandius granum. *f* Alias fallacibus futuris.

¶ Quamvis igni lento macerata concoquerentur, ut inde properarent provenitum. *b* Semina electa. *c* Probata. *d* Minora & deteriora fieri. *e* Prudentia. *f* Sc. *g* semina. *h* Eliget. *b* Sic vidi ut solent omnia decidere in deterius naturali quadam malignitate. *Damnosa quid non immittit dies? Etas parentum,* &c. Horat. 3. lib. Od. 6. natura pessum ruente. *¶ Et, quæ ceciderunt, decrescere & pejorescere. h* Si cum gravatam navita adversa

ratem propellit unda, cedit in vanum labor, Et visla prono puppi aufertur vado, nec. Hip. *¶* Contra fluxum ac impetum fluminis. *m* Cum labore ac difficultate summa. *n* Scapham seu naviculum piscatoriam. *o* Sursum agit & impellit. *p* traxit à remigando. *q* Profundum & locum periculosum. *r* Deffluenti. *s* Odit Poëta non solum terrarum & seminum diligentem curam agricolis necessariam sed & astrorum observationem. *t* Stellæ lucidæ primæ magnitudinis inter Bootæ. *u* Qui rem rusticam & agrariam tractamus. *v* Stellarum duarum securarum in sinistra Erichonii parte, sub caprâ stellâ primæ magnitudinis, insinuatus circum volvitur duas Arctos. *w* Euxinus, sese à Mæotide palæ Bosphorum Thracium extendens. *x* Introitus. Hellespontus interficiens Scythiam & Abydon ostreis nobilem. *y* Aequinoctio autumnali, Lucanus eadem sententia de æquinoctio autumnali: *Tempus erat, quo libra pares examinat horas, Nil plus aqua die, noctique rependit Lux minor hyberna verni solatia damni.* *b* Antimore dictum pro diei. *c* Noctibus. *d* O fortes agricolæ. *e* Brevissimæ temporis stas dierum ac lucis. *f* Propter gelu: quia tunc non aratur. *g* Candidum, *h* Cereti, id est, pani conficiendo admiscetur. *i* Operam dare arationi. *j* Superflua sunt in aëre minantia pluviam imminuentem, id est, priusquam pluat. *k* Tempus opportunum sationi est fabis tempore verno. *l* Herba equos pascens, *m* diâ, ubi abundat, nomen habens. *n* Resoluti per hyemale frigus & Favonioramenta ac stercorationem. *o* Id est, tu tunc quoque sereris tempestive. *p* Locum illi, modicis, sed plurimis granis fertili. *q* Quæ singulis annis immovet; cum Medica unicâ semente duret annos 10. *r* Cum Sol Taurum ingreditur Aprilis medio, annum aperit. *s* Quæ aurata habere fingitur propter fulgoratissimum. *t* Resolvit solum, quotannis tunc resolvi solitum. *u* Cuius arboris est incessus. *v* Heliacæ, à xv. Cal. ad ipsas Calendas Maias, & oppositæ. *w* Tauri. *x* Docet nunc, quo tempore frumentum seras. *y* Ut inde triticum metas & Coles & arabis. *a* Instantem incumbes. *b* Triticeis & farreis metendis, id est, si non petis legumina, sed frumenta. *c* Orientales aut matutina. *d* Pleiades, Vergiliæ, ex Pleione & Atlante genitæ, id est, septem stellæ nominibus Astrorum insignitæ. *e* Occidant, ita ut non amplius eas videas, id est, die 28. Octobris. *f* Corona Ariadnes filiæ Minois, regis Cretæ cuius Gnosus oppidum. *g* Cecidit à Sole, id est, oriatur Heliacæ medio Octobri. *h* Lucidissima, præcognita: nam stella vincitur una Circulus in medio radiens, &c. Manil. lib. 1.

Deb
Invi
Multi
Exipe
Si vero
Nec i
Hau
Incipe
Idcir
Per o
Quin
Sempe
Quam
Caru
Has
Munen
Obli
Mun
Consi
Hic v
Sub p
Maxim
Circum
Arcto
Illic
Semper

Clara
Octobr.
discern
occasus
Zonas
mensur
Les, Virg
Dividi
vocant.
dicta. D
placie to
parte &
diam du
Circuli
est circuli
erutrum
Polarium
quem ex
duntur, c
is perpet
Extrem
Scip. l. 2
divia. &
orbitam p
bellis. &
versus. l.
Scythici
nalibus, m
arcticus
ignavit.
aret Ant
polarium
& minore
vicina po
pellez, O
solveretur
Antipoda
per vices
ciendæ op

Debita quàm sulcis *b* committas semina, quamq;
 Invitæ properes *d* anni spem credere terræ.
 Multi ante occasum *e* Majæ *f* cœpere: sed illos
 225 Expectata sêges *g* vanis *h* elusit avenis.
 Si verò viciamque seres, vilemque faselum,
 Nec *i* Pelusiacæ curam aspernabere lentis;
 Haud obscura *l* cadens mittit tibi signa Bootes:
 Incipe, & *m* medias sementem extende *n* pruinas.
 Idcirco certis dimensum partibus orbem
 231 Per *o* duodena regit mundi Sol *p* aureus *q* astra.
 Quinque *r* tenent cœlum *s* Zonæ: quarum *t* una *u* cœrusco
 Semper sole rubens, & torrida semper ab *v* igni:
 Quam circum extremæ dextrâ, lævâq; *x* trahuntur
 Cæruleâ glaciæ *z* concretæ atq; imbribus *a* atris. 236
 Has inter, *c* mediamq; *d*, duæ *e* mortalibus ægris
 Munere concessæ Divum: & via *f* secta *g* per ambas,
 Obliquus quâ se signorum verteret ordo. 239
 Mundus ut ad Scythiam, & Riphæasq; arduus *h* arces
 Consurgit, *m* premitur Libyæ devexus in Austros,
 Hic vertex nobis semper *o* sublimis: at *p* illum
 Sub pedibus *r* Styx atra videt, *s* manesque profundi.
 Maximus *t* hic flexu *u* sinuoso elabitur *v* anguis
 Circum, perq; duas in *x* morem fluminis *y* Arctos, 245
 Arctos Oceani *z* metuentes *b* æquore tingi.
 Illic (ut perhibent) aut *d* intempesta filet nox
 Semper, & *e* obtentâ densantur nocte tenebræ:

a Antequam
 feras. *b* Cre-
 das, tanquam
 depositum.
 Tib. l. 1. El.
 7. *Primus in ex-*
perta commi-
sit semina ter-
ra. c Coactæ
 imperiis agri-
 colarum; non
 sponte sua:
 aut adhuc na-
 turaliter resu-
 gienti. *d* Mes-
 sis, id est, se-
 men. *e* Pleia-
 dum, quarum
 Maja est una.
f Sc. serere.
g Parum grani
 aut nihil ha-
 bentibus.
h Decepit.
i Quæ in Pe-
 lusio in Æ-
 gypto, uno.
l septem ostiis
 Nili præcipua
 & plurima
 nascitur.

Clara indicia sationis faciendæ dabit. *l* Cosmicè occidens. Nam quarto Non.
 Octobr. Auriga occidit manè. Colum. 11. lib. 2. c. *m* Ad mediam hyemem. *n* Ut
 discernamus tempora. Quia Poëta ostendit agricolis siderum quorundam ortus &
 occasus observandos, docet sphaeram cœlestem in 12. signa divisam, & terram in
 5. Zonas. Lege Ovid. Met. 1. & Tibul. 1. 5. *o* Signa Zodiaci; quæ Sol cursu suo
 mensurus, anni tempestates variat. Signa hæc sunt *Aries, Taurus, Gemini, Cancer,*
Leo, Virgo, Libraque, Scorpius, Arcitenens, Capre, Amphora, Pisces. *p* Splendidus.
 Dividitur cœlum ut & terra subjacens, in quinque circulos seu partes quas Zonas
 vocant. Media inter Tropicos Sole verticali calet, inde *Torrida*, id est, adusta
 dicta. Duæ hinc inde extremæ polo alterutri subjiunguntur; hæc dextra, *Arctica*,
 glaciæ torpet; illa sinistra, *Antarctica*, imbribus madet. Inter mediam utraq; ex
 parte & extremas illas jacent duæ aliæ temperatæ & habitabiles. *Neque enim me-*
diam duasque extremas habitare credebant Veteres. *r* Circumcingunt, occupant.
 Circuli, cœlum terramque veluti cingula quædam cingentes. *Zōon* enim Latine
 est circulus: estque spatium terræ interpositum inter duos Tropicos, vel inter al-
 terutrum Tropicorum, & vicinum circulum Polarem vel alterutrum circulorum
 Polarium, & proximum punctum polarem. *Sc. media. u* Rutilante. *w* Cœlesti,
 quem ex directo supra se habet: quare à Græcis *διακεκυμένον* dicitur. *x* Exten-
 duntur, ducuntur. *y* Marini coloris. *z* Congelatæ. In fine regionis Septentriona-
 lis perpetua est glaciæ. *a* Densæ & nubilosis. Æstate in Scythia multum pluit.
 Extremas. *c* Sc. torridam. *d* Sc. alta Zona. Explanat hos versus Macrobius in Somn.
 Scip. l. 2. c. 8. *e* Miseris & laboriosis hominibus: *Δειλοῖσι βροτοῖσι.* *f* Facta,
 livida. *g* Inter ambas, ab utroque Tropico per Æquatorem signat obliquam Solis
 orbitam per Zodiacum. *h* Per quam viam Zodiacus se circumageret. *i* Orbis cœ-
 lestis. *k* Sublimitates montium Riphæorum, qui sunt in Scythia, Septentrionem
 versus. *l* Elevatur. *m* Ita premitur declivis in Australem regionem Libvam versus.
 Scythicus seu Septentrionalis, vertex seu polus Arcticus. *n* Nobis Septentrio-
 nalis, elevatur polus Arcticus, quantum sub Horizonte nostro premitur An-
 tarccticus ad *Αντάρχοντας*: quorum sedem ignara vetustas manibus & Tartaro de-
 signavit. *p* Australem verticem seu Polum Antarcticum. *q* Sc. nostris, id est, ap-
 pareat Antipodibus nostris. *r* Polus infernalis. *s* Dii inferi. *t* In Septentrione a-
 pud polum Arcticum. *u* Annuloso. *w* Draco. *x* Similitudinem. *y* Urias, majorem
 & minorem. *z* Anadiplosis. *a* Caventes tingi, ut quæ nunquam tinguntur, quia
 vicinæ polo elevato. Nota est Junonis imprecatio. *Ne puro tingatur in æquore*
solveretur. *b* Planitie seu æqualitate mergi. *c* Ibi autem in polo Meridiano apud
 Antipodas aut perpetua caligat nox, aut si quam habent lucem, à nobis ad illos
 per vices debeat, ita ut illorum vesperum nostra excipiat aurora, *d* Nulli rei fa-
 ciendæ opportuna. *e* Longâ.

Ant

a Sc. illuc.

b Sc. Sol.

c Anhelanti-
um in ascensu
arduae, quæ
dix manere
centes Entun-
tur equi. *d* In
meridie apud
Antipodas.

e Ex astrorum

observatione.

f Qualitates

futuras tem-

porum, pluvias

& serenita-

tem. *g* Exist-

ente incerto,

& nondum

indicante,

quæ futura sit

tempestat,

quia serenita-

tem sæpè du-

bia sequitur

tempestat.

h Messis tem-

pus, quæ prior

est in inten-

tione. *Al.*

mensisq; dies.

i Quod prius

est in execu-

tione. *k* Nulli

servans fidem,

id est, pericu-

losum. *l* Di-

verberare ma-

re, quod mar-

mor appellatur propter albas spumas.

m Instructas velis, remis, rudentibus.

4. *Æn.* Armari classem, cursumq; parari. *n* A littore. *o* Tempestivè cadentibus

ne ligna termites exedant. *p* Incidere. *q* Occasus. *r* Ex quatuor diversis

poribus constantem, vere, æstate, autumnò, & hyeme. *s* Cum frigore cæ-

t Domi, ne possit exire ad agriculturam. *u* Plurima, quæ alias occupato agri-

per serenum fuerant properanda, jam per otium pluviale maturè conficere lice-

Vide *A. Gel.* 10. l. 11. c. & *Macrob.* 7. l. 8. c. *w* Paulo post. *x* Acquit, *y*

betis ex opera longa. *z* Partem anteriorem, quæ mordet ut dens, cui insig-

a Arbores cavabit in scaphas. *b* Ovium. *c* Modiorum, ut proventus rationem

cere possit. *d* Frumenti in horreis reconditi. *e* Palos seu stipites & sudes,

damenta futura vitium & arborum: infra l. 2. *Quadrifidasque sudes* *g* acuto-

h vallos, *f* Bina cornua habentes. *g* Ex Ameriâ Umbræ opp. saligna vimina. *i*

xibili. *j* Ligamina. *k* A Rubis Italiæ opp. vel è rubo frutice vitibus *l*

l Vas vimineum, quo res feruntur, cuius diminutivum est *fiscella*. *m* Delic-

n Molite. *o* Fas ad Deos & religionem spectat, jura ad homines. *p* Festi-

bus rivos amnium aut fontium detergere liceat, novos fodere non licet. *Max.*

3. l. c. 3. *q* Opponere munimentum contra bestias. *r* Capere aves, quæ sepe

depopulantur. *s* Oves. *t* Ut curetur scabies: non ut purgetur lana, ibid. *u*

lutem & incolumitatem afferenti. *w* Quod venenum fert. *x* Dorsum. *y* Molam

cutendi asperatum, quo utuntur in molendis frugibus. *z* Ex urbe. *a* Cuius

mus agricolis usus ad vasa condienda, picanda, &c. *b* Diverso. *c* In open-

perficiendis. *d* Sc. lunam. *e* Quia umbrarum Deus Pluto, ab *urgendo* dictus

quasi *urgens*, & furæ infernales, Alecto, Tisiphone & Megera natæ sunt

lunâ quintâ. *f* Detestando, pernicioso. *g* Gigantes *Γεωργας*, *magnos*

*n*ibus rescindere calum conjuratos. *6.* *Æn.* *h* Procreavit. *i* Qui conjuraverunt

k Scindendo disrumpere. *l* Terræ filios, *γῆγενεας*, in genere, vel *Oethym*

Ephialtum, *m* Thessaliæ monti. *n* Alium montem non longe distantem.

Aut *a* redit à nobis Aurora, diemque reducit.

Nosq; ubi primus equis *b* oriens afflavit *c* anhelis,

d Illic sèra rubens accendit lumina Vesper.

e Hinc *f* tempestates *g* dubio prædicere cælo

Possumus: hinc *h* messisq; diem, *i* tempusq; serendi:

Et quando *k* infidum remis *l* impellere marmor

Conveniat: quando *m* armatas *n* deducere classes,

Aut *o* tempestivam sylvis *p* evertere pinum.

Nec frustra signorum *q* obitus speculamur, & ortus,

Temporibusq; parem *r* diversis quatuor annum.

s Frigidus agricolam si quando *t* continet imber,

u Multa, forent quæ *w* mox cælo properanda sereno,

Maturare datur: durum *x* procudit arator

Vomeris, obtusi *z* dentem; *a* cavat arbore lintres;

Aut *b* pecori signum, aut *c* numeros impressit *d* acervis

Exacuunt alii *e* vallos, furcasq; *f* bicornes,

Atque *g* Amerina parant *h* lentæ *i* retinacula viti.

Nunc facilis *k* Rubicunda texatur *l* fiscina virgæ:

Nunc *m* torrete igni fruges, nunc *n* frangite saxo.

Quippe etiam festis quædam exercere diebus,

o Fas & jura sinunt: rivos *p* deducere nulla

Relligio vetuit: segeti *q* prætereundæ sepem:

r Insidias avibus moliri: incendere vepres,

s Balantumque gregem fluvio *t* mersare *u* salubri.

Sæpè *w* oleo tardi *x* costas agitator aselli

Vilibus aut onerat pomis, *y* lapidemque *z* revertens

Incusum, aut atræ massam *a* picis urbe reportat.

Ipsa dies alios *b* alio dedit ordine Luna

Felices *c* operum: *d* quintam fuge: *e* pallidus Orcus,

Eumenidesq; satæ: tum partu terra *f* nefando

g Cœumq; *h* Iapetumq; *i* creat, sævumq; *j* Typhæa,

Et *k* conjuratos cœlum *k* rescindere *l* fratres.

Ter sunt conati imponere *m* Pelio *n* Ossian,

ilicet, atque a Offa b frondosum c involvere d Olympum :

er e pater f extractos g disjecit fulmine montes.

Septima post decimam foelix, & ponere vites,

285 i prenos domitare boves, & k licia telæ

addere: nona l fugæ melior, contraria furtis.

Multa adeò gelidæ melius se nocte n dedere,

ut cum Sole o novo terras irrorat p Eous.

Nocte leves stipulæ melius, nocte arida prata

Tondentur: noctes r lentus non s deficit humor.

290 t quidam seros hyberni ad luminis ignes

Pervigilat, ferroque faces w inspicat acuto.

Interca longum cantu solata laborem,

Arguto conjux z percurrit y pestine telas:

ut dulcis musti a Vulcano decoquit humorem,

295 t b foliis undam tepidi desumat aheni.

Ar rubicunda d Ceres medio succiditur æstu,

e medio e tostas æstu terit f area fruges:

Nudus ara, sere nudus: hyems b ignava colono.

300 Frigoribus parto agricolæ plerumq; fruuntur,

Mutnaque inter se læti convivia curant.

Invitat genialis hyems, curasque resolvit:

Ceu pressæ cum jam portum tetigere carinæ;

304 ppiibus & læti nautæ imposuere n coronas.

Sed tamen & p quernas glandes tunc q stringere tempus,

clauri baccas, oleamque, r cruentaue myrra.

tunc gruibus s pedicas, & retia ponere cervis,

309 Auritoque n sequi lepores: tum w figere damas,

suppea x torquentem y Balaris z verbera fundæ,

tum nix alta jacet, a glaciem cum flumina a tridunt.

Quid tempestates autumnii, & e sidera dicam?

peragenda esse. n Exhibuerint se operanti. o Jam recens orto. p Solis e.

us. Synec. vel. Lucifer diei prænuncius. q Metuntur, secantur. r Lente deci-

ns, / Absumitur. s Vindemiator. u Totam noctem vigilat. w In formam

carum faculas cultro incidit acuitque. x Dum maritus inspicat faces. y Subtili

strumento ad pestenda stamina. z Texturam exercet. a Igni purgat & absumit.

lamo pampinoso. e Docebit jam, quæ calorem & serenitatem postulent. d Ce-

les fruges medio die & æstu metendæ, torrendæ atque in area terendæ. e De-

casas calore solis. f Locus ad trituram frugum. g Tempore, quo pluvia

plus esse possis. *γυμνὸν στείπειν, γυμνὸν δὲ βοῶταιν, γυμνὸν δ' ἀμῶσαι*

incipit Hesiodus sc. ante hybernū frigus, quo torpet agricola. b Inutilis. t Per

diam verò hyemem, fruatur partis: convivationibus & Genio libere indulgeat.

Reciproca, nunc hic, nunc ibi. l Hyems voluptuosa & genio indulgere cohor-

es allicit agricolas ad lætius vivendum. m Non secus ac nautæ, ubi portum

ulerunt, naves preciosâ onustas merce læti coronant. Quod & à portu sol-

utibus factitatum probat idem versus repetitus 4. l. Æn. n Tanquam siena,

ad large potaturi sint, quia id facturi Grætas magnos statuunt, & vina coronant.

Quin & hiems ipsa sua habet opera, studia, & præmia, dum stringendis baccis

indique, aucupio & venationi intenti sunt agricolæ. p In quercubus crescen-

q Decerpere, colligere. r Matura, rubra. s Laqueos pedum. Hor. Od.

Epod. Aut trudit acres hinc, & hinc multa cane Apron in obstantes plagas. Aut

omise lepi rara tendit retia, Turdis edactibus dolos, Pavidumque leporem, & adve-

laqueo gruem, Jucunda captat præmia. t Quibus magnæ sunt aures pro modu-

corporum. u Venari. w Transfigere & jaculari. x Complicantem. y Hif-

niæ, id est, quæ Balaris in extremis Hispaniæ oris plurimum valent. Bala-

enim insulæ sunt in mari Mediterraneo, quarum incolæ fundatores erant peri-

simi: ut quibus id unum ab infantia studium. z Fligella. a Cum flumina gla-

ci crustas supernatantes impellunt ac protrudunt. b Postquam docuit Poeta agri-

colæ nullo tempore cessandum esse, subtiliter infert causam ejus rei, quia nullo

tempore res agraria tuta est: quolibet enim tempore tempestates oriri possunt.

tempestatem tunc concitantia.

4 Pelio jam

impositæ.

b Umbrosū

quia arboribus

constitum.

c Volvendo su-

per ingere-

re. d Montem

in confinibus

Thensaliæ.

e Jupiter.

f Ut cælum

pertingerent.

g Prostravit.

h Sc. luna, id

est, decima

septima est

opportuna si-

mul ad po-

nendas vites,

hcc. i Capto.

k Fila, id est,

telam ordiri.

l Fugientibus

è captivitate,

bello, ab ho-

ste, hcc. bene

cedens; non

ita furibus,

qui tum de-

prehendi ob-

servati sunt.

m Docebit

jam, etiam

nocturno

tempore quæ-

a Quam in autumno. b Minor seu remissior calor. c Observanda agricolis. d Præceps cadit in agro ver assiduis imbribus madens. e In spicas formata. f Rigida & aspera facta est. g Lacte plena, & dulcia ac mollia adhuc tumescunt, id est, in fine veris & in principio æstatis. h Aristis maturis flavescuntibus, id est, cum jam instaret tempus messis, quo minime sperantur venti, & maxime obsunt, quia grana excutunt. i Secaret. k Habentia culmum fragilem l Oneratam & plenam granis m In altum extirparent

aut extirpare possent. • Et vidi, quod ita, &c. • Adveherit. p Tempestas autumnalis, procella. q Descendit aut decidit impetūs, copia aquarum. r Nivam. s Inglobi aut glomeris formam præcipitant. t Aëre, vel potius nubes. u Superior aër in nubem collectus præceps cadit. v Pinguis. x Et quæ libet boum & fertilitate terræ jam parata erant madefacit. y Quia siccitate exaruit. z Aquarum præcipitanterdefluentium. a Et mare fit fervidum undè fructum tum volunt, cum fervet æquor; fluctibus ferventibus procellas excitant. b Jupiter. c Obscuritate. d Coruscante. e Cum mole & pondere exasperat. f Quo impetu fulminis & tonitru maxima terræ pars tremit. g In speluncas. h Humiles efficiens. i Ardenti. k Al. Atho, montem Macedoniæ. l Montes Thraciæ. m Montes altissimos Epiri. n Sc. se, id est, sunt majores & multiplicantur. o Copiosus. p Aliquando. q Rauco fragore resonant. r Ne tempestas te imparatum obruat. s Duodecim signa cœli. t Influentias syderum. u Ab effectu. v In quam partem cœli. x Stella Mercurii nati in Cyllene, monte Arcadiæ. Quia metuenda est tempestas nociva, nec opibus humanis repellit, imploranda docet Deorum auxilia. y Circulos & sphaeras. z Iterum. a Sacris re divina facta; lacte, melle, vino. Operari enim sæpius pro facinoroso usurpatur. Tibul. l. 2. El. 5. Tunc operata Dei proles discumbit in herba. l. 3. Od. 14. l. 3. unico gaudens mulier marito Prodeat iustis operata Divis. b In hyemis, & in principio veris. c Dulcissima & suavissima. d Quia minor fructus est agricolis. e Pulchra descriptio ritus sacri Ambarvalis pro frugibus. f Deam frugum. g Rustica. h Mella. i Et Baccho suavi, id est, multo. k Eximia aut pinguis. l Porca, eaque gravida. Cuius causam exponit Ovid. Fast. Prima Ceres avida gavisæ est sanguine porca. Ultra suas merita Cado oper. Nam satis pere nobis teneris lactentia succis Eruta setigera comperit ore

Atque ubi jam a breviorq; dies, & b mollior æstas, Quæ c vigilanda viris? vel cum d ruit imbriferum ver. e Spicea jam campis cum messis f inhorruit, & cum Frumenta in viridi stipulâ g lactentia turgent? Sæpe ego, cum h flavis messorem induceret arvis Agricola, & fragili jam i stringeret hordeâ k culmo, Omnia ventorum concurrere prælia vidi: Quæ l gravidam latè segetem ab radicibus imis m Sublimè expulsam eruerent: n ita turbine nigro o Ferrer p hyemis culmumque levem, stipulasque volant Sæpè etiam immensum cœlo q venit agmen aquarum, Et r fœdam g glomerant tempestatem imbribus atris Collectæ ex t alto nubes: u ruit ardens æther, Et pluviâ ingenti fata v læta, x boumque labores Diluit: implentur fossæ: & y cava flumina crescunt z Cum sonitu, a fervetq; fretis spirantibus æquor. Ipse b pater, mediâ nimborum in c nocte, d coruscâ Fulmina e molitur dextrâ: f quo maxima f motu Terra tremit: g fugere feræ, & mortalia corda Per gentes h humilis stravit pavor: ille i flagranti Aut k Athon, aut l Rhodopen, aut alta m Ceraunia Dejicit: n ingeminant Austri, & o densissimus imber. p Nunc nemora ingenti vento, nunc littora q plangunt r Hoc metuens, s cœli menses, & t sidera ferva; u Frigida Saturni sese v quò stella receperit: Quos x ignis cœli x Cyllenius erret in y orbes. Imprimis venerare Deos, atq; annua magnæ Sacra z refer Cereri, lætis a operatus in herbis, b Extremæ sub casum hyemis, jam vere sereno. Tunc agni pingues, & tunc c mollissima vina, Tunc d somni dulces, densæq; in montibus umbræ, e Cuncta tibi f Cererem pubes g agrestis adorer, Cui tu lacte h favos, i & miti dilue Baccho, Terque novas circum k scilicet eat l hostia fruges:

Omn
Et c
Fal
Qua
Der
Æ
Ip
Qu
Agric
Cont
incipi
Monti
Littor
mur
Jam
V. Cū
Clam
In b si
Deseri
VIII.
Præc
Flamm
IX. Sa
X. Au
I. At
II. E
Rura
Humid
Obfuit
Aëria
Suspici
V. A
VI. Et
docet ce
Deus sta
nec mini
ignum.
ventos
tempest
Signum
maris da
re. IV
clarum
ders vif
Dum v
frondib
tica. b
tempesta
id est, i
non occid
videntur
morem lu
nosticis
II. III.
id est, se
quæ sub
stant plu
monitum
aut vent
a Spiritu
tis de Jo
tanus nu

Omnis quam *a* Chorus, & socii comitentur *b* ovantes,
 Et *c* Cererem clamore *d* vocent in *e* tecta: neque ante
f Falce maturis quivquam supponat aristis,
 Quam Cereri, *g* totâ *h* redimitus tempora *i* quercu,
 Det *k* motus incompósitos, & *l* carmina dicat. 350
m Atque hæc ut certis possimus discere signis,
n Æstusque, pluviasque, & *o* agentes frigora ventos:
 Ipse pater statuit, quid *p* menstrua Luna moneret:
 Quo signo caderent Austri: *q* quod sæpè videntes
 Agricolaë, propius stabulis armenta tenerent. 355
 Continuo, *r* ventis surgentibus, aut *s* freta ponti
 Incipiunt *t* agitata I. tumescere, II. & *x* aridus altis
 Montibus audiri fragor; aut III. resonantia longè
 Littora *y* misceri; & IV. nemorum *z* increbescere mur-
 mur. 359
 Jam sibi tùm curvis *b* malè temperat *c* unda carinis,
 V. Cùm medio celeres revolant ex *d* æquore *e* mergi,
 Clamoremq; ferunt ad littora; cumq; VI. *g* marinæ
 In *h* sicco ludunt fulicæ; VII. notæque paludes
 Deserit, atque altam supra volat ardea nubem.
 VIII. Sæpè etiam stellas, vento impendente, videbis
 Præcípites cælo *k* labi, noctisque per umbras 366
 Flammaram longos *l* tergo albescere *m* tractus:
 IX. Sæpè *n* levem paleam, & frondes *o* volitare caducas:
 X. Aut summâ nantes in aquâ *p* colludere plumas:
 I. At Boreæ de parte *q* trucidis cùm fulminat, & cùm
 II. Euriq; Zephyrig; tonat domus; omnia plenis 371
 Rura *r* natant fossis, atque omnis navita *s* ponto
 Humida vela legit: nunquam *t* imprudentibus imber
 Obfuit, III. aut *u* illum *v* surgentem vallibus imis
 Aëris fugère grues; IV. aut *y* bucula cælum
 Suspiciens *z* patulis captavit naribus *a* auras;
 V. Aut arguta lacus circumvolitavit hirundo,
 VI. Et *c* veterem in limo ranæ cecinère querelam.

a Multitudo
 pubescentium
 aut canenti-
 um. *b* Læti &
 hilares. *c* Ip-
 sas fruges.
d Carmine o-
 rent, ut salva
 domum veni-
 aut messis &
 abundè.
e Horrea sua.
f Cultrum
 messorum,
 qui incurvus
 est. *g* Convo-
 lutâ in mo-
 rem coronæ
 aut ferti.
h Habens
 tempora capi-
 tis sui redimi-
 ta. *i* In me-
 moriam glan-
 dis, quâ ves-
 cebantur mor-
 tales ante Ce-
 reris benefici-
 um. *k* Rudes
 & sine arte
 saltationes.
l Hymnos
 cantet de lau-
 de Cereris.
m Postquam
 docuit Poëta
 tempestatem
 metuendam,
 & sacrificiis
 avertendam.

Docet certis signis noscitantam. *n* Vehementes calores. *o* Impellentes. *p* Ipse
 Deus statuit tempestatum prognostica, ex novæ Lunæ facie, singulis mensibus,
 nec minus --- *q* Mensium constitutrix, aut quæ singulis mensibus suum perficit
 signum. *r* --- Ex ortu & obitu signorum & siderum, quæ vel tollere vel ponere
 ventos solent. Hic autem caderent significat ruerent, incumbere ad ciendas
 tempestates, potius quàm cessarent, ponerentque, quo sensu sæpius usurpatur.
s Signum. *t* Neque astra observata solum, sed & usus & experientia. I. Tumor
 maris dabit certa prognostica. II. Frigor & montibus. III. Mugitus fluctuum *a* lit-
 toris. IV. Murmur nemorum. V. Mergorum ad littora frequens volatus. VI. Fu-
 lcarum in terra lusus. VII. Ardearum subvolatus. VIII. Tractus stellarum ca-
 lidos visarum. IX. Palea & frondium volatus. X. Plumarum in aquis lusus.
 Dum venti surrecturi sunt. *u* Undæ maris commotæ. *x* Qualis est in aridis
 frondibus. *y* Perturbari. *z* Crebrum fieri. *a* Docet alia tempestatum prognos-
 tica. *b* Non parcit sibi, nec abstinere se. *c* Maris. *d* Ubi futuram noscunt
 tempestatem. *e* Aves, *f* mergendo dictæ. *g* Et cum clamore volant. *h* Marina.
 Id est, in mari versari solitæ. *i* Arenâ littoris. *j* De calo stella sereno, Quæ si
 occidit, potius cecidisse videtur. Ovid. 2. Met. *k* Ferri: nam non cadunt, sed
 videntur cadere. *l* Discursus stellarum. *m* Desiccata. *n* Per aëra ferri. *o* In
 morem ludentium agitare se nunc huc, nunc illuc, occultâ vi ventorum. *p* A prog-
 nosticis ventorum transit ad prognostica pluviarum, quæ numerat duodecim. I.
 II. III. &c. infrâ nunquam te craftina faller Hora, nec insidit, &c. *q* Terribilis,
 id est, septentrionali regione. *r* Aquis obuiuntur & inundantur. *s* Ex pluvia,
 quæ subsecuta est, madefacta vela colligit. *t* Tam multa, tam certa & manifesta
 sunt pluviz, & tempestatum prognostica, ut neminem non clarè & abundè præ-
 monitum, ut neminem nisi improvidum deprehendant. *u* Imbrem. *v* Orientem
 aut venturum. *x* In altum se tollentes. *y* Juvenca. *z* Multum patentibus.
a Spiritum, ventum. *b* Canora. *c* Allusum aut ad fab. Æsopi de ranis conque-
 stis de Jove, qui ciconiam iis in regem dederat: aut ad Lyciorum, & Latonâ in
 ranas mutatorum, querelam. 6. Met. Ovid.

VII. Sæpius

• Cavernuljis arcanis.

• Verita ne madesiant.

• Angustam viam. d Hoc

ex opinione & errore vulgi

recepto, hau-

riri sc. Itum a-

quam corni-

bis suis & ea

nutriri: cum

illa fiat ex re-

flexu radio-

rum solis ad

nubem reso-

lutam. Soliq;

in aspectu no-

stro opposi-

tam: e Sc.

cœlestis, id

est. Iris.

• Crepitum &

stridorem fe-

cit. g Con-

junctis.

• Grex.

• Imminente

pluvîa, quam

arcûs pluvia-

lis collegerat.

• In mari ver-

sari solitas.

• Asiana pra-

ta, quæ adja-

cent Asiæ pa-

ludi. m Pac-

cuntur. n Flu-

vii in Mœo-

nia. o Asper-

siones aquarum.

p Immergere mari ferventi.

q Cupiditate.

r Frustra.

Non

enim adinittunt aquam plumæ cycneæ.

s Gesticulatione quadam ludere,

t siderium suum indicare. t Sc. se.

u Infatiabilis.

v Sine aliarum avium can-

tu. x Deambulat. y Et benè sciverunt futuram tempestatem pluvialem.

z Lanam quam noctu carpunt.

a Deducentes.

b Lucernæ

lampade testaceâ.

c Scintillas quasi injecta aqua emittere.

d Excrementa

funem seu ellychnium candelæ & lampadis, sive fungorum figuras ex fulg-

e Postquam docuit varia signa futuræ tempestatis, docet signa futuræ seren-

novem. I, II, III, &c. f Post imbrem, post pluvias. g Apparitionem

& serenitatem. h Loca cœli & aëris nullis nubibus cooperta. i Præ-

Quando futurum & serenum. l Aspectus. m Tenebrosa, sed pura & c.

n Phœbi seu solis. Latonæ quippe è Jove liberi. o Cui obnoxia est, quia

illuminatur. p Neque tenues nubeculæ tanquam vellera lanæ. q Explic-

r Quibus nidificantibus & foetum excludentibus Dii maris tranquillum præ-

mare: unde Halcedonia dicta. s Dissipatos. t Fasciculos stramentorum.

u Non. v Avis noctu volare solita ca: it. y Avis illa, in qua-

sus, Megarensium rex, conversus fingitur, in summo puro aëre volitat.

Nisi & Scyllæ nota est ex Virgilii Cirri, & Ovid. 8. Met. z Quem pater

secratum habebat. a Qui profligatur a patre. b Filia Nisi. c Sc. parte. d Ali-

purum. e Patrem Nisum. f Dividit, id est, volat per aërem. h Ali-

plausu. i Aërem. k Aperte volat. l Celerem patrem Nisum. m Can-

claras, ut facile serenitatis indicium agnoscat. Horat. Od. 29. l. 1. præ-

bras Cantus Melpomene, cui liquidam puer Vocem cum cithara dedisti. n

• Nidis, qui sunt in arboribus aut rupibus.

VII. Sæpius & a testis penetralibus extulit b ova

c Angustum formica terens e iter: VIII. & d bibi-

gens

e Arcus; IX. & è pastu decedens agmine magno

Corvorum f increpuit g densis h exercitus alis.

X. i Jam varias k pelagi volucres, & quæ l Asia circum

Dulcibus in stagnis m rimantur prata n Caystri,

Cerratim largos humeris infundere o rores,

Nunc caput p objectare freris, nunc currere in undas,

Et q studio r incassum videas s gestire t lavandi:

XI. Tum cornix plenâ pluviam Vocat u improba voce,

Et v sola in sicca secum x spatiatur arenâ.

XII. y Nec z nocturna quidem a carpenes z pensa pro-

y Nescivere hyemem; b testâ cum ardente viderent

c Scintillare oleum, & putres concreescere d fungos.

e Nec minus f ex imbri g Soles, & h aperta serena

i Prospicere, & certis poteris cognoscere signis.

I. Nam neque k tum stellis l acies m obscura videtur,

II. Nec n fratris radiis o obnoxia surgere Luna,

III. Tenuia nec p lanæ per cœlum vellera ferri.

IV. Non tepidum ad Solem pennas in littore q pandunt

r Dilectæ Theridi Halcyones: V. non ore s solutos

Immundi meminere sues jactare t manipulos:

VI. At nebulæ magis ima petunt, campoq; recumbunt

VII. Solis & occasum u servans, de culmine summo

v Nequicquam feros exercet x noctua cantus:

VIII. Apparet liquido sublimis in aëre y Nisus,

IX. Et pro z purpureo a poenas dat b Scylla capillo.

c Quacunque d illa e levem f fugiens g secat æthera pen-

Ecce inimicus atrox magno h stridore per i auras

Insequitur Nisus: quâ se k fert Nisus ad auras,

Illâ l levem fugiens raptim secat æthera pennis.

Tum m liquidas corvi n pressio ter gutture voces,

Aut quater ingeminant: & sæpe o cubilibus altis,

Nescio quâ præter solitum dulcedine læti

inter

Prog

Hau

Inge

erui

Mut

entia

ertu

Nan

onci

et læt

Si ve

rdin

Flora

Luna

Sig

laxim

I. A

entru

n o

II. p

ortus

Exad

otaq

Glau

Sol q

Signa

et qua

Ille

II. Co

inspec

Arbor

Aut

Divi

Tithi

heu, p

it. q

z. i

nimor

Læte

eri. b

lanus.

ens. I.

Habu

virginib

Die qu

men neg

cutis.

robmerfi

33. Met

io Indu

prehendi

veniente

luna, pl

meridien

Impell

de latens

randine

res. n

Non,

inter se foliis strepitant: *a* juvat, imbribus *b* actis,
 Progeniem parvam, dulcesque revisere nidos.
 Haud equidem credo, quia sit *c* divinitus *f* illis
 Ingenium, aut rerum *h* *fato prudentia* *i* major.
 eorum ubi tempestas, & *k* cœli *l* mobilis humor
 Mutavere vias, & *n* Jupiter humidus Austris
 enlat, erant quæ rara *o* modò, & quæ densa *p* relaxat;
 tertuntur *q* species animorum, & pectora *r* motus
 Nunc alios, *s* alios, dùm *u* nubila ventus *w* agebat,
 concipiunt: *x* hinc ille avium, concentus in agris,
y lætæ pecudes, & *z* ovantes gutture corvi.
 Si vero Solem ad *b* rapidum, Lunasque *c* sequentes
 ordine respicies, nunquam te *d* crastina faller
 Hora, neque *e* insidiis noctis capiere serenæ.
 Luna revertentes cùm primum colligit ignes,
 Sig nigrum obscuro *b* comprehenderit aëra cornu;
 latus agricolis, *i* pelagoque parabitur imber.
 I. At si *k* virgineum *l* suffuderit ore ruborem;
 entus erit: *m* vento semper rubet *n* aurea Phœbe.
 in *o* ortu in quarto (namque is certissimus auctor)
 II. *p* Pura, *q* nec obtusis per cœlum cornibus *r* ibit;
 totus & ille dies, & qui nascuntur *s* ab illo;
 Exactum ad mensem, pluvia ventisque carebunt:
 totaque *u* servati *w* solvent in littore nautæ
 Glauco, & *y* Panopeæ, & *z* Inoo Melicertæ.
 Sol quoque: exoriens, & cùm *b* se conder in undas,
 Signa dabit: Solem certissima signa sequentur,
 et quæ manè *d* refert, & quæ *e* surgentibus astris.
 Ille ubi *f* nascentem *g* maculis variaverit sortum,
 II. Condus in nubem, III. medioque; refugerit orbe;
 suspecti tibi sint imbres: namque *h* urget ab alto
 Arboribusque, *i* satisque Notus, pecorique *k* sinister.
 Aut ubi sub lucem densa inter nubila sese
 Diversi erumpent radii, aut ubi pallida surget
 Tithoni *o* croceum linquens Aurora cubile;
 Heu, *p* male tùm *q* mites *r* defendet *s* pampinus uvæ:

a Delectat
 eos. *b* Fuga-
 tis. *c* Pullos.
 415 *d* Neque ista
 brutis, aliti-
 busque præsa-
 gia à pruden-
 tia, sed à natu-
 420 *r*ali aëreæ
 affectionis
 subinde muta-
 tæ sensu. *e* A
 Divina provi-
 dentia infusa.
 425 *f* Jam dictis
 bestiis. *g* U-
 surpatur eti-
 am vox *inge-
 ni* in rebus
 inanimatis.
 430 Sic Virg. 2.
 Georg. Qui
 locus arborum
 ingeniis.
h Voluntate
 D'orum.
 435 *i* Quam homi-
 nibus. *k* Aëris
l Mutabilis.
m Abierunt &
 aliò se recepe-
 runt. *n* Aër.
 440 Sic 2. Georg.
 Et jam matu-
 ris metendus
 Jupiter ubi.
 Horat. Od. 1.
 I. I. manet sub
 445 Jove frigido
 Venator tenera
 conjugis immo-
 mor. *o* Paulò
 antè. *p* Ape-

nt. *q* Qualitates & naturæ in brutis. *r* Affectus. *s* Tempore serenitatis futu-
 415 *r*. *t* Et alios concipiebant. *u* Nubes tempestiferas. *w* Impellebat. *x* Ex hac
 animorum cum tempestate immutatione. *y* Melodia aut symphonia nascitur.
 Lætæ crocitant. *a* Docet certissima signa ex solis & Lunæ observatione ha-
 420 *b* eri. *b* Velocem. *c* Futuras, aut succedentes ordine naturali. *d* Dies postri-
 mus. *e* Quæ pluvio exitu claudunt noctem initio serenam. *f* Nova renas-
 cens. I. Pallida luna pluit. II. Rubicunda stat. III. Alba serenat. *g* Nimbosum.
 Habuerit post novilunium. *i* Nautis pelagum frequentantibus. *k* Qualis in
 virginibus esse solet. *l* Forinsectis expresserit. *m* Futuro. *n* Pulchra luna.
 Die quarto post novilunium, qui certissimus est reliqui mensis index, quod ta-
 425 *o* men negant autores alii. *p* Clara, sine circulo densi aëris. *q* Nec obscuris, sed
 cutis. *r* Decurret. *s* Post illum quarti ortus. *t* Usque ad finem mensis. *u* A
 submersione. *w* Diis marinis. *x* E piscatore factò Deo maris, herba degustata.
 430 *y* Met. Ovid. *y* Doridis filia, Nymphæ maris. *z* Palæmoni, Portumno fi-
 lio Inus & Athamantis. Ovid. Met. 4. *a* Novissimo loco signa, quæ à sole de-
 prehendantur, recitat. *b* Occidet. *c* Tempestatis. *d* Repræsentat. *e* Super-
 veniente nocte. I. Sol oriens, Maculosus. II. Nubilis, aut III. Ex parte occul-
 435 *f* tus, pluvia præsagium habet. *f* Primum & matutinum: oritur enim usque ad
 meridiem. *g* Offuscatione non integrâ, quæ facit ut sol minùs sit illustris.
 Impellit ab aëre. *i* Segetibus. *k* Inimicus & nocivus. *l* Aut si in ortu sub nu-
 440 *m* be latens in diversas partes spargat radios, aut si Aurora ante ortum solem Palleat,
 grandinem time, usque adeò vites verberantem, ut nec testis parcat. *m* Discolor-
 445 *r* es. *o* Mariti sui, qui fuit frater Laomedontis. *o* Crocei & rubicundi coloris.
 Non, *q* Teneras aut maturas. *r* A grandine. *s* Frons vitium.

a Quod de sole oriente dictum est.
 b Decurso, confecto diei spatio ubi occidet Sol.
 c Solis.
 d Spargi & mutari. e Sc. color solis, id est, marinus.
 f Color rutilus. g Ventos orientales.
 h Pluviosis nubibus.
 i Quā talia signa apparuerint. k Mare.
 l Dissolvere retinacula navium, quibus terræ alligantur naves.
 m Finiet diem ad nos reducitur, id est, si in ortu & occasu illustris erit globus solaris. n Detergente nubes, serenitatem inducente.
 o Agitari.

p Concludit omnia ex sole melius cognosci, quam ex astris minoribus. q Tardus vespere seu indicet nobis, Lucret. l. 3. *Posteraque in dubio est fortunam quam veniat. Horat. Od. 29. l. 3. Quod fugiens semel hora vexit.* r Aridas, siccas. renitas enim sicca est. s Congregat aut portendat. t Quis autem mortalium perditæ est audacitæ, ut Solem, mundi oculum, vanitatis arguat, & non veritas omnia indicantem, falsa esse quæ sol signa indicat? testem atque inspectorem rerum naturalia e mentitum esse signa; quando & in prodigiis vera edideret per sagia? ille enim deficiens prædixit bella civilia, &c. u Sol. v Ignaros, quæ quam orientur. x Latentia bella crescere, insurgere. y Communodā occasione prodigia, quæ Julii Cæsaris cædem antecesserunt, descendit: enumerat autem unum & viginti, nec omittit calamitates, quæ ex civilibus bellis proveniunt. Extinctus est Senatus, confossus vulneribus tribus & viginti è quibus tantum lethalia sunt iudicata. z A conjuratis multis vulneribus in Senatu interfectus. a Vultum suum. b Colore ferri, id est, defectu, eclipsi: pullatus luxit. c quibus tam bonus princeps tam crudeliter occisus erat. d Retum omnium eorum, mundi dissolutionem. Quamquam testentur autores, Solis globum per annum illum annum palluisse. e Quo Cæsar occisus fuerat. Prodigia hæc autem habes apud Plutarchum in vita Cæsaris, Appianum in bellis civilibus, Orosium l. 15. Met. Lucanum l. 1. &c. f Propter terræ motum. g Aquæ maris prope tempestatem. h Horribilia portendentes. i Non suo tempore Volantes. j In fines Siculos, ubi Cyclopes è familia Polyphemi, & officina Vulcani. k In rem superundantis aquæ fervorem extendere usque ad agros, &c. m Ebullientes ac eructantem ignem. n Apertis officinis Cyclopum. o Montem Siciliæ, perpetuas flammæ evomentem. p In calcem ac cinerem fere resoluta eructate, tere. q Ovidius de hoc portento l. 5. Met. *Arma ferunt inter nigras crepitantes nubes, Terribilesque tubas, auditæque cornua calo præmonuisse nefas.* Tale prodigium legitur fuisse Cimbrico bello. r Populus Germaniæ. s Novis, nunquam antea factis, vel solito maioribus. t Montes altissimi inter Italian & Galliarum Sylvas Diis sacras. u A vulgo, aut passim. x Umbræ, Ovid. *Umbræque tenebræ Erravisse ferunt.* y Paulò ante tenebras noctis. z Boves sæpè in prodigiis locuti fuerunt. Lege Val. Max. l. 1. c. 6. de prodigiis. Plin. l. 8. c. 45.

infandum : a sistunt amnes, terræque b dehiscunt :
et moestum c illacrymat templis d ebur, æraque su-

480
lant.
Proluit f infano g contorquens h vertice sylvas
Fluviorum k rex l Eridanus, m camposq; per omnes
tum stabilis armenta n tulit : nec tempore eodem
Tristibus aut extis p fibræ apparere q minaces,
ut puteis r manare cruor cessavit, & altè
485
ter noctem resonare, lupis ululantibus, urbes.
Non t aliàs cœlo ceciderunt plura sereno
vulgura : nec u diri toties arserè w cometæ.
Ergo y inter sese z paribus a concurrere telis
Romanas acies b iterum vidère c Philippi.
Nec fuit indignum superis, bis sanguine e nostro
Emathiam, & latos g Æmi pinguescere campos.
490
Sicet & tempus veniet, cum h finibus illis
agricola, i incurvo terram molitus aratro,
vexa inveniet k scabrâ rubigine pila :
ut gravibus rastris galeas pulsabit l inanes,
Grandiaque n effossis mirabitur ossa sepulchris.
Dii Patrii, p Indigetes, & Romule, q Vestaque mater,
quæ r Thulcum Tiberim, & Romana palatia servas,
Hunc saltem everso juvenem t succurrere sæclo,
495
ne prohibere : satis u jampridem sanguine nostro
Laomedontæ luimus perjuria Trojæ.
Jampridem x nobis cœli te regia, Cæsar,
Invidet, atque z hominum queritur a curare b Trium-
phos.
Quippe c ubi fas versum atque nefas : d tot bella per or-
bem :

nam multæ scelerum e facies ; non ullus f aratro

a Sc. se, aut
cursum suum :
undè inunda-
tio facta est
miranda ipsius
Tiberis. Lege
Horat. Od. 2.
b Magnum hi-
atum faciunt
propter terræ
motum.
c Madet, su-
dat, d Ebur-
nea Deorum
simulacra, &
ætæa. Ovid.
Mille locis la-
crymavit ebur.
e Inundavit,
proluendo
evertit.
f Valde mag-
no & violen-
to. g Inun-
dans. h Gyro
aquarum. i I-
taliz. k Quod
solus est inter
40 & octo
signa cœle-
stia constitu-
tus. l Padus.
m Vicinos.
n Vexit.
o Rem trist-
em indicanti-
bus. Ovid.

ultima nulla litat, magnosque instare tumultus Fibra monet, casumq; caput repert-
um extis. p Extremitates aut venæ extorum. q Malum seu mortem Cæsaris
contendentes. r Diffluere. s Quod insaufi est omnibus : per purum tonantes Eg-
gæ volucrumque currum. Horat. 1. lib. 34. Ode. t Alio tempore. u Rem di-
cunt ut Cæsaris interitum significantes. w Stellæ crinitæ, quæ ex nimio ardore
solis generantur. z Quæ omnia prodigia prædixerunt & alia futura bella civi-
li. Octavii, sc. & Antonii contra Brutum & Cassium. y Intestino ac civili
ello. z Insestis obvia signis signa, pares aquilas, q pila minantia pilis. Lucan.
lib. 4. Pugnare armis. b Quia semel ante mortem Cæsaris, cum ipse cum
Pompeio Magno dimicaret, & semel post mortem ejus, cum Augustus cum Cassio
Bruto, ejus occisoribus, pugnaret. c Campi Thessaliz. Excusandus est nos-
ter, qui Pharsalum Thessaliz, ubi depugnatum est inter Cæsarem & Pompeium,
confundit cum Philippis Macedoniz, ubi Octavius & Antonius ulturi percussio-
nis Cæsaris divicerunt Bratum & Cassium. d Et ita dignum duxerunt superi.
e Romano. f Macedoniam. g Montis Thraciz. h Campis Philippicis. i Arans
gram. k Aspera. l Consumptis capitibus, cum quibus sepultæ erant. m Mag-
norum & nobilium virorum. n Fodiendo aperti. o Romani Imperii Præsides,
tutelares Dii, Jupiter Capitoline, Mars pater, Phrygii penates. Expositis ma-
gæ, quæ Sol futura indicavit post Cæsaris necem, precatur Deos patrios, ut sal-
tem Augustum in Reip. salutem atque Romani imperii conservationem diutius vi-
vere sinant. p Indigenæ, indè nati, & in Deos relati, Æneas, Quirinus. q Cu-
jus æterni ignis religione æternum constat imperium. r Per Hetruriam ex Apen-
ninis montibus fluentem. s Augustum. t Opiculari. u A plurculis annis. w Lu-
cus perjuria Laomedontis regis Trojæ, qui Apollinem & Neptunum pactâ con-
ditionum Trojæ mœniorum mercede fraudavit. x Nostri vitilis iniquum invidet,
designata te hic potius amare triumphos. Hor. 2. Od. 1. 1. y Moleste promittit.
Cum sis dignus cœlestibus. a Sc. te. b Ita scelere permista sunt iura divina &
humana omnia, adeoque per armorum fratricum silent pacis iura : multos narrata
per annos Hesperia est, desuntque manus poscentibus ardis. Luc. c Apud mortales.
d. geruntur. e Species. f Agriculturæ debitus.

Dignus

• Squalida fi-
unt ac situ
vincuntur.

• Ab aratro in
bellum civile.

• Durum.

• Flatu folli-
um fabrorum
convertuntur.

• Nec longin-

qua tantum hinc indè moventur bella, sed & à vicinis. *f* Accola Euphratis, Mesopotamiæ, id est, Parthi. *g* Germani, Rheni accolæ. *h* Bella gerunt. *i* Quinimò per orbem totum longè latèque grassatur furor Martius. *k* tales omnes in facinus jurasse putet: præcipites adeò in scelestam ruunt arma: secus ac feroces equi carceribus emissi, quibus ubi jam cursu in spaciis incaluit, effrenes se proripiunt, non habenis coercendi, non sufflamine revocandi. *l* Ad impia bella, ut sunt intestina, instigans. *m* Repagulis seu septis, quibus cursu, donec signum daretur, arcebantur. *n* Quaterni equi currum trahunt. *o* In ipso spatio currendi sumunt vires. *p* Quia impar viribus eorum. *q* Ad se contrahens & tensas tenens. *r* Violenter protrahitur ab equis suis, qui currum trahentes contemnunt retinacula, quibus haberi & contineri debent. *s* Equi auris in ore est. Horat.

P. VIRGILII MARONIS GEORGICORUM LIBER II.

ARGUMENTUM.

Arborum procreandarum ratio, eaque vel Naturalis; seu semine & radice: vel artificialis, avulsionem, infossionem, pagationem, transpositionem, furculo, insitionem, & inoculationem. Species arborum: steriles & fructificæ. Quibus quæ solent nant. Italia aliis, terris prælata. Terræ qualitas ut deserviat. Vites & earum cura, & olearum. Laus rusticæ vitæ aliis collatæ.

• Ad hunc usque locum sc. cecinit. Trans-
sitio. Post-
quam enim in
primo libro
ostendit Poë-
ta. Quid faci-
at latas sege-
tes, quo sydere
terram, Verte-
re conveniat:

nunc docturus vltimis adungere vites, facit continuationem sequentium cum precedentibus. *b* Occasus & ortus syderum in cælo existentium, & qualem tempestatem excitent. *c* Deinceps in hoc secundo libro. Propositum. *d* Bacche, munera, id est, vites, quorum tamen alii Alpheo, Osiridi alii, aliis banis inventionem ferunt acceptam. *e* Arborea in sylvis nasci solitas, quibus ritantur vites: nec non alias. *f* Oleam. *g* Hesiodus negavit oleæ fructum ex eâ percepisse. Plin. 15. l. 1. c. *h* Nomen divinitatis hinc. *i* En. 8. Da pater augurium. *k* Torcularis præfecte, id est, Bacche, à lacus, torcular; ad quod invitat Bacchum cothurnis exutum calcandis in vis, hoc est; mihi adsis, ô Bacche, de muneribus tuis dicturo, eadem benedicta, quæ faves vitifactoribus. *l* In hoc opere. *m* Ut vites & earum arbores dona. *n* Pampinis, id est, vitium frondibus aut foliis decorato. *o* Musti recens pressi. *p* Vasis, quæ vinum è torculari excipiunt, cupis, *q* Calca mecum uvas. *r* Raptum depositis. *s* Altis illis calcamentis, quæ furas ambiunt. *t* Incipit declarare materiam. *Prima pars libri continet procreandi arbores, idque vel Natura, vel Arte.*

• Hactenus arborum cultus, & sydera cæli:
• Nunc de te, Bacche, canam: nec non et sydera tecum
• Virgulta, & f prolem g tardè crescentis oliyæ.
Huc b pater ô i Lenæ: tuis k hic omnia plena
l Muneribus: tibi m pampineo n gravidus autumnus
Floret ager: spumat o plenis vindemia p labris.
Huc, pater ô Lenæ, veni, nudataq; musto
q Tinge novo mecum r direptis crura s cothurnis.
t Principio arboribus varia est natura creandis;

Namque aliæ, nullis hominum *b* cogentibus, ipsæ
Sponte suâ veniunt, camposque, & *c* flumina latè
curva *d* tenent: ut molle *c* filer, *f* lentæq; genistæ,
populus, & *g* glaucâ *b* canentia fronde salicita.
i Pars autem posito & surgunt de semine: ut altæ
castaneæ, *l* nemorumq; Jovi quæ *m* maxima frondet
sculus, atque habitæ Graiis *n* oracula quercus.
I. Pullulat ab radice aliis *o* densissima sylva:
c cerasis, ulmisque: etiam *p* Parnassia laurus
arva sub ingenti *q* matris se *r* subjicit umbrâ.
s natura *f* modos *t* primum dedit: *u* his genus omne
Sylvarum *si* uticumq; viret, nemorumq; sacrorum.
Sunt alii, quos ipse *y* viâ sibi reperit usus.
Hic plantas tenero abscindens de corpore matrum,
posuit sulcis: *II*. hic *z* stirpes obrui arvo,
Quadrifidasq; fides, & acuto *b* robore *c* vallos.
I. Sylvarumque aliæ pressos *d* propaginis arcus
spectant, & *e* viva suâ *f* plantaria terrâ.

r. Nil radices egent *g* aliæ: summumq; *b* putator
dubitabat terræ referens mandare cacumen.
Quin & *i* caudicibus sectis (mirabile dictu)
Truditur è sicco radix *l* oleagina ligno:
I. Et sæpè alterius ramos *m* impunè videmus
Vertere in alterius, *o* mutatamque insita mala
erre pyrum, & prunis *p* lapidosa *q* rubescere corna.
Quare agite, ô, proprios *f* generatim discite *t* cultus,
agricolæ, fructusque feros mollite colendo:
Tu *u* segnes jaceant terræ: *w* juvar Ismara *x* Baccho
conferere, atque oleâ magnum vestire *y* Taburnum.
Tuque ades, inceptumque unâ decurre laborem,
decus, ô *b* famæ merito pars maxima nostra,
cænas, *c* pelagoque volans *d* a vela patienti.

alem fuisse, undè carina Argus facta. Et ipsa erat fatidica. *o* Maxima conge-
arborum novellarum. *p* Quæ natura nascitur in Parnasso Phocidis monte.
loris laurus, è cuius radice pullulat. *r* Succrescit, attollit se: ut Ecl. 10. *se*
cit alnus. *s* Tres modos arborum creandarum. *t* Priusquam ars inventa es-
quæ naturam imitatur. *u* Modis dictis. *w* Magnarum arborum. *x* Ars au-
culta, casus etiam & usus adinvenit alios modos ferendi arbores: præcipuè
sex sunt, *I*, *II*, *III*, &c. *I*. *Abulsio* stolonum cum simbritis *a* stirpe, hos scro-
mandat. *II*. *Ubi stirpes ipsæ*, vel taleæ sudesve ab illa parte, qua inguntur
la, transversim fissa, aut etiam valli spicati infodiuntur. *III*. *Propagatio*, cum
i arcuati & circumflexi in scrobem depressi radicem agant. *IV*. *Surculi*, ramuli
abscissi satio. *V*. *Ubi ex caudice olivæ quasi intermortuo, scisso tamen & infosso novo*
ulascit planta. *VI*. *Incisio*: ubi citra damnum stirpi innittitur surculus *e* felix
e arbore & fructus melioris sic, &c. *y* Ratione & exercitatione. *z* Truncos
los cum radicibus sepelivit & cooperuit terrâ, qualis est in arvo. *a* Perticas
quatuor partes fissas. *b* Trunco. *c* Palos & stipites. *d* Vitis. *e* Virentia.
antas cum radicibus. *g* Arbores. *h* Amputator. *i* Truncis incisis. *k* Pullulat
rtim. *l* Oleæ arboris. *m* Sine damno. *n* Mutare se. *o* Propert. l. 4. El. 2.
ar hoc solvit pomosa vota corona, Cum pyrus invito stipite mala tulit. *p* Ossibus
na. *q* Rubicunda ferre pruna. *r* Quamobrem quia sua est cuique natura, &
uræ sequitur semina quæque suæ. *s* Per omnia genera arborum. *t* Arborum
neiles, nihil bonorum fructuum ferentes. *w* Delectat agricolam. *x* Cura &
istria etiam naturam evincunt: ita ut vel montes Thracii vites ferant, incul-
amuntum colles oleas. *y* Vitibus. *z* Apuliæ montem. *z* Etiam tu, non so-
Augustus. Invocat enim auxilium Mæcenatis, Q. d. Tuque Mæcenas præ-
benigna aura adspiras velis meis, naviculæ meæ; quæ in altum materiæ tam ar-
& immensæ mare provehi per se timet. Neque enim tanto operi sufficere;
mibi si lingua centum sint, oraque centum. Ferrea vox. — *a* Sic Hor. Od. 1.
Mæcenas atavis edite regibus, *o* & presidium, & dulce decus meum. *b* In
merito meorum operum gloria redundat. *c* Proinde da veniam legenti lit-
nec procul à terra portuque ipso discedere audenti. *d* Favorem.

10 *a* Natura pro-
fert arbores
tribus modis.
I. Sponte.
II. Semine.
III. Radice.
b Per artem
aut laborem.
c Ripas flumi-
num.
d Occupant.
e Tenerum.
f Flexibiles.
21 *g* Cœrulei ac
viridis colo-
ris. *h* Ab infe-
riore parte
canent salices,
25 à superiori vi-
rent. *i* Quæ-
dam arbores.
k Exoriuntur,
proveniunt.
30 *l* Inter nemo-
ra Jovi sacra.
m Maximis aut
uberrimis flo-
ribus. *n* Do-
donæam syl-
vam fabulati
sunt Græci
reddidisse
responsa per
columbas du-
as seu virgi-
40 nes, vel lebe-
tes, unam au-
tem quercum

a Omnia ad arbores pertinentia.

b Non optarem amplecti cuncta, tametii, &c.

c Sic. Ovid.

Met. 8. Non mihi si centum

Deus ora somantia linguis,

Ingeniumque capax, totumque Helicon

dedisset Tristia persequerer

miserarum vota sororum.

Ita Poëtae

to aduvaror exprimere solent. *d* Firmissima.

e Naviga.

f Extremitatem, id est,

in principio huius voluminis tuo mihi ingenio ac studio fave.

g Lege oram in sinu & complexu terræ, id est, non profundam rerum naturalium scrutationem,

sed facilem & apertam trademus. *b* Omittam itaque ambages & longæ dia,

c Summa sequar fastigia rerum, *i* In hac materiâ. *k* Fingentis Poëticum.

to. *l* Exordia. *m* Rediit Poëta ad naturam & culturam trium generum, quas meminerat, naturalium arborum, & primo earum, quæ sponte nascuntur. *n* En

a Al. oras. *p* Pulchra. *q* His quippe terra mater, ac naturalis vis producendi

tæ inest terræ. *r* Per insitionem in alium truncum transferat. *s* Apertis. *t* ram.

u Secundo, quæ ex radice matris pullulat. *v* Arbor infœcunda. *w* sylvestrem animum, & cultu mitescet, & sequetur in quasunque voces

x Soli expositis, id est, si liberum campum & aëra habeat. *y* Posita & plantentem. *z* Tertia species naturalium arborum; quæ ex semine. *a* Arbustis

post eam venientibus, id est, diu est, antequam largos fructus habeat, & antequam alias arbores aut ex fructu aut ex radice suâ creet, quibus umbram

at. *e* Nobilitatem virtutemque suam amittunt, ac minora et deteriora sunt. *f* tis neglecta. *g* Arboribus, quæ sponte, radice, et semine. *h* Componendæ

dineq; intervallo signato per vomerem. *i* Opera, sumptu. Consequens procedente. *al.* ac mutata sede domandæ. *k* A feritate eximendæ. *l* Ex iis autem

boribus, quas arte, & usu natas dixi, aliæ aliis modis nascuntur melius; ob truncis, vites propagine, &c. *m* Per palmitem propagantem. *n* Votis

a Veneri Paphiæ sacriæ & dedicatæ. *p* Populus, è cuius frondibus Herculis coronam conseruit. Herculi enim sacra est alba populus, ut qua coronatus

dit ad inferos. Unde in Bucol. Populus Alcide gratissima. *q* Jovis, cui Dodoni nemo sacrum. *r* Juglandes. *s* Pericula & naufragia in mari. *t* Navis fuit

quæ malis & antennis propter levitatem apta. *u* Fructu, id est, nux potest insitionem arbutu conglutinari. *v* Arbores illæ à latitudine foliorum dictæ.

les & fertiles. *y* Arbores glandiferas in usum porcorum. *z* Albicavit. *a* Non tantum ratio est inferendi atque inoculandi. *b* Inoculandi ratio. *c* Scilicet

d Edunt, *e* Germina, è quibus frondes & fructus exeunt.

Non ego *a* cuncta meis amplecti versibus opto :

b Non, mihi *c* si linguæ centum sint, oraque centum,

d Ferrea vox : ades, et primi *e* lege litoris *f* oram.

g In manibus terræ : *h* non *i* hic te carmine *k* fœcto,

Atque per ambages et longa *l* exorsa tenebo.

m Sponte suâ quæ se *n* tollunt in luminis *o* auras,

Infœcunda quidem, sed *p* lata et fortia surgunt :

q Quippe solo natura subest : tamen hæc quoque si quis

r Inferat, aut scrobibus mandet mutata *s* subactis,

Exuerint sylvestrem *t* animum ; cultuque frequenti,

In quasunque voces artes, haud tarda sequentur.

u Necnon et *v* sterilis quæ stirpibus exit ab imis,

x Hoc faciet, *y* vacuos si sit *z* digesta per agros :

a Nunc altæ frondes, et rami matris opacant,

Crescentique adimunt fœtus, *b* urunque serentem.

c Jam, quæ seminibus factis se sustulit, arbos

Tarda venit, *d* seris factura *e* nepotibus umbram :

Pomaque *f* degenerant succos oblita priores :

Et turpes avibus prædam fert *g* uva racemos.

h Cogenda in sulcum, ac multa *i* mercede *k* domanda

l Sed truncis oleæ melius, *m* propagine vites,

n Respondent, solido *o* Paphiæ de robore myrtus.

Plantis eduræ coryli nascuntur, et ingens

Fraxinus, *p* Herculeæque arbos umbrosa coronæ,

q Chaonique patris *r* glandes : etiam ardua palma

Nascitur, et *s* calus abies *t* visura marinos.

Inferitur vero ex *u* fœtu nucis arbutus horrida,

Et steriles *v* platani malos gessere *x* valermes,

Castaneæ *y* fagos ; ornusque *z* incanuit albo

Flore pyri, glandemque sues fregere sub ulmis.

Nec *a* modus inferere atque oculis imponere *a* simplex

b Nam *c* quâ se medio *d* tridunt de cortice *e* gemmæ,

Et tenues rumpunt a tunicas; angustus in ipso
 Fir nodo b sinus: c huc aliena ex arbore germen
 Includunt, e udoque docent f inolescere g libro.
 Aut rursus i enodes trunci refecantur, et alte
 Finditur in k solidum cuneis l via: deinde m feraces
 Plantæ immittuntur: n nec longum tempus, et ingens 80
 Exiit ad cælum ramis p fœlicibus arbor,
 Miraturque q novas frondes, et r non sua poma.
 Præterea t genus u haud unum, nec w fortibus ulmis,
 Nec salici, lotoque, nec x Idæis cyparissis:
 Nec y pingues unam in z faciem nascuntur olivæ,
 Orchites, et b radli, et amarâ e pausia baccâ:
 Pomaque, et e Alcinoi sylvæ: nec f furculus idem
 Crustumis, h Syriisque pyris, i gravibusque k volemis.
 Non eadem arboribus pender m vindemia n nostris,
 Quam o Methymnæo carpit de palmitē p Lesbos. 90
 unt q Thasiæ vites, sunt et r Mareotides albæ:
 iugibus s hæ terris habiles, t levioribus u illæ,
 t passio w pſythia utilior, tenuisque x Lageos
 tentura y pedes olim, vincturaque linguam;
 Purpureæ, a præciæque; et quo te carmine dicam, 95
 Rhætica? nec e cellis d ideo contende e Falernis.
 unt etiam e Amminæ vites, firmissima vina,
 Tmolus et asurgit quibus, et rex ipse Phanæus,
 Argitisque minor: b cui non certaverit i ulla,
 aut tantum k fluere, aut totidem l durare per annos. 100
 on ego te, m mentis et n Dis n accepta secundis,
 Transferim, p Rhodia, et q tumidis, r bumaste, racemis.
 Sed neque quam multæ species, nec nomina quæ sint,
 Est numerus; neq; enim numero comprehendere refert:

Arboris insitæ. r Sed adoptiva, per insitionem. (Secunda pars libri: de Specte-
 a arborum, 3. olearum totidem pyrorum. 15 Uvarum quarum Plin. 15. c. 15. nume-
 35. r Inferendarum arborum. 4 Sed diversum. w Diu durantibus. * In Idæ
 arborum nascentibus. Cupressis enim nobilis est Ida Cretica. y Propter oleum.
 Speciem aut formam. a Baccæ olivæ pingues, multum olei habentes. b Olivæ
 gæ. c Oliva carnosæ. d Quo nomine includuntur pyri & alii omnes fructus.
 Quales coluit Alcinoüs, rex Phæacum, id est, arbores pomiferæ non nascuntur
 unam faciem. f Germen. g Pyris: a Crustumio opp. Italiæ. h Tarentinis, è
 ia translatis. i Quæ volam seu internam partem manus implent. k Sc. pyris.
 Vites quoque diversæ sunt. m Vitis vindemianda. n Italicis. o Vindemiator
 obius. p Juxta Methymnam urbem in Lesbo ins. vino nobilissimo laudatam
 scente. q Huc ex Thaso ins. Egæi maris translatae. r Ex Mareotide Egypti
 ude translatae. s Mareoticæ vites. t Tenuibus, & non fertilibus. u Thasiæ.
 Græcula vitis aliis utilior ad passum conficiendum, vinum sc. ex uvis ad Solem
 us & passis. x A colore leporario ut & aliæ uvæ. y Vacillare factura olim pe-
 poti, & impeditura & ligatura linguam eius, qui illud vinum immodice bibe-
 Ter. in Eun. Neque pes, neque mens satis suum officium facit. z A colore iti-
 m. a Præter cæteras coctæ ac maturæ. b Quo vino delectatus est Augustus.
 c. 71. hæret itaque Poëta in laude ejus: præfert tamen Falernum. c Vina-
 sc. in quibus sunt vina Falerna, à Falerno, monte Campaniæ. d Quia laudanda
 e Ab Aminea regione sic dicta: ubi nunc Falernum est. Macrobi. Sat. 1. 2. c.
 f Quibus cedunt tanquam melioribus (ut Eclog. 6. Urque viro Phæbi choros
 præterit omnis) & vites Tmolii, Lydiæ montis, & ipsæ principatum obtinentes
 Phanæi, qui Promontorium est Chii insulæ. g Ab Argis traducta primum:
 à candore ἀργεῖος, id est, argenteæ. h Cum qua. i Sc. alia uba. k In fluxu
 ro, id est, in reddendo tanto vino. l In durando. m Uvæ pensiles secundarium
 arborum τροχίματα, è Rhodo tradita vina in sacris Deorum: vel propinata
 honorem heroum in secundis mensis. n Grata. o Silentio præterierim. p Sc. u-
 aut vitis. q Tumentibus instar mammarum bovis. r Uva dicta à bovis mamma.
 addo infinita sunt vitium genera. Hyperbolice.

75 a Cortices in-
 teriores.
 b Oculus.
 c In hunc si-
 num seu ocu-
 lum. d Infito-
 res. e Humo-
 rem & succum
 intrinsecus
 habente.
 f Germen in-
 situm incor-
 porari seu
 concrelescere.
 g Interiore
 cortice. h In-
 sitionis ratio
 ex stirpe re-
 secta fistaque.
 i Nullum no-
 dum habentes
 k Robur &
 lignum ip-
 sum. l Rima.
 m Feliciores
 furculi inse-
 runtur. n Sc.
 elapsus est.
 o Exorta est.
 p Fertilibus.
 Horat. Od. 2.
 Epod. Inuti-
 lesque falce
 ramos ampu-
 tans, Felicio-
 res inserit.

II. Tertia libri pars. Qua loca convenient naturalis sympathia quibus arboribus. Deinde qua arbores sint peculiare quibusdam regionibus.

III. Domitum cum cultoribus habitantibus extremas partes orbis terrarum: in gratiam Augusti dictum.

a Littoris ubi sunt solitudines archariæ. b Impellatur, concitentur. c Cum. d In navigia. e Sc. maris. f Ovid. Nec tellus eadem parit omnia: ditibus illa. Convenit, hac oleis, hic bene farra virent. g Myrtetis, locum pro arboribus posuit. h Apricos & soli expositos. i Vitis.

k Arbores, & quarum succo antiqui faciebant toxicum. l Orientales. m Stigmæ inustus: Membraque qui ferro gaudet pinxisse Gelonus. Claudian. in Rufinum. n Scythiæ populos. o Sc. sunt. Q. d. Proprias & peculiare habent arbores certæ regiones. p Thuriferam arborem soli habent Sabæi Arabiæ felicis partibus. q Arbores Indicas balsamum sudantes. r Acanthion, arboris pinea, foliis arboris lanugine obductis, è qua collecta vestes bombycinis similes sunt in Orientibus. Plin. 24. l. c. 12. f Albescentia. t Lanæ. u Quomodo. w De frondibus arborum pectinibus decerpant. x Quas arbores laniferas. y Producit. z In qua parte sunt arbores altissimæ, adeo ut superent iactum sagittarum, quæ emissæ ab hominibus. aa Ad quem arbores pertingunt. b Gens illa Indica utut sagittis mittendis situta. De arboribus Plin. l. 7. c. 2. c Certè. d Ad sagittandum. e Habet & Media a Medo, Medæ filio, denominata, arborem suam virtute atque usu mirabilem. notis autem citrea esse creditur, quæ & medica dicitur. Alibi jam olim nasci f Malum acerbi succi. Hypallage. g Diutius immorantem gustanti propter asperitatem. h Salubris. i Malo Medico. k Salubrius & citius aut melius adiuvant. l Privignorum. m Veneno. n Noxias herbas, id est toxica. o Noxia verba, & fascinatoria. p Expellit. q Nigra, ab effectu: quia veneno necati sunt nigri. Juvenalis ait. r Medica, quæ hoc pomum fert. s Et habens effugiem corporis humani lauro. t Quam laurus. u A se emitteret. w Effet, esse videretur. x Dactylia. y Hellenismus: τα πωτα. Al. apprimet, id est, valde. z Gravem aetatem & graveolentiam Medi illo flore sedant. a Spiritus angustia laborantibus suspensiosis, δυσπνοίαις & ασθματίζουσιν. b Occasione sumptâ digreditur in laudes, quam aliis omnibus terris præfert, tum propter mala, quibus caret: pantes, venena, &c. tum propter bona, quibus uberrime affluit, eminetque: soli, fruges, vinum, oleum, armenta, greges, aëris temperiem, atque inde fructum ditatem & proventus amplissimos, urbes, ædificia, flumina, maria, lacus, montes, rum fodinas, populos, viros denique bello claros, atque in his præcipue laudatum. Lege Flor. l. 1. c. 16. & Proper. El. 2. l. 3. c Pomiferæ, d Patientia les arbores.

Quem qui scire velit, Libyci velit a æquoris idem Discere quam multæ Zephyro b turbentur arenæ: Aut, c ubi d navigiis violentior incidit Eurus, Nossè, quot e Ionii veniant ad litora fluctus. II. Nec vero f terræ ferre omnes omnia possunt. Fluminibus salices, crassisque paludibus alni Nascuntur; steriles saxosis montibus orni. Litora g myrtetis lætissima: denique h apertos i Bacchus amat colles, Aquilonem, et frigora k taxi. Aspice et extremis III. domitum cultoribus orbem, l Eoasque domos Arabum, m pictosque n Gelonos. o Divisæ arboribus patriæ, sola India nigrum Fert ebum: p solis est thurea virga Sabæis. Quid tibi odorato referam q sudantia ligno Balsamaque, et baccas semper frondentis r acanthi? Quid nemora Æthiopum molli s canentia lana? t Velleraque u ut w foliis depectant tenuia Seres? Aut x quos Oceano propior y gerit India x lucos, Extremi sinus orbis? z ubi aëra vincere summum a Arboris haud ullæ iactu potuere sagittæ, Et b gens illa c quidem sumptis non tarda d pharetris. e Media fert f tristes succos, g tardumque saporem h Felicis mali; i quo non k præsentius ullum, l Pocula si quando sævæ m infecere novercæ, Miscueruntque n herbas, et o non innoxia verba, Auxilium venit, ac membris p agit q atra venena. Ipsa ingens r arbos, s faciemque simillima lauro; Et, si non t alium late u iactaret odorem, Laurus w erat: folia haud ullis x labentia ventis: Flos y apprima tenax: z animas et olentia Medi Ora sovent illo, et a senibus medicantur anhelis. b Sed neque Medorum c sylvæ, d dirilima terra,

Nec pulcher a Ganges, atque b auro turbidus c Hermus,
d Laudibus Italix certent: non e Bactra, neque f Indi,

Totaque thuriferis g Panchaia pinguis arenis.

h Hæc i loca non tauri k spirantes naribus ignem

l Invertere, m satis n immanis dentibus o hydri;

Nec galeis, densisque virum p seges horruit hastis:

q sed r gravida fruges, et s Bacchi Massicus humor

t Implevere: s tenent olæque armentaque u læta.

v Hinc w bellator equus campo sese x arduus infert:

y Hinc albi, z Clitumne, a greges, et a maxima b taurus

victima, sæpe tuo perfusi flumine c sacro,

Romanos ad d templa deum e duxere f triumphos.

g Hic ver assiduam, atque h alienis mensibus æstas:

i Bis gravida pecudes, k bis pomis utilis arbos.

l At i rabida tigris m absint, et sæva n leonum

Semina: o nec miseros fallunt aconita p legentes;

q Nec rapit r immensos orbes per humum, neque s tanto

Squameus in t spiram tractu se colligit anguis.

u Adde tot egregias urbes, w operumque laborem,

Tor x congesta manu præruptis oppida saxis;

Fluminaque antiquos z subter labentia muros.

An mare, quod y supra, memorem; quodq; alluit z infra?

a Anne lacus tantos? tē, b Lari maxime; teque

Fluctibus & fremitu assurgens, c Benace, d marino?

An memorem e portus, f Lucrinoque g addita claustra:

Atque h indignatum magnis stridoribus æquor,

i Julia qua k ponto longe sonat l unda m refuso,

n Tyrrhenusque fretis immittitur o æstus Avernis?

p Hæc eadem argenti q rivos, ærisque metalla

r Italix. s Efflantes. t Sicut in Colchide civitate Scythiæ. u Seminatis. v Fe-

ni serpentis aquatici custodientis aureum vellus. Vide Ovid. Met. 7. Per hoc præ-

ponit Italiam Colchidi: ibi Jason sevit dentes serpentinis; unde nati homines

armati, qui inter se dimicant. w Satio horrida crevit, id est, nunquam armati ex-

aluerunt ex terra Italix. x Fœcundæ & grandes. y Humor vini Campanus, a

monte Campaniæ Italix denominatus. b Hæc loca Italix, id est, in agris Italis

proveniunt fruges fertiles. c Occupant hæc loca. d Pinguia, id est, optimi boves

proveniunt in Italia ad arandum. e Ex his locis Italix. f Aen. 3. bello armantur

g Altus cum magno hinnitu. h Flu. in Faliscis, cuius aqua pota boves candi-

los facit. i Equorum aut juvencorum. k Quæ Jovi à triumphante offertur. l Al-

bus. m Jovi, qui hinc Clitumnus dictus: licet omnes fluvii sacri habentur. n Capi-

tolium, templum Jovis Capitolini. o Præbant in sacris & triumphis victimæ co-

monatæ, ducebantque pompam. p Triumphantem Romanos. q In Italia est tempe-

ries maxima, quia nusquam est intensissimum frigus. r Non statim ut alibi, sed eri-

tu per autumnum ipsamque hyemem. s Ut in agro Consentino. Plin. 16. li. 27.

t Arbores bis ferunt quotannis poma, biteræ sunt. u Immanes, veloces, ut

sunt in Armeniâ. v Ab Italia. w Neque leones hic nati, ut in Africa. x Neque e-

am hic nascuntur venenatæ herbæ, ut sunt in Ponto. Aconitum fingunt ex Cer-

beri spuma genitum in xivatis. Alii ab Acone portu Ponti. y Colligentes. z Di-

ct, in Italia non esse magnos serpentes, qui devorant animalia. a Maximos sinus

b angulos. c Quanto in Africa, aut Ægypto, vel alibi. d Annulos. e Et laboriosa

f laborata opera. g Accurulata. h Cingentia, vel alluentia, aut etiam interflu-

entia, forte aquæ ductus. i Quod alluit Italiam ad partem superiorem, Orientem

versus ad Venetiâ, id est, Superum Mare, Adriaticum. ho. Venetum. Golsio di Vene-

tiæ. z A parte inferiore Occidentem versus, id est, Inferum mare, Tyrrhenum.

Sc. memorem potius. b Lacus in Gallia Cisalpina propè Comum. Lago di Como.

Lacus Italix. d Instat & in formam maris. e Ante omnes Julium portum à Ju-

lio inceptum, ab Augusto perfectum, ubi mare Tyrrhenum à Lucrino molibus le-

gatum. Hor. epist. ad Pilones: sive receptus terra Neptunus classes Aquilonibus ar-

et. f Sc. lacus. g Additos à Julio Cæsare obices. h Se excludi, arcerique. i Por-

tum Julium apud Bidas, immisso in Lucrinum & Avernum lacum mari, efficit, Sue-

on, in Augusto. k Mari. l A Julio Cæsare occlusa. m Iterum infuso ruptis ob-

aculis. n Fervor aut accessus maris Tyrrheni. o Italia. Nunc laudat Italiam à

venis & viris. p Venas.

a Indiæ fluvius. b Turbulentus aureis arenis immixtis. c Mæoniæ fluvius. d Cum Italia sunt conferebatur. e Bactrianæ regio quæ est in Persia. ho. Corasan. f Regionem Indiæ certent laudibus Italix propter fertilitatem & numerum populorum. g Arabiæ felicitas pars, thuris & aromatum feracissima; unde addit arenis. h Multo minus Italix conferri potuerunt Colchi aurei velletis, flammiferorum taurorum, serpentigenarum fabula famo-

« In venis terræ. *b* Italiae populos. *c* Juventutem Samnitum. Samnites à Sabinis originem trahunt. *d* Labori & rerum inopiæ propter militiam. *e* Populum inferioris Italiae. *f* Italiae populos. *g* Gladiis punctum cadentibus, veterum instar, ulos. *h* Genuit, ad gloriam deduxit. *i* Imperatores, qui se pro legationibus devoverunt, patriæ assertores, & belli fulmina. *k* Scipiones, Majorem Africanum, ac Minorem,

fortes & invincibiles ad bellum. *l* Auguste. *m* Regionibus. *n* Effœminatum, licatum ac luxuriosum. *o* Imminentes Latio Parthos aliosque Asiae pop. suis legibus impares armis coërces. *p* Apostrophe ad Italiam. *q* Quondam regnata sunt. *r* En. 8. Saturnus enim in Italia regnavit, quo tempore aureum sæculum huiusmodi. *s* In tuum honorem laudatas olim Rei Rusticæ artes canere aggredior. *t* Hodi Ascræi præceptis insistentes. *u* Musarum. *v* Georgicorum, quale Hesiodus, cræus primus scripsit. *w* Ascræ vicus est Bœotiae, in quo creditur natus Hesiodus, qui scripsit ἑρπῆς & ἡμέρας, id est, opera & dies: quo libro aliqua præcepta agricultura tradit. *x* Quarta libri huius pars distinguit naturas, vires, qualitates, indicia terræ: quæ sc. conveniat. I. oleis, quæ II. visibus, III. pascuis, IV. fructibus, V. Sc. describendis. *y* Quæ qualitas, quæ ex colore & sapore percipitur. *z* Producentis. *a* Pæne steriles. *b* Ad frugum productionem. Ut inopiam liberalis: ita malignus sordidus sæpè, & qui nulli est usus aut adjumento, obstatque se difficilem præbet. Ter. Hecvr. Sed ut sit, postquam hunc attentum videret, Maligna multo, & procax fusta ilico est. Hinc ductâ similitudine colligitur, dignos vocavit, quorum solum minime terax & fecundum, quique ad colendum sunt satis idonei. *c* Terra cretacea. *d* Spinosis, & vepribus plenis. *e* Lapis. *f* Quam Pallas invenit, id est, ubi terra ad fruges inutilis videtur, aptissima erendis oleis. *g* Tarde Crescentis supra, & diu durantis, quia non amittit. *h* Natura hoc indicante: cum huiusmodi solo nascuntur sponte oleæ. *i* In regione cœli. *k* Olea sylvestris. *l* Conspergi & oppleri. *m* Ovis, quæ ab oleis deciderent. *n* Sc. erit. *o* Verbum ponitur infra, Sufficit Baccho vites. *p* Nunc humore. *q* Qui multas herbas sponte producit. *r* Ubertate, fecunditate sua vari. De Italia En. 1. Terra antiqua, potens armis atque ubere gleba. *s* Statuatur. *t* Deorum insipientes videre. *u* Ad hunc campum. *v* Dulciter defluunt. *w* Stillant. Sic. l. 1. Vere novo gelidus cantis cum montibus humor, Liquitur. *x* Ilem. *y* Ad hunc campum. *z* Et hic campus, qui est expositus in altiore loco meridionali. *a* Herbam illam. *b* Molestam: quia radices eius obsunt. *c* Campus. *d* Præ cæteris validas. *e* Abunde subinistrabit. *f* Vino. *g* Sc. est, id est, bene fert uvam. *h* Quæ fluant precioso vino dignoque quod offerant aureis pateris in Deorum sacris ubi pinguis minister ex Etruria tibiis canit. *i* neis, & exta aris superponuntur patulis lancibus. *k* Liguoris in uva latecens est, vini.

Ostendit *a* venis, atque auro plurima fluxit. Hæc genus acre virum *b* Marios, *c* pubemque Sabellam, Assuerumque *d* malo *e* Ligurem, *f* Volcosque *g* verum *h* Extulit: hæc *i* Decios, *j* Marios, magnosque *k* Camillo & Scipiades duos bello: et te, maxime *l* Cæsar, Qui nunc extremis Asiae jam victor in *m* oris *n* Imbellem *o* avertis Romanis arcibus Indum. *p* Salve, magna parens frugum, *q* Saturnia tellus; Magna virum: *r* tibi res antiquæ laudis et artis Ingredior, sanctos ausus recludere *s* fontes, *t* Ascræumque cano Romana per oppida *u* carmen. *v* Nunc locus arborum *w* ingeniis: quæ robora cuique, *x* Quis color, et quæ sit rebus natura *y* ferendis. I. *z* Difficiles primum terræ, collesque *a* maligni, Tenuis ubi *b* argilla, et *c* dumosis *d* calculus arvis, *e* Palladiâ gaudent sylvâ *f* vivacis olivæ. *g* Indicio est, *h* tractu surgens *i* oleaster *k* eodem Plurimus, et *l* strati *m* baccis sylvestribus agri. II. At *n* quæ pinguis *o* humus, dulcique *p* uligine læta *q* Quique frequens herbis et fertilis *r* ubere campus, *s* Qualem sæpe cavâ montis convalle solemus *t* Despicere: *u* huc summis *v* liquuntur rupibus amnes, *w* Felicemque *x* trahunt limum: *y* quique editus amnis *z* Et *a* silicem curvis *b* invisam pascit aratris: *c* Hic tibi *d* prævalidas olim multoque fluentes *e* Sufficiet *f* Baccho vites: *g* hic fertilis uvæ, *h* Hic *i* laticis, qualem pateris libamus et auro,

inflavit cum *a* pinguis ebur Tyrrhenus *b* ad aras,
Lancibus et pandis fumantia *c* reddimus exta.

II. Sin armenta *d* magis *e* studium vitulosque *f* tueri, 195

Ant *g* foetus ovium, aut *h* urentes *i* culta capellas:

Salus, et *k* saturi petito longinqua *l* Tarenti,

Et qualem *m* infelix amisit Mantua campum,

Pascentem *n* niveos herboſo *o* flumine cynos.

Non *q* liquidi gregibus fontes, non gramina *r* defunt: 200

Et quantum longis *s* carpent *t* armenta *u* diebus,

Exiguâ *x* tantum *y* gelidus ros nocte *z* reponet.

IV. Nigra ferè, et *a* presso pinguis sub vomere terra,

Et cui *b* putre solum, *c* namque *d* hoc imitatur arando)

Optima frumentis: non ullo ex *e* æquore cernes 205

Plura domum *f* tardis decedere *g* plauftra juvencis:

Aut unde *i* iratus *k* sylvam devexit arator,

Et memora *l* everit multos *m* ignava per annos,

Antiquaque domos avium cum stirpibus imis

Eruit: illæ *o* altum nidis petiere relictis: 210

At *p* rudis enituit impulsu vomere campus.

Nam jejuna quidem *q* clivosi *r* glareæ *s* ruris

Vix humiles apibus *s* casias roremque ministrat:

Et *t* ophus scaber, et nigris *u* exesa chelydriſ

Creta, *x* negant alios æque serpentibus agros 215

Dulcem ferre cibum, et curvas præbere latebras.

Quæ tenuem *y* exhalat *z* nebulam, *z* fumoſque *a* volu-

cræ;

Et *b* bibit humorem, et, cum vult, *c* ex se ipsa remittit,

Quæque suo viridi semper se gramine vestit,

Ec scabie et *d* salsa lædit rubigine *e* ferrum; 220

Ille tibi *f* latis intexet vitibus ulmos:

Ille ferax oleæ est: illam experire colendo,

Et *g* facilem pecori, et patientem vomeris *h* unci.

Talem *k* dives arat *l* Capua, et vicina *m* Vesevo

Ora jugo, et vacuis Clanius non æquus *o* Acerriſ. 225

Nunc, quo *q* quamque modo possis cognoscere, dicam.

a Pinguis ap-

paret, dùm

inflat, quia

maxillæ in-

flantibus tu-

bas maxime

inflantur.

b Juxta. *c* Of-

ferimus.

d Quam vi-

neam. *e* Sc.

f est tibi, id est,

studes & or-

tas. *g* A famie.

h Agnos. Sic

Ecl. I. quo

sæpe solemus:

Pastores ovi-

um teneros de-

pellere foetus.

i Morſu suo:

quia quicquid

mordetur, a-

refcit, Morſua

capra arietis

extitit, Plin.

8. l. 50. c.

k Vineæ, ar-

busta, aut se-

getem.

l Quod est

juxta Saturam

paludem, vel

saturi, id est

quod saturas

reddit petu-

des. *m* Qualia

sunt palcua

circa Taren-

tum, aut Man-

tuan. *n* Quia

citra culpam

ros & prata cum Cremonensibus amisit. undè Ecl. 9. exclamat: Mantua va mi-

nimum vicina Cremona. *n* Candidos. *o* Mincio. *p* Sc. *q* ubi. *q* Puri, sine pe-

lilentia, *r* Imo abundant. *s* Abrodent. *t* Ut boves, vaccæ, tauri, equi, Sec. *u* Æ-

lavis. *x* Brevi. *y* Herbarum. *y* Frigore matutinali concretus. *z* Restituet, rege-

rabit. *a* Profundius immisso. *b* Resolubile, & non compactum. *c* Neque enim

illud est colere, quam resolvere & fermentare. Colum. 2. lib. 2. *d* Efficere ter-

ram putrem. *e* Campo æquo & plano. *f* Pondere & onere frugum. *g* Messe onusta,

gemant boves, crepent horrea. *h* Illud etiam solum bonum est, quod è sylve-

stis in culturam domatur. *i* Sterilitate arborum. *k* Cunctas arbores. *l* Radicibus

aut. *m* Intrugifera. *n* Arbores excelſas. *o* Aëra. *p* Sterilis & incultus, nunc cul-

tura nitescit. *q* Qualis est in rure clivoso. *r* Glareosa, id est, lapillis immixta, ter-

reſt est sicca, & proinde sterilis, vix casiam educat apibus, vix rorem marinum.

Humi nascentes. Herbas odoriferas, quibus apes vescuntur. *t* Tophacea terra

perat. *u* Cretacea consumpta serpentibus nocivis. *v* Id est, talis terra est aptissi-

ma latebris & escis serpentum, non frugibus ferendis. *x* Humida verò terra, irri-

ta, herboſa, dulcis, erit omni utui apta, oleis, vitibus, pascuis, frugibus. *y* Ex-

arat, emittit. *z* Humoris indices. *a* Facile evanescentes. *b* Attrahit. *c* Per se,

ullo adjuvante. *d* Ex falsedine nascenti. *e* Aratri. *f* Fœcundis & aspectu jucun-

dis. *g* Benignam, bonam, utpote herbiferam, pecoribus & arationi. *h* Incurvi-

sc. agrum. *k* Fertilitate agrorum. *l* Campaniæ metropolis. *m* Campaniæ monti-

ebus incendiis infami. Cluver. 4. l. 5. c. *n* Regio. *o* Camp. item oppido, Gla-

di. inundationibus infestato & incolis exhausto; proinde vacuo: quia propter

fundationem incolæ fugiebant. *p* Docet quibus modis explorandæ sint terræ qua-

tes, ac discernendæ utrum sit. I. rara, an II. densa, III. falsa, IV. pinguis,

humida, VI. gravis, VII. levis, VIII. nigra, IX. frigida. *q* Quamlibet terram.

¶ *Supra modum & mensuram, id est, immodice.*

¶ *Requirere autem potes quia altera, sc. densa, &c.*

¶ *Sc. rara.*

¶ *¶ vino aut vitibus.*

¶ *¶ Frumento, ¶ Baccho, id est, vino aut vitibus.*

¶ *¶ Locum aliquem lu-*

¶ *strabis eligi-*

¶ *que. ¶ Ubi terra solida*

¶ *maxime est, non cava.*

¶ *¶ Scrobem.*

¶ *¶ Deorum*

¶ *mitti. ¶ Ege-*

¶ *stam ē puteo.*

¶ *¶ Calcibus*

¶ *premes ter-*

¶ *ram ingestam.*

¶ *¶ Arenæ sc.*

¶ *ita ut fossam*

¶ *replere neque-*

¶ *ant. ¶ Pascuis*

¶ *& arboribus,*

¶ *quibus pecus*

¶ *vescitur. ¶ A-*

¶ *renæ. ¶ Fos-*

¶ *sam suam, un-*

¶ *de paulò ante*

¶ *effossæ erant.*

¶ *¶ Si scrobs*

¶ *terram ege-*

¶ *stam recipere*

¶ *non possit.*

¶ *¶ Superexstabit.*

¶ *¶ Pro certo habe*

¶ *terram illam esse gravem, solidam & densam.*

¶ *¶ Quæ te morari possent.*

¶ *¶ Terram ab aratro projectam.*

¶ *¶ A tali agro pol-*

¶ *tionem. ¶ Non ponit*

¶ *salsam amaritudinem, dulcisque fit.*

¶ *¶ Quin & vites &*

¶ *in eâ degenerant.*

¶ *¶ Experimentum.*

¶ *¶ Sunt vimineos corbes & vasa viminea,*

¶ *vinum ē prelis, id est, lignis, quibus uvæ prementur recipiunt.*

¶ *¶ Ubi reponetur*

¶ *ab injuria pluvie secuta.*

¶ *¶ In hæc vasa viminea.*

¶ *¶ Terra ex agro quem exple-*

¶ *vis. ¶ Fontana aqua dulci impleantur, donec plena fuerint.*

¶ *¶ Viam sibi fac*

¶ *transibitque cum morâ velut luctando.*

¶ *¶ Canistri. ¶ Sc. sui an dulcis, an ven-*

¶ *sus atque amarus sit. ¶ Gustantium per sensum aquam.*

¶ *¶ Non est triabilis, sed*

¶ *cofa & lenta fit & digitis inhæret, dum habetur & tractatur.*

¶ *¶ Dissolvitur*

¶ *peritur. ¶ Quam arida.*

¶ *¶ Quam justum est, & quam oportet vegeti &*

¶ *est. ¶ Non probo nimium fertilem, aut luxuriantem, & quæ fallacibus sper-*

¶ *dit arstis. ¶ Humida. ¶ Cum primum exsurgunt spicæ.*

¶ *¶ Manifestat. ¶ Et quæ*

¶ *que est terræ color. ¶ Perniciosum frugibus, plantis exitiale.*

¶ *¶ Exquisite*

¶ *¶ Non raro tamen frigoris indicia sunt taxi, piceæ, & hederæ nigre*

¶ *¶ Manifestant & palam faciunt indicia frigoris.*

¶ *¶ De terrarum naturâ. Quæ*

¶ *pars libri, de vitibus: ubi traditur. I. pascuatio, II. translatio & seminario, III. pascu-*

¶ *atio, IV. defensio, V. vitium electio, VI. putatio, VII. stercoreatio, VIII. repa-*

¶ *ratio, IX. pedatio, X. pampinatio seu frondatio, XI. eaque repetita ablaqueatio*

¶ *tatio ad diligentiam. ¶ Calore & frigore. ¶ E scrobibus effossas glebas aggregant*

¶ *invertere soli, ventis & pruina exponere, ut excoquantur & putrescant, præ-*

¶ *quam viriradices solo committas. ¶ Quâ parte terram spectabant in cœlum*

I. Rara sit, an ¶ supra morem si densa, requiras;

¶ Altera frumentis quoniam favet, ¶ altera ¶ Baccho;

II. Densa magis ¶ Cereri, rarissima quæque ¶ Lyæo;

Ante locum ¶ capies oculis, alteque jubebis

¶ In solido ¶ puteum ¶ demitti, omnemque repones

Rurius ¶ humum, et ¶ pedibus summas æquabis arenas

¶ Si ¶ deerunt, rarum, ¶ pecorique et vitibus almis

Aptius uber erit. sin in sua posse ¶ negabunt

¶ Ire ¶ loca, et ¶ scrobibus ¶ superabit terra repletis,

¶ Spissus ager: glebas ¶ cunctantes crassaque ¶ terga

¶ Expecta, et validis terram proscinde juvencis.

III. Salsa autem tellus, et quæ perhibetur amara,

Frugibus infœlix (ea ¶ nec mansuefecit arando,

¶ Nec Baccho genus, aut pomis sua nomina servat)

Tale dabit ¶ specimen. tu spisso vimine ¶ qualos,

Colaue prælorum fumosis deripe ¶ testis:

¶ Huc ¶ ager ille malus, dulcesque à fontibus undæ

Ad plenum ¶ calcantur: aqua ¶ eluctabitur omnis

¶ Scilicet, et grandes ibunt per ¶ vimina guttæ.

At sapor ¶ indicium faciet manifestus, et ora

Tristia ¶ tentantum sensu torquebit amaror.

IV. Pinguis item quæ sit tellus, hoc denique pacto

Discimus: ¶ haud unquam manibus jactata ¶ fariscit,

Sed picis in morem ad digitos ¶ lentescit habendo.

V. Humida ¶ majores herbas alit, ipsaque ¶ justo

Lætiior: ah ¶ nimium ne sit mihi fertilis ¶ illa,

Neu se prævalidam ¶ primis ostendat ¶ arstis!

VI. Quæ gravis est, ipso tacitam se pondere ¶ prodit,

VII. Quæque levis. VIII. promptum est oculis præ-

re nigram,

¶ Et quisquis color. IX. at ¶ sceleratum ¶ exquirere

Difficile est: ¶ piceæ rantum, taxique nocentes

Interdum, aut hederæ ¶ pandunt vestigia nigra.

¶ His animadvertis, I. terram multo ante memento

¶ Excoquere, et ¶ magnos scrobibus concidere montes,

Ante ¶ supinatas Aquiloni ostendere glebas,

Qua

¶ An

¶ Et f

II. ¶

Arb

¶ Mu

¶ Quin

¶ Ut, q

¶ An

¶ Ref

III. ¶

¶ Quar

¶ Den

¶ Sin

¶ Indul

¶ Arbor

¶ Ut f

¶ Expl

¶ Direc

¶ ¶ re

¶ Prælia,

¶ Omnia

¶ Non

¶ Sed qui

¶ Terra,

¶ Fortitar

¶ Ausim

¶ Alius a

¶ Bsculy

¶ Etheria

¶ Ergo n

¶ Convell

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

Quam a latum b infodias vitis genus. optima c putri
Arva solo : e id venti curant, gelidæque pruinae,
Et flabefacta g movens robustus b jugera fossor.

II. At i si quos haud ulla viros vigilantia fugit ;
Ante k locum similem exquirunt, ubi prima paretur
Arboribus l seges, et m quo mox n digesta feratur,
Mutata ignorent subito ne p semina q matrem.

Quin etiam cœli regionem in r cortice s signant :
Ut, quo : quæque modo steterit, qua parte calores
Austrinos tulerit, quæ terga obverterit w axi,
Restituant : adeo in y teneris consuescere z multum est !

III. Collibus, an plano melius sit ponere vites,
Quære prius. a si pinguis agros b metabere campi,
Densa sere : c in densò non segnior ubere Bacchus.
Sin tumultis d acclive e solum collesque f supinos,
Indulge ordinibus : nec fecius omnis in g unguem
Arboribus h politis i secto k via limite l quadret.

Ut sæpe ingenti bello cum longa cohortes
Explicuit legio, et campo stetit o agmen aperto,
Directæque acies, ac late q fluctuat omnis
Fre srenidenti tellus, i necdum horrida miscent
Prælia, sed u dubius mediis Mars errat in armis.
Omnia sint paribus w numeris dimensa viarum :

Non animum modo uti pa'cat prospectus y inanem : 285
Sed quia z non aliter a vires dabit b omnibus a æquas
Terra, neque c in vacuum poterunt se extendere rami.
Forſitan et scrobibus d quæ sint fastigia quæras.

Aulim vel e tenui vitem committere sulco.
Alti ac penitus terræ defigitur arbos, 290
Æculus imprimis : f quæ quantum g vertice b ad anras
Etherias, tantum radice in i Tartara tendit.

Ergo non i hiemes illam. non m flabra, neque imbres
Convellunt. immota manet, multosque per annos,

a Fertile, &
lætitiam tibi
allaturum.

b Plantes.
c Putrefacto
& resoluta.

d Sc. sunt.
e Ut solum
putrefiat.

f Effossa &
subacta.

g Ut maceren-
tur, fodiens,
pastinans.

h Terram,
quantam par
boum singulis
diebus arare
potest. i Dili-
gentes vino-
tores videant,

ut k Solum
parent in u-
sum semina-
rii, ejusdem
naturæ & si-
tus cum

l Satio, semi-
narium.

m Vineto in
quod transfe-
rendæ sint vi-
viradices.

n Ordinata,
postquam a-
dolevit.

o Ne dege-
nerent, aut
tabescant.

p Plantæ vi-
radices.

q Arboris

radices. q Vinetum, quo transferuntur novellæ ex nutrice seminario. r Arboris
transferendæ. s Rubricâ notant quas cœli partes in seminario spectaverint, eas-
dem & in vineto retineant. t Arbor aut vitis. u Meridiem. w Septentrionali-
bus. x Eo modo & ab eâ parte eam terræ restituant. y Quia prima quæque tenacius hæ-
rent, atque consuetudo est altera natura. z Utile est. a In plano solo densius or-
dinas vites, in acclivi, & collino rariùs. b Parabis aut eliges, sicut qui castra
metantur, locum capiunt. c Vitis respondet ubertati terræ. d Assurgens paulò
in quo seras vineam, sc. metabere. f Da operam, ut in ordines dirigantur. g Per-
fice, accuratè. Horat. ad unguem factus homo. Metaph. à marmotariis, qui juncti-
onibus probant : ut per lave severos Effundit junctura ungues. Pers. i. Sat.
Dispositis. i Divisio in lineas directis & quadrangulares. k Situs arborum. l In
quam quadrangularem dirigatur. m Similitudo illustris. n Ordinavit. o Multi-
tudo, quæ à duce in prælium jamjam agi potest. p Ordinata. q Kuvaivq, un-
guenti mari similis movetur, micat : est enim veluti in fluctibus, propter milites.
Armis æreis telisque vibratis. Lucret. 2. l. Aere rent descit tellus. f Splendenti.
prælio nondum commisso. u Incertus, an eos ad prælia accendet, an ad concor-
diam rediget, id est, sic construuntur, in ordine vites, ut solent ante prælium in-
qui exercitus, qui, signo dato, mox manus conferunt. w Spatiis, ut sit idem In-
vallum. x Neque hoc in specimen tantum ut deleat ; sed in utilitatem, ut ex
quo alimentum singulis suppetat. y Sese rebus inutilibus oblectantem. z Nisi
per hanc dispositionem. a Æqualia nutrimenta. b Arboribus & vitibus. c In æ-
quali debeat esse altitudo ac profunditas, id est, quam profunde scrobes ef-
odi debeant. e Scrobi non ita altæ & profundæ atque requirunt arbores : æculus
proximè. f Habentur idem versus 4. Æn. g Summitate & cacumine. h Cœlum
superius. i Inferna. k Quia tam firmiter radicata est. l Tempestates. m Ventri.

a Transfigens.
 b Deinde,
 postquam sic
 radicata est.
 c Ramorum
 suorum. IV.
 Defensio. d Ad
 occidentem
 inclinent vi-
 tes. e Avella-
 nam seras, cu-
 jus radices vi-
 tibus nocent.
 V. Vitium e-
 lectio. f Neg;
 malleolos aut
 taleas terræ
 depangendas
 sume ex sum-
 ma vitis parte
 sed ex ima, ut
 quæ terram a-
 limento ejus
 assuetæ deli-
 derent. VI.
 Putatio. g He-
 beti, non acu-
 to; quo ob-
 tritæ porius
 quam amputa-
 tæ rubiginem
 contrahunt.
 h Neque ole-
 astros inter-
 nasci patere,
 quorum cor-
 tex pinguis fa-
 cile ignem pas-
 torum incu-
 riâ, vel nimis
 admotum, vel
 jam sub luce
 relictum appre-
 hendat, in-
 cendioque vinetum longè lateque correptum dispareat. i Non recte caventibus
 prospicientibus. k Oleæ. l Truncum. m Oleæ. n Post combustionem frondium
 livetum. p Ruere facit, emittit, projicit. q Fuligine qualem pix generat. r Ful-
 gaminæ. s Ventorum: Ἀνέμους ὁρέα. t Ab ipsis cacuminibus. u
 w Ejusmodi incendium si quando acciderit, à stirpe & radice pereunt vitæ
 teæ; superstites repullulant oleastri. x Sterilis. y Superest. z Docet, quo
 flante fodiendæ aut arandæ sint terræ. a Hiberno tempore fodere, & vitæ
 b Cum Boreas flat. c Astringit. d Vitibus. e Φυλικανθίμω: florum purpu-
 ribusque coloribus picturato. f Ciconia, quæ advenit mense Martio. g Ex-
 bus, quæ sunt inter Ægyptum & Æthiopiam, ad nos. h Quibus pascitur. i
 antè. k Præcipitans dies contractiores, aut celeriter semper currens. l Se-
 m Descriptio verni temporis, quod laudat. Cum hac autem descriptione ven-
 dianam confer ex Fast. I. Omnia tunc florent, tunc est nova temporis ætas, &
 Od. 4. l. 1. Solvitur æcris hyems grata vice veris & Favoni, &c. n Valdè. o
 æ sunt, propter humorem cœlestem, non secus ac virgines adultæ tument
 re & mammis, maturæ scil. viro. p Quibus conceptis generent. q Tum Ju-
 hoc est aer aureo imbre descendens in gremium Vestæ, id est, Terræ, im-
 fecundatque conjugem. r Totius terræ. s In quibus nulla est via, id est,
 stria. Paronomasia. t Rem naturalem ad propagandam prolem. u Statis an-
 poribus. w Quo alimur: ab aliando. x Arva aperiunt & dissolvunt gremia
 num. y Viventibus.

Multa virum a volvens durando sæcula vincit.
 b Tum fortes late ramos, et brachia tendens
 Huc illuc, media ipsa ingentem sustinet c umbram.
 IV. Neve tibi d ad solem vergant vineta cadentem;
 Neve inter vites e corylum fere: V. f neve flagella
 Summa pete, aut summas defringe ex arbore plantas:
 (Tantus amor terræ) VI. neu ferrolæde g rectuso
 Semina, h neve oleæ sylvestris insere truncos.
 Nam sæpe i incautis pastoribus excidit ignis,
 Qui furtim pingui primum sub k cortice rectus
 l Robora comprehendit, m frondeisque elapsus in altas
 Ingentem cælo sonitum dedit: n inde secutus
 Per ramos victor, perque alta cacumina regnat,
 Et totum involvit flammis o nemus, et p ruit atram
 Ad cælum q picea crassius q caligine r nubem:
 Præsertim si s tempestas t à vertice sylvis
 Incubuit, glomeratque u ferens incendia ventus.
 w Hoc ubi; non à stirpe valent, cæ læque reverti
 Possunt, atque imâ similes revirescere terrâ:
 x Infelix y superat foliis oleaster amaris.
 z Nec tibi ram prudens quisquam persua-deat auctor,
 a Tellurem Borea rigidam spirante movere.
 Rura gelu b tum c claudit hiems: nec semine jacto
 Concretam patitur radicem affigere terræ.
 Optima d vinetis satio est, cum vere e rubenti
 f Candida g venit avis longis invisâ h colubris:
 Prima vel autumnî i sub frigora, cum k rapidus Sol
 Nondum hiemem contingit equis; l jam præterit ætas
 m Ver n adeo frondi nemorum, ver utile sylvis:
 o tument terræ, et p genitalia semina poscunt.
 q Tum pater omnipotens sæcundis imbribus Æther
 Conjugis in gremium lætæ descendit, et omnes
 Magnus alit, magno commistus r corpore, sætus.
 s Avia tum resonant s avibus virgulta canoris,
 Et t Venerem u certis reperunt armenta diebus:
 Parturit w almus ager, Zephyrique repentibus auris
 x Laxant arva sinus. superat tener y omnibus humor;

neque *a* novos soles audent se gramina tuto
 credere: nec metuit surgentes *b* pampinus *c* Austros,
 Aut actum cælo magnis Aquilonibus imbrem:
 sed trudit *d* gemmas, et frondes *e* explicat omnes. 335
 Non alios primâ crescentis origine mundi,
 fluxisse dies, *g* aliumve habuisse *b* tenorem
 crediderim. ver illud erat: ver magnus *i* agebat
 Orbis, et hibernis *k* parcebant flatibus Euri:
 Cum primum lucem pecudes hausere, viriunque 340
 Ferrea progenies duris caput extulit arvis,
 immisissæque terræ sylvis, et sidera cælo.
 Nec res hunc *n* teneræ possent perferre laborem,
 si non tanta *o* quies iret frigusque caloremque
 inter, et exciperet cæli *p* indulgentia terras. 345

II. *q* Quod superest, quæcumque *r* premes *s* virgulta
 per agros,

perage sîmo pingui, et multa *t* memor occule terra:
 Aut lapidem *u* bibulum, aut *w* squalescentes infode conchas.
 Inter enim labentur aquæ, tenuisque *y* subibit
 salurus: atque *z* animos tollent sata. *a* jamq; reperti, 350

qui saxo super, atque ingentis pondere testæ
 Urgent: *c* hoc effusus munimen ad imbres:
 Hoc, ubi *e* hiulca siti findit canis æstifer arva.
 III. *f* Seminibus positis, superest *g* deducere terram
 repius ad *b* capita, et duos *i* jactare bidentes: 355
 Aut *k* pressio exercere solum sub vomere, et ipsa
 Electere luctantes inter vineta juvencos.

X. Tum *m* leves *n* calamos, et rase *o* hastilia virgæ,
 traxineasque aptare iudes, furcasque bicornes:
 Viribus *q* eniti quarum, et continere ventos 360
 fluiscant, summasque sequi *r* tabulata per ulmos.
 Ac, dum prima novis adolescit frondibus ætas,
 arcendum *s* teneris: et dum *t* se *u* lætus ad auras
 calmes agit, laxis per *w* purum immissus habenis,
 Ipsa *y* acies falcis nondum tentanda, sed *z* uncis 365
 carpendæ manibus frondes, interque *a* legendæ.

a Tum pri-
 mum à se vi-
 sos, vel cum
 novo anno
 quasi novos;
 nam tunc est
 nova temporis
 ætas, Ovid. I.
 Fast. *b* Fron-
 des vitium.
c Quia humi-
 di sunt. *d* E-
 mittit oculos.
e Pandit.
f Et sanè cre-
 diderim muni-
 di conditi na-
 talem incidisse
 in verum
 tempus. Cui
 opinioni ad-
 stipulantur
 plurimi gra-
 vissimæ auto-
 ritatis viri.
 Quamvis &
 autumnale
 nascentis
 mundi initi-
 um tuentur
 patroni nec le-
 vis fidei.
g Quam ver-
 num. *h* Duc-
 tam continu-
 ationem.
i Ducebat,
 circumagebat.
k Abstine-
 bant.
l Τένος οὐδὴν-
 πεον:

manum genus in dura natum, & quasi terra editum. *m* Necessè enim fuit ut cœ-
 lementia frigoris & caloris mistam temperiem mundo recens nato indulgeret.
 Recens natæ. *o* Tranquillitas & temperies aëris intercederet. *p* Benigna influ-
 entia & elementia aëris. VII. *q* Redit ad institutum suum, docens
 pacto terræ vitibus ferendis aptandæ sint. *r* Pressa plantabis, infodies. *s* Plan-
 ta, malleolos depictos, viviradices. *t* Præcepti mei. *u* Arenarium, per quem
 vent aqua & aër. *w* Sordidas. *x* Conchas. *y* Clanculum intrabit. *z* Vigorem
 erigunt, recreabuntur. *a* Sunt etiam, qui saxis & testis operiunt vites, ad-
 ius imbres & æstum Caniculæ. *b* Premerent. *c* Saxum aut testam superponere
 protectio contra imbres nimis impetuosos. *d* Sc. etiam munimen est contra æstum.
 Plantia præ siccitate. VIII. *e* Repasinatio. *f* Plantis, viviradicibus jam satis.
 Deorsum ducere. *g* Radices: est enim arbor homo inversus. *h* Superinijcere li-
 nes, id est, ligonibus effodere. *k* Altiùs immisso. Periphrasis arationis. *l* Cum
 oratione ducere, id est, arare interstitia, & invertere. IX. *m* Decor-
 atos. *n* Adminicula ex arundine, calamis, & virgis lævigatis admove; sudes
 & furcas, quibus innixæ vites novellæ discant populos, & ulmos, quibus
 innixæ sunt, scandere; unde ventos sustineant, & hinc inde spargant multa
 volata racemis onusta. *o* Peticas. *p* Sustentaculis. *q* Cum quodam annu ex-
 acumina ipsa & vitium calulas. X. *r* Pampinatio, seu frondatio. *s* Sc. frondi-
 vitium, id est, pampinis. *t* Sic Lucr. 5. l. Arboribusque datum est, varis ex-
 per auras Crescendi magnam immisiss certamen habenis. *u* Vegetus crescit. *w* Li-
 gidum aërem. *x* Sutculus vitis novellæ anniculus horret falcem: ac proinde non-
 putandæ sunt vites ferro ipsius falcis. *y* Acumen. *z* Incurvatis. *a* Tollendæ
 non temere, sed cum delectu.

a Virgulis solidioribus.
 b Folia & pampinos re-
 seca. c Priusquam emiserint frondes.
 d Falcis.
 e Falcem & ferrum: nam durus imperator est, qui in capita suorum animadvertit.
 f Luxuriam falce preme.
 IV. Defensio
 g munitione.
 h Munitiones ex virgultis, more cratium complicatis, vineas sepientes. b Continen-
 dum, ar-
 cendum à vineis, dum furculi teneri sunt. i Ignara incommo-
 dum, cuiusmodi sunt venti, grandines, morsus, &c. k Frondi.
 l Plusquam iniquæ hyemes, aut Sol æstivus.

Inde ubi jam validis amplexæ a stirpibus ulmos Exierint: tunc stringe b comas, tunc brachia tonde. c Ante reformidant d ferrum: tunc denique e dura Exerce e imperia, et ramos f compesce fluentes. IV. Texendæ g sepes etiam, et pecus omne b tenendum. Præcipue dum frons tenera i imprudensque laborum: k Cui, l super indignas hiemes solemque m potentem, Sylvestres n uri assidue capreaque o sequaces p Illudunt: q pascuntur oves r avidæque iuvenæ. Frigora nec tantum cana s concreta pruina, Aut i gravis incumbens scopulis arentibus n æstas, Quantum illi w nocuere x greges, y durique venenum Dentis, et z admorso signata in stirpe cicatrix. a Non aliam ob b culpam Baccho caper omnibus aris Cæditur, et veteres ineunt c profcenia ludi: d Præmiaque ingentes pagos et e compita circum f Theſeidæ posuere, atque inter pocula læti g Mollibus in pratis h unctos saliere per utres. i Nec non Ausonii, Troja gens missa, coloni Versibus incompris ludunt, k risuque soluto; l Oraque corticibus sumunt l horrenda m cavatis: Et te, Bacche, vocant per n carmina læta, tibi que o Oscilla ex alta suspendunt mollia pinu. p Hinc omnis largo q pubescit vinea r foetu: s Complentur vallisque cavæ saltusque profundi, Et quocumque t deus circum caput egit u honestum. Ergo w rite sumum Baccho dicemus v honorem Carminibus y patriis, z lancesque et a liba feremus; Et b ductus cornu stabit c sacer hircus ad aram, Pinguiaque in veribus torrebimus exta d columnis. Est etiam ille labor curandis vitibus alter:

mes, aut Sol æstivus. m Inæstu. n Uri sunt boves sylvestres, Hercinie proprii, de quibus Cæsar l. 6. de Bel. Gal. Vulgus tamen bubulos vocat urus: gendum itaque monent vel intelligendum tauri, qui Italo cælo notiores. o Calore penetrans. p Aestatis calor. q Vitibus aut frondibus. r Caprearum pæpue. s Venenati morsus. x Mordicus abrasa. a Neque aliam ob causam impro- caper in ludis Liberalibus, quàm quod vites rodant: à quibus ludis Bacchi the- les ac scenici ludi, tragœdiæ maxime originem traxere. Apud Ovid. habet de molatione ista, ejusque origine Fast. l. 1. Sus dederat penas, &c. b Quia vites dit. Unde Ovid. 1. Fast. Rode caper vitem, tamen hinc cum stabis ad aram, quid spargi cornua possit, erit. Vide & 15. Met. c Vestibula, pulpita, locum scenam, scenam ipsam. d Athenienses in memoriam pagorum, in quibus dicitur victitabant, priusquam à Theſeo in urbem reſecti sunt, veteres hosce ludos ludi ro patri per pagos & compita celebrabant, præmio proposito, sc. hircos, is qui galline saltassent uno pede per utres ex hircino pelle inflatos unctosque. Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum. e Loca, quod plures viæ compo- id est, conveniunt, id est, trivia. f Athenienses à Theſeo in urbem cal- g Herbosis. h Pingues & lubricos. i Atque hinc ad Italos, à Trojana colonia undos, fluxere etiam ludi in honorem Liberi patris, quos celebrant incru- versibus & risu, larvis ex corticibus cavatis personati. k Cachinno, l Per- larvas, per quarum medium sonant verba. m Ut facie applicentur factis for- bus pro oculis, naribus, & ore. n Hymnos. o Imaginulas, quæ vestibularum agmentis formatæ & pensiles variis rerum specie simulabant. Macrobi. l. 1. Sat. humana esse simulachra vult, refertque instituti originem ad Herculem suspendicula esse autumant, quibus se invicem per transversum in aere luden- vabant aut premebant: quas iactationes Latini cernuaciones, Græci aut dicebant. p Et tamen ab hoc cultu Bacchi, utcumque rudi, Dei læta præſentia ni rerumque abundantiam suppedabant. q Crescit, fl. vet. r Proventu. s Foetu vinearum. t Bacchus. u Pu chium. w Secundum debitum morem. x nu- num. y Romanis. z Vasa sacrificiis apta. a Placentas ex lacte, farre, melle, b Verbam rituale. c Conveniens sacrificio. d Ex corylo iactis: nam à cory- solutans, Quia & corylus Baccho vitibusque infesta,

Cui nunquam exhausti satis est: namq; omne quotannis
Terque quaterque & solum & scindendum, glebaque verfis
Æternum f-frangenda bidentibus: XI. omne g levando
400

Fronde nemus: h reдит agricolis labor actus in orbem,
Atque i in se sua per vestigia volvitur annus.

Et jam olim & seras l posuit cum vinea frondes,
Frigidus et sylvis Aquilo decussit m honorem;
Jam tum n acer curas venientem o extendit in annum 405

Rusticus, et curvo p Saturni dente q relictam
Persequitur vitem attendens, r fingitque putando.

Primus humum fodito, primus s devesta cremato
Sarmenta, et u vallos primus w sub tecta referto:

Postremus metito. y bis vitibus ingruit umbra: 410
Bis a segetem densis b obducunt sentibus herbæ.

Durus d uterque labor. *Laudato ingentia rura,*
Exiguam colito. necnon etiam e aspera f rusci

Vimina per sylvam, et ripis fluvialis e arundo

Caditur, inculque h exercet cura i salicti. 415

Jam vincet vites: jam falcem arbuta reponunt:

Jam l tanit extremos m effertus vinitor n antes.

Sollicitanda tamen tellus, p pulvisque movendus,

Et jam maturis metuendus q Jupiter uvis.

r Contra, s non ulla est oleis cultura: neque illæ 420

Procurvam expectant falcem, rastroque tenaces,

Cum semel hæserunt arvis, u auraque tulerunt.

Ipsa satis tellus, cum x dente recluditur unco,

Sufficit humorem, et gravidas y cum vomere fruges.

Hoc pinguem et a placitam Paci b nutritor olivam. 425

Poma quoque, d ut primum truncos sensere valentes,

Et vires habuere suas, ad sidera raptim

Vi propria e nituntur, opisque haud f indiga nostræ.

b & tardè deponit. l Exacto planè Autumno. m Frondes: decus arborum: nam-

que rursi sine frondibus arbor. n Strenuus. o Dilatat, id est, incipit curare, quæ

autumno sequenti peragenda sunt. p Falce vinitoriâ, quali Saturnus usus dicitur, abla-

queat, hoc est, recidit minorum gentium radículas, quò scilicet crescant amores,

quas tamen putando fingit. q Cujus culturam paululum intermiserat. r Componit

rescendendo superflua, & coaptando utilia. s A vineâ domum. t Amputamenta, id

est, superfluos & resectos palmites. u Pedamenta, in usum venturi anni. w Ne pu-

tescant pluvia. x Ut Matura sit vindemia, ut racemi legantur benè cocti. y Et

quia bis excresecunt pampini; bis succrescunt herbæ; bis pampinandum, bis run-

dandum & sarriendum. z Vere & autumno. a Novellas vitium plantas. b Coope-

ramine spinis. c Est molestus. d Qui est in amovendis pampinis & sentibus. e Liga-

menta vitibus futura. f Fruticis sponte nascentis, de genere veprium. g Amputatur

rusticis. h Cultorum vitium. i Salicum. k Et tamen laboribus quasi defuncto

vinique desosso, post vites alligatas, putatas, & usque ad extremos earum ordines

vinem laborem devoratum & devictum novus ingruit; denud tellus sollicitanda,

palvis & lapis omnis movendus, aëris intemperies usque metuenda, & pluvia.

Canendo laudat. m Lassus & virium experts. n Ordines anteriores vinearum.

Rastris. p Ut uvæ eo obducantur, priusquam maturæ sint. q Aër, tempestas co-

seu aëris. r Sexta libri pars tractat, sed levi brachio, de oleis, malis, arboribus a-

liis, necnon fruticibus. s Si cum vitium cultura conferentur: aliâs curam desiderant.

Ubi radicem egerint, & stirpem extulerint. u Impetus ventorum. w Tellus sim-

ilici vomere inverfa sufficienter facit & ministrat humorem qui satis sit ad oleas.

z Ligone aperitur. a Sc. recluditur. z Hac ratione. a Pacis symbolum. Idcirco &

signe, *Φιλέρεον*. b Nutrito. Deponens seu medium verbum. c Pomiferæ ar-

botes, d Postquam creverunt, e Eriguntur. f Indigentis.

a Laboris, id est, semper debemus la-
borare. b Fre-
quenter.

c Continens
vites. d Sul-
candum & fo-
diendum.

e Perpetuò,
assidue.
f Id est, oc-
candum est.

XI. Iteranda
pampinatio &
ablaqueatio
curanda.

g Depampi-
nanda est
omnis vinea,
ut botri so-
lem excipiant.

h Toto
anni curriculo
agricola debet
esse in labore.

i A vere per
æstatem, au-
tumnium &
hyemem sit
semper reditio
in ver. Indè
annus Græcis

ἐνιαυτός.
Latinis ab
Am, id est,
circum, dict-
us. k Quas se-

a Fructibus,
 ut castaneis,
 nucibus, ma-
 lis, cerasis,
 &c. b Sylve-
 stres arbores,
 avium domi-
 cilia etiam
 culturâ desti-
 tutæ profe-
 runt arbuteos
 foetus & bac-
 cis dumeta ru-
 bent. c Gravi-
 dum sit. d A
 capellis, api-
 bus, lumentis.
 e Larices &
 piceas, unde
 fucus fluit in
 usum lumi-
 num, & ipsæ
 faces confici-
 untur. f Nu-
 triuntur in-
 jectis tædis.
 g Epiphone-
 ma interroga-
 toria, sic Æn.
 6. Et dubita-
 mus adhuc vir-
 tutem extendere
 falsis?

h Huiusmodi
 arbores ut tæ-
 das, & cæte-
 ras tam utiles.

Nec minus interea a foetu b nemus omne c gravescit,
 Sanguineisque inculca rubent aviaria baccis.
 d Tondentur cyrifi, e tædas sylva alta ministrat,
 f Pascunturque ignes nocturni, et lumina fundunt.
 g Et dubitant homines b ferere, atque i impendere curam.
 Quid k majora sequar? salices, humilesque l genistæ,
 Aut illæ pecori m frondem, aut pastoribus umbram,
 n Sufficiunt: sepemque satis, et pabula o melli.
 Et juvat p undantem buxo spectare q Cytorum,
 r Naryciæque picis lucos: juvat arva videre,
 s Non rastris hominum, non ulli obnoxia curæ.
 Ipsæ t Caucaseo steriles in vertice u sylvæ,
 Quas v animosi Euri assidue franguntque x feruntque,
 Dant y alias aliæ y foetus: dant z utile lignum
 Navigiis pinos, a domibus b cedroque cupressosque.
 c Hinc d radios e trivere rotis, hinc f tympana plaustris
 Agricolæ, et g pandas ratibus poluere g carinas.
 h Viminibus salices fecundæ, frondibus ulmi:
 At i myrtus validis hastilibus, et k bona bello
 Cornus: l Ituræos taxi torquentur in arcus.
 m Nec tilie n leves aut torno o rasile baxum
 Non p formam accipiunt, ferroque cavantur acuto.
 Necnon et q torrentem undam levis innatat r alnus,
 r Missa Pado: necnon et apes s examina condunt
 Corticibusque cavis t vitiosæque ilicis u alveo.
 w Quid memorandum æque x Baccheia dona tulerant?
 Bacchus et ad culpam y causas dedit: ille z furentes
 a Centauros letho domuit, Rhætumque Pholumque,
 Et b magno Hylæum c Lapithis cratere minantem.
 d O fortunatos nimium, sua si bona norint,
 t Ut conserventur. k Res in quibus major est utilitas. l Brevis
 turæ. m Pabulum frondeum. n Subministrant. o Mellificanti-
 bus apibus. p Venu-
 rum flabris impulsam: sic fluito, nato, nuto, usurpantur: vel undantem,
 est, abundantem. q Paphlagoniæ montem. r Arbores feraces picis,
 qualis plantum
 est in Naricia, Ulyssis patriâ: ubi plurimæ sunt piceæ arbores.
 s Cùm hæc
 inculca sint. t Caucasus mons Scythiam Asiaticam determinat ab Albania.
 u al-
 bores. w Valide spirantes, ab ævæ ventus. x Impellunt. y Diversæ arbo-
 res dant
 dant diversas utilitates & fructus, quæque suos. z Si non in fructum, in usum
 men. a Construendis. b Nam & templum Hierosolymitanum ex cedro fuit
 structum. c Ex his sylvis: neque enim d cedris cupressive fiunt radii. d Ligni
 quæ sunt inter axem & circumferentiam: qui radii dicti, quod, ut radii a glo-
 Solis, ita hi ab axe deducantur. e Torno composuere ad rotas construendas. f
 huculorum tecta ad instar tympani testudinata. g Incurvas trabes infimas. h
 quibus varia intexuntur vasa, agricolis necessaria, ut corbes, &c. i Mascula. Po-
 mina enim hastis inutilis. k Utilis est ad bellum: quia ex eâ hastilia fiunt, &
 tela. l Quales habent Ituræi, Syriæ populi, arcu pugnaces, ut & Parthi. m Eri-
 danum seu Padum. n Quod facile radi potest. p Vasorum aut instrumentorum nobis utilium
 q Præcipitanter fluentem. r Allusum ad sorores Phaëtonis mutatas in alnos
 pe Eridanum seu Padum. s Foetus suos. t Ævo confectæ, exesæ, cavæ. u Caro-
 nâ. w Quid simile vites, quinimò in libidinem & rixas furiant: testis Centauri
 mones cum Lapithis rixa super mero Debellata: quam pugnam in Pirithoi nuptiis
 lege 12. l. Met. Ovid. x A Baccho inventæ vites. y Occasionem. z Ebrietatem
 a Thessalæ populos, Ixionis & Nubis filios, mediâ parte homines, mediâ equos
 b Capaci. c Populi vicinis, quibus sæpe cum Centauris certamen erat. d Septima
 eaque ultima libri huius pars excurrit in laudes vite rusticæ. Hinc Cic. Orat. de
 Sex. Roscio: Ut non omnem frugem neque arborem in omni agro reperire possis; sed
 omne facinus in omni vita nascitur. In urbe luxurtes creantur: ex luxurie existit
 vitia necesse est: ex avaritia erumpat audacia: inde omnia scelera ac maleficia
 nuntur. Vita autem hac rustica, quam tu agrestem dicas, parsimonia, diligentia,
 etia magistra est. Cum hoc consentit Lucret. l. 1. Divitia grandes homini sunt
 parce Equo animo, neque enim est unquam penuria parvi, &c. Et Claud. l. 1. i.
 Ruffinum: Fabricius paucis spernebat munera regum, &c. e Commoda, quæ est
 gricultura percipiunt. Lege Cic. in Cat. Maj. Horat. Od. 2. l. 1. Ep.

Agricolæ : quibus ipsa, *a* procul discordibus armis,
Fundit *b* humo *c* facilem victum *d* justissima tellus.
a Si non ingentem *f* foribus domus *g* alta *f* superbis
Mane salutantum totis vomit ædibus *i* undam;
Nec varios *k* inhiant *l* pulchra *m* testudine postes,
Illusaque *o* auro vestes, *p* Ephyræique æra;
Albanec *q* Assyrio *r* fucatur lana veneno,
Nec calia liquidi corrumpitur usus olivi:
s At secunda quies, et nescia *t* fallere vita,
Dives opum variarum; at *u* latis oria fundis,
Speluncæ, *w* vivique lacus; at *x* frigida *y* Tempe,
Mugitusque boum, *z* mollesque sub arbore somni
Non absunt. *b* illic saltus ac *c* lustra ferarum,
Et patiens operum, parvoque assueta juvenus,
Sacra deum, sanctique patres : extrema per *d* illos
e Justitia *f* excedens terris vestigia fecit.
g Me vero *h* primum dulces ante omnia *i* Musæ,
Quarum sacra fero ingenti *l* percussus amore,
Accipiant; *m* cœlique vias, et sidera *n* monstrant:
o Defectus solis varios, lunæque labores:
q Unde *r* tremor terris : *r* qua vi maria alta *s* tumescant
t Obicibus ruptis, rursusque in se ipsa *u* residant
x Quid tantum *x* Oceano properent se tingere soles

460 *a* Longe à ci-
vilibus bellis.
Accommoda-
tè his & se-
quentibus Ti-
bul. l. 1. El.
1. Divitias a-
lius fulvo sibi
congerat auro,
etc. *b* In hu-
mo. *c* Facile
acquisibilem.
d Quæ justis-
sime respon-
det agricola-
rum votis,
quæ accepit
largo cum
scenore red-
dens. *e* Ta-
metis. Con-
fert cum ur-
bana, quam e-
levat, imita-
tus Lucreti-
um. l. 2. *s*
non aures sunt

Sec. mox. At tamen inter se, &c. *f* Habens magnificas fores, in quibus variae
sculpturae conspici solent. *g* Qualis est in urbibus, cum rusticorum sit humiles ha-
bitare casas. *h* Clientum *i* Ave matutinum portantium importunam turbam cum fa-
stidio emittat. *i* Undatim proruentem. *k* Cum hiato sereno se concupiscere indi-
cant. *l* Aurea & eburnea. *m* Testudinum Indicarum putaminibus in laminas sectis
distinctos ac gemmantis. *n* Auro ad illusionem intexto aut persuso variegatas,
Phrygionum & opera lusu fabularum pictis. Adverte, vomit, illusas, fucatur, cor-
rumpitur. *o* Folii auratis. *p* Corinthia, varia mixtione ex incendio urbis Corin-
thi comperta. *q* Purpura, cujus inventio Assyriis accepta fertur. *r* Tingitur, colo-
ratur. *s* Fucatur tamen hunc civium splendorem compensant rusticæ vitæ securi-
tates, simplicitas, rerum copia, amœna loca, nativæ voluptates, frugalitas, religio,
dii præsentiores, è quibus Justitiæ numen divitiis cum rusticis moratum est.
t Fallendi. *u* Voluptates latis agris, id est, loca amœna. *w* Fluentes. *x* Propter
aquas & umbras. *y* Loca amœna & temperata, qualia sunt Tempe in Thessalia. De
his Ovid. Met. 1. Est nemo *Æmone*, prærupta quod undique claudit Sylva, vocant
Tempe, per qua Peneus ab imo Effusus Pindo spumosis polvitur undis, etc. *z* Jucundi.
A quietis dulcedine, Horat. Liber jacere modo sub antiqua ilice, Modo in tenaci gra-
mine, Labuntur altis interim ripsis aqua, Quaruntur in sylvis aves, Fontesque lymphis
obspunt manantibus, Somnos quod indiget leves. *a* A rure. *b* Ruri. *c* Latibula : per
quæ venationes intelligit. *d* Sanctos patres ruri degentes. *e* Virgo Astræa. *f* De-
relinquens terras ob hominum scelera, & in cœlum faciens. Hoc testatur Cat-
ullus in carmine de Nuptiis Pelei & Thetidis his versibus : Præsentem namque ante
domos invadere castas Calicula nondum spera pietate solebant, etc. Eadem ferme O-
vid. Met. 1. Vincta jacet pietas : Virgo cade madentes Ultima calescit terras Astræa
relinquit. *g* Duo optat, sc. esse Philosophum, ut cognosceret rerum causas, quo ni-
hil est præclarior; aut rusticum & agricolam. *h* Primo & præcipuo loco. *i* Rerum
divinarum Contemplationes. Confer Od. 1. l. 1. Horat. cum his. *k* Quarum my-
sticam me & sacerdotem profiteor, Horat. Od. 1. l. 3. Carmina non prius audita Mu-
sarum sacerdos Virginitibus puerisque canto. *l* Affectus. *m* Doceantque cœlestium or-
bium motus, siderum ortus & obitus. *n* Doceant me. Pollicetur & Propertius se,
ubi militiam illam miseram Veneris deseruerit, hujusmodi studio daturum, dicens :
Tum mihi natura libet perdiscere mores, etc. Vide l. 3. El. 4. *o* Eclipsis seu immi-
nutionis luminis Solis, quæ contingit ob interpositionem Lunæ inter Solem &
nostrum visum, ac diametro oppositæ, rationes. *p* Motus terræ. *q* Sc. accidat, id
est, unde terræ motus existant, sc. ex conflictu & impulsu spirituum & ventorum,
cavitationibus terræ inclusorum, ex obstructis meatibus & poris vi erumpere pug-
nantium. Lucret. 5. de terræ motu : Denique sub pedibus tellus cum tota vacillet,
Concussæque cadant urbes, dubiaque minantur, Terra superna tremit, magnis concussa
ruinis. *r* Reciproci maris æstus causas. *s* Extollantur : cujus causam nonnulli ad
Lunam referunt, cujus in aquas imperium est, & terris proxima : nam pro ejus or-
tu vel occasu & progressu ad circum meridianum mare fluere ac refluxu statuunt.
t Obstaculis, ut littoribus. *u* Descendant, ut locum capiant. *w* Cur dies hiberni
breviares, æstivi longiores, *x* Magno mari, terram ambient.

Hyberni;

a Tarde vententibus. *b* Æstivis. *c* Quæ naturæ mysteria, si per ingenii tarditatem & cordis, à frigido crassoque sanguine hebetati, assequi & nosse non datur; secundo loco rura rustica & flumina amo, venerorque. *d* Existens sine gloriâ. *e* *O* felices! *o* tunicata quies! *one-mus* *o* fontes, *f* Martialis, 10. l. 51. *E* pigri. *f* Amœnii sunt.

g Thessaliæ fl. *h* Lacedæmoniarum bacchantium Orgeis celebrata Taygeta, mons Laco-

niz. Sic Æn. 3. *Bacchatamque jugis Naxon, i* Montis Thraciæ. *k* Constituat. *l* utique est sapiens, qui cum rerum causas sciat, quæ vera est scientia, facinus se videt, non ipsam mortem timet. *m* Inevitable, id est, qui ipsam mortem non timet. *n* Animarum omnium illuc tendentium, tumultum. Unde Æn. 6. hac eadem re dicit: *Eneas* (miratus enim motusque tumultu) *Dic, ait, o virgo, vult concurrere ad amnem? Quid ve petunt anima?* *o* Quia omnia accipit, & dat. *p* Sed & foelix rusticus, qui Deorum consortio ac cultu lætus, tutus & securus agit. *q* Deum pastorum. *r* Deum sylvarum. *s* Orades, Dryadas, Naiadas, Nymphæ. *t* Animum illius, Deos qui novit agrestes, quique parvo contentus est. *u* Honoris magistratus Rom. quibus præierebantur fasces virgarum cum securi à lictoribus. Hor. Ep. 16. l. 34. *Ut si Detulerit fasces indigno.* *v* Regnandi lubido & splendor. *x* Sc. indumentum. *y* Movit, attraxit ad se. *z* Vexans. *a* Ut Eteoclem & Polyceum, Romulum & Remum. *b* Securus quid meditentur hostes, quid rebellium. *c* Daci autem in bella profecturi Istrum jurabant, se nolle re infecta redire. *d* Ab æcolis Istri, ut Dacis, Getis, Germanis in Romanos conspirantibus, illorum timor illorum non flexit illum. *e* Populus à Germanis Danubio divisus. *f* sollicitum de Imperio rebusque Romanis, stent-ne, cadant-ne. *g* A Romanis agenda & ad Romanum imperium transferenda flexerunt illum. *h* Non concubina dura, inviolata. *i* Litibus fremens. *k* Judiciale, id est, locum, in quo iudicium ferri solent. *l* Loca Romæ in atrio Libertatis, ubi asservabantur tabulæ, id est, scripta publica & literæ de prædiis, vectigalibus, portoriis, &c. *m* Neque Ruribus hæc vita urbanam tantum superat, aut Philosophicam æquat: sed & alia omnia præ instituta & conditiones longe antecellit: quæ vel. I. nauta atque mercator inveniunt, vel II. milites, III. aulici, IV. patriæ libertatis oppressores, V. avari laceratores, VI. oratores & patrones, VII. munerarii, VIII. qui arma capebant etiam. *n* Hor. Sat. 1. l. 1. *Impiger extremos currit mercator ad Indos, Per mare pauperes fugiens, per saxa, per ignes.* *o* occulta momento enim vertuntur, cum transire esse videantur. *p* Cæcis erramus in undis. *q* Præcipites ruunt in arma, quoniam ante se principibus, ut intimi sint. Horat. Od. 2. *Epod. Forumque dicat, & sibi civium Potentiorum limina.* *r* Alius. *s* Adoritur. *t* Deos domesticos aut domum. *u* Genuato poculo, gemmas ad pocula transfert. Juv. l. 5. *Sat. Propert. l. 3. v. 4.* *Nec tamen in viso pectus mihi carpitur auro, Nec bibit & gemma divite nostra Tyrio.* *a* Tyrio, à purpura pisce, cui *Sar* nomen, dicta *Sarrha*, inde Tyrus. *x* Ut habilem lectum cooperitum purpura Tyria, aut tapetis purpureis. *y* Abcondit. *z* Quod prius inoffensum, ut nunc conspiciat, defodit. *a* Incubando involvit se in aurum. *b* *Diutius soli incubuere reperitis.* *c* Æn. non ausi uti ac frui iis,

Hiberni, vel quæ *a* tardis mora *b* noctibus obstat. *c* Sin, has ne possim naturæ accedere partes, *d* Frigidus obstitit circum præcordia sanguis; *e* Rura mihi et rigui circæcant in vallibus amnes; *f* Flumina amem sylvasque *g* inglorius. *h* *o*, ubi *f* campus *g* Sperchiusque, et virginibus *h* bacchata Lacanis *i* Taygeta! *o*, qui me gelidis in vallibus *i* Hæmi *k* sistat, et ingenti ramorum protegat umbra!

l *Felix, qui potuit rerum cognoscere causas,* *Atque metus omnes, et m* inexorabile fatum *n* Subjecti pedibus, *n* strepitumque Acherontis *o* avari! *p* Fortunatus et ille, deos qui novit agrestes, *q* Panaque, *r* Sylvanumque senem, *s* Nymphasque res!

t Illum non populi *u* fasces, non *v* purpura *x* regum *y* Flexit, et infidos *z* agitans discordia *a* fratres; *b* Aut *c* conjurato descendens *d* Dacus ab *e* Istro: *e* Non res Romanæ, *f* perituraque regna: neque ille Aut doluit miserans inopem, aut invidit habenti. Quos rami fructus, quos ipsa *g* volentia rura Sponte tulere sua, carpsit: nec *h* ferrea jura, *i* Infanumque *k* forum, aut populi *l* tabularia vidit. *m* Sollicitant I. alii remis *n* freta *o* cæca, II. *p* rurnoque In ferrum; *q* penetrant III. aulas et limina regum: IV. *r* Hic spetis excidiis urbem, miserosque *t* Penates: Ut *u* gemmâ bibat, et *v* Sarrano *x* dormiat ostro: *y* V. Condit opes alius, *z* defossique *a* incubat auro:

VI. Hic stupet *a* attonitus *b* Rostris: VII. hunc *c* plausus
d hiantem

Per *e* cuneos (*f* geminatur enim) plebisque patrumque

Corripuit: VIII. gaudent *b* perfusi sanguine fratrum, *310*

Exilioque domos et dulcia limina mutant;

Atque *h* alio patriam quærunt *h* sub sole jacentem.

Agricola *m* incurvo terram dimovit aratro.

Hinc *n* anni labor: hinc patriam parvosque *o* nepotes

sustinet; hinc armenta bouum, *p* meritosque juvencos, *315*

Nec requies, quin aut pomis *q* exuberet annus,

Aut foetu pecorum, aut *r* Cerealis mergite culmi:

Proventuque oneret sulcos, *t* atque horrea vincat.

Venit hiems; teritur *u* Sicyonia bacca *v* trapetis,

Glande sues *x* læti redeunt, dant *y* arbuta sylvæ: *320*

Et varios ponit foetus *z* autumnus, et alte

litis in *a* apricis coquitur vindemia saxis.

Interea pendent dulces circum *b* oscula nati:

Casta *c* pudicitiam servat *d* domus: ubera vaccæ

Lactea demittunt; pinguesque in gramine læto *325*

inter se adversis luctantur cornibus hædi.

Ipsæ dies agitat festos; *g* fususque per herbam,

Ignis ubi in medio, et socii cratera *i* coronant,

Te *k* libans, *l* Lenæ, vocat: pecorisque *m* magistris

Velocis jaculi certamina ponit in ulmo; *330*

Corporaque *o* agresti nudant prædura *o* palæstrâ.

Hancolim veteres *q* vitam coluere *r* Sabini;

Hanc *s* Remus, et *t* frater; *u* sic fortis *v* Etruria crevit:

Scilicet et rerum facta est *x* pulcherrima Roma, *335*

Septemque una sibi *z* muro circumdedit arces.

Ante etiam sceptrum Dictæi regis, et *b* ante

a Acclamati-

onibus conva-

latis supra

mortalitatem

se effieri opi-

natus. *b* Ma-

gistratibus

pro Rostris

gerendis. E-

rant enim Ro-

stra locus an-

te Curiam,

unde edicta

publica, & ad

populum ver-

ba fiebant,

navium, ab

Antiatibus

captarum, ro-

stris adorna-

tus. In Ro-

stris Magi-

stratus seden-

tes jus dice-

bant, & ibi-

dem leges fe-

rebantur, &

conciones

habebantur.

c Famaque pe-

titur Multa

dare in vulgus:

totus populari-

bis auris Im-

pelli, plausu

que sui gau-

theat. Lucan. de Pomp. l. 1. *d* Honoris cupidum. *e* Graduum ordines in thea-

tro. *f* Quia sæpè redditur plausus plebis & patrum. *g* Totum ad se rapuit. *h* Sanguine

illi rem constant, divitiisque Conduplicant, avidi eadem cade accumulantes, Crude-

lenti in tristis funere fratres, Lucr. 3. 1. Adeoque pars victa cogitur, patria

que *g* dulcia linquere arva, ut Eclog. 1. & 9. At nos hinc alii scitantes ibimus

frons, Pars Scythiam. *i* Pro dulcibus domibus exulant ultro, ut scelerati voti com-

plantes fiant. *k* Sub aliâ regione aut climate. Horat. Od. 16. 1. 2. Quid terras alio

desert Sole mutamus? *l* Docet agricolam non otiosum esse, sed longè lætioribus

exercitationibus teneri. *m* Aravit & coluit terram. *n* Ex agricolæ labore, qui re-

bus affus in orbem anni, proventus annuus, sibi, suis, patriæ alimentum. *o* Libero-

rum suorum liberos sustentat, educat. *p* Boves aratorios, qui meruerunt ex fructu,

quem pepererunt labore suo, sustentari. *q* Valde uber aut foecundus fit. *r* Mani-

pholis calami frumentacei à Cerere inventi. *s* Frugibus abunde provenientibus.

Tot sint fruges, ut nulla sit spes in horrea posse ingeri, sed in agro reponi de-

beant. *u* Oliva, quæ optima & abunde nascitur in Sicyone civ. Laconiz. *v* Mol-

lis prælis oleatis. *x* Pingues. *y* Fructus arborum. *z* Is enim pomifer ac vinifer

est. *a* Vinum maturefcit in amphoris igni aut Soli expositis. *b* Al. ubera sc-

pterum. *c* Uxor. *d* Familia. *e* Lactis plena. *f* Agricola. *g* Prostratus ac recu-

rans. *h* Ad sacrificium cremandum. *i* Floreâ corollâ aut ferto: ut 3. Æn. magnum

atera coronis Induit: vel vino implent, quod instar coronæ labra poculi contingit.

k Propter æres lavæ xoloio Hom. Iliad. 4. *k* Sacrificans. *l* Bacche, ut suprâ

v huius libri. *m* Pastoribus, opilionibus, operum sociis. *n* Ponit certamina

gitatur, id est, signum, quod sagittis certatim delectant in alta quavis arbore:

3. l. Æn. aut palæstræ; proponitque præmia. *o* Luctatione agrestium. *p* Vitæ

officæ laudationem firmat testimonio humanis & divinis. *q* Rusticam. *r* Qui

scientes, Italiæ populi. *s* Romani, qui Rhamnenses. *t* Romulus. *u* Per agri-

culturam. *v* Hetrusci, qui Luceres. *x* Caput orbis. *y* Montes, Capitolinum, A-

ntinum, Coelum, Exquilinum, Viminalem, Quirinalem, Palatinum. *z* Sc. *u*

id est, unis mœnibus. *a* Ante Jovis regnum, qui educatus fuerat in Dictæ,

Monte Cretæ. Ante argenteam ætatem. *b* Antequam carne vescerentur mortales,

ante natis terræ fructibus contenti, nec parcerent ipsis bobus rustici operis so-

ci, Cereis ministris.

a Tarde vententibus. b Æstivis. c Quæ naturæ mysteria, si per ingenii tarditatem & cordis, à frigido crassoque sanguine hebetati, assequi & nosse non datur; secundo loco rura rustica & flumina amo, venerorque. d Existens sine gloria. e O soles! o tunica quies! onemus o fontes, etc. Martialis. 10. l. 51. Epigr. f Amœnii sunt. g Theffaliæ fl. h Lacedæmoniarum bacchantium Orgiis celebrata Taygeta, mons Lacedæmoniz. Sic Æn. 3. Bacchatamque jugis Naxon. i Montis Thraciæ. k Constituat. l Utiq; est sapiens, qui cum rerum causas sciat, quæ vera est scientia, fatum fra se videt, non ipsam mortem timet. m Inevitabile, id est, qui ipsam mortem non timet. n Animarum omnium illuc tendentium, tumultum. Unde Æn. 6. hac eadem re dicit: *Aeneas* (miratus enim motusque tumultu) Dic, ait, o Virgo, vult concursus ad æmum? Quid ve petunt anima? o Quia omnia accipit, & reddit. p Sed & foelix rusticus, qui Deorum consortio ac cultu lætus, tutus & securus agit. q Deum pastorum. r Deum sylvarum. s Orceades, Dryadas, Najadas, Napeæ. t Animum illius, Deos qui nobis agrestes, quique parvo contentus est. u Honoris magistratus Rom. quibus præerebantur fasces virgarum cum securi à lictoribus. Hor. Ep. 16. l. 34. *Ut si Detulerit fasces indigno.* v Regnandi lubido & splendor. x Sc. indumentum. y Movit, attraxit ad se. z Vexans. a Ut Eteoclem & Polyceum, Romulum & Remum. b Securus quid meditentur hostes, quid rebelles cii. Daci autem in bella profecturi Istrum jurabant, se nolle re infecta redire. c Ab æcolis Istru, ut Dacis, Getis, Germanis in Romanos conspirantibus, id est timor illorum non flexit illum. d Populus à Germanis Danubio divisus. e Non sollicitum de Imperio rebusque Romanis, stent-ne, cadant-ne. f A Romanis indicenda & ad Romanum imperium transferenda flexerunt illum. g Non condita. h Dura, inviolata. i Litibus fremens. k Judiciale, id est, locum, in quo iudicium ferri solent. l Loca Romæ in atrio Libertatis, ubi asserabantur tabulæ, id est scripta publica & literæ de prædiis, vectigalibus, portoriis, &c. m Neque Rusticæ hæc vita urbanam tantum superat, aut Philosophicam æquat: sed & alia omnia vitæ instituta & conditiones longe antecellit: quæ vel. I. nauta atque mercator inveniunt, vel II. milites, III. aulici, IV. patriæ libertatis oppressores, V. avari Bullones, VI. oratores & patroni, VII. munerarii, VIII. qui arma capeffunt ciliis. n Hor. Sat. 1. l. 1. Impiger extremos currit mercator ad Indos, Per mare pauperis fugiens, per saxa, per ignes. o occulta momento enim vertuntur, cum tranquillum esse videantur. Virg. Cæcis erramus in undis. p Præcipites ruunt in arma. q Ipsi aut se principibus, ut intimi sint. Horat. Od. 2. Epod. Forumque vitat, & supba civium Potentiorum limina. r Alius. s Adoritur. t Deos domesticos aut domum u Genunato poculo, gemmas ad pocula transfert. Juv. l. 5. Sat. Propert. l. 3. 4. Nec tamen indiviso pectus mihi carpitur auro, Nec bibit e gemma divite nostræ Tyrio, à purpura pisce, cui Sar nomen, dicta Sarrha, inde Tyrus. x Ut habere lectum coopertum purpura Tyria, aut tapetis purpureis. y Abcondit. z Quæ prius infossum, ut nunc conspiciat, defodit. a Incubando involvit se in auro. Divitiis solum incubere reperitis. 6, Æn. non ausi uti ac frui iis,

VI. Hic
 d hia
 Per e cur
 Corripu
 Exilioq
 atque k
 Agricol
 Hinc n an
 ostinet;
 Nec requ
 Ant fecu
 Proven
 Venit hie
 Glande su
 Et varios
 titis in a
 interea po
 Casta e pur
 Lactea d
 inter se a
 Ipse die
 Ignis ub
 Te k liban
 Velocis
 Corporaq
 Hanc col
 Hanc f R
 cilicet et
 Septemq
 Ante et

theatro,
 ro. f Quia
 illi rem
 gaudens
 nis is du
 affini, Pars
 notes fiant.
 valentes Soli
 exercitatio
 ite alius in
 um suorum
 nem peper
 olis calam
 Tot sint f
 eant. u O
 is, prælis o
 nictur. a V
 natrum. c
 ans. b Ad
 cetera coron
 Spartac
 v. huius
 gitarum,
 t s. l. Æn.
 uttice laud
 cientes, l
 culturam. n
 entinum, C
 s, id est, u
 monte Creta
 ponte natis
 nis, Ceteris

a Epulum publicum constituit. *b* Quod impium videtur, cum sint socii laboris. *c* Etiam optimus, aurea sæcula instituens, qui aureâ ætate regnavit in Latio agriculturamque ibidem edocuit: de quo sic Poëta noster *Æn.* 8. *Primus ab aethereo venit Saturnus Oris. Arma Jovis fugiens, &c. d* Homines. *e* Signa bellica, ut tubas, lituos, &c. *id est*, nondum erant bella. *Ovid. Met. 1. Non tuba directi, non aris cornua, Non galea, non ensis erat, sine militis usu Mollia secura peragebant ora gentes, Phœorem librum clausurus Poëta, à Martis equis, non audientibus habenas, in amicum rapiébatur; hic autem Pacis Rusticæ equis, diurnum opus emeritis, &c. confectis, labore defatigatis solvuntur colla fumantia. g* Absolvimus instrumenti materiam, magnamque operam in re rusticâ navavimus. *h* Ex diuturno labore. *i* A jugo eximendi, id est, jam faciendus est finis materiæ peractæ.

Impia quam cæsis gens est *a* epulata *b* juvencis, *c* Aureus hanc vitam in terris Saturnus agebat. Necdum etiam *d* audierant intuari *e* classica, necdum Impositos duris crepitare incudibus enses. *f* Sed nos *g* immensum spatium confecimus æquor: Et jam tempus equum *h* fumantia *i* solvere colla.

P. VIRGILII MARONIS GEORGICORUM LIBER III.

ARGUMENTUM.

VOvet Augusto templum Honoris & Monumentum *Ætæ* ritis. Equorum cura, & Boum. Taurum pugnæ. Equorum amor. Tractatio ovium & caprarum. Præcepta de lana, de canibus alendis, fugandis serpentibus. Pecorum morbis. occasio sumpta describendæ pestis, quæ grassata est per Alpina Venetas regiones.

TE quoque, magna *a* Pales, *b* et te *c* memorande *d* carmen

a Uti prioribus libris Cererem frugum, & Bacchum vini parentes, sic quoque, dona tua, id est, pabula, cum laude tua carmine describemus, ô Pales,

nemorum & pabuli Dea: in cuius honorem Romani Palilia instituerunt, *b* Et te Apollo, qui propter Amphrysium fl. pavitæcus Admeti regis Thessaliæ. *c* Nominande & memorie digne. *d* Sc. carmen, id est, in hoc libro pascua & pecora, id est, rem pastoralem pertractabimus. *e* Natis Arcadiæ pecorosas Mercurio & Pani familiaris. *f* Namque fabulosa illa, male feriatis & securas delinire poterant, omitto tanquam trita, pervulgata vilia, *g* Res carmine describendæ. *h* Occupare potuissent. *i* Myconarum, Latædæmoniorumque regem. *k* Imperiis, ut qui, Junone dictante, Herculeum ad decem labores seu certamina impulerit. *l* Qui nihil unquam laude dignum duxit aut fecerit, quo se à vituperio redimeret: ne pro festo quidem die nominandum vide Agell. 1. 2. c. 6. Quem Isocratis encomium ab infamia non vindicavit. *m* Agis Ægypti. Quis, inquit Poëta, nescit has fabulas? si quis nesciat, Mythologia per me adeat. *n* In quibus hospites immolavit: sed cum in Hercule frustra tentasset, ab eo interfectus est. *o* Carmine narratus. *p* De quo suprà 6. Eclog. *q* Ægei maris, in quâ Latona enixa Apollinem & Dianam. *r* Oenomai, Pifarum & Elidis regis, filia: dicta quæ quorum domitrix, aut bellicosa: cuius nuptias cursu & fraude Myrtili meruit. *s* lops. *t* Filius Tantalus, à quo Peloponnesus dicta est. *u* Clarus. *v* Restitutum carneo, quem Ceres esu absumperat. *x* Strenuus equis, id est, domitor equorum virtute. *y* Catus vulgares, *z* uduum spernit humum fugientem pennas. *a* Voti compotus Græcorum victor: namque ego primus, &c. *a* Ennius. Nemo me lachrymis ducit nec funera fletu Faxit: cur? volito virum per ora virum.

a Primus

Primus ego in patriam mecum (modo vita superfit) 10
 ōnio rediens deducam vertice Musas :
 primus b Idumæas referam tibi, Mantua, b palmas :
 Et viridi in campo templum de marmore ponam
 Propter aquam, tardis ingens ubi hexibus e errat
 Mincius, et tenera g prætexit arundine ripas. 15
 In medio mihi Cæsar erit, templumque i tenebit.
 Illi victor ego, et Tyrio conspectus in ostro
 centum quadrijugos agitato ad flumina currus.
 cuncta mihi, i Alpheum linquens lucosque m Molorchi,
 Curfibus et o crudo p decernet Græcia o cæstu. 20
 Ne caput tonsæ foliis ornatus q olive
 dona i feram. f jam nunc i sollempnes ducere pompas
 delubra juvat, u cæsoisque videre juvencos :
 el i scena x ut y versis x discedat frontibus ; utque
 purpurea a intexti b tollant aulaea Britannii. 25
 a foribus pugnam ex auro solidoque d elephanto
 Gangaridum faciam, victorisque arma f Quirini :
 atque hic g undantem b bello, i magnumque fluentem
 Nilum, ac i navali m surgentes ære columnas.
 Addam urbes Afæ o domitas, pulsumque p Niphaten, 30
 identemque q fuga Parthum versisque sagittis,
 et duo rapta r manu s diverso ex hoste i tropæa,
 Bisque triumphatas utroque ab litore u gentes.
 Stabunt et Parii lapides y spirantia signa,

a Primus ego
 ex Latinis,
 inito cum
 Græcis Poë-
 tis certamine,
 referam Mus-
 as Musarum-
 que præmia
 victoriæ in-
 signia, palmas
 ex Helicone
 Mantuam, è
 Græcia in I-
 talias. b Glo-
 riam & lau-
 dem, qualem
 habent palmis
 coronati, qua-
 rum Idumæ
 præstantissi-
 mæ habentur,
 id est, primus
 ego merebor
 nobili palmæ
 coronatus in
 patriam me-
 am redire.
 c Et victoriæ
 monumentum
 erigam, po-

temque Honoris templum atque Æternitatis ex marmore, Augusto Cæsari con-
 cratum. d Prope, juxta Eclog. 8. Propter aquam rivum viridi procumbit in herba,
 vid. Propter humum volitat. Ter. Adelp. Hic propter hunc assiste. e Circumfluit
 non recto tramite erranti similis. f Fluvius apud Mantuam in Padum incidens.
 Cooperit & munit. g Stabit itaque in medio templi Augusti simulachrum, Tute-
 sis sc. Dei. i Tuebitur, servabit. k Victor ego purpura conspicuus, in agro Man-
 tuano institutum in honorem Cæsaris Circenses ludos, ex more Romano, 25 ni-
 sum per factiones 4. h. e. 100. quadrigarum veteri instituto, ad ripam fluminis.
 Omnis in posterum Olympicis propè Alpheum fl. Elidos, & Nemæis, ubi Mo-
 reus excepti Herculeum hospitio, huc ad Mantuanos solennes confluit cuncta
 urbes Græcorum nostros hosce ludos cæstibus & palæstra celebratura. m A Mo-
 reus denominati. n Equorum. o Munimine manuum, quo pugiles se invicem cæ-
 runt, ex corio crudo & plumbi pleno. p Cerrabit, q Victoris in Olympiacis præ-
 dii. r Offeram Augusto, templi ipsius præsidii. s Ante constitutum templum.
 sacrificia & ludos ; quales in solennibus sacrificiis duci consuevère, per imagi-
 nationem ducere ad templa in quibus sunt Deorum sacra, delectat. u Macctatos
 propter sacrificia. w Umbraculum ad ludos scenicos exhibendos exstructum. x Quo
 dicto. y Hierax, versatilis scena hinc inde discedens. z A loco priore. a In
 palæis. b Sic acu picti, & aulaeis intexti videantur ferre velamenta parietum au-
 rum ex purpureo filo contexta. c Sc. templi, id est, in vestibulis. d Ebone. e Ex
 e & voto Poëta hoc potius, quam ex victoria parta, aut pugna commissâ cum
 gangaridis pop. Indiæ ultra Gangem. f Augusti : ex historia : tractatum in Sena-
 tu, an Augustus condito Imperio, Romulus vocaretur. Florus & Sueton. August. 7.
 g Ex Ægypto cum classe & exercitu minantes Imperio ruinam, Antonium
 Cleopatram ab Augusto divictos. h Rebus bellicis, ut armis & navibus. Anto-
 nius enim & Cleopatra duxere armatas naves quingentas in Augustum. i Valde :
 habet enim septem ostia. k Ægypti fluvium. l Columnas ex ære, rostris victarum
 avium detractis, conflatas & erectas. m Editiores. n In sculpturâ. o Ab Augu-
 sto. p Armeniæ fluvii accolæ domitos. q Fuga simulata mittentem post terga sagit-
 tas. De quibus lege Just. l. 41. r Cæsaris victoris. s Tam orientali, quam occi-
 dentali. t Spolia. Tropæum autem propriè est conversio : qui enim dux hostem in
 campum converterat, Tropæum merebatur : qui autem plenâ victoriâ consequeretur,
 Tropæum : sæpè arbor, cui hostium spolia affigebantur, Tropæum dicebatur.
 vide Æn. 11. u Bis in triumphum actas, & de quibus bis triumphatum est, sub
 Cæsare, & sub Augusto. w Dalmatas & Cantabros. Sueton. Florus. Messala
 nov. x Stabant & adornatum templi in foribus ex marmore candido, quod in
 are insula plurimum nascitur, ad vivum expressæ effigies Jovis, Dardani, Erich-
 onii, Trois, Aslaraci, Capys, Anchisæ, Æneæ, Iuli, unde gens Julia. y Quasi spi-
 rum habeant, spirare visa.

a Aslaraci

• Principis
Troiani, inde
Julius & Au-
gustus origi-
nem traxe-
runt. *b* De-
ductæ. *c* Per
Dardanum
& Electram.
d Affaraci.
• Apollo, qui
cum Neptuno
condidit Tro-
jam, *vel* cujus
oraculo moni-
tus Ilius con-
didit Ilium.
f Infra hæc
stabit invidia
non ausa his-
cere, utpote,
metuens ul-
trices Furias,
pœnas Coc-
ti, rotæ Ixi-
oniæ, saxi Si-
syphei. *g* Quia
sefe plus,
quàm invifum
eruciat: unde
Horat. *Indi-
dus alterius
macrescit re-
bus optimis.*

Vide Ovid. Met. 2. *b* Mezæram, Tisiphonem & Alecto. *i* Implacabilem
vii infernalis à perpetuo luctu denominati. *l* Quibus Ixion est religatus ad
postquam illicitos Junonis petivit amplexus. De hoc supplicio refert The-
quodque l. 2. *Illic Junonem tentare Ixionis ausi Versantur celeri nocte membra*
m Quod exsuperare non valet summum montis cacumen: de quo vide Ovid.
10. & Æn. 6. q. d. Quisque huic operi inviderit ob has Cæsaris laudes, et
sibi supplicia timere debet. *n* Sisyphi sc. *o* Dum Augusto templum de marmo-
nam. Redit ad institutum suum, quod est Georgica describere. *p* Nympha
quercum, arborum, ut supra, id est, rem agrestem. *q* Argumentum à Poë-
mine hæcenus tractatum. *r* Non parvi pendenda sed ardua. *s* Adhortatio
s Quæ segnes efficiunt, inutiles. *n* Nos ad se describendum. *m* Mons Bo-
palcus nobilis: & Bacchantium clamore. *x* Montis Laconiae, quæ canibus
nui clara. *y* Illyrii civitas equis clara. *z* Quia nemora resonando videntur
velle. *a* Duplicata resonat. *b* Paulò post, factò hoc opere. *c* Ardore factæ.
ponar carminibus meis laudare: quod reverà facit: nam Æn. 8. de scriptis
peo Æneæ pugnam & Actiacum bellum, quod gessit Augustus cum Antonio
gusti. *f* Extollere. *g* Filii Laomedontis & fratris Priami, cujus prima origo
à Dardano & Electra, id est, quot anni sunt à te usque ad mundi principium
thoni longævitæ nota est ex Auroræ voto, & fabalis. *h* *Secunda libri pars.*
juvet equos alere alipedes ad cursum & certamina in-Olympicis aliisve ludis
strenuos ad laborem & arandum, matres in utroque genere, equas sc. & vac-
caræ eligat ad generationem. Horat. Od. 1. l. 1. *Sunt quos curriculo pul-
lympicum Collegisse juvat, metaque servatis Eborata rotæ, palmaque nobili Tro-*
dominus crebit ad Deos. *i* Cum admiratione affectans. *k* Alit. *l* Vacca optima
m Magnum & deforme. *n* Crassa & longa. *o* Pelles dependentes sub collo.
sura proportionabilis cæteris membris. *q* Curvis. *r* Hirsutæ, pilosæ. *s* Nig-
t Albo colore immixtis. *n* Nolens præ torvitate subire aratrum. *p* Peters
nitans. *x* Facie, ut secundum faciem, id est, habens faciem similiorem
quàm vaccæ, id est, masculo quàm foemellæ. *y* Alta, procera. *z* Usque ad
demissâ. *a* Purgat, delet, sicut scopis verritur atrium, id est, cauda sit
b Partum. Dea partus pro partu ponitur. *c* Admissiones, coitus. *d* Catas
Deo nuptiarum Hymenæo: *Membranula virginitalis claustrum.* *e* *hæc*
ætas, id est, antè quartum annum & post decimum. *f* Genituræ, propago

• Affaraci proles, *b* demissæque *c* ab Jove gentis
Nomina: Trosque *d* parens, et *e* Trojæ Cynthius
f Invidia *g* infœlix *h* Furias amnemque *i* severum
k Cocyti metuet, *l* tortosique Ixionis angues,
Immanemque rotam, et *m* non exsuperabile *n* saxum
o Interea *p* Dryadum sylvas saltusque sequamur
q Intactos, tua, Mæcenæ, *r* haud mollia iussa.
Te sine nil altum mens inchoat. *s* en age, *t* segnes
Rumpe moras: *u* vocat ingenti clamore *v* Citharon,
Taygetique *x* canes, domitrixque *y* Epidaurus equum
Et vox *z* assensu nemorum *a* ingeminata remugit.
b Mox tamen *c* ardentes *d* accingar dicere pugnas.
e Cæsaris, et nomen fama tot *f* ferre per annos,
g Tithoni prima quot abest ab origine Cæsar.
h Sen quis, Olympiacæ *i* miratus præmia palmæ,
k Pascit equos; seu quis fortes ad aratra juvencos;
Corpora præcipue matrum legat. *l* optima torvæ
Forma bovis, cui *m* turpe caput, cui *n* plurima cervix
Et crurum tenuis à mento *o* palearia pendet.
Tum longo nullus lateri *p* modus: omnia magna:
Pes etiam, et *q* camuris *r* hirtæ sub cornibus aures.
Nec mihi displiceat maculis *s* insignis et *t* albo,
Aut *x* juga detrectans; interdumque *y* aspera cornu
Et *z* faciem tauro propior, quæque *y* ardua tota,
Et gradiens *z* ima *a* verrit vestigia cauda.
Ætas *b* Lucinam, justosque pati *c* hymenæos
Desinet ante decem, post quatuor incipit annos:
d Cetera nec *e* fœturæ habilis, nec fortis aratris.

area, a superat gregibus dum læta juvenus,
 re mares: mitte in Venerem b pecuaria c primus,
 que aliam ex alia generando d suffice prolem. 65
ma quæque dies miseris mortalibus ævi
ma fugit: g subeunt morbi, h tristisque senectus.
ber, & dure i rapit inclementia mortis:
 oper kerunt, quarum l mutari corpora malis.
 oper m enim n refice: ac, ne post o amissa requiras, 70
 neveni, et sobolem q armento r fortire quotannis.
 pecnon et pecori est idem delectus equino.
 modo, r quos in spem statues submittere u gentis,
 pceptum w jam inde a teneris impende x laborem.
 continuo pecoris generosi pullus in arvis 75
 nus ingreditur, et z mollia crura a reponit.
 nus et ire b viam, et fluvios tentare c minaces
 det, et d ignoto sese committere ponti:
 ranos horret e strepitus. illi f ardua cervix,
 argutumque caput, h brevis alvus, obesaque terga: 80
 luxuriatque toris animotum pectus: k honesti
 fides, glaucique; color deterrimus albis,
 gilvo. tum, si qua sonum procul arma dedere,
 re n loco nescit: n micat auribus, et tremit artus;
 collectumque p premens q volvit sub naribus r ignem: 86
 densa f juba, et dextro jactata r recumbit in armo.
 duplex w agitur per lumbos spina, w cavatque
 ilarem, et x solido graviter sonat ungula x cornu.
 is y Amyclæi domitus z Pollucis habenis
 ilarus, et, quorum Graii a meminere poetæ, 90
 aris b equi c bijuges, et magni d currus Achillis.
 lis et ipse jubam cervice effudit equinâ
 jugis adventu f pernix g Saturnus, et altum
 non hinnitu h fugiens implevit i acuto.
 nuncquoque ubi aut morbo gravis, aut jam segnior
 annis 95

a Dùm su-
 perstat ætas
 sceturæ habi-
 lis, admissuræ
 vacent, quò
 perpetuetur
 soboles, &
 conservetur
 species. b Pe-
 cora. c Cùm
 primum con-
 gruerit.
 d Submini-
 stra, substi-
 tue. e Et quia
 fluxu omnia
 sunt, avolat-
 quæ ætas ve-
 geta, subitque
 ætatis lex in
 fundo: mu-
 tandi subinde
 & mares &
 foeminae ef-
 fectæ vegeti-
 cribus, ne in-
 tereat aut de-
 generet sobo-
 les. f Undè
 Ovid. de Ar-
 te: Cito pede
 labitur ætas,
 Nec bona tam
 sequitur,
 quam bona pri-
 ma fuit. Et
 Juv. Sat. 9.
 Festinat enim
 decurrere ve-
 lox Fleculus

ma, miseraque brevissima vita Portio; dum bibimus, dum ferta, unguenta, puel-
 lissimus, obrepit non intellecta senectus. g Subsequuntur. h Ter. Phor. Ipsa se-
 nectus est, Horat. Multa senem circumveniunt incommoda. i Delet & existit.
 k Mares & præcipue vaccæ. l In melius. m Itaque. n Suffice, ut succedatur
 oris, Metaph. a foro & judice: aut reforma in melius. o Genus bonorum ar-
 tuum degenerando ad interitum intendisse. p Præveni. q Reficiendo. r Elige.
 item quoque diligentia adhibenda est circa equos, ut corpora præcipue matrum
 r item, ut quotannis soboles armento eligatur. s Admissarium & equum, id
 qui admittantur ad generationem. u Generis & gregis equini. w Jam inde
 allo: ut à generosis parentibus descendat. x Diligentiam & curam illis equis.
 x ut natus est. Tradit jam equi nobilis generosique signa. z Facili motu, &
 l. Iterum ponit, reducit alterno crurum explicatu. b Insolitam & periculo-
 sâ. c Turbidos & tumidos. d Per quem prius iter non fecerat. e Ut arborum ven-
 concussarum, & similibus. f Excelsa, sublata, erecta. g Exiguum, breve.
 substricta. h Abundat pulpis. k Pulchri, & qui merentur honorem sunt pulli aut
 rubri cum splendore, & cærulei, subvirides cum nigro commixto. l Et qui in
 vilas, id est, subcroceas habent maculas. m Uno eodemque. n Arrigit & rur-
 deprimat aures, & habet membra trementia ex animorum vehementiâ. o In-
 dando. p Al. fremens. q Elatis naribus proflabit animosos spiritus. r Callidum
 tum atque anhelitum. s Juba colli est illi. t Quiescit, reponitur. u Deducitur.
 ingrediens ejicit. x Habens cornu solidum & integrum, non fissum. y Apud A-
 rctias, Laconiz urbem, orti. z Aequè domitoris equorum ac Castoris, quorum
 tique alternis inservit Cyllarus: non secus ac Castor & Pollux Castores dicti
 a. Mentionem fecerunt. b Dimos & Phobos. c Bini jugum trahentes in cur-
 Martis. d Equi trahentes currum strenui Achilles, Xanthus, Balius, Pedafus.
 effectus equus. f Celeriter currens, quia equus. g Saturnus Phyliram compressit,
 serventu uxoris Opis, se in equum convertit, fugitque in Pelion Thessaliz mon-
 tē. h A facie conjugis. i In signum ferocis animi prolato. k Bellatorem equum
 admissarium, licet optimum.

a Deficit,

a Deficitur à viribus. b Contine domi, & se- grega ab e- quabus ne co- eat. c Est leg- nis ad coitum. d Martis ; non Veneris, de quā jam antē. e Inuti- lem & minūs gratum. f Concerta- mina equo- rum. g Quan- doque, ali- quando. h Sc. crepat : quia cū ipsum combustibile non sit capax vehementis caloris, nec habeat vim resistendi, citō exstinguitur & languet ignis. i Ex- candescit in vanum, quia non potest rebellare. k Animositatem equi ad- missarii. l Deinde notabis. m Ad quas eas destines. n Qualem prolem parentes- jus progenuerint olim. o Quæ gloriæ cupido eos incenderit, an victores exstiterint, victi doluerint. p Victoriæ. q Exspatiatur in descriptionem curulis car- minis. r Certamine curuli, in quo præcipites currunt. s Equi simul rapuere. t cū quadrigæ protrahuntur, quasi ruant, fusim emissi carceribus, id est, repa- seu locis, ubi prius arcebantur. u Carceribus. v Attentæ sunt ad victoriam. w rigarum aut spectantium. x Salientia de spe victoriæ. z Invadit, ferit. a Sollicitas. b Juvenes aurigæ. c Scuticā, flagello ex chordis intortis. d Inclinato capite, qui protrahant equos, habenas laxant. e Præceps fertur, ut volare videatur, vehemen- ti tractu equorum. f Ex subito motu. g Sublimiter. h Capacem, ac si vacuum. i Nec mora, nec requies inter datur ulla. Lucret. 4. l. k Est, aurigis & equis. l Nubes seu globus in morem nubes ex arena flava collectus erigitur, à pedibus antum- forum equorum excitatus. m Ipsi equi humesciunt. Proprii sudoris. n Et arborum sequentium equorum. o Epiphonema. p Cupiditas. q Equis. r Docet, qui prae- fuerint equorum domitores. s Vulcani & Telluris filius : qui primus dicitur ar- drigis usus, ut decentius celaret pedes suos anguineos Plin. l. 7. Ovid. 2. Met. lli aliis hoc inventum dederunt. t Raptim procurrentibus. u Centauri Peletionum montem Thessaliæ incolentes. v Modum ducendi equos in gyros. w Equi. x Equino. z Equum, inquit Agell. l. 10. cap. 5. & alii. Sic vector, qui vehemē- potest tamen ipse equus intelligi. Lapithæ docuere equitem in armis insulare solo, & fingere equi gyantis glomeratos gressus. a Superbi animi indices. b Illis est. c Docendi equum i. sultus & ingressus. d Equilones & magistri equi quæ- runt annis, animis & cursu acrem ; quibus muniis nisi claret, frustra erit bello victor, frustra patriam præ se feret aut parentes. e Ut sciat gressus glomerare superbos. f Fugaverit. g Nobilis equus. h Supra Georg. 1. Eliadum palmarum equarum. i Aptum dicit equi Argos, direque Mycenæ. Horat. k Descendit que ab ipso equo, quem Neptuni percussa tridente tellus edidit. l His annis d- nimis in equo annotatis. m Magistri armentorum diligenter curant. n Admittit. o Taurus ille, quem patrem maritumque gregis designavere, elegere, saginentur be, ut Veneri sufficiat, prolemque similem signat. p Implere.

Florentesque *b* secant herbas, *c* fluviosque ministrant,
 Farraque; ne blando nequeat superesse labori;
 Invalidique patrum *c* referant jejunia nati.
 Ipsa autem macie tenuant armenta *g* volentes:
 Aque, ubi concubitus primos jam nota volupras
 Sollicitat, frondesque negant, et fontibus arcent:
 Ape etiam *i* cursu quatunt, et sole fatigant,
 Cum graviter *i* tonsis *m* gemit area frugibus, et cum
 Surgentem ad Zephyrum paleæ *o* jactantur *p* inanēs.
 Hoc faciunt, nimio ne *r* luxu obrusior usus
 genitali *f* arvo, et *r* sulcos oblimet inertes:
 Sed *m* rapiat sitiens *v* Venerem, interiusque *re*condat.
 Cursus cura patrum *y* cadere, et succedere *z* matrum
 incipit, *a* exactis gravidæ cum *a* mensibus *b* errant.
 Non illas gravibus quisquam juga ducere plaustris,
 Non saltu superare viam sit passus, *d* et acri
 Carpere prata fuga, fluviosque innare *c* rapaces.
 Altibus in *f* vacuis pascant, et plena *g* secundum
 flumina: *b* muscus ubi, et viridissima gramine ripa,
 peluncæque *i* tegant, et *k* laxa procubet umbra.
 Est lucos Silari *m* circa ilicibusque virentem
 Clarimus Alburnum *n* volitans, cui nomen *o* asilo
 romanum est, *p* æstron Graii vertere vocantes;
 Alper, *r* acerba *s* sonans: quo tota exterrita *t* sylvis
 Dissingunt armenta; *u* furit mugitibus æther
 Concussus, sylvæque et *w* siccæ ripa *x* Tanagri.
 Hoc quondam monstro horribiles exercuit iras
 machia Juno *z* pestem meditata juvenæ.
 Hunc quoque (nam *b* mediis fervoribus acrior *c* instat)
 arcebis gravido pecori, armentaque pascēs
 Sole *c* recens orto, aut *d* noctem ducentibus astris.
 post partum cura in vitulos traducitur omnis:
 Continuoque notas et nomina gentis inurunt:
 ut quos aut pecori malint *g* submittere habendo,
 aut aris servare sacris, aut scindere terram,
i campum *b* horrentem fractis invertere glebis.
 cetera pascunt virides *i* armenta per herbas.
 Tu, quos ad *i* studium atque usum formabis *m* agrestem,
 quasi limo repleat. *n* Matrix. *w* Equarum semen. *x* Claudat meatus. *y* Defice.
z Equarum. *a* Mensibus aliquot à conceptu, ubi jam prægnantes vicinæ sunt
 partui. *b* Pascuntur. *c* Laborum immunes, ne abortiant, liberè vagentur per ne-
 boræ. *d* Et cursu veloci, fugienti simili, carptim transire prata. *e* Omnia immixta
 cum rapientes. *f* Apertis. *g* Propè. *h* Lanugo viridior. *i* Protegant equas à sole.
 Umbra à faxis derivata longè extendatur, ut in ea gravidæ recubent. *j* In Luca-
 ubi Silarus flumen & Alburnus mons, est insectum quoddam, Latine Asilus.
 præce *k* dictus, qui miseris modis vexat armenta. *m* Propè. *n* Volitans
 ænis. *o* Hellenismus. *p* Quia furorem, quem æstron vocant, animalibus, quæ per-
 quiritur, inducit. *q* Aculeo aut morsu. *r* Acerbè: Nomen pro adverbio. Hellenis-
 mus. *s* Volatu. *t* Per sylvas. *u* Furorem taurorum & boum resonat. *w* In æstate.
 Pl. Lucaniz. *y* Hujusmodi æstro ulta est Juno pellicem Iô, Inachi filiam, à
 ove in vaccam mutatam, ut lateret uxorem: quo æstro agitata se in mare præci-
 pitavit. Ovid. Met. 1. *z* Furorem exercens & inferens. *a* Volitantem, id est, æ-
 rum aut Asilum. *b* Sub medio æstu solis, qui ferè est paulò post meridiem.
 Volitans. *c* Manè aut vesperi. *d* Recenter. *f* Signum notis domini, generis, pa-
 tris, & cui destinentur muneri, soboli propagandæ, sacrificiis, aut agriculturæ.
 Supermittere. *g* Asperum & herbosum. *i* Vaccæ juniores, ut supra; Ipsa autem
 acie tenent armenta, id est, vaccas, discretas à maribus. *k* Ratio domandi ju-
 veniorum à teneris & gradatim. *l* Exercitium. *m* Agrorum colendorum.

a Al. Puben-
 tes. *b* Abscin-
 dunt ei. *c* A-
 quam fluvia-
 lem quâ pin-
 gues fiant.
d Frumenta
 pingua.
e Pulli repræ-
 sentent maci-
 lentiam. *f* E-
 quas aut vac-
 cas jejunio
 macerant ma-
 gistri armen-
 torum, cursu,
 sole, labore, a-
 rez lassandæ,
 quo melius
 concipiant.
g De industria
h Quærit. *i* Ad
 cursum impel-
 lunt. *k* Die
 medio. *l* In-
 tercisis.
m More ge-
 mentium pre-
 mitur. *n* Mol-
 lius stantem.
o Ad purgati-
 onem frugum.
p Sine tritico.
q Magistri
 extenuant sic
 armenta.
r Obesitate &
 pinguedine.
s Utero, natu-
 talibus. Ho-
 nestæ Meta-
 phora. *t* Re-
 ceptacula se-
 minum hebe-
 tata claudat

a Et rationem institue.

b Flexibiles & dociles sunt ad faciendum,

quod volumus. *c* Juven-

corum. *d* Apta gubernari,

mollis & non dura. *e* Solu-

tos, non prementes. *f* Cir-

culos seu torques vimine-

os, *g* Domita & ultro se

submittentia. *h* Aptatos ex

ipsis circulis, id est, ex eo

quod pares circulos per-

passi sunt. *i* Juven-

corum consentientes ac pariter tra-

hentes æqualium virium.

k Simul & conjunctim

incedere. *l* Non onus-

ta. *m* Discant celerius

incedere. *n* Laborans.

o E fago factus. *p* Strepi-

tum validum facit, *q* Ro-

tas sibi annexas. *r* Ære

munitus ac fortis. *s* Juven-

corum vitulis adhuc domandis. *t* Edules seu minutas

enim esca juvencorum. Sic infra 4. Georg. *vescumque papaver.* *u* Quæ iam pepererunt. *x* Sicut patribus, id est, majoribus

solebant, qui lactis studiosi erant. *y* A candore lactis. *z* Vasa, in quæ mulsæ

id est, non mulgebis matres. *a* Totum lac uberum suorum expendent in

vitulos ad aratra destinatos. *b* Docuit, quæ cura sit circa boves generandos

candos, domandos habenda; jam ad equos transit. *c* Cura. *d* Equestres ad bella

e Aut in certamine Olympico curru contendere; quæ Alpheus alluit Pisam,

dum Elidos regionis, ubi sacer est Jovi lucus. *f* Celerrime decurrentes, *g* Ge-

qui animos bellantium indicant. *h* Virorum animose bellantium. *i* Pati com-

& lituorum stridorem, quibus equites accendi solent, nec non strepitum

tium rotarum. *k* In stabulo. *l* Sentire blandimenta & popysinata à manu

equorum. *m* Molliter palpatæ. *n* Pullus. *o* Dum annis tener & operum rudis

laborat. *p* Annus. *al. aras.* *q* Carptim, statim efficere gressum in morem

r Arte factis & decentibus. *s* Alterna glomeret volutetque crura. *t* Camp-

plos & patentes. *u* Discat esse velox. *v* A regionibus Scythicis, super quæ

Boreas. *x* Nubilosus & pluviosus. *y* Cœpit flare. *z* Tempestatas. *a* Sine

b Dispergit, dissipat, & in diversas regiones fert. Lucret. 1. lib. *Et núbila*

Jam vitulos hortare, *a* viamque insiste domandi, Dum *b* faciles animi *c* juvenum, dum *d* mobilis ætas.

Ac primum *e* laxos *f* tenui de vimine circlos Cervici subnecte: dehinc, ubi *g* libera colla

Servitio assuerint, ipsis *h* è torquibus aptos Junge *i* pares, et coge *k* gradum conferre juvencos:

Atque illis jam sæpe rotæ ducantur *l* inanes Per terram, et *m* summo vestigia pulvere signent.

Post valido *n* nitens sub pondere *o* faginus axis *p* Instrepat, et *q* junctos temo trahat *r* æreus *g* orbes.

Interea *s* pubi indomitæ non gramina tantum, Nec *t* velsas salicum frondes, ulvamque *u* palustrem,

Sed frumenta manu carpes sata: nec tibi *v* fœtæ *x* More patrum *y* nivea implebunt *z* mulctralia vacca.

Sed *a* tota in dulces confument ubera natos. *b* Sin ad bella magis *c* studium, *d* turmasque feroces,

e Aut Alpheæ rotis prælabi flumina Pisæ, Et Jovis in luco currus agitare *f* volantes;

Primus equi labor est, *g* animos atque arma videre *h* Bellantum, *i* lituosque pati; tractuque gementem

Ferre rotam, et *k* stabulo frenos audire sonantes. Tum magis atque magis *l* blandis gaudere magistri

Laudibus, et *m* plausæ sonitum cervicis amare. Atque hæc jam primo depulsus ab ubere matris

n Audiatur, inque vicem det mollibus ora capistris Invalidus, *o* etiamque tremens, etiam inscius ævi.

At, tribus exactis, ubi quarta accesserit *p* æstas, *q* Carpere mox gyrum incipiat, gradibusque sonare

r Compositis, *s* sinuetque alterna volumina crurum; Sitque laboranti similis: tum cursibus auras

Provocet, ac per *t* aperta volans, ceu liber habenis, *u* Æquora, *v* vix summâ vestigia ponat arenâ:

Qualis, *x* Hyperboreis Aquilo cum *y* dentus *z* ab ora *a* arida *b* diffusus

y incubuit, Scythiæque *z* hiemes atque *a* arida *b* diffusus Nubila: tum segetes altæ campique *c* natantes

Lenibus *d* horrescunt flabris, *e* summæque sonorem Dant *f* sylvæ, longique *g* urgent ad litora fluctus.

h Invalidus, *i* etiamque tremens, etiam inscius ævi. At, tribus exactis, ubi quarta accesserit *p* æstas,

q Carpere mox gyrum incipiat, gradibusque sonare *r* Compositis, *s* sinuetque alterna volumina crurum;

Sitque laboranti similis: tum cursibus auras Provocet, ac per *t* aperta volans, ceu liber habenis,

u Æquora, *v* vix summâ vestigia ponat arenâ: Qualis, *x* Hyperboreis Aquilo cum *y* dentus *z* ab ora

a arida *b* diffusus *y* incubuit, Scythiæque *z* hiemes atque *a* arida *b* diffusus Nubila: tum segetes altæ campique *c* natantes

Lenibus *d* horrescunt flabris, *e* summæque sonorem Dant *f* sylvæ, longique *g* urgent ad litora fluctus.

h Invalidus, *i* etiamque tremens, etiam inscius ævi. At, tribus exactis, ubi quarta accesserit *p* æstas,

q Carpere mox gyrum incipiat, gradibusque sonare *r* Compositis, *s* sinuetque alterna volumina crurum;

Sitque laboranti similis: tum cursibus auras Provocet, ac per *t* aperta volans, ceu liber habenis,

u Æquora, *v* vix summâ vestigia ponat arenâ: Qualis, *x* Hyperboreis Aquilo cum *y* dentus *z* ab ora

a arida *b* diffusus *y* incubuit, Scythiæque *z* hiemes atque *a* arida *b* diffusus Nubila: tum segetes altæ campique *c* natantes

Lenibus *d* horrescunt flabris, *e* summæque sonorem Dant *f* sylvæ, longique *g* urgent ad litora fluctus.

h Invalidus, *i* etiamque tremens, etiam inscius ævi. At, tribus exactis, ubi quarta accesserit *p* æstas,

q Carpere mox gyrum incipiat, gradibusque sonare *r* Compositis, *s* sinuetque alterna volumina crurum;

Sitque laboranti similis: tum cursibus auras Provocet, ac per *t* aperta volans, ceu liber habenis,

u Æquora, *v* vix summâ vestigia ponat arenâ: Qualis, *x* Hyperboreis Aquilo cum *y* dentus *z* ab ora

a arida *b* diffusus *y* incubuit, Scythiæque *z* hiemes atque *a* arida *b* diffusus Nubila: tum segetes altæ campique *c* natantes

Lenibus *d* horrescunt flabris, *e* summæque sonorem Dant *f* sylvæ, longique *g* urgent ad litora fluctus.

h Invalidus, *i* etiamque tremens, etiam inscius ævi. At, tribus exactis, ubi quarta accesserit *p* æstas,

q Carpere mox gyrum incipiat, gradibusque sonare *r* Compositis, *s* sinuetque alterna volumina crurum;

Ille volat, simul arva fuga, simul æquora *b* verrens.

Hic vel ad *d* Elei metas et maxima *d* campi

indabit spatia, et spumas *c* ager ore cruentas:

Belgica vel *f* molli melius *g* feret *b* effeda collo.

Tum demum crassa magnum *i* farragine corpus 205

Crescere jam domitis finito. namque *k* ante domandum

ingentes tollent animos, *l* prensique *m* negabunt

Verbera lenta pati, et duris parere *o* lupatis.

Sed non ulla magis vires industria firmat, 210

Quam Venerem et *q* cæci stimulos avertere amoris,

Sive boum, sive est cui gratior usus equorum.

Atque ideo tauros *r* procul atque in *s* iola *t* relegant

Pascua, post montem *u* oppositum, et trans flumina *w* lata:

Aur *x* intus clausos *y* satuta ad præsepia servant.

Carpi enim z vires paulatim, a urisque videndo

Femina: nec nemorum patitur *c* meminisse, nec herbæ.

Dulcibus *d* illa quidem illecebris et sæpe superbos

Cornibus inter se *e* subigit decernere *f* amantes:

Pascitur in magna sylva formosa juvenca:

Illi *i* alternantes multa vi prælia miscent 220

Vulneribus crebris: *l* lavit ater corpora sanguis,

Verisque in *n* obnixos urgentur cornua vasto

Cum gemitu. *o* reboant sylvæque et magnus *p* Olympus.

Nec mos bellantes una stabulare: sed *q* alter

Victus abit, longæque ignotis *s* exulat oris;

Multa gemens ignominiam *w* plagasque *x* superbi 225

Victoris; tum, quos amissit inultus, *x* amores;

Et stabula aspectans regnis excessit *z* avitis.

Ergo omni curâ vires exercet, et inter

Dura jacet *a* pernox *b* instrato saxa cubili,

Frondibus *c* hirsutis et carice pastus acutâ:

Et *d* tentat sese, atque *e* irasci in cornua discit

Arboris obnixus trunco: ventosque laceffit

Scibus, et *f* iparsa ad pugnam *g* proludit arena. 230

nis asperimis, instar lupinorum dentium ferratis. Ovid. Et placido duos accipit

lupos. Neque tamen sagina farrea tantum valet ad incrementa boum & equo-

rum, firmandasque ipsorum vires; quantum continere *a* Venere, in longinqua

pascua, mares ablegatos. *q* Latentis aut excecantis homines. *r* A vaccis. *s* A vaccis

pecora. *t* Ablegant, remouent magistri pecorum. *u* Non tam transitus prohibendis

cratibus, quam ut aratarum foeminarum desiderium æquius ferant, habeantque ardo-

rum refrigerium ab interfluentibus aquis. *w* Ne possint tranare. *x* In stabulis. *y* Plena,

et ipsos saturantia. *z* Masculorum. *a* Incendit marium animos dum videtur. Gerun-

tium passivæ significationis: sicut in Bucol. cantando *rumpitur angus*, *b* Vacca &

æquevis alia. *c* Masculum sc. *d*. Foemella, ut vacca. *e* Cogit decertare, pugnare.

f Tauros: quorum pugnam descripturus est. *g* Secura sc. amorum. *b* Tauri amantes

h inter sese multa vi vulnera miscent, Cornuæque obnixi, &c. 12. En. *i* Alternatim

vim inferentes. *k* Se crebro vulnerando. *l* Lavat, inficit corpora taurorum. *m* Ob-

versa in alterutrum. *n* In obnitentes & oblucentes tauros imprimuntur. *o* Boa-

rum referunt & magitum per sonum Echo. *p* Coelum. *q* Taurorum. *r* Lucanus hac

comparatione utitur lib. 2. Statius 2. Thebaid. & Silius 16. *s* Extra solum suum

statum agit. *t* Multum, valde. Cic. Ep. fam. l. 6. *u* Multa Deos veneratus. Idem:

v multa peccas. Et hic l. 4. Multa reluctanti. *w* Vulnera. *x* Etati propter victo-

riam: quia geminat victoria vires. *y* An icam iuvercam. *z* Et respiciens pascua, in

quibus dudum imperaverat vaccis. *a* In quibus majores sui dominati sunt. *b* Ob-

stinatus, ut se austeritate reficiat, & pernoctans. *c* Non strato, nudo & aspero.

d Spinosus. *e* Experitur. *f* Iratus experitur cornuum vires in arboris trunco, tan-

quam ad palum exerceat se. *g* Pedibus. Unde in Bucol. ait: Jam cornu petas, &

pedibus qui spargat arenam. *h* Facit præludium & exordium ad pugnam.

a Ventus,

Aquilo. *b* Æ-

quans & quæ-

scopis pur-

gans. *c* Equus

sc. qui sicut

Aquilo super-

volat. *d* Cur-

rendi termi-

nos, id est,

curuli certa-

mine, quod in

Elide, Pello-

ponnesi urbe,

fit: & est spe-

cies pro gene-

re. *e* Excutiet.

f Domito non

rebelli.

g Trabet, id

est, vel erit e-

quus cursor,

vel vegetarius.

h Vehicula &

currus Belgis

in usu ad vi-

am, & olim

ad prælia. *i* s.

sedum propriæ

est genus cur-

rus Gallici.

k Nutrimentis

ex farre facto

l Priusquam

domiti fue-

rint: Quando

capuntur ad

domandum.

m Nolent.

n Flagella

molliâ. *o* Fræ-

redit ad
hostem nuper
victorem, re-
novat praeli-
um, debellat,
profigit.

Tractum a re
militari, ubi
sunt vexilla.
Impetuosus.
Negligenter
propter par-
tam victori-
am agentem.

d. *Æn.* II.
Qualis ubi al-
terno procur-
rent, &c.

Curvaturam
volubilitatem
aquæ, id est,
ut fluctus ex-
citatur in me-
dio mari, le-
niter paula-
timque per a-
quas depelli-
tur. Et post-
quam. Scopu-
los. Imma-
niter. Et
stat æqualis
ipsi scopulo,
cui impellitur
fluctus. E
fundo maris.

Ebullit.
m. Gyris &
scaturigini-
bus. Quia
humidam aut
terræ profun-
dè permixtam.

Post, ubi collectum robur, viresque resectæ,
a Signa movet, b præcepique c oblitum fertur in hostem.
d Fluctus ut in medio cæpit cum albescere ponto,
Longius, ex altoque e sinum trahit; f utque volutus
Ad g terras, h immane sonat per saxa, i nec ipso
Monte minor procumbit: at k ima l exastuat unda
m Vorticibus, n nigramque alte o subiecit arenam.
p Omne q adeo genus in terris hominumque ferarumque
Et r genus æquoreum, pecudes, s pictæque volucres,
t In furias ignemque u ruunt. w amor omnibus idem.
Tempore x non alio catulorum oblita læna
Sævior erravit campis: nec funera s vulgo
Tam multa a informes urli b stragemque dedere
Per sylvas. tum c lævus aper, tum d pessima tigris.
Heu, e male tum Libyæ f solis errat in agris!
Nonne vides, ut tota g tremor h perterrent equorum
Corpora, si tantum i notas k odor attulit i auras?
Ac neque eos jam frena virum, neque verbera sæva,
Non scopuli, rupeque cavæ, atque l objecta retardant
Flumina, correptos undâ m torquentia n montes.
o Ipse ruit, dentesque Sabellicus p exacuit sus,
Et pede q profubigit terram, fricat r arbore costas,
Atque hinc atque illinc humeros ad vulnera s durat.
Quid i juvenis, magnum cui versat in ossibus u ignem
Durus amor? nempe abruptis turbata procellis
w Nocte natat cæcâ ferus x freta: y quem super ingens
z Porta tonat cœli, et scopulis illis a reclamant
Æquora; nec miseri possunt revocare parentes,
Nec moritura super crudeli funere b virgo.
Quid lynces Bacchi e variæ, et genus acre luporum,
Quid canum? quid, quæ d imbelles dant prælia cervi?
Scilicet ante e omnes furor est insignis equarum:
Et f mentem Venus ipsa dedit, quo tempore g Glauci
Potniades h malis membra absumpsere quadrigæ.
i Illas ducit amor k trans Gargara, transque l sonantem

o sursum iactat. p Hac regna tenet puer immitis, spicula cuius feni-
an imis Carulis undis grex Nercidum, Flammamque nequit relevare mari mox emittit
sani bellua Ponti, Senec. Hipp. q Certè omnino. r Pisees. s Pulchræ, sverificæ
res. t In furialis amoris ardorem. u Præcipientes currunt. w Omnia hæc amant,
eodem modo sævus & vehemens est. x Quam quo furit libidine amatque, y
campos. z Passim. a Turpes, immanes. b Prostrationem cadaverum. c Tempus
amorum. d Immanissima. e Periculosè. f Desertis. g Inpetens ex titillatione
nerea, dum erumpere laborat, trepidans. h Afficiat. i Flatum & spiritum notat
equis. k Equarum. Nota est historia equi Darii. l Interposita. m Volventia, n
gentes lapides & scopulos. o Ipse porcus, qui plurimus est in Sabinis, præce-
fertur tempore amorum, id est, aper quilibet. Species pro genere. p Inter
terendo, non ad saxa aut arbores, ut alii volunt. q Effodit. r Ad Arborem. s
ricat se luto, induratque ad praelium. Arist. 6. Hist. Anim. c. 18. Plin. l. 8.
52. t Leander egit? ex Muleo, Ovidio, in Ep. Heroid. u Amoris. w Oblata
quod & Leander ipse apud Ovidium ad Heronem suam scribens ait; Non tu
cliptens (namque est meminisse voluptas) Cum fortibus patriis egredisbar amas.
mora deposito pariter cum veste timore, iactabam liquido brachia lenta mari. x Hero
spontum. y Juvenem. z Aer. a Magnum sonitum contrâ mittunt. b Hero,
decreverat iam tum mori. Ovid. Si tibi non pareis, dilecta parce puella: Quam
quam, nisi te sespite, sospes erit. c Maculosa, quæ Bacchi curram trahere fingit
tur. d Si conjugio timere suo, poscunt timidi prælia cervi, &c. Sen. Hipp. e
amores. f Talem impetum amoris. g A Glaucio educatæ. Glaucius, filius Sisyph-
sprevit sacra Veneris: irata Dea equas ipsius stimulis suis furia vit, ita ut Glaucio
decerperent juxta Potniam, Bœotia urbem, non procul à Dirce. h Maxillis
dentibus membra Glaucii dilaceraverunt. i Fert & impellit equas. k Trans montes
& flumina. Ascensus fl. Myliæ. l Impetu aquarum.

Ascanium : *b* superant montes, et flumina tranant. 270
 Continuoque *c* avidis ubi subdita flamma medullis,
 Vere magis (quia vere calor redit ossibus) illæ
 Ore omnes veræ in Zephyrum stant rupibus altis,
 Exceptantque leves auras : et sæpe sine füllis
 Conjugiis, vento gravidæ (mirabile dictu)
 Saxa per et scopulos et *g* depressas convalles
 Diffugiunt ; non, Eure, tuos, neque solis ad ortus ;
 In Boream *b* Caurumque, aut unde *i* nigerrimus Auster
 Nascitur, et *k* pluvio contristat frigore cælum.
 Hinc demum, *m* hippomanes vero quod nomine dicunt
 Pastores ; lentum distillat ab *n* inguine virus. 281
 Hippomanes, quod sæpe *o* malæ *p* legere novercæ,
 Mucueruntque herbas, et *q* non innoxia verba.
 Sed fugit interea, *f* fugit *irreparabile tempus*,
 Singula dum capri circumvectamur *t* amore. 285
 Hoc satis armentis. *w* superat pars altera *x* curæ,
 Lanigeros *z* agitare greges, *a* hirtasque capellas.
 Hic *b* labor : hinc laudem fortes sperate coloni.
 Nec sum animi dubius, verbis *d* ea vincere *e* magnum
 Quam sit, et angustis hunc addere rebus honorem. 290
 Sed me *g* Parnassi *b* deserta per ardua dulcis
 Raptat *i* amor. juvat ire *k* jugis, quæ nulla *l* priorum
 Castaliam *m* molli *n* devertitur *o* orbita clivo.
 Nunc, veneranda Pales, *p* magno nunc ore sonandum.
 Incipiens, *q* stabulis edico in mollibus *r* herbam 295
 Carpere oves, dum mox *s* frondosa reducit æstas :
 Ex multâ duram stipulâ filicumque *t* manipulis
 Sternere *u* subter humum, glacies ne frigida lædat
 Molle pecus, *x* scabiemque ferat, *y* turpesque podagras.
 Post, hinc digressus, jubeo frondentia capris 300
 Arbuta sufficere, et fluvios præbere recentes ;
 Ex stabula *b* à ventis hiberno opponere soli
 Antem ab occasu solstitiali. *i* Caliginosissimus. *k* Ex pluvia aut cum pluvia nato,
 Est, grandine. *l* Ex hoc turore libidinis. *m* Quia *πρὸς* equus est et *μαγία* equa
n Pudibundis equæ. *o* Ardentes amore privignorum, ut Phædra, & aliæ
 significæ : supra 1. Georg. *p* Collegerunt. *q* Noxia. *r* Castigat studium suum
 angulis nimis immoratum : transitque ad curam ovium *g* caprarum, quæ est tertia
 hujus pars. *s* De veloci cursu temporis, Ovid. 3. de Arte. Ludite, cunct ante
 que fluentis aquæ. Nec quæ præterit, rursus revocabitur unda, Nec, quæ præterit,
 redire potest. *t* Suscepti operis. *u* Sc. dictum est de majoribus animalibus,
 et bobus & equis. *w* Superest. *x* Negotii suscepti. *y* Ut oves. *z* Sc. verbis, id est,
 describere. *a* Setolas aut pilosas. *b* Labor vestier nascitur in tuendis minoribus ani-
 malibus : vel labor meus in ornanda re tam humili ; unde & laus major : ut l. 4.
 Georg. In tenui labor, at tenuis non gloria. *c* Compone cum Lucretio, quem imita-
 tur, Nec me animus fallit, quam sint obscura : sed acris percussit thyrsos laudis spes mag-
 na, Sec. l. 1. d. Eas res extollere. *e* Difficile. *f* Me vero primum dulces ante omnia
 prælia, quarum sacra fero, ingenti percussus amore, Sec. supra, 2. Georg. *g* Montis
 Parnassi in Phocæ, Mulis consecrati. *h* *ἄρισ* Pteridum peragro loca, nullius ante
 tenui solo, Sec. Lucret. l. 1. & 4. *i* Suscepti negotii aut gloriæ spectatæ. *k* Per ju-
 veni Parnassi montis eâ parte, Sec. *l* Veterum Poëtarum, *m* Facili ascensu. Est e-
 nim fons Castalius ad ima Parnassi montis in Phocide. *n* Traducit ad Castalium
 fontem. *o* Semita. *p* Nunc decet sonare cinnine res parvas extollente. *q* non edu-
 cende oves pastum per hyemem : sed continendæ domi ad usque ver frondosum in
 stabulis mollibus, stipulâ & filice stratis. *r* Fœnum, frondem populeam, ulme-
 am, folia ficulnea, palmeam, fuscus. Varro l. 2. c. 2. Cato l. 5. c. *s* Frondibus
 vera. *t* Falciculis. *u* Oves. *w* Debile, tenerum. *z* Scabiem inferat. *y* Pedum æ-
 quidines tumidos eos facientes. *z* Postea ab ovium præceptione digressus,
 Frondes arbutorum nec non recentem indies aquam abunde subministrare *b* Ita
 et meridiem sica, ut spectent tamen Orientem.

4 Ascanius est
 fluvius Myrias
 6 Equæ trans-
 cendunt.
 c Calidis igni
 amoris.
 d Equæ libi-
 dinis furiis
 extimulan-
 tur circa ve-
 rum æquino-
 ctium. e Se-
 dandæ æstu-
 antis libidi-
 nis desiderio,
 ascendunt in
 montes, con-
 vertæ ad Ze-
 phyrum, illius
 excipiunt au-
 ras, hi. c. con-
 cipiunt fec-
 tum quidem
 abortivum,
 qui distillat
 ab inguine,
 virosus, dici-
 turque Hip-
 pomanes. De
 alio Hippo-
 mane carum-
 cula nascentis
 equi de fronte
 rotulsa, infra
 l. 4. f Ullo
 masculorum
 semine aut
 commixtione
 g Humiles.
 h Ventum

a Occidit.
 b Ubi inver-
 sum contristat
 Aquarius an-
 num, sc. Ja-
 nuario: lo-
 quitur enim
 secundum o-
 pinionem il-
 lorum, qui
 annum a
 Martio inci-
 piebant; hoc
 enim pacto A-
 quarius et Pis-
 ces in extre-
 mo anno esse
 videntur.
 c Caprilia æ-
 que ac ovilia
 curanda e-
 runt. d Utili-
 tas. e Quam-
 vis vellera,
 quæ ferunt o-
 ves juxta Mi-
 letum, in sum-
 mo pretio
 sint. f Mile-
 tus urbs Io-
 niæ, præci-
 pue lanâ no-
 bilis. g Per-
 mutatione
 mercium,
 commercio.
 h Tyriâ inco-
 ëta purpurâ.
 i Quam ex o-
 vibus, quæ fe-
 se singulos
 pariunt. k A

capris, quæ binos fere pariunt. l Emulcto. m Quæ ubera quod magis pressa
 multa eò magis lacte manant. n Vas mulctrale, in quod mulgetur. o Valde
 ut 6. Æn. sub finem, de Numâ. p Cinyphis. fl. Africæ, ubi insignes hirci. Synec-
 peciei pro genere. Cinyphii pastores tondent menta & barbas hircis: vel pastores
 tondent barbas Cinyphii hirci, id est, hircorum: tondent pro tondentur, poni
 interpretum vulgus, id est, habent barbas tonsas. q Pilos, villos. r Ut sunt in
 gumenta contra pluviam. s Capræ & hirci. t Verticem & summitatem. u Mons
 um, uti Lycæus mons est Arcadiæ. Synec. spec. pro genere. v Vepres aspor-
 tæ spinas appetentes ardua loca, id est, capræ non carpunt prata, quorum fœ-
 pretiosum sit, sed frondes. y Memores caprilium suorum, & nemine reducens
 mum redeunt tempestivè, hædosque unâ ducunt, cum oves, stultum pecus e-
 viosum custode indigeant. z Lacte distento & onusto. a Super transire possit
 Quod minùs sibi consulere, suique curam gerere valent, ut pariant, quæ mor-
 egestas desiderat, eò magis tu prospice necessaria, quæ defendant eas alarum
 Diligentia. d Qui cum nivibus decidunt. e Ab eis. f In stabula. g Virgatum
 des. h Libens. i Loca, in quibus scænum reponitur. k Ubi novam æstatem
 ver evocarint Zephyri. l Invitantibus te & gregem. m Sc. est, aut advenit. n O-
 um & caprarum. o Cum primum apparat sidus stellæ lucem ferentis, id est, p-
 mane. p Nocturno tempore. q Quamdiu maturinum tempus est novum. r Præ-
 Post ortum solis. s Siccitatem & æstum. Aëris, id est, cum animalia siccis
 Πάθος υπέρβολον, ut. rupta lactore columba; & fregit subfella
 Profundum. a Defluentem. y Ex illice factis. z Caloribus. a Sacra Jovi
 b Ex trunco longævo. c Caliginosum. d Densè positis. e Umbra tali, equali
 esse in lucis sacris. f Vicinim jaceat. g Ab æstu. h Roriflua, demittens vapores
 humidum, qui non alium subvectus fuerat.

Liro
 Quid
 Prose
 Sepe d
 Palsi
 Hoip
 Arm
 Arm
 Non
 Injust
 Ante
 At x
 Turbid
 Quaq
 Illic c
 Aut her
 Sed jace
 Terra g
 Semp r
 Tum lo
 Nec cu
 Praci
 Concr
 Undaqu
 Puppib
 Araq
 Induta
 Ertoræ
 Stiriq
 Inereu
 Intereu
 Corpora
 Torper
 ones & lu
 tandunt
 Greten
 ni militis
 Eum agi
 moribus
 et ad m
 et contra
 re tenuer
 per totum
 allis hosp
 Meotis.
 correctæ a
 diam Rhod
 cumulis ni
 no produc
 pollida lux
 phærum ne
 Solis occid
 tes, duratu
 pæne Sarm
 Rotas pla
 rampun
 undaque ce
 sunt. Ovic
 verteret sunt.
 a Concret
 minatione p
 niment &

Litoraque halcyonem resonant, et acanthida dumi.
 Quid tibi pastores Libyæ, quid pascua versu
 Prosequar, et raris habitata *d* mapalia tectis? 340
 Sæpe diem noctemque, et totum ex ordine mensem
 Pascitur, *f* itque pecus longa in deserta sine ullis
 Hospitiis: tantum campi jacet. omnia secum
 Armentarius Afer agit, tectumque, *i* Laremque,
 Armaque, *l* Amyclæumque canem, *m* Cressamque pha-
 rettram. 345
 Non secus *o* ac *p* patriis *q* acer *r* Romanus in armis
 Injusto sub fasce viam cum carpit, et *t* hosti
 Ante expectatum positus stat in agmine castris.
 At *x* non, quæ Scythiæ *y* gentes, *z* Mæoticaque unda,
 Turbidus et *a* torquens flaventes *b* Ister arenas, 350
 Quaque redit medium Rhodope porrecta sub axem.
 Illic clausa tenent stabulis armenta; neque ullæ
 Aut herbe campo apparent, aut arbore frondes:
 Sed jacet *e* aggeribus niveis *f* informis, et alto
 Terra gelu late, septemque *g* assurgit in ulnas. 355
 Semper hiems, semper *h* spirantes frigora Cauri.
 Tum sol *i* pallentes haud unquam discutit umbras:
 Nec cum *j* in ectus equis altum petit æthera: *m* nec cum
 Præcipitem Oceani *o* rubro *p* lavit æquore currum.
 Concresecunt subitæ currenti in flumine *r* crustæ, 360
 Undaque jam *s* tergo *t* ferratos sustinet *u* orbes,
 Puppibus illa prius patulis, nunc *w* hospita plaustris.
 Etæque dissiliunt vulgo, vestesque *y* rigescunt
 Indutæ, *a* cæduntque securibus humida vina,
 Errotæ *b* solidam in glaciem *c* vertere *d* lacunæ, 365
 Stürtaque impexis in duruit *f* horrida barbis.
 Interea toto non secius *g* ære ningit:
 Intereunt pecudes, stant circumfusa pruinis
 Corpora magna bouum: *i* confertoque agmine cervi 369
 Torpent *l* mole nova, et summis vix cornibus *m* extant.

a Vesper, die
 inclinante, ubi
 litora re-
 sonant cantu
 halcyonum
 avium, quæ
 in mari in
 summa tran-
 quillitate nid-
 ificare solent,
 dum cardue-
 sium. *b* Alia
 Afris pastoribus
 pecora pas-
 cendi ratio,
 ut quibus lo-
 ca subinde
 mutantibus.
 Nulla domus
 plaustris habi-
 tant, migrare
 per arva Mos,
 atque errantes
 circumvectare
 penates.
c Describam
d Casas seu
 humilia domi-
 cilia. *e* In
 Libyâ. *f* Pas-
 cendo errat.
g Stabulis, vel
 ovillis, vel
 caprillis. *h* Cu-
 stas armenta
 Libycus im-
 pellit ac du-
 cit. *i* Rem
 familiarem.
k Adversus le-

ones & lupos. *l* Laconicum Spartanum. *Amycla*. urbs Laconigæ. Laconici canes
 laudantur. Hic *Amyclæus canis* pro quovis cane & venatico accipitur, *Synecdoche*,
 Cretensem. *Synecdochicè*. Cretes sagittis nobiles. *n* Pastoris Libyci & Roma-
 ni militis comparatio. *o* Quam. *p* Martius. *q* Strenuus, bellicosus. *r* Miles omnia
 æquum agit. *s* Iniquo & gravi onere. Ex Rom. enim disciplina, milites in expen-
 sitionibus bajulabant cibaria, annonam quandoque mensuram, & si quid opus
 esset ad munimenta castra, gladium, scutum, galeam & arma cætera. *t* Obvius,
 vel contra hostem. *u* Antequam expectetur. Ovid. 8. Met. Ante expectatum por-
 tustenerere petitos. *w* Alia & longè diversa pascendi ratio Scythiis, & qui armenta
 per totum annum in stabulis clausa continent. *x* Sic ite pecus longa in deserta sine
 ullis hospitibus, sicut in Africa, in eâ parte mundi, quæ, &c. *y* Sc. sunt. *z* Palus
 Mæotis. *a* Volvens. *b* Danubius. *c* Quæ Rhodope, mons aut rupes Thraciæ,
 porrecta ad Septentrionem Hæmo, à quo antea divulsus erat, coniungitur. *Thre-*
ciam Rhodopen habet angulus unus & Hemum. Ovid. 6. Met. *d* Sc. thiâ. *e* Aggestis
 cumulis nivium, *f* Radis, sine forma aut ornatu. *g* Creceit. *h* Efflantes, aut flan-
 do producentes. *i* Palliorem inducentes: quia interflua non est caligo mera, sed
 pallida lux ex nive & nube producta. *k* Neque tunc discutit umbras. *l* In hæmi-
 phærum nostrum. *m* Oritur. *n* Præcipitanter currentem. *o* R. percussu radiarum
 solis occidentis. *p* Lavit, id est, cum occidit. *q* Ister, fluminis alia, ut & ma-
 res, durantur glacie. Quaque rates terant, pedibus nunc itur, perque novos pontes du-
 cant Sarmatæ barbara plaustra, boves. *r* Fragmenta glaciæ. *s* In superficie sua.
t Rotas plaustrorum terro annatas. *u* Transmeabilis. *w* Africa instrumenta in quo-
 rum pumuntur passim. *x* Indurefcunt congelata. *y* Quibus homines induti sunt.
z Quæ consistant formam servantia res. *a* Vina, nec hæc hæc sunt, sed dant sensum
 sunt. Ovid. Trist. 3. l. & Pont. lib. 3. *a* Ucum sit glacies glaciæ. *b* Sc. id est,
 retæ sunt. *c* Aquæ collectiones. *d* Glacies ex dissolutoribus nati aut habitus.
e Concreta. *f* Scythico. *g* Moriantur frigore & inedia. *h* Rigescunt. *i* Quia
 minarum pasci voluit cervi. *k* Constringuntur trigoni. *l* Nivium & glaciæ. *m* In
 montem & extra nives apparent.

• Retibus.
• Venantur &
Persequuntur
Scythæ.

• Lineâ plu-
mibus versicolo-
ribus, iisdem-
que ustulatis,
intertexta,
quæ visu &
odore territos
cervos in ve-
ras plagas ob-
stantes im-
pellat. • Sed
frustra cona-
tos cervos ni-
vium montem
aut nivis cu-
mulum oppo-
situm trude-
re, venatores
ipsi cominus
conficiunt.

• Cervo.
• Catechresti-
cè translatum
ab asinis.
• Scythæ.

• In huius mo-
di specubus.

• Transigunt.
• Potum,
quem viris
profert, id
est, vina.

• Potum ex
hordeo fer-
mentant, for-
bisque con-
diunt, ut vi-
num fapiat.

• Similitudi-
nem vini ha-
bentia confi-
ciunt.

• Atque hæc est vitæ ratio genti efferæ, quæ habitat terras subditas
centrionali axi, vapulatque Euro à Riphæis montibus, si qui sunt, flante. • Al-
monibus, & inversis pecudum ferarumque pellibus. *p. Quarta libri pars docet, quomodo*
modo pastores plurimam albamque lanam habere possint. q. Exercitium lanarum.
• Spinosa. *f. Quæ omnia lanam hamis velut inuncatam vellunt. • A pascuis*
am. • Pinguia aut pingues facientia. *m. Velleribus lanarum. • Elige. • Quæ*
aries ipse rejiciendus ab admiffura, cuius sub lingua vena sit nigra; namque con-
lores erunt agni. Varro 8. lib. 2. c. Colum. *z. Repelle. • Fusca faciat & denigra*
• Subnigris. • Agnorum. *d. Et circumspiciendo delige alium arietem ex pleno*
ge in campo existente. • Ariete lanigero valde candido. *f. Per hoc, quod sub*
macula nigra. *g. Adserit hanc fabulam Pani, abdicatam Endymioni, ex Nicomachi*
Macrobio. 1. 5. Sat. c. 22. ut qui menses à Lunâ collegerit, uti Endymion
riodos. • Etiam secuta es. • Habendi est. • Frondes loti frequenter adhiben-
• Ad præsepia. *m. Ex sale aut salis herbis. • Oves frequentius potant, unde*
lactis habent. • Diffendunt. *p. Quia lac est fapidus. q. Majuculos & validos*
ut trimestres. • Arcent, id est, ablactant eos. *f. Extrema libra. • Ferro autem*
munitis, unde hœdi fugere volentes matrem lædant. • In caseum cogunt. • In-
gruentibus. • Occidente. • Lac illud, lactinia venalia in vasculis vimineis
runt ad oppida. *z. Ut vendat. • Modico aut conservativo. • Respergunt lac*
sum. • In hiemem. *d. Pastori. • Minima. f. Laudantur passim Lacones & Ephe-*
ci canes. Hic ad custodiam & venationem. *g. Strenuum aut venatum & custodiam*
pecoris. • Liquore à caseo aut lacte defluente, quo pingues fiunt canes, • No-

Hos non immisiss canibus, non • cassibus ullis,
Puniceæve • agitant pavidos • formidine pennæ:
d. Sed frustra oppositum • trudentes pectore montem
Comminus obruncant ferro, graviorque *f. rudentes*
Cædunt, et magno læti clamore reportant.
g. Ipsi in defossis specubus secura sub alta
Otia agunt terra, congestaque robora, totasque
Advolvere focis ulmos, ignique dedere.
b. Hic noctem ludo • ducunt, et • pocula læti
• Fermento atque acidis • imitantur • vitea sorbis,
• Talis Hyperboreo septem subjecta trioni
Gens effrena virum Riphæo tunditur Euro,
Et • pecudum fulvis velantur corpora • setis.
p. Si tibi q. lanicium curæ; primum • aspera sylvæ,
f. Lappæque tribulique • absint: fuge pabula • læta:
Continuoque greges • villis • lege mollibus albos.
y. Il lum autem, quamvis aries sit candidus ipse,
Nigra subest udo tantum cui linga palato,
z. Rejice, ne maculis • infulcet vellera • pullis
• Nascantum: *d. plenoque alium circumspice campo.*
• Munere *f. sic • niveo lanæ, si credere dignum est,*
g. Pan deus Arcadiæ captam te, Luna, fefellit,
In nemora alta vocans: *b. nec tu aspernata vocantem.*
At cui • lactis amor, cytisum, & lotosque frequentes
Ipse manu, falsasque ferat • præsepibus herbas.
m. Hinc et • amant fluvios magis, et magis ubera •
dunt,

Et salis occultum referunt in lacte • saporem.
Multi jam • excretos • prohibent à matribus hœdos,
f. Primaque • ferratis præfigunt • ora capistris.
Quod surgente die mulserè horisque diurnis,
Nocte • premunt; quod jam • tenebris et sole • cadem.
Sub lucem exportans • calathis • adit oppida pastor:
Aut • parco sale • contingunt, • hiemique reponunt.
Nec • tibi cura canum fuerit • postrema: sed una
Veloce *f. Spartæ catulos, g. acremque Molossium*
Pasce • sero pingui. nunquam custodibus illis
• Nocturnum stabulis turem, incurfusque luporum,

Ant impacatos a tergo horrebis b Iberos.
 Sæpe etiam cursu timidos agitabis c onagros,
 Et canibus leporem, canibus venabere damas.
 Sæpe d volutabris pulsos sylvestribus apros
 Latratu e turbabis f agens, montesque per altos
 Ingenrem clamore g premes ad retia cervum.
 Disce et odoratam stabulis accendere b cedrum,
 Galbanoque i agitare k graves nidore chelydros.
 Sæpe sub immotis præsepibus aut l mala tactu
 Vipera delituit, m cœlumque exterrita fugit:
 Aut recto assuetus coluber succedere et umbræ,
 Pestis acerba boum, pecorique aspergere virus,
 Fovit humum. cape saxa manu, cape o robora, pastor,
 Tollentemque minas et sibila colla tumentem
 Deice. jamque fuga timidum caput abdidit alte,
 Cum medii r nexus, extremæque sagmina caudæ
 Solvuntur, u tardosque trahit w sinus ultimos orbes.
 Est etiam ille x malus y Calabris in saltibus z anguis, 425
 Squamea a convolvens sub lato pectore terga,
 Atque notis longam b maculosus grandibus alvum:
 Qui, dum amnes ulli rumpuntur fontibus, et dum
 Vere madent udo terræ, ac pluvialibus Austris,
 Stagna colit, ripisque habitans, hic piscibus atram
 Improbis ingluviem ranisque e loquacibus explet.
 Postquam f exhausta palus, terræque ardore dehiscunt,
 Exilit in siccum, et flammantia lumina torquens
 Savit agris, b asperque siti atque i exterritus æstu.
 Ne mihi tum molles sub dio carpere somnos,
 Nen dorso nemoris libeat jacuisse per herbas:
 Cum l positis novus exuviis, nitidusque m juventâ
 Volvitur, aut catulos rectis aut ova relinquens,
 Arduus a ad solem, et linguæ o micat ore p trifulcis.
 Morborum quoque te r causas et signa docebo.
 Turpis oves stentat scabies, I. ubi frigidus imber
 Altius r ad vivum perfedit, et II. u horrida w cano
 Bruma gelu: vel III. cum y tonsis illotus adhæsit
 Pador, et IV. z hirsuti a secuerunt b corpora vepres.
 Dulcibus idcirco fluviiis pecus omne d magistri
 Perfundunt, idisque aries in gurgite villis
 Merlatur, e missusque f secundo defuit amni:
 Aut tonsum g tristi b contingunt i corpus k amurcâ,
 Et spumas miscent l argenti, vivaque sulfura,

a Per insidias
 gregem infe-
 quentes cum
 horrore expa-
 vebis. b His-
 panos, belli-
 cosos, adeo-
 que prædones
 & abigites.
 c Sylvestres
 asinos, quo-
 rum pulli in
 deliciis. Mart.
 13. l. 94. E-
 pig. d E locis
 cœnosis, qui-
 bus gaudet a-
 mica luto sus.
 e Urgebis, ne
 infestent se-
 getem aut pec-
 us tuum.
 Vox venatica
 f Persequens.
 g Compelles.
 h Cujus suffi-
 tu & odore
 arceantur che-
 lydri. Vipera
 latitantes, &
 colubri lacti-
 cinia aut vini
 dolia fre-
 quentantes.
 i Profligare.
 k Molestos.
 l Nociva dum
 tangitur.
 m Aerem.
 n Conditus
 est sub terrâ,
 quàm am-
 plexus est.
 o Sudem aut
 ligna dura.
 p Erigentum
 caput iratum.
 q Occide vipe-
 ram. r Colle-
 ctiones in an-

ulos. f Orbes, nexus. e Cum caput abditur, & media membra dissolvuntur ab
 extremis, & explicando sic membra sua fingit se serpentem mortuum. w Ita ut non
 videatur se amplius moturus. x Angulus. y Nocivus. z Calabriz, Regionis Ita-
 liz. a Chersydrus, aquas & terras infestans. Natrix. b Complicans. c Defluunt
 ex fontibus. d Aquas stantes habitat & frequentat. e Audax & vorax. f Coaxanti-
 onis. f Exhausta calore solis. g Sævitiâ suam exercet. h Irritatus. i Al. exerci-
 tus. k De Pyrrho eadem. 2. l. 1. Æn. Lucret. 4. l. Cum lubrica serpens Exiit in spi-
 ridem. l. 2. l. Innovatus vetere pelle deposita. m Pelle novâ, qualem habuit
 juventâ. n Soli expositus. o Per vices sine ordine movetur. p In tres sulcos fis-
 sus, id est, nunc exerit, nunc inserit linguas, sicut micantes nunc erigunt, nunc
 reprimunt digitos. q Quarta libri pars, de morbis pecorum. r Quatuor l. II. III.
 s Molestat atque inficit. t Ulque ad interiora. u Horre seu frigere faciens.
 v Albicante. w Hyems. x Ossibus. z Dentati. a Dilaceraverunt. b Ovium. c Re-
 media morbi, & scabiei docet. d Pastores. e Aries missus in fluvium. f Descen-
 dente. g Amarâ, aut dolorem adferente. h Molliter inungunt & fricant. i Ovis.
 Faciens olei. l Vivi.

a Ida mons Phrygiæ pinus nobilis, è quibus fluit pix liquida, terra, & resina.
b Viscositate.
c Cepam marinam. *d* Album. *e* Nigrum verarum, & Non tamen efficacius aut præsentius aliud remedium, quam exulceratæ partis rescissio: *Ulcus enim viscet & inveterascet alendo.* Luc. 4.
f Resecare & aperire.
g Crescit.
h Ulcera ovium. *i* Et ipse otiosus delidens neque manum admoventis remedium coelitus ignavis precibus exposcit, expectatque. *Frustra enim, si te ignavia, tradideris, votivum muliebribus auxilia Deorum implores.* Salust. *k* Ad febrem ovium

mittatur sanguis è vena in talo aut inter ungulas. *l* Sævit. *m* Absumit. *n* Latetabe consumens ossa. *o* Expellere. *p* Percutiendo aperire. *q* Scatentem. *r* Accipit Pontii Euxini. *s* Strenuus ad prælia. *t* Geloni, Sarmatæ, Getæ pop. Scythiarum debundi, in itinere aut fugâ, deprehensi fame aut siti, sanguinem è cruribus enissum equarum lacte mistum (sunt enim *ἰππομόλγῃ*) bibunt. *u* Specudis febricitantis quinque, I. II. III. IV. V. *w* Ovem ultimam. *x* Tardè ventanti. *y* Cultro aut cauterio culpam contagii futuri ejus pecudis rescia. *z* Fundantur per multitudinem ovium tuarum nescientium cavere secreta nocumpe. *a* Tempestatem aut grandinem in mari. *b* Sc. sunt. *c* Greges in æstivis. Metop. loci pro locato: æstate autem potissimum Febre corripuntur oves. *d* Greges est, agnos simul & oves. *e* Cùm hæc pestis inciperet. *f* Quod morbi non fingit sed universa sæpè corripunt corpora. *g* Altissimas. *h* Illyrica. *i* Si quis sc. in longo tempore post, ut pecus instaurari potuisset. *n* In his dictis regionibus Corrupto & infecto aëre. *p* Pestilentialis. *q* Qualis solet esse in autumno. *r* tis effudit. *s* Necavit. *t* Ardentissima. *u* A naturali situ, id est, contracta membra miserorum animalium. *Al.* adduxerat. *w* Superfluous. *x* Humor corruptus cacochyma. *y* Per minutas particulas. *z* Ex corruptione aëris sanguis & liquor bonus delicabatur. *a* Grassata lues invalit. I. Hostias, II. Vitulos, III. Capres, IV. Sues, V. Equos, VI. Boves, VII. Feras, VIII. Pisces, IX. Serpentes, X. Ves. *b* Pecus mactanda stans, id est, parata ut in Deorum honorem mactaretur. *c* Candidissimo velamine capitis. *d* Hostiæ coronabantur infulis, quæ falcibus

a Idæasque pices, et pingues *b* unguine ceras, *c* Scillamque *d* helleborosque graves, nigrumque bitumen. *e* Non tamen ulla magis præsens fortuna laborum est, Quam si quis ferro potuit *f* rescindere summum Ulceris os: *alitur vitium, g* viritque tegendo: Dum medicas adhibere manus ad *h* vulnera pastor Abnegat, *i* aut meliora deos sedet omnia poscens. Quin etiam ima dolor balantum lapsus ad ossa *k* Cum *l* furit, atque artus *m* depascitur *n* arida febris, Profuit incensos æstus *o* avertere, et inter *p* Imma *q* ferire pedis *r* salientem sanguine venam: *r* Bisaltæ quo more solent, sacerdotæ *t* Gelonus, Cum fugit in Rhodopen, atque in deserta Getarum, Et lac concretum cum sanguine potat equino. *u* Quam I. procul aut molli succedere sæpius umbra Videris, *II.* aut summas carpentem ignavius herbas, *III.* Extremamque sequi, aut medio procumbere campum Pascentem, *V.* et *x* feræ solam decedere nocti; Continuo culpam *y* ferro compesce, priusquam Dira *z* per incautum serpent contagia vulgus. Non tam creber agens *a* hiemem ruit *a* æquore turbo, Quam multæ pecudum *b* pestes. nec singula morbi Corpora corripunt: sed tota *c* æstiva repente, *d* Spemque gregemque simul, cunctamque ab origine gentem. *e* Tum *f* sciat, *g* aerias Alpes, et *h* Norica *i* si quis Castella *k* in tumulis, et *l* lapidis arva Timavi, Nunc quoque *m* post tanto videat desertaque regna Pastorum, et longe saltus lateque vacantes. *n* Hic quondam *o* morbo cœli miseranda coorta est *p* Tempestat, totoque *q* autumnii *r* incanduit æstu, Et gressu omne *s* neci pecudum *t* dedit, omne ferarum; Corruptique lacus: infecit pabula tabo. Nec via mortis erat simplex: sed ubi *u* ignea venis Omnibus acta sitis miseros *v* adduxerat artus, Rursus abundabat *w* fluidus *x* liquor; omniaque in se Ossâ *y* minutatim morbo collapsâ *z* trahebat. *a* Sæpe *b* in honore deum medio stans I. hostia ad aras, Lanea dum *c* niveâ circumdatur *d* infula *e* vitæ,

inter *a* tur fi *b* Inde n *c* Nec resp *d* ac vix *e* summa *f* Hinc *g* dale *h* Hinc *i* tit æ *j* Tassis *k* Abitur *l* i, Vici *m* Crebro *n* odor; *o* ellis, et *p* in in pr *q* Tum ver *r* oviras, *s* singu *t* anguis, *u* profuit *v* Lenos *w* Mox erat *x* Ardeban *y* Di mel *z* Discisso *a* Vl. Ecco *b* Concidit *c* Extremo *d* Merente *e* Atque op *f* Non um *g* trata *h* rator el *i* Solvun *j* ad terra *k* Quid ha

medico, *f* Anhelit *g* animum. *h* Vincere *i* mus. *j* Equi mor *k* nulla, *l* Sc *m* Clausas *n* em, quod *o* et etiam *p* undibulo. *q* reati per *r* Agros fa *s* nem tum *t* laboraret. *u* zuri inter *v* nedia, *w* Labacum *x* re stupor *y* colenda im

inter cunctantes cecidit moribunda & ministros.
 tur si quam ferro mactaverat & ante sacerdos,
 Inde neque f impositis ardent altaria & fibris;
 Nec responsa potest b consultus reddere & vates:
 Ac vix suppositi & tinguntur sanguine cultri,
 Nummaque l jejuna sanie m infusatur arena.
 II. Hinc n latis vituli o vulgo moriuntur in herbis,
 Et p dulces animas q plena ad praecepta reddunt.
 III. Hinc r canibus s blandis t rabies venit, et IV. u qua-
 tit agros
 Tussis m anghela sues, ac faucibus x angit y obesit.
 Labitur infœlix, x studiorum atque immemor a herbæ,
 Victor equus, fontesque c avertitur, et pede terram
 Crebro ferit: demissæ e aures: f incertus ibidem
 Andor; et ille quidem moriturus frigidus: aret
 Tellis, et g ad tactum tractanti dura resistit.
 Nec ante b exitium primis i dant signa diebus.
 In in processu cepit & crudefcere morbus,
 Tum vero ardentes l oculi atque attractus ab alto
 Sopor, interdum gemitu m gravis, n imaque longo
 Via singultu o tendunt: p it naribus q ater
 Sanguis, et r obsessas fauces premit s aspera lingua.
 Profuit t inserto u latices infundere m cornu
 Lenæos: ea visa salus morientibus x una.
 Mox erat y hoc ipsum exitio, x furisq; resecti
 Ardebant, ipsique suos, jam morte sub a ægra,
 Di meliora piis, e erroremque hostibus illum)
 Discissos nudis laniabant dentibus artus.
 VI. Ecce autem duro e fumans sub vomere taurus
 Concidit, et mixtum spumis vomit ore cruorem,
 Extremosque f ciet gemitus. g it tristis arator,
 Mœrentem b abjungens i fraterna morte & juvenicum:
 Atque opere in medio defixa relinquit aratra.
 Non umbræ altorum nemorum, non mollia possunt
 Trata m movere animum, non qui per saxa volutus
 Furor electro campum petit amnis: at ima
 Solvuntur latera, atque oculos o stupor urget p inertes,
 Ad terramque fluit q devexo pcndere cervix.
 Quid labor, aut benefacta s juvant? quid vomere terras

Segnius Fe-
 rientes.
 b Popas, qui
 victimam cœ-
 dunt. Ovid. 2.
 Fast. Nomini
 esse potest suc-
 cinctus causa
 minister. Hostia
 calitibus quo
 feriente cadit.
 c Aliquam ho-
 stiam. d Quam
 ipsa peste ca-
 deret. e Ex
 tali hostia.
 f Ad cremam
 dum. g Extor-
 tum, id est ex-
 ta illa corrup-
 tissima nole-
 bant incendi.
 h Consilium
 interrogatus.
 i Extispex,
 cujus erat,
 consultis ex-
 tis, futura
 prædicere, ni-
 hil hic præsa-
 gire potest,
 corruptis tabo
 extis. & Im-
 buuntur:
 quia totus
 lenta tabe ab-
 sumptus fue-
 rat. Macilen-
 ta & modica.
 m Fit Fulca.
 n Pinguibus.
 o Pastum.
 p Dulcem vi-
 tam. q Pabu-
 lorum. r Sa-
 gacibus sc. &
 odoris prima
 Tremeret facit.
 Anhelitum trahens. x Strangulat. y Sic inflatis, aut pingues putentur. z Cer-
 aminum. a Pabuli: ut Eclog. 8. Immemor herbarum quos est mirata juvenca Cer-
 aminis, Musam Sc. five cantum pastorum Damonis & Alphesibœi. V. Equos.
 Vincere solitus in curuli certamine. e Aversatur & refugit. d Crebro. Hellenis-
 mus. e Equi languentis. f Cuius causa latet. g Dùm quis attingit eam. b Mortem.
 Equi morituri. & Ingravescere ac sævior fieri. Sic, Dissessa crudefcit pugna ca-
 mella. l Sc. fiant. m Molestus. n Interiora. o Tentantur. p Defluit. q Corruptus.
 Clausas & obstruatas. s Ex nimia siccitate rigens. t Ori immisso. u Vinum au-
 tem, quod in mali huius remedium adhiberi solitum est, in tantum non profuit;
 ut etiam obfuerit in furiam actis equis, ut ipsi te suis dentibus laniarent. w In-
 undibulo. x Sola. y Vinum infundere, quod salutis esse putabatur. z Et equi re-
 creati per furorem, qui vires adferre videtur, incendebantur maioribus furis.
 a Agros faciente. b Mittant, concedant. Abominandi formula. c Furorem illum,
 quem tum equi perpeffi sunt. d Dilaniatos VI. Boves. e Cùm fumaret & impense
 laboraret. f Excitat. g Abit. h Separans & à iugo dissolvens. i Consortis, jugalis
 curi interitu, quo, quasi fratre, in labore usus fuerat. k Alterum. l Nulla juvant
 remedia, nusquam patet suffugium; levamen nullum. m In sui desiderium allicere.
 n Labantur ejus latera. o Hebetudo obsidet. p Immobiles, aut parùm videntes
 pæ stupore. q Pondere corporis aut capitis devoluti. r Neque iis operæ in terra
 colenda impensæ gratia ulla aut respectus. s Profunt.

Atqui non à temulentia aut crapula ex vino & epulis hic morbus tauris, quibus simplex victus herbæ & potus fluentis aquæ, nedum ab infomni curâ. *b* Vina in Massico: Campaniæ monte, crescere solita, quæ fortia sunt, Horat.

l. 1. Od. 1.

Est, qui nec

veteris pocula

Massici, Nec

partem solido

demere de die

spernit, c

Ju-

vencis arato-

riis, d

Sæpius

appositæ.

e

Propter e-

pularum vari-

etatem, f

Pu-

rificata repen-

tino fluxu.

g

Sicut homi-

nibus solet.

b

Jam quidem,

sicubi alias,

necesse erat,

in locum tau-

rorum, qui in-

terierant jun-

gere uros, qui ad

Junonis templum

ferrent sacra.

Allusum volunt ad Argiva

cerdorem, quam, desideratis jumentis, filii Cleobis & Biton ad sanum sub-

juncti traxerunt. Cic. Tusc. quæst. 1. Val. Max. 1. 5. c. 4. b

Bobus sylvestris

indomitis, & ob id impariter trahentibus: de quibus Cæli. 1. 6. Bel. Gal. 1.

craria seu repositoria rerum, quæ Diis donantur. 1

Quia deerant boves arato-

m Sulcant agricolæ. n

Manibus. o

Contractâ propter pressuram. Quin & ipsi

mines aratra junctim trahabant. VII. Feras. p

Nunc docet ferarum miserabilem

luem. q

Explorando facit. Triste lupus stabulis. Ecl. 3. r

Tempore nocturno

Insidiaturus. s

Instantis mortis. u

Innoxios, ut quos sua etiam cura ducit

VIII. Pisces. w

Piscium. x

Post naufragium ad littora projecta. y

Impulsu pro-

vet in litus. z

Vituli marini insolitæ magnitudinis aut raro visi. IX. Sepes

a Pestilentia. b

Horrentibus & asperis atque erectis ex morbo. c

Serpentes ag-

Invertisse graves? *a* atqui non *b* Massica Bacchi Munera, non *c* illis epulæ nocuere *d* repositæ:

Frondebis et victu pascuntur *e* simplicis herbæ. Pocula sunt fontes liquidi, atque *f* exercita cursu

Flumina, nec somnos *g* abruptit cura salubres. *b* Tempore non alio dicunt regionibus illis

Quæstas ad sacra boves Junonis, et *i* uris Imparibus ductos alta ad *k* donaria currus.

l Ergo ægre rastris terram *m* rimantur, et ipsis *n* Unguibus infodiunt fruges, montesque per altos

o Contentâ cervice trahunt stridentia plaustra. VII. Non *p* lupus insidias *q* explorat ovilia circum,

Nec gregibus *r* nocturnus sobambulat: acrior illam *t* Cura domat: timidi damæ cervique fugaces

Nunc interque *u* canes et circum tecta vagantur. VIII. Jam maris immensi prolem, et genus omne *v*

Litore in extremo, ceu *x* naufraga corpora, fluctus *y* Proluit: *z* insolitæ fugiunt in flumina phocæ.

IX. *a* Interit et curvis frustra defensa latebris Vipera, & attoniti squamis *b* astantibus *c* hydri.

X. Iphis est aer avibus *d* non æquus, et illæ *e* Præcipites alta vitam sub nube relinquunt.

f Præterea jam nec mutari pabula *g* refert, *h* Quælitæque nocent artes: *i* cessere *k* magistri

l Phillyrides Chiron *m* Amythaonisque Melampus, *n* Sævitet *o* in lucem Stygiis emissâ tenebris

p Pallida *q* Tisiphone, morbos agit *r* ante smetumque, Inque dies *t* avidum surgens caput altius effert.

Balatu *u* pecorum et crebris *w* mugitibus amnes, Arentesque sonant ripæ, collesque *x* supini.

Jamque catervatim *y* dat *z* stragem, atque *a* aggerat *b* In stabulis turpi *c* dilapsâ cadavera *c* tabo:

d Donec humo *e* tegere, ac foveis abscondere *f* discant, Nam neque erat *g* coriis usus: nec viscera quisquam

gere uros, qui ad Junonis templum ferrent sacra. Allusum volunt ad Argivam cerdorem, quam, desideratis jumentis, filii Cleobis & Biton ad sanum subconjuncti traxerunt. Cic. Tusc. quæst. 1. Val. Max. 1. 5. c. 4. *b* Bobus sylvestris indomitis, & ob id impariter trahentibus: de quibus Cæli. 1. 6. Bel. Gal. 1. craria seu repositoria rerum, quæ Diis donantur. 1 Quia deerant boves arato-*m* Sulcant agricolæ. *n* Manibus. *o* Contractâ propter pressuram. Quin & ipsi mines aratra junctim trahabant. VII. Feras. *p* Nunc docet ferarum miserabilem luem. *q* Explorando facit. Triste lupus stabulis. Ecl. 3. *r* Tempore nocturno Insidiaturus. *s* Instantis mortis. *u* Innoxios, ut quos sua etiam cura ducit VIII. Pisces. *w* Piscium. *x* Post naufragium ad littora projecta. *y* Impulsu pro-*vet* in litus. *z* Vituli marini insolitæ magnitudinis aut raro visi. IX. Sepes *a* Pestilentia. *b* Horrentibus & asperis atque erectis ex morbo. *c* Serpentes ag-*tici*. X. *Avcs*. *d* Iniquus & pestilens ac perniciosus: ut supra, Non æquus *u*ris. *e* Præcipitanter in terram decedentes: *f* Nec ratio remedii communis certa *batur*, &c. Lucret. 6. 1. *g* Quicquam ad rem facit. *h* Succumbit medicina *Manil*. mali moles potentior arte est. *i* Victi sunt à morbo, & succubuerunt. *U* Ovid. 1. 1. de Ponto: Non est in medico semper relevetur ut ager, Interdum *pius* valet arte malum. *k* Medici optimi eorumque inventa, cuiusmodi fuerunt Chiron Saturni & Phylliræ, -- *m* Melampus filius Amythaonis. Hos autem *per* Synecdochen pro quibuslibet præstantissimis medicis ponit. *n* Et quis *ubi* furæ ab interis emissæ, longè lateque luem illam spargant, morbos *que* indies adaugeant. *o* Ad regionem nostram. *p* Ab effectu. *q* Furia interna *r* Se. *f* Mortem, quæ ex vel cum metu concipitur. *t* Cupidum cædis & sangu-*o* Oviium. *w* Taurorum morientium. *x* Editoribus. *y* Tisiphone; aut ipsa *z* Cumulum morientium. *a* Accumulat. *b* Quæ occiderant. *c* Sanguine com-*d* Tandem inventum altis fossis sepelire animalia peste absumpta; quorum vis-*coria* ac viscera nulli erant usui, imò tangentibus exitialia. *e* Cadavera. *f* *nes*. *g* Pellibus, è quibus coria parantur.

ut undis *a* abolere potest, aut *b* vincere flammâ : 560
 excondere *c* quidem morbo *d* illuvieque peresa
 tellera, *e* nec telas possunt attingere putres.
 erum etiam *f* invisos si quis *g* tentarat amictus ;
 edentes *h* papulæ, atque *i* immundus *k* olentia sudor
 umbra *l* sequebatur. *m* nec longo deinde moranti 566
 tempore *n* contactos artus *o* sacer ignis edebat.

ut, ut ex iis habeant telas etiam putres. *f* Quos natura invidit & negavit mor-
 bus. *g* Conatus fuerat facere. *h* Pustulæ, exanthemata aut carbunculi. *i* Cor-
 pus. *k* Graviter. *l* Inficiebat. *m* Et paulo post. *n* Ab illis amictibus, id est,
 talibus vestiebantur, etiam inficiebantur. *o* Execrabilis & pestilentialis ignis,
 &, Erysipelas aut pestis absuemebat.

a Purgare.
b Excoquere
 igni. *c* Saltem.
d Et sanie &
 corruptione.
e Nec pasto-
 res per labo-
 rem pervenire
 ad hoc pos-

P. VIRGILII MARONIS GEORGICORUM

LIBER IV.

ARGUMENTUM.

[Ellarii sedes ut designantia. Alveorum materies & fabrica.
 Apum seditiones & pugnæ. Breviter de cultura horti, laudata
 gentini cuiusdam senis industria. Apum respublica, foetus, vic-
 patria, leges, foedera pacis ac belli, laboris, & quietis. Provi-
 nentia. Prælagia tempestatum. Genus, ætas, cultus in reges. In-
 nimium, solertia, & quasi rationis scintillæ. Mellatio, cujus duo
 tempora, Ver, & Autumnus. Apum morbi & remedia. Exstincta-
 restauratio ex putrefacto iuvenco. Quæ refertur inventa Ari-
 sto, cujus historiæ adjicitur Orphei fabula. Epilogus operis.]

[Rotinus *b* acerii mellis *c* cœlestia dona
 Exsequar. *d* hanc etiam, Mæcenas, aspice *e* partem.
 Admiranda tibi *g* levium spectacula rerum,
 magnanimosque *h* duces, totiusque ordine *i* gentis
 res, et studia, et *k* populos, et prælia dicam. 5
l tenui labor, at tenuis non gloria : *m* si quem
 numina læva sinunt, *n* auditque vocatus Apollo.
 incipio sedes apibus *o* statioque petendæ,
 quo neque sit ventis aditus, (nam *q* pabula venti
 terre *r* domum prohibent) neq; oves hædiqu; *s* petulci 10
 cubus insultent, aut *t* errans bucula campo
 secutiat rorem, et *u* surgentes atterat herbas.
 vult et *x* picti squalentia terga lacerti
 sanguibus *a* stabulis, *z* meropesque, aliæque volucres ;
 manibus *a* Procne pectus signata *b* cruentis. 15

a Statim vel
 deinceps in
 executione
 cepti operis
 pericribam
 dona benefi-
 cio cœli aut
 in aère col-
 lecta mellis,
 quod rore &
 floribus in
 aère colligi-
 tur.

b Μέλε δὲ τὸ
 πίπτον ἐν
 τῇ ἄρῃ.
 Arist. Hist.

[*l* 3. cap. 22. & Plin. l. 11. cap. 12. Venit hoc ex aere, & maximo siderum
 igne, sive ille est cœli sudor sive quadam siderum saliva, sive purgantis se aeris
 ignis, &c. *e* Munera Deorum. *d* Sicut reliquas alpeixisti : quia statim in princi-
 pio libri Mæcenatem nuncupavit. *e* Agriculturæ, sc. de apibus. *f* Attentio-
 nem petit, dicturus de admiranda apum natura, pollicita, præliis, &c. *g* Utpote a-
 pum reges, qui animas in vulnere linquunt. *i* Generis apum instituta &
 mores. *k* Progeniem apum. *l* Levi materiâ. *m* Si numina adversa aut gloriæ hu-
 miliæ inimica sinunt aliquem gloriose dicere. *n* Et si Apollo, qui Poëtis benevo-
 lus, ceptis meis aspirat. *o* Metaph. à castris & navibus. Locus apiario desti-
 natus, habitatio deligenda. *p* Ad quem sedem & stationem non spirent venti.
q Utpote, mella. *r* Ad alvearia impediunt. *s* Petulantes & lascivi. *t* Pascens ju-
 vena aut junior bos per campum. *u* Deliciat. *v* Crescentes herbas, è quibus pabu-
 lique favos colligerent apes. *x* Habentes terga picta, id est, maculis distincta.
z Aves apibus inimicæ. Arist. & Plin. paros addunt.
a Sanguinolentis sanguine filii Iryos.
b Sanguinolentis sanguine filii Iryos.
 in patri epulandum dederat. Hinc Ovid. 6. Met. neque adhuc de pectore cadis
 sanguine nota, signataque sanguine pluma est.]

Omnia

a Apes.
 b Mellificam
 sc. c In qui-
 bus pulli sunt
 ex rapina pas-
 cendi. d No-
 xia prius a-
 moverat, uti-
 lia iam adesse
 monet. e Pu-
 ri. f In qui-
 bus crescit la-
 nugo viridis.
 g Ad alvearia
 h Exilis.
 i Locum for-
 nicatum, in
 quo locantur
 alvearia.
 k Olea sylve-
 stris. l Primos
 foetus apum.
 m Tanquam
 novam colo-
 niam. n Pri-
 mores apum
 regali more
 viventes.
 o Educta.
 p Apiculæ,
 foetus novus
 juniorum a-
 pum. q Alli-
 ciat à calore
 ad aquas. r Et
 palma aut o-
 leaster objec-
 tus decedere
 volentibus
 immoretur se-
 dibus fron-
 dentibus, id
 est, ut prop-
 ter amoenita-
 tem riparum alliciantur exire alveariis, sed propter amoenitatem arboris rede-
 nec sedes mutant. f Eius aquæ. r Sive stagnabit, sive fluet aqua. n In transi-
 sum. m Lignis aut lapidibus injectis, quibus, ut homines, pontibus utantur.
 x Requirere. y Explicare. z Apes tardius redeunt ex pascuis dispersi. a
 aquis immerferit vis venti. b Precipitanter stans. c Metonymia. d Stabula apum
 e Lavendula floreat. f Potenter fragrantis. g Irrigantem, id est, habeant eas
 herbas odoriferas in confinio ad pastum & mellificium. h Loca, in quibus
 violarum copia est. i Alvei conficiendi ratio, & materia ejus. k Subere. l For-
 mili. m Foramina tantilla, ut vix unius apis capacia sint. n Quod per latera
 intraret. o Constringit & contrahit. p Desfluere facit. q Caloris & frigoris
 solvit, hoc cogit. r Alvearibus suis. s Rimas, per quas ventus intret, obstru-
 t Glutine ex fucco marino frutice, quo vestes tinguntur. u Florum lacry-
 m Extremas fissuras opplent. x Ex floribus & herbis. y Ad obstruendas
 z Quæ colligitur ex arboribus piceis, in Ida, Phrygiæ monte, abundans
 a Cavernis. b Foramen. c Saxicavernosis. d A carie aut vetustate. e Alve-
 f Hiantia & rimas habentia. g Seu luto & fimo bubulo molli. h In circulo
 i Alvearium. k Arborem mella depravantem. Sic tua Cyreneas fugiant examina
 Ecl. 9. l Gravis & tetri odoris quælibet prohibeantur, sicuti cancri nido
 ignibus adustus, aut odor palustris cœni, nec minus cavæ rupes, aut vallis
 tæ, quas Græci ὄχτρον vocant. m Profundæ. n Committe apes. o Ex impulsu
 quarum. p Repercussa. q Echo referens eandem vocem, quam accepit.
 Antipodes.

Omnia nam late vastant, a ipsasque volantes
 Ore terunt, b dulcem c nidis immitibus escam.
 d At e liquidi fontes et stagna f virentia musco
 g Adfint, et h tenuis fugiens per gramina rivus,
 Palmaque i vestibulum aut ingens k oleaster inumbret.
 Ut, cum l prima novi m ducent l examina n reges
 Vere suo, ludetque favis o emissa p juvenus,
 Vicina q invitet decedere ripa calori;
 r Obviaque hospitibus teneat frondentibus arbos.
 s In medium, t seu stabit iners, seu profluat humor,
 u Transversas salices, & grandia conice laxa:
 m Pontibus ut crebris possint x consistere, et alas
 y Pandere ad æstivum solem; si forte z morantes
 Sparserit, a aut b præcepit c Neptuno immerferit Euræ.
 d Hæc circum e casæ virides, et olentia latæ
 Serpylla, et f graviter spirantis copia thymbræ
 Floreat, g irriguumque bibant h violaria fontem.
 i Ipsa autem, seu k corticibus tibi suta cavatis,
 Seu l lento fuerint alvearia vimine texta,
 m Angustos habeant aditus. nam n frigore mella
 o Cogit hiems, eademque calor liquefacta p remittit.
 q Utraque vis apibus pariter mervenda: neque illæ
 Nequicquam in r tectis certatim tenuia cerâ
 s Spiramenta linunt, t fucoque et u floribus m oras
 Expleant, x collectumque y hæc ipsa ad munera glaucæ.
 Et visco et Phrygiæ servant z pice lentius Idæ.
 Sæpe etiam effossis (si vera est fama) a latebris
 Sub terra fodere b larem, penitusque repertæ
 c Pumicibusque cavis, d exesæque arboris antro,
 Tu tamen et e levi f rimosa g cubilia e limo
 Unge fovens h circum, et raras superinijce frondes.
 Neu propius i tectis k taxum sine, l neve rubentes
 Ure foco cancos, m altæ neu n crede paludi:
 Aut ubi odor cœni gravis, aut ubi concava o pulsi
 Saxa sonant, vocisque p obfusca refulsat q imago.
 Quod superest, ubi pulsam hiemem sol aureus egit
 r Sub terras, cœlumque æstiva luce reclusit;

Illæ
 Pur
 Sum
 f Pr
 Ex
 Hinc
 t Na
 Obsc
 e Cor
 e Tec
 Trita
 e Tin
 Ipsæ
 Intim
 Sin
 e Reg
 Cont
 Corda
 Marti
 f Aud
 Tum
 k Spic
 Et circ
 e Mifc
 Ergo,
 Erump
 Fit q
 Præcip
 Nec de
 e Ipsi p
 Ingent
 Uque
 Aut ho
 e Hi mo
 Pulveri
 Verum
 Deterio
 e Dede
 f Alter
 (Nam d
 Et k rut
 itæ, se i
 eymbala
 e alvearium
 rum regu
 e Tumult
 sunt. e T
 bombis ad
 ter apes.
 expediunt
 macula Im
 regem. e P
 vuntur. f
 rientes. e
 cordantur
 eris domus
 e Melior.
 e Facie. k
 Arist. 9. l.

Illæ continuo saltus sylvasque a peragrant,
 Purpureosque b metunt flores, c et flumina libant
 Summa leves. d hinc e nescio qua dulcedine lætæ
 f Progeniem nidosque fovent: hinc arte recentes
 g Exeunt ceras, et mella tepacia h fingunt.
 Hinc ubi jam emissum i caveis ad sidera cœli
 k Nare per æstatem l liquidam suspexeris m agmen,
 Obscuramque n trahi vento mirabere o nubem;
 p Contemplator: aquas dulces, et p frondea semper
 q Tecta petunt. r huc tu iussos asperge s sapores,
 Trita melisphylla, et cerinthæ signobile gramen:
 t Tinnitusque cie, et u Matris quate cymbala circum.
 Ipse confident v medicatis sedibus: ipse
 Intima more suo sese in x cunabula condent.
 Sin autem ad pugnam exierint; (y nam sæpe duobus
 z Regibus incescit magno discordia a motu)
 Continuoque animos b vulgi et trepidantia bello
 Corda licet c longe præsciscere; namque d morantes
 Martius ille æris rauci canor e increpat, et vox
 f Auditur, g fractos sonitus imitata tubarum.
 Tum h trepidæ inter se i coeunt, pennique coruscant,
 k Spiculaque exacunt rostris, l aptantque lacertos,
 Et circa regem atque ipsa ad m prætoria densæ
 n Milcentur, magnique o vocant clamoribus hostem.
 Ergo, ubi p ver nactæ p sudum camposque parentes,
 Erumpunt portis; concurritur; æthere in alto
 Fit q sonitus, magnū mixtæ r glomerantur in orbem,
 Præcipientes cadunt. non s densior ære grando,
 Nec de concussa t tantum pluit ilice glandis.
 u Ipsi per medias acies, insignibus alis,
 Ingentes animos angusto in pectore versant.
 Usque adeo v obnixi non cedere, dum x gravis aut hos,
 Aut hos versa fuga victor y dare terga subegit.
 z Hi motus animorum atque hæc a certamina tanta
 Pulveris exigui jactu compressa z quiescent.
 Verum ubi b ductores acie revocaveris ambos;
 Deterior qui visus; eum, ne c prodigns obsit,
 d Dede neci: melior e vacua sine regnet in aula.
 f Alter erit maculis g auro squalentibus ardens:
 (Nam duo sunt h genera) hic melior, insignis et i ore,
 Et k rutilis clarus squamis: ille m horridus alter

a Pervolant.
 b Exugunt.
 c Et veloces
 degustant flu-
 minum sum-
 mitatem.
 d Post novi
 veris flores li-
 batos. e Im-
 mensa, ineffa-
 bili. f Exa-
 minis spem
 prolemque in
 favis. g For-
 mant novos
 favos. h Com-
 ponunt. Al.
 figunt. Me-
 taph. a terra-
 riis, ut & ex-
 eunt. i Al-
 veatibus.
 k Remigio a-
 larum, id est,
 volare. l Se-
 renam, cla-
 ram. m Exa-
 men apum
 glomeratim
 & agminatim
 volantium &
 ludantium in
 formam nub-
 is. n Ducit.
 o Observa eas.
 p Arbores be-
 nê fronden-
 tes. q Ad
 hanc rem.
 r Succos flo-
 rum apibus
 gratorum.
 s Ubique ob-
 vium nascens,
 vise. t Pelvi-
 um seu æris
 cujus delecta-
 tione capta,
 vel metu ter-
 rant, se in alveos condunt. u Cybeles, Matris Deum; cuius in sacris Galli pulsant
 cymbala & tympana. v Dictis herbis illitis. x Alvearia. y Sæpè enim intra idem
 alvearium (quandoque & è diversis) oritur seditio, discediturque in partes duo-
 rum regum, de imperio contentantium. Arist. 9. l. Hist. 40. cap. 2. Apum.
 z Tumultu. b Reliquarum apum, quæ respectu regum vulgus, id est, vilis populus
 sunt. c Triduo ante eruptionem mellarius præsciscere poterit ex vespertinis apum
 bombis ad modum classicorum resonantibus. d Intra alvearia sua. e Cæpit. f In-
 ter apes. g Raucitate canentis. h Tumultuantes arma parant, seque ad pugnam
 expediunt. i Congrediuntur. k Aculeos suos. l Ad insultus faciendos. m Taber-
 nacula Imperatoris utriusque: alluvium ad castra Rom. n Summa cura custodiant
 regem. o Provocant. p Diem serenum & ærem purum. q Pugnantium. r Convol-
 untur. s Quam apes. t Quantum apum cadit ex tali conflictu. u Reges. v Ob-
 nitentes. x Molestus & graviter urgens. y Fugere. z Hæc duorum examen dif-
 ferentiam pugna sedabitur. a Apum. b Principes, id est, reges, à pugna redux-
 eris domum per jactum pulveris. c Mella absumens. d Occide. e Altero rege.
 f Melior. g Fulgentibus more squamarum in piscibus colore fulvo. h Regum.
 i Facie. k Micantibus in morem auri. l Deterior ille, μέλας & πλατυδυστος.
 Arist. 9. l. Hist. Anim. 40. c. m Incultus.

a Obesam &
oblongam.

b Sine gloria.

c Formæ.

d Vulgi, id
est, reliqua-
rum apum.

e Deterioris
notæ apes
sunt pulveri,
ipso concre-
to, concolo-
res. *f* Pulve-
rem cum sali-
va concretum.

g Dedicatio-
ne & siti.
h Melioris
notæ apes
splendent.

i Resplenden-
tes fulgore
auri. *k* Illita
ac distincta.

l Maculis
quasi gutta-
tum sparsis.

m Ex hac so-
bole. *n* Stato
anni tempore,
vel Cœli tem-
perie. *o* Pura,
& quæ admil-
ceas austero
vino ad miti-
gandam aspe-
ritatem. *Tam*
hæc Theſeis

Maffica vina.

favis. Mar-
tial. 4. l. 13.

Ep. *p* In æ-

re. *q* Per lu-

glum & ortum

glomerata, gyros & choreas ducentia.

r Non opere, ut prius, ferventia. *f* Alve-

ria sua. *t* Tunc enim non mellificandi gratia exeunt. *u* Regibus domi manentibus.

v Subvolare ludibundè per aëra. *x* Aut in bellum prodire. *Metaph.* à militari di-

ciplina. *y* Alliciant & attrahant apes ad se. *z* Spirantes. *a* *Dens inde ego furum.*

viuque Maxime formido. Hor. 1. l. Sat. 8. *b* Nati in urbe Lampſaco prope Hel-

lespontum. *c* Hortos. *d* Herbarum apibus gratissimam, ad mella conficiendam. *e* *Al-*

vearum conficiendam. *f* Ad alvearia. *g* Mella & cera. *h* Affigat. *i* Salubres fove-

fundat imbres. *k* Georgicorum. *l* *Metaph.* à nautis, qui, portum subituri, vel

colligunt. *m* Rosarum copiam. *n* Oppidi maritimi Lucaniz, bis in anno rosas ha-

rentis. *o* Imbibitis. *p* Fluviorum vel hortorum pulvini & aræ. *q* Acciperet latum

ventrem. *r* Sero seu tarde comas spargentem florentemque. *Hellenismus:* *ne* *Tam*

uentem: *Acerba fremens: Multa gemens, &c.* *f* Flexilis. *t* Feliciter nascentes

litoribus. *u* Tarenti, ab Oebaliis conditi duce Phalanto. Oebalus autem rex i-

Laconiz, unde Lacones Oebalii dicti. *v* Caruleus aut profundus. *Al. piger,*

est, lente fluens. *x* Irrigat. *y* Segete. *z* Arva. *a* Calabriae fluvius. *b* *Corcyra*

urbis, mons, antrum Ciliciz. Erit itaque *Corcyra* Cilix; vel è remigum numero

quorum opera contra ipsos Cilicas spiratas usus fuerat Pompeius: vel miles Pompe-

ianus, post Cilicas devictos emeritus & agro donatus. c Præeriti in divisione

contempti, utpote inutilis: ut in seq. Alii exp. hæreditarii, à patre sc. relicti.

ut Res non parte labore, sed reliqua. *Martial.* 10. l. 47. *Ep.* voluntque Poëtam

ipicere ad duos fratres Vejanios, quibus à patre relictam esse parvam villam refer-

Varro, l. 3. R. R. c. 16. Quid si relictum rus sit quo pulsus prior dominus cesserat

vetere non illi, cui assignabatur in divisione. Nos patriæ fines, & dulcia litora

arbo. *Ecl.* 1. & 9. *d* Accommodata & grata. *e* Idonea vitibus. *f* Plantatilis.

Desidiâ, *a* latamque trahens *b* inglorius alvum.

Ut binæ regum *c* facies, ita corpora *d* gentis:

Namque aliæ *e* turpes horrent, ceu pulvere ab alto

Cum venit, et *f* terram sicco spuit ore viator

g Aridus: *h* elucent aliæ, et fulgore coruscant,

i Ardentes auro, et paribus *k* lita corpora *l* guttris.

Hæc potior soboles: *m* hinc cœli *n* tempore certo

Dulcia mella premes: nec tantum dulcia, quantum

Et *o* liquida, et durum Bacchi domitura saporem.

At cum incerta volant, *p* cœloque examina *q* ludunt,

Contemnuntque favos, et *r* frigida *s* tecta relinquunt,

Instabiles animos ludo prohibebis *t* inani.

Nec magnus prohibere labor: tu regibus alas

Eripe: non *u* illis quisquam cunctantibus *v* altum

Ire iter, aut *x* castris audebit vellere signa.

y Invitent croceis *z* balantes floribus horti;

Et *a* cultos furum atque avium, cum falce saligna,

b Hellespontiaci *c* servet tutela Priapi.

Ipse *d* thymum *e* pinosque *f* serens de montibus altis,

Tecta ferat latè circum, cui *g* talia curæ:

Ipse labore manum duro terat, ipse feraces

h Figat humo plantas, et *i* amicos irriget imbres.

Atque equidem, extremo ni jam sub fine *k* laborum

l Vela traham, et terris festinem advertere proram;

Forſitan et pingues hortos quæ cura colendi

Ornaret, canerem, biferique *m* rosaria *n* Pæſti:

Quoque modo *o* potis gauderent intyba rivis,

Et virides apio *p* ripæ, tortusque per herbam

q Creſceret in ventrem cucumis: nec *r* ſera comantem

Narcissum, aut *s* flexi tacuisseſſim vimen acanthi,

Pallentesque hederas, et *t* amantes litora myrtos.

Namque sub *u* Oebaliæ memini me turribus altis,

Qua *v* niger *x* humectat *y* flayentia *z* culta *a* Galeſus,

b Corycium vidisse senem: cui pauca *c* relictæ

Jugera ruris erant; nec fertilis illa juvencis,

Nec pecori *d* opportuna seges, nec *e* commoda Baccho.

Hic *f* rarum tamen in dumis olus, albaque circum

filia; a verbenasque b premens, c vescumque papaver,
 agum aquabat opes e animis: seraque f revertens
 Nocte domum, dapibus mensas onerabat g inemptis.
 Primus vere rosam, atque autumnno carpere poma:
 Et cum tristes hiems i etiam nunc frigore saxa
 135 Comperet, et glacie cursus k frænaret aquarum;
 Ille l comam mollis jam tum m tondebat acanthi,
 Eritatem n increpitans seram, Zephyrosque morantes.
 Ergo apibus o factis p idem atque examine multo
 minus abundare, et q spumantia r cogere pressis
 140 Mella favis: illi s filia, atque uberrima spinus:
 Quotque in flore novo pomis se fertilis arbor
 Induerat, totidem autumnum w matura tenebat.
 Ne etiam x seras in y versum distulit ulmos,
 Eduramque pirum, et spinos jam pruna ferentes,
 145 Namque a ministrantem platanum potantibus a umbras.
 Serum hæc ipse equidem, b spatii c exclusus b iniquis,
 Cretereo, atque aliis post commemoranda relinquo.
 Nunc age, naturas apibus quas Jupiter ipse
 Addidit, d expediam: e pro qua mercede, canoros
 150 Curetum sonitus crepitantique ara secutæ,
 Dictæo b coeli regem pavere sub antro.
 Solæ communes natos, k consortia tecta
 Urbis habent, magnisque agitant sub legibus ævum;
 Et patriam solæ, et certos novere penates.
 155 Centuræque hyemis memores, ætate laborem
 Experiantur, et m in medium quæsitâ reponunt.
 Namque aliæ n victu invigilant, et o fœdere pacto
 Intercentur agris: pars intra septa p domorum
 Narcissi lacrymam, et lentum de cortice gluten,
 160 Prima favis ponunt fundamina; deinde tenaces
 Pendunt ceras: aliæ, r spem gentis, adultos
 Educunt fœtus: aliæ purissima mella
 Sumpunt, et u liquido distendunt nectare cellas.
 Sunt, quibus ad portas cecidit x custodia y sorti:
 165 Neque vicem z speculantur aquas et nubila celi,
 Aut a onera accipiunt venientum, aut b agmine facto

a Herbas, qui-
 bus in sacris
 uti solebant.
 b Serens: vel
 falce metens.
 c Cereale, quo
 vesci posset.
 1. Georg.
 d Ditissimo-
 rum: e Quia
 re ipsâ non
 potuit. f Ex
 illo agro ste-
 rili. g Sibi in
 horto suo na-
 tis, nullo pre-
 tio compara-
 ris. Horat.
 Od. 2. Ep. de
 rusticâ vitâ.
 Es horta dulci
 vina promens
 dolto, Dapes
 inemptas ap-
 parer. h Fructu
 perenni: di-
 ves & felix,
 Verno, æsti-
 vo, autumnâ-
 li, hyberno.
 i Ipso puncto
 temporis.
 k Constringe-
 ret. l Summi-
 tatem. m Me-
 tebat. n Voto
 & voce, ut
 cuius studiū
 æstas sera &
 Zephyri veris
 comites non-
 dūm spirantes
 morarentur.
 o Enixis par-

a. p Senex Corycius. q Ex pressura. r Constipare. s Ad gluten & favos. t Nec
 vernus flos destituebat eum autumnali fructu. u Ornaverat & vestiverat, id
 est, quod flores produserat arbor. w Se. poma. x Antiquas. y In ordinem & quin-
 tem transiit & disposuit. Quid si dicamus, inverfas ulmos incurvabat, peda-
 lura futura vitibus. z Robustam aut valdè duram. a Hospitalein convivibus.
 Temporis atque instituti mei angustis spatiis. c Ab huiusmodi rerum executio-
 ne. d Aperiam. e Quid mercedis accepturæ. f Curetes. Cretæ incolæ sacrique fra-
 tri. Opi parturienti, Saturnumque filios ex pacto cum Titane vocantem fallere
 volenti, suppetias laturi, æreis crepitaculis nati infantis Jovis vagitum celarunt,
 palorum sonitum secutæ apes melle nutrierunt Jovem in antro Cretensi. In
 officii mercedem tulere à Jove singularem naturam, politiam & mores: So-
 lus, patriæ, cibi in medium quæsitâ communionem, & Reipublicam, quasi
 zoonicam. g Dicte, mons Cretæ. h Jovem. i Apes ex cunctis animalibus. k Ad
 humanam sortem pertinentia: sunt enim communia. l Alvearis. m In commu-
 nita conduct. n Antiquè, pro vitâ sc. habendo. Ita concubitu indulgent.
 o Partici inter se opera, juvenes negotiantur foras, seniores intus. p Alveariorum.
 q Flus floris, in quem puer flens conversus fingitur, rotem. r In quibus est spes
 conservando grege. s Incubant, fovent, excludunt fœtus. t Condensant.
 u Melle puro favos replent. w Aliæ. x Excubitus. y Sortito, sorte electis. z Plu-
 res & tempestatum prælagæ, infra: Nec vers a stabulis, &c. a Seniores, apes ex-
 ceptas gerulas juniores, easque exonerant melle aut cerâ: repetuntur verius isti
 geruli. 1. b Maru concerta, facto, quodam nepetu.

* Nullius laboris, nihil agens, & aliena consumens. *b* Sine aculeo majores apibus, non mellificantes, sed tamen melle vescentes.
 * Ab alveariis suis abigunt, prohibent. *d* Cum fervore fit.
 * Mitigatis. *f* Populi Siciliæ, unum oculum habere reperti. De his. l. 1. *Æn.* ubi & quinque versus seq. repetuntur. *g* Propere excidunt, fabricant. *h* Corio taurino munitis.
 * Flatus & refatus. *k* Ita tingunt, ut strideant.
 * Ferrum, synecd. *m* Aqua, in qua ferrum candens immergitur.
 * Resonat quasi gemitum referens.
 * Mons ignivomus Siciliæ, Vulcani & Cyclopum officina. *Al. antrum*, ut 8. libr. *Æn.* *p* Cyclopes secundum ordinem, ita ut ex alternis ictibus numerus & concentus mulcetur: *q* diatur: ex quo Pythagoras Symphoniam observasse dicitur. *r* Quantæ sunt *q* Comparete. *s* Quanti sunt Cyclopes. *u* Atticas. *u* *ἄλ' ἐξ ἧν*: optimo melle celebratur Hymettus mons Atticus, thymi ferax. *v* Mellis. *x* Officiosa, *Δαίδαλα*: unde ingenioso architecto nomen. Lucret. de Venere *Tibi suavis Dædala tellus submitte flores*, id est, artificiosa. *c* Componere. *d* Jam plurima pars noctis transacta sit. *e* Juniores. *f* Habentes crura onusta & thymo collecto. *g* Apes depabulantur. *h* Virides. *i* Nigri coloris. *k* Omnes mul quiescunt. *l* Eodem tempore. *m* Celeriter excurrunt. *n* Repetunt. *o* Redunt cibo & quiete. *p* Bombus. *q* Murmurant. *r* Cellis. *s* Usque ad tempus tantum. *t* Qui ipsis convenit: sic supra *Vere suo* & *More suo*. *u* Alveariis suis. *v* Divinant ventos imbresque, continentque le testis. *Plin.* *u* Imminentque. *x* fidunt sereno aëri. *y* Tutaniis eas à pluvia & vento. *z* Potantur. *a* Cum aetate faciunt. *b* Quibus contra impetum ventorum ferantur. *c* Naviculæ vento tabiles, inanes, sine pondere, id est, minima navigia. *d* Huc illic impellente *e* Arenam & gravem terram. *f* Aëre & vis alis firmant. *g* Concubitus incurant. *h* Archaicè. Sic supra: *dictu invigilant*. *i* Luxuriam & coitum. *j* Partibus. *k* Satorum, unde nascantur & incuband' formentur apes. *l* Colligunt. *m* Quales erant Quirites, id est, Romani sub Quirino, id est, Romulo, qui nunc gem constituerunt) sufficienter procreant. *n* Accurate atque iterata operâ *Al. resingunt.* *o* Saxi & rupibus. *p* Vitam perdidierunt. *q* Onere nimio mellis pabuli, quod referunt. Sic *Ecl. 9.* *Cantantes, ut eas, ego hoc se falce levavi.*

Tantus amor florum, et generandi gloria mellis.
 Ergo ipsas *b* quamvis angusti terminus avi
 Excipiat, (neque enim *d* plus septima *e* ducitur ætas)
 Argens *f* immortale manet, multosque per annos
 Stat *f* fortuna *g* domus, *b* et avi numerantur avorum.
 Præterea *i* regem non sic *k* Ægyptus, et ingens
 Lydia, nec populi Parthorum, aut Medus *m* Hydaspes,
 Obstant. rege incolumi *n* mens omnibus una est;
 Amisso, rupere fidem: *p* constructaque mella
 Diripuerunt *q* ipsæ, et *r* crates solvere favorum.
 Ille operum *t* custos, illum admirantur, et omnes
 Circumstant *u* fremitu densò, stipantque *w* frequentes,
 Et sæpe attollunt humeris, et corpora bello
 Obstant, *y* pulchramque petunt per vulnera mortem.
 His quidam signis, atque hæc exempla secuti,
 Esse apibus *a* partem divinæ mentis, et *b* haustus
 Æthereos dixerunt: *c* deum namque ire per omnes
 Terrasque, tractusque maris, cælumque profundum.
 Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,
 Quemque sibi tenues nascentem *d* arcessere *e* vitas.
 Scilicet *f* huc reddi deinde, ac *g* resoluta referri
 Omnia: nec *f* morti esse locum; sed viva volare
 Sideris in numerum, atque alto succedere cælo.
 Si quando *k* sedem *l* angustam, servataque mella
 Thefauris relines; prius haustus *n* sparsus aquarum,
 Ore fove, *p* fumosque manu prætende *q* sequaces.
 His gravidos cogunt fœtus, *s* duo tempora *t* messis,
 Taygete *w* simul os terris ostendit honestum
 Pleias, et *x* Oceani spretos pede reppulit amnes:
 Aut *z* eadem sidus fugiens ubi piscis aquosi
 Tristior hybernas cælo descendit in undas.
 Illis ira modum supra est, *a* læsæque venenum
 Moribus inspirant, et *c* spicula cæca relinquunt
 Affixæ venis, animasque in vulnere ponunt.
 Sin duram metues hyemem, parceque *f* futuro,

a Ut moriantur. Epiphonema simile.
 2. Georg.
 Tactus amor terra. *d* Plusquam. *e* Degitur apibus.
 f Successione familiaræ & stemmatis, ad quod allusum. *g* Familiaræ apum.
 h Et nascitur ab illis. 3. Æn.
 i Nulla usquam gens, non Ægyptii, non Lydi, non nisi Parthi & Medii majori veneratione colunt regem suum, quam apes. *k* Propter Ptolemæos. *l* Ubi regnavit Cæsar. *m* Fl. alluens Mediam, sequæ in Indum exonerans.
 n Vivendi.

republicam augendi, & regi obsequendi. *o* Rege. *p* Sub rege. *q* Quæ colligerant.
 Contextus. *r* Rex. *s* Præses, qui operum labores æquis partibus dividat, aut fortis. *t* Murre. *u* Cum magna multitudine. *x* Pro rege. *y* Gloriosam.
 Quibus apum studiis & ingeniis animadversis adducti quidam Philosophi, non solertiam tantum apibus, sed & rationem & divinæ particulam mentis assignant. *a* Sic Horat. divina particulam auræ, dixit. *b* Spiritus divinos. *c* Deum quippe vim suam in elementa omnia transfundere: hinc animalia quæ ex elementis constant, spiritu illius, alia magis aut minus, imbui ac inflari: vide 6. Æn. Principium calum, &c. *d* Attrahere. *e* Spiritus. *f* In Deum & principia sua. Ex opinione Pythagorica nullum animal penitus perire; interire quidem & dissoluto animam migrare animam ex alio in aliud, puram tandem ad suum astrum redire. *g* Per animæ à corpore separationem. *h* Inter sydera. *i* Præcepta mellationis, ejusque Vernæ & Autumnalis. *k* Alvearium. *l* Cum melle repleta fuerit. *Al. angustum.*
 Eximes è reclusis alveariis. *n* Spargens in alveos atque apes. Aquam ore haustam sparge in modum imbris pluviæque. *o* Contine haustus aquarum. *p* Qui vel cogit apes in priorem alvearii, vel abigant. *q* Persecutores apum: quia fumo apes fugantur. *r* In vere & autumno apes mella ponderosa & abundantia congregant. *s* Ver & autumnus. *t* Colligendi mellis. *u* Ortu Pleiadum, quarum Taygete una est. Synece, mense Maio. *w* Simulac. *x* Oriens sc. & mare navigationi aperiens. *y* Aut occasu Pleiadum; quo tempore pisces oriuntur. *z* Taygete. *a* Ab apibus inimicis. *b* Aculeis. *c* Aculeos breves & exiles, qui latere possunt. *d* Aculeos penitus infixos venis inimicarum, & vulnere relictos cum parte intestina, unde ipsas mors consequitur. *e* Quod si duram metuens hyemem, benignè agere voles cum apibus, ne animam despondeant: ne pigeat tamen alveos aperire, favos à vermibus, fucis, stellionibus corruptos aut inanes eximere, suffumigatione reficere apes, & purgare alvearia blattis, tinea, &c. *f* Quo in futuro opus erit.

« Labefactos,
contractos timore famis.

« Apum.

« Affictas.

« Subfumigare, ut exinde inimica illis animalia fugiant. « Refecare. « Lacerata stellatis maculis.

« Lucem fugientibus, noctu volantibus.

« Sunt constructa in alvearibus.

« Tineis.

« Laboris expers, nihil adferens utilitatis. « Alieno labore, utpote apum, parata. « Vespas.

« Cui & viribus & armis impar est apis

« Vermis omnia exedentis. « Ob procaciam & emulationem in arte texendi à Minervâ in araneâ

versa Arachne puella Lydia.

Ovid. 6. Met. « Retia, telas.

« Evacuatae ab animalibus nocivis.

« Fœtus.

« Cellas, favos, loca, per quæ inferunt mella sua, sicut Nautæ inferunt merces. « Favos facient. « Languentium apum morbis, quorum statuit signa sex, remedia præbit novem. « Miseras, « Cum hominibus communes. « Attulit. « Lethali. « Cœtis. « Rugosa. « Mortuarum efferunt cadavera. « Celebrant. « Morbosæ. « Præterea. « Tristior. « Per longos tractus, ut languidi solent, qui suspiria ex uno ore trahunt. « Natura sua, ut qui à gelido polo Antartico spiret; accidentaliter men & adventitio calore dum ad nos per torridam Zonam permeat fervidus. Max.

1. 2. in Somno Scipionis. c. 5. « Quando. « Longè resonans murmur facit. « Commotum resonat. « Vehemens. « Remedia IX. « Fistulis ex arundine factis in alvearia. « Qualia illæ sibi comparare solent. « Contusam gallam. « Delicentiam in sole. « Multa ad dimidias decocta. « Uvam passam, quæ est ex vite Pitylii.

Suprà 1. 2. Et passo Pitylia uritur: quem locum vide. « Articum ut quod opimum. « Herbas calidas & siccas. « Amellum florem eundem cum Affere Arcebutonio, esse autumant Herbarii proceres. « Facile reperibilis. « Multos cantharidi fundit, erigit à radice. « Ipse flos est aurei coloris. « Corollis ex hoc flore extrahitur. « Austerus, « Fæcæ missis, & non sylvestris,

« Contusæ. « Animos et res miserabere. « fractas; 246

At « suffire thymo, cerasque « recidere inanes Quis dubitet? nam sæpe favos ignotus adedit

« Stellio, « lucifugis « congesta cubilia « blattis:

« Immunisque sedens « aliena ad pabula « fucus, 247

Aut asper crabro « imparibus se immiscuit « armis;

Aut dirum « tineæ genus, aut « invisâ Minervæ

In foribus laxos suspendit aranea « casses.

Quo magis « exhaustæ fuerint; hoc acrius omnes

Incumbent « generis lapsi sarcire ruinas, 248

Complebuntque « soros, et floribus « horrea texent.

« Si vero (quoniam « casus apibus quoque « nostros

Vita « tulit) « tristi languebunt corpora morbo,

Quod jam « non dubiis poteris cognoscere signis:

Continuo est ægris I. alius color: II. « horrida vulcum

Deformat macies: III. tum « corpora luce carentum 249

Exportant tectis, et tristia funera « ducunt:

IV. Aut fillæ pedibus connexæ ad limina pendent,

V. Aut intus clausis cunctantur in ædibus omnes:

Ignavæque fame, et contracto frigore pigræ.

VI. « Tum sonus auditur « gravior, « tractimque susce-

rant:

« Frigidus ut « quondam sylvis « immurmurat Auster,

Ut mare « sollicitum « tridet resfluentibus undis,

Æstuat ut clausis « rapidus fornacibus ignis.

« Hic jam I. galbaneos suadebo incendere odores, 250

II. Mellaque « arundineis « inferre « canalibus, ultro

Hortantem, et fessas ad pabula « nota vocantem.

III. Proderit et « tunsum gallæ admiscere saporem.

IV. « Arentesque rosas, V. aut igni pingua multo

« Defruta, VI. vel « ptythiâ passos de vite racemos,

« Cecropiumque VII. thymum, et VIII. grave olerum 251

« centaurea.

IX. Est etiam flos in pratis, cui nomen « amello

Fecere agricolæ, « facilis quæ rentibus herba.

Namque « uno ingentem tollit de cespite sylvam,

« Aureus ipse: sed in foliis, quæ plurima circum

Funduntur, violæ subluet purpura nigræ.

Sæpe Deum nexis ornata « torquibus aræ.

« Asper in ore sapor: « tonsis in vallibus illum

Pastores, et *a* curva *b* legunt prope flumina *c* Mellæ.
 Huius *d* odorato radices incoque *d* Baccho,
 Pabulacque in foibus plenis appone canistris.
 Sed si quem *e* proles subito *b* defecerit omnis,
 Nec genus unde novæ stirpis *i* revocetur, *k* habebit;
 Tempus et *l* Arcadii *m* memoranda inventa *l* magistris
 Pandere, quoque modo *o* cæsis jam sæpe juvencis
 Infœcerus apes *q* tulerit cruor, altius omnem
 Expediam, prima repetens ab origine, famam.
 Nam quæ *r* Pellæi gens *s* fortunata Canopi
 Accolit *t* effuso *u* stagnantem flumine *w* Nilum,
 Et *x* circum pictis vehitur sua rura *y* phaselis;
 Quaque *a* pharetratae vicinia Persidis urget
 Et *b* viridem Ægyptum *c* nigrâ fecundat *e* arenâ,
 Et diversa *d* ruens septem discurrit in *e* ora
 Æthiæ *f* coloratis *g* amnis devexus ab Indis;
 Omnis in hac certam regio *h* jacit *i* arte *k* salutem.
 Exiguus primum, atque *m* ipsos contractus ad usus
 Eligitur locus: hunc angustique *o* imbrice tecti,
 Panetibusque *p* premunt arcibus: et quattuor addunt
 Quattuor *a* *q* ventis *r* obliquâ luce fenestras.
 Tum vitulus, *s* bimâ curvans jam cornua fronte,
 Quaritur: huic geminæ nares, et *t* spiritus oris
 Multa reluctanti *u* obstruitur; *x* plagisque perempto
 Tansa per *z* integram *a* solvuntur viscera pellem.
 Sic positum in *b* clauso linquunt: et *c* ramea *d* costis
 Subjiciunt fragmenta, thymum, casiasque *e* recentes.
 Hoc geritur, *f* Zephyris primum impellentibus undas,
 Ante *h* novis rubeant quàm prata coloribus, *g* antè
 Garrula quam *i* tignis nidum suspendat *k* hirundo.
 Interea teneris tepefactus in ossibus *l* humor
 Et tuat: et visenda modis animalia miris,
 Trunca pedum primo, mox et stridentia pinnis
 Viscentur, tenuemque magis, magis *o* aera carpunt:

280 *a* Per littora
 curva deflue-
 tia. *b* Colli-
 gunt. *c* In
 Gallia nobilis
 est huius no-
 minis fluvius,
 aliiq; igno-
 biles alibi.
 285 Poetæ tamen
 notior Mela
 Italus,
 quem sinistra
 ripa receptum
 illius fl. in
 290 Padum de-
 fert, videtur-
 que hinc no-
 men inditum
 flori Amello.
 Cl. 1. l. ult.
 cap. *d* Vino
 forti & odo-
 rem magnum
 exhalante.
e Nutrimenta
 ex tali deco-
 catione. *f* In-
 ventum re-
 stauracionis
 apum extinc-
 tarum è bovis
 cæsi putrefac-
 tionc, refer-
 tur acceptum
 Aristæo.
 300 *g* Progenies a-
 pum. *h* Ali-
 quem desti-
 tuerit. *i* Ab
 interitu.
 310 *j* Progenies a-
 pum. *k* Ali-
 quem desti-
 tuerit. *l* Ab
 interitu.

Aliquas apes. *l* Aristæi regis Arcadii: qui invenisse fertur mellis & olei usum,
 apum amissarum reparationem, lactis coagulum. Justin. 14. l. Vide hanc eandem
 apud Ovid. 1. Fastorum. *m* Memoratu digna. *n* Manifestare. *o* Verbere &
 confutibus, citra effusum sanguinem. *p* Corruptus & putridus. *q* Protulerit, pro-
 tulerit. *r* Propter Alexandriam ab Alexandro, Pelle in Macedonia nato, con-
 stat in vicinia Canopi inf. unde ostio illi nomen. *s* Felix divitiis & ubertate so-
 lam præstat Nilus exundans. *t* In agros. *u* Inundantem & in campos effluen-
 tem. *v* Ægypti fluvium. Lege Tibul. 1. 1. El. 6. *w* Stagnante Nilo. *y* Scaphis.
 Quaque Nilus urget vicina loca Persidis, id est, in Persiâ. *a* Cujus incolæ pha-
 selis & sagittis multum valent. *b* Segete aut herbis. *c* Nigro limo. *d* Defluens.
 Ostia quibus intrat mare. *e* Nigris Æthiopibus, an stigmatè, quod sibi honori
 debebant inuisti? *f* Nilus defluens, deductus. *g* Constituit, ponit. *h* Faciendi
 novas apes. *i* Reparandarum apum. *j* Angustas, quantum capit cadaver bovis.
 Ad hanc ipsam utilitatem, ut in eo bos putrescat, constructus. *k* Ab his, qui apes
 reparare volunt. *l* Tegulis imbres capientibus. *m* Obstringunt, angustant. *n* Car-
 nalibus. *o* Ex obliquo ipsâ. *p* Biennii, duorum annorum, id est, ipse vitulus
 geminis. *q* Anhelitus. *r* Multum, valdè. Hellenism. *s* Clauditur, ne possit ex-
 ire. *t* Fustibus, verberibus. *u* Contusa. *x* Solidam, ne succus aut sanguis ex-
 iriatur. *y* Laxantur, corrumpuntur. *z* Occluso loco. *a* Ramorum. *b* Vituli sc-
 pelis putrescat. *c* Recenter captas. *d* In principio veris. *e* Anadiplosis est.
 Novorum florum. *f* Ad laquearia & trabes domorum. *g* Veris nuncia. *h* Vituli.
 Effervet, calescit. *i* Pedibus carentia: unde apes, quasi ἀπὲς, quidam dictas
 volunt. *j* Auram vitalem inspirant.

a Erumpit.
b Vi evolavē-
re ex corio
vitulino.

c Arcu, nervis
munito im-
pellente.

d Emittuntur.

e Fugæ con-
fidentes. *f* In-
venit, *g* Re-
parandarum
apum ex vitu-
lo putrefacto.

h Quo autore
habuit experi-
mentum hoc
primos ad-
itus? *i* Apol-
linis & Cyre-
nes Nymphæ
filius. Lege
Ovid. 1. Fast.

k Locum a-
mœnum
Thessaliæ.

quem medium
interluit Pe-
neus. *l* Sum-
mi. *m* Penei
fl. *n* Multum,

valde. *o* Ora-
tione. *p* Ma-
trem. *q* Nym-
pha Penei fl.

r Profunda.

s A Thymbræ,
Troados op-
dido, ubi co-
lebatur. Dii

enim cogno-
menta à locis,

in quibus co-
luntur, sæpè accipiunt. *t* Diis. *u* Quod reciperet in Deorum numerum. *v* Quo

inter mortales merui. *x* Sammā cum difficultate. *y* Diligens. *z* Paraverat. *a*

mitto. *b* Permissio acerba & invidiosa, eademque autore levabit, *c* Fertiles au-
res. *d* Quo pecus inficiatur; aut nocentem, quo stabula comburantur. *e* Cura

segetem maturam, unde messis fieret. *f* Cum molimine infer, iid est, *g* Ut

omnia, quæ habeo. *h* Ut permittas meis laboribus parta interim. *i* Lampadibus

Arifstæi confusum, neque enim primum animadvertit, neque agnovit *l* Cyrenem. *k* Purissima, è Mileto. 3. Georg. supra. *l* Vitreo multoties

unde cæruleus color. *m* Nympharum nomina. *n* Flava crines. *o* Partus, qui

præest Lucina, id est, quæ semel pepererat. *p* Oceani filia. *q* Maculosis

leis, quæ Nebrides dicuntur. *r* Depositis, *s* In cursu, dum Alphæum

t Nympha Sicelis, Ecl. 9. *u* Quibus in venando usa fuerat. *v* De Venere

custodiendâ. Fab. Martis in Veneris amplexibus deprehensi, traductique à Ve-
cano. Odyss. Hom. 8 Ovid. Met. 4. *x* Frustrâ susceptam. *y* Furtivos amores

Donec, ut æstivis effusus nubibus *a* imber,

b Erupere: aut ut *c* nervo pulsante *d* sagittæ,

Prima *e* leves ineunt si quando proelia Parthi.

Quis deus hanc, musæ, quis nobis *f* extudit *g* arrem?

h Unde nova ingressus hominum experientia cepit?

Pastor *i* Aristæus, fugiens Peneia & Tempe,

Amisiss, ut fama, apibus morboque fameque,

Tristis ad *l* extremi sacrum caput astitit *m* amnis,

n Multa querens; atque hac affatus *o* voce *p* parentem,

Mater *q* Cyrene, mater, quæ gurgitis hujus

r Ina tenes: quid me præclarâ stirpe deorum

(Si modo, quem perhibes, pater est *s* Thymbræus Apollo

Invisum *t* fatis genuisti? aut quo tibi nostri

Pulsus amor? quid me *u* cœlum sperare jubebas?

En etiam hunc ipsum *v* vitæ mortalis honorem,

Quem mihi *x* vix frugum et pecudum custodia, solens

Omnia tentanti *z* extuderat, te matre, *a* relinquo.

b Quin age, et ipsa manu *c* felices erue *c* sylvas:

Fer stabulis *d* inimicum ignem, atque *e* interface menses:

Ure fata, et validam in vites *f* molire bipennem:

Tanta meæ si te ceperunt tædia *g* laudis.

At mater *h* sonitum thalamo sub fluminis alti

Sensit: *i* eam circum *k* Milesia vellerâ Nymphæ

Carpebant, *l* hyali saturo fucata colore:

m Drymoque, Xanthoque, Ligeaque, Phyllodoceque,

Cæsariem effusa nitidam per candida colla;

Nesæe, Spioque, Thaliaque, Cymodoceque,

Cydippeque, et *n* flava Licorias; altera virgo,

Altera tum primos *o* Lucinæ experta *o* labores;

Clioque, et Beroë soror, *p* Oceanitides ambæ;

Ambæ auro, *q* pictis incinctæ pellibus ambæ:

Atque Ephyre, atque Opis, atque Asia Deiopeia;

Et tandem *r* positis *s* velox *t* Arethusa *u* sagittis.

Inter quas *v* curam Clymene narrabat *x* inanem

Vulcani, Martisque *y* dolos, et dulcia *z* furta,

Aque *a* Chao densos Divum numerabat amores.

carmine quo *a* captæ, dum *b* fusis mollia pensa
 revolvunt, iterum maternas impulit aures
 cæctus Aristæi, *c* vitreisque sedilibus omnes
 353 Obstupere: sed ante alias Arethusa sorores
 prospiciens, summâ *d* flavum caput extulit undâ.
 Et procul: O gemitu non frustra exterrita tanto,
 Cyrene soror; ipse tibi, *f* tua maxima cura,
 355 Tristis Aristæus, Penei *g* genitoris ad undam
 lacrymans, et te *h* crudelem *i* nomine dicit.
 Huic perculsa nova mentem formidine mater,
 Recage, duc ad nos; *l* fas illi limina Divum
 tangere, ait. simul *m* alta jubet *n* discedere late
 flumina, quâ juvenis *o* gressus inferret: at illum
 360 curvata in montis *p* faciem circumstetit *q* unda,
 Accepitque sinu vasto, misitque sub amnem.
 Atque domum mirans genitricis, et humida regna,
 pelancisque *r* lacus clausos, lucosque *s* sonantes,
 365 ibat; et ingenti motu stupefactus aquarum,
 Omnia sub magnâ labentis flumina terrâ
 spectabat *t* diversa locis, *u* Phasimque, *v* Lycumque,
 et caput, unde *y* altus primum se *z* erumpit *a* Enipeus,
 Unde pater *c* Tiberinus, et unde *e* Aniena fluente,
 Saxosumque sonans *h* Hypanis, *f* Mysusque Caicus,
 370 regemina auratus *g* taurino cornua vultu
 Eridanus, quo non alius per pingua *i* culta
 In mare *k* purpureum violentior influit amnis.
 Postquam est in *l* thalami *m* pendientia pumice lecta
 Perventum, et nati fletus cognovit inanes
 375 Cyrene: *n* manibus liquidos dant ordine fontes
 Germanæ, *q* tonsisque ferunt mantilia *q* villis:
 Pars epulis onerat mensas, et plena *s* reponunt
 Pocula; *r* Panchæis *u* adolefcent ignibus aræ.
 Et mater: cape *v* Mæonii *x* carchesia Bacchi:
 380 Oceano *z* libemus, ait. simul ipsa precatur
 Oceanumque *a* patrem rerum, nymphasque sorores,
 Centum *b* quæ sylvas, centum *c* quæ flumina *d* servant.
 Ter liquido ardentem perfudit nectare *f* vestem:
 Ter flamma ad summum tecti *h* subjecta reluxit. 385

a Nympha.
b Dum telas
 texunt. *c* Vi-
 treis coloris,
 in quibus se-
 debant in a-
 quis. *d* Flavus
 capillis deco-
 ratum. *e* Sc.
 cum vidisset
 Aristæum.
f Qui tibi ma-
 ximæ curæ
 est. *g* Hæ. *h*
 Venus de Af-
 canio nepote,
 mea maximi
 curæ. *i* Patris
 tui, & avi tui.
k Quia non a-
 nimadvertente
 bat lachrymas
 filii. *l* Nomi-
 nation: quia
 dicebat, mater
 Cyrene, Cyrene.
m Arethuse
 talia nuncian-
 ti. *n* Quia fili-
 us est Deo-
 rum. *o* Pro-
 funda. *p* Lo-
 cum dare.
q Ingredere-
 tur. *r* Simili-
 tudinem, for-
 mam. *s* Flu-
 minis. *t* Fon-
 tium & flu-
 viorum origi-
 nes & recep-
 tacula. *u* Ven-
 to. *v* Distin-
 cta. *w* Col-
 chorum fl.
x Lyciæ fl.

Spectabat ortum, originem. Ovid. l. 1. Trist. In caput alta suum labentur ab aquore
 flumina. *y* Profundus. *z* Extulit. *a* Thessaliæ fl. *b* Habeat ortum. *c* Tiberis &
 Anio Italiæ fl. *d* Saxosæ, id est, ut sonant flumina inter saxa decurrentia. *e* Scy-
 thiciæ fl. *f* Myliæ fl. *g* Tauriformes dicti fluvii, à mugitu & rapido cursu, cornuti, à
 terminis ripis, vel alveis, in quos se dividunt; unde Acheloo Hercules alterum
 cornu avulxisse fingitur, qui fluvium in unum alveum redegerit. *h* Fl. Italiæ Pa-
 nus in Adriaticum se exonerans. *i* Rura. *k* Cujus unda remis impulsâ purpurascit
 Cic. 2. Acad. quæst. ἀλα πορφυρεῖσταν, Hom. *l* Cyrenes. *m* Fornicata, co-
 lumnis sulca. *n* Ab Aristæo & comitibus. *o* Sc. lavandis. *p* Sorores. *q* Quorum
 villis erant tonsi. *r* Quædam ex eis sacrificium parant & convivium. *s* Iterum po-
 nunt, postquam exhausta erant. *t* Arabicis, ut volunt, qui Panchaiam urbem A-
 rabiz Felicis statuunt: ergo fictitium nomen puto ex παν omne, & αἰών, uro.
u Incendantur. *v* Vini Lydii: optimi Strab. l. 13. *x* Pocula: de quorum for-
 ma, Macrobi. Sat. 5. l. 21. c. *y* Deo maris. *z* Sacrificænus. *a* Ex Thaletis
 veterum philosophorum opinione, qui omnia ex aquis generari asserabant. *b* Ut
 sunt Dryades. *c* Ut sunt Naiades. *d* Habitant. *e* Ter: quia numero Deus impare
 gaudet, vinum libavit infuditque in ignem. *f* Ignem Ovid. 6. Fast. Nec tu aliud
 Vestim, quam puram intellige flammam, utaque de flamma corpora nulla vides.
 Al. vestem. *g* Ter emicuit boni omnis flamma, *h* Surtum iacta & exiliens.

Indicio propitii numinis.
Corroborans. Carpathio mari: à Carpatho insu. Maris Mediterranei.

Marinus.
Trahat, vehitur. f. Marinorum, sc.

tantum in anteriori parte, in qua equis similes sunt, pedes habentium, in posteriori similes piscibus pedes. g. Thesaliæ. h. Peninsulam Macedoniæ.

Proteum.
Et ipse vates, Deus aquarum, Oceanus & Tethyos filius.

Ὁς γὰρ τὰ τ' ἔντα, τὰ τ' ἑσόμενα, ὡς τ' ἔντα.

Hom. II. α. Placuit.

Cete, balænas, monstrantania.

Immanes. Carpathio.

Vitulos marinos. Vates seu Proteus.

Quam quicquam ab eo petas. Expedite dicat.

Remedia. Violentiæ catenarum. Eadem de Sileno, Ecl. 6. Injice.

lusiones frustra inceptæ frustrabuntur tandem circum hæc vincula. In mensis.

Cum herbæ desiccantur calore; qui in nobis fitim generat. Quam herba. v. canos thalamos Protei. Ad quæ. g. Sc. oppressum. h. De Proteo Rege Egypti.

Mythologos, quibus est bellator, variis galearum formis terribilis, sophista alius vaser, histrio, præstigiator, sc. Spumat aper, fluit unda, fremit leo, sisilar angust.

Decipient te. Imagines. Formæ. m. Alpera, sæva. n. Elabetur. Transp.

tes. p. E vinculis. q. Commutabit se in aquam. r. Constringe. s. Reducto in p.

nam figuram. t. Cyrene, mater Aristæi. u. Fluentem. w. Quo gravius visus, de p.

getior, esset ad luctum. x. Filii Aristæi. y. Imbuit. z. Aristæo. a. Bene conc.

natis. b. Odor aut ventus. c. Agilitas. d. Aristæi. e. Describit antrum Protei. f. V.

tustate aut impetu aquarum. g. Ad quod specus. h. Refluos. i. Tempestate aliquo.

do in mari deprehensis, id est, periclitantibus in mari. k. Locus, ubi ad tem.

stant naves. l. A periculo ventorum. m. In medio antro. n. Oppositione inge.

lapidis. o. Aristæum. p. Ab eâ parte, quâ saxum obiectum erat lumini. q. Cyrene.

r. Tecta. s. Inurens. t. Arentes à Sole propinquo. u. Stella in ore canis, tenuis ora.

a Omine quo b firmans animum, sic incipit ipsa:

Est in c Carpathio Neptuni gurgite vates, d Cæruleus Proteus, magnum qui piscibus æquor,

Et juncto bipedum curru e metitur f equorum. Hic nunc g Emathia portus, patriamque revisit

h Pallenem; i hunc et nymphæ veneramur, et ipse Grandævus k Nereus: novit namque omnia vates,

l Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur. Quippe ita Neptuno m visum est: n immania cujus

o Armenta, et p turpes pascit sub q gurgite r phocas. r Hic tibi, nate, s prius vinculis capiendus, ut omnem

t Expediat morbi u causam, w eventusque secundet. Nam sine x vi non ulla dabit præcepta, y neque illum

Orando flestes: vim duram et vincula capto z Tende: a doli circum hæc demum franguntur inanes.

Ipsa ego te, b medios cum Sol accenderit æstus, c Cum siciunt herbæ, et pecori jam d gratior umbra est,

e In secreta senis ducam, f quo fessus ab undis Se recipit: facile ut somno g aggrediare jacentem.

Verum ubi correptum manibus, vinculisque tenebis; h Tum variæ i illudent k species, atque l ora ferarum.

Fiet enim subito sus horridus, m atraque tigris, Squamosusque draco, et fulvæ cervice leæna:

Aut acrem flammæ sonitum dabit, atque ita vincis n Excidet, aut in aquas o tenues p dilapsus q abibit.

Sed quanto ille magis formas se vertet in omnes, Tanto, nate, magis r contende tenacia vincula:

Donec talis erit, s mutato corpore, qualem Videris, incepto tegeret cum lumina somno.

Hæc t ait, et u liquidum ambrosiæ v diffusit odorem, Quo totum x nati corpus y perduxit; at z illi

Dulcis a compositis spiravit crinibus b aura, Atque c habilis d membris venit vigor. e est specus inge.

f Exesi latere in montis; g quo plurima vento Cogitur, inque sinus scindit sese unda h reductos;

i Deprensus olim k statio l tutissima nautis. m Intus se vasti Proteus tegit n obice saxi.

Hic o juvenem in latebris aversum p à lumine q Nympha Collocat, ipsa procul nebulis r obicura resistit.

Jam rapidus s torrens t sitientes u Sirius Indos

En. 2. 1. Proteus. Facultatem pro quo? etc. Tu non esse. pluris audierat. c. Aristæi. d. Aristæi. e. Describit antrum Protei. f. V. g. Ad quod specus. h. Refluos. i. Tempestate aliquo. do in mari deprehensis, id est, periclitantibus in mari. k. Locus, ubi ad tem. stant naves. l. A periculo ventorum. m. In medio antro. n. Oppositione inge. lapidis. o. Aristæum. p. Ab eâ parte, quâ saxum obiectum erat lumini. q. Cyrene. r. Tecta. s. Inurens. t. Arentes à Sole propinquo. u. Stella in ore canis, tenuis ora.

intensus est calor.

edebat cœlo, et medium Sol igneus orbem
 clauferat: *b* arebant herbæ, *c* et cava flumina *d* siccis
 faucibus *f* ad limum *g* radii tepefacta coquebant:
 cum Proteus consueta petens *e* fluctibus antra
 ar: eum *b* vasti *i* circum *k* gens humida ponti
 mutans, *l* rorem late dispergit *l* amarum?
 erant se somno diuersæ in litore phocæ.
 ipse (velut stabuli *n* custos in montibus olim,
 piper ubi *e* pastu vitulos ad *o* tecta reducit,
 auditisque lupos *q* acuunt balatibus agni)
 an sedit scopulo *r* medius, *f* numerumque *r* recenset.
 Cuius Aristæo quoniam est oblata *m* facultas;
 in deserta senem *x* passus *y* componere membra,
 cum clamore *z* ruit magno, *a* manicisque *b* jacentem
 rapat. *c* ille suæ contra non immemor *d* artis,
 omnia transformat sese in *e* miracula rerum,
 nemque, horribilemque feram, fluviumque *f* liquen-
 tem.
 ram ubi nullæ fugam reperit *b* fallacia, victus
 in sese redit, atque hominis tandem ore locutus;
 nam quis te, juvenum confidentissime, nostras
 intrare domos? quidve hinc petis? inquit. at ille,
 Proteus, *l* icis ipse; *n* neque est te fallere cuiquam.
 tu define *n* velle: deum præcepta secuti
 nemus huc, *o* lapsis quæsitum *p* oracula rebus.
 tantum effatus. ad *q* hæc *r* vates vi denique multâ
 Ardentes oculos intorsit lumine *r* glauco;
 graviter *f* irendens, sic *n* fatis ora resolvit.
 non te *n* nullius exercent numinis iræ;
 Magna luis commissa: tibi *y* has *z* miserabilis Orpheus
 and quamquam ob meritum pœnas (ni fata resistant) *435*
 sciat, et *a* raptrâ graviter pro *b* conjuge sævit.
 quidem, dum te fugeret per flumina *e* præceps,
 manem ante pedes *d* hydram moritura *b* puella
 arantem ripas altâ non vidit in herbâ.
 chorus æqualis Dryadum *f* clamore supremos *440*
 plerunt montes: sterunt *g* Rhodopeiæ arces,
 etque *g* Pangæa, et *b* Rheli *i* Mavortia tellus,
 etque *k* Getæ, atque *l* Hebrus, atque *m* Actias Orithyia.

a Expleverat.
id est, jam
 transactus e-
 rat merides,
 quo Sol est in
 medio cœli.
b Desiccaban-
 tur. *c* Profun-
 da, exhaustis
 aquis, cava
 apparentia.
d Aqua desti-
 tutis *e* Æn. 10.
*Ille sum mor-
 bosque ferens
 mortalibus a-
 gris, &c.* *f* U-
 que ad fun-
 dum. *g* Sola-
 res. *h* Ampli.
i Sc. cum.
k Genus æ-
 quoreum,
 phocæ, pisces.
l Aquam ma-
 rinam, quæ
 amara est.
m Proteus.
n Recenset
 numerum pec-
 corum. *o* Sta-
 bula. *p* A lu-
 pis. *q* Acriori
 fame irritant.
r Inter pecora
 sua. *s* Peco-
 rum. *t* Enu-
 merat. *u* Pro-
 tei. *v* Facili-
 tas capiendi
 & opportuni-
 tas. *x* Aristæ-
 us. *y* Ut dor-
 miret. *z* In
 eum. *a* Ma-
 num vinculis.

En. 2. Ipse vero primus manicas atque arctas levari Vincla jubet Priamus. *b* Pro-
 teus. *d* Quod elabi solebat. *e* Formas mirandas. *f* Fluidum. *g* Fugien-
 tiam. *h* Deceptio Protei. *i* In veram imaginem hominis. *k* Indigneret:
 pro quâsum sumitur. *l* Quid petam, cum sis vates. *m* Non licet cuiquam te
 ledere. Tu ergo desiste velle fallere alios. Hellenisticus. Horat. Quod versu di-
 non est, id est, dici non potest. *n* Fallere me tot monstis. Ecl. 5. Sed tu
 ne plura puer. *o* Perditis. *p* Deorum consilia & responsa. *q* Verba Aristæi,
 audierat Deos id velle. *r* Proteus. *s* Ira. *t* Cæruleo. *u* Dicendis, id est, in-
 cessari oracula Divum. *v* Non humilis, sed magni. *x* Delictum magnum ultâ
 lues magna, ad internecionem usque tuarum apum. *alias*. Tu lues magna
 commissa. *y* Quod apes amiseris. *z* Dignus miseratione, propter luctum uxoris.
 Ab interis, postquam ipse retrospexerat. *b* Eurydice juvenula conjux Orphei.
 precipitanter, sine consideratione. *d* Serpentem aquatilem. *e* Nymphæ popu-
 les, connutritæ. *f* Ob mortem Eurydices. *g* Montes Thraciæ. *h* Quam postea
 Phœbus rex habitavit. *i* Cui Mars præsidet, bello strenua. Sic Æn. 3. Terra procul
 illis cultus Mavortia campis, Thracæ arant. *k* Postea Tartari dicti. *l* Fl. Thra-
 cæ. *m* Nympha Attica seu Atheniensis, filia Erichthonii, quam rapuit Boreas.

a Orpheus.
b Misere affligentem propter mortem uxoris. *c* Lyra. *d* Ubi ipse solus erat.
e Oriente.
f Occidente sole. Horat.
 Od. 9. l. 2. *Tu semper urges flebilibus modis Mythen ademptum: nec tibi despero surgente decedunt amores, Nec rapidum fugiente Solem.*
g Quin & ausus inferos adire per Tænarum, Lacedæmoniae promontorium: quâ descendus patet ad inferos perhibetur.
 Vide Sen. Her. Fur. Act. 3. & Ovid. Met. 10. *b* Profundum. *i* Fornidolosa. *k* Animas apud inferos manentes. *l* Plutonium. *m* Flecti, moveri. Idem Horat.

Od. 14. l. 2. *Non si tricenis quotquot eunt dies, Amice places illacrymabilem tauris, qui ter amplum Geryonem, Tityumque tristi compefecit unda.* *n* Orpheus. *o* Gignis infernalis. *p* Leves populi, simulachraque funita sepulchro. Ovid. 10. *q* Vita. *r* Ibant tam multa, quam multa, &c. *s* Impellit illas in sylvas. *t* Fœnæ. Tres isti versus repetuntur. 6. *Æn.* *u* Principum virorum. *v* Ignobilis. *x* Paludis infernalis. *y* Quæ immoratur. *z* Irremediabilis, per quam non ire potest, vel, per languorem non navigabilis. *Al.* *inamabilis*; & hic cum sequenti repetitur. 6. *Æn.* *a* Detinet. *b* Per novem circulos. *c* Palus tristitiæ inferni. *d* Constringit ne exeant. *e* Ob cantum Orpheus. *f* Infernales. *g* Profundum. *h* Tenebrarum loca. *i* Involuta, implicita. *Al.* *innexa*: *Al.* *impexa*. *k* Fœna fœnales, per Antiphrasin sic dictæ, quod immites atque implacabiles sint: *quoniam enim mitem ac propitium significat.* *l* A latratu. *m* Canis ille infernalis. *n* Quem apud inferos volvit Ixion. *o* *Al.* *vento*. *p* Docet Proteus, quomodo Orpheus, Threicia fretus cithara, fidibusque canoris, conjugem eduxerit ex inferis ad superos. *q* Rediens Orpheus ab inferis ad superos. *r* Difficultates: quia & canem placaverat, & cum Plutone & Proserpinâ, Plutonis conjugem, pactus fuerat. *s* Orpheo. *t* Post eum. *u* Maritum. *v* Inferorum. *w* Cereris filia, quam Pluto rapuerat. *x* Ut post maritum rediret, nec Orpheus spericeret. *y* Invasit. *z* Condonanda certe, quia non per malitiam, sed per amoris legem transgressus est. *a* Exitum prope consecutus. *b* Perditus est. *c* Exorabilis Plutonis. *d* Vocum acclamantium quia gaudebant manes Eurydicen dire, ut iterum Orpheum audirent. *e* Infernalibus, Avernis, Campaniæ palatibus. *f* Oculos languidè fluitantes mors condit.

a Ipse cavâ solans *b* ægrum *c* testudine amorem, Te, dulcis conjux, te *d* solo in litore secum, Te *e* veniente die, te *f* decedente canebat. *g* Tænarias etiam fauces, *h* alta ostia Ditis, Et caligantem *i* nigrâ formidine lucum Ingressus, *k* Manetque adiit, *l* regemque tremendam, Nesciaque humanis precibus *m* mansuescere corda. At *n* cantu commotæ *o* Erebi de sedibus imis Umbræ ibant *p* tenues, simulacraque *q* luce carentum: *r* Quam multa in sylvis avium se millia condunt, Vesper ubi, aut hybernus *s* agit de montibus imber: *t* Matres, atque viri, defunctaque corpora vitæ Magnanimum *u* heroum, pueri, innuptaque puella, Impolitique *w* rogis juvenes ante ora parentum, Quos circum limus niger, et deformis arundo *x* Cocyti, *y* tardâque palus *z* inamabilis undâ *a* Alligat, et *b* novies *c* Styx interfusa *d* coërcet. Quin ipsæ *e* stupuere *f* domus, atque *g* intima leti *h* Tartara, coruleoque *i* implexæ crinibus angues & Eumenides; *l* tenuitque inhians tria *m* Cerberus ora; Atque *n* Ixionii *o* cantu rota constitit *p* orbis. *q* Jamque *r* pedem referens, *r* casus evaserat omnes; *s* Redditaque Eurydice superas veniebat ad auras, *t* Pone *u* sequens; namque hanc dederat *w* Proserpinâ *x* gem:

Cum subita incautum dementia *y* cepit amantem, *z* Ignoscenda quidem, scirent si ignoscere Manes, Restitit, Eurydicenque suam jam *a* luce sub ipsa, Immemor, heu! victusque animi, respexit: ibi omnia *b* Effusus labor, atque *c* immitis rupta tyranni Fœdera, terque *d* fragor stagnis auditus *e* Avernis. Illa; quis et me, inquit, miseram, et te perdidit, Orpheus? Quis tantus furor? en iterum crudelia retro Fata vocant, conditque *f* natantia lumina somnus.

amque vale: a feror ingenti circumdata b nocte,
 invalida que tibi tendens, heu! c non tua, d palmas.
 Dixit, et ex oculis subito, ceu fumus in auras
 Commixtus tenues, fugit f diversa: neque g illum 500
 Pressantem nequicquam i umbras, et multa volentem
 Agere, præterea vidit; nec k portitor Orci
 Implius l objectam passus transire paludem.
 Quid faceret? quo se m raptâ bis conjuge ferret?
 Quo fletu Manes, quâ n numina voce moveret? 505
 Illa quidem Stygiâ nabat jam p frigida q cymbâ.
 Premit illum totos perhibent r ex ordine menses
 Spe sub s æria, deserti ad t Strimonia undam
 Evulsisse, et gelidis u hæc evoluisse sub antris,
 Alentem tigres, et agentem carmine quercus. 510
 Qualis populeâ mœrens Philomela sub umbrâ
 Mullos queritur fœtus, quos durus arator
 Observans nido x implumes, detraxit; at y illa
 Et z noctem, a ramoque sedens b miserabile carmen
 Integrat, et mœstis late loca questibus implet. 515
 Nulla Venus, nullique animum flexere hymenæi.
 Has e Hyperboreas glacies, f Tanaimque g nivalem,
 Atque h Riphæis nunquam i viduata pruinis
 Ausubrat; raptam Eurydicen, atque l irrita Ditis
 Dona querens: n spreto o Ciconum quo p munere ma- 520
 tres,
 Inter sacra desum, q nocturnique r orgia Bacchi,
 Discerptum flatos t juvenem sparsere per agros.
 Cum quoque u marmorea v caput à cervice revulsum,
 Gurgite cum medio portans y Ocagrius Hebrus
 Viveret, Eurydicen vox ipsa, et z frigida lingua, 525
 Miseram Eurydicen! animâ fugiente vocabat:
 Eurydicen toto a reserebant flumine ripæ.
 Hæc Proteus: et se c jactu dedit æquor in altum;
 Atque d dedit, spumantem undam sub e vertice torfit.
 At non Cyrene: namque ultro affata g timentem: 530
 Hæc, licet b tristes animo deponere curas.
 Hæc omnis morbi causa: k hinc miserabile Nymphæ,
 Cum quibus illa choros lucis agitabat in altis,
 Stabant flevisse talem, qualis, &c. x Nondum pennatos, antequam volare
 Philomela. z Totam. u Unde nidus ablatu est. b Flebile. c Ex inte-
 ricant. d Nullus amor, nullæ placere nuptiæ Hymenæus, nuptiarum Deus,
 y membranula virginis claustrum. Ovid. Omnemque resugerat Orpheus Feemi-
 um Ventrem: seu quod male cesserat illi, Sive fidem dederat; multas tamen ardor ha-
 bit jungeret servati: multa dolere repulsa. e Quæ ferè sunt circa montes Hyperbo-
 reos, lupi quos Boreas flat. f Scythiæ fl. qui in Mœotin paludem infuit, Asiæque
 Europa dividit. g Nivibus tectum. h In Riphæis montibus existentibus. i Pa-
 vid est, ubi semper sunt nives & pruinae. k Circumibat. l Per respectum. m Quæ
 venerat ut in lucem rediret. n A Threiciis mulieribus, quarum amores & nupti-
 æ venerat Orpheus Bacchanalia celebrantibus, discerptus est. o Thraciæ populi.
 p Petris & amore. q Noctæ coli soliti. r Sacra festa, ab iis: à quibus arcen-
 ti prophani, non initiati. s Latè. t Orpheus. u Candida, pulchra. v Orpheus
 flumine Hebrus. y Ocagrius fl. Thraciæ, a quo Hebrus nascitur: pater, ut volunt,
 Orpheus, z Moribunda. a Resonabant. b Sc. dixit. c Impetu magno. d Se in al-
 tum. e Capitis. f At Cyrene non in altum se dedit, relicto filio; sed miti affamine
 solata est. g Aristæum. h Quæ te tristem reddunt. i Quam Proteus dixit.
 k Hæc causa. l Quæ cum illa, dum viveret, ludere & choreas ducere solebant.

a Auferor abs
 te. b Galigine,
 id est, morte.
 c Non ampli-
 us in potesta-
 te tuâ. d Ma-
 nus. e Aëri.
 f In diversas
 partes aëris.
 g Orpheus.
 h Frequenter
 prendere co-
 nantem.
 i Conjugem,
 quæ jam in
 umbras diffu-
 sa erat. k Cha-
 ron. Sic Æn.
 6. Portitor
 has horrendas
 equas, & flu-
 mina servat
 Terribili squa-
 lore Charon.
 l Interposi-
 tam. m Bis e-
 repta, semel
 à serpente, &
 semel ab infe-
 ris. n Supera.
 o Eurydice.
 p Mortua.
 q Quæ traduce-
 batur per Sty-
 giam palu-
 dem. r Conti-
 nuos, inte-
 gros, sine in-
 termissione.
 s Alta. t Fl.
 Thraciæ.
 u Quæ passus
 fuerat, animo
 & citharâ per-
 currisse.

α Tuis.

β Sacrificia.

γ Pretende,

offer.

δ A Nymphis

ε Eurydice.

ζ Citò exora-

biles, & mites.

η Nemorosa-

rum vallium

feu clivorum

Nymphas, à

υαπθ.

ζ Propter pre-

ces tuas. β De-

ponent. ι No-

men rituale,

qui electâ cer-

vice eximian-

tur è grege aut

armento ad

sacrificium.

Macrob. Sat.

1. 3. c. 5.

κ Carpunt.

ι Summita-

tem. m Mon-

ris Arcadiæ,

ubi regnabat

Aristæus, Sy-

neædoche.

η De multis e-

lige. ο Indom-

itas, id est,

injuges juven-

cas. ρ Tauris.

σ Deabus. ρ Ex

anteriori parte colli extrahe, id est, jugula tauros. / Postquam aurora nona illuxerit, id est, nono post die. ρ Sacrificia, quæ manibus apud inferos competant. / Quæ Orpheo injuriæ oblivionem inducant: à ληδν. η Nigræ hostiæ immolantur. α Ubi boves derelicti erunt. γ Quam tibi polliceor sic placandæ. ζ Sc. fit, id est, statim. α Factum it Aristæus. β A matre imperatas. ε Ergo. δ Ad eas aras. ε In hoc loco et tempore, sc. nono die. / Quia apparuerunt apes. ζ Aristæus, & qui aderant. η Resoluta & putrefacta. ι Bombite. κ Ferreter evolare. / Putridarum boum. m Contrahi. n Examina apum, nubium involitantium. ο Pondere vibrantibus. ρ In botrorum uvæ aut uvæ formam conglutatas de ramo pendere. βορυσν. Hom. 2. Iliad. γ Epilogus totius operis Georgici. ρ De cultu agrorum: ut in primo libro. / Sub hoc nomine & apes includit ut tertium & quartum lib. comprehendat. ι Ego Virgilius. η Ut in secundo. ω gustus. α Profundum. γ Ardenter, fulminis instar, aut fulminantis Jovis bellum gerit. Unde acerrimi pugnatores belli fulmina nuncupantur. ζ Fl. Mesopotamiam innuit autem Parthos. Namque hi rerum, à Cæsare gestarum, famâ perterriti, ultro redditis per legatos, quæ Crasso ademerant, insignibus Romanis, pacem petebant & impetrabant. α Ultrò se legibus ejus submittentibus. β Sibi ad immortalitatem & cælum sternit viam. γ Cæsar ad Euphratem fulminabat, & Oriente contra Parthos erat. δ Amœna, propter illecebras Campanorum, fregerunt constantiam Hannibalis. ε Campaniæ civitas, à Sirenum unâ, in pulcra, nomen sortita; quæ à Cumanis eversa, & ab iisdem postea, oraculo nuntiis, restaurata, Neapolis dicta est, id est, civitas nova. / Modeste de se non ita clara studia; si cum Augusti bellicis studiis conferantur.

Exitium misere α apibus. tu β munera supplex
 c Tende, d petens pacem, et c faciles venerare f Napæas.
 Namque dabunt veniam g votis, irasque h remittent.
 Sed modus orandi qui sit, prius ordine dicam.
 Quattuor eximios præstanti corpore tauros,
 Qui tibi nunc i viridis & depascunt i summa m Lycæi,
 η Delige, et o intactâ totidem cervice juvenças.
 Quattuor p his aras alta ad delubra Dearum
 Constitue, et q sacrum r jugulis demitte cruorem,
 Corporaque ipsa boum frondoso desere luco.
 Post, f ubi nona suos aurora ostenderit ortus,
 ι Inferias Orphei η lethæa papavera mittes,
 γ Placatam Eurydicen vitulâ, venerabere cæsâ,
 Et η nigram mactabis ovem, α lucumque revises.
 Ad delubra venit, b monstratas c excitat aras.
 Quattuor eximios præstanti corpore tauros
 d Ducit, et intactâ totidem cervice juvenças.
 Post, ubi nona suos aurora induxerat ortus:
 Inferias Orphei mittit, lucumque revisit.
 c Hic vero subitum, ac dictu mirabile f monstrum
 g Aspiciunt; h liquefacta boum per viscera toto
 ι Stridit apes utero, et ruptis k effervere l costis,
 Immensasque m trahi n nubes; jamque arbore summa
 Confluere, et o lentis p uvam demittere ramis.
 q Hæc r super arvorum cultu f pecorumque t canebam,
 η Et super arboribus: m Cæsar dum magnus ad α altum
 γ Fulminat z Euphraten bello, victorque a volentes
 Per populos dat jura, viamque b affectat Olympo.
 c Illo Virgilium me c tempore d dulcis alebat
 e Parthenope, studiis florentem f ignobilis ori:

Carmina a qui lusi pastorum; b audaxque c juvenis, 56; d Virgilius scripsi Bucolica. b Et qui

audax juvenili ætate, quæ audacior esse solet. e Bucolica scripsit natus annos 28. f Synecdoche, pro Ecloga illâ, vel Bucolicis: ut Ecl. 5. Hac nos, Formosum Corydona dedit Alexin, &c. g Latè patentis. f Recubantem. g Arboris tuæ glandiferæ.

P. VIRGILII MARONIS
ÆNEIDOS
LIBER I.

Troia captâ, Æneas, Anchisæ & Veneris filius, vir singulari pietate, parique fortitudine præditus, cum erroris sui anno primo per mare Tyrrhenum à Sicilia in Italiam navigat, immissa ab Eolo, rege ventorum (rogatu Junonis) gravissimâ tempeste ad Lybicum litus appellitur: egressusque in terram, septem regenti magnitudine cervos sagittis prostermit, singulosque in singulas naves (tot enim ex dispersâ classe collegerat) æqualiter distribuit: sociosque deinde, longis jam erroribus fatigatos, spe tutæ quietis ad tolerandum quod reliquum erat laboris, hortatur. Inter eâ Venus Æneæ sui Trojanorumque causam apud Jovem agit, omniumque calamitatum illarum causam Junoni imputat: Jupiter contra, reserata fatorum serie, spe felicitis posteritatis, potentiaque Romanorum, filia dolorem consolatur. Cuius oratione confirmata Venus, Æneæ suo, locorum ignaro, & explorandæ regionis causâ huc illuc oberranti, sese obviam præbet: navetque dispersas salvas esse nunciat: ostenditque non procul illinc abesse Carthaginem quam tunc in iis locis condebat Dido. Æneas itaque matris beneficio cavâ nube cinctus, unâ cum Achate Carthaginem ingreditur: ubi & socios salvos reperit, & à Didone benignè excipitur. Venus tamen quod neque Junio hospitio, neque muliebri inconstantia fatis fideret, sopito in Italia lucis Alcanio, pro eo Cupidinem substituit, qui inter complexus & oscula latenter reginæ amorem inspirat Æneæ.

Ille ego, a qui quondam gracili modulatus avenâ

carmen; et b egretius sylvis, vicina coegi

ut: quamvis avido d parentem arva colonò:

Gratum opus agricolis: at nunc horrentia Martis

Atræa, f virumque cano, g Trojæ qui b primus ab i oris;

h Italiam, i fato profugus, m Lavinaque venit

litorea: multum ille et n terris jactatus et o alto,

Vi superum, q lævæ r memorem Junonis ob iram.

cap. arte, votis agricolæ, quantumvis avido, respondere cogerentur: nunc carmine Heroico describo arma, qualia Mars tractat, aut belli horrorem incutientia, &c. b Et perfectis Bucolicis, seu pastoritiis illis carminibus, in quibus multa sylvarum mentio, quoniam pastores primum in sylvis versantur. c Quantumvis, admodum. Cat. Quamvis sordidares & indurata est. d Efficerent quantum ipse cuperet & optaret, ejus sese imperio audientis quodammodo ostenderent. e Errores Æneæ & virtutes 6. prioribus libris, bella in Italia 6. posterioribus, καὶ ὁσπον πρᾶ-
gator. f Æneam, qui Romani Imperii autor & conditor esse debuerit, vel meruerit, qui terrâ marique jactatus, multa adversa tolerando transiiserit, qui Junonis inimicitias superaverit. g Civitatis in Phrygia. h Anterior quidem prior, & ipse à Troia advenit, sed in fines tunc Italiæ, non ipsum Latium Laviniunquod advenit prout mediis, &c. intra: vel primus, id est, princeps, primarius: ut l. 8. Primum ab æthereo venit Saturnus Olympo: cum tamen eo prior Janus in Italiam venerit. i Regionibus, extremis partibus. k Ellipsis præpositionis ad vel in. l Deorum præordinatione, quæ inevitabilis est actus, non fugâ aut crimine. m Πέλαγος.
Neque enim ante adventum Æneæ dictum erat Lavinium. n In terris, ut in Thracia, Cretâ, Sicilia, Africa, & tandem in Italiâ. o Mari profundo. Illud autem usurpabimus, cum significantibus aliquem plusculum regionum iustrasse. p Deorum superiorum (imò etiam inferiorum propter Furiam in 7.) violentiâ & machinationibus, quos Juno, Trojanis irata, ad nocendum illis sua autoritate induxit. q Immitis, quæ persequeretur innocentem. r Implacabilem, pertinacem, perma-
nentem.

a Qui juvenis anno octavo & vigesimo, tenui stylo scripsi Bucolica, & scriptis post Bucolica Georgicis, feci, ut, si arva exerceantur eâ, quâ præ-

* In Italia
 gesto. *b* Lavin-
 ium, l. 12.
urbique dabit
Lavinia no-
men. Cum e-
 nim nunciare-
 tur Latino,
 bellanti
 contra Rutu-
 los, occupasse
 oram mariti-
 miam peregrini-
 nos, exerci-
 tum contra e-
 os movit: sed
 noctu moni-
 tus in somnis,
 ut in amicitia
 reciperet;
 ubi fluxit,
 foedus istum
 est, & Æneas
 filios dedit
 obfides, oppi-
 dum vocatum
 est Lavinium.
 * Patrios: ex
 Troja, l. 6. vi-
 de infra, *Victo-*
rosque penates.
 * In Latium.
 Sic alibi: *It*
clamor cœlo,
 id est, ad cœlum. * A quo Ænea, sub pacis iniquæ (contra jus victoriæ; que ri-
 tis nomen imponit) foedere & precibus Junonis l. 12. indultum est, ut contin-
 retur imperium sub nomine Latino l. 5. *Priscos docuit celebrare Latinos; Æneam*
entre suis, nunc maxima porro Accepit Roma. Nam utramque gentem Aboriginum
 & Trojanorum Latinos appellavit. Ergo unde, id est, à quo Ænea. Sic Ta-
 Eun. Aët. 1. Sc. 2. *Mercator hoc addebat, e pradonibus, unde emerat, audisse ali-*
tam e suis. * Principes & reges, qui in alba civitate (ab alba sua denominata)
 regnarunt, & Romuli ac Remi multorumque aliorum Romanorum patres fu-
 runt: quos hoc ordine recenset Livius: Afcanius, Sylvius, Æneas Sylvius, Al-
 ba, Capetus, Capys, Tiberinus, Agrippa, Romulus Sylvius, Aventinus, Tho-
 cas, Amulius. Vide quæ nos ad Sal. p. 22. g. Quia, qui ea exstruxerunt, ab Ænea
 originem traxerunt. *b* Calliope, Heroici carminis præses: *Invocatio, i* Car-
 mûm ille & terris iactatus & alto. *k* Offenso ab Ænea. *l* Egredere terrens iura
 * Tractare, incidere in tot calamitates, quas tamen ille adeo sapienter ac fortiter
 tulit, ut eas voluisse videatur. *n* Coegerit. * Ut etiam in insignem pietate viam
 odia exerceant. *p* Conditâ à Tyriis, sub Didone profugis, Anno Mundi 3866.
 post Æneam annis 286. *q* Quam advenæ cultores à Tyro protecti possederunt. *r* In
 Africâ è regione Italice. *s* Et multo tractu contra ostia, per quæ Tiberis in mare
 defluit. *t* Studiofa & cupida bellorum. *u* Etiam patriæ Samo Carthaginem per-
 tulisse. *w* Hunc locum imitatus est Ovid. Fast. 6. *Pantreat, quod non sibi Car-*
thaginis arces: Cum mea sint illo currus & arma loco. * Hanc urbem. *y* Si quæ ratio-
 nata finant. *z* A primordiis urbis præterdit animos & adjuvat ope. *ab* Jove
 non enim omnes Diî futura cognoscunt. *b* Quæ Carthaginem aliquando evictam
 esset. *c* Ex hac Trojanorum progenie. *d* Longè latèque imperantem victoremque.
 * Ita esset in fatis. *e* Excidium Carthaginis per Trojans imminere. *f* Jam
 gesto. *h* Juno Saturni filia. *i* Primò, prius. *k* Quia illic colebatur. *l* Juno
 * Ubi significabimus veteris memoriam injuriæ nondum esse oblitteratam, nec
 modabimus illud. *m* Profunda. *n* Junonis. *p* Repositum & reservatum. *q* Quo
 prelata fuit Junoni & Palladi Venus in certamine formæ: sunt qui referant
 iuriam ab fab. Antigones, filiz Laomedontis, quæ cum Junone contendebat
 pulchritudine. Ovid. 6. Met. *r* A Paride, qui Venerem formosissimam Judicavit
 Trojans invidios propter autorem Dardanium, Jovis ex Electra filium: referunt
 malo ad Heben, filiam Junonis, remotam à ministerio pocillandis, admisso Ge-
 nymede. *s* Junoni. *u* Ab Aquila, vel à Jove. *w* Tris filii, & Laomedontis
 tris. *x* Quia ministrabat pocula Diis, *y* Sævi, qui in Troilum & Hectora
 & Septem.

Multa quoque et a bello passus, dum conderet *b* urbem,
 Inferretque *c* deos *d* Latio: genus *e* unde Latium,
f Albanique patres, *g* atque altæ mœnia Romæ.
h Musâ, mihi *i* causâs memora: quo numine *k* læso,
 Quidve *l* dolens regina deum, tot *m* volvere casus
 Insignem pietate virum, tot adire labores
n Impulerit. *O tantæ animis coelestibus ira?*
 Urbs *p* antiqua fuit, *q* Tyrii tenuere coloni,
 Carthago, *r* Italian contra, *s* Tiberinaque longe
 Ostia; dives opum, *t* studiisque asperrima belli:
 Quam Juno fertur terris magis omnibus unam
u Posthabitâ coluisse Samo. *w* heic illius arma,
 Heic currus fuit: *x* hoc regnum dea gentibus esse,
y Si quâ fata sinant, *z* jam tum tenditque fovetque.
 Progeniem sed enim Trojano à sanguine duci
a Audierat, *b* Tyrias olim quæ verteret arces.
c Hinc populum *d* late regem belloque superbum,
 Venturum excidio Libyæ: *e* sic volvere *f* Parcas.
f Id metuens, *g* veterisque memor *h* Saturnia belli,
i Prima quod ad Trojam pro caris gesserat *k* Argis.
 Necdum etiam causæ irarum, sævique dolores
 Exciderant *l* animo. *m* manet *n* alta *o* mente *p* repositum
q Judicium Paridis, *r* spretæque injuria formæ,
 Et *s* genus *t* invisum, et *u* rapti *v* Ganymedis *x* honores.
 His accensa super, iactatos æquore toto
 Troas, reliquias Danaum atque *y* immitis Achillei,
 Arcebat longe Latio: *z* multosque per annos
 Errabant acti fatis maria omnia circum.

Tantæ *b*
 Vix è co
 vela daba
 Cum Juno
 Hec secun
 Nec posse
 Quippe
 Argivum,
 Unius o
 ipsa, Jov
 Disjeci
 Illam *x*
 Turbine I
 At ego, q
 Et foror et
 Bella gero
 Præterea
 Talia flant
 Nimborum
 Eoliam ve
 Lucante
 Imperio *p*
 Illi indigni
 Circum cla
 Sceptra te
 Nfracti, f
 Quippe se
 Sed *d* pater
 Hoc metu
 imposuit: *i*
 f. Spuma
 & c. Implac
 alia pectus
 & c. Abruptu
 nere. *l* Æne
 Palladii stup
 Habet & P
 Servius hic 4
 fign. *f* Velo
 Animam ef
 fista: Regia
 & incestus gi
 vedit vel Jov
 in som. Scip.
 f. Item semini
 vido. *c* Troja
 3. El. Et qui
 nem lade
 propterea. *g* I
 las, Liparen
 unda. *m* Am
 es te claudi
 vicanis inf. i
 tum. Proprie
 peret iras ver
 ventos. *f* Cali
 diadys. Ut ali

Tantæ b molis erat Romanam c condere gentem.
 Vix è conspectu Siculae telluris in altum
 Vela dabant c latti, et f spumas salis ære ruebant;
 Cum Juno, g æternum servans sub pectore b vulnus, 40
 Hæc secum : i Mene k incepto desistere victam,
 Nec posse Italiâ Teucrorum avertere l regem?
 Quippe vector fatis. Pallasine exurere classem
 Argivum, atque ipsos potuit submergere ponto,
 o Unius ob a noxam et p furias Ajacis q Oilei? 45
 o Ipsa, Jovis f rapidum jaculata è nubibus ignem,
 l Disjecitque u rates, evertitque æquora ventis:
 Illam x expirantem II. transfixo pectore u flammâs
 Turbine III. y corripuit, scopuloque IV. z infixit acuto. 50
 At ego, quæ Divum a incedo regina, b Jovisque
 Et soror et conjux unâ cum c gente d tot annos
 Bella gero : e et quisquam numen Junonis adoret
 Præterea, qui supplex aris imponat g honorem?
 Talia flammato secum dea corde i volutans,
 Nimborum in patriam, loca! fœta furentibus Austris, s;
 Eoliam venit. heic m vasto n rex Æolus antro
 Luctantes ventos, tempestatesque sonoras
 Imperio p premit, ac vinclis et carcere frænât.
 Illi y indignantes magno cum murmure t montis
 Circum claustra fremunt. celsa f sedet t Æolus u arce, 60
 a Nœptæ ténens : mollitque x animos, et y temperat iras.
 a Nificiat, maria ac terras a cœlumque profundum
 Quippe u ferant rapidi secum, c verrantque per auras.
 Sed a pater omnipotens speluncis e abdedit f atris,
 Hoc metuens : b molemque et montes in super altos 65
 Imposuit : i regemque k dedit, qui fœdere certo
 l. f Spumans mare nosteris navium ære armatis secabant prœuebant, tûm, cum,
 l. g. Implacabilem iram : quomodo l. f. dixit, Junonis gravis ira, g. inextinguenda
 l. h. pectus, b. Odii, vindictæ, i. Nunquid æquum est me, quæ Divum incedo reginâ,
 l. k. Abruptum indignantis exordium, k. Inceperat enim gens Trojanam extin-
 guere, l. Æneam, m. Ironicè, n. Solius, o. Cassandram sc. ab Ajace Oilei f. in æde
 Palladis stupratam, p. Furiosos amores, q. Filii : fuit enim & Telamonius Ajax.
 l. r. Habet & Pallas, id est, summa regio aeris, suum fulmen, sed Jovi acceptum.
 l. s. Servius hic 4. genera adducit. I. Disjiciens, II. Transfigens, III. Corripuens, IV. In-
 fregit, f. Velocem, t. Dispersit simul naves, u. Ab imo sursum vertit, w. Ajacem.
 l. x. Animam efflantem, y. Celeriter rapuit, z. Illisit, a. Cum dignitate ambulo : ut
 infra : Regina ad templum, forma pulcherrima Dido Incessit, Ad maiestatem ergo
 de incessus gravitatem refert : inde ἡγεῖσθαι βασιλῆος : ut & Propert. l. 2. El. 1. &
 l. dedit vel Jove digna soror, b. Quare Juno dicatur soror & conjux Jovis, vide Macr.
 in som. Scip. l. 1. c. 17. Est autem Jupiter coelum, Juno aer : & dicitur soror, quia
 l. e. seminis, quibus coelum, aer est procreatus : conjux, quia aer subjeetus est
 l. f. a. c. Trojanâ, d. Minimum septendecem, e. Hunc locum imitatus est Ovid. l.
 3. El. Et quisquam pia thura focis imponere cures? Et 2. Met. Est vero cur quis Ju-
 venem ladere nolit, Offensamque tremat, quæ prosum sola nocendo? f. Postea, vel
 propterea, g. Diis debitum, h. Tales injurias, i. Agitans & versans, k. Æolias influ-
 as, Liparen, Hieran, Strongylen, quæ regia Æoli, Didymen, &c. l. Plena, fœ-
 cunda, m. Amplo, n. Ventorum, o. Erumpere nitentes, p. Regit, q. Indignè sese-
 ntes se claudi & vinciri, r. Circum claustra montis, f. Quia imperat, t. Æolus quia
 vulcanis inf. imperitavit, u. In folio suo, w. Insignia regalia, x. Audaciam vento-
 rum, Proprie, Avæxæ, 2. Georg. Antmossi Euri, y. Moderatur, z. Nisi Æolus tem-
 peret iras ventorum, a. Aërem, b. Propellant, c. Trahant, d. Jüpiter, e. Occlusit
 ventos, f. Caliginosis, g. Quod omnia secum traherent, h. Molem montium, Hen-
 diadys, Ut alibi pateris libamus & auro, i. Æolum, k. Ventis.

a Epiphone-
 ma, Sic 3. Æn.
 Tantum ad
 longinquâ va-
 let mutare ve-
 ritas! b Dis-
 ficultatis.
 c Constitutu-
 ere Romanos
 rerum domi-
 nos, d Osten-
 sis irarum cau-
 sis docet quo-
 modo Juno in
 Troianos se-
 vicit, e Æne-
 as sc. cum so-
 cis : quod in
 discessu læti-
 us accepti fu-
 erant ab Acce-
 ta, Siculo for-
 rege, qui eti-
 am abeuntibus
 vina dederat.
 Unde infra di-
 cetur : Vina,
 bonus quæ de-
 inde cadis præ-
 rarât Accetes;
 Litore Trina-
 rio, dederatq;
 abeuntibus he-
 rei, Dividit;
 vel etiam læti
 vicinitate Ita-

a Arctius con-
 stringere ven-
 tos. b Libe-
 ram eruptio-
 nem. Meta-
 phora ab e-
 quis, qui laxis
 habenis ex-
 currunt. c Ubi
 ad eum vene-
 rat. d Supplici
 similis. e Ju-
 piter. f Seda-
 re. g Excita-
 re. h Al. ven-
 so. i Non no-
 minat Æne-
 am, ne dice-
 ret Æolus,
 non possum a-
 liquid moliri
 adversus ne-
 potem Jovis,
 qui mihi im-
 perium dedit.
 k Reginæ,
 sorori Jovis
 & conjugi.
 l Reliquias
 rerum Iliesi-
 um, aut no-
 vam Trojam.
 m Adeoque
 nec sibi tuen-
 dis aut vindi-
 candis sufficientes. n Alii Apollinem & Neptunum penates esse putant Trojae con-
 ditores: Alii Jovem, Junonem, Minervam, æris præfides, per quos penitus in-
 ramus, per quos habemus corpus, per quos rationem animi possidemus. o Tuus
 p Obvolve aquis & arenis. q Impelle in diversa loca. r hominum, vel navium
 s Quatuordecim. t Sc. unam. u Nuptiarum sc. præses, cui vincula jugalia con-
 firmo & indissolubili. x Peculiarem & perpetuam: propria hac si donas fuisset
 Æn. 6. Propria enim dicuntur, in quibus nemo alius quippiam juris habet, & quæ
 perpetuam domino afferant possessionem. y Sacratio. z Ad extremum usque
 agat. Ter. Hec. Illique exopto, ut reliquam vitam exigat Cum eo viro, me qui
 fortunatior. a Nubem sc. totam æris, & ventis gignendis materiam aptam. b Tu
 um officium est inquirere & deliberare, quid velis. c Cum innuet juvenis fac-
 tum sibi, quod mandaverit natu major quispiam, non inelegerit profere illud
 d Suscipere. e Ventis quippe Æoliis præstatur materies ab aëre moto. f Tu
 fers insignia regalia. g Me Jovi concilias. h Sc. fuerunt, aut dedit. i Sceptum
 gali. k Fregit & aperuit. l Unde oblique ruunt venti, αλαγισι. m Impetu
 multitudine. n Quæ exitus est datus, id est, quacunque permittebatur exiit
 rumpunt. o Occupaverunt mare. p Sc. mari. q Boreæ non meminit, quod
 tatem inducat. r Crebras procellas excitare solitus. s Zephyrus: mox enim
 rum ad se Zephyrumque vocat. & Hom. 5. Odyss. Εἰς ὅτε, Νότῳ τ' ἰσπύρῳ
 Ζεφυρὸς τε θυοῖται. t Ingentes. u Impetum ventorum. w Frigor funium,
 bus vela malis alligabantur. x Claritatem diurnam. y Trojanorum à Teucro
 undorum. z Caligo, qualis noctu esse solet, occupat mare. Synecdoche. a
 dines cœli vel aër multum ac vehementer ronuertunt. b Fulguribus. c Aër ingens
 or. d Instantem. e Trojanis. f Minantur. g Elementa.

Et a premere, et b laxas sciret dare jussus habenas.
 Ad quem c tum Juno d supplex his vocibus usa est:
 Æole, (namque tibi Divium e pater atque hominum rex
 Et f mulcere dedit fluctus; et g tollere b vento :)
 i Gens inimica & mihi Tyrrhenum navigat æquor,
 l Ilium in Italiam portans, m victosque n Penates.
 Incute vim o ventis, submersatque p obrue puppes:
 Aut q age diversas, et disjice r corpora ponto.
 Sunt mihi s bis septem præstanti corpore Nymphæ:
 t Quarum, quæ formâ pulcherrima, Deiopeiam
 Connubio u jungam w stabili, x propriamque y dicabo:
 Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
 z Exigat, et pulchrâ faciat te prole a parentem.
 Æolus hæc contra: b Tuus, o regina, quid opes,
 Explorare labor: c mihi jussu d capeßere fas est.
 Tu mihi quodcunque e hoc regni, f tu sceptra, g Jovemque
 Concilias: tu das epulis accumbere Divium,
 h Nimboraque facis tempestaumque potentem.
 Hæc ubi i dicta, cavum conversâ k cuspidem montem
 l Impulit m in latus: ac venti, velut m agmine facto,
 n Quâ data porta, ruunt, et terras turbine perfiant.
 o Incubere mari, p totumque a sedibus imis
 Unâ Eurûsqe q Notûsqe ruunt, r creberque procellis
 s Africus: et t vastos volvunt ad litora fluctus.
 u Insequitur clamorque virum, w stridorque rudentum.
 Eripiunt subito nubes cælumque, x diemque,
 y Teucrorum ex oculis: z ponto nox incubat atra.
 a Intonuerunt poli, et crebris micat b ignibus c æther:
 d Præsentemque e viris f intentant g omnia mortem.

Extrempl
 ingemit.
 alia voce
 gis ante
 ontigit g
 tydide, m
 Non potu
 levus q u
 pedon: r
 ata x viri
 alia x jact
 hom a ad
 frangunt
 alatus: i
 fil summo
 terram inte
 tres Notu
 axa voca
 Dorfam in
 e brevita
 alique t v
 Unam qua
 plius ante
 puppim f
 vivit in c
 corquet age
 apparent ra
 Arma viri
 Macrob.
 arari y te
 e diem. Ho
 e Græcoru
 illo Sthenel
 a filio & Arg
 idem faxi t
 septuno hoc
 potis Æaci.
 zio. f Pro
 roianus. w S
 ali, cum armi
 metet, effund
 iata mente f
 te inani. Und
 tempestatem
 tentibus con
 navis adve
 parum vi ven
 ciens. b Ebu
 Occulta &
 axa in mediis
 mari. a Scopu
 mo fœdus i ch
 in intelligunt
 nam eminente
 Duce sunt Syr
 ripsu, traho.
 rem, sc. septim
 ηνν κῶμα κ
 ps. l. 6. d Nav
 calta, scuta, t
 recta erat.

Exemplò Æneæ b solvuntur frigore membra :
 ingemit. et d duplices tendens ad sidera palmas,
 sua voce refert ; e o f terque quaterque beati,
 70 ætis ante ora patrum, Trojæ sub mœnibus altis,
 contigit g oppetere ! o b Danaum fortissime gentis
 Tydide, mene k Iliacis l occumbere campis
 Non potuissè ? n tuâq ; o animam hanc effundere dextrâ ?
 75 ævus q ubi r Æacidæ telo s jacet Hector, ubi t ingens
 pedon : ubi tor n Simois m correpta sub undis
 nata x virum, galeasque et y fortia corpora volvit.
 80 illa z jactanti stridens Aquilone procella
 tum a adversa ferit, fluctusque ad sidera tollit.
 franguntur remi : tum c prora avertit, et undis
 85 latus : insequitur d cumulo e præruptus aquæ mons.
 Hi summo in fluctu pendent, his unda g dehiscens
 90 terram inter fluctus aperit : b furit æstus arenis.
 Tres Notus abreptas in saxa k latentia l torquet ;
 95 saxa vocant Itali, mediis quæ in fluctibus n Aras,
 Dorsum immane p mari summo. tres Eurys ab alto
 100 e brevita et r fyrtes s urget, miserabile visu ;
 105 illique t vadis, atque u aggere cingit n arenæ.
 Unam quæ Lycios fidumque vehebat Orontem,
 Ipius ante oculos ingens y à vertice z pontus
 puppim ferit : a excutitur b pronusque c magister
 110 solvitur in caput : ast d illam ter fluctus ibidem
 torquet agens circum, et e rapidus vorat æquore f vortex.
 apparent rari nantes in gurgite vasto,
 115 Arma virum, b tabulaque, et i Troia gaza per undas.

a Illicò & sub
 bito. b Calo-
 re, quo conti-
 nentur mem-
 bra, deficien-
 te, rigent ex-
 trema, sol-
 vuntur, tre-
 munt. c In a-
 nimo gemit,
 Non timuit le-
 thum, genus
 at miserabile
 lethi Heros.
 Cum enim a-
 nimam credi-
 derit antiqui-
 tas esse igne-
 am, naturæ
 ejus maximè
 contrarium
 ducebat, in a-
 quis extingui.
 Vide Ovid.
 El. 2. l. 1.
 Trist. Non le-
 thum timeo.
 &c. d Com-
 plicatas &
 compressas.
 e Non ex su-
 perstitiosa
 numeri obser-
 vatione, ut

Macrob. 1. l. in Som. Scip. c. 6. sed Homerum imitatus Tpis μάχης
 120 Odyss. 6. f Perfectè Tib. o felicem illum terque quater-
 que diem. Horat. Felices ter & amplius, Quos irrupta tenet copula. g Necari, mo-
 125 Græcorum. Danaus, Beli filius, Ægypto pulsus à fratre, Argos navigavit, ubi
 130 filio Sthenelo, regnavit : Græcos ex suo nomine dixit Danaos. i Diomede, Ty-
 135 filio & Argiæ. k Trojanis. l Obire mortem. m Sc. ita ne decuit ? n A Diome-
 140 de saxi fulus propè interierat, nisi à matre subtractus fuisset. II. 8. & 5.
 145 Optuno hoc intimante. o Sanguinem meum. p Terribilis. q In quibus. r Achillis,
 150 pateris Æaci. Æacus enim fuit pater Pelei, Peleus Achillis : patronymicum ergo
 155 pateris. s Prostratus. t Jovis fil. procerus, fortis. II. 16. rex Lyciæ. u Fluvius
 160 Lycianus. v Simul rapta cum corporibus. x Fortium y Fortium virorum, qui oc-
 165 cisi, cum armis ab hostibus in Simoenta projecti sunt. z Dum Æneas frustra ef-
 170 funderet, effunderet, quippe quibus nihil proficeret. Sic Æn. 2. Talia jactabam, q
 175 iactata mente ferebar. Ecl. 2. ibi hac incondita solus montibus & sylvis studio jacta-
 180 bat inani. Unde liquet, in voce jactare frustrationis significationem inesse. Redit
 185 ad tempestatem, quam separatim describit. a Ex opposito veniens. Italiam enim
 190 ventibus contrarius est Aquilo. b A scopulis. c Avertit se, aut avertitur prior
 195 navis adverso cedens Aquiloni, datque carinam undis. d Altitudine. e Globus
 200 apparum vi ventorum ab aliis aquis intercisus. f Aliqui eorum. g Magnum hiatum
 205 hiatus. h Ebullitio aquarum concitatur instar furentis inter arenas. i Naves.
 210 Occulta & : φαντα, vel, in hac tempestate non apparentia. l Impellit. m Quæ
 215 saxa in mediis fluctibus Itali vocant Aras, quæ in modum dorsi extant in summo
 220 mari. n Scopulos quosdam inter Africam & Sardiniam, ad quos primo bello Pu-
 225 nico foedus idum est inter Romanos & Carthaginenses. Nonnulli Philanorum A-
 230 ras intelligunt, & inter duas fyrtes Leptis est : ut tradit Sal. in Jug. o Valde mag-
 235 num eminentem scopulum velut dorsum. p In mari. q Brevitatem aquæ, vada.
 240 Duæ sunt Syrtes in sinu Africo, trahentes ad se cum æstu arenas & naves, a
 245 Syrtes, traho. s Impellit. t Brevius illis. u Cumulo arenæ concitatæ. v Na-
 250 vem, sc. septimam. x Æneas. y Desuper. Odyss. 1. l. c. ἀρα μὲν εἰσὶν ἡλᾶτος
 255 ἡ γὰρ κῆμα κατ' ἀμυγ. z Aqua. Synecdoche. a E navi. b Præceps. c Leucas-
 260 ps. l. 6. d Navem Leucaspis. e Omnia secum rapiens. f Contorta aqua. g Remi,
 265 scuta, tabulae, vestes, tapetes, &c. h Super quas sedebant, aut quibus na-
 270 vis tecta erat. i Trojanæ divitiæ & vestes.

Senex.
Tempeſtas,
Χεῖμων.

Diffolutis
juncturis la-
terum navi-
giorum.

Naves, e In-
commodum
& moleſtum,
ita ut per ri-
mas aqua in-
flueret.

Neptuni im-
brem, id eſt,
aquam mari-
nam. g Hiant.
h Dùm venti
ita lævie-
bant, & naves
diſjiciebant.

Turbati.

Sonoritate.

Tempeſta-

ſam. m Stan-

tes aquas e-

miſſas ex imo

vado. n Diſ-

perſam. o Im-

bres, fulgure,

tonitru, quod

ex cœlo irue-

rat. p Neptu-

num. q Ven-

tos inter ſe

contrarios.

Ut hæc au-

deatis? Sic

Claud. Tanta-

ne devinctos

tenuit fiducia

Mauros?

f Nutu aut

voluntate. t Turbare.

u Tantos fluctus excitare?

w A' ποσειδῶνις,

Quo-

modo punirem & ulceſcerem, ſi quidem vacaret: ſed motus, &c. x Quoties inter-

diffidentes conabimur ad concordiam reducere, conveniet illud. y Sedare. z Hæ-

verſiculo præceptor aliquis innuet, ſe gravius animadverſum in diſcipulos. a Hæ-

mel admiſſam culpam interaverint. b Quâ nunc afficimini, id eſt, non tam le-

quæ in verbis minacibus conſiſtit, ſed acriore. c Crimina veſtra contra Trojanos

e Celeriter remeate. d Communi, quâ cuique Deorum munus ſuum contigit. e

illa, quâ diſiſum eſt mundi imperium inter tres fratres, Jovem, Neptunum, Ju-

tonem: ita quidem ut Jovi cœlum, Neptuno mari, Plutoni infera obvenirent.

Unde illud: Jupiter aſtra, fretum Neptunus, Tartara Pluto, Regnâ pateris. f

tres tria, quiſque ſuum. g Valdè ampla. h Glorietur. i Regia ſaxorum. Trojanos

b Citius quam dici poſſet. c Procelloſa. d A ventis. e Solis aſpectum. f Propri-

fluxu enim celeri undarum χυμάτων, & æſtu fluctus Τριτωνός, expellun-

tur quæ hæſerant naves. n Erigit naves. o Temperatum & tranquillum mare.

p Curru vehitur Neptunus, quem Delphines ferunt. q Summitatem undarum.

r Molliter percurrit. s Tempeſtati motum populi comparat. t Quod sæpe ſentit.

let. u Sævitiâ ſuam oſtendit animoſitatibus. Hoc veru innuimus; declinatio-

eſſe concitante plebem, quæ ob imperitiâ & perturbationem potiùs rapi ſole-

quam ratione duci. w Præcipitanter jaciuntur. x Significat iratum hominem, quod

Jam validam Ilionei navem, jam fortis Achaz,
Et quâ vectus Abas, ex quâ a grandævus Alethes,
Vicit b hyems: o Jaxis laterum compagibus d omnes
Accipiunt e inimicum f imbrem, rimisque g fatiscunt.

b Interea magno i miſceri & murmuræ pontum,

Emiſſamque l hyemem ſenſit Neptunus, et imis

m Stagna reſuſa vadis: graviter commotus, et alto

Proſpiciens, ſummâ placidum caput extulit undâ.

n Diſjectam A neæ toto videt æquore claſſem,

Fluctibus oppreſſos Troas, o cœlique ruinâ.

Nec latuere doli p fratrem Junonis, et irâ:

q Eurum ad ſe Zephyrumque vocat dehinc talia ſatur;

r Tantane vos generis tenuit fiducia veſtri?

s Miſcere, et u tantas audetis tollere moles?

w Quos ego. x ſed motos præſtat y componere fluctus.

z Poſt mihi a non ſimili pœnâ b commiſſa luctis.

c Maturate fugam, regique hæc dicite veſtro:

Non illi imperium pelagi, ſævumque tridentem,

Sed mihi d ſorte darum: tenet ille e immania ſaxa,

Veſtras, Eure, domos: illâ ſe f jactet in g aulâ

Æolus, et clauſo ventorum carcere regnet.

Sic ait, et h dicto citius i tumida æquora placat,

k Collecſasque fugat nubes, l ſolemque reducit.

m Cymothœ ſimul, et Triton adnixus, acuto

Detrudent naves ſcopulo: n levat ipſe tridentis

Et vaſtas aperit ſyrtes, et o temperat æquor,

Atque p rotis q ſummas levibus r perlabitur undas.

s Ac veluti magno in populo cum i ſæpe coorta eſt

Seditio, u ſævique animis ignobile vulgus;

Jamque faces et ſaxa w volant, x furor arma miniſtrat:

Tum, pietate gravem ac meritis ſi fortè virum quem

y Conſpexere, ſilent, z arrectisq; auribus aſtanti:

a Ille regit dictis b animos, et pectora mulcet.

Sic cunctus pelagi c cecidit fragor: æquora poſtquam

d Proſpiciens e genitor, cœloque invectus f aperto,

Flectit g equos, h curruque volans dat lora ſecundo.

i

j

k

l

m

n

o

p

q

r

s

t

u

v

w

x

y

z

a

b

c

d

e

f

pimè percurrens ſecundo flumine remittit equis habenas.

Desisti Æneadæ, & quæ proxima, litora cursu
 tendunt petere, et Libyæ c vertuntur ad d oras.
 In secessu longo locus: c insula f portum
 facit objectu laterum; b quibus omnis i ab alto
 tangitur, & inque sinus seindit sese unda reductos. 165
 Hinc atque hinc vastæ rupes, geminique m minantur
 celum scopuli: quorum sub n vertice late
 quora tuta silent: o tum sylvis p scena coruscis
 caper, q horrentique r atrum nemus imminet umbrâ.
 Ante sub f adverta scopulis pendentibus antrum: 170
 stans aquæ dulces, u vivoque sedilia saxo;
 Ampharum domus: heic sessas w non vincula naves
 ta tenent, unco non alligat anchora moris.
 Hinc septem Æneas collectis navibus y omni
 numero subit: ac magno telluris amore
 pressi, z optatâ potiuntur Troës arenâ,
 a sale tabentes artus in litore b ponunt.
 c primum d silici scintillam e excudit Achates,
 accipitque ignem f foliis, atque g arida circum
 strumenta dedit, rapnitque in fomite flammam. 180
 tum b Cererem corruptam undis, Cerealiaque arma
 expediunt fessli k rerum: frugesque receptas
 i vorrere parant m flammis, et n frangere saxo.
 Æneas o scopulum p interea conscendit, et omnem
 prospectum late q pelago petit, Anthea si quâ
 statum vento videat, Phrygiæque r biremes,
 i Capyn, aut f cellis in puppibus t arma Caiçi:
 rem in conspectu nullam, tres litore cervos
 prospicit w errantes: hos tōta x armenta sequuntur
 tergo, et longum per valles pascitur y agmen. 190
 amittit z luc, arcumque manu a celereisque sagittas
 arripuit, b fidus quæ tela gerebat Achates.
 Accoreisque ipsos primum, capita alta ferentes
 cornibus c arboreis, sternit: tum d vulgus, et omnem
 silicem f agens telis nemora inter frondea turbam. 195
 ac prius g absistit, quam septem ingentia b victor
 Corpora k fundat humi, et l numerum cum m navibus
 n æquet.

a Troiani ab
 Ænea deno-
 minati defati-
 gati ex longâ
 contra ventos
 & procellas
 reluctatione.
 b Sc. erant.
 c Ab Italiâ.
 d Extremas
 regiones.
 e Quæ illic
 interjacet: &
 deest quem.
 f In ostio re-
 cedentis sinus
 objecta mari
 portum facit.
 g Oppositio-
 ne, id est,
 quia duo late-
 ra habet op-
 portunè op-
 posita. h La-
 teribus. i A
 profundo seu
 medio maris
 separatur.
 k Et impetus
 aquarum divi-
 dit se in angu-
 los litorum
 replicabiles,
 quia non pro-
 grediuntur a-
 quæ propter
 latera: aut
 reductos, id
 est, flexuo-
 sos, incurvos.
 Horat. Aut
 in reductâ
 valle mugien-
 sium Prospect-
 at errantes

qu. l Ab utraque parte. m Minas & eminentias suas extendunt. Hyperbole.
 summitate. e Syrix desuper obumbrant sinum, ad modum scenæ, quæ inumbrat
 theatrum: f Id., id est, umbra. p Inumbratio similis scenæ veterum. q Contre-
 nenti leni agitatione. r Quod frondibus fit densam. s Oppositâ: t In medio sco-
 porum. u Naturali: ut, Vivo prætervehor ostia saxo. w Usque adeo tranquillius
 ex portus. x Ad hunc portum. y Ex viginti. z Quam in tanto periculo optave-
 rat. Si quæ pervenisse videbimus, quò magno desiderio profecti sunt, applicabi-
 lus illud. a Salâ aquâ madeactos. b Reponunt. c Ubi primum in terram descen-
 derat. d Particulam ignis quæ erat in silice, id est, ignem. e Elicit. f Siccis. g Sic-
 corum bustilia. h Fruges aquâ marinâ corruptas, & instrumenta necessaria fugi-
 ti prius torrendis siccandisque, dein terendis. i Expedire efferunt. k Adversita-
 tem. l Deliccare. m Ab Achate exceptis. n Pinlere aut molere. o Undè velut ex spe-
 cilio, longè prospicere possit. p Dùm Æneade fruge parabant. q In pelagus diri-
 git. r Naves, quæ duorum remigum ordine impelluntur. s Nam pars ea navis est
 prior. t Insignia Caiçi, vel navis τριτάτης: In Puppi, ut l. 10. aurato fulge-
 re. u Apolline puppis. w Æneas. x Liberè pascentes. y Cervorum reliquorum. z Cer-
 vorum. t Ubi vidit cervos. a Quas celeriter emittere poterat. b Qui nusquam Æ-
 neam reliquit. c Ramosi Ecloga 7. Et ramosa Micon vivacis cornu cervi. d Cer-
 vorum. e Mixtum persequitur aut confundit. f Persequens eam. g A persecutione.
 h Voti compos. i Cervorum. k Prostraverit per humum. l Cervorum prostrato-
 rum. m Quas septem collectas supra vidimus. n Æqualem fecerit.

Hinc

Ubi socii erant. *b* Distribuit cervos. *c* Beneficus. *d* In vasis vinariis. *e* Rex Siciliae: de quo plura *Æn.* 5. *f* Siciliensi: propter tria *arg.* id est, promontoria, sc. Lilybæum, Pachyrum, & Pelorum. *g* Princeps magnificus, vir fortis. *h* Ob casum consociorum. *i* Sociorum. *k* Solatur. *l* Præteritorum, & quæ antehac passi sumus. *m* Mala. *n* Malis minùs gravibus. *o* Exitum & terminum. *p* Quæ inter Scyllam & Charybden est in mari Siculo.

Quantum ad canes. *r* Valdè. *s* Scyllam & ceruleis canibus resonantia saxa. *t* *Æn.* *u* Appropinquastis, non audistis. *v* *Æn.* *w* A Cyclopi-
bus in Sicilia oblectati. *x* Quibus graviora tuis, ut & hæc feratis. *y* Qui vos incestos facit. *z* Depositi. *a* Hoc significat, jucundissimam esse præteritorum malorum recordationem. *b* Præsentia mala. *c* Ubi omnibus periculis defuncti erimus. *d* Delectabit & iocundum erit. *e* Pericula. *f* Deorum præordinationes & voluntates. *g* In Latio. *h* *Æn.* parari & renasci. *i* Perseverate in his tolerandis. *k* *Æneas.* *l* Melioris eventum aut *spem*, id est, lætitiā. *m* Dispositione faciei, quā voluntas prodi solet, *n* *Æn.* & præ se fert. *o* Occultat. *p* Profundum. *q* Socii *Æneæ* parant se ad præparandam. *r* Cervorum ab *Ænea* occisorum. *s* Carnes interiores ad epulas: ut quæ enim significant viscera, & carnes & exta. *t* Particulas. *u* Adhuc palpitantes frustra. *v* *Sc. vasa*, id est, lebetes ex ære factos. *w* Non ad lavandas solum, sed ad elixandas carnes, quæ etiam veteribus in usu. *x* Subjiciunt. *y* Cibo repleant. *z* *Lucr.* *Præterea capitur cibus, ut suffulciat artus, Et vires recreet.* *a* *Propter* *Æneæ* *humum*. *b* *Sc. carnis*, id est, carnis cervinæ. *c* Fugata. *d* Quadræ aut lanceæ, conuultæ, sublatae erant. *e* Quod sperabant. *f* Mortem: quod metuebant. *g* *Æn.* mortui sunt. *h* A sociis ad tumulos. Ex more, ut, quos amiserant peregrè decesserantque, inclamarent ter, ut habet *Hom. Odyss.* 9. *ἔπειτα τὴν τῆς ἐκείνου ἀδελφῆς.* Relictum clamassent, ut *litus Hyla*, *Hyla omni* *ret.* *i* Strenui. *k* Qui cum *Leucaspæ* submersus erat. *l* Animo suo: quia *spem* *similat*. *m* Mortem. *n* Casus eorum: qui tamen non erant submersi, ut patet. *o* *Æn.* ubi navium directores erunt. *p* Sermonis longi, quo socios amissos reque-
verant, & diei. *q* Scitè nuncientur consilia Deorum. *r* Ubi sunt stellæ. *s* Deorum
aspiciens, *Lucr.* *Sed nil dulcius est, bene quam munera tenere* *Edita doctrina* *entium templa serena*, Despicere unde queas alios, *pissimque* *videre* *Errantes*, *quo* *vela* *volant.* *t* Humiles.

Hinc *a* portum petit, et socios *b* partitur in omnes. *Vina* *c* bonus quæ deinde *d* cadis onerarat *e* *Accestes* *Litore* *f* *Trinacrio*, dederatque abeuntibus *g* heros, *Dividit*, et dictis *h* incontinentia *i* pectora *k* mulcer: *O socii*, (neque enim ignari sumus *l* ante malorum) *O passi* *m* graviora: dabit deus *n* his quoque *o* finem. *Vos et* *p* *Scyllam* *q* rabiem, *r* penitusque *s* sonantes *t* *Accestes* *scopulos*; vos et *u* *Cyclopea* *saxa* *Experti*: revocate *w* animos, *x* incestumque timorem *y* *Mittite*: *z* *forſan* et *a* *hæc* *b* olim meminisse *c* *jurabit*. *Per* *varios* *casus*, *per* *tot* *d* *discrimina* *rerum*, *Tendimus* *in* *Latium*; *sedes* *ubi* *e* *fata* *quietas* *Offendunt*: *f* *illic* *fas* *regna* *g* *resurgere* *Trojæ*. *h* *Durate*, et *vosmet* *rebus* *ſervate* *ſecundis*. *Talia* *voce* *i* *refert*: *curisque* *ingentibus* *agger*, *k* *ſpem* *l* *vultu* *ſimilat*, *m* *premit* *n* *altum* *corde* *dolorum*. *o* *illi* *ſe* *prædæ* *accingunt* *dapibusque* *futuris*: *Tergora* *diripiunt* *p* *coſtis*, et *q* *viſcera* *nudant* *Pars* *in* *r* *fructa* *ſecant*, *verubusque* *ſtremementa* *ſignat*. *Litore* *t* *athena* *u* *locant* *alii*, *ſſamasque* *v* *miniſtrant*. *Tum* *w* *victa* *revocant* *vires*: *x* *ſuſſique* *per* *herbam*, *Implentur* *veteris* *y* *Bacchi*, *z* *pinguiſque* *a* *ſerina*. *Postquam* *b* *exempta* *fames* *epulis*, *c* *menſæque* *remore*; *Amiſſos* *longo* *focios* *ſermone* *requirunt*, *Spemque* *metumque* *inter* *dubii*: *ſen* *d* *vivere* *credant*, *Sive* *e* *extrema* *pari*, *nec* *jam* *f* *exaudire* *g* *vocatos*. *Præcipue* *p* *pius* *Æneas*, *nunc* *h* *acris* *i* *Orontei*, *Nunc* *Amyci* *caſum* *k* *gemit*, et *crudelia* *ſecum* *l* *Fata* *Lyci*, *fortemque* *m* *Gyan*, *fortemque* *n* *Cloanthum* *Et* *jam* *o* *ſinis* *erat*: *p* *cum* *Jupiter* *q* *æthere* *ſummo* *r* *Deſpiciens* *mare* *ſ* *velivolum*, *terraſque* *t* *jacentes*,

horaque, et
constitit, et I
que illum
Triflor, et
loquitur Vo
ternis reg
quid i meus
quid Troës p
unctus m ob
tere o hinc f
hinc fore du
ollicitus: qu
hic equiden
Solabar, fati
hinc b eadem
nequitur: qu
Antenor poi
Illyricos per
regna Liburn
inde per i or
li mare n pr
tamen p il
ratorum, e
troia: nunc p
os, tua prog
Navibus (x
rodumur, atq
antum scelus.
antuntur. o E
ſſa, volvend
æ. Æneæ, aut
dri oriundus e
et legibus. m
erant e langu
es, id est, mo
tione Romæ.
um ponderatæ
negabit, Inge
boæ cum Æne
m a Minori. A
conjunctus, ho
loca ſuperate,
quibus cœlum
micorum ſubi
ſus hoſtium &
betas rem uni
yos: ſic paulo
Timavus in m
tris laxei coll
merus novenu
Antonii alter
centum; ita ut
ſpecti fragore
ara inundat. i
re vicina abund
loquitur erumpent
augurio Patav
ſpectatum monum
ſus. u Nutu cor
indigna, ut dica

horaque, et a latos populos; sic b vertice cœli
 consistit, et Libyæ c dehixit lumina regnis. 230
 regne illum d tales c jactantem pectore curas,
 Tristior, et lacrymis oculos g suffusa nitentes,
 loquitur Venus: O, qui b res hominumque desumque
 æternis regis imperiis, et fulmine terras;
 i meus Æneas k in te l committere tantum, 235
 quid Troës potuere? quibus tot funera passis,
 cinctus m ob Italiam terrarum clauditur n orbis?
 e hinc Romanos olim p volventibus annis,
 hinc fore ductores, r revocato a sanguine s Teucris,
 qui mare, qui terras omni u ditione tenerent, 240
 sollicitus: quæ te, genitor, sententia w vertit?
 hic equidem y occasum Trojæ, tristesque ruinas
 solabar, fatis contraria fata a rependens.
 hinc b eadem fortuna viros tot casibus actos
 sequitur: quem c das finem, rex magne, laborum? 245
 Antenor potuit, e mediis elapsus Achivis,
 Illyricos penetrare sinus, atque intima g tutus
 agna Liburnorum, et fontem superare h Timavi:
 inde per i ora novem k vasto cum murmure l montis
 mare n proruptum, et o pelago premit arva sonanti.
 tamen p ille q urbem Patavi sedesque locavit 250
 Troicorum, et genti r nomen dedit, s armæque fixit
 Troia: nunc placida t composuit pace quiescit.
 os, tua progenies, cœli quibus u annuis arcem,
 Navibus (x infandum) amissis, y unius ob iram 255
 modimur, atque z Italis longe disjungimur z oris.
 tum scelus. m Ne Italiam appellant. n Quia nusquam consistere a Junone per-
 untur. o Ex Ænea & Trojanis. p Sc. se, aut revolutis: περιπεριμέναν. q Ex
 Ænea, aut ex his Trojanis. r Iterum in Italiam vocato: nam Dardanus ex I-
 oriundus erat. s Dardani. u Romani. w Potestate possiderent: ut, pace, bel-
 o & legibus. x A proposito abduxit? y Hac pollicitatione, quod Romani futu-
 rant e sanguine Troiano. z Excidium. z Pro solatio tolerabam. a Compen-
 id est, modestè tolerans fata, quæ erant de excidio Trojæ, ob fata de insti-
 tutione Romæ. Translatio est a pecuniis, quæ olim pendebantur, id est, per li-
 ponderatæ solvebantur. Apud. Ovid. Sappho: Si mihi difficultis formam natu-
 ragabit, Ingenio forma damna rependo mea. b Adversa. c Dare vis. d Proditor
 cum Ænea, ut quidam Alit, pacis & reddendæ Helenæ autores. Argumen-
 a Minori. Antenor, homo ignobilis, & nullâ regum sanguinis communione
 conjunctus, hostium gladios evadere in remotas terras salvus pervenire, periculo-
 loca superare, urbem condere, vitam in pace finire potuit: nos, genus tuum,
 quibus cœlum promissisti, perpetuis jactamur infortunis. e E medio Græcorum
 micorum subtiliter liberatus. f Illyricæ oræ angustias penitus intrare. g Ab in-
 hostium & odiis Junonis. h Timavum, fluvium Venetiæ. Servius annotat,
 etas rem unius sermonis circumlocutionibus dicere, ut pro Troja dicant urbem
 : sic paulò post, Urbem Patavi, id est, Patavium. i Non ostia, per quæ flu-
 Timavi in mare, sed fontes, qui inter Aquileiam & Tergeste sex erumpunt ex
 stris faxei collis: septimum his adiciunt in palude ortum: ut verò conficiatur
 merus novenus nostri autoris, adsciscendi duo, ex lacu Rubri Saxi unus est:
 Antonii alter. k Timavus per cuniculos quosdam ab adfluxu maris patitur incre-
 centum; ita ut lenis dulcisque in refluxu: ubi tamen mare æstu suo intumuit,
 pecti fragore ac mugitu faxei montis, per complura illa spaciola ora prorumpit &
 ra inundat. l Vicini. m Profluit. n Effusum, fluens multâ aquâ. o Concurrit ar-
 re vicina abundantia aquarum, quasi pelagus, id est, mare constituentium, cum
 loquiu erumpenti. p Antenor. q Patavium. r Primum Antenorida vocavit, postea,
 ab augurio Patavium. s Ut victor & compos voti, qui rerum fortiter ac feliciter
 pectum monumenta erigunt, arma figunt: Æn. 3. Are cavo clypeum magni gesta-
 mon Abanti. Possibus adversis figo, & rem carmine signo. t Compositus, id est, sepul-
 u Nutu concedis sublimitate. w Non erat tamen nisi una amissa. x Quæ res
 indigno, ut dicatur, est. y Junonis. z Extremis regionibus Italiæ.

Per exilium.
Regna anis-
sa restituit?

Uti licebit
hoc versu,
quoties noce-
bunt nobis,
de quibus ipsi
aliquando be-
nè sumus me-
riti. c Veneri,
modicè arri-
dens. d Pro-
ductor atque
genitor, sc.
Jupiter. e Le-
viter tangen-
do præbuit.
Ofcula volunt
esse religiosi
efficii; sua-
vis & basia
voluntatis.
f Metui, id
est, abstinere
a timore. g Ve-
nus, à Cytheri-
insula sic dic-
ta, in quam
illa primum
conchâ ad-
vecta marinâ
dicitur. h Im-
mutata, sicut
erant prius constituta. i Trojanorum, ut Æneæ filii tui, & Ascanii, cæterorum-
que. k Romam promissam à fatiis. l A fatiis. m Primum in Latio à Trojanis condi-
tum Lavinium. Urbique dabit Laviniis nomen. 12. Æn. n Excelsum & gloriosum
De Apotheosi Æneæ Ovid. 14. Met. Jamque deos omnes, &c. o Æneas. Longè
hæc Rom. historiz series, vel nota est, vel petenda ex Livio, Diodoro, Varro,
Plutarcho, Dionysio. p De Æneâ, & ejus futuro regno. q Sollicitat. r Revolvens
& repetens. s Excitabo, aut monebo, id est, dicam tibi, quid fata de Æneâ con-
stituerint. t In quo victus Latinus, Laviniam Æneâ despondit: nec multo post
Turno inferente bellum, Latinos occubuit, Æneâ regnante. u In Italia. v Ausus
x Pessumdabit. y Leges & instituta. z Iis, quibus ob virtutem parceret. a Urbes ma-
vas. b Sc. tempora, antè enim urbs, post jura conduntur. c In Italia. d Sc.
illum. e Sc. tempora, sive tres anni, id est, post triennium transferetur in caput.
f Dum regnum Trojanum stetit, in dignitate & majestate regali, incoluntur.
g Sic 3. Æn. Postquam res Asia, &c. f Solares: quorum singuli constant 12 me-
sibus volvendis. g Volubilibus. h Annos. i Regnando. k A situ. l Potestatem
m Latii urbem, à Lavinio distantem 12. milliaria, à Româ totidem: quæ ultra
porcâ alba dicta est. n Albæ. o Integros. p Trojana bellicosa, uti erat Hector.
q Æneâ affinis. r Illa, Numitoris, Albani regis, filia ex Marte gravida, facundia
Vestalis. Vide quæ nos ad Florum p. 6. 7. & 8. r Prægnans & gravida ex Martem
effecta. Ecl. 1. Non insueta graves tentabunt pabula factus. s Romulum & Re-
mum. t Sc. uno. u Post partum Iliaz. v Feræ, vel Laurentiæ, Faustuli uxoris
quæ Lupa; vel, quia expositorum infantium nutrices dictæ lupæ. x Pelle Lupæ
memoriam nutricis; vel, quia ipse venator. y Sc. sua, à qua primum nutritus est.
z Alter è gemellis. a Extra pericula capiet. b Romana, quæ se Martem iactantem
habere autorem: vel, Mavortia, id est, bellica, quæque vim hostilem facile susti-
nere poterunt. Quamvis de civibus magis loquitur Poëta, qui revera fuerunt
Mavortii, id est, bellicosi, & victores omnium gentium. c Nuncupabit. d Ro-
mani. e Certum imperii terminum constituo. f Certum annorum spacium, quod
eas possideant, sicut Albanis iam terminum, statui. g Quinetiam. h Sæva, im-
modica. i Romæ: quæ ventura olim est excidio suæ Carthagini; suprâ.

Hic pietatis honos? a Sic nos in b sceptrâ reponis?
c Olli subridens hominum. d fator atque Deorum,
Vultu, quo cœlum tempestateque serenat,
Ofcula e libavit natæ: dehinc talia fatur:

Parce f metu, g Cytherea: manent b immota i tuorum
Fata tibi: cernes k urbem et l promissâ m Lavini
Mœnia, n sublimemque feres ad sidera cœli
Magnanimum Æneam, nec me sententia vertit.
o Hic tibi (fabor enim, quando hæc te p cura q remordet:
Longius et r volvens fatorum arcana s movebo)
i Bellum ingens geret u Italiâ, populosque w feroces
x Contundet, y moresque z viris et a mœnia ponet:
Tertia dum b Latio regnantem c viderit æstas,
Ternaque transierint Rutulis d hyberna subactis.
e At puer Ascanius, cui nunc cognomen Iulo
Additur, (Ilus erat, e dum res steterit Ilia regno)
Triginta f magnos g volvendis mensibus h orbes
i Imperio explebit, regnumque ab sede Lavini
Trans feret, et k longam multa l vi muniet m Albam.
n Hic jam tercentum o totos regnabitur annos
Gente sub p Hectoræâ: donec q regina sacerdos,
Marte r gravis, s geminam t partum. dabit Ilia prolem
u Inde m lupæ x fulvo y nutricis z tegmine latus
a Romulus a excipiet gentem, et b Mavortia conder
Mœnia, Romanosque suo de nomine c dicet.
d His ego nec e metas rerum, nec f tempora pono:
Imperium sine fine dedi. g quin h aspera Juno,
Quæ mare nunc terrasque i metu cœlumque fatigar,

Confilia
Romanos
Sic placitu
Cum g dom
i Servitio p
Nasceatur
Imperium
Julius, à n
Hunc tu o
Accipies s
Alpera d t
Cana fides
Jura dabi
Claudentur
Sæva feder
Post tergum
Hæc a ait, e
Hic terræ, u
Hic Iulio t
Amibus arce
Remigio ala
Et jam d just
Corda, volen
Accipit k in
At pius f
Imprimus l

torium; alii
Romana gens
Anchitem,
Corinthum
illis patriam,
ois & Danae
Pelopon
æneas origi
Pompe
ocani limit
æneas ad somn
in cœlum to
as ambit. r Cl
lii Cæsaris O
devictis n
Invocabitur. l
an, fastigium
e Dura & tr
lius, regnante
alis solet esse
omnes minis
bet esse inter f
an. Quirinus
videtur uterq
est. a Leges &
est, pax atque
jura dabunt.
portæ, quæ ap
ne. Quis cogn
18. & 19. o B
supra, homicidi
ca. f Belle in ag
tam Augustus i
tum Mææ fili
ne facile esse, Æ
rimos prohibe
Pretus auxilio,
ca. talia. e E
pis, id est, con
ave aut Mercur
elementem, n
est, tempore

Confilia *b* in melius referet; necumque fovebit
 Romanos *c* rerum dominos, gentemque *d* togatam.
 Sic placitum. veniet *f* lustris labentibus ætas,
 Cum *g* domus Aſſaraci *h* Phthiam *i* claraſque *k* Mycenæ
 ſervitio premet, ac victis dominabitur *m* Argis.
 Nāſcetur *n* pulchrâ Trojanus origine *o* Cæſar,
 Imperium *q* Oceano, famam qui *r* terminet aſtris,
 Julius, à magno *s* demiffum nomen *t* Iſilo.
 Hanc tu olim cœlo, *x* ſpoliis Orientis onuſtum,
 Accipies ſecura: *z* vocabitur *a* hic quoque *b* votis.
 Aſpera *d* tum *e* poſitis miteſcent ſæcula bellis:
 Cana fides, et *g* Veſta, *h* Remo cum fratre *i* Quirinus,
 Jura dabunt: diræ *l* ferro et compagibus *m* arcis
 claudentur *n* belli portæ: *o* Furor *p* impius *q* intus
 ſeva ſedens ſuper arma, et centum vinctus alienis
 Poſt tergum nodis, fremet *t* horridus ore cruento.
 Hæc *u* ait, et *v* Maja genitum demittit ab alto,
 Ut terræ, utque novæ pateant Carthaginis arces
 Hoſpicio Teucris: nō *x* tati neſcia Dido
 ſimilibus arceret. volat *z* ille per æræ *a* magnum
 Remigio alarum, ac Libyæ citus aſſitit *c* oris:
 Jam *d* juſſa facit: *e* ponuntque ferocia *f* Pœni
 Corda, volente *g* deo: imprimis regina *h* quietum
 Accipit *i* in Teucros animum *l* mentemque benignam.
 Arpius *n* Aeneas per noctem plurima *m* volvens,
 Uppimum lux *n* alma *o* data eſt, *p* exire, locosque
 285
 290
 295
 300
 305
 310

4 Concilia.
 tam Romanis
 ſecundo bello
 Punico reſert
 ex Ennio Ser-
 vius vide Ho-
 rat. l. 3. Od.
 3. *b* In melio-
 rem ſententi-
 am: quia tan-
 dem placabi-
 tur. *c* Omni-
 um. *d* Roma-
 nam, quæ in
 togis, tempo-
 re pacis, ver-
 ſari ſolet. A-
 liæ gentes e-
 rant tunica-
 ræ, palliatæ,
 braccatæ.
e Sc. eſt Dile-
 f. Succellu
 temporum,
 quæ luſtris
 computaban-
 tur. Luſtrum
 alii quatuor
 annorum ſta-
 tuunt; alii
 quinque abſo-

lutorum; alii exacto quadriennio ineuntis quinti, ut ſit idem cum Olympiade.
 Romana gens. Fuit autem Aſſaracus Troi filius, frater Ili, ex quo Aſſ. Capys,
 Anchitem, Aeneæ patrem, genuit: præcipuè autem Mummium intelligit, qui
 Corinthum delevit, & bonam Græciæ partem Romano imperio ſubjecit. *h* A-
 ſſis patriam, eſtoris Trojæ. *i* Tantâ prole. *k* Peloponneſi urbem, à Perſeo,
 Aeneas & Danaes, filio, conditam, Agamemnonis patriam. *l* Subjugabit. *m* Græcis.
 Peloponneſi urbs: impetium Diomedis fuit. *n* Propter Venerem, à quâ
 Aeneas originem ducebat. *o* C. Julius Cæſar, qui in Curia à Caſſio & Bruto,
 Cæſare Pompejanis occiſus eſt. *p* Romani Imperium ſuum ultra ſolis vias, & ip-
 ſos Oceani limites propagavit Minutius de Roma: ſi de Auguſto intelligere liber,
 Aeneas ad ſomnium Actiæ, quæ ſomniavit ſe concepiſſe ex Apolline, viſceraque
 in cœlum tolli, & per omnem terram extendi. *q* Orbe terrarum, quem Oceano
 ambit. *r* Claudat cœlo. *s* Cæſar. *t* Deductum. *u* Alcanio. *v* De apotheoſi
 Ili Cæſaris Ovid. 15. Met. *vix ea ſatus erat, &c.* *x* Ex bello Phariſalico & Pon-
 to: devictis regibus, qui auxilia tulerunt Pompejo. *y* In cœtum Deorum.
 Introcabitur. Eclog. 5. *damnabis tu quoque votis.* Meruit quippe poſt mortem
 æternum, ſanctum, flammam. *a* Julius Cæſar, necum Aeneas. *b* Ad vota ſuſcipien-
 te Dura & triſtia propter bella. *d* Deinde, poſtquam in cœlum receptus fuerit
 Julius, regnante jam Auguſto. *e* Depoſitis, ſedatis. *f* Firma, ſincera & pura,
 talis ſolet eſſe in canis, id eſt, bonis hominibus. Nam canitie multâ reſperſi
 canes minui ſunt fraudulentis. *g* Caſta religio. *h* Tali pace & concordia, qualis
 debet eſſe inter fratres. *i* Virtus bellica ad propulſandam & non inferendam inju-
 riam. *Quirinus* dictus eſt Romulus vel à *Quiri* ſeu *Cur*, id eſt, *haſta*, quod haſtâ
 ſuſcitus uteretur: ſive à *Curibus*, opulentiffimâ Sabinorum urbe. Vide Ovid. 2.
 Met. *l* Leges & iſtituta, id eſt, Juſtitia, ut recte vivatur, religio ut ſanctè &
 æquè, pax atque concordia inter omnes, & virtus bellica contra injuriâ provocan-
 tes jura dabunt. *l* Ferreæ repagulis. *m* Arcè compingentibus. *n* Id eſt, templi Ja-
 ni portæ, quæ apertæ bellum, clauſæ pacem ſignificabant. Hinc Janus *Patalinus*,
 Janus *Quirinus* cognominabatur. Vide Macrobi. Sat. l. 1. c. 9. & quæ nos ad Florum
 18. & 19. *o* Bellicus. *p* Impietatem procreans, ut temporum profanationem,
 rapinâ, homicidia, rapinas, &c. id genus alia. *q* In ipſo Jani templo conſeſus. *r* Bel-
 lici *ſ* belli imaginem inquit. P. in. l. 35. c. 10. *reſtitit a tergo manibus ab Apelle*
ſ *Auguſtus* in ſuo ſuo dicitur. *t* Arcè ferens tandiu includi. *u* Jupiter. *v* Mer-
 curio Maja filium, deorum mittit ab alto cœlo. *x* in hoſpitem. *y* Quæ neſci-
 ſe facile eſſe, Aeneam regna Trojana reparaturum aliquando, limitibus regni ſui
 terminos prohiberet. *z* Mercurius. *a* Reſpectu terræ: centuplo enim maior eſt.
 Fretyx auxilio, ut nares ferantur in aquis, remigio alarum: habebat enim in pe-
 ctore ſcalia. *c* Extremis regionibus, ſc. in parte in quâ Carthago erat. *d* Mandata
 dicitur, id eſt, conciliat Teucris animos Pœnorum. *e* Deponunt. *f* Carthaginenses.
 Aeneas aut Mercurio. *h* Pacatur. *i* Ab inſpiratione Mercurii. *k* Erga. *l* Affectio-
 nem elementem, propenſam ad beneficia conferenda. *m* Reputans. *n* Cunctos alens.
o Id eſt, tempore matutino. *p* Ad exeuendum.

• Quos recent-
ter accesserint
• Possideant
eas oras. • In-
quirere. • Ex-
quisita, ex-
plorata, vel
exactè. • Sc.
septem suas
naves, quæ
reliquæ erant
Hæc septem

Æneas, &c.

• f Concavo lo-
co, quasi ex

nemore facto:
nam sylvis

fecna cornifels
desuper inimi-

nebat, ut su-
pra. g Horro-

rem propter
solitudinem

inducitibus.
h Solo. i Vi-

bians iacula.
k Instrumen-

ta venatoria.
l Virgines

Spartanæ, ex
instigito Ly-

cergi, venati-
onibus, cursu,

lucta, palæ-
stra exerce-

bantur. m Ex
Thracia.

n Quæ Getas
equites perni-

cissimo affe-
cuta cursu pa-

triam ab iis
captum in li-

bertatem af-
feruit. • Velocem. p Celeri cursu transit.

q Fl. Thraciæ. r Venantium, presertim
Tyriorum. s Viribus suis aptum. t Existens tanquam venatrix. u *Incomptum*

æne More comam religata nodum. Horat. w Dispergere. x In nodum. y Vestis sua.

z Succincta, quod expeditior esset ad cursum. a Discurrentem, vagantem, & le-

tas investigantem in hac sylva. b Instructam thecâ sagittarum. c Variis maculis

ornatæ lyncis à se intersectæ pelle indutam. d Spumam emittentis ex ira. e Res-

ponentem. f Vicissim. g *Æneas.* h A me. Sic 3. Georg. Cui non dictus Hylas? Ovid.

O mihi post ullos, unquam memorande, sodales. Cic. Intellectum est enim mihi paulo

ante. i Qualem an Deam, an hominem. k Compellem. l Qualis mortali competit.

m Representat. n Conclusio Syllogismi disiunctivi: Aut homo, aut deus: Non

es homo; Ergo deus. o Diana, quæ venatrix est. Quod ab arcu, pharetrâ & habitu

consciere licet. p De sanguine. q Propitia, auxiliatrix. r Sc. es. s Indagandæ re-

gionis huius. t Sub quo climate, sub quâ cœli parte. u Post tot naufragia & tem-

pestes nostros. w Regionibus. x Procellis. y Numini tuo grati debitam solvemus ho-

stiam. z Maetibitur. a Dignam censeo aut facio. b Sacrificii: neque enim de-

sum, sed virgo Tyria, cui mos est gestare pharetram. c Purpurei coloris. d Albi-

fimo calcamento. e Terræ huius, quæ Libya est, partem hanc incolunt Pœoni

Explorare a novos; quas vento accesserit oras,
Qui b teneant (nam inculta videt) hominesque, feræne,
c Quærere constituit, sociisque d exacta referre.

e Classē in f convexo nemorum, sub rupe cavatā,
Arboribus clausam circum atque g horrendibus umbris,

Occulit: ipse h uno graditur comitatus Achate,
Bina manu lato i crispans hastilia ferro.

Cui mater mediā sese tulit obvia sylvā,
Virginis os habitumque gerens, et virginis k arma

l Spartanæ: vel qualis equos, m Threissā fatigat
n Harpalyce, o volucremque p fugā prevertitur q Hebrum.

Namque humeris r de more s habilem suspenderat arcum
t Venatrix, dederatque u comam v diffundere ventis,

Nuda genu, x nodoque y sinus z collecta fluentes.
Ac prior: heus! inquit, juvenes, monstrare mearum

vidistis si quam a hic errantem sorte fororum,
b Succinctam pharetrā et c maculatæ tegmine lyncis,

Aut d spumantis apri cursum clamore e prementem.
Sic Venus: at Veneris f contra sic g filius orsus:

Nalla tuarum audita h mihi, neque vitā fororum,
O, i quam te k memorem, virgo! namq; haud tibi vultus

l Mortalis, nec vox hominem m sonat. n dea, certe:
An o Phœbi soror, an nympharum p sanguinis una?

Sis q felix, nostrumque leves r quæcunque s labore
Et i quo sub cœlo u tandem, quibus orbis in o ris

Jaetemur, doceas: ignari hominumque locorumque
Erramus, vento huc et vastis x fluctibus acti.

• Multa tibi ante aras nostrā z cadet hostia dextrā.
Tunc Venus: haud equidem tali me a dignor b honore.

Virginibus Tyriis mos est gestare pharetram,
c Purpureoque alte suras vincire d cothurno.

e Punica regna vides Tyrios, et Agenoris urbem;
f Sed fines Libyci, g genus h intratabile bello.

i Imperium k Dido Tyriā regit urbe profecta,
l Germanum fugiens: m longa est n injuria, longæ

Amabges: sed summa sequar o fastigia rerum.
p Huic conjux Sichæus erat, ditissimus agri

• Velocem. p Celeri cursu transit. q Fl. Thraciæ. r Venantium, presertim
Tyriorum. s Viribus suis aptum. t Existens tanquam venatrix. u *Incomptum*

æne More comam religata nodum. Horat. w Dispergere. x In nodum. y Vestis sua.

z Succincta, quod expeditior esset ad cursum. a Discurrentem, vagantem, & le-

tas investigantem in hac sylva. b Instructam thecâ sagittarum. c Variis maculis

ornatæ lyncis à se intersectæ pelle indutam. d Spumam emittentis ex ira. e Res-

ponentem. f Vicissim. g *Æneas.* h A me. Sic 3. Georg. Cui non dictus Hylas? Ovid.

O mihi post ullos, unquam memorande, sodales. Cic. Intellectum est enim mihi paulo

ante. i Qualem an Deam, an hominem. k Compellem. l Qualis mortali competit.

m Representat. n Conclusio Syllogismi disiunctivi: Aut homo, aut deus: Non

es homo; Ergo deus. o Diana, quæ venatrix est. Quod ab arcu, pharetrâ & habitu

consciere licet. p De sanguine. q Propitia, auxiliatrix. r Sc. es. s Indagandæ re-

gionis huius. t Sub quo climate, sub quâ cœli parte. u Post tot naufragia & tem-

pestes nostros. w Regionibus. x Procellis. y Numini tuo grati debitam solvemus ho-

stiam. z Maetibitur. a Dignam censeo aut facio. b Sacrificii: neque enim de-

sum, sed virgo Tyria, cui mos est gestare pharetram. c Purpurei coloris. d Albi-

fimo calcamento. e Terræ huius, quæ Libya est, partem hanc incolunt Pœoni

Tyro urbe Phœniciz, cui olim imperavit Agenor, huc advecti ab Elisa, seu Dido

ne. f Sed extrimitates huius regionis sunt Libycæ, id est, à Libycis populis habi-

tatæ. g Sc. populi. h Duram, quod à nullo tractari debeat per bellum. i *Sed dicitur*

per prima belli: supra. l Huius regionis. k Elisa quæ descendit & migravit ab urbe

Tyro. l Pygma ionem. Adi l. 18. Iustini. m Longo sermone recitanda. n Quæ

illata est. o Capita, primordia rerum gestarum, cur & quomodo fugerit. p Dido

Phœni-

Cui d

Omini

Pygmal

Quos i

Impius

Clam o

German

Multa n

Ipla sed i

Conjug

Crudele

Nudavit,

Tam q c

Auxiliu

Thelaur

His com

Conven

Ant met

Corrupt

Pygmalio

Devene

Memia,

Mercatiqu

Taurisio

Sed vos b

Qrove b

Suspiran

O dea, si e

Et q vacer

Ante dier

regnum trad

Autorem med

terdos. e Sic

quæ misere a

tristitem. i M

nam per sua se

diam affore.

reteres, cum

rum centum

cini. b Per se

fixa. c Haet

erat. f Totu

fratre ejus Py

terra, cui the

ille esse. l O

• In crudelerr

autem tyrann

Pygmalionem

modè non pot

ragiunt. r Tr

Dido enim ab

nis; quia pulc

reventes, ven

nominatam co

petit callidè

Quod cum ille

cupavitque ist

ditis: i Vener

storia, quam

esse solet in au

rum res gestæ

quam peregero

Sic Ecl. 3. No

Phœnicum, et magno *b* miseræ dilectus amore:
 Cui *d* pater *e* intactam dederat, primisque *f* jugarat
 Ominibus: *b* sed regna Tyri germanus habebat 350
 Pygmalion, *i* scelere ante alios immanior omnes.
 Quos inter *i* medius venit furor: *m* ille Sichæum,
 Impius ante *n* aras, atque auri cæcus amore,
 Clam *o* ferro incautum *p* superat, *q* securus amorum
 Germanæ: *r* factumque diu celavit; *s* et ægram, 355
 Multa malus simulans, *u* vanâ spe *w* lusit *x* amantem.
 Ipsa sed in somnis *y* inhumati *z* venit imago
 Conjugis, ora modis attollens pallida miris:
 Crudeles aras *e* trajectaque pectora ferro
 Nudavit, *d* cæcumque *e* domus scelus *f* omne rexit. 360
 Tum *g* celerare fugam, patriaque excedere suadet,
 Auxiliumque viæ veteres *i* tellure recludit
 Thæsauros; *k* ignotum argenti pondus et auri.
 His commota, fugam Dido *m* sociisque parabat.
 Conveniunt, quibus aut odium *o* crudele tyranni 365
 Aut metus acer erat: naves, quæ fortè *p* parata,
 Corripiunt, onerantque auro: *r* portantur *s* avari
 Pygmalionis opes *t* pelago: *u* dux femina facti.
 Devenere locos, ubi nunc ingentia cernes
 Mœnia, surgentemque novæ Carthagini arcem: 370
 Mercatique solum, *y* facti de nomine Byrsam,
 Taurino quantum possent circumdare *z* tergo.
 Sed vos qui tandem? quibus aut venistis ab oris?
 Quove *b* teneris iter? *c* Quærenti talibus *d* ille
 Suspirans, imoque trahens à pectore vocem: 375
 O dea, si *e* primâ repetens *e* ab origine *f* pergam,
 Et *g* vacet *h* annales nostrorum audire laborum;
 Ante diem clauso *k* componet vesper Olympo.

regnum tradiderat. *i* Ipsos etiam furiosos scelere superat. *k* Anastrophe. *l* Qui per
 furorē medianter inter se fuerunt socii. *m* Pygmalion. *n* Hercules cuius erat sa-
 teros. *o* Sicā. *p* Occidit. *q* Nihil respiciens, non curans, aut miseratus sororem,
 quæ miserè amabat Sichæum. *r* Patricidium, eadē Sichæi. *s* Animo, sc. id est,
 multum. *t* Multas causas de absentia aut reditu Sichæi iniquus & astutus fingens:
 nam perfluat Didoni maritum vivere, sed foris esse. *u* Qui dicebat eum propē-
 diem affore. *w* Ludificatus est, deceptus. *x* Didonein. *y* Nondum sepulti. Solebant
 veteres, cum manes alicuius vindicare vellent, eum insepultum relinquere: nam
 tum centum annos cogebantur errare: ut patet ex l. 6. *z* Apparuit. *a* Sichæi oc-
 cisi. *b* Per se quidem pius: sed ante quas crudeliter interfectus est Sichæus. *c* Trans-
 fixa. *d* Hactenus celatum & occultum. *e* Sc. ejus, id est, quod domi ejus patrum
 erat. *f* Totum revelavit, id est, signis quibuldam significavit Didoni, quomodo à
 fratre ejus Pygmalione ante aras occisus esset. *g* Celeriter facere. *h* Viaticum. *i* E
 terra, cui thesauros crediderat Sichæus, aperire docet. *k* Quod Dido ignoraverat
 illi esse. *l* Offensis. *m* Comites, qui etiam tyrannum fugere volebant. *n* Socii.
o In crudelem tyrannum: non enim crudele, sed iustum est odium in tyrannos; sunt
 autem tyranni suis odiosi, dum metui, quàm diligi, malunt. *p* Ut Dido posset ad
 Pygmalionem migrare: ut inter eos conveniret: migrare autem sine navibus com-
 modè non poterat, quod magnam suppellectilem haberet. Lege Just. l. 18. *q* Simul
 rapiunt. *r* Transvehuntur. *s* Quas avarus Pygmalion jam suas putabat, sed frustra:
 Dido enim abstulit. *t* Per pelagus. *u* Dido est ductrix & princeps facti tam inig-
 nis; quia pulchrum est ulcisci avarum & scelestum hominem. *w* Illi navibus aurum
 vehentes, venerunt ad ea loca. *x* Erigentes se, nondum perfectam. *y* A factō de-
 nominatum corium. Appulsa enim ad Libyam Dido, cum ab Hiarba pelleretur,
 perit callidè, ut venderet tantum terræ, quantum posset corium bovis tegere.
 Quod cum ille permisisset, corium in tenuissimas corrigias dissectum tetendit, oc-
 cupavitque stadia viginti duo. *z* Corio tergi à tauro detracto. *a* Sc. dicte. *b* Ten-
 ditis? *c* Veneri. *d* Æneas respondit. *e* raptu Helenæ. *f* Peragam contextum hi-
 storiarum, quam interrogas. *g* Otium tibi sit. *h* Relationem, enumerationem, qualis
 esse solet in annalibus. *Annales* propriè fuerunt tabulæ in quas singulorum anno-
 rum res gestæ referebantur à Pontifice Maximo 1. 1. 2. c. Sat. Macrob. *i* Prius
 quam peregero sermonem inceptum. *k* Claudet & finiet, id est, dies medeficiet.
 Sic Ecl. 3. Non nostrum inter vos tantas componere litteras.

a Inter Phœ-
 nices. *b* A mi-
 sera amante.
 Didone. *c* Si-
 chæo. *d* Be-
 lus. *e* Virgi-
 nem inviola-
 tam in matri-
 monium dederat. Horat.
 Od. 7. l. 1.
Sunt quibus
unum opus est
intactæ Pallas-
dis urbem Car-
mine perpetuo
celebrare.
f Conjugave-
 rat. Significat
 Poëta, Dido-
 nem Sichæo
 commissam
 uxorem, quæ
 antea cum ne-
 mine corpus
 commiscui-
 set. *g* Auspi-
 cius, quæ cum
 omni negotio
 tum nuptiis
 maximè adhi-
 bita. Val.
 Max. l. 2.
h Populus e-
 nim Pygma-
 lionis, admo-
 dum puero,

Nobili, incl-
 clytā. b Si
 quid fortē de
 Troja un-
 quam audi-
 viftis. c Cafu
 fuo, vi fuā.
 d Merito. Pi-
 us enim fuit
 in deos, in pa-
 trem, in fili-
 um, in uxo-
 rem, quos ex
 incendio ra-
 puit. e Ma-
 nu Græco-
 rum. f Deos
 domefticos.
 g Huius pieta-
 tis. h E Co-
 ryntho enim,
 urbe Etruriæ,
 ortus eft Dar-
 danus gentis
 noſtræ au-
 thor, & ipſe
 ex Jove na-
 tus. Al. Ita-
 liam quæro,
 patriam q̄ ge-
 nus ab Jove
 ſumo, id eſt,
 accipio id eſt,
 Jovis conter-
 taneus &
 conſanguine-
 ſum. i Cu-
 nabula genti-
 lium meorum
 qui à Jove deducti ſunt. k Viginti. l Helleſpontum. m Venere. n Naves ex illis
 ginti. o De corpore & de facie: notum enim ſe dixit de nomine. p Ad quam tendere
 parabam. q A qua proſugus fato veneram. r Quod tu charus ſis Diis. Lipote ſignu
 per contrarium ſignificans. Sic infrā: non ignara mali miſeriſſime ſuccurrere diſce, id eſt
 in malis probē exercitata. ſ Quod adveneris Carthaginem. t Ab hac ſylā. u Dilio-
 nis. w Salvos & incolume, & qui pericula jam evalerint: ut paulō infrā: ſu-
 duces illi ludunt ſtridentibus aliis. Ratio, quare non debeat reverti, ſed rectā per-
 gere. x Duodecim navium, quam amiſſam cenſes, receptam ex periculis. y In lo-
 cum ubi tuta ſit. z Ponentibus, vel converſis: namque ſuprà, ſtridens Aquilone
 procella velum adverſa percufferat. a Impulſam. b Artem augurandi. c Mendacem.
 Sal. Mauri vanum genus. d Sc. mei. e Auspicata omnia & apta: numerus, volatus
 cantus avium. Tot enim naves fuerant, quas amiſſas Æneas verebatur, cum ſalva
 eſſent. f Convolatu agminatim procedente, cum prius turmatim diſperſi avolarent.
 g Quæ deſcendit aëriā regione. h Aquila, Jovis pinnata ſatelles: cum relatione
 ad Aquilonem. Idē ales Jovis, quia fulmine non tangitur: vel, quod ei adver-
 ſum gigantes fulmina miniſtravit. Unde Horatius miniſtrum fulminis appellat.
 i Sereno. k Eligere ad conſidendum. l Electas terras frequenter aſpicere. m Quem
 admodum cygni illi reverſi à perſecutione aquilæ lætitiā ſuam indicant. n Ex
 aliis enim volatu capiebantur auguria. o Convolatu. p Cœlum. q In ſignum læti-
 tiæ. r Naves. ſ Inventus tuorum amicorum, quos credis periū in aquā. t Ex-
 tenſio. u Ingreſſum portus. w Sequere viam, quæ te ducit in urbem. x Venus
 z Sc. ſe, & diſcedens. z Pulchra aſpectu, quātiſ eſt roſa. Horat. Od. 13. l. 1.
 cum tu, Lydia, Telephi Cerdicem roſam, ceræ Telephi Landas brachia. a Ambroſia
 illitæ, vel immortales. Ambroſia eſt Deorum cibus. b Emiſerunt. c Succinda
 prius, nodoque ſinus collecta fluentes, ut ſuprà. d Deorum quippe inceſſus eſt contin-
 nutus, & æqualis, non dimotis pedibus, neque tranſpoſitis. Suprà, viſt egi, quā di-
 um incedo regina. e Æneas. f Sermone: nam pedibus non potuit eam aſſequi.
 g Non ſecus atque Juno, cæteraque numina adverſa. Emphaſin habet. h Fictum
 ludis ſpeciebus ac formis i

Nos Troiā o antiquā (b ſi veſtras fortē per aures
 Trojæ nomen iit) diverſa per æquora vectos,
 c Forte ſuā Libycis tempeſtas appulit oris.
 Sum d pius Æneas, raptos qui e ex hoſte f Penates
 Claſſe vecho mecum, g ſamā ſuper æthera notus.
 Italiam quæro b patriam; et i genus ab Jove ſummo.
 k Bis denis Phrygium conſcendi navibus l æquor,
 m Matre deā monſtrante viam, data fata ſecurus:
 Vix n ſeptem convuſæ undis Euroque ſuperiunt.
 Ipſe o ignotus, egens, Libyæ deſerta peragro,
 p Europā atque q Aſiā pulſus. Nec plura querentem.
 Paſſa Venus, medio ſic interſata dolore eſt:
 Quisquis es, r haud (credo) r inviuſ coeleſtibus auras
 Vitales carpis, ſ Tyriam qui adveneris urbem.
 Perge modo, atque t hinc te u reginæ ad limina perfer.
 Namque tibi w reduces ſocios, x claſſemque relatam
 Nuncio, et y in tutum z verſis Aquilonibus a actam:
 Ni fruſtra b augurium c vani docuere d parentes.
 Aſpice e bis ſenos lætantes f agmine cynos,
 Æthereā quos g lapſa plagā h Jovis ales i aperto
 Turbatat cœlo: nunc terras ordine longo
 Aut k capere, aut l captas jam deſpectare videntur.
 m Ut reduces illi ludunt n ſtridentibus aliis,
 Et o cœtu cinxere p polum, q cantuſque dedere;
 Haud aliter r puppique tuæ, ſ pubeſque tuorum
 Aut portum tenet, aut t pleno ſubit u oſtia velo.
 Perge modo, et w qua te ducit via, dirige grefſum.
 x Dixit: et y avertens z roſeā cervice reſulſit,
 a Ambroſiæque comæ divinum vertice odorem
 b Spiravere: pedes c veſtis deſluxit ad imos,
 Et vera d inceſſu patuit dea. e ille ubi matrem
 Agnovit, tali ſipientem eſt f voce ſecutus:
 Quid narum toties crudelis r tu quoque h falſis

Ludis imaginibus? cur a dextræ jungere dextram
 Non datur, ac b veras audire et reddere voces?
 Talibus c incusatur, gressumque ad d mœnia tendit.
 At Venus obicuro e gradientes f aëre g lēpsit,
 Et multo nebulæ h circum dea b fudit i amictu:
 Cernere ne quis eos, neu quis contingere posset,
 Molirive moram, aut veniendi l polcere causas.
 Ipla n Paphum o sublimis abit, p sedesque revisit
 Læta suas: ubi templum illi, r centumque s Sabæo
 Thure calent aræ, u fertisque recentibus halant.
 Corripuere x viam y interea, quā semita z monstrat.
 lamque ascendebant collem, qui a plurimus urbi
 imminet, b adversalque aspectat c desuper arces.
 Miratur d molem f neas, e magalia s quondam:
 Miratur portas, g strepitumque, et h strata viarum.
 Instant ardentes Tyrus: k pars l ducere muros,
 Molirique arcem, et manibus n subvolvere laxa;
 Pars o aptare locum tecto, et p concludere q sulco.
 Iura magistratūque s legunt, i sanctumq; senatum.
 hic portus alii u effodiunt: hic alta w theatris
 Fundamenta x locant alii, y immanesque columnas
 Rupibus excidunt, z scenis decora alta futuris.
 Qualis b apes c æstate novā per d florea rura
 Exercet sub Sole labor, cum f gentis adultos
 Educunt foetus; aut cum g liquentia mella
 Suiant, et i dulci distendunt nectare cellas;
 Aut onera accipiunt k venientum; aut agmine facto
 Agnavum l fucos m pecus a præsepibus n arcet:
 rervet opus, redolentque p thymo q fragrantia mella.
 O fortunati, quorum jam mœnia surgunt!
 Aeneas ait, et f fastigia suspicit urbis.
 Infert se u septus nebula, mirabile dictu,

415 a Conventu
 mutuoque
 frui collo-
 quio? Mos
 antiquus erat
 jungere dex-
 tram, & am-
 plecti, & of-
 culari quo-
 ties invicem
 occurrebatur.
 b Non sub a-
 lienā persona
 occultatas, id
 est, matris &
 filii, ut a ma-
 tre & filio.
 c Aeneas ma-
 trem, d Car-
 thaginensia.
 e Aeneam cum
 Achate, f Ne-
 bulā. Odys-
 7. & 13. U-
 lysses a Mi-
 nerva regitur
 nebulā. g Cir-
 cumdedit.
 h Sc. eos. Tme-
 sis. i Teg-
 mento. k Fa-
 cere, id est,
 cum molestiā
 detinere eos.
 l Exquirere.
 m Venus.
 n Cypri ur-
 bem. o Subla-

tu, divino incessu. p Ubi præcipue colitur. q Quod incolumem vidit filium.
 r Multas. Numerus finitus pro infinito. s Quod in Saba nascitur: nam solis est
 thura virga Sabæ. t Thure & floribus tantum sacra Veneri fiebant, non hostia-
 rum sanguine. u E recentibus floribus, id est, vernis contextæ spirant & fragrant.
 v Aeneas & Achates officium celeriter eundi arripuerunt. x Iter suum monstra-
 runt. y Dum Venus Paphum abiret. z Indicat eundem esse. a Longissimus, altus
 3. milliaria, aut pro plurima parte in urbem tendit aut vergit: ut, cui plurima
 mela, id est, longissima. b Ex adverso sitas. c Ab alto, superne. d Magnitudi-
 nem novæ urbis. e Humiles casas. Afrorum variis habitata mapalia testis. Georg.
 3. l. f Aliquando, sc. ante adventum Didonis. g Ingredientium. Vias lapidibus
 constratas. Eodem modo 2. Aen. opaca locorum, pro locis opacis. h Instantes in-
 cumbunt operi testinantes. i Instat. k Producere & extendere contra insultus ho-
 stium. l Cum molimine extruere; vel, eos coepisse ædificare: ut apud Ter-
 tium. Dum moluntur, dum comuntur, annus est, id est, dum conantur sese orna-
 re, antequam finem faciant. m Sursum volvere. n Eligere locum ad tectum ex-
 struendum. Al. aptare. o Ambitum urbis. p Fossa, in qua fundamenta jacerentur.
 q Forum & locum juri dicundo, curiam sanctissimo Senatus ordini & magistrati-
 bus. r Eligunt. s Inviolabilem. t Effodiendo aptant. u Pro ludis & spectaculis
 exhibendis. w Jaciunt. x Valde magnas. y Alta ornamenta ad extruendas scenas
 in amphitheatro. z Tales instant, qualis labor, &c. a Labores holce apum, de iis
 vestius propè eisdem, & quæ nos ibi; vide 3. Georg. b In fine veris aut in princi-
 pio æstatis, ubi pulsam hyemem Sol aureus egit. Sub terras calumque æstiva luce re-
 clinat, ut est in 4. Georg. Sic Vere novo. 1. Georg. c Florida. d Fatigat. e Gene-
 ris sui, id est, quando examina de foeturâ sua educunt. f Pura sine sordibus. g Con-
 densant. h Purissimo melle implent cavernas favorum. i Apum. k Apes degeneres,
 crabrone minores. l Pecus, inquit Isidor. 12. l. dicimus, quicquid humana lingua
 & igitur caret. Vide quæ nos ad Sal. p. 3. & 4. m Depellunt. n Tum operatio a-
 pum cum fervore fit: cuius contrarium est friger. o Unde collecta sunt. p Odori-
 fera. q Sc. sunt Epiphonemi. r Sublimitatem urbis Carthaginis miratur vel sur-
 sum aspicit, s Aeneas. t Circumdatus.

a Ab ullo.
 b Adjicietur
 mox tem-
 plum, nullum
 enim veteris
 templum
 erat sine luco,
 ut majorem
 religionem
 loci horror
 incuteret.
 c Amœnissi-
 mus: ut *Le-
 tas segetes.*
 1 Georg.
 d Vento sc.
 e Populi Pu-
 nici. f Quia
 regina Deo-
 rum. g Pro
 monstro de-
 dedit. h Idem
 refert Justi-
 nus l. 18. &
 ipsa Carthago
 olim *Caccabe*
 dicta, quod
 linguâ Puni-
 cā significat
*caput equi-
 num.* Equi
 conspectum
 belli omen
 habere, etiam
 lib. 3. osten-
 dit: ubi Anchises cum in Italia, tum primum conspecta, equos pascentes vidisset,
 exclamat: *Bellum, terra hospita portas, Bello armantur equi.* Illud ergo equi caput
 repertum, bellicosam potentemque fore Carthaginem significavit. Eiusmodi su-
 spicia Prius in condendis urbibus curiosè observata, præter alia exempla est Ro-
 ma, apud Liv. 1. i Per tale portentum. h Sc. *signum erat.* i Victoriis ad vinci-
 dum, significatione activâ ajunt. Sed coacta, & quæ exemplo caret. *Alti facili*
parabili contentam victu, ut Senec. 90. epist. Sapiens facilis victu fuit. m Ubi in-
 ventum est caput acris equi. n In honorem Junonis. o A Sidone, urbe Tyri, ori-
 unda. p Simulacro Junonis. q Per gradus in altum extruebantur. r Clavis æne-
 f Valvis. s Crepitabat. u Æneæ sc. qui non tam sibi, quam suis, timuit. v Mi-
 gavit. x Adversis. y Ubi vidit belli Trojani picturam. z In. a Circumspicit. b Ju-
 monis. c Dum miratur, quæ in magnifico templo pingebantur. Didonis fugam,
 qui caput, corium sectum, varios urbis casus. d Sc. *nota,* id est, Carthagi-
 nensis. e Certo ordine operantur. f Quæ apud illum gestæ erant. g Quo gestæ erant.
 h Atrei filios, Agamemnonem & Menelaum. i Agamemnoni, quem voluit occide-
 re, & Priamo propter cadaver Hectoris. k Priami fama, aut hic in sua dignitate
 depictus. l Apud fines Libycos, genus intractabile bello, & ubi feri habitare po-
 puli. m Justa. n Virtuti, & patriæ fortiter atque cum laude propugnata. Con-
 quens pro antecedente. o Hæc etiam rerum nostrarum tristium miseria, ut qui
 quivis accidere possunt. p Carthaginensium, qui hæc pinxerunt. q Adversa, quæ
 mortalibus accidunt. r Depone timorem, quem de ferocitate Pœnorum habes. s
 se loquitur. f Adferet. t Quæ de Priami laude est. u Incolumitatem; quæ hic
 miserabuntur tui. v Recreat, fovet. Sic 2. Georg. loquens de dispositione vitium
Omnia sint paribus numeris dimensa vitarum. Non animum modo uti pascat præcipue
manem, &c. x Quæ non res, sed similitudines rerum exhibet. y Multum; valde.
 z Lachrymarum sc. more fluminis decurrentium. a Faciem suam. b Quomodo.
 c Mœnia Trojana. d Insequeretur fugientes: *Impressio enim faciei, est utique*
 sedentes. e Fugerent. f Instanter persequeretur Trojanos fugientes. g Crisida
 galcæ ferens,

Per medios, miscetque viris: neque cernitur a ulli.
 b Lucus in urbe fuit mediâ, o lætissimus umbrâ,
 Quo primum jactati undis et d turbine c Pœni
 Effodere loco signum, quod f regia Juno
 g Monstrarat, h caput acris equi: i sic nam k fore bello
 Egregiam, et facilem l victu per secula gentem.
 m Hic templum n Junoni ingens o Sidonia Dido
 Condebat, donis opulentum et p numine Divæ:
 Ærea cui q gradibus surgebant limina, nexæque
 r Ære trabes, s floribus cardo t stridebat athenis.
 Hoc primum in luco nova res oblata u timorem
 w Leniit: hic primum Æneas sperare salutem
 Ausus, et x afflictis y melius confidere rebus.
 Namque, z sub ingenti a lustrat dum singula b templo,
 Reginam operiens; c dum, quæ fortuna sit d urbi,
 Artificumque manus e inter se operumque laborem
 Miratur: videt f Iliacas g ex ordine pugnâs,
 Bellaque jam famâ totum vulgata per orbem;
 h Attridas, Priamumque et sævum i ambobus Achillem.
 Constitit, et lacrymans: Quis jam locus, inquit, Achate,
 Quæ regio in terris nostri non plena laboris?
 En k Priamus: sunt l hic etiam m sua præmia n laudi,
 o Sunt lacrymæ rerum, et p mentem q mortalia tangunt.
 r Solve merus: s feret hæc aliquam tibi t fama u salutem.
 Sic ait: atque animum picturâ w pascit x inani,
 y Multa gemens, largoque humectat z flumine a vultum.
 Namque videbat, b uti bellantes c Pergama circum
 Hæc fugerent Graii, d premeret Trojana juventus;
 Hæc e Phryges, f instaret curru g cristatus Achilles.

449

450

451

450

470

Nec

Nec procul a hinc b Rheſi, c niveis tentoria c velis
 Agnoſcit lacrymans: d primo quæ e prodita d ſomno
 Tydides multâ g vaſtabat b cæde cruentus; 475
 Ardentiſque k avertit equos in l caſtra, priuſquam
 Pabula guſtaſſent Trojæ, m Xanthumque biſſent.
 Parte aliâ o fugiens amiſſis p Troilus armis,
 Inſelix q puer atque r impar congreſſus ſ Achilli,
 Fertur equis, curruque u hæret reſupinus w inani, 480
 Lora tenens tamen: huic cervixque comæque trahuntur
 Per terram, et y verſa pulvis inſcribitur z haſtâ.
 Interea ad templum b non æquæ Palladis ibant
 Crimibus c Iliades d paſſis, e peplumque ferebant
 Impliciter triſtes, et f tunſæ pectora palmis. 485
 Diva ſolo fixos oculos averſa tenebat.
 Ter circum i Iliacos raptaverat k Hectora muros,
 Exanimumque auro m corpus n vendebat Achilles.
 Tum vero ingentem gemitum o dat pectore ab imo,
 Ut q ſpolia, ut r currus, utque ipſum corpus ſ amici, 490
 Tendentemque manus Priamum conſpexit inermes.
 Equoque u principibus w permixtum x agnovit Achivis,
 Traſque acies, et z nigri Memnonis arma.
 Ducit b Amazonidum lunatis agmina c peltis
 Pentheſilea e furens, mediſque in ſ milibus g ardet, 495
 Aurea ſubnectens i exerta b cingula mammæ
 Bellatrix, audetque k viris concurrere virgo.
 Illic dum m Dardanio A neæ n miranda videntur,
 Dum ſtupet, o obtutuque hæret deſixus in uno;
 Regina ad templum formâ pulcherrima Dido
 Vincellit, magnâ juvenum q ſtipante r catervâ.
 Qualis in ſ Eurotæ ripis, aut per juga t Cynthi

Ab hoc loco ubi Priamus cum Atride & Achille depictus erat. b Regi Thracum, qui Trojanis auxilio venit, cum hac oraculi conditione, invictam fore urbem, ſi equi ipſius intra urbem pabulum guſtaſſent, atque e Xantho fl. biſſent. Clauſis autem portis, cum extra urbem caſtra poſuiſſet, à Diomede & Ulyſſe, ſpeculatum miſſus idque à Dolone reſciſcentibus, caſus eſt cum ſuis, avectique equi in caſtra Græcorum.
 II. 10. Quæ fecerat ex al-

velis. d Primâ parte noctis. e A Dolone ſpeculatore Trojano proditioſe indi-
 ca. ſ Diomedes Tydei filius. g Proſternebat. h Nam præter Rhœſum, eorum
 regum, 12 viros interemit. i veloces, aut indignantes, à Domino averti. k violentum
 abegit, abduxit. l Græcorum. m Fluvium illum, qui Trojam perfluit. n Pic-
 tura. o Fugere volens accepto jam vulnere. p Priami & Hecubæ filius. q Pathos
 ex parte ſive pueritia. Macrob. Sat. l. 4. c. 3. r Cum eſſet imbecillior & inermis,
 Inter tamen Dares Phrygius Troilum ita vulneraſſe Achillem, ut aliquot dies
 quæ abſtinere cogeretur. ſ Cum Achille. t Trahitur, avehitur. u Pendet erecto
 rectore, quali retortum caſurus. w Sine rectore: nam corpus hætebat, & ipſe fe-
 cerat. x Habenas ex corio factas. y Sulcatur & ſcalpitur haſta inverſa, &
 per terram tracta. z Quâ trajectus erat. a Dùm ita Troilus vinciretur. b Infer-
 rianis, quorum tamen erat numen tutelare. c Mulieres Trojanæ, ut Hecuba
 Polyxena, Cassandra, & reliquæ nobiliſſimæ Trojanæ ſceminæ. d Spar-
 tum luctu & ſupplicationibus: à pando. e Pallam pictam, à Thœne Antenoris
 uxore, Palladi dicatam. f Habentes pectora percuſſa: ut deam moverent, g Dea
 calas averſata donum peplo, deſpiciebat terram, nec reſpexit ſupplicantes Ili-
 ad. 8. l. 13. i Trojanos. k Corpus Hæctoris. l Demortuum. m Hæctoris, n Patri
 ſomno ſupplic. II. 24. o Aeneas. p Poſtquam. q Aut quibus Hæctor paulo antè a-
 ptoſpiciaverat, aut quibus Hæctor ſpoliabatur ab Achille. Vide Dict. Cret. l. 3.
 Hæctoris. ſ Hæctoris affinis: duxerat enim ſororem eius Creuſam. t Dùm au-
 tem pro corpore Hæctoris daret. u Quibuſcum congrēdi ſolebat. Unde Aen. 2.
 Palmis: immiſi Danaï. w Implicatum. x Aeneas. y Orientalis, id eſt, ab India
 à Memnone, Hæc, id eſt, Auroræ filio, profectas. Dict. Cret. l. 4. z Indi:
 q. Nam ſubſcurior Indus. Juv. a In aliâ parte picturæ. b Illarum mulierum, qui-
 bus dextra mamilla, ut in pugnâ expeditores eſſent, inurebatur: unde Amazo-
 nes dictæ ſunt, à μάστιγος mamilla. c Cetris, fertis ſemiplenam lunam referenti-
 bus. d Regina Amazonum, poſt Orithyam regno potita, teſte Juſt. l. 2. quæ cum
 Trojanis auxilium ferret, ab Achille interfecta eſt. Vide Herod. l. 4. Juſt. l. 2.
 Curt. l. 6. e Bellandri cupiditate, & rabie. f Græcorum, g Ardentem irruit. h Au-
 tum balteum. i Siniftræ nudatæ; namque dextra adurebatur μάστιγος, quò expe-
 ditores eſſent arcibus haſtiſque in bello tractandis, ut diximus. k Cum viris con-
 preſſi. l Quæ depicta erant. m Trojano. n Admiratione digna. o Aſpectu. p Cu n
 gravitate quadam venit. Sic ſuprà: Aſt ego, quæ Divum incedo regina, &c. q Con-
 ſpectu comitante. r Coetu. ſ Laconia fl. t Deli inf. montis, ubi nata, & unde
 dicta eſt, Exercet

a Venaticum
dea. **b** Cho-
reas. **c** Nu-
merus finitus
pro infinito.
d Utrisque in
morem glo-
meris circu-
meunt.

• Nymphæ
montium, ab
ὄρε,

mons. f Sagit-
tarum thecam
g Nymphas re-
liquas. h Ma-
tys gratulatæ
sibi filiæ for-
nam pulchra
gander Latona
Diana. Juv.

Sat. 10. i In-
timum. & Ve-
hementer ten-

tant afficiunt.
 Longè supereminenter.
 in Urge: &

perarios.
Regiis do-
mibus. e. In-

vestibulis
templi Juno-
nis. p Cir.

cumdata ar-
mis satelli-
tum, stantium

Exercet *a* Diana *b* choros, quam *c* mille secuta
d Hinc atque hinc glomerantur *e* Oreades: illa *f* pharetra
 Fert humero, gradiensque *g* Deas supereminet omnes:
h Latona *i* tacitum *k* pertentant gaudia pectus.
 Talis erat Dido, *l* talem se læta ferebat
 Per medios, *m* instans operi *n* regnisque futuris,
 Tum *o* foribus Divæ, mediâ testudine templi,
p Septa armis *q* folioque *r* alte subnixâ, resedit.
 Jura *s* dabat legesque viris, operumque laborem
 Partibus *t* æquabat justis, *u* aut forte trahebat.
 Cum subito Æneas *w* concursu accedere magno
 Anthea Sergestumque videt, fortemque Cloanthum,
x Teucrorumque alios: *y* ater quos æquore turbo
z Dispulerat, penitusque alias avexerat *a* oras.
 Obstupuit simul *b* ipse, simul *c* perculsus Achates
d Lætitiaque *e* metuque, avidi conjungere dextras
f Ardebant: sed res *g* animos *h* incognita *i* turbat.
k Dissimulant, et nube cavâ *l* speculantur amicti,
m Quæ fortuna *n* viris, classem quo litore *o* linquant,
 Quid veniant: *p* cunctis nam *q* lecti navibus ibant
 Orantes *r* veniam, et *s* templum clamore petebant.
 Postquam *t* introgressi, et *u* coram data copia sandi,
w Maximus Ilioneus *x* placido sic pectore *y* cœpit:
z *o* regina, novam cui condere Jupiter urbem,
a Justitiâque dedit gentes frænare superbas:
b Troës te *c* miseri, ventis *d* maria omnia vecti,
 Oramus: prohibe *e* infandos à *f* navibus *g* ignes,
 Parce *h* pio generi, et *i* propius *k* res aspice nostras.
l Non nos aut *m* ferro Libycos *n* populare *o* Penates
 Venimus, aut *p* raptas ad *q* litora vertere prædas.
 Non ea *r* vis animo, nec tanta superbia victis.
s Est locus, *t* Hesperiam Graii *u* cognomine dicunt:

¶ In feda regia. » Ut ab omnibus conspici posset. / Constituebat. » Aequale
 dividebat. » Aut labores inaequales faciebat eos per fortem partes laborum acce-
 tare, ne cui iniuria sit. » Pœnorum. » Alios Troianos. » Caliginosus. »
 diversas partes populerat, disiecerat, segregarat. » Regiones. » Æneae. » An-
 nitus. » Propter eorum salutem. » Propter Pœnorum concursum. » Ardenter
 vehementer cupiebant. » Æneæ & Achatis. » Quia nesciebant, quid sibi illi co-
 cursus vellet. » Impedit, ita ut, quamvis cupiant, non audeant tamen con-
 dextras. » Simulant se non vidisse socios. » Quali est specula prospiciunt. » Ut
 prospera an adversa. » Sic concurrentibus. » Liquefunt. » Ætiologia est,
 specularentur, ut venirent; quoniam videbant eos ex singulis navibus tanquam
 legatos venire. » Defecti. » Subtrahendi reficiendique naves, armandi eas intra
 endique, vel petentes pacem, gratiamque reginæ, contra incendium, quod præ-
 bant Tyrii in naves Trojanas. » Junonis scilicet ad Didone constructum. » Troia-
 illi, Antheus, Sergeftus, Cloanthus & reliqui introgressi sunt ad Didonem. »
 præsentia reginæ loquendi facultas concessa est. » Orator inter eos. » Humili-
 placato, non timido. » Sc. orare. » Oratio Ilionæ ad Didonem: in qua benevo-
 lentiam captat à laude. » Infrangens Numidas accolæ subjugare & imperio
 premere. » Narratio. » Atque ita digni, quorum miserearis. » Per maria omnia
 maria omnia circum: supra. » Detestabiles. » Pro nostris. » Quibus naves nostræ
 cendere parant tui Tyrii. » Trojanæ: & hoc propter Æneam. » Cum majori acce-
 tione, viciniis, amicis: nam qui vicini sunt, magis favere & prodesse possunt.
 » Respice & defende nos. » Antiphrasa confutat, quæ à Didone obici poterat.
 » Vi annorum, » Populari, per Enallagen: & venimus populari, Hellenismus,
 est, populatum. » Ædes sacras & profanas: quibus sui Penates patrii & domesti-
 ci. » Ut piratæ solent, quos semper recentes confestare jubat prædæ & viro-
 1. 7. » Et quibus in naves avebantur. » Divitiæ, potestas, violentia. » Veni
 ut scias, quo profecti sumus: est locus, &c. Hi quatuor versus repetuntur. 3. »
 Sc. pœm. » Per cognomentum ab Hespero, Atlantis isatæ, qui à fratre pul-
 Italiam tenuit.

535 *antiqua, potens armis atque b ubere glebæ :
 540 *potri d coluere viri ; nunc fama, e minores
 545 *iam dixisse, ducis de nomine, gentem.
 550 *curfus fuit :
 555 *g subito assurgens fluctu nimbofus b Orion
 560 *trachæ caeca tulit, & penitusque procacibus Austris,
 565 *me undas, l superante salo perque m invia saxa
 570 *polite: huc pauci vestris adnavimus oris.
 575 *al genus hoc hominum? quæve hunc tam barbara
 580 *morem
 585 *mittit patria? o hospitio prohibemur arenæ :
 590 *la cient, p primâque verant consistere p terrâ.
 595 *temus humanum et mortalia q temnitis arma ;
 600 *perate deos memores sandi atque nefandi.
 605 *erat A neas nobis, quo justior alter
 610 *perietate fuit, nec s bello major et armis :
 615 *am si fata virum servant, t si vescitur aurâ
 620 *ereâ, neque adhuc crudelibus u occubat umbris ;
 625 *on metus, officio nec te certasse priorem
 630 *teat. x sunt et Siculis regionibus y urbes,
 635 *maque, z Trojanoque à sanguine clarus Acestes.
 640 *allatam ventis liceat a subducere classem,
 645 *ylvis aptare trabes, et c stringere remos ;
 650 *nam d Italian, sociis et rege recepto,
 655 *edere, ut Italian læti e Latiumque petamus :
 660 *absumpta f salus, et te, g pater optime Teucrûm,
 665 *mus habet Libyæ, h nec spes jam restat Iuli ;
 670 *freta Sicania saltem sedesque k paratas,
 675 *de huc advecti, m regemque petamus Acesten.
 680 *mus n Ilioneus: cuncti simul o ore fremebant
 685 *dardanidæ.
 690 *am brevier Dido, vultum r demissa, profatur :
 695 *te corde metum, Teucrici: t secludite curas.
 700 *sa dura, et r regni novitas me x talia cogunt
 705 *quo & occasu tempestates ciens: oritur autem 6. Kal. Jul. f Syrtes, quæ
 710 *non poterant. k Ommino pertinacibus & perseverantibus. l Mari se erigen-
 715 *Al sumante. m Inter quæ nulli patet via. n Naufragos persequendi. o Non
 720 *curmur in arena, quæ omnibus communis esse debet, modicum hospitari.
 725 *ma mari, id est, litore, quod iure gentium omnibus patere debet. q Con-
 730 *temis. r Certo scitote atque expectate Deos renumeratores iusti fore atque in-
 735 *de. Unde Horat. Raro antecedentem scelestum deperit pede pana claudo. f Rebus
 740 *ut consilio & prudentiâ. t Tautologia. u Jacet obvolutus. w Non me-
 745 *tribi, neque te poeniteat ultro bene de illo meruisse. x Præoccupatio ad id,
 750 *id Didone obijci potuisset. Si rex vester perierit, quis gratiam referet, aut
 755 *mpellet? Idcirco dicit Ilioneus, in Sicilia Trojanos esse qui gratiam refe-
 760 *res Cives & auxilia; vel homines apti ad arma. Al. Arva. z Rex Siciliæ,
 765 *lla, Trojani Hippotæ filia & Crinito fl. oriundus. a In litus seu terram tra-
 770 *diducere autem est, in mare mittere: ut, deducunt naves socii. b Legere trabes,
 775 *omibus aptare. c Ligna è sylvis incidere, ex quibus fiant remi: ut l. 4. d In
 780 *am. e Regionem, in quâ Saturnus latuit. f Abiata. g Ænea, qui ob pater-
 785 *ni tuos amorem patris nomen mereris. h Si etiam Iulus extinctus est, cui
 790 *am debebatur. i Maria Siciliæ. k Ab Aceste. l Ex qua Sicania huc in Liby-
 795 *acti sumus. m Siciliæ. n Oravit & dixit. o Assentiebantur tremitu oris, non
 800 *illione armorum, pro more militari: vel, assentiebantur quidem, sed tamen
 805 *debebant se ægre terre injurias sibi illatas. p Trojani à Dardano oriundi. Rur-
 810 *abrupte sermonem, ut vel dolorem, vel iram Trojanorum exprimat.
 815 *andæ, postquam Ilioneus peroraverat. Sequitur jam placida Didonis respon-
 820 *s. Habens vultum deorum missum, propter verecundiam muliebrem: nam
 825 *postquam solvit pudorem, huc illuc solvit oculos. f Amovete, deponite.
 830 *acitate sollicitudines de salvandis navibus. u Sc. fratris Pygmalionis odium
 835 *mentia. w Quæ eorumque multas patitur difficultates. x Qualia conquesti
 840 *nobis fieri.**

a Cum moli-
 mine facere.
 b Adversus
 Pygmalio-
 nem, Hiar-
 bam, accolas.
 c Limites reg-
 ni mei. d Ut
 suprâ, urbem
 Parâd. e Vir-
 tutes viro-
 rum: ut suprâ
 molemque g
 montes. Hen-
 diadys. f Tam
 diuturni. g He-
 betia, crassa
 ingenia, ut,
 quæ omnibus
 manifestissi-
 ma sunt igno-
 remus. h Qui
 regiones à So-
 le remotiores
 incolunt, stu-
 pidi sunt &
 barbari. Arist.
 i. Polli. i Nec
 sumus in ea
 remotissima
 orbis parte,
 ut non sint
 nobis nota
 gesta Troja-
 norum.
 k Longè re-
 motus. l Ita-
 liam: quæ
 magnâ Hesper-
 ia dici-

tur, ad differentiam Hispaniæ. m In quibus Saturnus regnavit, id est, L
 um. Respondet Dido ad illud, quod suprâ Ilioneus dixit, *Italiam læti Latini*
que petamus. n Siciliam: cuius rex Eryx, Veneris & Butæ filius l. g. o No-
 p Abeundi potestatem dabo. Sal. Deinde ei pollicitus operam suam, domum dimit-
 titur propriè est, in diversa mitti. Hinc dimissoria littera vocatæ, quod per
 causa ad eum, qui appellatus est, mittitur. q Æquè atque ego confido. r Al-
 bem quam statuo? vestra est: hoc sensu: vultis urbem quam statuo? vestra
 f. Edificio. s Usu & habitatione, id est, in eâ vobis habitare concedo, verum
 regnare. u In terram trahite. w Troianos eodem modo, quo Tyrios, regi-
 u Vestet. y Vento. Synecdoche namque ab Aquilone huc compulsi erant. z
 vos estis advecti. a Fideles, qui hoc unum agant, ut Æneam inventiant. Cic. *per*
mibi certorum hominum potestas erit. b Iradagare, circumire. c Mari. d Venus
 e Didonis. f Jam & paulò antè, cum socios vidissent, & Didonem loquen-
 audissent, ruptâ nube exire ex ea ardentem cupiebant. g Quam Æneas loquen-
 b Oritur, id est, quid nobis nunc faciendum censes? i Receptam. k Ex per-
 in locum tutum. l Orontes: suprâ, *Unam qua Lycos, fidumque debebat On-*
Ipsius ante oculos, ingens a vertice pontus In puppim ferit, &c. m Deiderat
 n Dixerat enim Venus: *Namque tibi reduces socios, classemque relatum Nuncius*
in tutum versis Aquilonibus affam. o Achates. p Dividit: cum prius nube tecta
 issent Æneas & Achates. q Evanesce in clarum & purum aëra. r Absumptâ
 f Secundum vultum & humores. Synecdoche. s Comam. u Venus. w Rol-
 niveo mistum, quale in juventû esse solet. x Claros & nitidos, lætificantes oculi
 y Sic ornat ei oculorum venustatem, ut honor quidam additus videretur. z
 oculi honore digni viderentur. Sic & *honus frondis & pomi dicitur.* a Ornata
 a Afflaret tale decus, quale, &c. *Quale per artem Inclusum buxo, aut Oris*
lyntho Lucet ebur, l. 10. b Artificiis. c Marmor in inf. Paro natum. d Invenit
 & obducitur auro, quod flavum est. e In antedicto decore, sc. Os humum
 Des similis, f A nemine prævisus. g In conspectu vestro. h Maris Libyci.

a Moliri, et b latè c fines custode tneri.
 Quis genus Æneadum, quis d Trojæ nesciat urbem?
 e Virtutesque, virosque, et f tanti incendia belli?
 Non g obrusa adeo gestamus pectora Pæni:
 h Nec i tam k aversus equos Tyriâ Sol jungit ab urbe.
 Seu vos l Hesperiam magnam, m Saturniaque arva;
 Sive n Erycis fines, regemque optatis Acesten;
 o Auxilio tutos p demittam, opibusque juvabo.
 Vultis et his q mecum pariter confidere regnis?
 r Urbem quam s statuo, t vestra est; u subducite naves:
 w Tros Tyriusque mihi nullo discrimine agerur.
 Atque utinam x rex ipse y Notò compulsus z eodem
 Afflaret Æneas! Equidem per litora a certos
 Dimittam, et Libyæ b lustrare extrema jubebo:
 Si quibus c ejectus sylvis aut d urbibus errat.
 His animum arrecti e dictis, et fortis Achates,
 Et pater Æneas, f jamdudum erumpere nubem
 Ardebant: g prior Æneam compellat Achates:
 Nare Deâ, quæ nunc animo sententia h surgit?
 Omnia tuta vides, i classem, sociosque k receptos.
 l Unus m abest, medio in fluctu quem vidimus ipsi
 Submersum: dictis respondent cætera n matris.
 Vix ea o fatus erat, cum circumfusa repente
 p Scindit se nubes, et q in æthera purgat apertum.
 r Restitit Æneas, claraque in luce resulsit,
 s Os, humerosque Deo similis: namque ipsa decoram
 t Cælarium nato u genitrix, lumenque juvenat
 w Purpureum, et x lætos oculis y afflârât z honores.
 a Quale b manus addunt ebori decus, aut ubi flavo
 Argentum c Pariusve lapis d circumdatur auro.
 Tum e sic Reginam alloquitur, cunctisque repente
 f Improvisus ait: g coram, quem quæritis, adsum
 Troius Æneas, h Libycis ereptus ab undis.

infandos Trojæ miserata labores!
 nos, & reliquias Danaum, terræque marisque
 exhaustos jam & casibus, omnium egenos,
 domo & socias. *h* grates persolvere dignas
 opes est nostræ, Dido: nec quicquid ubique est
 Dardaniæ, & magnum quæ & sparsa per orbem.
 si qua pios respectant numina, si quid
 iustitiæ est, et mens sibi conscia recti,
 digna ferant. quæ te tam læta & tulerunt
 qui tanti talem genuere parentes?
 dum fluvii current, & dum montibus umbræ
 convexus, & polus dum sidera & pascet;
 honos, nomenque tuum, laudesque & manebunt;
 me & cunque vocant terræ. sic fatus, amicum
 petir dextrâ, lævâque Sereestum:
 alios, fortemque Gyan, fortemque Cloanthum.
 primò aspectu & Sidonia Dido,
 deinde & viri tanto; et sic & ore locuta est:
 nate Deâ, per tanta pericula casus
 quævis? quæ vis & immanibus applicat oris?
 ille Æneas, quem & Dardanio Anchilæ
 Venus Phrygi genuit & Simoëntis ad undam?
 equidem & Teucrum memini Sidona venire,
 pulsum & patriis, nova regna petentem
 Beli. genitor tum Belus & opimam
 Cyprum, et victor ditione tenebat.
 jam ex illo & casus mihi cognitus urbis
 nomenque tuum, regesque & Pelægi.
 hostis Teucros insigni laude & ferebat,
 ortum & antiquâ Teucrorum à stirpe volebat.
 agite, ô & rectis, juvenes, succedite nostris?
 quoque per multos & similis fortuna & labores
 hac demum voluit consistere & terrâ.
 signara mali, miseris succurrere disco.
 minus igitur nos, qui tam pauci sumus. & Præsertim post Trojæ excidium,
 Helenus tenuit Epirum. Antenor Venetiam: alii Sardiniam. &c. *l* *Naufragi &*
qui bene facimus inquit Seneca. 1. l. de Benef. *illi discedunt debitores, debitores*
Deus delegant, præcanturque, ut illi pro se gratiam referant. *m* Si qua numina,
 iusticiam respiciunt, & rectas mortalium actiones mentesque advertant.
 Quamdiu. *p* Quamdiu umbræ circumibunt convexus, id est, la-
 & ambitus montium. *q* Ex opinione vet. philosophorum, qui putabant astra
 humoribus marinis, fluvialibus, terrenis. *r* Sustinebit, id est, quamdiu cœ-
 & elementorum permanebit natura. *s* In memoria. *t* Ubiquequo fuero.
 Quis. *u* Qui tam facundè Æneam commendaverat, & rebus Trojanis consu-
 & Tangit, apprehendit. *y* Sequitur honorifica Didonis responsio. *z* Pri-
 & Ex Sudone profecti. *b* Æneæ, cui Venus divinos afflaret honores. *c* Ple-
 & vel, quia prius obstupendo multa secum locuta fuerat mente & animo.
 & sceleratâ fide, feris moribus, rapto viventibus; quorum injurias, eti-
 & novos incolas, cogit res dura amoliri, & late fines custode tueri. *e* A Dar-
 & orto, & Scamandri fluvii. *g* Præoccupatio, quomodo sciat genus Æneæ.
 & filium ex Hesiione, Laomedontis filiâ: qui quoniam à Trojano
 & fratris Ajacis mortem non ultus rediit, à patre non exceptus, Salamine ex-
 & Sidona venit, & cum patre meo Belo Cyprum inf. vastavit, ubique novam
 & condidit: inde mihi nota omnia de Græcis & Trojanis. *i* Salamine urbe.
 & patre Telamone irato, quod sine fratre Ajace contra suum mandatum domum
 & & Patris mei. *m* Pinguem, divitem. *n* Insulam Veneri sacram. *o* Excidi-
 & Diomedes, aliique, quibuscum congressus es. *q* Teucer. *r* Ex patre
 & Efferebat, extollebat. *s* Non tantum ab Hesiione regis Laomedontis
 & sed à Teucro, qui in Troade cum Dardano genero regnavit: unde Trojanis
 & dicti. *u* Intrare tectâ nostra. *w* Adversa: cum & ipsa domo sum profecta,
 & per mare, terram quærens, erraverim. *x* Ærumnas. *y* Africâ, in qua urbem

& Dido sc.
 & Exterorum:
 namque
 exceperat
 errantes
 Anius Hele-
 nus: sed ni
 prosequita-
 te conjuncti
 & amicitia.
 & Miseras
 Trojanorum
 tam inagnas,
 ut enuntiari,
 non possint.
 & Qui relictî
 sumus à Græ-
 cis. & Adver-
 sitatibus.
 & Asyndeton.
 & Socios facis,
 id est, & pub-
 lico & priva-
 to dignaris
 hospitio.
 & Referre gra-
 tias æquales
 meritis tuis
 non est nos-
 træ facultat-
 is, vel non
 possumus, ut
 velimus. &
 & Etiam si omnes
 Trojani adest-
 semus, non
 possemus re-
 ferre dignas
 his tuis bene-
 ficiis gratias,

* Dido loquitur hoc modo. Post grati-
nem Didonis, docet magni-
ficentiam ejus in Trojanos,
& apparatus convivii, Æ-
neæ & sociis exhibit. *¶* Ju-
bet, ob lætum adventum &
salutem Trojanorum diem
festum agere & supplicati-
ones fieri.
¶ Æneæ. *¶* Su-
rum terga lectis horrebant,
aut aspera sale. *¶* Heca-
tomben intelligit quam, qui
navigarunt vel naviga-
turi erant, faciebant. *¶* O-
ves centum & agnos toti-
dem. *¶* Bacchi læta mu-
nera, vinum, quod cor ho-
minis lætifi-
cat: ut infra,
Adsit lætitia

Bacchus dator. *¶* Ad magnificentiam convivii facit recessus penitior. *¶* Abundanti ornatu regiam maiestatem decet. *¶* In interiore parte domus. *¶* Ministri Tyrii. *¶* Vasis aureis. *¶* Aulæa, stragulaque purpurea artificiosè facta extenduntur. *¶* Scyphi & alia vasa argentea, aureaque à cæltura & vetustate pretiosa expoluntur mensis; ut in quibus origo, incrementa & res gestæ regum Assyriorum insculpta fuerint. *¶* Majorum, à Belo primo usque ad Belum, Didonis patrem; *¶* Sc. *¶* Gestarum. *¶* Sc. *¶* exponuntur mensis. *¶* Jam Afcanii mentionem facit Paternus. *¶* Pathos ab affectu paterno. *¶* Quiescere & tranquillam esse. *¶* Æneæ. *¶* Quas in litore reliquerat. *¶* Mittit, antequam Dido focis ad litora misit, viginti tauros. *¶* referat, nunciet, quæ dicta ac facta sunt. *¶* Carthaginiensis. *¶* Sc. *¶* nam. *¶* A filio redamati. Secutus de omnibus effectus Æneæ, de solo tam videndo filio cogitabat. *¶* Pretiosam supellectilem, unde munera faciat, quæ Didoni donet, ut eam quoque reliquâ lætiorem faciat. *¶* Chlamiydem muliebrem signis aureis intertextis vix plicatam, Hendyadis. *¶* Cycladem, cuius oræ peritæbantur aureo opere acanthum herbam referent. *¶* Græcæ, Lacedæmonicæ. Sic Hom. *Aggæ* & *Ælæone*. *¶* Lacedæmone, unde raptam esse constat Helenam, & Trojam, cuius muros Pergama vocant. *¶* Paradis adulteri, seu raptoris, thalamos matrimoniales: quia Menelao nupserat. *¶* Hymeneus Deus nuptiarum est. *¶* Quod Leda feceret, Helenæque aliquando dono dederat. *¶* Regalem virginem jubet ferre. *¶* Cum Troja vigeret: vel, antequam nupisset Polynnestori. *¶* Major natu, *¶* Margaritis ornatum. *¶* Bacca sunt maiores margaritæ, quod bacchantum similitudinem referant. *¶* Coronam auream duplici gemmarum ordine distinctam. *¶* Celeriter peragens. *¶* Pergebat. *¶* Venus. *¶* Quales pro Æneâ nondum exercebat. *¶* Tegeæ, dolos, qui tamen filio prodesse. *¶* Agitat, & secundum faciem & ora in similitudinem Afcanii. *¶* Loco Afcanii, qui Æneæ dulcis est. *¶* In furorem amoris impellat incendatque. *¶* Metallis Didonis insinuet amoris ignem ut infra l. 4. *¶* cæco carpitur igni. Item; *¶* Est mollis flamma medullas. *¶* Quia certè. *¶* Ætiologia est, quare Venus cupiat Æneæ amore capi Didonem. *¶* Ne ab infestis Junonis odio incitati Ioves Tyrii tres novas moliantur. *¶* Cuius fides ambigua & susp. *¶* Et est, & de quâ iure dubites, Græcis ne an Trojanis faveat: quia *Varian* & mutabile semper Fœmina, l. 4. *¶* Perfidus, fallaces, aliud clausum in pectore, aliud promptum in lingua habentes. Unde proverbium, *Punica fides*.

* Sic memorat: simul Ænean in regia ducit
Tecta, simul *¶* Divum templis indicit honorem.
Nec minus interea *¶* sociis ad litora mittit
Viginti tauros, magnorum *¶* horrentia *¶* centum
Terga suum, pingues *¶* centum cum matribus agnos:
¶ Munera, lætitiæque Dei.
At domus *¶* interior *¶* regali splendida *¶* luxu
Instruitur, & mediisque parant *¶* convivia tectis.
¶ Arte laboratæ *¶* vestes, ostroque superbo:
Ingens *¶* argentum mensis, celataque in *¶* auro
Fortia facta *¶* patrum, *¶* series longissima *¶* rerum
Per tot ducta viros antiquæ ab origine *¶* gentis.
¶ Æneas (neque enim *¶* patrius *¶* consistere *¶* mentem
Passus amor) rapidum ad *¶* naves *¶* præmittit Achates:
Afcanio *¶* ferat hæc, ipsumque ad *¶* mœnia ducat.
¶ Omnis in Afcanio *¶* chari stat cura parentis.
¶ Munera præterea, Iliacis erepta ruinis,
Ferre jubet, *¶* pallam signis auroque rigentem,
Et *¶* circumtextum croceo velamen acantho,
Ornatus *¶* Argivæ Helenæ; quos illa *¶* Mycenis,
& Pergama cum pereret, *¶* inconcessosque Hymenæos, *¶*
Extulerat, matris Leda *¶* mirabile donum.
Præterea *¶* sceptrum, Ilione quod gessit *¶* olim,
¶ Maxima natarum Priami, colloque monile
¶ Baccatum, et *¶* duplicem gemmis auroque coronam.
Hæc *¶* celerans, *¶* iter ad naves *¶* tendebat Achates.
At *¶* Cytherea *¶* novas *¶* artes, nova pectore *¶* versat
Consilia: ut *¶* faciem mutatus et ora Cupido
¶ Pro dulci Afcanio veniat, donisque *¶* furentem
¶ Incendat Reginam, atque *¶* ossibus implicet ignem.
¶ Quippe domum *¶* timet *¶* ambiguum, Tyriosque bilin-
gues:

Urit *b* atrox Juno, et *c* sub *d* noctem *e* cura *f* recurſat.

Urgo his *g* aligerum dictis affatur *b* Amorem;
 Nate, *i* meæ vires, mea magna potentia; ſolus,
 Nate, & Patris ſummi qui tela *l* Typhoea *m* temnis:
 Ad te confugio, et ſupplex *n* tua numina poſco.

670 Trater *o* ut *A*neas pelago tuus omnia circum
 Minora jactetur, odiis Junonis iniquæ,
 Nona tibi: et *q* noſtro doluiſti ſæpe dolore.

Hanc *r* Phœniſſa ſtenet Dido, *t* blandiſque moratur
 Vocibus: et vereor, *u* quò ſe *w* Junonia vertant

675 Hoſpitia; *x* haud tanto ceſſabit cardine rerum.
 Procirca capere *y* ante *z* dolis et cingere *a* flammâ
 Reginam *b* meditor: ne *c* quo ſe numine mutet;
 Ad magno *A*neæ *d* mecum teneatur amore.

Quâ facere id *f* poſſis, noſtram nunc accipe *g* mentem.

681 Regius, *i* accitu chari genitoris, ad urbem
 Sidoniam *b* puer ire parat, mea *l* maxima cura,

Dona ferens pelago et flammis reſtantia Trojæ.

Hunc ego *o* ſopitum ſomno, ſuper alta *p* Cythera,

685 Ut ſuper *q* Idaliū, *r* ſacratâ ſede *f* recondam:
 Ne qua ſcire dolos, *u* mediūſve occurrere poſſit.

Ne qua ſciem illius, noctem non amplius unam,

690 Felle dolo: et *y* notos *z* pueri induc vultus:
 Cum te gremio accipiet *a* lætiſſima Dido,

Regales inter menſas *c* laticemque Lyæum,

695 Nam dabit amplexus, atque oſcula dulcia *d* figet;
 Ocultum inſpires *e* ignem, fallasque *f* veneno.

Traxit Amor dictis charæ genitricis, et *b* alas

Exiit, et grefſu gaudens incedit *k* Iuli.

695 Venus Aſcanio *l* placidam per membra quietem
 Irrigat: et totum gremio dea tollit in altos

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

a Incendit curis, ſollicitam facit Venerem ne in eâ urbe, in quâ ipſa colitur, *A*neæ noceatur.

b In Trojanos ſæva. *c* Paulo antè. *d* Nox enim ſolitaria & curarum patens. *e* Veneris. *f* Redit celeriter in animum Veneris. *g* Alas gerentem & velocem: quia nihil amante levius, nihil mutabilius invenitur. *Lege* Propert. l. 2. El. 12. *h* Cupidinem.

i Quia ſine amore Venerem voluptas commode exerceri non poteſt. *k* Jovis fulmina. *l* Quibus Jupiter Typhoeum gigantem conſecit. *m* Non

670

675

685

690

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

695

• Sylva . b Af-
canum . c Sua-
viter fragran-
ti . d Cartha-
ginem versus
Cupido .
• Matris Ve-
neris aut Æ-
neæ . f Por-
tanda cura-
bat . g Ascani-
us cum mune-
ribus . h In
magnificis &
pretiosis tape-
tis ; quæ vel
parietibus ap-
penſa , vel sub
cameris ex-
tenſa erant , ad
defendendum
pulverem .
Horat. Sat.
8. l. 2. 24.
• Ipsa auratis
vestibus or-
nata : vel,
spondâ aureâ
per Synære-
sin : quod
magis placet .
• Triclinio .
• Qui locus
in lecti discu-
bitorii & tri-
clinii ratione
honestissi-

mus , apud Numidas , inquit Salustius , præcipuè . Ergo Æneas in summo loco , ut
in imo Aſcanius ſaiſus , quem gremio fovet inſccta Dido , Inſideat quantus miſera De-
us . m Describit convivium , apparatusque Didonis ſplendidiffimum . n In tricli-
nium ad convivium Didonis . o Lectis ostro seu purpurâ ſtratis . p Aquas puras
ad lavandas manus . q Et expeditè miniſtrant accipiendo è canistris panem . r Qui-
bus villi erant tonſi , ut promptius tergerent . s Quibus manus tergerentur . t Mula-
tæ . u Victualia diſponere , ordinare . unde ſtructores dicuntur , qui ſercula com-
ponunt . v Ædes flammis & thuris odore illuſtrare ac ſuffire . w Famulæ erant .
x Ideo ut . z Diſponant , apponant : veteribus enim non in manus dabantur pocula ,
ſed menſis apponebantur . a Lætitiâ indicantia . b Multi numero . c In lectis .
d Tyrii . e Cupidinem , quem putabant eſſe Iulium . f Ardentes , amorem concu-
liantes etiam in Cupidine diſſimulante Deum & ſimulante puerum . g Quia vide-
bantur ab Aſcanio dici , cum tamen Cupido loqueretur . h Indumentum muliebri
Didoni datum . i Aureo opere Acanthum herbam referente . k Amori exitiali &
peſtifero deſtinata , qui medullas ejus exedit , & ad mortem eam impulit . l Hæ-
re mentem ſatiam . m Amore incenditur . n Phœnicum regis filia , Dido . o Quæ
puerum eſſe putabat . p Ad amandum excitatur . q Cupido , in formâ Aſcanii pueri .
r Qui & ipſe putabat hunc eſſe Aſcanium ſuum . s Plenis indicis ſignificavit . t
explevit deſideris expectationem . u Aggreditur ; accedit ad Didonem . v Puerum
contemplans & Æneam . w In ſinu ſedeat , vel inſidiis faciat . x Didoni . y Amo-
ris . z Mandati ſibi negotii à matre Venere , quæ Acidalia dicta ab Acidalia fonte
Bœotiz , Veneri & Gratiis ſacro . a Delere memoriâ ac amorem in Sichæi
priori maritum ; ut poſtea Æneæ amorem ſupponat . b Redivivo & vehemēte
aut vivi hominis . c Conatur præoccupare , Junonem præveniēdo . d Jam à pri-
culo tempore , ſc. à morte Sichæi jacentes & nullo amore excitatos . e Ab officio
amoris , id eſt , incipit amovere amorem deſuncti , & inſerere amorem Æneæ .
f Inter primam & ſecundam menſam , vacat libationibus , hilaritati , Muſi-
cæ . g Facta erat . h Fercula prioris menſæ : namque in menſâ manente ſtana-
tur crateres , & facta libatio .

Crateras magnos a statuunt, et vina b coronant.
 Sic strepitus rectis, d vocemque per ampla volutant
 Arria: dependent e lychni laquearibus aureis 730
 Incensi: et f noctem flammis g funalia vincunt.

Hic regina i gravem gemmis auroque poposcit,
 Implevitque h mero l pateram; m quam Belus, et omnes
 A Belo soliti. tum n facta silentia o rectis;

Jupiter (q hospitibus nam te dare r jura s loquuntur) 735

Hunc e latum Tyriisque diem u Trojaque profectis

Esse u velis, nostrosque u hujus meminisse y minores.

Adit e lætitiæ Bacchus dator, et a bona Juno:

Et vos o cœtum Tyrii celebrare b faventes. 740

Dixit, et in mensam d laticum e libavit honorem:

Primaque libato g summo tenus attigit ore.

Tum b Bitiæ i dedit k increpitans: ille l impiger hausit

Spumantem pateram, et n pleno se o proluvit u auro:

Post alii procures. citharâ q crinitus r Iopas 745

Peronat auratâ, docuit quæ maximus Atlas.

Hic canit I, errantem Lunam, II, Solisque labores:

III. Unde hominum l genus, et pecudes: IV. unde im-

ber, et u ignes:

V. u Arcturum, u pluviasque y Hyadas, z geminosque

Triones:

Quid tantum b Oceano properent se tingere e soles

Hyberni, vel e quæ f tardis mora g noctibus obster. 750

Ingeminant plausum Tyrii, i Troesque sequuntur.

Necnon et vario k noctem sermone l trahebat

Infelix Dido, u longumque o bibebat amorem;

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

a Magna po-
 culavinar
 convivæ ante
 se consti-
 tuunt. b Co-
 rolla flore
 seroque cin-
 gunt: aut mero

ad labrum us-
 que pocula
 implent: vi-
 de quæ ad cal-
 cem. 2.

Georg. Socii
 cratera cora-
 nant. 3. Æn.
 Anchises mag-
 num cratera
 corona induit.

c Vehemens
 sonitus pedum
 fit ab his, qui
 ministrando
 cursitabant,
 & vina adie-
 rebant. d Læ-
 titiæ. e Lu-
 cernæ arden-
 tes aut lamp-
 des. f Tene-
 bras noctis.

g Funes cera-
 mæ. h Pateram ex au-
 ro gravem, gemmis distinctam, vetustate nobilem. k Puro vino. l Vas potiorum
 patulum. m Quam Belus Priscus, & ab illo omnes reges Phœnicie, descendentes
 usque ad patrem Didonis, qui etiam Belus dictus est, solebant implere in libatio-
 nibus. n Quod omnes linguis favebant, ut in sacris mos est. o In quibus antea sic
 strepitus maximus. p Dido libans precatur Jovem Xenium, id est, hospitali-
 tatis Deum. Junonem Carthaginis præsidem, Bacchum lætitiæ datorem. q Reci-
 pitibus & receptis hospitio. r Hospitalitatis sc. quæ violare nefas erat. s Om-
 nes homines. t Hilarem & prosperum. u Trojanis. v Precamur ut velis. x Diei.

y Postiores. z Vini, quod cor hominis lætificat. a Benigna. b Cum favore lingua-
 rum & ludorum. c Dido. d Vinum, quod principatum inter latices omnes obti-
 net. e Oblulit. f Et cum libasset, quod relictum erat, primo ore leviter tergit.
 g Modeste & verecundè. h Sacerdoti primo: ut alii, magistro equitum. i Pateram.

j Moram arguens: ille ergo impiger hausit. l Ebibit celer. m Ex vino infuso: &
 staplenam, cum Dido vix eam attigisset. n Vino aurea patera plena, quæ gravis
 erat auro & gemmis. o Vino conspersit: vel pateram auream super faciem suam in-
 vertit. p Postea alii principes civitatis ebiberunt pateram. q Habens longos crines.

r Ex more citharædorum, qui Apollinem præsidem suum crinitum æmulabantur.
 s Astrorum rex. f Musicâ utebantur olim Græci & Romani in conviviis. Canit
 ergo ab Atlante, summo Philosopho & astronomiæ peritissimo, edoctus carmen
 mysticum. I. Luna cursus varios secundum latitudinem & altitudinem, II. Solis cur-
 sus, ascensus & descensus, unde longiores æstate dies, hieme breviores. III. Rerum
 motus & interitus, hominum, cæterorumque animalium. IV. Causas meteororum.

V. Celi siderumque motus, situs, ortus, obitus, & Primum processerit: originem sc.
 ducentium, si fabulæ respiciantur, à Prometheo, aut à Deucalione & Pyrrha.
 u Fulgura & fulmina. w Sidus illud pluvias excitans, Bootes & Arctophylaca.

x fuit Arcas, Jovis filius ex Callisto. y Pluviosas: unde & Græcè adsc. dictæ,
 αὐροὶ τὸ βρέξ, id est, pluvie. z Stellæ in effigie Tauri. a Et boves plaustra tra-

hentes duos qui in Septentrione sunt. a Cur Sol hyeme tam citò occidat, eoque
 dies breviores sint. b Magno mari totum orbem circumfluente, in quod mergi vi-
 detur sidera. c Quamvis incus sit Sol, quod tamen quotidie oriatur tanquam
 plures sint, Solis dixit. d Hiberno tempore splendentes. e Cur æstate dies longio-
 res sint. f Tardè venientibus, cum dies longiores sint: aut tardè decedentibus, si
 de noctibus hibernis loquitur. g Æstivis aut hibernis. h Multiplicant applausum
 de vocem lætantium. i Post Tyrios plaudunt quoque Trojani. k Quam flammis
 funalia vincebant. l Protrahebat. m Propter futuram infelicitatem. n Tractim,
 sensimque, vel altè fixum, mansurum quæ, & duraturum, donec ipsa viveret. o Im-
 bibebat.

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

755

^aDe Sic. l. 10.
Multa super

Lauso rogat.

^bDe facinori-

bis Hectoris.

^cEpanalepsis

est. ^dTrojam.

^eMemnon,

quem Titho-

us, Laomedontis frater, ex Aurora suscepit.

^fAliquando rogans. ^gArdentet

sc. ^hQuos à Rhælo abstulit, *priusquam* Pabula gustassent Troja.

Xanthumque bisf-

sent. ⁱQuam strenuus fuerit in bello. ^kA raptu Helenæ, vel, insidiarum. ^lAt-

gumentum secundi libri. ^mGræcorum. ⁿExcidium ^oArgumentum tertii libri.

^pÆtiologia est, cur errores suos narrare debeat. ^qSeptimus annus inchoatus.

namque sub fine ejusdem, Iris sub persona Beroës impellens Troas ad incendium

navium, in Sicilia, ait l. 4. *Septima post Troja excidium jam vertitur ætas.* Hoc

verò Dido vel ex Ænea, vel ex aliquo sociorum cognoverat. ^rAdducit nobis,

^sAnnus, Synecdoche.

Multa ^asuper Priamo rogans, ^bsuper Hectore multa:
Nunc, quibus Auroræ ^dvenisset ^efilii armis: 755
^fNunc, ^gquales Diomedis ^hequi: nunc, ⁱquantus Achil-
les.

Immo age, et ^kà primâ dic, hospes, origine nobis

Insidias, inquit, ^mDanaum, ⁿcasusque tuorum,

^oErroresque tuos: ^pnam te jam ^qseptima ^rportat

Omnibus errantem terris et fluctibus sæstas. 760

us, Laomedontis frater, ex Aurora suscepit. ^fAliquando rogans. ^gArdentet

sc. ^hQuos à Rhælo abstulit, *priusquam* Pabula gustassent Troja. *Xanthumque* bisf-

sent. ⁱQuam strenuus fuerit in bello. ^kA raptu Helenæ, vel, insidiarum. ^lAt-

gumentum secundi libri. ^mGræcorum. ⁿExcidium ^oArgumentum tertii libri.

^pÆtiologia est, cur errores suos narrare debeat. ^qSeptimus annus inchoatus.

namque sub fine ejusdem, Iris sub persona Beroës impellens Troas ad incendium

navium, in Sicilia, ait l. 4. *Septima post Troja excidium jam vertitur ætas.* Hoc

verò Dido vel ex Ænea, vel ex aliquo sociorum cognoverat. ^rAdducit nobis,

^sAnnus, Synecdoche.

P. VIRGILII MARONIS

ÆNEIDOS

LIBER II.

ARGUMENTUM.

DIdonis voluntati morem gerens Æneas, Excidiâ Troiani seriem
narrat; ea est hujusmodi. Græci decimo belli Troiani anno,
attriti jam viribus, virtutisque diffidentes, ad dolum confugiunt:
noctæque eâ, quæ urbis incendium antecessit, fugam simulant,
circa Tenedum latitant, relicto in agro Trojano equo ligneo tan-
tæ magnitudinis, ut portis urbis recipi non posset: ejus utero le-
vissimum quemque procerum includunt. Troiani partim fraude Si-
nonis impulsî, partim Laocoontis supplicio territi, dirutâ muri
parte, equum in arce statuunt. Noctæ intempestâ Græci à Tenedo
profecti, per eam muri ruinam, quâ equus erat introductus, urbem
invadunt. Sinon reformato equi utero armatos emittit: omnia ferro
flammisque læduntur. Æneas interim ab Hectore in somnis admo-
netur, ut sibi fugâ consulat, Deosque patrios incendio eripiat. Ille
tamen honestam mortem turpi fugæ præferens, frustrâ in arma
ruit: satis feliciter primus impetus succedit Trojanis, donec Cho-
reebî consilium secuti, sumptis Græcorum armis, suorum telis
obruuntur. Inter eâ Priami regia oppugnatur, Priamusque ipse à
Pyrrho Achillis filio interficitur. Æneas itaque frustrâ tentatis
omnibus, cum jam nihil spei reliquum esset, sacra Anchisæ patri
committit, eoque in humeros suos sublato, assumptisque Aiscario
filio Creusæque uxore, fugam arripit. Græci à tergo insequuntur.
In eo tumultu Creusam uxorem amittit: cujus quærendæ cau-
sâ, per totam urbem oberrant, obvia fit uxoris umbra, virumque mor-
tis suæ certiore facit: ipse ad socios revertitur, quò jam magnus
virorum, mulierumque numerus confluerat, ejus auspiciis, quo-
cunque terrarum abducere vellet, sequi paratus.

^aSimul tacu-
erunt tam Ty-
rii, quam
Trojani. Op-
portunè post
streptum &
citharæ crepi-
tum indicat

silentium facturâ.

^bOra in eum defixa cum silentio attendebant: & tum Hypal-

lage est, pro *intenti* ora habebare: vel, *intenti*, id est, avidi ad audiendum res no-

vas. ^cDeinde, silentio facto. ^dA tummo lætâ loco, in quo discubuit Æneas, ut

in medio Dido, in imo Atcanus. In priore v. *mediamque locavit*. ^eAb honore &

principatu. ^fLoqui cepit. ^gIneffabilem. Sic l. 1. *O sola infando Troja miserrata*

labores. ^hQuomodo. ⁱLamentatione dignum. ^kEverterint Græci. ^lEt jubes re-

novate *miserrima quæ*, &c. ^mUt narraturo, & fides & autore concilietur, promit-

bit se non audire, sed comperta, & visa commemoraturum.

^aContinere omnes, ^bintentique ora tenebant.

^cInde ^dtoro ^epater Æneas sic forsis ^fab alto:

^gInfandum, regina, jubes renovare dolorem:

^hTrojanas ⁱut opes et ^jlamentabile regnum

^k& ^lruerint Danaï, quæque ipse ^mmiserrima ⁿvili,

Et quorum pars magna fui. quis talia fando,

Myr-

«Docet Æneas, quid viderint Trojani, jam portis egressi. *b* Exercitus sociorum Pyrrhi. Verba sunt Trojanorum visentium castra relicta ab hostibus. *c* Tentoria habebat; castrametatus fuerat. *d* Manipulis seu ordinibus equitum in classes distributorum, id est, hic exercebantur equites. *e* Præliantium. *f* Pars Trojanorum egressorum cum stupore aspicit equum tam magnum quem ad exitum Trojæ simulabant Græci se vel-

le dare Minervæ perpetuæ virgini, quæ nunquam nupsit. *g* Vir Trojanus. *h* Equum. *i* Summo templo Palladis. *k* In ultionem sc. crudelitatis Priami, qui Thymætes uxorem cum infante interficiendos curaverat. *l* Quæ erant de excidio Trojæ. *m* Constituebant sic, ut id hortaretur in perniciem suam. *n* Unus Trojanorum principum: cui hoc nominis inditum ab avo Æneæ paterno. *o* In pelagus præcipitare, id est, submergere. *p* De dolo. *q* Perforare. *r* Alvi equinæ. *s* Penitus expirari. *t* Dividitur. *u* Instabile. *v* Eo tempore coram omnibus, quo nonnulli censerent in arce locandum esse, *x* Populi. *y* Vates & sacerdos Apollinis. *z* Zelo patriæ defendendæ, aut irâ. *a* Ἀργεῖοι: cui præses Pallas: infra, *summi quoque petunt Tritonidis arces*. 2. Ecl. Pallas, quas condidit arces, ipsa colat. *b* A longe, & in cursu exclamavit: *o miseri*, &c. *c* Sc. est vobis? Infanorum enim est contra se sentire. *d* Recessisse. *e* Tam malè, ut audeatis dona ejus, ruptis muris vestris, immittere in arcem? *f* Qui mendici habitu Trojam ingressus est ad explorandum eius situm & statum, tum etiam ad surripiendum Palladium. *g* Ligneo equo. *h* In perniciem atque everfionem nostrorum murorum. *i* Ut percipiat per eos, qui in ea latent, domos nostras. *k* Quæ defensores mœnium desuper urbi ventura opprimit. *l* Utpote mœnibus ipsis altior. *m* In hoc equo. *n* Dolus alius. *o* Confidite. *p* Sive equus, sive donum censerit debeat. Epiphonema. *q* Tum quoque, cum dona se offerrem simulant. *r* Εὐχόμενοι δ' ἀδῶεα δῶεα *x* οὐκ ὀνείσσεια. Sophocl. Ajax. *s* Laocoon. *t* Equi quadrupedis: ab eo, quod toto corpore teratur. Al. *fero*. *u* Hausta vacillans. *v* Ab armatis, qui intus concutiebant, postquam uterus foris concussus fuerat. *x* Sonitum. *y* Sc. ejus, qui sonitum perceperat. *z* Inimica Trojanis, pessima pro optimis sequens, si non fuisset abrepta in deterioria consilia, sed sibi constitisset. Nam *mens lava* in eos proverbii vice usurpatur, qui pessima pro optimis & sectantur & deligunt: optima rursus, ut pessima, repudiantes. Vide quæ nos ad Flor. p. 101. *a* Illa impulsisset Laocoonta. Enallage modi. *b* Haustæ. *c* Dissacerare (jam audito armorum sono) latebras, in quibus Græci latitabant. *d* Apotrophæ ad Trojanos. *e* Florescentes, non diruta esset, si hoc fecisset Laocoon. Sicut enim urbes, cum dirutæ sunt, dicuntur *jucere & cadere*; ut apud Ovid. Ep. 1. Troja jacet certe: ita cum ædificantur, aut florent, dicuntur *flare* aut *surgere*; ut *l*. 1. Surgentemque novæ Carthaginis artem.

Ecce, manus *b* juvenem *c* interea post terga *d* revincunt:

Pallores magno ad regem clamore trahebant
Dardanidae: qui se *c* ignotum *f* venientibus ultro, 59
Hoc ipsum ut *b* strueret, Trojamque *i* aperiret Achivis,
Obmulerat: & fidens animi, atque *i* in utrumque paratus,
Verfare dolos, seu certæ occumbere morti.
Undique *n* visendi studio Trojana juvenus
Circumfusa ruit, *p* certantque illudere capto.
Accipe nunc Danaum infidias, *r* et crimine ab uno 65
Necce *f* omnes.

namque *t* ut *n* conspectu in medio *n* turbatus, inermis
Constitit, atque *x* oculis *y* Phrygia agmina circumspexit:
Sed, quæ nunc tellus, inquit, quæ me æquora possunt
Accipere? aut quid jam misero mihi denique restat! 70
Cui neque apud Danaos usquam locus: insuper ipsi
Dardanidae insens *c* poenas cum sanguine possunt.

Quo *d* gemitu *e* conversi *f* animi, compressus et omnis
Imperus: *b* hortamur fari, *i* quo sanguine cretus,
Audire *k* ferat, memoret; quæ sit fiducia *l* capto. 75
Hæc, *m* deposita *n* tandem formidine, fatur:
Sancta equidem tibi, Rex, fuerint *o* quacunque fatebor

Idcirco, inquit: neque me *p* Argolicæ de gente negabo;
Hoc primum: *r* nec, si miserum fortuna Sinonem
Finxit, vanum etiam mendacemque *t* improba finget. 81
Quando *u* aliquid, si forte tuas pervenit ad aures

Belidae nomen *x* Palamedis, et *y* inclyta famâ
Gloria: *z* quem *a* falsâ sub proditione *b* Pelasgi
Unionem, *d* in fando indicio, quia bella vetabat,
Demisere neci: nunc *f* cassum lumine lugent. 85
Iam me comitem, et *g* consanguinitate propinquum

Vertere exercere seu exequi. *n* Videndi cum cupiditate. *o* Dispersa celeriter ac-
cipi. *p* Juvenes Trojani certatim contendunt. *q* Audi, intellige. *r* Et ex hoc
certe, vel ex uno scelesto conjecturam facias universæ gentis Græcorum. A mi-
seri argumentatur. Q. d. Si tantum dolis efficere potuit unus Sinon; quid multos
et plurimos Græcos facere existimabis? *f* Sc. *infidias*. *t* Postquam. *u* Priami &
Græcorum principum. *v* Quasi turbatus & attonitus. *x* Pleonasmus. *y* Multitudi-
nem Trojanorum agminatim circumstantium. *z* Immergere & devorare. *a* Mihi
misero. *b* Trojani, apud quos spem meam reposueram. *c* Tormenta & mortem.
Simonis. *d* Ad commiterationem sunt. Respicit ad illud suprâ: *certantque illu-
dere capto*. *f* Trojanorum. *g* Illusio. *h* Nos proceres damus animum ut fertur.
Quo genere ortus sit. *k* Adterat. *l* Cum captus sit. *m* Quam simulabat se depone-
re. *n* Post aliquam moram. *o* Sive pro me, sive contra me. *p* Græcâ quod primum
contra me est. *q* Scire & credere te velim. *r* Mirus artifex viam sibi ad infidias
paravit; qui, ubi se veracem profatetur maximè, tum mentiaturn maximè; sed dolis
se confarcinatis, ut falsis vera misceat, hæc illis fidem faciant. *s* Fecit. *t* Quæ bo-
na mala, & malis bona retribuit. *u* De aliquâ re. *Al. aliquod*. *v* A Belo orti, de
genere Beli; Belus enim Danaï pater fuit & Ægypti: undè Danaï 50. filia Belides
dicta sunt. Ex quatuor unâ Amynione, Neptunus genuit Nauplum Palamedis
patrem. *x* Hic fertur Trojano bello quatuor litteras invenisse, sc. *θ ε χ ο*.

Excelsens ac illustris. *z* Cuius prudentiæ cum invideret Ulysses, detectus ab illo
simulatione simulata, atque in frumentatione illi inferior, struxit Palamedi infidias,
simulavit proditionis, prolatis literis adulterinis, & auro, quod in illius tentorio
custodi curaverat, effosso: undè à Græcis Palamedes faxis est obrutus. Vide
Dial. 33. Met. *a* Sub falso crimine proditionis. *b* Græci. *c* Cum innocens esset.

Testimonio proditionis ejus detestando. *e* Lapidibus obruerunt. *f* Privatum
est, id est, mortuum: quod falsò narrat Simon. *g* Falsum; namque Ulyssis erat
propinquus, filius Æsimi, fratris Anticleæ, quæ Ulyssis mater.

a Attentionis
vim habet at-
que usurpatur
à Poëtâ, quo-
ties singulare
quiddam est
dicturus.

b Sinonem.
c Dùm proce-
res sic dubita-
rent, an equus
inducendus
esset. *d* Ha-
bentem ma-
nus iterum
atque iterum
vincas, ne
fortè elabere-
tur. *e* Quem
non noverant
esse Græcum.
f Ad se capi-
endum. *g* Ut
caperetur:
vel, has ipsas
infidias.

h Sumpta est
Metaphora à
cæmentariis
& fabris. *i* Per
immissionem
equi. *k* Ha-
bens animum
confidentem.

l Ad utram-
que fortunam
instructus.

• Gerenda.
• Adhanc civi-
tatem. • Dūm
Palamedes u-
nus ex regi-
bus erat. Pa-
lamedi enim
delatum est
subinde sum-
mum imperi-
um Agamem-
noni abroga-
tum. • Græ-
corum. • Pru-
dentissimo-
rum virorum.
• Græca ju-
ventus. • Quod
jam amisi-
mus. Pathos
à fortuna. Vi-
de Macrob.
Sat. l. 4. c. 3.
• Affectus
mouet à cau-
sâ quod nullo
suo merito
Palamedes
neci deditus
fuerit, sed me-
râ invidiâ U-
lyssis. • Quo-
libet in per-
niciem allici-
entis. • Lip-
tote. • Inter-
fectus est.

• Ad infestus. • Casu amici. • Mortem Palamedis innocentis tacitus in animo meo
ægrè ferebam. • Postea factus demens ex dolore. • Fortuna. • Actulisset occasi-
onem. • Quæ mihi patria est. • Voti compos. • Minatus sum me ultorem fore.
• Concitari mihi Ulyssis odium. • Occasio provenit. • Criminationibus. • Peri-
culosas, capitales, dubias: quia non audebat manifestè mortem minari. • Mali
facti. • Sua, id est, artes dolosque, quibus me quoque è medio tolleret. • Se, me
destinavit ara. Apolotheosis: de qua Macrob. Sat. l. 4. c. 6. • Vate & augure pre-
stantissimo, Thestoris filio, qui cum Græcorum ducibus ad Trojam venerat. • Illi
ad hoc, quod volebat, obsequente. • Infortunia mea. • Nullam mihi gratiam,
nullam veniam à vobis impetratura. • Commemoro. • Differo mortem meam. • Si
ex æquo Græcos omnes hostili odio prosequimini, jam satis audivistis: quod ultra
dicturus eram in rem vestram, non valebit ad gratiam: proinde oportuit jam pri-
dem de me supplicasse poenas: pergratum hoc erit Ulyssi Ithacensi, qui Ithacæ regi-
navit, & Attidis. • Æquali affectione. • Ut sumatis de me poenas. • Magna pre-
tione emant. • Ardenter cupimus. • Ob quas Ithacus velit, & magnò mercentur A-
tridæ mortem ejus. • Græcanicæ, cujus est mentiri & fallere. • Sinon prosequi-
tur sermonem suum pavitanti similis. • Simulato. • Attentare. • Trojæ. • In-
commoda & procellosa maris tempestas coercuit ab ingressu maris. • Species pro-
genere. • Ire incipientes aut volentes. • Ex acere arbore assumptis. • Ebreas el-
set. • Per totum aëra. • Tempestates caligine, tonitru, fulgure mixtæ, quæ reli-
gionem obiecerunt & navigandi metum. • Nos dubii & solliciti. • Filium Attho-
ches, quæ toror Priami, vatem Herculis celebrem. • Locis templi secretioribus,
quæ nemini, præterquam sacerdoti, ingredi licebat: ex æ priv. & dicitur, id est,
ingreditur. • Oracula horrenda omnibus Græcis. • Effusione sanguinis Iphigeniæ.
• Sedastis. • Iphigenia Agamemnonis filia, quam sibi immolandam poscebat Dia-
na, indignata Agamemnoni ob cervam sibi sacram ab illo in Aulide cæsam, ventot-
que negaret. Cuius tamen Dea miserta, cervam illius loco summisit. • Occisâ, aut
simulatione quâdam occisâ loco ejus cervâ, ut diximus. • Ad Trojam, aut in Au-
lidem, Bægotiæ portum.

sanguine quarendi reditus, *b* animâque *c* litandum
 Argolicâ. vulgi quæ *d* vox ut venit ad auros,
 90 ostupere *e* animi, *f* gelidusque per *g* ima cucurrit
 ista tremor; *h* cui fata parent, quem poscat Apollo.
 Ithacus vatem magno Calchanta tumultu
 protrahit in medios: *m* quæ sint ea *n* numina Divûm,
 flagitat: et mihi jam multi crudele *o* caneant
 95 artificis scelus, et *p* taciti *q* ventura videbant.
 His quinos silet sille dies, *r* tectusque recusat
 prodere voce suâ quenquam, aut opponere morti.
 Tandem magnis Ithaci *u* clamoribus actus,
 Compositò rumpit vocem, et *x* me destinat aræ.
 100 Misere, omnes: et quæ *z* sibi quisque timebat,
 ius in *a* miseri exitium *b* conversa *c* tulere.
 Quæque dies *d* infanda aderat: mihi *e* sacra *f* parari,
g falsæ fruges, et circum tempora *h* vittæ.
 105 Qui (fateor) leto me, et vincula rupi:
 Iamoseque lacu per noctem *k* obscurus in *l* ulvâ
 latui, dum vela darent, si fortè dedissent.
 Nec mihi jam *m* patriam antiquam spes ulla videndi,
 110 Dulces *n* natos exoptatumque parentem:
 Hos *o* illi *p* fors ad pœnas *q* ob nostra reposcent
 iugia, et culpam. *r* hanc *s* miserorum morte *t* piabunt.
 Quod *u* te, per superos et conscia *x* numina, veri;
 115 Quæ si qua est quæ restat adhuc mortalibus usquam
 inemerata fides, oro: misere *b* laborum
 tantorum, misere animi *c* non digna ferentis.
 His lacrymis vitam damus, et miserescimus *e* ultro.
 120 Vix viro primus *g* manicas atque *h* arcæ *i* levare
 iuncta iubet Priamus; dictisque ita fatur amicis:
 Quisquis es, amissos *k* hinc jam obliviscere Graios,
 Nolite eris: mihi que hæc *m* ediffere *n* vera roganti:
 125 Quod *p* molem hanc inmanis equi *q* statuere? *r* quis
 auctor?
 130 Qui mortem ex factione artificis Ulyssis. *p* Tacentis. *q* Quæ evenirent. *r* Decem.
 Calchas. *s* Domi suæ abditus renuit indicare suâ voce quenquam, aut destinare
 135 eadem. *t* Flagitationibus impulsus. *u* Pactus coactusque ab Ulyssæ, non oraculi
 iussu, erumpit in vocem: & dictum est per contrarium: rumpitur enim silentium,
 140 vox: ut, Quid me alta silentia cœli Rumpere *v* Vocem verò rumpere, est tace-
 re. *w* Adjudicat me sacrificio faciendo Dianæ: cuius capite secundus ventus in pa-
 145 ram soluturus redimeretur. *x* Græci. *z* In se posse converti. *a* Mei Sinonius, qui
 150 per sum. Pathos à sua persona. *b* Sc. esse. *c* Libenter passi sunt. *d* Detestanda:
 155 immolandum eram ante aras. *e* Præparatoria ad sacrificium. *f* Sc. ceperunt:
 160 parabantur. Infrâ: Nos pavidi trepidare metu. *g* Mola, ex farina & sale facta,
 165 victimæ frons, cultri & foci spargebantur. *h* Fascia, sive ornamenta capitis,
 170 quibus victimæ obnubebantur. *i* In lacu cœnoso. *k* Per obscuram noctem. *l* Her-
 175 palustri. *m* Æoliam charam aut pristinam. *n* Liberos. *o* Inseni Danai. *p* For-
 180 te. *q* Quia ego effugi. *r* Meam. *s* Innocentium liberorum. *t* Purgabant. *u* Propter
 185 modum, Peroratio affectuum plena. *w* O Rex. *x* Deos. *y* Veritatis. *z* Per fidem vi-
 190 datam te oro. Anaphora. *a* Inviolata. *b* Calamitatum tantarum. *c* Indigna pati-
 195 entis: quia non sum dignus sacrificari. *d* Huiusmodi, sic simulatis. Ostendit,
 200 quomodo Sinon in gratiam receptus sit, utque interrogatus sit à Priamo de equi
 205 causa. *e* Non sponte (iam enim rogati erant) sed insuper. *f* Ei, quia viriliter locu-
 210 tus fuerat. *g* Ligaturas manuum. *h* Arcæ ligata. *i* Dissolvi. *k* Ex hoc tempore.
 215 Citius noster, iuris nostri: allusum ad verba Imperatoris Rom. transfugam in fi-
 220 dem suam recipientis, teste Livio. *m* Eloquere. *n* Veraciter, aut dic ea vera.
 225 Quare, ad quem finem. *p* Ingentem magnitudinem. *q* Græci construxerunt. *r* E-
 230 qui ex consilio Palladii eum fabricavit.

¶ Per eum.
 ¶ Religiosa
 oblatio. c Sc.
 est in eo equo,
 id est, an reli-
 gione, an bel-
 li causâ fac-
 tus est. d Pri-
 amus. e Si-
 non. f Insti-
 tutus atque
 armatus.
 g Fraudulen-
 tâ, Pelasgis
 seu Græcis
 propriâ.
 h Vestales.
 Alii *sidera* in-
 telligunt, ad
 quæ suspici-
 ens palmas
 sustulit. i Ob-
 testor ves-
 tram potesta-
 tem divinam,
 quam violare
 nefas est. k Ad
 quas mactan-
 dus eram.
 l Quibus nefari-
 è debebam
 mactari.
 m Vittæque,
 quas Diis de-
 vota hostia
 gessi; nam
 vittatus fugi.

n Ego obtestor, quod fas est mihi. o Ejurare & revelare Græcos & sacramen-
 torum, quibus obligor. p Juramenta. q Qui mihi mortem paraverunt. r Patereque.
 s Teguntur; vel, Si qua Graii tecta & secreta habent: ob ea, quæ latent in equo.
 t Propter cædem, quam volebant mihi inferre mei. u Non recedas à promissâ mi-
 hi salute. w Ab excidio, per ea, quæ dicturus sum. x Adferam aut dicam, y Bene-
 ficia sc. detegendo arcana Græcorum. z Reposita est. a Sed enim ex quo tempo-
 re impius Tydides, &c. b Diomedes Tydei filius. c De quo in fatiis erat Troia
 non posse capi, dum illud haberet. d Attentantes. e Avertere. f Simulacrum Pal-
 ladis, moyens oculos, atque hastam, quam manu gestabat: quod Diomedes & U-
 lysses cuniculis, (vel ut alij dicunt) cloacis ascenderunt in arcem, & oculis custo-
 dibus simulacrum sustulerunt, g In quâ templum hoc erat. h Palladium. i Sanguis
 nolentis, propter Palamedem ipsius astuto consilio interfectum. k Palladis a-
 ραθήνη, μινούρης. l Quas diva in capite gerebat. m Post illud tempus. n Di-
 labi coepit. o Id est, nullam habuit prosperitatem. p Danaum. q Et favor Palladi
 est averfus à Danais. r Imò certis & manifestis. s Indignationis & averfus
 suæ. t Pallas seu Minerva: à Tritone, Africæ palude, apud quam, regnante Ogy-
 gio, virginali primùm habitu apparuit. u Simul ac positum fuit. w Græcorum.
 x Ardoris indicia emisere. y Micantes. z Oculorum Divæ. a Simulacri. b Te-
 terram. c Exiliit. d Breve scutum. e Quassatam ab iratâ & minanti Deâ. f Allico-
 fugiendam esse Græcis per mare vaticinatur. g Augur. h Disrumpi. i Armis Græ-
 cis. k Auspicia nisi de novo petant Argis: quia sub prioribus illis infelicitè cel-
 sit bellum. l Et Palladium in Græciam asportatum reducant in locum suum.
 Aliis placet, exp. & numen læsum reconcilient; quo favente navigarent. m Al-
 l'extere. n Græciam p atriam suam. Synecd. Id falsum est: quia adhuc in Tro-
 do latebant: sed dixerat Aeneas, Nos abuisse rari, & vento petiisse Mycenæ, id
 deo faciunt, quia arma, &c.

Quidve a perunt? quæ b religio? aut quæ c machina belli
 d Dixerat. ille e dolis f instructus et arte g Pelasgâ,
 Sustulit exutas vinclis ad sidera palmas.
 Vos, h æterni ignes, et i non violabile vestrum
 Testor numen, ait: vos k aræ, ensesque l nefandi,
 Quos fugi; m vittæque deum, quas hostia gessi:
 n Fas mihi o Graiorum p sacrata resolvere iura;
 Fas odisse q viros, atque omnia r ferre sub auras,
 Si qua s regunt: t teneor patriæ nec legibus ullis.
 Tu modò u promissis maneat, w servataque serves
 Troja fidem; si vera x feram, si y magna rependam.
 Omnis spes Danaum et coepti fiducia belli
 Palladis auxiliis semper z stetit. a impius ex quo
 b Tydides sed enim, scelerumque inventor Ulysses,
 c Fatale d aggressi sacro e avellere templo
 f Palladium, cæsis summæ custodibus g arcis,
 Corripuere h sacram effigiem; manibusque i cruentis
 k Virgineas ausi l divæ contingere vittas:
 m Ex illo n fuere ac o retrò sublapsa referri
 Spes Danaum: fractæ p vires, q averfa deæ mens.
 r Nec dubitis ea s signa dedit: Tritonia monstis.
 u Vix positum w castris simulacrum; x rrsere y cornu
 Luminibus z flammæ arrectis, falsusque per a artus
 Sudor iit, terque ipsa b solo (mirabile dictu)
 c Emicuit, d parmamque ferens hastamque e tremantem.
 f Extemplo tentanda fugâ canit æquora g Calchas:
 Nec posse Argolicis h excindi Pergamâ i telis;
 k Omina ni repetant Argis, l numenque reducant,
 Quod pelago et curvis secum m advexere carinis.
 Et nunc quod n patrias vento petiere Mycenæ;
 o Arma deosque parant comites, pelagoque remento

Improvisti b aderunt : ita e digerit omnia Calchas.

hic pro Palladio d moniti, pro numine læso,

effugisse statuere, f nefas quæ triste g piaret :

hic tamen immensam Calchas attollere molem

185 laboribus textis, b cæloque educere jussit :

recipi i portis, aut duci in mœnia possit :

Neu populum antiquâ sub religione tueri.

Quam si vestra manus violasset m dona Minervæ ;

160 Tum magnum exitium (quod dii prius o omen in p ipsum

convertant) Priami imperio Phrygibusque futurum : 191

manibus vestris vestram q ascendisset in urbem ;

160 r Asiam magno f Pelopœia ad mœnia bello

tenturam, et nostros ea fata manere t nepotes.

170 Subus insidiis, perjurique arte Sinonis,

160 pœdita x res : w captique dolis, lacrymisque x coacti ;

170 Quos neque Tydides, nec x Larissæus Achilles,

10 anni domuere decem, non mille carinæ.

170 Aliud majus d miseris, multoque e tremendum

170 pœcipit f magis, atque g improvida pectora b turbat.

170 Laocoon, i ductus Neptuno sorte sacerdos,

170 Solennes taurum ingentem i mactabat ad aras.

170 Ecce autem m gemini x à Tenedo o tranquilla per alta

170 borresco referens) p immensis orbibus angues

170 incumbunt pelago, pariterque ad r litora tendunt : 205

170 pectora quorum inter fluctus arrecta, f jubæque

170 anguinæ exuperant undas ; t pars cætera u pontum

170 hinc legit, w sinuatque immensa x volumine terga.

170 r sonitus spumante x salo : jamque arva tenebant ;

170 Ardentesque oculos a suffecti sanguine et igni,

170 Sibilant lambebant linguis e vibrantibus ora.

170 Diffugimus visu exangues : illi e agmine certo

170 Laocœonta g petunt : et primùm parva duorum

170 munit. o Excidii. p Calchantem hujus consilii auctorem, q Effigies equi. r Asi-

170 cos, id est, Trojanos, Metonymia. f Græcas urbes bello tentaturam : à Pelo-

170 pœdali filio, qui nomen indidit Peloponeso. e Nepotes. u De inducendo e-

170 t. w Et hi sunt capti fraude. x Vi expressis a Sinone, non sponte fluentibus.

170 e Ter. Eun. Act. I. Sc. I. Hac verba mehercule una falsa lacrimula, Quam oculo

170 trado misere vix vi expresserit, Restinguet. g Nos Trojanos non domuit Græco-

170 rum virtus, sed doli. Huic loco affinis est Ovidianus ex epistolâ Dejaniræ ; Quem

170 nulle fere, quem non Semeleius hostis, Non potuit Juno vincere, vicit amor. x Thes-

170 salus, Larissa Thessaliæ opp. cujus in viciniâ fuit Phthia Achillis patria. a Decen-

170 te bellum, quo à Græcis pressi fuerant. b Hoc tempore, id est, paulo post.

170 pœtentum. d Trojanis. e Cum tremore & timore excipiendum. f Quam illud

170 sua. g Contra Deorum insidias. h Commovet. i Erat quidem Apollinis sacerdos ;

170 i qua alius certus Neptuni sacris deerat, ille idem sorte ductus Neptuno. k An-

170 nulario sacrificio religiosas. l Mactando sacrificabat. m Uno tempore nati.

170 Venientes. o Per mare tranquillum. p Habentes annulos valdè magnos. q Se-

170 neco conamine ingerunt mare. r Ubi Neptuno, Deo maris, sacrificabatur. f Cris-

170 tes sanguinei coloris excedunt aquas, ita ut extra undas eminerent. s Anguium.

170 f Mare a tergo molliter tranat. w & in sinus seu annulos collegit. x Involutione.

170 f Aquarum sc. ex celeri annatu anguium. z Mari. a Infecti sanguineo & igneo

170 colore. b Sibilantia. c Micantibus, mobilibus : nullum enim animal tam celeriter

170 linguam movet, ut triplicem habere videatur, cum una sit. d Nos id videntes, in

170 diversas partes fugimus morientes solo aspectu. e Tractu, lapsu, impetu delibera-

170 to : ut, Leni fuit agmine Tibris, f Sacerdotem, g Hostiliter aggrediuntur.

a Quod vere

nimis accidit.

b Redibunt.

c Interpreta-

tur numinis

commotio-

nem & por-

tenta. d Ora-

culo Apolli-

nis, vel moni-

ti à Pallade :

vel, à Cal-

chante. e Mo-

lem equi lig-

nei erexe-

runt. f Dio-

medis & U-

lyssis sacrila-

gium & pro-

fanationem

Palladii : un-

dè tristes ef-

fecti sunt.

g Purgaret.

h In cœlum

usque i Per

portas. k Ne

Trojanos (sub

prioro religio-

ne, aut favore

tueri posset.

l Hoc dicit,

ne læderent

equum : quia

plerique sua

debant comb-

huri. m E-

quum. n Sc.

a Laocoontis. b Involvit eā. c Pascendo absumit. d Eorum, sc. filiorum Laocoontis. e Laocoonte. f Natis. g Quibus angues feriat aut depellat. h Invadunt. i Annulis. k Anaphora. l Per circuitum. m Supereminet. n In altum erectis. o Conatur. p Spiras. q Corrupto sanguine. r Quia sacerdos. s Caelum. t Clamores tales, quales mugitus tauris tollit, &c. u Vulneratus. w Dubie incussum, nec quam volebat, partem ferientem, ideoque certam tanto mortem non adferentem. x Celeri motu. y Templum Palladis, in arce Trojana. z Ulciscens mortis fauor. a Laocoonte læsum. b Palladis, a Tritone, Africae palude, sic dictæ. Vide supra. c Quem tenet. d Umbone. e Implicat sc. in sinum immittitur. f Impietatem commissam in vulnerando equo. perfoluisse. g Deæ destinatum. h Hæsi. i Violare voluerit. k In tergum equi. l Quia ipse scelestus abusus est. m Impulerit. n Ad templum Palladis. o Supplicationibus placanda. p Palladis. q Concor. des atque uno ore clamant. r Superpositos Scæe portæ, murum autem ambitum, mantia munimen esse volunt. s Transitus per urbis mœnia facimus. t Præparare se ad opus, id est, ad equum introducendum. u Equi. w Rotulas, per quas facile labatur, id est, molliter promoveatur, substernunt. x Funes ex stup. a contortos. y Equi. z Alligant sc. ad protrahendum. a Exitialis. b Troianos. c Gravidæ seu impleta armatis viris. Sic l. i. Lora scæta furentibus Austris. Respicit autem hic ad illud: Utrumque armato milite complent. d Hymnos Deæ sacros. e Quo fatalis machina trahebatur. f Paulatim infertur. g In mediam urbem. h Nutans, ex motu caput concutiens, & ita quasi exitum urbi extremum pollicens. Juvenalis. Sat. de plaustris pinum vehentibus, nutant alæ, populoque minantur. i Gloriosa & nobilia virtute bellicâ. Quia Troiani totam Mysiam superarant. k Primo ingressu. l Scæe, in qua erat sepulcrum Laomedontis. m Equus. n Instanter laboramus introducere equum. o Fraudis Græcorum. p Ob prodigiosæ magnitudinis molem, q Infelicitatem & exitium nobis adferens. r Constituimus.

Tunc etiam *b* fatis aperit *c* Cassandra futuris
 dei iussu non unquam credita Teucris.
 delubra deum miseri, quibus ultimus esset
 dies, *f* festa velamus *g* fronde per urbem.
 Vertitur *i* interea cœlum, et *k* ruit Oceano nox,
 involvens *m* umbrâ magnâ terramque polumque,
 Myrmidonumque dolos. *o* fusi per mœnia Teucri
 conticuisse: *p* sopor *q* fessos complectitur artus.
 Argiva phalanx *s* instructis navibus *t* ibat
 Tenedo, *w* tacitæ per *x* amica silentia luna,
 Minora nota petens: *z* flammæ cum *a* regia puppis
 alterat; *b* fatisque deum defensûs iniquis,
 clausos *c* utero Danaos et *d* pinea *e* furtim
 claustra Sinon: *il*los *f* patefactus *g* ad auras
 bellit equus, lætæque cavo se *h* robore *i* promunt
 Tylanderus *l* Sthenelusque duces, et dirus *m* Ulysses,
 Demissum *o* lapsi per funem; Athamisque, *p* Thoasque,
 Peleidesque *r* Neoptolemus, *s* primusque Machaon,
 Menelaus, et ipse *w* doli fabricator *x* Epëus.
 Intradunt *x* urbem somno vinoque *x* sepultam:
 caduntur *y* vigiles: portisque patentibus omnes
 accipiunt socios, atque agmina *a* conscia jungunt.
 Tempus erat, quo prima *c* quies mortalibus *d* agris
 incipit, & *e* dono divum gratissima *f* serpit.
 In somnis ecce ante oculos mœstissimus Hector
 fatus adesse mihi, largosque effundere fletus:

a Cum sæpe
 prius idem fe-
 cisset. *b* Lo-
 quendo sc. de
 fatis futuris,
 id est, de ex-
 cidio Troja-
 no. *c* Priami
 filia & vates.
 Cui vaticini-
 umus dede-
 rat Apollo
 virginitalis
 libamen pac-
 tus: qua frau-
 datus fidem
 illi vera di-
 centi sustulit.
d Apollinis.
e Templo.
f In dicto fe-
 sto, id est,
 diem festum
 agimus. *g* Lau-
 ro & myrto.
h Occidente
 Sole. Post in-
 troductum *c*-
 quum docet
 excidium
 Trojæ. *i* Dum
 omnes lætum

agerent. *k* Præcipitatur à mari Oceano. Noctis advenientis descriptio. *l* Oc-
 cidentis. *m* Caligine. *n* Græcorum. Synecd. *o* Prostrati & recubantes passim. *p* Pro-
 stratis somnis. *q* Ex labore introducendi equi. *r* Argivorum acies constans 8000.
 editus, Macedones *phalangem* vocant pedum stabile agmen, ubi vir viro, arma
 omnia conferta sunt. *s* More militari. *t* Veniebat ad opprimendum Trojam somno
 quoque sepultam. *u* Insula illa, in qua occultabantur. *w* Minime tunc quidem lu-
 cent. *x* Grata. *y* In quibus decennium stationem & castra habuerat. *z* Fa-
 tigum, signum soluturum à Tenedo navium, & advenientium sociarum copiarum.
 mo more navigationis ne tuerentur, ubi puppis regia, the Admiral, præfert facem so-
 luti, ut sequatur ducem. An Sinoni datum intelligemus soluturum navium
 quæ, uti oportune laxaret claustra equi? Sinon certe facem extulisse fertur:
 non Helena 6. *Aen.* *a* In qua rex erat. *b* Voluntatibus & prædestinationibus
 eorum interfuit Trojanis. *c* Equi. *d* Ex pingui facta. *e* Secretò aperit. *f* Apertus.
 In lucem edit, tanquam creditum seu depositum. Horat. Od. 3. 1. *Navis, quæ*
credidit Debes Virgilium, finibus Anticis Reddas incolumem, precor. Vel reddit
 auras tanquam mater foetum sive partum. Sic terra cum fenore dicitur reddere
 seminum sibi semen. *h* Equo ligneo seu roboreo. Metonymia. *i* Proferunt. *k* Po-
 lydamas & Argivæ filius. *l* Capanei & Evadne filius. *m* Laertæ filius & Anticleæ.
 Deoriam missum. Hinc conicere licet altitudinem equi. *n* Descendentes. *p* *Æ-*
neolorum dux. *q* Peleï nepos, Achillis filius, sc. Pyrrhus. Patronymicum ab avo.
r *Miles miles* dictus, quod admodum adolescentulus primum tyrocinium in bello
 Trojano posuit. *s* Princeps: vel *primus* arte medicâ. Machaon enim & Podalirius,
 Esculapii filii, propter peritiam medicæ artis ad hoc bellum vocati sunt. *t* Atrei
 filius, frater Agamemnonis, propter quem bella gerebantur. *u* Equi doli opifex:
w Panopei filius, *Æaci* pronepos. *x* Trojanos gravatos, obrutos. *y* Ab officio, non
 ab opere: quia non vigilantes, sed vigilare debentes. *z* Reliquas Græcorum co-
 pias, à Tenedo profectas, in urbem accipiunt. *a* Quæ ventura esse certò sciebant,
 bella, armis, insignibus & testibus sibi invicem nota, à Tenedo profecta. *b* Cum
 autem invaderent Græci, Describit primam noctis partem, quam *Concubium* ap-
 pellat. Docet autem *Æneas*, quomodo ab Hectore excitatus sit, & ad fugam fa-
 ciendam admonitus. *c* Quæta dormitio. *d* Imbecillibus; vel, diurno labo. *e* defes-
 ta. *George*. 1. *dua mortalibus ægris Munere concessa divum, e* Beneficio. *f* Molliter
 per membra diffunditur. *g* Dum dormirem.

a Frequenter tractus circum moenia Trojana alligatus curru Achillis. Suprà l. 1. *Ter circum Iliacos raptaverat Hectora muros.*

b Ut paulò antè raptus fuerat. c Perfusus pulvere intermixto atro cruore.

d Habens lora trajecta per pedes inflatos propter lora.

e Hector tunc.

f A specie illius Hectoris.

g Quas occiso a se Patroclo,

armis Achillis induto, detraherat.

Exuvie, ab exuendodictæ,

sunt spolia hostibus detracta: quæ si

dux duci detrahat, optima dicuntur,

quod fecit Hector. Vide

quæ nos ad

Flor. p. 130.

Eodem nomine & animalium cæterorum tegmina dicuntur. ut 2.

Georg. *Compositis nobis exuviis.* h Vel cum jaculatus est ignes Troianos in naves

Græcorum, præcipuè Protefilai, qui primus in littus Phrygium descendit, & interfectus est ab Hectore, cuique navis incensa. i Immundam. k Cum clausis portis, solus extra urbem cum Græcis confugeret. l Patriæ suæ Troiæ. m Priuquam

ne alloqueretur. n Alloqui. o Mœstitæ indices. p Proferre. q Troiæ. r Regionibus. s Diu desiderate. t Viro forti. u Ille Hector nihil respondit mihi intempestivè hæc roganti: neque enim vacabat. w Urbem. Synecd. x Præceps cadit. y Mœnia Trojana. z Humano auxilio. a Potuissent. b Hac meâ dextrâ. sed An. 12.

Heitoris *Eneae manu victoris Grajum Hastæ.* c Turæ fidei. d Deos domesticos. Penates qui fuerint, vide suprà l. 1. ad Illud; *victosque Penates.* e Rerum per fata tibi

promissarum aduturus. f Urbem, sc. Lavinium, quod, partâ quiete & pace in Italia, conditurus erat. g Post septem annorum errorem, & post atrox bellum cum Italicis hostibus gestum. h Mari Synecd. i Hector. k Fascias, velamina, peppla Deorum. l Cujus nomine ignis cultus & *ἀλκίος* in *ἱστία* servatus, quæ

religio à Persis, quibus ignis pro Deo tanquam solis symbolum ad Græcos, inde ad Romanos fluxit. *Nec tu aliud Vestam quam vivam intellige flammam.* Ovid. 6. Fast.

De Vestâ ignisque inextincti ratione, vide quæ nos ad Sal. p. 60, 61, & 62. & Val. Max. p. 4. Flor. p. 19. Rom. Antiquit. l. 3. c. 19. m Perpetuò conservandum inextinctum. In æde Deæ Vestæ ignis æternus servabatur: cui semper una

ex virginibus Vestalibus diligentissima custos adhibebatur: quæ vigilando servaret, ne aliquo casu exstingueretur ignis. Qui si fortè per negligentiam fuisset extinctus, nequaquam alio ex igni reparare tas erat; sed accensa per fomites ex solâ

flammâ, purus & cœlestis ignis eliciebatur. n Sacriis sine aditu & accessu. o Re-

mitus intrabilibus à sacerdote summo. p Confunduntur & perturbantur. q Longè

posita est in secreto loco, id est, longè abfuit. r Clariùs audiri incipiunt, incre-

brescunt. s Increpat auribus meis horribilis arinorum concussio. t Culmina. u Ad

Auscultandum. Arrigere enim aures dicuntur qui avidè auscultant, aut expectant,

quid dicendum sit. Ducta Metaphora ab animantibus quorum plerique mos est,

si quando quid eminùs audiant, aures surrigere, id quod cervis peculiare est. Ter-

Arrige aures, Pamphyle. Contrarium huius usurpat. Hor. l. 1. Satv. *Demitte auris,*

ut iniqua sortis afellus. Vide quæ nos ad Ter. p. 88. w Et accipio soni-

tum, velut cùm, &c. x Maturam sc.

a Rapratus bigis, b ut quondam, c aterque cruento

Pulvere, d perque pedes trajectus lora tumentes.

Hei mihi, e qualis erat! quantum mutatus f ab illo

h Hectore, qui redit g exuvias indutus Achillis,

h Vel Danaum Phrygios jaculatus puppibus ignes!

i Squalentem barbam, & concretos sanguine crines,

Vulneraque illa gerens, quæ & circum plurima muros

Accepit l patrios: m ultro flens ipse videbar

n Compellare virum, & o mœstas p expromere voces: a

O lux q Dardaniæ! spes ò fidelissima Teucrum!

Quæ tantæ tenere moræ? quibus Hector ab o ris

f Expectate venis? ut te post multa tuorum

Funera, post varios hominumque urbisque labores

Defessi aspiciamus? quæ causâ i indigna serenos

Fœdavit vultus? aut cur hæc vulnera cerno!

u Ille nihil: nec me quarentem vana moratur;

Sed graviter gemitus imo de pectore ducens:

Heu fuge, nate deâ, teque his (ait) eripe flammis,

Hostis habet w muros, x ruit alto à culmine Troja:

Sat patriæ Priamoque datum: si y Pergamæ z dextrâ

Defendi a possent, etiam b hæc defensa fuissent.

Sacra, suosque c tibi commendat Troja d Penates:

Hos cape e fatorum comites: his f mœnia quære,

Magna pererrato statues quæ g denique b ponto.

Sic i ait, & manibus k vittas, l Vestamque potentem,

m Æternumque n adytis effert o penetralibus m ignem.

Diverso intereâ p miscentur mœnia luctu:

Et magis atque magis (quantum q secreta parentis

Anchisæ domus, arboribusque obrecta q recessit)

r Clarescunt sonitus, s arinorumque singruit horror.

Excutit somno, & summi t fastigia tecti

Ascensu supero, atque u arrectis auribus asto.

w In x segetem veluti cùm flamma furentibus Austris

proxima i mare Hel-

landi. f

quare vide

Non e

In

Euphor-

ante, c

erente &

eræ arx,

ærea, quo

ni & exiti

c. 1. q

merum est

loquens

in Tro-

Græci, quæ

unde en: it

Compos.

æ, quæ bir-

Angustias

lorem forti-

id est, si

no seu pug-

Trabor, e

est una Fur-

impetata m

Incidit

305

310

325

330

335

I 2

Iphitus

a Occupatâ enim jam urbe, Luna oriebatur, quæ Græcis, è Tenedo castra moventibus, nondum exorta, silebat, ut suprà occidit: *Tacite per amica silentia Luna.* b Sc. se, id est, associantur.
 c Hic Chorcebus proverbio locum fecit *Stultior Choræbo.* Tam stultus enim fuisse dicitur, ut maris undas numerare conatus sit; sed cum non potuisset ultra quinque prosequi stupidus deinde semper habitus est.
 d Mygdonis filius. e Paulò antè. f Valde magno. g Filia Priami, & vatis, ut suprà diximus.
 h Tanquam gener esset.
 i Quod, ut pote qui. k Cassandra. l Vaticinantis, adeoque præcipientis ut in patriam rediret, eò quod Troja peritura esset. m Obediendo periclerat. n Agglomeratos, instructos. o Insuper his verbis sequentibus. p Fortissima pectora, frustra contenditis succurrere urbi jam incensæ. q Sc. me. r Summa pericula mortis. s Diu Tutelares, si non elicio carmine evocati ad hostes transierint, certè urbe in hostium potestatem redactâ, jam excessere. Vide Macrob. l. 3. Sat. c. 9. t Sacraii atque. u Qui autores & conservatores imperii nostri fuerant. w Irruamus in hostes armatos morituri. Hist. prot. x Sic ut desperantes de salute, & certi de mortuonienfibus pugnantes, nulla alia cautâ vicisse, quam quod antea ob suorum paucitatem desperassent. y Per talem cohortationem meam. z Deinde nos vadimus, &c.
 a Sicut lupi vadunt prædatores. b Obscurâ. c Inducens ad dira facinora. d Fames. e Extra latebras suas expulit ad prædam. f Excæcatos, vel cuiuscunque periculi securos. g Sc. & quos. h Sitibundis aut esurientibus. i Per hostilia. Hendysys. k Certam. l Tenebrosâ. m Obscurâ. Omne enim concavum est obscurum. n Explicare posset. o Lacrymas æquare laboribus, id est, miseris illius noctis. p Nobilis. q Quæ regnavit per bis mille & quingentos annos. r Inertium, nullam virtutem bellicam habentium, ut senum, foeminarum. s Quasi per singulos passus. t Aliquando, interdum, id est, vicissim vincunt & videntur Troiani. Horat. Od. 10. l. 2. non si male nunc est olim sic erit. quondam ethera tacentem suscitavit Mæsam, neque semper arcum tendit Apollo. u Cordi, quæ fortitudinis sedes. Præcordia præprie sunt membra, quæ exta separant ab inferiore viscerum parte, ita dicta quod cordi præceduntur. w Qui erant de exercitu victorum. x Mille simul tenti facies. Sil. 4. y Varia mortis genera significat. z Agmine Græcorum. a Sociorum. b Sc. agmina nostra esse. c Alloquitur. d Diripere urbem. e Tarda. f Diripiunt. g Asportant.

Iphitus, oblatus per lunam, Hypanisque, Dymasque; 340
 Et lateri b agglomerant nostro: juvenisque c Choræbus
 d Mygdonides: e illis ad Trojam forte e diebus
 Venerat, f insano g Cassandra incensus amore;
 Et h gener auxilium Priamo Phrygibusque ferebat:
 Infelix, i qui non k sponsæ præcepta l furentis
 m Audierat.
 Quos ubi n confertos audere in prælia vidi,
 Incipio o super his: juvenes, p fortissima frustra
 Pectora, si vobis q audentem r extrema, cupido est
 Certa sequi, quæ sit rebus fortuna, videtis.
 f Excessere omnes t adytis arisque relictis
 Dii, u quibus imperium hoc steterat: succurritis urbi
 Incensæ: w moriamur, et in media arina ruamus.
 Una salus victis, x nullam sperare salutem.
 y Sic animis juvenum furor additus. z inde a lupi cen
 Raptores, b atrâ in nebulâ, quos c improba d ventris 350
 e Exegit f cæcos d rabies, g catulique relictis
 Faucibus expectant h siccis: i per tela, per hostes
 Vadimus k haud dubiam in mortem, mediæque tenemus
 Urbis iter: nox l atra m cavâ circumvolat umbrâ. 360
 Quis cladem illius noctis, quis funera fando
 n Explicet? aut possit o lacrymis æquare labores?
 Urbs p antiqua ruit, q multos dominata per annos:
 Plurima perque vias sternuntur r inertia s passim
 Corpora perque domos, et religiofa decorum
 Limina. nec soli pœnas dant sanguine Teucri:
 t Quondam etiam victis redit in u præcordia virtus;
 w Victorefque cadunt Danaï: crudelis ubique
 Luctus, ubique pavor, et x plurima mortis y imago.
 Primus se Danaum, magnâ comitante z catervâ,
 Androgeos offert nobis, a socia agmina b credens,
 Inficius; atque urtrò verbis c compellat amicis:
 d Festinate viri, nam quæ tam e sèra moratur
 Segnitie? alii f rapiunt incenia g feruntque

- Pergama: vos celsis nunc primum à navibus b itis? 375
 Dixit: et d extemplò (neque enim responsa dabantur
 Fida satis) senfit medios f delapsus in g hostes.
 Obstipuit, retròque pedem cum voce repressit.
 Improvillum b aspris veluti qui i sentibus anguem
 Pressit & humi nitens, trepidusque repente l refugit 380
 Auollentem iras, et corula colla tumentem.
 Haud secus Androgeos n visu tremefactus o abibat.
 Irruimus, densis et q circumfundimur r armis:
 Ignarosque loci passim et formidine captos
 Sternimus: s aspirat primo fortuna t labori. 385
 Atque hic exultans successu animisque Choræbus:
 O loci, quâ prima, inquit, fortuna salutis
 Monstrat iter, quâque ostendit se u dextra, sequamur.
 Sternimus clypeos, m Danaumque x insignia nobis
 Aptemus: dolus, an virtus, quis y in hoste requirat? 390
 Arma dabunt a ipsi. sic fatus, deinde b comantem
 Androgei galeam, c clypeique insigne d decorum
 Induitur: laterique e Argivum accommodat ensẽ.
 Hoc Ripheus, hoc ipse Dymas, omniisque juvenus
 Lata facit: g spoliis se quisque g recentibus armat. 395
 Vadimus immixti Danais, i haud numine nostro:
 Multaque per k cæcam congesti prœlia noctem
 Conferimus, multos Danaum demittimus m Orco.
 Diffugiunt alii ad naves, et litora cursu
 Fida petunt: pars ingentem formidine turpi 400
 Scandunt e rursus equum, et p notâ conduntur in alvo.
 Ita, nihil invitis fas quencquam fidere Divis!
 Ecce trahebatur q pallis r Priameia virgo
 Crinibus sâ templo Cassandra t adytisque Minervæ,
 Ad cœlum u tendens ardentia lumina w frustra: 405
 Lumina, nam teneras y arcebant vincula z palmas.
 Non a tulit hanc b speciem furiatâ mente c Choræbus,
 Et sese medium iniecit d moriturus in e agmen.
 Consequimur cuncti, et g densis incurrimus g armis.
 Hic primum ex alto b delubri culmine telis 410
 Nostrorum obruimur, oriturque miserrima cædes,
 Amorum k facie, et l Grajarum errore t jubarum.
 iam intersectorum. x Clypeis insculpta: subicitur enim, Clypeique insigne decorum;
 y In factò quod sit contra hostem. z Contra sc. a Græci. b Cristas seu comas ha-
 bentem. c Id est, clypeum induitur. d Ornamentum, signum. Pugnantes ferunt
 signa, ut cognoscantur. In clypeis Græcorum, erat Neptunus: in Trojanorum
 scitis, Minerva. e Græcum. f Accommodat sibi arma Græcorum. g Armis, quibus
 recentem hostem spoliaverat. h Se quoque principibus permistum agnovit Achivis. l. i.
 i Alienis Auspiciis, Græcorum sc. quorum in armis pro Græcis habiti: vel adver-
 sos, non favente nutu seu voluntate Deorum: quia non ferebamus Minervam, no-
 strum numen, in clypeis. k Tenebrosam. l Conferendo manus conficimus. m Neci,
 ad infernum. Orcus inferorum est fluvius, à Styge palude destuens: ab opx p,
 quod est juramentum. Nam Dii per illum fluvium & per Stygem paludem jurare
 solebant. n Sc. sibi, id est, in quibus plus, quàm in armis, confidebant. o Denuò.
 p In quâ prius fuerant occulti. q Diffusis, sparsis per collum: à pando pandis r. Cal-
 sandra Priami filia. s Quò supplex confugerat in summo discrimine Cassandra.
 Choræbo desponsata, Illo capto ab Ajace Oilei vitata, in prædæ divisione Aga-
 memnoni cessit; cum ipso à Clytemnestra in convivio trucidata. t Penitioribus
 locis. u Extendens oculo micantes ob iram. w Quia Dii non miserabantur ejus.
 x Anaphora. y Continebant, stringebant ne extenderentur. z Manus. a Perpes-
 sus est. b Virginis tam miserabiliter tractatæ. c Procus aut sponsus ejus. d Certus
 mori. e Cœtum hostium. f Choræbum. g In densa arma hostium. h Templi, un-
 de trahebatur virgo. i Amicorum, id est, Con-Trojanorum. k Simulatâ specie
 amorum Græcorum, quibus induti eramus. l Cristarum, quæ in clypeis Græco-
 rum erant. juba sunt propriè leonum, equorum, & similibus à collo dependentes
 crines.

* Quam Choræbus eripuerat. *d* Nos.
 * Oilei f. namque Telamonius ante excidium Trojanum si-
 bi necem con-
 sciverat.
 * Duo Atrei filii, Agamemnon & Menelaus,
 g Quorum dux erat Pyrrhus.
 * Ex adverso concitati.
 i Veluti.
 * Aliquando : ut, Quondam etiam visis
 redit in praecordia virtus.
 i Globo ventorum. *m* Orientalibus : nam ab ortu spirat.
 * Quibus ad-
 vehi fingitur.
 * Ponitur pro Neptuno,
 Deo maris, namque Neptuni proprius est tridens. *p* Concitat aquas maris. *q* Qui erant cum Androgeo.

* Disjuximus. *f* Simulata, quæ nos Græcos esse mentiebantur. * Lingua Græca
 * Notant. *f* Præcipue illic, confestim. * Multitudine ingruentium. *p* Palladium
 * In cuius manu bella sunt & victoriæ. * Solus : vel, unus iustissimorum. *i* O
 servantissimus æquitatis aut iustitiæ. * Quia visum, ut moreretur, & sic super-
 res fiant scelerati & pereant immeriti : & est indignatio. Nam Rhipheus erat di-
 nus vitâ propter æquitatem. *d* Neque te protexit religio, ratio-ve habitæ est
 cerdotii, cuius insigne insula Apollinis, quam gerebas, Velamentum sc. capiti
 sacerdotalis, vittas habens laneas, albas coccineis intextas, utrimque dependens
 * Troiani. *f* Quæ extremo loco meos absumpsisti. *g* Pugnas aut ictus, ut patet
 vulnera & cædem à Danaïs, non segnius atque ipse iis inferebam. *h* Si Deorum vo-
 luntas ita ordinasset & voluisset, ut occideret. *i* Pugnas, id est, tantum stragem
 dedisse manu meâ, ut Dii visi essent mihi paria fecisse, si percuti me quoque iussu
 font. *k* Ex ea pugna seu ab eo loco inviti separamur. *l* Sc. *divelluntur*, *m* Sc. *ma-*
 Epanodos seu Regressio. *n* Ætate gravior, id est, senior. * Etiam vulnera, non
 senectute. *p* Ab Ulyssæ illato. *q* Regiam. *r* Expugnantium defendentiumque
 eem. *f* Sc. *sumus*. *i* In hac regiâ Priami. *u* Sc. *cernimus*. *v* Veluti in nulla al-
 urbis parte pugnaretur à cæteris, quam in regia Priami. * Impetum belli ab in-
 mitis fieri. *j* A Græcis. *z* Protectione sive connexion ex scutis contra telum
 lapides facta in morem testudinis. *Testudo* enim dicebatur congregata militum
 multitudo confertis scutis testâ adversus impetum lapidum aliorumque telorum
 deluspe incidentium. *a* Fores aut portam regis. *Synecdoche*. *b* Affixæ sunt.
 * Tendentes ab inferiore parte ad ipsos postes. *d* Contra. * Græci. *f* Et prendere
 sequenter tentant summmitate murorum. *g* Materiam turrium. *h* Summitates do-
 morum testâ tegulis abstrahunt. *i* Excidium. *k* Quam proxime imminente.
 * Auro obductus. *m* Ornamenta superba majorum & præcorum regum Trojanorum.

volvunt; alii strictis *b* mucronibus imas
 delere fores, *d* has servant agmine *e* denso.
 aurati *g* animi, *b* regis succurrere tectis,
 auxilioque levare *h* viros, *i* vimque addere victis.
 imen erat, *n* cæcæque fores, et pervius usus
 actorum *p* inter se Priami, postesque *q* relict
 ergo: *r* infelix quâ se, dum *s* regna manebant,
 us *t* Andromache ferre *u* incommitata solebat
 ioceros, et *x* avo puerum *y* Astyanacta *z* trahebat.
 rado ad summi fastigia *b* culminis, unde
 manu miseri jactabant *c* irrita Teucri.
 rim in *d* præcipiti stantem, summisque *e* sub astra
 ctam tectis, unde omnis Troja videri,
 Danaium *f* solitæ naves, et Achaica castra;
 gressi *g* ferro circum, *h* quâ summa labantes
 actas tabulata dabant, *i* convellimus altis
 bus, *k* impulimusque. ea *l* lapsa repente *m* ruinam
 sonitu trahit, et Danaum super agmina latè
 alit: ast *n* alii subeunt; nec *o* saxa, nec ullum
 erum *p* intereâ cessat genus.
 tibusum ante ipsum primoque in limine *r* Pyrrhus
 altat, telis et *s* luce coruscus *t* ahênâ.
 talis *u* ubi in lucem coluber, *v* mala gramina pastus,
 gida sub terrâ *x* tumidum quem *y* bruma tegebat;
 unc positis novus exuviis, nitidusque *z* juventâ,
 trica *b* convolvit *c* sublato pectore terga
 adus ad Solem, et *e* linguis *f* micat ore *g* trifulcis.
 ingens Periphās, et equorum agitator Achillis
 inger Automedon: una omnis *h* Scyria pubes
 cedunt tecto, et flammās ad *i* culmina jactant:
 inter primos, correptâ dura *k* bipenni
 mina perumpit, postesque *l* à cardine vellit
 ros: jamque excisâ trabe *m* firma *n* cavavit
 ora, et ingentem lato dedit ore *o* fenestram.

a Deorsum
 volvunt in
 hostes ascen-
 dentes. *b* En-
 sibus acutis.
c Ne ruptis
 illis, irruer-
 ent Danaï.
d Imas fores.
e Dense con-
 structo adver-
 sus irruptu-
 ros. *f* In sta-
 tum pristi-
 num reducti
 sunt. *g* Nos-
 tri. *h* Ad suc-
 currendum
 tectis regiæ
 aut aulæ Pri-
 ami. *i* Nos-
 tro. *k* Virili-
 ter resisten-
 tes. *l* Vires.
m Introitus
 per postero-
 res fores.
n Secretæ &
 paucis notæ;
 aut ab hosti-
 bus non visæ.
o Domorum.
p Ut ab alterâ
 in alteram
 transire lice-
 ret. *q* Erant
 segregati à
 regiæ & domi-
 cilio ipsius
 regis. *r* Prop-

portem Hectoris. *s* Priami. *t* Uxor Hectoris. *u* Sine ullis pedissequis. *v* Pri-
 am & Hecubam, sacerum & soerum Andromaches. *x* Ad avum ejus Priamum.
 filium suum & Hectoris. *y* urbis principem, αἰεὶς ἀνὰ τὰ: dictum & Sca-
 ndium, ab illis Nesum. Tradunt scriptores hunc à Græcis, causâ Trojâ, è
 turri præcipitem datum fuisse. *z* Trahendo ducebat. *a* Per hunc par-
 titum è mediis hostibus pervenio. *b* Tecti. *c* Nihil profutura, cum arx de-
 nequireret. *d* Loco alto, undè, quis præcept dari posset. *e* Fere usque ad a-
 Hyperbole est. *f* Sc. erant. Zeugma. *g* Instrumentis ferreis. *h* Ab eâ parte,
 maximæ connexiones tabularum invalidiores & faciliores ad labendum erant.
 diu divellimus juncturis, quæ in alto erant. *i* In hostes. *j* Dissoluta. *k* Casum.
 Danaï subintrant locum & munus oppressorum. *l* Zeugma. *p* Dùm sic alii subi-
 g Introitum regiæ. *r* Achilles fil. ex Deidamia, Lycomedis filiâ. *s* Fulgore
 motum aëreorum. *t* Sc. exultat. *u* Ad lucem & solem egressus. *v* Perniciosus
 venenatis herbis. *x* Inflatum veneno. *y* Hyems. *z* Et qui nunc innovatus ve-
 pelle depositâ. *a* Pelle novâ, qualem habuit in juvenia. *b* Complicat. *c* E-
 rectus. *e* In trës sulcos fissis, id est, linguâ, quæ ob celerem motum tri-
 videtur, id est, nunc exserit, nunc inserit linguam, sicut micantes nunc erigunt
 deprimunt digitos. *f* Per vices sine ordine movetur. *g* Auriga. *h* Juventus, quæ
 ero insulâ, cum Pyrrho venerat: erat enim Pyrrhus filius Deidamiæ, filiæ Ly-
 comedis, regis Scyriæ: in cuius domo inter puellas latuit Achilles. *i* Summita-
 tectorum. *k* Securi utrimque habentes aciem. *l* Ab angulo, ubi est quasi cor-
 dimover. *m* Fortia. *n* Perforavit. *o* Aperturam in medio forum in simili.
 fenestræ habentium latum hiatus.

a Conspicitur.
 b Regiæ.
 c Patere inci-
 piunt hosti-
 bus. d Domo-
 rum secreta.
 e Trojano-
 rum. f Defen-
 sores regiæ,
 quos mox cu-
 stodes vocat.
 g Ubi fœmi-
 næ & infantes
 erant. h Stre-
 pitu, pertur-
 batione. i Cam-
 erata tecta.
 k Immodera-
 to fletu cum
 corporis agi-
 tatione. l Lu-
 gubrem vo-
 cem edunt.
 m Pulchra,
 micantia sy-
 dera, Hyper-
 berbolica lo-
 cutio. n Dis-
 currunt. o Hos.
 p Quos religi-
 one sacros &
 sibi familia-
 res, extremo
 amplexu, of-
 culo & valedi-
 cto salu-
 tant. q Inso-
 lentia pater-
 na, quâ pater
 Achilles in ta-
 li successu in-
 stare solebat : ut *Pyrrhus Achilleides animosus imagine patris*. r Vim ejus sustineri
 possunt. s Trabe ingenti ferro præmunitâ, cornutâ fronte in morem arietis qua
 a multitudine retrô actâ ad majorem impetum deinde emissâ propellebatur a
 quassanda, labefactanda, diruendaque moenia frequenter impulsâ. t Ex loco, in
 quo fixi erant. u Transitus invitis Trojanis. v Rumpendò obstacula faciunt ac
 cessus. x Quos primos offendunt obstantes. y Militibus, id est, agminatim ignum-
 punt. z Tam violenter, ut Græci ferebantur in aulam Priami. a Alveum suum
 b Impetu aquarum. c Aggeres. d Impetu multo aquarum. e Pyrrhum novum mili-
 tem obvios quoque trucidantem. f Agamemnonem & Menelaum. g Priami uxo-
 rem. h Quinquaginta filiorum uxores, natas totidem, vel centum, id est, plurimas
 ut sit numerus finitus pro infinito. i Super aras, quæ miseris in periculis asyli seu
 confugii erant loca. k Sacrificiorum. l Imbuentem, cruentantem. m Quos ipse
 pervigiles sacraverat in arâ Jovis Hercei. n In damnum illius. o Cubicula, ubi ma-
 rus cum maritis cubabant. p Phrygio seu Asiatico : sed Græcis cæteræ omnes gen-
 tes habitæ barbaræ. q Barbarorum illis affixis, r Superbè exstructi. s Occupant ab
 eâ parte. t Deest. u Recitat jam exitum Priami. v Trojæ. x A Græcis. y Exci-
 dium. z A sedibus suis avulsa. a In mediis ædibus. b Propter senectutem. c Quo
 frustra unus ulurus erat. d Sub dio. e Propè. f Inflexu supra aram. g Deos domesti-
 cos. h Ad hanc aram, tanquam ad asylum, confugerat Hecuba cum natis, nuribus
 &c. i Sed frustra : namque hinc per vim & scelus abstractæ. k Anastrophæ. l Fel-
 tinæ propter tempestatem. m Nimbosâ. n Convolant. o Compressæ, tumacina
 collectæ. p Deorum Penatium : tutas se fore ratæ ab hostili injuriâ loci sacri
 religionæ.

a Apparet b domus intus et atria longa c pateſcunt.
 Apparent Priami et veterum d penetralia e regum :
 f Armatoſque vident ſtantes in limine primo.
 Atq domus interior gemitu miſeroque h tumultu
 Miſcerur : penitũſque i cavæ k plangoribus i ædes
 Fœmineis l ululant : ferit m aurea ſidera clamor.
 Tum pavidæ tectis matres ingentibus n errant :
 Amplexæque o tenent p poſtes, atque oſcula ſigunt.
 Inſtat q vi patriâ Pyrrhus ; nec clauſtra, neque ipſi
 Cuſtodes r ſuſſerre valent : labat ſ arietē crebro
 Janua, et emoti procumbunt i cardine poſtes.
 Fit u via vi : v rumpunt aditus, x primoſque trucidant
 Immiſſi Danaï, et latè loca y milite complent.
 Non z ſic, aggeribus ruptis cum ſpumeis amnis
 a Exiit, oppoſitaſque evicit b gurgite c moles,
 Fertur in arva furens d cumulo, camposque per omnes
 Cum ſtabulis armenta trahit. vidi ipſe furentem
 Cæde e Neoptoleum, gemituſque in limine f Atridas
 Vidi g Hecubam, h centumque nurus, Priamumq i per ara
 k Sanguine l fœdantem, m quos ipſe ſacraverat, ignes.
 Quinquaginta n illi o thalami, ſpes tanta nepotum,
 p Barbarico poſtes auro q ſpoliisq r ſuperbi,
 Procubuerē : ſ tenent Danaï, quâ s deficit ignis.
 u Forſitan et Priami fuerint quæ ſata, requiras.
 v Urbis ubi x captæ y caſum, z convulſæque vidit
 Limina tectorum, et a medium in penetrabilibus hoſtem ;
 Arma diu ſenior deſueta trementibus b ævo
 Circundat nequicquam humeris, et c inutile ferrum
 Cingitur, ac denſos fertur moriturus in hoſtes.
 Ædibus in mediis, d nudoque ſub ætheris axe
 Ingens ara fuit, e juxtâque veterima laurus
 f Incumbens aræ, atque umbrâ complexa g Penates. h
 h Hic Hecuba, et natæ i nequicquam altaria k circum,
 l Præcipites m atrâ ſeu tempeſtate n columbæ,
 o Condensæ, et p divitiū amplexæ ſimulacra tenebant.

antem autem sumptis Priamum juvenilibus armis
vidit: quæ mens tam *b* dira, miserrime conjux,
pulit *e* his *d* cingi *e* telis? aut quò ruis? inquit. 520
tali auxilio, nec defensoribus *f* istis
tempus eget: *b* non, si ipse *e* meus nunc afforet Hector.
tandem concede: *i* hæc ara tuebitur omnes,
moriere simul. sic *m* ore effata, recepit
525
sele, et *n* sacrâ *o* longævum in sede locavit.
autem elapsus *p* Pyrrhi de cæde Polites,
natorum Priami, *q* per tela, per hostes
micibus longis fugit, et *r* vacua atria *f* lustrat
530
cius: illum ardens *i* infesto *n* vulnere Pyrrhus
equitur, *m* jam jamque manu tener, et premit hastâ.
tandem ante oculos *y* evasit et *z* ora parentum,
531
cidit, ac multo *a* vitam cum *b* sanguine fudit.
tamen *e* abstinuit, nec *f* voci, iræque pepercit:
535
pro scelere, exclamat, pro talibus ausis
(*h* qua est cælo pietas, quæ talia *g* curet)
volvant grates dignas, et præmia reddant
540
bita: qui nati *b* coram me cernere letum
vultu, et patrios *i* scdasti *k* funere vultus.
mon ille, *l* satum quo te mentiris Achilles
545
bis *n* in *n* hoste fuit Priamo; sed *o* jura *p* fidemque
applicis *q* erubuit; corpusque *r* exangue sepulchro
550
Hectoreum, meque in mea regna remisit.
stictus *f* senior, telumque *i* imbelles sine ictu
545
jecit: *n* raucò quod protinus *n* ære repulsum,
summo clypei *y* nequicquam *z* umbone pependit.
555
Pyrrhus: *a* referes ergo *b* hæc, et nuncius ibis
Peleæ genitori: illi mea *d* tristitia facta,
560
degeneremque Neoptolemum narrare memento.
549
Nunc morere. hæc *g* dicens, *b* altaria ad ipsa *i* trementem
550
traxit, et in multo lapsantem sanguine *l* nati:
555
simpliciter comam lævâ; dextrâque *n* coruscum
560
tulit, ac *o* lateri capulo tenuis abdedit ense.
565
p finis Priami fatorum: *q* hic exitus illum

565
570
575
580
585
590
595
600
605
610
615
620
625
630
635
640
645
650
655
660
665
670
675
680
685
690
695
700
705
710
715
720
725
730
735
740
745
750
755
760
765
770
775
780
785
790
795
800
805
810
815
820
825
830
835
840
845
850
855
860
865
870
875
880
885
890
895
900
905
910
915
920
925
930
935
940
945
950
955
960
965
970
975
980
985
990
995
1000
1005
1010
1015
1020
1025
1030
1035
1040
1045
1050
1055
1060
1065
1070
1075
1080
1085
1090
1095
1100
1105
1110
1115
1120
1125
1130
1135
1140
1145
1150
1155
1160
1165
1170
1175
1180
1185
1190
1195
1200
1205
1210
1215
1220
1225
1230
1235
1240
1245
1250
1255
1260
1265
1270
1275
1280
1285
1290
1295
1300
1305
1310
1315
1320
1325
1330
1335
1340
1345
1350
1355
1360
1365
1370
1375
1380
1385
1390
1395
1400
1405
1410
1415
1420
1425
1430
1435
1440
1445
1450
1455
1460
1465
1470
1475
1480
1485
1490
1495
1500
1505
1510
1515
1520
1525
1530
1535
1540
1545
1550
1555
1560
1565
1570
1575
1580
1585
1590
1595
1600
1605
1610
1615
1620
1625
1630
1635
1640
1645
1650
1655
1660
1665
1670
1675
1680
1685
1690
1695
1700
1705
1710
1715
1720
1725
1730
1735
1740
1745
1750
1755
1760
1765
1770
1775
1780
1785
1790
1795
1800
1805
1810
1815
1820
1825
1830
1835
1840
1845
1850
1855
1860
1865
1870
1875
1880
1885
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020
2025
2030
2035
2040
2045
2050
2055
2060
2065
2070
2075
2080
2085
2090
2095
2100
2105
2110
2115
2120
2125
2130
2135
2140
2145
2150
2155
2160
2165
2170
2175
2180
2185
2190
2195
2200
2205
2210
2215
2220
2225
2230
2235
2240
2245
2250
2255
2260
2265
2270
2275
2280
2285
2290
2295
2300
2305
2310
2315
2320
2325
2330
2335
2340
2345
2350
2355
2360
2365
2370
2375
2380
2385
2390
2395
2400
2405
2410
2415
2420
2425
2430
2435
2440
2445
2450
2455
2460
2465
2470
2475
2480
2485
2490
2495
2500
2505
2510
2515
2520
2525
2530
2535
2540
2545
2550
2555
2560
2565
2570
2575
2580
2585
2590
2595
2600
2605
2610
2615
2620
2625
2630
2635
2640
2645
2650
2655
2660
2665
2670
2675
2680
2685
2690
2695
2700
2705
2710
2715
2720
2725
2730
2735
2740
2745
2750
2755
2760
2765
2770
2775
2780
2785
2790
2795
2800
2805
2810
2815
2820
2825
2830
2835
2840
2845
2850
2855
2860
2865
2870
2875
2880
2885
2890
2895
2900
2905
2910
2915
2920
2925
2930
2935
2940
2945
2950
2955
2960
2965
2970
2975
2980
2985
2990
2995
3000
3005
3010
3015
3020
3025
3030
3035
3040
3045
3050
3055
3060
3065
3070
3075
3080
3085
3090
3095
3100
3105
3110
3115
3120
3125
3130
3135
3140
3145
3150
3155
3160
3165
3170
3175
3180
3185
3190
3195
3200
3205
3210
3215
3220
3225
3230
3235
3240
3245
3250
3255
3260
3265
3270
3275
3280
3285
3290
3295
3300
3305
3310
3315
3320
3325
3330
3335
3340
3345
3350
3355
3360
3365
3370
3375
3380
3385
3390
3395
3400
3405
3410
3415
3420
3425
3430
3435
3440
3445
3450
3455
3460
3465
3470
3475
3480
3485
3490
3495
3500
3505
3510
3515
3520
3525
3530
3535
3540
3545
3550
3555
3560
3565
3570
3575
3580
3585
3590
3595
3600
3605
3610
3615
3620
3625
3630
3635
3640
3645
3650
3655
3660
3665
3670
3675
3680
3685
3690
3695
3700
3705
3710
3715
3720
3725
3730
3735
3740
3745
3750
3755
3760
3765
3770
3775
3780
3785
3790
3795
3800
3805
3810
3815
3820
3825
3830
3835
3840
3845
3850
3855
3860
3865
3870
3875
3880
3885
3890
3895
3900
3905
3910
3915
3920
3925
3930
3935
3940
3945
3950
3955
3960
3965
3970
3975
3980
3985
3990
3995
4000
4005
4010
4015
4020
4025
4030
4035
4040
4045
4050
4055
4060
4065
4070
4075
4080
4085
4090
4095
4100
4105
4110
4115
4120
4125
4130
4135
4140
4145
4150
4155
4160
4165
4170
4175
4180
4185
4190
4195
4200
4205
4210
4215
4220
4225
4230
4235
4240
4245
4250
4255
4260
4265
4270
4275
4280
4285
4290
4295
4300
4305
4310
4315
4320
4325
4330
4335
4340
4345
4350
4355
4360
4365
4370
4375
4380
4385
4390
4395
4400
4405
4410
4415
4420
4425
4430
4435
4440
4445
4450
4455
4460
4465
4470
4475
4480
4485
4490
4495
4500
4505
4510
4515
4520
4525
4530
4535
4540
4545
4550
4555
4560
4565
4570
4575
4580
4585
4590
4595
4600
4605
4610
4615
4620
4625
4630
4635
4640
4645
4650
4655
4660
4665
4670
4675
4680
4685
4690
4695
4700
4705
4710
4715
4720
4725
4730
4735
4740
4745
4750
4755
4760
4765
4770
4775
4780
4785
4790
4795
4800
4805
4810
4815
4820
4825
4830
4835
4840
4845
4850
4855
4860
4865
4870
4875
4880
4885
4890
4895
4900
4905
4910
4915
4920
4925
4930
4935
4940
4945
4950
4955
4960
4965
4970
4975
4980
4985
4990
4995
5000
5005
5010
5015
5020
5025
5030
5035
5040
5045
5050
5055
5060
5065
5070
5075
5080
5085
5090
5095
5100
5105
5110
5115
5120
5125
5130
5135
5140
5145
5150
5155
5160
5165
5170
5175
5180
5185
5190
5195
5200
5205
5210
5215
5220
5225
5230
5235
5240
5245
5250
5255
5260
5265
5270
5275
5280
5285
5290
5295
5300
5305
5310
5315
5320
5325
5330
5335
5340
5345
5350
5355
5360
5365
5370
5375
5380
5385
5390
5395
5400
5405
5410
5415
5420
5425
5430
5435
5440
5445
5450
5455
5460
5465
5470
5475
5480
5485
5490
5495
5500
5505
5510
5515
5520
5525
5530
5535
5540
5545
5550
5555
5560
5565
5570
5575
5580
5585
5590
5595
5600
5605
5610
5615
5620
5625
5630
5635
5640
5645
5650
5655
5660
5665
5670
5675
5680
5685
5690
5695
5700
5705
5710
5715
5720
5725
5730
5735
5740
5745
5750
5755
5760
5765
5770
5775
5780
5785
5790
5795
5800
5805
5810
5815
5820
5825
5830
5835
5840
5845
5850
5855
5860
5865
5870
5875
5880
5885
5890
5895
5900
5905
5910
5915
5920
5925
5930
5935
5940
5945
5950
5955
5960
5965
5970
5975
5980
5985
5990
5995
6000
6005
6010
6015
6020
6025
6030
6035
6040
6045
6050
6055
6060
6065
6070
6075
6080
6085
6090
6095
6100
6105
6110
6115
6120
6125
6130
6135
6140
6145
6150
6155
6160
6165
6170
6175
6180
6185
6190
6195
6200
6205
6210
6215
6220
6225
6230
6235
6240
6245
6250
6255
6260
6265
6270
6275
6280
6285
6290
6295
6300
6305
6310
6315
6320
6325
6330
6335
6340
6345
6350
6355
6360
6365
6370
6375
6380
6385
6390
6395
6400
6405
6410
6415
6420
6425
6430
6435
6440
6445
6450
6455
6460
6465
6470
6475
6480
6485
6490
6495
6500
6505
6510
6515
6520
6525
6530
6535
6540
6545
6550
6555
6560
6565
6570
6575
6580
6585
6590
6595
6600
6605
6610
6615
6620
6625
6630
6635
6640
6645
6650
6655
6660
6665
6670
6675
6680
6685
6690
6695
6700
6705
6710
6715
6720
6725
6730
6735
6740
6745
6750
6755
6760
6765
6770
6775
6780
6785
6790
6795
6800
6805
6810
6815
6820
6825
6830
6835
6840
6845
6850
6855
6860
6865
6870
6875
6880
6885
6890
6895
6900
6905
6910
6915
6920
6925
6930
6935
6940
6945
6950
6955
6960
6965
6970
6975
6980
6985
6990
6995
7000
7005
7010
7015
7020
7025
7030
7035
7040
7045
7050
7055
7060
7065
7070
7075
7080
7085
7090
7095
7100
7105
7110
7115
7120
7125
7130
7135
7140
7145
7150
7155
7160
7165
7170
7175
7180
7185
7190
7195
7200
7205
7210
7215
7220
7225
7230
7235
7240
7245
7250
7255
7260
7265
7270
7275
7280
7285
7290
7295
7300
7305
7310
7315
7320
7325
7330
7335
7340
7345
7350
7355
7360
7365
7370
7375
7380
7385
7390
7395
7400
7405
7410
7415
7420
7425
7430
7435
7440
7445
7450
7455
7460
7465
7470
7475
7480
7485
7490
7495
7500
7505
7510
7515
7520
7525
7530
7535
7540
7545
7550
7555
7560
7565
7570
7575
7580
7585
7590
7595
7600
7605
7610
7615
7620
7625
7630
7635
7640
7645
7650
7655
7660
7665
7670
7675
7680
7685
7690
7695
7700
7705
7710
7715
7720
7725
7730
7735
7740
7745
7750
7755
7760
7765
7770
7775
7780
7785
7790
7795
7800
7805
7810
7815
7820
7825
7830
7835
7840
7845
7850
7855
7860
7865
7870
7875
7880
7885
7890
7895
7900
7905
7910
7915
7920
7925
7930
7935
7940
7945
7950
7955
7960
7965
7970
7975
7980
7985
7990
7995
8000
8005
8010
8015
8020
8025
8030
8035
8040
8045
8050
8055
8060
8065
8070
8075
8080
8085
8090
8095
8100
8105
8110
8115
8120
8125
8130
8135
8140
8145
8150
8155
8160
8165
8170
8175
8180
8185
8190
8195
8200
8205
8210
8215
8220
8225
8230
8235
8240
8245
8250
8255
8260
8265
8270
8275
8280
8285
8290
8295
8300
8305
8310
8315
8320
8325
8330
8335
8340
8345
8350
8355
8360
8365
8370
8375
8380
8385
8390
8395
8400
8405
8410
8415
8420
8425
8430
8435
8440
8445
8450
8455
8460
8465
8470
8475
8480
8485
8490
8495
8500
8505
8510
8515
8520
8525
8530
8535
8540
8545
8550
8555
8560
8565
8570
8575
8580
8585
8590
8595
8600
8605
8610
8615
8620
8625
8630
8635
8640
8645
8650
8655
8660
8665
8670
8675
8680
8685
8690
8695
8700
8705
8710
8715
8720
8725
8730
8735
8740
8745
8750
8755
8760
8765
8770
8775
8780
8785
8790
8795
8800
8805
8810
8815
8820
8825
8830
8835
8840
8845
8850
8855
8860
8865
8870
8875
8880
8885
8890
8895
8900
8905
8910
8915
8920
8925
8930
8935
8940
8945
8950
8955
8960
8965
8970
8975
8980
8985
8990
8995
9000
9005
9010
9015
9020
9025
9030
9035
9040
9045
9050
9055
9060
9065
9070
9075
9080
9085
9090
9095
9100
9105
9110
9115
9120
9125
9130
9135
9140
9145
9150
9155
9160
9165
9170
9175
9180
9185
9190
9195
9200
9205
9210
9215
9220
9225
9230
9235
9240
9245
9250
9255
9260
9265
9270
9275
9280
9285
9290
9295
9300
9305
9310
9315
9320
9325
9330
9335
9340
9345
9350
9355
9360
9365
9370
9375
9380
9385
9390
9395
9400
9405
9410
9415
9420
9425
9430
9435
9440
9445
9450
9455
9460
9465
9470
9475
9480
9485
9490
9495
9500
9505
9510
9515
9520
9525
9530
9535
9540
9545
9550
9555
9560
9565
9570
9575
9580
9585
9590
9595
9600
9605
9610
9615
9620
9625
9630
9635
9640
9645
9650
9655
9660
9665
9670
9675
9680
9685
9690
9695
9700
9705
9710
9715
9720
9725
9730
9735
9740
9745
9750
9755
9760
9765
9770
9775
9780
9785
9790
9795
9800
9805
9810
9815
9820
9825
9830
9835
9840
9845
9850
9855
9860
9865
9870
9875
9880
9885
9890
9895
9900
9905
9910
9915
9920
9925
9930
9935
9940
9945
9950
9955
9960
9965
9970
9975
9980
9985
9990
9995
10000
10005
10010
10015
1002

• Priamum
sc. b Arces
Troianas.
• Pathos à
fortunæ mu-
tatione.

Vide Macro-
b.

l. 4. Sat. c. 3.

• Nobilem,

clarum. • Im-

peraverat e-

nim Phrygiæ

• Mygdoniæ,

Synecd. f Qui

facit. Allusum

à Poëta vo-

lunt ad hist.

Pompeii, à

Peolomæi

satellitibus

cæli, cuius

truncus, capi-

te abscisso, in

littore jacuit.

Negant enim

Priam abla-

tum caput aut

in littore ce-

cidisse. Alii à

Pyrrho rapta-

tum Priamum

ferunt ad tu-

mulum Achil-

lis in Sigæo,

ibique prope

littus cæsum.

Alii Trojam

in littore con-

ditam. g Am-

putatum.

• Non agno-

scendum, ablato capite: vel, sine honore sepulturæ & inscriptione nominis, igno-

bile. f Sævus. k Quia in mentem venit mihi. l Patris Anchisæ. m Postquam. n Pri-

amum. o Patri meo Anchisæ cœvum. p Violenter. q Efflantem. r Relicta do-

mi. s Uxor Æneæ; filia Priami. t Pathos à puerili ætate, ut notat Macro- b. l. 4.

c. 3. u Ascanii, qui Astyanacti cœvus erat. w Militum se quantus numerus al-

matorum, an sufficere possit ad resistendum hostibus. Copia numero singulari raro

pro exercitu accipitur. x Me. y Socii. z Præcipitaverunt se. a Præcipitaverunt se

in ignes. b Saucia. c Versus 22. qui sequuntur, non admittunt quidam, ut qui Dei-

phobo casum suum referenti l. 6. Æn. non sonent ideòque amotos à Tuccâ. Va-

roque, tanquam adulterini irrepserint. d Super eram. Timis. e Solus. f Heli-

nam Jovis è Ledâ, Tyndari uxore, filiam. g Penetralia clarificantia. h Per di-

versa loca mihi vaganti. i Mœnia Trojana. k Quas Græci ab eâ exigere possent.

l Cum Paridem sequeretur. m Mariti Menelai. n Furibundi hujus belli fax. o Jux-

ta aras Vestæ, ad quas confugerat. p Non visa sed occulta. q Incendia irarum.

r Incessit mihi. s De scelerata Helena: vel sceleris pœnas. t Æstuans apud se

deliberatio Æneæ Helenam stomachantis. u Quæ caput & origo mali est. w Su-

am patriam. x Menelai coniugis sui patriam. y Acquisit de Troianis. z Tan-

quam regina. a Coniugem suum. b Parentes, aut proceres. c Virginum Trojana-

rum. d Postquam oculis sit ente ferreo. e Irrigatum sit. Hæ interrogationes in-

dignitate regi exaggerant in deliberatione. f Sc. fiet: atque ita negat ta em

triumphi speciem Helenam in patriam reportaturam. g Tacitæ cuidam obiectio-

occurrit. h Memoria dignum. i Quam de scœmina sumam. k In scœminam. l Et

quancum nefas est extinxisse eam. m Meritas, vel de eâ quæ benè meruit.

n Animum vindictæ cupidine inflammatum. o Delectabit. p Umbras civium occiso-

rum & manes hac hostia, his interis placasse: quos in sepulchris habitare perita-

Sorte tulit; Trojam incensam et prolapsa a videntem

b Pergama, e tot quondam populis terrisque d superbam

g Regnatorem Asiæ: f jacet ingens litore truncus,

g Avallumque humeris caput, & h sine nomine corpus.

At me tum primum i sævus circumstitit horror:

Obstupui: k subiit chari l genitoris imago,

m Ut n regem o æquævum p crudeli vulnere vili

Vitam q exhalantem: subiit r deserta s Creiûa,

Et direpta domus, et t parvi casus u Iuli.

Respicio, et, quæ sit me circum copia, w lustro.

x Deservere y omnes defessi, et z corpora saltu

Ad terram misere, aut a ignibus b ægra dedere.

c Jamque adeo d super e unus eram, cum limina Vestæ

Servantem, et tacitam secretâ in sede latentem

f Tyndarida aspicio: dant g clara incendia lucem

h Erranti, passimque oculos per cuncta ferenti.

Illâ sibi insectos everta ob i Pergama Teucros,

t pœnas k Danaum, et l deserti m conjugis iras

Permetuens, Trojæ et patriæ communis n Erinny,

Abdiderat sese, atque o aris p invisa sedebat.

Exarsere q ignes animo: r subit ira, cadentem

Ulcisci patriam, et s sceleratas sumere pœnas.

t Scilicet u hæc w Spartam incolumis x patriasque Mycenæ

Aspiciet? y partoque ibit z regina triumpho;

a Conjugiumque, domumque, b patres, natosque videbit;

c Iliadum turbâ et Phrygiis comitata ministris?

d Occiderit ferro Priamus? Troja arserit igni?

Dardanum toties e fuderit sanguine litus?

f Non ita: g namque etsi nullum h memorabile nomen

i Fœmineâ in pœnâ est, nec habet k victoria laudem;

l Extinxisse nefas tamen, et sumpsisse m merentis

Laudabor pœnas; n animumque explesse o juvabit

Ultricis flammæ, et p cineres satiassè meorum.

Talia q jactabam, et furiatâ mente r ferebar:

em mihi se, non ante oculis tam clara, videndam,
 590 Oculis, et purâ per noctem in luce refulsit
 Alma parens, confessa deam; qualisque videri
 Cœlicolis et quanta solet; & dextrâque prehensum
 Continuit, & ioseoque hæc insuper addidit ore:
 595 Nate, quis indomitas tantus dolor excitat iras?
 Quid furis? aut quodnam f nostri tibi cura recessit?
 Non prius aspicias, ubi fessum ætate parentem
 Queris Anchisen? b superet conjuxne Creûsa,
 600 Alcaniusque puer? i quos omnes undique Graiæ
 Circum hærrant acies: et, ni mea cura l resistat,
 Non flammæ m tulerint, n inimicus et o hauserit ensis.
 Non tibi p Tyndaridis q facies r invisâ Lacanæ,
 Culpativæ Paris; verum r inclementia divum
 605 Evexit opes, u lternitque a m culmine Trojam.
 Aspic (namque omnem, quæ nunc obducta tuenti
 Mortales z hebetat visus tibi, et humida circum
 Caligat, a nubem eripiam: tu ne qua b parentis
 610 Reclina time, neu c præceptis parere recusa.)
 Sic ubi disjectas moles, avulsæque c saxis
 Scæa vides, f mixtoque g undantem pulvere fumum;
 Neptunus muros, magnoque i emota tridenti
 615 Fundamenta l quatit, totamque a m sedibus urbem
 Truit. hic m Juno o Scæas p sævissima portas
 Prima tenet, r locumque furens a navibus agmen
 620 Ferro accincta vocat.
 Jam summas arces m Tritonia, respice, Pallas
 Infedit, x nimbo effulgens et y Gorgone sævâ.
 Ipse pater Danaïs animos viresque a secundas
 Sufficit: c ipse d deos in Dardana fuscitat arma.
 Eripe, nate, fugam, finemque impone labori.
 625 Quisquam abero, et tutum patrio te f limine g sistam.
 Dixerat, et i spissis noctis se condidit umbris.
 Apparent l diræ facies, inimicaque Trojæ
 630
 635
 640
 645
 650
 655
 660
 665
 670
 675
 680
 685
 690
 695
 700
 705
 710
 715
 720
 725
 730
 735
 740
 745
 750
 755
 760
 765
 770
 775
 780
 785
 790
 795
 800
 805
 810
 815
 820
 825
 830
 835
 840
 845
 850
 855
 860
 865
 870
 875
 880
 885
 890
 895
 900
 905
 910
 915
 920
 925
 930
 935
 940
 945
 950
 955
 960
 965
 970
 975
 980
 985
 990
 995

« Resolvi in
carbones igni-
tos. *b* Sc.
fundo, id est,
funditus ever-
ti. *c* A Nep-
tuno & Apol-
line condita
aut muris
cincta. *d* Sic
Græci, faven-
tibus Diis, e-
verterunt
Trojam, ut
rustici ornum
« Continuo.
f Ruinam.
g Ramos.
Metaphora ab
animali ad
non animal.
h Vacillat.
i Crebris icti-
bus ferri.
k Supremum
gemitum de-
dit. *l* Aliarum
arborum.
m Venere, nu-
mine Vene-
ris, quæ mas
& foemina
perhibetur, à
Cypris bar-
batâ cultâ, sed
veste mulie-
bri, cum scep-
tro ac statuâ
viri: quin &
Jovis

Numina magna desum.

Tum verò omne mihi visum *a* confidere in ignes
Ilium, et ex *b* imo verti *c* Neptunia Troja.

d Ac veluti summis antiquam in montibus ornum
Cum ferro accisam crebrisque bipennibus instant
Eruere agricolæ certatim; illa *e* usque *f* minatur,
Et tremefacta *g* comam concussio vertice *h* nutat:
i Vulneribus donec paulatim evicta; *k* supremum
Congemuit, traxitque jugis avulsa *l* ruinam.

Descendo, ac ducente *m* deo flammam *n* inter et *o* habet
p Expedior: dant tela locum; flammæque *q* recedunt.

Alt ubi jam *r* patriæ *s* perventum ad limina *t* sedis,
Antiquasq; domos: genitor, quem *u* tollere in altos

Optabam *w* primum montes, primumque *x* perebam,
Abnegat excisâ *y* vitam producere Trojâ,

Exiliumque pati. vos ô quibus *z* integer ævi
Sanguis, ait, *a* solidæque *b* suo stant robore vires;

c Vos agitate fugam.

Me si cœlicolæ voluissent ducere vitam,

Has mihi servassent *d* sedes: *e* satis una superque
Vidimus excidia, et captæ *f* superavimus urbi.

Sic ô *g* sic *h* positum affati discedite corpus.

Ipse *i* manu mortem inveniam: *k* miserebitur hostis, *l* ex
Exuviasque petet: *m* facilis jactura sepulchri est.

n Jampridem invisus divis et inutilis annos

o Demoror, ex quo *p* me divum pater atque hominum
q rex,

Fulminis *r* afflavit *s* ventis, et *t* contigit *u* igni.

w Talia perstabat memorans, *x* fixusque manebat: *y*

Nos contra *z* effusi lacrymis, conjuxque Creûsa,

Ascaniusque, omnisque *a* domus: ne *b* vertere secum

Cuncta pater, fatoque *c* urgenti incumbere vellet.

d Abnegat, inceptoque et *e* sedibus hæret in isdem.

Rursum in arma *f* feror, mortemq; miserrimus opto. *g*

utriusque esse generis autumant. Vide Macrobi. 3. Sat. 8. c. « Anastrophe. Ita
ter flammam hostiles. Hendiadys. *p* Expeditus ingredior: vel, impeditus extrior.
Metaphora ab animalibus, quæ, pedibus laqueo impeditis, difficulter se evolvunt.
q A me. *r* Patris mei Anchisæ. *s* Est à me & matre. *t* Habitationis. « Expone,
w Præcipuum, vel ante filium & uxorem. *x* Appetebam. *y* Diutius victurum.
z Non minutus. Juvenes intelligit; quia non est integer sanguis in senibus, in
quibus ille per ætatem minuitur: unde ille tremor. Sic l. 9. *Atque integer ævi*
Ascanius. Horat. Od. 12. l. 1. *integer vitæ, a* Plenæ, firmæ. *b* Proprio & conve-
niente, sine alterius auxilio, quo eget Anchises. *c* Qui juvenes estis, cogitate de
fugâ. *d* Habitationem. *e* Satis superque est, quod Trojum ab Hercule, sub Lau-
medonte semel excisam vidimus expugnata urbi superstitibus. *f* Superstitibus fuimus.
Sic l. 3. *Quid puer Ascanius*, superatne, *g* *desertur aura Etherea*? *h* Cum tali ani-
mo & zelo. *i* Situm suis sedibus, id est, me pro mortuo & conclamato hic reli-
quite; ex more, ter Vale dicto. *Æn*, 11. *Eternumque vale, i* Meâ, id est, sic tra-
nam in hostes, ut me interficiant. *k* Senectutis meæ, & occidet me. *l* Spoliabit
me. *m* Pro nihilo reputabo, si fuero insepultus. *Nec tumulum curo, sepelire natus*
estis. Mœcenas, *capit omnia tellus, Quæ genuit, calo tegitur, qui non habet usum*.
Lucan. « Jam à pluvio tempore. « Detineo & extendo. *p* De Veneris concubitu
gloriantem. *q* Jupiter. *r* Leviter tetigit. *s* Halitu, id est, levi contactu. « Non
tamen prostravit. « Fulminis. *w* Talibus dictis perseverabat in moriendi consilio.
x Obstinatur. *y* Effusi in lacrymas: vel effusis lacrymis. *z* Familia. *Metonym.*
Cic. Tota domus te salutat, a Evertere, destruere. *b* Ipsum ad præsentem mortem
impellent. *c* Constantissime negat precibus nostris acquiescere. *d* Firmis sententiis
e Trahor & excitor.

Nam quod
Mene a effe
Sperasti? b
si nihil ex ta
Er e sedet ho
Teque tuos
Jamque ad
Natum an
Hoc erat, al
Eripi? ut m
Ascaniumq
Alterum in
Arma, viri,
Reddite me
Prelia: nu
Hic ferro a
Infertabam
Ecce autem
Hærebat, pa
Si a peritu
Sin aliquam
Hanc prim
Cui pater, e
Talia f voca
Cum subitu
Namque k m
Ecce l levis
Fundere m l
Lambere f
Nos pavidi
Excutere, et
At pater An
Extulit, et z
Jupiter omni
Alpice nos

um tempus
ait. *p* Hoc te
vel. *q* Ita An
que continere
patri porrige
in mortem. E
Hæsti precib
maque tolle
El. 3. Tum v
tis. *h* Nostra
Creusa. *g* T
tri porrigeret
angurii non in
curus pueri ad
« Radios qu
Max. p. 4. o
Tuli. *f* Nutri
tentem. *m* Q
« Agis mund
erat. *z* Ad co
propitius. In
bis portendit

Nam quod consilium, aut quæ jam fortuna dabatur?
 Mene æfferre pedem, genitor, te posse relicto
 sperasti? b tantumque nefas patrio excidit ore?
 Si nihil ex tantâ superis placet urbe relinqui;
 Et c sedet hoc animo; perituraque addere Trojæ 660
 Teque tuosque d juvat: c patet isti janua leto.
 Jamque aderit multo Priami de g sanguine Pyrrhus,
 Natum ante ora patris, i patrem qui obtruncat ad aras.
 Hoc erat, alma parens, quod me, per tela, per ignes,
 Eripis? ut mediis & hostem in l penetralibus, utque 665
 Ascaniumque, patremque meum, juxtaque Creusam,
 Alterum in alterius mactatos sanguine cernam?
 Arma, viri, m ferte arma: n vocat lux ultima victos.
 Reddite me o Danais, finite instaurata revisam
 Prelia: nunquam omnes hodie moriemur inulti. 670
 Hic ferro accingor rursus: clypeoque sinistram
 Inserabam q aprans, meque extra tecta ferebam.
 Ecce autem complexa s pedes in limine t conjux
 Hærebat, parvumque u patri tendebat Iulium.
 Si x periturus abis, et nos rape in y omnia tecum: 675
 Sin aliquam æ expertus sumptis a spem ponis in armis,
 Hanc primum tutare domum. c cui parvus Iulus,
 Cui pater, et conjux d quondam tua dicta c relinquo?
 Talia s vociferans, gemitu g tectum omne replebat:
 Cum subitum dictuque b oritur mirabile i monstrum. 680
 Namque & manus inter mæstorumque ora parentum,
 Ecce l levis summo de vertice visus Iuli
 Fundere m lumen æ apex, o tractuque p innoxia o molli
 Lambere flamma comas, et circum r tempora s pasci.
 Nos pavidi t trepidare metu, u crinemque flagrantem 685
 Excutere, et m sanctos restringere æ fontibus ignes.
 At pater Anchises sanctos ad sidera y lætus
 Extulit, et æ cælo palmas cum a voce tetendit.
 Jupiter omnipotens, precibus si flecteris ullis,
 Aspice nos, c hoc tantum: et, si pietate meremur, 690

a Nedum fu-
 gere. b Tam
 iniquum de
 pietate mea
 judicium, ut
 velim te dese-
 rere cædi ex-
 positum, aut
 ut tu velis
 nos hic mo-
 rantes unâ pe-
 rire. c Si hoc
 (nihil relin-
 qui) firmiter
 decretum est
 tibi, stat sen-
 tentia. d De-
 lectat. e Adi-
 tus & modus
 patet ad illud
 tam ignobile,
 quod tamen
 affectas, mot-
 tis genus.
 f Statim re-
 vertetur à cæ-
 de Priami.
 g Sanguinis
 effusione.
 h Politen in
 conspectu pa-
 tris Priami:
 supra, Quo na-
 ti coram me
 cernere lethum
 fecisti. i Pria-
 mium. k Qui
 jam aderit.
 l Domus pa-
 ternæ. m Ad-
 ferte in ho-
 stes. n Ulti-

um tempus vitæ expetit ad mortem nos victos. o Græcis, quibus me mater eri-
 nit. p Hoc tempore anno & instruo me ad certamen subeundum. q Eam loris cly-
 pei. r Ita Andron ache. Il. 6. Hectorem, ad bellum prodeuntem, remorari domi-
 que continere laborat. Itai δὲ τὴν κλισίαν ἐκκράδα. s Meos. t Creusa. u Mihi
 patri porrigebat. w Et clamavit, si, &c. x Eo animo, ut pereas. y Pericula, id est,
 mortem. Ejusdem generis est affectus Hæcyones apud Ovid. II. Met. Quod tua
 s flecti precibus sententia nullis Chære potest conjux, nimiumque es certus eundi, Me
 quoque tolle simul: certe patrabimur una. In o etiam uxoris ipsius Ovidii l. I. Trist.
 El. 3. Tum vero conjux humeris abeuntis inhaerens, &c. æ Peritus armorum. a Salu-
 tis. b Nostram domum. c Domui. d Dùm mecum vivere constituisti. e Ante.
 f Creusa. g Totam domum. h Ostentatur. i Prodigium. k Dùm mater filium pa-
 tri porrigeret. l Ignis lambens à capite diffusus regni prælagium agnoscit Anchises
 angurii non imperitus, cæteris timentibus. Allusum voluit ad hist. Servii Tulli:
 cuius pueri admodum caput arsit in domo Tarquinii Prisci. I. Liv. de Lavinia l. 7.
 m Radios quosdam ignis. n Globulus in summitate pilei. Vide quæ nos ad Val.
 Max. p. 4. o Molliter tangens. p Non nocens puero. q Leviter tangere. r Capitis
 Iuli. s Nutriti, crescere. t Trepidabamus. Enallage modi, u Ignem capiti inhæ-
 rentem. w Quos postea sanctos esse didicimus, inviolabiles cælitus profectos.
 x Aquis mundis. y Ex tali portento. Nam intelligebat omen, quod à Diis datum
 erat. æ Ad cælum: ut alibi, it clamor cælo. a Oratione sequenti. b Esto nobis
 propitius. Intuentes enim Dii juvant & favent. c Tam magnum bonum quod no-
 bis portenditur.

« Portenta
confirma.
Mos fuit au-
guribus, pete-
re à Jove con-
firmari, quæ
visa erant ;
non enim u-
num vidisse
fatis est, nisi
confirmetur.
« Anchises.

« Jupiter con-
firmat augu-
rium ab alio
signo auspica-
to, id est, o-
mine secuto,
quod erat to-
nitru lævum.

« Læva pars :
quod boni est
ominis. Quæ
enim nobis
læva, à Diis
dextra prove-
niunt. Vel,
quia auspicia
captantibus
& Meridiem
servantibus,
læva auguria
sunt ab orien-
te, quæ me-
lior cœli pars

Vide Mac-
rob. l. 3. c. 1.
Cic. l. 2. de
Divin. « Et
hæc etiam

prospera, firmat omen, signatque viam fugæ : ducto claro lucis tractu ab Anchisæ domo ad Antandrum sub Idæ. *f* Periphrasis Cometæ, quæ lucidam caudam post se trahit, & tandem labitur. *g* Celeriter tracta est per cœlum. *h* Domus nostræ. *i* Idæ, sylvæ Trojanæ, ubi erat Æneæ domus. *k* Per quas nobis fugiendum erat. *l* Metaphora ab agrorum cardinibus, in quibus propriè limites sunt qui agros dividunt. *m* Oblongus tractus. *n* Odore sulphureo, qui mortem Anchisæ portendebat. Sulphuræ materiæ fuisse fulmina, faces & alios ignes divinos opinabantur veteres, quæ hinc *et d* sulphuri nomen. *o* Revocatus ab instituto Deorum portentis, fere firmato augurio. *p* A Diis missum, aut bonæ rei significativum. *q* Et inquit, jam jam, &c. *r* In me. *s* Familiam, genus. *t* Ascanium. *u* A vobis profectum. *v* Protectione, potestate. *x* A proposito meo. *y* Tecum. *z* Pater Anchises. *a* Quia vici-
nior erat. *b* Crepitus ab igne procedens. *c* Calores ex incendiis provenientes. *d* Quia jam cessisti, & ignis propinquat. *e* Sine ut imponaris. *f* Quocunque, id est, in quacunque partem aut eventum. *g* Nobis. *h* E longinquo, procul le-
quatur : ne ab hoste advertamur multi simul. *i* Observet. *k* Offenditur ab iis, qui
egressi sunt Trojâ. *l* Colliculus quidam. *m* Vel quia Cereris sana in recessibus lem-
per fundata ad memoriam derelictæ Cereris & Orbatæ filiâ rapta : vel, quia ara-
rum Dea, extra urbem posita : vel quia cultus jam desuetus per decennalem obli-
sionem. *n* Hunc tumulum & hoc templum. *o* Quæ arbor Diti sacra, & funebre
signum ad domus funestas, maximè nobilium apud Romanos, juxta aras & tem-
pla conseri solita. *p* Majorum nostrorum. *q* Observata & venerata. *r* Ex diversis
partibus sive itineribus. *s* Locum. *t* Quæ Æneæ Panthus occultaverat ante cœdem
factam per eum. *u* A cæde, aut funere venientibus nefas sacra adire, nisi fluvium
aquâ prius lotis ac purificatis. *v* Aquâ semper fluenti. Vide Macrob. Sar. l. 3.
cap. 1. *x* Lati humeri insternuntur mihi. *y* Quæ patri subjeci. Propert. l. 4. El. 1.
Cum pater in nati tremulus cervicem pendit, Et verita est humeros urere flammæ pro-
vide Ovid. 13. Met. *z* Desuper. *a* Tractus est illud ab antiquis Heroibus, qui
decoris & honoris gratiâ ad terrorem incutiendum ferarum pellibus, ac præcipue
leonum, tegi solebant. *b* Et suscipio patrem in humeros, super vestem & pelles
illam, & Meæ.

Da deinde auxilium pater, atque hæc « omina firma.
Vix ea fatus erat *b* lenior, *c* subitoque fragore
Intonuit *d* lævum, et de cœlo lapsa per umbras
« Stella *f* facem ducens multâ cum luce *g* cucurrit.
Illam, summa super labentem culmina *h* recti,
Cernimus *i* Idæâ claram se condere sylvâ,
Signantemque *k* vias : tum longo *l* limite *m* sulcus
Dat lucem, et læræ circum loca *n* sulfure fumant.
Hic vero *o* victus genitor se tollit ad auras,
Affaturque deos, et *p* sanctum sidus adorat :

q Jam jam nulla mora *r* est : sequor, et, quâ ducitis, adsum.

s Dii patrii servate *t* domum, servate *u* nepotem.

v Vestrum hoc augurium, vestroque in *w* numine Troja est.

x Cedo equidem, nec, nate, *y* tibi comes ire recusô.

Dixerat *z* ille, et jam per mœnia *a* clarior *b* ignis

Audirur, propiusque *c* aestus incendia volvunt.

d Ergo age, chare pater, cervici *e* imponere nostræ :

Ipse subibo humeris : nec me labor iste gravabit.

f Quo res cunque cadent, unum et commune periculum,

Una salus *g* ambobus erit : mihi parvus Iulus

Sit comes, et *h* longè *i* servet vestigia conjux.

Vos famuli, quæ dicam, animis advertite vestris.

Est *k* urbe egressis *l* tumultus, templumque vetustum

m Desertæ Cereris : *n* juxtaque antiqua *o* cupressus,

Religione *p* patrum multos *q* servata per annos.

Hanc *r* ex diverso *s* sedem veniemus in unam.

Tu genitor, cape *t* sacra manu, patriosque Penates.

u Me bello è tanto digressum et cæde recenti,

Attrectare nefas : donec me *w* flumine vivo

Abluero.

Hæc fatus, *x* latos humeros *y* subjectaque colla

Veste, *z* super fulvique insternor *a* pelle leonis,

b Succedoque oneri : *c* dextræ se parvus Iulus

Implicui

Implicuit,
« Ponè sub
Et me, quæ
Tela, neq;
Nunc om
« Suspendi
Iamque pr
Evahisse &
« Vitis adess
Prospiciens
« Ardentes
« Hic mihi no
« Coniulam
Dum sequ
« Hen ! mis
« Substitit;
Incertum
Nec prius a
« Quam « tu
Venimus :
Desiit, et
« Quem non
Aut quid m
« Ascanium,
Commende
« Ipse urbe
« Stat q casu
Per Trojam
« Principio
« Quâ gress
« Observata
Horror ubi
Inde « dom
Me refero :
« Licet ignis

atpote fulmin
quant. « Ferr
volunt. « Qui
« lesda carnis
« nios assignat
Theologi, ho
nitum, ament
luntate Deor
« Nisi in unib
« numine malè
ven. « Ad co
« Aliis. « Ill
aufugissemus.
« sæ coniugis.
« circumiectos
« teron, pro ci
« Placet & de
« ubi eriam.
« Per quam eg
face, nec ince
« cum eo veniss
« tum : sumptu

Implicuit, sequiturque a patrem non passibus a æquis.
 Ponè subit conjux. a ferimur per d opaca locorum: 725
 Et me, quem dudum non ulla injecta movebant
 Tela, neque adverso e glomerati ex agmine Graii;
 Nunc omnes terrent auræ, sonus f excitat omnis
 Suspendium, et pariter b comitique i onerique timentem.
 Jamque propinquabam portis, omnemque videbar 730
 Evasisse k viam: subito cum creber ad aures
 Visus adesse pedum l sonitus: m genitorque per umbram
 Prospiciens: nate, exclamat, fuge nate: n propinant:
 Ardentes clypeos atque æra p micantia cerno.
 Hic mihi nescio quod trepido q malè numen amicum 735
 Consultam eripuit r mentem. namque s avia cursu
 Dum sequor, et notâ excedo regione viarum:
 Heu! misero conjux t fatone erepta Creûsa
 Substitit, erravitne u viâ, seu lassâ x refedit,
 Incertum: nec post y oculis est reddita nostris. 740
 Nec prius amissam z respexi, a animumque b reflexi,
 Quam o tumulum antiquæ d Cereris, sedemque sacratam
 Venimus: hîc e demum collectis f omnibus g una
 Desiit, et h comites natumque virumque fessellit.
 Quem non i incusavi k amens hominumque deorumque?
 Aut quid m eversâ vidi l crudelius urbe? 746
 Ascantium, Anchisênque patrem, Teucrosque Penates
 Commendo sociis, et m curvâ valle recondo.
 Ipse urbem o repeto, et cingor fulgentibus armis.
 Stat q casus renovare omnes, omnemque reverti 750
 Per Trojam, et rursus caput objectare periclis.
 Principio muros, r obscuraque limina portæ,
 f Quâ gressum extuleram, repeto: et t vestigia retrò
 Observata sequor per noctem, et u lumine lustro.
 Horror ubique w animos, simul ipsa silentia terrent. 755
 Inde x domum si fortè pedem, si fortè y tulisset,
 Me refero: z irruerant Danaï, et a tectum omne tenebant.
 Illicet ignis e edax summa ad d fastigia vento

a Inæqualibus, quia longè brevioribus, sed pluribus: alioquin patrem dimississet. b A tergo sequitur. c Trahimur impetu horro-
 ris. d Opa-
 citatem: ut,
 clausa domo-
 rum, strata vi-
 arum, &c.
 e In formam
 glomeris cir-
 cum me col-
 lecti. Ducta
 Metaphora à
 glomere, in
 quo fila in
 globi speciem
 sunt collecta.
 f Ad fugam:
 vel ad horro-
 rem. g Dubi-
 um, perplex-
 um. Meta-
 phora. h Iu' o.
 i Patri. k Pe-
 riculosam.
 l Strepitus.
 m Anchises
 territus pa-
 venisque vide-
 tur sibi per i-
 maginationis
 umbram vide-
 re, quæ non
 sunt, certè,
 quæ cœco,

utpote fulminis afflatu, ventis, conspici nequaquam possent. n Hostes appropin-
 quant. o Ferreos candefactosque. p Resplendentia. Quidam hæc Æneæ verba esse
 volunt. q Quis Deus non satis favorabilis, iratus, inimicus. Ut suprâ: Et statò ma-
 lesia carinis. Genium malum intelligit. Prisci arbitrabantur, singulis binos ge-
 nios assignatos: quorum alter salutem, alter perniciem moliretur. Quos secuti
 Theologi, hominibus, recens natis, Angelum bonum & malum assignant. r Atto-
 nitum, amentem animum. s Loca inaccessa, ubi non erat via saltem trita. t Vo-
 luntate Deorum. u Mansit stans. w Per viam sibi incognitam. x Remansit sedens.
 y Nisi in unbris. Tantum enim umbram eius vidit. z Retrospectiendo percepi. a A
 numine malè amico. b Ab instituto currendi ad tumulum, ut patrem & filium sal-
 vem. c Ad colliculum. d Templum. e Tandem: quia ex diverso convenerant.
 f Aliis. g Illa sola. h Spem fessellit comitum, &c. quia, si adfuisset, omnes simul
 aufugissemus. i Criminatus sum. k Factus sine mente, propter impatientiam amissæ
 coniugis. l Tristius, Catul. Quid faciant hostes capta crudelius urbe? m Vel ob
 circumjectos montes: vel, ob vicina litora, quæ curva dicuntur. n Hysteron pro-
 teron, pro cingor armis, atque urbem repeto. o Quæsitum conjugem amissam.
 p Placet & decretum est mihi, velutque fixum in animo & immotum. q Quos pri-
 us obieram. r Per noctem occulta, nec omnibus nota. Al. obfessaque limina porta.
 s Per quam egressus fueram. t Meos. u Mea, id est, viam remetior. w Oculis, non
 facie, nec incendiî lumine circumspicio. x Meam. y Rediisset domum Creûsa. z Et
 cum eo venissem, irruerant, &c. a Totam meam domum occupant. b Illicò, sta-
 tim: sumptum à judiciis. c Consumens. d Culmina domus.

Evincunt domum b Fragor vehementer crepitat & exilit ad auras. c Pattiis Creūsæ. d Regiam. e Quia prius eam viderat. f Sc. in. g Amplis. h Loco immunitatem concedenti, à quo neminem ad supplicium abstrahere licebat, qui erat in tutela Junonis. Dictum *Asylum* dicitur quod ex-
id est, spolio
Prætor: vel,
id est, traho:
quod fugienti
illuc spolia
non detrahebantur. Est autem a, particula privativa: unde

Asylum est locus, à quo nemo extrahi aut rapi possit. In sacris literis. *urbes populi* fugi dicuntur Asyla, quæ Deus ipse constituit certis quibusdam casibus, atque his, qui delicta non voluntaria commiserant. Vide Deut. 4. 41, 42. i Prædatorum. l Lecti. l Amyntoris filius. m In hanc porticum & asylum Junonis. n Vox Pericli, quæ regiam pecuniam, thesaurum & divitias propriè significat. o Locis templi sacretioribus, & sacratiss, quæ nulli, præterquam summo sacerdoti, adire olim licebat. p Explicat, quæ Giza dixerit. q Pocula sacrificatoria, facta ex solido auro. r Captivorum. s Vestes & ornamenta simulachrorum. t In commune præda pollebat dividenda. Zeugma. u Captivi abducendi. v Clamare. x Tenebras. y Alludit ad ritus funebres prætorum: unde, Nequicquam ait se inclamasse uxorem de qua jam conclamationem esse crederet. z Querenti eam. a Modo aut mensurâ. b Infelicitas mihi ereptum. c Imago ejus erat major, quam ea esset, quam noram, id est, quæ major, quàm ea ipsa, cujus imago erat. d Stupore adeo lapsus est in quantitate syllabæ, cui corripiendæ Grammatici Systolen adhibent. e Capilli. f Adhæsit, id est, non potui loqui. Ter. in Eun. *Lingua hæret meum*. g Creûsa aut imago ejus visa est, coepit. h Magno & inutili, vehementi. Sic Ecl. 9. *Infanti perierit sensus*. i *ore fluxus*. Suprà de Chorcebo, infans *Cassandra incensus amore*. j Delectat se indulgenter operam dare. k Marite. l Nutu & voluntate Deorum. m Sociam itineris tui vi & clam portari. n Jovis periphrasis. o Sc. restant. p Amplum mare navigandum est. Metaphora ab agris. q Italicam. x Thulcus: Namque Lydi, Thyrenio duce, in hac Italia parte conleferant: ubi *Lydia quondam Gens bello præclara, post insedis Heirusæ*. l. 8. & 10. f Pinguin, tertiâ. i Fluxu, impetu aquarum. n Tiberis. Syncope, Albula initio dictus: verum quod in traiectu ejus, Tiberinus, Albanorum rex, submersus sit, Tiberis nomen sortitus est: labitur ex Apennino monte. v Ad Tiberim in Italiâ. x Consolatur à spe commodorum & suavitatis. y Lavinia Latini regis filia. z Quas effundis super me Creûsa tibi dilecta. a Depelle igitur. b Neque enim in manus hostium Græcorum veni inter captivos abducendas. c Thessalorum illorum. d Sociorum Perrii. Has duas nationes pro Græciâ posuit. Vide suprà. e At contra Hecuba modo regia conjux, Regia dicta, rens, *Asia florentis imago*, se Penelope servitum ituram conqueritur apud Ovid. 13. Met. modo maxima rerum, &c. f Ego Dardani neptis, & ab illo incluto viro, Jovis filio, oriunda. Pathos à conditione. g De Creûsa memoriæ proditum est, à Deum matre & Venere Græcis præreptum esse, & vindictam in libertatem. Alii putant, Virgilium hîc innuere, Creûsam esse mortuam, & sepultam tellure detineri; Terram, communem omnium parentem *Matrem Deum* vocans. h In his re-

gionibus
Volvitur, a exuperant flammæ, b furit æstus ad auras. Procead ad c Priami d sedes, arcemque e reviso. Et jam f porticibus q vacuis, Junonis b asylo, i Custodes l lecti l Phœnix et dirus Ulysses Prædam asservabant: n huc undique Troia n gaza Incensis erepta o adytis, p mensæque decorum, q Cratereſque auro solidi, r captivaque s vestis t Congeritur: u pueri et pavidæ longo ordine matres Stant circum. Ausus quinetiam v voces jactare per x umbram Implevi clamore vias: mœstusque Creûsam Nequicquam ingeminans, y iterumque iterumque vocavi. z Querenti, et tectis urbis sine a sine furenti, b Infelix simulacrum atque ipsius umbra Creûsæ Visa mihi ante oculos, et c notâ major imago. Obsupui, d steteruntque e comæ, et vox faucibus f hæsit. Tum sic g affari, et curas his demere dictis: Quid tantum h infans i juvat indulgere dolori, O dulcis k conjux? non hæc sine l numine divum Eveniunt: nec te m comitem asportare Creûsam Fas, aut ille finit n superi regnator Olympi. Longa tibi o exilia, et p vastum maris æquor arandum. q Ad terram q Hesperiam venies, ubi r Lydius arva Inter s opima virum leni fuit i agmine n Tybris. v Illic x res lætæ, regnumque, et y regia conjux Parta tibi: lacrymas z dilectæ a pelle Creûsæ. b Non ego c Myrmidonum sedes d Dolopumve superbas Aspiciam, e aut Graiis servitum matribus ibo, f Dardanis, et divæ Veneris nurus. g Sed me magna deum genitrix h his detinet oris.

Jamque v
Hæc ubi d
Dicere des
Ter cona
Ter i frust
i Par levit
Sic demu
Aque p hi
Jovenio ac
Collectam
Undique c
In quascun
x Jamque
i Ducebatq
Lumina po
i Cessi, et
terat. g Eju
as. i Similis
m arillam
reconditos.
Phrygio cred
mi. n Per p
ex opinione
natur itella n
solem præce
dedi fatiſ, p
quam Græco
tionem patriſ

P.

Æ

Eversâ Tro
gilique su
classe, primu
lamenta pon
tis, Delum p
nam gentis s
petendam did
Cretam conte
pavissimâ pe
nitiâ Cretâ
ad Strophades
um delatus, i
præterveſtus,
lio parebat, c
ferat. Helenu
nere complec
tertiorem faci
liz oram præ
adiacet, appel
deſertum, sup
tate, inde anc
Charibdis &
cumveſtus, ta
tum longæ na
Italiam petito
eſcitur: quan
Postquam
c Immer
rum in Phry
Troa. i Pro
i Placida. Sic
i cineres co

Jamque vale, et a nati serva communis amorem.
 Hæc ubi dicta b dedit, c lacrymantem et multa volentem
 Dicere deseruit, d tenuisque recessit in auras. 791
 Ter conatus sibi g collo dare brachia b circum;
 Ter frustra comprehensa k manus effugit imago,
 Parlevis ventis, m volucrique similima somno.
 Sic demum o socios consumptâ nocte reviso. 795
 Atque hic ingentem comitum q affluxisse novorum
 Jovenio admirans r numerum: s matresque, virosque,
 Collectam t exilio pubem, miserabile vulgus:
 Undique convenere, animis opibusque u parati,
 In quasunque velim w pelago deducere terras. 800
 Jamque y jugis summæ z surgebat Lucifer a Idæ,
 Ducebatque diem: Danaïque obsessâ tenebant
 Lumina portarum: nec spes c opis ulla dabatur.
 Cessi, et e sublato f montem genitore petivi.

a Iuli Asca-
 nii. b Creusa.
 c Me. d Vix
 palpabiles.
 e Τρις μὲν
 ἑπορεύθην,
 ἐλθεῖν τὰ με-
 θυμένα.
 f Τρις δὲ μοῖ-
 ἐν χεῖράν,
 σκῆν ἐκλον,
 η ὃ οὐραίοι
 ἔπλυντο.
 Odyss. II.
 f Eo tempo-
 re, quo ausu-

berat. g Eius. h Per circuitum complectendo ea. i Quia contineri nequibat. k Me-
 as. l Similis. m Citò avolanti phantasmati. n Id est, certior factus, quia conju-
 gis amissam recuperare non poteram. o Quos in monte Idâ dereliquerat in valle
 reconditos. p Ubi meos reliqueram. q In morem fluxuum advenisse. r Si Dareti
 Phrygio credimus, 3400. s Matronas. t Ad exilium necum obeundum. u Sc. se-
 pi. w Per pelagus. x Auroræ descriptio. y Super verticem. Sol & stellæ Poëtis,
 ex opinione & sensu vulgi dicuntur montes prospicere & ex pelago oriri. z Ori-
 eatur stella matutina lucem ferens. a Montes sylvestri in Phrygiâ. b Ferebat: quia
 solem præcedens nunciat esse diem. c Servandæ aut recuperandæ urbis. d Locum
 dedi satis, per Laocoontis exitum, per diligentiam matris, quæ mihi Deos potius,
 quam Græcos, inimicos ostendit, per incendium ex filii mei vertice, per horta-
 tionem patris, & religiosas voces uxoris. e Humeris meis. f Idam.

P. VIRGILII MARONIS

ÆNEIDOS

LIBER III.

ARGUMENTUM.

Æversâ Troiâ, Æneas, collectis suorum reliquiis, quæ cædi flam-
 mique supererant, paratâque apud Antandrum viginti navium
 classe, primum in Thraciam desertur: ubi cum futuræ urbis fun-
 damenta poneret, territus Polydori, à Polymnestore cæsi, prodi-
 tis, Delum petit. Consultoque ibi Apollinis oraculo, cum anti-
 quam gentis suæ matrem, hoc est, primam originis suæ terram re-
 petendam didicisset, falsâ Anchisæ patris interpretatione adductus.
 Cretam contendit. Verum cum ibi quoque, positis iam mœnibus,
 pavissimâ peste exagitaretur, in somnis monitus à Diis Penatibus,
 relicta Cretâ Italiam petit. Ibi subito abortâ tempestate primum
 ad Strophades insulas appulsus, ab Harpyis infestatur: mox Acti-
 um delatus, in honorem Apollinis ludos celebrat. Inde Corcyram
 prætervectus, Epirum tenet: quæ id temporis Heleno Priami fi-
 lio parebat, cui post Pyrrhi cædem Andromache in conjugium ces-
 serat. Helenus Æneam hospitio exceperit, omnique humanitatis ge-
 nere completitur, imminentiumque terrâ marique periculorum
 certiorum facit. Æneas, relicta Epiro, Tarentum, primamque Ita-
 liæ oram prætervectus, ad eam Siciliæ partem, quæ Ætnæ monti
 adjacet, appellitur. Ibi Achemenidem ab Ulyssæ in Cyclopiis antro
 desertum, supplicem recipit, edoctusque ab eo de Cyclopium feri-
 tate, inde anchoras solvit: memorque præceptorum Heleni, vitatis
 Charybdis & Scyllæ periculis, Siciliæ litora longo circuitu cir-
 cumvectus, tandem Drepanum advehitur, ubi Anchises tum senio,
 tum longæ navigationis jactatione fatigatus satis concessit. Inde
 Italiam petiturus, immissa ab Æolo subita tempestate, in Africam
 ejicitur: quam partem libro primo exsequitur.

Postquam a res Asiæ Priamique evertere b gentem
 c immeritam d visum superis, e ceciditque f superbum
 num in Phrygia minore, quæ in Asia, Columnen everfus occidit Pollentis Asie Sen-
 troa. b Progeniem & domum. c Invidiosè in Deos & fata causam excidii rejicit.
 d Placuit. Sic loquebantur veteres in rebus parum secundis. Lib. 2. Diis aliter visum.
 e In cineres conruit. f Magnificè & superbe exstructum, nobile.

a Imperium
 Trojanum
 florentissi-

a Illium.

■ Præcipuum oppidum in Troja. *b* De terra adhuc fumat. Nam, cum excidium, cædes & incendium cito desierint, fumus diutius perseveravit. ■ A Neptuno mœnibus cincta & fabricata. Ovid. 11. Met. *d* In quibus exules degamus. ■ Ab incolis desertas adeoque vacuas: *vel*, à Dardano quondam derelictas Italas sc. ut Thraciam, Siciliam,

Cretam, &c. *f* Ad quærendum impellimur. Græcismus. ἀγομενα ζήτην. *l* Imperiis, fatis, oraculis, prodigiis Deorum: ut quæ per crimem flagrantem Iuli, & per stellam, quæ tacem ducebat, protendebantur: item per monita Hectoris & Creusæ. 1. 2. *b* Collectionem navium. *i* Oppido ad radicem montis, in quo Paris inter Deas iudicabat: montes autem Idæ numerant. 4. Phalacran, Lecto, Pergamon, Gargaron. *k* Quia etiam Ida in Creta est, sed classem parabat inter Antandrum & Idam montem. *l* Cum mole & difficultate paramus. *m* Avehant nos. ■ Subducere classem, & finire errorem. ■ Congregamus. *p* Quorum in 1. meminit, Ilioneum, Cloanthum, Sergestum, Gyan, Leucapin, Achaten, atque alios, *q* Vana temperies. Ab opportuna anni parte. *r* Secundum fata & arbitrium Deorum, ut ut fata indicabant. *s* Pathos à loco. *t* Ecce, inquit Macrobi. 1. 5. c. 1. *pancissimè verbis maximam civitatem hausit Venit summa dies*, &c. ■ Arabiles fc. quia iam igitur omnis exederat. *w* Pathos à statu & conditione. ■ Mare. *y* De Penatibus 1. 1. & alibi. *z* Diis majorum gentium, qui publicè celebrantur, & quorum maximum imperium ac nomen erat: qui sunt Jupiter, Neptunus, Apollo, &c. Ennio disticho inclusi. Vide Macrobi. 1. 3. c. 4. ■ Thracia sc. quam describit ab habitatoribus, militari laude, prisca gentis regibus & regni usu. Docet quomodo coactus sit diversâ quærere exilia. *b* A Trojâ. *c* In valde amplis campis. *d* Subigitur ab agricolis. *e* Bellicosa: unde Marti patria assignatur. *f* Quam terram Thracæ affluendo labore exercent. *g* Severo, bellicoso, strenuo: vites enim omnes succidi iussit, exofus Thracum ebrietatem. *h* Gubernata. *i* Thracum rege. Non ergo intelligit hic Lycurgum, sanctissimum illum Lacedæmoniensem legislatorem, sed Dryanum filium, & Trojanorum, qui iure hospitalitatis olim à Thracibus accipiebantur, & eos vicissim accipiebant. *l* Confoederati & amici. *m* Sc. prospera, id est, dum fortunati fuimus. *n* In hanc terram, id est, Thraciam. *o* Sc. in. *p* Æni oppidi. *q* Statuo. *r* Non faventibus. *s* Fuit appellata hæc urbs ab Æneæ nomine Ænos, & populi Æneadæ. *t* Voco populos illius civitatis Æneadas. *u* Sacrificia. *w* Veneri, matri meæ, Dionis ex Jove filiz, quæ una Nympharum Tethyos & Oceani fuisse dicitur. *x* Offerebam. *y* Auxiliatoribus, aut faventibus, inchoatis operibus. Hinc *auspicari*, est bonis auspiciis feliciterque inchoare: ducta Metaphora ab auspiciis. *z* Coelesti, supremo. *a* Nitidum, utpotè pinguem & saginatum: *vel*, candidum, ex religione, quia Diis superis candidæ offerebantur victimæ, Diis inferis nigra. *b* Coelicolarum. Syncope. *c* Jovi. *d* Sacrificium non litans, itaque secutum. *e* *videndum dictum*, & *visu miserabile mensurum*. Nam Jovi nusquam, sed vel Apollini, aut Neptuno, aut Marti, taurus sacrificabatur. Committitur ergo res non ignorantiâ; sed ut monstro locum faceret secuturo; ut docet Macrobi. 1. 3. c. 10. Alii tamen tantum ritè Jovi immolari tradunt. *e* Commemorat occasionem insecuti prodigii. *f* Prope eum locum. *g* Et collis & sepulchrum. *h* In quo tumultu summo, id est, in cuius vertice erat virgarum pullulantium densitas corni arboris. *i* Densitas virgultorum, unde faciliè hastilia fierent, inculta, & aspera, *k* *vel* myrtus *baldis*

a Illium, et omnis *b* humo sumat *c* Neptunia Troja; Diverſa *d* exilia, et *e* desertas *f* quærere terras *g* Auguriis *h* agimur divinum: *h* classemque sub ipsâ *i* Antandro, et *k* Phrygiâ *l* molimur montibus Idæ; (Incerti quò fata *m* ferant, ubi *n* sistere detur) *o* Contrahimusque *p* viros. vix *q* prima inceperat *q* festas, Et pater Anchiles dare *r* fatis vela jubebat. Litora tum *s* patriæ lacrymans, portusque relinquo, *t* Et *u* campos ubi Troja fuit: feror *w* exul in *x* altum, Cum lociis, natoque, *y* Penatibus, et *z* magnis diis. *a* Terra *b* procul *c* vastis *d* colitur *e* Mavortia campis, *f* Thracæ arant, *g* acri quondam *h* regnata *i* Lycurgo: Hospitium antiquum *k* Trojæ, *l* sociique Penates, *m* Dum fortuna *m* fuit; feror *n* huc, et *o* litore curvo *p* Mœnia prima *q* loco, fatis ingressus *r* iniquis: Æneadique meo *s* nomen de nomine *t* fingo. *u* Sacra *w* Dionææ matri, divisque *x* ferebam *y* Auspiciis cœptorum operum: *z* superoque *a* nitentem *b* Coelicolum *c* regi mactabam in litore *d* taurum. *e* Fortè fuit *f* juxta *g* tumulus, *h* quo cornea summo Virgulta, et densis *i* hastilibus horrida *k* myrtus.

■ Accessi, Conarus, Horrena Nam, q. Vellitur, Et terram Membra l. Rursus et l. Insequor Ater et a. Multa w ni. Gradivum. Rite fecu. Tertia fec. Aggredior. Eloquar, a. Audietur r. Quid misè. Parce pia. Externum. Hen! fuge. Nam q. Poly. Telorum u. Tum vero. Obstupui. Hunc Poly. Infelix Pr. Threicio n. Dardaniæ, ille, i. ut o. Res Agam.

gelatus. ■ Co. flexibile. ■ In. Agitans. ■ forte ipsarum. bellicosum. A. verò desunt, q. Getæ. ■ Ut p. mēso exterrī modo agnoverat. ■ Tertium. uenolo esse sc. factō jam tra. fontes. ■ Sed. ■ In quibus in. ■ Filius Priam. cornea myrtea. Allusumqde v. radice acta, in. ■ Reviruit in. ceram reddent. ■ Adhæsit. T. occasionem pr. & Ovid. 13. & hostibus innot. tati: cui Ilion. Troiani quod. hinc nisi prami. quo inceperat. quon. ■ Ab eis. torum Græcor.

Accessi, viridemque ab humo convellere * sylvam
 Conatus, ramis b tenerem ut frondentibus aras ;
 Horrendum et dictu video mirabile d monstrum.
 Nam, quæ prima e solo ruptis radicibus * arbor
 Vellitur, f huic g atro b liquuntur sanguine guttæ,
 Et terram i tabo maculant. mihi k frigidus horror
 Membra l quatit, m gelidusque n coit formidine o sanguis.
 Rursus et p alterius q lentum convellere vimen
 Insequor, et causâs penitus f tentare t latentis :
 Ater et u alterius sequitur de cortice sanguis.
 Multa v niovens animo nymphas x venerabar agrestes,
 Gradivumque patrem, z Geticis qui præsidet arvis, 35
 Ritè secundarent visus, b omenque levarent.
 Tercia sed postquam majore * hastilia d nixu
 Aggredior, genibusque e adversæ obluor arenæ :
 Eloquar, an sileam ? gemitus f lacrymabilis imo
 Auditur tumulo, et vox b reddita fertur ad aures : 40
 Quid miserum, Aenea, laceras ? jam parce sepulto,
 k Parce pias scelerare manus : non me tibi Troja
 Externum m tulit : haud cruor hic de stipite n manat.
 Heu ! fuge o crudeles terras, fuge litus p avarum.
 Nam q Polydorus ego : hic r confixum f ferrea t texit 45
 Telorum u seges, et w jaculis increvit acutis.
 Tum vero x ancipiti mentem formidine pressus
 Obstupui, z steteruntque comæ, et vox faucibus a hæsit.
 Hunc Polydorum auri quondam cum pondere magno
 Infelix Priamus d furtim mandarât alendum 50
 Threicio regi : f cum jam diffideret g armis
 Dardanæ, cingique urbem obsidione videret.
 Ille, i ut opes fractæ Teucrum, et fortuna k recessit ;
 Res Agamemnonias m victriciaque arma secutus,
 gelatus. n Concreviscit et constringitur præ timore. o Meus. p Arboris. q Molle &
 flexibile. r Insequenter conor. s Tentando scrutari. t Mihi ignoras. u Virgulti.
 v Agitans. w Hæmadryades, arborum præfides & inquilinas nativas : veritus ne
 forte ipsarum sanguinem eliciissem. x Martem, Thraciæ præsidem & Deum,
 bellicosum. Aliis gradiendo dictum esse, quod sc. gradatim in bellum vadatur. Nec
 verò desunt, qui a τὸν τὴν ἀρσάειν, id est, a vibrando deducant : quod hastæ
 in bello vibrantur, torqueanturque. z Thraciæ arvis, cuius partem olim tenuerunt
 Getæ. a Ut prosperas facerent visiones & prodigium illud. Liv. l. 1. Hoc velut do-
 mesticæ exercitus visu. b Portentum illud leve ac bonum facerent. c Docet, quo-
 modo agnovit Polydorum illic sepultum, postquam à Polymnestore occisus fue-
 rat. * Tertium virgultum. d Conatu evellendi. e Incumbo terræ, quæ in litore
 arenoso esse solet, mihi oppositæ. f Quasi à lachrymante edius. g A me. h Data,
 facta jam transitu. i Loquitur umbra Polydori. k Cave polluere manus tuas in-
 sonantes. l Sed civem propinquum, affinem. m Produxit, educavit. n Distillat.
 o In quibus impium facinus commissum est. p In quo avarus rex imperium tener.
 q Filius Priami, quem nostri esse creditur Polymnestori. r Confossum, f Jacula
 comea myrteaque ferro armata, quæ è sepulchro enata constituunt hoc virgultum.
 s Allusumque volunt ad hastam à Romulo ex Aventino in palatium iactam, quæ,
 radice acta, in arborem excrevit. t Sepelivit & occultavit. u Multitudo, copia.
 w Revivuit in hastilia illa acuta, quæ avellis. x Me ancipitem & dubium, quid fa-
 cerem reddente. y Idem habetur versus sub fine sec. lib. z Obruerunt capilli.
 a Adhæsit. Ter. Eun. Lingua hæret metu. b Digreditur à cœptâ narratione, per
 occasionem prodigii ostentati, in historiam Polydori. Adi Euripidis Hecubam,
 & Ovid. 13. & Dictyn Cret. c Propter casum, qui post evenit. d Secretò, ne res
 hostibus innotesceret, & puer ad cædem deposceretur. e Thraciæ regi Polymnes-
 tori : cui Ilione, maxima natarum Priamis nupserat. f In spem restaurandi regni
 Troiani quod ipse Priamus in se redempto expertus fuerat. Consilium sapientis, sœ-
 claria nisi præmia magnas Adjecisset opes. 13. Met. Ovid. g Potentis Trojæ, id est,
 cum incepisset desperare de salute Trojanorum & Trojæ. h Polymnestor. i Post-
 quam. k Ab eis. l Partes Agamemnonis, imperatoris exercitus Græcorum. m Vic-
 torum Græcorum.

* Tumulum.
 * Frondes,
 frutices virga-
 tum, seu den-
 ta illa hastilia
 virentia. d A
 causa finali.
 Solenne enim
 priscis erat,
 aras frondi-
 bus vestire ac
 ornare. e Ma-
 ximè admi-
 randum, &
 stupendum.
 d Nam cum
 ramos evele-
 ret, effluxit
 sanguis, quod
 monstri simi-
 le erat. e Ter-
 ra, in quâ su-
 stentabatur.
 f Arbori. g Atri
 sanguinis. De-
 fluunt. i San-
 guine atro &
 corrupto con-
 taminant. Li-
 cret. l. 3. Et
 terram con-
 spergere tabo,
 k Me frigidum-
 faciens. Me-
 tonym.
 l Concutit &
 tremere facit.
 m Quasi con-

a Jus hospita-
 le & socia
 foedera vio-
 lat. b Caput
 Polydori am-
 putat. c Depo-
 sito cum Po-
 lydoro. d Ad
 quid, id est,
 ad omne ne-
 fas. * Epi-
 phonema per
 interrogatio-
 nem prola-
 tum, ut auge-
 atur indigna-
 tio. Sal, Cat.
 Namque ava-
 ritia fidem,
 probitatem
 ceterasque bo-
 nas artes sub-
 vertit: pro his
 superbiam,
 crudelitatem,
 Deos negligere,
 omnia venalia
 habere edocu-
 it: Vide Ho-
 rat. Od. 16.
 l. 3, e Exse-
 cranda cupi-
 do. Virg. sa-
 cras depellere
 sadas. f Redit à digressionem ad omis-
 sam narrationem. g Primores & principes.
 h Et præcipuè. i Portenta. k In consultationem porto, propono. l Quid facie-
 dum sentiant. m Uniformis. n Erat. o Scelere tanto polluta. p Ut excederemus
 q Violatum tali cæde. r Classes ventis. Hypallage. s Ab integro facinus erranti-
 bus Polydori Manibus sepulchrum, aut officium funebre, quod prætermisissimè erat.
 t Magna moles terræ accumulatur & apportatur ad tumulum extruendum. u Po-
 sitæ, erectæ sunt Diis inferis. w Sertis. x Tristi, funebri, & ob id ingrata: quæ
 pro funebri signo ante domos funestas poni consuevit. y In circuitu. z Mulieres
 Trojanæ stant habentes crinem passum & sparsum per colla. a Patriæ, aut exa-
 quiarum. b Inferimus in tumulum pocula in morem navium, id est, cymbarum fa-
 cta, abundè repleta lacte recens mulsio. cymbia autem diminutivè dicta sunt à Cy-
 ba, quod navigii genus est. Vide Macrob. Sat. l. 5. c. 21. e Ex sacrificio collecti.
 d Pocula patentia orificio amplo. e Polydori. f Consepelimus. g Ultimum vale-
 ret conclamamus. h Deinde, postquam officium funebre peregrimus. i Confidenti-
 ratio est facta pelago, id est, ubi primum satis potuimus confidere pelago, & citra
 periculum vela dare. k Tranquilla. l Leniter flans. m Cum crepitu ad navigan-
 dum hortatur. n Quilibet ventus. o Deorsum ducunt à littore, quo eas subduce-
 rant. Huius enim contrarium est, subducere; ut l. 1. Urbem quam statum, vestra est,
 subducite puppes. p Porro avehimur. q Videntur navigantibus recedere, cum ipsi
 recedant. Oculis quippè nos quiescere iudicans, mortui conspecto quasi semet-
 tractans, terram retrò tendere opinatur. r Delos ins., dicta prius Ortygia. s Do-
 di. t Æges urbs erat Eubœæ, ubi templum Neptuni Ægei: unde & nomen mari
 Ægeio: quod tamen alii à scopulo αἶψα referente dictum autumnant: alii à
 fluctibus protervis & αἶψα more insultantibus. u In matrem, quam ultia est
 Pythone interempto, & in patriam Delon, quam prius fluctuantem vado alligavi
 ac fixit. w Apollo, κλυτοτόζῃ, ἀγρυγοτιζῃ. Vide Macrob. l. 6. c. 4.
 x Vagantem & fluctuantem. y Insula, quæ Ovid. 7. Met. humilis, sed in qua moni-
 cellus Dimastus. z Insula in mari Ægeio: in qua mures ferrum arrodunt. a Col-
 ligavit. b Eam immobilem & quietam, vadoque fixam habitari. c Nihil curare
 ventos, unde prius agitabatur. d In hanc terram Delon nunc ita firmata ac stabili-
 tem, ut nullis tempestatibus sede suâ dimoveri possit. e Navibus. f Qui cum tri-
 mavit. g Delon. h Filius Apollinis ex Staphyli filia, quam regno & sacerdotio
 Deli pater honoravit. Quin & olim apud varias gentes ipsi Reges atque Impera-
 tores, iidem Sacerdotes erant & Pontifices. i Quia Sacerdos. k Cinctus. l Quia
 rex.

a Fas omne abrumpit, b Polydorum obruncat, et c auro
 Vi poritur. d * Quid non mortalia pectora cogis
 Auri e sacra fames? f postquam pavor ossa reliquit, -
 Delectos populi ad g proceres, h primumque parentem,
 i Monstra deum & refero; et l quæ sit sententia, posco. 19
 Omnibus m idem n animus, o sceleratâ p excedere terrâ,
 Linquere q pollutum hospitium, et dare r classibus Au-
 stros.
 Ergo f instauramus Polydoro funus, et ingens
 t Aggeritur tumulo tellus: u stant Manibus aræ,
 Cœruleis mœstæ w vittis x atrâque cupressô:
 Et y circum x Iliades crinem a de more solutæ.
 b Inferimus tepido spumantia cymbia lacte,
 Sanguinis et c sacri d pateras: e animamque f sepulcro
 Cordimus, et magnâ g supremum voce ciemus.
 h Inde ubi prima i fides pelago, k placataque venri
 Dant maria, et l lenis m crepitans vocat n auster in altum;
 o Deducunt socii naves, et litora complent.
 p Provehimur portu, q terræque urbeisque recedunt.
 Sacra mari colitur medio gratissima r tellus
 s Nereidum matri et Neptuno t f gæo:
 Quam u pius w Arcitenens oras et litora circum
 x Errantem, y Mycone celsâ z Gyaroque a revinxit;
 b Immotatque coli dedit, et c contemnere ventos.
 d Huc ferat: hæc tessos tuto placidissima portu
 Accipit: e egressi veneramur f Apollinis g urbem.
 Rex h Anius, rex idem hominum Phœbique sacerdos,
 i Vittis et sacra k redimitus tempora l lauro,

84

20

95

105

a Nobis, & I-
terum novit.
Agnosco enim
& cognosco ita
à plerisque di-
stinguuntur,
ut agnoscere
dicatur olim
notus; cognos-
cere, prius in-
cognitos.
c Summ.
d Hospitali-
tatis iure.
e Regia. sc.
id est, regiam
ipsam intra-
mus. f Tem-
plum Delphi-
cum.
g Ubi
templum
Delphi-
cum
aliaque
in Græcia in-
cendiis, præ-
donibus, ac
petræ motibus
diruta essent,
Delictum in-
tactum

temper manebat eodem saxo. Macrobr. 3. . 6. c Sat. h Et dico sc. ostende nobis habitationem nobis debitam & perpetuam, in qua permanere possimus. Apollo, cui templum fuerat huc usque in Thymbraeo campo propè Troiam. *κΝομῶν* Propagationem generis. *π* Perduraturam. *•* Nos, qui sumus secunda *κ*ρῶνία, id est, tutamina Trojae. *•* Cruclis, *ρ* Apollo. *•* *ο* Oraculum, aut aliud evidens signum, quo certi sumus, quò eundem sit. *•* Illabendo significa, ita ut credere & intelligere valeamus. *•* Docet, quod subsecutum sit oraculum, &c. *•* Templi Apollinis, id est, quæ in tutela ejus est, eò quod Daphne puella, ab eo adamata, in laurum conversa fingitur. *•* Secretioribus penetrabilibus; quæ adire non licet, apertis. *•* Locus secretior, corio Pythonis tectus, undè responsa edebantur. *•* Humiliter. *•* Ut ab adytis perfectè vocem acciperemus. *•* Audimus vocem dicentem, *•* A Dardano oriundi, qui et ipse ortum habuit ex Italia: quam vel hinc credere voluit Oraculum ab illis repetendum. *•* Variis laboribus exerciti, fortis. *•* Italia. *•* Læta fecunditate. *•* Redeuntes. *•* Terram patriam, id est, Italiam: sed non intellexerunt hoc Troiani. Allusum simul ad historiam Bruti & Tarquini-um Liv. 1. qui cum Oraculum Delphici Apollinis peterent, responsum est, ejus imperium fore, qui primus matrem revertis osculatur, Quod solus Brutus agnos- cens, de navi egressus, simulans casum, osculatus est terram: undè & positus imperio est. *•* h Ovid. 13. Met. super eadem re: *Cumque die surgant, ademptum o-mnia Phæbi, Qui potere antiquam matrem, cognataque iussit Litora.* *•* In Italia. *•* Trojae posteri. *•* Orbi terrarum: Imperium Romanum innuit. *•* *Και ὅτι οὐρανὸν, ἔσθ' ὅτι καὶ τὸν γένοντα.* Iliad. 20. *•* Omnes in infinitum succe- dentes. *•* Troiani. *•* Ad quæ. *•* Apollo. *•* Anchises. *•* Animo agitans testimonia: quæ nos admonere possent majorem nostrorum, undè originem traximus. *•* Monu- menta dicta videntur à monendo & esse æ omnia, quæcunque vel defuncti causâ celebrantur, vel ad memoriam alicuius ut nos illius adimoneant, ut sepulchra, sta- tuæ, libri, & similia. *•* Undè requiem vicinam sperare potestis. *•* In qua magnus Iupiter natus dicitur. *•* In mari mediterraneo. *•* A quo is, quem in Phrygia fuisse legimus, nomen accepit. *•* Primæ origi- nis nostri generis. *•* *Κνωβὸν* proprie lectu- bili sunt, in quibus infantes ponuntur. Hinc per Metaphoram pro primordiis & origine alicuius sumitur, ut hoc loco. *•* *Κρητὴν Ἰστῶν* Cretam. Ariadne Theseo tradidit. *•* *Κρητὴν Ἰστῶν* Cretam, centum digesta per urbes Aspicim, puero cognita ter- ra Jovis. *•* Cretenses. *•* Fertilissima. Referunt ad illa oraculi: eadem vos ubere lasso accipiet reduces. *•* De qua Insula primus autor generis nostri, *•* Ut decet.

*a Phrygias, à Rhæto, Trojæ promontorio. b Primus, Fal-litur autem in ea re Anchi-ses, quia ante Teucrum vene-rat Darda-nus. c Elegit Teucer: ut l. 1. Pars optare locum testis. d Ad regiam exstruendam. e Oppidum præcipuum Trojæ. f Tro-ianæ. g Erech-tæ erant. h Incolæ. i Ex hac insu-la, vel, à Teucro indu-ctus cultus matris Deo-rum Cybeles; cymbala, quæ à Corybanti-bus pullantur, & quibus Jo-vis nascentis vagitus cela-batur. Idæ nomen & religio: silentium in sacris: Dea Turris geræque urbes, hujus-que ad frana leones: ut 10. l. 1. Æn. & Exornatrix regionis nostræ. l Cœpta sunt sa-crificiis aut rebus sacris agendis, quæ nefas erat notificare. m Ex imitatione hu-jus gentis tractus est mos, ut currus Cybeles à leonibus traheretur. Alludit ad fa-bulam Hippomenis & Atlantæ, quos Cybele in leones vertit, currumque suum subire coëgit: de qua Ovid. Met. 10. n Navigemus in Cretam. o Propitios nobis reddamus Deos ventorum sacrificio factis. p Cretam: cuius urbes insignes Gor-tyne, Cydon, Gnoſſus, Synecd. q A Delo. r Spatio. s Dummodò cœlum, aura, & venti nobis auxilio sint & saveant. t Tertius dies. u Docet sacrificio peracto in Cretam profectos, & illinc pestilentia rursus pulsos. w Anchises. x Diis debitos. y Ad aras. z His enim duobus tantum. & Marti, tauro sacrum fiebat. a Quia in-faustus est Deus. b Tempestati, pro Deo consecratæ à Romanis. Cicero 3. de Natura Deorum. c Species pro genere. d Velociter circumfertur. e Regno à suis, pulsus, quod à Trojâ redeunti sibi filium gratulatum progressum immolare para-bat; ex voto, oblaturum se quod primum occurreret. f Excessisse. g Deucalionis filium. h A duce. i Cretenses. k Paratas esse. l A duce profugo. m Deli, ita ap-pellatæ ab ea Ortygia, quæ in Ætolia est. Alii à coturnicibus, quæ *ortyges*, & ibi frequentes. n Et celerrimè navigamus per pelagus. o Bacchi Orgiis celebra-tam: ut 2. Georg. *Virginibus bacchata Lacanis Taygeta*. Al. *Bacchatam*, id est, vir-tutibus constanti. p In montibus. q Insulam. r A pabulo, quo abundat: vel, à marmore viridi insignem maris Ægæi insulam. s Niveo marmore nobilem. t Undè & *σπορὰδες* dictæ hæ insulæ: & *fræta hac terris confra*. Præferunt alii*

lectionem *concita*, id est, æstu scil. crebro & reciprocis undis commota. u Agg-um. w Insulas in circuitu in morem Cycladis vestis, & circa Delon in orbem fi-ras. x Insulis toto mari sparsis, & quasi disseminatis. y Præternavigamus, præter-vehimur. z Nautarum hortantium se invicem, *κίλευσμα*. a Quia cum secundo uterentur vento, certatim incumbabant veloci navigationi. b Majores nostros. c Flans à posteriori parte navis, & ita à tergo. d Nos proficiscentes. e Post lon-ga desideria, vel post bidui navigationem. f Undè antiquum originem traximus. g Populorum in Cretâ, qui primi cultores ejus fuerunt. h Infrâ: Ignarique via *Oplopus* allabimur oris. i Cum mole exstruo. k Urbem sc. Pergamum inter Cretæ urbes agnoscunt Geographi vet. l Urbis. m Sacrificia celebrare: vel domos pri-vatas exstruere, & arcem juxta in editiore loco defensionem, vel, tecta arci im-po-nere, per Hypallagen.

Teucus a Rhœteas b primum est adveſtus in oras, c Optavitque locum d regno: nondum e Ilium et arces f Pergameæ g iterant: h habitabant vallibus imis. i Hinc mater & cultris Cybele Corybantiæq æra, Idæumque nemus: hinc fida ſilentia l ſacris, m Et juncti curru domina ſubiere leones. Ergo agite, et, divum ducunt quâ juſſa, n ſequamur. o Placemus ventos, et p Gnoſſia regna petamus. Nec longo q diſtant r curſu: ſi modo Jupiter adſit, t Tertia lux claſſem Cretæiſiſter in oris. u Sic w ſatus, x meritis y aris maſtavit honores: Taurum z Neptuno; taurum tibi, pulcher Apollo: a Nigram b Hyemi pecudem, c Zephyris felicitibus albam. Fama d volat, e pulſum regnis f ceſſiſſe paternis g Idomeneâ ducem, h deſertaque litora Cretæ, Hoſte vacare i domos, ſedeſque k aſtare l relictas. Linquimus m Ortygiæ portus, n pelagoque volamus: o Bacchatamque p jugis q Naxon, viridemque r Donyſam, Olearon, ſ niveamque Paron, t ſparſaſque per u æquor w Cycladas, et x crebris y legimus fræta conſita z terris, a Nauticus exoritur a vario certamine z clamor. Hortantur ſocii, Cretam b proavosque petamus. Proſequitur c ſurgens à puppi ventus d euntes: Et e tandem f antiquis g Curetum h allabimur oris. Ergo avidus i muros optatæ i molior urbis, k Pergameamque voco: et lætam l cognomine gentem Horror m amare focos, arcemque attollere rectis.

Jamque ferè sicco a subductæ b litore puppes :

Connubiis arvisque novis operata juventus :

Jura domosq; e dabam : f subito cum tabida g membris,

Corrupto b coeli tractu, i miserandaque k venit

Arboribusque satisque l lues, et m letifer annus.

Inquebant dulces n animas, aut o ægra p trahebant

Corpora : q tum r steriles f exurere t Sirius agros.

Arebant herbæ, et victum seges u ægra negabat.

Rursum ad oraculum m Ortygiæ x Phœbumque y remenso

Hortatur pater ire mari, z veniamque precari :

Quem fessis finem rebus a ferat, undè laborum

Tentare auxilium jubeat, quò vertere c cursus.

Nox erat, et terris animalia somnus e habebat.

Ægies sacræ divum, f Phrygiique Penates,

Quos mecum à Trojâ mediisque ex ignibus urbis

Exuleram, visi ante g oculos altare b jacentis

In somnis, i multo manifesti lumine : quâ k se

Plena per l insertas k fundebat Luna fenestras.

Tam sic m affari, et curas his demere dictis :

Quod tibi n delato Ortygiam dicturus Apollo est,

Hic canit : et tu nos en ultro ad limina mittit.

Noste, o Dardaniâ incensâ, p tuæque arma secuti ;

Nos i tumidum r sub te f permenti classibus æquor ;

Idem venturos t tollemus in astra u nepotes,

Imperiumque m urbi dabimus : tu x moenia y magnis

Magna para, longumque fugæ ne z linque laborem.

Mutandæ a sedes : b non hæc tibi c litora suasit

Deliis, aut d Cretæ jussit confidere Apollo.

E est locus, Hesperiam Graii cognomine dicunt ;

Terra antiqua, potens armis atque ubere glebæ :

Oenotrii coluere viri : nunc fama, minores

Italiam dixisse, ducis de nomine, gentem.

135

a Erant.

b Inlittus.

c Conjugia

contrahere,

agros signare

& colere cœ-

pere juvenes :

sed non nisi

auspiciis

sumptis & pe-

ractis sacrifi-

ciis. Vel, ju-

ventus erat

ferè operata,

id est, sacrifi-

cia fecerat

propter con-

jugia, & arva

jam primum

ab eis arata.

Virg. I.

Georg. Sacra

refer Cereri,

latis operatus

in herbis.

d Civitatis.

e Eis.

f Occasio ad

cognitionem

erroris circa

interpretatio-

nem oraculi

Deliaci. Des-

cribit autem

pestem à cau-

sis suis. g Ho-

minum. h Aë-

ris regione,

140

145

150

155

160

165

ut climate. i Miserandos nos faciens. k Exorta est. l Pests : redi ad 3. Georg.

sub finem libri. m Mortem per pestem adterens. n Vitam suam, id est, moriebantur.

o Illa infirma. p Eas animas, id est, anhelitum, id est, afflabantur peste.

q Insuper. r Quos exurendo steriles effecit. s Exurebat. Enallage modi. t Stella

in ore canis : cuius exortu intolerabilis calor in terrâ sentitur. Jam rapidus torrens

rimas Sirius Indos Ardebat, &c. 4. Georg. u Et ipsa lue facta, propter peccatum

Anchisæ, oraculi perperam interpretati de Creta, non de Italia. w Deli, in quo

Apollo oracula edebat. Vide suprâ. x Ad Apollinem. y Renavigato. z Hanc gra-

tiam, ut dicat, Quem fessis, &c. a Constituat. b Attentando obtinere. c Naviga-

tionis nostræ. d Sic l. 4. Nox erat, q placidum carpebant fessis soporem Corpora. Do-

que, quomodo Dii Penates cohortati sint in Italiam proficisci. e Occupabat. f De

lib. I. & 2. suprâ. g Meos. h Cubantis mei. i Mihi visibiliter apparentes. k Lu-

men suum infundebat, inspergebat. l Quæ ædibus interpositæ erant. m Affari &

aliqui visi sunt, ac certiores facere, quoniam flectendum sit iter. n Postquam de-

clarus fueris in Delon. o Trojâ. p Tuam protectionem, tuum imperium secuti su-

mus. q Procellosum. r Sub ductu tuo. s Perfectè mensi sumus, id est, pernaviga-

mus. t Extollemus. u Posteros tuos. w Romæ. x Romæ sc. septem montes com-

prehendentis. y Nepotibus, posteris. z Relinque. a Habitationes, id est, disce-

ndum est de Creta. b Confirmat ab autoritate oraculi Deliaci : quod perperam

interpretatus fuit Anchises. c Habitanda. d In Cretâ. e Topographia Italiæ, à

nominis ratione, incolarum antiquitate, rei militaris gloriâ, ubertate soli, & à

majoribus, qui inde Phrygiam primi coloniam deduxere. Habentur quatuor hi

versus l. I. ex ore Ilionei.

a Hesperia,
aut Italia.
b Perpetuæ.
c Ex his regi-
onibus Italiæ.

d Iasius &
Dardanus filii
Coriti, regis
Hetruriz de
hæreditate

patris defuncti
decertarunt
Siculus, Hiss-
paniæ rex,

Atlantis fili-
us literis Iasii
accitus fratres
pacavit. Darda-
nus postea

Iasium fra-
trem per sce-
lus interceptum
peremit. Quod parrici-
dium ulturus

avunculus Si-
culus, Darda-
num Hetruriâ
expulit. Ille

primum Samo-
thraciam, inde in Asiam
delatus, Ilium
condidit: ab

Ilio Erich-
thonius,
Troas, Ilius,
Laomedon,

Priamus, & Quorum priore & principe viro Dardano. *f* Trojanum. *g* Anchisæ.
h Certissima & verissima. *i* Hetruriz opp. *a* Corito rege conditum: unde Darda-
nus venit. *k* Italas, ab Aufone Ulyssis & Calypsus filio. *l* Cretenfis. *Dist.* mons
Cretæ: hinc *Distans*, id est, Cretenfis. *m* Stupefactus visionibus. Est autem *Plu-
sum*, cum res usu venit eodem modo, quo apparuit. *n* Responso. *o* Nec videlam
illud per insomnia. *p* Penatium Deorum. *q* Vitis. *r* Qui stuporem indicabat. *s* Ce-
lester rapio. *t* Lectis. *u* Sursum erectas. *v* Prece sequenti. *x* Thus & vinum offero.

y Rite perfecta. *z* Aris Deorum Penatium. *a* Honorifico sacrificio. *b* Certiorem,
gradus pro gradu. *c* Aperio omnia, quo ordine dicta & facta sint. *d* Pater Anchises
agnovit statim errorem suum, ex geminis originis autoribus, Dardano multo ante
ex Italia, Teucro longo post tempore in Phrygiam ex Creta profecto. *e* Gentem
Trojanam duplicem: vel, incertam, quo parente, Dardanone an Teucro, dicatur.

f Duos: Dardanum sc. & Teucrum. *g* Insolito. *h* Cretæ & Italiæ. *i* Deinde
eloquitur. *k* Fatigate, exercitate totum decennium proximum satis Trojanis
debitis. *l* Eventus miseris, ut diu erraremus Italiani quærentes. *m* Priami filia &
vates. *n* Memoria sc. id est, meminisse fata denuntiassent & signis prædixissent, hæc e-
ventura nostro generi. *o* Exoptare. *p* Italiæ. *q* Vaticiniorum fide sublatâ, *Dist.*
ius non unquam crederet Teucris: supra *Æn.* 2. *r* Cum obsidione urbs nostra pre-
meretur. *s* Incitaret ad cedendum. *t* Pareamus monitis Phœbeis, quæ Italiani lig-
nificant. *u* Quam hic nacti sumus, unde dirâ peste propellimur. *v* Anchises. *x* Mo-
nitis ejus. *y* Lætitiâ exultantes. *z* Ut prius Thraciam deseruimus. *a* Civitatem in
Creta jam exstructam. *b* Qui Pergamum, novam à se conditam urbem, incoherere. *Al.*
relictis, id est, pestilentia absumptis. *c* Ventis. *d* Nave incurrimus. *e* Profundum
mare, ut est in medio. *f* Nubes densa. *g* Caliginem & tempestatem pluviosam, qualis
hyberno tempore esse solet. *h* Facta est horrida. *i* Assiduo motu. *k* Integræ con-
turbationes aquarum oriuntur. *l* Mari amplo. Sic. 1. *Æn.* *Apparent rari nauti in*
gurgite vasto.

a Hæ nobis *b* propriæ sedes: *c* hinc *d* Dardanus ortus,
d Iasiique pater, genus à *e* quo principe *f* nostrum.

Surge, age, et hæc lætus longævo dicta *g* parenti
h Haud dubitanda refer: *i* Coritum, terrasque require. 179

k Aufonias: *l* Dictæa negat tibi Jupiter arva.
Talibus *m* attonitus visis ac *n* voce deorum,

o Nec sopor illud erat; sed coram agnoscere *p* vultus,
q Velatasque comas, præsentiaque ora videbar:

Tum *r* gelidus toto manabat corpore *s* sudor)
t Corripio *u* stratis corpus, tendoque *v* supinas

Ad cælum cum *w* voce manus, et *x* munera libo
y Intemperata *z* focis: perfecto lætus *a* honore

Anchisen facio *b* certum, *c* remque ordine pando.
d Agnovit *e* prolem ambiguum, *f* geminosque parentes:

Seque *g* novo veterum deceptum errore *h* locorum. 181
i Tum memorat: nate *k* Iliacis exercite satis,

Sola mihi tales *l* casus *m* Cassandra canebat.
Nunc *n* repeto hæc generi portendere debita nostro,

Et sæpe Hesperiam, sæpe Italia regna *o* vocare. 183
Sed quis ad *p* Hesperiaz venturos litora Teucros

Crederet? *q* aut quem *r* tum yates Cassandra *s* moveret?
t Cedamus Phæbo, et moniti *u* meliora sequamur.

Sic *x* ait, et cuncti *y* dictis parem *z* ovantes,
Hanc *a* quoque deferimus *b* sedem, paucisque *c* relictis 190

Vela *d* damus, vastumque *e* cavâ trabe currimus æquor.
Postquam *f* altum tenuere rates, nec jam amplius ullæ

Apparent terræ; cælum undique et undique pontus:
Tum mihi cæruleus supra caput afficit *s* imber,

g Noctem hyememque ferens: et *h* inhorruit unda tene-
bris. 193

i Continuo venti volunt mare, & magnaue surgunt
Æquora: dispersi jactamur *l* gurgite vasto:

a Involvēr
Abstulit: *c*

e Executimur
Ipse diem *g*

h Nec memin
Tres adeo
Erramus *m*

Quarto terr
Vila, *g* aper
Vela cadunt

Adnixi torq
Servatum *m*

Accipiunt. S
Infulæ Ior
Harpyiaz *m*

Clausa dom
Tristitia ha
Pestis et ira

Virginei *b*
Proluvies;
Ora *s* fame.

Huc ubi *n*
Læta boum
Caprigenum

Irruimus *t*
In prædam
Extruimusqu

Acclibitæ *x* h
Harpyiaz: et *m*
Diripiuntqu

Inmundo: *t*
Rursum in *b*
Arboribus cl

Instruimus *m*

In litoribus *a*
Maria cærule
A submerfione

Servati ex
mer; quod Cal
trebantur in A
um prius Plora

que, ut dixim
tamen habent
nem telluris; Oc

ant, Harpyiaz
Phineus, rex
novæ exco

insuper liis m
dorez filios, *c*
Internalis lacu

bo, & Ungues cur
hilas. Docet, qu
venimus, non de
zati. *p* Pasci ubi

Telis ferreis. *n*
paris, ad præda
torios ex herbi

pariti. *x* Horrific
aditur. *z* Loco
na partem prædæ

Involvère diem nimbi, et *b* nox humida cœlum
 Abstulit: *c* ingeminant abruptis nubibus *d* ignes.
 Executimur cursu, et *f* cæcis erramus in undis.
 Ipse diem noctemque *g* negat discernere *h* cœlo,
 Nec meminisse viæ mediâ: *i* Palinurus in undâ.
 Tres adeo *k* incertos cæcâ caligine *l* soles
 Erramus *m* pelago, *n* totidem sine *o* sidere noctes.
 Quarto terra die primum se *p* attollere tandem
 Visâ, *q* aperire procul montes, ac volvere fumum.
 Vela cadunt, remis *r* insurgimus: haud mora, nautæ
 Adnixi torquent spumas, et *s* cœrula verrunt.
 Servatum ex undis *t* Strophadum me litora primum
 Accipiunt. Strophades *u* Graio stant nomine dictæ
 Insulæ Ionio in magno: quas *y* dira Celæno,
 Harpyiæque colunt aliæ: *z* Phineia postquàm
 Claustrâ domus, *c* mensæque metu liquere priores.
 Tristius haud *e* illis monstrum, nec sævior ulla
 Pestis et ira deum *f* Stygiis sese extulit undis.
 Virginei *h* volucrum vultus; fœdissima ventris
 Proliques; *k* uncæque manus; et pallida semper
 Ora *l* fame.
 Huc ubi *n* delati portus intravimus: ecce
 Armenta bouum *p* passim campis armenta videmus,
 Caprigenumque pecus, nullo custode, per *r* herbas.
 Irruimus *t* ferro, et divos ipsumque vocamus
 In prædam partemque Jovem: tunc litore curvo
 Extruimusque *u* toros, dapibusque epulamur opimis.
 At subitæ *x* horrifico lapsu de montibus adsunt
 Harpyiæ: et magnis quatunt clangoribus alas:
 Diripiuntque *z* dapes, contactuque omnia fœdant
 Immundo: tum *a* vox tetrum dira inter odorem.
 Rursus in *b* secessu longo, sub rupe cavatâ,
 Arboribus clausi circum atque horrentibus umbris,
 Instruimus mensas, arisque *c* reponimus ignem.

Am litoribus appropinquamus. *q* Ostendere. *r* Innitimur, ut ad terram appellamur.
 Maria cærulei coloris invertunt remis suis. Metaphora à scopis ducta ad remos.
 A submersione & præfenti periculo naufragii liberatum. De nautis & oleastro l.
 Servati ex undis ubi figere dona solebant. *u* *αὐτὸ τὸ σπῶν*, id est, *a* rever-
 tere; quod Calais & Zethus, Boreæ filii alati, huc usque Harpyias persecuti, re-
 vertebantur in Arcadiam, ab Iride moniti, ne ulterius Jovis canes perirentur:
 tum prius Flora dictæ fuissent hæc insulæ. *m* Vocabulo Græco, nam *σπῶν* est re-
 verti, ut diximus. *x* Duæ. *y* Execrabilis. *z* Monstra volucra & rapacia, undè &
 nomen habent (nam *αἰσχροί*, est *rapto*) tria. Aëlio, id est, *εἰς αὐτὸ ἀλλο*, alie.
 tollens; Ocyete, id est, *citus auferens*; Celæno, Celænum Græci *nigrum* vo-
 cant, Harpyias malas, pro nequissimis mulieribus usurpasse videtur Apuleius.
 Phineus, rex Arcadiæ, liberos ex priore uxore, fusi Harpalices superinductæ
 his novæcæ: excecavit. Hanc impietatem Dii ulci & ipsum oculis privarunt mil-
 li super his monstris, quæ cibos ejus fœdarent. *b* Harpyis, per Zetum & Calaim,
 Boreæ filios. *c* Regis Phinei, quas prius polluerant. *d* Execrabilis. *e* Harpyis.
 Infernalis lacus. *g* Sunt sc. quales virgines habent. *h* Harpyiarum. *i* Sordis effu-
 sio. *k* Ungues curvi, Græci *καμπύλοι*. *l* Voracitate. *m* In has Harpyiarum in-
 lias. Docet, quomodo ab Harpyis infestati fuerint. *n* Necessitate sc. nam sponte
 venimus, non dederimus, nisi necessitate. *o* Pinguia; vel, per Hypallagen, Nos
 tati. *p* Pasci ubique. *q* Caprorum & captarum. *r* Pascua. *s* In armenta & gregem.
 Telis fœtreis. *t* In prædationem & participationem prædæ. Moris enim erat Ro-
 manis, ad prædum exituris, ut Jovi prædatori partem voverent. *u* Lectos disci-
 pulos ex herbis intortis: qui in unoquoque toto tres erant ad capiendum cibum
 parati. *x* Horrificè labentes. *y* In diversum trahentes rapiunt. *z* Nostras. *a* Sc.
 dicitur. *b* Loco secreto. *c* Iterum ponimus, id est, iterum sacrificamus Jovi, quem
 in partem prædæ invocaveramus.

200 *a* Nubes plu-
 violæ impli-
 cuerunt clari-
 tatem diur-
 nam. *b* Nubes
 pluviosa af-
 fectum cœli
 oculis nostris
 eripuit. *c* Sc.
 id est, ingemi-
 nantur, multi-
 plicantur ful-
 gura, crepant
 tonitrua.
 205 *d* Coruscatio-
 nes & fulmi-
 na. *e* A pro-
 positio itinere
 avertimur.
 210 *f* Tenebrosis,
 in quibus
 nulla patebat
 certa via. *g* Sc.
 se posse. *h* Per
 inspectionem
 cœli. *i* Gu-
 bernator re-
 gis navis pe-
 ritissimus; de
 quo vide. l. 5.
 215 *k* Dubios an
 dies an nox
 esset. *l* Dies.
m In mari.
n Etiam tres.
o Apparitione
 cululvis fide-
 ris. *p* Nam
 terra videtur
 exsurgere,

220

225

230

a Tractu :
 vel, diversis
 partibus aë-
 ris. b Obscu-
 ris, occultis.
 c Harpyiarum.
 d Volans;
 clangens.
 e Unguibus.
 f Cum crudeli
 animantium
 genere. g So-
 cii. h Tegunt
 & disponunt,
 ut ex inopina-
 to eas ita ado-
 riantur. i Quæ
 occultando
 latere facie-
 bant. k Ab-
 scundunt.
 l Harpyiæ de-
 orum lapsæ
 de rupe.
 m Incundi
 praelii, id est,
 classicum can-
 nit. n A loco
 editiore, unde
 speculabatur
 opportunita-
 tem invaden-
 di. o Tibicen:
 quo non præ-
 stantior alter
 Ere ceteri vi-
 ros, Martem
 que accendere
 cantu. l. 6. p Lituo, tubâ. q Harpyias. r Insolita: vel, quia rarum est pugnare
 cum Harpyis; vel, quia vulnerari non poterant. s Adversa portendentes. t Circa
 pelagus versari solitas. Ideo Terræ & Ponti, ut alii Neptuni filias: inde mox,
 ægeo patrio, id est, Neptunio, insula sc. u Trucidare, dilacerare. w In sublime.
 x Semivoratam. y Indicio unguum suorum. z Harpyiarum. a Nomine. i Nuntia
 infelicitatis: ut Homer. μαρτυρὸν κακῶν. c Violenter expressit, id est, locuta
 est hoc modo. d Exordium abruptum, & cum stomacho enunciatum, continens
 expostulatoriam de injuria & damno acceptis. e Quia occidistis boves nostros, &
 quia prostravistis juvencos nostros. f Troiani, à perfido rege Laomedonte depo-
 minati & instituti, qui Deos, Apollinem & Neptunum, fraudavit mercede sua.
 g Repetitio emphatica. Q. d. ubi veniam precari debebatis, & damnum reponere,
 injuriam majorem infertis. h Patris nostri Neptuni. i Quæ vobis, priusquam bo-
 ves auferretis, nihil nocuimus. k Intelligite hæc mea dicta & intellecta memorize
 mandate. l Jupiter. t Easdem enim Harpyias & Furias esse volunt: apud inferos
 sc. Furias & Canes; apud superos, Diras & Aves; in medio, Harpyias. m A sua
 autoritate. n Manifesto, declaro. o Vaticinium Harpyiæ. p Invocatis in auxilium
 vestrum. q Pervenietis quidem in Italiam. r Italicos. s Concessum vobis à Dis.
 t Ditum Harpyiæ Cælenus vaticinium; cui etiam eventus respondit: l. 7. Hæc
 etiam mensas consumimus, inquit Iulus. u In boves & juvencos nostros illata.
 w Circumelas, circumrolas. x Compellat, cogat. Sic l. 6. Castigatque, audient
 dolos, subigitque fateri. y Mandibulis & dentibus devorare quadras sive orbiculos
 paniceos, è quibus cibum sumebant, quique carnis subiciebantur. z Cæleno.
 a Avolavit, ne placari posset à Trojanis. b Congelatus est. Sic supra: Gelidusque
 coit formidine sanguis. c Animi sociorum labefactati sunt. Propert. Cecidit spiritus
 ille tuus. d Veniam. e Quæcunque essent, quæ futura præsciebant & prædicebant.
 f Extensis manibus.

Rursum ex a diverso cæli b cæcisque latebris,
 c Turba d sonans prædam e pedibus circumvolat uncis,
 Polluit ore dapes. sociis tunc arma cæssant
 Edico, et dirâ bellum f cum gente gerendum.
 Haud secus ac jussi g faciunt, h tectosque per herbam
 Disponunt enses, et scuta i latentia k condunt.
 Ergo, ubi l delapsæ sonitum per curva dedere
 Litora; m dat signum n speculâ o Misenus ab altâ
 p Ære cavo: q invadunt socii, et r nova prælia tentant, 240
 s Obscenas t pelagi ferro u scædere volucres.
 Sed neque vim plumis ullam, nec vulnera tergo
 Accipiunt: celerique fugâ w sub sidera lapsæ,
 x Semesam prædam et y vestigia scæda relinquunt.
 z Una in præcelsâ confedit rupe a Cæleno,
 b Infelix vates, c rupitque hanc pectore vocem:
 d Bellum etiam e pro cæde boum stratisque juvenis,
 f Laomedontiadæ, g bellumne inferre paratis?
 Et h patrio i infantes Harpyias pellere regno?
 Accipite ergo animis atque hæc mea figite dicta:
 Quæ Phœbo l pater omnipotens, mihi Phœbus Apollo
 Prædixit, vobis t furiarum ego m maxima n pando.
 o Italiam cursu petitis: ventique p vocatis
 q Ibitis Italiam, r portusque intrare licebit.
 Sed non ante s datam cingetis mœnibus urbem,
 Quam vos t dira fames, nostræque injura u cædis,
 w Ambelas x subigat y malis absumere mensas.
 z Dixit: et in sylvam pennis ablata a refugit.
 At sociis subitâ gelidus formidine sanguis
 b Diriguit: c cecidere animi: nec jam ampliùs armis, 250
 Sed votis precibusque jubent exposcere d pacem:
 Sive e deæ, seu sint diræ obscænæque volucres.
 At pater Anchisès f passis de litore s palmis

Namina
 Dii, proh
 Erpaci
 Dimpere,
 Tendun
 Quæ cursu
 lam i med
 Dulchium
 Effugim
 Et t ram
 Mox et f
 Et a formi
 Hunc pet
 Anchora
 Ergo b insip
 Adiaque
 Exercent g
 Nodati soci
 Argolicas,
 Interea n
 Argalialie
 Et re cavo
 hostibus f a
 ENEAS
 Lingere tu
 Certatim
 Protinus d a
 Litora que E
 Chaonio, et

Nutricem, a
 delata fuit. r
 didi. s Summ
 ragos evitat
 paret. s Apo
 mio & Cleop
 ne uncum, qu
 ate, loco mo
 i faciliando
 omni fsum: v
 les: al-lum f
 pollinis in A
 lora Actium,
 Antonio relata
 naria exercere
 larent. i Pale
 fensili quond
 exercitia est tra
 per medias host
 erant socii. n Pe
 po Magnam, ne
 e Som. Scip. i
 inguam tuade
 nea vidi & spo
 pos possitis. s A
 detratia. s Qui
 dare solent quæ
 verberant, ut na
 ad remos, ut sup
 Corcyram (insu
 larem hospitio
 Et intramus reg

Nomina magna vocat, a meritisque indicit honores:

Dii, prohibete b minas, dii c talem avertite c caſum, 265

Et placidi ſervate d pios, tum litore funem

Diripere, c excuſſioſque jubet f laxare rudentes.

Tendunt vela Noti: b fugimus ſpumantibus undis, 270

Qua curſum ventulque gubernatorque vocabant.

Inter medio apparet fluctu k nemoroſa l Zacynthos,

Dulichiumque. Sameque et m Neritos ardua ſaxis:

Effugiſimus ſcopulos Ithacæ, o Laertia regna,

Et terram p altricem q ſævi r execramur Ulyſſis.

Mox et f Leucatae i nimboſa cacumina montis,

Et a formidatus nautis w aperitur Apollo. 275

Hunc petimus ſeſſi, et parvæ ſuccedimus y urbi.

Anchora de prorâ jacitur, ſtant a litore puppes.

Ergo b inſperatâ tandem tellure potiſi,

Luftrumque Jovi, votisſque incendimus d aras:

Adſiaque f Iliaciſ celebramus litora ludis. 280

Exercent g patrias oleo b labente i palæſtras

Nudati loci: k juvat evaſiſſe tot urbes

Argolicas, medioſque fugam tenuiſſe per l hoſtes.

Loterea n magnum ſol circumvolvitur w annum,

Et glacialis hyems Aquilonibus p aſperat undas. 285

Ere cavo clypeum, magni geſtamen r Abantiſ,

Hoſtibus ſadverſi l ſigo, et rem w carmine ſigno:

ÆNEAS HÆC x DE DANAIS y VICTORIBUS ARMA. 290

Linquere tum portus jubeo, et conſidere z tranſtris.

Certatim ſocii b feriunt mare, et æquora c verrunt.

Proſinus d ærias f Phæacum abſcondimus arces,

Litoraſque Epiri f legimus, g portuſque tubimus

Chaonio, et celſam b Buthroti aſcendimus urbem.

Nutricem, alumnam, q Troiæ domitoris: ut, cujus fraude maximè urbs Troia

ſecta fuit, r Detestamur. f Montis Epiri, à petris λευκαίς, id eſt, coloris albi,

adit. * Summitates, in quibus jugiter ſunt nubes & venti. w Propter ſcopulos nau-

fragos evitatum promontorium, in quo templum Apollinis. w Oſtenditur, procul

apparet. x Apollinem, id eſt, templum Apollinis. y Actio: apud quod cum An-

tonio & Cleopatrà Auguſtus felici prælio congreſſus eſt. z Ferramentum utrin-

que unum, quod in vadum immiſſum funibus naves retinet: ne tempeſtate ingru-

ente, loco moveantur. Gr. αγκυρα. a Sc. in. b Quia non ſperabamus potiſi. c Jo-

ſtificando peccatum noſtrum expiamus, ob piaculum in ejus canes Harprias

commiſſum: vel etiam læti gratias acturi, quod Græcas evaſiſſemus urbes & ho-

ſtes: allatum ſimul ad luſtrum Rom. quia ludi iſti quinquennales. d Templi A-

pollinis in Actiaco litore. e Ludos Actiacos ab Auguſto Cæſ. inſtitutos in litore

Actium, An brachii ſinus promontorium, ob victoriam ibi de Cleopatrà &

Antonio relatam. f Trojanis: luſta ſc. palæſtra, idque nudi & uncti. g Quales in

patria exercere ſolebant. h Deſluente: ungebantur enim oleo, priuſquam palæſtram

adirent. i Palæſtra propriè locus eſt, in quo adoleſcentes luctatores nudi & oleo

luſtuli quondam luctabantur: τάλαν enim luſta eſt: à qua hæc vox ad reliqua

coſcientia eſt tranſlata. k Delectat eos. Publici gaudiſ rationem reddit, quod ſc-

per medias hoſtium urbes huc uſque penetraſſent. l Græcos. m Dùm ludis intenti

erant ſocii, n Per circulum ac orbem anni Solaris, qui eſt 12. menſium. Addidit er-

go Magnum, ne Lunarſ annus, qui eſt 30. dierum, intelligeretur. Vide Macro-

b. de Som. Scip. l. 2. c. 11. o Glaciem congelans. p Exaſperat: idè ventus ad na-

vigendum ſuadebat. q Qui erat ex ære cavo. r Græci alicuius cum Androgeo ab Æ-

neâ victi & ſpoliati: namque de Abante Trojano mentio rurius. l. 10. f Contra

nos poſitiſ. t Aſſigo, ſc. abſorſum. u Titulo uniuſ verſus. w Sc. conſecravit. x Sc.

deratâ. y Qui ſe victores gloriuntur. z In tabulis navium, in quibus remiges to-

dere ſolent quæ propriè Tranſtra aur juga dicuntur. a Cum certamine. b Remis

veherant, ut naves propellant. c Invertunt remis ſuis. Metaphora à ſcopis ducta

ad remos, ut ſuprà diximus. d Valdè altas, quæ ambæ ſunt in montibus excluſæ.

e Concrevram (inſulam inter Epirum & Calabriam, ubi Alcinoſ, rex Phæacum, qui

Ulyſſem hoſpitiu ſuſceperat, regnabat) è conſpectu amittimus. f Præternavigamus.

g In intricatis regionem illam per portum Chaonium. h Id eſt, Buthrotum.

a Sacrificia

congruen-

tia, aut quæ

mereantur

expiationem,

ſolenni ritu

denuntiat.

b Quæ mira-

tur dira Ce-

læno. c Tam

ditam famem.

d Religioſos

Trojanos.

e Extenſos.

f Explicare

ventis funes

velorum &

antennarum.

g Extendunt.

h Celeriter a-

vehimur. i Sc.

è. k Sylvoſa.

l Græciæ in-

ſula. m Mons

Ithacæ: à

quo Ulyſſes

Neritus eſt di-

ctus. n Cele-

riter tranſi-

mus. o In qui-

bus regnabat

Laertes pater

Ulyſſis. Sco-

pulos autem

per irriſionem

Regna vocat.

In hoc portu. *b* Increpuit auribus nostris. *c* Priami filium. *d* Sortitam partem Epiri, ut cui post eandem Pyrrhi cesserit uxor eius Andromache cum regno. *e* Pro nepotis Æaci; Æacus enim genuit Peleum; Peleus Achilles; Achilles Pyrrhum. *f* Imperio, quod per sceptrum significatur. *g* Troiano, sc. Heleni qui erat de patriæ prioris mariti Hectoris, fratri Heleni. *h* Jure concessam. *i* Desiderio & affectu alloquendi Helenum. *k* Rem eventus.

Ad litora appulsa. *m* Legitima & anniversaria sacrificia. *n* Cum advenirem. *o* Funebria, & ad luctum pertinentia. *p* Repræsentati hîc in Epiro ab Heleno, & nuncupati ad memoriam Trojanæ illius fl. *q* Sacrificabat, ad placandum fortè. *r* Hectoris. *s* Umbras Hectoris. *t* Juxta. *u* Sc. de. *v* Sine cadavere. Cenotaphium intelligit, qualia erigi solent iis, quorum corpora haberi non poterant, ne sc. omni sepulturæ honore destituti, Stygiam paludem transire non possent. *w* Unam Hectoris marito, & alteram Astyanacti filio, Ut Ecl. 5. Ecce duo tibi, Daphni, duoque altaria Phæbo: binis sc. honorabant Deos & heroas. *x* Desens causam parentationis quia duo charissima pignora amiserat. *y* Cum sacrificatio exstruxerat. *z* Propter occursum Æneæ inopinatum. *a* Viso miro & inexpectato. Monstri enim simile erat, Trojanos, & præcipuè Æneum in Epirum descensurum. *b* Obstupuit. *c* Animi deliquio concidit. *d* Cum difficultate. *e* Sc. post. *f* In hac parte habetur sermo Andromachæ ad Æneam adventantem, & Æneæ ad illam. *g* Species adfert te. *h* Non simulatus. *i* Præsentas. *j* Venere. *k* Quæ alit viventes. *l* A te, id est, si mortuus es, & non verus nuntius tu es, sed umbra ab inferis descendens. *m* Maritus meus, cui hæc sacrificia libo. *n* Ejulatu. *o* Cum difficultate. *p* Affectu & dolore consternatæ, impatienterque dolenti Andromachæ. *q* Adjicio. *r* Et attonitus commiseratione Andromachæ (quam lachrymantem vidi) aperio & loquor verbis per intervalla prolatis, aut paucis. *s* In extremis miseris & periculis 7. annorum fursum deorsum aditis. *t* Verum & vivum hominem non simulato corpore. *u* Privatam. *v* Quantus erat Hector. *w* Meritis tuis, cum iterum sis patri conjuncta marito Heleno. *x* Sc. uxor. *y* An perseveras in conjugio ejus, cujus pater Hectorem occidit? *z* Q. d. indignissimum est. *a* Pudibunda, sive præ pudore. *b* O felix est. Collatione malorum Polyxenæ, suam calamitatem exaggerat Andromache. Macrob. Sat. 1. 4. c. 6. *c* Virgines. *d* Polyxena Priami filia, à Pyrrho ad placandos Manes patris Achillis, ob amorem ejus in Apollinis templo à Paride occisa, mactata ad tumulum Achillis. Immolationem Polyxenæ describit Ovid. 13. & Catul. de nupt. *e* Achillis hastis, hoc cum suo exilio comparat. *f* A Pyrrho. Quod minus acerbum est, quam mori non posse, cum velis. *g* Quæ sortitione cessit nemini Græcorum, ut ego, quæ primò Hectori, deinde Pyrrho, & rursus Heleno, & reliquæ Trojanæ primariæ. *h* Sortitiones.

Hic incredibilis rerum fama *b* occupat aures: *a* Priamidem Helenum *d* Graias regnare per urbes, *e* Priami filium. *f* Sortitam partem Epiri, ut cui post eandem Pyrrhi cesserit uxor eius Andromache cum regno. *g* Pro nepotis Æaci; Æacus enim genuit Peleum; Peleus Achilles; Achilles Pyrrhum. *h* Imperio, quod per sceptrum significatur. *i* Troiano, sc. Heleni qui erat de patriæ prioris mariti Hectoris, fratri Heleni. *j* Jure concessam. *k* Desiderio & affectu alloquendi Helenum. *l* Rem eventus.

Et *x* geminas, *y* causam lacrymis, *z* sacraverat aras. *a* Ut me conspexit venientem, et Troja circum Arma *a* amens vidit; magnis exterrita *b* monstis, *c* Dirigit visu in medio: calor ossa reliquit: *d* Labitur, et longo *e* vix tandem *f* tempore satur: *g* Verane te *h* facies, *i* verus mihi nuncius *k* affers, *l* Nate! dea, vivisne? aut, si lux *m* alma *n* recessit, *o* Hector ubi est? dixit, lacrymasque effudit, et omnem Implevit *p* clamore locum: *q* vix pauca *r* furenti *s* Subjicio, et *t* raris turbatus vocibus hisco: *u* Vivo equidem, vitamque *v* extrema per omnia duco. *w* Ne dubita, nam *x* vera vides. *y* Heu! quis te casus *z* dejectam conjuge *a* tanto Excipit? aut quæ *b* digna satis fortuna revisit? *c* Hectoris Andromache, *d* Pyrrhin' connubia servas; *e* Dejecit vultum, et demissa voce locuta est: *f* O felix una ante *g* alias *h* Priamæa virgo, *i* Hostilem ad tumulum Trojæ sub mœnibus altis *j* Jussa mori: *k* quæ & sortitus non pertulit ullos,

Nec victo
 Nos & pa
 Stipris A
 Servitio
 Ledæam
 Me famu
 Ast illam
 Conjugi
 Excipit i
 Morie N
 Pars Hel
 Chaoniam
 Pergama
 Sed tibi qu
 Aut quis
 Quid puer
 Quem ti
 Equæ jam
 Equid in
 Et pater
 Talia fu
 Incallum
 Priamides
 Agnoscircu
 Et multu
 Procedo,
 Pergama, e
 Agnosco: S

berata. *i* Ledæ
 rat, repetit P
 Hermiones I
 Ut captiva n
 quipit Hermi
 cum Agistho
 his. *r* Filius A
 Sibî patrique
 Trojam, Neo
 patrias, id est
 senu: quid ge
 nomem regni.
 solente oraci
 nos peste. *a* D
 ne. *c* Quam Il
 effemus. *f* Sc
 sensu & versu
 i. *a* Acanio.
 quia ejus morte
 suorum. *m* Fr
 lacer? An-ne
 relas. *o* Andro
 ditus, rex & v
 dixit, magna
 tationem magn
 thus, Scæa por
 considerat eni
 Lucan. 7. l. 1. Pa
 casis. *c* Cui co
 ad oxiaz læ
 nec illius,

Nec victoris a heri tetigit captiva b cubile !

Nos d patriâ incensâ diversâ per æquora vectæ,

Surpis Achilleæ fastus, f juvenemque superbum

g Servitio enixæ tulimus : qui b deinde secutus

Ledæam Hermionem, & Lacedæmoniosque Hymenæos,

Me famulam m famuloque Heleno transmisit habendam.

Ast illum, ereptæ magno inflammatus amore

o Conjugis, et p icelerum furiis q agiturus r Orestes

f Excipit incautum, t patriasque obruncat ad aras.

Morte u Neoptolemi, regnorum reddita w cessit

Pars x Heleno : y qui Chaonios cognomine campos,

Chaoniamque omnem Trojanæ a Chaone a dixit :

Pergamaque, c Iliacamque d jugis hanc addidit arcem.

Sed tibi qui cursum venti, quæ fata dedere ?

Aut quis e te ignarum nostris deus appulit oris ?

Quid puer f Ascanius ? g superatne, et vespicitur aurâ ?

h Quem tibi jam Troja----

Equæ jam i puero est amissæ cura & parentis ?

Equid in l antiquam virtutem animosque viriles,

Erparer Æneas, et m avunculus excitat Hector ?

n Talia o fundebat lacrymans, p longosque ciebat

q Incallum fletus : quum sese a mœnibus r heros

Priamides s multis Helenus comitantibus affert,

Agnoscitque suos, lætusque ad limina ducit :

Et t multum lacrymas verba inter singula fundit.

o Procede, et w parvam Trojam, x simulataque magnis

Pergama, et y arentem z Xanthi a cognomine rivum

Agnoisco : Scææque b amplector limina portæ.

a Domini ali-

cujus. b Tha-

lamum. c E-

go. d Trojâ

igni crematâ.

e Pyrrhi super-

biam. f Pyr-

rum sc. cujus

pater Achilles

præter alios

Hectorem &

Troilum : fi-

lius, patre

crudelior, Pe-

lidem, adeo-

que ipsum

Priamum fili-

amque Poly-

xenam truci-

darit : huius

ego fastum

tuli, inquit.

l Quæ peperit

Pyrrho in ser-

vitute filium

Molossium.

b Postquam

me sortitus e-

rat. Transitio

quâ exponit,

quomodo a

Pyrrhi servi-

tio fuerit li-

berata. i Ledæ neptem, filiam Helenæ, & Menelai, a quo desponsata sibi fue-

rat, repetit Pyrrhus : & ipse ab Oreste, dum sacris operaretur, cæsus. k Nuptias

Hermiones Laconicæ, id est, infelices, quales erant Clytemnestræ & Helenæ.

l Ut captiva nuberem captivo. m Paronomasia. n Pyrrhum. o Hermiones : quia e-

ripuit Hermionem Oresti. p Ob interfectam a se matrem Clytemnestram, quod

cum Ægistho, qui patrem occiderat, adulterium commisisset. q Vexatus, impul-

sus. r Filius Agamemnonis & Clytemnestræ. s Adoritur sibi non præcaventi.

t Sibi patrique fatales, Achilles enim a Paride ad aram Apollinis Thymbraei extra

Trojam, Neoptolemus Delphis ad aram item Apollinis ab Oreste interfectus. Vel,

patrias, id est, Achilleas : quia Achilli patri suo extruxerat. u Pyrrhi. w Jure ob-

venit : quia genuerat filium, qui post mortem patris moriens, matri reliquit por-

tionem regni. x Marito meo. y Helenus. z Fratre suo, id est, Heleni : qui, ita

poscente oraculo, devoverat se ut servarentur socii Heleni : grassante lævâ inter

hos peste. a Denominavit. b Repræsentata & delineata ad formam antiquæ Tro-

jæ. c Quam Ilium appellavit. d Montibus. Pars pro toto. e Ignorantem quod hic

essemus. f Sc. agit. g An superest, supervivit, superstes est ? h *Ἀπὸ τῶν ποτῶν*

sensu & versu imperfectis, supplent alii. *Quem tibi jam Troja peperit fumante Creu-*

sa. i Ascanio. k Trojæ patriæ, quæ communis omnium est parens : non Creusæ,

quia eius mortem Andromache scire non poterat, ut quidam volunt. l Majorum

suorum. m Frater matris. Q. d. An-ne aliquod paternæ virtutis specimen in eo e-

lucet ? n An-ne avunculum suum Hectorem aliquando est præstiturus ? o Tales que-

relas. p Andromache. q Diu duraturos excitabar. r Fratrâ. s Heroicâ virtute præ-

ditus, rex & vates : qui, interfecto Pyrrho, Chaoniâ potitus erat. f Quod in 1.

dixit, *magna stipante caterva.* t Abundè. u Progredior ad urbem. w Ad repræsen-

tationem magnæ & veteris Trojæ : ut supra, *falsi Simoentis*, ubi Pergama, Xan-

thus, Scæa porta. x Efficta ad similitudinem magnorum mœnia Trojana parva :

considerat enim aliam Trojam Helenus. y Sine aquis. Sic & Horat. Epod. 13. &

Lucan. 7. l. *Parvus is in sicco serpebat pulvere Xanthus.* z Fluvii Trojam interfla-

entis. a Cui cognomen erat. b Veneror in memoriam portæ illius Trojæ : quæ

ad *Χαίαν* lævam sita, vel ad Scæum promontorium, & exstructa ad similitudi-

nem illius,

« Socii mei.
 & Socialiter
 in urbem Bu-
 throtum reci-
 piuntur, ubi
 cives nostri
 imperabant.
 « Teucros.
 & Helenus,
 qui in partem
 regni perve-
 nerat. « Con-
 vivio exceptit,
 q. coena ad-
 ventitia. Sic
 Ter. Eun. Ac-
 cipit homo me-
 lius nemo, ne-
 que prolixius.
 f. Aulæ seu
 regie. Dixeris,
 more ve-
 terum, Lucre-
 tio perfamili-
 ariis. Dip-
 thongus Græ-
 ca u. quæ est.
 g. More sacri-
 fificantium ab-
 funebant a-
 pud Helenum
 h. Vini Meto-
 nym. i. Elca-
 riis aureis.
 k. Unus.

l. Venti secundi leniter spirantes invitant nos ad vela paranda & navigandum. Ali-
 bi contrā, vocat jam carbasus Austros. m. Ab effectu. n. Velum ex carbaso. o. Vento.
 Species pro genere. p. Helenum regem, qui & vates erat. q. Precor. o. in Troia
 genite, Trojanæ. f. *Θεοπροφῆται* vaticinandi peritæ ex afflatu numinis, astrologi,
 & augurio. r. Voluntatis Deorum. s. Divinitatem. w. Revelationem factam apud
 tripodas Apollinis, id est, mensas in templo Apollinis Delphici, sive suggesti ge-
 nus, quod conscendebat Pythia *ἀδρυα δαιμονιον* haustura, quo temulenta, ut &
δαμονόγῃ, lauro comesa, responsum dedit. v. suprā, *μυγίρε αδυτῖς cortina re-
 clusa*. x. Apollinis, (cui sacra Claros inf. vel ut alii, urbs Colophonium) oracula
 sub lauro fieri solita. Vide Plin. l. 15. c. 13. y. Indicium astrorum. z. Oscines &
 præpetes observans: ex cantu sc. & volatu avium divinans. « Auguria ex avium
 volatu afferre potes: nam aves, ex quarum cantu omnia prædicuntur, *Oscines* di-
 cuntur. b. Hypallage: omnis religio mihi dixit cursum prosperum. c. Pia & religio-
 sa gens, ut Cassandra, Creüsa, Hector. d. Potestate divinā. Apollinis spiritum in-
 telligit, cujus afflatu omnia norunt vates. e. Remotas, longè positas. f. Inauditu
 mihi. g. Suprà, hoc libro. h. Incommodas nobis. i. Deorum sc. ob injurias sibi illa-
 tas. Nuntiaverat enim Celæno fore edendas mensas, & ferendam famem. k. Inde-
 coram: vel, quæ homines ad obscœna compellit. l. Age eloquere, quomodo possim
 evitare famem & reliqua pericula ac difficultates, quas Celæno mihi prædixit.
 m. Hoc tempore. n. Sacrificantium sc. ad obtinendum divinandi beneficium. o. O-
 rando impetrat reconciliationem aut favorem Deorum. Exorare propriè, est oran-
 do impetrare id quod petimus. p. Laxat, ut demissæ pendeant: ritu sacro. Nam
 hoc significant animo curis soluto se ad numen accedere. q. Sui sc. qui sacerdos &
 vates erat. r. Ad ingressum templi tui. s. Apostrophe ad Apollinem. t. Sui. u. Reli-
 giosè anxium, sollicitum & attentum de futuris. w. Apollinis, id est, ut ab Apol-
 line acceperat. x. Helenus. y. Majoribus fati, quàm quæ auspiciis egeant Jovis.
 z. Navigare. a. Persuasio est. b. Res fataliter, id est, Deorum providentia futuras
 Jupiter ordinat, disponit, per sortes indicat. Aliusit enim ad sortes Apollinis, cu-
 jus est sacerdos. c. Rerum. d. Hæc ordinatio agitur. e. Quæ mihi dicta sunt. f. Ex-
 terna: vel, ut alii vicina, g. Circumnaviges. h. Italico. i. Sedem capere. k. Expedi-
 tē dicam. l. Ut quæ de morte Anchisæ, & etiam ipsius Æneæ postea evenerant.
 m. Tres illæ Deæ fatales, originem, medium & exitum omnium rerum disponentes.
 De his vide Ecl. 4. n. Sc. me. Tertia persona pro prima. o. Saturni filia, p. Vaticini-
 um Heleni. q. Reris, id est, arbitratis.

- vicinosque bignare paras e invadere d portus,
 Longa procul f longis viag dividit invia b terris.
 Ante et k Trinacria l lentandus remus in undâ,
 386 falis Ausonii n lustrandum navibus o æquor,
 Infernique lacus, q Ææque r insula f Circes;
 Quam tutâ possis t urbem u componere terrâ.
 Signa tibi dicam, tu x condita mente teneto.
 Cum tibi x sollicito a secreti ad b fluminis undam
 390 areis ingens inventa sub ilicibus e sus,
 Trīginta e capitum fœtus enixa jacebit,
 Alba, g solo recubans, albi circum b ubera i nati;
 Is locus urbis erit, requies ea certa l laborum.
 Nec tu m mensarum morsus horresce futuros.
 395 Ita n viam invenient, o aderitque p vocatus Apollo.
 Has autem terras, Italique hanc litoris r oram,
 Proxima quæ f nostri perfunditur æquoris r æstu,
 Effuge: cuncta i malis habitantur u moenia Graus.
 Sic et Narycii posuerunt moenia Locri,
 400 Et Salentinis obfedit milite campos
 Idæus Idomeneus: y hîc illa ducis Melibœi
 Parva Philoctetes x subnixa Perilia muro.
 Quin, ubi b transmissæ steterint trans æquora classes,
 Et e positis aris jam vota in litore d solves;
 405 Turpureo f velare comas adoportus f amictu:
 Ne qua inter sancto s ignes b in honore deorum
 Hostilis facies occurrat, et i omina turbet.
 Hanc k socii morem l sacrorum, hunc ipse teneto:
 Hæc casti maneant in m religione n nepotes.
 410 At, ubi o digressum Sicula te admoverit oræ
 Ventus, et p angusti rarefcent claustra Pelori;
- hiest. m Maris Italici: infrâ hoc eod. lib. n Circumnaviganda æqua unda. o Aeneas, per quem ad inferos descendit Æneas. l. 6. p Ab Ææa, urbe Colchorum, hîc. q Hanc insulam præternavigantem fingit Æneam l. 7. r Solis & Perles promphæ filiz. Hæc venetica fuit, f Lavinium. t Condere. u Terræ tutâ in quâ somphæ condas. w Ea secreta. x Adi l. 8. sub initio ubi idem habetur vaticini-
 y Sollicitè indaganti in quam terram deveniens. z Ad quod secretus adve-
 nit. i Tyberis. b Porcia. e Quo prodigio regnaturum triginta annis Æscanium,
 significabatur. d Suillorum, porcellorum. e Qui color Albam prænotat ab Æscanio
 descendam. f In terrâ. g Matris, b Suilli, porcelli sc. jacebunt. i In quo hæc in-
 venies, erit locus urbis condendæ in terra tuta. k Postquam non restabunt labo-
 res navigandi, sed tamen bellandi. l Quibus te fames ambelas subigat malis absu-
 rre mentas (ut Celæno dixit) licet futuri sint. Prodigii hujus exitum habes l. 7.
 m Rationem aut medium sedandi eam famem. n Auxilio erit, favebit. o In auxi-
 lium. p Ostendentis est. Hanc Italiz partem, quæ è regione nobis adversâ sc.
 Calabrum, Apuliam, Lucaniam, &c. Magnam quondam Græciam dictam, quod
 ægeus ille Pythagoras inibi philosophatus fuerit: declina. q Extremam regio-
 nem. r Adriatici. f Fervore. t Hostibus nostris, adeoque fidei malæ. u Hæ urbes.
 v Hîc Græci, à Narycio urbe Atticâ profecti, socii Ajacis Oilei, condidère ur-
 bem Locros in hac proxima ora Italica. x Idomeneus, è Lytio, Cretæ opp. pul-
 chris, confedit in Salentinis. y Philoctetes ex Melibœi, Thessaliæ urbe, condidit
 Arsitiam. z Cincta. a Quinimò, aut insuper. b Appulsæ fuerint ad littus Itali-
 am aut Calabrum. c Extructis. d Ut hostium oppida & concursus omni studio
 vitentur. e Phrygio more, ut mox, & orto ab Æneâ, qui in litore Laurenti-
 um sacra faceret velato capite, non agnitus est ab Ulyssæ, qui ibi fortè appulerat.
 Alii referunt ad Diomedem sacris intervenientem. Sed &c, arceri à sacris profanos,
 solenne erat, sine mysteria non initiati funestarent: undè vela viis, foribus, fenest-
 ris prætentâ, & despectio è fenestris interdicitur. Macrob. Sat. l. 8. c. 6. f Fac ut ve-
 lens (est enim Imperativus passivus) comas, id est, ut habeas comas velatas, oper-
 e capite sacris operare. g Quibus sacrificium cremari debeat. h In ipso sacrificio, id
 est, inter sacrificandum. i Sacrificii ordinem rumpat. k Tui tenento. l Sacrificandi
 velato capite. m Castâ sive religiosâ observatione. n Nepotes tui. o E littore Ita-
 lici, ubi magna Græcia est. p Modici & quasi clausi introitus Pelori (promontorii
 Siciliz, à Pelori, gubernatore Annibalis denominati) arcû minûs & minûs vide-
 bantur.

a Quæ ad sinistram manum jacet.
 b Faciendo longum circuitum, id est, circumnaviges. c Italicum. d Extrat Siciliæ. e Huius partis Siciliæ. Digressio in descriptionem Scyllæ & Charybdis.
 f Fuit quondam Italia Siciliæ conjuncta: postea ruinâ & tempestate separata & avulsa. Vide quæ nos ad Flor. p. 83. & Sil. l. 14. Ovid Met. 15 Claud. de raptu Proserp. l. 1. g Terrarum, quarum fundum jam aquæ excederant. h Temporis. Multorum enim locorum situs & facies longorum temporum vetustate mutantur. Epiphonema sive acclamatio. Sic Georg. 2. Adeo a teneris affuescere militum est: Et Georg. 3. Tantus amor florum & generandi gloria mellis. i In diversas partes quasi per saltum divisas esse violentiâ aquarum dicunt illi, qui de situ orbis locuti sunt. k Cum continuatim una esset terra, id est, continens, Italia & Sicilia. l In medium, ut It clamor cœlo. Terræ motu avulsam refert Strabo, undè e Rhægionomen. m Impetus maris. n Vi undatum. o Italicum à Siciliensi avulsi, abruptum. p Separatas littore, id est, quia nunc diversum habent littus. q Modico fretu. r Versus Italiam. s Periculum illud Maris Siculi, in quod mulier voracissima (quæ boves Hercules fertur rapuisse) fingitur versa: idè dicitur à Jove fulmine icta, & in maria præcipitata, & in tale monstrum conversa, omnia devorans & absorbens. Vide Ovid. Met. 4. t Versus Siciliam. u Voracissima. Al. impacata. v Occupat, tenet in perniciem prætereuntium. Metaphora à militari. w Profundo gyro profundissimæ voraginis sæpè valdè amplios fluctus Charybdis sorbet in voracitatem abruptam. y In aëra. z Fluctus alternatim nunc in barathrum absorptos, & nunc in aëre ejectos. a Ad cœlum usque videtur attingere. b Obiectis & quæ videri non possunt. c Continet. d Aperientem. e Ingurgitatione aquarum. f Suprema dispositio corporis Scyllæ est facies virginis, id est, mulier superne, desinit in piscem, Balænam vel Delphinam, sub utero latrantibus monstris, lupis seu canibus succincta: ut 6. Ecl. moralem huius figmenti rationem vide apud Cæf. antiq. lect. l. 14. c. 3. g Inguinibus. h Turpi. i Similis est pisci marino longissimo, atque angusto colore, caudis luporum. Ab huius similitudine naris oblonga dicitur *Pisistræ*. k Commissas habent, id est, adaptatas vel junctas cœdas Delphinum utero luporum: qui vorax est, aut quia canes in utero habere fingitur, propter undarum sonitum, quem scopuli latratui persimilem edunt. l Promontorii Siculi. m Oram & terminos circumnavigare. n Non propterantem, morantem vel, cum viæ & temporis dispendio potius circumvectum, quàm semel, &c. o Turpem. p Marinis, quæ Scylla in ventre gestare propterea fingitur, quod fluctus illi collisi, quasi latratum edant. q Mihi, in quantum Heleno. Tertia persona pro primâ. r De rebus futuris. s In quantum vati. t Responsi, aut sententiis. u Præcipuum. v Aliis. x Te illud unum præ omnibus. y Potestatem divinam. z Pronuncia. a Suppliciter & submisso animo votis. b Sacrificiis expugnatam concilia, & coge tibi esse benevolam, c Per talia vota & dona. d Voti compos.

a Læva tibi tellus et b longo læva petantur
 Equora b circuitu: c dextrum fuge litus et d undas;
 e Hæc loca, vi quondam et f vastâ convulsâ g ruinâ
 (Tantum e ævi longinqua valet mutare vetustas!)
 i Diffiluisse ferunt: k cum protinus utraque tellus
 Una foret, venit l medio vi m pontus, et n undis
 o Hesperium Siculo latus abscidit: arvaque et urbes
 Litore p diductas q angusto interluit æstu.
 r Dextrum s Scylla latus, t lævum u implacata Charybdis.
 w Obsidet: atque x imo barathri ter gurgite vastos
 Sorbet in abruptum fluctus, rursusque y sub auras
 Erigit z alternos, et a sidera verberat undâ.
 At Scyllam b cæcis c cohibet spelunca latebris,
 Ora d exertantem, et naves in saxa e trahentem.
 f Prima hominis facies, et pulchro pectore virgo
 g Pube tenus: postrema h immani corpore i pristis,
 k Delphinum caudas utero commissa luporum.
 Præstat l Trinacrii m metas lustrare Pachyni
 n Cessantem, longos et circumflectere cursus;
 Quàm semel o inormem vasto vidisse sub antro
 p Scyllam, et q cœruleis canibus r fontantia saxa,
 Præterea, si qua est q Heleno r prudentia svati,
 Si qua fides, animum si t veris implet Apollo:
 u Unum illud tibi, nate deâ, præque v omnibus unum
 Prædicam, et repetens iterumque iterumque x monebo.
 Junonis magnæ primùm prece y numen a lora:
 Junoni z cane vota libens, dominamque potentem
 a Supplicibus b supera donis: c sic denique d victor

Trinacriâ
 Huc ubi
 Divino
 Insanam
 Fata canit
 Quæcunqu
 Digerit in
 alla r man
 ferum w e
 Impulsi, et
 Nunquam
 Nec revoco
 Inconful
 Hic tibi b n
 Quamvis i
 Vela vocet,
 Quin adeo
 Ipla canat
 illa tibi It
 Et quo quer
 Expediet:
 Hæc sunt qu
 Vade age, et
 Quæ postq
 Dona dehinc
 Imperat ad
 Ingens arge
 Loricam d co
 Et f consum
 Arma Neop
 Addit equo
 Remigium
 Hærea q cla
 Achilles, fie
 trum seclufa
 minia. r Fo
 elocata defe
 janua verte
 ingressus. a
 nem seu ant
 bus carmina
 Draculi resp
 temporis, qua
 mod illic mor
 ventorum
 loci omnes
 Responsa De
 trizat in pal
 tarum ne carm
 Syllæ his ver
 ted terra grav
 res pericula.
 Rationem nav
 insitaurabi
 e. s Responsa
 abile. a Dente
 at. e Ollas cere
 Dodonæi. d Co
 nis constantib
 quibus pilces
 imponitur. g E
 enim crisi orna
 to reliquerat. k
 rignis? an
 multos amiserat
 Clastic instru

Trinacriâ fines Italos mittère relicta.

Huc ubi *b* delatus *c* Cumæam accesseris urbem,
a Divinoque lacus, et *c* Avernâ sonantia *f* sylvis;
 Infanam vatem aspicias, quæ rupe sub *b* imâ
 Fata canit, & foliisque *l* notas et *m* nomina mandat.
 Quæcunque in foliis descripsit carmina virgo,
 Digerit in *n* numerum, atque *o* antro seclusa *p* relinquit:
 Illa *r* manent innotata flocis, neque ab *t* ordine *u* cedunt.
 Verum *w* eadem *x* verso tenuis cum *x* cardine ventus
 Impulit, et teneras turbavit *y* janua *z* frondes;
 Nunquam deinde cavo volitantia *a* prendere saxo,
 Nec *b* revocare litus, aut *c* jungere carmina *d* curat.
 Inconsculti *f* abeunt, *g* sedemque odere Sibyllæ.
 Hic tibi *h* ne qua moræ fuerint dispendia tanti:
 Quamvis *i* increpitent socii, et vi *k* cursus in altum
 Vela vocet, possisque *l* litus implere secundos:
 Quin adeas vatem, precibusque *n* oracula poscas
 Ipsa canat, vocemque *p* volens atque ora resolvat,
 Illa tibi Italiæ populos, venturaque bella,
 Ex quo quemque modo *r* fugiasque ferasque laborem,
 Expediet: *t* cursusque dabit venerata secundos.
 Hæc sunt quæ nostrâ liceat te voce moneri.
 Vade age, et *u* ingentem factis *w* fer ad æthera Trojam.
 Quæ postquam *y* vates sic ore effatus *z* amico est:
 Dona dehinc auro gravia *a* lectoque elephanto
 Imperat ad naves ferri: *b* stipatque carinis
 Ingens argentum, *c* Dodonæosque lebetas,
 Lorica *d* consertam *e* hamis, auroque trilicem:
 Et *f* conum *g* insignis galeæ, cristasque *h* comantes,
 Arma Neoptolemi: sunt et *k* sua dona parenti.
 Addit equos, additque *m* duces.
 Remigium supplet: *o* socios simul instruit *p* armis.
 Materæ *q* classem velis aptare jubebat
 Achilæ, fieret vento mora ne qua *r* ferenti.

antrum seclusa *a* carminibus, quæ foris relinquit. *p* Folia, aut
 carmina. *r* Foris. *s* A locis, in quibus in numerum digesta sunt. *t* Suo sc. in quo
 allocata deferuntur. *w* Recedunt. *x* Carmina, in foliis siccis descripta. *y* Aper-
 ta, janua vertendo cardinem. *z* Aperta, admittens ventum, id est, ventus per janua
 ingressus. *a* Palmarum sc. jam aridas, in quibus Sibylla scripsit. *b* Colligere in
 apem seu antrum, quod est ex faxo cavato. *c* Reparare positiones foliorum, in
 quibus carmina per ordinem descripta erant. *d* Per ordinem connectere. *e* Sibylla.
 Oraculi responso non accepto. *f* Consultores. *g* Antrum. *h* Ne aliqua jactura
 temporis, quam feceris morando, reputetur à te tanti momenti. *i* Obmurmurent,
 quod illic morari velis, ubi periculum sit. *k* Prospera navigatio. *l* Medium velo-
 rum, ventorum, prosperum ventis implere, id est, licet prosperrima sit navigatio,
 à socii omnes optent procedere. *m* Tamen ne omittas, quin adeas Sibyllam.
n Responso Deorum. *o* Et quin poscas, ut ipsa vates prædicat futura, non autem
 tribat in palmarum foliis, quæ vento abripi possint. Ideo l. 6. ait Æneas. *Folii*
hæc me carmina manda: Ipsa canas oro. *p* Libenter loquatur. *q* Prædictio ista
 Sibyllæ his versibus concepta est, l. 6. *O tandem magnis pelagi defuncte periculis:*
ad terra gradiora manent: in regna Latini Dardanida ventens. *r* Declines & tol-
 leres pericula. Polytyndeton est. *s* Promptè & expeditè declarabit, docebit.
t Rationem navigandi in fatalem Italiæ partem monstrabit. *u* Quæ per te in-
 gens insaurabitur, quoniam ex ea olim Roma oriatur. *w* Ad Cœlos uique extol-
 le. *x* Responso. Recitat jam dona, quæ ab Heleno accepit. *y* Helenus. *z* Favo-
 rabile. *a* Dente elephanti sive eboræ polito. Synchdoche. *b* Condensat, cumu-
 lat. *c* Ossæ æreas ex ære Dodonæo, quod vaticiniis æquè celebratur ac quercus
 Dodonææ. *d* Consertam hamis aureis, iisque triplici serie connexis, seu tribus li-
 nis constantibus. *e* Circulis ferreis, quibus sit lorica. *f* Hami propriè sunt unci,
 quibus pisces capi solent. *g* Curvaturam, quæ est in summitate galeæ, cui crista
 imponitur. *h* Excellentis. *i* Quæ in morem comarum à cono dependebant: sunt
 enim *k* cristæ ornamenta galearum. *l* Existencia ama Pyrrhi, qui ea moriens Hele-
 no reliquerat. *k* Anchizæ data. *l* Helenus ad dicta dona. *m* Belli ne futuri? an na-
 vigationis? an sortè equilonis? *n* Remiges deficientes addit, eò quod in Crerâ
 multos amiserat, & nonnullos reliquerat. *o* Itineris mei. *p* Nauticis armamentis.
q Classim instruite & disponere ad navigandum. *r* Secundo, flanti, flanti.

Quem

440 *a* In hos fines
 Italos. *b* Vi
 tempestatis.
c Cumas, quæ
 sunt in litore
 Italico l. 6.
 445 *d* Apollini
 consecratos &
 Sybillæ lacus
 Lucrinum &
 Avernum.
e Declinatur
hic Avernus,
i. in singulari,
 & *hæc Avernâ,*
orum, in plu-
 rali. *f* Per syl-
 vas. *g* Fatidi-
 cam, afflatam
 numine & su-
 roredivino, ut
 lib. 6. unam
 è Sibyllis De-
 iphoben sc.
 450 quæ *Cumana*
 dicitur. *h* Pro-
 fundâ. *i* Re-
 rum eventa
 fataliter præ-
 visa. *k* In so-
 liis palmarum
 scribi fata à
 Sibylla solita,
 scribit Varro.
 & Æn. l. 6.
 455 *l* Litteras.
m Res notis
 descriptas.
n Seriem &
 ordinem. *o* Per

a Anchisen.
 b Oraculorum
 Phœbi, id est,
 Helenus.
 c Valde hono-
 riticè alloqui-
 tur. d Qui dig-
 nus est habi-
 tus. e Nobili,
 magnifico.
 f Qui Diis es
 curæ. g Pri-
 mō : cum ab
 Hercule Ilium
 effret expug-
 natum. Pri-
 mus, Anchi-
 ses, & alii
 nonnulli, se-
 cretò elapsi
 sunt. Secundò
 sub Priamo,
 cum capti à
 Græcis Tro-
 jâ, salvus filii
 humeris in pa-
 catum evasit.
 h In conspectu
 tuo est. i Ap-
 pelle in Itali-
 am. k Quam-
 vis hæc Italiæ
 pars vicinior
 sit, necesse ta-
 men est eam
 relinquere.

l Per pelagus. m Aperit vobis petendam. n Propter pietatem filii tui. o Ulterius
 quam constitueram, sermonem prosequor, protraho. p Spirare incipientes. q Ven-
 tos. r Nihilominus, quamvis multa dederit Helenus. s Recitat etiam dona, quæ
 Andromache descenditibus contulit, & verba ultro citroque habita r Quibus in-
 ter textæ variæ rerum & animantium picturæ inerant. u Aureo subtegmine dal-
 tegmen enim filum est sub stamine : stamen verò in telâ filum firmum est : at sol-
 tegmen ultro citroque transmittitur. w Acu pictam : propriè, opus & inventum
 Phrygum. x Neque enim Andromache in honore munerum cedit Heleno, id est,
 tam pretiosa dona dedit Ascanio, ut Helenus Æneæ. Liberalitatem Andromachæ
 intelligit. y Contextit. z Ad Ascanium. a Etiam hæc munera, quæ admonent te,
 & memorem faciant operum manu meâ factorum. b Hectoris avunculi tui. c Ne-
 cessariorum. Q. d. posthac non offendes plures ex genere & patriâ tuâ. d Filii.
 e Superstes, qui superes. f Quia similis es meo Astyanacti. Pathos ab imagine : de
 quo Macrob. Sat. l. 4. c. 5. g Ut tu facis. h Ejusdem esset ætatis, cuius tu es.
 Pathos à collatione ætatis utriusque. i Helenum & Andromachen. k Æneas.
 l Lachrymans inter loquendum. m Adversus. n Propria. o Fatalia incommoda.
 p Sulcandum navibus. Metaphora à terra ad mare. Sic Ovid. l. Trist. El. 2. Non
 ego divitias avidus sine sine parandi, Latum mutandis mercibus æquor aro. q Quia
 cum propè fuerimus, adhuc longo circuitu sunt quærenda. Italiam sequimur sagi-
 entem lib. 5. r Suprà, simulataque magni Pergamæ, s arentem Xanthi cognosce-
 rivum. s Fluvii Troiani. t Fictitiam, sc. de illa magna quondam denominatione.
 u Meliori successu & auspicio incepto facta sit, quam prior Troja manibus Deo-
 rum facta prædicatur. w Obstant Græcis : vel, Græcorum injuriæ expostita : ita
 ut ab eis non eruatur. x Aliquando. y Fluvium Italiæ, Romam interfluentem.
 z Fatis concessi. a Hanc in Epiro vestram, & in Italia nostram inter se propin-
 quas, sc. quæ mari Adriatico, seu Ionio tantum distantur. Tempore futuro.
 c Affines. d Ex Epiro & Italia.

a Quem b Phœbi interpres c multo compellat honore :
 Conjugio, Anchisa, Veneris d dignate e superbo,
 f Cura deum, g bis Pergameis erepte ruinis :
 Ecce h tibi Antonia tellus : i hanc arripe velis.
 k Et tamen hanc l pelago praterlabare necesse est.
 Ausonia pars illa procul, quam m pandit Apollo.
 Vade, ait, o felix n nati pietate : quid ultra
 Provehor, et fando p surgentes demoror q Austros ?
 r Nec minus Andromache, digressu mœsta supremo,
 Fert s picturatas t auri subtemine vestes,
 Et u Phrygiam Ascanio chlamydem, w nec cedit honori,
 x Textilibusque onerat donis, ac talia y fatiur :
 Accipe z hæc, manuum tibi quæ monumenta mearum
 Sint, puer, et longum a Andromachæ testentur amorem,
 Conjugis b Hectoræ. cape dona extrema c tuorum,
 O mihi sola d mei e super Astyanactis f imago.
 g Sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat :
 Et nunc h æquali tecum pubesceret ævo.
 i Hos k ego digrediens l lacrymis affabar t abortis :
 Vivite felices, quibus est m fortuna peracta
 Jam n sua : nos alia ex aliis in o fata vocamus.
 Vobis parta quies : nullum maris æquor p arandum,
 Arva neque Antonia q semper cedenia retrò
 Quærenda : r effigiem s Xanthi, t Trojamque videtis,
 Quam vestræ fecere manus : u melioribus, opto,
 Auspiciis, et quæ fuerit minus w obvia Graiis.
 Si x quando y Tybrim vicinaque Tybridis arva
 Iptraro, gentique meæ z data mœnia cernam :
 a Cognatasque urbes b olim, populisque c propinquos,
 d Epiro, Heperia, quibus idem Dardanus auctor,

479 *Agne* a idem casus, unam faciemus utramque
Trojam b animis : c maneat nostros d ea cura nepotes. 505
 e Provehimur pelago f vicina g Ceraunia juxta,
 h Undè iter Italiam, cursusque brevissimus i undis.
 480 Sol & ruit interea, et montes l umbrantur opaci.
 Sternimur optatæ gremio telluris m ad undam,
 481 Sorsiti remos, passimque in litore sicco
 Corpora n curamus ; o fessos sopor p irrigat artus.
 Necdum orbem medium nox horis q acta subibat :
 482 Haud segnis fstrato surgit Palinurus, et omnes
 r Explorat ventos, atque auribus u aëra caprat.
 483 Sidera n cuncta notat x tacito labentia cælo,
 m y Archurum, z pluvialisque Hyadas, a geminosque Triones,
 484 Armatumque auro circumspicit Oriona.
 Postquam cuncta e videt cælo d constare sereno,
 485 Darclarum è puppi e signum : f nos g castra moveamus,
 Tentamusque viam, et i velorum pandimus alas. 520
 Jamque rubescebat stellis Aurora k fugatis :
 Cum procul l obscuro m colles, n humilemque videmus
 486 Italiam. o Italiam primus p conclamat Achates ;
 487 Italiam læto focii clamore salutant.
 Tum pater Anchisēs magnum q cratera r coronā
 488 Induit, implevitque mero : divosque s vocavit,
 Stans i celsa in puppi :
 489 Dii, u maris et terræ tempestatumque v potentes,
 500 Ferte viam x vento facilem, et y spirate secundi.
 e Crebrescunt optatæ auræ : portusque a patescit 530
 iam propior, b templumque apparet c in arce Minervæ.
 Vela d legunt focii, et proras ad litora torquent.

a Eadem for-
 tuna : quia
 propter exci-
 dium Troiæ
 ambæ à pro-
 fugis habita-
 tæ, ut nos.
 b Fœdere &
 concordii vo-
 luntate, id
 est, referemus
 in diversis lo-
 cis, quod in
 uno non pos-
 sumus, Tro-
 jam patriam
 nostram ever-
 sam. c Et si id
 nos perficere
 non poterim-
 us, sollici-
 tudo ejus rei
 faciendæ ex-
 pectet poste-
 ros à nobis &
 à nostris de-
 scensuros,
 d Fœderum &
 amicitia : de
 qua re lege
 Dionysium
 Halycarnas-
 seum l. 4.
 Contraria hu-
 ic imprecatio

Didonis. l. 4. e Porro vehimur à Buthroto per pelagus. f Nobis descendenti
 bus à Buthroto. g Acroceraunia, promontoria Epiri, è regione Italix : à fulmine,
 quo crebro feriuntur, dicta. h A quibus iter in Italiam est brevissimum. i Per un-
 des, k Occidit. l Sublato è nostro hemisphærio sole obscurantur. m Juxta undam,
 id est, exponitur terræ ad ostium undarum disponentes & sorte obtinentes re-
 mos ut ad signum Palinuri quisque navalibus instructus adesset. n Ut ad laborem po-
 stealacriores & expeditiores essemus. o Id est, dormimus. p A naturali somni causa.
 q Transacta consendebat, id est, nondum erat medium noctis. r Non ignavis, sed
 strenuus. s Toto. t Inquirat. u Si usquam audiret murmur aeris quod futuram tempe-
 statem indicet. v Nautis observanda. x Nocturno, per quod tacetur, quieto : vel (ut a-
 lii) quo signa Australia & Septentrionalia sunt conspicua, quæ, lucente lunâ, maxime
 obscurantur. y Stellam primæ magnitudinis, inter crura Bootæ. Sidus Septentri-
 onale, quod nautæ solent observare. z Septem stellas in fronte Tauri, quæ ortu
 suo & occasu pluvias creant, dicitur Virg. a Utramque ursum, quarum majorem, plau-
 strum sc. trahunt triones boves. b Sidus Australe stellis 32. conspicuum, stellato
 rnie fulgens. c Palinurus. d Consentire ex statu suo. Vocula hæc serenitatis per-
 severantiam indicat. e Tubæ ; aut etiam vigiliis tædam aut faciem incensam. Trans-
 lata similitudo est à re militari, in quâ ad pugnam milites classico excitantur quod
 hæc ratione fecisse dici potest Virg. quod hunc Trojanis mutandum esse locum, &
 ulterius esse navigandum sciret. f Nos, qui eramus in litore, more militum colli-
 gimus fascinulas, & discedimus illinc, ubi stationem habueramus. g Nautica, id
 est, classis. h An fluxus opportunus esset, id est, navigamus. Hyfieron prote-
 ron. i Antennas intendimus. k A splendore solis absconditis. l Nondum solis ra-
 diis adumbratos : vel, propter intercapedinem & longinquitatem. m Italix. n Hu-
 milem apparentem : aqua enim terrâ altior est. o Repetitio, desiderium fatalis terræ
 indicans. p Simul clamat. q Vas vinarium. r Ex pampinis. Id quod lætitiæ argu-
 mentum erat. s Invocavit. Simplex pro composito. t In summa parte navis juxta
 gubernaculum. u Maris, quod navigo ; terra, quam peto : tempestatum, quas time-
 mus. v Qui habetis potentiam. x Aspiratione venti. y Spirantes facite ventos se-
 cundos. z Lenes venti desiderati crebri fiunt. a Patent. b In Japygiæ promonto-
 rio Salentino Minervæ eminebat arx, hodie Castro. Sub illo portus Veneris. c Ex-
 tractum, d Colligunt.

• Topographia portus Salentini. • Orientali seu ab Oriente impingente: à fronte enim spectat ortum. • Signum, recessum, scopulos utrimque defendentes portum descriptum: vide l. 1. Æn. • Oppositæ fluctibus. • Aquâ maris, quæ aspergitur ex impetu, quæ spumas creat. • Saxa prædura, quæ & cotes dicuntur. • Portus occultitur procul intuitibus. • In morem duplicis muri utrimque exstructi. • Colles à jugis suis, quibus portum complectuntur. • Instat turrium saxa eminentia. • Non videtur. • Pro primo omine rerum futurarum in Italia. • Depascentes graminem, latè palcentes per campum. • Unde convinci poterat, bellum non portendere: nam alba & candida omnia, auspiciata creduntur: perinde ut atra, infelicia. Itaque candor in omen potius victoriæ capiendus erat, si omnino bellum minabatur. • Belli prælagium interpretatur equum, ad bella natum: ut in l. 1. de Carthagine, in cuius fundamentis reperiebatur caput ævis equi. Et in contentione Neptuni cum Minerva de Athenis: quoniam verò quatuor, iique candidi, & curru succedere fœcineque ferre iussu, in omen pacis convertit, agriculturæ sc. certaminibus, triumphis aptos. • Quæ nos hospitio excipit aut excipies. • Adfers. • Ad bellum. • Hi equi denunciant aut portendunt. • Quamvis bello armentum. Correctio interpretationis, ab usu diverso. • Aliquando, finito bello. • Sub curru. • Equi. • Sub iugo aut coniugati. • Ipsi concordēs. • Postquam sic locutus est. • Anna concutere solitas, bellorum præsidis, in cuius tutela erat locus. • Ante cætera numina, quia ad templum eius appulsi sumus. • Lætos: levium bellorum aut non iustorum victores utrem ingrediebantur ovantes, equo uno vestiti, vel etiam pedites, & ovem mactabant: ut triumphantes taurum. • Ex præcepto Heleni: supra, *Purpureo velare comas*, &c. vide rationem ibid. • Præcipua. • Ex more, & ut decet. • Argivorum protectrici, & ab Argivis illis cultæ. • Incendimus sacrificii iusta, id est, sacrificamus. Monuerat antea Helenus, ut protinus, transmissis æquore, cum vota Diis, cursus sui auspiciis, in litore persoluturus esset, certis quibundam ceremoniis sacra velato capite faceret, ne hostium interventu ea turbarentur, & ut eam religionem posteritati suæ commendaret. • Metaphora ab animali ad non animal. • Velis indutatum. • In pelagus, ut cursum mutaremus. • Ab Heleno moniti ut partem illam Italiæ, quæ à Græcis, ibi colonis, Magnæ Græciæ nomen sortita est, vitaremus: supra. • Propter inhabitantes hostes. • Angulus. • Neque enim planè stare vult Aristoteles fide, qui in libro *περί βαρβαρίων διαστάσεων* scribit Tarentum ab Hercule conditum, ac Heracleum dictum: alii à Tarâ, Herculis comite. • A nobis. • Junonis Laciniae templum in promontorio cognomine iuxta Cretonem. • Ex adverso. • Post Sagram Caulonia extat, prius Aulonia, Strab. 6. l. • Periculosum, iuxta quod sæpè fit naufragium, cum sint illic scopuli. • Promontorium in Brutiis. • Siciliensis, à tribus promontoriis, ut supra. • *Nimtrum hæc Scylla est*. • Creptum: quod in Scyllæ ventre canes, Iupos, vitulos marinos habitare, & horrendum sonare, fabulenter Poëtæ. • Ab impetu aquarum. Epexegetis; explicat enim, quis sit ille gemitus. • Collisas & reverberatas. • Aquarum f. • Nimtrum hæc illa Charybdis, g. Aquæ, per quas vadere licet, cum sint minus profundæ, sed magis periculosæ, frequenter exiliunt & eriguntur. • Fervore aquarum commotarum.

• Portus ab Eoo fluctu curvatur in arcum: • Objectæ & falsâ spumant aspergine f. cautes. • Ipse latet: b. gemino demittunt: i. brachia muro & Turrili scopuli, i. refugitque à litore templum. • Quattuor hic, m. primum omen, equos in gramine vidi • Tondentes campum latè, o. candore nivali. • Et pater Anchisès, p. bellum, o. terra q. hospita, r. portas. • Bello armantur equi: bellum t. hæc armenta minantur. • Sed tamen iidem m. olim x. curru succedere sueti y. Quadrupedes, et fræna z. iugo a. concordia ferre: • Spes est pacis, ait. b. tum numina sancta precamur Palladis c. armislonæ, quæ d. prima accepit e. ovantes: • f. Et capita ante aras Phrygio velamur amictu: • Præceptique Heleni, dederat quæ g. maxima, b. ritè Junoni i. Argivæ & iussos adolemus honores. • Haud mora, continuo perfectis ordine votis, • Cornua m. velatarum n. obvertimus antenarum: • Grajugenûmque domos, p. suspectaque linquimus arva. • Hinc q. sinus r. Herculei, r. si vera est fama, Tarenti f. Cernitur, attollit se t. diva Lacinia u. contrâ, • Caulonisque arces, et x. navisfragum y. Scylacæum. • Tum procul è fluctu z. Trinacria cernitur Arina: • a. Et b. gemitum ingentem pelagi, c. pulsataque saxa Audimus longè, d. fractasque ad litora e. voces: • f. Exultantque g. vada, atque b. æstu miscentur arenæ.

Et pater Anchises: nimirum hæc illa Charybdis:
 Hos Helenus scopulos, hæc & saxa horrenda canebat.
 Eripite, ô focii, & pariterque insurgite remis.
 Haud minus ac iussi faciunt: primisque & rudentem
 Contorfit lævas proram Palinurus ad undas:
 Lævam & cuncta cohors i remis ventisque petivit.
 Tollimur in cælum curvato & gurgite, et iisdem
 Subductâ ad n. Manes imos descendimus undâ.
 Ter scopuli o clamorem inter cava saxa dedere;
 Ter spumam p. elisam et q. rorantia vidimus alstra.
 Interea sseslos i ventus cum sole reliquit:
 Ignarique viæ, n. Cyclosum allabimur oris.
 Portus ab accessu ventorum x. immotus, et ingens
 Iose; sed x. horrificis a juxta tonat b. Ætna c. ruinis,
 Ineridumque d. atram e. prorumpit f. ad æthera nubem,
 Turbine fumantem piceo et b. candente favillâ,
 Attollitque globos flammarum, et sidera & lambit:
 Interdum scopulos i avulsâque m. viscera montis
 Erigit n. eructans, o liquefactaque saxa p. sub auras
 Cum q. gemitu glomerat, fundoque x. exæstuat imo.
 Fama est, f. Enceladi semultum i fulmine corpus
 Urgeri mole hac; ingentemque n. insuper Ætnam
 Impositam, ruptis flammam x. expirare y. caminis:
 Et, x. sssum quoties a. mutet b. latus, c. intremere omnem
 Murmure c. Trinacriam, et cælum f. subtexere fumo.
 Noctem illam tecti sylvis inmania monstra
 Perferimus: nec, quæ b. sonitum det causa, i. videmus.
 Nam neque erant & astrorum ignes, nec lucidus i æthrâ
 Sidereâ polus; obscuro sed m. nubila n. cælo,
 Et lunam in n. nimbo nox o intempesta tenebat.

a. Exclamat.
 b. Scyllæ.
 c. Vos his periculis. d. Parictu. e. Stridentem, multum sonantem inter saxa, dum secat fluctus. Metaph. à rûditu alinorum.
 f. Ad sinistram jacentes ad Charybdim.
 g. Partem.
 h. Tota alia classis. i. Toto conatu.
 k. Globo aquarum. l. Qui paulò antè in cælum sublatus eramur.
 m. Aqua remota & abstracta navibus nostris: cum enim hîc deprimitur, illic erigitur.
 n. Ad inferos profundos.
 o. Rupes saxosa. p. Vehementem iram.

portem. p. Vi expressam. q. Aspergine irrorata, aquis sparfa. r. Docet, quomodo in Cyclopus inciderit. s. Remigando. t. Ventus cecidit, cadente simul Sole. u. Ad regiones gigantum illorum, unum oculum in fronte habentium. v. Ad quem accessibus, sc. est. x. Quietus, nec turbatus. y. Portus sc. z. Horrendis, horrorem incutientibus. n. Prope ipsum portum sonat. b. De Ætnâ, monte Siciliæ flammivomo, post Philosophos, Geographos, vide Macrob. c. 17. l. 3. Saturni calumniantem virgilium parum feliciter æmulatum esse Pindari Ætnam descriptione Pythiorum. Vide & Justin. l. 4. Ovid. Met. 15. c. Eructationibus flammarum & lapidum semustorum. d. Quia formosam. e. Eructat, evomit, proicit. f. Ad summam aëra. i. Impetu fumi exuperantis, qualis de pice exusta procieatur. b. Modicâ flammâ splendente inter furum. t. Et erigit. k. Tremulo motu, ad instar vibratæ linguæ, flammis suis ascendit & molliter attingit. l. A cæteris, quibus cohærebant. m. Saxa è visceribus montis, tanquam ejus partes: nam & ossa terra dicuntur. n. Ejiciens quasi ex stomacho, ut faciunt eructantes. o. Resoluta vi sulphuris & ignis. p. Sursum in auras. q. Vehementi crepitu in morem glomeris circumvertendo rotat. r. Æthram exhalat. s. Fil. Titanis & Terræ, qui cum cælo bellum cum aliis gigantibus inferret, à Jove fulminatus, atque Ætnæ subiectus est. Quod tamen nonnulli de Typhoeo narrant. Placent autem Poëtæ à verâ causâ, visceribus, sc. sulphureis, à vento per cavernosam terram accensis, discedere ad fabulas. t. Quo Jupiter in gigantes usus est. u. Opprimi hoc immenso pondere montis. v. Postquam illic sepultus erat virus. x. Evaporare & quasi exhalare. y. Fornacibus, fumariis. z. Crepitu vehementi. n. Movet. Al. mutat. a. Super quod recubuerit. b. Intrinsecus & multum tremare. c. Motu. d. Siciliam. e. Ab inferiore parte oculere ac cooperire fumo, quem tunc emittit. f. Redit ad omissam narrationem. Occidente Sole hûc appulerant, & noctem insequentem metu in sylvâ latuerant. g. Tam vehementem. h. Intelligimus. i. Stellas, quarum lumen per objectas nubes admittit. k. Splendore ætheris, à sideribus illato. Syncope. Vide Macrob. l. 6. c. 4. l. Sc. erant. m. Aëre. n. Nube circumvoluta in morem nimbi. o. Obscura, ad nulum opus tempestitiva, utpote media.

• Postridiè,
quàm accessi-
mus, oriens.
• Oriente.
• Humidam.
• Tempestas
matutina. • A
cœlo. • Noc-
tem : nam
nox est um-
bra terræ.
• Exhausta.
• Suprà quam
ferre nequeat.
• Quasi larva
hominis, aut
2. v. d. 5. p. v.

π. Ovid. Met.
15. & Græci.
• Ad nos, qui
eram in li-
tore. • Eum,
aut eam. • Et
videmus, quod
erat illi im-
munditia im-
manis. Pathos
ab habitu.
• Promissa,
seu in pectus
demissa, pro-
lixa. • Indu-
mentum, quo
tegebatur, e-
rat illigatum
& dentium spi-
nis. • Per, vel,
quo ad cætera

καὶ τὰ ἄλλα. Hellenismus. Horat. Ep. 10. l. 1. Hac tibi distabam post fœdum
putre Vacuna, Excepto quod non simul esses, cætera latus, id est, quod ad cætera ac-
tinet. • Dudum aliquando. • Paternis. • Hostium. • Fixit gradum, aut dubitavit.
• Et substitit. • Ad nos, qui eram in litore. • Velox, & non salutis sperata.
• Exordium orationis petitoriae abruptum. • Obtestor. Simplex pro composito.
• Acere, cuius beneficio ex æquo spiramus. • Sc. me in. • Beneficii loco abunde
effugisse Cyclopos. • Fateor. • Ex equitum ordinibus Græcis. • Jure belli. • Ap-
petuisse aut invasisse res Trojanas. • Facto aut bello. • Quam scelere nostro in vos
commisimus. • Præcipitem me date in mare. • Mari. • Et non monstrorum, nec
dira fame. • Delectabit me. • Achæmenides. • Nostra. Misericordiam veteres affig-
nabant genua, ut & mentum; pudori os; sagacitati nasum; iudicio aurem; fastum
supercilium; virtuti & fidei dextram. • Pathos à gestu. • Volutans se genibus
suis, quibus incumbere repens: vel, volutans adhærebat genibus nostris. • Pro-
creatus sit. • Impellat eum ad talia facienda. • In signum auxilii & benevolen-
tiæ. • Non multum. Nomen plurale loco adverbii. • Ejus. • Præsentato pignore
fidei & dextræ. • Confirmat. • Achæmenides. • Postquam dextram præbuerat
Anchises. • Vobis, invisi, nec suis minus: quantum ad se ipsum, miserrimi, diutino
sc. errore jactari per septem annos. • Pauper in arma pater primis me misit ab anti-
Sinon. 2. l. • Atque utinam propriam quiessem pelle, infra fortunam meam occu-
que pauperculum tutus, potius quam, &c. • In hac insula. Explicat breviter, qui
casu in hanc insulam delatus sit. • Festini præ timore, ne à Cyclope, ob strepitum
ad naves & mare trepidè fugientium stationem petente, occuparentur. • Crudeli
Polyphemi. • Mei. • Ingenti. • Polyphemi. • Cujus domus est intus corrupta oc-
cisorum sanguine, & carnibus humanis mactatis seu cruore aspersa intus fœda.
• Cyclops Polyphemus. • Vertice suo, id est, Polyphemus tam procerus est, ut
cœlum vertice feriat. Hyperbole. • Pathos per exclamationem. Vide Macro-
b. 4. c. 6. • Tam truculentum aspectum hominis, aut tantam perniciem.

• Postera jamque dies primo surgebat • Eoo,
• Humentemque • Aurora • polo dimoverat • umbram :
Cum subito è sylvis, macie g confecta • supremâ,
Ignoti : nova forma & viri, miserandaque cultu,
Procedit, supplexque manus • ad litora tendit.
• Respicimus : • dira illuvies, • immisâque barba,
• Consortum tegmen spinis ; at • cætera Graius,
Et • quondam • patriis ad Trojam missus in armis,
Isque ubi Dardanos habitus est Troia vidit
Arma procul ; paullum • aspectu conterritus • hæsit,
• Continuitque gradum : mox sese • ad litora • præcepit
Cum fieri precibusque tulit. • per sidera • restor,
Per superos, atque hoc cœli • spirabile lumen :
Tollite me, Teucris ; quascunque • abducite terras.
Hoc • fat erit. • scio me • Danais è classibus unum,
Et • bello Iliacos fateor • petiisse Penates.
Pro • quo, si • sceleris tanta est injuria nostri,
• Spargite me in fluctus, vastoque immergite • ponto. 60
Si pereo, manibus • hominum periisse • juvabit.
• Dixerat : et • genua • amplexus, • genibusque volutans
Hærebat. qui sit, fari, quo sanguine • cretus,
Hortamur : quæ deinde • agitet fortuna, fateri.
Ipse pater • dextram Anchises, • haud multa moratus, •
Dat juveni, atque • animum • præsentî pignore • firmat.
• Ille hæc, • depositâ tandem formidine, satur :
Sum patriâ ex Ithacâ, comes • infelicitis Ulyssæi,
Nomen Achemenides : Trojam genitore Adamasto
• Paupere (• mansissetque utinam fortuna !) protectus, •
• Hic me, dum • trepidi • crudelia limina linquunt,
& Immemores socii • vasto • Cyclopi in antro
Deseruere. • domus sanie dapibusque cruentis,
Intus opaca, ingens : • ipse arduus, altaque • pulsar
Sidera : (• Dii, talem terris averte • pestem)

610
• Nec vi-
• Vicerib-
• Vult ego
• Prensa
• Franger
• Limina :
• Mandes
• Haud im
• Oblituv
• Nam q
• Cervicem
• Immens
• Per sol
• Numina
• Fundim
• Ingens,
• Argolic
• Et tande
• Sed fug
• Rumpite
• Nam qu
• Laniger
• Centun
• Infandi
• Tertia
• Cum vi
• Lustra
• Prospici
• Victum
• Dant f
• Omnia
• Conspexi
• Ut
• Fragment
• ius. • Sude
• Dormien
• vel Lunæ
• succellu
• tio ex abru
• ente ab imp
• tinacula fe
• tanti fine m
• tanti centu
• andi. • In
• tius mensis
• quâ descen
• hanc inter
• bilem. • A
• tia. • Mihi
• amica, live

¶ Nec visu facilis, nec dictu affabilis ulli.

Viceribus *b* miserorum, et *c* sanguine vescitur atro.

¶ Wili egomet, duo de numero cum corpora nostro

¶ Prenta manu magnā, medio *c* resupinus in antro

Frangeret ad saxum, sanieque *f* aspersa *g* natarent

Limina: vidi, atro cum membra fluentia *b* tabo

¶ Manderet, et tepidi *k* tremere sub *l* dentibus artus.

¶ Haud impunè quidem: nec *m* talia passus Ulysses,

Oblitusve *n* sui est *o* Ithacus *p* discrimine tanto.

Nam *q* simul expletus dapibus, *r* vinoque sepultus

Cervicem inflexam *s* posuit, jacuitque per antrum

Immensus, saniem eructans, ac *t* frustra cruento

¶ Per somnum commixta mero; nos, magna precati

Numina, sortitique *w* vices, unā undique circum

Fundimur, et *x* tēlo *y* lumen *ti* rebramus acuto

Ingens, quod torvā *z* solum sub fronte *a* latebat,

¶ Argolici clypei aut *c* Phœbeæ lampadis instar:

Et tandem *d* læti sociorum ulciscimur *e* umbras.

¶ Sed fugite, *ô* *g* miseri, fugite, atque *h* ab litore *i* funem

Rumpite.

¶ Nam qualis quantusque cavo Polyphemus in antro

Lanigeras claudit *l* pecudes, atque *m* ubera *n* pressat;

¶ Centum alii curva hæc habitant ad litora *p* vulgō

¶ Infandi Cyclopes, et *r* altis montibus *s* errant.

¶ Tertia jam lunæ se cornua lumine complent,

¶ Cum vitam in sylvis, inter *w* deserta ferarum

¶ Lustra domosque traho, vastosque ab *y* rupe Cyclopes

¶ Prospicio, sonitumque pedum, *a* vocemque tremisco.

¶ Victum *b* infelicem, *c* baccas, *d* lapidosaque corna

¶ Dant *f* rami, et *g* vulvis *h* pascunt radicibus herbæ.

¶ Omnia *i* collustrans, hanc primū ad litora classē

Conspexi venientem: huic me, *k* quæcunque fuisset,

¶ Ut supra 1. 2. *Invadunt urbem, somno vinoque sepultam.*

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ *f* Reclinavit.

¶ Cuius as-

pectum nemo

ferat, nedum

colloquium:

quia tam ter-

ribilis est.

¶ *b* Hominum.

¶ *c* Sanie.

¶ *d* Comprehen-

sa. ¶ *e* Prostra-

tus. ¶ *f* *Al. ex-*

persa, id est,

maefacta.

¶ *g* Inundaren-

tur. ¶ *h* San-

guine. ¶ *i* Den-

tibus frange-

ret. ¶ *k* Resili-

rent. ¶ *l* Eius.

¶ *m* Impunè fi-

eri. ¶ *n* Salutis

vel versutiae

¶ *o* Itha-

centis Ulysses.

¶ *p* In tanto pe-

riculo. Nam

hoc demum

sapere, est in

periculo sape-

re. ¶ *q* Simulac

Polyphemus,

¶ *r* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

¶ *s* Reclinavit.

• **Adjudicavi**
 & in potestate
 ejus definit
 finavi. *b* Mihi. *c* Cyclo-
 pum. *d* Vitam
 • **Quam** ut tali-
 um mon-
 strorum den-
 tibus confi-
 ciar. *f* Genere
 mortis. *g* Achæ-
 menides.
 • **In summo**
 scopulo. *i* O-
 ves suas.
 • **Magnitudi-**
 ne corporis
 sui attollen-
 tem. *l* Quæ
 sæpè petiverat
 antequam
 excæcatus es-
 set. *m* Sine
 forma huma-
 no corpori
 debitâ. *n* Sc.
 erat. *o* Ampu-
 tata. *p* Hinc
 immanem
 corporis va-
 stitatem con-
 ficere licet.
 • **Ne vacillet**
 aut labatur
 jam cæcus.
 • **Pastorem**
 suum. *f* Ea

sola, quam ex ovibus habet, est voluptas Polyphemi. *r* Solatium incommodi ani-
 si visus. *s* Deorsum pendet. *t* Postquam undas litoreas emensus in altum planum-
 que mare venit: *quam magnus Orion, Cum pedes incedit mediis per maxima Nere-*
Stragis, viam sciendens, humero supereminet undas. lib. 10. *x* Profundo. *y* Pinu sil.
 Hyfieron proteron. *z* qui quotidie fluebat de oculo effuso. *a* Deinde ablu-
 • **Quod** salledinis acrimoniam in vulnere sentiret. *c* Ejus. *d* Ab eo loco, ubi ipsum
 vidimus. *e* Festini: ut, *Accepti* trepidos, *et Nilum dicere jussit.* *f* Celerabamus.
 • **In navem** nostram Achæmenide, qui genua amplexus nobis supplicaverat, *h* Me-
 rito de nobis, ut id faceremus: qui fortè in Cyclopa incidissemus, nisi nos præ-
 cavere præmonuisset. *i* Navis retinacula. *k* Invertimus remis, id est, remigamus.
 Metaphora à scopis ad remos & solido pavimento ad mare. Suprà: *Certatim salti-*
feriunt mare, et æquora verrunt. *l* Incumbentes remis. Quo verbo studium & co-
 natum summum sociorum coarguit. *m* Certatim ferientibus. *n* Polyphemus adven-
 tit ex ictibus & percussione remorum, fugientium strepitum. *o* Fluctuum remis
 gitatorum: suprà, *fractasque ad litora voces:* *et fugam trepidi celerare, tactisque in-*
cidere funem: modò. *p* Manus intendendi, & anxiam quadam aviditate manus in
 naves injiciendi easque tenendi facultas. Sic, & *affectare viam ad aliquid dicimus.*
 Ter. Phorm. *Hic gladiatorio animo ad me affectant viam.* *q* Sc. est, id est, nec potest
 æquis viribus aut gradibus consequi fluctus maris Ionii. *r* Emittit & effert. *s* Mi-
 re. *t* Multum tremuere. *u* Reboavit. *v* Siciliæ mons. *x* Fornacibus. *y* Excitatum
 illo clamore. *z* Ad litus. *a* Extra ictum enim & periculum se expedierant Troes:
 & longinqui nocere non poterant. *b* Minaci. *c* Siculos Cyclopa, juxta *Ætiam*
 genitos: allusum simul ad *auritus*, immanes. *d* Ad cælum usque, Hyperbole.
 • **Cœtum.** Appositio. *f* Existentes tales, quales querens erant, &c. *g* Sublimes se
 in aërem extolentes. *h* Ferentes multos cornos. *i* Simul steterant. *k* Quercus enim
 sacra Jovi: cupressus Dianæ inferæ. *l* Vehemens urget nos. *m* In quacunque re
 funes velorum raprum colligere, & quodcumque venti vocarent, cursum intendere.
 • **Etiā** iis, qui nos à puppi secuti urgebant inter Siciliam atque Italiam: sed me-
 mores præceptorum Heleni, quæ monebat, nè teneremus cursum cum viæ dila-
 mine per angustum fretum inter Scyllam & Charybdim, retrorsum vela dare con-
 tendebamus. Cum subito mutatus numinis benignitate ventus nos in Austrum re-
 vectos in Siciliam circumvehendo impellit.

• **Addixi:** satis *b* est gentem effugisse nefandam.
 Vos *d* aniram hanc & potius quocunque absumite *f* leto.
 Vix ea *g* satis erat, *h* summo cum monte videmus
 Ipsum inter *i* pecudes vastâ se & mole moventem
 Pastorem Polyphemum, et litora *l* nota perentem:
 Monstrum horrendum, *m* informe, ingens, cui lumen *n*
 demptum.

• **Trunca** manum *p* pinus regit, et *q* vestigia firmat.
 Lanigeræ *r* comitantur oves, *s* ea sola voluptas,
 • **Solamenque** mali: *u* de collo fistula pendet.
 • **Postquam** *x* altos *y* tetigit fluctus, et ad æquora venit;
 • **Luminis** effuso fluidum *a* lavit inde cruorem:
 • **Dentibus** infrendens gemitu: graditurque per æquor
 Jam medium, necdum fluctus *c* latera ardua tinxit.
 Nos procul *d* inde fugam *e* trepidi *f* celerare, *g* recepto
 Supplice, *h* sic merito, tacitque incidere *i* funem:
 • **Verrimus** et *l* proni *m* certantibus æquora remis.
 • **Sensit**, et ad sonitum *o* vocis vestigia torfit.
 Verum ubi nulla datur *p* dex:ram affectare potestas,
 Nec *q* potis Ionios fluctus æquare sequendo,
 Clamorem immensum *r* tollit, quo *s* pontus et omnes
 • **Intremuere** undæ, penitusque exterrita tellus
 Italia, curvisque *u* immugiit *v* Ætna *x* cavernis.
 At genus *z* sylvis Cyclopaum et montibus altis
 • **Excitum** ruit ad portus, et litora complent.
 Cernimus *a* altantes *a* nequicquam lumine *b* torvo
 • **Ætnæos** fratres, *d* cælo capita alta ferentes,
 • **Concilium** horrendum: *f* quales cum vertice celsò
 • **Æriæ** quercus aut *h* coniferæ cyparissi
 • **Constiterant**, *k* sylva alta Jovis, luculve Dianæ.
 Præcipites metus *l* acer agit *m* quocunque rudentes
 Excutere, et ventis intendere vela *n* secundis.

• **Contrà**

Contra, iussa b monent Heleni Scyllam atque Charyb-

dim, 685

Inter e utramque viam, d leti discrimine parvo,

Ni teneant cursus: certum est dare f lintea retrò.

Ecce autem Boreas b angustâ à sede i Pelori

Missus adest ! i vivo prætervehor ostia saxo

Pantagiae, n Megarosque sinus, o Tapsumque jacentem.

Talia monstrabat p relegens errata retrorsum 690

Litora Achemenides, comes infelicitis Ulyssæi.

Sicario prætenta sinu jacet insula r contra

Plemmyrium undosum: i nomen dixere priores

Ortygiam. Alpheum fama est n huc, n Elidis amnem,

Oculas egisse vias subter mare; qui nunc 695

Ore, n Arethusa, tuo Siculis a confunditur undis.

Iulli numina magna e loci veneramur: et inde

Exupero e præpingui solum f stagnantis g Helori.

Hinc altas i cautes, k projectaque saxa i Pachyni

Radimus: et n fatis nunquam concessa o moveri 700

Apparet g Camarina procul, campique r Geloi,

Inmanisque Gela, fluvii cognomine dicta.

Ardus inde u Agragas ostentat maxima longè

Mœnia, magnanimum quondam generator equorum.

Teque datis x linquo ventis, y palmosa Selinus: 705

Et vada z dura a lego saxis b Lilybeia cæcis.

Hinc Drepani me porrus et d illætabilis ora

Accipit. hic, pelagi tot tempestatibus actus,

Heu! genitorem, omnis curæ casusque levamen,

Amitto Anchisen: hic me, pater optime, e festum 710

Deferis, heu! tantis nequicquam erepte periclis.

Nec vates Helenus cum multa f horrenda moneret,

Hos mihi prædixit luctus; non dira g Celano.

¶ E contrario.

b Sc. vitare.

c Scyllæ &

Charybdis.

d Cum parvâ

differentiâ &

distantiâ

mortis. e Neu

teneant me-

diu cursum.

f Vela, ex lin-

teis confecta,

obvertere in

Calabriam,

aut sinum Ta-

rentinum.

Horat. Od. 16

Epod. Neu

conversa do-

mum pigeat

dare lintea.

g Non est

hic mon-

strantis parti-

cula, sed at-

tentionem ad

rem novam &

insperatam

captantis.

h A freto Si-

culo quod

perangustum

est, inter Pe-

lorum. i Pro-

montorii Si-

ciliæ Septen-

trionem ver-

fus. k Favore numinum quæ supra rogaverat Anchises: Ferte viam vento facilis, & spirare secundi. l Quæ sunt ex saxo naturâ, non humanâ operâ sic parata. Sic l. i. vivoque sedilia saxo. m Fluminis Siciliæ. n Juxta Megaram, Siciliæ oppidum. o Insulam, decem stadia à Sicilia distantem, humilem. p Renavigans retrorsum litora, per quæ errat prius cum Ulyssæ. q Siculo. r Ex opposito, è regione. s Promontorium juxta Syraculas: ἀπὸ τῆ πλημμέρου, id est, inundo. t Cuius nomen veteres cosmographi appellaverunt Ortygiam, quod in eâ primæ visæ sunt coturnices: πτερὰ enim Græci coturnices vocant. u Insulam, quam pons Syraculis connectit: hic fons Arethusa, ex quo ferunt per subterraneos cuniculos emergere Alpheum flumen Elidis. v In hunc locum. x Qui ab Elide nascitur. y Ostio. z Apostrophe. Arethusa fons à Nympha quadam venatrice nomen habet, quæ cum fonte lassâ in Alpheo flumine se lavaret, ab eo fuit adamata: quæ, cum amatorem fugeret, in Sicilia transformata est in fontem sui nominis. Alpheus autem per occultos terræ meatus eam consecutus est, donec illi in Sicilia misceretur. a Commiscetur. b Illius. c A patre. d Prætervehor. e Præter cætera pingue. f Inundantis & superflui ad instar Nili; cuius inundatio terram pinguem facit: aut lentè fluentis, quasi stagnum sit. g Amnis, sic dicti ab Heloro rege, qui eum ponte iunxit & pervium fecit. h Sc. propecti. i Rupes. k Abiecta, portio jactata in mare, & extantia. Vide Macrobi. Sat. l. 6. c. 4. l Pachynum promontorium Siciliæ Austrum spectans. m Remigando præternavigamus, leviter contingimus. n Volentibus. o Exsiccati; quia cum exsiccaretur, accolæ ab hostibus deleti sunt. p Conspicitur. q Camarina urbs supra paludem cognominem, è cuius terræ exhalatione cum orta esset pestilentia, consultus à civibus Apollo, an siccanda esset, respondet, Μηδὲν Καμάρην: illi autem, contempto oraculo, exsiccârunt, unde sedata pestilentia, sed per eam ingressi hostes urbem ceperunt. r Gelæ civitati vicini agri. s Urbs magna à fluvio cognomine dicta. t Sublimis. u Sicilia mons. v Apostrophe. x Prætereo. y Sylvestrium palmarum fertilis, & apii, unde nomen. z Propter saxa non apparentia, sed aquis abstrusa. a Præternavigo. b Lilybæum, tertium Siciliæ promontorium, sub quo vada latentibus saxis periculum nautis taceflunt. c Urbis ad radicem montis Erycis à falce Saturni ibi projectâ; vel, Cereis ibi à Vulcano acceptâ; δρεπανον enim falx est. d De quâ latari nequam, non læta, tristis, amisso hic patre. e Tot navigationum malis, f Religiosa, & monita horrorem incutientia. g Harpyia.

• Epilogus
narrationis
Æneæ brevis
quo in com-
pendium cur-
sum suum

• contrahit, quem copiosè hæcenus profecutus est. • Ultimus apud Drepanum erat.
• Ex hac regione Siciliæ. Unde in 1. dictum est: *Vix e conspectu Sicula telluris, &c.*
• Ad regiones Libycas. • Vir venerabilis. *f* Omnibus aliis attendentibus. *g* Solus loquens. *h* Voluntates Deorum de excidio narrabat Trojæ, & suos errores & navigationes. *i* Æneas. *k* Post prolixam narrationem. *l* In hoc dicto de morte Anchisæ, & de profectioe ex Sicilia in Carthaginem. *m* Ex animo & ore.

P. VIRGILII MARONIS

ÆNEIDOS

LIBER IV.

ARGUMENTUM.

Dido, amore Æneæ insaniens, animi sui morbum forori aperit: ejusque consilium secuta, ad nuptias animum adiecit. Juno quoque, ut Æneam facilius ab Italiâ averteret, agit cum Venere: ut eius bonâ cum veniâ liceat Æneæ Elisam uxorem ducere; quodque id commodius fieri possit, se opportunitatem oblaturam ostendit. Postridiè Æneas, & Dido venatum proficiscuntur. Ibi omnibus jam prædæ intentis, Juno subitam immittit tempestatem. Comites alius aliò diffugiunt. Æneas & Dido in idem antrum conveniunt, ibique infaustis ominibus conjunguntur. Interim Jupiter Iaribæ, Getulorum regis, (qui advenam sibi præferri iniquo animo ferebat,) precibus fatigatus, Mercurium mittit ad Æneam, jubetque, ut, relicta Africâ, in Italian naviget. Ille Jovis imperio morem gerens, quæcunque ad navigationem erant necessaria, clam per socios parari jubet. Cæterum Dido, ubi classem instaurari. lenis, suspicata id, quod res erat, graviter cum ipso expostulat, precibusque, & lachrymis tum per seipsam, tum per sororem, eum ab incepto revocare conatur. Æneas interim in somnis à Mercurio admonitus, interpesta nocte anchoras solvit. Illa doloris impatiens, in editissima ædium parte, simulatione sacrorum ingentem pyram exstruit, ablegatâque Barce, Sichæi nutrice, ne quid destinatae morti impedimenti afferret, necem sibi conficit.

• Transitionis
particulâ in-
dicat Poëta,
se novam nar-
rationem ordi-
ri earum re-
rum, quæ nar-
rante Æneâ
jamque absol-
vente, accide-
rint. • Dido. • Ex eo tempore, quo Æneas natrare cœpit, vel, hospitio susceptus
est, & loco Cupido Aſcanii. *j*am dudum enim de longiori temporis spatio proprie-
dicitur. *d* Vulnerata amore. • Amoris. *f* Accenditur igni amoris, qui excæcat. *o*-
vid. *Quoque magis regitur, tanto magis æstuat ignis. g* Æneæ. • Caularum amoris
enumeratio: namque Didonem interea moverat Æneæ I. ardens virtus. II. Tri-
jana gentis nobilitas. III. flagrans oris venustas. IV. facunda prudens. V. genero-
sinum; tacto itaque *g* ad tempus celato amore *j*am dudum accensa æstuat jam, atque
in flammis ire capit. *h* Didonis. *i* Frequenter revolvitur, observatur. *k* Fixi in pec-
tore. *l* Sollicitudo amoris: quia *Res est solliciti plena timoris amor.* Ovid. I. Ep.
Her. *m* Sequens dies luce solari terras illustrabat, illuminabat: quam enim noctem
consumpserat Æneas narrando calamitates. Declarat porro Poëta, quomodo Dido
vim amoris sui Annæ forori detexerit. *n* Prius. • Noctis. *p* Unius animi & volun-
tatis in conjugium illiciendi Æneam. *q* Non sana, amore furens. Rationem enim
amentiam quâdam amor excæcat. *r* Annam: quæ cum salubriter consulere debeat,
ex oleo igni addito, vehementius etiam accendit plus satis suâ sponte furentem.

• **A**T *h* regina gravi *c* jam dudum *d* faucia curâ,
• *e* Vulnera alit venis, et *f* cæco carpitur igni.
Multag viri * I. virtus *h* animo, multisque *i* recurſat
II. Gentis honos: hærent *k* infixi pectore III. vultus,
IV. Verbaq; : nec placidam membris dar *l* cura quietem. *j*
m Postera Phœbeâ lustrabat lampade terras,
Humentemque Aurora polo *n* dimoverat *o* umbram;
Cum sic *p* unanimem alloquitur *q* maleſana *r* sororem.

Anna for-
• Quis no-
• Quem
• far
Credo eq-
• Digenore
• facturus
• Si mihi
• Ne cui m
• Postquam
• Si non r p
• Huic uni
• Anna, fat
• Conjugis,
• Solus hic
• Impulit
• Sed mihi v
• Vel d pater
• Pallentes
• Ante, pud
• Ille meos
• Abſtulit: i
• Sic eſſata
• Anna q ref
• Sola-ne p
• Nec dulce
• Id y ciner
• Eſſo: a æ
• autem, Suce
• extollens ſe
• Annæ decus
• ſuâ deinde v
• ſuâ virtute Æ
• virtutibus q
• meritis, id eſt,
• honor q in g
• (Tam nobili
• ſus. *m* Geſta
• tum ne irritu
• nunquam alte
• dicit; à Pygm
• bus ſternitur
• de laticum ge
• nino afficeret
• amplius nuber
• nomen etiam
• digniſſimam S
• malione, frat
• illata. *y* Holip
• A firmo pro
• paulatim labe
• mihi ad abſor
• Loc obſcuri
• ſus. *i* Conjugi
• tum, ut volun
• tias. *o* Foror
• nallage perſon
• ſi morteore tota
• eos, nec volup
• perpetua javer
• Conjugis Si
• mortem enim S
• habet, induc

« Esto : non moverint te ulli mariti, sed ne Iarbas quidem in visus Libycis, & multò ante Tyriis populi.
 b Rex Mauritanorum ; qui cum Elisæ per legatos ambiret nuptias, non sine belli si recusaret, minis : illa trimestris spatii impetratâ morâ, ut prioris mariti manes placaret, in pyram, quam eo prætextu extruxerat, se coniecit, maluitque arde-

re, quàm nubere. Historiam lege apud Justinum lib. 18. contra cuius veritatem obtinuit Virgilio figmentum de Æneâ. c Principes, d Africana. e Victoria, & sæpè triumphare solita, id est, ponamus, quod principes Africani te non flexerunt.
 f Amori grato resistere poteris ? Q. d. Contemplisti eos, qui tibi displicebant, nunc pugnabis cum amore placito ? g Cum amore. Catul. *Noli pugnare duobus*.
 h An non consideras ? i Locum habitando ceperis. A necessario. Q. d. Versaris inter nationes barbaras, bellicosas & opibus pollentes, tu, foemina, fratris & amicorum prædiis destituta, nec est cuius implores auxilium : proinde censeo nudent esse, ut habeas, qui te, cives, urbem, & regnum, consilio armisque tueamur.
 k Ex una parte urbis nostræ. Ratio, quare nubere debeat. Carthaginem à Meridie Getulia & deserta Libyæ, ab Ortu Syrtis major, ab Occasu Numidia sive Mauritania, à Septentrione mare, cingebant. l Getulorum, qui sunt Africæ populi. Augendi timoris gratiæ Urbes vocat, quæ tantummodo mapalia sunt, in quibus Getuli habitant. m Hominum. n Qui equos non freno regunt, sed virgâ tantum. Geti tamen fera, nec legibus, nec imperio parens. Æn. 1. *Cui condere Jupiter iram*.
 iustitiaque dedit gentes frangere superbas. o Non sc. ab occasu. p Importuola & inaccessa, propter vada & reciprocos æstus, & accolas Nasamonas naufragiis & capitu visitantes. Duæ autem sunt Syrtes. q Ex alia parte, sc. ad Austrum. r Libyæ deserta, propter aquarum penuriam (quæ intolerabilem sitim procreat) neque fluvios habens, neque pluviam. s Gens Africæ bellicosa. t Contra Tyriam urbem seu Carthaginem. u Pygmalionis, vindicaturi fugam suorum & thesauros abductos.
 1. w Faventibus, propitiis. x Prospera : utpotè, *Cui vincula jugalia cura* : infra.
 y Ad nos. z Qualem, quantam, id est, clarissimam. A consequentibus. a Oriri.
 b Ex talis herois coniugio. c Populorum Punicorum. d Eriget. e Hanc gratiam perjuri, ut ignoscant tibi, quod cineri Sicheio fidem non serves. Undè postea.
 Non cineri servata fides. f Diis placatis per sacrificia. g Da operam, ut detineas eum hospitio. h Æneæ. i Manendi apud te. k Quoad usque tempestas hyberna servitiam suam finierit. l Sidus navigantibus infestum, ortu & occasu tempestates, aquas & nimbos excitans. m Et quamdiu naves sunt laceratæ, & nondum refectæ. n Alperum & durum ad navigandum. o Amore. p Didonis. q Anna. r Nubendi secundum. s Ancipiti, incertæ, quid-nam agere deberet. t Quo arcebat a secundis nuptiis. u Ante omnia. w Tempa, in quibus erant Deorum simulacra. Veteres enim ut nihil nisi auspiciò inceptabant ; sic in contrahendo matrimonio extra consuletis mos erat, nùm felix futurum esset coniugium. x Ambæ. y Veniam, gratiam favoremque Deorum, ut eorum pace facere liceret, quod omnino facere stabat sententia. z Ad aras diligenter per exta hostiarum Deorum voluntatem explorant, observantque, quid illa portentant.

a Non Libyæ, non ante Tyro : despectus t Iarbas, ductoresque alii, quos d Africa terra e triumphis Dives alit : f placito-ne etiam pugnabis g amori ? h Nec venit in mentem quorum i confederis arvis ? k Hinc l Getulæ urbes m genus insuperabile bello, Et Numidæ n infræni o cingunt, et p inhospita Syrtis : q Hinc r deserta siti regio, latèque furentes s Barcæi. quid bella t Tyro surgentia dicam, u Germanique minas ?

Diis equidem w auspiciibus reor, et Junone x secundâ, y Huc cursum Iliacas vento tenuisse carinas. z Quam tu urbem, soror, hanc cernes ! quæ a surgent regna

b Coniugio tali ! Teucrûm comitantibus armis, c Punica se quantis d attollet gloria rebus ! Tu modò posce deos e veniam, f sacrisque litatis, g Indulge hospitio, causasque h innecte i morandi : k Dum pelago delævit hyems, et aquosus l Orion, m Quassatæque rates, et n non tractabile cœlum. His dictis o incensum p animum q inflammavit amore, r Spemque dedit s dubiæ menti, solvitque t pudorem. u Principio w delubra x adeunt, y pacemque z per aras

Expirunt
 e Legisera
 e unoni an
 ipia tenens
 e Candente
 Aut ante
 Instaurato
 Peetoribus
 Heu, vatu
 Quid a delu
 Interæ, e
 Uritur in
 Urbe furem
 Quam proci
 Valtor q age
 Nelcius ;
 Dictæos :
 e Nunc meo
 e Sidonia/qu
 incipit effar
 Nunc e cade
 Iliacosque
 Expofcit, &
 Ioli, ubi i d

ezidi, f Ma
 mod ipsum la
 mas Apollini
 mas Deorum,
 mbantur. o I
 i. c. 4. p D
 Dialtole in
 mextis, tùm
 appetit. Und
 to in vanitat
 Diis. z Infar
 mas, ex, eff, e
 maris. e Dido
 Innovatur,
 Ab amore, l
 mori telum,
 et. m In e
 restantissim
 Perlequens
 am, dum per
 sequens. Ovid
 an author. u
 difficulter per
 que celebrit
 buzeret lateri
 contueri, tem
 tris Pygmal
 am regiâ mag
 nato ad integr
 secunda parum
 ten fecerat Æ
 ani passi sunt
 am rerum nan
 o caperet. k
 am oculis sun
 erba intueud
 A toris, in q
 tox ; nam niti
 bolis. Indicat
 centur.

Empirunt : a mactant lectas de more bidentes
 Legiferæ Cereri, c Phœboque patrique d Lyæo :
 Junoni ante omnes, cui vincla f jugalia curæ :
 60 Ipa tenens dextrâ g pateram pulcherrima Dido,
 Candentes i vaccæ media inter cornua & fundit :
 Aut ante m ora deum n pingues o spatiaur ad aras,
 Instauratque diem donis, q pecudumque r reclusis
 Pectoribus i inhians, u spirantia consulit extra.
 64 Heu, vatam x ignaræ mentes ! quid y vota z furentem,
 Quid a delubra juvant ? b est c mollis d flamma e medullas
 Intereâ, et g tacitum h vivit sub pectore i vulnus.
 Uritur infelix Dido, totâque vagatur
 Urbe furens. l qualis m conjectâ n cerva sagittâ,
 Quam procul o incautam nemora inter p Cressia fixit
 70 Pastor q agens telis, r liquitque f volatile ferrum
 Nescius ; u illa fugâ sylvas n saltusque peragrat
 Dictæos : hæret lateri y letalis arundo.
 Nunc media Æneam secum per a mœnia ducit :
 75 Sidoniaisque e ostentat opes, urbemque paratam.
 Incipit effari, d mediâque in voce resistit.
 Hinc e eadem, f labente die, convivia quærit :
 Aliacosque iterum b demens audire g labores
 Exposcit, & pendetque iterum narrantis ab ore.
 80 Ibi, ubi i digressi, m lumenque n obscura vicissim
 elli, f Matrimonialis. g Poculum orificio amplo & patenti. h Candidi coloris ;
 quod ipsum lætum, & auspicatum omen futurarum nuptiarum esse voluit. i Cum
 ias Apollini taurus cædatur. k Effundit. l Dum non fundit. m Simulacra & sta-
 tus Deorum, n Victimarum sanguine perfusas, in quibus postea victimæ concre-
 vantur. o Latè deambulat. Fuit ergo area delubro adjuncta. Vide Macrobi. Sat.
 1. c. 4. p De novo celebrat. Quia et antea sacrificatas, q Mactatarum. r Apertis.
 Diastole in cæsura. s Avidè intentâ, tum ad explorandam numinis voluntatem
 exitis, tum ad extispicum responsa. u Exhalantia, et adhuc palpitantia consilium
 expetit. Unde dicitur victima consultiore apud Macrobi. 1. 3. c. 5. w Exclama-
 tio in vanitatem vatam, et haruspicum inscitiam. x Virium amoris. y Quæ fecit
 Odis, z Insanientem amore. a Deorum templa, quæ adserat. b Edit, consumit : ab
 ulla, c, est. c Al. molles. Catul. Epigr. 42. Ignis mollibus ardet in medullis. d A-
 maris. e Didonis. f Dum sacrificaret. g Occulum, et quod vatibus tacitum habuit.
 Innovatur, id est, perditè amat. i Amoris sc. i. e. sagittis Cupidineis illatum.
 Ab amore. l Comparatione illustrat rem, ita ut pastori Æneam, cervæ Didonem,
 mori telum, nemori Cretensi urbem Carthaginem, per quam regina vagatur, com-
 parat. m In eam. n Vagatur. o Non caventem. p Cretentia. Cretenses enim semper
 questantissimi fuerunt sagittarii : quibus ex arundine sagittæ conficiebantur.
 Persequens eam. r In ipsâ cervâ fugiente. s Ad volandum aptum. t Latens cer-
 vâ, dum percussit : vel Activè : Nescius à se percussam cervam, adeoque non in-
 sequens. Ovid. 5. Met. Quam si venabulæ taurus Corpore fixa gerat, saltique refuge-
 antior, u Cervâ percussa. w Densores sylvas : quæ ob arborum spissitudinem
 difficulter perviæ sunt : ac in quibus lustra sua habent feræ. x Diffy mons Cretæ,
 quæ celebris peritiâ sagittandi, cervis & Dictamno. y Sagitta arundinea mortifera
 hæret lateri cervæ. z Aliquando. Affectus miserè amantis, & artes, quibus Æneam
 contueri, temerari, ambire studet. a Carthaginis. b Quas à Sidone fugiens minas
 patris Pygmalionis, huc secum avexerat : vel, Punicas opes, id est, ipsam urbem
 cum regiâ magnificentia exstructam. c Ad ostentationem demonstrat. d Nondum
 dato ad integrum responso Æneæ. 112. f. g. amantium. Horat. Od. 1. l. 4. Cur
 secunda parum decore Inter verba cadit digna silentio ? e Consimilem cœnam, & qua-
 rem fecerat Æneæ & cæteris Trojanis in primo adventu. f Occidente. g Quos Tro-
 jani passi sunt in excidio Trojæ. h Quæ vellet eadem, quæ noverat, audire. i Non
 am terum narrandum causâ, quam ut Æneæ conspectu fruens, voluptatem ex
 caperet. k Eum narrantem diligenter attentèque iterum audire vult & intueri :
 tum oculis sunt in amore dices. Amantis habitum egregiè exprimit, quæ dicentis
 verba intuenso excipit. Sic Ovid. in Ep. Pen. Narrantis conjux pendet ab ore viri.
 la toris, in quibus quisque accubuerat : vel, ex convivio. m Diurnum. n Id est,
 lux : nam nihil tam contrarium est lunæ, quam obscuritas : vel, obscura respectu
 solis. Indicat noctem profundam, quâ signa alia occidere, alia rursum exoriri vi-
 dentur.

a Imminuit.
 b Occidentia :
 exactâ jam
 mediâ nocte,
 & appropin-
 quante auro-
 ra. c Sc. intre.
 d Sine eo,
 quem amabat:
 nam regina
 sola esse non
 poterat.
 e Contrista-
 tur. f Amato.
 g Lectis deser-
 tis ab Ænea.
 h Per imagi-
 nationem. Ut
 supra: *Hærent*
infixis pectore
vultus, Verba
que, &c. Ita
 quoque Ovid.
 epist. ejusdem
 Didonis ad
 Æneam: *Æ-*
neasque oculis
semper vigi-
lantibus hæret,
Æneamque a-
nimo noxque
dieque refert.
 Unde non in-

eleganter dictum est, amantium animos ibi magis esse, ubi amant, quam ubi
 mant. i Æneæ, cujus simulacrum in pueri vultu elucebat. k Ineffabilem. l Elabo-
 re & extinguere satiendo se amplexu honesto Ascanii, loco patris. m A consensu
 libus. Amor enim negligentes, et ad officia sequeiores facit. n Extolli. o Extolli
 tur amplius, exedificatur. Metaphora ab animato ad non animatum. p In muris
 q Munimenta ad futurum bellum propulsandum. r Suspensa manent. s Ab opera-
 tium prius fervore. t Eminentia: sive partes eminentes, id est, pinnæ murorum.
 unde propugnatores hostium impetus arcent, *ἐπ' ἀλξείας*. u Machina ædificii ad
 turgis concepta ut erigatur ad cælum usque. Hyperbole. w Didonem. Transit
 termisâ narratione, ad consilia Deorum, quorum auspiciis uterque alteri jungitur.
 x Perfectè sensit. y Amoris. z Irretitam esse. a Juno. b Adversa fama, æquæ a
 more, laborare. c Juno, Saturni filia. d Ironia amaritudinis plena. e Opima. f Re-
 portatis. g Filius ac minister tuus Cupido, pro Ascanio suppositus. h Didonem
 quod in perpetua sit memoria. i Emphaticè omnia. k Tuus & Cupidinis. l Latet
 λανθάνει. Ter. Num me sefellit hœc id fructu? Cic. Multa nos sefellunt.
 m Ut l. i. v. 675. Et vercor, quo se Junonia vertant Hospitia. n De insidiis, id est,
 sinistram de Carthagine existimationem concepisse. o Finis. p Quare. q Sc. quæ
 est, aut contendimus? r Cur non. s Nuptias certo foedere constitutas. t Nam
 det incendio amoris. Metaphora. u Venenum amoris ad medullas usque. Ut,
 molliis flamma medullas. w Communibus auspiciis. x Carthaginensem. y Prædium
 sura sit, quæ Æneæ Phrygio nupserit. Cum respectu simul ad Rom. nuptias, quæ
 per coemptionem fiebant: adi i. Georg. Teque sibi generum Tethys erat emulor
 undis. a Ut molli, effeminato, & parum viro. b Didonem sc. e Nomine dotis in-
 potestatem Æneæ filii tui venientis. d Tyrios. e Potestati, fidei, connubio. Me-
 taphora. f Illo tempore. g Quâ amicitiam simulabat, cum utilitati suæ inhære-
 b In Carthaginem. t Ad hunc modum illi vicissim invidiosè respondit Venus
 k Foedera æternæ pacis. l Renuat, reprobet? m Emphaticè quæ regia Juno, regis
 filia, soror, uxor.

Simodò,
 Sed satis
 Effuluit
 Misericor-
 dia i conju-
 Perge, illi
 Mecum en-
 Confieri p-
 Venatum
 in nemus i
 Exalterit
 s. His ege-
 Dum tresp-
 Desuper in-
 Diffugiens
 Splendens
 Devenient
 Connubio
 Hic Hymen
 Annuit, a-
 Oceanum
 It portis
 Reticæ rara
 Massyliques
 Reginam th-
 Penorum

monem. r
 explorandi,
 flante agen-
 dine amore
 Splendore
 propriè radi-
 um terræ
 lum, quid
 celo, Nept-
 nem alarum
 clamore ter-
 a similitudi-
 ut in avium
 in quibus se-
 ad retinend-
 series plagas
 venatu prop-
 deo indagar-
 p. 158. e T-
 tuosa, ita
 one conjuga-
 tum. n Hui-
 trismo ii no-
 sentit ei. u
 Venus, x
 cum relatio-
 Venus et ia-
 nes delecti
 Nomini g-
 riora. e Et
 Massiâ re-
 fuit exequi-
 Nam dum n-
 cipes Tyrio

Simodò, quod memoras factum, *b* fortuna sequatur.
Sede satis incerta feror: *d* si Jupiter unam
 Ene velit Tyriis urbem, *e* Trojaque profectis;
 Nilcive probez *g* populos, aut fœdera *b* jungi.
 Tu i conjux: tibi fas & animum tentare precando.
 Perge, sequar. tum lic *m* excepit *n* regia Juno:
 Mecum erit iste labor: nunc quâ ratione, quod *p* instat,
 Confieri possit, paucis, adverte, docebo.
 Venatum *A*neas, unaque *f* miserrima Dido,
 In nemus ire parant: *t* ubi primos *a* crastinus ortus
 Exulcrit *n* Titan, *x* radiisque *y* retexerit orbem.
 His *a* ego nigrantem committâ grandine nimbum
 Dum trepant alæ, *e* saltuque *d* indagine cingant,
 Deluper infundam; et tonitru *e* cœlum omne ciebo.
 Diffugient comites, et *g* nocte tegentur opacâ.
 Spluncam Dido, *i* dux et Trojanus eandem
 Devenient: *k* adero, et, *l* tua si mihi *m* cerca voluntas, *125*
 Connubio *e* jungam stabili, *p* propriamque dicabo,
 Hic Hymenæus erit. non *r* adverlata, *s* petenti
 Annuit, atque *u* dolis risit *n* Cytherea repertis.
 Oceanum *y* intereâ surgens Aurora reliquit.
 Ite portis *a* jubam exorto *b* delecta juventus.
 Lenia *e* rara, *d* plagæ, *e* lato venabula ferro,
 Massylque *g* ruunt equites, et *b* odora canum *i* vis.
 Regum thalamo *k* cunctantem ad *l* limina *m* primi
 Penorum expectant: ostroque *n* insignis et auro

a Dummodò
 id quod fac-
 tum est, pos-
 sit fortiri felici-
 cem effectum.
b Tangit tria,
 fortunam, id
 est, casum,
 fatum, voluntatem Deo-
 rum. *c* De fa-
 tis dubia, id
 est, nescio an
 fata id velint,
 quod nos vo-
 lumus. *d* U-
 trum, an.
e Trojanis.
f In unius po-
 puli corpus
 coalescere.
g Tyrios &
 Trojanos.
h Inter eos.
i Jovis es.
k Jovis. *l* Ad
 Jovem. *m* Ex-
 tra id quod
 Venus præ-
 tendit, in al-
 iud proposi-
 tum cepit fer-
 Jovis animum

monem. *n* Regis summi conjux, id est, Divûm regina. *o* Iste labor
 explorandi, quem mecum obire vis, assumetur à me, quæ cum sola obibo. *p* In-
 stanter agendum. *q* Simul fieri. *r* A circumstantiis rei facilitatem ostendit. *s* Per-
 diti amore laucia. *t* Ut primum Sol ortus fuerit. *u* Qui cras oriturus est. *v* Sol.
w Splendore & luce suâ, quâ omnia illustrat, tenebrasque dispellit. Est autem,
 propriè *radix* lignum teres, quo mensuræ raduntur æquanturque. *x* Aperuerit glo-
 bum terræ umbrâ noctis prius tectum. *y* In hos venantes. Exponit consilium
 suum, quid venantibus sit immisura. *z* Ritè ac jure, ut quæ aëri præsit, ut Jupiter
 cœlo, Neptunus mari, Pluto interis. *b* Dùm equites huc comites à latere, in mo-
 tem alarum dispositi ad insidias ferarum, festinant huc illuc discurrentes, ut, cum
 amore fera. in obstantes plagas impellant. *Ala* autem dictæ sunt equitum turmæ,
 à similitudine *alarum*: quia circum legiones dextrâ lævâque disponuntur perinde
 ut in avium corporibus, quibus illæ protegentur, volatuique incumbunt. *c* Loca,
 in quibus feræ salire solent. *d* Serie plagarum, torridinibus vicissim interpositis,
 ad retinendas vel terrendas feras. *Indago* enim propriè est venatorum rete, seu
 series plagarum, quibus saltus stabulaque ferarum cinguntur à venatoribus, Vel, in
 venatu propriè indagine sunt canes ab investigandis inquirendisque feris atque a-
 deò indagandis earum lustris denominationem habentes. Vide quæ nos ad Flor.
 1. 158. *e* Totum aërem concitabo. *f* In diversa loca fugient. *g* Caligine tempe-
 stuosâ, ita ut reginam, quò se receperit non videant. *h* Sc. ad. *i* Aeneas. *k* Affecti-
 one conjugali eos conciliatura. *l* Sic etiam tuum subsequatur officium. *m* Explora-
 tum. *n* Hunc eundem versum repete, 1. *Aen.* *o* Eos. *p* Perpetuam conjugem. *q* Ma-
 trimonii nodus, conjugium, quod totâ mente petimus. *r* Obstant. *s* Junoni. *t* Af-
 fectit ei. *u* Propter dolos repertos à Junone, vel compertos, id est, animadversos.
v Venus. *w* Ex opinione vulgi maritimi, cui sidera è mari emergere videntur:
 cum relatione item ad fabulosum Aurore & Oceani conjugium. *y* Dùm Juno &
 Venus ea i consulerent. *z* Exit è portis. *a* Lucifero; vel, etiam, Sole. *b* Juve-
 nes delecti ad venationem. *c* Minus densa, in quæ compulsæ feræ capiuntur.
d Nomini generati subjecta est species per appositionem; nam plagæ sunt retia ra-
 tiora. *e* Et instrumenta venatoria habentia latum ferrum, ut sunt cuspides. *f* Ex
 Massiliâ regione, juxta Mauritaniam, Numidiæ parte, equites expediti. *g* Con-
 fusè exeunt & exeunt. *h* Naris sagacis canes. *i* Multitudo. *k* Immorantem.
 Nam dum moluntur, dum comuntur, annus est. Ter. in Heaut. *l* Regiæ. *m* Prin-
 cipes Tyriorum. *n* Purpurâ ornatus & phaleris auratis.

a Præsto est. b Equus, à calceamentis ferreis quibus sonum edit ingrediens. c Post longam expectationem. d Regina. e Densè comitante. Sic l. 1. Regina in templum forma pulcherrima Dido incescit, magna juvenum stipante caterva. f Satellitum & comitum. g Tyriam. h Cuius fasciæ, extremitatem ambiens, erat picta. i Pallium non minus viatorum ac venatorum, quam militare. k Limbus propriè est extrema rei ora; hic ad vestis extremitatem refertur. l Reginæ Didoni. Describit reginam à venatricis habitu. m Prominet, pendet. n Al. ex humero. o Colliguntur in modum reticuli ex auro. p Acus, quæ vestes subnectuntur. q Comitantes Æneam & reginam. r More puerorum. s Ad venandum. t Comitantes, comitatum suum. u Agminibus Didonis. v Existens talis, qualis, etc. x Ubi hyberno tempore commoratur. y Asiæ provinciam: in quâ Xanthus, & Fluvii tepidi in Lycia. a Insulam natalem Apollinis, Latonæ sacram. b Sacra propemodum omnibus adhibiti chori: maxime Apollinis: qui & ipse opus summus: huius altaria circum gens omnis, Cretes saltandi peritissimi. Dryopes Parnassi accolæ, Agathyrsi Scythiæ pop. qui se pingunt, ut de Gelonis dictum. Georg. saltant: idque à sinistris dextrorsum, Solis in Zodiaco cursum signantes, & à dextris sinistrorsum cœli cursum notantes. c Apollinis. d Cretenses. Dial. in cæsura. e Populi juxta Parnassum montem, in Apollinis tutela. f Hymnos suos cantantes modulantur. g Auro ornati. h Scythiæ populi. i Apollo sc. spaciatur telis pharetræque conspicuus per iuga Cynthi, montis Deli insulæ: undè Quintus dicitur. k vento expositum. l Lauri. m Colligat. n Componens. o Crinem. p Reticulo aureo. q Apollinis: quia pharetratus Apollo. r Apolline. s Vegetus æque & alacer, ac pulcher, tamque oris decore insignis. t Æneæ, quantum in ore Apollinis. u Ferarum latibula nullas vias habentia, sine viis. v Montis scopulorum, quæ capreis sive rupi capris sedes. x Deorsum compulsæ à canibus. y Amplos. z Transcunt celeriter currentes. Vide Macrobi. Sat. l. 6. c. 4. a Pulvere plena. b Propter iugam in formam glomeris colligunt. c Vetus Asc. jam patri redditus, Veneris mandatis à suppositio illo peractis: utpote Didone satis inflammata. d Cervos. e Equi. f Ex fuga & ira. g Offerri sibi. h Imbellia, capras, cervos, & quæ repugnare nesciunt: quibus omnis spes in fuga consistat. Ut Sternuntur inertia passim Corpora. i Multis desideris. k Fulvi coloris. l De monte. m Ut cum aggreduatur. n Dum sic venationi intenti essent. o Turbari. p Tonitru, tempestas ingruente.

Dardaniusque nepos Veneris, diversa per agros
 Teſta metu petiere: e ruunt de montibus d amnes. 165
 Speluncam Dido, f dux et Trojanus eandem
 Deveniunt: g I. prima et Tellus et h pronuba Juno
 Dant iſignum: II. fulſere ignes et III. conſcius k ather
 Connubii, ſummoque IV. ulularunt m vertice Nymphæ.
 Ille dies, primus leti primusque n malorum
 Cauſa o fuit: neque enim p ſpecie q famâve movetur, 170
 Nec jam r ſurtivum Dido ſ meditatur amorem;
 Conjungium vocat, hōc n prætexit w nomine x culpam.
 Extemplō Libyæ magnas x it Fama per urbes:
 Fama, malum quo non b aliud velocius ullum:
 Mobilitate e viget, viresque acquirit d eundo: 175
 Parva metu ſ primò; g mox leſe h attollit in auras;
 Ingrediturque i ſolo, et k caput inter nubila condit.
 Illam Terra m parens, irâ irritata n deorum,
 Extremam (ut p perhibent) q Cœo Enceladoq; ſororem
 Progenit; pedibus celerem et r pernicipibus alis: 180
 Monſtrum horrendum, ingens: cui quot ſunt corpore
 plumæ,
 Tot vigiles oculi ſ ſubter (mirabile dictu)
 Tor linguæ, totidem t ora ſonant, tot u ſubrigit w aures.
 Nocte y volat x cœli medio, a terræque per umbram
 Stridens, e nec ulci declinat lumina ſomno: 185
 Luce ſedet e cuſto, aut ſummi culmine ſ teſti,
 Turribus aut altis, et magnas territat urbes:
 Tam ſicti pravique i tenax, quam nuntia k veri.
 Hæc tum multiplici populos ſermone replebat
 Gaudens, et pariter facta atque n infecta o caneſcit: 190

nulla Orædes iſ Napeæ, aut, ut alii volunt, Dira. h Dea matrimonii. i Prodigia
 intericis coniugii. k Aër. l Infelicis. m Montium. n Necis: quia ſe ipſam poſt
 multos dolores interemit. o Didoni. p D. core præſentis ſtatus ſui. q Quæ indè di-
 getur. r Occultum. ſ Exercet. t Quod tamen non erat. u Velavit. w Conju-
 giu. x Illegitimi ſtupri. y Illicò. z Divulgatur, ſc. veniſſe Æneam, & conjugium
 cum Didone celebrâſſe. a Imitamen huius descriptionis habes apud Ovid. 12.
 Met. quem adhibe huius quaſi expoſitorum. b Sc. malum eſt. c Creſcit. d Quia
 tanto a plures pervenit, tantò maior & potentior eſt. e Quia nemo audet rem ig-
 nantem confidenter divulgare. f A principio. g Paulo poſt. h Eri- g. i Super ter-
 ram. k Quia autor rumorum ſerè incertus eſt: vel, quia ita immenſum creſcit. l A
 pientibus, quos obſcuros fuiſſe & humiles coarguit. m Gigantum. n Qui Gigan-
 tes occiderant. o Extre- mo loco, & ita peſſimam, amoturam à fratribus ſuis cri-
 ſtem cœli aſſectati, & ulturam Deos, furta eorum & delicta divulgando: vel,
 quod Gigantes cœlum expugnare aggreſſi primi famam & nomine celebra-
 ta ex im-
 pios facinoribus apud poſteros quaſivere. p Ajunt. q Gigantibus. r Celeribus,
 velocius. ſ In occulto: & ita omnia citò videt, & celerrimè deſert. t Quot ſunt
 in corpore plumæ. u Eri- g. t. w Ad Audiendum. x A circumſtantia loci as-
 ſemporis. y Fama. z Inter cœlum & terram media. a Noctis tenebras. b Propter
 velocem impetum. c Nec unquam dormit. d Interdiu. e Speculatrix. f Privatarum
 ætium. g Regum aulis. h Ovid. 9. Met. cum fama loquax pervenit ad aures Deja-
 nia tuas, qua veris addere falſa Gaudet, iſ e minimo ſua per mendacia creſcit.
 Perſeverans aſſertrix. k Illius quod verum eſt. l Fama, m Novitate rerum. n Non
 falſa, id eſt, & vera & falſa. o De Didone & Æneâ.

a Aſcanius.
 b Latibula ſe-
 rarum, cavaſ
 arbores, an-
 tra, rupes pro-
 minentes.
 c Præcipites
 deſcendunt.
 d Aquæ, im-
 bres. e In vel
 ad Speluncam.
 f Æneas.
 g Malè omi-
 nata omnia.
 I. Pro auſpi-
 ciiſ, Terra mo-
 tus iſ ſurda
 tonitrua:
 II. Pro factibus
 nuptialibus
 fulgura:
 III. Pro au-
 ſpicibus, aer
 ſolus conſcius.
 IV. Pro puel-
 lis, qua ante
 thalamum deſ-
 cere ad medi-
 am noctem con-
 cernerent, eju-
 larunt Nym-
 pha, ut in iſ
 nuptiis quas
 mori ſecutura
 eſſet: fuerint.

• Carthagi-
nem. Verum
illud erat.

b Progenitum
 c Quasi supe-
 rior inferiori.

d Genio in-
dulgere, luxui
dare. *e* Quam

Subnexus, b raptō ē potitur: nos d munera templis
 Quippe tuis ferimus, famamque fovemus f inanem.
 Talibus orantem dictis, b araque tenentem
 Auduit i omnipotens: oculosque ad k mœnia i torfit 220
 Regia, et m obliros famæ melioris amantes.
 Tunc sic Mercurium alloquitur, ac talia mandat:
 Vade, age, o nate, voca p Zephyros, et labere q pennis:
 Dardanumque ducem, f Tyriâ Carthagine qui nunc
 Expectat, u fatisque datas non respicit m urbes, 225
 Alloquerē: et x celeres y defer mea x dicta per auras.
 Non illam nobis b genitrix pulcherrima c talem
 Promisit, Graiūmque d ideo c bis f vindicat armis:
 Sed fore qui b gravidam imperiis, i belloque frementem
 Italiam regeret, genus alto à sanguine Teucri 230
 Proderet, ac totum sub l leges mitteret orbem.
 Si nulla m accendit o tantarum gloria c rerum,
 Nec y super ipse suâ q molitur laude laborem:
 Ascario-ne r pater Romanas invidet sarcas?
 Quid i fruit? aut quâ spē m inimicâ in gente moratur, 235
 Nec prolem m Ausoniam et x Lavinia respicit arva?
 Naviget: hæc y summa est, x hic nostri nuntius esto.
 Juxerat. b ille c patris magni parere parabat
 Imperio: et primum d pedibus c talaria nectit
 Aurea; quæ g sublimem alis, b five æquora supra, 240
 Terram, i rapido pariter cum flamine k portant.
 Tum i virgam capit: hâc m animas ille evocat n Orco

a Fultus ac
 sustentatus.
 b Conjugio, id
 est, raptâ Di-
 done ut Paris
 Helenâ.
 c Enallage
 conjugatio-
 nis: ut l. 3.
 Polydorum ob-
 truncat, &
 auro v potit-
 ur. Et Ovidi
 potiremur pio
 potiremur dix-
 it. d Oblatio-
 nes ad tua
 templa feri-
 mus. Indig-
 nantis verba.
 e Quia certè
 f Non forti-
 entem effect-
 um, g Iarbam.
 h Ex more
 precantium &
 jurantium Sa-
 crificantes e-
 nim orantes.
 que litare non
 poterant, nisi

quibus aras tenerent: undè *Aras*, tanquam *Anfas*, dictas voluit Varro. Vide
 Macrob. l. 3. Sat. c. 2. i Jupiter. k Carthaginensis. l Flexit. m Ad amantes im-
 memores regni sui; *Ænea* n regni, quod vocabatur; & Didonem regni, quod ex-
 tueret coeperat: vel *fama*, id est, pudicitiz. n Mandatum Jovis, & Mercurius,
 Carthaginem profectus, indè *Æneam* facessere jubeat. o Olli, genuit enim Mer-
 curium ex Majâ. p Qui vehant te Mercurium Carthaginem. q Alarum tuarum. Ta-
 lia intelligit, quæ Mercurio peculiaris sunt. r *Æneam*. s A Tyriis exstructa.
 Moratur, & terit tempus. u Deorum voluntate & præordinatione ei concessas.
 v Italicas. x Quas celeriter pertransas. y Deorsum fert. z Mandata. a Sc. *scire*.
 Mater ejus Venus. c Voluptati deditum. d Ad eum finem, ut mulieri inserviat.
 e Diomede, ipsa Iliad. f. Iterum ab Achille, per Neptunum. Iliad. 20. & *Æn*.
 g Vindicavit, liberavit & liberum servavit. Enallage temporis. h Sed promissit
 futurum esse talem. i Quæ aliquando multa pareret imperia. j Bellicosos Ita-
 lia. Metonym. k Propagaret, extenderet: proferret: vel, factis ostenderet, se
 aus à Teucro ducere, nihil ab eo degenerans. l Legibus. m A personâ *Æneæ* &
 n. o Ardentem eum incitat. o Quantæ tibi promissæ sunt: sc. ut stirps tua impe-
 trobi. p Pro. q Cum molimine tentat. r Cum sit pater Ascanii Emphaticè: qui
 naturali amore in filium parum ducatur. s Quæ olim ab Ascanii progenie exstru-
 ctæ. Hæc in laudem Julii Cæsaris dicuntur, qui se ab Ascanio originem traxisse
 variari solebat. t In Carthagine sc. u Quæ olim adversus ejus posteritatem crude-
 lissimum odium sit exercitatura. v Quæ in Italia oritura esset. x Quæ illi in agro
 Laurenti subjicientur: vel, ex futurâ Latini regis affinitate ad se devolvenda.
 y Mandatorum meorum, id est, omnia mandata mea in hoc recidunt, ut quam pri-
 mum naviget. z Mandatorum nostrorum in hac re. a Jupiter. b Mercurius. c Jovis,
 d. e. *μεγδλκ*. d Suis. e Indumenta ad talos usque defluentia, & quibus an-
 tebantur: sive calcamenta cum alis. Cic. At. l. 14. proverbiali allegoria dixit,
 talaria inducere, id est, fugam adornare, & quasi velle quopiam avolare. f Ful-
 gentia more auri, g Supralunum, id est, terram exaltatam per alas illis annexas.
 h Vite ferri. i Vento raptim volanti, sive celeritate ventis pari. k Eum. l Cadu-
 rum, *καρπυζέον*: quod ab Apolline pro lyra à se inventa acceperat. m Umbras
 infernorum. *Πομπαι* sc. *ψυχάχαρος* & *νεκρόπομπος*. n Ab inferno.

¶ Hac virgā.

¶ Clausa.

¶ Aperit. Al-
ludit ad vete-
rum Roma-
norum mo-
rem, à quibus
oculi mortuo-
rum in rogo
aperiebantur,
qui in morte
domi clausi
fuerant: quod
munus Mer-
curio assignat.

¶ Adjutus.

¶ Impellit.

¶ Etiam com-
mota.

¶ Transvolat.

¶ Verticem,

summitatem.

¶ Mauritaniæ

montis saxo-
si: cui, quia

ex viro in

montem, su-
bito Medusæ

capite con-
ipescit, muta-
tus est, attri-
buit Poeta

promiscuè

quæ sunt utri-
usque, saxa

pinus, flumina,

nec non verticem, barbam, mentum, latera, &c. Met. vide.

¶ Ovid. k Montis vertex nubes superans aciem oculorum fugit, adeoque ab ascensu vocatur Cœli columna. Allusum simul ad ipsum Atlantam regem Mauritanie Astu-

nomie peritissimum, cœlique motus docentem. l Summitate capitis sui sustinet.

¶ Anaphora rei magnitudinis conveniens. n Obscuris. o In quo multæ pinus cre-

cunt. p Jura ejus. q Insuper. r Se. sc. id est, præcipitanter feruntur, cadunt, u-

riuntur. f Atlantis, nive canescentis. i Stillis. u Aspera. w In monte Atlante,

æquatis, non motis, leni volatu. y Conans descendere. Volandi periphrasis,

z Mercurius, in Cylleno, monte Arcadiæ, nutritus. a Requivit. b Præcipitan-

ter descendens. c Maris Libyci, juxta Carthaginem. d Mergo, nullos secuti qui-

dem pisces, sed supra aquas volanti tantum. e Piscibus refertos ob imam coti-

zatem. f Eodem modo. Applicatio. g Anastrophe. h Volando dividebat, id est,

imperabat simul ventos, & globos arenæ elatos. i Atlante patre Mææ, quæ mater

Mercurii, educati in Cylleno, monte Arcadiæ. Unde l. 8. Vobis Mercurius pater

est, quem candida Maja Cyllenes gelido conceptum vertice fudit. k Descendens. l Mer-

curius. m Cum. n Pedibus aligeris, quibus talaria cum alis innexa erant. o Mer-

curius. p Humiles Pœnorum domos, villas. q A studio, quo occupatum Æneam

offendit. r Carthaginis. s Radians, & quasi stellis ornatus. t Viridi & lucenti.

u Capulus ceu vaginæ frons, interprete Juvenale s Satyr. w Purpura Tyria. Epi-

theton à loco, unde nobilissima purpura advehitur: unde & Tyria vestes dicuntur.

¶ Mææ pisces est è concharum genere, cujus in faucibus succus est, quo tingitur

purpura. x Resplendebat illi. Metaphora à similitudine coloris purpurei.

y Chlamys, chlamys, seu vestis crassa arcendo rigori adhibita, ut & auguralis a-

musculus. z Laus lænæ à persona donantis & artificis. a In fila dissecto. b Statim,

ut vidit Æneam, quasi infesto animo & terroci spiritu eum agreditur. c Qui auctori

Romani imperii esse debes. Emphaticè. d Uxori nimium deditur ac serviens: q

υπερβατον. Horat. Od. 2. l. de Tiberi: Illudum se nimium querens

passat ultorem, vagus & sinistra labitur ripa Jove non probante uxoriis amnis. e Pa-

nos ab exclamazione. f Ad te. Narratio mandatorum. g Deorsum mittit de co-

elo. h Jupiter. i Nutu & potestate impiet & sustinet. k Me. l Quas celeriter per-

transivimus passu ejus, vel, me celerem tibi hæc nunciare jubet. Hypallage. m A-

ura à finali, ut tibi temere hæc non videatur. n Consumis tempora, quibus o-

mnibus.

Passentes, alias sub tristitia Tartara mittit;

¶ Dat somnos adimitque, et lumina b morte c resignat.

Illā d fretus e agit ventos, et f turbida g trangat

Nubila. jamque volans, h apicem et latera ardua cernit

i Atlantis duri, k cœlum qui l vertice fulcit;

m Atlantis, cinctum assiduè cui nubibus n attris

o piniferum caput et vento pulsatur et imbris

Nix p humeros infusa tegit: q tum flumina mento

r Præcipitant s senis, et t glacie riget u horrida barba.

w Hic primum x paribus y nitens z Cyllenius alis

a Constitit; hinc toto b præceps se corpore ad c undas

Misit: d avi similis, quæ circum litora, circum

e Piscosos scopulos, humilis volat æquora juxta.

f Haud aliter terras g inter cœlumque volabat,

Litus arenosum Libyæ ventosque h secabat,

i Materno k veniens ab avo l Cyllenia proles.

m Ut primum n alatis o tetigit p magalia q plantis;

Æneam r fundantem arces, ac s recta novantem

Conspicit: atque illi t stellatus iaspide u fulvâ

v Entis erat, w Tyrioque x ardebat y murice z lana

Demissa ex humeris: a dives quæ munera Dido

Faceret, et a tenui telas disceverat auro.

b Continuo invadit: c tu nunc Carthaginis altæ

Fundamenta locas, pulchramque d uxoriis urbem

Extruis, e heu, regni rerumque oblite tuarum!

Ipte deum f tibi me claro g demittit Olympo

h Regnator, cœlum et terras qui i numine torquet:

Ipse hæc k ferre jubet l celeres mandata per auras:

Quid struis? aut m quâ spe Libycis n teris otia terris?

Si re nu-

Net sup-

Alcani

Respicit

Debet

Mortae

Et procu

At vero

Arreche

Ardet

Amoriet

Hen! q

Andear

Aque ar

Luc,

In parte

Hæc, b al

Muefth

Classem

Arma p

Diffimu

Nesciat

Tentaru

Tempora

Imperi

At regina

Præfens

Omnia t

Demittit

Conferm

Æn. 2.

ruccerret

hæc simili

mandatum

Andam. f

Allocutio

quando in b

am. a Con

altu: vel,

num excu

lar sentent

amis naval

gindure. f

lont, collig

his Pœnos,

novo mover

ps imperiu

doquidem

det. e Accet

us sit conv

Ob discessi

tarque. a D

quam parati

decevisset

quem occult

operans; ut e

paraverat amo

se pulchra v

Æneæ armis

festinam n

Si nulla movet tantarum gloria rerum,
Nec super ipse tuâ moliris laude laborem;
Alcimum *p* surgentem, et spes *b* hæredis Iulii
Respice: cui regnum Italiæ, Romanaque tellus
Debentur. tali Cyllenius *d* ore locutus,
Mortales *e* visus *f* medio sermone reliquit,
Et procul in tenuem ex oculis evanuit *g* auram.
At vero *Aeneas* *b* aspectu obmutuit *i* amens:
*Arctæ*que horrore comæ, et vox faucibus *h* hæsit. 275
Ardet abire *n* fugâ, *o* dulcesque relinquere terras,
Attonitus *p* tanto monitu imperioque *q* deorum.
Heu! quid agat? quo nunc reginam *s* ambire *i* furentem
Audeat *n* affatu? quæ *n* prima exordia sumat?
Atque animum *n* nunc huc *y* celerem, nunc dividit *n* il-
luc, 285

In parcesque *n* rapit varias, perque *a* omnia versat.
Hæc, *b* alternanti, *c* potior sententia visa est.
Mnesthea, *Sergestum*que vocat, fortemque *Cloanthum*:
Classem aptent *f* taciti, sociosque ad litora cogant,
Arma parent; et quæ sit rebus causa *i* novandis, 290
Disimulant: *i* sese *m* intereâ, *n* quando optima Dido
Nesciat, et *p* tantos *q* rumpi non speret amores,
Tentaturum *r* aditus, et quæ *s* mollissima fandi
Tempora, *t* qui rebus dexter modus. *n* Ocyus *n* omnes
Imperio *y* læti parent, ac *n* iussa faceßunt. 295
At regina *a* dolos (quis fallere possit amantem?)
Præsentit, *c* motusque excepit prima futuros,
Omnia tuta timens: *e* eadem impia Fama *f* furenti
Demulit *g* armari classem, *b* cursumque parari.

a Crescentem.
Ab honesto.
Est enim se-
cundum De-
um, maxima
pietas paren-
tum, libero-
rum salutem
incolumita-
temque sedu-
lò curare, eos-
que studiosè
promovere.
b Quas concipi-
pere potes de
Iulio, qui tibi
hæres est.
c Attende.
d Oratione.
e *Aeneas* sc.
cui se viden-
dum exhibue-
rat. *f* Nullo
responso da-
to: vel, non
expectato *Ae-
neæ* responso.
g Ventum:
quod Dii nil
aliud quam
spiritus *&*
venti esse cre-
dantur.

h Mercurii.

i Conternatus, & attonitus. *k* Riguerunt. *Secreruntque* comæ, *q* vox faucibus hæ-
sit. *En.* 2. & 3. *l* Conglutinata est, ita ut metu deficeret, & sic *Aeneas* penitus
rueßeretur. *m* Ardenter, vehementer cupit. *Metaphora.* *n* Secretâ protectione,
sive simili. *o* Quibus Didonem dulcem invenerat. *p* Causa impulsiva. Deorum
mandatum. *q* Jovis & Mercurii. *r* Exclamatio Poëtæ ad commiserationem conciti-
tandam. *s* Aggredi & verbis sive blanditiis circumvenire. *t* Impatentia amoris.
u Allocutionis modo. *v* Ad insinuandum necessariam protectionem suam. *x* Ali-
quando in hanc sententiam, aliquando in illam. *y* Celeriter fluctuantem. *z* Trahit
num. *a* Consilia. *b* Variè agitati, reciproco inter amorem Didonis & Jovis iussa
altu: vel, alternatim nunc hanc, nunc illam sententiam approbanti, quâ potissi-
mum excularet suum abitum, quandoquidem omnino sequi voluntatem Jovis ita-
bat sententia. *c* Melior cæteris. *d* Nobiles viros Trojanos. *e* Ut naves instruant
omnis navalibus, & reficiant tempestatibus fractas, ut inde expeditæ sint ad navi-
gandum. *f* Dissimulantes fugam, ne quid regina suspicetur. *g* In unum compell-
unt, colligant & convocent. Sic in Bucol. *Tityre coge pecus.* *h* Defensiva, adver-
sus Pœnos, si opus sit: vel etiam navalia, quibus armetur classis: ut infra. *i* De
novo movendis, mutandis. *k* Quasi nesciant, cur naves reficere coguntur, princi-
pis imperium exequentes. *l* Et dicebat sese, &c. *m* Dum classis aptaretur. *n* Quan-
doquidem. *o* Quod abire velit. *p* Quantos jam experta erat. *q* Dissolvi non solum
det. *r* Accessus. *s* Maxime opportuna loquendi ad eam de abitu suo. *t* Et quis mo-
dus sit conveniens & aptus rebus prosperè gerendis. *u* Citò. *v* Socii. *x* *Aeneæ*.
y Ob discessum ex Africa in terram fatalem. *z* Quæ jusserat factum eunt exsequun-
turque. *a* Dolosam, occultam ac prudenter dissimulatam protectionem. *b* Prius
quam parati essent doli, sensit. *c* Turbas ac futuras expostulationes, cum *Aeneas*
deceßisset opportunum tempus observare, ad excusandum discessum necessariam,
quem occultè moliretur. *d* Omnia etiam quæ tuta sunt, timens: vel timens, id est,
perans; ut ex contrario sperare pro timere ponitur. *e* Quæ & larbe dudum nun-
tiaverat amores *Aeneæ* & Didonis; vel, (ut Poëtæ verbis utar) *Venisse Aeneam, Cui*
se pulchra viro dignetur jungere Dido. *f* Ad Didonem amore furentem. *g* Classem
Aeneæ armis, id est, instrumentis omnibus, tam bellicis, quam abis, instruit.
h Festinam navigationem.

« Illa impotens rationis furit acerbè.
 « Furore sc. est, commota agitataque.
 Metaphora.

« Morte Bacchantium decurrit, furit; ducta ergo Metaphora à ritu Baccharum Orgia Bacchi celebrantium.

« Excitata facris Bacchi, id est, Bacchanalibus cum motu fieri cœptis. « Mænas, Bacchi ministra vel sacerdos: à *Siva*, id est, furoris impetu feror. f Percepto adventare. g Incitant eam.
 « Bacchanalia, five festa

Bacchi triennialia, id est, tertio quoque anno celebrata, in memoriam victoriæ Iadicæ trienniali Bacchi expeditione partæ. *Τριετής* enim triennium notat. *Σκαρα*, festa Bacchi, à quibus arcentur profani, non initiati; ab *εργα*, id est, *εργο*. k In quo exercentur festa tempore nocturno. l Reboatione aut resonantia. m Mons Bœotix Nycteliis, id est, nocturnis Bacchi Orgiis resonans. 2. Georg. virginibus bacchata Lucanis Taygeta. n Post longam cogitationem, cum nec in diutius continere, nec rei indignitatem concoquere posset. o Alloquitur. p Verbis. q Per dissimulationem celare. r Qui conjugii fidem iam violare mediteris. f Abrogatum expostulationis orationis exordium, vehementer concitatæ Didoni miris conveniens. In perfidia, dissimulatione, ingratitude exprobandâ insistit maxime. s Quantum est amantem & bene meritam sic deserere. Emphasis. « Secretus. w Pathos à commiseratione. x Promissâ fides. y Si discesseris. z Morte, quam ipsi mihi consciscam doloris impatientiâ victa. « Insuper classem cum difficultate parvi ad navigandum tempestuosis ac pluviis signis, temporeque intempestivo. b Peracti coelique inclementiam & mare tempestuosum: veteribus autem post Kal. Novembris intempestiva habita est navigatio. Solvisse tamen ex Africâ Æneam sub finem æstatis, ex sequentibus constat, rediisseque in Siciliam ante hyemem. c In summo vigore existentibus, aut tum flantibus. d Qui navigantibus ex Africa in Italiam contrariis. e Mare. f Immitis in te ipsum odio mei. g Quid dicere possim, si, &c. Argumentum à Majori. Troja, tua patria, non erat tibi per tempestatem repetenda: Ergo multò minus ignota regio; cum enim hæc arva tibi nota sit, ignota petes? h Undis & procellis plenum. i Q. d. id non merita sum. k Quas effundo. l Fidem, quam mihi dedisti. m Quandoquidem. n Præter fidem datam de futuro. o Quos novitate etiam dum dulces esse par erat. p Aut si quidquam consuecudinis meæ fuit tibi delectabile. q Familiæ meæ, si me deseris, peritura. r Reliquus est. s Deponere animum me deserendi. t Et reges superbi, sc. Iarbas, Duloresque alii Numidarum, populorum Libyæ. u Quia te conjugem assumpsi. w Civium meorum alienati à me animi. x Et quâ longè latèque clara eram pudicitie fama, omni unguento suavior, omni gemmâ pretiosior. y Jam jam morituram. z Hæc tota appellatio hospitis, cum fugam mediteris, id quod hospitum est, non maritorum; quibus indissolubilis individuaque vitæ consuetudo cum uxoribus esse debeat. a De te, qui conjux quidem es, sed negas. b Cur differo mortem? quid cessumpanum mihi interesse? c Sc. moror. d Ulturus fugam. e Ulturus spretum à me illius nuptiarum ambitum. f Fetus Gætorum rex. g A me.

300

301

310

310

310

310

310

310

310

310

310

310

310

310

310

Ante fugam a soboles, si quis b mihi parvulus aulâ
 Luderet Aeneas, qui te tantum e ore referret;
 Non equidem omnino d capta aut e deserta viderer. 330
 Dixerat. g ille Jovis monitis b immota tenebat
 Lumina, et i obnixus curam sub corde premebat.
 Tandem pauca refert: k ego te, quæ plurima fando
 Enumerare l vales, nunquam, regina, negabo
 Promeritam: nec me meminisse n pigebit o Elisæ, 335
 Dum memor ipse mei, q dum spiritus r hos reget artus.
 Pro re pauca loquar. r nec ego hanc abscondere furto
 Speravi, ne finge, fugam; nec u conjugis unquam
 Prærendi w tædas, aut hæc in x fœdera veni.
 Me si fata z meis paterentur ducere vitam 340
 Auspicis, et a sponte meâ b componere curas;
 Urbem Trojanam d primùm dulcesque meorum
 Reliquias colerem, Priami tecta alta e manerent,
 Et frecediva manu g posuisssem Pergama victis.
 Sed nunc Italiam magnam i Grynæus Apollo, 345
 Italiam k Lyciæ iussere l capeffere sortes:
 Hic amor, hæc patria est. n si te Carthaginis o arces
 Phœnissam, Libycæque aspectus q detinet urbis:
 Quæ tandem Ausoniâ Teucros r confidere terrâ
 Invidia est? et r nos fas x extera quærere regna. 350
 Me patris Anchisæ, quoties humentibus umbris
 Nox operit terras, quoties astra x ignea y surgunt,
 Admonet in somnis et z turbida terret imago:
 Me a puer Ascanius, b capitisque injuria chari,
 Quem c regno Hesperia d fraudo et e fatalibus arvis. 355
 Nunc etiam g interpres divum, b Jove missus ab ipso,
 (Testor i utrumque caput) k celeres mandata per auras
 Decurrit: l ipte m deum n manifesto in lumine vidi
 Intransent muros, o vocemque his auribus y hauli.
 Deline, meque tuis r incendere, teque querelis: 360
 Italiam non s sponte sequor.
 Talia dicentem r jamdudum u averfa tuetur,

a Filius: cu-
 ius aspectu
 fallere possem
 tui desiderii-
 um: b In sola-
 tium meum.
 c Effigie oris
 tui represen-
 taret. d De-
 cepta. e Quia
 habere filium
 um, qui te re-
 præsentaret.
 f Dido. g Aë-
 neas. h Ocu-
 los immotos,
 ita ut non
 flucterentur
 in Didonem
 ad respicien-
 dum eam mi-
 sericorditer.
 i Obstinatus,
 obfirmato a-
 nimo resist-
 ens affectioni
 suæ. k Disuit
 hac oratione
 exprobratio-
 nes, abutum
 transfert in
 fata. l Potes.
 m Quin pro-
 merueris.
 n Gravabit,
 pudori erit.
 o Tui, qui pro-
 prio nomine
 Elisa diceris.
 p Donec.
 q Tantisper

dum vivam. r Meos. s Prout negotium exigit. t Nec clam adornavi fugam, id est,
 abutum seu profectionem, nec fieri id posse sperabam. u Conjugii. w Facies nuptia-
 les. Signum pro re signata, id est, ego nunquam te duxi conjugem. x Matrimo-
 nialia. y Excusatio, quæ per translationem omnem culpam in fata & Deos rejicit.
 a Meo arbitrio. b Ad libitum meum. c Finire. d Patriæ meæ ruinas restaurarem &
 cultuerem. e Præcipuè & ante omnia. f Reædificata. g Post casum restituta pri-
 ori dignitati: sicut reditiva, quæ post interitum redeunt. h Mœnia Trojana ædi-
 ficassent. i A monitis Divorum, & primùm quidem oraculorum, necessitatem fu-
 gæ excusat: ut, vel ibi hæerere, vel patriam excisam repetere, sui arbitrii non sit.
 k In Grynæo nemore, de quo dictum Ecl. 6. oracula reddens. Sunt qui Grynæi A-
 pollinis oraculum in Delo statuunt: undè responsum accepit Aeneas lib. 3. Aen.
 l Oracula Apollinis qualia apud Lyciam. m Captum ire. n Quem mihi fata dedere.
 o Sc. nam. A simili. p Cum sis de Phœnicia nec in patria tua. q Im-
 moratur delectando te. r Si Teucri sedes capiunt in Italia: quandoquidem satis
 promittitur. s Causa invidiæ. t Non solum te. Applicatio: Nos coacti oraculis
 Italiam petimus; tu sponte relicta patriâ in Africam trajiceris. u Externa. w Te-
 uis. x Naturæ lucidæ, vel igneæ: vel igneæ, id est, ardentia. y Oriuntur. z Com-
 mota & irata. a Ratio habita Ascanii filii etiam admonet ac movet me in Italiam
 proficisci. Necessitas a pietate suâ erga filium. b Injuria, quam dilecto meo filio
 intulit, terret me. c Ei debito. d Per fraudem privo. e Fataliter ac prædestinatio-
 ne Deorum ipsi attributis. f A recentibus ad se Deorum mandatis. g Mercurius
 nuntius Deorum. Alludit en. m ad Græci cognominis Etymon, quo Ἑρμῆς
 Mercurius dicitur, ἀλλ' οὐ τὸ ἑρμηνεύειν, id est, interpretari, renuntiare. h Non ab
 inferiore numine. i Meum & Ascanii: qui 9. lib. Per caput hoc iuro, per quod pater
 ante solebat. k Quas celeriter transvolavit: vel, ipse celer mandata ad me attulit.
 Hypallage. l Emphaticæ, ne videatur alterius testimonio niti. m Mercurium. n Vi-
 sibili lumine. Pleonasmus. o Ejus. p Audi, accepi. Pleonasmus. q Epilogus po-
 sitione constans. & necessitatis iteratione. Cognovisti justas discessus mei causas,
 define ergo, d Dido, &c. r Exagitare. s Sed iussu Deorum. t Ab eo tempore, quo
 ista intelligere cœpit. u Rectâ intueri designata aut non sustinens: vel irata.

Huc.

■ In diversas partes. b Totum Æneam perulustrat & sine ordine percurrit.

■ Oculis ægris, cum indignatione & fastidio, ipsa tacita: vel, tacitis, id est, nondum animum significantibus. d Ita exagitata.

■ Dea Venus, f Tui. g Quod conjugii fidem violare velis. b Rupi- bus asper. Q. d. Dicis te filium Veneris; sed falsum est: haberes enim aliquid matris, & es- ses in affectus consideratione tractabilis. Eadem Dido

apud Ovid. epist. ad Æneam: *Telaple, q̄ montes, innataque rupibus altis solam te sava progenere fera. Aut mare, quale vides agitari nunc quoque ventis: Quia men aduerso fluctibus ire paras.* Similiter apud Ovid. Met. 8. detestatur Scylla, Nisi, Megarensium regis, filia, Minoem, regem Cretensium, se contempta discedentem: *Hanc quoque (Cretam) si prohibes, q̄ nos ingratis relinquis; Non gentis Europa tibi est, sed inhospita Syrtis, &c.* Porro non inscitè torquebitur illud in eam, qui ingenio est adeò duro atque inexorabili, ut neque precibus, neque misericordiâ molliiri queat. ■ Mons Indiam à Scythiâ dividens, Promethei supplicio notissimus, q̄ Arabicæ. Vide Macrob. l. 5. c. 11. l Propter quid dissimulanter loqueri? m Confirmatio ab antecedentibus signis. ■ Oculos. ■ Commiseratione. p Ma. g Quid primum querat? Deorum me neglectum, qui hæc impunita sunt: an- tominis injuriam, qui hoc commisit? Servius exp. Quid prius, quid posterius dicam? Q. d. Obtestor Junonem & Jovem, ut ista aliquando æquis ac justis oculis inspiciant, & ingratitudinem, acceptamque injuriam suâ æquitate ulciscantur. / Quod urbis meæ, ut & conjugii præses. ■ Jupiter filius Saturni, aspectu noxius. ■ Non est tutum quenquam in fidem recipere, aut de quoquam bene mereri. ■ Eam Æneam. ■ Lib. 1. Æn. cum hospitio prohiberetur arenæ classis quassa. ■ Vi tempestatis naufragum à mari appulsum suscepi. ■ Renovari jussi classem fractam de quasi quassatam, ac vim Tyriorum prohibui, periculique securos reddidi. ■ Inolunt indignitatem mentem tollit de cardine, rationem luxat, in furias me agit. ■ Et tuæ prætexis Apollinis oracula Jovisque mandata. Repetit autem Ironicâ Mimed ipso Æneæ verba. ■ Augurii peritus. d Mercurius. ■ Terrifica. f Elevatio Ironica, ut Epicureis Placitis, negantibus Deum curare mortalia. Namque Deo didici securum agere avum: Nec si quid mihi faciat natura, Deos id Tristes ex alto celi dimittunt velle, &c. Hor. 5. Sat. 1. l. g Id superi curant. b De advocando Æneâ. ■ Deos si humana non eunt, k Recuso, inficias eo. l Ironica concessio, quâ id, quod minime vult, videtur permittere. m Maris. Arguit incerta esse ejus regna, cum id, quod queramus, nondum sit nostri juris. ■ Qui sunt inter Africam & Italiam tibi occurrere, è quibus nulla sit enavigandi spes. ■ Quæ pios respiciunt. p Perfidia pœnas te daturum, luiturum. Ovid. 2. Amor eleg. 10. *Æquora perjuris naufragis ore bibat.* q Expressio. ■ Ego occidam me, & persequar te ignibus infestis mortui. f Me frigidam factura. ■ Ab anima segregaverit. ■ Inter umbras deputata. ■ Ad te persequendum. Ex opinione veterum; infestari vivos ab umbris eorum, quibus injustæ necis fuerint causæ. ■ Et tu improbande propter perfidiam punieris. ■ Te mihi pœnas dedisse. ■ Ad inferos mihi perferentur tuæ calamitates. Respicit ad infelicem ejus exitum in bello contra Rutulos, quo in Numicio flumine merus dicitur.

■ Huc illuc volvens oculos: b totumque pererrat

■ Luminibus tacitis, et sic d accensa profatur:

Nec tibi d diva, parens; f generis nec Dardanus auctor,

g Perfidie, sed duris genuit te b cautibus horrens

■ Caucasus, & Hyrcanæque admorunt ubera tigres.

Nam l quid dissimulo? aut quæ me ad majora refervo?

m Num fletu ingemuit nostro? num n lumina flexit?

Num lacrymas o victus dedit? aut miseratus p amantem

est?

q Quæ quibus anteferam? jam jam nec maxima r Juno.

Nec f Saturnius hæc oculis t pater aspicit æquis.

u Nisquam tuta fides! w ejectum x litore, y gentem

Excepi, et regni demens in parte locavi:

z Amissam a classẽm, socios a morte reduxi.

Heu! b furiis incensa feror. c nunc d augur Apollo,

Nunc Lyciæ fortes, nunc et Jove missus ab ipso

d Interpres divum fert e horrida jussa per auras.

f Scilicet g is superis labor est, h ea cura i quietos

Sollicitat. neque te teneo, neque dicta k refello.

l I, sequere Italiam ventis, pete regna per m undas.

Spero equidem n mediis, ti quid o pia numina possunt,

Supplicia p hausurum n scopulis; et q nomine Dido

Sæpe vocaturum. r sequar atris ignibus absens:

Et, cum f frigida mors t animâ seduxerit artus,

Omnibus u umbra locis w adero: x dabis, improbe, po-

nas:

y Audiam, et hæc z manes veniet mihi fama sub imos.

Hic me
Agra
Linguet
Dicere.
Marr
Ar pins
Solando
Multa g
Juba car
Tui ve
Deducam
Fronde
Infabrica
Migran
Acveluri
Cum e po
nunt
Nigru
Convect
brixæ
Castinga
Quis tibi
Quove da
Tropice
Miseri
Improbe
Ire iteru
Cogitur
Ne quid e
Anna, v
Unique
Puppibus

Apollinis.
Naris pic
Lign
obtus pro
mis fugeret
oligentes.
mteri inve
merentur
cum cumulu
Industriar
centis, ne l
mor. ■ Form
nta, quæ
Impellunt
et, aut mora
sic, feret
Pothos per
Qualis anur
Teucri & al
Ex (specul
acerent. ■
lorem ex asp
quæ, quæ
mæ, & Epi
scendere. ■
Æneam vinc
nem suam ad
Demissa an
aut vocant
Cum enim d
nam navi uni

Hic medium dictis sermonem abruptit, et auras
 Aggra fugit: sequē ex oculis avertit et aufert, 389

Lingens multa & metu cunctantem et multa parantem
 Dicere. *f* Suscipiunt famulæ, collapsæque *g* membra

Marmoreo referunt thalamo, i stratisque reponunt.

At pins Aneas, quanquam lenire dolentem

Solando cupit, et i dictis *m* avertere *n* curas; 394

Multa gemens, magnoque animum labefactus amore:

Iusta tamen *q* divum exequitur, *r* classēque revisit.

Tū vero Teucris incumbunt, et litore celsas

Deducunt toto naves natat *u* uncta *w* carina;

Frondentesque ferunt remos, et *y* robora sylvis

Infabricata, *z* fugæ studio. 400

Migrantes cernas, totæque ex urbe *b* ruentes.

Ac veluti ingentem *e* formicæ *d* farris acervum

Cum *e* populant, *f* hyemis memores, *g* tectoque repo-

nunt:

Neigrum campis *i* agmen, & prædamque per herbas

Convectant *m* calle angusto: *n* pars grandia *o* trudunt 405

Obnixæ frumenta humeris: pars agmina *q* cogunt,

Caligantque *r* moras: *s* opere omnis semita servet.

Quis tibi tunc, Dido, cernenti talia sensus?

Quolvē dabas gemitus? cum litora *n* servere latē

Prosperice *w* arce ex summâ, totumque videres 410

Milceri ante *y* oculos tantis clamoribus æquor?

Improbe amor, *a* quid non mortalia pectora cogis?

Ire iterum in lacrymas, iterum tentare precando

Cogitur, et supplex animos *d* submittere amanti:

Nequid *e* inexpertum, frustra moritura, relinquat. 415

Anna, vides toto *q* properari litore circum:

Undique *b* convenere: *i* vocat jam carbalus auras,

Poppibus et læti nautæ imposuere coronas.

Apollinis. *r* Quam instaurari jusserat. *s* Ob regis præsentiam. *t* Classi parandæ.

u Navis pice & resinâ obducta, ad excludendas rimis undas. *w* Navis, Synecdo-

che. *x* Ligna frontentia in remorum usum ad naves portant. *y* Truncos arborum

robustos pro malis navium à sylvis indolatos, non operatos. *z* Præ studio ut ci-

vis fugerent. *a* Quilibet cernat Trojanos habitationem mutantes, & sarcinulas

intelligentes. Secundam personam pro tertia posuit. Sic Ter. *Fidelem haud sermo*

impleri invenias virum. b Præcipitanter exeuntes, fugientes: ne se. à Pœnis op-

erirentur. Metaphora. *c* Animalcula illa parva. *d* Frumenti aliorumque grano-

rum cumulum. *e* Populantur. Enallage generis. *f* A remilitari ducta Metaphora.

g Industriam ac prudentiam formicarum innuit, quæ æstate sibi provident de ali-

mentis, ne hyeme egeant. *h* In tectum, id est, in cavernas suas. Metaphoricè. *i* Se-

des. *j* Formicarum. Hæret in Metaphora à remilitari. *k* Farris. *l* Formicæ. *m* Se-

mita, quæ callo pedum induruit, via arcta, quasi dimidia via. *n* Formicarum.

o Impellunt, cum ferre nequeant. *p* Obnitentes. *q* Impellunt. *r* Moras tardanti-

um, aut morantes. *s* Operatione & labore formicarum omnis brevis via fit servida:

t sic, *sedet omnis semita opere* Teucrorum migrantium, & sarcinulas deferentium.

u Pathos per Apostrophen, quâ torquet Poëta orationem ad Didonem, dicens:

Qualis animus sive affectus erat tunc tibi, ô Dido, cum videres talia, qualia à

Teucris & ab Aenea fiebant? *Q. d.* miserimus. *w* Ferrentur frequentari à Teucris.

x Ex specula, quæ erat in arce tua. Mos regum fuit in arcibus habitare, quæ vim

acerent. *y* Turbari, confundi. *z* Tuos. Emphasis est, quâ admirabilem animi do-

lorem ex aspectu amplificat; nam *oculi* (ut Cic. l. 6. fam. Ep. 1.) *augent dolorem,*

quia, quæ ceteri audiunt, intueri coguntur, nec avertere a miseris cogitationem fi-

unt. z Epiphonema. *a* Ad quid, vel E lipsis est verbi *Moliri*, aut similis. *b* De-

scendere. *c* Dido. *d* Subjiceret. *e* Intentatum, undè fecerit periculum, an possit

Aeneam vincere. Passivè. *f* Sualorii generis oratio, quâ à sorore petit, ut legatio-

nem suam ad Aeneam obeat. *g* Properationem fieri. Imperfonale est. *h* Trojanis.

i Demissa antennis vela expectant ventos secundos. Nonnullis placet Hypallage:

auræ vocant carbasia, id est, naves. Synecdochicè. *k* In signum lætæ profectionis.

Cum enim discedebant de portu, in quo hyematum erat, secundo flante vento, coro-

nam navi imponebat. Redi ad ea, quæ super hoc eodem versu adnotantur. *l. Georgæ*

a Quia non

exspectat re-

sponsonem:

vel, cum A-

neas multa di-

cere pararet.

b Præ iræ im-

potentia mise-

ram delinquit

anima. *c* A-

neæ. *d* Dido-

nis. *e* Aeneam

cum mora co-

gitantem.

f Eam. *g* Di-

donis. *h* In

marmoreum

thalamum re-

portant.

i Lætis tape-

tibus instra-

tis. *k* Mitiga-

re tristem Di-

donem. *l* Ver-

bis consola-

toris. *m* A

Didone.

n Aegritudi-

nem animi.

o Multum.

Nomen pro

adverbio.

p Amorem re-

ligione, dolo-

rem ratione

vincit. *q* Deo-

rum, Jovis,

Mercurii &

¶ Enallage modi. Q. d. Facile hanc animi ægritudinem pertulissim, si paulo antè eum tam præcipitanter abiturum fuisse præscissem, sed ne tam perditè quidem eum unquam amassem. ¶ Timere hanc tantam animi ægritudinem quam haberem de protectione Æneæ, id est, si verita fuisset tantum mali ex amore oriturum, facile amorem tulissem: nunc autem spe decepta, perferre nequeo.

¶ Quod dictura sum. d. Efficere. Quod per se non potuit, per sororem tentat: sed frustra. Æneas. f. Colebat. A facili argumentum. g. Et revelabat tibi etiam consilia secreti. h. Opportunos ac faciles modos adeundi viri. Mollissima sancti tempora: supra. i. Opportunitatem, quâ facile ad eum patebat aditus. k. Æneam vel, quod Didone iurata & repugnante naviget: vel, cuius amor me hostiliter necat: vel hostem, id est, hospitem, ut supra: Cui me moribundam deseris hospes? Hoc solum nomen quoniam de conjugè restat. Cic. 1. Offic. Hostis apud majores nostros is dicebatur, quem non peregrinum vocamus. l. Et dic ei: Neque enim ego illi rea sum hostilitatis, neque impietatis. Aversus. m. Delere. n. In Aulide, portu in Bœotia, classe & conjunctione principum Græcorum de Helena repetendâ, claro. o. Neque naves auxilium misit ad mœnia Trojana delenda. p. Ejus. q. Varro ait, Diomedem è Sicilia abtulisse ossa Anchisæ: ob hoc multa perpeffum, & coactum restituisse cum Palladio. r. Post sepulturam evelli. s. Inexorabiles. t. Beneficium. u. Mitius discedendi tempus & ventos secundos, opportunè flantes. v. Carum. x. Violavit. y. Orando degoloco. z. Præ quo cætera omnia illi sordent: quodque tam pulchrum illi videtur, ut omnia illi postponat. a. A fati promissum. b. Dilationem sine alio effectu. Nulla enim dolor est, quem non longinquitas temporis minuat, atque molliat. c. Quæ deservit amoris mei impetus, atque ex furore transeat temporis beneficio in dolorem. Edidem Dido apud Ovid. in Ep. Dum freta mitescunt, & amor dum temperat usum, miser ediscam tristia posse pati. d. Donec. e. A spe & voto rejectam. f. Adversa. g. Moderatè sc. h. Gratiâ, beneficium; ut protrahat discessum suum donec ediscam dolere: cuius, cumulo priorum additi, memoriâ & gratiâ mors sola mihi auferet. i. Copiosè auctam tibi, dum moriar. k. Orationem faciebat Dido. l. Verba cum dictu. m. Ad Æneam. n. Anna. o. In hominem planè faxei capitis, atque inexorabilem hoc dici potest. p. A naturâ, id est, nullas preces inexorabilis, & propè adamantinus admittit. q. Æneæ duritiem in fata rejicit. r. Benignas. s. Præceptum Dei, quo per Mercurium Carthagine facessere iussus erat, sc. Jupiter ipse. t. Multorum annorum, veterem: quod quærens inter arbores prodigiola vivacitatis sit; quippe quæ centum aut amplius annos crescat. u. Habentem truncum potenter. v. Transalpini ex Alpibus in Italiam spirantes. Alpes autem cum Hyperboreis & Rhiphaei confundunt veteres. Comparatio autem sumitur ex Iliad. 6. & 12. x. Venti Septentrionales. y. Aliquando ab hac parte. z. Strepitus ventorum in frondibus diffunditur. Metaphora à cardinibus ad horrendum ventorum Septentrionalium latratum ducta amplificat summam vim ventorum. a. Cooperiunt. b. Vi ventorum agitato trunco. c. Quia cadunt. d. Annosa quercus. e. Adhæret faxis prominentibus, inter quæ radices egit. f. Hos duos verius habens etiam 2. Georg. g. Cæcunine suos. b. Ad cœlum.

Hunc ego h. a potui tantum b sperare dolorem; Et perferre, soror, potero. miseræ hoc tamen c unum ¶ d Exequere, Anna, mihi: solam nam e perfidus ille Te f colere, g arcanos etiam tibi credere sensus; Sola viri h molles aditus et i tempora noras. I, soror, atque k hostem supplex affare superbum: l Non ego cum Danais Trojanam m excindere gentem ¶ n Aulide iuravi, o classemve ad Pergama misi: Nec p patris Anchisæ cineres q Mansere r revelli. Cur mea dicta negat s duras demittere in aures? Quò ruit? extremum hoc miseræ det t munus amanti: Expectet u facilemque fugam, ventosque ferentes. ¶ Non jam conjugium v antiquum, quod x prodidit, y oro: Nec z pulchro ut Latio careat, a regnumque relinquat. b Tempus inane peto, requiem c spatiumque furori, d Dum mea me e victam doceat f fortuna g dolere. Extremam hanc oro h veniam (miserere sororis) ¶ Quam mihi cum dederis, i cumulatam morte relinquam. Talibus korabat, talesque miserrima l fletus m Fertque refertque n soror: o sed nullis ille movetur Fletibus, aut voces p ulla tractabilis audit, q Fata obstant: r placidasque viri s deus obstruit aures. ¶ Ac veluti x annos u validam cum robore quercum v Alpini x Boreæ, y nunc hinc, nunc statibus illinc Eruere inter se certant; z it stridor, et altè a Consternunt terram b concusso stipite c frondes: ¶ d Ipsa e hæret scopulis: f et quantum g vertice h ad auras

Aethias, tantum radice in tartara tendit.

• Hand secūs affliduis *b* hinc atque hinc vocibus • heros

• Tanditur, et *e* magno perſentit pectore *f* curas:

Mens *g* immota manet, lacrymæ *b* voluntur inanes.

• Tum vero infelix *k* fatiſ exterrita Dido

• Mortem orat: tæder cœli *m* convexa tueri.

• Ogo magis *n* inceptum peragat, *o* lucemque relinquat;

• Vidit, *q* thuricremis cum *r* dona imponeret aris,

Horrendum dictu, ſtatice nigreſcere *s* ſacros;

• Fuſaque in *u* obſcœnum ſe vertere vina cruorem.

Hoc viſum nulli, non ipſi effata *w* ſorori.

• Præterea, fuit in *y* tectis de marmore *x* templum

• Conjugis antiqui, miro quod honore *b* colebat,

• Velleribus niveis et *d* feſtâ fronde revinctum.

• Binclæ audiri voces et *f* verbag vocantis

Viſa viri, nox cum terras obſcura *b* teneret:

• Solaque *k* culminibus *k* ſerali carmine *l* bubo

• ſæpe queri, et *m* longas in ſletum ducere voces.

• Multraque præterea *o* vatum prædicta priorum

Terribili monitu *p* horrificant. *q* agit ipſe furentem

In ſomnis *r* ſerus Æneas: ſemperque relinqui

• Sola ſibi, ſemper *r* longam incommitata videtur

• ire *viam*, et *w* Tyrios deſerrâ quærere terrâ.

• Eumenidum veluti demens videt agmina *y* Pentheus,

• Et *z* ſolem geminum, et duplices ſe oſtendere Thebas:

• Aut Agamemnonius *b* ſcenis agitur Oreſtes,

• Armatam *d* ſacibus *e* matrem et *f* ſerpentibus atris

neam in ſententia perſeverare. *k* Portentis mortem portendentibus: vel, quod fa-

tali neceſſitate ex Africa Æneas traheretur. *l* Malorum remedium. *m* το κρυπτόν

q το καίλιον convexum, & cavum, exterius & interius Poëtæ confundunt.

• Conſilium, quod apud animum ſuum propoſuerat. *o* Vitalem ſc. id eſt, vitam:

quia cœlum aſpicimus vivendi deſiderio. *p* Primum futuræ mortis præſagium, quod

in ſacris liquor eſſulus in atrum cruorem mutatus apparuerit. *q* Thus incenſum cre-

mentibus. Vide Macrob. l. 6. c. 5. *r* Libamina, ſacrificia, quibus parentabatur

mortuis. *s* Vina ſacrificio adhibita. *t* Effuſa ſuper ſacrificium. *u* Mali ominis, te-

torum, immundum. *w* Omnium conſiliorum alioqui participi. *x* Præter hoc porten-

tum contigit aliud futuræ mortis præſagium, ſc. inſomnia ſeu phantaſmata, quæ

• ſibi audire videreque viſa ſunt. *y* Regia Didonis. *z* Delubrum, ædícula ſacra, quam

nos hodie ſacellum vocamus, eadem ſepulchrum Sichæi. *a* Mariti prioris & chari

ſichæi. *b* Ante Æneæ ad- *ntum*. *c* Tæniis, vittis, ſâſciis, laneis, coronis, ramis,

bandibus cinctum, ornatum: lana autem ramo circumvoluta *εἴμμα* dicitur.

Fuit autem moris, ut nubentes puellæ, priuſquam ingrederentur domum mariti,

poſtes laneis vittis obnuberent & ornarent. *d* Ad feſtivitatem pertinentibus, di-

vinis ramis frondibuſque, ut ſi numen coleret. *e* Ex hoc templo. *f* Ipſe ſono tenni-

liati, *Elifa* venit. Ovid. Epift. Didonis. *g* Didonem. *h* Occuparet. *i* In ſublimita-

tibus templi. Tertium præſagium. *k* Mortifero, aut ſeram mortem indicante. *l* A-

vis illa luſifuga. *m* Diuturnas. *n* Quartum omen. *o* Qui in principio dehortati ſunt

eam *a* talibus nuptiis, ſed fruſtrâ. Reſpicit illud: *Heu vatū ignara mentes? quid*

dua furentem, Quid delubra juvâs? *p* Horrorem faciunt. *q* Quantum omen. *r* Qui

ſerus Didoni videbatur. *s* Quæ ſolitudo principibus, qui ſatellitio & comitatu ſti-

pai ſolent, abominanda; & in ſomnis mali ominis. *t* Sextum omen. *u* Ad infe-

ros, ſc. unde negant redire *quengnam*. *w* Comites ſuos. *x* Furiarum, Megæræ, A-

lectus, & Tiſiphones. *y* Thebanorum rex, Echionis filius, in furias actus ob con-

temptum Bacchum, & *a* Bacchis dicerptus. *z* *O* *ραν μοι δύο μὲν ἡλίκος δοκῶ*

Λυρῶς *θ* *ὀΐβας*. Euripid. Bacchæ. *a* Aut veluti cūm Oreſtes, Agamemnon &

Clytemneſtræ filius, fugit, &c. *b* In theatris ac ſcenis paſſim actus & ſæpe exhi-

bitis in Tragœdiis: vel, in prætoriis & judiciis agitur. Conſtat enim, Oreſtem

Areopagit arum iudicio ſubmiſſum, tandem ab iſdem abſolutum fuiſſe omnium ſe-

re ſententiâ. *c* Inſtructam. *d* Furiarum. *e* Clytemneſtram, quam cum Ægiſtho a-

daltero propter necem patris Agamemnonis occiderat. *f* Talis enim illa viſa eſt in

ſomnis: unde furorẽ correptus eſt.

• Non aliter,

quàm illa

querens con-

cutitur. Ap-

plicatio ſimi-

litudinis ſu-

perioris. *b* U-

trimque ex-

poſtulationi-

bus Didonis

& Annæ præ-

cibus. *c* Æne-

as heroicâ

virtute præ-

dictus. *d* Con-

cutitur.

e Magnanimo

& conſtantj.

f Sollicitudi-

nes amoris &

commiſerati-

onis. *g* A ſir-

mo propoſito

Deo obedi-

di. *h* Præcipi-

tantur fru-

ſtra: quia ni-

hil apud Æ-

neam obtine-

bant. *i* Sed

tum maximè,

ubi vidit Æ-

Cūm

« Necis maternæ. *b* In Æchili Tragœdiâ, cui nomen Eumenides, Delphis in templo Apollinis à Furiis, in limine præstolantibus eum, obseffus egredi non ausus est, & contendere ad Minervæ templum, ubi erat expiandus. *c* Templi Apollinis. *d* Furiæ. *e* Didō. *f* Furias. *g* Superata. *h* Exacte disquirat. *i* Quia Æneam reconciliare nequibat. *k* Annam. *l* Decretum suum. *m* Occulit. *n* Et fronte serenâ præ se fert spem remedii aut salutis. Sic 1. *Æn.* Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem. *o* Modum & rationem. *p* Gratulate. *q* Qui caput matris nostræ est. *r* Ab eo. *s* Topographia polorum & montium Africæ Occidentalium, quibus alluit Oceanus, ubi horti sunt Hesperidum. *t* Occidentem. *u* Remotissimus in Æthiopiâ. *v* Mons Africa: præ hoc 1. *Septentrionalem polum.* *y* Sustinet, regit; ut supra: *Celum & terras qui numine torquet.* *z* *ἄλ' ἄλλοις, ἀλλοις:* distinctum, conspersum stellis resplendentibus. *a* Ab hoc loco, id est, ab huius loci incolis. Exponit consilium suum, quo pacto magicis artibus possit Æneam vel invitum retinere, vel amoris peste liberari. *b* Quod in hortis Asiaticis Hesperis, qui frater Atlantis est: custodiebant autem aurea poma in horto prope Lixum, opp. Mauritaniz, cui custodie aderat una vigil draco, priusquam ab Hercule occisus erat, quem cibavit hæc sacerdos. *c* Veneri. *d* In cibo quem dabat draconi; vel, porrigens, præbens. *e* Soporem gignens: quod erat mulcendæ truculentiz accommodatum, & mitigandæ naturæ feræ. *f* Sacerdos. Poëta nihil ipse asserit: verum ex persona Majorum suam prædicantis. Operatur autem magia vel per motum localem: vel per causas naturales applicando activa passivis; vel sensibus illudendo: amores an valeat solvere aut impedire, an cursum naturæ mutare, procellas excutere, animas mortuorum evocare, vide Apulejum, Agrippam, &c. *g* Magicis sc. id est, incantationibus. *h* Amore posse liberare. *i* Mentibus. *k* Vehementem amorem. *l* Facere stare. *m* In fluviiis. *n* Retrorsum. *o* Et excitat umbris defunctorum, tempore nocturno. *p* Quasi sonitum taurinum edere, remota Metaphora à turris ad brutam telurem. *q* Coactam improbitate Æneæ. *r* Accingi, id est, parari, Paragoge. *s* Ad artes magicas. *t* Nemiini revelatura. *u* Struem lignorum, ut fiat. *v* Intra regiam nostram. *w* Sub dio, coelo aperto; *penetrati in sede:* infra: vel, in altum: quali sacrificium esset factura. *y* Enleim Æneæ, cuius iam nomen quasi ingratum horret. *z* Nocturnus. *a* Æneam intelligit, qui epitheto *Plus* vocabatur. *b* Vestes, quas exiit, aut: quæ ab eo habemus. *c* Matrimoniale, in quo pudorem amisi, id est, imponas super pyram, quicquid reliquerit, aut tetigerit speciali iuv. *d* Igne peritus deleat. *e* Perfidi. *f* Quæ memoriam faciant & admovent viri. *g* Ex arte suâ. *h* Massila. *i* Metus præcipue atque iræ argumentum, & conscientiz crimini alicui obnoxio. *k* Vultum, faciem. Pars pro toto. *l* Quamvis signa impatientis amoris daret. *m* Prætextu sacrorum dissimulare: vel per Hypallagen prætexere, id est, prætexere sacrum hoc funeri, quod intendebat, id est, non credebatur Didonem velle se interire. *n* Sacrificiis magicis. *o* Quanti in Didone erant. *p* Intelligere potest.

Cum fugit, *a* ultricesque *b* sedent *c* in limine *d* Diræ, Ergo ubi *e* concepit *f* Furias, *g* evicta dolore, Decrevitque mori: tempus secum ipsa modumque *h* Exigit, et *i* moestam dictis aggressa *k* sororem, *l* Consilium vultu *m* tegit, *n* ac spem fronte serenat: Inveni, germana, *o* viam, *p* gratare sorori, Quæ mihi reddat *q* eum, vel *r* eo me solvat amantem, *s* Oceani finem juxta *t* Solemque cadentem, *u* Ultimus *f* thiopum locus est, ubi maximus *w* Atlas *x* Axem humero *y* torquet stellis ardentibus *z* aptum, *a* Hinc mihi Massylæ gentis monstrata sacerdos, *b* Hesperidum templi custos, epulasque draconi Quæ dabat, et *c* sacros servabat in arbore ramos, *d* Spargens humida mella *e* soporiferumque papaver, *f* Hæc se *g* carminibus promittit *h* solvere mentes Quas velit; ast *i* aliis *k* duras immittere *l* curas: *l* Sistere aquam *m* fluviiis, et vertere sidera *n* retrò: *o* Nocturnosque ciet Manes. *p* mugire videbis Sub pedibus terram, et descendere montibus ornos. Testor, chara, deos, et te, germana, tuumque Dulce caput, magicas *q* invitam *r* accingier *s* artes. Tu *t* secreta *u* pyram *w* recto interiore *x* sub auras Erige: et *y* arma viri, *z* thalamo quæ fixa reliquit *a* Impius, *b* exuviasque omnes, lectumque *c* jugalem, Quo perii, superimponas. *d* abolere *e* nefandi Cuncta viri *f* monumenta juvat; *g* monstratque; *h* sacerdos, Hæc effata silet: *i* pallor simul occupat *k* ora. Non *l* tamen Anna novis *m* prætexere funera *n* sacris Germanam credit: nec *o* tantos *p* mente furores

Concipit; *b* aut *c* graviora timet, *d* quam morte *e* Sichæi.
Ergo *f* iussâ parat.

At Regina *g* pyrâ, *h* penetrâli in sede, *i* sub auras

g Erectâ ingenti, *k* tædis atque *l* ilice sectâ,

m Intenditque locum fertis, et *n* fronde coronat

o Funerâ: *p* super *q* exuvias, ensisque relictum,

r Effigiemque *s* toro locat, *t* haud ignara futuri.

u Stant *v* aræ circum: et crines effusa sacerdos

x Tercentum tonat ore deos, *y* Erebumque, *z* Chaosque,

a Tergeminamque *b* Hecatem, *c* tria virginis ora Dianæ.

d Sparlerat et *e* f messâ ad Lunam *g* quærentur ahenis

h Falcibus et *i* messâ ad Lunam *g* quærentur ahenis

k Pubentes herbæ, nigri cum *l* lacte veneni

m Quæritur et *n* nascentis equi de fronte *o* revulsus,

p Et *q* matri *r* præreptus *s* amor.

t Ipsa *u* molâ *v* manibusque piis, altaria juxta,

x Unum *y* exuta pedem vinculis, in veste *z* recinctâ,

a Testatur moritura deos, et conscia *b* fati

c Sidera tum, *d* si quod *e* non æquo fœdere amantes

f Curæ numen habet, *g* iustumque memorque, precatur.

h Nox erat, et *i* placidum carpebant *k* fessa soporem

l exfruit, & exuvias *m* Æneæ adfert *n* Rogo, id est, strue lignorum in formam ignis, ut incendatur, exstructâ. *o* In penitiori ædium loco, quem paulo ante *p* interius vocavit. *q* Sub dio. *r* Ex tazais. *s* Robore fissa, Nam fissa ligna facillime, teretia & integra difficulter ignem concipiunt. *t* Intendit ferta per locum illum. Hypallage. *u* Cupressu, quæ funerea est arbor, aut verbenis, quæ in sacris incensis solent adhiberi tanquam funeræ. *v* Ad funus aptâ. *w* Insuper. *x* Vestes Æneæ, quas exuerat. *y* Effigiem Æneæ ceream incendio devotam. Vide Ecl. 8. & Hor. Sat. 8. l. 1. *z* Lecto coniugii. *a* Certa mori, ac reservato tamen sibi consilio moriendi, utur *b* ecce hac sacrorum velato. *c* Ut tenebri luctu fieri consuevit.

d Trecenta, id est, infinita Deorum nomina horrificè vocat, citat: quod in his Coteris sacris fieri solet. *e* Al. Ter centum ad verbum sonat, referunt. *f* Infernas tenebrarum incolas. *g* Spiritus æreos. Chaos quidem vaita illa vorago & moles ingigita primæ materis: sed tamen Aristophani in acibus, est ær. *h* Tres potestates habentem. Nam Luna est in coelo: Diana in sylvis, ubi venatrix est: Proserpina, in inferno. Vide Cael. Rhod. l. 20. *i* Proserpinam, à centum potestatibus dictam: vel, quod centum victimis placaretur ex instituto Menelai; vel, quod innumeros C. annos errare faciat. *k* Tres effigies aut personas: quod se. triplex sit Lunæ vicissitudo; cum surgit in cornua, & falcata dicitur; cumque dividua est, & cum plena est. *l* Sacerdos. *m* Aquas lacus ad introitum inferni pro veris habitas. Nam vera aqua Averni lacus (qui Plutoni sacer est, ac per quem ad inferos descendisse credebatur) haberi non poterat; quare ficta supponenda erat, cuius asperione uteretur. *n* Ex horum sacrorum ritu omnia. Herbæ ad Lunæ observationem, cuius spumantis salivæ effusiores creditæ, falcibus ahenis, utpote purioribus, quam ferreis, præcidebantur; eoque pubescentes & succo venenoso tumentes. *o* Defectæ secundum opportunitatem Lunæ. *p* Ab iis, quibus id muneris ad magicum sacrificium inunctum erat. *q* Pubescentes, teneræ, succi adhuc plenæ. *r* Succo nigro, qui exprimitur ex illis herbis. *s* Recens nati. *t* Sc. statim, priusquam lambente matre absumeretur. *u* Equæ. *v* Priusquam absumere possent. *w* Hippomanes, caruncula in fronte recens nati pulli: quam si quis præripuerit equi matri, illa non admittit tectum ad ubera. Hanc in philtis efficacem esse ferunt. Vide Corn. Agr. l. 2. de occultâ Phil. c. 41. igni vero admota abolere amorem creditur.

x Dido. A peris: à veneficæ transit ad Didonem, & ejus superstitionem, ac ceremonias sacrificaturæ. *y* Farre sive hordeo sale admisto. *z* Quibus molam offerebat.

a In Stigiis his Nudipedalibus sinistram pedem nudabant. *b* Nudata & soluta.

c Dissoluta, ac non ligata. In sacris enim nihil esse ligatum decet, præcipue quæ amor fovendo sunt. *d* Certa mori Deos testes perjuri ac perfidiae invocant, vindices olim iceleris & acceptæ injuriæ. *e* Mortis suæ violentæ. *f* Si aliquid numen, id est, aliquis Deus curat, &c. *g* Non pari amore sibi mutuo respondentis.

h Ut illud sit iustum & memor, id est, precor illud quidem, ut perjuri memor esse velit, ac iuste illi ipsius ultisci. *i* Perelegans Chronographia, quæ reginæ ægritudinem amplificat. *k* Quiescebant. *l* Labore diurno.

m Intelligere potest. *n* Sc. non. *o* Sc. mela. *p* Quam quæ contigerant morte Sichæi. *q* Prioris conjugis. *r* Q. d. Vidit sororem multum dolere morte Sichæi: credebatur nunc propter discessum Æneæ amantorem plus amare, quam Sichæum conjugem: sed in morte viri se non occidit. *s* Parat peragere, quæ Dido iusserat, id est, pyram

t exfruit, & exuvias Æneæ adfert *g* Rogo, id est, strue lignorum in formam ignis, ut incendatur, exstructâ. *h* In penitiori ædium loco, quem paulo ante *i* interius vocavit. *j* Sub dio. *k* Ex tazais. *l* Robore fissa, Nam fissa ligna facillime, teretia & integra difficulter ignem concipiunt. *m* Intendit ferta per locum illum. Hypallage. *n* Cupressu, quæ funerea est arbor, aut verbenis, quæ in sacris incensis solent adhiberi tanquam funeræ. *o* Ad funus aptâ. *p* Insuper. *q* Vestes Æneæ, quas exuerat. *r* Effigiem Æneæ ceream incendio devotam. Vide Ecl. 8. & Hor. Sat. 8. l. 1. *s* Lecto coniugii. *t* Certa mori, ac reservato tamen sibi consilio moriendi, utur *u* ecce hac sacrorum velato. *v* Ut tenebri luctu fieri consuevit.

w Trecenta, id est, infinita Deorum nomina horrificè vocat, citat: quod in his Coteris sacris fieri solet. *x* Al. Ter centum ad verbum sonat, referunt. *y* Infernas tenebrarum incolas. *z* Spiritus æreos. Chaos quidem vaita illa vorago & moles ingigita primæ materis: sed tamen Aristophani in acibus, est ær. *a* Tres potestates habentem. Nam Luna est in coelo: Diana in sylvis, ubi venatrix est: Proserpina, in inferno. Vide Cael. Rhod. l. 20. *b* Proserpinam, à centum potestatibus dictam: vel, quod centum victimis placaretur ex instituto Menelai; vel, quod innumeros C. annos errare faciat. *c* Tres effigies aut personas: quod se. triplex sit Lunæ vicissitudo; cum surgit in cornua, & falcata dicitur; cumque dividua est, & cum plena est. *d* Sacerdos. *e* Aquas lacus ad introitum inferni pro veris habitas. Nam vera aqua Averni lacus (qui Plutoni sacer est, ac per quem ad inferos descendisse credebatur) haberi non poterat; quare ficta supponenda erat, cuius asperione uteretur. *f* Ex horum sacrorum ritu omnia. Herbæ ad Lunæ observationem, cuius spumantis salivæ effusiores creditæ, falcibus ahenis, utpote purioribus, quam ferreis, præcidebantur; eoque pubescentes & succo venenoso tumentes. *g* Defectæ secundum opportunitatem Lunæ. *h* Ab iis, quibus id muneris ad magicum sacrificium inunctum erat. *i* Pubescentes, teneræ, succi adhuc plenæ. *j* Succo nigro, qui exprimitur ex illis herbis. *k* Recens nati. *l* Sc. statim, priusquam lambente matre absumeretur. *m* Equæ. *n* Priusquam absumere possent. *o* Hippomanes, caruncula in fronte recens nati pulli: quam si quis præripuerit equi matri, illa non admittit tectum ad ubera. Hanc in philtis efficacem esse ferunt. Vide Corn. Agr. l. 2. de occultâ Phil. c. 41. igni vero admota abolere amorem creditur.

p Dido. A peris: à veneficæ transit ad Didonem, & ejus superstitionem, ac ceremonias sacrificaturæ. *q* Farre sive hordeo sale admisto. *r* Quibus molam offerebat.

s In Stigiis his Nudipedalibus sinistram pedem nudabant. *t* Nudata & soluta.

u Dissoluta, ac non ligata. In sacris enim nihil esse ligatum decet, præcipue quæ amor fovendo sunt. *v* Certa mori Deos testes perjuri ac perfidiae invocant, vindices olim iceleris & acceptæ injuriæ. *w* Mortis suæ violentæ. *x* Si aliquid numen, id est, aliquis Deus curat, &c. *y* Non pari amore sibi mutuo respondentis.

z Ut illud sit iustum & memor, id est, precor illud quidem, ut perjuri memor esse velit, ac iuste illi ipsius ultisci. *a* Perelegans Chronographia, quæ reginæ ægritudinem amplificat. *b* Quiescebant. *c* Labore diurno.

d Intelligere potest. *e* Sc. non. *f* Sc. mela. *g* Quam quæ contigerant morte Sichæi. *h* Prioris conjugis. *i* Q. d. Vidit sororem multum dolere morte Sichæi: credebatur nunc propter discessum Æneæ amantorem plus amare, quam Sichæum conjugem: sed in morte viri se non occidit. *j* Parat peragere, quæ Dido iusserat, id est, pyram

k exfruit, & exuvias Æneæ adfert *g* Rogo, id est, strue lignorum in formam ignis, ut incendatur, exstructâ. *h* In penitiori ædium loco, quem paulo ante *i* interius vocavit. *j* Sub dio. *k* Ex tazais. *l* Robore fissa, Nam fissa ligna facillime, teretia & integra difficulter ignem concipiunt. *m* Intendit ferta per locum illum. Hypallage. *n* Cupressu, quæ funerea est arbor, aut verbenis, quæ in sacris incensis solent adhiberi tanquam funeræ. *o* Ad funus aptâ. *p* Insuper. *q* Vestes Æneæ, quas exuerat. *r* Effigiem Æneæ ceream incendio devotam. Vide Ecl. 8. & Hor. Sat. 8. l. 1. *s* Lecto coniugii. *t* Certa mori, ac reservato tamen sibi consilio moriendi, utur *u* ecce hac sacrorum velato. *v* Ut tenebri luctu fieri consuevit.

w Trecenta, id est, infinita Deorum nomina horrificè vocat, citat: quod in his Coteris sacris fieri solet. *x* Al. Ter centum ad verbum sonat, referunt. *y* Infernas tenebrarum incolas. *z* Spiritus æreos. Chaos quidem vaita illa vorago & moles ingigita primæ materis: sed tamen Aristophani in acibus, est ær. *a* Tres potestates habentem. Nam Luna est in coelo: Diana in sylvis, ubi venatrix est: Proserpina, in inferno. Vide Cael. Rhod. l. 20. *b* Proserpinam, à centum potestatibus dictam: vel, quod centum victimis placaretur ex instituto Menelai; vel, quod innumeros C. annos errare faciat. *c* Tres effigies aut personas: quod se. triplex sit Lunæ vicissitudo; cum surgit in cornua, & falcata dicitur; cumque dividua est, & cum plena est. *d* Sacerdos. *e* Aquas lacus ad introitum inferni pro veris habitas. Nam vera aqua Averni lacus (qui Plutoni sacer est, ac per quem ad inferos descendisse credebatur) haberi non poterat; quare ficta supponenda erat, cuius asperione uteretur. *f* Ex horum sacrorum ritu omnia. Herbæ ad Lunæ observationem, cuius spumantis salivæ effusiores creditæ, falcibus ahenis, utpote purioribus, quam ferreis, præcidebantur; eoque pubescentes & succo venenoso tumentes. *g* Defectæ secundum opportunitatem Lunæ. *h* Ab iis, quibus id muneris ad magicum sacrificium inunctum erat. *i* Pubescentes, teneræ, succi adhuc plenæ. *j* Succo nigro, qui exprimitur ex illis herbis. *k* Recens nati. *l* Sc. statim, priusquam lambente matre absumeretur. *m* Equæ. *n* Priusquam absumere possent. *o* Hippomanes, caruncula in fronte recens nati pulli: quam si quis præripuerit equi matri, illa non admittit tectum ad ubera. Hanc in philtis efficacem esse ferunt. Vide Corn. Agr. l. 2. de occultâ Phil. c. 41. igni vero admota abolere amorem creditur.

p Dido. A peris: à veneficæ transit ad Didonem, & ejus superstitionem, ac ceremonias sacrificaturæ. *q* Farre sive hordeo sale admisto. *r* Quibus molam offerebat.

s In Stigiis his Nudipedalibus sinistram pedem nudabant. *t* Nudata & soluta.

u Dissoluta, ac non ligata. In sacris enim nihil esse ligatum decet, præcipue quæ amor fovendo sunt. *v* Certa mori Deos testes perjuri ac perfidiae invocant, vindices olim iceleris & acceptæ injuriæ. *w* Mortis suæ violentæ. *x* Si aliquid numen, id est, aliquis Deus curat, &c. *y* Non pari amore sibi mutuo respondentis.

z Ut illud sit iustum & memor, id est, precor illud quidem, ut perjuri memor esse velit, ac iuste illi ipsius ultisci. *a* Perelegans Chronographia, quæ reginæ ægritudinem amplificat. *b* Quiescebant. *c* Labore diurno.

d Intelligere potest. *e* Sc. non. *f* Sc. mela. *g* Quam quæ contigerant morte Sichæi. *h* Prioris conjugis. *i* Q. d. Vidit sororem multum dolere morte Sichæi: credebatur nunc propter discessum Æneæ amantorem plus amare, quam Sichæum conjugem: sed in morte viri se non occidit. *j* Parat peragere, quæ Dido iusserat, id est, pyram

k exfruit, & exuvias Æneæ adfert *g* Rogo, id est, strue lignorum in formam ignis, ut incendatur, exstructâ. *h* In penitiori ædium loco, quem paulo ante *i* interius vocavit. *j* Sub dio. *k* Ex tazais. *l* Robore fissa, Nam fissa ligna facillime, teretia & integra difficulter ignem concipiunt. *m* Intendit ferta per locum illum. Hypallage. *n* Cupressu, quæ funerea est arbor, aut verbenis, quæ in sacris incensis solent adhiberi tanquam funeræ. *o* Ad funus aptâ. *p* Insuper. *q* Vestes Æneæ, quas exuerat. *r* Effigiem Æneæ ceream incendio devotam. Vide Ecl. 8. & Hor. Sat. 8. l. 1. *s* Lecto coniugii. *t* Certa mori, ac reservato tamen sibi consilio moriendi, utur *u* ecce hac sacrorum velato. *v* Ut tenebri luctu fieri consuevit.

w Trecenta, id est, infinita Deorum nomina horrificè vocat, citat: quod in his Coteris sacris fieri solet. *x* Al. Ter centum ad verbum sonat, referunt. *y* Infernas tenebrarum incolas. *z* Spiritus æreos. Chaos quidem vaita illa vorago & moles ingigita primæ materis: sed tamen Aristophani in acibus, est ær. *a* Tres potestates habentem. Nam Luna est in coelo: Diana in sylvis, ubi venatrix est: Proserpina, in inferno. Vide Cael. Rhod. l. 20. *b* Proserpinam, à centum potestatibus dictam: vel, quod centum victimis placaretur ex instituto Menelai; vel, quod innumeros C. annos errare faciat. *c* Tres effigies aut personas: quod se. triplex sit Lunæ vicissitudo; cum surgit in cornua, & falcata dicitur; cumque dividua est, & cum plena est. *d* Sacerdos. *e* Aquas lacus ad introitum inferni pro veris habitas. Nam vera aqua Averni lacus (qui Plutoni sacer est, ac per quem ad inferos descendisse credebatur) haberi non poterat; quare ficta supponenda erat, cuius asperione uteretur. *f* Ex horum sacrorum ritu omnia. Herbæ ad Lunæ observationem, cuius spumantis salivæ effusiores creditæ, falcibus ahenis, utpote purioribus, quam ferreis, præcidebantur; eoque pubescentes & succo venenoso tumentes. *g* Defectæ secundum opportunitatem Lunæ. *h* Ab iis, quibus id muneris ad magicum sacrificium inunctum erat. *i* Pubescentes, teneræ, succi adhuc plenæ. *j* Succo nigro, qui exprimitur ex illis herbis. *k* Recens nati. *l* Sc. statim, priusquam lambente matre absumeretur. *m* Equæ. *n* Priusquam absumere possent. *o* Hippomanes, caruncula in fronte recens nati pulli: quam si quis præripuerit equi matri, illa non admittit tectum ad ubera. Hanc in philtis efficacem esse ferunt. Vide Corn. Agr. l. 2. de occultâ Phil. c. 41. igni vero admota abolere amorem creditur.

p Dido. A peris: à veneficæ transit ad Didonem, & ejus superstitionem, ac ceremonias sacrificaturæ. *q* Farre sive hordeo sale admisto. *r* Quibus molam offerebat.

s In Stigiis his Nudipedalibus sinistram pedem nudabant. *t* Nudata & soluta.

u Dissoluta, ac non ligata. In sacris enim nihil esse ligatum decet, præcipue quæ amor fovendo sunt. *v* Certa mori Deos testes perjuri ac perfidiae invocant, vindices olim iceleris & acceptæ injuriæ. *w* Mortis suæ violentæ. *x* Si aliquid numen, id est, aliquis Deus curat, &c. *y* Non pari amore sibi mutuo respondentis.

z Ut illud sit iustum & memor, id est, precor illud quidem, ut perjuri memor esse velit, ac iuste illi ipsius ultisci. *a* Perelegans Chronographia, quæ reginæ ægritudinem amplificat. *b* Quiescebant. *c* Labore diurno.

d Intelligere potest. *e* Sc. non. *f* Sc. mela. *g* Quam quæ contigerant morte Sichæi. *h* Prioris conjugis. *i* Q. d. Vidit sororem multum dolere morte Sichæi: credebatur nunc propter discessum Æneæ amantorem plus amare, quam Sichæum conjugem: sed in morte viri se non occidit. *j* Parat peragere, quæ Dido iusserat, id est, pyram

k exfruit, & exuvias Æneæ adfert *g* Rogo, id est, strue lignorum in formam ignis, ut incendatur, exstructâ. *h* In penitiori ædium loco, quem paulo ante *i* interius vocavit. *j* Sub dio. *k* Ex tazais. *l* Robore fissa, Nam fissa ligna facillime, teretia & integra difficulter ignem concipiunt. *m* Intendit ferta per locum illum. Hypallage. *n* Cupressu, quæ funerea est arbor, aut verbenis, quæ in sacris incensis solent adhiberi tanquam funeræ. *o* Ad funus aptâ. *p* Insuper. *q* Vestes Æneæ, quas exuerat. *r* Effigiem Æneæ ceream incendio devotam. Vide Ecl. 8. & Hor. Sat. 8. l. 1. *s* Lecto coniugii. *t* Certa mori, ac reservato tamen sibi consilio moriendi, utur *u* ecce hac sacrorum velato. *v* Ut tenebri luctu fieri consuevit.

w Trecenta, id est, infinita Deorum nomina horrificè vocat, citat: quod in his Coteris sacris fieri solet. *x* Al. Ter centum ad verbum sonat, referunt. *y* Infernas tenebrarum incolas. *z* Spiritus æreos. Chaos quidem vaita illa vorago & moles ingigita primæ materis: sed tamen Aristophani in acibus, est ær. *a* Tres potestates habentem. Nam Luna est in coelo: Diana in sylvis, ubi venatrix est: Proserpina, in inferno. Vide Cael. Rhod. l. 20. *b* Proserpinam, à centum potestatibus dictam: vel, quod centum victimis placaretur ex instituto Menelai; vel, quod innumeros C. annos errare faciat. *c* Tres effigies aut personas: quod se. triplex sit Lunæ vicissitudo; cum surgit in cornua, & falcata dicitur; cumque dividua est, & cum plena est. *d* Sacerdos. *e* Aquas lacus ad introitum inferni pro veris habitas. Nam vera aqua Averni lacus (qui Plutoni sacer est, ac per quem ad inferos descendisse credebatur) haberi non poterat; quare ficta supponenda erat, cuius asperione uteretur. *f* Ex horum sacrorum ritu omnia. Herbæ ad Lunæ observationem, cuius spumantis salivæ effusiores creditæ, falcibus ahenis, utpote purioribus, quam ferreis, præcidebantur; eoque pubescentes & succo venenoso tumentes. *g* Defectæ secundum opportunitatem Lunæ. *h* Ab iis, quibus id muneris ad magicum sacrificium inunctum erat. *i* Pubescentes, teneræ, succi adhuc plenæ. *j* Succo nigro, qui exprimitur ex illis herbis. *k* Recens nati. *l* Sc. statim, priusquam lambente matre absumeretur. *m* Equæ. *n* Priusquam absumere possent. *o* Hippomanes, caruncula in fronte recens nati pulli: quam si quis præripuerit equi matri, illa non admittit tectum ad ubera. Hanc in philtis efficacem esse ferunt. Vide Corn. Agr. l. 2. de occultâ Phil. c. 41. igni vero admota abolere amorem creditur.

p Dido. A peris: à veneficæ transit ad Didonem, & ejus superstitionem, ac ceremonias sacrificaturæ. *q* Farre sive hordeo sale admisto. *r* Quibus molam offerebat.

s In Stigiis his Nudipedalibus sinistram pedem nudabant. *t* Nudata & soluta.

u Dissoluta, ac non ligata. In sacris enim nihil esse ligatum decet, præcipue quæ amor fovendo sunt. *v* Certa mori Deos testes perjuri ac perfidiae invocant, vindices olim iceleris & acceptæ injuriæ. *w* Mortis suæ violentæ. *x* Si aliquid numen, id est, aliquis Deus curat, &c. *y* Non pari amore sibi mutuo respondentis.

z Ut illud sit iustum & memor, id est, precor illud quidem, ut perjuri memor esse velit, ac iuste illi ipsius ultisci. *a* Perelegans Chronographia, quæ reginæ ægritudinem amplificat. *b* Quiescebant. *c* Labore diurno.

d Intelligere potest. *e* Sc. non. *f* Sc. mela. *g* Quam quæ contigerant morte Sichæi. *h* Prioris conjugis. *i* Q. d. Vidit sororem multum dolere morte Sichæi: credebatur nunc propter discessum Æneæ amantorem plus amare, quam Sichæum conjugem: sed in morte viri se non occidit. *j* Parat peragere, quæ Dido iusserat, id est, pyram

a Animalium.
 b Omnia quæ in sylvis & in mari degunt, quieverant. Metonymia.
 c Medium est noctis. d Cum omnia animalia, quæ in agris aut stabulis sunt, quiescunt.
 e Variis coloribus ornata.
 f Et quæcumque volucres, id est, pisces.
 g Aquas.
 h Feræ. i Occupant & habitant. k Huiusmodi pecudes recubantes nocte quietâ mitigabant curas per somnum.
 l Earum.
 m Erant. n Animo, id est, quæ animum suum infelicem fecerat.
 o Dido, quæ erat de Phœniciâ. p Dormit. q Requiem nocturnam. r Sc: vel, ingeminantur, id est, multiplicantur. Enallage generis. s Crescens rerum præteritarum memoria. t Agitatur. In eum, qui secum stomachatur. u Tandem instituit sermonem. w Agitat. x Pathos, ab addubitatione, quam Græci ἀποφύσι vocant: de qua Macrobius. Sat. l. 4. c. 6. Constat autem hæc tota oratio ex deliberationibus & digressibus. y Reiectane & reiecta ab Æneâ, referam me vicissim ad Hiarbam Ducoremque alios, quos procos prius aspernata sum? z Astorum. a A rei indignitate. b Sc. mihi acceptare? c Abitum à Jove imperatum. An? responsa & imperia ultima, id est, ero igitur ancilla & contemptui omnibus Trojanis, coacta etiam ultimis eorum mandatis parere? d An quod ita gratos eos & auxilii meiores experta sum? Ironice. e Quia iuverim Teucros auxilio. f Delectat. g Quis permittit me sequi Troianos? h Pone ut velim. i Navibus suis, Synecdoche. Sunt enim ræres propriæ trabes inter se connexæ, quibus olim navigabatur. k Trojanæ: invidiosæ à Laomedonte, quem superbîâ, perfidia, & perjurio referunt iis autem Neptunum & Apollinem pactâ de condendis Trojæ mœnibus mercede fraudavit: & Herculi, filiæ suæ liberatori, fidem non servavit. Q. d. Si Deos fefellerunt Troiani & te fallent. l Emphatica omnia. m Troianos intelligit, quos per contemptum ita vocat. n Lætos: quasi de me reportata victoria triumphantes. Ovis autem proprius est minor triumphus, qui de hoste non admodum gravi agitur, uno equo, vel interdum etiam pedibus urbem ingrediente triumphante. Al. exultes. o Et omni satellitio & copiis meorum dense circumdata. p Al. inferat, sc. in naves? q A Phœniciâ. r Cum difficultate: quia timore, aut odio Pygmalionis. s Sc, eos. t Potius moriaris. Concludit deliberationem. u Morie ferro illarâ. w Ab animo. x Transfert omnem totius rei culpam in sororem, quæ & impulsatrix fuerit ad furtivas nuptias. y Nam dictum est in principio huius l. 4. Sic effata, suum lachrymis implens ubi oris. z Me infano incensam amore. a O soror Anna. b Crudeli viro Æneâ, qui me ludibrio habuit, toro fideque violatis: vel hosti, id est, hospiti peregrino, ut suprà, & mox advena. c Nonne licuit me vivere more ferarum quæ conjugium non curant? d Conjugii. e Læsiōis pudoris. f Quales nunc per illicitos amores sustineo, more belluarum ferarum quæ propter feritatem conjugium vitant. g Amores.

a Corpora per terras, b sylvæque et sæva quiærant
 Equora: cum c medio voluntur sidera lapsu:
 d Cum tacet omnis ager; pecudes, e pictæque volucres,
 f Quæque lacus latè g liquidos, h quæque aspera dumis
 Rura i tenent, k somno positæ sub nocte silenti
 Lenibant curas, et l corda m oblita laborum.
 At non infelix n animi o Phœniis; neque unquam
 p Solvitur in somnos, oculisve aut pectore q noctem
 Accipit: r ingeminant curæ, rursusque s resurgens
 Sævit amor, magnoque irarum t fluctuat æstu.
 Sic u adeò infistit, secumque ita corde v volutat:
 x En quid ago? y rursusne procos irrita priores
 Experiat? z Nomadumque petam a connubia supplex,
 Quos ego sum toties jam designata b maritos?
 Iliacas igitur classes atque c ultima Teucrim
 c Iussu sequar? d quia ne e auxilio f juvat ante levatos,
 Et bene apud memores veteris stat gratia facti?
 g Quis me autem, h fac velle, sinet? i ratibusque superbis
 Irritam accipiet? nescis heu, perditâ, necdum
 k Laomedontæ sentis perjurâ gentis?
 Quid tum? l sola fugâ m nautas comitabor n ovantes?
 An Tyriis, o omnique manu stipata meorum
 p Insequar? et quos q Sidoniâ r vix urbe revelli,
 Rursus s agam pelago, et ventis dare vela jubebo?
 t Quin morere, ut merita es, u ferroque v avertere dolorem.
 x Tu y lacrymis evictâ meis, tu prima z furentem
 His, a germana, malis oneras, atque objicis b hosti.
 c Non licuit d thalami expertem sine e crimine vitam
 Degere more feræ, f rales nec tangere g curas?

Non servata fides cineri promissa b Sichæo.
 Tantos illa suo d rumpebat pectore e questus.
 Aeneas celsa in puppi, f jam certus eundi,
 Carpebat somnos, b rebus jam i ritè paratis.
 Hunc se i forma dei vultu redeuntis m eodem
 Obculit in somnis, rursusque ita visâ monere est;
 Omnia e Mercurio similis, vocemque, coloremque,
 Et crines flavos, et membra p decora juventæ:
 Nate deâ, potes hoc sub q casu r ducere somnos?
 Nec, quæ f circumstent te deinde pericula, cernis?
 Demens! nec e Zephyros audis spirare u secundos?
 Illa dolos, dirumque x nefas in pectore versat,
 Certa mori, varioque irarum fluctuat y æstu.
 Non fugis z hinc a præceps, dum b præcipitare potestas?
 Jam mare turbare e trabibus, sævalque videbis
 Collucere d faces; jam e fervere litora f flammis:
 Sire his attigerit terris Aurora morantem.
 Age, rumpe b moras: i varium & mutabile semper
 Fœnux, sic & fatus nocti se immiscuit l atræ.
 Tum vero Aeneas, m subitis exterritus umbris,
 Corripit e somno corpus, sociosque p fatigat:
 Præcipites vigilate viri, et confidite r transiris:
 Solve vela i citi: u deus æthere missus ab alto,
 Festinare fugam x tortorose incidere y iunes
 Ecce iterum z stimulat, sequimur te, a sancte deorum,
 Quisquis es, e imperioque d iterum paremus e oantes.
 Adh: o, placidulque juves, et g sidera cœlo
 Dextra b seras. dixit: vaginâque e eripit ensẽm
 Fulmineum, l strictoque ferit retinacula ferro.

a Sc. est.
 b Conjugis:
 quia cùm se-
 peliretur, ju-
 ravit Dido, se
 nunquam ali-
 teri nupturam
 e Epiphone-
 ma. d Expri-
 mebat. e Que-
 relas. f Qui
 decreverat
 omninò abire
 g Dormiebat.
 Suprà: Nox
 erat, & placidum carpe-
 bant fessa so-
 porem Corpo-
 ra. h Ad navi-
 gationem ne-
 cessariis.
 i Decenter.
 k Aeneas.
 l Imago Mer-
 curii, id est,
 Deus Mercuri
 in forma
 assumpta re-
 diens. m Quo
 prius se obtu-
 lerat & appa-
 ruerat Car-
 thagine.
 n Per, secun-

555

560

564

570

575

580

lum omnia. id est, omnibus corporis partibus. o Prius viso. p Conventientia ju-
 ventuti. q Periculo, in quo versaris. r Dormire? s Objurgatio à necessario. t Ven-
 ta. Synecd. u Prosperos. w Dido. x Scelus quia vult se interficere: quo comper-
 b Tyrii in te irruent. y Fervore & incendio. z A littore Carthaginis. a Celer,
 festinus. b Præcipitanter abeundi. c Navibus. Metonymia. Silius. l. 13. Mercu-
 rum fingit à Jove mitti ad Annibalem apud Carthaginem novam in somnis, Turpe
 scel totam somno consumere noctem, O resor Lybia; vigili stant bella magistro. Jam
 varia effusas cernes turbare carinas. Et Latiam toto pubem voltare profundo, Dum len-
 tus cepit terra cunctas Isæra, d Ad naves tuas comburendas, aut insequendum te.
 e Fervida fieri, Meta; hora. Sic l. 8. Fervere Lucatæ auroque effulgere flintus.
 f Facularum. g Si ad crastinam usque auroram hîc manseris. h Causas morandi.
 i Res varia, & inconstans. k Mercurius. l Caliginosæ. m Monitu præsentis peri-
 culi. n Subitò apparentibus. o Violenter rapit. p Urget, excitat, surgere facit.
 q Præcipitanter surgentes e vigilare. r Super transitus navium, ubi sedent remiges.
 s Dissolve & pandite. t Festini, celeres. u Mercurius. w Festinanter agere pro-
 pationem nostram. x Implicitos. Elegans epitheton. y Rudentes. z Impellit.
 auctor nos, Metaphora. a Quidam distinguunt post sancte, ut sit sententia: O
 sancte, quicunque Deorum es. Alii malunt Positivum pro superlativo positum esse.
 b Formula ex religione veterum, ne Deum alium pro alio nominarent. Agel. l. 2.
 c. 28. c Mandatis tuis. d Ut antè paruerant paratis omnibus ad fugam: sic nunc ce-
 teri fugâ secundo parent. e Læti. Metaphora ab iis, quibus minor triumphus, quæ
 reo dicitur, concessus erat. f Auxilio sis, faveas: Dii enim, quibus adiunt, fa-
 vere dicuntur. g Ventos & navigationem prosperam ex siderum ortu vel occasu.
 h Adferas profectioni. i Violenter extrahit. k Instar fulminis splendentem, radi-
 entem, ferientem. l Et incidit, rescindit nauticos funes, quibus naves retinebantur
 u litora ligatæ, gladio evaginato & nudato.

a Uniformis.
 b Trojanos.
 c Invadit.
 d Quæ erant adhuc in litore. e Et præcipites currunt. f Trepidationi & Brachyologia concipiunt dactyli accumulati.
 g Simul discedentibus. h Et annitentes torquendo aquas excitant spumas, & maria cærulei coloris gubernaculis navium verrunt.
 i Recens orta. k Illius diei.
 l Mariti sui, regis in Oriente. Suprà: Oceanum interea surgens Aurora relinquit: allusum ad fabulosum Tithoni &

Auroræ conjugium. m Crocei coloris. n Ex altis fenestris undè speculari licebat.
 o Albam fieri. Hypallage: non enim albescit lux, sed luce albescent omnia. p Qualiter pleno vento distentis, sine motu aliquo. q Provehi. r Frequenter. s Percusserat. t Pulchrum. u Doloris impatientia comas vellens. v Oratio affectu varietate vehemens, nunc concitata, mox sedata: furore, imprecationibus, vinctis ex interrupto mista. x Ei concessum fuerit illudere cum sit advena. y Exorditè capient Tyrii sive Carthaginenses, ut injuriam, reginæ suæ illatam, ostendatur? z Eos. a Naves Trojanorum. b Aliqui ex iis. c E stationibus navium, naves parantur & fiunt. d O Trojani. e Et vos inferte in naves Trojanorum. f Zela. g Absentibus sc. h Q. d. sola sum. i Tuam. k Mala: vel, illius impii. l Al. factu impia. l Talia loqui, aut naves incendisse. m Partem regni. Dixerat enim; Vultis & his mecum pariter Considerare regnis? n Amara Ironia. o Virtus & delitas viri illius, quem dicunt, &c. p A patria Troja avectus. q Deos domesticos. Hinc appellatur pius Æneas; quod tulerit humeris patrem & Penates: improbus hoc. r Quem aiunt subeundo portasse. s Consumptum ferè sentio patrem Anchisem. t Allusum ad fabulas Penthei, Absyrti, Ityos, Orphei, Baccharum, Atrei. Thyestæ: de quibus consulendi Mythologi. u Ab aliis. v In diversas partes volere. x Æneæ. y Per undas: vel, in undis. z Iotum Æneam. a Interficere. b Quæ caput omnis mali est. c Quod Progne fecisse dicitur, offerens Tereo Ityi filium. d Prolepsis, sive præoccupatio eius, quod alioqui obijci poterat. e Alea pugna fuisset dubia, quia fortè Trojani nos vicissent. f Concessio, ex desperatione, ut inique vindicabundo. g Quem oportebat me metuere, quæ decreveram mori. h Tædas, incendium. Metonymia. i Navalta, classem eorum: ut, Nos castra vidimus: vel simpliciter castra. k Interre potuissim. l Et implevissem. Synecdoche. m Navium tabulata, per quæ discurritur. n Alcanium & Æneam cum totâ progenie extinxissem,

a Idem b omnes simul ardor c habet: d rapiuntque, e trahuntque:

f Litora deseruere: latet sub g classibus æquor: h Adnixa torquent spumas, et cærula verrunt. Et jam i prima k novo spargebat lumine terras l Tithoni m croceum linquens Aurora cubile: Regina n e speculis ut primum o albescere lucem Vidit, et p æquatis classem q procedere velis; Litoraque et vacuos sensit sine remige portus: r Terque quaterque manu pectus s percussa t decorum, Flaventesque u absissa comas: v Proh Jupiter! ibit Hic, ait, et nostris x illuserit advena regnis? Non arma y expedient, totâque ex urbe z sequentur, Diripientque a rates b alii c navalibus: d ite: e Ferte citi flammâs, date f vela, impellite remos. g Quid liquor? h aut ubi sum? quæ i mentem infans mutat?

Infelix Dido! nunc te fata k impia tangunt. l Tum decuit, cum m scepra dabas. n en dextra o fidesque Quem secum q patrios aiunt portare q Penates, r Quem subiisse humeris s confectum ætate parentem. t Non potui u abreptum v divellere x corpus, et y undis z Spargere? non socios, non ipsum a absumere ferro b Alcanium, c patrii que epulandum apponere mensis? d Verum e anceps pugna fuerat fortuna! f fuisset. g Quem metui moritura? h facies in i castra k tulissem: l Implestemque m foros flammis: n natumque patrem que

Cum genere extinxem : memet a super ipsa dedissem.
 Sol, qui terrarum a flammis opera omnia c lustras :
 Tuque harum interpres curarum, et g conscia Juno,
 Nocturnique Hecare rivis ululata per urbes,
 Diræ & ultrices, et dii morientis Elisæ,
 Accipite hæc, & meritumque malis advertite numen,
 nostras audite o preces. si tangere p portus
 Infandum caput, ac terris adnare necesse est ;
 Eæ facta Jovis p oscunt, hic terminus hæret :
 At bello a audacis populi vexatus et armis,
 Finibus extorris, a complexu avulsus Iuli,
 Auxilium imploret, videatque y indigna suorum
 Funera : nec, cum se sub leges pacis a iniquæ
 Tradiderit, regno aut a opatâ luce fruatur ;
 Sed cadat ante b diem, c mediâque d inhumatus arenâ. 610
 Hæc precor ; f hanc vocem extremam g cum sanguine
 fundo.

Tum vos, o b Tyrii, i stirpem et genus omne futurum
 Exercete odiis ; l cinerique hæc mittite nostro
 Manera : nullus amor n populis, nec fœdera o sunt.
 Exoriare q aliquis nostris ex ossibus ultor,
 Qui face r Dardanios s ferroque sequare i colonos.
 Nunc, olim, quocumque dabunt se tempore n vires,

*Junone, g conscia ather Connubii : supra h. lib. b Et o Proserpina cum ulu-
 nata a matre Cerere quæsitâ in triviis per urbes varias nocturnis temporibus. i Fu-
 turum. k Scelerum. l In quorum potestatem ego Elisa Dido ventura sum per mor-
 tem. m Intelligite & attendite ad has preces & imprecationes meas. n Advertite
 numen vestrum ultorum perfidos hosce, prout merentur. Al. advertite, id est, aver-
 tite numen inimicum meritum a malis, quod mali merentur habere infestum, in
 Troianos. o Imprecationes. p Italix. q Detestabile, & indignum quod nomine-
 tur, sc. Æneam. r Id fieri. s Et hæc extrema definitio fatorum confirmata, immu-
 tabilis est, & immota manere debet, ut termini agrorum immoti manent. t Sal-
 tem. u Rutulorum & Latinorum. w Et exul, & exclusus limitibus regni sibi con-
 siliis. x Evenit hoc statim post Trojanorum in Italiam appulsam : nam cum prædas
 agris agerent Latini, Aborigineque, ad arcendum advenarum vim, concurre-
 rent. Deinde & affinitate cum Latino convictus, a Turno bello petitus fuit, ob
 responsam sibi, sed Æneæ traditam Laviniam. a Quod evenit, ubi, relicto cum
 suo castris, Evandrum Æneas adiit auxilium petiturus, inde Tarchonte. 8. Æn.
 Miserandam mortem : vidit autem Pallantis, Evandrii filii, indignam mortem,
 nocturnaque. Legimus enim Aborigines, Latinosque, ob Æneam a Turno bello
 petitos, tantis animis utrimque commissos, ut neutra acies ex bello læta abiret,
 sed Trojani Latinique, amisso rege Latino, victores extiterint. z Quæ vota ejus
 aqua sint ; cum non victor, sed victus per eam videatur : quia linguam & nomen
 mutet. a Non fruatur regno, nec vitâ. Quod sic evenit : Æneas enim pugnans cum
 Aenezio, Hetruscorum rege, superveniente nocte, nusquam apparuit. Alii putant
 a Deos relatum ; submersum in Numico fluvio, Æneas post hoc prælium non am-
 plius vius est. b Vitæ terminum. c Nam in Numico fluvio submersus dicitur : sub-
 mergitur deinde, atque vi in vada projectus, medio corpore nudus jacuisse, reliquo
 corpore tecto : sic, ut effectum sortita credatur Didonis hæc imprecatio dira. d Inse-
 pulus, humo non tectus. e Ut hæc dicta eveniant. f Clausula imprecationis, quam
 ipse se sanguine confirmaturam ait. g Ob signatam mero sanguine. h Carthaginen-
 sis, Tyro profecti. i Æneæ posteritatem ; sc. Romanos, continuis vexare bellis.
 k Fatigate. l Mihi mortuæ. m Inferias, parentalia, obsequia. n Trojanis & Car-
 thaginensibus ; nunquam enim inter eos pax fuit. o In futurum. Et certe fuit huic
 genti postea hoc quasi peculiare, nulla servare fœdera aut pacta. Quod satis pro-
 bat Adagia, Punicæ fides, Punicæ religio. p Nalcaris. q Annibalem innuit, cujus
 bello etiam intra Italix viscera res Romanorum graviter fuit attonsa. r A Darda-
 niis in Italiam appulsos. s Crudelissimo bello, quo omnia igni & sanguine con-
 sumantur, persequaris. t Non indigenas. u Ab hac horâ. Præsens futurumque
 tempus conjunxit. w Facultates bellandâ.*

a Extinctos.
 b Imprecatio,
 quâ Æneam
 posteritatem
 que ejus exe-
 cratur. c Quæ
 sunt in terris
 d Radii tuis,
 qui flammæ
 instar circum-
 gyrando cun-
 cta penetrant.
 e Purgas &
 circumis.
 f Mediatrix
 & concilia-
 trix hujusmo-
 di matrimo-
 nialium, aut
 meorum solli-
 citudinum ;
 quia nuptura
 sacrificaverat
 Junoni ante
 omnes, cui
 vincula jugalia
 curæ. g Con-
 ciliatrix, &

* Carthaginienſia. b Itali-
 cis ſive Ro-
 manis. c Ini-
 mica. d Sc.
 contrarias.
 * Per impreca-
 tionem opto.
 f Inter ſe.
 g Iſſi quoque
 poſteri. h Di-
 do. i Frequen-
 ter vertebat,
 ut medita-
 bundi, quæ-
 rendi alicujus
 conſilii cauſâ
 facere ſolent,
 Suprà; Atque
 animum nunc
 hinc celerem,
 nunc dividit
 illuc, In par-
 tesque rapit
 Varias, perque
 omnia verſat.
 k Odio habi-
 tam. l Anum.
 m Sc. eſt.
 n Martis.
 o Iſſius Didon-
 is nutricem.
 p In patria
 Sidonia chara
 aut priore ci-
 nis funeſtus aut aduſtus occupabat, id eſt, Didonis nutrix Sidone mortua & ſep-
 ulta erat. q Adhuc & conſtitue. r Suum. ſ Irrigare. Diis inferis ſacrificantes al-
 pergebantur aquâ; ſuperis abluebantur. t Aquâ. u Sacrificia expiatoria quibus placen-
 tur Manes, indicata per ſacerdotem Maſſylæ gentis, abducit. w Levi aquæ flu-
 vialis aſperſione cùm ſe, tùm me purgatura, & expiatoriis ſacrificiis inſtruit.
 x Religioſa. y Capitis tui. z Sacrificia, quæ magna indicârât expiando & ſolven-
 do amoris accomodo. a Plutoni. b Propolui, conſtitui. c Et hoc ſacrificio auſerte
 amorum curas: quod non intellexit anus; credebant enim Didonem remedium in-
 telligere, cùm mortem intelligeret. d Pyram ac ſtruem lignorum, in qua Æneæ
 imago, enſis & exuvie ſunt, incendere. e Dido. f Barce, nutrix Sichæi, celeriter
 abibat. g Teſtudinæ conatu, qui anni congruebat. Congruet hoc incunctantiis
 aliquid agentis. Tot mandata, tot moræ huc ipeſcant, ut Didoni ſpatium ſit per-
 gendi quod deſtinârât. h Feſtina ad mortem; metuens ne ſororis interventu conſi-
 lium præpediatur. i Sanguineos oculos. k Diverſis ſcoloribus commotis.
 l Suprà; pyram teſſo interiore crexerat & penetrati in ſede. m Violenter intar,
 Ardens moriendi ſtudium vehementiamque notat. n Ubi erant arma, exu-
 viæ, & effigies Æneæ. o E vagina eripit gladium ab Æneâ ſibi relictum. p Non
 relictum & comparatum ab Æneâ, quod ſibi mortem conſciſceret Dido. Alludit au-
 tem ad Ajacis enſem quem ab Hectore dono acceperat, quo poſtea ſe interfecit.
 q Super rogo. r Lectum matrimoniale, ſuper quem ab Æneâ cognita fuerat.
 ſ Ratione impedita. t Simul incubuit. u Ultima. w O veſtes, quas vir dulcis exu-
 erat. Pathos, ex ſermone ad inanimata converſo. x Permittebant vos eſſe dulces.
 y Hunc ſanguinem, quem in vos effundam. z Liberate his ſollicitudinibus, cruci-
 atibus ac doloribus. a Sc. haſſenus. b Non quem indulget Natura annorum 120.
 non quem Fatum, annorum 90. ſpatium: ſed quem fortuitus caſus: quia diſtulerat
 potuiſſem vivere. Infrâ, Sed miſera ante diem, ſubitoque accenſa furor, e An quia
 corporis anguſtiis exuta, latius ſe jam extendit in aëra? an ex terrore eorum,
 quibus obiectæ umbræ anguſtæ & uſitatis majores videbantur? De Creuſa 2. l. 8.
 nota major imago. d Animæ idolum, vel umbra ibit ad inferos, eſſe Acheruſis tem-
 pla, Quo neque permittunt animæ, neque corpora noſtra, Sed quadam ſimulachra media
 pallentia micis. Lucrēt. lib. 1. Ex Ennio. 1. Annal. Verum de tribus animæ ve-
 hiculis, æthereo ſc. corpufculo, id eſt, ſpiritu, animæ umbrâ, & animæ idolo,
 lege quæ Cæſ. lib. 17. c. 16. e Præclara ſua opera commemoret, quibus ſe conſo-
 letur. Ipſa in epiſt. apud Ovid. Urbem conſtituit, lateque patentis ſibi Mœnia, ſini-
 ſis invidioſa locis. f Sichæum, Pygmalionis fratre trucidatum, g Cives ſubduſti,
 atque aſportantur avari Pygmalionis opes, quârûm, cauſâ Sichæum interfecerat.
 i. Æn. Nulla enim avari poëna gravior, quàm amittere pecuniam, cujus cauſâ ſce-
 lus commiſerat. h Cepi, ſumpſi

* Felix.
 Nunqu
 Diſit, e
 ſ Sed m
 i Hau
 Dardan
 Diſerat
 Collapſa
 Spumant
 Amia: co
 Lament
 Teſta r ſ
 Non ali
 Carthago
 Culmin
 Auduit
 Unguib
 Per me
 Hoc illu
 Hoc / ro
 Quid pr
 ſervult
 Item q am
 Iſſis etiam
 Voce deos
 Extincti
 Sidonios,
 Abhuam
 Ore lega
 Semianu

ellendo nos
 ſ aut mini
 luras. o E
 ſſis propri
 innot hui
 Carthago, au
 ſ Per teſt
 more feſtin
 ſſos. f Ad
 ſſos aut vitali
 ſſicium? T
 prætextu
 Quem tu ju
 ſ. l. 4. c. 6.
 ſus mortis,
 ſ me tecum,
 ſum & Juno
 in tali furore
 conſilio meo.
 ſecreter, aut
 ſſus vita
 contrariamque
 ſus, aut amicu
 ſe animam ex
 ſum ſurgebat
 Eam.

630 *a* Felix, hen nimium felix! si litora *b* tantum
 Nunquam Dardaniæ *c* tetigissent nostra *d* carinæ.
 Dixit, et, os impressa toro, *e* moriemur inultæ?
 Sed moriamur, ait: sic? *g* sic iuvat ire sub umbras. 660
 Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto
 Dardanus, et nostræ secum ferat *i* omina mortis.
 Dixerat: atque illam media inter *k* talia *l* ferro
 631 Collapsam aspiciunt *m* comites, ensēque cruore
 Spumantem, *n* sparsasque manus. *o* it clamor ad alta 665
 Attra: concussam *p* bacchatur fama per urbem.
 Lamentis gemituque et *q* formineo ululatu
 Tecta *r* fremunt: resonat magnis plangoribus *s* æther.
 640 Non aliter quàm si immissis *u* ruat hostibus *v* omnis
 Carthago, aut antiqua Tyros; flammæque furentes 670
 Culmina perque hominum volvantur perque deorum.
 Audiat *x* exanimis, *a* trepidoque exterrita *b* cursu,
 Unguibus ora *c* soror *d* fœdans et pectora pugnis,
 645 Per medios ruit, ac *f* morientem *g* nomine clamat:
 Hoc illud, germana, fuit? *i* me fraude petebas?
 Hoc *l* rogos iste mihi, hoc ignes aræque parabant?
 Quid primum deserta querat? *n* comitemne sororem
 Sprevisti *o* moriens? *p* eadem me ad fata vocâsles,
 650 Item *q* ambas *r* ferro dolor atque eadem hora *s* tulisset.
 Illis etiam *u* struxi manibus, *w* patriosque *x* vocavi 680
 Voce deos; sic te ut *y* polita *z* crudelis abessem?
 Extinxi me *b* teque, soror, populumque, *c* patresque
 Sidonios, *d* urbemque tuam. *e* date, *f* vulnera lymphis
 655 Abluam; et, extremus si quis super *h* halitus *i* errat,
 Ore legam. sic fata, *l* gradus evaserat altos, 685
 Semianimumque sinu germanam amplexa *n* fovebat

a Sc. fuisset.
b Tantum.
 modò. *c* Cat.
 tul. Jupiter
 omnipotens u.
 tinam nec tgm.
 pore primo
 Gnossia Cecro-
 pia tetigissent
 litora puppes.
d Naves, Sy-
 necdoche.
e Vide Ma-
 crob. l. 4. Sat.
 c. 2. *f* Licet
 inultæ. *g* Eti-
 amsi inulta
 moriar. Hæc
 accipienda,
 ut, pectori
 ense admoto,
 ea dixisse.
h Videat hunc
 rogam, in quo
 comburat,
 Æneas lævus
 ab alto mari.
 Sic. l. 12.
 Ille oculis post-
 quam savi mo-
 numenta dolo-
 ris Exuvias-
 que hausit.
i Infelicitatem,
 quam
 meruit, com-

tellendo nos ad mortem. *k* Sc. verba. *l* In ferrum, id est, in gladium. *m* Satell-
 ites aut ministræ. *n* Cruore: vel, sparsas, id est, morientium more rejectas, more
 dilatas. *o* Ejulatus & planctus extenditur. *p* More bacchantium discurrit. *q* Fœ-
 cinis proprio. *r* Metaphora Hyperbolica, ab animali ad non animal. *s* Aër. *t* Non
 innot fuit luctus, animorumque perturbatio ex unius Didonis morte, quàm si aut
 Carthago, aut Tyrus hostium manibus capta excisaque fuisset. *u* Evertatur. *w* To-
 660 *x* Per tecta domorum & templorum. *y* Clamore. *z* Exanimata metu. *a* Præ-
 curre festino. *b* Concursum populi. *c* Anna. *d* Dilacerans. *e* Per concurrentes po-
 pulos. *f* Ad morientem clamorem dirigit. *g* Ut nomine citata rediret, si quid men-
 tis aut vitalis spiritus interclusum superesset. *h* Quod significasti te velle facere sa-
 crificium? Ter *As, at, hoc illud est.* *i* An adoriebaris me tallaciâ, ut sc. rogam sacro-
 tum prætextu, in quo tu perires, exstruerem? *k* Hanc rem, sc. necem tuam tristem.
 Quam tu iussisti me exstruere. *m* Pathos, ab addubitatione: de quo Macro-
 b. l. 4. c. 6. *n* Me sororem tuam sociam mortis. *o* Cum mori velles. *p* Ad simile
 genus mortis, ad eandem mortem me vocare debuisses. *q* Nos. *r* Ense. *s* Abstulif-
 icet me tecum, quæ non debebam tibi superstes esse. *t* Meis. *u* Rogos. *w* Satur-
 num & Junonem. *x* Invocavi. *y* Quasi ad mortem compositâ vox tenebris; vel,
 in tali furore versante. *z* Crudeli similis. *a* Extinxisti. Syncope. Al. Extinxi sc.
 consilio meo. *b* Quæ peritura sim. *c* Senatum Carthaginensem. *d* Quæ imperfecta
 desereret, aut ab hostibus invaderetur. *e* Aquam. *f* Sororis meæ. *g* Ut abluam.
 665 *h* Spiritus vitalis. *i* Supererat in toto corpore. *k* Ore admoto excipiam & colligam,
 et contrahamque ad sedem vitæ. More veterum, apud quos parens, proximus, cognatus,
 aut amicus intimus expirantem deosculatus, extremum halitum & fugientem
 animam excepit. *l* Per quos ad fastigium pyræ ascendeabatur: hæc autem in co-
 muni fergebat, pro dignitate personæ celsior, aut humilior. *m* Semimortuam.
 Eam.

• Concretos.

• Effulos.

• Dido. Hypopolis morientis Dido nis. • Morte gravatos.

• Levare. g In conatu suo.

• Quia vulnus, quod sub

pectore sibi

intulerat, crudel-

escit, aut,

respirante

stridorem facit.

• Servius existimat, hic

ad tria bella

Punica alludi,

quod

ter rebellā-

rint Carthaginenses,

• Et ter etiam devicti sint.

• Incumbens. l Ter levavit

se. m Per torum. n Vagis & trementibus. o In alto cœlo claritatem, id est, appe-

tit adhuc videre lumen cœli. p Vel, quia vitam dudum pertæsa etiam dum odit:

vel, quia amissæ jam poenitet: ut lib. 6. *Qui sibi lethum Insontes peperere manu,*

lucemque perissi, Projecere animas, quam vellent athere in alto Nunc *q pauperem, q*

duros perferre labores. q Luce, id est, postquam lucem oculis repetit, quam retine-

re non potuit, cum vellet. Al. *reperit*, id est, reperisse. r Supera & pronuba.

f Quod aëri, quo vivimus, præsidere fingatur. t Laborem moriendi. • Quia non

naturā, non ferro, sed casu perierat. w Al. *obitus. x* Thaumantis filiam, quam

Poëta Junonis, id est, aëris, nunciam appellant: propterea quod Arcus cœlestis,

qui per hanc significatur, pluvias denunciet. Cujus causā est radius solaris cavā nobi

immissus, qui repulsā acie in solem refrangitur. Plato Irim *αἰὲρ τὴν ἰστίαν*

dictam putat, quod sc. Deorum internuncia sit, & serē ad discordiam ferendam

mittatur. y De cœlo misit. z Ideo ut. • Et compages corporis nexas & cor-

pore Didonis revelleret. b Quia nec fatalem ad implēssēt vitæ periodum (supra ad

versum *Vixi, q quem dederas cursum fortuna, peregi*) nec scelus aliquod admisisset

morte adactā dignum, sed furore amoris impulsā. c Naturali, ut quidam volunt

ta ut præcedentis expositio sit. Vide Coel. Rhod. l. 21. c. 4. Gell. l. 13. c. 1.

d A Diis constitutum, ordinatum, quem fatalem vocant, quemque violentā morte

occupavit. e Sc. *peribat*, aut *perisset*. f Amoris. g Ex superstitione veterum, qui-

bus persuasum, eos, qui mortī essent proximi, à Proserpina primū tondē, &

his quasi primitiis Orco auctorari. A ritu sacrificiorum sumptum, ubi victimis ab-

scissæ capitis setæ in ignem projiciebantur. h Dea inferorum. Ceteris filia, Pluto-

nis sive Ditis uxor. i Et nondum mortī destinaverat. Proserpina, tanquam iudex,

cum tempus moriendi venit, mortī nos damnat. k Crocei coloris. Rite omnia, &

ex ratione Physicā. Est enim Iris, arcus apparens varicolor ad lumine Solis oppo-

siti refracto in nube aquosa, concava, & in pluvium resolvi paratā. l Aërem.

m Quasi rore cum nubiis procreata. n Innumeros. Numerus finitus pro infinito.

o Opposito. p Deorsum volat. q Didonis sc. propter crimen, quem ibi ablatura est.

Sic l. 5. *Olli carulens supra caput astitit imber. r Crinem flavum. s* Plutoni in sa-

cificium consecratum. t A Junone. u Aufero. w O anima. x In quo hæcenus

elausa fuisti. y Iris. z Capillos Didonis resecat. a Pariter. b Sc. *est*. c Vitalis sine

vitæ. Animā enim recedente, corpus friget. d Et anima vitalis efflata est ab expe-

rante Didone. Perelegans existat Epigramma in mortem Didonis: *Infelix Didi,*

nullis bene nupta marito, Hoc percuncte fugis, hoc fugiente peris, e Ex opinione con-

qui animam aërem esse dicunt, adeoque evanescere.

Cum gemitu, atque a atros siccabat b veste c cruores.

d Illa e graves oculos conata f attollere, rursus

g Deficit: h infixum stridet sub pectore vulnus.

i Ter sese attollens cubitoque k innixa l levavit,

Ter revoluta m toro est: oculisque n errantibus, alto

Quæsiuit o cœlo lucem, p ingemuitque q reperta.

Tum r Juno somnipotens, longuin miserata s dolorem,

u Difficileque w obitus, x Irim y demisit Olympo,

z Quæ luctantem animam a nexosque resolveret artus.

Nam b quia nec fato, c meritā nec morte peribat;

Sed misera d ante diem, subitoque e accensa f furore)

g Nondum illi flavum h Proserpina vertice crinem

Abstulerat, i Stygioque caput damnaverat Orco.

Ergo Irim k croceis per l cœlum m rosida pennis,

n Mille trahens varios o adverso Sol colores,

p Devolat, et supra q caput astitit: r hunc ego s Diti

Sacrum t iussu u fero, w teque x isto corpore solvo.

Sic y ait, et dextra z crinem lecat: omnis e et unā

b Dilapsum calor, d atque e in ventos vita recessit.

690

696

700

706

P. VIRGILII MARONIS

ÆNEIDOS

LIBER V.

ARGUMENTUM.

Æneas, relicta Carthagine, in Italiam navigans, vi tempestatis in Siciliam deferitur: ubi, ab Aceste benigne exceptus, Manibus Anchisæ patris, quem superiori anno, eodem die, apud Drepanum sepeliverat, anniversarium factum facit, ludosque apud tumultum ejus instituit: suæque victoribus præmia decernit. Navali certamine vincit Cloanthus. Euryalus, Nisi dolo, cursu superat. Entellus senex Daretem juveniliter se jactantem cæstu vincit. Sagittandi peritiâ superat Eurytion, prima tamen præmia, ætatis dignitatique habitâ ratione, Acestæ decernuntur, cujus sagitta in ærem emissâ subito exarserat. Afcanius in honorem Anchisæ avi, cum primæ nobilitatis pueris, equestres ludos pugnamque imaginariam exhibet. Interea Trojanæ mulieres hortatu Iridis, longæque navigationis tædio, ignem in classem conjiciunt, quatuorque vires exurunt: cæteræ, subitâ à Jove immissâ pluviâ, incendio sunt ereptæ. Nocte sequenti Anchises Æneæ filio in somnis apparuit, Jovis verbis admonet, ut Naxos consilium sequutus, mulieres, imbellesque senes in Siciliâ relinquat: ipse cum juventutis robore, integræque ætatis flore in Italiam naviget: Sibyllæque impio antrum adeat: illius enim ductu se in campos Elysijs efferturum, ubi & posteritatis suæ seriem omniumque instantium bellorum discat eventum. Monitis itaque paternis morem gerens, Æneæ oppidum in Sicilia condit, nomine Acestam: eod & matrum se senum bello inutilium coloniam transcribit: ipse cum exercitus robore Italiam petit. Interim Neptunus Veneris precibus exoratus, naviganti Æneæ mare tutum præstat. Palinurus in tanta securitate somno succumbens, unâ cum gubernaculo in mare exussitur: ejusque vicem supplet Æneas.

Interea Æneas jam classe tenebat
 Certus iter, fluctusque atros f. Aquilone g secabat:
 Mœnia respiciens, quæ jam infelices Elisæ
 Collucet flammis: quæ tantum accenderit ignem,
 Causa m later; n duri magno sed amore dolores
 Polluto, novumque, furens quid fœmina possit,
 Triste per q augurium Teucrorum pectora ducunt,
 Ut pelagus tenere rates, nec jam ampliùs ulla
 Occurrit tellus, & cœlum undique et undique pontus:
 Olli cœruleus supra caput altitit imber,
 Noctem hyememque ferens; et y inhorruit unda tenebris.

¶ Dùm Dido se interimit, & civitas in luctu est, & funus reginæ curatur, exlequæque parantur, Æneas in alto mari in Siciliam navigabat. b Mariis c. quod inter. Africam & Siciliam erat.

¶ Indubitabiliter pergens navigansque in fatalem terram: à qua multis magnæque tempestatibus septem fere annos fuerat exclusus. c Caliginosos, ingruente & septentrione procellâ. f Illo vento nubes adferente, fluctusque excitante. g Navigabat. b Ad mœnia Carthagenensia. i Eorum more, qui dulcem aliquem locum reliquerunt, quem nunquam ampliùs sint revituri. k Ex omni parte lucent. l Furentibus sic, id est, incendio rogi, in quo Didonis corpus cremabatur. m Ignorantibus Æneas & sociis, unde tantus ignis in urbe Carthagine luceret: sed cùm apud se considerarent, quam indignè regina Æneæ fugam tulerit, & quàm perditæ cum advenit, cirentque muliebrem lexum esse fragilem, facili conjecturâ id, quod erat, opinabantur, non pe Didonem sibi mortem concitasse. n Sed notum est Æneæ, quid duri amoris, magno amore violato, possint. o Per impatientiam amoris. p Et pectora Teucrorum existimant ita esse per infelicem conjecturam, id est, Æneæ sciebant quidem, & Teucrî cæteri animo ducebant, latebat tamen causa, quia respiciant Didonem tam impatienter amasse. Alii sic construunt: Sed duri dolores, magno amore polluto, notumque quid furens fœmina possit, ducunt pectora Teucrorum per triste augurium ignis. q Conjecturam, sinistri quippiam accidisse vitæ aut rebus Didonis. r Postquàm naves conscenderant altum mare. Postquam alii tenere rates eodem fere versus quatuor v. l. 3. s Visui nautarum. t Sed maria occurrunt, id est, nihil terræ videre possunt. u Illi tunc. v Cærulei coloris, aut ex marinis aquis collectæ. x Tenebras & tempestatem adferens. y Valde horrida lucta est, horrorem navigantibus incussi obscuritate nimbi.

¶ Ipse

⁂ *Emphasis.*
⁂ *Sc. loquitur.*
⁂ Qui locus gubernatoris est, clavum tenentis.

⁂ *Cur. Lege*
⁂ *Ervthraeum*
⁂ *in Indice as-*
⁂ *ferentem hanc*
⁂ *lectionem*
⁂ *contra alio-*
⁂ *rum quidnam*
⁂ *vel quidam.*
⁂ *Sic l. 10. Col-*
⁂ *cola magni.*
⁂ *quia-nam sen-*
⁂ *tentia vobis*
⁂ *Versa retro?*

⁂ *Obfiderunt*
⁂ *coelum, ita ut*
⁂ *videri jam vix*
⁂ *possit. f. Nu-*
⁂ *bes atræ, unde*
⁂ *pluviae oriun-*
⁂ *tur. g. Maris,*
⁂ *id est, summe*
⁂ *rector aqua-*
⁂ *rum. h. Præ-*

⁂ *tendis his nimbi?* ⁂ *Palinurus. & Contrahere arma navigatoria, id est, vela, fu-*

⁂ *nes, rudentes. πλᾶ: non omnino deponere: sequitur enim Obliquatque sinus in*

⁂ *ventum. l. Valide ipsis remis. m. Velorum sc. id est, vela obliqua tendit. n. Despe-*

⁂ *rationis plena oratio, quā significat tali aëris constitutione se in Italiam pervenire*

⁂ *non posse. o. Tametsi. p. Nostræ navigationis. q. Polliceatur mihi. r. Hac disposi-*

⁂ *tione aëris stante. s. Transversè, in transversum, hinc atque hinc Enallage partium*

⁂ *orationis. Carthagine enim solventes, æquatis velis & vento secundo procedunt*

⁂ *ventus autem mutatus, transversim ab Occatu jam fremit. t. Ab eâ regione,*

⁂ *in quam tendimus, id est, ab Occidente, qui nobis contrarius est. u. Ac proinde*

⁂ *turbulento & tempestuoso. v. Aër extenuatus in sublime fertur, concretus in nu-*

⁂ *bem contrahitur & condensatur. Cic. 2. de Nat. Deorum. x. Non valemus, non*

⁂ *satis sumus obniti remis, neque tendere velis adversus ventos & insurgentem pro-*

⁂ *cellam tantum, quantum nos venti repellunt. Unde inferit necessariò superantia*

⁂ *fortunæ arbitrio navem esse permittendam. y. Vincit conatus nostros. z. Fortuita*

⁂ *& repentina tempestas. a. Sponte sc. quo traheremur coacti: neque enim cum for-*

⁂ *tunâ pugnandum. b. Nos fortuna sc. c. Ab his locis. d. Propter Acestis affinitatem,*

⁂ *⁂ Fratrui tui. f. Qui Veneris & Buræ filius: cui in regno Siciliae succet Acestes,*

⁂ *g. Sicilienses. h. Solummodò. i. Ut decet solemtem gubernatorem. k. Ante tempe-*

⁂ *stem observata. l. Ad quorum observationem navigatur. m. Inquit. n. Ut in Siciliam*

⁂ *propter occidentem ventum redeamus. Consilium Palinuri approbat Æneas tribus*

⁂ *de causis, quæ claræ sunt. o. Ventos, id est, cum adverso vento obluatari. p. Mari*

⁂ *sc. dando vela, quæ venti impellunt, id est, naviga obliquatis velis in Siciliam.*

⁂ Ipse & gubernator & puppi Palinurus ab altâ:

Hen! & quianam tanti cinxerunt æthera fimbri?

Quidve pater Neptunus paras? Sic, deinde, locutus,

& Colligere arma jubet, & validisque incumbere remis;

Obliquatque sinus in ventum, ac talia fatur:

Magnanime Ænea, non, o si mihi Jupiter p auctor

q Spondeat, & hoc sperem Italiam contingere cælo.

Mutatis transversa fremunt, et vespere ab atro

Consurgunt venti; atque in nubem cogitur aër.

Nec nos obniti contra, nec tendere tantum

Sufficimus: y superat quoniam z fortuna, a sequamur?

Quoque b vocat, vertamus iter: nec litora c longè

d Fida reor & fraterna f Erycis, portusque g Sicanos:

Si b modò i ritè memor & servata remeior f altra.

Tum pius m Æneas; equidem n sic poscere ventos

Jamdudum, et frustra cerno te tendere o contra.

Eleete p viam velis. an sit mihi gravior ulla,

Quoque magis q fessas optem dimittere naves;

r Quam quæ s Dardanium t tellus mihi servat u Acestem.

Et patris Anchisæ v gremio complectitur ossa?

x Hæc ubi dicta, petunt y portus, et vela z secundi

a Intendunt Zephyri: fertur b cita c gurgite classis:

Et d tandem latri e notæ advertuntur arenæ.

f At g procul excelso miratus vertice h montis

⁂ *Palinurus. & Contrahere arma navigatoria, id est, vela, fu-*

⁂ *nes, rudentes. πλᾶ: non omnino deponere: sequitur enim Obliquatque sinus in*

⁂ *ventum. l. Valide ipsis remis. m. Velorum sc. id est, vela obliqua tendit. n. Despe-*

⁂ *rationis plena oratio, quā significat tali aëris constitutione se in Italiam pervenire*

⁂ *non posse. o. Tametsi. p. Nostræ navigationis. q. Polliceatur mihi. r. Hac disposi-*

⁂ *tione aëris stante. s. Transversè, in transversum, hinc atque hinc Enallage partium*

⁂ *orationis. Carthagine enim solventes, æquatis velis & vento secundo procedunt*

⁂ *ventus autem mutatus, transversim ab Occatu jam fremit. t. Ab eâ regione,*

⁂ *in quam tendimus, id est, ab Occidente, qui nobis contrarius est. u. Ac proinde*

⁂ *turbulento & tempestuoso. v. Aër extenuatus in sublime fertur, concretus in nu-*

⁂ *bem contrahitur & condensatur. Cic. 2. de Nat. Deorum. x. Non valemus, non*

⁂ *satis sumus obniti remis, neque tendere velis adversus ventos & insurgentem pro-*

⁂ *cellam tantum, quantum nos venti repellunt. Unde inferit necessariò superantia*

⁂ *fortunæ arbitrio navem esse permittendam. y. Vincit conatus nostros. z. Fortuita*

⁂ *& repentina tempestas. a. Sponte sc. quo traheremur coacti: neque enim cum for-*

⁂ *tunâ pugnandum. b. Nos fortuna sc. c. Ab his locis. d. Propter Acestis affinitatem,*

⁂ *⁂ Fratrui tui. f. Qui Veneris & Buræ filius: cui in regno Siciliae succet Acestes,*

⁂ *g. Sicilienses. h. Solummodò. i. Ut decet solemtem gubernatorem. k. Ante tempe-*

⁂ *stem observata. l. Ad quorum observationem navigatur. m. Inquit. n. Ut in Siciliam*

⁂ *propter occidentem ventum redeamus. Consilium Palinuri approbat Æneas tribus*

⁂ *de causis, quæ claræ sunt. o. Ventos, id est, cum adverso vento obluatari. p. Mari*

⁂ *sc. dando vela, quæ venti impellunt, id est, naviga obliquatis velis in Siciliam.*

Adventum, *b* sociasque rates, *c* occurrit *d* Acastes,
 Horridus in jaculis et *f* pelle *g* Libystidis ursæ;
 Troia Crinifo conceptum flumine *b* mater
 Quem genuit. *k* veterum non immemor ille parentum,
 Gratatur reduces, et *l* gazâ lætus *l* agresti
 Excipit, ac *m* fessos *n* opibus solatur *o* amicis.
 Potera cum *p* primo stellis oriente *q* fugârat
 Clara dies; *r* socios in cœtum litore ab omni
 Advocat Aneas, *s* tumulique ex aggere satur:
 Dardanidæ tamen, *t* genus alto à sanguine divum:
 Annuus exactis completur mensibus orbis;
 Ex quo reliquias *x* divinique ossa *y* parentis
 Condidimus terrâ, *a* mœstasque sacravimus aras.
 Jamque *b* dies, ni *c* fallor, adest; quem semper *d* acerbum,
 Semper *e* honoratum, sic Di voluistis, habebo.
 Hunc ego *g* Gætulis *b* agerem si tyrribus exul,
 Argolicove mari *k* deprensus, et urbe *l* Mycenæ:
 Annua vota tamen, *m* solemnesque ordine *n* pompas
 Exequerer; *n* strueremque *s* suis *o* altaria *p* donis.
 Nunc *q* ultrò *q* ad cineres ipsius et ossa parentis,
 Haud equidem sine mente, reor, sine numine divum,
 Adsumus: et portus *s* delati intramus *t* amicos.
 Ergo agite, et *w* lætum cincti celebremus *x* honorem:

¶ Aeneas. *b* Et
 naves socio-
 rum, id est,
 Trojanorum.
 c Illis. *d* Rex
 Siciliae. *e* Ad-
 mirandus, aut
 terribilis
 propter Jacu-
 la, quæ gere-
 bat. *f* Sole-
 bant antiqui
 heroes fera-
 rum pellibus,
 præcipueque
 leonum aut
 ursorum, de-
 lectari, iis-
 demque ami-
 cisci ut appa-
 rerent horri-
 biliores. Sic
 legimus l. 2.
 suprâ, Aene-
 am, cum pa-
 trem efferre
 decrevisset,

primùm se leonis pelle instravisse. Quin & Gen. 3. legimus, huiusmodi tunicas,
 et pellibus factas, protoplastis primùm datas, in usum necessarium. Postea in de-
 lictis, tum claris viris, tum venatoribus, esse cœperunt pelles. *g* Libycæ: quod
 nomen aliique feris abundaret Libya. *Libystris*, Patronymicum est. *b* Trojana, id est,
 Aegæta: quæ posita à patre in naviculâ fuit, ut ferretur, quod fors impelleret; in
 Siciliam ergo delata, Crinifo regi nupsit, qui anni nomen dedit: & ex eo peperit
 Acastem. *i* Acastem. *k* Acastes memor se à Trojanis oriundum; aut memorem
 Trojanorum morum, ut hospitales sint, gratulatur eos incolumes reductos
 ad se, atque hilari vultu eos ad convivium accipit. Sic l. 4. *Inventi, germana*,
litem, grate forori. *l* Opibus ex agro collectis, apparatu tenui & planè rustico.
 Ex relictione contra ventos. *n* Al. *dapibus*. *o* Quæ amicis gratæ sunt. *p* In
 primo ortu solis. *q* Effecerat claritate suâ, ut abiisse viderentur: quæ tamen semper
 sunt. *r* Militari more locos suos in concionem vocat, ut pronunciaret, qui-
 bus studiis aliquot dies essent transigendi. *s* Colliculi, aut sepulchri Anchisæ.
 Oriundum à Dardano Jovis & Electræ filio. *u* Annua revolutio solis perficitur.
 anni periphrasis, quia ex duodecim mensibus, in orbem revolutis, constat.
 Postquam. *x* In Deorum numerum assumpti, Diis chari. *y* Anchisæ. *z* Anchi-
 ses alii in Sicilia obiisse ferunt, alii in Atho monte: inde ossa & cineres in Sicili-
 am delatos. *a* Nos mœsti, ob carissimi patris interitum, illi, ceu Deo, aras conse-
 cravimus, ad quas sacrificemus nunc. *b* Anniversarius. *c* Ob confusionem anni,
 quæ erat apud majores. *d* Ob amissi patris memoriam. Pietatis enim liberorum est,
 parentum mortem luctu prosequi. *e* Anniversariâ memoriâ, quod in numerum De-
 orum relatus sit. *f* Diem. *g* In Getulicis. Libycis Syrtibus, id est, maximis peri-
 culis maris, qualia sunt apud Syrtis, sic ab attracta in cumulum arena dictas. Am-
 plicatione à Majori, ducta à loci circumstantia. *b* Ducerem & viverem. *i* Ionio.
 Ab ipsa tempestate occupatus. *l* Emphaticè, ubi regnavit Agamemnon ipse. Et
 Mycenæ in Singulari posuit pro Mycenarum. Al. *Mycentis*, id est, etiam inter me-
 mos hostes esse, illum tamen diem festum, vel invitis hostibus, haberem. *n* An-
 niversaria signate omnia ad funera & exsequias. *m* Pompas funebres quæ singulis
 annis exhiberi solent. Declarat enim, quæ vocet *Annua vota*. Pompas Græci *mis-*
thoi exponunt, à *μῆτις*, *mito*. Latini autem hac voce significant omnem so-
 lennem apparatus ad ostentationem & triumphi speciem. Unde *ludorum, specta-*
culorum, sacrificiorum, solennes pompa dicuntur, ἀπό τῶ πομπῶν, id est,
stamphære. *n* Instruerem propriis donis, id est, sacrificare, & mactare ad ejus
 altaria hostias, ut Divo. *o* Virorum honoratorum. Manes geminis aris consecrabat
 antiquitas. *p* Præter consilium nostrum, cum iter esset in Italiam. *q* Juxta. *r* Cum
 animo & intentione, & voluntate Deorum, ut sc. anniversarium sacrum, patri fa-
 ceremus. *s* Impulsu ventorum. *t* Amicorum. *u* Epilogus confans exhortatione ad
 opera concelebranda. *w* Nos læti, cum lætitiâ: vel, quo lætatur Anchises in Deos
 relatus, à quo, jam Deo. *x* Exequias.

a Posca-
mus navigati-
onem prospec-
tam in Itali-
am, ubi urbe
constituta &
templis dica-
tis anniversa-
rio honore
numen illius
colamus.

b Opportu-
nos, c Quæ
nunc institu-
am. d In Si-
ciliâ conditâ.
e In honorem
suum conse-
cratis. f Nos
& nostros
posterôs.

g In singulas
naves, id est,
singulis navi-
bus duos bo-
ves suâ libera-
tate donat.

h Simul quos
aveximus à
patria nostra,
id est, Troja-
nos. i Epulo
soleni. k Et

Siculos. l Peculiariter. m Noster. n Præter epulum datum. o Cum primum septi-
mus dies illuxerit nobis, & serenitatem ostenderit. Cum respectu ad Rom. nunc
apud quos deinceps per septem dies asservabatur domi positus, octavo cremabatur
nono reliquæ sepeliebantur. Hinc Movendiales feræ, epulæ, ludi. p E quatuor
q Velocioris ac citò impellendæ navis aut, quæ primam metam contigerit, victrix
r Expresia hæc certamina ex Hom. Il. 23. s Et ponam certamina ei, qui valet, h
t Confidit viribus suis & hoc ad cæstus certamen refertur. u Ex arcu emissio. v Pro-
stantior. x Id est, institutum quadruplicia certamina; sc. navium, pedum, cæstus
um & arcuum. y Sc. et, qui. z Clavæ genere, sive armaturâ manuum, à cadaveri-
cæ, ex crudis seu duris boum tergoribus, pilas plumbeas infutas habente, confectâ
Cæstus, sine diphthongo, zonam illam virgineam, quam maritus primâ nocte dissi-
vere solet, apud veteres significat. a Quam meruerint. b Sacro silentio hoc agi
& tacite ostendite favorem, taciti precamini: nec minus sacerdotis præcunctis pre-
ces conceptis verbis iterati. Ovid. 15. Met. Verba sacerdotis referunt geminata, quæ
um. Eneida præstans g mente g voce favorem. c Tacendi periphrasis. Propert. Quis
quis ades, lingua vir mulierque fave. d Coronata capita frondibus aut corollis
arborum ramis contextis. Ex more celebrantium ludos, festa & sacra. e Funeribus,
bus, id est, myrteis. f Veneri, matri suæ sacra. g Sc. sua. h Etiam velat sua tem-
pora myrto. i Anchizæ filius nothus, qui cum Aceste rege in Siciliam missus
comes Panopes. k Senex. l Imitatur, idem faciens. m Duces. n Princeps Ene-
o Coctu. p Hominum. q Anchizæ. r Eun. s Duæ enim positæ fuerant aræ: supra
e Secundum ritum sacrificii. u In quibus erat purum vinum, non dilutum. v Sac-
rificans. x Pocula ansata, & ad formam carchesii, quæ summa pars mali. y Effusus
in humum. z Carchesia sc. plena lacte recens mullis, quo cœlestis animæ puritas
significatur. a Victimarum mactatarum: quo homo aliquando mortalis fuisse si-
nificatur. b Projicit in tumultum. c Rosas, qui Veneris flores; aut etiam alio-
d Quos jam secundo revisimus & salutamus. Nisi respicere videatur ad cineres An-
chizæ à Diomede ablatis, quos ab oraculo monitus postea restituit. e Rationes
huius vocis reddent duo seq; versus. f Nonnulli pro ossibus aut corpore accipiunt
g Ex opinione Platoniorum duas animas statuentium, rationalem & sensitivam
vel etiam quatuor secundum alios, vegetativam, vitalem, sensualem, intellectualem.
lem. Cæel. 1. 15. cap. 23. Vel, in quibus conjuncta aliquando fuit anima paternæ
& umbra, quibus associata fuit umbra paternæ: & ita genitivi sunt singulares, i
est, cineres, qui fuistis aliquando receptacula animæ & umbræ paternæ. b Anima
Heroum in aëre habitare, umbras in sepulchris degere, idola ad inferos descendere
credebat antiquitas. i Pathos Ætiologia exornat. k Mihi. l A fati nobis promissa
m Qui defluit per Ausonium. n Quem septem jam annos per maria & terras summo
studio quaesitum nondum invenire potuit.

a Poscamus b ventos, atque hæc c me sacra quotannis
Urbe velit d posita templis e sibi f ferre e dicatis,
Bina boum vobis Trojâ generatus Acestes
Dat numero capita g in naves: adhibere Penates
h Et patrios, i epulis, k et quos l colit m hospes Acestes.
n Præterea, o si nona diem mortalibus alium
Aurora extulerit, radiisque retexerit orbem:

p Prima q citæ Tencris ponam r certamina classis.
s Quique pedum cursu valet, et qui t viribus audeat,
Aut u jaculo incedit v melior, x levibusve sagittis;
y Seu z crudo fidit pugnam committere z cestu;
Cuncti adsint, a meritaque expectent præmia palmæ,
b Ore c favete omnes, et d cingite tempora e ramis.

Sic fatus, velat f maternâ g tempora myrto:
h Hoc i Elymus facit, hoc k ævi maturus Acestes,
Hoc puer Ascanius: l sequitur m quos cætera pubes.
n Ille è o concilio multis cum p millibus ibat

Ad q tumultum, magnâ medius r comitante catervâ.
Hic f duo t ritæ u mero v libans x carchesia u Baccho
y Fundit humi, z duo lacte novo, duo a sanguine sacro:
Purpureosque b jacit e flores, ac talia fatur:

Salve, sancte parens: d iterum salвете, recepti
e Nequicquam f cineres, g animæque, h umbræque pater-
næ.

i Non k licuit fines Italos, l fataliaque arva,
Nec tecum m Ausonium, quicumque est, n querere Ty-
brim.

Dixerat hæc, *b* adytis cum *e* lubricus anguis *d* ab imis
 Septem ingens gyros, *e* septena volumina traxit;
 Amplexus *f* placide tumulum, *g* lapsusque per *h* aras:
i Ceruleæ *k* cui terga *l* notæ, maculosus et *l* auro
 Squamam incendebat fulgor: *n* ceu *o* nubibus *p* arcus
 Nulle trahit varios *r* adverso Sole colores.
 Distupuit *f* visu *A*neas: *r* ille *u* agmine longo
 Tandem inter pateras et *w* leviam pocula serpens,
 Libavitque *y* dapes, rursusque *z* innoxius *a* imo
 Successit tumulo, et *b* depasta altaria liquit.
 Hoc magis inceptos *c* genitori instaurat honores:
 Incertus, *e* geniumne loci, famulumne parentis
 Esse putet: *f* cædit quinas *g* de more bidentes,
 Torque sues, totidem *h* nigrantes terga juvencos:
 Vinaque fundebat *i* pateris, animamque *k* vocabat
 Anchisæ *l* magni, Manesque *m* Acheronte remissos.
 Necnon et socii, *n* quæ cuique est copia, *o* læti
 Dona *p* ferunt: *q* onerantque aras, mactantq; *r* juvencos.
 Ordine *s* athena locant alii: *t* fusique per herbam
 Subjiciunt verubus *u* prunas, et *w* viscera *x* torrent.
 Expectata dies aderat, nonamque serenâ
 Auroram *z* Phaëtonis equi jam luce vehebant:
 Famaque, *b* finitimos, et *c* clari nomen Aestææ,
 Excierat: læto complerant litora *d* coetu,
 Visori *A* neadas, pars et *g* certare parati.
 Munera *i* principio ante *k* oculos, *l* circoque locantur

a Aeneas.
b A penitionibus sepulchri
 locis: ex *a*
 privativa, &
*d*ica id est.
 ingreditur:
q. d. *ἄδύτων*,
 id est, inac-
 cessibilem lo-
 cum. Unde
 pro secretiori
 loco templi,
 ad quem nulli
 erat adytus,
 præterquam
 sacerdoti, ac-
 cipitur. *c* Fa-
 cilè elabens.
d Serpens ex-
 ivit è tumulo
 Anchisæ,
 quod fausti
 auspiciique
 ominis fuisse
 arbitrantur.
 Sæpè è Sepul-
 chris erupere
 serpentes: ut
 è tumulo

Matthi apud Sil. l. 2, Ovidius, ex opinione Pythagoræ, credere videtur, serpentes
 fieri è spinge humanæ medullâ putrefactâ. *e* Septem convolutiones, colligendo se-
 ptimulos suos. *f* Sine feritate, leniter. *g* Sc. *est*. *h* Anchisæ jam exstructas. *i* Ma-
 cerulei coloris. *k* Angui. *l* Similis fulguri auri. *m* Squamas ejus resplendere
 videbat sic, &c. *n* Veluti. De Iride, vide quæ ad lib. 4. sub finem. *o* In nubibus.
 Cælestis sc. qui & Iris dicitur. *q* Innumeros. Numerus finitus pro infinito.
 Opposito. *f* Cum id videret. *t* Anguis. *u* Imperu, tractu, & volumine membro-
 rum. Sic. l. 2. Illi agmine certo Laocœonta petunt. *w* Polita. *x* Et simul leviter gu-
 berant. Sic. l. 2. Laticum libavit honorem. *y* Anchisæ oblatas. *z* Nulli nocens. *a* In
 tumulum irrepit. *b* Et reliquit dapes, quas in altaribus depastus erat seu ab-
 solverat ignis; vel, quas ipse serpens depastus sit. *c* Patri suo Anchisæ sacrificia
 mentat, renovat, id est, ab integro sacrificare incipit. *d* Causa ab integro sacra
 aurandi. *e* Deum topicum, sive Deum generationis loci illius, seu an esset Deus
 illi præsidens, an Anchisæ specialiter in famulum addictus: quem regionibus,
 locis omnibus Genium assignabat veterum superstitione. *f* Mactat quinque
 as. *g* Sacrificantium. *h* Juniores boves habentes terga nigra. *i* Per pateras. *k* Ad
 altaria sc. ut propitia faverentque præsentem benevolentiam & vota acciperet:
 libabat, id est, invocabat animam, tanquam in Deos relata. *l* In Deorum
 numerum assumpti. *m* Ab inferis reversos, id credebant propter visum serpentem:
 serpens bonum est omen. *n* Secundum facultatem, quæ cuique erat. *o* Lætitiâ af-
 fecti, alacres & lubentes. *p* Munera adferunt. *q* Sacrificiis. *r* Partim in altaribus
 victimis concremandos, partim in epulis servandos. *s* Vasa seu ollas æreas, quas
 præci *χρυσέας* vocant, ad aquam calefaciendam, & abluendam carnes. *t* Prostra-
 tos. *u* Carbones ardentis. *w* Juvencorum. *x* Assant. *y* Desiderata dies a Trojanis,
 illis laudis & certaminis, id est, nona dies aderat. Perfectis ritè sacris, transit
 agilius ad descriptionem temporis maturini ac diei, in quem certamina pronun-
 tiata erant. *z* Quos Phaëton aliquando gubernaverat, cum esset auriga Solis patris
 Vide Ovid. Met. 2. *q*. d. equi Solis vehebant jam cum serenitate nonum di-
 præcedentem. *a* Trojanorum, aut certaminis. *b* Populos in confinibus habitau-
 erant. *c* Celebris, inelyti. *d* Excitaverat & evocaverat. *e* Conventu. *f* Ut videant
 Trojanos, Aeneæ socios. *g* Ad certandum. Græca locutio. *h* Præmia, quæ sc.
 certamen excitare possent. *i* Primò, priusquam certaretur. *k* Certaturorum. *l* Al-
 liud ad Romanorum morem, qui suos circos ludis destinatos habebant.

Ut ab omnibus videri possent.

Digni, qui consecrentur. Respiciat ad Delphicum tripodem, in quem Phœbas vaticinatura descendebat.

Tripedes mensæ aut vasa erant ut plurimum æthenea, ansata, & tribus innixa pedibus, alii *επιτριπέδα*, ad aquam calefaciendam.

αποπρόδοι, balneatores: alii *ατυροι*, ad miscendum vinum. Hi in certaminibus proponebantur *premia sortium*, id est, victorum. Hor. 4. l. Od. 8. Hom. 21. Erant et dona principum. Il. 9. Agamemnon Achilli promittit septem tripedas. De tripode Pythio, vide quæ 3. l. diximus ad, *Quæ tripodas, Claris lauro*.

Pulchræ. In ludis, quos instituit Hercules, data fuit corona ex oleastro: hic lauro. & Rami è palmâ locantur in medio circo. Palma initio diu commune omnium sacrorum certaminum præmium erat, cum postea singuli ludi peculiariæ arbores et herbas, quibus victores coronarentur, sibi dilegerint. Hæc ante laurum peculiariter Phœbo consecrata fuit, et victoriæ in certaminibus verum symbolum habitum, unde palma sæpius pro victoriâ sumitur. Quod idem institutum constat quoniam natura huius ligni est, ut urgentibus prementibusque non cedat. Namque si super palmæ arboris lignum magna pondera imponantur, & adeo oneretur, ut magnitudo oneris sustineri non possit, non deorsum palma cedit, ut cætera arbores, sed adversus pondus surgit, & sursum nititur, recurvatque ut pondus eviciat. Vide quæ nos ad Ter. Eun. p. 180. f. Ut sint præmium: per Appositionem.

Purpura, id est, vestes purpureæ. h. Certa pondera. Al. *salentum*. i. Inceptos, committendos, aut inunctos ut peragerentur. k. Cantu indicat. l. Ex, de aggeribus, id est, editorii loco, ut clangor ejus longius & melius audiatur. m. Primum certamen, quod navale erat. Enallage numeri. n. Utcunque mole aut pondere intus impares, instruebantur tamen remis, ut essent pares. o. Incipiunt. p. Validis, q. Navibus.

Velociter actam. f. Unus Æneæ comitum, qui ab Aslaraco rege originem ducit. Impellit. u. Navem illam à forma, quâ referebat marinam belluam, seu balenæ, quæ *Patris* dicitur aut *Pisistræ*. Vel ab insigni navis, ut in cæteris hisce, & l. 10. T. tone, Trigistide, Apolline, &c. w. Mox futurus habitator Italiæ, & progenies talorum. x. Repetitio ejusdem personæ, ut Memmiorum familia, quæ nobilissima fuit, antiquitate & origine à Poëta donaretur. y. A quo nomine deducta est familia & progenies eorum, qui dicuntur Memmii. z. Sc. agit. Hic fuit vir Trojani natus, quem secunda navis ducem facit. a. Motu. b. Navem illam prodigiosæ valentis: quale est etiam monstrum Chimæra, unde denominationem accepit, tribus capitibus terribilis: leonis, capræ & draconis. Lucret. *Prima leo, postrema dracontis, media ipsa Chimæra*. c. Instat urbis, id est, tam magnam, ut urbem putares. d. Principii ordine aut impulsu, quo æquora veniunt, id est, ipsa erat tritemis. Tritemis enim describere videtur per *Αναχρονισµόν*. Namque Coriothi diu post excidium Trojæ primam tritemem invenit Aminocles. e. Tertius dux cum Centauro f. Familia Sergiorum nomen traxit. Hinc L. Sergius Catilina, hinc Serg. Galba Imperator. Imper. reliquique Sergiæ gentis viri orti fuerunt. g. Sc. navis à Centauro, quæ, quam in puppi depictam habebat. Sic Ter. *eas se non negat transivisse in Eum*. h. Centauro suam, refert ad *fabulam*. h. Sc. navis. i. Quartus dux. k. Unde Cicero orationem habuit pro A. Cluentio. l. Scopuli descriptio à situ, & habitu vario, & mergorum usu. m. A litore. n. Scopulus, interdum è fluctibus exstans, nonnunquam sub aqua cum navigantium periculo latens. o. Ex opposito litorum spumantium. p. Instat. q. Obrutum percutitur subindè, interdum. Horat. l. 1. Sat. 1. *Ut pueris olim*. r. *crustula blandi*. s. *Dolores*. t. Horat. Od. 17. Epod. *Non saxa nudis*. u. *furiosa*. v. *Neptunus alto tundit*. w. *hibernus sale*. f. Hyberno tempore stantes. & Abscondunt nubes. u. Ventis. Species pro genere. *Corus* autem ventus est ab occasu solstitiali *Spans* (*Zephyrus* Græci vocant) à quo proximè ab æquinoctiali fiat Favonius. w. *Cur tranquillitas est*, cum mare tranquillum est. x. Quando unda non movetur, tranquillitas est, ita exstat, ut procul conspiciatur latitudo scopuli.

In medio: b. sacri c. tripodes, d. viridesque coronæ, Et e. palmæ, f. pretium victoribus; armaque, et g. ostro Perfusæ vestes, argenti aurique h. talenta: Et tuba i. commissis medio k. canit l. aggere ludos.

m. Prima n. pares o. ineunt p. gravibus certamina remis Quattuor ex omni delectæ classe q. carinæ.

r. Velocem s. Mnestheus: agit acri remige u. Pristin, w. Mox Italus x. Mnestheus, y. genus à quo nomine Memmi:

Ingentemque z. Gyas ingenti a mole b. Chimæram, c. Urbis opus: d. triplici pubes quam Dardana versu Impellunt, e. terno confurgunt ordine remi.

f. Sergestusque, g. domus tenet: h. quo f. Sergia nomen, g. Centauro invehitur magnâ: h. Scyllæq. i. Cloanthus Cæruleâ, genus unde tibi, Romane k. Cluenti.

l. Est m. procul in pelago n. saxum, o. spumantia contra Litora; quod p. tumidis q. submersum r. tunditur olim Fluctibus, s. hyberni t. condunt ubi sidera u. Cori:

w. Tranquillo silet, x. immotæque attollitur undâ

balneatores: alii *ατυροι*, ad miscendum vinum. Hi in certaminibus proponebantur *premia sortium*, id est, victorum. Hor. 4. l. Od. 8. Hom. 21. Erant et dona principum. Il. 9. Agamemnon Achilli promittit septem tripedas. De tripode Pythio, vide quæ 3. l. diximus ad, *Quæ tripodas, Claris lauro*. Pulchræ. In ludis, quos instituit Hercules, data fuit corona ex oleastro: hic lauro. & Rami è palmâ locantur in medio circo. Palma initio diu commune omnium sacrorum certaminum præmium erat, cum postea singuli ludi peculiariæ arbores et herbas, quibus victores coronarentur, sibi dilegerint. Hæc ante laurum peculiariter Phœbo consecrata fuit, et victoriæ in certaminibus verum symbolum habitum, unde palma sæpius pro victoriâ sumitur. Quod idem institutum constat quoniam natura huius ligni est, ut urgentibus prementibusque non cedat. Namque si super palmæ arboris lignum magna pondera imponantur, & adeo oneretur, ut magnitudo oneris sustineri non possit, non deorsum palma cedit, ut cætera arbores, sed adversus pondus surgit, & sursum nititur, recurvatque ut pondus eviciat. Vide quæ nos ad Ter. Eun. p. 180. f. Ut sint præmium: per Appositionem.

Purpura, id est, vestes purpureæ. h. Certa pondera. Al. *salentum*. i. Inceptos, committendos, aut inunctos ut peragerentur. k. Cantu indicat. l. Ex, de aggeribus, id est, editorii loco, ut clangor ejus longius & melius audiatur. m. Primum certamen, quod navale erat. Enallage numeri. n. Utcunque mole aut pondere intus impares, instruebantur tamen remis, ut essent pares. o. Incipiunt. p. Validis, q. Navibus. r. Velociter actam. f. Unus Æneæ comitum, qui ab Aslaraco rege originem ducit. Impellit. u. Navem illam à forma, quâ referebat marinam belluam, seu balenæ, quæ *Patris* dicitur aut *Pisistræ*. Vel ab insigni navis, ut in cæteris hisce, & l. 10. T. tone, Trigistide, Apolline, &c. w. Mox futurus habitator Italiæ, & progenies talorum. x. Repetitio ejusdem personæ, ut Memmiorum familia, quæ nobilissima fuit, antiquitate & origine à Poëta donaretur. y. A quo nomine deducta est familia & progenies eorum, qui dicuntur Memmii. z. Sc. agit. Hic fuit vir Trojani natus, quem secunda navis ducem facit. a. Motu. b. Navem illam prodigiosæ valentis: quale est etiam monstrum Chimæra, unde denominationem accepit, tribus capitibus terribilis: leonis, capræ & draconis. Lucret. *Prima leo, postrema dracontis, media ipsa Chimæra*. c. Instat urbis, id est, tam magnam, ut urbem putares. d. Principii ordine aut impulsu, quo æquora veniunt, id est, ipsa erat tritemis. Tritemis enim describere videtur per *Αναχρονισµόν*. Namque Coriothi diu post excidium Trojæ primam tritemem invenit Aminocles. e. Tertius dux cum Centauro f. Familia Sergiorum nomen traxit. Hinc L. Sergius Catilina, hinc Serg. Galba Imperator. Imper. reliquique Sergiæ gentis viri orti fuerunt. g. Sc. navis à Centauro, quæ, quam in puppi depictam habebat. Sic Ter. *eas se non negat transivisse in Eum*. h. Centauro suam, refert ad *fabulam*. h. Sc. navis. i. Quartus dux. k. Unde Cicero orationem habuit pro A. Cluentio. l. Scopuli descriptio à situ, & habitu vario, & mergorum usu. m. A litore. n. Scopulus, interdum è fluctibus exstans, nonnunquam sub aqua cum navigantium periculo latens. o. Ex opposito litorum spumantium. p. Instat. q. Obrutum percutitur subindè, interdum. Horat. l. 1. Sat. 1. *Ut pueris olim*. r. *crustula blandi*. s. *Dolores*. t. Horat. Od. 17. Epod. *Non saxa nudis*. u. *furiosa*. v. *Neptunus alto tundit*. w. *hibernus sale*. f. Hyberno tempore stantes. & Abscondunt nubes. u. Ventis. Species pro genere. *Corus* autem ventus est ab occasu solstitiali *Spans* (*Zephyrus* Græci vocant) à quo proximè ab æquinoctiali fiat Favonius. w. *Cur tranquillitas est*, cum mare tranquillum est. x. Quando unda non movetur, tranquillitas est, ita exstat, ut procul conspiciatur latitudo scopuli.

Campus, et a apricis b statio gratissima mergis.
 Viridem Aeneas frondenti ex ilice metam
 Constituit, signum nautis, f pater: g unde reverti
 Scirent, et longos ubi circumflectere cursus.
 Tum k loca l forte legunt, ipsique in puppibus auro
 Daedores longè effulgent n ostroque o decori:
 Cetera p populæa velatur fronde q juvenus,
 Nudatque humeros solco: persusa niteicit.
 Confidunt transiris, x intentaque brachia remis;
 Metenti expectant x signum, y exultantique x haurit
 Corda pavor pulsans, b landumque arrecta cupido.
 Inde ubi clara dedit d sonitum tuba; e finibus omnes,
 Tandem mora, profluere suis: ferit æthera f clamor
 Nautiens, g adductis h spumant freta verâ i lacertis.
 Insidunt pariter l sulcos: totumque m dehiscit
 Convulsam remis o rostrique p tridentibus æquor.
 Non r tam præcipites s bijugo certamine carapum
 Corrumpere, ruuntque effusi t carcere u currus:
 Nec x sic x immillis aurigæ y undantia lora
 Concussere z jugis, a pronique in verbera pendent.
 Tum plausu fremituque virum, e studiisque faventium
 Resonat d omne nemus; e vocemque f inclutag volutant
 Lora; h pulsati colles clamore i resultant.
 Fugit ante k alios, l primusque elabatur undis
 Turbam inter fremitumque n Gyas: quem deinde Clo-
 anthus
 Insequitur, o melior remis; sed p pondere q pinus

130

135

140

145

150

a Aprican-
 tibus, id est,
 soli se expli-
 cantibus,
 postquam sese
 immerferint.
 b Locus, in
 quofare &
 requiescere
 possunt aves
 aquaticæ: à
 mergendo dic-
 tæ. Metapho-
 ra petita à
 tranquillo lo-
 co, ubi naves
 consistere so-
 lent in tuto.
 c In hoc cam-
 po aut laxo.
 d Quercu.
 e Terminum
 & finem navi-
 gationis.
 f Princeps to-
 tius exercitus
 A quo signo.
 g A causâ finali
 erectæ ilicis.
 h Duces cer-
 tantes. i De-
 inde. k Undè

stant. l Dispertuntur. m Domini navium, duces certaminis, & qui pro præmio
 contendebant. n Purpura. o Sc. sunt. p Corollis populeis vestitur, quod sc. victo-
 riæ in hoc certamine magnis laboribus remigantium præcipue parienda sit. q Remi-
 gata. r Ut sic expeditores ad remigandum essent. s Contra aquam & sudorem;
 nam enim membra recreat, firmatque contra algores. Solent & pugiles luctatui
 se perfrangi, ut firmiores redderentur. t Uncta. u Remiges simul locum capiunt
 jugis, sive tabulis, in quibus remigatur. w Habentes brachia intentâ, & in sta-
 tione paratâ, remiges intenti expectant signum. Vel sic: Brachia eorum sunt in-
 tenta remis, & intenti, &c. x Quo dato, exirent. y Novitatis rei; & spe victoriæ.
 z Per timore ignominia. a Metus, ne sc. in extremis sint, pulsans corda eorum
 luctantia, & inter spem metumque luctantia. b Aviditas obtinendæ victoriæ est
 causa. c Deinde. d Signum ineundi certaminis, quod dat sonando. e Carceribus,
 carceribus, id est, loco, unde excursus fiebat. f Resertitur. g Tentis. h Ex im-
 petu præcipiti. i Brachiis remigum. k Remiges findendo incidunt, vel valdè sin-
 gunt. l Aquarum fissuras sulcis similes. m Aperit se. n Simul evulsam. Metaphora
 a. n. r. s. i. s. q. u. tridentibus: propter antiquarum navium rostra trifida. p Rostri-
 bus tridentibus facientibus. q Hæc cum Homericis Iliad. 23. comparat Macro-
 b. 6. Sat. cap. 9. Vide & extremos versus lib. 1. Georg. r Tam veloces existen-
 tes, festinantes, ut naves prædictæ. s In curuli certamine bijugo, id est, dum, ut
 verius agantur, binis jugis contenditur, circum simul rapuerunt. t Carceribus, id
 est, locis, ubi, priusquam emittantur equi cursuri, arcantur. u Currus tracti, aut
 currum trahentes. w Tam vehementer. x In campum ex carceribus. y Laxa,
 fluida, fluentis collis. 12. l. manibusque undantes flectit habenas. Metaphora
 a. Equorum sc. id est, equis jugalibus. a Et non pendent sic inclinati ad verbera,
 ut sc. remiges incumbunt remis. Elegans aurigæ, flagello equos urgentis ad cur-
 sum effusum, hypotyposis. b Deinde, postquam signum est datum. c Studiosis ac-
 clamantibus fautorum. d Tota sylva vicina. Echo significat ut & sequenti versu.
 e Acciamantium. f Inter montes. g Frequenter evolunt, magno sono reddunt.
 h Vocem. i Reboant, aut resutare videntur propter vehementem clamorem,
 quem resurre faciunt. k Alias naves. l Et celeriter percurrit per primas undas.
 m Inter turbæ strepitum & faventium hinc inde clamores. n Navis Gyæ, sc. Chi-
 o. Notandum est hîc, Poëtam modò ipsos duces, modò pro ducibus navium
 nomina usurpare. o Remigandi peritior: vel remis instructior. p Mole & magni-
 tudine. q Navis ex pinu facta, sc. Scyllia. Materia pro materiato.

Moratur ip-
 sum. b Gyan-
 thum. c Æ-
 quali distan-
 tia, intersti-
 tio, interval-
 lo, inter se
 contententes
 utra esset pri-
 or. d Mnest-
 hei navis.
 e Navis Ser-
 gesti. f Con-
 tendunt. g A
 prioribus oc-
 cupatum. h A-
 liquando.
 i Præit: quia
 Centaurum
 post se relin-
 quit. Al. ha-
 bet. sc. pri-
 rem locum.
 k Pristin su-
 peratam.
 l Rostrois, aut
 prioris. Meta-
 phora. m Fin-
 dunt aquas
 marinas, id
 est, per mare
 navigant.
 Metaph. Sul-
 care enim est
 sulcos facere,
 & terram pro-
 fundare aratro. n Saxo, ubi Æneas metam constituerat. o Temi-
 num navigationis. p Sc. fere. q Primus, et ad tempus victor. r Gubernatorem na-
 vis Chimæram. s Vchementi. t In damnum meum in dextrum tendens. u In hanc
 partem, ubi ego sum. Digito demonstrat quod torqueri navem velit Gyas. v Sc.
 quere, pete, tene saxum, in quo meta est. x Permite ut extremæ remorum partes
 formam protentæ palmæ habentes, leviter radant ac contingant scopulos, quos vi-
 tavit Meneætes, in sinistra exstantes. y Alii gubernatores timidi profundum mare
 petant, cum victoriæ periculo. z Gyas. a Procurrentia & sub aquis latencia. b An-
 teriorem partem navis. c Dirigit ad profundum, cum viæ dispendio. d Ab eâ parte,
 in quam tendere volo. e Sc. dico tibi. f Iterum vocabat, vel, abducebat à scopulo,
 saxorum latentium metu exorbitantem Meneætem à procursu. g Gyas. h Urgentem,
 proxime à tergo hærentem. i Proxima loca. k Cloanthus. l Chimæram. m Con-
 cussione aquarum. n Molliter contingendo cautes pertransit ita sinistram, à quo
 Meneætes diverterat. o Subito eum, qui prior fuerat, sc. Gyan antevertit. p Pra-
 tervectus scopulos, unde deberent reverti: & quia nondum reversus erat, nondum
 victor erat, licet metas primus contigisset. q Profunda, non periculosa per saxa la-
 tentia. r Gyzæ. s Ad medullas usque. t Et simul lachrymavit. u Honestatis suæ
 nam iratus erat. v Sociorum suorum, quorum talis hic & alibi periculum subitane-
 erat, amisso gubernatore. x Cum turbâ dejecit. y Gyas. z Ad gubernaculum, fun-
 gens officio gubernatoris, quem deturbaverat. a Existens princeps & gubernator.
 b Ad remigandum totis viribus. c Gubernaculum. d Metam sive scopulum, quem
 vitaverat Meneætes. e Dirigit. f Suspendet parumper narrationem: & per occasio-
 nem Meneætes fortunam refert. g Postquam è fundo emerferat. h Concessit: e-
 rat enim prope scopulum quem vitaverat. i Quia sciebant eum peritum esse, nec
 submergi posse. k Ad scopulum. l Aquas marinas. m Jam frequenter vomentem è
 pectore. n Hoc loco, aut ex hoc eventu. Omisiss præcurrentibus ad reliquos duos
 transit, qui proximè sequebantur. o Lactificans.

Tarda a tenet. post b hos c æquo discrimine d Pristis
 e Centaurusque locum f tendunt superare g priorem. 139
 Et h nunc Pristis i habet; nunc k victam præterit ingens
 Centaurus; nunc unâ ambæ junctisque feruntur
 l Frontibus, et longâ m sulcant vada falsa carinâ.
 Jamque propinquabant n scopulo, o metamq; p tenebant;
 Cum q princeps medioque Gyas in gurgite victor
 r Rectorem navis compellat s voce Meneæten;
 Quò tantum t mihi dexter abis? u huc dirige cursum,
 v Litus ama, et x lævas stringat sine palmula cautes:
 y Altum alii teneant. z dixit: sed a cæca Meneætes
 Saxa timens, b proram pelagi c detorquet ad undas:
 Quò d diversus abis? e iterum, pete saxa, Meneæte,
 Cum clamore Gyas f revocabat: et ecce Cloanthum
 g Respicit h instantem tergo, et i propiora tenentem.
 k Ille inter l navemque Gyzæ scopuloque m sonantes
 n Radit iter lævum interior, o subitque priorem
 Præterit, et p metis tenet æquora q tuta relictis.
 Tum verò exarsit r juveni dolor s ossibus ingens,
 t Nec lacrymis caruere genæ: segnemque Meneæten,
 Oblitus u decorisque sui v sociumque salutis,
 In mare præcipitem puppi x deturbat ab altâ.
 y Ipse z gubernaculo rector subit, ipse a magister:
 b Hortaturque viros, c clavumque ad d litora e torquet.
 f At gravis g ut fundo vix tandem redditus imo est
 Jam senior, madidaque fluens in veste Meneætes;
 Summa h petit scopuli, siccâque in rupe resedit.
 Illum et i labentem Teucris, et risere k natantem;
 Et l falsos rident m remonentem pectore fluctus.
 n Hic o læta extremis spes est accensa duobus,

Sergeſto Mneſtheoque, Gyam ſuperare a morantem.
 Sergeſtus capit b ante locum, c ſcopuloque propinquat:
 Nec tota tamen ille prior præeunte carina:
 Parte prior, f partem g roſtro premit æmula Priſtis.
 Semediã totios b incedens nave per ipſos
 Portatur Mneſtheus: i nunc, nunc inſurgite remis
 Electorei ſocii, Trojæ quos l forte ſupremã
 Delegi m comites: nunc n illas o promite vires,
 Nunc animos, quibus in p Gæulis q ſyrtibus uſi,
 Ionioque mari, f Maleæque t ſequacibus undis,
 Non jam a prima peto m Mneſtheus, neque vincere certo:
 Quamquam ô l ſed ſuperent, y quibus hoc, Neptune, de-
 diſti.
 Extremos a pudeat rediſſe: b hoc vincite, cives,
 Prohibete b nefas. c olli certamine ſummo
 Procumbunt: e vaſtis tremiſtibus f ærea puppis,
 Subtrahiturque b ſolum: i tum k creber l anhelitus artus
 Aridaque ora quatit: ſudor ſinit undique n rivis.
 Amhit ipſe o viris oporatum p caſus q honorem.
 Namque furens animi r dum ſ proram ad t ſaxa u ſuburget
 Interior, x ſpatioque ſubit Sergeſtus iniquo;
 Inſelix ſaxis in y procurrentibus hæſit.
 Conſulit a cautes, et acuto b in murice remi
 Obnixi crepuere, d illiſque prora e pependit.
 Conſurgunt nautæ, et magno clamore g morantur:
 Ferrataſque ſudes et acutã culpide i contos
 Expediunt, k fractoſque l legunt in gurgite remos.
 At ætæus Mneſtheus ſucceſſuque n acrior ipſo,

a Quia gu-
 bernatorem
 amiſerat.
 b Quam
 Mneſtheus.
 c Ubi meta e-
 rat conſtituta
 d Nec tamen
 Sergeſtus
 præcedebat
 Mneſtheum
 totã navi.
 e Sed prior e-
 rat tantum-
 modò parte
 navis ſuæ, id
 eſt, prora.
 f Centauri ſc.
 quæ navis e-
 rat Sergeſti.
 g Anteriore
 parte ſua, id
 eſt, prora
 ferratã urget
 inſecutrix &
 ad vincendum
 æmula navis
 Mneſthei.
 h Ingrediens.
 i Maxime
 nunc. k For-
 tiſſimi, qualis
 Hector erat;
 aut Hectoris

nonnam comites. l In excidio Trojæ. m Huius profectionis. n Emphaticè. o Pro-
 pter. p Gerulis ſive Libyis. q In brevis q Syrtis urgebantur. l. 1. r Juxta Cha-
 rædin, cum navigarent; cuius prori verrebant certantibus æquora remis. l. 3.
 u Malea vel Maleæ. Laconiz eſt promontorium, cuius cautes in mare procur-
 rant per V. M. paſſum, t Perſecutricibus, ac retrahentibus nautas in periculum
 redhibile, unde expedire non poſſint. u Primas partes ſeu victoriam ac præmi-
 um habere. m Quamvis Mneſtheus ſim, qui primas partes obtinere ſoleo. n A To-
 rois modeſta. Utinam victoria mihi jam contingeret. y Qui non tuã virtute,
 tuo numine freti, nunc ſuperant. x A turpi eterret ſuos. Occupet extremum
 ſubit, mihi turpe relinquit eſt. Horat. a Sc. vos ſaltem. b Hoc dedecus, ne extremi
 calcatis. c Illi. d Toto pectore remis incumbunt. e Ampliſſimis. f Roſtro æreo
 quatit: vel, firma, fortis. g Impulſu remorum. h To uroxiſtroy; nam ſolum
 quod iis ſubſcitur, quæ aliqui ſuſtinent, & rei cuiquam, ſeu fundamentum ſub-
 ſtantur. Sic navibus mare, ſolum eſt ſtellis cælum. Aſtra tenent caſteſte ſolum.
 i. l. Met. i Inſuper. k Crebrò emiſſis, propter laborem remigandi. l Remi-
 gantibus Mneſtheo Cloanthoque. p Eventus, occaſio ipſa. q Sc. ut extremi
 eſſent. r Animo. f Dum inter ſaxum & navem Sergeſtus, tranſire contendit,
 t brevioris curſus compendio ſaxum circumſteteret: ſupra Gyas idem voluit.
 u Menete vitata. n Ab interiore urget. m Sinifteriori; vel, qui brevior ad me-
 um ſpatio tendebat. x Agitur in ſpatium ſcopuloſum, & non ſatis magnum pro
 Centauri. y Prominentibus, in mare è ſcopulo opinione longius porrectis ac
 tentibus. Parvum ſpatium erat inter litus & navem Mneſthei: Priſtin Sergeſtus
 agatus eſt ſummis remigum viribus anteire, & ſaxis illidit navem. z Sunt a remis.
 a Saxa latentia. b Saxo aſpero & acuto, cochleam marinã referente. c Illuſi re-
 verberando fragorem dederunt atque in partes diſſilierunt. d Partim læſa. e Hæ-
 rent in latentibus ſaxis, ſeu libramento pendens. f Simul contendunt navem ſuſten-
 tæ armovere conantes. g Retrò agunt. h Perticas ferro munitas, quibus naves de-
 dere ſolent. i Baculos oblongos (quibus profunditatem explorare ſolent) expedi-
 ti inſiciunt. k Ad ſcopulum. l Colligunt. m Quod per infortium Sergeſti cum
 pateret. n Sc. effectus.

• Impulsu, actu: vel multitudine remorum.
 • Optatis.
 • Deslua & vicina litoribus ac proinde expeditiora jam Mnestheo, & à metâ, tanquam à monte descendenti transvolat maria. • Deorum currit.
 • Patenti, ubi nulli scopuli, nullæ cautes. erant. • Qualiter. Comparatione à columbæ naturâ, volatufque ratione sumpta, amplificat primum post successum superati Sergestii velocitatem: deinde æquabilem cursum ad prætervehendos Gyan & Cloanthum. • De caverna sua deturbata. • Columbæ. • Columbarum. • Propter pullos. • Rupe foraminosa instar pumicis: vel pumice à rupe. Speciebus pro genere. • Sc. sunt. • E spelunca. • Exterrita clamore aut strepitu aliquo dum ingentem sonitum alis suis: vel, *exterrita tellis*, id est, evolans ex tecto properatorem. • Paulo post. • Devolans. • Non concitato; vel, tuto, securo, & à periculis libero. • Molliter fecat purum, serenum & clarum æreum. • Sed æquali animotis alis descendit. • Volat. • Quæ fuerat ultima navium de victoria certantium: nam Sergestus adhuc in cantibus luctabatur. • Iterum navigare fractis remis. • Saxis sub aquæ superficie ita latentibus, ut navigantibus non sint conspicua. • Neque enim ullus in medio mari aderat, qui vellet in ipso certaminis periculo ei auxiliari. • Tenui præsidio nitentis: nam magnæ artis est fractis remisavigare aut tendere quod velis. • Quæ maxima erat. • Naven Gyan ductoris. • Chimæra occupatur à Mnestheo ac Pristi. • Gubernatore Menœte, quem paulo antè è puppi præcipitem dederat. Nihil autem stabile, quod duce caret. • Resistit vincendus juxta terminum. • Insequitur, aggreditur, Mnestheus. • Stimulat. • Se: vel, *ingeminas*, id est, ingeminatur, multiplicatur. Enallage generis. • Spectatorum in litore collectorum. • Spectantes. • Mnestheum. • Extrimulant studiosis cohortationibus ac favore. • Aer sublimis. • Cloanthi socii, qui jam victoriam prope manu tenebant. • Quod sibi jam proprium ac certum fecerant victoriâ partem. • Acquisitum. • Indignè ferunt, quod victoriam, jam ferè partam, sibi præcipiterentur. Vel sic: Socii Cloanthi, illo successu, quem adhuc habuerant, adeoque victoriâ ipsâ, quam certò sperare poterant, planè se indignos judicant, nisi teneant, & tueantur partum honorem. • Ex pacto vitam cum laude mutare, id est, malunt amittere vitam, quam laudem, & dare vitam pro laude conservandâ. • I. T. • Turnus ad Latinum: *letibumque sinas pro laude pacisci*. • Mnesthei socios sequentes. • Fovet & accendit. • Cloanthum sc. superare. • Plus incipit habere posse, plus habet. Seneca epist. 19. • Quia persuaserunt sibi posse. • Et forte intrinsecus sent unâ portum reversi ad carceres, æquatis rostris, ad æqua præmia, nisi divinitus nam implorasset opem Cloanthus. • Æquali vicinitate & tempore in portum ductis. • Proris. • Manus conjunctas in pontum. • Dii maris. • Candidum, victoriam: aliâs, Neptuno immolandus erat niger taurus. • Debitor voti, obnoxio voto persolvendo: undè vota solventes dicimus absolutos. • Voti reus est, qui suscepto sub conditione voto, se numini obligat, damnatus, qui suscepta non solvit. • Tauri. • Porrigam. *Porricere*, verbum est sacrificantibus, ut annotat Macrobius. • I. 3. c. 2. • Diis sc. majoribus, ut aliis Diis in arâ, mensâ, foco, aut terra. • Fluida & pura. • Cloanthus finivit preces.

• Agmine remorum celeri, ventisque b vocatis.
 • Prona petit maria, et pelago d decurrit e aperto.
 f Qualis g speluncâ subito commota columba,
 b Cui i domus et k dulces latebroso in l pumice m nidi,
 n Fertur in arva volans, o plausumque exterrita pennis
 Dat tecto ingentem: p mox aère q lapsa r quieto,
 f Radit iter liquidum, t celeres neque commovet alas:
 Sic u Mnestheus, sic ipsa fugâ fecat v ultima Pristis
 A quora; sic illam fert impetus ipse volantem.
 Et primum in scopulo x luctantem deserit alto
 Sergestum, y brevibusque vadis; z frustra que vocantem
 Anxilia, et a fractis discentem currere remis.
 Inde Gyan, ipsamque b ingenti mole c Chimæram
 Consequitur; d cedit, quoniam magliata e magistro est.
 Solus jamque ipso f superest in fine Cloanthus:
 Quem g petit, et summis adnixus viribus h urget.
 Tum verò i ingeminat k clamor, l cunctique m sequentem
 n Instigant studiis: resonarque fragoribus o æther.
 p Hi, q proprium decus, et r partum, s indignantur, bonorem,
 Ni teneant, vitamque volunt pro laude t pacisci.
 u Hos, successus v alit; x possunt, y quia posse videntur.
 z Et fors a æquatis cepissent præmia b rostris:
 Ni e palmas ponto tendens u rasque Cloanthus
 Fudisset preces, divoque in vota vocâset:
 d Dii, quibus imperium est pelagi, quorum æquora curro
 Vobis lærus ego hoc e candentem in litore taurum.
 Constituiam ante aras f vori reus, g extraque falsos
 h Porriciam i in fluctus, et vina k liquentia fundam.
 i Dixit: eumque imis sub fluctibus audit omnis

240 Merceidum *b* Phorciq[ue] *c* chorus, *d* Panopeaque virgo ;
 241 Et pater ipse manu magnâ *f* Portunus *f* euntem
 mulit ; *g* illa Noto citius volucrique sagitta
 242 Aethram fugit, et *h* portu se condidit alto.
 243 Cum *i* satius Anchisa, cunctis ex *k* more vocatis,
 244 Patrem *l* magnâ præconis voce *m* Cloanthum
 245 Declarat, viridique advelat *o* tempora *p* lauro :
 246 Mineræque in naves, *q* ternos *r* optare juvencos,
 247 Neque, et *s* argenti *t* magnum dat *u* ferre *v* talentum.
 248 Neque præcipuos *w* ductoribus addit *x* honores :
 249 Victori *z* Chlamydem *a* auratam, quam plurima circum
 250 Purpura Mæandro duplici *b* Melibœa cucurrit :
 251 Idææque exulsi *c* puer *d* frondosa regius Idâ
 252 Voces *f* jaculo cervos cursuque *g* fatigat,
 253 Idææ, *h* anhelanti similis ; *i* quem *k* præpes ab Idâ
 254 Nobilimem pedibus *l* rapuit Jovis *m* armiger uncis :
 255 Idææque *n* palmas *o* nequicquam ad sidera tendunt
 256 Castodes, *q* sævitque canum latratus in auras.
 257 Idææ, qui *r* deinde locum tenuit virtute secundum ;
 258 Idææque *s* huic *t* hamis cōsternat *u* auroque trilem
 259 Idææ, quam *v* Demoleo detraxerat *w* ipse
 260 Idææ apud *x* rapidum *y* Simoënta *z* sub *a* Illo alto,
 261 Idææ habere *b* viro, *c* decus et tutamen in armis.
 262 Idææ illam *d* famuli Phœgeus Sagarisque ferebant
 263 Multiplicem, *e* connixi humeris ; *f* indutus at olim
 264 Demoleus, cursu *g* palantes Troas agebat.

a Nympharum
 marinarum fili-
 arum Nerei
 & Doridis
 numero L.
 b Phorci (qui
 Neptuni &
 Thesæ filius
 Deusque mari-
 nus) chor-
 us, hoc est,
 Nymphæ ma-
 rinæ. c Cœ-
 tus & multi-
 tudo Nym-
 pharum, qui-
 bus Phorcus
 præest. d Una
 filiarum Ne-
 rei. e Præ-
 cipue in ea re
 reverendus.
 f Idem, Mel-
 licerta, & Pa-
 læmon por-
 tum præes ;
 filius fuit
 Inus & Atha-
 mantis. g Na-
 vem. h Navis
 Cloanthi

Penitus intravit portum usque ad litus. & Genitus Anchisæ, id est, Æneas. Praecones ludorum gymnycorum coronas imposuerunt vicibus, eorumque non in magna voce pronuntiavit. Cic. l. 5. epist. 12. m. Clamabat omnibus exaudiri potuerit. n. Ad Scyllam, Tyrrenorum piratarum nomen, cuius celeritatem memorat Palephatus, reperiisse Poetam voluit. o. Pronuntio. p. Caput eius. Pars pro toto. q. In signum victoriæ. r. Non singulis navibus, sed singulis tribus redierant: sive tres in singulas naves. s. Advectare. t. Autumant legendum fuisse supra: argenti aurique talentum. u. Talentum autem Atticum fuit octingentorum coronatorum, nostræ monetæ 250 l. minus sexcentorum. w. Ferendum, id est, auferendum, accipiendum. Horat. Od. 8. l. 1. meque res pessima munusculum Ferres, Ep. 17. l. 1. Coram rege suo de paupertate talantibus, Plus pascente ferat. x. Cloantho, Mnetheo, Gæx & Sergesto. y. Munera varia amplissima, ac honorificentissima: cætera enim erant communia omnes remigibus, x. Cloantho, sc. addidit. z. Indumentum Imperatorum & militum, cuius oras gemina prætexata purpurea sinuoso, & in se remeabili flexu, ad præcordia Caricæ fl. cinxit. b. Aureo filo intextam. c. Thessalica: ab insula, unde Thessalici cognomine, purpurâ celebri. d. Et in qua chlamys Ganymedis intexta, &c. e. Ganymedis, Troiæ, regis Trojanorum, filius quem dum in monte venaretur, rapuit aquila ales volucrumque potens. f. fulminis hæres. Gessit. g. Iunmo selæ trisulca Jovis. Claud. Præ. 3. l. &c. Raptum ipsum Ganymedis inter exponit Ovid. Met. 10. Rex superum Phrygiæ quondam Ganymedis amore. Sc. in. f. Venatorio. g. Insequitur in venatione. h. Hypotyposis pueri à cursu rapti. i. Puerum. k. Celeriter volans. l. Raptum in sublime vexit. Ter. Sublimem in alto raptæ, quantum potes. m. Aquila, tela, id est, fulmina gerens, quia altissime telâ & solis radios visu non formidat. Homerus autem canit eum à Diis ipsis raptum à pocillandum. n. Seniores pædagogi, qui ad custodiam pueri venatum exierant. o. Manus. p. Frustra extendunt: quia iussu Jovis raptus erat Ganymedes, ut de pincerna Deorum, rejectâ Hebe, Junonis filiâ, q. Quia aquilam insequi non poterant canes, nisi solo latratu, quem ingeminaverunt. Ipse quidem latratus in qua non fuit auditus, sed canum simulacra ita erant effigiata, ut latrantibus similes similia. r. Opceet, quæ cæteris præmia data sunt. s. Post primum, id est, post raptum. t. Subtilibus & positis annulis sive circulis terreis contextam. u. Mnetheo. w. Et tribus licijs triplici ordine nexam, quæ licia aut qui hami erant ex pueri. x. Tunicam armaturæ, quæ olim ex loris fiebat. y. Hosti Græco ad Ilium venanti. z. Æneas. a. Raptum profluentem. b. Fluvium. c. Ante Trojam. d. Græcorum imitatione vocalem longam, aliâ sequente, corripuit. Quemadmodum & c. supra. Insula Ionto in magno dipthongum finali, sequente finali, corripuit. Ut habeat, sive habendam illam lorica, didacty exen. Græcorum more. Mnetheo. g. Ad ornamentum, & ad munimen, cum in armis foret. h. Cum distulset. i. Lorica. k. Demolei, aut Æneæ. l. Densè, variè complicatam, m. Simulantes. n. Sc. illam. o. In diversum fugientes, sine ductore errantes. p. Ter-

• Ter.

Æneas dat pro tertio dono ollas duas æreas. *b* Fortibus viris in præmia dati solitos, quos itaque & tripodas esse existimant nonnulli. *c* Vasa in formam cymbæ nauticæ, cæolata & sculpturis ornata, elaborata. *d* Omnino præmiis affecti. *e* Qui in certamine vicerant.

f Datis. *g* Habentes capita circumdata: quod signum erat victoriæ. *h* Vittis aut fertis coronarum. *Tania*, propriè sunt extremæ partes vittarum, quæ ab infulis vel coronis undantes pendent.

i Transito ad Sergestum in certamine ultimum. *k* Magno & aspero. *l* Difficulter. *m* Virtute. *n* Pro parte. *o* Remigum: quia uno è tribus ordinibus spoliatus fuerat. *p* Navem Centaurum. *q* Tardè impellebat. *Ter*. *Quid tu, qui hinc agis?* *r* Comparatio à serpentis, rotarum ictu fracti, naturâ. *s* Quod sæpe fit. *t* In tumulto & editiore mediæ viæ loco, per quem vehicula aguntur. *u* *Æreo* vel ferreo armata cantho. *v* Serpente. *x* Per obliquum: cum non servaret rectum cursum. *y* *Sc*. *quem*. *z* Infectus propter ictum. *a* Semimortuum. *b* Per saxum, quo ictum dederat. *c* Serpens deprensus fugere tentans. *d* Contrahendo & extendendo corpus. *e* Volutiones, torsiones. *f* Illasâ, id est, priore: nam lingâ & capite veneno armatus est. *g* Sibilantia. *h* Erigens. *i* Posterior pars saucia. *l* Illato sc. *l* Claudicans. Metaphora ab animantibus, quæ pedibus utuntur. *m* Impedit eum à fuga aut insultu. *n* *Se*. *o* Suos annulos. *p* Quali volutione movetur serpens vulneratus. Est autem applicatio similitudinis huius. *q*. *d*. Simili ratione, lentius propter remos fractos agebatur. *q* Sergesti. *r* Tardata: quia collisa & spoliata parte remorum. *s* Per remiges suos. *t* Expandit, ut ocyus moveretur. *u* Quatquam contractione tardaretur. *v* Quia remis agebat. *x* Portum: ostia propriè sunt fluminum. *y* Uti iusserat eos merita expectare præmia palma, ita victis solatia non neganda duxit, ut infra, Dareti. *z* Ejus sc. *a* Illi Sergesto. *b* Ancilla. *c* Lanificii, telæ, texturæ: quæ Minerva invenit, & quibus Arachnen vicit. *d* Perita. *e* *Cretensis* genere & natione. *f* Nomine sc. *g* Ejus. *h* Dantur Sergesto: habebat enim hæc serva duos filios. *i* Dimisso, emisso. Simplex pro composito. *k* Graminosum, ut aptum propter soli æqualitatem: certaturis cursu. *l* Quæ erant in collibus. *m* Spectaculi. *n* Locus aptus cursui, circum quem in coronæ formam sederent spectatores, ut in Circusibus solent. Forma spatii *Circi* Romani erat oblonga: in circuitu spectacula erant, in quibus equites & patres spectabant; in summo *Circi* Carceres erant, unde equi juncti curribus proficiebant. *o* Ad quem circuitum campus. *p* Ipsum stipantibus. *q* *Æneas*. *r* In confessu, id est, loco ad conficiendum apto, vel concilio hominum in uno loco sedentium. *s* Qui locus in incestu regum principum est. *t* Paulò ante. *u* In hoc circo inter nobiles Troianos sedens *Æneas*. *x* Præmiis. *y* Eorum. *z* Constituit illis. *a* Siculi. *b* Troiani: quorum res gestæ describuntur l. 9, *b* *Sc*. *conveniunt*, *c* Decoratus. *d* Adhuc florente.

a Tertia dona facit geminos ex ære *b* leberas, *c* Cymbiaque argento perfecta atque aspera signis. Jamque *d* adeò donati *e* omnes, *f* opibulique superbi, Puniceis ibant *g* evincti tempora *h* tæniis: *i* Cum *k* sævo è scopulo multâ *l* vix *m* arte revulsus, *n* Amisissis remis, atque *o* ordine debilis uno, *p* Irrisam sine honore *q* ratem Sergestus *r* agebat. *s* Qualis *t* sæpe viâ deprensus *u* in aggere serpens, *x* *Ærea* *y* quem *z* obliquum rota transiit, *a* aut *b* gravis ictu *c* Seminecem liquit *d* saxo lacerumque viator: Nequicquam longos *e* fugiens dat *f* corpore *g* tortus, *h* Parte ferox, ardensque oculis, et *i* sibila colla Arduus *k* attollens; *l* pars *m* vulnerè *n* clauda *o* retentat *p* Nexantem nodos, seque in *q* sua membra plicantem. *r* Tali remigio *s* navis se *t* tarda *u* movebat: *v* Vela *x* facit *y* tamen, *z* et plenis subit *a* ostia velis. Sergestum *b* *Æneas* *y* promissio munere donat, Servatam ob navem lætus *z* sociosque reductos. *a* Olli *b* serva datur, *c* operum *d* haud ignara Minervæ, *e* Cressa genus, *f* Pholoë, geminique sub *g* ubere *h* nati. *i* Hoc pius *k* *Æneas* *y* missio certamine, tendit *k* Gramineum in campum, quem *l* collibus undique curvis Cingebant sylvæ: mediæque in valle *m* theatri *n* Circus erat, *o* quò se multis cum *p* millibus *q* heros, *r* Confessum *s* *Æneas* *y* medium tulit, *t* extructoque resedit. *u* Hic qui tortè velint rapido contendere cursu, Invirat *x* pretiis *y* animos, et præmia *z* ponit. Undique conveniunt Teucris, mistique *a* Sicani: *b* Nisi et Euryalus, *c* primi. Euryalus formâ *e* insignis, *d* viridique juventâ;

Nisus, amore *b* pio *c* pueri : *d* quos deinde *e* secutus
 Regius egregiâ Priami de stirpe Diorea.
 Hunc Salius, simul et Patron : *b* quorum alter Acarnan ;
 Alter ab Arcadiâ, & Tegeæ sanguine gentis.
 Tam duo *m* Trinacrii juvenes, Elymus Panopelque,
 Assueti *e* sylvis, comites senioris Acestæ. 301
 Multi præterea, quos fama obscura *q* recondit.
 Eneas *r* quibus in mediis sic *f* deinde locutus :
 Accipite hæc animis, lætasque advertite mentes :
 Nemo ex hoc numero mihi non *u* donatus abibit. 305
 Gnossia *x* bina dabo *y* lavato *z* lucida ferro
 Spicula, *a* cælatamque argento *b* ferre *c* bipennem :
 Omnibus hic erit *d* unus honos. *e* tres *f* præmia *c* primi
 Accipient, flavæque *g* caput necentur *b* olivâ.
 Primus equum *i* phaleris insignem victor habeto. 310
 Alter *k* Amazoniam pharetram, plenamque sagittis
 Threiciis ; lato quam circum amplectitur *m* auro
 Balteus, et tereti *n* subnectit *p* fibula *q* gemmâ.
 Tercius *r* Argolicâ hæc galeâ *f* contentus abito. 314
 Hæc ubi dicta : *u* locum *x* capiunt, *x* signoque repente
 Corripiunt spatia audito, *z* limenque relinquunt
 Effusi, *b* nimbo similes : simul *c* ultima signant.
 Primus abit, longæque ante omnia *d* corpora Nisus
 Emitat, et ventis *e* fulminis *f* ocyor alis.
 Proximus *g* huic, *b* longo *i* sed proximus *b* intervallo, 320
 Laeq̃uitur Salius. *k* Spatio post deinde relicto
 Tercius *m* Euryalus.
 Euryalumque Elymus sequitur. quo deinde *n* sub ipso

a Sc. insignis aut convenerunt. *b* Casto & honesto, Attico & Lacedæmonio, inquit Plutarchus lib. de educat. non Thebano aut Cretensi. *c* Euryali. *d* Quos duos, Euryalum sc. & Nisum. *e* Sc. est. *f* De regali prosapia. *g* Diorem secuti sunt. *h* Quorum duorum prior Salius erat de Acarnania, id est, Epirota. *i* Acarnania enim pars Epiri est. *j* Erat. *k* Arcadiæ opidi : cujus incolæ aliquando Spartanos prælio vicerunt, & ad unum omnes

occiderunt. *l* Postea secuti sunt. *m* Sicilienses. *n* Trinacria enim, ut supra diximus, Sicilia dicebatur, à tribus suis promontoriis. *o* Venatores & nobiles. *p* Venationi. *q* Alii convenere. *r* Occulit, & innominatos tenet. *s* Inter quos medius Eneas, vel in quorum medio. *t* Postquam convenerant. *u* Intelligite, id est, advertite animos ad ea, quæ dicturus sum. *x* Aliquo dono auctus. *y* Cretensia. Species promerete. *z* Gnossus enim civitas Cretæ, quæ sagittariis clara, & Minois regia fuit. *a* Singulis duo optimi pariter ac nobilissimi generis hastilia, sive tela missilia. *b* Lavigato, nitido, ac candefacto. *c* Resplendentia. *d* Insculptam. *e* Reportandam à me. *f* Securitatem accipitem, manubrio & argento cæato instructam. *g* Aequalis. *h* Q. d. Singuli, sive in primis, sive in postremis sint, duo spicula ; unamque securim, seu bipennem accipiunt. *i* Victores sc. qui primi ad metam percurrerint. *j* Merita. *k* Habebunt caput nexum. *l* Alludit ad Olympia, in quibus victor oleâ coronabatur, quia olea neque cariem sentit, neque vetustatem, volentes eos significare pugiles, aut cursu certaturos indefessum ac constantem animum habere debere. *m* Ornamentis equinis insigniter ornatum. *n* Thecam sagittariam, quali utuntur Amazones, quæ habiles ad arcum sunt, & celeres ad cursum : vel, superstitem ex spoliis Amazonum, quæ populabundæ Phrygiam invaserant, vel etiam ex iis, quæ auxilio Priamo venerant, duce Penthesileâ. *o* Thracii. *p* Ex lato auro. *q* Ginglyum militare. *r* Subnexam tenet. *s* Ornamentum cinguli ad vestem subligandum. *t* Lappillo pellucido, aut unione. *u* Gemma quoque est oculus vitis, quem primò emittit. *v* Virg. Turgit in palmitibus gemmæ. *w* A Græcis tortè, in fugam versis, ablata. *x* Invenit tertium præmium secundo & primo vilius esse. *y* Sunt ab Ænea. *z* Carceres, lineam, aut locum, undè cursus initium fit. *a* Cursores. *b* Ad profiliendum : hoc enim signum dabatur, ne prius excurrerent. *c* Raptim transeunt, invadunt. *d* Georg. 1. de equis. *e* Addunt se in spatia. *f* Carceres è quibus proficiebant, lineam, aut signum creta factum. *g* Effundentes se. Elegans Metaphora, quâ admirabilem cursus celeritatem velocitatemque indicat. *h* Ventis pluviosis, qui, Quæ data porta ruunt. Hyperbole. *i* Metam oculis directè intuentur ac designant aviditate vincendi, ut ad eam directò tramite, & ita breviori spatio, percurrant. *j* Reliqua sc. *k* Quibus fulmen videtur deferri. Ab avium similitudine, quarum in volatu sita est perniciositas. *l* Velocior. *m* Niso. *n* Longa distantia. *o* Sc. tamen : quia nemo erat propior, licet ipse non esset prope. *p* Intervallo. *q* In ordine. *r* Sequitur. *s* Post quem ipsum.

a Postremam partem pedis ejus. b Pede suo. c Helym. d Quod si plus spatii ad metam superfuisset, id est, nisi Helymus transirem directum occupasset, Diore. Helymum in cursu jam sequum & ambiguum, præversus, à tergo reliquisset. e Ergo haud procul à meta aberant. f Diore. g Quam Helymus. h Incertum victoriæ. i Paulum circa ipsam metam constitutam. k Hostiarum, quæ pro more, ante Agonalia five certamina cædebantur: ut Iliad. 23. l A Cloantho, aut ab aliis cursoribus. m Secundum quod. n Erat fusus super humum. Timēsis ergo hic est: q. d. super fusus. o Nisus. p Titubantia, vacillantis, trepidantis. Enallage generis. q Qui erat eiectus ex extis. r Licet lapsus esset. s Athici Nisi. t Nisus. u Erga Euryalum. Nam cum cecidit Nisus, opposuit se Salio, ut Euryalus haberet palmam. v Nisus. Sic apud Homerum Palladis favore superat Ulysses. w Pingui perfusa, & labi facientia. x Salius, qui proximus Niso hæserat in excussu. y Sanguine vitulino concreta. z Dolo Nisi. a Profiliit prioribus jacentibus. Namque beneficio Nisi prolapsi, qui pedem Salio obiecerat, primus ad metam protulit. b Beneficio. c Nisi. d Spatia, aut loca: τὰ πρῶτα. f Favors spectationum. g Favorabili. h Tertius victor, tertiæ palmæ affecutor. Et certamen erat Clonantho Thyrside magnum. i Ex hoc facto. k Omnes spectatores confidentes in ingenti circo cavo: quia in medio ejus currebatur. Cavea propriè est locus in theatro, velis opertus, ex quo populus ludos spectabat. l Primum, præcipuè. m Heneas & procerum Trojanorum spectantium. Alludit ad Romanorum Senatam, in quo patres vocabantur centum illi Senatores, quos Romulus ad Reip. curam elegerat. n Qui ab illis expectavit potiùs subsidium, quàm à junioribus, sciens quod tutetur favore Euryalum. o Sibi. p Nisi sc. qui se ei currenti opposuerat. q Favor totius juvenutis protegit causam Euryali. r Quas emiserat timore, quod tanto & tam insperato honore fraudaretur. s Proveniens, crescens. t Et sc. præmium affert. u Juvat Diore causam Euryali: excidendus sc. à tribus primis præmiis, si modò Salio sit primus locus. v Pro eo clamat. x Diore. y In locum proximum victoriæ venit, si Euryalo primus locus contingat. z Neque enim tùm tertius, sed quartus fuisset victor: & nil, nisi bipennem cum duobus spiculis, habuisset. a Venerit, aut vinnisset. b Quarta. c Quia tunc secundi redderentur Euryalo, & tertii Helymo. d Indubitata. e O Juvenes. Eadem ratione juvenes patres appellant senes. f Victoriæ. g Metonymia signi pro re significata. h Sc. suo, id est, constituto. i Infortunium ex lapsu misericordiâ prosequi. j Salii, qui citra culpam suam dolo Nisi lapsus est, atque ita ultimus ad metam pervenit. k Corium tergi, id est, tergusive pellem ingentem & horrendam. l Getulici. m Densitate pilorum, & floccis, quales in iubis leonum videntur, valde grave, quod oneri erat, & gravabat portatorem. n Habens ungues aureos. o Post hoc tactum. p A minori ad majus: Si Salio, qui in secundo cursu adhuc circa metam, priusquàm fraude Nisi prolaberetur, proximas partes à primo tantùm tenebat, tam luculentum præmium detur: quantum Niso debetur, qui primus emicuisset ad metam, nisi fortunæ iniquitate per lubricum in terram corruisset.

Ecce volat, a calcemque terit jam b calce Diore, Incumbens c humero: d spatia et si plura e superflue, Transseat f elapsus g prior, h ambiguumve relinquat. Jamque ferè spatio extremo fessique i sub ipsum Finem adventabant: levi cum k sanguine Nisus Labitur infelix; l cæsis m ut forte juvenis, n Fusus humum viridesque o super madefecerat herbas. Hic o juvenis, jam victor ovans, vestigia presso Haud tenuit p titubata solo: sed pronus in ipso Concidit q immundoque timo q sacroque cruore. Non r tamen s Euryali, non t ille oblitus u amorum: Nam sese v opposuit Salio, per x lubrica surgens; y Ille autem z ipsiss a jacuit revolutus arenâ. b Emicat Euryalus, et c munere victor d amici e Prima tenet, f plausuque volat fremituque g secundo. Post Elymus subit, et nunc h tertia palma Diore. i Hic k torum caveæ confessum ingentis, et ora l Prima m patrum magnis Salius n clamoribus implet; o Ereptumque p dolo reddi sibi poscit honorem. q Tutatur favor Euryalum, r lacrymæque decoræ, Gravior et pulchro s veniens in corpore t virtus. u Adjuvat, et magnâ v proclamat voce Diore: x Qui y subiit palmæ; z frustra que ad præmia a venit b Ultima, c si primi Salio redduntur honores. Tum pater Æneas Vestra, inquit, munera vobis, d Certa manent e pueri, et f palmam movet g ordine m. mo. Me liceat b casum misereri i infontis amici. Sic fatus k tergum l Geruli k immane leonis Dat Salio, m villis onerosum, atque n unguibus aureis. o Hic Nisus, p Si tanta, inquit, sunt præmia victis,

Et te l Digna Ni me Et sum f Turp Et clyp Nepru Hoc n j Post ubi Nunq, l Adit, e Sic ait, o Victor Ensem, Nec m Ora Dar o Solus i Idemq; o Victor f Bebyr o Percu z Talis o Ostendi Brachia Quæritu Audet i Ergo l a Æneaz

a Dan sublatum nussit. o g Præstas micas vinc honorific pugillatu e corio bu diis & cu tis cornib latio. b S / Et magn atque effie cum Parid propter H namque e: quâ postea pillatu cla a fratre ag ubi condit in Sigæo, bus Dares buit. Ena brycorum genti. b dicabat. i cussit. a b bant. z T tie, & Bu e Vicissim bus se. ad compugil, cædat. l nam detra elatus, ne dom ampli Et:

Ecce lapsum miseret; quæ munera a Niso
 Digna dabis, primam merui qui b laude coronam;
 Ni me, quæ Salium, e fortuna inimica d tulisset?
 Et simul his dictis faciem e ostentabat, et udo
 f Turpia membra g fimo. b rixit pater optimus olli,
 Et clypeum i efferrî jussit, & Didymæonis l artes,
 Nepruni sacro m Danaïs de polte refixum.
 Hôc n juvenem egregium præstanti munere donat.
 Post ubi o confecti curius, et dona p peregit:
 Nunc, si cui virtus animusque in pectore q præsens,
 Adhuc, et r evinctis s attollat brachia t palmis.
 Sic ait, et n geminum m pugnae proponit u honorem:
 u Victori velatum y auro z vittisque juvenem;
 Ensem, atque insignem galeam, a solatia b victo.
 Nec mora: continuò d vastis cum viribus e effert
 Ora Dares, f magnoque virum se murmure tollit:
 g Solus qui b Paridem i solitus contendere k contra:
 Idemq; i ad tumulum, quo m maximus n occubat Hector,
 o Victorem p Buten q immo ani corpore, r qui se
 s Bebryciâ veniens t Amyci de gente u ferebat,
 u Perculit, et fulvâ x moribundum extendit y arenâ.
 z Talis a prima Dares caput b altum in praelia tollit,
 Ostenditque humeros latos, e alternaque d jactat
 Brachia e protendens, et verberat f ictibus auras.
 Queriturq; huic b alius: nec quisquam ex agmine tanto
 Audet i adire virum, manibusque inducere k caestus.
 Ergo l alacris, cunctosque putans m excedere n palmâ, 380
 o Aeneâ iterit ante pedes: nec plura p moratus,

355 Id est, mihi? loquitur enim de se.
 b Laudis, aut laudabili virtute in cursu, licet casu amiserim. Consequens pro antecedente.
 e Infortunium. d Abstulisset in præmio. e Frequenter ostendebat, ut Aeneâ simul affectus erga se concitaret: alioqui ostendere insolenter & arroganter ostendere significat f Obscena.
 g Limbo. h Aeneas arripit illi. i Ex armamentario in medium proferri. k Ab artifice munus laudat. l Opus artificiosum.

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

360

365

375

370

355

a Venere.
 b Committere pugnae, id est, mecum in arenam descendere. c Quis modus est standi, id est, quamdiu aut cur hic stamur otiosi? d Quousque. Timefis.
 e Morari.
 f Abducere taurum.
 g Magno clamore Dareti verbis applaudebant. Metaphora. h Dareti, quicum nemo congruendi auferet.
 i Præmia, quasi debita.
 k Ex hoc Dareti dicto.
 l Magnæ auctoritatis vir, ob maiestatem regiam.
 m Pugilem præstantem, sed seniore. n Gravier objurgat. o Secundum quod. p Virescente. q In toro. r Aggesto ex herbis. s Commemoratione pristinae virtutis Entellum ad certamen adhortatur. t Si tam patienter finat præmia hæc abire, & si nunc certamen detrectes inire cum ferocitate illo iuveneris, tantopere se præ omnibus effert. u Pusillanimus. v Commissio. x Ausuri, abduci. y Præmia. z Heros, divinas laudes in pugillatu consecutus. a Frustra nominatus & clarus, si nulla eius in discipulis relicta est perita. b Filius Butæ, modo dicti, & Veneris (alii, Lycestes) frater Æneæ: rex Siciliae, magister Entelli. c Memorata sc. A nominis celebritate & signis veterum victoriarum exhortatio. d Siciliam: à tribus promontoriis. e Et ubi sunt illa spolia, &c. f Ex more & honore athletarum, qui liminibus suis spolia, devictis antagonistis detracta, suspendebant, & se ipsi celebrarent, & alios item ad virtutem excitarent. g Entellus respondit post hæc. h Removet à se suspicionem ignaviae & metus: transferque detractionis causam in senilis ætatis tarditatem. i Ex pectore meo. k Certè. l Tardum faciente. m Id est, vigor pigrescit propter senectutem. Metaphora à ferro ad sanguinem. n Omnem fecuram enixæ, id est, quæ nullam vim retinuerunt. o Improbatus Dares, propter iactantiam. p Confidens. q Emphatice: audacem fortisque se fuisse indicat. r Non præmio, sed gloria. s Quantumvis pulchro. t In certamen. u Binas & æqualis magnitudinis armaturas manuum. v Strenuus. x Filius Veneris. A personæ dignitate cæstum præstantiam arguit. y Assuetus, solitus erat. z Contere, Simplex pro composito. a Innectere seu ligare brachia cæstum loris sive zonis è tergo bouum. b Dum stupore admirati sunt pondus cæstum. c Spectantium. d Tergora. e Rigidè stabant. f Præcipue. g Cum stupore mirator huiusmodi cæstus Erycis. h Et valde negat se tam gravibus cæstibus pugnaturum esse. i Anchisæ filius Æneas. k Cæstum lora, fascias, quibus brachia & manus vincirentur. l Frequenter vertit & iactat. m Entellus, senex miles. n Scideret. o Emphatice, à minori ad maius: q. d. Hi cæstus vobis graves & magni videntur: sed nihil ad Herculis cæstus, quibus ille Erycem vicit & occidit. p Tum demum fuisse, quod obitupefecerat Dares, reliquit. q Cruentam, in qua Eryx occisus est. r Quæ hic inter Herculeum & Erycem commissæ est. s Boum ex Hispania ab Hercule actorum unus ex Rhægio Italiae in Siciliam tranavit: repetebat Hercules; Erycem abnegantem cæstum pugna interfecit.

Hæc germanus Eryx quondam t tuus c arma gerebat.
 Sanguine d cernis adhuc sparsoque infecta c cerebro.
 f His magnum g Alciden contra b sterit : his ego i fuetus,
 Dum h melior vires sanguis dabat, l æmula necdum 415
 Temporibus m geminis n canebat sparsa senectus.
 Sed si o nostra Dares hæc Troius arma recusat,
 Idque pio p sedet Æneæ, q probat r auctor Acestes ;
 f Æquemus pugnas. t Erycis tibi u terga remitto,
 Solve merus : et tu w Trojanos x exue cæstus. 420
 Hæc fatus, z duplicem ex humeris dejecit z amictum :
 Et magnos membrorum artus, magna ossa a lacertisque
 b Exiit : atque ingens mediâ c consistit d arenâ.
 Tum e satus f Anchisa cæstus g pater h extulit i æquos,
 Et k paribus l palmas m amborum n innexuit armis. 425
 Constitit o in digitos p extemplo arrectus uterque,
 q Brachiaque ad superas r irritus extulit auras.
 f Abduxere retrò longæ capita t ardua ab ictu :
 Immicentque u manus manibus, w pugnamq ; x laceffunt.
 Ille, pedum melior s motu, fretusque juvenâ : 430
 a Hic, membris et b mole valans ; sed tarda c trementi
 Genua d labant : e vastos quatit f æger anhelitus artus.
 Multa g viri h nequicquam inter se i vulnera jactant,
 k Multa l cavo lateri m ingeminant, et pectore vastos
 Dant sonitus, n erratque aures et tempora circum 435
 Crebra manus : duro crepitant sub o vulnere p malæ.
 Scat gravis Entellus, q nisi que immotus eodem,
 r Corpore s tela t modò atque oculis u vigilantibus w exit.

robustæ ætatis, quâ nervi & robur adhuc vigeant. l Ætati virili invidens, vires
 que eius protrudens, viribus pristinis inimica, contraria. m Ambobus. n Canesce-
 bat, cana erat. Periphrasis senii. o Nostratia, id est, Siciliensia arma. p Placet.
 Æn. 2. Et sedet hoc animo. Æn. 4. Si mihi non animo fixum, immotumque sederet.
 q Et approbat. r Huius certaminis, qui instigavit. f Æquales faciamus cæstus, seu
 instrumenta pugnandi, & paribus armis pugnemus. t Quibus Eryx contra Hercu-
 lum steterat, id est, Erycis cæstibus & jure meo cedo, tu tuos, ego meos æquos
 induemus. u Tergora boum, plumbo & ferro infuto. w Quibus vos Trojani assue-
 ti estis. x Abjice, depone. y Locutus Entellus. z Abollam; quæ duplex vestis est,
 chlamys. a Hyperimeter versus. b Denudavit. c Firmiter stat. d Sc. in. e Procrea-
 tus. f Et Venere. g Æneas. h In medium tulit. i Æqualis ponderis. k Conformi-
 bus, æqualibus. l Manus & brachia, quibus adnectebantur cæstus. m Daretis &
 Entelli. n Vinxit cæstibus. o Sc. pedum, quod tantò facilius & fortius percutit
 adversarium, quantò fuerit corporis proceritate sublimior. p Illicò. q Ventilat
 uterque, præluditque. r Uterque non territus. s Ambo. t Erecta & sublimia.
 u Xepav xepav. w Futuram. x Irritant, provocant lentius; sicut tauri immis-
 cendo cornua cornibus. y Dares laceffit pugnam. Addit enim obiter personarum
 descriptiones: Daretis ab agilitate & motu corporis, ætateque juvenili: Entelli
 retrò, a vastitate corporis robusti & senectæ. z Agilitate in occurſu recursuque.
 a Entellus laceffit pugnam. b Membrorum mole præstans. c Sc. senio. d Titubant,
 labanti familia. e Magnos. f Molestè editus: g Viriliter concertantes. h Frustrâ;
 quia neuter prosterni, nec vinci potuit. i Ictus. k Vulnera, id est, multos ictus,
 anaphora. l Per latus brachii detectum. m Alios post alios ictus ingerunt. n Va-
 patur, incertè percutiendo. o Ictu. p Maxillæ. q Conatu sive agitatione membro-
 rum. r Corporis declinatione ictus eludit: & ab ictus lineâ se subducit: adeoque
 exit. s Ictus cæstus Daretis, longè venientes, quia gravius lædunt. t Solummo-
 dò. u Prospicientibus. Curam attentissimam in avertendis declinandisque ictibus
 movit, w Vitat, declinat, esugit.

a Ομομή-
 τρη,
 Butæ fil. ex
 Venere, vel
 Lycaste po-
 tius nobili
 scorto quæ
 ob formam
 eximiam re-
 nus dicta.
 b Apostrophe
 ad Æneam,
 cujus frater
 erat Eryx.
 c Cæstus.
 d Hæc arma.
 e Erycis ab
 Hercule occi-
 si. f Cæsti-
 bus sc. quos
 recusat Dares.
 g Herculem,
 ab Alcæo a-
 vo, Amphy-
 trionis patre.
 h Eryx. i E-
 go solitus
 sum his cæsti-
 bus pugnare
 tunc. k Forti-
 or Periphrasis
 est virilis &

a Dares. b Si-
 cut is. c Mag-
 nis machinis.
 d In monti-
 bus sita.
 e Circumsidet
 obduidet. f In
 armis. g Cir-
 cumvagatur
 artificiosè.
 h Oppugna-
 tionibus.
 i Frustratus à
 primo cona-
 tu, operam-
 que ludens
 Dares. k In-
 surgens (ut
 desuper incu-
 tiat) attollit
 dextram, ic-
 tum gravio-
 rem minatus.
 l Dares, qui
 Entelli ges-
 tus notat.
 m Desuper.
 n Locum de-
 dit dextræ,
 ita ut non
 pertingeretur.
 o Quia nihil
 obstaculi in-
 venit. Prover-
 biali formâ
 significat En-
 tellum aber-
 rare à corpore Daretis. p A nemine alio impulsus. q Corpore valdè magno. r Ali-
 quando. s Vetustate, carie & annis exesa atque excavata, annosa. t Memorolâ
 Arcadiæ monte: in quo Hercules aprum prodigiôsæ magnitudinis, omnia circum-
 circa vastantem, interfecit; qui & inde *Erymanthus* aper dictus fuit. Species pro-
 genere, ut & in *Ida*. u Phrygiæ monte: ut & Cretæ altero cognomine. w A cadu-
 ce evulsa. x Studiofis officiis, favoribus & commiseratione Entelli. y Siciliensis
 juvenus. z Diffunditur. a Ad cœlum usque, Hyperbolicè. b Aequalis ævi. c Co-
 lum ejus deplorans. d Idque ex æquâ pugillatus lege, ut casu collapsus eleveretur:
 alioqui casui non virtuti cesserit victoria. e Vir magnanimus & Heroicâ virtute
 præditus Entellus. f Quam prius fuerat. g Robur. Unde Peripatetici itam *fortem*.
atque cotem esse dixerunt. h Auget. i Quam sibi inesse nōtat; sciebat enim se con-
 tra Daretâ stare posse. k Præcipitanter fugientem. l Irâ excandescens. m Per to-
 tam planitiem. n Quem juvenia superbum fecerat; ille, qui pedum melior fuerat
 motu, sic cedebat Entello, ut insequentis senis ictus vitare non posset. o Fictus
 Entello. p In Daretâ, aut in utroque. q Nubes grandinosæ per tecta crepitum o-
 dunt, dum grando decidit. r Tam. s Entellus. t Crebrò. u Cùm neuter pugilum in
 arenam descenderit injuriâ internecinâ pugnâ ulturus; sed laude & præmio in-
 tatus: muneratione licet prælium dirimere, atque alterutrum subtrahere. w Ad gra-
 vius malum. x Entelli. y Est. z Dato signo. a Cursu & ictibus cæstum. b Miti-
 gans & consolans verbis consolatoriis. c Tuum. d Invalit? e An non advertis ab
 illo stare vires plusquàm mortales, pugnæ fortunæ & Deos? cede itaque tempo-
 ri, fortunæ, Deo. Mulcet Daretâ Æneas, in Deos mutatos, conversæque numina
 diuinæ has evertit opes. f Quàm humanas, aut Entelli. g Da locum numini, quod
 nunc in Entello est. h Sermone suo dirupit. i Daretâ. k Coævi ejus. l Saucia &
 defatigata. m Præ dolore. n In utramque partem, modò in dextram modò in li-
 nistram, mortuo similes: et *prope*. o Spissum, concretum.

a Ille, b velut celsam oppugnat qui c molibus urbem,
 Aut d montana c sedet circum castella f sub armis;
 Nunc hos, nunc illos aditus, omnemque pererrat
 Arte locum, et variis b assultibus i irritus urget.
 k Ostendit dextram insurgens Entellus, et altè
 Extulit: l ille ictum venientem m à vertice velox
 Prævidit, celerique elapsus corpore n cessit.
 Entellus vires o in ventum effudit, et p ultrò
 Ipse gravis graviterque ad terram q pondere vasto
 Concidit: ut r quondam s cava concidit, aut t Erymanthe,
 Aut u Idâ in magnâ, w radicibus eruta pinus.
 Consurgunt x studiis Teucris et y Trinacria pubes:
 z It clamor a cœlo: primusque accurrit Acestes,
 b Æquævumque ab humo c miserans d attollit amicum.
 At non tardatus casu, neque territus e heros:
 f Acrior ad pugnam redit, ac g vim suscitât ira:
 Tum pudor h incendit vires, et i conscia virtus:
 k Præcipientem Daren l ardens agit m æquore toto;
 Nunc c dextrâ ingeninans ictus, nunc n ille sinistrâ.
 o Nec mora, nec p requies: quàm multâ grandine q nimbi
 Culminibus crepitant; r sic densis ictibus s heros
 t Creber utraq; manu pulsât versatque Daretâ.
 u Tum pater Æneas, procedere w longius x iras,
 Et sævire animis Entellum haud y passus acerbis:
 Sed finem z imposuit pugnæ; a festumque Daretâ
 Eripuit, b mulcens dictis, ac talia fatur:
 Infelix! quæ tanta c animum dementia d cepit?
 e Non vires f alias, conversæque numina sentis?
 g Cede deo. dixitque, et prælia b voce diremit.
 Ast i illum fidi k æquales, genua l ægra trahentem,
 m Jactantemque n utroque caput, o crassumque cruorem

Ore a
 Docu
 Accipit
 Hic f v
 Nate
 Et mil
 Et Et
 Dixi
 Qui p
 Librâ
 Ardu
 Sternic
 Ille b
 Hanc
 recti
 Periolv
 Protin
 Invit
 Ingen
 Erigit
 Quò to
 Conve
 Accepit
 Hyrtac
 Quem
 Consequ
 Tertius
 Pandar
 In medi

molandi b
 O Æne
 tur. Unde
 pueri,
 nolite, q
 subtrahit
 Per appo
 ictus fall
 lus ingens
 intrusit ca
 turum, c
 hostiam su
 deam, si
 vires, ut l
 Gladiatore
 antem imp
 quæ emer
 tem suspen
 mittendâ.
 foramen, q
 Ad sortes
 dum ejus ja
 cum nomini
 Exeundo
 è galeâ. e
 rum. Nam
 figitâ vuln
 Menelai &
 in primo ag
 sagittam.

Ore *a* rejectantem, mixtoſque in ſanguine dentes, 470
 Ducunt *b* ad naves : galeamque enſemque *c* vocati
 Accipiunt : *d* palmam Entello *e* taurumque relinquant.
 Hic *f* victor, ſuperans animis, tauroque ſuperbus :
 Nate deâ, voſque hæc, inquit, *h* cognoſcite Teucri ;
 Et mihi quæ *i* fuerint juvenili in corpore vires : 475
 Et quæ ſervetis *j* revocatum à morte Dareta.
 Dixit, et *k* adverſi contra ſtetit ora juveni,
 Qui *l* donum aſtabat pugnae : *m* duroſque reductâ
 Libravit dextra media inter *n* ſcœnua *o* caſtus
 Arduus, *p* effraetorque *q* *i* liſit in oſſa cerebro. 480
 Sœrnicur, *r* exanimiſque tremens procumbit *s* humi bos.
 Ille *t* ſuper tales effudit pectore *u* voces :
 Hanc tibi, Eryx, meliorem *v* animam *w* pro morte *x* Da-
 rectis
 Perſolyo : *y* hic victor caſtus artemque *z* repono.
 Protinus *A* neas *B* celeri certare ſagittâ 485
 Invitat, *C* qui fortè velint, et præmia ponit :
 Ingentique manu malum de nave Serestî
 Erigit ; & *D* volucrem *E* trajecto in fune columbam,
 Quò tendant ferrum, malo ſuſpēdit ab alto.
 Convenere viri, *F* dejectamque *G* *a* rea *H* fortem 490
 Accepit *I* galea : et primus clamore *J* ſecundo
 Hyrtacida ante omnes *K* exit locus Hippocoontis :
 Quem *L* modo navali *M* Mneſtheus certamine *N* victor
 Conſequitur, viridi Mneſtheus evinctus *O* olivâ.
 Tertius Eurytion, tuus, *P* *Q* clariffime, frater, 495
 Pandare : *R* qui *S* quondam, juſſus *T* confundere *U* *V* fœdus,
 In medios *W* telum torſiſti primus Achivos.

a Evomen-
 tem. *b* Extra
 conſpectum
 populi. *c* Ab
 Æneâ, ad re-
 cipienda ſola-
 tia victo. Ne-
 que enim per
 verecundiam
 Daretis victi
 ſponte erant
 poſtulatari.
 Macrob. 4.
 Sat. 1. c. &
 tamen lucu-
 lentiori mu-
 nere auctus
 eſt victus
 quàm victor,
 quippe ſibi
 virtus pul-
 cherrima mer-
 ces, ſibi vel
 indotata præ-
 tium. *d* Vic-
 toriam, com-
 mune omni-
 um certami-
 num præmi-
 um, utcumque
 nulla mentio
 eius prius fac-
 ta ſit. *e* Allu-
 ſum ad Rom.
 morem, im-

molandi bovis poſt certamina. *f* Entellus exultans ſpiritus ferocia, ex victoria.
g O Æneâ. *h* Obſervato ſenum decreto, quibus res ſuas geſtas prædicare concedi-
 tur. Unde Horatius de ſenibus ſic canit : *i* Difficilis, quævis, laudator temporis aſti,
j *k* *l* *m* *n* *o* *p* *q* *r* *s* *t* *u* *v* *w* *x* *y* *z* *A* *B* *C* *D* *E* *F* *G* *H* *I* *J* *K* *L* *M* *N* *O* *P* *Q* *R* *S* *T* *U* *V* *W* *X* *Y* *Z*
 ſuſpectus, quod Dareta occidere potuiſſem, ſi voluiſſem. *l* Æneâ beneficio jam cædi
 ſubtractum. *m* Entellus. *n* Ex adverſo ſtantis. *o* Juvencus. *p* Præmium victori.
 Per appoſitionem. *q* Plumbo oppletos. *r* Librando incuſſit, quali collimans ne
 iſtus falleret, ſed certus foret. *s* Juvenci. *t* Caſtum. Enallage numeri. *u* Entel-
 lus ingens. *v* Fractis oſſibus, illidit caſtum in cerebrum. Hypallage. *w* Illidendo
 intruſit caſtum. *x* Mortuus. *y* Super humum. *z* Entellus. *A* Super caſum Eryci
 taurum, *B* Verba dedicativa. *C* Taurum, gratiorem Eryci magiſtro & meo Heroi
 hoſtiam futuram, quàm ſi humanum libarem ſanguinem. Alluſum ſimul ad ſucci-
 daneam, ſicubi prior non litaret hoſtia. *D* Bovis. *E* Loco mortis. *F* Quia ſuffeciſti
 vires, ut Dareta occidere potuiſſem. *G* Ad poſtem Herculis. *H* Sepono, colloco.
 Gladiatores, necnon artiſces alii, ſi ætate graves, vulneribus invalidi, conſilio
 attem improbantes, victoriis ſaturi, aut alia de cauſa valedicerent arti ſuæ, tan-
 quam emeriti & rude donati, artis ſuæ instrumenta Deo alicui, ad templi parie-
 tem ſuſpenſa, conſecrabant. *I* Statim, peracto caſtuali certamine. *J* Celeriter e-
 mittendâ. *K* Eos. *L* Contendere. *M* Magnâ ſuorum multitudine. *N* Velocem. *O* Per
 ſortem, quod erat in ſummitate mali. *P* Ad quam columbam dirigant ſagittam.
Q Ad ſortes faciendas, ut ſcirent quo ordine ſagittas emittant. *R* Deorſum in fun-
 dum ejus jactam. *S* Ex ære ſacra. *T* Singulorum. *U* Poſtræ in galeâ ſortes erant ;
 cum nominibus ſagittariorum. *V* Subſequenti aut favorabili. *W* De genere Hyrtaci.
X Exeundo ſit. *Y* Hippocoonta. *Z* Paulò antè. *A* Sors aut locus Mneſthei exſilit
 è galeâ. *B* Duorum. *C* Oleâ. nuperrè victoriæ ſigno. *D* Conſequitur. *E* Trojane-
 rum. Nam ob virtutem pro Deo habitus eſt. *F* Fuit hic Lycaonis filius, qui emiſſâ
 ſagittâ vulneravit Menelaum congreſſum Paridi. *G* Qui juſſu Minervæ in certamine
 Menelai & Paridi ſagittâ miſſâ fœdera certaminis diſturbâſti. Il. 4. *H* Aliquando,
 in primo aggreſſu Græcorum. *I* Violare. *J* Ictum ſc. inter Græcos & Trojanos.
K Sagittam.

«Sors Acesteæ regis ultimò exitura. *b* In infima parte galeæ, in quam fortes coniecerant. *c* In fundo adhæsit. Neque enim necesse erat fortem Acestis educi, qui ultimus erat. *d* Quamvis esset senior. *e* Exercitium laboriosum, id est, certamen sagittariorum, quod solis juvenibus relinquere oportet. *f* Postquam sortiti erant loca. *g* Incurvos flectunt. Hypallage, flectendo incurvant: vel flexos, id est, flexibiles. *h* Intendunt. *i* Pro virili suâ. *k* Ad virtutem & vim non ad sexum respicit. *l* Eximunt. *m* Thecis suis. *n* Ordine certare sagittis avem petentium aggreditur. *o* Arcu nervato, id est, nervis munito. *p* Hippocoontis. *q* Velociter cedentes. *r* Frustrâ emittitur: cum nec funem, nec columbam tangeret, quamvis malo infixâ fuerit. *s* Oppositi, & ex adverso erecti. *t* Ab effectu violentiam jactus arguit. *u* Arbor, quæ in navi velum ferre solet. *v* Terrorem significans concussione alarum. *x* Columba. *y* Loca. *z* Clamore populi, putantis columbam esse percussam. *a* Postea, id est, secundo loco. *b* Hypotyposis collimantis sagittam suam in columbam. *c* Locum columbæ. *d* Oculis & telo. *e* Direxit. *f* Mileratione dignus, quod à proposita meta aberraret, & victoriâ careret. *g* Columbam. *h* Teli. *i* Funem, cui alligata erat avis. *k* Habens pedem innexum. *l* Avis dissoluta. *m* In ventos. *n* Celer. *o* Tenens tela parata in arcu contento, id est, intento ad ejaculandum. Hypallage. *p* Pandarum, qui in vivis peritissimus sagittandi, à Liciis pro Heroë colebatur: hujus itaque divinam quasi opem invocat. *q* Ad suscipienda vota. *r* In aperto & patenti aëre. *s* Postquam conspexerat. *t* Mortua & sine animâ. *u* Cum stellis ac astris aves ritè immolentur, laudat Macrobius Sat. 1. 3. c. 8. Poetæ scientiam & judicium, qui volutem in stellis animam reliquisse dixerit. *v* Altis. *x* In se, id est, in corpore suo. *y* Quia Eurytion eam meruerat. *z* Victoriâ. Signum victoriæ pro signato, Metonymia. *a* Supererat, qui nondum sagittaverat. Cic. *Deque eo, quod ipsi superat, alii gravificare voluit.* *b* Sublimes. *c* Per artificiosam emissionem teli, in quo summa sagittandi ars consistit. *d* Tùm. *e* Spectantium. *f* Repentè ortum. *g* Ex occasione coniecti teli in vacuas auras, transit ad objecti prodigii narrationem. *h* Prodigio. *i* Portentum insolitum, aliquid futurum monstrans. Est enim monstrum à monstrando dictum, quod sc. aliquid ante eventurum monstrat ac denunciat: ac omne id, quod contra rerum naturam fit, aut nascitur, significat. *k* Classis incensa, quod postea ex hac sagittâ accensa significari, serò intellexerunt agnoverantque vates. *l* Ingentis rei: quando naves per Irim, à Junone missam, incensæ sunt. *m* Serò credita, vel futura ac postea eventura. *n* Terrorem incutientes. *o* In liquido aëre. *p* Sagitta Acestis arundinea. Materia pro materiato. Solebant enim ex arundine præstantissimæ sagittæ fieri. *q* Quâ ferebatur. *r* Flammeo tractu, claritate flammæ: ut 2. 1. Signantemque vias: in eadem re. *s* Evanuit.

301

302

310

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

337

338

339

340

341

342

343

344

345

346

347

348

349

350

351

352

353

354

355

356

357

358

359

360

361

362

363

364

365

366

367

368

369

370

371

372

373

374

375

376

377

378

379

380

381

382

383

384

385

386

387

388

389

390

391

392

393

394

395

396

397

398

399

400

401

402

403

404

405

406

407

408

409

410

411

412

413

414

415

416

417

418

419

420

421

422

423

424

425

426

427

428

429

430

431

432

433

434

435

436

437

438

439

440

441

442

443

444

445

446

447

448

449

450

451

452

453

454

455

456

457

458

459

460

461

462

463

464

465

466

467

468

469

470

471

472

473

474

475

476

477

478

479

480

481

482

483

484

485

486

487

488

489

490

491

492

493

494

495

496

497

498

499

500

501

502

503

504

505

506

507

508

509

510

511

512

513

514

515

516

517

518

519

520

521

522

523

524

525

526

527

528

529

530

531

532

533

534

535

536

537

538

539

540

541

542

543

544

545

546

547

548

549

550

551

552

553

554

555

556

557

558

559

560

561

562

563

564

565

566

567

568

569

570

571

572

573

574

575

576

577

578

579

580

581

582

583

584

585

586

587

588

589

590

591

592

593

594

595

596

597

598

599

600

601

602

603

604

605

606

607

608

609

610

611

612

613

614

615

616

617

618

619

620

621

622

623

624

625

626

627

628

629

630

631

632

633

634

635

636

637

638

639

640

641

• E corno, ligno durissimo, facta. Et bona bello Cornus. Georg. 2. & Sc. ferunt. • Levigatas. • Dependent. • Pectoris & colli confinio. • Flexibilis, id est, torquis aureus. g Exauro obtorto. • Quia circuit collum, & descendit in pectus. • Allusum volunt ad tres centurias à Romulo institutas, Rhamenfium, à Romulo, Tatiensium, à Tatio Sabinorum rege, Lucurum, a Lucumone. k Sc. erant. Turma proprie est 32. equitum, ut paulò ante diximus. l Circum turmas, nunc hos, nunc illos instruendo. m Decuriones. n Duodecim. o Ductorum. p Ita ut discretio fit inter agmina & turbas. q Cum respectu ad magistros equitum Rom. r Acierum à ducibus qui præerat, divisio. s Sc. erat. t Lætam & quasi triumphantem. u Ari sui paterni. v Inclyta. x Apostrophe ad Politen, Priami filium: quem Poeta An. g. ostendit in patris conspectu a Pyrrho fuisse interfectum. y Quia Politiorum ab eo conditum est, ac de patris Politis nomine sic appellatum. z Priamum iuvenem. a De Turni equo in 9. maculis quem Thractus albis Portat equus. b Duorum colorum. c Sc. erant, id est, habuit anteriores pedes albos. d Equi. e Eredâ certice. f Secundus ductor erat. g Hoc in gratiam Augusti, & familie maternæ Atiæ, & quâ erat Atia Augusti mater. h A quo Ati. i Denominavere. k Ordine. l Sidone nato, quem Dido secum ex Tyro & Sidone adduxerat. Alcanioque donat. m Pulchra. n Cæteri pueri vebantur Siculis equis: ex equili senioris A. cestæ. o Juventus. Metonymia: nam signum pro re significata ponitur. p Cum plausu. q Hinc inde obequitantes: ut de equitibus Æn. 4. Dum trepidant alii. Et de apibus 4. Georg. Dum strepida inter se cœunt pennisque coruscant. Alii exponunt, gloriæ cupiditate sollicitos, aut per ætatem meticulosos. r Invenientes, insipientes eos. Simplex pro composito. s Avorum, præcorum Trojanorum, quos ore referunt. t Effigies vultus. Synecdoche. u Docet quomodo pueri equitatum exercuerint. v Omnes circumfidentes. x Pueri, sic instructi, hilares spe victoriæ, aut propter exercitationem. y Majorum. z Circumierunt. a Ad excursum. b Procul. c Sonitum dedit. d Tunc illi, signo dato, in diversas partes excursus suos fecerunt, pares numero atque distantia. e Ductores. f Segregaverunt agmina sua aciebus, in formam chori prius dispositis, in diversa ductis, & preparatim in aciem collocatis. g Signo sive ictu flagelli, id est, virgæ in morem flagelli sonantis. h Excursus suos, undè exierant, redeunt. i Hastilia sua tanquam vim illaturo obstantibus. k Incaptant. l Ex adverso sumptis, ita ut sibi invicem obviarent. m Et implicant circuitus suos alternatim factos orbibus ternis. n Virgæ gerendæ. o Prælium fingunt, ac specimen belli præbent. Sic infra: Alcanioque pedes ante projecit inanem, Qua Iuda indurus belli simulacra ciebat. p Aliquando. q Ad fugam, vel tanquam fugerent, iudata præbent. r Tanquam velint vim inferre. s Ac si pacem fecerint. t In Creta insula. Theusus devicto Minotauro re-dux, instituit saltationem ad speciem Labyrinthi flexuosam, neque enim Labyrinthi fabula est, sed etiam nunc existat & in Creta visitatur. u Domus à Dædalo variis circuitibus, ut exitus inveniri non posset, ædificata. v Sublimi.

• Cornea bina ferunt præfixa hastilia ferro; • Pars c leves humero pharetras: d it e pectore summo f Flexilis g obtorti h per collum f circulus auri. i Tres equitum numero k turmæ, ternique l vagantur m Ductores: pueri n bis seni o quemque secuti, p Agmine partito fulgent, paribusque q magistris. r Una s acies juvenum, ducit quam parvus t ovantem Nomen u avi referens Priamus, tua v clara, x Polire, Progenies, y auctura Italos: z quem a Thracius albis Alba d pedis, frontemque ostentans e arduus albam. f Alter Atys, g genus h unde Attri i duxere Latini: Parvus Atys, pueroque puer dilectus Iulo. k Extremus, formæque ante omnes pulcher Iulus t Sidonio est in vectus equo: quem m candida Dido Esse sui dederat monumentum et pignus amoris. n Cætera Trinacrii o pubes senioris Acestor ferunt equis. Exciunt p plausu q pavidos, gaudentque r tuentes Dardanidæ, s veterumque agnoscunt t ora s parentum. u Postquam v omnem x læti w consessum oculisq; suorum z Lustravere in equis: signum clamore a paratis Epytides b longè dedit, c insonuitque flagello. d Olli discurrere pares, atque agmina e terni f Diductis solvere choris: rursusque g vocati Convertere h vias, i infestaque tela tulere. Inde alios k incunt cursus, aliosque recursus, l Adversis spatiis: m alternosque orbibus orbis impediunt, n pugnaeque cient o simulacra sub armis. Et p nunc terga q fugâ nudant, nunc spicula vertunt r Inensi, s factâ pariter nunc s pace feruntur. Ut quondam t Cretâ fertur u Labyrinthus in v altâ

quod à Cæ. Africum. • Veteres nam conditum eo lani accedunt nunc nomina cum pri nominatus rum ad Antione huiusmodi gaudium nullum & 9. quomum filia dendent. quem de in is numerores, & Nequica non curio, d Dnatum & belliquis Traxerant. Ter. Pm mulerenti Longâ nmarque iacis per pel.

Parietibus a textum b cæcis iter ancipitemque
 Mille viis habuisse d dolum, e quâ f signa sequendi. 590
 Palleret g indepressus et irremeabilis error.
 Haud aliter Teucrum nati i vestigia cursu
 Impediunt, l texuntque fugas et prælia m ludo:
 Delphinum similes, qui per maria humida o nando 694
 Carpathium q Libycumq; r secant, luduntq; per undas.
 Hunc morem, hos cursus, atque hæc i certamina primus,
 Alcianus, longam muris cum cingeret Albam,
 Rertulit; et w piscos docuit x celebrare Latinos,
 Quo puer ipse modo, secum quo Troia pubes:
 Albani z docuere a suos. b hinc maxima porro 600
 Accepit Roma, et c patrium servavit honorem;
 Trojaque nunc, pueri Trojanum dicitur agmen.
 Hac celebrata e tenus f sancto g certamina b patri.
 Hic primum fortuna k fidem l mutata m novavit.
 Dum variis n tumulto o referunt p solemnia ludis,
 Irim de cælo misit r Saturnia Juno
 Iliacæ ad classem; i ventosque u aspirat euntri,
 Multa movens, w necdum antiquum saturata x dolorem.
 Illa z viam celerans per a mille coloribus arcum,
 Nulli visa e cito d decurrit tramite virgo. 610
 Conspicit ingentem f concursum: et litora g lustrans,
 Desertoque videt portus, i classemque relictam.
 At k procul in l solâ m secretæ Troades n actâ
 Amissum Anchisen flebant, cunctæque profundum
 Pontum aspectabant flentes: heu! tot vada q fessis 615
 Et tantum superesse maris, r vox omnibus una.
 Urbem orant: i tædet r pelagi perferre laborem.
 Ergo u inter medias sese x haud ignara nocendi

4. Contextum. b Inextricabilibus, & inter quos exitus inveni-ri nequeunt.
 c Propter multas vias. Numerus certus pro incerto.
 d Errorem, vel ambages & anfractus, qui in errorem inducunt.
 e Quâ re aut ratione. f Falsa signa sequendi exiti.
 g Difficiliter comprehensibilis. h Eodem modo.
 i Applicatio similitudinis.
 k Mutua sc.
 l Implicant.
 m Et implicant vestigia fugientium similia.
 n Ludento, id est, faciunt præludia & simulacra ludorum.

Delphinorum. Delphini enim mille gyros faciunt nando. o Natando. p Sc. mare;
 quod a Carpatho, insulâ inter Ægyptum & Rhodum sitâ, nomen habet. q Mare
 Africanum. r Dividunt. s Excurrendi equis. t Simulacra certaminum. u Renovavit.
 v Veteres, qui ea loca tenebant, ubi Alba postea fuit condita, multo ante Ro-
 mam conditam. x Hunc morem. y Eo modo, quo ipse Alcianus, & pubes Troja-
 na cum eo docti sunt. z Hunc morem. a Liberos, incolæ. b Ex Albâ, vel ab Al-
 banis acceperunt longè post Romani. c A progenitoribus institutum. d Et dicitur
 nunc nomine Trojæ, & pueri, sic ludentes, Trojanum agmen dicitur (per Zeu-
 gem cum propiori genere convenit) quia talis ludus à Trojanis institutus est & de-
 nominatus. e Haecenus, hucusque. f Tmesis. Epilogus certaminum anniversario-
 rum ad Anchisæ tumultum. g In Deos relato. h Sc. sunt. i Anchisæ. j In celebra-
 tione hujus ludi. k Fidelitatem, quam Trojanis, toties afflictis, servare decuit.
 l A gaudio in triste infortunium. Sequitur enim Palinuri mors. m Mutavit. n Ad
 tumultum Anchisæ. o Trojanæ. p Anniversaria sacra. q Nunciam Junonis, & Jovis.
 k & q. quod pluviam præfagiat, quæ in aëre gignitur, cui præsidet Juno. r Sa-
 turni filia, Trojanis inimica. s Trojanam. t Ut celerius descendat. u Afflat de-
 scendenti. w Nondum saturata pœnis, quas dolor eius jam sumpserat. x Dolore,
 quem de injuriâ Trojanorum sibi illatâ acceperat. y Ut arcus via sit & vehiculum,
 his numeris quod descendit. z Celeriter per arcum abiens. a Habentem mille co-
 lores. b Non visa ab ullo, sive, quod Dea introducat quâ specie mortalibus con-
 spicua non fuit; sive quod per celeritatem à nemine visa fuerit. c Celeriter transi-
 to. d Deorsum currit. e Postquam descenderat. f Trojanorum ac Siculorum ad
 tumultum Anchisæ, qui haud procul à litore aberat. g Circumspicit. h A nautis, &
 reliquis Trojanis, qui simul omnes, relictâ classe, ad ludos solennes Anchisæ con-
 fluxerant. i Hæcæ. k A viis. l Deserta à viris ludos solennes alibi celebrantibus.
 m Venit meditatus alicunde e solo loco. n Separatæ. o Litore. p In actâ
 mediterraneis jacebat ebrius. Cic. Ver. o Per mortem. p Mare, Species pro genere.
 q Longâ navigatione. r Omnes idem pariter conquerebantur, tamdiu sc. se terrâ
 marique jactari, nec quietem habere posse. s In quâ maneant. t Eas. u Navigatio-
 nis per pelagus. w In medium illarum. x Iris fraudum peritissima.

Conjicit,

a Deponit, ut
sc. aliam faci-
em: & vestem
accipiat.

b Apparet.

c Thracii. Al.

Tmarii: à

Tmaro, monte

Epiri, ubi be-

nigne excepti

ab Heleno

Troës: pro-

babiliusque

est hic con-

tracta matri-

monia, quàm

in Thracia,

à quo litore

avaro festini

se expedie-

bant. d Gran-

dæva, annosa.

e Aliquando.

f Familiæ.

g Liberti, ab

eo denomina-

ti. h Facta

Beroë, id est,

sumptâ facie

habituque Be-

roes. i Dar-

danidarum.

k Inter ma-

tres. l Exhor-

tatoria Iridis

sub Beroes

persona oratio, ad Inducendum sc. mulieres Troianas, ut naves incendant.
m Græcorum exercitus ad Trojam oppugnandum missus. n Iris. o Per bel-
lum. p Trojæ Pathos à loco. q Non exclamantis, sed dolentis est. r Mor-
ti. s In primo lib. dictum, Non se jam septima portat Omnibus errantem Sep-
timæ fluctibus æstas. Atque hic jam post tantum temporis intervallum Septi-
ma vertitur æstas. Portat ergo æstatem incipientem signat, vertitur, finitam vel des-
inentem. t Omnia sc. u Nullum præsentia hospitium. v Quibus terræ peragrata
subjacent. w Trahimur adhuc. x Mediterraneum, inter Africam & Europam me-
dium, non Oceanum, quod mare magnum, propriè. z Nolentem inveniri, vel
visam retrocedere nobis post tot annos exactos tot maria emensis. Jam tandem Ita-
lia fugientis prendimus oras, lib. 6. quia adhuc semel in Sicilia fuerant, & vicini-
res Italiæ, quàm nunc sint. a Per undas & tempestates maris. b Erycis montis li-
mites, à fratre ducis nostri Æneæ Eryce denominati. c Qui nos libenter hospitio
excipit. d Est hic. Ab opportuno suadet in Sicilia manendum esse. e Fundamenta
matorum. f Troja. g Siquidem nulla nobis reperta sedes, neque adeo vobis ipsis.
h Græco. i Trojanos ad quos Hector Trojanus tam viriliter pugnavit. k Qui Tro-
jam perfluebant, & quorum simulacra Helenus in Epiro fecerat. l Infortunium
nobis adfuentes. m Naves. Synecdoche. n Quam in Italia quæsituræ estis. o Per-
petua mansio. p Cum Trojani omnes & Siculi ad ludorum spectacula abierint.
q Agendi res dictas, id est, nunc exurendæ sunt naves. r Sit. s Non est cunctan-
dum obsequi his visis, & Cassandra monitis. t Exstructæ & Paratæ sunt, quæ à
Gloantho victore & cæteris positæ ex voto; vel illæ in quibus sacra fiebant an-
niversaria Anchisæ, igne nondum extincto. u Neptunus, navigantium Deus;
cujus hæc aræ. v Ad incendendum naves: quia in aris ejus relictus erat ignis à sa-
crificantiis. w Rei perpetrandæ, cum autor ejus esse videatur & adiutor. x Iris
in forma Beroës. z Valdè offensurum naves. a Connitens injicere ignem respic-
det. b Injicit ignem. c Arrectæ sunt admiratione. d Earum. e Trojanarum.
f Tunc. g Inquit. h Quinquaginta sc. Quinquaginta illi thalami spei tanta neptum.
Æn. 2. i Trojana, à Rheco, promontorio Trojæ. k Ardentem resplendentes.
l Qualis, m Vivida virtus animi, ferocia, & animosum pectus sit illi.

Conjicit, et faciemque deæ vestemque a reponit.

b Fit Beroë, c Ilmarii conjux d longæva Dorycli,

Cui genus, et e quondam f nomen, g natiq. fuissent.

Ac h sic i Dardanidum mediam se k matribus infert.

l O miseræ, quas non m manus, n inquit, Achaica o bello

Traxerit ad letum, p patriæ sub mœnibus? q o gens

Infelix! cui te r exitio fortuna reservat?

s Septima post Trojæ excidium jam vertitur æstas;

Cum t freta, cum terras omnes, tot u inhospita saxa

w Sideraque emensæ x ferimur: dum per y mare magnum

Italiam sequimur z fugientem, et volvimur a undis.

Hic b Erycis fines fraterni, atque c hospes d Acestes:

Quid prohibet e muros jacere, et dare civibus urbem?

O f patria, et raptig nequicquam ex h hoste Penates!

Nullane jam Trojæ dicentur mœnia? n usquam

i Hector eos amnes, k Xanthum et Simoënta videbo?

Quin agite, et mecum l infastas exurite m puppes.

Nam mihi Cassandra per somnum vatis imago

Ar dentes dare visâ faces: hic quærite n Trojam,

Hic o domus est, inquit, vobis. p jam tempus q agit res,

Nec tantis r mora/prodigiiis: en quattuor s aræ

Neptuno! u deus ipse w faces x animumque ministrat.

Hæc y memorans, prima z insensum vi corripit ignem

Sublatâque procul dextrâ a connixa coruscât,

Et b jacit. c arrectæ mentes, stupefactaque d corda

e Iliadum. f hic una è multis, quæ maxima natu,

g Pyrgo, h tot Priami natorum regia nutrit:

Non Beroë vobis; non hæc i Rheeteia, matres,

Est Dorycli conjux: divini signa decoris,

k Ardentesque notare oculos: l qui m spiritus illi,

Qui a v

Ipsa ego

Egram

Munere

Hæc k e

At matr

Ambigu

Præter

Cum u

Ingenter

Tum x

Concla

Pars spo

Conjici

Transit

Nunciu

Incen

Respiciu

Primu

Ducebat

Castra:

Quis fi

quit.

Bea mis

Argivi

Alcani

Qua lu

Acceler

Alt sila

Diffugi

animi

modi. p

ies miser

pectatio

bellieran

de Beroës

et. a Max

Ab J

teme ver

caltra mo

in partib

inter disti

equi r

remiges.

mulacris

ditum in

Causes pro

angustior.

Esse. o l

occurrer

phalem te

iam class

liciti super

anum. y

trus ipiæ

o Inimico

se, perven

q blatiur

ad ludu

contra un

riter accu

ram. c Ci

Qui vultus, vocisve sonus, vel gressus euntes?
Ipsa egomet dudum Beroën f digressa reliqui
gram, g indignantem b tali quod sola careret
Munere, nec i meritos Anchisæ inferret honores.
Hæc c effata.

At matres i primò m ancipites, oculisque m malignis
Ambiguae, o spectare p rates, q miserum inter r amorem
p Præsentis terræ, fatisque vocantia t regna:
Cum m dea se paribus per cœlum sustulit alis,
Ingentemque fugâ secuit sub nubibus m arcum.

Tum m verò attonitæ y monstris, x actæque a furore,
b Conclamant, rapiuntque focis c penetralibus ignem:

Pars spoliant aras, d frondeim ac virgulta facisque
Conjiciunt: f furit g immixtis Vulcanus b habenis
i Transtra per, et k remos, l et pictas abiecte puppes.

Nuncius Anchisæ ad tumultum m cuneosque theatri

Incensas perfert naves Eumelus: et o ipsi

Respiciunt p atram in q nimbo volitare favillam.

Primus et Alcanius, cursus ut lætus equestres

Ducebat, sic f acer t equo m turbata perivit

Castra: nec m exanimés possunt x retinere y magistri.

Quis furor iste a novus? b quò nunc, c quò tenditis, in-

quit, Ben miseræ cives! non d hostem, e inimicaque f castra

Argivum; g vestras spes uritis. en ego h vester

Alcanius, g galeam ante k pedes l projecit m inanem,

Quâ m ludo indutus o belli simulacra ciebat.

Accelerat simul q Æneas, simul r agmina Teucrum. 675

Aut sillæ diversa metu per litora passim

Diffugiunt; sylvasque, et sicubi concava, s sursum,

650

a Namque
hanc tibi vul-
tus Mortalis c
nec vox homi-
nem sonat:
o Dea certe.

Æn. b Et vera
incesso patris
Dea. c Ince-
denti. d Pau-
lò antè.

e Quam hæc
repræsentat.
f Digrediens
ab eâ. g Ira-
tam, indignè
ferentem.

h Quod per
valetudinem
non possit in-
teresse huic
anniversario
officio. i Dum
viveret.

k Pyrgo anus
elocuta est.

l In principio,
ante cogni-
tum numen.

m Dubiæ quid
facerent, sed
ferè persuasæ.

Nam, (ut
Ter. Act. 1.
sc. 5. ait:)

Dum in dubio

670

animus paulo momento huc illuc impellitur. m Malevolis. o Spectabant. Enallage
modi. p Naves, quas incendere jusserat Iris. q Magnum, vel quo efficiebantur in-
fies miseriore. r Nam amor præsentis terræ suadebat: contrâ fatalis terræ ex-
pectatio dissuadebat incendi naves. s Sicilia sc. in quâ Anchisen superiori anno
reperierant. t Italica sc. ex Deorum voluntate sibi promissa. u Iris, quæ paulò an-
tè Beroën formam & habitum assumpserat. v Cœlestem sc. qui Iridis significator
est. w Maxime matronæ percussæ sunt. x Miraculis ac prodigiis Deæ visæ. y Impul-
sæ. z Ab Iride, Junonis nunciâ, immisso. Infrâ, Excussaque pectore Juno est. b Cal-
tense verbum, quasi ad arma cum hoste conferenda, aut oppugnandam urbem, aut
castra movenda. c Sacris, puris, à profano usu semotis, ab aris sc. quæ plerumque
in partibus ædium penitioribus. d Arborum. e In naves. f Licenter grassatur, am-
plius diffunditur ignis. g Igni, ut liberè vegetetur. h Metaphora à retinaculis, qui-
bus equi reguntur. i Per loca in navibus, per quæ transiit, & in quibus sedent
remiges. k In transis repositos. l Et per naves abiectas seu ex abiecte factas, si-
mulacris figurisque animantium, aut Deorum Tutelarium, ornatas. m Ordines se-
ditum in theatris ad formam cunei per gradus ascendentium ab imo acuto in latum.
n Cassus proprie est multitudo peditum, quæ cum acie conjuncta, principio fronte
amplior, deinde paulatim procedit latior, atque hostium ordines pererrant.
o Esse. p Ludo intenti. q Piceam flammam ignis. r In formâ nubis atræ. s Primus
occurrit Alcanius, quod commodum ejus interciperetur. Navibus enim exultis in
Æneam terram sibi debitam navigare non poterat. t Strenuus. u In equo. v Incen-
sam classem: ut l. 3. Nos castra movemus. Vel turbata, id est, ipse turbatus. w Sol-
liciti super Ascaniî salute: putantes naves ab hostibus aut piratis incensas. x Asca-
nium. y Custodes, pædagogî. z Qualis. a Magnus & insolitus, quòd sc. naves ves-
tras ipsæ incendatis. b Sc. tenditis? c Quid habetis intentionis? d Sc. repellitis.
e Inimicorum Argivorum. f Sc. uritis. g Naves, in quibus spes vestra posita est,
sc. perveniendi ad regna & sedes quietas. h Non hostis. i Ut agnosci ab illis possent.
k Mulierum. l Procul abiecit: id quod indignantis est. m Quia capiti detractam.
n Ad ludum aut dùm luderet. o Imaginarias & umbratiles pugnas, id est, pugnas
contra umbras. Suprà hoc libro, pugnaque cient simulacra sub armis. p Tum cele-
riter accurrit. q Qui pedes erat. r Sc. accelerant. s Matronæ, quæ naves incende-
bant. t Clanculum.

a Sc. erant.
 b Eas. c Vitæ.
 d Cives popu-
 lares. e A fu-
 rore, & ad
 mentem sa-
 niorē rever-
 sæ. f Excus-
 sus est pecto-
 re earum fu-
 ror ille à Ju-
 none immis-
 sus. g Diffi-
 culter doma-
 biles. h Depo-
 fuerunt.
 i Stupa picata,
 quâ tabula-
 rum rimæ sti-
 pantur Incen-
 sa est sub lig-
 no navium
 extrinsecus a-
 quis vicino.
 k Emittens.
 l Densum &
 tardè ascen-
 dentem, non
 citò emican-
 tem, utpote
 ex materia u-
 da. m Ventres
 navium.
 n Edit, con-
 sumit ignis.
 o Navium.
 p Incendium,
 vis incendii.

a Saxa, petunt: b piget incepti, c lucisque: d suisque
 e Mutatæ agnoscunt: f excussaque pectore Juno est.
 Sed non idcirco flammæ atque incendia vires
 g Indomitas b posuere: i udo sub robore vivit
 Stupa, & vomens i tardum fumum: lentisque m carinas
 n Est vapor, et toto descendit o corpore p pestis:
 Nec vires heroum, infusaque q flumina r profant.
 Tum pius f neas s humeris abscondere vestem,
 t Auxilioque vocare deos, et u tendere w palmas:
 Jupiter omnipotens, si nondum x exofus y ad unum
 Trojanos, z si quid pietas antiqua labores
 Respicit humanos; da flammam evadere classi
 Nunc, pater, et a tenues Teucrum res eripe b leto:
 c Vel tu, quod d superest, e infesto fulmine f mori,
 Si mereor, g demitte; h tuâque hic obrue dextrâ.
 Vix hæc i ediderat: cum effusus inbribus k atra
 Tempestas l sine more furit: tonitruque tremiscunt
 m Ardua terrarum, et campi: n ruit æthere toto
 Turbidus imber aquâ, o densisque nigerrimus Austris:
 Implenturque p super puppes, semusta madescunt
 q Robora: r restinctus donec vapor oranis; et omnes,
 s Quatuor amissis, t servatæ u à peste carinæ.
 At pater Æneas w casu x concussus acerbo,
 y Nunc huc ingentes nunc illuc pectore curas
 z Mutabat: a versans, Siculifne b resideret arvis
 c Oblitus fatorum, d Italasne capefferet oras.
 e Tum f senior g Nautes, h unum i Tritonia k Pallas
 Quem l docuit, multâque m insignem reddidit n arte; p
 Hæc responsa dabat, o vel quæ p portenderet q ira
 Magna densum, vel quæ fatorum posceret ordo.
 r Ilique his Æneam s solatus vocibus t inquit:
 Nate deâ, quo fata trahunt retrahuntque sequamur,
 q Aquæ repente infusæ, vel, aqua fluvialis, cum marina non tam extinguat, quam
 accendatur propter pinguedinem. r Quia non possunt extinguere incendium, s Sc.
 fuit. Pro more usitato, in luctu & dolore, ut paterent humeri & pectora ad plau-
 ctum. Pateat pectus, jam nuda vocant pectora dextræ. Seneca Troad 1. Chon.
 quem morem testantur & Sacræ Literæ. t In auxilium. u Extendere ad Deos,
 Simplex pro composito. w Manus complicatas. x Sc. ei, id est, odisti. y Omnino.
 z Si pia numina respiciant pietatem humanam. a Modicas, accisas bello, incendio
 urbis, captivitate & naufragio. b Deletioni, internecioni. c Summe Deum, lictor
 peritura viribus ignis, Igne perire tuo, clademque ductore lepore: Ovid. 2. Met.
 d Quod reliquum est Trojanorum. e Vim inferente. f Morti. g Ut supra 1. 2. Du-
 misere neci nunc cassum lumine lugent. h Id est, extingue nos penitus, si nihil no-
 bis salvum esse permittis. i Æneas elocutus erat. k Ex densa nube producta. l Si-
 ne modo, præter solitum morem præcipitatur. m Montes. n Præceptis decidit.
 o Immixtis. p Usque ad superfluitatem. q Naves. r Erat. s Quatuor tantum per
 incendium absumptis. t Erant. u Ab incendio. w Amissarum navium damno, &
 quod post longam jactationem, amissis navibus, Italiâ arceri videretur. x Pericu-
 lus, perturbatus. Infra: Multa gemens casuque animum concussus amiei. y Alia
 quando in hanc sententiam, aliquando in illam. Sic. 1. 4. Atque animum nunc
 eclesem, nunc dividit illuc. z Versabat. a Agitans secum, dubius. b Sedem caperet.
 c Similis obliti & immemoris oraculorum ac promissorum, quæ voluntates Deo-
 rum indicaverant. d Italiam. e Cum sic dubius esset. f Provecioris ætatis. g Vir
 Trojanus: cujus operâ Palladium recuperatum à Dionede aiunt. h Præcipue. i A
 Tritone palude denominata. Vide supra. k Dea sapientiæ. l Instituit. m Eminen-
 tem efficit. n Prudentiâ & divinatione adeo ut quasi ex oraculo responsa daret.
 Ille Deo plenus, tacita quem mente gerebat, Effudit dignas adyti & pectore voces. Lu-
 can. 9. o Docens etiam ea, quæ, &c. p Porro intenderet, denuntiaret. q Ut clas-
 sis incendium ortum fuit à Junonis irâ in Trojanos, quæ semper Trojanis infesta
 fuit, ne sc. in fatalem terram veherentur. r Nautes. s Consolaturus. Enallage
 temporis. t Incipit.

Quicquid a erit, superanda omnis fortuna b ferendo est. 710
 Est tibi c Dardanius divinæ stirpis Acestes:
 Hunc cape d consilii socium, et conjunge e volentem.
 Hinc f trade, g amissis h superant qui navibus; et quos
 Pertæsum i magni incepti rerumque tuarum est,
 Longævoque senes ac fessas k æquore matres;
 Et quicquid tecum l invalidum, m metuentque periculi est,
 Delige: et his habeant n terris, sine, o mœnia fessi.
 Urbem appellabunt p permissio nomine q Acestam.
 Talibus r incensus dictis senioris amici:
 Tum verò in curas animus s diducitur omnes.
 Et nox t atra polum u bigis subvecta w tenebat:
 Vifa dehinc x cœlo y facies delapsa parentis
 Anchisæ, subito tales effundere voces:
 Nate, mihi vitâ z quondam, dum vita a manebat,
 Chære magis: nate, b Iliacis exercite fatis:
 Imperio Jovis huc venio, d qui classibus ignem
 Depulit, et cœlo tandem miseratus ab alto est.
 Consilium pare, quæ nunc c pulcherrima Nautes
 Dar senior: lectos juvenes, fortissima corda,
 Defer in Italiam: f gens dura, atque g aspera cultu,
 Debellanda tibi Latio est. i Ditis tamen k antè
 Infernas accede domos; et m Avernâ per alta
 Congressus pete, nate, meos. non me o impia namque
 Tartara habent p tristesque umbræ: sed amœna piorum
 Concilia, r Elyhumque colo. s huc t casta Sibylla 735
 Nigrarum multum pecudum te sanguine ducet. (ces.)
 Tum genus omne x tuum, et quæ y dentur mœnia, dis-
 Jamque vale: a torquet medios nox humida curius,
 Rime b lævus equis c Oriens afflavit d anhelis.
 Dixerat, et tenues f fugit, g ceu fumus, in auras. 740
 Aeneas: quò deinde h ruis? quò i proripis? inquit.
 Quem fugis? aut quis te nostris complexibus arcet?
 Hæc memorans, cinerem, et k sopitos fuscitat l ignes:

Transitio ducta à descriptione temporis nocturni ad oraculum Anchisæ. a Bigas
 dam Lunæ, quadrigas Soli, trigas Interis, sejuges Jovi, desultores Luciferò, rati-
 one Physicâ. w Occupabat. x Heroum enim animæ cœlum incolunt, simulacra
 inferos: vel, à Jove demissa, ut quanto abhinc versu. y Imago. z Aliquando.
 i Mihi. b Trojanis debitis. c Ex mandato Jovis. d Quia invocaverat eum Aeneas,
 dicens: Jupiter omnipotens, &c. e Decentissima. f Rutuli, Aborigines, Tyrrheni:
 adversus quos bellum illi gerendum sciebat. g Rigida exercitio. Undè l. 9. Natos
 ad flamma primum Deferimus, sævoque gelu duramus g assu. h In Italiâ bello tibi
 vincenda est: quo verbo certissimam victoriam promittit. i Plutonis: qui ob id
 De appellatur, quod opes è terrâ effodiantur, vel quod in terram redeant.
 k Priusquam debellare Italos incipias. l Infernales. m Per altum & profun-
 dum locum Avernâ, per quem descensus patet ad Inferos. n Congrediendo
 pete: vel, congressus, id est, colloquium. o Impiorum receptacula. p Tristitiam
 asserentes. q Conventicula. r Campos fortunatos, beatarum animarum domicili-
 um, quò corpore soluti migrare dicuntur, inhabito. s Ad has nostras sedes. Do-
 cet, quomodo in ea loca penetraturus sit. t Quia virgo. u Maestatis multis nigris o-
 vibus. Furtivè enim hostiæ Diis inferis debentur. w Cùm illic fueris. x A te ori-
 entum. y Destinatur tibi à fatis. z Neque enim lucescente die dæmonii umbri-
 ves permittunt vagari. Sed me impertiosa trahit Proserpina, vide, valeque. Tiresias
 apud Horat. Sat. 5. l. 2. Solis quippe adventu intereunt umbræ. a Medium est
 noxus vestræ. b Infestus umbris: quia, veniente die, umbræ evanescunt. c Sc.
 sol. d Anhelantibus ex fatigatione, spiritum præ nimio labore trahentibus, id est,
 ostendam lumen solis, nisi præceps abiero, priusquam ad inferos rediero. Peri-
 palus est adventantis diei. Solem enim quadrigis vehi Poëtæ fabulantur, à qua-
 tuor equis, qui sunt Pyrios, Eois, Æthon & Phlegon. e Anchises. f Evanescit.
 g Veluti. h Præceps abis? Quomodo hinc patrem, sic supra l. 1. matrem fugientem
 incolat: Quid natum toties crudelis tu quoque falsis Ludas imaginibus? cur dextra
 pungere dextram Non datur. i Aufers te? k Coopertos cinere, Translatum ab ani-
 mali ad non animal, ad ignem Vestæ sc. qui sacer erat, & cineribus conditus quo-
 dammodo dormire potest videri. l Quibus adoleat far & thus expiando somno.
 Neque interea aliud est Lar Trojanus & Vesta, quam ignis dæmon: ut dic-
 tum à nobis ad illud 2. l. Vestamque potentem, Eternumque aditis offert penetralibus
 ædem: adi locum,

a Obvene-
 ris. b Patien-
 do. c Troja-
 nus, Criniso
 fi. & Egesta.
 Trojanî Hip-
 potæ filia:
 divina ergo
 stirps, à flu-
 vio ortus, vel
 cum respectu
 ad Dardanum
 720 Trojæ auto-
 rem, qui Jovis
 ex Electra fi-
 lius. d In con-
 filiis tuis.
 e Voluntari-
 um & bene-
 volem. f Eos.
 g Exustis qua-
 tuor navibus.
 h Superfunt.
 i Regni con-
 stituendi in
 Italia. k Lon-
 gâ navigatio-
 ne. l Quoad
 corpus.
 m Quoad ani-
 mum. n Sici-
 liæ. o Oppi-
 dum. p Ab
 Aceste ipso.
 q Quæ postea
 dicta est Sege-
 te. r Aeneas.
 s Temperatè
 dirigitur.
 t Obscura

• Ignem perpetuum, quem Trojani colebant, id est, Vestam, Antiquam, aut ob favillas canescentis. • Molam falsam sacrificiis debitam, quam Vesta & Ceres, quæ anima terræ habita est, placanda, unde fruges & herba, quibus victitamus, nascuntur.

• Thuris. • Arculam, thuribulo, in quo thus reponi solet. • Illicò, peracto sacrificio. • Profectio.

• Præcipuè. • Vocari curat Cic. Pompejus se comparsit, homines ex agris accersit. • Significatum per

• Pergameumque Larem, et canæ penetralia Vestæ. • Farre pio et plenam supplex veneratur acerram. • Extemplo socios, primumque accersit Acasten: Et Jovis imperium, et chari præcepta parentis. • Edocet; et quæ nunc animo sententia constat. • Haud mora consiliis: nec jusula recusat Acastes. • Transcribunt urbi matres, populumque volentem. • Deponunt, animos nil magnæ laudis egentes. • Iphi transstra novant, et flammisque ambesa reponunt. • Robora navigiis: aptant remosque rudentesque: • Exigui numero, sed bello vivida virtus. • Interea Aneas urbem designat aratro, • Sortiturque domos: hoc, bellum, et hæc loca, Troia. • Esse jubet: gaudet regno Trojanus Acastes, • Indicitque forum, et patribus dat iura vocatis. • Tum vicina astris Erycino in vertice sedes • Fundatur Veneri Idaliæ: stumuloque sacerdos. • Et lucus latet: sacer additur Anchisæo. • Jamque dies epulata novem gens omnis, et aris factus honos: placidi straverunt æquora venti: • Creber & aspirans rursus vocat Ausser in altum. • Exoritur procurva ingens per litora fletus: • Complexi inter se noctemque diemque morantur. • Ipse jam matres; ipsi, quibus aspera quondam visa maris facies et non tolerabile numen, • Ire volunt, omnemque fugæ perferre laborem. • Quos bonus Aneas dictis solatur amicis, • Et consanguineo lacrymans commendat Acastæ. • Tres Eryci vitulos, et Tempestatibus agnam

Anchisen, qui se imperio Jovis advenisse dixerat. • Eos. • Velle se. se urbem statuere in Sicilia, in qua aliquam Trojanorum partem fato reliquant. • Firma sit. • Mora non sit deliberationi, id est, non capitur longa deliberatio. • Imperia Jovis, & præcepta Anchisæ. • Respexit ad colonias Rom. in quas transcripti debebantur. • Ad inhabitandum urbem, Trojanas mulieres, diuturnam navigationem fractas. • Manere. • Quasi onera de navibus. Quidam distinguunt post *Polentem*: ut sc. hi dicerentur deponere animos, id est, submittere se inertiz. • Inglorios utique, nec laudis & honoris ambitiosos. • Qui abituri sunt. • Semivista igni. • Novant. • Exiunt & seponunt asseres roboreos ambustos, novos aptant. • Istantes pauci. • Ad bellum gerendum idonea. Explicat enim, quos dixerit occupatos esse in reficiendis navibus, paucos quidem, sed delectos ad bellum juvenes. • Dum reliqui navibus reficiendis essent intenti. • Pro more designandi mœnia urbis condendæ: ubi quis tenens stivam aratri, in quo taurus à dextra, & vacca à sinistra juncti, obliquo vomere glebas invertabant, ut intrinsecus caderent; suspendebat verò aratrum, ubi futuræ erant portæ. • Quo mœnia designabant. • Sorti cuique domos partitur & distribuit. • Ad formam & repræsentationem veteris Trojæ: ut supra, l. 3. de Heleni urbe: unde & delectatio regi Acastæ. • Arcem Trojanam. • Jurisdictione civitatis a Trojanis in modum Trojæ conditæ. • Indicit forum regis agendis, & leges, ad quas Senatores, quos evocaverat, Rempublicam ministrarent, Sic & Liv. Indici finitims spectaculum jubet. • Fori autem triplex est usus. I. Ibi tribunal iuri dicundo. II. Cibaria habentur venalia. III. Statis diebus conveniunt negotiatores, de Court, de Marché; de Bours. I. Civitatis novæ. • Ad concionem. • Educta quasi ad astra. • Erycis montis ab Eryce, Veneris filio, dicti. • Templi. • Corroboratur, si prius erat exstructa, aut extruitur. • Quæ in Idalio luco præcipuè colitur. • Sepulchro, in quo Anchises sepultus fuerat. • Consecratus. • Erat. Alludit ad novendiale sacrum. • Utraque, Trojana & Sicula, tam abitura, quam permanens. • Ad aras religiosè sacrificatum fuit. • Tranquillum fecerunt, æquaverunt mare. • Crebrò. • Ab opportuno. Mare tranquillum & ventus secundus è Sicilia in Italiam petentibus, ad navigandum invitant. • Mare. • Dum alii ab aliis discederent. • Quia discedere nequibant. • Viri ignaviores. • Species, aspectus. • Quia toties pericula passi fuerant. • Quod mari præstant. • Proficisci cum aliis. • Profectionis, celeris cursus. Sic l. 1. *Volucrumque fugæ prædestitur Hebrum*. • Ad finem usque ferre. • Flentes & abire volentes. • Clemens. • Amabilibus. • Eos. • Fratri suo, Veneris filio. • Antiquis mos erat, ut oram soluturi, vel Tempestatibus, vel Diis maris sacrificarent.

• Cædentes

• Cedere b deinde jubet ; c solvique ex d ordine e funes.

f Ipse caput g tonsæ foliis evinctus olivæ,
Stans procul in prorâ, pateram tenet ; h extaque i salfos

k Porricit in fluctus, ac vina l liquentia fundit.

776 Prosequitur surgens à puppi ventus m euntes :

n Certatim socii feriunt mare, et æquora o verrunt.

At Venus p intereâ q Neptunum r exercita curis

Alloquitur, talesque effundit s pectore t questus :

780 Junonis gravis ira et u inexsaturabile pectus

Cogunt me, Neptune, preces descendere in omnes :

z Quam nec x longa dies, y pietas nec z mitigat ulla ;

Nec a Jovis imperio fativæ b infracta quiescit.

785 Non mediâ de gente Phrygum c exedisse nefandis

d Urbem odiis e satis est, f pœnam traxisse g per omnem

Reliquias ; Trojæ h cineres atque i ossa k peremptæ

Inlequitur : l causas tanti sciat illa m furoris.

790 Ipse mihi o nuper p Libycis tu testis in undis

q Quam molem subito excierit : maria omnia r cœlo

Miscuit, f Æoliis r nequicquam freta procellis :

In regnis u hoc ausa tuis.

Proh scelus ! ecce etiam Trojanis w matribus x actis

y Exussit z fœdæ puppes, et a classe subegit

Amisâ socios b ignotæ c linquere terræ.

795 d Quod superest, oro, e liceat dare tuta per undas

Vela f tibi, liceat g Laurentem h attingere Tybrim :

Sii concessa peto, si dant ea mœnia k Parcæ.

799 Tum l Saturnius hæc dedit moris edidit alti :

u Fas omne est, n Cythera, meis te fidere regnis,

800 d Unde p genus ducis ; q merui quoque : sæpe r furores

Compressi, et rabiem tantam s cœlique marisque.

• Mactare.

b Postquam

eos consolatus fuerat.

c Sacrificio

peracto.

d Quo litus

prætexebant,

ad cavendum

tumultum

solventibus.

e Nauticos.

f Æneas.

g Comptæ

minutis fo-

lis. h Vitulo-

rum. i In ma-

re projicit.

k Vide supra

in voto Cio-

anthi, quæ ad

illa, extorque

salvos Porric-

am i. fluctus,

g vina liquen-

tis fundam.

l Pura.

m Procerdentes

jam in naviga-

tione. n Cum

certamine

laudis. o Re-

mis sc. id est,

remis & ven-

tis operam

navant.

• Dùm sic prosperè navigarent Trojani. q Deum maris. r Sollicita pro Trojanis.

Ex intima affectione. t Querelas. u Quod exsaturari nequit odiis. Suprà, nec-

dam antiquum exsaturata dolorem. w Junonem. x Longa tempestas, quæ admittit

agitandam hominibus. Amplificatio odii à tempore & pietate Æneæ. y Ut ut

illi ab Heleno jussos adolemus honores. lib. 3. z Mitem facit ac placat. a Licet Ju-

piter imperaverit Æneam in Italiam proficisci. b Valdè fracta : quia scit fata id

velle, ut in Italia imperium constituat. c Quod exederit. d Trojam. e Junoni vi-

sum. f Nec satis est pœnam, &c. g Per omne genus pœnarum & afflictionum.

h Qui post exusta corpora remanent, id est, quicquid adhuc superest post incen-

dium Trojæ, Æneam sc. ejusque socios, indefinenter persequitur. i Quæ colligi

consequerunt, & sepulchro mandari. k Eversæ Trojæ. l Ego certè causas nescio,

inquit Venus : enumerat tamen Juno l. 1. & 10. m Doloris, iracundiæ conceptæ in

Trojanos. n Juno. o Cum ad Carthaginem repulsus est Æneas. p Carthaginensi-

bus. q Quantam molem aquarum & ventorum, id est, tempestatem in mari exci-

taverit. r Ad cœlum usque confudit & commovit. s Ab Æoli ventis excitatis.

u Quia non consecuta est per hoc scopum suum : Æneas enim incolumis evasit,

perlevi accepto damno. w Tantum facinus. x Matronis. y In furorem impulsis,

adactis. z Exurendas curavit per Iridem, Beroës habitum mentitam. z Turpi do-

lo. a Coegit nos, navibus quatuor incendio amissis, relinquere partem civium in

terâ peregrinâ : quorum auxilio nobis opus fuerat ad debellandas gentes duras in

terâ nobis fatis debitâ. b Ignobili : vel, ignotæ manentibus. c Relinquere. d Pe-

nitentis propositio. e Trojanis. f Per te. g Per agros Laurentum defluentem.

h Pervenire ad Tibrim, id est, in Italiam, cujus Tibris fluvius est. i Permissa à

Diis ac licita ; & debita hæc Trojanis sit terra. A possibili. k Deæ fatales, quæ

vitas hominum dispensare finguntur, per Antiphrasin sic dictæ, quod nemini par-

cant. l Neptunus Saturni filius. m Ommino licitum est. n O Venus, quæ in Cy-

theris coleris. o Nata è spuma maris, orta ex testiculis Cœli à Saturno exfectis &

in mare projectis : undè, *Aggredimur ab æppæ*, ob similitudinem feminis, vel,

propter humoris salvi vim animalem & sæcundam. p Originem trahis. q Ut confi-

deres mihi. r Fluctus ventorum atrocitate turbatos : vel, *Arrecti*, id est, Junonis

atrox nocendi studium, s *Ætæis*.

R

Nec

Cædenti

a Quam in
 mari. b Tro-
 je fluvijs.
 c Filii tui.
 d Deest nam.
 e Trojana.
 f Metu per-
 cussa. g Inse-
 quens. h Ea.
 i Ad muros.
 k Troiano-
 rum. l Et cum
 daret. m Sub
 mole calave-
 rum. Meta-
 phora ab ani-
 mali ad non
 animal. n Ca-
 daveribus.
 o Xanthus &
 Simois. p Id
 est, cum im-
 pediretur cur-
 sus eius mul-
 titudine cada-
 verum. q Cum
 Achille, Pelei
 filio, r Nec
 Diis æquè fa-
 ventibus, sed
 adversis, quia
 constituerant Dii Trojam evertere. s Non æquè potentibus, sed
 imparibus. t Per nubem cavam, quam circumiecit. u Utcunque poenas sumere cu-
 perem de Troja, cuius rex Laomedon me pactâ conditæ urbis mercede destituerat.
 w Funditus evertere. x Perjuri Laomedontis. y Liberandi Æneam. z Profectus
 auxilio meo. a Eum accedere. b Quod sic evenit. Nam circa Cumas, quæ vicinæ
 sunt Lucino & Averno lacubus, classis Æneæ apparuit. c Palinurus: quem præci-
 pitum cum clavo à Somno dejectum, ut mox, desideravit Æneas, & in gurgite
 quæsit. Alii de Misenio intelligunt, qui sospes in Italiam vectus in litore perit.
 6. l. d In gurgite Averni. e Pro salute multorum. f Sacrificii loco. Nam submer-
 getur in mari, antequam ad Avernum perveniet. g Veneris. h Dulcedine quadam
 afficit. i Vitulos marinos, & similia animalia, quibus Neptunus inequitare fingitur.
 k Ad currum. l Neptunus: sive, quod Oceanus omnia flumina gignat ac recipiat
 sive, quod aqua, ut elementorum præstantissimum, omnia producat. m Spumis
 perfusa ex celeri impetu. n Equis marinis animosis *ἵπποι καὶ κῆρυκες*. o Quibus equi
 haberi, id est, retineri possunt, id est, laxat habenas. p Marino. q Leviter. r Ad
 fundum descendunt, nec moventur. s Inflatum. t Currus Neptuni. u Stridenti in
 ipso curru ex celeri impetu; aut, sub axe coeli tonantis. Al. *sonanti*. w Equatus,
 tranquillum redditur. Paulo supra: *Placidi straverunt æquora venti*. x Per totum
 ætherem. y Nubes ventosæ. z Neptuni. a Figuræ. b Ingentia, maximæ stature.
 c E piscatore Dei marini facti, cum gustasset herbam, quâ pisces revocati erant ad
 vitam, & in mare profluvisset. Ovid. Met. 13. fab. ult. d Filius Inus, Melicerta
 dictus & Portunus. e Monstra marina à vertice ad umbilicum humanâ effigie, in-
 fra pisces: Neptuni & Amphitrites proles. f Præcipientes in natando, sc. apparent
 a dextris. g Cui Phorcus præest. h Sinistram tenent sequioris sexus numina mari-
 na, & Nymphæ. i Dea maris. k Hoc tempore, dum tantam maris tranquillitatem
 vider. l Anxiam antea & sollicitam, versantem sc. *Siciliam resideret arvis illius*.
 fautorum, *Italiam capefferet oras*, m Permulcentia. n Per vices.

Nec minor a in terris (b Xanthum Simoëntaque testor)
 Æneæ mihi cura c tui. d cum c Troia Achilles
 f Exanimata g sequens h impingeret agmina i muris, 801
 k Millia multa l daret leto, m gementque n repleti
 o Amnes, nec reperire viam p atque evolvere posset
 In mare se Xanthus; q Pelidæ tunc ego forti
 Congressum Æneam, r nec dis, nec viribus sæquis,
 t Nube cavâ eripui; u cuperem cum w vertere ab imo 811
 Structa meis manibus x perjuræ mœnia Trojæ.
 Nunc quoque y mens eadem perstat mihi, pelle timorem,
 z Tutus a quos opas portus accedet b Averni:
 c Unus erit tantum, amissum quem d gurgite quæret;
 Unum e pro multis f dabitur caput. 815
 His ubi læta g deæ h permulsit pectora dictis;
 Jungit i equos k curru l genitor, m spumantique addit
 Fræna n feris, manibusque omnes effundit o habenas.
 p Cœruleo per summa q levis volat æquora curru:
 r Subsidunt undæ, s timidumque sub t axe u tonanti 820
 w Sternitur æquor aquis: fugiunt x vasto æthere y nimbi.
 Tum variæ z comitum a facies: b immania cete,
 Et senior c Glauci chorus, d Inouisque Palæmon,
 e Tritonæque f citi, g Phorcique exercitus omnis.
 h Læva tenent i Thetis et Melite, Panopeaque virgo, 825
 Nisæe, Spioque, Thaliaque, Cymodoceque.
 k Hic patris Æneæ l suspensam m blanda n vicissim

Gaudia *a* pertentant mentem : jubet *b* ocyus omnes
a Attolli malos, intendi *d* brachia velis.

Unâ *a* omnes fecere *f* pedem : pariterque sinistros, 830

Nunc dextros solvere *b* sinus ; *i* unâ *k* ardua torquent
 Cornua, *i* detorquentque : ferunt *m* suâ flamina classem.

Princeps ante omnes densum Palinurus *o* agebat

Agmen : ad *p* hunc alii cursum contendere *q* iussi.

Jamque ferè *f* mediam cœli nox humida *f* metam 835

Contigerat ; *e* placidâ laxarant membra quiete
 Sub remis *n* fusi per dura sedilia nautæ :

Cum *n* levis æthereis delapsus Somnus ab astris
 Aëra dimovit tenebrosam, et *x* dispulit umbras ;

Te, Palinure, *y* petens, tibi *z* tristia *a* somnia portans 840

Insoniti : puppique deus *c* confedit in altâ,

Phorbanti similis, fuditque has ore loquelas :

Salute Palinure, ferunt *f* ipsâ æquora classem,

Æquatæ spirant auræ, datur hora quieti.

Pone caput, fessolque oculos *i* furare labori. 845

Ipse ego paulisper pro te tua munera *k* inibo.

Cui *n* vix attollens Palinurus *n* lumina *o* fatur :

Me-ne *q* salis placidi vultum fluctusque *r* queros
 Ignorare jubes ? me-ne huic confidere *f* monstro ?

Æneam *a* credam quid enim fallacibus Austris,

Et cœli toties deceptus fraude sereni ?

Talia dicta *n* dabat : clavumque affixus et *x* hærens

Nusquam amittebat, oculosque sub *y* astra tenebat :

Ecce *z* deus ramum *a* Lethæo rore madentem,

Vigile *b* soporatum *c* Stygiâ, super utraque *d* quassat 855

a Titillant & voluptate afficiunt. Sic l.

1. *Latona tacitum* pertentant gaudia

pectus. *b* Ne sc. oblata occasione ipse

desit. *c* Erigi vela malo-

rum, aut etiam antennas.

d Antennas, quibus exprimitur cornua, barchiorum speciem habent.

e Nautæ.

f Funem, quo velum tenditur. *g* Pro auræ mutabilitate. *h* Velorum sc. quibus ventos capiunt.

i Extremitates antennarum unâ cum pede veli torquent.

k In altum

erecta. *i* Deorsum torquent. *m* Venti ferentes prosperi. *n* Nautarum. *o* Gubernat

bat agmen velorum, id est, classem, præcurrens aliis suâ nave, secundum quam

alii nautæ cursum suum dirigere jubebantur. *p* Palinurum. *q* Sunt. *r* Et jam ferè

medium erat noctis. *f* Lineam meridionalem, quam cum Sol sub terra contingit

ad nos media nox est. *s* Placidè dormiebant. *n* Prostrati. *w* Agilis. *x* Ut faceret

serenitatem, atque ita Palinurus placidè ad somnum se componeret. *y* Fallacias

stroens, astutè aggrediens, adoriens. *z* Præsentem mortem allatura, in quibus

submergatur. *a* Soporem. *b* Innocenti, citra suum aliquod meritum. *c* Sedem accepit.

d Priami filio. *e* Jassi filii aut nepos, vel potius de gente Jassi, Dardani fratris.

f Sine adminiculo tuo, id est, secundo mari & vento naves aguntur. A tuto.

g Equaliter flantes, prosperè. *h* Repone caput tuum. Sic l. 11. de Camillâ ; *Et*

caput letho posuit caput. *i* Furtim, clanculum oculos fessos subtrahe labori & vi-

giliis. *k* Ingrediar, id est, gubernabo pro te. *l* Deo Somno. *m* A somni vicini

gravedo oculos invaserat, atque hinc abruptum responsum & somnolentum. *n* O-

culos somno gravatos. *o* Respondit. *p* Toties deceptum. *q* Maris tranquill.

r Tranquillos : quia sæpe proxima est tempestas. *f* Mari infido, cuius monstrosa

est mutabilitas, & ventis fallacibus ? *s* Tantum virum. *n* Cur enim committam

Æneam huic monstro, ventis mutabilibus & instabilibus, & quibus nihil incerti-

us, nihil inconstans, toties deceptus ? *w* Palinurus Somno. *x* Inhærens & in-

nitens. *y* Astra versus, quorum observatione cursum dirigeret. *z* Somnus. *a* Le-

thæ, fluvii infernalis, oblivionem significantis, quod sc. omnium obliviscantur

mortui, id est, tristissimo liquore ac mortem allaturo. *b* Profundè imbutum.

c Stygis, paludis infernalis, mortem inducentis ac tristitiam sempiternam. *d* Fre-

quenter concutit.

• Palinuri sc.
in quibus est
sedes quieris.
• Reluctanti
& moranti.

• Inter som-
num & vigi-
liam fluitan-
tia: vel, per
similitudi-
nem, natantes
seu errantes
in speculandis
stellis oculos.
• Resolvit.

• Vix primum
dormierat Pa-
linurus.

• Præter opi-
nionem in-

ducta Palinuro à Somno. g Desuper. h Somnus sc. i Cui affixus erat clavus. k Gu-
bernaculo. l Porro aut procul jecit Palinurum. m Frustrâ: quia nemo ei subveni-
re poterat. n In auxilium. o Somnus. p Avolans, sc. post demersum Palinurum,
q Evanuit. r In avem transformatus. s Neptuni præsidio. t Nihilò aliter per mare
tranquillum, quàm si à Palinuro regeretur. u Æneæ. v Suprà, *Tornus*, quos opus,
portus accedet *Avernus*. x Quæ Veneri fecerat Neptunus, Æneæ omnia tuta se præ-
stiturum, dummodò unius morte omnium salus redimeretur. y Non territa, im-
perterrita. z Vento secundo, tutis itineribus agitur. a Saxosas insulas prope Ca-
preas, *Sesiphycas* dictas, à Sirenum fabula celebres: nec minùs naufragis, qui
perierint attracti scopulorum harmoniâ ex undarum haustu reciproco: an mereti-
ces illæ fuerint, an adulatores, aut voluptates, ut alii. b Quos Sineres olim habita-
re solebant; quæ tres fuerint, Acheloi amnis & Calliopes Musæ filia, quarum na-
tu maxima Parthenio, & postea Parthenope dicta fuit: undè postea urbs ea no-
men sortita est, quæ nunc *Neapolis* dicitur. Una ex his voce, altera tibiis, tertia
lyrà canebat. c Classis. d Ad eas pervenit Ulysses. e Aliquando periculosos, quan-
diu sc. Sirenes viverent, quæ prætereuntes nautas in scopulos dulcedine cantus il-
liciebant; sed ab Ulyssè spretæ, ad mortem ab eodem compulsæ sunt ex dolore.
f Naufragorum, qui ibi perierint: quorum ossa à mari in scopulos rejecta, absump-
tâ carne, quæ frequenti aquarum alluvie verisimile est alba fuisse; unde & scopu-
los quos operiebant albos reddebant. g Raucè. h Impulsu maris & elisione in sco-
pulos. i Æneas. k Gubernatore seu nauclero. l Nocturno tempore, per noctem.
m Multum. Nomen pro Adverbio, per Enallagen partium orationis. n Ruinâ &
præcipitio. o Palinuri, qui diu & fideliter navem ejus gubernaverat. p Et ait: q
ultimum, &c. Ex personâ Æneæ desidentis Palinuri jacturam. r Qui consilius es.
s Inhumatus, insepultus. t Peregrinâ. u Pathos, à loco & habitu.

P. VIRGILII MARONIS

ÆNEIDOS

LIBER VI.

ARGUMENTUM.

CUM as advectus Æneas, antrum Sibyllæ petit, peractoque de
more sacrificio, Phœbi oraculum consulit. Ibi & instantia
pericula, & futuri belli eventum discit. Miseni cadaver in litore
inventum exurit, reliquiasque sub proximo monte sepelit, qui
Miseni nomen ab illo obtinuit. Indè columbarum ductu ad autem
um ramum pervenit; quo decerpto, mactatisque hostiis, Deos in-
feros veneratus, Sibyllâ duce, per Avernî fauces ad inferos ten-
dit. Palinurum, quod sepulchri honore careret, circa Stygiam pa-
ludem oberrantem invenit, eumque unâ in ulteriorem ripam tra-
ficere curgentem Sibylla prohibet, cenotaphisque, & exequiarum
sue consolatur. Post hæc Stygem tractus Æneas, Cerberoque
medicatis ossis sopito, per loca infantum, eorumque, qui falso
crimine damnati capite supplicium lugrant, iter facientia, pervenit ad

ad sedem eorum, qui amoris impatientiâ manus sibi consciverant. Ibi Eliam conspicatus, cum ei se purgare vellet, illa indignabunda conspectum eius effugit: Indè progressus Deiphobum in sedibus eorum, qui bello aliquando claruerant, multis vulneribus laecerum conspexit, necisque eius indignum modum ab ipso edocetur. Relicto deindè ad lævam Tartaro, sceleratorumque poenas à Sibyllâ edoctus, ad Ditis ipsius mœnia contendit, aureumque rathum in ipso regis limine defigit. Post hæc ad fortunatorum sedes iter instituit, & à Musæo ad patrem suum perducitur. Ibi Anchises Æneæ filio Albanorum Romanorumque regum catalogum recenset, nobiliumque aliquot Romanorum nomina percurrens, ad Iulii Cæsaris, & Augusti laudes descendit, Marcellumque Octaviæ filium immaturâ morte præreptum, miris in cœlum laudibus effert. Indè per eburneam portam ad superos regressus, socios revisit, relictisque Cumis Cajetam petit.

*Sic satur & lacrymans, classique immittit & habenas,
Et tandem & Euboicis Cumarum allabitur oris.
Obvertunt pelago proras: tum g dente tenaci
Anchora fundabat naves, et litora & curvæ
Prætexunt puppes: m juvenum n manus enricat o ardens
Litus in p Hesperium: quærit q pars r semina flammæ,
Abstrusa in: venis u silicis; pars, densa ferarum
Testa, rapit x sylvas; y inventaque flumina monstrat.
Arpius Æneas x arces, quibus altus Apollo
Præsidet, & horrendaque procul b secreta c Sibyllæ,
Antrum d immane, e petit: magnam cui f mentem ani-
mumque*

*a Æneas.
b Miserratus
sc. casum in-
sonitis amici
Palinuri libri
præcedentis
ult. v. e Fu-
nes nauticos,
anchoris in-
nexos, quibus
naves litori-
bus aut ripis
adhæreant,
ne in altum
aquarum vi*

abripiantur: Id est, liberam facit navigationem navibus. Metaph. ab equis ad naves: nam *habena* propriè equorum retinaculum est, quo equi constringuntur, & quodammodò habentur. Sunt qui de novo clavo substituto intelligunt. *d* Post longam expectationem, & tot annorum iactationem, venit Cumas. Ad Æneæ desiderium retulit, cupientis ad Italiam pervenire. *e* Pervenit ad regiones ab Euboicis excoltas, qui illic Cumas exstruxerunt, id est, ad eam regionem, ubi sunt Cumæ, à populis Euboicis exstructæ, id est, pervenit in Italiam. *f* Contraverunt pelagus versus anteriores partes navium, quæ prociunt aquas. *g* Moris: ut, *nunc non alligat ancora morsu*. *i* Æn. *h* Instrumentum est navale ferreum, quo naves in litore, aut mari fundamus retinemusque, ne vento vel tempestate huc & illuc ferantur. *i* Ad fundum figebat aut retinebat. *Fundare* propriè de ædificiorum fundamentis, vel de iis rebus, quæ in terram immittuntur, & insinguntur, ut firmius solidiusque stent, dicitur. *k* Reflexæ, id est, curva litora. Hypallage. *l* Tegunt, & à conspectu movent. Sic Ecl. 7. *Hic viridis tenera prætexit arundine ripas Min-
ta*. *m* Quia seniores ac debiliores relictæ erant ferè in Sicilia. *n* Totâ multitudine emittitur seu prosilit velociter. *o* Italicæ desiderio flagrans. *p* Italicum. Italia autem *Hesperia* ab *Hesperi*, Atlantis fratre, qui patriâ pulsus, in Italiam trajecit, dicta putatur. *q* Juvenum. *r* Scintillas ignis. *Strippeda puppes*. Odyss. 1. *s* Oc-
cultâ. *t* Meatibus. Metaphora ab animali ad non animal. *u* Lapidis durissimi, undè ignis excutitur. *v* Definitio sylvæ. *x* Folia, ramos arborum. *y* Aquas inventas à se. *z* Templum Apollinis in editiore loco positum: vel respicit simulacri Apollinis altitudinem xv. pedum: sed infra, *Teucros vocat alta in templa sacerdos*. *a* Ubi vates numine afflata *Horrendas cantat ambages*: infra. Al. venerandæ, cum horrore quodam adiri solitæ. *b* Penetralia remota à vulgo. Memor ejus, quod iusserat Helenus l. 3. v. 441. ut sc. post primum statim in Italiam appulsum, ad Sibyllam properaret, ut, quæ tata Italica habiturus esset, ex eâ posset cognoscere. *c* Vatis Cumapæ, divinam mentem & consilium scientis. *d* Valdè magnum & horrendum. *e* Aggreditur. *f* Reminiscendi & disquirendi virtutem & rationem. Eruditè *Mentem* ab *Animo* distinguit: cum *Mens* sit cogitationis consiliique subtilitas quædam, ceteræ rationi consentanea (undè *Amentes* & *Dementes* dicimus, qui nullo consilio munitur) *Animus* verò vitæ & voluntatis fundamentum. Ter. *Mala mens, malus animus*.

• In Delo insulâ natus.
• Revelat.
• Æneas & comites sui.
• Dianæ lucum, in quo templum hoc illi cum Phœbo commune:
• mox. *Phœbi*
• *Triptolæque sacerdos*, & Laquearia Phœbi. *f* Faber ille subtilissimus Eupalami, vel Euphemi filius atque à Minervâ architecturam edoctus.

• Cretensia, id est, Cretam, ubi regnavit Minos. v. Ov. 8. Met. & 2 Art. *b* Velociter ferentibus, parulis & porrectis alis, cerâ conglutinat. *i* Committere aëri. *k* Homini negatum: volatu sc. *i* Aërem. Horat. Od. 3. l. 1. *Expertus vacuum Dædalus aera Pennis non homini datis*. *m* Evolvit ad polum Arcticum vicinum gelidæ Zonæ Septentrionalis. *n* A Chalcidensibus exstructâ, id est, Cumarum urbe. *o* In quibus Euboici Apollini arcem exstruxerunt. *p* Dedicavit, quasi non amplius volaturus. Ex more veterum; qui instrumenta artis, vel rerum, quæ iis usui fuissent, Deo alicui suspenderant. *q* Alas, quibus volaverat, aut *remigium alarum*, id est, velorum & antenarum, quibus quasi evolaverat, ut volucres alis. *r* Ingentia. *s* Mortem in cælaris & statuis posuit. *t* Androgei, filii Minois: quem in certaminibus victorem per invidiam interfecerunt Athenienses: hos itaque bello attritos coëgit Minos quoniam (ut alii, nono quovis anno) mittere septem mares & totidem scæminas Minotauro devorandos, atque hos sorte ductos. Lege Ovid. 8. Met. *u* Deinde, *v* Perolvere. *w* Athenienses. *x* *Cærope* eorum regem. *y* Sunt à Minos, qui eum numerum illis imperaverat. *z* Septem paria, id est, utriusque sexus septem: nam pepererat Minos septem mares, & totidem scæminas sibi mitti. *a* Singulis annis. *b* Liberorum, tam masculorum, quam scæmellarum. *c* Efficta est stare. *d* Postquam sortes essent ductæ ab Atheniensibus; ut scirent, quinam deberent ad Minotauro in Cretam mitti, ut ab eo devorentur: undè & Theseus missus est, quamvis regis filius. *e* In foribus, ab aliâ parte oppositè sculpta est à Dædalo Creta altius exstans è mari, taurus à Pasiphae amatus; Minotaurus, Labyrinth, Theseo ab Ariadne datum filium cuius ductu è Labyrintho rediret, cæso Minotauro. *f* Super mare quia altior videtur. *g* Cretensis. *h* Synecdoche. *i* *Gnosus* enim una celeberrimarum urbium Cretæ erat. *k* In hac civitate Cretensi, in Gnosio, regiâ Minois, crudeliter amant. *l* Submissa, ut coiret clanculum arte Dædali, qui eam in ligneam vaccam inclusit. *m* Filia Solis & uxor Minois. *n* Partim homo, & partim taurus, quia ex tauro conceptum. *o* Mixtæ formæ, sc. humanæ cum taurinâ. *p* Testimonia coitus abominabilis: quia mulieris cum tauro. *q* Sc. *inest*. *r* Dædali artificis: vel, labor, id est, laboriosus exitus. *s* Emphasi declarat non vulgare opus fuisse. *t* Labyrinthi: de quo Plin. l. 36. c. 13. *u* Cujus tricæ, id est, implicitates explicari nequeunt. Erat enim *Labyrinthus* humani ingenii opus portentosum, intricatum ambages quam plurimas, occurfus recursusque, inexplicabiles continens, crebris foribus ad fallendos exitus, ut subinde in eisdem errores redeundum esset. *v* Ariadnes, filiz regis Minois, Thesea miserè amantis. *w* Certè. *x* Permotus Ariadnes in Theseum amore maximo, misericordiæque inductus quod sc. illa huius amore peritura videretur, nisi ipse accurreret. *y* Ipse exstructor. *z* Dubitatus meatus Labyrinthi fili ductu explicavit, expedit. *a* Incerta, dubia, errabunda. *b* Dirigens. *c* In gloriæ implicito. *d* Quantum fecit in foribus. *e* Si permisset dolor patris Dædali. *f* Fili Dædali,

• Delius inspirat vates, & aperitque futura.
Jam & subeunt *d* Trivia lucos, atque aurea & testâ.
f Dædalus, ut fama est, fugiens *g* Minoia regna,
h Præpetibus pennis ausus se *i* credere cælo,
k Insuetum per *l* iter *m* gelidas enavit ad Arctos;
n Chalcidicæque levis tandem super astitit *o* arce.
Redditus *p* his primùm terris, tibi, Phœbe, *q* sacravit
r Remigium alarum; posuitque *s* inmania templa.
In foribus, *t* letum *u* Androgeo: *v* tum *w* pendere pœnas
x Cecropidæ *y* iussi (miserum) *z* septena *a* quotannis
b Corpora *c* natorum: *c* stat *d* ductis sortibus urna.
e Contrà elata *f* mari respondet *g* Gnosia tellus.
h Hic *i* crudelis amor tauri, & suppositæque furto
k Pasiphae, *m* mistumque genus, prolesque *n* biformis
Minotaurus inest, *o* Veneris monumenta nefandæ.
p Hic *q* labor *r* ille *s* domus, et *t* inextricabilis error.
Magnum *u* reginæ sed *v* enim *x* miseratus amorem
y Dædalus, ipse *z* dolos recti ambagesque resolvit,
a Cæca *b* regens *c* filo vestigia. tu quoque magnam
Partem opere in *d* tanto, *e* fineret dolor, *f* Icare, haberes.

• Bis
• Bis
• Per
• Affo
• Deip
• Non
• Nunc
• Præst
• Talib
• Jus
• Excit
• Quod
• Unde
• Ventr
• Temp
• Ange
• Non
• Erat
• Nec
• Jam
• Tros
• Arce
• Conti
• Olla tre

• Inim
• nunqu
• Macro
• fiant
• Sc. off
• dem bide
• antrum
• boicis co
• Dirigu
• Valvæ
• ter edu
• & Teuc
• Respon
• vellet var
• Ornata
• Effertur
• ingressu
• mortali
• menti eju
• pulsat
• Ponte ti
• me abfor
• fofia
• inia. M
• priusqu
• languis

Bis conatus erat casus effingere in auro;
 Bis patriæ cecidere manus. Quin protinus somnia
 Perlegerent oculis; ni jam præmissus Acharis
 Afforet, atque unâ Phœbi Triviaeque sacerdos,
 Deiphobe Glauci, fatur quæ talia regi:
 Non hoc ista tibi tempus spectacula poscit:
 Nunc grege de intacto septem præ mactare juvenes
 Præstiterit, totidem lætasque de more ridentes.
 Talibus sacra Aeneam (nec sacra morantur
 Iussa viri) Teucros vocat alta in templis sacerdos.
 Excisum Euboicæ latus ingens rupis in antrum;
 Quò lati ducunt aditus centum, ostia centum:
 Unde ruunt totidem voces, responsa Sibyllæ.
 Ventum erat ad limen, cum virgo, poscere fata
 Tempus, ait: o deus, ecce, deus. p cui talia fanti
 Ante fores, subito non vultus, non color unus,
 Nostri compæctæ mansere comæ: sed pectus sanhelum,
 Et rabie fera corda tument: majorque videri,
 Nec mortale sonans, afflata est numine, quando
 Jam propiore dei. b cessas in vota precesque,
 Tros, ait, Aenea? b cessas? neque enim ante dehiscunt
 Attonitæ magna fora domus. et tali agnata
 Conticuit. gelidus Teucris per dura cucurrit
 Olla tremor; fuditque preces rex & pectore ab imo:

Anaphora.
 Dædalus.
 Ruinam Icar-
 ri. d Cælatur-
 35 rā aureā. e Pa-
 tris Dædali.
 f Omnem pic-
 turam aut
 sculpturam.
 g Perlegissent
 40 Aeneas & qui
 cum illo erant
 b Ad indagandam
 Sibyllam, sacerdotem
 templi. i Af-
 fuisse. k Quod
 proprium huic
 Sibyllæ nomen:
 50 nomen: Glauci
 filia Dei marini.
 l Sc. filia: ut l. 3.
 Hæstoria An-
 dromache sc.
 uxore m. Aeneæ
 regi Troiano.
 n Non est
 nunc tempus

huiusmodi inania & rege indigna spectandi. o Ex armento eximios, injuges, qui
 nunquam jugum traxerunt, numeri item perfecti. Septenarii perfectionem docebit
 Microb. 6. 7. l. 1. d Somnia Scipionis. p Sacrificare. q Secundum morem sacri-
 fiantium. r Oves biennes, bimas. s Allocuta est Sibylla. t Differunt sacrificia.
 u Sc. offiri, id est, quæ iussi orant offerre, sc. septem juvenes intactos, & toti-
 dem bidentes lætas. w Apollinis sc. quæ erant illic in arce. x Sibylla. y Describit
 antrum Sibyllæ à forma, situ, & credità divinitate. z Cumanae, ut supra, ab Eu-
 boicis colonis habitatae. a In formam antri. In enim hîc similitudinis vim habet.
 b Dirigunt adire volentes. c Accessus. d Multi. Numerus certus pro incerto.
 e Valvæ, quæ aditus intercludunt. f E quibus ostiis ubi referata sunt, præcipitan-
 ter eduntur. g Etiam centum. h Oracula per Sibyllam pronunciata. i Ab Aeneâ,
 & Teucris reliquis, & Sibyllâ. k Templi. l Sibylla. m Poscendi. Græcismus.
 n Responsa, oracula de fatiis. o Apollo invadit me, adest mihi. Sibylla enim cum
 vellet vaticinari, numine replebatur: idè sensit nunc Deum. p Sibyllæ. q Idem.
 r Ornata. s Frequenter anhelans, & ægrè spiritum ducens. t Vaticinandi desiderio.
 u Effertur cor Sibyllæ numinis plenæ. w Videbatur maior, quàm erat, propter
 ingressum numinis. Enallage modi. x Nec sono indicans mortale quippiam aut
 mortalitatem. Sic. l. 1. nec vox hominem sonat. y Quandoquidem. z Viciniore
 menti ejus. a Apollinis. b Negligens-ne es ad faciendâ vota & preces? Ter. Cess-
 p. s. s. ostium vicini? c Priusquàm vota precesque feceris. d Aperientur, patefient
 iponte tibi. Sic. 4. Aen. Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat, id est, aperiens
 me absorbeat. e Facientis attonitos, ἐκφορτῆτες, quod sc. numinis sunt plenæ.
 f Ostia antri, per quæ, ut primum patuerint, feruntur, vatis responsa per auras;
 infra. Metaphora est. g Effata, locuta. h Quia non mittebatur plura loqui,
 priusquàm Teucris vota precesque fuderint. i Reddens corpus gelidum & tremulum &
 sanguis enim tunc ab omnibus partibus ad cor se confert. k Ex intimo corde.

¶ Qui semper miseratus es. Caprat benevolentiam ab officio & meritis Phœbi in Trojanos, & maximè recentibus beneficiis. *b* Dirixisti Syncope. ¶ In eam partem corporis, quæ erat vulnerabilis, calcaneum sc. quem tenuit mater, eum in Stygiâ palude tinguens. In templo autem Apollinis, quò invitatus ab Hecubâ fuerat Achilles ad nuptias Polyxenæ, interfectus est sagittâ à Paride post simulacrum latente. *d* Achilles, *Æac* nepotis, Pelei filii. *e* Circumstantia. *f* Insulas & continentes. *g* Te ducente, ductu tuo. *h* Repositas & à cæteris seculas, id est, extremos populos Massyliorum. *i* Africam sc. cujus in mediterraneâ parte sunt Massyli. Species pro genere. *k* Circumfusa, opposita. Carthaginem innuit, cujus mari, ab Oriente, prætenditur Syrtis minor, exinde major. *l* Post multorum annorum iactationem Italiam, semper retrò fugere visam, consecuti sumus. *m* Hactenus fortuna adversa qualem Trojanæ experti sunt, fuerit persecuta nos, id est, hic sit finis calamitatis Trojanæ. *n* Trojanæ. *o* Dii Trojanis intensi erant, Apollo & Neptunus, quòd à Laomedonte promissâ mercede, postquam urbem Trojam mœnibus cinxissent, defraudati essent. Hos porrò, ut sibi propitii sint, suppliciter rogat. *p* Juno & Pallas sc. quæ ob formæ palmam, sibi adjudicatam, diu Trojanis adversatæ erant. *q* Quæ voluisti Ilium deleri, & gloriam ejus. *r* Arx præcipua in Troja. *s* Trojæ, à *Dardan*o rege. *t* Sibylla. *u* Concede & designa secundum cætera oracula mihi data: vel, *da*, id est, dic, pronuncia, vaticinare. *v* In Italia, ubi Saturnus latuit, sedem capere. *x* Et Penates nobiscum profugos. *y* Profugata considerare Latio. *z* In honorem Apollinis & Dianæ. *a* Non admixto alio lapide, aut non fracto. *b* Constitutum. *c* Ludos Apollinæres. *d* Apostrophe ad Sibyllam, cui vicissim pro beneficio promittit se in adytis scripta ejus repositurum, quorum inspiciendorum causâ Decemviri creentur. *e* Exspectant. *f* In regnis. *g* Locum secretum, in quem non nisi certo alicui accessus pater, in quo libros Sibyllinos asservaret, Græci *adyta* dicunt. *h* Libros in quibus continebantur *sortes*, id est, responsa Deorum. *Horat.* *Dicta per carmina sortes.* *i* Oracula secreta retinenda vaticinata populo Romano meis posteris. *k* Reponam, reservabo in intimis penetralibus sacrorum. Constat autem Romæ postea Sibyllinos libros asservatos fuisse in sacratio, qui *Sibyllæ* dicti sunt, quòd anus illa, quæ Tarquinium Superbum adiit fertur, Sibylla credata esset. Servati autem Romæ fuisse traduntur, donec sive casu aliquo, sive fraude humanâ incenso Capitolio igne consumerentur, quod post bellum Maricum accidisse ferunt. Vide quæ nos ad Sal. p. 148. & Val. Max. p. 484. *l* Electos, qui sc. iis libris custodiendis & interpretandis præessent. *m* O altrix & aultrix imperii. *n* Viros quindecim, quorum munus erat libros Sibyllinos consulere. *p* Palmæ sc. in quibus scribebat hæc Sibylla: non enim oracula sua ore reddebat, sed palmarum foliis inscripta ad ostium antri ponebat, quæ si vento agitata conturbati contigisset nunquam postea induci poterat, ut de integro caneret, aut eadem in ordinem redigeret: atque ita incertiores abibant homines, quàm venerant. Locum hunc interpretatur Heleni admonitio: repetatur l. 3. *p* Tantummodò rogo, ne scribas in foliis palmæ. *q* Ne folia & nomina iis inscripta volent per ventos rapidos commota, existentia ut res ludibrio habitæ. *r* Ore edas oracula. *s* Æneas significavit ore suo se jam facere finem loquendi.

Phœbe, graves Trojæ a semper miserate labores, Dardana qui Paridis b dirèxti tela manusque c Corpus in d Æacidæ: magnas e obeuntia f terras Tot maria intravi g duce te, penititque h repostas i Massylum gentes, k prætentaque Syrtibus arva. l Jam tandem Italiæ fugientes prendimus oras. m Hac Trojana tenus fuerit fortuna secuta. Vos quoque n Pergamæ jam fas est parcere genti, o Dique p deæque omnes, q quibus obstitit r Ilium, et ingens Gloria s Dardaniæ. tuque o sanctissima e vates, Præscia venturi: u da (non indebita posco Regna meis fatis) v Latio confidere Teucros, x Errantisque deos, y agitataque numina Trojæ. Tum z Phœbo et Triviæ a solido de marmore templa b Instituam, c festoque dies de nomine Phœbi. d Te quoque magna e manent f regnis g penetralia nostra. Hic ego namque tuas h sortes, i arcanaque fata Dicta mæ genti, k ponam; l lectosque sacro, m Alma, n viros: o foliis p tantum ne carmina manda; q Ne turbata volent rapidis ludibria ventis: r Ipsa r canas, oro. finem s dedit ore loquendi.

At, a
Bac
Exc
Os
Ostia
Sp
O r
Sed
Dard
Sed n
Et b T
Non
g Desi
Natus
Ulyss
Quas
Causa
Exter
u r
Quod
Talibu
Horre
Obsec
Concu

nimant
jus form
plen in
critica
tes. / O
id est, q
Expect
hæc re:
neq cur
d Prævid
adaverit
Græca.
responsu
cum mag
adaverit
thus; &
Troja. b
pater. &
quendum
Tenuib
terrogat
nicioli be
Lavinia
Æneæ ex
numque b
Helena ca
lena hospi
logus orac
lugera tort
sc. Pallan
ad Tarcho
cretiore te
bat. & Hor
one voci q
erant vera
regit, ut, q
divinam, q
ta. / Sibyl

At, *Phœbi nondum patiens, b immanis in antro*
Bacecharur vates, magnum d si pectore possit
Excussisse deum: f tanto magis g ille fatigat
Os b rabidum, i fera corda domans, k fingitque premendo.
Ostia l jamque domus patuere ingentia m centum 81
Sponte sua, o vatisque p ferunt responsa per q auras.
O tandem magnis pelagis f defuncte periclis!
Sed terrâ u graviora w manent. in regna x Lavini
Dardanidæ venient, y mitte hanc de pectore curam: 85
Sed non et z venisse volent. a bella, horrida bella,
Et b Tybrim multo spumantem c sanguine d cerno.
Non e Simois tibi, nec Xanthus, nec f Dorica castra
Desuerint: alius h Latio jam partus i Achilles,
Narus k et ipse l deâ: nec Teucris m addita Juno
Uluam n aberit: quum tu supplex o rebus e egenis,
Quas gentes p Italum, aut quas non q oraveris urbes!
Causa r mali tanti conjux: iterum hospita Teucris;
Externeque iterum thalami.
q n ne cede w malis: x sed contra audentior ito,
y quam tus te fortuna finet: z via prima salutis,
Quod minime reris, a Grajâ b pandetur ab a urbe.
Talibus ex c adyto dictis d Cumæa Sibylla
Horrendas canit f ambages, g autroque remugit,
Obscuris vera involvens: i ea fræna furenti 100
Concurrit, et k stimulos sub l pectore m vertit Apollo.

a Quæ nondum tolerare poterat Phœbum, intrantem in eam.
b Terribilis, & insana.
c Bacchantium more furit Sibylla.
d Tentando an possit quasi equitem insidentem pectore suo excutere Phœbum qui in oraculis magnus est. e Ut supra l. 5. v. 679.
f Excussaque pectore Juno est. f Quanto magis illa reluctabatur.
g Deus institudine affatim eam gravat.
h Furens. Metaphora ab a-

nimantibus, quorum propriè est rabire. i Indomita. k Pro arbitrio suo mentem e-
jus format imbutque iis, quæ sit responsura. l Post vota precesque, cum Deus
plene in eam descendisset. m Numerus certus pro incerto. n Propter preces & sa-
crificia. o Sibyllæ. p Efferunt. q Ubi consultores erant. r Post septennales erro-
res. s O Æneâ qui persunctus es, & non amplius passurus pericula. t In terris,
id est, cum perveneris ad terram: quia in mari non potuit submergi. u Sc. pericula.
v Expectant te. x Al. Latini. y Omitte, depone curam, id est, ne sis sollicitus de
hæc: quia venies in Italiam, ut cupis. z Quod in Italiam non venerint. a Æ-
neæ cum Turno. b Italiæ fluvium. c Propter eadem Latinorum & Rutulorum.
d Provideo. e Pro Simoënte & Xantho fluentibus sanguine, obstructis cæforum
cadaveribus erunt tibi de novo Tibris & Numicius, in quem cecidit Æneâs,
f Græcæ. Alii respici ad Turnum volunt origine Graium, ut interpretatur Anata
respondum l. 7. Alii ad Hilesum, Agamemnonis ex Briseide filium: quem tradunt
cum magnis copiis Turno adversus Æneam auxilio venisse. g Id est, Trojanorum,
cadaveribus opplebuntur Tybris & Numicius, ut oppleti sunt Simois & Xan-
thus; & tam sævos inimicos offendet in Italia, quam experti sunt Græcos in
Troja. h In Latio. i Turnus, Achilli similis, cui dicitur Venilia mater. l. 10. Daunus
pater. k Non solum Achilles. l Venilia. m Quæ semel quasi dedit nomen ad inse-
quendum Trojanos, nunquam desister. Alii addita est infesta, affixa. n Ab eis,
o Tenuibus & modicis. p Italorum. Syncope. q Orabis, ut tibi auxilientur? In-
terrogatio hæc vim universalem habet: q. d. omnes populos externos. r Tam per-
niciosi belli. s Filia hospitis Lavinia, Latini filia, Turno, Rutulorum regi, à ma-
tre Lavinia desponsata: quam tamen Latinus pater, diversis territis prodigiis,
Æneæ extero genero dare coactus fuit. Quod ægrè ferens Turnus, Æneam Lati-
numque bello petiit, in quo ipse sing illari certamine ab Æneâ occisus fuit. t Sicut
Helena causa belli Trojani fuit: s. c. Lavinia erit causa belli Rutuli & Latini. He-
lena hospitio excepit Paridem: Lavinia pater Latinus excipiet te. u Sed tu. Epi-
logus oraculi Apollinis. w Adversitatibus. x Obviam. y Id est, magnanimitate
supera fortunam tuam. z Primus modus acquirendæ salutis. a A Græcis habitata
sc. Pallanteo, cum per Evandrum Arcadem illic habitantem, ubi nunc Roma est,
ad Tarchontem in Thusciam mitteris. b Aperitur tibi, proficietur. c Loco se-
cretiore templi, quem soli sacerdoti adire licebat. d Quæ apud Cumas oracula da-
bant. e Horrorem incutientes. f Ambiguos & obscuros sermones. g Et cum reflexi-
one vocis quasi mugitum effert ex antro. h Dictis non satis intellectis, quæ futura
erant vera, implicans. i Ejusmodi fræna, id est, sic mentem & organa vocis ejus
regit, ut, quæ ipse voluit, non quæ ipsa præmeditata sit, loqueretur. k Vim illam
divinam, quæ animum Sibyllæ, & impetum fatidici spiritus excitavit. Metapho-
ra. l Sibyllæ. m Dirigit.

a Postquam
 rabies Sibyl-
 læ sedata est.
 b Incipit Si-
 byllam allo-
 qui in hunc
 modum.
 c Mihi. d Spe-
 cies. e Vel
 inopinata.
 Nam partim
 ab Heleno,
 partim a patre
 acceperat,
 quæ gerenda
 sibi forent.
 f Oritur, præ-
 dicitur. g Quæ
 ad bella perti-
 neant, vel
 quæ ex te au-
 dio. h Prævi-
 di, antecepi,
 cogitatione
 præveni. Al.
 Percept. i Pri-
 usquam hæc
 diceret.
 k Præmedita-
 tus sum, re-
 volvi, perpendi, id est, iamdudum ad omnes casus præparatus sum. l Id solum.
 m Quandoquidem. n In Campania. o Inferis dominantis. p Plutonis. q Lacu ille
 infernali. r Refluente & restagnante. s Anchisæ. t Detur mihi. u Viam eundi
 mihi commonstres. v Diti sacra vel execranda. x Aperies. y Patrem. Dicte cau-
 sam, quare eat ad genitorem. z Numerus certus pro incerto. a Ex mediis hostibus
 in locum tutum perduxit, liberavi. Sic l. 2. frugesque receptas. b Tempestates &
 procellas, quæ navigantibus toties extrema minatæ fuerant. c Aeris. d Ultra vi-
 res. Anastrophe. e Quæ quietem & otium efflagitat. f Quinetiam. g Lib. 5. *Domus*
tamen ante infernas accede domos, &c. huc casta Sibylla. h Adirem. i Domum, au-
 antrum. k O salutis nostræ alitrix, sancta & veneranda virgo. l A facili. m Sylla
 quæ sunt circa Avernum & Acherontem, aliaque loca, per quæ ad infernos descen-
 sus esse existimatur. n Proserpina. Vide suprâ. o Umbras. A dispari causa. p Eury-
 dices. Orpheus enim cantilenâ & pulsu lyræ descendit ad inferos, ut abducent
 conjugem suam: & abduxerat, ni illa per imprudentiam respexisset. q De Orpheo
 abunde 4. l. Georg. & Ovid. 10. Met. r Dulciter resonantibus. s Castora gemel-
 lum è Leda matre & Tyndaro, communicatâ cum illo immortalitate ut alterni vi-
 verent. Adi Mythologos hoc de geminorum fidere exponentes. t Quam alternatim
 pro illo obit, ut ille vicissim pro Polluce. u Ab inferis ad superos 5. w Qui ad in-
 feros descendit cum Pirithoo, rapturi Proserpinam. x Fortem, quippe qui nullis
 laboribus superari potuerit. Vide quæ nos ad Sal. p. 327. &c. y Herculem filium
 Jovis & Alcmene, qui descendit Cerberum ab inferis tracturus, ac Thesea libera-
 turus: ab *Alceo* avo sic dictum, vel *αὐτὸς τὸ ἀλκὴν*, id est, a fortitudine. z Mihi
 Applicatio narrationis ad suam personam, quâ se illis dignitate generis parem fa-
 cit, quare non minus id sibi licere arbitrat, quàm iis licuerit. Q. d. Et mihi idem
 concedatur, cui perinde, ut Herculi & Polluci, est genus ab Iove summo. a Ge-
 nus idem, causa mihi melior. b Deorum. c Æneas. d Pro more precantium, ju-
 rantium, vota concipientium. e Sibylla. f Progenite,

a Ut primùm cessit furor, et rabida ora quiêrunt;
 b Incipit Æneas heros: non ulla laborum,
 O virgo, nova c mi d facies e inopinave f surgit:
 g Omnia h præcepi, atque animo mecum i antè k peregi.
 l Unum oro (m quando n hîc o inferni janua p regis
 Dicitur, et tenebrosa palus q Acheronte r refuso)
 Ire ad conspectum chari s genitoris, et ora
 t Contingat: u doceas iter, et w sacra ostia x pandas.
 y Illum ego per flammâs et z mille sequentia tela
 Eripui his humeris, a medioque ex hoste recepi:
 Ille meum comitatus iter, maria omnia mecum,
 Atque omnes pelagique b minas c cœlique ferebat
 Invalidus, d vires ultra sortemque e senectæ.
 f Quin, g ut te supplex h peterem, et tua i limina adirem,
 Idem orans mandata dabat. natique patrilque,
 k Alma, precor, miserere: l potes namque omnia; necne
 Nequicquam m lucis n Hecate præfecit o Avernus.
 Si potuit o Manes arcessere p conjugis q Orpheus,
 Threiciâ fretus citharâ fidibusque r canoris:
 Si s fratrem Pollux t alternâ morte redemit,
 Itque u reditque viam toties: quid w Thesea, x magnum
 Quid memorem y Alciden? et z mi a genus ab Iove b sum-
 mo.

Talibus e orabat dictis, d arasque tenebat.
 Tunc sic orâ loqui e vates: f Sate sanguine divum,

Tros Anchisiade, b facilis descensus c Avernus:

d Noster atque dies patet e atri janua Ditis:

f Id frenare gradum, superasque g evadere ad auras.

h Hoc opus, hic labor est: i pauci, quos k æquus amavit

l Jupiter, aut lardens m exivit ad n æthera virtus,

o Dis geniti, p potuere. q tenent media omnia sylva,

r Cocytusque sinu labens s circumfluit satro.

t Quod si tantus amor menti, si tanta cupido est,

u Bis Stygios innare lacus, bis v nigra videre

w Tartara; et x insano juvat indulgere labori:

y Accipe quæ z peragenda a prius. b latet arbore c opacâ

d Aureus et foliis et e lento vimine ramus,

f Junoni internæ dictus sacer: g hunc h regit i omnis

lucus, et obscuris k claudunt convallibus umbræ.

m Sed non antè l datur telluris n opera subire,

o Auricomos quàm quis decerpserit p arbore q sœtus.

r Hoc sibi q pulchra s suum ferri t Proserpina munus

u Invenit. v primo avulso w non deficit alter

x Aureus; et simili frondescit y virga metallo.

z Ergo y altè z vestigia oculis, et a ritè repertum

b Carpe manu; namque ipse b volens facilisque sequetur,

c Si te fata vocant; d aliter, non viribus ullis

e Vincere, nec duro poteris convellere ferro.

a O Troja-
ne Ænea, An-
chisæ fili.

b Si Ethicè
hanc fab. in-
terpretari ve-
limus immane
vitiolum præ-
cipitium, è
è quorum ba-
rathro non

facile emer-
gitur, intelli-
gemus. Si my-
sticè & Pla-
tonicè: ple-
risque gravari
divinam ani-
mi particu-
lam terrenâ

ulius corpore
mole, op-
rimi à sensu
rationem, ita
ut ad virtu-
tem, rerum

cognitionem,

& veritatis indagatorem adspirent pauci; quibus, vel benignitate Deorum, vel

extimâ virtute, vel divino ingenio, datum est aureum studii ramum carpere, &

prudentiâ duce ad summa contendere: mox, ramum hunc Lucus q̄ obscura claudunt

convallibus umbræ. c Qui per Avernum fit ad interos. Est enim Avernus lacus, a-

pod inferos, in quem Acheron restagnare creditur. d Semper. e Obscuri, qui apud

interos regnat, cui inferorum imperium fortè obvenit in Saturni patris possessionum

divisione. f Regredi ab interis. g Penitè, evadere. h Hoc est opus difficile. i Tria

hominum genera tangit; dilectos à Jove, præditos virtute, Diis genitos. k Non

ignobilis iudex. l Vehemens virtus, id est, justitia, cujus nomen omnes Ethicas

virtutes complectitur. m Ex his ærumnis. n Cœlum. o Sc. superas evadere ad au-
ras. p Dehortatio à difficili. q Lacus infernalis. Quid Cocytus, Styx, Acheron,

interi sint secundum veteres Theologos, docet Macrobius. l. de Somnio Scipionis

c. 10. r Circumdant exire volentes. Al. circumvenit. s Obscuro: quia profundus.

t In vita semel, secundò in morte gloriam in vivis consequi, æternam, post mor-

tem. u Stygis, lacus infernalis, tristitiam significantis. w Tenebrosa, profunda.

y Vehementi. y Intelligit Transiit ad præcepta. z Sc. sint tibi. a Quàm ad inferos

descendere possis. b Difficultatem innuit, cum latere ramum, & quidem in um-

brosâ arbore subjicit. c Densâ foliis, & ramis aliis. d A materia & qualitate. Per

quam prudentiam intellige, quâ nihil non, quantumvis arduum, consici potest.

e Flexibili. f Proserpinæ, quæ apud inferos est, consecratus, dicatus. g Ramum.

h Allusum ad Bonæ Deæ, quæ eadem Tellus est, sacra, quæ non nisi in operto fie-

bat. i Tota sylva. k Circumdant eum. l Conceditur à Diis. m Occulta terræ, id

est, subterranea loca. n Ramum habentem folia aurea pro comis. Metaphora ab a-

nimali sumpta. o Illa opaca. p Ad se, aut in honorem suum. q In conspectu Plu-

tonis, qui eam rapuit. r Proprium, sibi carum. s Regina inferorum. t Postquam

primus ramus avulsus est ab eo, qui inferos petere vult. u Non deest, imò statim

subnascentur, & in locum sublato sufficitur. w Sc. ramus. x Ramale. y Deum cœ-

lestique suspice. z Inquire. a Ut decet, carpe, sc. manu, non falce, non cultro.

b Volenti & obsecundanti similis. c Si prædestinatum est te per eum ad inferos

descendere atque redire. d Alioqui, repugnantibus Deorum dispositionibus. Abi-

que sit gratia & auxilium divinum, incalscunt, intercidunt humani conatus. e Con-

tingere & abrumper eum.

a Insepultum.
 b Mortuum.
 c Miseni, ut
 infra, à Tri-
 tone intercep-
 ti, quem ta-
 men nonnulli
 ab Æneâ in-
 terfectum au-
 tumant: ut in
 hac necro-
 mantiâ suppe-
 teret cadaver
 & animum.
 d Polluit.
 e Oracula.
 f Antro. Sy-
 necdoche.
 g Moraris, vel
 sollicitus hæ-
 res, h Terræ
 & inhumatio-
 ni. i Amicum
 extinctum.
 k Quam ad in-
 feros descen-
 das. l Ad sa-
 crificium fu-
 nebre. m Fur-
 vis hostiis
 placandi Dii
 Inferi, ad
 quos tibi lus-
 trato ster-
 nenda via:
 huc castra Si-
 bylla. Nigrarum multo pecudum se sanguine ducet. l. 5. n Sacrificia expiatoria quibus
 animæ expurgari credebantur. o Post longam expectationem tuam. p Infernales.
 q Quæ nullam præbent viam. r Nam mortuis duntaxat. s Sibylla. t Ab Apolline,
 qui non permisit eam ulterius loqui. u Dicendi finem fecit. v Habens oculos in
 terram defixos. x Ad classem & socios, Sibyllæ præcepta exsecuturus, y Sibyllæ
 z Incertos, ignotos. a Æneæ. b Α' το τῆ ἀχχς: a sollicitudine, quæ sum-
 tum & principum comes. c Q. d. comes est, ut itineris, ita & curarum. d Sili-
 gressum, ut cogitabundi solent. e Modò hoc, modò illud asserentes. f Al. fre-
 bant. Alludit ad Etymon vocis Sermo. g Mortuum. h Sibylla. i Sepellendum.
 k Sic dubitantes. l Ad litus. m Viro forti, & non respondentem metitis, arti & vir-
 tuti ejus; aut quia exceptus insidiis à Tritone, Neptuni tubicine, quem abominabantur
 veteres. n Æoli nepotem. o Sc. fuit. p Peritior. q Lituo, aut tubâ æreâ. Matera
 pro Materiato. r Excitare, id est, excitabat viros fortes & generosos, Enallage
 modi. s Inflammaré furorem bellicum seu prælium. t Tubæ, aut litui. u Digredi-
 tur in prosopographiam Miseni mortui. v Trojanorum fortissimi. x Tubâ incu-
 vâ: à cuius similitudine postea Baculus ille auguralis, quo templa designabantur
 Lituus, dictus est. y Perficiebat pugnas, versabatur in pugnis. z Hectorem
 a Hectoris. b Misenus Æolides. c Virum nequaquam Hectori secundum neque vir-
 tute, neque laude, satis etiam superiorem. d Paulò antè. e Personare facit, vel
 sonat per æquora. f Tubâ & buccinâ, quæ Tritoni concha. Caruleum Tritona vo-
 cat, conchaque sonanti Inspirare jubet: deinde cava buccina sumitur illi, g Trito-
 nes. h Ο' μήτεχον, ejusdem artis cum invidia studiosus, vel, ex provocatio-
 ne adversarius. i Insidiis oppressum: quasi virtute vinci non posset. k Oceani &
 Tethys filius, Neptuni tubicer, unus Deorum marinorum. l Scopulos. m Miso-
 num. n Docet, quomodo officium funebre persolutum sit Miseni juxta præceptum
 Sibyllæ. o Trojani. p Cadaver Miseni. q Quasi irascens Diis marinis, quod
 tantum virum morte absumperant. r Sc. fremebat. s Quibus jusserat: Sedibus hanc
 refer ante suis. t Festinanter exsequuntur. Festinare ergo hic activè sumitur: ut l.
 4. Deus æthere missus ab alto. Festinare fugam, tortosque incidere funes Ecce iterum
 stimulat. u Pyram in altum exstructam, in aræ formam.

Præterea a jacet b exanimum tibi corpus c amici,
 Heu nescis! totamque d incestat funere classem:
 Dum e consulta petis, nostrogue in f limine g pendes.
 h Sedibus i hunc refer k ante suis, et conde sepulcro.
 l Duc m nigras pecudes: ea prima n piacula sunt.
 Sic o demum lucos p Stygios, regna q invia r vivis
 Aspicias. s dixit, t pressoque u obmutuit ore.
 Æneas mœsto v defixus lumina vultu
 x Ingreditur, linguens y antrum; z cæcosque volutat
 Eventus animo secum: a cui fidus b Achares
 It comes, et c paribus curis d vestigia figit.
 Multa inter sese e vario sermone f ierebant:
 Quem socium g exanimem h vates, quod corpus i humanum
 dum

Diceret: atque illi k Misenum in litore sicco,
 Ut l venère, vident m indignâ morte peremptum;
 Misenum n Æoliden, quo o non p præstantior alter
 q Ære r ciere viros, s Martemque accendere t cantu.
 u Hectoris hic v magni fuerat comes: Hectora circum
 Et x lituo pugnas insignis y obibat et hastâ.
 Postquam z illum a victor vitâ spoliavit Achilles,
 Dardanio Æneâ sese fortissimum b heros
 Addiderat socium, c non inferiora secutus.
 Sed d tum sortè cavâ dum e personat æquora f conchâ,
 Demens, et cantu vocat in certamina g divos;
 h Æ mulus i exceptum k Triton, si credere dignum est,
 Inter l saxa m virum spumosa immerferat undâ.
 n Ergo o omnes magno p circum q clamore fremebant:
 Præcipue pius r Æneas. tum s iussa Sibyllæ,
 Haud mora, t festinant flentes; u aramque sepulcri

« Congerere *b* arboribus, *c* cœloque educere certant.

« Iter in antiquam sylvam, stabula alta ferarum :

« Procumbunt *f* piceæ : sonat ic̄ta securibus ilex :

« Fraxinæque trabes, cuneis & *g* fissile robur
Scinditur : advolvunt ingentes *b* montibus ornos.

« Necnon *Æ*neas opera inter talia : primus

Hortatur socios, paribusque & accingitur armis.

« Atque *h* hæc ipse suo tristi cum corde volutat,
Aspectans sylvam immensam, et sic ore precatur :

« Si nunc se nobis ille aureus *n* arbore *o* ramus

« Ostendat nemore in tanto ! *p* quando omnia verè

Hæu *q* nimium de te vates, Misenæ, locuta est.

« Vix *r* ea fatus ferat, *t* geminæ cum *n* fortè *n* columbæ

« Ipsa *s* sub ora viri cœlo venèrè volantes,

« Et *p* viridi sedèrè solo : tum maximus *n* heros

« Maternas agnoscit aves, lætusque precatur :

« Estè duces *b* ò, si qua *v*ia est : cursumque per anras

Dirigite in *d* lucos, ubi *e* pinguem *f* dives *g* opacat

Ramus humum : tuque *e* dubiis *b* ne desice rebus,

« Diva parens. sic effatus, *i* vestigia pressit,

« Observans quæ signa ferant, quò tendere *l* pergant.

« Pascentes *n* illæ tantum *o* prodire volando,

« Quantum *p* acie possent oculi *q* servare *r* sequentum.

« Inde ubi *t* venere ad fauces *n* graveolentis Averni,

« Tollunt se celeres ; *n* liquidumque per aëra *y* lapsæ,

Sedibus *n* optatis *n* geminâ super arbore *b* fidunt,

« Discolor *d* undè auri per ramos *e* aura refulsit.

« Quale solet *g* sylvis *b* brumali frigore *i* viscum

« Fronde virere & novâ, *l* quod non *n* sua *n* seminat arbos,

« Et *o* croceo factu *p* teretes circumdare truncos.

« Talis erat species auri frondentis opacâ

« Illic, sicleni *r* crepitabat *f* bractea vento.

« Quæ sequuntur cogitat secum. *n* Utinam. *n* Opacâ. *o* Quam Sibylla nobis

habendum docuit. *p* Quandoquidem. *q* Quia utilius fuisset, si mentita esset, dùm

docit Misenum jacere in litore. *r* Eis preces. *f* *Æ*neas. *t* Duæ & pares. *n* Præter

opinionem eius. Oblativum ergo augurium. *n* Quæ & Veneris aves & felix regi-

bus augurium : per geminas columbas mysticè duas animæ alas designari volunt.

Contemplativam Moralemque virtutem, quæ ad aureum Sapientiæ ramum à divi-

narum rerum amore mittuntur. *n* Ante conspectum *Æ*neæ. *y* Gramineo. *n* *Æ*neas.

« Quæ sunt in tutela Veneris, propter amorem, quem inter se servant. *b* O aves.

« Quæ ducat ad aureum ramum. *d* Sylvas sacras. *e* Opiram quæ talis rami feracem.

« Quia aureus. *g* Inumbrat, quod propriè est arborum. *b* Ne mihi desis, ne me de-

ceas. *t* Substitit. Captantes autem auguria & observantes stare immobiles aut se-

dere solebant. *k* Animadvertens. *l* Perseverent. *m* Allusum ad pullare augurium,

quod felix habitum, si pulli pascere. *n* Columbæ. *o* Prodibant, præcedebant.

Enallage modi. *p* Acumine visus sui, id est, visu. *q* Observare. *r* *Æ*neæ & Acha-

te. *f* Deinde. *t* Columbæ. *n* Lacus illius in Campaniâ, per quem dicitur descen-

sus ad inferos, graviter olentis propter aquam sulphuream. *n* Erigunt. *n* Purum.

« Postquàm celeriter volaverant. *n* Ab *Æ*neâ. *n* Geminæ naturæ : quia aureum

ramum habebat. *Al. gemina*, sc. columbæ. *b* Locum sedendi capiunt, ad sedendum

se demittunt. *c* Alio à viridi arbore colore, diversi coloris. *d* A quâ arbore.

« Splendor. Cic. pro Sextio. Quem neque periculi tempestus, neque honoris aura po-

terit unquam de suo cursu dimovere. Aipoc vetus vox Græca auram significat.

« Qualiter. A simili narrationem dilatat. *g* In sylvis. *b* Quia tunc maturum est.

« Gluten. *k* Insolitâ. *l* Viscum. *m* Ipsi propria. *n* Quia ex stercore turdi, super ar-

borum ramis delapso, nascitur. *o* Virgulto & glutino crocei coloris. *p* Oblongos

& rotundos Ecl. 8. *Incumbens* tereti *Damon*, sic capit, oliva. *q* Sc. in. *r* An non

videris audire bracteati rami à ventis agitati crepitantem sonum ex literarum aspe-

ctu confictatione ? *f* Aurea ac tenuis lamina, id est, aureæ frondes.

« Congeren-

do extruere.

« Ex arbori-

bus. *c* Ad cœ-

lum usque at-

tollere aram

sepulchri. Hy-

perbols. *d* A

fociis *Æ*neæ

sc. ad exci-

pendas arbo-

res pro rogo.

« In humum.

f Piceæ tedæ-

que resinâ

pingues arbo-

res, fraxini

ornique fune-

ribus adhibi-

tæ quo clariùs

& luculenti-

us arderent

rogi. *g* Quod

facile findi-

tur. *b* A mon-

tibus. *i* Ex-

emplo suo

præluens a-

liis. *k* Aptatur

instrumentis,

quibus alii

ligna scinde-

bant sc. secu-

ri, cuneis, li-

gone, & simi-

libus ad ro-

gum erigen-

dum necessa-

«Celeriter rapit. Vehementiam & sedulitatem Æneæ in diffringendo ramo ex voto, ostendit hoc verbo Virgilius. *b* Illico, *c* Ramum visum remorari pondere suo desiderium a-vidi Æneæ licet facilis sequeretur. *d* Vaticinan-
ris *e* Ramum. *f* Nihilominus, quamvis Æneas abes-
 set. Transiit ad studia Troja-
 norum circa Iusta Miseno.
g Cadaveri.
h Minus gra-
 to amicis

triste hoc ministerium exequentibus. *i* Ultima officia, quæ exequiæ dicuntur, ex-
 hibebant mortuo Miseno. *k* Arboribus resinæ plenis. *l* Fisso, ac in partes dissecto.
m Struem lignorum ad rogam instruendum. Apparatus mortuorum, funus dicitur,
 exstructio lignorum rogas; subjectio ignis, pyra; crematio cadaveris, bustum;
 locus, ustrina; operis constructio, sepulcrum; inscriptum nomen & memoria,
 monumentum. *n* Pyræ seu rogo. *o* Funereis, feralibus, viroris in atrum vergentis.
p Trifles & funebres. *q* In anteriori parte, ut videantur. *r* Et exornant ad decus de-
 super. *s* In signum, quod eis egregie usus fuerat. Cum viris magnis una cremaba-
 tur, arma, vestes, equi, canes, & quæ in vitâ erant charissima. Apud Indos & eos
 amantissima. Cic. 5. Tusc. Quæst. & 11. Æn. galeas, ensesque decoros, &c. *t* Ca-
 lida ablui & per intervalla inclamari solebant pro mortuis compositi, ne forte late-
 ret vitalis spiritus obstructus, adeoque vivi cremarentur. *u* Aquas calefactas. On-
 nem autem humorem generali vocabulo *Laticem* appellari tradunt, ab eo, quod
 intra aliquid *latent*. *w* Ærea. *x* Ebullientia. *y* Expedite parant, proferunt. *z* Ex
 Ennii versu: *Tarquinii corpus bona famina levit & unxit*. *a* Mortui. Calore enim
 vitali pulso, qui spiritus sedes habetur, friget corpus. *b* Ut facilius cremaretur.
c Deinde. *d* Funebris, qui una cum cadavere cremabatur, id est, feretro. *e* Supremo
 fletu affecta. *f* Quas in vita in pretio habuerat. Viris illustribus vestes, quibus viri
 utebantur, injectæ: purpureæ, prætextæ, paludamenta: vide Pallantis funus lib.
 11. Æn. *g* Corpus exanime. *h* Quia ipse ferebat. *i* Capulo, quo effertur corpus.
feretrum enim id omne dicimus, quo aliquid in pompa portatur. *k* Cadaveri. *l* Qui
 liberos suos inurunt. *m* Testati dolorem & se invitos id facere. *n* Tædam, *o* Cum
 cadavere. *p* Thura data. *q* Epulæ, quibus mortuo parentatum erat. *r* Quia infun-
 debant oleum cum crateribus. *s* Oleo ex oliva expresso. *t* Cum non esset amplius,
 quod urat. *u* Cineres, & si qua exstantibus ossa. Respiciat ad ritum ossa compo-
 nendi, qui talis erat: primo bustum vino extinguebant, Manes vocabant, lotis
 deinde manibus ossa legebant, lecta vino perfundebant & lacte, mox vento sicca-
 da exponebant, siccata aromatibus & odoribus mista in urnam reponebant, reli-
 quis lachrymas superfundebant. *w* Lambertem quod adhuc supererat, aut extor-
 bentem seu imbibentem vinum, quod infundebatur. Ignita enim ac callida humo-
 rem omnem imbibunt, absorbuntque. *x* Modicam flammam. *y* Miseni. *z* Collecta
a Vasculo, aut urnâ æreâ: quandoque aureâ condebantur cineres. *b* Chorineus
c Purgavit pollutos funere aqua sacrata ab aspergillo felicitis olivæ: namque oleaster
 infelix. *d* Conspergens eos. *e* Olivæ ad felicitatem facientis: quia pacem signifi-
 cat, & faucia consolidat. *f* Adpersit, aut purgavit circumdando Trojanos. *g* Ulti-
 ma, id est, conclamavit. Ilicet & vale, vale, vale. Æn. 11. lib. *h* Exstrui curat
 Miseno. *i* Propria instrumenta, *k* Insignia remigis & tubicinis: quia peritus erat
 remex & optimus tubicen.

Monte sub ætherio : qui nunc Misenus ab illo
 Dicitur, æternumque tenet per secula nomen.
 His actis, propere & exequitur præcepta Sibyllæ.
 Speluncæ alta fuit, vastoque immans hiatu;
 Scrupea, intacta lacu nigro nemorumque tenebris;
 Quam super haud ullæ poterant impune volantes
 Tendere iter pennis; & talis sese halitus atris
 Fancibus effundens supera ad convexa ferebat;
 Unde locum Graii dixerunt nomine Avernum.
 Quattuor hic primum nigrantes terga juvencos
 Constituit, frontique invergit vina sacerdos:
 Et, summas carpens media inter cornua seras,
 Igibus imponit sacris, & libamina prima,
 Voce vocans Hecaten, hæcæloque Ereboque potentem.
 Supponunt alii cultros, tepidumque cruorem
 Suscipiunt pateris, ipsæ attri velleris agnam
 Æneas matri Eumenidum magnæque sorori
 Ense ferit; sterilemque tibi, Proserpina, vaccam.
 Tum Stygio regi nocturnas inchoat aras,
 Et solida imponit taurorum viscera flammis,
 Pingue superque oleum fundens ardentibus extis.
 Ecce autem, primi sub lumina Solis et ortus,
 Sub pedibus mugire solum, et juga cœpta moveri
 Sylvarum: visque canes ululare per umbram,
 Adventante deâ. Procul ô, procul este profani,
 Conclamat vates, totoque absistite luco.

235 Qui etiam ad hunc diem retinet nomen, & vulgo dicitur Monte Miseno, & Capo Miseno. b Al-
 240 to: ut supra aerias Alpes, c Mons.
 d Miseno, qui illic sepultus est. e Æneas.
 245 f Quæ hæc erant: Dic nigras pecudes, ea prima pœcula sunt.
 250 g Profunda. h Terribilis. i Aperturâ, quasi ad devorandum parata. k Scruposa, seu asperis lapillis plena. Sunt enim scrupuli lapilli minuti, qui ambulanti-
 255 bus in calceos in-

siunt: qui, quod pedibus molesti sunt, pro curâ & sollicitudine frequenter usurpantur. l Cincta lacu & sylvâ. m Ex profunditate & umbris. n Super quam speluncam. Anastrophe. o Citra noxam. Foetore enim & sulphureo halitu encabantur. p Volucres, aves. q Volare. r Tam vehemens. Causa, cur aves ea loca adire non consueverint. s Odor & exhalatio. t Ad Cœli curvitate, ad æra. u De quâ re, quia sine avibus esset. w Græci. x Αἰσχροῦ, avium expertem: ex æ-
 240 πιν. & ὄρνις, ὄρνιθι, avis. Al. Aornum. y Ad introitum speluncæ seu Averni.
 z Habentes terga nigra. Diti patri de nigrâ pecude sacrificabant, eademque pecula mista mero & lacte libabant. Tibul. Inceras nigras pecudes promittite Diti, Et nigrâ lactis pœcula mista mero. a In frontem, media inter cornua fundit. b Inversa patet: contrâ in sacris supernis supina manu libatum. 4. lib. media inter cornua fundit: hoc autem & probationem victimarum, si non stupuissent, gratarum. c Duros pilos. Seta proprie duriores illi crassioresque qui in suum dorsis erecti stant, pili sunt: hic pro pilis boum usurpat Poeta. d Qui ad sacrificium ibi parati, instructi-
 245 que erant. e Appositivè. f Cum clamore valido invocant. g Deam. h Apud superos ubi Luna dicitur, & in terris, ubi Diana potestatem habentem, quamdiu supra nostrum Horizontem conspicua est Luna. i Apud tenebras inferorum (ubi Proserpina appellatur) quando sub terra demersa Antipodibus nostris lumen præbet. Ere-
 250 bus proprie infernalis fluvius est. k Clanculûm ponunt, ut ultrò ineant mortem. l Sacrificuli. m In vasa patentia. n Concolorem agnam. o Quia Sibylla cætera cu-
 255 paverat. p Matri Furiarum, id est, Nocti, quæ Furias parit sovetque. Noctem autem Furias natas volunt, quæ per Antiphrasin Græcè Εὐμυρίδες dicuntur, quod
 260 iuntes sint, & implacabiles, terreantque semper mortalium animos: ut supra diximus. q Terræ, quæ noctis soror fingitur, quia ex umbra ejus nox vicissim nata est. r Cædit, inactatque. Ferri enim, cum occiduntur, animalia dicuntur. s Τριπύχην, Odyss. x Junoni inferæ propriam; infœcundam infœcundæ;
 265 sterilem illi, quæ nunquam enixa est; taurum Proserpinæ, ut Plutoni taurum. u Quæ inferorum dea es. v Deinde. w Regi infernali Plutoni, qui Stygi, Ache-
 270 ronti, & reliquis inferorum fluvii dominatur. x Quæ totâ nocte arderent, in quibus noctu sacrificaretur: vel, nocturnas, id est, inferis dicatas. y Instituit. z Ho-
 275 locustum. a Superfundens. Tmesis. b Dum exta arderent. c Exactis sacris, hor-
 280 rendâ signa, adventus Proserpinæ prænuntia, artis translationibus narrat. d Pau-
 285 sâ antè, priusquam Sol oriretur. e Sibyllæ & Æneæ. f Cœcepit quasi sonitum tau-
 290 rum edere, Remota Metaphora, & bobus sumpta ad terram; ut l. 4. Æn. v. 490.
 295 g Colles montium sylvosorum. h Stægiæ canes, Furiæ. Lucan. Stygiæ canes an-
 300 tæ superna Desitiâ. i Lugubrem vocem emittere. k Proserpina. l Quod in sa-
 305 cris fieri solet, profanos arceat, herosa suum hoc agere monet. m Sacris non initiati.
 310 n Sibylla. o Dianæ sacro.

• Sacris initiare. *b* Audacter ingredi-
dere. • Quo mactasti agnam. Dæmo-
nes an sentiant dolorem, lædantur, en-
sem horreant, differit Cœl.
Rhod. l. 2. c. 8. hæc nos-
ter ex opinione Platoniorum
infrâ sanior; *frustra ferro
diverberat
umbras, d* Audacia & ani-
mositate ad-
versus terro-
res & mortuo-
rum spectra
obvia. • Egre-
giè confirma-
to contra
quævis peri-
cula iis virtu-

tibus quibus animosum pectus fultum esse deest. *f* Et non pluribus Sibylla *Æneam*
allocuta proicit se in Avernî fauces, cornite *Æneâ*. *g* *Æneas* Sibyllam vatem, cu-
jus ductu per singula inferorum loca penetrat, vadentem passibus audacibus sequi
consequitur, id est, audacter ingredientem animosè consequitur. *b* *Piè*, nos nil
veniam præfatus, accedit ad inferorum arcana retegenda. Plutonem & Proserpi-
nam precatus, mox umbras, inde vastam voraginem & indigestam primæ materis
molem, hinc loca ipsa & lacus. *i* Quoniam umbræ substantiæ sunt incorporatæ,
quæ vocem emittere nequeunt, *Silentes à* Poëtis vocantur. *k* *Origo rerum confusa*.
l Inferorum fluvius, qui flammis æstuantibus rapidus singitur. *m* Noctè perpetua.
p Quæ de inferis audiverim. • *Sc. fur.* *p* Vestro nutu & benevolentia. *q* *Æneam*
manifestare. *r* Profundâ terræ caligine. Est autem inferorum periphra-
sis. *Q. d.* *l* *ceat* inferorum res mortalibus aperire. *f* *Æneas* & Sibylla. *r* Sylvarum & terræ, id
est, per profundis specus caliginos. *s* Corporibus sc. ubi umbræ tantum & simul-
acra. *t* Simulacra enim illic sunt, quæ inania sunt. *u* Dubiam, & per subjectas no-
bes interceptam neque apparentem. *y* Exigua, obscura, non præbente sui copiam.
Metaphora, cum propriè *Malignus* idem sit quod asper, difficilis & invidus.
z Postquam. *a* Abscondit. *b* *Sc. terra*, id est, nocte, quæ nihil aliud quam terræ
umbra est. *c* Caliginosa, quâ nihil per noctis tenebras in oculos incurrit *d* *Dis-*
cretionem colorum. *e* Primum inferorum aditum. Quoniam autem mos fuit ve-
spatiantium oculos delectarent: ita Poëta monstrorum formis, quæ mortalibus
pestes sunt, vestibulum tribuit. *f* *Augustiis* vel ingressu inferni. *g* Quæ animas
excarnificant & stimulis fodiunt. *h* Domicilium, sedem ceperunt. *i* Homines pul-
lidos reddentes. *k* *Sc. hic.* *l* Morosa, querula, difficilis. *m* Per egestatem misero
mortales ad furta, cædes, rapinas, injurias aliasque malas artes impellens. *n* *Pe-*
quam homines rebus turpibus sese dant, atque ita malis artibus victum quaerunt.
o *Non re terribiles, sed visus*, inquit Seneca 104. Epist. quem adi. *p* *Præterea*
q Germanus mortis. *Kavivvâ* *Sc. Sardinia*. *Heliodus.* *r* Ex sceleribus prope-
rentia, seu ex flagitiis perpetratis concepta: cum admittit scelera poenitudo
luctus sequi debeat. Illud verò nunc perditorum hominum est, quos nulla pro-
conscientia remordet, neque supplicia futura terrent. *s* Mortem adferens, seu ex-
tiale, quod pacis & concordie artibus adversetur, illique se medium opponit.
u *Contra* enim stat atque è regione pugnat. *v* Cubilia dura Furiarum, id est, in
quibus Furæ natæ esse, & habitare dicuntur. Virgines enim Furæ non nomen
thalamos. *w* *Et jussa gaudens vadit Discordia palli.* *l. S. Æn.* *x* Reddens homines
dementes. *y* Vestibulo. Namque illa ante vestibulum. *z* Ramos annis ac tempo-
diuturnitate mirè augmentatos, & patulos brachiorum instar; Metaphora. *a* Ex-
tendit.

« Ulmus b opaca, c ingens : quam sedem somnia vulgo
 « Vana c tenere ferunt, f foliisq; sub omnibus hærent.
 Multaq; præterea variarum monstra ferarum, 285
 « Centauri in b foribus i stabulant, & Scyllæq; i bifformes;
 Et c centum geminus Briareus, ac « bellua c Lernæ
 « Horrendum stridens, q flammisq; armata c Chimæra:
 « Gorgones, c Harpyiæq; et forma c tricorporis umbræ.
 Corripit « hic subita trepidus formidine c ferrum 290
 « Aeneas, c strictamque aciem venientibus offert.
 Et, ni c docta c comes b tenues sine corpore c vitas
 « Admoneat volitare c cavâ sub imagine formæ,
 « Irruat, et f frustra ferro d diverberet umbras.
 « Hinc via b Tartarei quæ i fert & Acherontis ad undas :
 Turbidus hic i cœno m vastâque voragine gurgēs 296
 « Effuat, atque omnem c Cocyto eructat arenam.
 « Portitor has horrendum aquas et flumina servat
 Terribili q iqualore Charon : c cui plurima s mento
 « Canities inculta jacet, « stant lumina flammâ,
 300
 « Sortidus ex humeris c nodo dependet amictus.
 « Ipse c rarem conto subigit, c velisque ministrat,
 Et c ferrugineâ subvæctat b corpora c cymbâ,
 Jam senior ; sed cruda c deo d viridisque c senectus.

« Hæc arbor
 sterilis est,
 quam proinde
 rectè Som-
 niorum fecit
 sedem, quod
 sc. sterilia sint
 somnia & va-
 na, quæ per
 somnum vide-
 mus, nisi di-
 vinum habe-
 ant testimo-
 nium. b Fron-
 dibus sc. quia
 ramis patulis
 & effusus erat.
 c Valde mag-
 na. d Quibus
 fides adhiben-
 da non est,
 eò quod dubi-
 am nimis ha-
 beat inter-
 pretationem.
 e Occupare
 dicunt Poë-

tæ. f Ulmi. g Ixionis & Nubis filii ; supernè humana forma, infernè æquina ;
 « αὐτὸν κενεῖν id est. à *simulando*, quod primi equos ascendisse, eosque stimulis
 propulisse dicantur. b Orci. i Stabulum & sedem habent. Apte, quia interna parte
 equi c Una Nisi, Megarensium regis, filia, quæ ob ademptos patri capillos aureos
 eisdemque fatales in alaudam conversa est. Ovid. Met. 8. altera Phorci filia,
 cum Glaucus, Cince spectâ, amaret, illa veneficiis, dum se in fonte lavaret,
 in monstrum canibus lingua succincta mutavit : estque in mari Siculo ad promon-
 torium Pelorum humanâ figurâ saxum cavernosum, ad quod maris æstuosi fluctus
 retracti larratum canum repræsentant. Ovid. Met. 1. 14. & Virg. Æn. 5. i Gemi-
 nam formam habentes : nam una in alaudam, altera in marinum monstrum mutata
 est. « Centimanus, & (secundum quosdam) etiam centiceps. « Hydra multiceps.
 « Paludis sc. id est, quæ interempta fuit ab Hercule in Lerna palude. Hoc mon-
 strum alii C. alii LXX. nonnulli VII. capitum fuisse tradunt, & inter ea unum
 immortale. Hoc amplius, uno eius reciso capite, tria nascebantur. p Horrendè.
 « Enallage partis. q Ἰλυσσαν τῆς Πηλῆς Hesiod. Et Hom. Iliad. 9. Lucet. l. 6. *Præ-*
 « *males, postrema draco, media ipsa Chimæra.* c Mons Lyciæ, qui flammam vomit in-
 « *star ætnæ, Siculi Poëtæ hanc esse monstrum, cuius prima pars leo ; media ca-*
 « *pæ ; postrema Draco.* f Medusa, Stheno, Euryale, filiæ Phorci. i De his dictum
 3. l. Æn. « Geryonis & Herili. « Ubi nunc sunt monstra. « Gladium, quem va-
 « *gina eripere iusserat supra Sibylla.* « Acumen gladii evaginatum ad se properantibus
 « obicit. c Perita rerum infernarum. « Sibylla. b Umbras, εἰδωλα, quippe quæ
 nec carnem, nec ossa habebant ; unde priùs. *mania regna dixit.* c Animas. d Admo-
 « *nisset, irruisset in ea monstra, & diverberasset.* Enallage temporis. e Ixioni, non
 habente corpora, sed umbras tantum. f Cum substantiæ sint plane incorporate.
 quæ nec tangi, nec lædi possint : quare & à Græcis *σχιμα* dicuntur. g Sc. est,
 b Quæ inferiore Tartaro emanat & profluit. i Inducit. k Fluminis infernalis.
 De fluviis infernis quid opinati veteres, lege Macrobi. c. 10. l. 1. de Somnio Sci-
 pionis, qui Acheron, Lethe, Phlegethon, Cocytus & Styx. i Luto. m Profunda
 ingurgitatione vertex aquarum abtorbens & ingurgitans ea, quæ incidunt in eum.
 « Aestum & fervorem suum exercet, id est, ebullit, agitur, Metaphora à colore
 ad matris aestum. « In Cocytum. p Transvæctor umbrarum in ulteriorem fluminis
 ripam, & magister portus. Portitor propriè is dicitur, qui Portorium, id est, fruc-
 « *tus pecuniariorum ex portu conduxit : sic à portu dictus.* q Immunditia. r Charonti.
 f Per mentum. i Incana barba. « Et cui oculi horrent & arrecti sunt igni emican-
 « *ti.* « Per nodum, quo connexus est. « Charon. j Scapham, qua animas traducit,
 suæ propellit, gubernat. z Per vela, aut ministerio fingitur circa vela. « Navicu-
 « *la sulci coloris, nigra, tristi.* Cymba propriè, navis prætoris genus est. Hic au-
 « *tem pro portitorum navicula accipitur, qua lacus aut amnes transiuntur.* b Simu-
 « *lata corporum.* c Charonti, Deorum ministro, d Perpetua, quæ Deus est.
 « Sc. est.

a Ad hunc.
 b Acherontis.
 c E corporibus.
 d Fœmellæ & mascululi. A sexu.
 e Quæ jam expleverant officium vitæ, id est, simulacra eorum.
 f A generis splendore.
 g Filii à parentibus terra conditi.
 h Quantum. Duplici comparatione umbrarum ad amnem venientium vim proponit.
 i Labentia.
 k Altera collatio ab avibus, gregatim sub tempus verum tepidius coelum petentibus. l Mari.

in "Ορπιδος: ως Αἴτ' ἐπεί τὸν χειμῶνα δίχρον. Iliad. 3. n Consertim volant, in modum glomeris ad voluntur. Glomerare proprie est, implicare, & in globi figuram inducere filum. o Hyems. Totum pro parte. p Mare, ad quærendum ærem temperatiorem. Species pro genere: cum propriè Pontus sit interior maris pars inter Gherfonesum & Euxinum. q Aves. r Soli expositis, sine frigore in Africa. s Tam multi certatim orabant Charontem. t Ut primi traicerentur. u Extendebant, supplicantium more. w Quia volebant transmitti ad locum ipsis debitum. x Portitor Charon. y Asper, acerbus. z Inhumatos & insepultos. a Submotos à cymba. b Tenet in litore arenoso. c Sc. erat. d Multitudine animarum, tumultuose ad scapham properantium. e Prætendit. f Animarum. g Quædam ex illis. h Quia vident se non posse transmitti. i Aliæ. k Stygem & Cocytum inferorum amnes. l Vadum proprie est fluminis fundum solidum, quod in eo sine periculo vaditur. m Subnigra: fortassis à morte, quam nonnunquam lividam dicimus, quod ea vada non nisi mortui traiciant. Propriè enim lividum dicimus colorem carnis subnigræ ex ictu baculi aut sustis. A quo deinceps invidos solemus lividos appellare, quod in eorum vultibus illum colorem communiter videamus. n Transmittunt, navigant. Metaphora à purgantibus pavimenta scopis, quod propriè est vereri. o Πολυχρονότατον τὰν δεινῶν: quæ sæcula septem seu 700. annos vixerat, Ovid. 14. Met. o Sibylla. p Æneæ Periphrasis. q Cui vivo inferos adire datur. r Fluvii infernalis. s Profunda. t Pejorare. Qui autem pejerabat, annum unum & dies novem, nectare & ambrosia interdictus, Deorum epulis arcebat, Hic vero honos Stygi habitus propter auxilium, quod Jovi adversus Titanas tulerant Stygis filiz Vis, Robur, Victoria. Apollo live Sol apud Ovid. 2. Met. Phætonæ filium, cui quidvis daturum promiserat, quod ille petivisset (petivit autem a dolescens temerarius ad unum diem n oderamen currus ejus) sic alloquitur. Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis? Ne dubites, dabitur (Stygias juravimus: nadas) Quodcumque optaris: sed tu sapientius opta. u Respondet ad id, quod rogant Æneas, Quid vult concursus ad amnem? w Tota. x Sine terrâ, aut sine ope & auxilio, id est, phæpercula. y Insepulta. z Portus observator & transvector. a Sc. sunt. b Permittitur Charonti. c Raucè resonantia ob fluctus. d Sc. alios. e Sc. sunt, id est, sepulcris. f Insepulti. g Continuos. h Præcipitanter voluntur; quippe viribus & substantiæ incorporeæ.

a Huc omnis turba ad b ripas c effusa ruebat; 309
 d Matres, atque viri, e defunctaque corpora vitæ
 f Magnanimum heroum, pueri, innuptæque puellæ,
 g Impositique rogis juvenes ante ora parentum:
 h Quam multa in sylvis autumnî frigore primo 310
 i Lapia cadunt folia, k aut ad terram l gurgite ab alto
 m Quam multæ n glomerantur aves, ubi o frigidus annus
 Trans p pontum q fugat, et terris immittit r apricis.
 s Stabant orantes primi t transmittere cursum,
 u Tendebantque manus w ripæ ulterioris amore.
 x Navita sed y tristis nunc hos, nunc accipit illos; 311
 Ast z alios longè a summos b arcet arenâ.
 Æneas (c miratus enim, motusque d tumultu)
 Dic, ait, o virgo, quid e vult f concursus ad amnem?
 Quidve petunt animæ? vel quod discriminē ripas
 g Hæ h linquunt, i illæ remis k vada l livida m verrunt? 312
 Olli sic breviter fata est n longæva o sacerdos:
 p Anchisæ generate, deum q certissima proles,
 r Cocyti stagna s alta vides, Stygiamque paludem,
 Di cuius jurare timent et i fallere numen.
 u Hæc e omnis, quam cernis, x inops y inhumataque tur-
 ba est: 313
 z Portitor ille, Charon: hi, quos vehit unda, a sepulti.
 Nec ripas b datur horrendas, nec c rauca fluentia
 d Transportare prius, quàm e sedibus ossa quierunt.
 Centum f errant g annos, h volitante hæc litora circum: 314

309 Tum demum *b* admissi *c* stagna exoptata *d* revisunt. 330
 * Constitit Anchisâ *f* satus, et vestigia pressit;
 Multa *g* putans, *h* sortemque animo miseratus *i* iniquam.
 Cernit ibi moestas, et *k* mortis honore carentes;
 309 Leucapim, et Lyciâ *m* ductorem *n* classis *l* Orontem:
 Quos *o* simul à Trojâ ventosâ per æquora vectos 335
 Obruit *p* Auster, aquâ involvens navemque virosque.
 * Ecce *q* gubernator sese Palinurus *r* agebat;
 Qui *s* Libyco *u* nuper *t* cursu, *v* dum sidera servat,
 311 * Exciderat puppi, *y* mediis, effusus, in undis. 339
 * Hunc ubi vix multâ *a* moestum cognovit in *b* umbrâ,
 Sic *c* prior alloquitur: quis te, Palinure, deorum
 Eripuit nobis, medioque *d* sub æquore *e* merisit?
 Dic, age: namque mihi *f* fallax haud antè repertus,
 Hoc uno responso animum delulit Apollo;
 Qui fore te *g* ponto incolumem, finisque canebat
 343 Ventorum *h* Ausonios: en hæc promissa *i* fides est?
 Ille autem; neque te *l* Phœbi cortina tefellit,
 Dux *m* Anchisiade, nec me deus æquore merisit.
 Namque gubernaculum multâ *n* vi fortè revulsûm,
 Cui datus hærebam custos, *u* cursusque regebam,
 345 * Præcipitans traxi mecum. *p* maria aspera iuro,
 Non ullum pro *q* me tantum *r* cepisse timorem;
 / Quam tua ne, spoliata *s* armis, *u* excussa magistro,
 * Deficeret *x* tantis navis surgentibus undis.
 Tres *y* Notus *z* hybernas immentâ per æquora noctes 355
 Vexit me violentus aqua: *a* vix *b* lumine quarto

* Deinde tan-
 dem, centum
 annis exactis.
b In cymbam.
c Lethes sc.
 per quam ob-
 livionem ma-
 lorum imbi-
 bunt. *d* Navi-
 gant. *e* Cogi-
 tabundus.
f Progenitus.
 Æneæ Peri-
 phrasis. Ut su-
 præ: *g* Anchisâ
 generate.
h Reputans
 animo. Sim-
 plex pro com-
 posito. *i* Eo-
 rum sc. qui ob
 carentiam se-
 pulcrî illic
 vagabantur.
 350 *j* Ubi hæc ad-
 mittuntur,
 illæ arcuntur:
 vel, ubi mor-
 tui plectuntur
 ob peccatum
 vivorum, qui
 funera exsequi
 neglexerunt.

345 Sepultura: *l* De his lib. I. Æneid. *m* Gubernatorem, nauchterum. *n* Navis. Ut
 l. i. Unam, quæ Lycios, fidumque vehēbat Orontem, &c. *o* Cum Æneâ. *p* Ventus.
 Species pro genere. *q* Attentionis particula ad congressum Palinuri et Æneæ nar-
 randum se accingit. *r* Olim, dum vita manebat. *s* Errabundus obibat, impellebat,
 * Extē-
 dit. Terent. Andr. Quo hinc te agis? *t* In trajectu è Sicilia in Italiam per mare
 Libyæ seu Tyrrenum. *u* Paulò antè. *v* Observat. Quia dictum est l. 5. *o*cu-
 lusque sub astra tenebat. *x* Ut 5. lib. sub exitu. *y* Projectus in mare, dum esset in
 medio undarum. *z* Palinurum. *a* Quod honore sepulturæ defraudato, trajectus
 negatus esset. *b* Interorum caligine. *c* Quàm ille loqueretur. *d* Submersit, Tmesis.
 * Mendax, deceptorius *f* Mari salvum & superstitem. *g* Sc. ad vel in. *h* Italicos.
i Al. fidesque. *k* Palinurus respondit. *l* Locus secretior, unde Phœbus responsa seu
 oracula dabat. Hic autem pro ipso oraculo ponitur. Vide l. 3. *m* Ab Anchisâ geni-
 te. *n* Navium. *o* Præcipitans gubernaculum; aut me, id est, præcipitatus præceps
 talens. *p* Per maria. *q* Salute meâ. *r* Sc. me. *s* Quantum ceperim, ne navis tua, &c.
t Clavo, gubernaculo. *u* Cui excussus magister sive gubernator est. Hypallage.
v Periret, periclitaretur. *x* Quantas Palinurus existimaverat orituras: unde nuf-
 quam amittebat oculos, quia noluit *confidere monstro*, ut dictum est in 5. sed fere-
 ntas inducta erat per Neptunum precibus Veneris, quod nescivit Palinurus.
y Ventus, species pro genere. *z* Procellosas, asperas. *a* Cum difficultate, *b* Die.
c pro Rab. Si te secundo lumine hic offendero, moriere.

• Quia fretus erat gubernaculo. *b* Ad terram. *c* Sc. loca, aut littora, ubi salvus esse poteram: & ita verus Apollo, nec submersus erat; sed, ut dicitur, à Velientibus occisus. *d* Velensium in Lucania. *e* Sc. me. *f* Identidem apprehendere conantem. *g* Incurvis, quæ in modum humanarum manuum ferro fabricantur, aduncis velut digitis, & in undas mittuntur. *h* Saxosæ sc. id est, saxum. *i* Ense. *k* Habere corpus meum, quod prædaretur: *vel*, præ-

dorem è navi dejectum. *l* Corpus meum insepultum: nam in umbrâ nunc loquebatur. *m* Ad quod cadaver appulsum erat. *n* Quocirca. Epilogus constans oblatione, ut humo mandetur corpus, & iusta funebria sibi præstentur. *o* Ad differentiam tristis illius & iniucundæ auræ, quæ apud inferos esse dicitur. *p* Vitales sc. quas adhuc carpis. *q* Crescentis in annos & virtutes. *r* Ascanii. *s* Voti tui ubique compos, qui etiam ad inferos descenderis. *t* Quæ vides me pati & passurum. *u* Hinc dicebantur *humani*, quos humus seu terra injecta contegeret. Levissimum saltem sepulturæ genus postulat. Si quis enim in cadaver insepultum incidisset, nefas erat præterire, terræ glebâ non injectâ, aut pulvere, aut arena; quod præcidaneâ porcæ expiandum erat. *v* Invenies autem cadaver meum in portu Velino. Monstrat locum, ut demat laborem sciscitandi & querendi cadaveris. *x* Qui postea Velini dicuntur. *Yella* Lucaniæ oppidum est. *y* Ratio aut modus faciendi est. *z* Rerum sc. id est, mater tua Venus. *a* Nutu & voluntate Deorum, *xx* *divi* *Θεῶν*: dicitur de iis, qui citra humanam industriam magni aliquid consequuntur. *b* Tentas. *c* Navigare. *d* Præsta auxilium mihi misero. Est enim *dextra* virtuti, fidei, auxilio, & omnibus rebus auspiciis consecrata. *e* In campis Elysiis. *f* Qui in vita nunquam quievi. *g* Palinurus. *h* Sc. *fari*. *i* Sibylla. *k* Orta est tibi? *l* Execrabilis cupiditas transmittendi Stygem. *m* Qui non es de genere Deorum. *n* Insepultus. *o* Tristem, Stygiæ sc. aut Cocytum, undè Furia accendunt facies. *p* Circa quem habitant Eumenides, id est, Furia. *q* Ad ripam ulteriorem. *r* Sine iussu Deorum. *s* A loco tibi destinato per centum annos. *t* Concludit fatum immutabile esse, sc. ut insepulto trajectus concederetur: proinde non esse, cur precando se fatiget. *u* Immutabilis. *v* Ejus loci sc. id est, Campani & Lucani, ubi corpus tuum insepultum jacet. *x* Ostentis de cælo venientibus (unde pestis imminetur) territi, impulsæ, Lucanis enim oraculum de sedanda gravi pestilentia, quæ apud eos grassabatur, consulentibus, respondit oraculum placandos esse Manes Palinuri, à Velientibus interfecti, illi itaque lucus prope Veliam dicatur & erectum cenotaphium. *y* Purgabant. *z* Constituent sepulchrum condito corpore, aut *νεκροτάφον*. *a* Sacra funebria persolvent. *b* In æternum. Adverbium est. *c* Verbis Sibyllæ. *d* Palinuri. *e* Emotæ sunt à præcordiis. *f* De corde. *g* Quod habiturus sit terram sibi cognominem. *h* Quia utcumque placatus erat Palinurus. *i* Pergunt ire ad fluvium, qui ipsis trajectendus erat. *k* Nauta seu portitor Charon. *l* Sibyllam &

Æneam,

Prospexi Italiam, summâ sublimis ab undâ.

a Paulatim adnabam *b* terræ, et jam *c* tuta tenebam, *Ni* *d* gens crudelis madidâ cum veste *e* gravatum, *f* Prensantemque *g* uncis manibus capita aspera *h* montis, *i* Ferro invasisset, *k* prædamque ignara putâset. *361*
Nunc *l* me fluctus habet, versantque in *m* litore venti, *n* Quod te per cœli *o* jucundum lumen et *p* auras, *Per* genitorem oro, per spem *q* surgentis *r* Iuli; *Eripe* me his, *s* invictæ, *t* malis: aut tu mihi *u* terram *364*
Injice (namque potes) *v* portusque require *x* Velinos: *Aut* tu, si qua *y* via est, si quam tibi diva *z* creatrix *Ostendit* (neque enim, credo, sine *a* numine divum *Flumina* tanta *b* paras Stygiamque *c* innare paludem) *d* Da dextram misero, et tecum me tolle per undas, *370*
e Sedibus ut saltem *f* placidis *f* in morte quiescam. *Talia* fatus *g* erat, *h* cœpit cum talia *i* vates: *k* Undè hæc, *o* Palinure, tibi tam *l* dira cupido? *m* Tu Stygias *n* inhumatus aquas amnemque *o* severum *p* Eumenidum aspicias? *q* ripamve *r* injustus *s* adibis? *375*
t Desine fata deum flecti sperare precando. *Sed* cape dicta memor, *u* duri solatia casus, *Nam* tua *v* finitimi longè latèque per urbes *x* Prodigis acti cœlestibus, ossa *y* piabant, *Et* *z* statuent tumulum, et tumulo *a* solemnia mittent: *b* Æternumque locus Palinuri nomen habebit. *381*
His *c* dictis *d* curæ *e* emotæ, pulsusque parumper *f* Corde dolor tristi: gaudet *g* cognomine terrâ. *h* Ergo iter inceptum *i* peragunt, fluvioque propinquant. *k* Navita *l* quos jam indè ut Stygiâ prospexit ab undâ *385*

Per. a taciturni nemus ire, pedemque advertere ripæ;
 Sic prior aggregitur diētis, atque b increpat c ultro:
 Quilibet es, armatus qui d nostra ad flumina tendis,
 Fare age, quid venias: jam istinc et comprime gressum.
 Umbrarum hic locus est, Somni, Noctisq; e soporæ: 390
 Corpora f viva g nefas Stygiæ vectare b carinā.
 Nec i verò & Alciden me sum i latatus m euntem
 Accepisse n lacu, nec Thesea, o Pirithouimque:
 i Ditis quamquam geniti, atque invicti viribus essent.
 i Tarareum ille manu custodem in vincla petivit; 395
 i Ipsius a solio r Regis f traxitque t trementem:
 n Hi m dominam x Ditis thalamo deducere adorti.
 Quæ contra breviter fata est y Amphrysia vates:
 z Nulla a hic insidiæ tales (absiste b moveri)
 Nec vim c tela ferunt: d licet ingens janitor antro 400
 Aternum latrans c exangues terreat umbras;
 f Casta licet g patruj servet b Proserpina i limen.
 Troius Æneas, pietate insignis et armis,
 Ad g genitorem; i imas m Erebi descendit ad umbras.
 Site n nulla movet o tantæ pictatis imago, 405
 i At q ramum hunc (r aperit ramum qui veste latebat)
 Agnoscas, stumida ex ira t tum u corda w residunt.
 n Nec plura his. y ille admirans x venerabile donum
 Fatalis a virgæ, b longo post tempore visum,
 Cœruleam c advertit d puppim, e ripæque propinquat. 410
 i Inde alias f animas, quæ per g juga longa b sedebant,
 i Deturbat, k laxatque foros: simul accipit l alveo
 n Ingentem Æneam. n gemit sub o pondere cymba

a Ubi sunt a
 ta silentia,
 ubi nullius
 neque cantus,
 neque garri-
 tus volucrum
 auditur: vei,
 ipsos tacitos
 & silentio ac-
 cedere ad ri-
 pam Stygis.
 b Immani so-
 no reprehendit
 & incusat.
 Metaphora,
 Increpare e-
 nim propriè
 est, crepitum
 quacunque ra-
 tione reddere.
 c Prior, non
 compellatus,
 aut offensus.
 d Infernalibus
 & mortuis
 duntaxat per-
 viat. e Sopori-
 feræ, quæ so-
 porem adfert.
 f Viventium.
 g Sc. est. Ab
 illicito.
 h Navi. i Cere-
 te. k Hercu-

lem. Vide suprâ v. 122. l Anno enim integro in compedibus fuit Charon, quod
 Herculem trajecisset. m Transeuntem vi suâ ad inferos. n Stygio. o Socium The-
 sei. p Hercules & Pirithous Jove sati, Theseus Ægeo, ut alii, Neptuno. q Cerbe-
 rum Hercules petivit, ut vinciret manu sua. Hercules enim jussu Euristhei, per-
 rupto jam Augæ stabulo, confectâque hydrâ, ad inferos descendisse fertur;
 Cerberumque, canem tricipitem, ab inferis ad superos traxisse. r Plutonis. s Eum
 ad superos ab inferis. t Præ timore. u Theseus & Pirithous descendebant rapturi
 Proserpinam. w Inferorum. x De thalamo Plutonis rapere per insidias conati sunt.
 Ab illicito. y Apollinea: ab Amphryso. ß. Thessaliæ, juxta quem Apollo pavit
 Admeti armenta, & Sibyllam de concubitu sollicitavit. Vide Ov. 14. Met.
 z Respondet Sibylla ad impietatis exempla posterius enumerata, ut, priusquam ad
 priora veniat, periculorum securum reddat Charontem. a In nobis. b Commoveri.
 c Arma nostra invasiva. Respondet ad id, quod Charon de armis objecerat. d Cer-
 berus, per nos, antro tutus maneat. e Sine sanguine, id est, simulacra mortuorum.
 f Quia sterilis: ideo ei casta juvenca sacrificabatur. g Fratris patris sui Plutonis,
 qui eam rapuit, Jovis ex Cerere filiam. h Jovis & Cereris filia, quæ in Sicilia à
 Plutone patruo suo rapta fuit. Vide Claud. & Ovid. Fast. 4. Cic. Ver. 4. i Do-
 mum. Synecdoche. k Patrem suum Anchisen visendum. l Ad intimas umbras infer-
 ni. m Pars est inferorum Erebus, ubi sedes eorum, qui benè vixerunt. n Nullo
 modo commiseratione afficit. o Quanta est in Æneâ. Pietate enim motus ad infer-
 os descendit Æneas. p Salmem. q Aureum & fatalem: quem qui habent, liberè ad
 inferos accedere possunt. r Et hoc dicens, profert, aut detegit ramum, qui sub ves-
 te Æneæ occultatus erat. s Rabida. t Viso ramo. u Chironis. w Sedantur.
 x Sc. Dixit, aut fecit. y Charon. z Veneratione dignum, quod sibi Proserpina adferri
 volebat. a Rami. b Tandem post multos annos conspectum. c Ad Æneam & Si-
 byllam. d Navem. Synecdoche. e Ad ripam. f Defunctorum. g Remigum in navi-
 bus sedilia, transira. h Ut transmitterentur. i Deiecit. k Evacuat navium tabulata,
 vel loca in navi apertiora, inter quæ perambulator. Multitudine enim remotâ,
 quasi laxatur spatia. l In cymbam, naviculam. Propert. Aut quidnam fracta gau-
 des, Neptune, carina Portabat sanctos alveus ille vires. m Gravem secundum modum
 alvei, quo non nisi umbræ transferri solebant. n Sonitum dedit. Metaphora.
 o Æneæ insipientis.

• Confuta, & parum compacta. *b* Rimas agens, si ve rimis plena hausit multum aquæ paludis Stygiæ. *c* Partem palustris aquæ. Synecdoche. *d* Sibyllam, & Æneam. *e* In limo sine formâ seu pulchritudine. *f* Marini coloris, si ve ex albo & viridi mistâ. *g* Charon. *h* Herbâ palustris. *i* Diis triceps canis;

ut lignet mortem genituræ, casus, fati. Hor. 13. Od. 1. 2. *bellum centipem* appellat, propter varia mortis genera. Terram alij exponunt, alij sepulcrum; *k* In quæ pervenerunt. *l* Ex tribus ejus faucibus prodeunte si ve edito. *m* Opposito, objecto, atque è regione sito. Cic. *Eodem equo adversam ripam conscendit*. *n* Hippida, aspera atque terribilia esse. Pilos enim serpentinos habebat Cerberus. *o* Enit, *p* Serpentibus infernalibus, qui illi pro pilis. *q* Quæ soporem inducat: ut *4. En. humida mella, soporiferumque papaver* draconi pro cibo data. *r* Medicâ arte paratis. *s* Frustum edulij, cibarium ex frustis panis. *offa* alioquin est massa ex porcini carnis confecta. *t* Cerberus. *u* Ad rabiem inducente. *v* Tot enim, cum triceps esset, habebat. *x* Aperiens. *y* Offam sc. *z* Terribilia. *a* Reclinando. *b* Prostratus super humum. *c* Per totum antrum. *d* Prior invadit. *e* Ingressum regni. *f* Cane profundè quiescente more sepulcrorum, sopito & dormiente sine pulsa, id est, motu. *g* Evadente pertingit. *h* Fluvij, per quem nulli ad superos patet reditus. *i* In ripam. *k* Illicò, ut illuc pervenerat. Distinguit umbratum apud inferos loca, in quibus pro vitæ cuiusque ratione & meritis diversa animarum genera discriminat. *l* Lachrymabiles sc. *m* Ploratus infantium. *n* Hos, qui interierant primo limine & ingressu vitæ, rectè statuit in limine primo: qui etiam ante Solis exortum efferebantur ad funus. *o* In introitu inferni. *p* Sine sorte & munere, expertes. *q* Cum adhuc lactarent. *r* E medio viventium. *s* Funesta dies, tristis mors. *t* Abscondit. *u* Inmitti ac immaturo. Translatio à pomo immaturo. *v* Secundo loco statuit falso crimine damnatos: eò quod proximè ad infantium innocentiam accedant. *x* Ob crimen eis falso impositum & intentatum. *y* Sc. *sunt auditi*, vel *visi*. *z* Cent. *a* Assignatæ. *b* Judicio certo. *c* Inquisitor. Qui iudiciis publicis apud veteres Romanos præerat, *Quæstor* dicebatur, & per Syncopen *Quæstor*, à verbo *querere*, quod erat, diligenter de crimine inquiri curare. Hic *Quæstor* aliquando *Prætor*, aliquando Questionis iudex appellatur: à quo iudicibus Romanis in subseillis federtibus ternæ tabellæ dabantur: quarum unæ, *A* literâ notatæ, absolutionem; alteræ, *C*, condemnationem; tertiæ quibus, *N*, *L*, inscriptæ erant, id est, non liquere ampliacionem, id est, dilationem causæ, significabant. Quemadmodum apud Græcos, *Θ*, condemnationis, *T*, absolutionis; *Δ*, ampliacionis fuit nota.

In gravibus causis hæ tabellæ, vel in cistam, vel in urnam mittebantur; à quarum numero vel salus rei, vel capitis periculum pendeat. Undè & hæ sententiæ, quod voce non ferebantur, sed tabellis in urnam coniectis, *Tabellaria* dicebantur. *d* Jovis filius, rex Cretæ, dum in vivis erat, iustissimus unus: idèque eum umbratum apud inferos iudicem constituit Pluto, Rhadamantho quoque & Æreo additis, quod summâ iustitiâ in terris sua quisque regna gubernassent. *e* Vas, in quo fortes sunt. *Urna* propriè est vas, quo aqua è puteis, fluminibusve hauritur. *f* Minos. *g* Umbrarum in silentio exeuntium, ad cognoscendum & testandum de vitis & criminibus mortuorum.

a Sutilis, et *b* multam accepit rimosa *c* paludem. Tandem trans fluvium incolumes *d* varemque virumque *414*
e Informi limo *f* glaucâque *g* exponit in *h* ulvâ.
i Cerberus *k* hæc ingens latratu regna *l* trifauci
Personat, *m* adverso recubans immanis in antro.
Cui vates, *n* horrere videns jam *o* colla *p* colubris,
Melle *q* soporatum et *r* medicatis frugibus *s* offam *416*
Objicit: *t* ille fame *u* rabadâ, *v* tria guttura *x* pandens,
Corripit *y* objectam, atque *z* immania terga *a* resolvit
b Fusus humi, *c* totoque ingens extenditur antro.
d Occupat Æneas *e* aditum, *f* custode sepulto,
g Evaditque celer *h* ripam *i* irremeabilis undæ.
k Continuo auditæ *l* voces, *m* vagitus et ingens,
n Infantumque animæ flentes *o* in limine primo:
Quos dulcis vitæ *p* exortes, et *q* ab ubere raptos
r Abstulit *s* atra dies, et funere *t* misit *u* acerbo.
v Hos juxta *x* falso *y* damnati crimine mortis. *418*
Nec *z* verò hæ sine sorte *a* datæ, sine *b* iudice, sedes,
c Quæstor *d* Minos *e* urnam movet: *f* ille *g* silentium

• Conciliu
• Proxima
• Infonces
• Projecte
Nunc et p
• Fata obli
• Alligat, c
• Nec pro
• Lugente
• Hic quos
• Secreti co
• Sylva e teg
• His i Ph
• phylete
• Crudelis
• Evadner
• It comes i
• Rursus et
• Inter quas
• Errabat i
• Ut primu
• Obscurat
• Aut videt
• Demilit

dam. Obliq
tam abicere
ferebantur,
aliter, *z*
• Obstringi
medialia m
• novenari
as; *i*. *Ins*
• Bellatoru
• vium. *i*
cum assigna
ex omni ge
serorum am
memorabil
ritem amor
num. *a* Ab
quentatas,
ribus myrta
amoribus n
• vium privi
• Oridii epist
vide fab. *i*
• Trebano,
exori deden
mione, ul
que se in ro
am, quæ ta
ribus amat
optavit ut
• Orid. Epist
memorabil
fugri preti
• 12. & Pal
lexum mut
nus paulo
Barum crim
migraverat
nio, *c* Nul

Conciliumque vocat, *b* vitasque et *c* crimina *d* discit.

Proxima deinde tenent mœsti loca, qui sibi letum

Infantes peperere *g* manu, lucemque perosi

Proicere animas. quam vellent *i* æthere in alto

Nunc et pauperiem et duros perferre labores!

Erat obstant, *i* tristisque *m* palus *n* inamabilis undâ

Alligat, et *p* novies *q* Styx interfusa *r* coercet.

Nec procul hinc partem fusi *t* monstrantur in omnem

Lugentes campi; (*w* sic illos nomine dicunt.)

Hic quos *y* durus amor crudeli *z* tabe *a* peredit,

Secreti celant *c* calles, et *d* myrtea circum

Sylvæ regit; *f* curæ non ipsâ in morte *g* relinquunt.

His *i* Phædræ & Procrinque locis, *i* mœstamque *m* Eri-

phylen

Crudelis nati monstrantem vulnera cernit,

Eriadnenque, et *p* Pasiphaën. *q* his *r* Laodamia

Incomes; *f* et, juvenis quondam, nunc fœmina, Cæneus,

Rursus et in veterem *t* fato revoluta *u* figuram.

Inter quas *w* Phœnissæ *x* recens à vulnere Dido

Errabat sylvâ in magnâ: quam *z* Troius heros

Ut primum juxta stetit, agnovitque per umbram

Obscuram (qualem *b* primo qui furgere mense

Aut vider aut vidisse putat per *c* nubila lunam)

Demisit lacrymas, *e* dulcique affatus amore est:

dam. Obliquè notat Catonem Uticensem, Brutum, Lucretium, & si qui alii vi-

tam abicere, quàm ignominia deformati vivere maluerunt. *i* In vita, qua prius

fruebantur, utcumque misera & ærumnosa. *k* Quæ negat reditum. *l* Tristitiam

alligente. *m* Styx. *n* Irremediabilis. *Al. inamabilis. sursus, id est, non amanda.*

Obstringit, impedit, arceat. *p* Per novem circulos. Alii allusum autumant ad No-

ventialia mortuorum. Alii ad novem orbis cœlestes. Alii ad perfectionem nume-

ri novenarii, qui constat ex tribus trinitatibus. Alii ad novem inferorum regio-

bus; I. Infantium. II. Falso damnatorum. III. Αὐτοχρίτων. IV. Αμάντιον.

Illitum. VI. Nocentum. VII. Animarum purgatarum. VIII. Rediturarum

vitæ. IX. Elysi. *q* Palus tristitiæ. *r* Ne exeat semel recepti. *f* Quaram lo-

cum assignat iis, qui amoris æstu & impatientia mortem sibi consciverunt. *t* Quia

ex omni genere mortalium reperiuntur amoribus confecti. *u* Lugentium: quia mi-

serorum amantium. *w* Lugentes. *x* Quarto loco. *y* Intolerabilis, immedicabilis,

incurabilis. Propert. *Durius in terris nihil est, quod vivat amante, sc. propter du-*

ritiem amoris. *z* Infectione sanguinem corrumpente. Metaphora à corpore ad ani-

mam. *a* Absumpsit. *Al. peremit. b* Semoti, seclusi & separati ab aliis. *c* Vias fre-

quentatas, callo perduratas. *d* Ex Myrto, quæ Veneri est sacra: undè hic aman-

tibus *myrtæam sylvam* tribuit, post quam lateant. *e* Eos. *f* Amores sive curæ, ex

amoribus natæ. *g* Eos. *h* Sc. locis. *i* Minois filiam, Thesei uxorem, quæ Hippo-

lytum privignum deperibat. Senecæ Hippolytus videndus, & Fab. 47. Hygini, &

Ovidii epist. *k* Uxorem Cephalæ, & ab eo ob zelotypiam interemptam. Hyginum

vide fab. 189. & Ovid. Met. 7. *l* Ob culpam sc. quia maritum, latentem bello

Thebano, Polynici, vel, ut alii, Adrasto, prodidit, monili accepto, quod antè

uxori dederat. Hor. Od. 16. l. 3. *m* Uxorem Amphiarai. *n* A crudeli filio Alc-

monone, ulciscente patrem, illata. *o* Filiam Martis ex Thebe, Capanei uxorem,

quæ se in rogam conjecit, auditâ morte conjugis. *p* Minois uxorem, & Solis fili-

am, quæ tauri amore adeo flagravat, ut sine eo nusquam esse videretur. *q* Superio-

ribus amatricibus. *r* Uxor Protefilæ, quem ubi perisse in bello Troiano audisset

optavit ut umbram ejus videret, & voti compos in ejus complexu animam efflavit.

Ovid. Epist. 13. De hac fœminâ ejusque parum felici conjugio, & amore in virum

memorabili, lege Catul. ad Manlium. *s* Impetravit quippe à Neptuno corrupta in

stupri pretium, ut transformaretur in virum fortem & invulnerabilem. Ovid. Met.

11. & Palæphat. l. 1. *t* Revoluta tempore mutata. *u* Sc. fœminam: bis enim

sexum mutasse dicitur. *w* Ex Phœnicia, & Phœnicum regis filiâ. *x* Propter vul-

nus paulo antè ad inferos densiss. *y* Vagabatur: quod iniussu Proserpinæ (quæ

flavum crinem nondum amputaverat, ut in fine l. 4. Æn.) è corporis custodia e-

mitteraverat. *z* Æneas. *a* Recenti morte. *b* In principio mensis, id est, in novilu-

nio, *c* Nubium caliginem. *d* Deorsum misit. *e* Dulciter amantium.

a Coetum.

b Omnis an-

teactæ vitæ

delicta. *c* Quæ

in vita com-

miserunt.

d Examinan-

do disquirat,

cognoscit.

e Tertium lo-

cum assignat

iis, qui non

scelere adacti,

sed miseriis

pressi & vi-

tam pertæsi

mortem sibi

consciverant.

Adi Aristot.

lib. 3. Ethic.

cap. 7. & Ma-

crobi, de Som-

nio Scip. lib.

1. cap. 13.

f Innocentes

acquiescerunt.

g Sc. sua.

h Abicere

ceu vile quid-

a Infelix

• Ultrò se statim apud Didonem incusat Æneas, quali causam mortis illi propter subitum ex Africa discessum, præbuerit.

• Veridicus & vera nuntians. • Respicit fortè ad illa Mercurii verba l. 4. v. 63.

Illæ dolos, dirumque nefas in pectore versat Certa mori, &c. Quia te hinc offendendo. • Nuntians te mortuam esse. • Gladio, in quem incubuerat. • Ultima rerum,

id est, mortem: quia *mors ultima linea rerum est.* • Mortis. Pathos à causa. • si quod apud inferos numen sit, quod juratorum fidem obliget. Styx certè Deorum iuramentum inviolabile. • Carthaginensi sc. id est, regno Carthagini, • Purge se, excusans discessum suum à necessitate. • Inferorum tenebras. • Horrida cariolanugine immunda. • Impulerunt à Carthagine. • Ut ex eo necem tibi ipsa conficeres. • Me allaturum. • Firma gressum tuum, consiste: abibat enim, ut irata, undè jubet consistere, invitans ad familiare colloquium. • Aspectu. • Neque enim mihi vivo dabitur te rursus convenire, neque mortuo: umbris enim negata vox, nisi quibus fato, id est, voluntate Deorum, sit concessa: ut hic Palinuro, Deiphobum, Mula, Anchisæ. • Irâ adhuc inflammata: quia ob illius fugam vitâ se ipsâ liârat. • Torve, Græcismus & Enallage partis. • Leniebat, id est, mitigabat: antiquè. • Didonis. • Sibi, non Didoni, elicit lachrymas. • Dido. • In terrâ. • Ab Æneâ sc. in signum indignationis. • Ab Æneâ sc. sed non completo. • Vitu. • Inexorabilem fuisse significat Nutrix in Hippolyte apud Senecam, postquam juvenem flectere non poterat, ad quod volebat: *Ut dura cautes undique intratibiles Resistit undis, & lassentes aquas longe remittit; verba sic spernit mox.* • Ante Æneam, id est, statua ex filice. • Lapis durus Parus, id est, marmor ex Paro insula durissimum. • Marpeffus enim mons est in insula Paro, unde Parium marmore effoditur, quod candidum & durum est. Hunc pro quovis faxeo monte Poëta usurpat, ut Didonis animum pertinacem ac inexorabilem fuisse demonstrat: cuiusmodi & Adamantinum & Ferreum, aut etiam Corneum dicimus. • A conspectu Æneæ fugit. • Inferna. • Umbrosus, id est, tenebras. • Maritus prior Sichaes, quem l. 1. Æn. Pygmalionis insidiis interceptum perisse audivimus. • Par est affectibus, amoribus, vel mortis similitudine: uterque enim ferro periit ante diem. • Equalem facit, id est, pari eam affectione diligit. • Percussus, afflictus. • Quod invitatus & ignorans ad mortem eam compulisset. • Per longum spatium. • Milercordiâ persecutus est aufugientem Didonem. • Ab eo loco. Transito ad ultimam inferorum regionem, quam claris ducibus virisque illustribus, fortiter pugnandis cælis, attribuit. • Concessum sibi à fatiis, aut fortuito ablatum. • Cum mox ne pergit coeptum iter facere. • Ultimam inferorum regionem, separatam ab aliis locis, quam propter heroicâs virtutes & fortitudinem, bello clari habitant. • Æneæ. • Gener Adrastris, pater Diomedis. Oenei filius: *Hic bello pugna, corpus parvis erat.* • Clarus.

• Infelix Dido! • verus mihi • nuncius • ergo Venerat, • extinctam ferroque extrema secutam? • Funeris heu tibi causa fui! per sidera juro, Per superos, & si qua fides tellure sub imâ est, Invitus, regina, tuo de litore cessi.

• Sed me iussa deum, quæ nunc has ire per umbras, Per loca senta situ cogunt, noctemque profundam, Imperiis egere suis: nec credere quivi, Hunc tantum tibi me discessu ferre dolorem.

• Siste gradum, teque aspectu ne subtrahere nostro. Quem fugis? • extremum fato quod te alloquor, hoc est.

• Talibus Æneas • ardentem et torva tuentem • Lenibat dictis, • animum, & lacrymasque ciebat.

• Illa • solo fixos oculos • averfa tenebat:

• Nec magis • incepto • vultum sermone moveretur, Quàm si dura silex aut ster Marpesia cautes.

• Tandem • proripuit sese, atque inimica refugit In nemus umbriferum: • conjux ubi • pristinus illi

• Respondet curis, • atque Sichaes amorem.

• Nec minùs Æneas, calu percussus • iniquo, Prosequitur lacrymans longè, et miseratus euntem est.

• Indè • datum • molitur iter: jamque arva tenebant • Ultima, quæ bello clari secreta frequentant.

• Hic • illi occurrit • Tydeus, hic • inclytus armis

• Par
• Hic
• Dar
• Inge
ch

Tres
• Idz
Circu
Nec f

Et • co
At Dar
Ut vid
Ingen

• Cen q
• Exig

Atque
• Deipho

Ora, m
Auribu

Vix • a
• Suppl

Deipho
• Quis t

Cui • ta
Nocte f

Procu
Tunc eg
Constitu

Agamem
nos. • A

gam Priar
apud infer

• Immo
ultra tend

veniret, •
• Eius, •

fusus fuger
loqui, led

tat: cum
ex Hecuba

duxit Hele
corpore De

• Maro cor
em. Synec

amputatis
Ter. Eun.

• Ommino
nim privati

cias, aurel
Martial. l.

alloquitur.
quis ausus f

Troja ever
quos occidi

& ignobili
lum. l. Rhoe

cenotaphium
pag. 169. D

• Salve mihi
• una, sepulch

Deipho.

• Parthenopæus, et b Adraſti c pallentis imago. 480
 • Hic multum c fleti ad ſuperos, belloque f caduci
 • Dardanidæ: quos b ille omnes longo ordine cernens
 • Ingemuit; k Glaucumque, l Medontaque, Therſilo-
 chumque,

Tres m Antenoridas, Cererique n ſacrum Polybæten,
 • Idæumque, p etiam curruſ, etiam arma tenentem. 485
 Circumſtant animæ q dextrâ lævâque r frequentes.
 Nec ſvidiſſe ſemel ſatis eſt: t juvat u uſque m morari,
 Et x conferre gradum, y et veniendi diſcere cauſas.

At Danaûm proceres, z Agamemnoniæque phalanges,
 Ut vidère a virum fulgentiaque b arma per umbras, 490

Ingenti c trepidare metu: pars d vertere terga,
 • Cen quondam f petièrè rates: pars g tollere vocem
 • Exiguam. inceptuſ clamor fruſtratur i hiantes.

Atque k hic l Priamiden laniatum corpore toto
 l Deiphobum m vidit; n lacerum crudeliter o ora, 495

Ora, manuſque ambas, p populataque tempora q raptis
 Auribus, et r truncas ſi inhoneſto vulnere t nares.

Vix u adeo w agnovit pavitantem, et x dira y regentem
 z Supplicia; et a notis compellat vocibus ultro:

Deiphobe armipotens, genus alto à ſanguine Teucrici,
 • Quis tam crudeles optavit ſumere pœnas?

Cui e tantum de te licuit? d mihi fama e ſupremâ
 Nocte f tulit, feſſum vaſtâ teg cæde Pelasgum

Procubiſſe ſuper h conſuſæ i ſtragis k acervum.
 Tunc egomet tumulum l Rhæteo in litore m inanem 505

Conſtitui, et n magnâ o Manes ter voce vocavi.

• Filius At-
 lantæ. b Re-
 gis Argivo-
 rum. c Præ-
 timore, quia
 auſugerat:
 vel, umbra
 pallida Adraſ-
 ti. Hypallage.
 d Commemo-
 rat illuſtres
 aliquot Tro-
 janos, qui
 fortiter pro
 patria pug-
 nando in bel-
 lo occubue-
 runt. e Apud
 ſuperos deſce-
 ti, ſive quo-
 rum mors fle-
 tibus honora-
 ta eſt, ob vir-
 tutem ac for-
 titudinem.

f Mortui, qui
 ceciderunt in
 bello. g Sc.
 occurrunt illi.
 h Æneas.
 i Multum ge-
 muit. k An-
 tenoris fil. ab

Agamemnone caſum, vel alium, cujus meminit Hom. II. 6. l Viros olim Troja-
 nos. m Antenoris filios, qui ſunt Polybus, Agenor, Acamas. n Sacratum. o Auri-
 gam Priami cujus vivi ſtudium etiam mortuo manet, ut infrâ hoc libro. p Adhuc
 apud inferos. q Sc. parce. r Crebræ. ſ Æneam. t Sed delectat animas. u Continuo.
 v Immorari ſpectaculo vivi hominis, vel morari illius iter: quod ſi non poſſent
 ultra tendere, cauſam illius deſcenſus exploraturæ. x Congredi. y Cur Æneas ad-
 venerit. z Græca agmina, quæ ſub Agamemnone ſtipendia fecerant. a Æneam.
 b Eius. c Trepidabant. d Metaphora à re militari ſumpta. e Veluti. f Ad naves
 ſuas ſugerunt. g Elevabat. h Quia veram vocem umbræ non habent. i Conantes
 loqui, ſed vocis organis deſtitutas. Servius vocem faucibus hæſiſſe præ metu pu-
 tat: cum aliæ umbrarum loquuntur. k In hoc campo bellatorum. l Priami filium
 ex Hecuba. Refert idem Dictys Cret. l. 5. de Deiphobo, qui poſt Paridis mortem
 duxit Helenam. Auſon. Proditus ad panem ſclerata fraude Lacena, Et deſormato
 corpore Deiphobus: Nam habeo tumulum niſi quem mihi voce vocantis, Et pius Æneas,
 q Maro compoſuit. m Æneas. n Pathos ab habitu. Macrobi. Sat. l. 4. c. 3. o Faci-
 em, Synecdoche & Anadiploſis. p Spoliata, deſormata. Metaphora. q Abſciſſis,
 amputatis. r Truncatas, amputatas. ſ Turpi: quia honeſtum pulchrum vocamus.
 Tet. Eun. Illum ne obſecro, inhoneſtum hominem: vel, indigno. t Naſi meatuſ.
 u Ommino. w Sc. eum. x Dira illata pro ſupplicio. y Tegere conantem: neque e-
 nim privatus manibus tegere poterat. z Vulnere, ſc. mutilata membra, nares præ-
 ciſas, aureſque cujuſmodi pœnas, maritorum ira exigit inter alias ab adulteris.
 Martial. l. 2. ep. 83. & l. 3. ep. 85. a Proprio nomine, priuſquàm fe offerret,
 alloquitur. b Cui data eſt optio & voluntas? cui permiſſa tanta de te poteſtas?
 quis auſus fuit? c Pœnarum ſumere. Ab indigno. d Ad me. e Ultimâ nocte cùm
 Troja everteretur. f Detulit. Simplex pro compoſito. g Occiſione Græcorum,
 quos occidiſti. h Quæ omnis generis hominum multitudo conſtabat, nobileſ
 & ignobileſ, amicis inter ſe & inimicis. i Stratorum congregationis. k Cumu-
 lum. l Rhœtei, promontorii Troiani, ubi erat aſylum Avacis. m Imaginarium,
 cenotaphium: quod erigi ſolet iis, quorum corpora haberi non poterant. n Vide
 pag. 169. Not. 23. & hoc l. dixitque nobiſſima verba in funere Miſeni, & l. II.
 Salve mihi maxime Palla, Eternuſque vale. Auſonius in parentalibus. Cui deſuit
 una ſepulchri Nomine ter diſſo pene ſepultus eris: & euſdem Auſonii 13. epitaph.
 Deiphobi. o Spiritus tuos vagos.

Ne alienentur, aut ab aliis occupentur, vel per Myrpallagen nostro frequentem, locus servat nomen & ar. mia, lib. 7. Et nunc servat bonos sedem tuus b Siquae arma viro remumque tuumque impo- nit: supra in funere Miseni, necnon Pallantis. l. 11. c Sepulchri. d Tuum cadaver. e Nusquam potui in tanta caesorum strage cadaver tuum invenire, ac patrio solo condere ob hostium importunitatem. f Priami filius Deiphobus respondit. g A te. h Quæ perolvere amico poteras; quia, constituto tumulto, Menes vocaverat. i Mihi amico tuo. Enallage personæ. k Funeri adumbrato, representativo, honorario: non enim funus ibi potuit esse, ubi nec cadaver fuerat. l Mala ex fato provenientia. m Perfidia execrabilis Laconicæ seu Spartanae mulieris, id est, Helenæ. n Metaphora ab aquis; & in iis fluitantibus. o Vulnera, mutilata membra: supplicia supra: Δειντικώς; monstrat enim truncata membra, quibus, ceu monumentis, perniciosæ conjugis debeat admoneri. p Quomodo? q Deceptor: quia sperabant Græcos abiisse, & patriam omni obsidione liberatam, cum tamen paulò post hostium insidiis dolis occuparentur. r Repete l. 2. h. pag. 227. f Nobis fatum, id est, exitium ferens. Sic l. 2. Scandis fatalis machinam tuam: Fata armis, mediaque minans illabitur urbi. Exponit, quam dixerit supremam noctem. s Salivit quodammodo. Alludit ad vivi equi naturam. u Valde alta. w Moenia Trojana. x Quia dictum est. 2. Æn. Uterumque armato milite complens. y Equus gravidus, Metaphora à prægnantibus, quæ foetu gravidæ uterum gestat. z In alvo suâ. a Helena Lacæna. b Choream, quasi ipsa choraga esset. c Bacchi celebrantes Orgia 4. Georg. pag. 155. Not. 24. vociferantes Evan quod Bacchi nomen, & evoshe Bacche fermentes lib. 7. d Bacchi sacra, cum furore & impetu facta; εὐρο τὸ ὄργης, id est, a furore. e Circumducebat Trojanas mulieres. Tmēis. f Ipsa choraga. g Facem, funale, quod signum daret Græcis solvendi à Tenebris. h Princeps Bacchantium. i Ut latè lucem spargeret. k Dato indicio flammæ. l Loggi belli præteriti. m Propter præteritas vigilias. n Qui me infelicem fecit; vel, in quo ego sc. cā nocte trucidandus conqueſcebam miser ac infelix. o Torus conjugalis. p Id est, profundissimè obdormivi. q Profunda. r Tranquillæ. s Infinita malignitate; vel Ironia est. t Helena, quæ occiso Paride, Deiphobo nupsit eius fratri. u Meis. w Loco movet. x Custodem virorum fortium: vel, in quo habere potui ultionem fidam salutis meæ. y Meo. z Surripuerat, clam abstulerat. a Priami maritum suum. b Ostia, quæ sunt supra limina, aperit. c Beneficium. d Causis finalibus. e Menelao. f Infamiam, labem. f Deleri. g Per tale munus. h Adulterii. i Græci innueneri vi irrumpunt in thalamum. k Aliis. l Instigator ad scelera. m Ulysses, Æoli nepos, filius Anticleæ, quam ex Syssipho, Æoli filio, gravidam duxit Laertes: hinc sanguine cretus Syssipho vocatur ab Ajace Ovtd. Met. 11. n Concludit narrationem inprecatione debitæ poenæ, pro injuria data. o Elicinora.

a Nomen et b arma c locum servant. d te, amice, e nequius. Conſpicere, et patriâ decedens ponere terrâ. Arque hîc f Priamides: nihil, ô g tibi, amice, relictum: h Omnia i Deiphobo solvisti, et k funeris umbris: Sed me l fata mea et m scelus exitiale Lacænae His n mersere malis: illa hæc o monumenta reliquit. Namque, p ut supremam q falsâ inter gaudia noctem Egerimus, nôsti; et nimium meminisse necesse est: r Cùm f fatalis equus i saltu super u ardua t venit w Pergama, et x armatum peditem y gravis attulit z alvo a Illa b chorum simulans, e evantes d Orgia e circum f Ducebat Phrygiæ, g flammam h media ipsa tenebat i Ingentem, et summâ Danaos ex arce k vocabat. Tum me, confectum l curis, m somnoque gravatum, n Infelix habuit o thalamus, p pressitque jacentem Dulcis et q alta quies, r placidæque simillima morti. s Egregia interea t conjux arma omnia u tectis w Emovet, et x fidum y capiti z subduxerat ensem: Intra tecta vocat a Menelaum, et b limina pandit. Scilicet id magnum sperans fore c munus d amanti, Et e famam f extingui veterum g sic posse h malorum. Quid moror? i irrumpunt thalamo, comes k additur unâ l Hortator scelerum m Æolides. n dii o talia Graiis

Instaurate, *b* pio si pœnas ore reposco.

Sed te qui vivum casus, age fare *c* vicissim,

d Attulerint: *e* pelagine venis erroribus actus?

An monita divum? an quæ te fortuna fatigat,
Utristes *f* sine sole domos, loca turbida, *g* adires?

Hæc vice sermonum rosis: *i* Aurora & quadrigis

Jam *l* medium *m* æthereo cursu *n* trajecerat *o* axem,

Et *p* fors omne *q* datum *r* traherent per *s* talia *t* tempus.

Sed comes *u* admonuit, breviternque affata *w* Sibylla est:

Nox *x* ruit, *y* Aenea, nos flendo *z* ducimus horas.

a Niclocus est, partes ubi se via *b* findit in ambas:

c Dexteræ, quæ *d* Ditis magni sub mœnia tendit:

Hæc iter *e* Elysium nobis: at læva malorum

Exercet pœnas, et ad simpia Tartara mittit.

f Deiphobus contra: *g* ne sævi, magna sacerdos:

h Discedam: & explebo *i* numerum, reddarque tenebris.

k I decus, *l* nostrum: *m* melioribus utere fatis.

530

a Reddite,

rependite in-

star illius

facti, id est,

ad æqualita-

tem pœnæ.

535

Alioqui in-

staurare pro-

prie est, resi-

cere, atque

renovare. *b* In-

fonte, & quo

Deos colui.

Promollit

vindictam à

pio & æquo.

c Similiter, ex

altera parte.

d Ad inferos

miserint, *e* Vi

tempestatis

hic delatus. *f* Ἀνελίος δόικε seu μύχες. Namque Elysi campi

sua sidera norunt: infrà. *g* Adire compellaris. *h* Durante hac verborum vicissitudi-

ne, dum alterum alter vicissim interrogat. *i* Ad sacra hæc Magica peragenda con-

cessum est spatium 24. horarum. Sacra incepta sunt nocturno tempore: sub or-

tum lucis mugit solum & inceptum est iter: impensum est ante meridianum tem-

pus trajiciendæ Stygi. Iustandis quinque regionibus inferorum, Didoni & De-

phobo conveniendis. Jam Sol (quem per Auroram quadrigis vectum accipio, cum

illa propriè vehatur bigis, ut l. 7. *JEn.*) trajecerat meridiem apud superos, morta-

les, ruit nox, inquit Sibylla, vergente in occasum die, properandum, ut tempore,

quod superest, fruamur ad colloquium Anchisæ. *k* Quibus invecita erat. *l* Ex hoc

loco colligit Macrob. l. 4. Sat. c. 3. noctem civilem à meridie incipere, quemad-

modum civilis dies à mediâ nocte interdum computatur. Civilis diei ratio apud

Romanos ita semper habita fuit, ut media noctis hora eum inciperet, finiretque

media nox proxima. Athenienses verò à Solis occasu ad Solem iterum occidentem,

diem computarunt. Babylonii ita partiuntur, ut à Sole exorto, ad exortum ejus-

dem unum diem nominarent. Umbri verò unum & eundem diem esse dicunt, à me-

ridie ad insequentem meridiem. Quod quidem, inquit Varro, nimis absurdum est.

m In cursu quem facit in æthere. *n* Jam ultra medium noctis erat apud Mortales.

o Caelum. *p* Fortè. *q* Concessum eis apud inferos. *r* Traxissent, id est, diem aut

tempus colloquendo transegerant. Enallage temporis. *s* Colloquia sc. *t* Viginti &

quatuor horas. *u* Urget *JEn*eam ad abeundum. *w* Allocuta est *JEn*eam. *x* Labitur,

& apert dies. Alioqui Nox rure dicitur, cum imminet: ut 2. *JEn.* Fertitur interea

caelum, & ruit Oceano nox, &c. *y* Absumimus. *z* Δεικτικὰς bivium monstrat *JEn*

neq, per quod iter sit ad Elysios campos, & Ditis profunda regna. *a* Dividit, id

est, hic est bivium. *b* Sc. est. Viarum partitio. *c* Ad Plutonis regiam vergit. *d* Per

dextram. *e* In vel ad Elysios campos. *f* Elysium enim est beatarum animarum, quò

corpore exitu migrare dicuntur, domicilium. Servius ἀπὸ τῆς λύσεως, id est, *g*

soluzione seu dissolutione corporis & animi, dictum existimat. Veteres Elysium

campum in medio inferorum esse existimârunt. Philosophi eundem in insulis For-

tunatis collocârunt. Reliqua de his campis vide apud Platonem in Gorgia. *f* In

quibus puniuntur impii. *g* Sc. locus est. *h* Ne nimium excedeas, doctissima

vates Sibylla, quod colloquio tam longo vos morer. Ter. *h* Ah, ne sævi tantopere.

i A vobis. *k* Minuam vestrum numerum: nam ex tribus remanebant duo. Sic Ser-

vius. Nonnulli sic exponunt, complebo umbrarum, à quibus discessi, numerum.

Alii, quod sanius mihi videtur, perficiam ac finiam tempus statutum purgationi a-

ctumq, & ad vitam revertar. Alii alias interpretationes adferunt, quæ à Servio pe-

ti possunt. Macrobii l. 1. in Som. Sc. doctissimè de numerorum ratione dispa-

tant, hunc locum sic explicat. Constat (inquit) numerorum certam constitutamque ra-

tionem animas sociare corporibus. Hi numeri cum supersunt, perseverat corpus animari,

cum vero deficiunt, mox arcana illa vis solvitur, quæ societas ipsa constabat. Et hæc

est quid factum & fatalia vita tempora vocamus. Anima ergo ipsa non deficit, quippe

quæ immortalis atque perpetua est: sed impletis numeris, corpus fastidet. Nec anima

lassatur animando, sed officium suum deserit corpus, cum jam non possit animari. Hinc

illud est doctissimi datis; explebo numerum, reddarque tenebris. *l* Intellige hoc ergo

de numeris denariis, centenariis, aut millenariis ex Platonica doctrina, quibus

exactis, purgantur animæ, & ad vitam revertuntur. *m* Vale & vive feliciter. Va-

liscendi formula. *n* Quam quibus ego usus sum.

Deiphobus locutus est solum hoc, & simul cum ultimo verbo avertit se ad discedendum à nobis, & Transiit ad enarrationem pœnarum, quas impij apud inferos dant, pro suis quisque delicti ratione. Quæ erat in sinistra parte. Ne reis evadendi subesset occasio. Cincta. Velociter arripiens. Torrente flammeo, fummis æstuantibus, ignescentibus, concremantibus, Pyriphlegethonte. Circumfluit. In Tartara tendens. & Fluvius. Impellit. Ex impetu. Sc. est. Sunt ex integro adamante, lapide pretiosissimo ac durissimo. A materiâ. Robur. Virorum fortium, id est, nulli vis humana. Non enim ad sexum, sed ad virtutem refert. Eas. Divi cælum incolentes. Amplificatio. In prodigiolum altitudinem erecta. Furiarum infernalium maxima à cadibus plestendis sic dicta: τῖσις enim ultionem, & πόρος idem significat. Veste longâ ad terram usque defluente. Quasi parata cum ad extubias, tum ad sumendum de sceleratis supplicia. Ab habitu & ornatu. Sanguine excarnificatorum & sanie perfusa. Subindicat horrendam pœnarum atrocitatem. Introitum; vel, locum ante januam domus vacuum, per quem de via aditus accessusque ad fores ædium sit. Lege Macrobi. Sat. l. 7. c. 8. Nihil dormiens, pervigil: nunquam enim ita quieto sunt animo facinorosi, quin pœnarum memor scelerum conscientia angantur. Ab hoc loco exaudiebantur. Enallage modicæ Damnantorum. Flagella, quibus in facinorosos sæviunt Furæ, sonabant, & super. Strepitus, sonus. Stridor propriè is sonus est, quem funes nautici inter se collisi efficiunt. Ut i. Æn. Exoritur clamorque virum stridorque rudenum. Ad aliam tamen inde transfertur, ut ad dentes, ferrum, & nervos similiaque alia. Quibus habebat apud inferos. Auribus accepit, id est, audivit. Ob quæ illic puniuntur vel, scelerum, id est, sceleratorum hominum. Species. Lamentatio, sc. edoce. Sibylla. Nulli pio datum est intrare, sive ingredi, adeoque contueri, quæ in Tartaro gesta sunt. Sceleratorum. Continens pro re contenta; non enim ipse abyssus locus sceleratus, sed flagitiosi, quibus refertus est. Tartari portam. Synecdoche. Sylvius. Proserpina, Dea inferorum. Vide supra. Quas Dii exiguas sceleratis. Perduxitque omnia ad me, relatione sc. neque enim duxit per omnia eum nulli casto permittatur ingredi. Cretensis, à Gnossa, Cretæ urbe, ubi imperavit Rhadamanthus Cretæ, ut alii, Licæ rex iustissimus, Jovis ex Europa filius, non tantum à Poëtis, sed à Platone perhibetur quæstionem exercere apud inferos, crimina audire, cogere ad confessionem: lege Platonis Gorgiam, sub finem. Quæ durissimas leges servant. Cogit. Torturam instituit, veritatis extrahendæ causâ. Aliquis. Crimine furtim sive clam admissio, sed. Frustra celato: apud inferos enim nihil potest latere, ubi per tot conscios delatores, testes, quæstio à severissimis iudicibus habetur. Fateri, aut piare. Ultimum, postquam expiationi scelerum nullus reliquus est locus aut tempus. Scelerum, fraudes, flagitia admissa, neque in vivis expiata, sed piaculo, id est, purgatione digna. Illico, ut illuc pervenerint. Noctes. Scelerum, & Præparata ad flagellandum.

Tantum effatus, et in verbo vestigia torfit. Respicit Æneas subito; et sub rupe sinistra Mœnia lata vider, & triplici circumdata muro: Quæ f rapidus flaminis ambit torrentibus amnis Tartareus & Phlegethon, torquetque sonantia saxa. Porta adversa, ingens; & solidoque adamante columna; Vis ut nulla virum, non ipsi excindere ferro Cœlicolæ valeant: stat ferrea turris & ad auras: Tisiphoneque sedens, pallâ succincta & cruentâ, Vestibulum insomnis iervat noctisque dieisque. Hinc exaudiri gemitus, et sæva sonare Verbera: tum stridor ferri, tractaque catenæ. Constitit Æneas, strepitumque exterritus hausit. Quæ scelerum & facies? ô virgo, effare: quibusve Urgentur pœnis? quis tantus plangor ad auras? Tum vates sic orsa loqui: dux inelyte Teucrum, Nulli fas casto sceleratum insistere limen: Sed me, cum lucis Hecate præfecit Avernis, Ipsa deum pœnas docuit, perque omnia duxit. Gnossius hæc Rhadamanthus habet & durissima regna: Castigatque, auditque dolos: & subigitque fateri Quæ quis apud superos, furto lætatus inani, Distulit in seram commissâ piacula mortem. Continuo fontes & ultrix accincta flagello

Tisiphone
Intenta
Tum
Pandur
Vestibul
Quinquag
Savior
Bis y pate
Quantus
Hic & gen
Fulmine
Hic et A
Corpora:
Aggressi
Vidi et q
Dum flar
Per Gra
Ibat ova
Demens
Atq pater
Contorlit
Lumina
Necnon et

matim descri
cernum, aper
quasi corde j
ad pœnas æt
monstrare et
vè. Alioqui p
tur. In intro
lum pallâ cru
Aperturis fa
cus. Quam
mus inferni.
pœnas is
Sursum aspe
filii, qui Satu
de Jovem, à
magnitudinis
ta erat familia
putativos Alo
tu editos, & M
bicos lati fuiss
go Sibylla.
Sævas, vel c
vestus & facen
ad inferos detu
sive colos, id
tu quadrijugo.
Græcorum cor
jedabundus, u
Jovem se esse d
fulmen & tonit
Habentium co
& Jupiter. & J
ia, quæ fierent
li & vehementi
nir. Jovis filii
Iorypia Junoni
nam de stupro a
nas libidinis, t
pœnas,

Tisiphone a quatit b insultans : c torvosque d sinistra
 e Intentans angues, vocat agmina sœva f sororum.
 g Tum b demum i horrifono stridentes k cardine l sacræ
 m Panduntur portæ. n cernis, o custodia qualis
 p Vestibulo sedeat? q facies quæ r limina servet? 575
 Quinquaginta atris s immanis t hiatibus u Hydra
 v Sævior intus habet sedem : x tum Tartarus ipse
 Bis y pater in præceps z tantum, tenditque sub a umbras,
 Quantus ad b æthereum cœli c suspectus Olympum.
 d Hic e genus antiquum Terræ, f Titania pubes, 580
 Fulmine g dejecti, fundo volvuntur in imo.
 Hic et b Aloidas i geminos, k immania l vidi
 Corpora : m qui manibus magnum n rescindere cœlum
 o Aggressi, p superisque Jovem detrudere regnis.
 vidi et q crudeles dantem r Salmonea pœnas, 585
 Dum s flammas Jovis, t et sonitus imitatur Olympi.
 u Quatuor hic in vectus equis, et w lampada quassans,
 Per x Grajùm populos, mediæque per Elidis y urbem
 Ibat z ovens, Diviniq; sibi poscebat a honorem :
 Demens ! b qui nimbos, c et non imitabile fulmen 590
 d Ære et e cornipedum cursu f simulârat equorum.
 Atq; pater omnipotens densâ inter nubila telum
 Contorsit (non b ille faces, nec i fumea tædis
 Lumina) k præcipitemque immani turbine adegit. 595
 Necon et l Tityon, m terræ n omniparentis alumnum,

a Pulsat, fe-
 rit. b Eis.
 c Terribiles.
 d Nam dex-
 tra quatit fla-
 gellum. e Mi-
 nitans angui-
 bus se verbe-
 raturam. Sic
 1. Æn. Pra-
 sentemque da-
 ris intentant
 omnia mortem.
 f Megæræ &
 Aleæus, Se-
 nec. Herc.
 Furent. ag-
 men horren-
 dum anguib;us
 Megæra ducat:
 quas ab impe-
 tu, furore &
 assiduitate
 supplicii ag-
 mina vocat.
 g Aptè, illis
 proprius pro-
 gressus, hor-
 rendi carceris
 faciem sum-

matim describit. b Tunc tandem, post verbera, ait, mittuntur ad supplicium æ-
 ternum, apertis abyssi portis. i Horribiliter sonante. k Ferro sustentante ianum,
 quasi corde ianuae. l Diræ atque execrandæ per quas in abyssum barathri Tartarei
 ad pœnas æternas demerguntur damnati. m Aperiantur. n Pergit Sibylla digito
 monstrare eum præsentem, ut attentior sit Æneas. o Quàm terribilis custos. Acti-
 vè. Alioqui pro ipso loco, in quo quis custoditur, id est, pro ipso carcere, accipi-
 tur. p In introitu. q Tisiphonem intelligit, quam paulò antè v. 555. antè vestibu-
 lum pallâ cruentâ succinctam sedere finxit. r Portas. Synecdoche. s Terribilis.
 u Aperturis faucium capitibus. v Bellua Lernæa. Propriè hydra est serpens aquati-
 cus. w Quàm illa, quæ limina servat. Tisiphone. x Insuper ipse locus profundissi-
 mus interni. y Apparet in profundum tantum. z Τὸ πρὸν ἑρπετὶ Αἰδῶν ὄσση
 ἔσται ἰς ἀπὸ γαίης. Il. 8. a Infernales. b Ad summum aërem extensum.
 c Sursum aspectus est. d In Imo Tartari barathro. e Τρυφεῖς, Terræ & Titis
 filii, qui Saturnum regno pellere, ut patrem restituerent, primò conabantur, mox
 & Jovem, à quo victi ad Tartara detrusi sunt. f Gigantes, & omnes monstroræ
 magnitudinis homines antiqui Terrâ progenitos dicebant; ut eos, quorum obscu-
 ra erat familia. g A Jove, contra quem bellum moverant. h Othon & Ephialten
 putativos Aloëi filios, vere Nepruni ex Iphimediâ. i Gemellos fratres, uno par-
 tu editos. k Maxima: nun nono ætatis suæ anno ulnas novem longi, totidem cu-
 bitos lati fuisse traduntur. Ac tum Diis bellum se illaturos minari cœperunt. l E-
 go Sibylla. m Addit pœnarum causam. n Subvertere. o Se. sunt. p Cœlestibus.
 q Sævas, vel crudelitatis suæ. r Regem Elidis, qui per pontem aheneum quadrigis
 vectus & facem iaculatus, tonitru & fulmen imitaturus: ipse verò fulmine à Jove
 ad inferos deturbatus est. s Fulmen. t Tonitrua, quæ Jupiter demisit ab Olympo
 sive cœlo, id est, dum in eâ affectatione manet apud inferos. u Quadrigis aut cur-
 tu quadrijugo. w Facem ardentem, loco fulminis, frequenter concutiens, torquens.
 x Grajorum cœtus. y Pisam: in quâ ipse Jupiter præcipuè colebatur. z Exultans,
 iactabundus, ut in triumpho seu ovatione & lætus quod Jovis fulmen mentiretur,
 Jovem se esse dicens. a Religionem & metum, id est, coli volebat ut Deus, ob-
 solven & tonitrua. b Nubes ventosas. c Quod imitari non licet. d Ponte æreo.
 e Babentium corneos, id est, duros & ferreos pedes. f Finxerat & imitatus erat.
 g Jupiter. h Jupiter non adegit in Salmonea, ut Salmoneus face pro fulgura. i Fumo-
 sa, quæ fierent ex tædis. k Eum præcipitanter cadentem circumvolutione terribi-
 li & vehementi. Turbo propriè ventus est, qui cum fragore obvia quæque proster-
 nit. l Jovis filium ex Elarâ, filiâ Orchomeni, quam à se compressam, ab ira & ze-
 lo typha Junonis in terrâ occultavit: hinc terræ alumnum dictum. Hic cum Lato-
 nam de stupro appellâset, ab Apolline sagittis transfixus hac apud inferos dat pœ-
 nas libidinis, tuus sedes jecit. m Quem terra, omnium parens, nutrierat. n Al. om-

• Dabatur, licebat. *b* Integra. *c* Tityo. *d* Exporrigitur, extenditur. *e* Et cui vultur, &c. *f* Valdè unco & incurvo. *g* Inconsumptibile & semper durans quod nunquam absumitur. Exesum enim continuo in poenam renascitur. *h* Ita Homerus Odyss. II.

ἦταρ κῆρπον.

Sunt quibus præplacet

sundens, id

est, rostro impetens. *i* Ad poenas indies renascentia. *k* Et per rimas aperit ad habendas epulas; *vel*, rimando depascitur: ut, Rimantur *prata* *Cassii* Georg. I. v. 388. *l* Profundo. *m* Omnia autem, quæ de Inferis finguntur, esse in hac vita *μυθολογίας* *Lucræti* I. 3. & *Macrobius* in I. I. *Somni*, *Scip.* c. 10. quos legere erit operæ pretium. *n* Extremitatibus jecoris. *Fibra* sunt omnium extremitates rerum. Undè jecoris, pulmonis, cordis, & cujuscunque visceris extremæ partes *fibra* vocantur. *o* Quia, ut primum renatæ sunt, absumuntur à vulture, *p* Thestia populus barbaros & feroces, qui ob ebrietatem damnati sunt: quotum principes numerantur, *Dryas*, *Pirithous*, *Cæneus*, *Exadius*, *Polyphemus*, & alii aliquos *Pindum* & *Othryan* montes incolentes. *q* Filium *Phlegiæ* (alii tamen *Jovis* filium faciunt) luxuriosum & ambitiosum. Huic *Junoni* de stupro interpellanti, nubes à *Jove* subiecta fuit, ex qua *Centauros* genuisse dicitur. Ratus tamen cum *Junone* se confuisse, rei turpitudinem celare non potuit, sed apud quosvis iactabundus ebleravit: quod æge ferens *Jupiter* eum ad inferos detruxit, rotæque perpetuè currenti alligatum improbitatis poenas dare voluit. Undè *Ovid.* *Voluptas* *Intem.* *U* se sequiturque fugitque. *r* *Ixionis* & *Dia* filium: qui cum arctissimo amicitia vinculo cum *Theseo* conjungeretur, eundem ad inferos ad rapiendam *Proserpinam* committatus fuisse dicitur: is viam facere aggressus primo impetu à *Cerbero* interfecutus fuit. *s* De momento in momentum. *t* Valde similis. *u* In quibus genio indulgere seu lætè vivere solebant. *v* Aurata mensarum sustentacula. *x* *Discubitorum*, *y* *Tantali*. Ferunt hunc, cum fortè quodam die *Dii* aliquot eum invisuri accessissent, nihilque apponeret; *Pelopem* filium, adhuc puerum, in partes discerptum coxisse, *Dii*que comedendum apposuisse. Quam impietatem indignissimè ferentes *Dii*, *Pelope* in vitam revocato, restitutoque illi eburneo humero, *Tantalum* ad inferos detruxerunt. *z* Superfluo & magnifico apparatu à rege facto. *a* *Tisiphone*. *b* *Jacet*, *Accubare* & *accumbere*, proprie jacere est ad sumendum cibum. Solebant enim veteres in toris mensas sternere, quibus accumbebant. *c* *Tantali*. *d* *Fercula* apposita. *e* Quoties tentare conatur. *f* Quam illi incutere conatur. *g* *Increpat* horrentula voce, ut accumbentem ab epulis absterreat. *h* *Sc.* *desinentur* ac *torquentur*, *promermerere*; *vel* *inclusi* *expellunt* *panas*, ut mox sequitur. *i* *Sc.* *erant*. *k* Ab impietate statim contra fratres, quorum *gratia*, id est, concordia, *Ovidio* teste, *rara* est. *l* Generatim loquitur de *Eteocle* & *Polynice*, *Atreo* & *Thyeste*, *Danao* & *Ægypto*. *m* *Verberatus* manibus. *n* *Domestico* se colenti. Notat patronorum in clientes perfidiam. *o* *Avaros* taxat, à quibus nulli bonè sit. Hujusmodi eruditè perstringit *Horat.* I. 2. Ep. 1. *p* *Solis*. *Hypallage*. *Avari* enim neque sibi, neque aliis bene facere possunt, adeò habendi amor eos torquet. *q* *Necessariis*. *r* *Ut* *Ægyptus*, qui commisit adulterium cum *Clytemnestra*, *Agamemnonis* uxore, *Orestis* matre. *s* *Sc.* *sunt*. *f* *Civilia*, vel contra patriam, vel impiè deficientes à suis, hostium arma secuti sunt. *t* *Servi*, qui prodiderunt, aut fidem (cujus symbolum dextra) sefellierunt domini. *u* *Sc.* *expectant*. *v* *Species* malorum. *x* *Ut* *Sylphus*: qui saxum maximum volvere cogitur in montis cuiusdam verticem, quod cum ad summum pedem extulerit, repente deorsum delabatur. *y* *Lignis*, inter circumferentiam & axem ab axe in morem radiorum procedentibus.

• Districte
Infelix Th
Admonet,
Discrete
i Vendidit
Imposuit
Hic thalac
Ausi omni
Non, n
Ferrea vo
Omnia po
Hec ubi di
Sed jam ag
Accelerat
Moenia cor
Hec ubi no
Dixerat:
Corripunt
Occupat
Spargit ac
His demum

pernum sede
• Est autem
ris, & Accul
Coronidis,
templum Ap
puli Thestia
colendam eff
benem hic i
qui Roman
qui accepta
turthæ rei po
• emptorem in
volunt, qui
versâ liberta
morem Rom
omnibique
rogavit ac m
• Desisti retin
rum Clytem
• Filiae suæ.
lus, / Sc. *sunt*
• d. a. 3. 50 p
• Vide Mac
• amplexi des
• esse, & eos t
• meum sibi p
• la. • Tamet
• Sibylla, qu
• pinæ aurei r
• dere. • Aure
• Propeternu
• am. Inter ec
• unâ cum cam
• erim potius,
• fitta turris
• pum credeb
• ara seu circ
• est arcus in
• seu meretric
• pacitates. p
• buenti. / Ut
• lo vel aspect
• Proserpine

Districte pendem. *b* sedet, *c* æternumque *d* sedebit
 Infelix Theseus; *e* Phlegyasque miserrimus *f* omnes
 Admonet, et magnâ *g* testatur voce per umbras;
 Vendidit *h* hic *i* auro patriam, *m* dominumque potentem
 Imposuit: *n* fixit leges pretio atque *o* refixit.
 Hic thalamum invasit *q* natâ, *r* veritosque hymenæos.
 Ausi omnes immane nefas, *t* ausoque potiti.
 Non, *u* mihi *x* si linguæ centum sint, oraque centum,
 Ferrea vox, omnes scelerum comprehendere *z* formas,
 Omnia pœnarum *a* percurrere nomina possim.
 Hæc ubi dicta dedit *b* Phœbi longæva sacerdos:
 Sed jam age, *c* carpe viam, et susceptum *d* perface *e* munus:
 Acceleremus, ait. *g* Cyclopum *h*educta *i* caminis
 Mœnia conspicio, atque *k* adverso fornice portas,
 Hæc ubi nos *l* præcepta jubent deponere *m* dona.
 Dixerat: et pariter gressi per *o* opaca viarum
 Corripunt spatium medium, *p* foribusque propinquant.
 Occupat *q* neas aditum, corpusque *r* recenti
 Spargit aquâ, ramumque adverso in limine figit.
 His demum *t* exactis, *u* perfecto munere *x* divæ,

a Diversis
 partibus ad-
 stricti, ut
 Ixion. *b* The-
 seus quidem
 Pirithoi co-
 mes descende-
 rat rapturus
 Proserpinam,
 ubi comite
 cæso, ipse
 manebat cap-
 tivus: sed ab
 Hercule avul-
 sus fuit à pe-
 trâ, unde al-
 surgere non
 poterat atque
 adeò ab infe-
 ris reversus
 est. Ut suprâ
 hoc lib. jam
 autem & post
 latum damna-
 tur, ut in æ-

pernum sedeat eidem affixus ignescenti petræ. *c* In æternum. *d* Apud inferos.
e Est autem duplex sensus hujus particulæ: nam potest esse Nominativus Singula-
 ris, & Accusativus Pluralis. Fuit enim Phlegyas rex Thesaliæ, pater Ixionis &
 Coronidis, ex quâ Apollo Æsculapium genuit; unde iratus Phlegyas Delphicum
 templum Apollinis incendit; quapropter damnatus dicitur. Item Phlegia sunt po-
 puli Thesaliæ. *f* Damnatos. *g* Testimonio suo inter damnatos affirmat, justitiam
 colendam esse, divosque verendos. *h* Contemnere. Simplex pro Composito. *i* Last-
 benem hic innui volunt, qui Olynthum Philippo vendidit, necnon Curionem,
 qui Romam Julio Cæsari. *k* Quidam ex damnatis. *l* Perstringit patriæ proditores,
 qui acceptâ ab hoste pecuniâ, ab equo & pio transverli aguntur. Notum est Ju-
 gurthæ responsum de inexplebili Romanorum avaritiâ, Urðem ipsam venalem esse,
 si emptorem invenerit. *m* Tyrannum patriæ intulit. Cæsarem Dictatorem hic notari
 volunt, qui amicorum auxilio, quos multo auro corruerat, ad Monarchiam, e-
 versâ libertate, pervenit. *n* Hic siue alius sanxit, condidit Metaphora. Alludit ad
 morem Romanorum: quia solebant leges incidit tabulis æreis, & figi in pariete,
 omnibusque ad legendum exponi. *o* Eisdem benè conditas rursus per avaritiam ab-
 rogavit ac mutavit. Cic. Phil. 12. Num figentur rursus hæc tabulae, quas vos decretis
 deperit refixistis? *p* Alius, ut Thyestes, qui ex Pelopea filia Ægisthum, adulte-
 rum Clytemnestræ, genuit; & Cinyras, qui ex Myrrha filia Adonin procreavit.
q Filiz suæ. *r* Nuptias vetitas, Metonymia. Nuptiarum enim Deus est Hymenæ-
 us. *s* Sc. sunt. *t* Impio conatu ac libidine. *u* Οὐδ' εἰ μοι δὲ καὶ μὲν γλαῦσαι,
δ καὶ ἴσμαιρ' εἶεν, Πῶν δ' ἀίρηται, χαλκεὺν δ' μοι ἴππορ' εἶναι. Iliad.
 2. Vide Macrob. Sat. 1. 5. c. 7. & 1. 6. c. 3. Sic. Georg. 2. Non ego cuncta meis
 amplecti verbis opto. Non, mihi si linguæ centum, &c. Hoc autem Poëtis solemne
 esse, & eos tot linguas optare solitos, affirmat Persius Sat. 5. Verbis hic mos est,
 tantum sibi poscere voces, Centum ora, & linguas optare in carmina gentem. *x* Sibyl-
 læ. *y* Tametsi. *z* Infrangibilis. *a* Species. *a* Celeriter pertractare genera & species.
b Sibylla, quæ diu vixit. Enumeratis Tartari pœnis, hortatur Æneam, ut Proser-
 pinæ aurei rami donum reddat, antequàm longiùs progrediantur. *c* Perge, progre-
 dere. *d* Aureum ramum redde Proserpinæ; mox, perfecto munere Diva. *e* Officium.
f Properemus ad patrem tuum. *g* Ministrorum Vulcani, Jovi fulmina fabricanti-
 um. Inter eos præcipui Brontes, Steropes & Pyracmon. *h* Mœnia in altum ducta
 unâ cum caminis, veluri Cyclopum opera, inquit interpretet. Non placet. Dixerim
 potiùs, Mœnia ferrea in Cyclopum fornacibus fabricata: quia suprâ, Stas
 firma turris ad auras: & quia omnia magnæ molis opera, mœnia præcipuè Cyclo-
 pum credebantur, Menta vides manibus fabricata Cyclopum. *i* In fornacibus. *k* In
 aqua seu circumferentia ex adverso stante, id est, video regiam Plutonis. Fornix
 est arcus in ædificiis, & quodcunque opus concameratum. Ponitur & pro lupanari
 seu meretricia sella. *l* Institutiones Deorum. *m* Ramum aureum. *n* Sibylla. *o* O-
 mnitates. *p* Ad fores portarum. *q* Ingressit viriliter, ne præveniatur. *r* Semper
 buent. *s* Ut religiosum se ostendat, & religioni satisfaciatur, non quòd pollutus ul-
 lo vel aspectu, vel tactu esset, *t* Peractis, *u* Perfectis reddendi rami ceremoniis.
x Proserpinæ.

a Sc. *ad*, vel
in. *b* Elysium
sc. beatarum
animarum do-
micilium.

c Virentium,
ut arborum &
herbarum, na-
tiva loca.

d In quibus
sunt fortunati
seu beati. Al-
ludit ad insu-
las Fortuna-
tas, in quibus
Elysium sta-
tuunt non-
nulli, ut & a-
lii in Hispan-
ia Boetica.

e In quibus
beatorum a-
nimæ quies-
cunt. *f* Et pu-
rior quàm in
orbe nostro.
Pluto apud
Claudianum:
*sunt altera no-
bis Sidera,*
sunt orbes alii,
lumenque vi-

debris Purius, Elysiosque magis mirabere campos, &c. lib. 2. de raptu Proserp. Plu-
tarch. & alii. *g* Splendor cœlestis. *h* Circumfulget. *i* Pulchro, rutilo. *k* Tanquam
in alio mundo, & à nostro hoc diverso. *l* Propria & convenientia. *m* Cum apud
inferos atris tenebris omnia horreant. *n* Nonnulli beatorum spirituum. *o* Lustrati-
onibus in gramine. *p* In arena. *q* Plaudendo pedibus choreas ducunt. *r* Choreis apta.
s Orpheus Thracius. Oeagri & Calliopes filius, à qua tam egregiè citharam sonare
didicit, ut saxa & feras commovisse dicatur. *t* Apparens cum habitu citharœdi.
u Pulsans pariter & cantans musica proportionem facit. *v* *Digitis cum voce locuti*, Tib.
w Lyra à Mercurio inventa habuit 7 nervos, addidit Pythagoras octavum, nonum
Terpander, vel Apollo. *x* Septem chordarum. *y* Sinistra chordas pulsat digitis;
dextra pectine vel plectro, *h. e.* intus canit & foris. *z* Discrimina. *a* Ex ebore
facto. *b* Nobile à Teucro deductum. *c* Progenies. *d* Felicioribus, quàm qui Lao-
medonti contigerant & Priamo. *e* Temporibus. *f* *Æneæ* proavus, qui regiam ur-
bem de se Ilium vocavit. *g* Rex item Trojanus, filius Trois, pater Capys, & An-
chisæ avus. *h* Sc. *abjecta*. *i* Cernit *Æneas*. *k* In terra. *l* Sc. *inani*. *m* Liberi &
vagantes. *n* Pascuntium similes erant. *o* Studia quippe & affectus etiam hinc cum
mortuis transire credebant antiquitas. Supra: *cura non ipsa in morte relinquunt*. Cœl.
l. 10. c. 9. *p* Curruum. *q* Dum viverent. *r* Bene curatos. *s* Pascendi. *t* Sub terra
repositos & constitutos, id est, apud inferos. *u* *Æneas*. *w* Id est, utrumque.
x Discumbentes. *y* In choro & coetu læto. *z* Apollini sacrum hymnum: qui victo-
rialis canitur a ducibus jam post bellum, & partâ victoriâ. Namque & alter
Pæan, quem Marti ante congressum canebant. *a* Carmine laudantes. *b* Odoriferum,
quod ex se odorem latè spirat. *c* De quo nemore. *d* Ad superos. *e* Ingens, quippe
qui triginta annibus augetur. *f* Padi fluvii. *g* Exercitus seu multi viri. *h* Pro sa-
lute patriæ. Reipicit ad L. Junium Brutum, tyrannidis regis vindicatorem (de
quo & aliis vide Liv. ab V. C. 1. 7.) Curium, utrumque Decium, Cœlitem, Sca-
volam, Horatios, Codrum Atheniensem regem, Philænos fratres, & innumera-
biles alios magnanimos cives, qui fortiter pugnando pro patria ceciderunt. *i* Et hi
qui fuerunt sacerdotes nullo incestu polluti, nullis adulteriis infames; sed puri-
tûm animo, tûm corpore, dum vivebant. *k* Deorum cultores: ut ab impiis, & qui
mendaci spiritu afflantur, eos discriminet. *l* Vera, quæ Apollinem decebant, si-
ve quæ Apollo inspirasse censeatur. *m* Rerum inventores. *n* Ornauerunt. *o* Grato
in se animo, id est, quicunque de aliis benè meriti sunt, sic ut sui memoriam reli-
querint post mortem, *p* Beneficia conferendo. Q. d., qui suis meritis sui memoriam
reliquerunt,

Omibus h
Quos & circ
Musum a
Hunc habet
Dicere, felic
Quæ regio i
Venimus, e
Anno n hui
Nulli certa
Riparum q
Incolimus:
Hoc super
Dixit: et a
Desper osto
Ac pater An
Inclusas an
Lustrabat f
Fortè recen
Faraque, i
Ilique ubi
Æneam; & a
Effluæque,
Venisti? ran
Victi iter a
Nate, tua, et
Sicquidem
Tempora di
Quas ego te
Accipio! quæ

deatque quod
difficultate &
nica virtute p
tur, nec inclu
animæ in lucis
borum umbras
pia. *i* Virentia
amvoluptatem
precipua, sc. v
itationis ratio
Ad eundem mo
runt amnes & fl
transmittamini
Prævit. *a* M
sine lustrari
speciebat studio
est, posterorum
Opes, gloriam
Res bello gess
Lætus. *p* Ma
expandit ad co
Affectu & g
Anchisæ. *w* I
ta. Quæ trans
cum humeris i
cessurne mibi
tempore opus si
est comes, & R

Omnibus his a niveâ cinguntur tempora a vittâ. 665
 Quos l circumfusos sic est affata Sibylla,
 e Musæum d ante omnes; e medium nam plurima f turba
 Hunc habet, atque humeris g extantem b suspicit altis.
 Dicite, felices animæ, tuque, optime i vates;
 Quæ regio Anchisen, quis habet locus? illius k ergo 670
 Venimus, et magnos l Erebi m tranavimus amnes.
 Atque n huic responsum paucis ita reddidit o heros:
 f Nulli certa q domus: lucis habitamus r opacis;
 f Riparumque toros, et prata r recentia rivis
 Incolimus: u sed vos, si fert ita corde voluntas, 675
 Hoc superate jugum, et x facili jam tramite sistam.
 Dixit: et antè x tulit gressum, camposque nitentes
 Desuper ostentat: dehinc fumina a cacumina linquunt.
 Ac pater Anchises b penitus convalle virenti
 e Inclusas animas, superumque d ad lumen ituras, 680
 f Lustrabat studio recolens: omnemque f suorum
 Forè recensebat numerum, charosque g nepotes,
 i Fataque, i fortunasque virum, k moreque, l manusque.
 u Ilque ubi n tendentem adversum per gramina vidit
 e neam; o alacris p palmas utrasque q tetendit, 685
 e Effulseque f genis lacrymæ, et r vox excidit n ore:
 Venisti n tandem, tuaque x expectata y parenti
 Vicit x iter a durum pietas! datur b ora tueri,
 Nate, tua, et notas audire et reddere voces!
 Sic equidem e ducebam animo rebarque d futurum, 690
 Tempora dinumerans: nec me f mea cura fefellit.
 Quas ego te g terras, et quanta per æquora vectum
 Accipio! quantis jactatum, nate, periclis!

statque quod Græcis *ἔνεα*. l Inferni, inferorum. Exaggerat causam itineris a
 difficultate & periculis. m Traieciimus, transmisimus. n Sibyllæ. o Musæus he-
 roicâ virtute præditus. p Sc. nostrum. Anima enim a corpore secreta non termina-
 tur, nec includi aut coerceri potest, quippe substantia incorporea. Heroum tamen
 animæ in lucis coli solitæ. q Quam solam habitare debeamus. r Densis, propter ar-
 borum umbras. f Herbas intortas (a quibus lecti *forti* appellantur) quæ sunt in ri-
 pis. u Virentia propter irrigationem ex rivis, id est, quæ recentibus rivis perpetu-
 am voluptatem amenitatemque pariant. x Transiit ad id, quod interrogationis pars
 præcipua, sc. velle se Anchisen alloqui. Hunc igitur illis monstrat, ut edocti de ha-
 bitationis ratione eo potiantur. w Ascendite hanc partem montis circa verticem ejus.
 Ad eundem modum *Superare montes*, pro ascendere sive transcendere dicimus: *Super-
 are amnes & flumina*, Pro trajicere. x Constituam vos jam viâ, quâ transmeetis aut
 transmittamini facili transitu, id est, mox apparere faciam Anchisen. y Musæus.
 z Prævivit. a Montis. b Penè intus. c Separatas a multitudine cæterâ, ut possent di-
 stinctè lustrari animæ in vitam hanc redituræ, & facilius agnosci. d Al. *limen*. e In-
 spiciebat studiosè in memoriam revocans, mente tractans eas. f A se oriturorum, id
 est, posterorum suorum. g Posteror. h Et fatalem posterorum suorum successum.
 i Operes, gloriam, triumphos, imperium virorum. k Virtutem, pacis studia & jura.
 l Res bello gestas aut gerendas. m Anchises. n Ex adverso se patrem ejus petentem.
 o Lætus. p Manus. S. necdoche. A signis paterni affectus erga filium. q Extulit,
 expandit ad cælum, Diis gratias agens, quod ad se filium venire permiserant.
 r Affectu & gaudio. f Palpebris Anchisæ. t Oratio sequens elapsa est, ut seni.
 u Anchisæ. w Post longos errores, & varia discrimina rerum. x Probata & cogni-
 ta. Quæ translatio est a probationibus operum, vel ab auro. y Mihi præcipue, dum
 cum numeris suis extulerat incendio Trojano. z Ad inferos. a Difficile. b Con-
 cediturne mihi? c Opinarè se sic facturum. d Ut me visas. e Disquirens quanto
 tempore opus sit ad hanc perfectionem. f Desiderium & spes, cujus cura semper
 est comes. g Regiones.

a Propter odium dolosque Junonis & amorem Didonis: unde fieri posset ut Italiam suam oblivisceretur. b Carthaginis, continens pro contento. c Lib. a. Me patris Anchisæ, quoties humanibus umbris Nox operis terras, quoties astra ignea surgunt, Admonet in somnis, q tur. bida terret imago: & lib. 5. Dis tamen ante Infernas accede domos, q Avernæ per alta Congressus pete, nate, meos. d Mœ-

Quam metui, ne a quid b Libyæ tibi regna nocerent! Ille autem: tua me, genitor, c tua d tristis imago Sæpius e occurrens f hæc limina tendere g adegit. Stant b sale i Tyrreno & classēs. da jungere dextram, Da genitor: reque l amplexu ne m subtrahe nostro. Sic n memorans, o largo fletu simul ora rigabat. p Ter q conatus ibi collo r dare brachia r circum; Ter f frustra t comprehensa u manus effugit imago, Par levibus ventis, w volucrique simillima somno. x Interea videt Æneas in valle y reducta z Seclusum nemus, et virgulta sonantia sylvis; a Lethæumque, b domos placidas qui c prænatat, amnem. d Hunc circum e innumeræ gentes populi que volabant. Ac f veluti in g pratis, ubi apes b æstate serenâ Floribus i insidunt & variis, et candida l circum m Lilia t funduntur: strepit omnis n murmure campus. Horrescit o visu subito, causafque requirit p Inscius Æneas, q quæ sint ea flumina r porrò, Quive viri tanto complerint sagmine i ripas. Tum pater Anchises: u animæ, quibus w altera x fato Corpora debentur, Lethæi ad fluminis undam y Securos z latices et longa a oblivia potant. b Has equidem c memorare tibi atque ostendere d coram, e Jampridem hanc prolem cupio enumerare f meorum: g Quò magis Italiâ tandem latere repertâ.

ita, propter timorem, quem habuisti, ne quid Libyæ mihi regna nocerent. e In somnis. f Ad hæc limina regni beatorum. g Impulit. b In mari, a. l. i. A Tyrreno denominato. k Nostræ. l Ex amplexu, id est, dum te amplecti conor. m Ausus. n Loquens Æneas. o Simul largè flebat. p Tris mên iporunthn, i. e. τρις μεν ἰπορῦνθην. Odyss. II. q Æneas conatus est eo tempore. r Circumdare. Tmesis. f Quia retineri non potuit. t Comprehensio. u Æneæ comprehendentis. w Citò avolantia. x Dùm talia moliretur. y Recedente, in recessum remota, in qua quis à ventis & injuriâ cœli tutus esse queat. Sic Horat. Od. 2. Epod. Aus in reducta valle magnum gentium Prospectat errantes greges. z Sejunctum à frequentia eorum, qui Elysiū incolebant. a Amnem oblivionis, ad quem properabant animæ redituræ ad corpora, qui potus, animis rerum omnium, quæ in vita priore actæ sunt, inducit oblivionem, λήθην: ut mox. b Elysiū campos, sedes beatas. c Præterfluit. d Amnem. e Innumerarum gentium & populorum animæ. f Quemadmodum omnis campus strepit. g Agris, ex quibus fœnum percipitur, pascuis. h Dùm tempus æstivum est serenum. i Insident, mel exsurgentes. k Variorum colorum. l Circumfunduntur. Tmesis. m Flores omnis generis. Species pro genere. n Vel bombo seu suavi sono apum: vel, murmure animarum circumvolantium. o Visione subito ablata. p Nescius talium rerum. q Et requirit, quæ, &c. r Procul apparentia. s Impetu, multitudine aut frequentia. t Lethæi fluminis. u Philosophiam hanc Socraticam (vel Pythagoricam, μετεμψύχασιν & animarum παλιγγενεσίαν, & tamen eandem somniavit Empedocles) à Platone sæpius inculcatam, in Phædone maxime & Philebo, exploserunt jamdudum saniores Philosophi, ὡς περ ἐνδεχόμενον κατὰ τῆς Πυθαγορικῆς μύθου, τὴν τυχεύσαν ψυχὴν εἰς τὸ τυχεῖον ἐνδεδῆαι σώμα. Arist. I. de anima cap. 3. w Secunda. x Necessitate quadam, aut Deorum voluntate. y Qui poti curas & labores prioris vitæ tollunt adeoque eorum memoriam. Ut jam purgatam non pigeat in vitam redire. z Aquas oblivionem rerum gignentes. a Malorum & pœnarum, quæ & quas semel perpeffi sunt, dùm essent in hac vita. Alludit ad vocis etymon: ἀπο τ' λήθης enim Lethæ derivari volunt. b Animas sc. in corpora migraturas. c Enarrare. d Oculis tuis. e Jam à plurculo tempore. f A meis descensurorum. g Causa finalis, ab utili. Promiserat etiam id ipsum filio per somnum in Sicilia, ut dicitur l. 5. Tum genus omni-

tium, q quæ dentur mania dæces.

Perfolvunt.

Animæ.

Forſan ad eas reſpicit, quæ inanem gloriam nimis ſecutæ ſunt, ut ſimili deſcripto poenâ afficiantur.

Mari. Quo animæ ſunt infectæ. Auferitur, lavando purgatur, deletur.

Neque noſtrorum quicquam tam piè vixit, ut impunè concreta ex corporis commercio vitia ferat. Quiſque pro ſuo merito patitur ſupplicia & tormenta.

Auſonius, tormenta

mentaque ſe-

ra gehenna Anticipat, patiturque ſuos mens conſcia Manes.

res, id eſt, quiſque pro merito ſuo patitur ſupplicia & tormenta.

Deinde, poſ-

quam ad iſtum modum ſumus purgati.

Capacem. Sc. campum, m. Beata, m. Lo-

gum tempus. Peracto, exacto, p. Purgationi debiti, q. Contractam, r. Dempli-

expulſit. Immaculatum, qualem eum corpus ſuſceperat.

Animam, æthereæ lib-

ſtantia, quam de coelo ſumſerat: ut ſuprà. Horatius, affigit humi divina particu-

lam auræ, Sat. 2. l. 3. Auræ, id eſt, animæ puræ, id eſt, pauciſſimi ſine purga-

tione prævia tranſimus ad læta arva. Animas purgatas. Postquam in campu

Elyſiis peregerunt ſpatium mille annorum, y. Temporis. z. Ad fluvium oblivioni,

ut ibi animæ oblivſcantur omnium, quæ in corpore paſſæ ſunt. a. Sunt qui hi

Mercurium ſignari volunt. b. Obliti bonorum, quæ jam habebant, & malorum,

quæ habuerant in vitâ. c. Convexitatem coeleſtem. d. In medium eorum, qui con-

venerant, id eſt, in conventicula animarum in corpora tranſiturarum. e. Multitu-

dinem quæ cum ſonitu convenerat. f. Colliculum accendit, g. De quo. h. Qui conve-

nerant, i. Ex adverſo ſitos. k. Luſtrare & diſcernere; ut ſuprà, Perlegerent oculis

omnis. l. Dum per ordinem venirent tranſituri. m. Ex inſpectione. n. Verba ſunt

Anchiſæ. o. Trojanam, ex Dardano per nos orituram, id eſt, Albanos reges, &

Romanos. p. Poſthac. q. Ex rebus præclare geſtiſ. r. Qui poſteri futuri ſunt et

commixtione gentis Itæ. s. Claras futuras. t. Familiam, progeniem. u. Pauca

enarrabo. v. Et explicabo tibi, quæ tibi fata promittant, id eſt, quæ tibi bella

gerenda, eorumque quis futurus ſit exitus. x. Videſne eum? y. Non præpilata, ſine

ferro. Alii, incruenta. z. Incumbit, ſuſtentatur. a. Vitæ, id eſt, primus ex te na-

citurus eſt. b. Coeleſtes. c. Generatus ex commixtione ſanguinis Trojani cum Ita-

lo: quia ex te, & Lavinia, Latini regis filia, naſcetur. d. In ſylvâ natus, quo ſu-

gerat Lavinia, metu Aſcanii, poſt mortem Æneæ. e. Quod nomen Albanis regibus

permanſurum eſt. Albani enim reges omnes ab eo dicti Sylvi. f. Apoſtrophe ad

ſilium Æneam. g. Poſt humationem & ſepulturam tuam naſcitur. h. Longi ævi

avum cum Diis agerxi, id eſt, immortalis. i. Sero partu editum. k. Edet & ſylvis, in

quas fugiet. l. In regem Albanum. m. Quia XIII. fuerunt Albani reges ab eo coſti-

Sylviiue nomen prætulērunt. Eſt autem hic Paronomafia perelegans.

Supplicia & expendunt. b. aliæ panduntur c. inanes

Suſpenſæ ad ventos: aliis ſub d. urgite vaſto

e. Infectum f. eluitur ſcelus, aut exurituri igni.

g. Quiſque ſuos patimur h. Manes. i. exindè per k. amplum

Mittimur l. Elyſium, et pauci m. læta arva tenemus:

Donec n. longa dies o. perfectio p. temporis orbe

q. Concretam r. exemit labem, ſ. purumque reliquit

t. Æthereum ſenſum, atque u. auræ ſimplicis ignem.

v. Haſ omnes, x. ubi mille y. rotam volvere per annos,

z. Lethæum ad fluvium a. deus evocat agmine magno:

Scilicet b. immemores c. ſupera ut c. convexa reſiſant,

Rurſus et incipiant in corpora velle reverti.

Dixerat Anchiſes: natumque, unaque Sibyllam,

d. Conventus trahit d. in medios e. turbamque ſonantem:

Et f. tumultum capit, g. undè h. omnes longo ordine poſſit:

i. Adverſos k. legere, et l. venientum m. diſcere vultus.

n. Nunc age, o. Dardaniam prolem quæ p. deindè ſequatur

y. Gloria, r. qui maneat Italæ de gente nepotes,

f. Illuſtres animas, noſtrumque in t. nomen ituras,

u. Expediam dictis, v. et te tua fata docebo.

Ille, x. vides? y. purâ juvenis qui z. niritur haſtâ,

Proxima ſorte tenet a. lucis loca, primus ad auras

b. Æthereas c. Italo commiſſus ſanguine ſurget,

d. Sylvius, e. Albanum nomen, f. tuag poſtuma proles,

Quem tibi h. longævo i. ſerum Lavinia conjux

k. Educet ſylvis l. regem, m. regumque parentem:

74

Undè ge

Proxim

Et Capy

Sylvius

Egregius,

Qui juven

At qui o

Hicibi r N

Hi Collat

Lande pur

Pomerio

Hac tum

Quin et

Romulus,

Educet. v

Et pater i

En huius

Imperiur

Septempr

Felix d pro

76

ſuerit collo

cimur tertius

vat ordinem

Ovid. 4. Faſt

a ſratre regno

Romani poſt

Romæ. b. Se

vel quintus.

tius. l. Vix e

invalerat tuc

perta, coroll

arbes condit

needochæ, C

quæren Velare

Opp. Sabin

dolo intercepe

Corveta, y. Æ

ſcorum opp. h

ſimus Italiæ p

terrarum. c

de rebus, ad r

regnum reſtitu

nos ad Floru

reæ, illinc Pr

ſtitia Ovid. II

l. i. Æn. v.

Mars, cum ſe

lum & Remu

ſit Amulius,

a Fuſtulo pa

leviſſent, a pa

regnum reſtitu

Supereminere

rum, p. Mars

nore inſignit.

ad Flor. p. 15

transcribere h

vel, ſuperum,

Inceptis & p

de totius mun

quantæ etunt

lum mereantur

de quæ nos i

nini veteres n

magnanimi moru

a Undè

Unde genus longâ nostrum dominabitur Albâ.
 Proximus ille, f Procas, g Trojanæ gloria gentis:
 Et Capys, et Numitor: et, qui te nomine reddet,
 Sylvius Aeneas, pariter pietate vel armis
 Egregius, / si unquam regnandam acceperit Albam.
 Qui juvenes quantas ostentant, aspice, vires!
 At qui umbrata gerunt civili q tempora p quercu;
 Hi tibi Nomentum, et Gabios, urbemque Fidenam;
 Hi Collatinas imponent montibus arces,
 [Lande pudicitiae celebres, addentque superbos]
 Pometios, x Castrumq; Inui, y Bolamq; z Coramque.
 Hæc cum nomina erunt, nunc sunt sine nomine rer-
 Quin et avo comitem sese f Mavortius addet
 Romulus, g Aslaraci h quem i sanguinis Ilia k mater
 Educet. viden' ut m geminæ stent n vertice o cristæ,
 Et pater ipse f suo r superum jam signet honore?
 En huius, nate, i auspiciis illa u inclyta m Roma
 Imperium terris, y animos æquabit Olympo;
 Septemque a una sibi b muro circundabit arces,
 Felix d prole e virum: qualis f Berecynthia g mater

a A quo.
 b A situ.
 c Trecentos
 fere annos
 Sylvii poste-
 ritas Albæ
 regnasse dici-
 tur. d In civi-
 tate illa Ita-
 liæ, quam
 Alcanius con-
 diturus est,
 quæ Albia di-
 cetur, ab alba
 vene illic in-
 ventâ. e Non
 quod statim
 & immediatè
 post Sylvium
 in mundum
 sit venturus,
 sed quod
 proximus in
 ordine ibi

fuerit collocatus, & post Sylvium monstranti Anchisæ apparuerit. Erit enim de-
 cimus tertius rex Albanorum, pater Numitoris & Amulii. Neque justum obser-
 vatum ordinem noster, neque consentiunt historici, Dion. l. 1. Antig; Liv. l. 1.
 Ovid. 4. Fast. f Numitoris & Amulii pater; quorum ille Romuli & Remi avus,
 a fratre regno exutus, & in carcere detentus fuit. g Nam is origo & prima stirps
 Romani populi censetur, utpote avus Rheæ Sylviae, matris conditorum urbis
 Romæ. h Septimus ab Alcanio, Capeti filius: ut & Numitor decimus quartus,
 vel quintus. Fuit & alter Capys Trojanus Anchisæ pater. i Repræsentabit. k Ter-
 tius. l Vix enim serò, anno sc. quinquagesimo tertio recuperavit regnum, quod
 invaserat tutor ipsius. m A tutore. n Ad ostentationem monstrant. o Umbris coo-
 perta, corollis virtute patris inumbrata. p Corona quænea, ob cives servatos, &
 urbes conditas. Agell. lib. 5. c. 6. q Caput, cui imponebatur civica corona. Sy-
 necdoche, Claud. 3. de laud. Stiliconis: Mos erat in veterum castris, ut tempora
 quæren Volares, validis fuso qui viribus hoste, Casurum potuit morti subducere civem.
 r Opp. Sabinorum. s Antiqui Latii urbem, in via Prænestina, Sexti Tarquinii
 dolo interceptam. t Fidenas, Sabinorum opp. Castel fubileo hodie, ab urbe 5. mill.
 u Collatiam, Sabinorum opp. in montibus, ab urbe 4. mill. in via Tiburtina. w Sues-
 sam Pometiam, Volcorum opp. x Castrum Inui, id est, Panos in Volsce: hodie
 Carotta. y Æquorum opp. in confinio Latinorum? iamdudum sine Vestigiis. z Vol-
 scorum opp. hodie retinens nomen, Cluver. 3. l. Italici antiquæ, cap. 8. qui exactis-
 simus Italici pervestigatior de his consulendus. a Quando hi regnabant. b Urbium &
 terrarum. c Quia incoltæ & inhabitatæ. d Quinetiam. Missis Albanorum regibus
 & rebus, ad res Romanas transit. e Romulus, Martis ex Ilia filius. Numitori avo
 regnum restituet, cum eo aliquandiu regnabit, & Amulium expellet. f Vide quæ
 nos ad Florum, p. 6, & 7. g A quo diductum stemma, hinc Capvos, Anchisæ, Æ-
 neæ, illinc Priami. h Romulum. i De sanguine Aslaraci. k Romuli sc. Numitoris
 filia Ovid. Ilia cum Lais de Numitore sati. Hæc & Rheæ dicebatur. De hac habes
 l. 1. Æn. v. 177. Hæc a patruo Amulio per honoris speciem Vestalis facta, &
 Martis, cum sortè aquam pro sacris haustura exiisset, compressa fuit, ex quo Romu-
 lum & Remum concepisse dicitur: quos cum enixa esset, ad Tiberim exponi ius-
 sit Amulius, ipsamque apud eundem amnem defodi vivam. Pueri inventi in ripâ,
 à Faustulo pastore ablati, & uxori Laurentiæ educandi traditi sunt: ubi cum ado-
 leviscent, à pastore de genere suo edocti, Amulium trucidant, & Numitori patruo
 regnum restitunt. l In lucem edet. m Duæ & æquales. n In summitate galeæ.
 o Supereminet: æ five coronæ galeatum, in morem cristarum gallorum gallinaceo-
 rum. p Mars Romulum, in Deorum numerum relatum, nomine suo Quirini & ho-
 nore insignit. Quirinus Martis equis Acheronta fugit. Hor. 3. l. 3. Od. Vide quæ nos
 ad Flor. p. 15. Alii ad Jovem referunt Romuli Apotheosin, utpote cuius solius sit
 transcribere heroas in Deorum album. q Proprio & debito superis. r Superiorum:
 vel, superum, id est, cœlestem, & ad superos transferendum. s Viri Romuli.
 t Inceptis & præsidii. u Clara & gloriosa. w Roma urbs est Italici, regina urbium,
 & totius mundi caput. Vide quæ nos ad Sal. p. 22. x Tantum habebit imperium,
 quante erunt terræ. y Magnanimitatem Romanorum æquiparabit cœlo, ita ut cœ-
 lum mereantur Romani principes. z Hunc versum habes 2. Georg. sub finem: vi-
 de quæ nos ibi. a Cum nisi una sit Roma. b Sc. uno. c Colles, montes. Solent e-
 nim veteres montium summities Arces vocare. d Pœcunditate. e Fortium &
 magnanimatorum virorum. f Cybele, à Berecynthia, monte Phrygiæ. g Deorum.

• Turribus
pro corona
insignita; vel,
*Quod primis
surges urbibus
illa dedit.*
• Quia tot De-
os peperit.
• Multos.
• Posteros à
se ortos.
• Cœlestia
regna. *f* Ad
hanc partem,
quam tibi mon-
straturus sum.
• Geminum
ocumen oculum
tuorum
tum. *b* Præci-
pua. Transit
ad celebra-
torem Cæsaris
Dictatoris &
Augusti.

• Ante descensuros, & tibi promissos. *k* In hoc cœtu est. *l* Julius Cæsar, quem,
cæteris regibus omissis, Romulo adiungit, ut secundum conditorem. *m* Ab Iulo
descensura. *n* Affectura divinum honorem. *o* Vide quæ nos ad Flor. p. 288.
p Al. *Dixit*, id est, *C. Julii Cæsaris*. Fuit enim Augusti avunculus major. *q* Ecl.
4. Tanta enim tranquillitate, devictis primùm hostibus, totas quadraginta annos
reipubl. gubernavit, ut nova mundo facies inducta videretur; adeo ut eius tempo-
ra *Aurea secula* dicta fuerint. Hoc tempore tam pacifico, Christus, Dei filius,
Princeps pacis, natus voluit, ut pace nihil melius, nihil sibi gratius esse nobis ol-
tenderet. Cæterum ex variis hominum moribus quatuor ætates Poëtæ effecerunt,
quibus pro morum qualitate à metallis nomina imposuerunt. Prima enim *Aurea*
fuit appellata, quod optimis moribus illo tempore, quo Saturnus regnavit, homi-
nes floruerint. Secunda *Argentea*, quod, quo tempore cœpit regnare Jupiter, in
vita homines inclinare cœperint. Tertia *Ærea*, quam bella occuparunt. Quarta
Ferrea, quod in eâ à nullo crudelitatis genere homines abstinerunt. Lege Ovid.
Met. 1. Fab. 3. & 4. *r* Perpetiet, in talem splendorem producet, ut pro novis ha-
beri possint. Sic Flor. 143. 1. *Hic*, sc. Tullus Hostilius, *omnem militarem discipli-
nam, artemque bellandæ condidit*. Sic gentem Tyrionum condidit Alexander. Jul-
rin. 18, 4, 1. Imperium Carthagenisium Mago. Justin. 19. 1, 1. *f* In Italiâ,
• A Saturno. *n* Ultra Garamantas, populos inter Libyam & Atracum juxta Zonam
torridam, & Orientales populos, ad quorum fines nullius adhuc gentis imperium
pervenit, imperium extendet, prolatabit. *w* Ultra Caneri & Capricorni Tropi-
cos, intra quos Zodiacum perambulat Sol. *x* Quædam regio. *y* Duodecim signorum
Zodiaci, quibus annus deprehenditur, & per quas Sol decurrit. *z* In qua tel-
lure. Æthiopiam significat, quæ Atlantem respicit. Hæc quoque regio à Roma-
nis *f* biugata fuit, duce M. Petronio. *a* Cœlum ferens. *b* Mons Mauritaniz.
• Cœlestem globum: cum proprie poli extremi, in quibus universa machina vol-
vitur, *Axēs* dicantur: sumpta Metaphora à curru parte, cui rotæ inseruntur.
d Sustinet, regit. *e* Ardenter resplendentibus. *f* Vicinum sive conjunctum, vel con-
spertum & confertum. *g* Ad adventum Augusti. *h* Quæ tellus, & regna Caspia, id
est, Parthica, Assyria, Persica, &c. *i* Suet. in Cæs. auctor est, oraculis Divorum
respondum, toto orbi nasciturum invictum imperatorem: quod postea ad Augus-
tum retulit. *k* Quod sanè non ad Augustum, sed ad Christum referri debuit. *l* Scy-
thica, ubi est Mæotis palus, id est, Scythæ & Sarmatæ. *m* In septem ostia divisi,
septem ostiis mare intrantis. *n* Sc. *se*, vel turbantur. Enallage generis. *o* Quia
Cæsar & Augustus Ægyptum subacturi sunt. *p* Ægypti fluvii, Mediterraneum mare
intrantis, omnium maxima, Asiam ab Africa discriminantis. *q* Terris ab Hercu-
le & Baccho devictis antepont Augusti victorias. *r* Hercules. *s* Quantum Augus-
tus. Celebrantur passim 12. labores Herculis: de quibus vide, quæ nos breviter
congeissimus ad Sal. p. 327. & seq. *t* Confixerit sagittis. *u* Habentem æreos pe-
des, id est, veloces, *x* *Montis Arcadiæ*. *w* Occidendo aprum fero-
cissimum. *x* Hydram in Lernâ palude confecerit. *y* Bacchus ex India, in qua urbs
Nisâ, victor, vehabatur curru, quem traxerunt tigres junctæ, quam ille regebat
pampineis habenis. *z* Ex frondibus vitæ factis. *a* Voti cœpos. *b* Montium,

785

790

791

800

805

• Et

• Et dubitamus adhuc virtutem *b* extendere factis?
 Aut metus Aufoniâ prohibet consistere terrâ?
 • Quis procul ille autem ramis insignis *d* olivæ,
 • Sacra ferens? *f* nosco crines *g* incanaque menta
 • Regis Romani, primus qui *i* legibus *k* urbem
 • Fundabit, *m* Curibus parvis et *n* paupere terrâ
 • Missus in imperium *o* magnum. *p* cui deinde *q* subibit,
 • Otia qui rumpet *r* patriæ, *s* relidetur movebit,
 • Tullus, in arma viros, et *u* jam desueta *w* triumphis
 • Agmina. *y* quem juxta sequitur *z* jactantior *a* Ancus,
 • Nunc quoque jam nimium *b* gaudens *c* popularibus auris.
 Vis et *d* Tarquinius *e* reges, *f* animamque superbam

• Et dubita-
 mus tamen
 per virtutem
 arduamgrassa-
 ri ad tantam
 gloriam, tan-
 tum imperi-
 um, tantos ne-
 potes? *b* Am-
 pliari. *c* Re-
 dit defultoria
 relatione ad
 reges Roma-
 nos: quoniam
 vero successio

regis stirpis in Romulo defecit, fingit se aggrè agnoscere Numam à Curibus, Sa-
 binorum urbe, accitum in regnum Rom. pacis, religionis, legum latorem, *d* Olivæ,
 quæ arbor Minervæ sacra, et pacis insigne est. Numa autem pacis amator erat.
 • Quia etiam valde erat religiosus. *f* Agnosco ex crine & valde cana barba Numam
 secundum regem Romanorum. *g* Sed de his regibus, *h* illis viris, qui seq. viden-
 ti Dionysio, Livio, Pintarchus, historicique alii. *g* Valde cana. Nam 80 annos na-
 tus decessisse fertur. *h* Numæ Pompilii, secundi Romanorum regis, Pomponii fi-
 lii. Numæ gesta scribunt Liv. l. 1. 18. & seq. Eutrop. l. 1. Val. Max. l. 2. 1.
 Plin. 13. 13. Ovid. Met. 14. Fab. 44. Plut. in vitâ Numæ. Dionys. 2. 59. Flor.
 l. 1. cap. 2. *i* Religionis. *k* Romam. Urbem quam dicimus. *κττ* *εξ* *ο* *χ* *ν* intelli-
 gimus Romam. Nam propriè hæc urbs dicta; cæteræ, hac unâ exceptâ, oppida
 sunt vocitata: vel ab *ope*, quod *opis* causâ incensibus cingantur: vel ab *opere*, quod
opus sunt ad vitam gerendum: vel ab *opponendo* se hostibus: vel ab *opibus*. Hujus
 enim rei gratiâ *o* cælia constituta sunt, ut homines *opes* suas eò conferrent, ubi
 nullum esset hostium periculum. Vide quæ nos ad Flor. p. 6. *i* Instruet, stabiliet.
 Decivitate illa parva Sabinorum. *m* Declinatur autem, *hæ* Cures, *harum* Curium, &c.
 unde Quirites dicti putantur, ab hastis sc. quas Sabini Cures vocabant. *n* Respectu
 Romani imperii. *o* Romanum sc. in quo propter vitæ integritatem confirmatus
 fuit. Lege Liv. l. 1. ab U. C. *p* Regi Numæ. *q* Succedet. *r* Pacem, quam in patria
 inveniet à Numâ constitutam. Pacem enim sub Numâ 43. annis integram habue-
 runt Romani. *s* Oris deditos, segnes excitabit. *t* Tullus Hostilius, tertius Ro-
 manorum rex, populi iussu. Patrum autoritate creatus, militari iterum disciplinâ
 amissæ senescentem populi Romani virtutem acuet. Albanos trigeminorum Ho-
 stiorum pugna in potestatem redactos, Albâ dirutâ, Romam traduxit. Hunc Li-
 vius dicit nepotem fuisse illius Hostilii, qui fortiter pugnans adversus Sabinos,
 in lacum Curium lapsus est, qui deinde *lacus Hostilius* dictus est. Regnavit Hosti-
 lius annis 32. fulmine ictum cum regia, uxore, filiis, omnique familia cor flagrantem
 se, ex Plinio & Dionysio liquet. Vitam Tullii Hostilii Regis scribunt Liv. l. 22.
 Dionysius 3. Eutrop. l. 9. Flor. l. 3. Val. Max. 3. 4. 1. 7. 4. 1. 9. 12. 1. *u* A tempore
 quo Numa regnare cœperat. *w* Quia ad eos non pervenitur sine pugna. *x* Milites
 agminatim incedere solitos. *y* Tullum Hostilium. *z* Arrogantior, quod sc. ex re-
 gia Numæ stirpe prognatus esset: quam nobilitatem præcedens Tullus jactare non
 poterat. *a* Ancus Martius, Numæ ex filia & Martio Pontifice nepos, populi ius-
 su. Patrum autoritate quartus Romanorum rex declaratus est. Imperavit annis 14.
 relictis duobus filiis. Dictus autem *Ancus dicitur τὸ ἀγκύων*, id est, à *curtis*,
 quem incurvum habuit. De hoc lege Liv. l. 1. Flor. l. 1. c. 2. & quæ nos ibid.
 Dionys. l. 3. Claud. in Gild. 109. *b* Quippe cui, regia stirpe genito, omnium or-
 dinum consensu & favore regnum deleteretur. *c* Assentionibus ac favoribus po-
 puli. Metaphora. Horat. Od. 2. l. 3. *Nec sumit* (virtus) *aut possit secures Ar-
 givæ* popularis auræ. *Auræ* propriè est lenior ventorum flatus. *d* Tarquinium Pri-
 cum, quintum regem; & Tarquinium Superbum, septimum: omisso Servio Tullio
 qui sextus; Forte quia à serva natus est, & à Tarquinio genero trucidatus; per
 cuius cadaver filia carpentum egit. *e* Romanos. De Servio Tullio scribunt Liv. l.
 4. Flor. l. 1. cap. 6. Dionys. lib. 4. cap. 1. Valerian. Maxim. 1. 6. 1. &c. *f* Ani-
 mam nobilem, illustrem ac generosam: quippe qui populum Regis Tarquinii Su-
 perbi Tyrannide oppressum in libertatem vindicare ausus fuerit, exactis urbe regi-
 bus Tarquinii.

⁂ Superbiæ
Tarquinio-
rum & Sexti
Tarquinii fi-
lii, violatoris
Lucretiæ.

⁂ Cognomen
istud ille ob-
tinuit à simu-
lata stultitia,
cùm verum ei
nomen L. Ju-
nio esset. Fuit
autem M. Ju-
nii filius, ex
Tarquinia, re-
gis Superbi so-
rore, natus.

Cùm enim ob
opulentiam occiso patre & fratre, sibi quoque à Tarquinio metueret, sub hac pe-
sona latuit, donec captâ occasione prorumperet. Ovid 2. Fast. Brutus erat fuit
sapiens imitator, ut esset Tulus ab insidiis, dire Superbe, rurs. ⁂ Imperium consulat.
Nam. 11. lictores (ferentes ante consules Romanos fasces virgarum, in quibus se-
curis inclusa erat, quibus significabant se jus habere in corpus) item corona autem
fella eburnea in triumphis, quæ regum ad id tempus usque fuerant, consularia in-
signia deinceps facta sunt. De quibus vide quæ nos ad Sal. p. 73. b. & 74. a. ad
Val. Max. p. 3. & 187. & ad Flor. p. 27. Fasces propriè est lignorum aliarumque
rerum congeries, quam ligando facimus. d De Etruscis, à Romanis principibus.
⁂ Consulere. Brutus enim cum Tarquinio Collatino primum consulatum gessit, sed
cum plebi Tarquinium nomen, ob Tarquinii Superbi tyrannidem, invisum esset,
collegæ auctor fuit, ut sponte se consulatu abdicaret, quod & fecisse eum scribit
Livius, cujus in locum Brutus Valerium Publicolam suffecit. f Brutus, quibus in
filios sævè usus est. h Filios suos duos inter alios nobiles juvenes de reductione
Tarquinii consuratos, ipse Brutus primus cum Tarq. Collatino Consul virgis ca-
sos securi feriri jubebit. i Bella intestina, sive prodicionem contra consules Roma-
nos. k Ad capitis supplicium. Utrique enim (ut jam diximus) magnâ populi in-
iuratione caput amputatum. Ad libertatem partam melius conservandam. m Depul-
cet, & produci curabit. n Utcunque judicabant posteri de hoc Bruti facto, patriæ
tamen amor & justitiæ laus præponderabunt naturalem affectum. o Accipient, et
patientur, id est, sive laudabunt, sive vituperabunt. p Bruti sc. quibus ille laus
in liberos suos. q Rumores populi sc. Quinetium Transiit obiter ad Consules, quo-
rum virtus Remp. Roman. auxit. f Patrem & filium, qui se pro salute legionum
& patriæ deoverunt, pater bello Latino, filius Gallico. r Neronem, qui Has-
tulo tratem Annibalis cum exercitu vicit, & Claudium, Augusti privignum, qui
Germanos domuit. t T. Manlium, qui Dictator filium suum securi cædi jussit,
quo i provocatus ab hoste contra imperium paternum pugnasset, utcunque feliciter.
u T. Manlium Dictatorem intelligit, qui singulari certamine cum Gallo congressus,
occiso, aureum torquem detraxit, ex quo Torquatus nomen nactus est. x Quæ Gal-
li, duce Bremo, abstulerant, victis hostibus, & urbe sibi restituta. Liv. 5. Pla-
tarch. in Camillo. Polyb. 2. Florus. 1. 1. cap 13. y Vexilla. z Intelligit Furium
Camillum, qui Gallos, Romam opprimentes, tota Italia expulit. a Equè poten-
tibus. b Cælaris & Pompeii: quorum ille superiorem, hic parem forte non potuit.
c Apud inferos. d Nondum ingressæ vitæ; vel, quamdiu hîc apud umbras sunt.
e Plenam vitæ ætatem. f Quanta prælia. g Cladem, occisionem, cadaverum inter-
sectorum multitudinem concitabant? h Per montes Alpinos, id est, Alpes, per
quos Cæsar Germanorum & Gallorum robore instructus adversus Pompejum gene-
rum in Italiam descendit. i Cæsar, cujus filia Julia Pompejo nupsit. k Ubi He-
cules Monæcos, id est, solus colitur: ubi Hercules contra Ligures à Jove auxiliatus
impetrâsse dicitur; nam lapidibus pluit, & ita solus ibi mansit, ω: μὴν ὅτι καὶ
unde videtur dictus à μόνος solus, & οὐκ ἔστιν ἄλλος. l Pompejus ciebit milite suo
& auxiliis regum & pop. Orientalium instructus. m Ex adverso venientibus: qui
Galli ad Occidentem vergunt. n Dehortatur, blandè & cum affectu compellens
senex à bello civili. o Familiæ mæce filii. p Quanta gesturi eritis, si animum non
represseritis. q Assuefacite. Enallage generis. Sic Flor. 4. 11. 43. Armenior, ἀπὸ
regis Tigranis, in hæc munus servitutis genus Pompejus allucebat, ut rectores à nobis ac-
ciperent.

⁂ Ultoris b Bruti, c fascesque videre d receptos?

⁂ Consul imperium f hic primus, g sævasque secures

Accipiet: h natosque pater, i nova bella moventes,

k Ad pœnam l pulchrâ pro libertate m vocabit.

Infelix! n utcunque o ferent p ea facta minores.

q Vincet amor patriæ, laudumque immensa cupido.

r Quin s Decios, t Drusosque procul, u sævumque iecuri

Aspice w Torquatum, et x referentem y signa z Camillum.

Illæ autem a paribus quas fulgere cernis in armis

Concordes b animæ c nunc et dum d nocte premuntur,

Heu quantum inter se bellum, si e lumina vitæ

Attigerint, quantas f acies g stragemque ciebut!

h Aggeribus i focer Alpinis, atque arce k Monæci

Descendens; l gener m adversis instructus Eois.

n Ne, o pueri, ne p tanta animis q assuefcite bella:

Neu pat

⁂ Tuque

f Projice

⁂ Ille & er

Victor ag

⁂ Eruct

⁂ Splumq

Ullas y a

Quis te,

qua

Quis d G

⁂ Scipiada

Fabricum

Quo festi

⁂ Unus qu

f Excuden

Credo equ

⁂ Orabunt

ocituras es.

curum ad C

aretem Rom

in urbem &

dam homini

Tarpejus hic

sepulta est.

⁂ Occidis. p

⁂ Fundit us

rum. ⁂ Et M

lio, ædificat

sum ætati ne

hâ expulsi &

⁂ Achilles.

⁂ ducturi sunt.

quorum hoc

⁂ Cato Major

⁂ Tacendo d

opina spolia

⁂ Corneliâ, vi

pro Cardinal

ginesium. S

nentem, in re

Malle se auri

tum intelligi

tem dictatura

dictaturam ei

⁂ De Pabiis,

Hoc solumm

nempè à sibi

sones, Lentu

ad invenere

terierant. ⁂ C

⁂ Solum.

⁂ Generi nost

Hannibalem i

p. 103. ⁂ Al.

tionem illust

gentes excell

⁂ rei militaris

tendent affi

nuere videtur.

⁂ tam metalloru

poris fundent.

imitatur. ⁂ Al

⁂ quis melius de

tate leges non s

Neu patriæ validas a in viscera vertite vires.

a Tuque prior, tu parce, d genus qui ducis e Olympo :

f Projice tela manu, b sanguis meus.

835

Ille k triumphatâ I Capitolia ad alta m Corintho

Victor ager n currum, o cæsis insignis p Achivis.

Eruct ille f Argos, t Agamemnoniasque Mycenæ,

a Ipsumque Æaciden, m genus armipotentis n Achillei ;

Utrus y avos Trojæ, templâ et z temerata Minervæ.

840

Quis te, a imagine Cato, b taciturnus ; aut te, c Cossæ, relin-

quat ?

Quis d Gracchi genus ? aut e geminos, duo f fulmina belli,

g Scipiadæ h cladem Libyæ i parvoque potentem

Fabricium ? vel te k fulco, l Serrane, ferentem ?

Quo lessum rapitis, m Fabii ? n tu Maximus ille es,

845

o Unus qui p nobis q cunctando r restituis rem.

f Excudent t alii u spirantia m mollius x æra,

Credo equidem : vivos y ducent de marmore z vultus ;

o Rabunt causas melius ; b cœlique meatus

a In concives per bella intestina.

b Cæsar, victor, qui certè

victoriâ clementer usus

est. c Abstine à bello.

d Propter Venerem, Æneam, Iulum,

unde duxit Cæsar origi-

nam. e A Jove, rectore Olympi.

f Jace procul.

g Arma, belli instrumenta,

h Qui de sanguine meo

oriturus es. i L. Mummius, qui vicit Achæos, Corinthum delevit, triumphans egit currum ad Capitolium, pro more triumphantium. k Cum triumpho devicta. l Ad ænem Romanam, in quâ Jupiter colebatur. Mos enim erat, triumphantes currum in urbem & Capitolium invehiri. Dictum est autem Capitolium à capite Toli cuiusdam hominis ibi reperto, dum foderent fundamenta. Antea enim arx Tarpeja aut Tarpeus hic mons dicebatur, à virgine Vestali Tarpeja, quæ ibi à Sabinis necata & sepulta est. Liv. l. 1. m Urbe Achææ, duobus incluctâ portubus. n Triumphalem. o Occidis, p Populis in Peloponneso, id est, Achæis, Chalcidensibus & Bœotis. q Funditus evertet & delebit. r Alius sc. Q. Metellus. f Oppidum illud Argivorum. t Et Mycenæ, Peloponnesi urbem, non procul ab Argis à Perseo, Danaë filio, edificatam, Agamemnonis patriam. u Et alius sc. Curius Dentatus vincet ipsum Æaci nepotem Pyrrhum, Epirotarum regem : hunc enim Curius Dentatus Italiâ expulit & vicit, 20. hostium millibus cæsis. x Qui est de genere. Appositio. y Achilles. Genitivus Græcus. z Majores suos Troianos, unde Romani originem ducunt sunt. a Prophanata, polluta à Græcis furto Palladii & stupro Cassandrae : quorum hoc ab Ajace, Oilei filio ; illud à Ulysse & Diomede perpetratum fuit. b Cato Major Censorio : qui Max. Orator Max. Imperator Max. Senator fuit. c Tacendo de te. e Cornelius Cossus, victo Larte Tolumnio, Vejentium rege, opima spolia Jovi Feretrio tulit. d Sempronium & filios Tiberium & Cajum, ex Corneliâ, viros eloquentiâ claros, sed infelices. e Duos. Numerus distributivus pro Cardinali. f Terrores. g Majorem & Minorem Africanum. h Stragem Cnethaginemum. Scip. Major Carthaginem tributariam fecit, Minor delevit. i Continuentem, in re tenui repudiantem à Samnitum legatis oblatum aurum, dicentemque, Malle se aurum habentibus imperare, quam aurum habere. k Al. fulcos. l Cincinnatum intelligit civem Romanum Atiliæ gentis : cui agrum colenti delata ob virtutem dictatura est, teste Livio. Serranus autem à serendo dictus est : quod ab iis, qui dictaturam ei delatum nunciabant, agellum serere inventus fuerit. Plin. l. 18. c. 3. m De Fabiis, vide quæ nos ad Sal. p. 201. a. & b. Val. Max. p. 71. & Flor. p. 52. Hoc solummodo addam, quod cognomen hoc Fabiorum sortiti sint ex re rusticâ, nempe à fabarum satione, sicut alii veterum haud infimæ sortis. Ita Cicerones, Pisones, Lentuli ob ciceres, pisa, lentelque eximie satos, generosum familiæ nomen ad invenere. Cuius familia 300. uno prælio contra Vejentes ad Cremeram fl. interierunt. n Q. Fabium Maximum innuit, qui cedendo sequendoque vicit Hannibalem. o Solus. De quo sic scripsit Ennius : Unus homo nobis cunctando restituit rem. p Generi nostro, id est, populo Romano. q Morando, moram trahendo, & sic Hannibalem illudendo. Unde Cunctator appellatus est. Lege Flor. & quæ nos ibid. p. 103. r Al. restitues : quod non displicet. f Excudent effingent. Ab enumeratione illustrium Imperatorum, transit ad partitionem rerum, in quibus diversæ gentes excelluerunt ; q. d. Alii aliis artibus præstabunt, at R. man. belli studiis, & rei militaris artibus omnes alios populos superabant, toti orbi imperabant, descendentes aff. eos, & injurias atque insolentes bellis compescant. t Corni. eos innotuerit videtur. u Quasi spiritum habere apparentia. Fusorium intelligit & cor fluturam metallorum. x Dulcius & magis ad vivum. y Signa cœrea. z Quod successu temporis fundent. a Scutuarium innuit, quæ ars vivas perforatum quatuor mibet effigies imitatur. b Alii (ut Athenienses, qui eloquentiâ claruerunt) oratione causam, alioquin melius defendent, agent. Sic Terent. Phor. l. 5. Quædam hominum causam orare leges non solum, b Astorum motus & cœtus.

Alīi (ut Chaldaei & Ægyptii, qui Astronomiā insignes fuere describent virga, qua in pulvere Geometrarū describunt mensuram atque situstorum locorumque earum. *Radius* propriè est splendor à Sole emicans. Item textoris instrumentum. *Radius* quoque in rotis dicuntur, qui hinc centro, illinc cantibus inferuntur, Instrumentum etiam quo raduntur mensuræ: quod alio nomine *Hoforium* nominant.

Quæ signa & quando surgant, id est, peritiores erunt Geometriæ & Astronomiæ. Per imperium. *d* Sequentes sc. Leges, id est, moderari pacem. Ignoscere, veniam & impunitatem dare subditis ac se dentibus. *g* Imperio parere dixerant, rebelles bello prosequi. *h* Sc. *locutus est*. Verba sunt Virgilii, qui novam narrationem textentem inducit Anchisen. *i* Sequentia. *k* Dùm Æneas & Sibylla mirarentur. *l* Quomodo. *m* Interfecto Gallorum duce Viridomaro ad Clastidium oppidum detractisque eidem opimis spoliis. *n* Claudius Marcellus, qui doctus Annibalem posse vinci. *o* Magnificis, egregiis, amplis, principi exercitus hostium, sc. Viridomaro, Gallorum duci, detractis. *opima* enim *spolia* vocantur arma, quæ dux occiso à se hostium duci detrahitis. Dicuntur autem ferè *Opima*, non addita voce *spoliorum*, intellecta tamen. Ita Sen. Herc. Fur. *Opima vixit regio ad suprema refert*. *p* Excellit gloria rei militaris, imprudentia & virtute. *q* Sc. *eam*, id est, dum magnus erit tumultus. *Tumultus* autem erat, cum ex subito & vicino plerumque bello summa oriebatur perturbatio. Ideò tunc, indicto Senatus decreto iurabant, saga fumebantur. Nec enim, Juridicendo vacare se debere prudenter existimant, cum securos fortè cives aut mitiora sperantes præsentis ac magni periculi se ipsi exemplo admonere debebant, & leges frustra exerceri ostendere, ni impunitis pernecies armis omnium averteretur. Nec id sufficiebat, etiam delectus illo tempore & in Urbe & in Italiâ habebatur promiscuè, nec ullum excusabat vacat. *r* Tranquillam faciet. *s* De ordine equestri. *t* Quod fecit bis ad Nolam, devictis Annibalis exercitu, *u* Punicos. *v* Viridomaro occiso, & reliquis Mediolanum saga se recipientibus. *x* Quod sæpius victus, & in deditonem receptus, iterum bellum instaurat, & victoris Imperium detrectat, ut ex Cæsare constat. *y* Namprius Romulus Jovi Feretrio, Acrone, Cæninensium duce occiso; secunda Com. Cossius obruncto Larte Tolumnio, Vejentium rege suspenderant: de quibus E. Liv. 20. *z* Opima spolia. *a* Patriæ patri, ipsique urbis conditori. *b* Romulo, sed tamen Jovi Feretrio dedicata. *c* Hoc loco, vel hoc tempore sc. *ais*. *d* Simul cum M. Claudio Marcello, qui ab Hannibale per insidias cæsus fuit. *e* Sc. *ejus erat*. *f* Quia citò moriturus erat. *g* Ad terram inclinato, quod vicinæ mortis indicium est. *h* Oculi sc. *erant*. *i* In vultu. *k* Cl. Marcellum Gos. *l* Ingre dientem cum victoria & opimis spoliis. *m* Egregiâ. *n* Posterorum nostrorum à nobis descensurorum. *o* Plausus & popularis favor, ac pompa frequens Romanorum funus ejus sequentium. *p* Eum. *q* Quanta indoles & spes ad summos honores & gloriam? *vel*, quæ refert superiorem illum Marcellum? undè sperandum est fore, ut illum virtute æquiparet. *r* Caligo densa, vel mors. Catul. *Nox est perpetuo una dormienda*. *s* Eius. *t* Æneæ. *u* Sc. *est*, id est, loqui coepit. *v* Minorum, ut Augusti & Octaviæ. *w* Introibit vitæ hoc theatrum, tantum ut exeat, natus enim annos 18. ut alii, 20. interit Ant. Musæ medici incuria. *y* Sc. *in terra*. *z* Invidisti sc. Romanis diuturnam vitæ ipsius usuram, & perpetuum tanti viri futuri donum. *a* Propagatio, progenies Romana, id est, Romani ab ipsa Æneæ posteritate propagati. Metaphora à vitis cā parte, quæ paulatim ducitur, & latius atque latius extenditur.

Describent radio, et surgentia sidera dicent: Tu regere imperio populos, Romane, memento, (Hæ tibi erunt artes) pacisque imponere morem, Parcere subjectis, et debellare superbos. Sic pater Anchises; atque hæc & mirantibus addit: Aspice, ut insignis spoliis Marcellus opimis Ingreditur, victorque viros supereminet omnes. Hic rem Romanam magno turbante tumultu Sistet: seques sternet Pœnos, Gallumque rebellem; Tertiusque arma patri suspendet capta Quirino. Atque hic Æneas (d unā namque ire videbat Egregium formā juvenem et fulgentibus armis; Sed frons læta parum, et g dejecto lumina vultu) Quis, pater, ille, & virum qui sic comitatur euntem? Filius? anne aliquis magnâ de stirpe nepotum? Quis strepitus circa comitum? quantum instar in ipso est!

Sed nox atra caput tristi circumvolat umbrâ. Tum pater Anchises lacrymis ingressus obortis: O nate, ingentem luctum ne quære tuorum: Ostendent terris hunc tantum fata, neque ultra Esse sinent. nimium vobis Romana propago

850
Vila potens
Quantos il
Campus p
Funera, cu
Nec puer k
In tantum
Ulo se p tan
Ben pietas!
Dextera! no
Ovins arm
Ben spumant
Ben misera
Tu a Marcel
a Purpureos
Bis: falem
Munere. i si
Aëris in ca
860
Quæ post quā
Incendit que
Exin bella q
Laurentes
Et quo que
Sunt x gen
Cornea, quā
Altera, can
Sed a falsa e a
870
880
890
900
910
920
930
940
950
960
970
980
990
Vila
currit, quo se vi

Vila potens, superi, & propria hæc si dona fuissent.

Quantos ille virum magnam d' Mavortis ad urbem

Campus f' ager gemitus! vel quæ, g Tiberine, videbis

Funera, cum tumulum præterlabere i recentem!

Nec puer & Iliacâ quisquam de gente i Latinos

In tantum spe n' tollet avos: nec o Romula quondam

Ulla se p' tantum tellus jactabit q' alumno.

Ben pietas! heu r' prisca fides! invictaque bello

Dextera! non illi quisquam se impunè tulisset

Obvius armato; seu cum pedes iret in hostem,

Seu spumantis equi foderet calcaribus armos.

Ben miserande n' puer! x si y quâ fata x aspera rumpas,

Tu o Marcellus eris. b manibus date lilia plenis:

Purpureos spargam flores, d animamque e nepotis

His f' saltem g accumulem donis, et fungar b inani

Munere. i sic torâ passim k regione l vagantur

Aëris n' campis latis, atque omnia n' lustrant.

Quæ postquam Anchises o natum per singula duxit,

Incenditque animum p' famæ venientis amore:

Exin bella q' viro memorat quæ deinde r gerenda;

Laurentesque docet populos, urbemque t Latini;

Et n' quo quemque n' modo fugiatque feratque laborem.

Sunt x geminæ y Somni portæ: quarum altera x fertur

Cornea, quâ veris facilis datur exitus a umbris:

Alterâ, candenti perfecta nitens e elephantio;

Sed d' falsâ e ad cælum f mittunt g insomnia b Manes.

sic, sed frequens populi Rom. multitudo carissimum sibi principem lugebat.

Excitabit, ducet. g Deus Tiberis. b Quod sumus. i In quo recens aggesto ipsius

Marcelli cineres conditi sint. k Trojanâ. l Italicos. m Ulque adeo. n Erigit parent-

es & propinquos, quibus de se egregium virtutis specimen polliceri vilius fuerit.

o Romulea, Romana. p Quantum de hoc uno. q Quem aluerit & genuerit: q. d.

nullo principe tam se efficeret Roma, quàm hoc Marcellus. r Antiqua fidelitas, quæ

ex huius indole deprehendetur. s Sc. obvius. t Obviam. Enallage partis: vel, ob-

vium. Enallage casus. u Miseratione digne. v Pathos ab ætate. x Quod si Deo-

rum benignitate, aut quâ ratione aliâ poteris fatalem moriendi necessitatem effu-

gere, tu verè eris Marcellus. Fertur Poëta recitasse librum hunc sextum coram

Augusto, præsentè Octaviâ, quæ auditò nomine filii sui, quem ille hucusque sus-

pererat, spiritû defecisse dicitur; refocillata tandem fletu atque ejulatu omnia

misuisse, sed Poëtæ pro singulis huius argumenti versibus dena sestertia dari ius-

sse. y Aliqua ratione. z Inimica vincas. a Octaviæ filius. b Hortatur posteros

Romanos ad persolvenda puero magnifico apparatu iusta. c Ut inspergam tumulo

mortui rosas. d Pro more funerum ornandorum, maxime in juvenum funeribus,

racum immaturum mortem referebant flores illi decerpti sparsique. e Marcelli.

f Ut minimum floribus, quandoquidem alio munere eum cumulare non possum.

g Augcam, coacervem. h Nihil profuturo defuncto, cujus nullus sensus ad eum sit

perenturus: quia pompa funebris solatio est vivis, non mortuis. i Talia dicendo

redit ad narrationem, unde digressus fuerat. k Sc. in. l Anchises, Æneas & Sibylla.

m Aëris: ubi umbræ aëriæ. n Circumspiciunt & disquirunt. o Filium suum Æne-

am. p Futuræ laudis. q Æneæ. r In Italia, cum Turno & Mezentio. s Et indicat

populos Laurentum, Latii oppidum incolentes, ad quos accessus est, quidque

cum his sit tractaturus. t Regiam Latini regis, oppidum Laurentum. u Quomodo.

Timis. v Apud inferos Totius libri Epilogus, constans descriptione portarum

Somni, quas describit à materia, & ab usu. x Duæ. y Somnii. Hom. δῖαί τῶν

λαί τῶν ὄψεσθαι, &c. Cum duas somniorum portas faciat. Corneam unam,

oculorum sc. à cornea tunica, Eburneam alteram, oris, cujus septum dentium e-

burneum; illam veram, hanc falsam; quia quæ videntur certiora sunt, quàm quæ

raculantur ore prolata; Æneam porta eburnea emittit: obscure ac symbolicè indi-

cans totam hanc τερψιό, ὄψιαν, descensum & relationem de inferis æquè vera

esse ac somnia ex eburnea porta emissâ. Macrobi. l. 1. in Somn. Scip. c. 3. z Di-

citur esse. a Phantasmatibus. b Sc. est. c Ebore, parte elephantii. Synecdoche. d Quæ

aliud repræsentant, quàm sint. e Ad regionem mortalium, in mundum, qui Mani-

bis superi: somnia autem ab inferis mitti credita. f Per eam. g Somnia & phan-

tasmata. In somniis propriè dicitur, quoties ea cura, idque studium dormienti oc-

curret, quo se vigilantem fatigabit, h Inferi.

a Perpetua:

ut l. 2. Pro-

priamque di-

cabo. Sic Ter.

Andr. 4. 3.

Nihil ne esse

proprium cui-

quam? b Si

Romanis sua

felicitas per

Marcellum

diuturna fuisset.

c Quanto

luctu, quanta

pompa duce-

tur funus illi-

us in campo

Martio, iuxta

Tiberim sex-

centis sc. lec-

tis ornatum.

d Martis ur-

bem, id est, à

Romulo,

Martis filio,

conditam, E-

penthesis.

e Martius, Est

autem Metro-

nymia: neque

enim campus

• His memo-
ratis. b Quo
loco. c Eos.
d Per quem
falsa emittun-
tur insomnia.
e Æneas.

f Proficiscitur, se recipit, tenet: unde *scilicet* dicitur, quia propositum tenet. g Quo
illuc in litore reliquerat. h Qui paulò post dictus est portus Cajetæ, à Cajeta, Æ-
neæ nutrice, quæ ibi mortua est, denominatus. i Recta via progrediendo. l Pri-
or. m Priori parte navis. n A focis. o Ad litus applicitæ. p Naves. Synecdoche.

P. VIRGILII MARONIS
ÆNEIDOS
LIBER VII.
ARGUMENTUM.

Cajetam, nutricem suam, Æneas sepelit, locumque ipsum ab
ius nomine Cajetam appellat. Inde Circeæ sedem præterit
tur, secundoque vento ad Tiberis ostia defertur: adveniens
mine subvectus, in Laurentem agrum egreditur. Ibi cum ex Al-
nii verbis cognovisset, eam esse terram fati sibi debitam, ad La-
num regem, qui ejus tractus regnum obtinebat, centum orationes
remitit, qui & suo nomine illi munera offerrent, & urbis condi-
dæ locum peterent. Latinus, legatione benignè auditâ, præter
tulata, Laviniam filiam suam, quam & ex Fauni, patris sui, or-
aculis, & Augurum responsis externo viro tradere jubebatur, alibi
Æneæ conjugem offert. Interim Juno, prosperis Trojanorum re-
bus offensa, Alecto ad disturbandam pacem ab inferis evocat: qui
primum Amatam, Latini uxorem, deinde ipsum etiam Turnum
furiis suis implet: atque inde ad Trojanorum juventutem conve-
sa, quæ tum fortè venationi operam dabat, mansuetum illis ce-
rum obijcit, Thyrti, armentarii regii, liberis inprimis charum,
quem cum Ascanius sagittâ vulnerâisset, rustici, arreptis armis
Trojanos impetum faciunt. Alecto ex superiore loco classifi-
canit: cadunt in eo tumultu Almon, Thyrti filius, natu maxi-
mus, & Galeus, agricola regionis totius locupletissimus: qui
cùm in urbem mortui essent relati, Turnus, & Amata regem La-
tini ad bellum suscipiendum, injuriamque manu vindicandum ex-
stimulant. Verùm cum ille & fatorum, & scæderis, nuper cum
Trojanis inito, memor, adduci non posset, ut illis bellum indica-
ret, Juno ipsa belli portas aperuit. Turni auspiciâ ad bellum se-
quitur Mezentius, unâ cum Lauso filio: item Aventinus, Hercu-
lis ex Rhea filius, Catillus & Coras Tiburtini fratres, Camilla
è Volscorum gente, mulier fortissima, alique complures, quorum
catalogus ad finem libri recensetur.

• Sicut Pali-
nurus pro-
montorio in
Lucaniâ; Mi-
senus monti
in Campaniâ,
lib. 5. & 6.
sic & tu Caj-
eta, nutrix Æ-
neæ, nomen
dedisti portui.

• Tu quoque litoribus b nostris, c Æneia nutrix,
Æternam moriens d famam, Cajeta, dedisti:
Et nunc e servat honos f sedem tuus; g ossaque b nomen
i Hesperia in magnâ, & li qua est ea gloria, signat.
At pius l exequiis Æneas m ritè solutis,
Aggere n composito o tumuli, postquam p alta q quierunt
Æquora, r tendit iter velis, s portumque relinquit.
i Aspirant auræ u in noctem, v nec candida x cursum
Quem tamen, alii à *naieiv* dictum volunt, quod ibi Trojanorum
classis incensa fuerit. b Italicis. c Nutrix Æneæ: d Nomen. e Sedes servat tuum
honorem. Hypallage. f Sepulchrum tuum, quod tuum nomen inscriptum habet.
g Tua. h Tuum. i Italia; dicta Græcis, quod ad Vesperum sita esset. Ut Italis
Hispania, dicta Hesperia ultima: magnus ab armis & gloria: est enim minor quam
Hispania. Poëtis dicitur ab Hespero fratre Atlantis. k Quia multi censent eam glo-
riam nihil ad defunctos pertinere. l Officiis funebribus. m Juxta ritum. n Accumu-
lato. o Sepulchri. p Profunda. q Tranquilla facta sunt. r Navigat tensis velis.
s Cajetæ. t Increbescunt. u Circa noctem, v Luna clarè lucebat. x Suum.

Luna

Luna negat : splendet a tremulo sub lumine pontus.
 Proxima b Circeæ c raduntur litora terræ :
 Dives inaccessos f ubi Solis g filia lucos
 Affiduo b resonat i cantu, k testisque superbis
 Urit odoratam nocturna in lumina m cedrum,
 Arguto o tenues percurrens pectine telas.
 Hinc q exaudiri gemitus iræque leonum
 Vincula recusantum, et serâ sub nocte rudentium :
 Seriperique fues, atque in præsepibus urli
 Savire ; ac formæ magnorum ululare luporum :
 Quos hominum ex facie t dea sæva potentibus herbis
 Induerat Circe in vultus ac terga ferarum.
 Quæ ne monstra pii paterentur talia Troës
 Delati in portus ; neu litora x dira y subirent ;
 Neptunus ventis implevit vela a secundis :
 Atque b fugam dedit, c præter vada d fervida vexit.
 Jamque rubescebat e radiis mare, et æthere ab alto
 Aurora in roseis fulgebat f lutea bigis :
 Cum ventis posuere, omniſque repente b resedit
 Flatus, et in i lento fluctantur k marmore l tonsæ.
 Atque hic Æneas ingentem ex m æquore n lucum
 Prospicit : o hunc inter p fluvio q Tyberinus r amœno,
 Vorticibus rapidis et multâ flavus t arenâ,
 In mare u prorumpit : w variâ x circumque supràque
 Assuetæ ripis volucres et fluminis alveo,
 Æthera mulcebant cantu, y lucoque volabant.
 Flectere iter sociis, a terræque advertere b proras
 Imperat : et lætus fluvio succedit d opaco.
 Nunc age, qui reges, Erato, quæ tempora rerum,
 Quis Latio f antiquo fuerit status, g advena b classem
 Cum primum i Ausoniis exercitus appulit oris,
 Expediam : et primæ l revocabo m exordia pugnae.
 Tu p vatem, tu, diva, o mone : dicam p horrida bella,
 Dicam q acies, r actosque animis in funera reges,

10 a Scintillan-
 te. b Quam
 Circe habita-
 bat. c Leniter
 tanguntur à
 navibus Æ-
 neæ, id est,
 pertransit
 15 Circeam ter-
 ram. d Ex-
 pressa hæc ex
 Hom. 5. O-
 dyss. de Cal-
 ypsy, & 10.
 de Circe : vi-
 de & hæc imi-
 tatum Ovidi-
 um 10. Met.
 e Inaccessibi-
 les, nulli in-
 punè adeun-
 dos ob peri-
 culum artium
 magicarum :
 vel, propter
 paludes &
 20 brevità f In
 quâ terra.
 g Circe.
 h Resonare
 facit. i Leni-
 endo lætæ ac
 telæ studio.
 k Magnifico
 domicilio.
 l Odoriferam.
 m Faces ; vel
 oleum è ce-
 dro, in usum
 lampadum,
 loco olei,

quod tunc in Italia in usu non erat. n Subtili, stridulo. o Exenuatas. p Ex his
 locis Circeæ terræ. q Exaudiebantur. Enallage modi. r Porci magnas setas ge-
 rentes. Multa boum circa mactantur corpora mortis, Setigerosque fues, &c. s Leo-
 nes, fues, urſos & lupos. t Solis filia, Circe venefica. u Transformat in for-
 mas belluinas. w Ne contingeret piis Trojanis in huiusmodi monstra mutari.
 x Quæ à dira habitantur venefica. y Subintrarent. z Deus maris. a Proſperis, à
 nepho flantibus. b Facultatem fugiendi. c Prætervexit Trojanos. Tmesis. d Peri-
 culosa navigantibus. e Solaribus. Descriptio matutini temporis à signis anteceden-
 tibus. f Lutei coloris, qui est subrubeus. g Sc. se, id est, sedati sunt, cessavêre,
 quievêre. h Quievit. i Tranquillo, quiete refluente, non commoto. k Mari mar-
 morei coloris. l Sc. palmula, id est, remi. Tonsa aut dictæ sunt vel à tondendo, i. e.
 radendo, quod fluctus radant & decutiant : vel, à tundendo, quod fluctus tundant
 & verberent. m Æquato mari. n Sylvam Jovis Indigetis, quæ non cæditur. o Lu-
 cum, p Profluxus. q Fluvius ipse, vel Deus fluminis. r Tranquillo. Sic l. 2. Æn.
 Via Lydiæ ardua Inter opima virum, leni fuit agmine Tibris. s Aquis rotatis. t Quem
 concitant vortices. u Vi exit. w Variarum specierum. x Per circuitum, id est,
 amè, retrò, & utrinque & à parte superiori. y Per lucum. z Quia flectendo naves,
 facimus iter, quâ volumus. a Ad terram. b Anteriores partes navium. c Mandat
 Æneas. d Umbroso, pro ter lucum, quem medium interfuit. e Alteram operis
 partem, quæ est de bellis ab Æneo in Italia gestis aggressurus, invocat Musam, quæ
 tam a amoris habet (quia socer, Epous &, amor dicitur) ad bella illa dicenda ; cõ
 quod hæc bella ex amore & nuptiarum Laviniaæ ambitu orta sint. f In quo multò
 ante longa serie à prisca regibus, Jano Saturnoque, regnatum fuerat. g Externus.
 h Sc. hanc. i Italicus. k Expedite recitabo. l Ab oblivione ad n. moriam. m Cer-
 vi interitum ; cuius causa fuerat Alcinius, qui venando eum vulnerârat. n Me Poë-
 tam. o Inspirando. p Quæ subsecuta sunt. q Exercitus ad pugnam instructos. r Im-
 pulſos animositate in mortem suam : quia reverà & Latinus, & Turnus, & Æneas
 interfuisse dicuntur.

a Tyrre-

"Copias Tyr-
 rheni populi,
 propter Tar-
 contem. *b* Ad
 arma compul-
 sam & con-
 gregatam.
c Sc. *magnam*,
 id est, Italiam
 propter Dio-
 medem. *d* Ge-
 rendarum.
e Oritur & or-
 diendus est
 mihi. *f* Quam
 præcedens.
g Aggredior.
h Aboriginum
 sc. Incipit iam
 narrare, ubi
 Laudentum
 erat, & Lau-
 rentes populi.
n Minturnen-
 sis litoris iux-
 ta Lirim flu-
 vium Dea dic-
 ta. *o* Adhuc
 quotidie au-
 dimus & in-
 relligimus. *p* Erat. *q* Picus. *r* Suum. *s* Repræsentat. *t* Generis Latini, & etia
 Æneæ. *u* Remotissimus à fine, id est, primus, ultra quem non ascenditur. *v* In
 no. *x* Voluntate & præordinatione Deorum: qui constituerant Dii, ut per filium
 Æneas regnum obtineret, & genus suum Italico sanguini commisceret. *y* In
 juventæ. *z* Poles virilis. *a* Sine fratre. *b* Regiam. *c* Quia regales. *d* Paterni
 ni hæres conservabat, aut possidebat. *e* Lavinia. *f* Maritali copulæ. *g* Matrimo-
 nium. *h* Præpotentes viri. *i* Unicum filiam. *k* Matrimonio. *l* Eam. *m* Rutulorum
 rex, Daunii filius. *n* Majoribus suis. *o* Latini regis uxor Amata. *p* Sc. *sibi*, id est,
 constituere maritum filiz suæ. *q* Prodigia & monstra, quæ portendebant & in-
 tiebant Amatæ terrorem divinz iræ, ne sc. auderet Turno filiam dare nupti-
 æ. *r* Terribilibus signis. *s* Matrimonio & conatibus Amatæ. *t* Primum prodigium
 sc. Examen apum, confidentium in apice lauri. *u* Sc. *in*. *v* Interioribus
 locis, quæ planè, ut religiosa, ita inaccessa erant. *x* Habens frondem sacra-
 rum. *y* Religionem, quæ nascitur ob timorem. *z* Primus in orbe Deos fecit timor. *a* Obla-
 ta. *b* Laurum. *c* Laviniz. *d* Regiæ. *e* Dicebatur Apollini, ut vaticiniorum pa-
 tri, consecrasset. *f* Laurentis urbis, vel, Laurentes populos, id est, ut dicerent
 Laurentes. *g* Lauro. *h* Incolis live habitatoribus ejus loci. *i* Lauri. *j* In unum
 lectæ. *k* Quæ advolaverant. *l* Cacumen. *m* Earum. *n* Per mutuas intricatio-
 complicatis. *o* Fœtura five multitudo & collectio apum in morem uvæ condens-
 dentium, quæ ex alvearibus suis evolaverant. Nam aliàs transferuntur ad quamvis
 multitudinem. Sic apud Liv. *Examinis avium*. Just. 25. 1. 8. *Quamquam Gallus*
ea tempestate tanta facunditatis juvenis fuit, ut Asiam omnem velus examine
quo impleverit. Examen quoque stylus est in lance five statera, qui, quo pondus
vergit, exit. Unde Metaphoricè ponitur pro exacto judicio. Vide quæ nos
Flor. p. 213. p Subito apparens. *q* Sc. *de*. *r* Statim, viso illo portento. *s* *Matrimo-*
nium. *t* Ubi laurus est. *u* Virorum. *v* Id est, ex eodem ramo infero, unde veni-
 apes, advenire. *x* Sc. *in*. *y* Sicut apes summum apicem oblederant. *z* Secundum
 prodigium, sc. Flamma lambens. Ductum videtur ex historiâ Servii Tullii: qui
 memoriæ proditum est, flammam, caput ejus lambentem, regnum ei portendit
 de quâ lege Cic. De Divin. l. 1. Valer. Max. 1. 6. 1. Liv. 1. 39. Flor. 1. 6. 1.
 & quæ nos ibid. *a* Impollicitis, *b* Latinus incendit,

a Tyrrenamque manum, totamque *b* sub arma coactam
 c Hesperiam. major *d* rerum mihi *e* nascitur ordo,
 f Majus opus *g* moveo. *h* Rex arva Latinus et urbes
 Jam *i* senior longâ placidas in pace regebat.
 k Hunc *l* Fauno et Nymphâ genitum *m* Laurente *n* Mari-
 o Accipimus. Fauno *p* Picus pater: *q* ilque *r* parentem
 Te, Saturne, *s* refert; tu *t* sanguinis *u* ultimus auctor.
 Filius *v* hnic, *x* fato divum, prolesque virilis
 Nulla fuit, *y* primâque oriens *z* erepta *a* juventâ est.
 b Sola *b* domum et *c* tantas *d* servabat *e* filia sedes,
 Jam matura *f* viro, jam *g* plenis nubilis annis.
 h Multi *i* illam magno è Latio totâque *k* petebant
 Ausoniâ. *l* perit ante alios pulcherrimus omnes
 m Turnus, *n* avis atavilque potens: quem *o* regia conjun-
 p Adjungi generum miro properabat amore:
 Sed variis *q* portenta deum *r* terroribus *s* obstant.
 t Laurus erat recti *u* medio in *v* penetralibus altis,
 x Sacra comam, multosq; *y* metu *z* servata per annos:
 a Quam *b* pater inventam, primas cum conderet *c* arces,
 Ipse *d* ferebatur Phœbo sacrâsse Latinus;
 e Lauretisque ab *f* eâ nomen posuisse *g* colonis.
 h Hujus apes summum *i* densæ (mirabile dictu)
 Stridore ingenti liquidum trans æthera *k* vectæ,
 Obledere *l* apicem; et, *m* pedibus *n* per mutua nexis,
 o Examen *p* subitum *q* ramo frondente pendit.
 r Continuo vates, externum cernimus, inquit,
 Adventare *s* virum; et *t* partes petere *u* agmen easdem.
 v Partibus ex *w* idem, et *x* summâ dominariæ *y* arce,
 z Præterea, *a* castis *b* adolet dum altaria tædis,
 Et juxta genitorem astat Lavinia virgo:

Vira (*b* ne
 Arque omni
 Regale/qu
 nfignem g
 involvi, ac
 d vero hor
 Namque for
 glam, sed p
 t rex, sol
 Etidici ger
 Conditur *v* A
 Foote son
 Hinc, Italia
 n *f* dubiis, &
 Cum rolit,
 Pellibus *p* i
 Multa, mod
 Et *v*arias au
 Colloquio, a
 Hic, et tum
 Centum lar
 Arque *i* haru
 Velleribus.
 Ne *p*ere con
 Omea proge
 Externi veni
 Nomen in al
 Omnia sub *q*
 Aspicit Ocean
 Hæc responfa
 Nocte datos,
 Sed circum la
 Ausonias rula
 Gramineo rip
 Æneas, prim
 Prodigis hinc
 Conditum pe
 nase agri Tib
 nase aliquid Deo
 nate condensa
 illis, cuius gra
 mium dicta e
 is filio Arcad
 Adhanc (sylva
 tini. *l* Al. con
 tam autem con
 per somnium ca
 t. *Ad* (suscipi
 quum habet cur
 do. *Ab* hono
 Catum ovium
 nam tuam Lavin
 Gener. Synec
 Imperio suo &
 em. *f* Sui. *A*
 lat; sed protini
 ventus: quia se

Vila (b nefas) longis comprehendere c crinibus ignem,
 Atque omnem ornatum flammâ d crepitante cremari:
 Regaleſque accenſa comas, accenſa coronam
 75 aſignem gemmis: f tum g fumida lumine fulvo
 involvi, ac totis b Vulcanum ſpargere i tectis.
 d verò horrendum ac viſu mirabile k ferri:
 Namque fore i illuſtre m famâ fatiſque caneant
 80 glâ, ſed populo magnum n portendere bellum.
 At o rex, ſollicitus p monſtris, q oracula Fauni,
 Fatidici genitoris, adit, ſ lucoſque i ſub u altâ
 Conſulit e Albuneâ; nemorum x quæ maxima y ſacro
 Fonte ſonat, a ſævamque b exhalat opaca c mephitim.
 85 Hinc, Italæ gentes omniſque c Oenotria tellus,
 In f dubiis, g reſponſa petunt: b huc i dona k ſacerdos
 Cum tulit, et m caſarum ovium n ſub nocte ſilenti
 Pellibus p incubuit q ſtratis, r ſomnoſque petivit;
 Multa, modis, ſimulacra videt volitantia, miris,
 Et varias audit voces, f fruitorque deorum
 90 Colloquio, atque imis i Acheronta m affatur Avernis.
 Hic, et rum x pater ipſe petens reſponſa Latinus,
 Centrum lanigeras maclabat z ritè a bidentes;
 Atque i harum c effuſus tergo ſtratiſque jacebat
 Velleribus, d ſubita ex e alto vox reddita luco eſt:
 95 Ne ſpete connubiis g natam b ſociare i Latinis,
 O mea progenies, thalamis neu k crede i paratis.
 Externi veniunt m generi, qui n ſanguine noſtrum
 Nomen in altra o ferent; quorumque à ſtirpe p nepotes
 Omnia ſub q pedibus, r quâ ſ Sol utrumque recurrens 100
 Alpicit Oceanum, vertique regique videbunt.
 Hæc reſponſa i patris Fauni, u monituſque n ſilenti
 Nocte datos, non ipſe ſuo x premit ore Latinus;
 Sol circum latè volitans jam fama per urbes
 105 Auſonias tulerat; cum y Laomedontia z pubes
 Gramineo ripæ a religavit ab aggere b claſſem.
 Hincas, primique duces, et pulcher Iulus,
 Prodigis hiſce, q Loca, ubi reſponſa dabantur. r Fata dicentis & annuntiantis.
 Conſilium petit ab iis, qui præerant lucis. i In. u Denſiſſimâ. w Fonte & ne-
 mare agri Tiburtis, ſacro Albunæ Nymphæ. x Albunea ſylva. y Omnis enim
 ſus alicui Deo dicatus. z Habet fontem cum ſonitu deſluentem. a Gravem. b Ex-
 ſtat condensa & umbris tecta. c Sulphureum vaporem, aſſurgentem ex aquis Al-
 bulis, cuius gravi odore aſſati futura caneant. d Ab hac ſylvâ & fonte. e Italia
 totum dicta eſt Heſperia, deinde Auſonia, mox Oenotria, ab Oenotro, Lycæo
 ſuo ſilio Arcade, huc advecto. Cluv. 1. l. 1. c. f Caſibus. g Oracula Deorum.
 Ad hanc ſylvam. i Sacrificia. k Eorum ſc. qui reſponſa petunt, & nunc ipſius La-
 tini. l Al. conſulit. m Maclatarum. n Tempore nocturno. o Velleribus. Oracu-
 lum autem conſulturus purgabatur primùm, deinde caſſi arietis pelli incubuit, hinc
 per ſomnium captabat reſponſum. p Ad captanda oracula. q Ad ſacrificium inſtra-
 tis. r Ad ſuſcipiendas viſiones. ſ Ob multa ſimulacra. t Per averni ſpecum collo-
 quium habet cum Diis infernis. u Poſteſtates quæ ſunt in Acheronte. w Dormien-
 tes. x Ab honore. y Numerus certus pro incerto. z Juxta morem. a Oves biennes.
 b Centrum ovium. c Sultentatus. d Subitò. e Altarum arborum. f Quære. g Fi-
 liam tuam Laviniam. h Coniungere. i Alicuius viri è Latio. k Conſide. l Turno.
 m Gener. ſynecdoche numeri. n Propagatione ſuâ. o Efferant. p Ut Auguſtus,
 q Imperio ſuo & poteſtate. r Ab eâ parte, quâ, &c. ſ Orientalem & Occidentem.
 ſ. ſui. u Admonitiones. w Cum nullus adeſſet arbiter. x Non tacet, nec ce-
 ſat: ſed protinus divulgat & aperit. y Trojana, à Laomedonte denominata. z Ju-
 venis: quia ſenes in Siciliâ fere manſerant. a Iterum firmius ligavit. b Suam.

a Illa viſa
 eſt. b Quod
 nefas videtur,
 & bellum
 portendere
 cruentum.
 c Quæ res cla-
 ritateſ ejus,
 ad quam per-
 ventura erat
 indicabat.
 d Multum ſo-
 nante. e Re-
 galiter orna-
 tas, f Deinde
 viſa eſt. g Ex-
 iſtens fumo-
 ſa. Quæ res
 triſtitiam
 portendebat,
 quia fumus la-
 chrymas exci-
 tat. h Ignem
 lambentem.
 i Quod ſig-
 num erat bel-
 li ab eâ geren-
 di. k Fereba-
 tur. Enallage
 modi. l Cla-
 ram & nobi-
 lem. m Prop-
 ter Romanos
 qui inde habi-
 turi erant ori-
 ginem. n Por-
 rô, id eſt,
 proſum ten-
 dere, prædi-
 cere, præ-
 monſtrare.
 o Latinus.

a Recubant. b Ex farre, melle, oleo placentas factas. c Supponunt. d One-
 rant, accumul-
 ant menſas, id eſt, liba
 adorea vel
 quadras è pa-
 ne, ſuſten-
 tantes cibum,
 fructibus a-
 liiſque edu-
 liis. Solum e-
 nim id omne
 dicitur, quod
 aliquid ſuſti-
 net. e Come-
 ſis, f Eduliis.
 g Poſtquam
 h Menſas ado-
 reas. i Inedia
 & defectus e-
 duli. k Men-
 ſæ enim ſacræ
 habitæ.
 l Frangendo.
 m Maxillis.
 Mala enim eſt
 pars faciei e-
 minens inter
 oculum, na-
 ſum & buc-
 cam. n Pla-
 centam orbi-
 cularem in
 quatuor par-
 tes ſectam.
 o A fatiſ, ut
 ita abſumatur, præviſi. Erat enim in fatiſ, & ab Harpyia Celæno prædictum ſu-
 præ. l. 3. v. 255. non prius habituros errorum & laborum finem, quam diſce-
 rates adegiffet menſas abſumere. p Partis durioris & exterioris iſtius panis. q
 pertiſ. r Fructiſ panis in formam quadratam inciſiſ. ſ Comedimus. t Sc. erat. u
 oraculi conformitatem, id eſt, non plura dicebat, quæ oraculo reſponderent.
 w Attuli. x Aſcanii. y Eam vocem ſc. vix exſpectans, donec totam eloqueretur.
 z Æneas. a Oraculi fide & miraculo. b Suppreſſit eam vocem, ut poſſet iſte præ-
 cari. c Ex fatorum permiſſione. d Dii domeſtici. e Quo nunc appuſi ſumus. f Sc.
 firmi. g Tribuit patri quod edixerat Harpyia; vel fortè idem prædixerat Anchife.
 h Memoriam revolvō. i Secreta. k Verba ſunt Anchife. l Circumciſiſ & coruſiſ
 ita ut nihil reliquum ſit. m Obſoniis. n Super quas cibum pones. o Cum molimine
 munire mœnibus primam urbem. p Quam pater prædixerat. q Ultima. r Expecta-
 bant, Al. manebat. ſ Maris erroribus & periculis; nam terra gradiora manent. t E-
 nem. u Exhortatur ſocios ad explorandam regionem. w Ut primum Sol craſſum
 ortus fuerit. x Sc. hæc ſint. y Incolant, habitent: ut Græcè ἐκείν. z Sc. ſunt.
 a Huius populi. b Exploremus. c Loca. d Vina è pateriſ. Contineſ pro re con-
 tentâ. e Offerte deguſtantes. f Fatorum auctori. g Invoke. h Conſecratum ſcilicet
 ut lib. 5. i Patrem meum. k Iterum ponite: nam propter verba Aſcanii turbata
 rant omnia. l Viridi. m Caput. n Cingit, coronat, ritu ſacrificantiū. o Deum
 Topicum, ſc. Apollinem, ut volunt. Regionem aliquam ingreſſiſ religioſi mor-
 erat Genioſ loci Deoſque Topicos ſalutare. p Quia mater Deorum dicitur. q Dea
 terræ, id eſt, Opim, r Deoſ fluminum. ſ Deinde poſt Deoſ locorum. t Ab Ida
 monte Phrygiæ, vel Ida Cretæ, in qua natus & educatus dicitur Jupiter. u Cybe-
 len. w Quia prima reverentia debebatur Jovi. x Venerem apud Superoſ, Anchife
 apud inferoſ. y Suoſ.

Hic a par
 Intonuit
 Ipſe man
 Didit
 Advenſiſ
 Cerratim
 k Crateras
 o Poſtera
 Orta dieſ
 i Diverſi e
 Hunc Tyb
 Tum a ſar
 Centum y
 Ire jabet,
 Donaque ſ
 e Hand mo
 Paſſioſ. k
 i Moliturq
 i Calitron
 Jamque o i
 Ardua cer
 Ante nrb
 Exercentu
 Aut a acres
 i Spicula co
 Cum a prov
 Nuncioſ in
 Advenſiſ v
 Imperat, et
 Tectum d a
 i Urbe ſuit
 i Horrendu
 i Hic a ſcep
 Regibſ i or
 Hæ a ſacriſ

tatiſ cauſa &
 Soliſ. q In di
 ſiſ dicunt, &
 bello Latino
 itate dignitat
 ſiſ ſe placet.
 ſiſ. e Olivæ
 i Latino. e S
 munit. k Habi
 autiſ. l Puna ſu
 ta vel, muro, i
 ſiſ: ad cave
 i In primo flo
 ſiſ erant. t
 ſiſ exercitiſ pu
 i Tenuia & ſi
 ſiſ & brach
 ſiſ & grandæ
 ſiſ: vel, ab a
 ſiſ: perent. d Aug
 i Palatio con
 ſiſ conſtitu
 ſiſ: hoc tecto. Al
 ſiſ: magiſtratuſ falſu
 ſiſ: k Contitue
 ſiſ: e Ad

a Continuis & sine intermissione protensis. b Erant. c Proceres & Senatores. d Alludit ad priscorum Romanorum ritum, qui se dentes epulari solebant. e Insuper. f Statuæ, stemmata, simulacra.
 g Quæ cariem non sentit. Atque ita perpetuarum statuarum monumenta, à materia ostendit. h Enumerat priscos Italiæ sive Aboriginum reges. i Qui primus apud Italos vitem sevit. k Sub simulacro suo. l Quâ vitem putare docuit. m Hic cœli & terræ filius fuit, ac à Jove filio furatus, in Italiam ad Janum venit, à quo in regni societatem, propter virtutem & prudentiam, receptus fuit. Monstravit enim illis rationem plantandi vites, & metendi segetes. n Janus dictus est à januis, quod januis præesset. Primus docuit Italos Vinum & Far ad sacrificia, & religionem magis, quam ad esum & potum. o Appellatur autem *bifrons*, ob singularem prudentiam, quâ præviderit futura, & præterita sciverit. p In primo introitu. q Aboriginum reges: vel, perpetua serie à prima origine ad Latinum regem. r Qui in bello pro patriâ pugnando ceciderunt. s Arma Diis consecrata sustentibus. t Alludit ad Capitolium & Curiam Romanam, in quæ hostium spolia & rostra navium illata fuerant. u Spolia. w Quos captivis abstulerunt. x Galeæ, quæ sunt capitum monumenta. Synecdoche. Crista propriè dicitur cornus ille in vertice galli. y Urbium captarum. z Ingentes feræ. a Jacula. b Munimenta navium ærea proris illarum navalibus præliis detracta: cujusmodi postea Romæ Antiatibus adempta, ad Curiam Hostiliam suspensa fuere: à quibus ipse locus nomen etiam fuit sortitus. c Baculo augurali incurvo, quali postea Romulus usus fuisse dicitur: qui ab eis quo canitur, litui similitudine nomen invenit. Hoc autem lituo utebantur augures ad designanda in aëre spatia, quæ *templa* appellata sunt. Fuit autem hic lituus baculus ipsius Romuli, conservatus in Palatino colle, usque ad Gallorum tempora, à quibus capta incensaque Roma fuit, sed postea eiectionis à Camillo hostibus inter altissimos cinerum cumulos illæsus, cum omnia ignis consumpisset, inventus est. Est etiam *lituus* genus buccinæ incurvæ: quâ qui cecinerit *lituen* dicitur. Virg. Et lituo pugnas insignis obibat & hasta. d Brevis. e In sculpturis. f Tunicæ quam augures cocco & purpurâ trabeatim intertextam gerebant: aliam ab hac reges, aliam equites induebant. g Scutum breve & undique rotundum, sine angulis & ἀγκυλον, id est, incurvum. Dictum est *ancile* ab *ancisione*, quod sit ab omni parte veluti ancisum, id est, circumcisum & rotundum, regnante Numâ cœlo delapsum. Ovid. Idque ancile vocant, quod ab omni parte rectum est: Quemque multis oculis, angulus omnis abest. Vide quæ nos ad Valer. Max. pag. 5. & Flor. pag. 14. h Qui ad libitum equis uti sciebat in bellis. i Irrerita illius amore. k Circe, quæ conjux non erat, sed esse volebat: uxorem enim Picus habuit Canentem, Janiæ Veniliæ filiam. Vide Ovid. Met. 14. l Pulchra, Solis filia. Aliis placet, ut conjux tractus sit Ablativus, & referatur ad *virga*. m Magicâ. n Et mutatum veneficis potius. o Variis sc. p Pici sc. in Picum avem mutati. q Nam paternâ hæreditate possidebat. r Trojanis oratoribus seu legatis. s Benevolentiam indicante. t Legatorum enim fuerat, ut ipsi antè loquerentur. u Locutus est. w Urbem vestram Trojanæ. x Et vos cogniti ex auditu & relatione; quia sæpè audivimus de vobis. y Ad nos. z Per æquor. a Rei. b Italicum. c Maria periculosa. d Sc. malo, ut errorem & tempestatem. e Mari.

Flumini
 Ne fugiat
 Saturni
 Sponte
 Atque e
 Aurum
 Dardan
 Threicia
 Hinc
 Aurea
 Accipit,
 Dixerat
 Rex, ge
 Atra sul
 Nec fidu
 Confilio
 Afferim
 Extrem
 Ab Jove
 Gaudet
 Trois
 Quanta
 Tempes
 Europe
 Audiit,
 Submov
 Quatuor
 Diluvio
 Dis selem
 Innocu
 Non erim

nix populos
 tem lasium
 que ex Itali
 Ida in Cretæ
 Cirius. Vid
 li. stellati
 Deos Super
 & l. i. En.
 tiam concilia
 qui Aborigin
 vix cultum
 terras. c Sider
 re. d Sc. ign
 puli è regno
 fuit pater Dan
 m. r Trojan
 li. Debacch
 pulvis. x Par
 dit Oceanus,
 degant. z Si
 Per Oceanu
 e Id est, qui
 inhabitabilem
 est, quem Zo
 Clade univer
 lina. q In qu
 nature & gen
 bet. o Regno
 deus dicitur.

Fluminis intrastis ripas, & portuque sedetis;
 Ne fugite hospitium: neve ignorete Latinos
 Saturni gentem, & haud vinclo nec legibus *f* æquam,
 Sponte suâ, *b* veteritque dei se more tenentem.
 Atque equidem memini (fama est obscurior *i* annis) 205
 Auruncos ira ferre senes: his ortus ut agris
 Dardanus Idæus *m* Phrygia penetravit ad urbes,
 Threiciamque Samum, quæ nunc Samothracia fertur.
 Hinc illum *p* Coriti Tyrrhenâ ab sede *o* profectum
 Aurea nunc *r* solio *f* stellantis regia cœli 210
 Accipit, et numerum divorum *r* altaribus auger.
 Dixerat: et *m* dicta *x* Ilioneus sic *y* voce secutus:
 Rex, genus egregium *a* Fauni: nec fluctibus actos
 Atra subegit hyems vestris succedere terris;
 Nec *f*idus *d* regione via litusve *e* scellit.
 Consilio *f* hanc omnes animisque *g* volentibus urbem
 Afferimur: pulsi regnis, quæ *b* maxima quondam
 Extremo veniens Sol aspiciebat *i* Olympo.
 Ab Jove principium *g* generis: Jove *i* Dardana pubes
 Gaudet *m*avo: *n* rex ipse Jovis de gente *o* suprema 220
 Troius Æneas tua nos ad limina misit.
 Quanta per *p* Idæos *g* sævis effusa *r* Mycenis
 Tempestas *r* ierit campos; *n* quibus *m* actus uterque
 Europeæ atque Asiæ fati concurrerit *x* orbis;
 Auduit, et *z* si quem tellus *a* extrema *b* refuso 225
 Submovet Oceano, *d* et si quem *e* extenta plagarum
 Quatuor in medio *f* dirimit *g* plaga solis iniqui.
 Diluvio ex illo tot *i* vasta per aquora vecti,
 Dûs sedem exigua patriis litusque rogamus
 Innocuum, et *i* cunctis undamq; *m* auramq; patentem.
 Non erimus *n* regno indecores: nec vestra feretur 231

a Sc. *hujus*, id est, Tybridis.
b Ad portum.
c Nostrium.
d Cui Saturnus aliquando præfuit.
e Non pœnis & legibus coercitam, & coactam. Non vincula minacta collo Ære ligantur. Ovid. 1. Met. sed vindice nullo Sponte sua sine lege fidem rectumque colentem, referentem sc. aurei sæculi mores. *f* Iustam.
g Sed suapte naturâ. *b* Saturni, proavi mei: quo regnante, aurea erant sæcula, & summa sine legibus æquitas. *i* Propter annositatem: quia multi interfuerunt anni. *k* Veteres Campa-

nie populos, Rutulis vicinos. *i* Dardanus, Jovis ex Electrâ filius, propter fratrem Iasum interemptum ex Italia in Samothraciam fugit, inde Phrygiam: sacra, quæ ex Italiâ secum asportavit, retulit multa post secula Æneas. *m* Quia est etiam Ida in Cretâ. *n* Ab hac regione qui profectus est. *o* Dardanum. *p* Arcis Etruscæ Capuæ. Vide l. 3. *Corintum terrasque requirere Ausonias. q* Pulcherrima. *r* Sede regali. *s* Stellati, aut stellæ ferentis. *t* Sacrificiis sibi factis, id est, ipse nunc inter Deos Superos versatur. *u* Latini: *w* Latini. *x* Facundissimus inter oratores, qui & l. 1. Æn. apud Didonem Trojanorum causam egit. *y* Sermonem. *z* Benevolentiam conciliat ab honore & genere. *a* Antiquissimus hic omnium regum in Latio, qui Aboriginibus imperavit, fuit, quos ab agresti incultâque vita ad mansuetiorem vitæ cultum assuefecit. *b* Tempestas caliginosa & nubilosa coëgit nos intrare vestras terras. *c* Sideris observatio, ad quod solent nautæ navigationis suæ cursum dirigere. *d* Sc. ignota. *e* Nos. *f* Ad hanc urbem. *g* Deliberatis. *b* Potentissima, id est, pulsi è regno Trojano. *i* A prima parte cœli. *k* Nostri. *l* A Dardano orta. *m* Quia fuit pater Dardani. *n* Noster. Commendatio Æneæ à generis nobilitate. *o* Summa. *p* Trojanos. *q* Immanibus, propter principem. *r* Patriâ Agamemnonis. *s* Bellic. *t* Debacchata sit. *u* *Græcia Barbarâ lento collisa duello. Hor. 2. ep. lib. 1. w* Impulsus. *x* Pars mundi. *y* Audierunt id, & qui extra Herculeas fauces, quia se refundit Oceanus, habitant, & si qui sub torrida Zona, quæ media est quatuor aliarum, degunt. *z* Si quis est, quem, &c. Id est, si quis procul habitat. *a* Remotissima. *b* Per Oceanum refluam. *c* Separat à nobis. *d* Et is audiit, si quis est, quem, &c. *e* Id est, quinta, quæ utrinque habet duas, unam temperatam, & unam frigore inhabitabilem. *f* Se, arat à nobis. *g* Regio solis nimium torrentis, id est, si quis est, quem Zona torrida separat à nobis, is audivit commotionem Trojani belli. *h* Clade universa, sine inundatione & incendio belli & excidii Trojani. *i* Amplissima. *k* In quo nos innocui habitemus, & unde vobis nihil sit detrimenti. *l* Jure nature & gentium aquæ & aeris usum liberum. *m* Aërem, qui omnibus patere debet. *n* Regno vestro ad dedecus, id est, ornabit vos societas nostra. *Hic & has in-*

¶ Parvi momenti ac ponderis. *b* In oblivionem. *b* Trojæ reliquias, *Æneadas*, qui novam Trojam exstruant. Metonymia. *d* Italos. *e* Receptaculo terræ suæ. *f* Quæ impulerunt ipsum Italiam petere. *g* Sive quis periculum fecerit de fide ejus, seu bello & armis *b* Eum autem. *i* Siculi, *Pœni*. *k* Contemne. *l* Præstendimus ante nos. *m* Serba alligata ramis olivæ. Supplices pacem aut veniam petentes præferebant olivæ ramos laneis vittis obvolutos, qui repræsentarent manus velamentis illigatas, victas, & se dedentes.

¶ Humilem orationem more supplicantium, id est, ne idem, quia humiles & pauperi ad te accessimus, nos contemnas: quia, quod à te petimus, multi ultro obtulerunt. *e* Carthaginenses, *Epirotæ*, *Siculi* *p* Coegerunt, impulerunt. *q* Quia Dardanus, auctor generis nostri, ortus est ex his terris. *r* Et Dardanus *Æneas* petit has terras, in quibus nunc sumus. *s* Constringit manere. *t* Qui influxit in mare Tyrrhenum. *u* Rex *Æneas*. *v* Sc. respectu. *x* Hac patera aurea, hoc crater aurato. *y* *Æneæ*. *z* Libare solebat. *a* Quod tibi nunc repræsentato. *b* Capitis ornamentum, id est, *d* adena. *c* Edicta & leges. *d* Ex consuetudine. *e* Sacerdotis pileus seu mitra, insulis ornata, quâ in sacris utebatur. *f* Persis & Turcis hodie in usu: *A Turkisq; Turbant*. *g* Aut Trojanorum mulierum acu pingentium, aut Phrygiarum, qui acu pingunt vestes regias & sacras. *h* Propter talem orationem. *i* Curatissimo conspectu continuo deorsum. *j* Inheret. *k* Ipse intentus. *l* Vestis purpurea. *m* Latinum. *n* Acu laborata: quod Phrygum inventum fuit: ita ut adhuc acu pulchres Phrygiones appellantur. *o* Delectat, afficit, sollicitat. *p* In tantum. *q* Animadvertens advenisse generum oraculo promissum. *r* Divi pro Deo habiti. & ita magis credendi. *s* Oraculum, responsum. *t* Volvito hunc *Æneam*, &c. *u* Respicit ad verba illius paterni oraculi. *Externi veniant generi*. *v* Significari. *x* Pari providentia & favore Deorum. *y* Et volvit, ex hoc viro, &c. *z* Post longam deliberationem. *a* Prospera faciant. *b* Et quod suo augurio nobis significaverunt. *c* Unda, terra, pax, quæcumque optas. *d* Et libenter accipio, amio, grata habeo, ut si minor sit amicitia & hospitalitas. Sic Horat. Od. 1. l. 1. Nec partem solido demere die Spernit, id est, arat, jucundum illi est frangere diem. *e* Ubertas, secunditas. *f* Plenitudo opum. *g* Tantum modò facite ut, &c. *h* Amicitia & foederis nostri. *i* Jure hospitalitatis. *k* Foederis. Consequens pro antecedente. *l* Hac enim amicitia atque pacis symbolum esse dicitur. *m* Regis vestri. *Topyrus* nomen istio honestum erat: postea principum improbitate odio esse cœpit.

Fama *a* levis, tantique *b* abolescet gratia facti: Nec *c* Trojam *d* Ausonios *e* gremio excepisse pigebit. Fata per *f* *Æneæ* juro, dextramque potentem, *g* Sive fide, seu quis bello est *h* expertus et armis: *i* Multi nos populi, multæ (ne *k* temne, quod ultro *l* Præferimus manibus *m* virtas ac *n* verba precantum) Et petiere sibi et voluere adungere *o* gentes. Sed nos fata deum vestras exquirere terras Imperiis *p* egere suis. *q* hinc Dardanus ortus *r* Huc repetit: iussisque ingentibus surget Apollo *s* Tyrrhenum ad Tybrim, et fontis vada sacra Numici. *t* Dat tibi præterea *u* fortunæ parva prioris Munera, reliquias Trojæ ex ardente receptas. *x* Hæc *y* pater Anchises auro *z* libabat ad aras: *a* Hoc Priami *b* gestamen erat, cum *c* jura vocatis *d* More daret populis, sceptrumque, *e* sacerque tiaras, *f* Iliadumque labor vestes. *g* Talibus Ilionei dictis, defixa Latinus *h* Obrutu tenet ora, solumque immobilis *i* hæret *k* Intentos volvens oculos: nec *l* purpura *m* regem *n* Picta *o* movet, nec scepra movent Priamida *p* tantum, Quantum in connubio natæ thalamoque *q* moratur: Et *r* veteris Fauni volvit sub pectore *s* sortem. *t* Hunc illum fati *u* externâ a sede profectum *v* Portendi generum, *x* paribusque in regna vocari *y* Auspiciis: *z* hinc progeniem virtute futuram *a* Egregiam, et totum quæ viribus occupet orbem. *b* Tandem latus ait: dii nostra incepra *c* secudent, *d* Auguriumque suum. dabitur, Trojane, *e* quod optas: Munera *f* nec iperno. non vobis, rege Latino, Divitis *g* uber agri, Trojæve *h* opulentia deerit. Ipse *i* modò *Æneas* (*k* nostri si tanta cupido est, Si jungi *l* hospitio properat, sociusque vocari) Adveniat; vultus neve exhorrescat amicos. Pars mihi *k* pacis erit *l* dextram tetigisse *m* tyranni.

Vos contra
Est mihi na
Non e patri
Monstra sin
Hoc Latio r
Nomen in
Et reor, et
Hæc effatus
Sabant e te
¶ Omnibus
Infratos f
Aurea p
¶ Tecti z au
¶ Absenti A
¶ Semine ab
¶ Illorum de
¶ Suppositâ
¶ Talibus f
¶ Solimes in
¶ Ecce autem
¶ Sæva z Jo
¶ Et lætium
¶ Dardaniam
¶ Moliri jam
¶ Deservisse r
¶ Tum quasi
¶ Hæc stirpem
¶ Eua Phrygi
¶ Num capri
¶ Troja viros.
¶ Inveneret vi
¶ Fella jacent
¶ Quin etiam
¶ Aula sequi

¶ Volucres pe
¶ pedora. ¶ Or
¶ Patera aurea
¶ affluatibus du
¶ prius habens.
¶ Gremio. & Sc
¶ Veneris: Tibi
¶ quipatris, id
¶ Procreari fec
¶ natis: ad diffi
¶ Trojanos. ¶ J
¶ nem. ¶ De pro
¶ tam. ¶ Promon
¶ Impedita, e
¶ patris. ¶ Deind
¶ bus: quia vol
¶ Trojanis: à
¶ beretur. ¶ Quo
¶ his locum, flas
¶ que putant? ¶
¶ Unda, z
¶ Invocet. ¶ Pot
¶ que extrame
¶ illis. ¶ Per

Vos contra regi mea nunc mandata referte.
 Est mihi nata, viro gentis quam jungere b nostræ,
 Non patrio ex adyto sortes, non plurima d cælo
 231 Monstra sinunt: e generos externis affore ab f oris,
 Hoc Latio restare g canunt, qui b sanguine i nostrum
 Nomen in astra k ferant. hunc illum poscere fata
 Ereor, et (si quid veri mens i augurat) opto.
 Hac effarius, m equos numero n pater eligit omni.
 240 Sabant o ter centum nitidi in præsepibus altis.
 Omnibus extemplò Teucris q jubet r ordine duci
 Intratos f ostro r alipedes pictisque u tapetis.
 Aurea m pectoribus demissa x monilia pendent:
 Tecti z auro sulvum x mandunt sub dentibus b aurum,
 245 Absenti Æneæ currum d geminosque jugales,
 Semine ab ætherco, f spirantes g naribus ignem:
 Illorum de i gente, k patri quos l Dædala Circe
 Supposita de n matre p nothos p furata q creavit.
 Talibus f Æneadæ donis dictisque Latini
 250 Sublimis in equis redeunt, pacemque reportant.
 Ecce autem i Inachiis sese referebat ab Argis
 Vera m Jovis conjux, x aurafque invec̃ta tenebat:
 Et plærum Æneam, classẽque ex æthere z longẽ
 Dardaniam Siculo prospexit ab usque b Pachyno.
 255 Moliri jam tecta videt, jam fidere terræ,
 Deservisse rates: d iterit acri fixa e dolore:
 Tum quassans caput, hæc effudit pectore dicta:
 Hæc stirpem invisam, et g fatis b contraria nostris
 Fim Phrygum! num i Sigeis k occumbere campis,
 Num capti i potnere m capi? num incensa cremavit
 260 Troja viros. n medias acies, mediosque per ignes
 Invenere viam? o at, p credo, q mea numina tandem
 Fata jacent: odiis aut exsaturata quievi.
 Quin etiam patriâ r excussos f infesta per undas
 265 Aula sequi, et u profugis toto me opponere m ponto: 300

e Regi vestro
 Æneæ.
 b Latinæ aut
 Italicæ. e O-
 270 racula ex le-
 creto loco pa-
 tris mei Fau-
 ni. d Per cœ-
 lum significa-
 ta, ut de flam-
 ma & apibus.
 e Generum,
 275 Synecdoche.
 Occurrit fatis
 ab Ilioneo
 memoratis o-
 raculum Fau-
 no redditum
 Latino de ge-
 nero externo.
 f Regionibus.
 g Vates aut
 285 monstra indi-
 cant. b Pro-
 pagatione
 sanguinis sui.
 i Latinum.
 k Extollant.
 l Augurator,
 prælagit.
 m Quos illi
 donaret.
 n Latinum.
 o Trecenti
 290 equi. p Ad
 omnes illico.
 i Trojanos.
 q Rex. r Per
 ordinem me-
 ritorum.
 f Purpurâ.

e Volucres pedes habentes. n Dicitur *Tapet*, *tapetis*; & *Tapetum*, *tapeti*. m Per
 pectora. x Ornamenta collorum, phaleræ. y Equi. z Phaleris auratis. a Mordent.
 b Præa aurea. c Et jubet duci ad Æneam absentem. d Equos jugo aptos & currui
 affutatos duos. e Qui referant patres, Solis equos animosos ignibus illis, Quos in
 pectus habent, quos ore g naribus efflant. f Efflantes. g Per naves. h Equorum.
 i Genero. k Soli. l Ingeniosa artifex, ut Dædalus erat. Lucret. l. 1. de numine
 Jovis: *Tibi suavis Dædala tellus summittit flores; tibi vident aquora ponti*. m E-
 qui patris, id est, Solis. n Mortali matre, equâ. o Ignobiles. p Subripiens eos.
 q Procreari fecit. r Cum talibus. f Socii aut legati Æneæ. e Ab Inacho olim reg-
 nantis: ad differentiam. Nam & Argi erant in Italia, à Diomede conditi. u In
 Trojanos. m Juno. x Et dum invehabatur, tenebat, tanquam domina, ærem le-
 gem. y De prospera legatione. z Procul. a Trojanam, ad litus Italicum applici-
 tum. b Promontorio Siciliæ. c Eos cum molimine exstruere domos & oppida.
 d Impedita. e Invidia: qua *Siculi non invenerunt tyranni Majus tormentum*, teste Ho-
 260 ratio. f Deinde frequenter concutiens, in signum vehementis iræ. g Voluntati-
 bus: quia voluit imperium summum traducere in Carthaginem. h Imò victricia.
 i Trojanis: à *Sigæo* promontorio. k Mori. l Phryges. m Sic capit, ut nullus ela-
 beretur. n Quod propter Æneam dicit, qui de se dixit in 2. Æn. *Expedit, dans*
via lecum, flammæque recedunt. o At me fortè defessum aut odiis exsaturatam ces-
 sare putant? Non ita. *Non sic abibunt odia apud Sen. Herc. F. p Q. d. scilicet.*
 265 Ironicè. q Potestates meæ divinz. r Trojanos expullos. f Iata. i Contra fata,
 ampe extra meæ ditionis regna, Neptuni scil. Queritur conatus suos irritos fuisse.
 m Illis. n Per totum equor, ubicunque fuerint.

a Contra
 Troianos.
 b Imbres,
 tempestates,
 &c. aeris vi-
 res, quæ ta-
 men omnia
 incassum cel-
 serunt. c Bre-
 via, scopuli,
 maris mon-
 stra. d Valde
 ampla. e Mihi
 sc. Q. d. Ni-
 hil. f Quem
 diu o'tave-
 runt. g Sine
 cura & metu
 de periculis
 maris, atque
 de periculis &
 malis, quæ
 ego interre
 possem. h Ira-
 tus Pirithoo,
 quod in nup-
 tiali solemni-
 tate ab ipso
 præteritus
 fuisset: cæte-
 riis Diis a-
 deoque Cen-
 tauris invita-
 tis, immisit
 furorem ad
 disturbandas
 nuptias & ex-
 cidium Lapitharum. i Interimere. k Ferocissimam. l Populorum Thessaliæ.
 m Suas iras in Calydonæ effundere, atque ita ulcisci ut iræ suæ satis faceret. n Ju-
 piter permisit Dianæ ulcisci Oenæ, regem Calydonis, immisso apro, quod de pi-
 mitis sacrificasset reliquis Diis, illâ exceptâ. o Nobilem. p Quam scelus poenam
 tantam? q Merentibus. r Quod non auderem. s In omnes conatus, tam dignos
 quam indignos. t Uno viro. u Certè non verear in auxilium meum ploratu illice-
 re, quicquid numinis sit ubicunque. v Excitabo inferos Acheronta colentes.
 x Et si quis dicat ne inferos quidem posse, cum fata obstant, concedam ita esse,
 quod non concedetur à facis, &c. y Concessio. z Troianos. æ Atque quod. ß Im-
 mutabilis. c Æneæ. d Sed saltem. e Protrahere & differre. Fata enim deserui tan-
 tum, non prorsus tolli possunt. f Tam lætis ac felicibus. g Latini & Æneæ.
 h Bello exterminare. i Æneas & Latinus. k In amicitiam & fœdus. l Subditorum.
 m Quia utriusque effusionem quasi loco dotis adferes. n Lavinia, regis Latini filia.
 o Dea belli, haud ego. p Expectat te, ut sit præfecta nuptiis tuis. q Neque enim
 Hecuba, Cissei filia, Priami uxor, sola experta est vere somniasse se parituram fœ-
 cem, quæ Trojam incenderet. r In tantum, quantum, tu, aut solummodo, qui
 etiam tu. s Gravida. t Illicitis conjugis patriæ suæ incendium & exitium illatu-
 ros. u Conjugales, id est, matrimonio conceptos. Facem enim parere se somni-
 rat Hecuba, cum Paridem paritura esset, ut diximus. v Æneas erit alter Paris.
 Venus Hecuba, Lavinia Helena. x Quia per Venerem Paris Helenam rapuit. y Si-
 milis Paridi, quia erit raptor Lavinie, Turno desponsatæ, ut Paris Helenæ, qua
 Menelao nupierat. z Nuptiæ exitiales, & quæ sint funeris causæ, non lætæ
 sunt in moenia hæc Trojana, post ruinam restituta, vel iterum in interitum reci-
 tura. Recidivum enim dicitur, quod post casum restitutum denudò concidit. Inde
 febres recidivæ dicuntur in quas secundò recidimus. a Postquam Juno locuta est
 hæc. b Lucus facientem. c Furiam infernalem. d Aliarum Furiarum, Megeræ &
 Tisiphones. e Infernalibus. f Excitat. g Furia Alectoi. h Ob quæ sunt bella.
 i Notiva. k Voluptati & curæ sunt. l Inferorum. Venerationis autem hæc non est
 est, non naturæ. Nam Furia sunt Acherontis & Noctis filiz: sequitur enim
 Virgo fata Noctæ. m Reliquæ Furie Tisiphone & Megara. n Alecto. o Vultus
 horrendos. p Sunt illi. q Geminat.

Absumptæ a in Tencros b vires cœlique marisque.
 Quid c Syrrer, aut Scylla mihi, quid d vasta Charybdia
 e Profui? f optato conduntur Tybridis alveo,
 g Securi pelagi atque mei. h Mars i perdere gentem
 k Immanem l Lapithum valuit: concessit m in iras
 n Ipse deum o antiquam genitor Calydonæ Dianæ:
 p Quod scelus aut q Lapithis tantum, aut Calydone me-
 rente?

Ast ego, magna Jovis conjux, nil linquere r inausum
 Quæ potui infelix. quæ memet f in omnia verti;
 Vincor ab t Æneâ. quod si mea numina non sunt
 Magna facis; i dubitem haud equidem implorare quod n-
 quam est:

Flectere si nequeo Superos, x Acheronta movebo.
 x Non dabitur regnis y (esto) z prohibere Latinis,
 a Atque b immota c manet fatis Lavinia conjux:
 d At e trahere, atque moras f tantis licet addere rebus;
 At licet g amburum populos h excindere regum.
 Hæc i gener atque socer k coëant mercede l suorum.
 m Sanguine Trojano et Rutulo dorabere, n virgo:
 Et o Bellona p manet te pronuba. q nec face r tantum
 Cisseis s prægnans i ignes enixa u jugales:
 v Quin idem x Veneri partus suus, et y Paris alter,
 z Funestæque iterum recidiva in Pergamæ t tædæ.
 a Hæc ubi dicta dedit, terras horrenda petivit;
 b Luctificam c Alecto d dirarum ab sede sororum
 e Inferniſque f ciet tenebris: g cui tristia bella,
 Iræque, invidiæque, et h crimina i noxia k cordi.
 Odit et ipse l pater Pluton, odere m sorores
 Tartareæ n monstrum: tot sese vertit in o ora,
 Tam lævæ p facies, tot q pullulat atra colubris.

Quam
 Hunc mil
 Hanc op
 Fama loc
 Æneadæ
 To por
 Arque od
 Funereal
 Mille noc
 Disjice f
 Arma v
 Exin G
 Principio
 Cella peti
 Quam g
 Femine
 Huic d
 Conjicit
 Quo furi
 Ille inter
 Volvitur
 Viperam
 Aurum in
 Innectit
 Ac dum pr
 Perrenat
 Necdum ar
 Mollit
 Multa f
 Exulibut
 Ogenitor
 Nec matr
 Perfidus, x

Flagell
 artes tu
 Caus
 Manibus
 momento, i
 curtur, præ
 tram rectigisse
 natam. g De
 Inflammat
 oia dicta ef
 mentis affect
 monstri stim
 Volubilitat
 reat. n Sine
 Antheitum.
 lo. b Extrem
 z. Et facili
 pote manante
 Perrenare pro
 melo), de u
 Furorem.
 Hæc multa
 patriâ exp
 filia nostræ
 vento prosper
 quæ virgo est

Quam Juno his & acuit verbis, ac talia fatur :
 Hunc mihi da & proprium, virgo & fata Nocte, laborem,
 Hanc operam ; f ne noster honos, g infractave h cedat
 Fama loco ; neu i connubiis ambire Latinum
 Aeneadæ possint, Italosve obsidere fines.
 Tu pores & unanimes armare in prælia i fratres,
 Atque odiis m versare domos : n tu o verbera tectis
 Funerealque inferre faces : tibi nomina mille,
 Mille nocendi artes. p fecundum q concute pectus,
 Disjice scompositam pacem, fere i crimina belli :
 Arma u velit, w poscatque simul, x rapiatque y juvenus.
 z Exin a Gorgoneis Alecto infecta a venenis
 Principio Latium et b Laurentis tecta c tyranni
 Celia petit, d tacitumque obsedit limen e Amatae :
 f Quam g super adventu Teucrum, Turniq ; h hymenæis,
 i Femineæ & ardentem curæque iræque l coquebant. 345
 m Huic n dea coruleis unum de crinibus o anguem
 Conjicit, inque sinum p præcordia ad intima subdit ;
 q Quo suribunda r domum monstro permisceat omnem.
 s Ille inter vestes et t levia pectora lapsus
 u Volvitur attractu nullo, w fallitque x furentem,
 Vigeream inspirans y animam : fit z tortile a collo
 Aurum ingens coluber, fit longæ b tænia vittæ,
 c Innectitque d comas, e et membris lubricus errat.
 Ac dum prima f lues g udo sublapta veneno
 h Perentat i sensus, atque ossibus implicat k ignem ; 355
 l Nectum animus toto l percepit pectore m flammam :
 n Mollis, et solito matrum de more, locuta est ;
 o Multa p super natâ lacrymans, Phrygiisque hymenæis :
 q Exulbutne r datur ducenda s Lavinia Teucris,
 Ogenitor ? nec re miseret natæque, tuique ? 360
 Nec i matris miseret, u quam w primo Aquilone relinquet
 Perfidus, x alta petens abducta y virginea, z prædo ?

u. Flagella in tecta & domos. p Plenum artibus nocendi, q Comprime, ut ex-
 cutes artes tuas in opus. r D'sperge. s De quâ jam convenit inter Trojanos & La-
 tinos. t Cautas & femina. Ut crimen amor vestrum. u Ut animo velit. w Voce.
 x Manibus, contra jus, omina, fata, regis imperium. y Itala & Trojana. z Ex eo
 momento, id est, statim. a Serpentibus, quales Gorgones pro capillis habere di-
 cuntur, præsertim Medusa. b Latini. c Regis, ut supra. Pars mihi pacis erit, dex-
 tram pertigisse tyranni. d Tacite, & sine strepitu. e Reginæ, uxoris Latinus. f A-
 matam. g De. h Legitimis nuptiis. i Quæ plurimum sceminis dominari solent.
 k Inflammata. l Vexabant, cruciabant. Cic. Coquit me cura. Appositè : nam &
 una dicta est, quod cor nrat. m In hanc reginam Amatam. n Alecto. o Vesanum
 mentis affectum, errorem, diffidium. p Affectuum sive passionum sedes. q Cuius
 monstri stimulo. r Totam perturbet familiam. s Anguis. t Plana & non aspera.
 u Volubilitate suâ progreditur quasi nihil attingens : vel, ut tactus ejus non senti-
 retur. w Sine sensu accipientis furorem injicit. x Per se insanientem mulierem.
 y Anhelitum. z Aurum tortum, ut torques. a Per collum : vel, dependens de col-
 lo. b Extrema pars fasciæ, ambientis caput muliebri. c In morem vittæ. d Ama-
 ta. e Et facile elabens discurrit liberè per membra ejus. f Infectio. g De udo cor-
 pore manante. h Apprehendit, corripit. Suprà, tremor perentat equorum Corpora.
 i Pertentare propriè est, sententiam alicujus callidè expiscari. Ter. Sed ea gratia si-
 mulati, vs u pertentarem. j Reginæ Amatae. k Ardorem furoris. l Al. concepit.
 m Furorem. n Mitiùs. o Multum. Æn. i. Multa super Priamo rogans, super
 Æneâ multa. p Propter filiam suam, & nuptias cum Phrygio Æneâ contrahendas.
 q Patriâ expulsis. Indignationis plenum exordium. r Vis-ne ut detur nuptum ?
 s Filia nostra unica. t Filia tuæ, id est, mei Amatae. u Matrem. w Cum primo
 vento prospero, id est, primâ oblatâ navigandi occasione. x Maria. y Filia nostra,
 quæ virgo est. z Prædator, sc. Æneas.

a Furiam
 Alecto. b Ad
 iram. c Qui
 tuæ naturæ
 conveniens
 est, vel quem
 mihi peculia-
 rem opto, ita
 ut nulli alteri
 eum imper-
 tias. d Noctis
 filia Alecto.
 e Sc. impende
 mihi. f Pro-
 positio Juno-
 nis. g Hucul-
 que infracta,
 vel jam valdè
 fracta, & in
 nihilum re-
 ducta. h Ca-
 dat, vincatur.
 i Ad connubia
 ambiendo al-
 licere. k Qui
 prius erant
 concordēs.
 l Ut Eteoclem
 & Polyicem
 Romulum &
 Remum, A-
 mulium &
 Numitorem.
 m Evertere
 familias, ut
 parentes & i-
 beros, mari-
 tum & uxo-
 rem. n Sc. po-

• Paris, à cuius exemplo dehortatur nuptias. Hor. Od. 15. l. 1. Pastor cum traheret per frera navibus Idas Helenam perfidus hospitem. Pastorem ergo vocat quia fuerat in monte Idā expositus propter He- cubæ somni- um, & à pas- tore quodam educatus. δ Spartam. cLeda ex Jo- ve filiam. d Quid prodest, vel reputabitur posthac. e Prius invio- lata. f Quam habuisti de tuis. g Filio Veniliæ, quæ soror Amatae b Promissio fida. i Placet, ea sententia firma est. j Cogunt te ad hoc. l Mo- nita. m Quæ divisim sita est, quæ non est sub nostrâ ditione. n Censere. o Lib- per. p Familiz. q Inachus primus fuit rex Argivorum, Acrisius ultimus, ab eo translatum regnum Mycenæ. Acrisius filiam Danaën, arcâ inclusam, in mare pro- jecit, quam iunior Apulo appulsam Pilumnus duxit, ex iis natus, Daunus, pater Turni ex Venilia Nympha. r Sc. Invententur. s Quæ sunt in penitior parte regni sc. sint Turno patria. t Amata sc. quæ fecerat periculum, an possit mutare re- gnum Latinum. u Obstare. v Amatae. x A furia immixti serpentis. y Sc. mulierum id est, obsidet omnes vires rationis ejus. z Maximè. a Commota furis. b Sc. modo ac modestia. c Mente mota, furibunda, d propositum paberi agitata. e

liquando. e Lignum in formam pilæ (quod & Trochus dicitur) velociter à pu- actum sub scutica. Tibul. El. 5. l. 1. Namque agor, ut per plana citus sola ven- turbo, Quem celer assueta versat ab arte puer. Turbo est etiam ventus validissimus, verticulus, obvia quæque prosterbens. f Turbinem. g Circuitu. h Spatiola. i pla. Sic l. 2. Æn. Porcibus longis fugit, q̄ vacua atria lustrat sanctus. i Agnoscit & Turbo. l Impulsus scuticâ per circuitum procurrat. Al. habentis. m Ignara causa quomodo in gyrum agatur. n Puerorum. o Multitudo impuberum. p Turbinem ex buxo factum, volubilem. q Percussiones dant turbini talem velocitatem, ut animos haberet: vel, pueri accomodant totam intentionem flagellationi. r Tur- dior. s Qui in turbine dictus est. t Amata regina. u Ita furens, ut Bacchi sacra co- lebrare videretur: non ergo quod ipsa simularet: id enim est sanorum. v Indignis aggressora. Al. adorsa. x Velociter currit. y Abdit. z Nuptias, vel ius connubii Metaphora. Thalamus propriè est commune utriusque conjugis cubiculum. a Pri- cipuè Æneæ. b Faces nuptiales differat. c Acclamatio Bacchica, ebor. d Apolloni- phe sive aversio ad Bacchum. e Cum fremitu clamans. f Sc. tali. g Hastas pamp- neas, (ut mox) pampinis & hædera vestitæ. h. Ecl. b In tuam gratiam, tibi de- votam, tuis nuptiis dignam atque è voto tibi nutrire comam. i Amata sumebat. k Et circumspiciebat per te & furore tuo percita, vel propter te, & tui honoris causâ, choros bacchantium. l Nutriebat. Post pueritiam, sive pueri, sive puellæ crinem dedicabant aris. m Sc. in. n Eadem vehemens cupido. o Illæ quærebant. p Proprias. q Quia à trementibus factis.

An non sic • Phrygius penetrat b Lacedæmona • pastor, c Ledaemque Helenam Trojanas vexit ad arces? d Quid tua e sancta fides, quid cura antiqua f tuorum, Et g confanguineo toties data b dextera Turno? Si gener externâ petitur de gente Latinis, Idque i sedet, Faunique k premunt te l iussa parentis; Omnem equidem sceptris terram m quæ libera nostris Dissidet, externam reor; et sic n dicere divos. o Et Turno, si prima p domûs repetatur origo, q Inachas r Acrisiusque patres, s mediæque Mycenæ. His ubi nequicquam dictis t experta, Latinum u Contrâ stare videt; penitusque in w viscera lapsum Serpentis x furiale malum, y totamque pererrat: Tum z verò infelix, ingentibus a excita monstis, Immensam b sine more furit c lymphata per urbem: Ceu d quondam torto e volitans sub verbere turbo, f Quem pueri magno in g gyro h vacua atria circum Intenti ludo i exercent: kille l actus habenâ Curvatis fertur spatiis: stupet m inscia n turba, o Impubescit manus, mirata p volubile buxum: q Dant animos plagæ. non cursu r segnior sillo Per medias urbes t agitur, populosque feroces. Quin etiam in sylvas, u simulato numine Bacchi, Majus w adorta nefas, majoremque oria florem, x Evolat, et natam frondosis montibus y abdit; Quo z thalamum eripiat a Teucris, b tædæque moretur: c Evoë d Bacche e fremens, solum te f virgine dignum Vociferans. etenim g molles h tibi i fumere thyrsos, k Te lustrare choro, sacrum tibi l pascere crinem. Fama volat: Furiisque accensas m pectore matres n Idem omnes simul o ardor agit nova p quærere recta. Deservère q domos: ventis dant colla comasque: Ast aliæ r tremulis ululatus æthera complent,

Pampineasque gerunt incinctæ b pellibus hastas.
 Ipla inter a medias e flagrantem f fervida g pinum
 Sustinet, ac natæ Turnique canit i hymenæos,
 Sanguineam l torquens aciem : m torvumque repente
 400
 Iam : lo matres, audire n ubi quæque, Latinæ.
 qua piis o animis manet infelicitas p Amata
 grata, si juris q materni cura r remordet ;
 Solve t crinales vittas, capite Orgia mecum.
 Talem inter sylvas, inter v desertam ferarum.
 Reginam y Alecto stimulis z agit undique a Bacchi. 404
 ostquam b visa satis primos acuisse furores,
 consiliumque omnemque domum vertisse Latini ;
 totius e hinc d fuscis tristis e dea tollitur alis
 Audacis Rutuli ad muros : quam dicitur g urbem
 Acrifoneis Danae fundasse colonis, 410
 Præcipiti delata Notæ : locus Ardea quondam
 dictus havis, et nunc magnum l manet Ardea m nomen.
 Sed fortuna fuit. rectis hic Turnus in altis
 m o mediam p nigrâ carpebat nocte quietem.
 Alecto q torvam faciem et r furialia membra
 415
 exiit : in vultus sese transformat saniles,
 et frontem v obscenam u rugis arat : induit w albos
 tum v vittâ crines : y tum ramum innedit olivæ.
 Fit Calybe, Junonis, a anus, b templice sacerdos :
 i juveni ante oculos his se cum d vocibus e offert : 420
 Turne, totq incassum b fuos patiere labores,
 Eterna Dardaniis transcribi sceptrâ colonis ?
 Rex tibi i conjugium et m quæritas n sanguine Jotes
 hnegat, o externusque in regnum quæritur hæres.
 nunc, p ingratis q offer te, irrisse, periclis : 425

4. Pampi-
 nis, quæ sunt
 frondes viti-
 um, involu-
 tas, id est,
 thyrsos, quos
 in Bacchi sa-
 cris gestabant.
 b Cervinis :
 quibus indu-
 tus rediit Bac-
 chus ab expe-
 ditione Indi-
 cæ. c Regina
 Amata. d La-
 tinas matrio-
 nas. e Arden-
 tem. f Vehē-
 mens ac con-
 citata. g Pi-
 neam facem,
 ut pronuba,
 quæ nuptias
 filię suæ cum
 Turno cane-
 ret. h Gestat,
 seorsum ten-
 net. i Carmen
 nuptiale filię
 & Turni.
 k Oculos, irā
 & furore in-
 flammatos. l.
 4. sanguineam
 volvens aciem.
 Dementiam

4. Pampi-
 nis, quæ sunt
 frondes viti-
 um, involu-
 tas, id est,
 thyrsos, quos
 in Bacchi sa-
 cris gestabant.
 b Cervinis :
 quibus indu-
 tus rediit Bac-
 chus ab expe-
 ditione Indi-
 cæ. c Regina
 Amata. d La-
 tinas matrio-
 nas. e Arden-
 tem. f Vehē-
 mens ac con-
 citata. g Pi-
 neam facem,
 ut pronuba,
 quæ nuptias
 filię suæ cum
 Turno cane-
 ret. h Gestat,
 seorsum ten-
 net. i Carmen
 nuptiale filię
 & Turni.
 k Oculos, irā
 & furore in-
 flammatos. l.
 4. sanguineam
 volvens aciem.
 Dementiam

Ira super. *b* magno veluti cum flamma & sonore
Virgea & suggeritur costis undantis aheni,
Exultantque aestu latices: furit intus & aquæ vis,
465 nimidus atque *b* altè spumis & exuberat amnis:
Ecce jam se & caput unda; volat *l* vapor ater ad auras.
Ergo iter ad regem, *n* pollutâ pace, Latinum
Indicit primis juvenum: et jubet arma parari,
Ut Italiâ, detrudere *o* finibus hostem:
Se, satis ambobus Teucrisque *r* venire Latinisque. 470
Ecce ubi dicta *f* dedit, divosque *r* in vota vocavit,
Certatim sese Rutuli exhortantur in arma.
Hunc decus egregium formæ *n* movet, atq; *y* juventæ;
Hunc atavi reges; hunc *a* claris *b* dextera factis.
Cum Turnus Rutulos animis audacibus implet,
475 Aleto in Teucros *d* Stygiis se concitat alis:
Arte novâ speculata locum, *f* quo litore pulcher
Insidiis curluque seras agitabat Iulus.
Ecce subitam canibus rabiem *i* Cocytia virgo
Objicit, et *k* noto Inares contingit odore,
480 *e* cervum *m* arduentes *n* agerent: *o* quæ prima *p* malorum
Causa fuit, *q* belloque animos accendit *r* agrestes.
Cervus erat formâ præstanti et cornibus ingens;
Tyrhidae pueri quem *r* matris ab ubere raptum
Nutrunt, Tyrhidae *m* pater, cui *x* regia *y* parent
Armenta, et late custodia credita campi. 485
Fluere imperiis soror omni *z* Sylvia curâ
Mollibus *b* intexens ornabat *e* cornua sertis:
Eccebatque *d* serum, puroque in fonte lavabar.
Deo manum patiens, mensæque assuetus *f* herili,
490 Errabat sylvis: rursusque ad limina nota
Pse domum ferâ *b* quamvis se nocte ferebat.
Hunc & procul *l* errantem *m* rabidæ venantis Iuli
Commovere canes: fluviu cum fortè *o* secundo
Deflueret, ripaque aestus *q* viridante levaret.
495 Pse etiam, *r* eximia laudis succensus amore,
Scanius curvo direxit ipicula *f* cornu:

a Et ira sævit infuper.
b Lege Macrob. l. 7. c. 11. Sat. exponentem hanc comparationem, & cum Homeri loco Il. 21. conferentem.
c Sono, strepitu. *d* De virgibus facta.
e Supponitur lateribus lebetis ebullientis. *f* Et aquæ extrâ frequenter fallunt propter fervorem.
g Ebullientis.
h In altum.
i Superabundat cursus aut gurgis aquæ.
k Continere potest intra ahenum.
l Exhalatio fumosa.
m Mittit Turnus principes juvenum ad Latinum, qui moneant, bellum indicant, &c.
n A Turno, qui violavit pacem initam inter Latini

Turni & Æneam: vel à Latino, qui violavit pacem cum Turno. *o* Limitibus Italiæ. *p* Et dicit, se, &c. *q* Sufficientem. *r* Venturum esse, id est, se succedentem rursus in bello. *s* Turnus. *t* Quia votis nuncupatis, bella sumebantur. *u* Cum examine. *v* Quemvis ex Rutulis. Reddit autem tres causas impulsivas ad bellum; primam Turni, nobilitatem antiquam, & res gestas sumit cum laude. *x* Ad bellum instigat. *y* Turni. *z* Quemvis alium majores ejus instigant. *a* Quâ clara facili edidit. *b* Turni. *c* Volat in Teucros animo nocendi. *d* Infernalibus. *e* Infectione. *f* Ad quem. *g* Subsecutoribus & alatis venatoribus. *h* Subito provenientibus. *i* Infernalis, id est, Furia Aleto, à Cocyto, fluviu infernali, sic dicta; *k* Cervum, qualem sectari solent. *l* Canum. *m* Ferventes, rabie concitati. *n* Insequuntur. Horat. Epod. Od. 6. Agam per altis aure sublata nives, Quacunque præcedit. *o* Sc. res, id est, interfectus cervus principium fuit belli in Rutulos & Troianos. *p* Subsecutorum. *q* Ad bellum. *r* Agrestium virorum. *s* Filii Tyrrii qui qui pecoris magister & custos erat. *t* Cum adhuc lactaret. *u* Nutriebant. *v* Eodem. *x* Ad regem pertinentia. *y* Custodiæ & gubernationi deputata sunt. *z* Soror primidarum puerorum, Tyrrii filia. *a* Ex herbis & floribus. *b* Ea. *c* Ejus cervi. Cervum, qui naturâ ferus erat: ut 2. Æn. In latus, inque feri, &c. de equo ligato. *d* Al. feram. *e* Manuum. *f* Heri, aut domini sui Tyrrii. *g* Liberè vagabatur & errabat. Sic Ecl. 2. Mille mea Siculis erant in montibus agnæ. *h* Quantumvis. Cervum. *k* A domo Tyrrii. *l* Pascentem. *m* In animalibus observatum, ubi deestate sermo, nominari scæminas; ubi de generositate, mares. *n* Ad cursum excitaverunt. *o* Defluente. *p* Cervus deorsum fluere ad delectationem. *q* Virente, & virides herbas habente. *r* Qualem putavit tam præstantem cervum figere. *s* Arcu, habente in extremis cornu incurvatum.

a Afcanii.
 b Nefcientis
 qualem cer-
 vum feriret.
 c Aleſto Dea,
 ſuprà : Deos
 autem volunt
 eſſe ἀπει-
 θήνας :
 ut 2. Æn.
 Deſcendo, ac
 ducente Deā,
 id eſt, Vene-
 re. d Imò
 auxilio fuit.
 e Directa.
 f Sagitta a-
 rundinea.
 g Vulneratus.
 h Cervus.
 i Pathos.
 k Querelā.
 l Cruore per-
 fuſus. m Auxi-
 lium. n To-
 tam domum
 Tyrrii. o Fi-
 lia Tyrrii,
 quæ cervum
 illum comere
 & ornare (o-
 lebat. p Tyr-
 rhidarum.
 q Percutiens.
 r Ex laborum
 conſuetudine
 ſ Clamore
 convocat.
 Aliàs (verbum
 caſtrenſe) ad
 bellum, vel
 conſuſare ſignificans. * Furia peſtiferā Aleſto. u Secretis, vel ipſa latens. v Pe-
 nicioſa. x Subiti. y Adeſt. z Circumſiſto. a Alius armatus adeſt. b Pondero-
 c Quod quærens quiſque reperit, ira jubet illi eſſe pro telo : ut 1. Æn. furor unus
 miniſtrat. d Diſquirenti. e In agmen convocat diſperſos. f In quatuor partes ſiſi-
 lem, vel, magnam & horribilem. g Inſtrumentis ſindendi. h Simul impreſſus. i Vi-
 recepta. k Anhelans inhumaniter & ſupra modum. l Locis altioribus, unde illud
 ſpeculabatur. m Aleſto. n E ſummo tecto ſtabuli, quod ipſis ſpeculæ vice erat.
 o Paſtoribus notum clafficum, quo audito, ad arma concurrere ſolebant. p Initi-
 nalem. q Auger Al. incendit. r Arcinum. ſ Al. inſonſere. t Denſæ arboribus.
 u Vocem Aleſtus. v Dianæ. x Sc. poſitus. y Arcinus ſc. qui & Diana ſpeculum
 hodiè la ſolphorata, à ſulphureis aquis. b Qui poſteā Velini dicti ſunt. Velinus
 per lacum Velinum deſluit in Narem. c Arct ſc. ut in timore, complexæ ſunt li-
 beros ſuos. d Buccinæ. e Eſſræni. f Juventus. g Patentibus ad exitum. h Pol-
 quàm collecti erant hinc ruſtici, illinc Trojani. i Ut in certamine agreſtium ſole-
 fieri, ſc. ſtipitibus, &c. k Perticis antè uſtis loco ferri. l Utrunque incidenti-
 m Pugnant, dirimant, contendunt. n Fit aſpera. o Denudatis : unde vaginas in
 terram dejiciebant. p Terra. Metaphora à denſitate culmorum in agris, id eſt,
 horreſcunt vorati enles inſtar ſegetis fluctuantis. Sic 2. Georg. danſiſque vitram
 ges horruit haſtis. q Ærea arma Trojanorum. r Ex repercuſſu Solis : vel, radius ſo-
 laribus percuffa. ſ Sc. lucem jaſtis. Comparationem hanc cum Homericā vide apud
 Macrobi. 1. 5. Sat. c. 13. * Erigit. u In hoc congreſſu. v Quā vulneratus erat.

Nec a dextræ b erranti c deus d abſuit, e aſtaque multo
 Perque uterum ſonitu, perque ilia venit f arundo.
 g Saucius at h quadrupes nota intra tecta reſugit,
 Succellitque i gemens ſtabulis : k queſtuque l cruentus,
 Atque m imploranti ſimilis, n tectum omne replevit.
 o Sylvia prima p ſoror, palmis q percuffa lacertos,
 Auxilium vocat, et r duros ſ conclamat agreſtes.
 Olli (i peſtis enim u tacitis latet v aſpera ſylvis)
 * Improviſi adſunt : y hic torre armatus z obuſto,
 Stipitis a hic b gravidi nodis : c quod cuique reperitum
 d Rimanti, telum ira facit. e vocat agmina Tyrrius,
 f Quadrifiſdam quercum g cuneis ut fortè h coactis
 Scindebat, i raptā k ſpirans immane ſecuri.
 At ſæva è l ſpeculi tempus n dea naſta nocendi,
 Ardua tecta petit ſtabuli, et m de culmine ſummo
 o Paſtorale canit p ſignum, cornuque recurvo
 p Tartaream q intendit vocem : quā protinus omne
 Contremuit r nemo, et ſylvæ ſ intonuerunt profundæ.
 u Audiit et v Triviæ x longè y lacus, audiit amnis
 z Sulfuræa a Nar albus aquā, fonteſque b Velini :
 Et trepidæ matres c preſſere ad pectora natos.
 Tum verò ad d vocem celeres, quā buccina ſignum
 Dira dedit, raptis concurrunt undique telis
 e Indomiti agricolæ : nec non et Troia f pubes
 Aſcanio auxilium caſtris effundit g apertis.
 Direxere acies : non h jam i certamine agreſti,
 Stipitibus duris agitur, k ſudibusve præuſtis ;
 Sed ferro l ancipiti m decernunt, atraque latè
 n Horreſcit o ſtrictis p ſeges enſibus, q æraque fulgent
 r Sole laceſſita, et lucem ſub nubila jaſtant.
 ſ Fluctus uti primo cœpit cùm albeſcere vento,
 Paulatim ſefe i tollit mare, et alius undas
 Erigit, indè imo conſurgit ad æthera fundo.
 u Hic juvenis primam ante aciem ſtridente v ſagittā,
 Natorum Tyrrii fuerat qui maximus, Almon

Sternitur: hæsit enim sub gutture *b* vulnus, et *e* udæ
 Vocis *d* iter *e* tenuemque *f* inclusit sanguine *e* vitam.
 Corpora multa virum circa, seniorque *b* Galæsus, 531
 Dum *k* paci medium se offert: iustissimus unus
 Qui fuit, Aufoniisque olim ditissimus arvis.
 Quinque greges *l* illi *m* balantum, quina *n* redibant
 Armenta, et terram centum *p* vertebat aratris.
 Arque *r* ea per campos *s* æquo dum Marte geruntur:
 Promissi *u* dea facta potens, ubi *w* sanguine bellum 541
 Imbuit, et primæ commisit funera pugnae;
 Deserit *y* Hesperiam, et cœli *z* convexa per auras,
 Junonem *b* victrix affatur voce superbâ:
 En perfecta tibi bello *c* discordia *d* tristi. 545
 Dic in amicitiam coeant, et fœdera jungant:
 Quandoquidem *f* Aufonio *g* respersi sanguine Teucros.
 Hoc enim his addam, tua si mihi *h* certa voluntas;
 Finitimas in bella *k* feram *l* rumoribus *i* urbes,
 Accendamque *m* animos *n* insani Martis amore, 550
 Undique ut auxilio veniant: *o* spargam arma per agros.
 Tum contra Juno: *p* terrorum et *q* fraudis abunde est:
 Stant belli causæ: pugnatur *s* cominus armis.
 Quæ *r* fors prima dedit, sanguis novus *u* imbuit arma.
 Talia *w* connubia et tales celebrent *x* hymenæos 555
 Egregium Veneris genus et rex ipse Latinus.
 Te super æthereas *z* errare licentius auras
 Claud *b* pater ipse velit summi regnator Olympi.
 Cede *d* locis: ego, *e* si qua *d* super fortuna laborum est,
 plâ regam. tales dederat *f* Saturnia voces: 560
 Illa autem *g* attollit fridentibus anguibus alas,
 Cocytique petit sedem, *i* supera *k* ardua linquens.
 Est locus, Italiæ in medio sub montibus altis,
 Nobilis, et famâ multis memoratus in *o*ris,
 Amsiancti valles: densis *o* hunc frondibus *p* arrum 565

a Prosternitur, humi de-
 jicitur, occi-
 ditur. *b* Sagitta
 vulnerans,
del, vulnus
 infixum à sa-
 gitta. *c* Quæ
 aërem, qui
 udus est, de-
 siderat.
d Meatum.
e Fragilem
 spiritum vita-
 lem. *f* Inter-
 cluit, suffoca-
 vit. *g* Sc.
 sternuntur.
h Sc. sternitur.
i Pathos à
 causa & for-
 tuna: de quo
 vide Macrob.
 Sat. 4. c. 3.
 & 4. *k* Con-
 cordiæ faci-
 endæ. *l* Ad il-
 lius commo-
 dum. *m* Ovi-
 um. *n* Ex pas-
 cuis domum.
o Greges mag-
 norum ani-
 malium.
p Arabat, id
 est, bene pav-
 it & bene a-
 ravit. *q* A pug-
 nae narratio-
 ne transit ad

Eiusmodi cer-
 minâ. / Julio prælio & jam dissidio palam facto: neque enim æquo Marte pugna-
 tum, cum Itali soli fuerint interempti. *r* Promissæ discordiæ. *u* Alecto. *w* Fuso.
 Denovo tinxit. *y* Italiam. *z* Consecta & delata per cœli auras: ut in 4. Georg.
mis dederat ab Indis: non ut l. 6. *En. cœli convexa tueri*. *a* Dominam suam. *b* Vo-
 compos. *c* Sc. est. *d* Quia Almon & Galæsus interfecti erant. *e* Ironica insulta-
 tio. Significat enim tantum inter eos odii se sevisse, ut facile in gratiam redire non
 possint. *f* Italico. *g* Contaminavi. *h* Exploata sit. *i* Urbes in confinio sitas, id
 est, cives urbium finitimarum. *k* Inducam. *l* Inimicitia plenâ. *m* Finitimorum.
 Detestandi belli. *o* Omnes undique agrestes concitabo ad arma. *p* Populorum sc.
 excitatorum. *q* Per te factæ, ex cervo sc. vulnerato. *r* Jacta sunt belli fundamen-
 ta, sparsa semina idonea. *s* De propæ, quasi conferta & commissi manu. *t* Alea &
 fortuna. *u* Humefecit. *w* Conjugia. *x* Nuptias. *y* Teneas. Ironice. *z* Vagari cum
 impiorum licentia. *a* Jupiter. *b* Tibi negatis. *c* Si in aliqua re laborandum erit, ut
 incipiat inceptum bellum. *d* Superest fortuna laborum. Timesis. *e* Saturni filia
 Proserpina. *f* Erigit. *g* Fluvii infernalis, id est, interos & Ditis pro-
 pæ, unde fuerat à Junone evocata, repetit. *h* Quæ sunt in regione superna, re-
 gnum inferni. *i* Sc. loca. *l* Famofus, & multum notus. *Nobilis* dicitur quasi *no-
 bilis*; id est, dignus, cuius nomen omnibus cognitum sit. Unde fit, ut sapiens
 digno, atque excellenti in quacunq; re ponatur. Liv. *Nobilis ille clade Ro-
 manis*. A quando idem est quod notus. Ter. *Mea est potens, prociat, magnifica*
impresus, nobilis. *m* Regionibus. *n* Quasi *deu*, id est, circum, id est, un-
 versari. *o* Locum. *p* Umbrosium.

a Existens
 medio vallis.
 b Cum frago-
 re decurrens.
 c Inter saxa.
 d Contracto.
 e Annis rapi-
 dus, f Hiatus,
 unde spirare
 possint.
 g Vi se erum-
 pere, h Flavio
 illo inferna-
 li. i Gravi o-
 dore pestem
 adferentes.
 k Refert.
 l Quibus fau-
 cibus abcon-
 dita Furia in-
 fernalis Alec-
 to. Per spe-
 cum hunc,
 fauces pesti-
 feras & spira-
 cula Ditis ad
 inferos reme-
 sse Furiam
 dicit Poeta.
 m Recreabat,
 & à tristitia
 relevabat:
 quippe quod
 cœlo ac terræ
 sua præsentia
 fuisse onero-
 sum & grave.
 n Nihilomi-
 nus quamquam Furia jam discesserat. o Dum Alec-
 to abiret. p Saturni filia Juno
 nivit ac perfecit bellum. Metaph. ab ædificatoribus petita, qui, absoluto ædi-
 cio, fastigium aliquod solent imponere. q Latini sc. id est, Laurentum. r Con-
 siliu, prælio. s Filium Tyrrhi. t Fœdè interempti ac cruentati, dum se mediis
 offerret paci. u Senioris. v Deorum auxilium. x Citant in testem acti. y Qui Tro-
 janis pacem in Latio dederat. * In calore cædis, id est, cum pugna & injuria
 cens facta esset. z Al. ignis, id est, furore & seditionis impetu. a Multipli-
 c. Et afferens Troianos, &c. c Quasi exules & perfidos. d Fortibus Latinis. e Sa-
 ni super illi juvenes. g Stupetactæ Bacchanalia celebrando cum Amatâ, h
 nemora remota ab omni via. i Choreis, saltationibus. Thyasus enim saltatio
 tur, quæ Baccho exhibebatur. Eclog. 5. thyasos inducere Baccho. k Quia nome-
 Amatæ non erat parvi momenti inter matronas. l Conveniunt. m Et prælium
 cendunt, stimulant, aut belli causas quærent. n Statim. o Detestandum. p Pro-
 gia apum, & flammæ in Lavinia visæ. q Oracula ac responsa Fauni. r Irato. s
 nonis. t Latinus. u Scopulus qui aquis feritur, sed non movetur. v Petitionem
 illorum. x Sc. est immota. y Collisione aquarum. z Sonitum latratui similem
 circuitu facientibus. a Magnitudine & vi sua sustentat. b Spumis perfusa. c Ad-
 tus. d Violentia aquarum avulsâ. e Herba, quæ nascitur in aquis marinis. f La-
 no. g Cæci populi, bella poscentis. h Qua superet, vincat. i Ex voluntate. k Pa-
 cedunt. l Multum. m Latinus. n Quas frustra testatus erat. o Utcunque firmo
 uti pelagi rupes, frangor tamen, & tanquam navis, vi tempestatis victa, auferat
 p Quæ dixerant Laviniam fore claram, sed exitialem populo. q Impetu populi
 rentis. r Vos sacrilegi, quia sacris Deorum prodigiis & oraculis advesari bella
 rabant. s Persolveris. t Expectabit. Horat. Omnes una manet nox, u Nempem
 ignominiosa, v Precabere. x Nuntium tardè susceptis.

Urget utrinque latus nemoris, a medioque b fragosus
 Dat sonitum c faxis et d torto vortice e torrens.
 Hic specus horrendum, et sævi f spiracula Ditis
 Monstrantur: g ruptoque ingens h Acheronte vorago
 i Pestiferas k aperit fauces: l quis condita Erinys, 570
 Invisum nomen, terras cœlumque m levabat.
 n Nec minùs o intereà p extremam Saturnia bello
 Imponit regina manum. ruit omnis in q urbem
 Palstorum ex r acie numerus: cæsoïque reportant
 Almonem s puerum, t fœdatique ora u Galæsi:
 Implorantque v deos, x obtestanturque y Latinum.
 Turnus adest, medioque in crimine, * cædis et z ignis
 Terrorem a ingeminat; b Teucroïque c in regna vocari,
 Stirpem d admilceri Phrygiam, t e limine pelli.
 f Tum, quorum g attonitæ Baccho h nemora avia matres
 Insultant i thiasis, (k neque enim leve nomen Amatæ:)
 Undique collecti l coeunt, m Martemque fatigant.
 n Illicet o infandum cuncti contra p omina bellum,
 Contra q fata deûm, r perverso s numine poscunt.
 Certatim regis circumstant tecta Latini.
 t Ille, velut pelagi u rupes immota, v resistit:
 Ut pelagi x rupes, magno veniente y fragore,
 Quæ sese, multis z circumlatrantibus undis,
 a Mole tenet: scopuli nequicquam et b spumea circum
 Saxa fremunt, c laterique d illisa refunditur e alga.
 Verùm ubi nulla f datur g cæcum h exuperare potestas
 Consilium, et sævæ i nutu Junonis k eunt res;
 l Multa deos, aurisque m pater testatus n inanes:
 o Frangimur heu p fati, inquit, ferimurque q procellâ.
 Ipli has r sacrilego s pendetis sanguine pœnas,
 O miseri! te, Turne, nefas, te triste t manebit
 u Supplicium: votisque deos v venerabere x feris.

Nam m
 e Fune
 d Sephi
 e Mos e
 Alban
 Roma
 Sive i G
 Hyrcan
 Auror
 Sunt f
 Religio
 Centum
 Robora
 d Has, u
 Iple, x Q
 i Insigni
 l Iple m v
 f reaque
 Hoc et
 More ju
 Abstinu
 z Fœda m
 Tum b reg
 Impulsi
 Belli f
 Ardet b
 Pars i ped
 Pulveru
 Pars p lev
 571
 et in Hesp
 servat istum
 vis hostibus
 tur. m Exer
 pulis. p Pop
 adempta: qu
 minant eas.
 clausæ vel i
 sumptibilia.
 Index paci
 tos esse omne
 boar. Vide
 li. c Confirm
 Quirinus, id
 est aliquid al
 vocata homin
 ita cincti exil
 trahit, aperit.
 significante.
 sub. Aneâ mi
 tingere portas
 votis populi.
 cis tenebrosis
 sed quasi cunè
 est quasi cor i
 ribus evellit.
 campos. l Alii
 pulvere. n Fui
 limo, gtabros.

Nam mihi *a* parta quies, *b* omnisque in limine portus :
a Funere felici spoliis. nec plura locutus,
a Sepit se tectis, rerumque reliquit habenas. 600
a Mos erat *f* Hesperio in Latio, *g* quem *b* protinus urbes
 Albanæ coluere sacrum, nunc maxima rerum
 Roma *i* colit, & cum prima movent in prælia Martem :
 Sive *i* Getis inferre *m* manu *n* lacrymabile bellum,
 Hyrcanisve, *a* Arabisve parant ; seu tendere ad Indos, 605
a Auroramque sequi, Parthosque reposcere *q* signa.
a Sunt *f* geminæ belli portæ, sic *i* nomine dicunt,
 Religione *n* sacræ, et lævi formidine *n* Martis :
 Centum ærei *x* claudunt *y* vœctes, *x* æternaque ferri
 Robora ; nec *a* custos *b* abfistit limine *c* Janus. 610
a Has, ubi *c* certa sedet patribus sententia *f* pugna,
 Ipse, *n* Quirinali trabeâ *b* cinctuque Gabino
i Insignis, & referat stridentia limina consul ;
 Ipse *m* vocat pugnas : sequitur tum cætera *n* pubes,
 At reaque *a* assensu *p* conspirant *q* cornua rauco. 615
 Hæc et tum *f* *f* neadis indicare bella Latinus
f More jubebatur, *i* tristefque *n* recludere portas.
a Abstulit tactu pater, *x* aversusque *y* refugit
a Fœda ministeria, et *a* cæcis se condidit *a* umbris.
 Tum *b* regina deum, cælo delapsa, *c* morantes
 Impulit ipsa manu portas, et *d* cardine verso 620
 Belli *c* ferratos rupit *f* Saturnia postes.
a Ardet *b* inexcita Ausonia atque immobilis antè.
 Pars *i* pedes ire parat *q* campis ; *i* pars arduus altis
a Pulverulentus equis *n* furit : omnes arma requirunt :
 Pars *i* leves clypeos et *q* spicula lucida *r* tergent 625

a Vicinæ
 mortis bene-
 ficio. nam
 iam senex
 sum. *b* Securi-
 tas omnis vi-
 tæ est mihi in
 promptu &
 proximo, id
 est, ego in
 portu navigo,
 atque extra
 omne pericu-
 lum & in tuto
 sum. Meta-
 phora à navi-
 gantibus
 sumpta. *c* Ego
 careo tantum
 pompa regali,
 quam more
 felicitum in
 pace moriens
 habere possem
d Recepit se
 in tecta sua,
 & absolvit se
 à gubernaculo
 Reipublicæ,
 cum videret
 neminem ferè
 sibi obtempe-
 rantem. *e* Ve-
 tus institu-
 tum. *f* Quod

est in Hesperia. Nam duo Latia fuerunt. *g* Morem, *h* Continuo, perpetuo. *i* Ob-
 servat istum morem nunc, cum hæc scriberet Poëta. *k* Cum prima prælia cum no-
 vis hostibus commissuri sunt. *l* Scythiæ populis animosis qui hodie Tartari dicun-
 tur. *m* Exercitu. *n* Quod matres multis lacrymis detestentur. *o* Vel Arabiæ po-
 pulis. *p* Populos ad orientem habitantes. *q* Vexilla, Crasso & Antonio à Parthis
 adempta : quæ postea Parthi Augusto sponte remisissent. *r* Romæ. *s* Duæ. *t* No-
 minant eas. *u* Observandæ. *v* Belli aut Dei. *x* Eas. *y* Instrumenta, quibus portæ
 clausæ vel januæ adversus vim muniuntur. *z* Et repagula fortia ex ferro incon-
 sumptibilia. Lucr. 2. l. *z* *z* duri robora ferri, *a* Portarum belli. *b* Semper adest.
c Index pacis & belli, apertus, significabat in armis esse civitatem ; clausus, paca-
 tum esse omnes populos. Liv. 1. l. Hinc Janus *Patulcius*, hinc *Clusius* cognomina-
 tur. Vide quæ nos ad Fior. p. 19. & Fior. l. 2. c. 3. & l. 4. c. 12. *d* Portas bel-
 li. *e* Confirmata est & placet Senatoribus. *f* Pugnandi. *g* Quali urebatur postea
 Quirinus, id est, Romulus, primus Rom. rex. regiâ sc. purpureâ, cui admistum
 est aliquid albi : suprâ. *h* Vestitu, sc. toga sic in tergum reiectâ ut ejus lacinia re-
 vocata hominem cingeret : à Gabis mos ortus, quorum cives ad subitaneum bellum
 ita cincti exilierunt, redieruntque victores. *i* Præter alios redimitus. *k* Retrò seram
 trahit, aperit. *l* Consul. *m* Indicit bellum. *n* Multitudo juvenum. *o* Sono assensum
 significante. *p* Simul instantur. *q* Tubæ. *r* Quem Roma observavit, *s* Trojanis
 sub Ænæâ militantibus. *t* Tristis belli indices. *u* Aperire. *v* Latinus noluit at-
 tingere portas ad eas aperiendas. *x* Indignatus. *Al. adversus*, id est, repugnans
 vocis populi. *y* Vitavit. *z* Impia, scelestâ : quia contra fœdus Ænææ datum. *a* Lo-
 cis tenebrosis in regia sua, ubi videri non poterat. *b* Juno. *c* Non apertas statim,
 sed quasi cunctantes & obstantes. *d* Ferramento, super quod volvitur janua, quod
 est quasi cor ianuæ, inverso. *e* Ferro munitos. *f* Saturni filia Juno portas è card-
 inibus evellit. *g* Ardore bellico. *h* Non excita, sed quieta Italiâ *i* Pedestris. *k* Per
 campos. *l* Alii sublimes in equis. Ad sensum, non ad vocem, respexit. *m* Plenus
 pulvere. *n* Furenti similis per campos vehitur. *o* Tam pedites, quam equites. *p* Po-
 lito, glabros. *q* Ferra spiculorum, quæ tergendò efficiunt lucida. *r* Abstergant.

a Pinguedine
 duriuscula,
 quæ est inter
 carnem & cu-
 tem. b Accunt
 c Lapide du-
 rissimo ad a-
 cuendum ap-
 to. d Vexilla.
 e Delectat
 omnes. f Val-
 de. Recenset
 urbes, quæ
 Turnum ad
 belli auspicia
 sunt secutæ.
 g Instrumen-
 tis ferreis, su-
 per quæ fabri
 ferrum cu-
 dunt, dispo-
 sitis, ad no-
 vanda tela.
 h Arma pa-
 rant, ad bel-
 lum in-
 struunt, quia
 diu arma reli-
 querant.
 i Urbs Cam-
 panæ. k Ve-
 rustissimum in Sabinis oppidum. l Prolepsis respiciens tempora Romana.
 enim a Senatu auxilia poscerent. Tiburtes commemoratis suis beneficiis, &
 bene meritis debita, tulerunt responsum, *Superbi estis: vel*, quia in monte
 Hor. *Tiburque supinum: & Tiburis arces.* m Latii oppidum. n Crustumium
 Sabinis oppidum. o Turribus insignitæ. p Oppidum à Latinis conditum eis
 nem, unde nomen, ante amnem posita. q Galeas, capita tutas, cavas fac-
 r In usum scutorum, quæ teguntur corio. s E salice. t Munimina pectorum.
 lita tibiaram munimina. u Flexibili & tenui. x Obducunt & ornant. y Re-
 menti aratri, quo sulci fiunt, ita dicti, quod terram *ve*mat, id est, eruat. z Ad
 urbes. a Ferramenti adunci, quo segetes & herbæ secantur, vites & arbores
 tantur. b Omnium agriculturæ instrumentorum. c Traductus est, ut fieret
 arma. d Coquendo instrumenta rustica in fornacibus faciunt enses, quibus
 more patriæ in bello uti solent. e Tubæ, quibus ad pugnam datur signum. f
 tis armis. g Symbolum seu signum bellicum, quod habent milites inter se, ut
 noscantur ab hostibus exploratoribus, vel nomine, vel aliquo signo, proced-
 bellum gerendum. h Castidem. i Sc. suis, ad quæ pendebat. k Festinus, pro-
 huc illuc discurrens. l Clangore bellico. m Sub iuga impellit, id est, ut
 rant. n Tria licia, id est, tres ordines annulorum habentem, quorum unus
 erat ex aureis annulis. o Cui confidit, aut qui virum fortem non deserit. p
 te. Catalogum ducum, qui Turni arma secuti fuere, contexturus, iterat in-
 tionem ad Musis. q Montem Bæotiz, Musis sacrum. r O Musæ, Deæ poetarum
 s Et instigate me ut cantu manifestem. t Ad bellum excitati sint. u Rep-
 w Resplenduerit; vel, quorum amorum amore flagrauerit; vel, quibus amor
 denter præliata sit Italia. x Estis enim filiz Mnemosynes. y Modicus rumor
 bendo venit. z Præcipuus. a A regionibus Etruscis. b Ferox in Latinis hab-
 c Quia suis imperavit ut sibi offerrent primitias Diis debitas. d Quæ duxit.
 nis instruit. e Eius. g Juxta hunc Mezentium, patrem suum. h Excepto Turno
 Hellen. i Ad libitum gubernator. k Agylla opp. Etruriæ, eadem cum Ca-
 l Frustra, statim enim perierunt in bello, una cadente dace.

mille viri
 imperiis,
 post hos
 Victores
 pulcher f
 Centum a
 Collis Avo
 Furtivum
 Mixta de
 Geryone
 Tyrrhen
 Pila man
 tereti
 Ipse & pec
 Terribili
 indutus & c
 Horridus
 Tem & gen
 Fratri T
 aniluqu
 e primam
 Ceu duo
 Descendun
 inquentes
 iura locum
 Nec Præn
 calcano ge
 ventumq
 Cæculus.
 quæ & alt
 monis, f g
 Hernica sax
 Quos, * A
 sui Hercu
 Furtive con
 commissa
 Hispaniz,
 oppido A
 Hispania
 in quibus m
 veruto, qu
 Pedibus, nor
 nit orbem t
 tinens, d Vi
 capitis. f In
 debat. k Duo
 huc venerat
 In equis, q C
 Nive oppletur
 pro pasci solita
 multitudine. b Q
 am. c Quæ G
 montibus Treb
 pla de laxa, qu
 irrigat. n d
 Hemicos desc

mille viros: dignus, a patriis qui lætior esset
 imperiis, et cui pater haud Mezentius esset.
 Post hos insignem e palmâ per gramina currum,
 Victoresque ostentat equos, e satus Hercule pulchro
 Pulcher f Aventinus: g clypeoque b insigne paternum,
 Centum angues, cinctamque gerit serpentibus hydram:
 Collis Aventini: sylvâ & quem l Rhea sacerdos
 Furtivum partu sub luminis edidit auras,
 Mixta deo mulier, postquàm Laurentia victor
 Geryone p extincto q Tirynthius attigit arva,
 Tyrrhenoque s boves in r flumine lavit: Iberas.
 Pila manu, s lævosque e gerunt in bella w dolones:
 r tereti pugnant mucrone, x veruque Sabello.
 Ipse b pedes e tegmen torquens immane leonis,
 Terribili impexum setâ, cum dentibus albis
 Indutus e capiti: f sic g regia tecta subibat,
 Horridus, s Herculeoque humeros innexus amictu.
 r gemini fratres l Tiburtia mœnia linquunt,
 Fratrâ Tiburti dictam cognomine gentem,
 Atillique, x acereque Coras, o Argiva juvenis;
 e primam ante aciem densâ inter tela p feruntur:
 Ceu duo r nubigenæ cùm vertice montis ab alto
 Descendunt Centauri, s Omolen s Othrynque: nivalem
 Inquentes cursu rapido: dat u euntibus ingens
 Sylva locum, et magno cedunt virgulta fragore.
 Nec Prænestinæ fundator w defuit urbis,
 Vulcanò genitum pecora inter x agrestia regem
 Inventumque y focis omnis quem credidit ætas,
 Carculus hunc e legio latè comitatur b agrestis;
 Quique e altum d Præneste viri, quique arva e Gabinæ
 Anionis, f gelidumque g Anienem, et b roscida rivis
 Hernica saxa & colunt: quos l dives Anagnia pascit,
 Quos, u Amaliene o pater, non p illis omnibus arma, 68;

Qui pate-
 retur imperia
 patris benigni-
 oris, qui
 non esset con-
 temptor Di-
 vum, b Me-
 zentium &
 Lausum.
 c Quo in gra-
 minibus vic-
 toriam obti-
 nuerat. d Qui
 vicerat in
 curuli certa-
 mine. e Pro-
 genitus. De
 catalogi huius
 artificii fabu-
 lisque vero
 miscendis, vi-
 de Macrob. l. Sat. c. 16.
 In fab. enim
 Aventini, ex
 Hercule &
 Rhea nati, re-
 spicit ad his-
 toriam Ro-
 muli & Re-
 mi, qui Marte
 & Illiâ geniti.
 f Cui a Sylva
 collis Aventi-
 ni, ubi natus
 est, nomen
 inditum vult.
 g In clypeo.
 h Ornamenta
 & arma pa-

sui Herculis. i In Sylva. k Aventinum. l Ilia, Numitoris, Albani regis filia.
 Furtive conceptum peperit & eduxit in hunc mundum. n Quæ, cùm mulier es-
 set, commissa erat seu concubuerat cum Hercule. Tō δὲ αὐτῷ μετὰ τὴν γυνή. o Re-
 Hispaniæ, qui tria dicitur habuisse corpora. p Interfecto. q Hercules à Tiryn-
 the, oppido Argis vicino, ubi nutritus est. r Tibride. s Vacca, Geryoni ademp-
 ta. t Hispanas. u Tela longa. w Flagella dolosa & formidanda, quia sunt bacu-
 li, in quibus mucrones inclusi sunt. x Subditi ejus. y Longo & rotundo. z Veru
 veruto, quali Sabini uti solebant, cui teres mucro. a Aventinus, dux eorum.
 b Pedibus, non equo, incedens: ut imitaretur Herculem patrem, qui pedibus luf-
 ferat orbem terrarum. Hercules enim semper pedes incescit. c Pellem circum se
 sistens. d Villosum duro pilo & terribili. e Ad caput usque: vel, pro munimen-
 to capitis. f In talibus armis. g Domum regis. h Tremendus. i Quali Hercules uti
 solebat. k Duo & æquales. l Tibur oppidum. m Sui. n Strenuus. o Quæ ex Græ-
 cibus venerat, filii sc. Amphiarei, qui ab Argis huc vecti Tibur condiderunt.
 In equis. q Quemadmodum feruntur. r Ex nube geniti. s Thessaliæ montes.
 Nive oppletum. u Illis celeriter descendentes. w Adfuit cum reliquis. x In a-
 gno pasci solita. y Locis, ubi ignis fovetur. z A parvis oculis sic dictus. a Certa
 multitudo. b Quia agrestium rex erat. c Editum, in monte situm. d Italiæ oppi-
 dum. e Quæ Gabii colitur. f Frigidum quia per sylvas defluentem. g Fluvium, &
 fontibus Trebanorum labentem. h Fluvii præterfluentibus irrigata. i Loca mon-
 ta & laxa, quæ Herne à Sabinis dicuntur. k Incolunt. l Fertilis urbs. m Sc. pas-
 tis, n Amaseus, Campaniæ fluvius est. o Nympharum sc. id est, aquarum.
 Hamicos describit ab armorum genere, & prodeundi ad bellum consuetudine.

a Quibus
 comneatum
 aut arma fe-
 rant. b Id est,
 illi omnes
 non ferunt se-
 cum arma,
 &c. ut cæte-
 ræ nationes.
 c Funditores
 sc. d Globu-
 los. e Livo-
 rem inducen-
 tis. f E fun-
 da. g Eorum.
 h Jacula. i Pi-
 leos rotun-
 dos. Dicitur
 etiam hoc Ge-
 lerum. k Ut
 sint vestimen-
 tum. l Suo.
 m Pede fini-
 stro nudo
 pugnare insti-
 tuerunt. Her-
 nicos, ab Æ-
 tolis oriun-
 dos, ad ipso-
 rum morem
 monoxipiti-
 das producit.

Nec clypei, a currusve b sonant : c pars maxima d glandes
 e Liventis plumbi f spargit : g pars h spicula gestat
 Bina manu, fulvoque lupi de pelle i galeros
 k Tegmen habet l capiti : m vestigia nuda sinistri
 n Instituire pedis, o crudus regit p altera pero.
 At Messapus equum domitor, q Neptunia proles,
 Quem neque r fas igni cuiquam, s nec sternere ferro,
 u Jampridem w resides x populos, y desuetaque bello
 Agmina in arma vocat subito, z ferrumque retractat.
 a Hi b Fescenninas acies, c æquoque d Faliscos,
 Hi e Soractis f habent arces, g Flaviniaque arva,
 Et Cimini h cum monte lacum, lucosque i Capenos.
 Ibant k æquati numero, l regemque canebant :
 m Ceu n quondam o nivei liquida inter nubila p cycni,
 Cum sese e pastu referunt, et longa q canoros
 Dant per colla q modos : r sonat s amnis, et t Asia longe
 u Pulsæ palus.
 w Nec quisquam x æratas acies ex agmine tanto
 Misceri putet, y æriam sed gurgite ab alto
 z Urgeri volucrum a rancarum ad litora a nubem.
 Ecce, b Sabinorum prisco de sanguine, magnum
 Agmen c agens Clausus, magnique ipse agminis instar :
 d Claudia nunc à quo e diffunditur et f tribus et g gens
 Per Latium, h postquam in partem i data Roma Sabinis.
 k Unà ingens l Amiterna cohors, priscique m Quirites,
 n Ereti o manus omnis, p oliviferæque Mutiscæ :
 Qui q Nomentum urbem, qui r Rosea rura Velini,

Macrob. vide l. 5. Sat. c. 18. n Habent sinistros pedes nudos. o E crudo corio fac-
 tum calceamentum rusticum dextram pedem vestit, p Vestigia dextri pedis
 q Neptuni filius : quia per mare in Italiam venit. Sic enim mari adfectos aliunde
 appellabant. r Erat. s Quia Dei aquarum filium. t Id est, qui neque ferro, neque
 igni extingui poterat. u Jam à plusculis temporibus. w Ab amorum exercitio,
 x Etruscos. y Aliena à consuetudine bellandi. z Et iterum sive denuò tractat
 a ma ferrea, quæ tractare desueverat. a Populi Messapo subditi. Enumerat populos,
 quos secum sub suis signis ad bellum traxit Messapus. b A Fescennia, Tuscia oppo-
 Epithalamio, ab eâ invento, nobili. c Justos à quibus Romani acceperunt iura
 secialia & supplementa 12. tabularum : vel, à sanctitate, quâ tuti per arduos
 prunas illæsi incedebant. Æn. d Ex Faliscâ Etruriæ urbe. e Montem Soracte in
 Faliscis Apollinis templo clarum. f Incolunt. g Flavina Etruriæ oppidum sub So-
 racæ monte. h Qui est iuxta montem. i Capena, oppidum non longè à Faliscâ
 Soracte. k In pares ordines & numeros digesti. l Messapum Neptuni filium.
 m Plausum ac fremitum militum, regem Messapum canentium, cygnorum à pastu
 clangori comparat. n Aliqua do. o Candore nivali. p Canunt. q Modulos bene so-
 nantes more canentium. r Resonat. s Cayster Asiæ minoris fluvius, iuxta quem
 canunt. t Ad differentiam regionis. u Repercussa à sono cygnorum. w Qui dicitur
 viros audirent canentes regem, non putaret eos esse armatos, nec bellicos : sed
 putaret, &c. x Æreis armis testas. y In aëre volantem. z Depelli. a Cygnorum
 gregem, quorum vox dulciter raucescit. b Populorum Italiæ, non longè à Roma
 c Conducens. d Claudiorum, qui Romæ nobiles erant. e Multiplicatur diffunden-
 do in diversas familias. f Quæ olim fuerunt divisæ à Romulo in tres partes. g Pro-
 genies. h Postquam Sabinis donati sunt civitate Romanâ. Respicit tempora Ro-
 mana : conciliatos à cœminis Sabinis Romanos & Sabinos, inde initam pacem
 fœdus, urbem datam. i Data est à Romulo. k Enumerat populos Clausus. l
 tos. m Ex Amiterno oppido. n Sabinis, à quibus & Romani dicti Quirites. o
 pidi Sabinorum, non procul à Tiberi in colle siti. o Multitudo. p Multum Oles-
 rum ferentis. q Oppidum in Latio, r Rosea, campus Reatini agri fertilissimus
 prope Velinum fluvium. Al. resida, id est, multo rore perfusa.

Qui t
 Casper
 mell
 Qui Tibi
 Nursia
 Quosque
 Quam n
 Sævus u
 Vel quam
 Aut He
 Scuta lo
 Hinc a
 Carro ju
 Mille d rap
 Mallica qu
 Auranci
 Equora, c
 Accola Vu
 Olcorum
 Tela, sed f
 Lavas x
 Necru car
 Obale : q
 Fertur, e T
 Jam lenior
 Contentus,
 i Sarrales
 Quique n R
 lennæ,
 Et quos p m
 Teutonico
 Tegmina a
 Eratæque
 Erte x mon

acceptam 15. l
 aliunde fluit
 Mari marmo-
 rionis, ortu &
 zistatis. c Creb-
 e Propter arist-
 bos. a Agamen-
 Ad currum.
 Auruncos, Sidi-
 vno montes M
 as idoneis. b A
 dicio dicta. l
 pus. q Populoru
 dictum vulnus r
 hili. m Illis, w
 tunc utebantur l
 gunt manus dex
 regio Obalia. d
 Syncope. Telebo-
 ni montis accolæ
 bus. i Agros plan-
 bus Hirpinorum
 p Multa mala ad
 Linterni A. mali-
 telis uti soleant.
 centi subere, id
 breviter acris lami

Qui *Tetricæ* horrentes rupes, montemque Severum,
Calperiamque colunt, *Forulosque*, et *flumen* *f* *Himellæ*:

Qui *Tiberim* *g* *Fabarimque* bibunt, quos frigida misit
Nursæ, et *Hortinæ* classes, populique *Latini*:

Quosque *secans* *in* *infaustum* *m* *interluit* *n* *Allia* nomen.
 Quam multi *Libycæ* voluntur *p* *marmore* fluctus,

Sævus ubi *g* *Orion* hybernis *r* conditur undis:
 Vel quam *Sole* *s* *novo* *t* *densæ* torrentur *n* *aristæ*,

Aut *Hermi* campo, aut *Lyciæ* *x* *flaventibus* arvis;
Scuta sonant, pulsuque pedum tremit excita tellus.

Hinc *Agamemnonius*, *Trojani* nominis hostis,
Curru jungit *Halesus* equos, *Turnoque* feroces

Mille *rapit* *e* *populos*; vertunt *f* *felicia* *Baccho*
Massica quig *rastris*, et quos de *collibus* altis

Auranci *miser* *patres*, *Sidicinaque* *juxta*
Æquora, quique *Cales* *linquunt*, *amnisque* *m* *vadosi*

Accola *Vulturini*, *pariterque* *n* *Saticulus* *asper*,
Olcorumque *g* *manus*. *teretes* sunt *acilides* *illis*

Tela, sed *shæc* *lento* *mos* *est* *aptare* *flagello*:
Lavas *x* *cetra* *regit*: *g* *falcata* *x* *cominus* *a* *enses*.

Necru *carminibus* *nostris* *indictus* *abibis*,
Oebale: quem *generasse* *Telon* *d* *Sebethide* *nymphâ*

Fertur, *Teleboni* *Capreas* *cum* *regna* *teneret*
Jam *senior*: *f* *patriis* *sed* *non* *et* *g* *filii* *arvis*

Contentus, *latè* *jam* *tum* *de* *dirione* *premebat*
Sarrafes *g* *populos*, et *quæ* *rigat* *æquora* *m* *Sarnus*,

Quique *Rufas*, *Barulumque* *tenent*, *atque* *arva* *Ce-*
lennæ,

Et quos *malifera* *g* *despectant* *mœnia* *r* *Abellæ*:
Teutonico *ritu* *soliti* *torquere* *t* *cateias*;

Tegmina *queis* *capitum* *raptus* *de* *subere* *cortex*,
Æratæque *micant* *peltæ*, *micat* *æreus* *ensis*.

Erte *x* *montosæ* *miser* *in* *prælia* *g* *Nursæ*,

acceptam 15. Kal. August. Brenno duce: qui dies est infaustus. *m* Inter medios
 alluendo fluit. *n* Fluvius non longè ab urbe est. *o* Simul venerunt, *quam*, *et*.
p Mari marmorei coloris: ut aliquoties suprâ, & præcipuè v. 28. h. l. *g* Sidus O-
 rionis, ortu & occasu nimbofum. *r* Absconditur. *f* Recens orto, aut in principio
 ætatis. *Crebræ*. *n* Spicæ. *m* In campo, quem *Hermus*, fluvius *Lydiæ*, irrigat.
Propter *aristas*. *g* Tam multa scuta eorum, qui in bellum congressuri sunt. *o* Post
 hos. *Agamemnonis* dudum partes secutus: *Agamemnonis* comes vel notus.
Ad *currum*. *e* In auxilium *Turni*. *d* Raptim colligit, adducit. *e* Campanos sc.
Amucos, *Sidicinos*, *Cilenos*, *Vulturini* fl. *accolas*, *Saticulos*, *Oscos*. *f* Fertiles
 vici montes *Massicos* in *Campaniâ*. *g* Instrumentis dentatis, glebis confringen-
 dis idoneis. *h* Antiquissimi *Italiæ* *populi*. *i* In auxilium *Turni*. *k* Ab oppido *Si-*
 dicino dicta. *l* *Campaniæ* *oppidum*. *m* *Vadis* *pleni*. *n* *Campaniæ* *populi*. *o* *Mori-*
 bus. *p* *Populorum* *Italiæ*. *q* *Multitudo*. *r* *Tela* *ansata*, quæ une religata post in-
 dictum vulnus retrahuntur in longum, sunt *Oscis* pro telis. *f* *Has* *Acilides*. *r* *Flexi-*
 bili. *n* *Illis*. *m* *Sinistras* *partes* *corporum* *eorum*. *x* *Scutum* *breve* *lorcum*, quo
 tunc utebantur *Hispani* & *Afri*. *g* *Incurvi*. *e* *De* *propè*, quasi cum manibus. *a* *Teg-*
 mant manus dextras. *h* *Carmina* *nostra* *te* *quoque* *dicent*. *c* *Rex* *Laconum*: à quo
regio *Oebalia*. *d* *Sc. ex*. *Sebethus* fl. *Campaniæ* *prope* *Neapolim*, *e* *Teleboarum*.
Syncope, *Telebon* *Ætolæ* *populi* *fuerunt*. *f* *Paternis*. *g* *Oebalus*. *h* *Imperio*. *i* *Sar-*
ni *montis* *accolas*. *k* *Enumerat* *populos*, quos sub suam ditionem redegerat *Oeba-*
los. *l* *Agros* *planos*. *m* *Campaniæ* *fluvius*, è monte *Sarno* *oriens*. *n* *Opp*. in fini-
bus *Hirpinorum*, *ultra* *Apenninum*. *o* *Oppida* *in* *Samnio*, *prope* *Campaniam*.
p *Multa* *mala* *adferentis*. *q* *Deorsum* *inspectando* *vident*. *r* *Oppidum* *supra* *fontes*
Linterni fl. *malis* *Punicis* *mobile*. *f* *Mors* *Teutonum*, quod hi in bello hujusmodi
 telis uti soleant. *t* *Tela* *Gallica* & *Germanica*. *n* *Quibus* *glææ* *erant* *factæ* *e* *re-*
centi *subere*, id est, de arbore illâ, cujus cortex faciliè flectitur. *m* *Et* *quibus* *scuta*
bateria *æreis* *laminis* *tecta* *resplendent*, *x* *In* *montibus* *positæ*. *g* *Cives* *urbis* *Nursæ*.

Tetricum
 & *Severum*,
 montes in *Sa-*
 binis ardui &
 asperi: à qui-
 bus homines
 tristes ac se-
 veri *Tetrici*
 dicuntur.

b *Oppidum*
Sabinorum.
c *Incolunt*.
d *Foruli* *Sabi-*
norum *oppi-*
dum: ab eo
Forenses.

c *Prope* *Ca-*
periam.
f *Himellam*.
Sic *suprà*.
Urbem *Buthro-*
ti. *g* *Qui* &
Farfarius *dic-*
tus, hodie
Farfa. *h* *Anti-*
qua *Sabino-*
rum *urbis*.
i *Ex* *Hortâ*
vel *Hortano*
Etruriæ *oppi-*
do *militis* *si-*
ve *eques* *in*
classes *divisi*.
k *Dividens*
dos *per* *me-*
dium. *l* *Prop-*
ter *cladem*
Romanorum
apud *eum* *flu-*
vium *à* *Gallis*
Senonibus

a Quibus felicitate uti solebas. b Aspera cultu. c Offenti. d Frequenti venatione. e Ad colendas duras glebas. f Oppidum Æquorum, qui quotannis rebelles, semper raptore. g Colunt. h Recenter raptas. i Delectat eos. k Ex rapinâ. l Marrubium urbs, caput Marlorum. m In prælia. n Oleaginâ fronde undique compta coronatus uti sacerdos. Undique decerpta frondem præponere olivæ. Hor. I. l. Od. 7. Sed variatur lectio. o Ex misfione. p Vipereis, id est, terrenis serpētib. q Serpētib. aquaticis. r Conficere, infundere. s Incantatione. t Herbis potentibus. u Curabat & tunc non quirit. v quam vitæ. w Thefei ex Hællum. x Prælapio reſtituto nocturnos comedam. y Mitis, lam Hippolyti lentâ inſimulat ſeo illatas. z Vitæ. a Cœleſſivitam. b Amitæ. c Æſclapodium, eſt, Coronidineretur. d Vitæ. e Ignotus, la. f Traducto ab effectus. g Dilatus. h Hippovitus marinis

Ufens, infignem famâ et a felicibus armis :
 b Horrida præcipue c cui gens, aflueraque d multo
 Venatu nemorum, e duris f æquicola glebis
 Armati terram g exercent, semperque h recentes
 Convectare i juvat prædas, et vivere k rapto.
 Quin et l Marrubiâ m venit de gente sacerdos,
 n Fronde super galeam et felici comptus olivâ,
 Archippi regis o missu, fortissimus Umbro :
 p Vipereo generi, et gravior spirantibus q hydris,
 r Spargere qui somnos s cantuque t manuque solebat,
 u Mulcebatque v iras, et x morius y arte z levabat.
 Sed non a Dardaniâ b medicari c cuspidis ictum
 d Evaluit : neque eum juvere f in vulnera cantus
 Somniferi, et g Maris quæsitæ in montibus herbæ.
 Te nemo Angitiæ, f vitreâ teg Fucinus undâ,
 Te liquidi flevêre lacus.
 Ibat et h Hippolyti proles pulcherrima i bello
 k Virbius : l infignem quem mater, Ariciâ mistit
 Eductum m Egeriæ n lucis, o humentia circum
 Litora, p pinguis ubi et q placabilis ara Dianæ.
 Namque r ferunt f famâ, Hippolytum, postquam s ante
 u novercæ
 x Occiderit, x patriasque explerit y sanguine pœnas
 z Turbatus e distractus equis, ad sidera rursus
 b Ætherea, et c superas cœli venisse sub auras,
 d Pæoniis e revocatum herbis, et amore f Dianæ.
 g Tum pater omnipotens, aliquem h indignatus ab umbrâ
 Mortalem infernis ad lumina surgere vitæ,
 Ipse i repertorem medicinæ ralis et artis
 Fulmine k Phœbigenam l Stygias detruxit ad undas.
 At m Trivia Hippolytum n secretis o alma recondit
 Sedibus, et Nymphæ Egeriæ p nemorique q relegat :
 Solus ubi in sylvis Italis r ignobilis s ævum
 Exigeret, t versoque ubi nomine u Virbius esset.
 Unde etiam templo v Triviæ, lucisque x sacratis
 y Cornipedes z arcurent equi : quod a litore b currum
 Et c juvenem d monstris pavidè effudere marinis.

Filius & a
 Exercebat
 Iple inter
 Virtutis
 Cuius trip
 Sustinet, o
 Tam mag
 Quam ma
 Atque levem
 Auro y in
 Argumen
 Celatâqu
 Insequitur
 Agmina den
 Auruncæ
 Et Sacra
 Qui salus, T
 Litus arant
 Circæumq
 Præditer, et
 Quæ Satu
 Quærit iter v
 Hos super a
 Agmen agen
 Bellatrix: &
 Fœmîneas aff
 Dura pati, c
 Illa vel y in
 Gramina, ne
 Vel mare per
 Ferret iter,
 Illam omnis

Filios ardentes & haud seciùs & aequore campi
 Exercebat equos, & curruque in bella ruebat.
 Iple inter primos præstanti corpore Turnus
 Vertitur arma tenens, et toto vertice & suprà est.
 Cui triplici crinita iuba à galea alra Chimæram
 Sustinet, & fœnaos effluantem faucibus ignes:
 Tam magis illa fremens, et tristibus seffera flammis,
 Quàm magis effuso crudescunt sanguine pugnae.
 At levem clypeum & sublatis cornibus & lo
 Auro insignibat, jam & setis obsita, jam bos,
 (Argumentum ingens) et custos virginis & Argus,
 Cœlatâque famnem fundens & pater Inachus & urnâ.
 Insequitur & nimbus peditum, clypeataque toris
 Argmina densantur campis, Argivaque pubes,
 Auruncæque manus, Rutuli, veteresque Sicani,
 Et Sacrae acies, et pidi scuta & Labici:
 Qui saltus, Tiberine, stuos, sacrumque Numici
 Litus arant; Rutulosque exercent vomere colles,
 Circæumque jugum: queis Jupiter & Anxurus arvis
 Prædier, et viridi gaudens Feronia luo:
 Quâ saturâ jacet atra palus, & gelidusque per imas
 Quærit iter valles, atque in mare conditur Ufens.
 Hos super advenit Volscâ de gente Camilla,
 Agmen agens equitum, et florescentes ære catervas,
 Bellatrix: & non illa colo calathifve Minervæ
 Fœmineas assueta manus; sed prælia & virgo
 Dura pati, cursuque pedum prævertere ventos:
 Illa vel intactæ segetis per summa volaret
 Gramina, nec teneras cursu læsisset aristas:
 Vel mare per medium, fluctu suspensa tumentem,
 Ferret iter, & celeres nec tingeret aequore plantas.
 Illam omnis tectis agrisque effusa juvenus,

Hujus Hippolyti Virbi, ab equis in litore distracti.
 Animofos.
 Nihilominus, non segniùs, quamvis pater ab equis interemptus esset.
 In planitie. Agebat. De quo pugnabat & Dux & caput belli.
 Principes viros. Versatur, hinc inde se rotans.
 Præeminet supra reliquos Turno.
 Habens quasi pro crinibus triplicem iubam,
 Triplex galea insignis tribus conis seu cristis.
 Chimeræ effigiem, ad terrorem.
 Instar Aetnæ, montis Siculi, effluantem ignes sul-

phoreos. Tantò. Sal. Quàm quisque pessima facit, tam maxime tutus est. Chimæra est. Tristitiam adferentibus. Terribilis. Quantò. Politem, ob nitorem vel, non nondum cornutam. Depositis. Inachi filia, olim in vaccam mutata. Decorabat, ornabat. Duris pilis tecta, obducta. Cœlatura hæc argumentum erat generis ducti ab Acrisio rege Argivorum, atque inde ab Inacho. Additus à Junone, ne referri posset in formam priorem. Ius. Vir ille centum oculos habens. Sculpta. Aquam. Puellæ. Vase, quo aqua è puteis fluminibus hauritur: quo significabatur Deus fluminis. Turnum. Copiosus exercitus pulverulentum nubem excitans. Clypeis munita. Ab Argis oriunda: Turnum. Habentes scuta depicta. Latii populi à Glaucio Libyco oriundi, Minogilio. Qui peditum gentis suæ scutum primus in Italia ostendit. Flumini tuo monitorium, à Circe denominatum. Aveo. Eupis id est, sine novacula: quia ad hunc imberbis. Juno. Parte, regione. Regionis. Sita est. Frigidus. In mare Tyrrhenum incidit. Fluvius juxta Terracinam, vulgò, Fanto. Ultra hos dictos. Priverno, Volscorum oppido, profecta à gente Amazonum, quæ in Actrica devictæ in Italiam fugerunt. Fulgentes æreis annis copias. Lucr. A. florentes instrumeto nendi sive lanificæ, cuius reperitrix Minerva fuisse dicitur. Camillam à studio rei militaris, pedum velocitate, & ornatu, quo in prælium prodebat, ut ventos præverteret. Hyperbole. Nobilissima bellatrix. A. Cuius cursu ne tumor quidem fluctuum deprimeretur. Per tumorem erecto. Incedere posset. Celerimè procurientes. Madefaceret aqua marina. Ca- millam, sine ordine cum tumultu egressa. Multitudo juvenum.

• Auxilia, et latos *b* vastant cultoribus agros.
 • Mittitur et magni *d* Venulus *e* Diomedis ad urbem,
 • Qui *f* petat auxilium, et *h* Latio consistere Teucros, 10
 • Advectum *i* *f*neam *k* clausi, *l* victosque penates
 • Inferre, et *n* satis *o* regem se dicere posci,
 • Edoceat: multasque viro se *q* adungere gentes
 • Dardanio, et latè *r* Latio *s* increbrescere *t* nomen.
 • Quid struat his cœptis, *u* quem, si fortuna *x* sequatur,
 • Eventum pugnae *y* cupiat, manifestius *z* ipsi, 15
 • Quam *a* Turno *b* regi, aut regi apparere *d* Latino.
 • Talia per *d* Latium: quæ *e* Laomedontius heros
 • Cuncta *f* videns magno curarum *g* fluctuat *h* æstu:
 • Atque animum nunc *i* huc celerem, nunc *k* dividit *l* illuc,
 • In partesque *m* rapit varias, perque *n* omnia versat: 21
 • Sicut *q* aquæ *r* tremulum *r* labris ubi *q* lumen ahenis
 • Sole reperculsum, *t* aut *u* radiantis imagine lunæ,
 • Omnia pervolvit latè loca, jamque *w* sub auras
 • Erigitur, summique ferit *x* laquearia tecti. 25
 • Nox erat, et terras animalia *y* fessa per omnes
 • Alitrum *z* peculumque genus sopor *b* altus *c* habebat:
 • Cum *d* pater in ripa *e* gelidique sub ætheris axe
 • Eneas, tristi turbatus pectora bello,
 • Procebat, *f* seramque dedit per membra quietem. 30
 • Huic deus ipse loci, fluvio Tyberinus amœno,
 • Populeas inter senior se attollere frondes
 • Vilis, *k* eum tenuis *l* glauco velabat amictu
 • Carbalus, et *n* crines umbrosa tegebat *o* arundo.
 • Tum sic *q* affari, et curas his demere dictis: 35
 • O rare gente deum, *r* Trojanam ex *s* hostibus *t* urbem
 • Qui *u* revehis *w* nobis, *x* æternaque Pergama *x* servas;
 • Expectate solo Laurenti, arvisque *z* Latinis;
 • Iuvante Latino, *a* Eneæ, vel Trojanum. *n* Et edoceat, quid prætendat: *q*. d.
 • Non aliud, quam occupato regno, reliquos omnes Italiæ habitatores expellere.
 • Qualem. *n* Eneæ faveat. *y* Eneæ optet. *z* Diomedem, ut qui Trojanos, prius
 • Populi noverat: quia antiquus hostis. *a* Quibus fraus Trojanorum nondum fa-
 • tis perspecta, sed tamen audita erat. *b* Rutulorum duci, aut cuius ad regnum Lau-
 • renti, *c* Gerebantur, fiebant. *d* Italiani. *e* Eneæ, à Laomedonte, Trojanorum re-
 • ge, denominatus. *f* Considerans. *g* Jactatur, agitur. *h* Fervore. *i* In hanc sen-
 • tentiam. *k* In diversa vertit. *l* In illam sententiam. *m*. Io. animo nunc huc, nunc il-
 • luc. Leguntur iidem duo versus. *n*. Animum. *o* Consilia, aut quæ
 • agenda erant. *p*. Comparatio est. Ita animus Eneæ fluctuabat, ut cum aqua feritur
 • radio solari, parvo momento lumen huc illuc properat. *q*. In quibus est aqua. *r*. Ra-
 • dius solaris subito motus. *s*. In vasis majoribus. *t*. Generatum ex percussione ra-
 • diorum Solis. *u*. Sc. reperculsum. *v*. Resplendentis. *w*. In altum. *x*. Connexiones
 • trabium aut tabulatorum. *y*. Diurno labore defatigata. *z*. Alitum, id est, degenti-
 • um in aëre. Epenthesis. *a*. Degentium in terris. *b*. Profundus. *c*. Habebat. *d*. Vir
 • generatione paternâ dignus. *e*. Sub dio. *f*. Tardè concessam propter gravamen mem-
 • brorum, aut dedit per membra, cum animum nondum quietum haberet. *g*. Eneæ
 • dormienti. *h*. Populi arboris ad ripam crescentis. Propter Herculem, qui in illis
 • locis versatus fuerat, illi populus dicata, ut, Myrtus Veneri, Laurus Apollini, Quer-
 • cus Jovi. *i*. Est. *k*. Tiberinum. *l*. Cæruleo, id est, vestitu coloris aquæ convenien-
 • tis. Hoc enim vestitu Dii fluviorum & maris pingebantur & capite arundine tecto.
 • *m*. Vestis carbasina, id est, de genere lini aut veli facta. *n*. Tiberini. *o*. Corona arun-
 • dice, quâ prætexebantur ripæ. *p*. Tiberinus coepit alloqui Eneam. *q*. O Eneæ,
 • progenite genere Deorum. *r*. Auspicia novæ Trojæ condendæ. *s*. Græcis. *t*. Ob Dar-
 • danum, Troiani generis auctorem, ex Italiâ profectum. Ita Ilioneus, *l*. 7. supra;
 • *u*. Ne intereant, reliquiis advectis; servando facis ut sint æterna. *y*. Opate &
 • dederate regioni, ubi Laurentum est, & Laurentes habitant. *z*. Latino subditis.

Quam mutare non debes. *b* Ne discas: nec statuas te alio: *vel*, ne deseras inceptum tuum.

Contra te mori. *d* Terrearis. *e* Inflatio animi, id est, iracundia. *f* Sedatæ sunt. Alii exponunt, indulserunt, permiserunt: & tum hemistichium illud sic concludunt: *Concessere Deum pro-*

fugis nova mentia Teucri, *g* Jovis, &c. namque Junonis etiamnum manebant. *h* Heleni idem vaticinium iisdem versibus prolatum habes l. 3. v. 390. *i* Artea. *k* Arboribus glandiferis. *l* Porca. *m* Procellis. *n* signant annos totidem, quibus exactis, Afcanius conditurus erat urbem à sue albâ dictam Albam. *Et stabit Alba potens Alba suis antea.* Propert. l. 4. El. 1. *n* Foetus jacebunt. *o* In quo jacebit. *p* Olim condentæ, quæ & Alba vocabitur. *q* Urbis erit. *r* Post cuius inventionem. *s* Triginta: *t* Exactis. *u* Cognominandam ab albâ sue inventâ & clarâ oraculorum manifestatione.

v Certa, id est, certissimis oraculis tibi prius significata. *x* Viâ, modo. *y* Gerendum sc. *z* Id bellum. *a* Cum victoria. *b* Animum. *c* Populi ex Arcadiâ. *d* In his regionibus. Annis sexaginta ante bellum Trojanum, Arcades in Latium navigâre, duce Evandro, filio Mercurii & Nicostratæ, quæ & Themis & Cimentia dicta est. *e* Arcadiæ rege. *f* Ortum. *g* Prodigia oraculorum. *h* Condiderunt. *i* Colliculis hisce. *k* Evandri. *l* Populi. *m* Gerunt. *n* Cum quâ tibi gerendum est. *o* Exercitui tuo in castris degenti. *p* Deus fluminis. A tuto & commodo. *q* Nullo errore te circumventuro. *r* Contra fluxum ejus. *s* Ascendas. *t* Cum primum astra deciderint, id est, cum prima luce, albescente Aurorâ, quæ fugat astra. *u* Adversariæ tuæ. Idem suadet Helenus l. 3. v. 437. *x* Offer ut decet. *y* Junonis. *z* Suppliciter factis. *a* Evince. *a* Sacrificium honorificum. *b* Minuentem, excavantem, radentem, subruentem, quæ Tybridis natura est. *c* Tiberinas. *d* Arva. *e* Interficientem. *f* Marini coloris. *g* Cœlitibus sive iis qui in cœlo sunt. *h* Continens pro te contenta. *i* Ingens domicilium extenditur mihi in hoc fluvio, existens communis aut decus præcipuum urbibus Etruscis, atque aliis ad Tiberim sitis. *k* Tiberinus. *l* Antro, regiâ, domo suâ. *m* Profundum adiens. *n* Æneas, oriente die, expersigatur. *o* Cœlestis. *p* Ad orientem solem conversus, ter libato vivo flumine se lustravit. *q* Cum sole. *r* Juxta morem sacrificandi. *s* In concavitate contractis. *t* A quam recentem. *u* Tiberino. *x* Quæ præestis fontibus & annibus Laurentibus. *y* A quibus annes ducunt originem: lymphis sc. *z* Me. *a* Inguentibus.

Hic tibi *a* certa domus: certi (*b* ne absiste) penates: Neu *c* belli *d* terrere minis: *e* tumor omnis et iræ *f* Concessere *g* deum.

Jamque tibi, ne vana putes hæc fingere somnum, *h* Litoreis ingens *i* inventa sub *k* illicibus *l* suis,

m Triginta capitum foetus enixa, jacebit;

Alba, solo recubans, albi circum ubera *n* nati.

[*o* Hic locus *p* urbis erit, requies *q* ea certa laborum:]

r Ex quo *s* ter denis urbem *t* redeuntibus annis

Afcanius *u* clari conder *x* cognominis Albam.

y Haud incerta cano. nunc, quâ *z* ratione, quod *y* instat,

a Expedias *a* victor, paucis (*b* adverte) docebo.

c Arcades *d* his oris, genus *e* *f* Pallante *f* profectum,

Qui regem Evandrum comites, qui *g* signa secuti,

Delegere locum, et *h* posuere in *i* montibus urbem,

Pallantis *k* proavi de nomine, Pallanteum.

l Hi bellum assidue *m* ducunt cum gente *n* Latinâ:

Hos *o* castris adhibe socios, et fœdere junge.

p Ipse ego te ripis, et *q* recto flumine ducam,

r Adversum remis *s* superes subvectus ut amnem.

Surge, age, nate deâ: *t* primisque cadentibus affris

u Junoni *w* fer ritè preces, iramque *x* minasque

y Supplicibus *z* supera votis: mihi victor *a* honorem

Perfolves. ego sum, pleno quem flumine cernis

b Stringentem *c* ripas, et pinguis *d* culta *e* secantem,

f Cœruleus Tybris, *g* cœlo gratissimus amnis.

h Hic mihi magna domus, celsis caput urbibus exit.

i Dixit: deinde *k* lacu fluvius se cōdidit alto,

l Imma perens: *m* nox Æneam somnulque reliquit.

Surgit, et *n* ætherii *o* spectans *p* orientia solis

Lumina, *q* ritè *r* cavis *s* fundam de *t* flumine palmis

Sustulit, ac tales effudit ad æthera voces:

Nymphæ, *u* Laurentis Nymphæ, *w* genus amnibus undæ

est,

Tuque *o* Tybri tuo genitor cum flumine sancto,

Accipite *x* Æneam, et tandem arcete *y* periclis.

Quo te o

Fonte rem

Semper d

f Cornige

i Adhis i o

Sic me

Remigio

Ecce autem

Candida pe

Procubuit,

Quam pius

Nactat, y sa

Tybris eâ

f Leniit, et

Mitis ut b in

sterneret

Ergo iter

Labitor u

Miratur nem

Scuta virâ

Olli remig

Et longos

Arboribus,

Sol mediu

Cum muros,

Tecta g viden

Equavit: t

Ocybis m adv

Fortè die sol

Amphytryo

Ante urbem

Æneas. *o* Eligie

possunt remis agi

æ. *p* Portentum

punta capitum. *x*

æ. *y* Foetus su

quantum. *e* Infla

ti stans. *h* Ad fir

cientem in ipsis

cum aquis adv

æ. *z* Fluvium tam

propeo æstu ac

Alba abiete facta.

æ. *a* Virosorum f

1007. *b* Bn. sup

al Evandrum. *z* C

æ. *c* Intercedunt

imagines in placid

Alion. Mofel. *e* J

paravit. *i* Tenu

æ. *o* Quo Troi

æ. *u* Quæ filio puta

æ. *w* Quæli consecrata.

Quo te canque *b* lacus miserantem commoda nostra
 Fonte tenet, *c* quocunque solo pulcherrimus exis;
 Semper *d* honore meo, semper *e* celebrabere *f* donis,
g Corniger *h* Hesperidum fluvius regnator aquarum:
i Adis *j* *o* *k* randem, et *l* propius tua *m* numina firmes.
 Sic *n* memorat, geminasque *o* legit de classe *p* biremes,
 Remigioque aptat; *r* socios simul instruit *s* armis.
 80 Ecce autem subitum, atque *t* oculis mirabile *u* monstrum!
 Candida per sylvam cum *v* foetu *x* concolor albo
 Procubuit, viridique in litore conspicitur sus:
 Quam pius *y* *z* neas tibi *aa* nim, tibi, maxima Juno,
 Mactat, *bb* sacra ferens, et cum *cc* grege *dd* sistit ad *ee* aram. 85
ff Tybris *gg* *h* fluvium, *ii* quam longa est, nocte *kk* tumentem
ll Leniit, et *mm* tacitâ refluens ita substitit undâ;
 Miris ut *nn* in morem stagni *oo* placidæque paludis
pp Sterneret æquor aquis, remo ut *qq* luctamen abesset.
 Ergo iter inceptum celerant rumore secundo:
 90 *rr* Labitur *ss* uncta *tt* vadis *uu* abies: *vv* mirantur et undæ,
 Miratur nemus *xx* insuetum fulgentia longè
yy Scuta *zz* virum, *aa* fluvio *bb* pictasque innare carinas.
 Olli *cc* remigio noctemque diemque *dd* fatigant,
 Et *ee* longos *ff* superant flexus, variisque teguntur
 95 *gg* Arboribus, viridesque *hh* tecant placido æquore *ii* sylvas.
kk Sol medium cœli conscenderat igneus orbem,
 Cum muros, arcemque *ll* procul, et rara domorum
 Tecta *mm* vident, quæ nunc Romana potentia cœlo
nn Equavit: tum res *oo* *pp* inopes *qq* Evandrus habebat.
 100 *rr* Ocyris *ss* advertunt proras, urbiq; *tt* propinquant.
 Fortè *uu* die solemnem illo *vv* rex Arcas *xx* honorem
yy Amphitryoniadæ magno divisque *zz* ferebat,
 Ante *aa* urbem in *bb* luco. Pallas *cc* huic *dd* filius undâ,

4 Quocun-
 que loco effu-
 sus sit lacus
 ubi habitas.
 b Antrum, re-
 gia. c Quacun-
 que terrâ.
 d Sacris.
 e Cum cele-
 britate hono-
 raberis. f Cor-
 nua gerens,
 id est, simili-
 tudinem cor-
 nuum: vel,
 quod fluvii dî-
 vident se in
 brachia, par-
 tes, vel ostia,
 quæ cornua
 vocantur:
 vel, quod mu-
 gitum boum
 imitatur mur-
 mur aquarum.
 g Italicarum.
 h Auxiliosus,
 igitur celerit-
 tatem petit.
 i Optantis est.
 k Post tanta
 marium peri-
 cula. l Fami-
 liarius. m Di-
 vina munera
 nobis oblata.
 n Loquitur

Aneas. o Eligit. p Naves duorum ordinum remorum. q Ad remigium, id est, ut
 possint remis agi. r Remiges, nautas, milites. s Remis, armamentis, telis. t Æ-
 neas. u Portentum, prædictum ab Heleno. 3. l. 8c à Tiberino, suprâ. v Tri-
 pinxat caput. w Eiusdem coloris. x Sacrificans. Sic l. 3. Æn. Juvenis fer saora li-
 tui. z Foetus fuculis. aa Stare facit eam. b Tibi exstructam. c Deus fluvii. d In
 quantum. e Inflatum prius. f Tranquillum fecit. g Sine murmure rediens ita man-
 da flans. h Ad similitudinem aquæ stantis. i Tranquilla. k Sternendo se faceret
 planitiem in ipsis aquis. l Labor et difficultas, id est, ut non esset luctandum re-
 mo cum aquis adversis et defluentibus, cum navis ascenderet. m Itaque, quia vi-
 dent fluvium tam convenientem, profectionem ad Evandrum celeriter peragunt cum
 proprio æstu ac murmure Tiberis. n Celeriter agitur. o Picata. p Per vada Tiberis.
 q Abiète facta. Metonymia materis. r Tam celerem navis ascensum. s Videre
 iacta. t Virorum fortium. u Tiberi. v Rubrica, vel puppes pictas, vel Phrygias.
 w Troj. Æn. suprâ. xx Pictasque exure carinas. x Remigando. y Donec pervenissent
 ad Evandrum. z Quia Tiberis semper seditur. aa Transcendunt. b In litore stanti-
 bus. c Intercidunt, id est, feruntur per medias arbores. d Impendentium sylvarum
 ramines in placidis undis apparentes. Redde navales vitæ sub gurgite formas,
 Alton, Mosel. e Jam meridies erat. f Cum adhuc longè essent. g Trojani. h Æ-
 neas. i Tenuis et modicas. k Arcas. l Celeriter. m Trojani. n Appropin-
 quant. o Quo Trojani advenerant. p Evander. q Sacrificium. r Herculi, Amphi-
 tronis filio putativo. s Offerebat, id est, sacrificabat. t Pallanteum. u Sy lva
 Herculi consecrata. v Cura patre. x Evandri.

Principes.
 Patres seniores, qui tunc
 pauperes erant. Ex
 mactatis hostiis. Juxta.
 In amne placido nullo
 aut leni remorum
 luctamine, remis
 nihil murmuris
 facientibus. A
 sacrificio.
 Deorum scilicet
 ad quas solennes
 epulas ponebant.
 Propria virtute
 confusus. Arcades.
 Interrumpere
 sive intermittere
 sacrificia coepta :
 id enim nefas
 putabatur, in-
 saustique ominis.
 Unde etiam l. 3.
 Helenus jubet
 Æneam velatâ facie
 sacrum facere,
 ne quidquam
 videat, quod sacrificium
 coeptum posset obturbare.
 Adventantibus. Collocato.
 Quia seniores manserant
 in Sicilia. Coegit vos.
 E quo genere, id est,
 gentis? E qua domo,
 id est, patriâ? Bellum.
 Pacem adferentis.
 Pacem petentes
 præferrebant oleæ ramos
 laneis vittis obvolutos
 l. 7. Præferimus manibus
 vitta autem religionis,
 oliva pacis insigne :
 quod & columba à
 Noacho emissâ significavit.
 Viros in Troja genitos.
 Arma. Quibus & vos
 inimici estis. Trojanæ
 gentis. Latini. Uti & vos,
 advenas. Expulerunt.
 Huius loci regem.
 Electos. Trojanæ patriæ.
 Ad eum. Socialis.
 Tanti nominis commemoratione,
 scilicet Dardanii ;
 scivit enim Dardanius
 ab Iove ortum. Filius Evandri.
 In præsentia ejus.
 Lacibus. Jure hospitii
 litatis. Excepit Æneam
 è navi. Fidei pignus.
 Moram traxit in amplexibus
 Subintrantem lucum,
 ubi sacrificia fiebant
 Herculi. Evandrum.
 Amabilem.
 Grajugenarum, id est,
 à Græcis, aut inter
 Græcos genitorum. Ad
 cuius honorem. Suppliciter
 pacem petere. Innexos
 & illigatos vittâ laneâ.
 Olivæ paciferæ ramum.
 Occupatio, cur, cum
 Trojanus sit, non dubitet
 tamen lupum venire ad
 Græcum. Ex Arcadia oriundus.
 Ex Sterope, Atlantis
 filiâ, natum. Oenomaus ;
 ex illo Hippodamia ;
 à quâ Pelops Atreum
 genuit, patrem Agamemnonis
 & Menelai. Ex Majâ,
 Steropes sorore, Mercurius ;
 ab illo Evander, eadem
 origine generis. Atrei
 filius, Agamemnoni &
 Menelao. Majores nostri
 de eadem stirpe nati.
 Dardanus, Trojanæ
 gentis pater, filius Majæ,
 quæ soror Eleæ :
 filia utraque Atlantis,
 ut seq. quamvis tres
 fuerint Atlantes, Rex
 Mauriæ, Rex Arcadiæ,
 & Rex Corinthi, qui
 pater Electræ. Sparâ
 & divulgata terras.
 Æneid. Didit hic subito
 Trojana per agmina rumor.
 Sic Iubentibus quæ
 teste Seneca, facta
 volentem ducunt,
 nolentem trahunt.
 Impulerunt
 Præcipuus : Teucer
 enim prior erat.

Unâ oranes juvenum & primi, & pauperque senatus
 Thura dabant ; tepidisque cruor fumabat ad aras.
 Ut celsas vidère rates, atque inter opacum
 Allabi nemus, et tacitis incumbere remis ;
 Terrentur visu subito, cunctique relictis
 Confurgunt mentis : audax quos & rumpere Pallas
 & Sacra vetat, raptoque volat telo / obvius ipse ;
 Et procul è tumulto : juvenes, quæ causâ subegit
 Ignotas tentare vias ? quò tenditis ? inquit.
 Qui genus ? undè domo ? pacemne huc fertis an rarmæ
 Tum pater Æneas puppi sic satur ab altrâ,
 Paciferæque manu ramum prætendit olivæ :
 Trojanæ, ac tela vides inimica Latinis ;
 Quos illi bello profugos & egere superbo.
 Evandrum petimus : ferte hæc, et dicite lætos
 Dardaniæ venisse duces, & socia arma rogantes.
 Obstupuit tanto percussus nomine Pallas :
 Egredere quicumque es, ait, & coramque parentem
 Alloquere, ac nostris succade penatibus hospes.
 Accepitque manu, dextramque amplexus inhæsit.
 Progressi subeunt luco, fluviumque relinquunt.
 Tum regem Æneas dictis affatur amicis :
 Optime Grajugenûm, cui me Fortuna precari,
 Et vitâ comptos voluit prætere ramos :
 Non equidem extimui, Danaum quò ductor, et Arcas,

Quòdque à stirpe fores geminis conjunctus Atridis :
 Sed mea me virtus, et sancta oracula divûm,
 Cognatique patres, tua terris didita fama,
 Conjunxere tibi, et fatis egere volentem.
 Dardanus, Iliacæ primus pater urbis et auctor,

Electra (u)
 Advexitur
 Edidit, æ
 Vobis Mo
 Cyllenes ;
 At Maia
 Idem Atlas
 Sic genus
 Illis fre
 Tenamer
 Objei cap
 Gens eadem
 Inlequitur :
 Quin omne
 Et mare quod
 Accipe, b
 Pectora, sun
 Dixerat. En
 Jam ludum
 Tunc sic f pa
 Accipio agr
 Et vocem A
 Nam memi
 Laomedonti
 Proximi A
 Tum mihi pri
 Mirabarque b
 Laomedonti
 Anchises. m
 Compellare
 Accelli, et f
 Ille mihi insign
 Mercurii matre
 ab Iove per D
 per eundem ab
 Virtute m
 per fœdera aut le
 simplex adsum.
 pactus sum.
 Tum p
 Ab Orientali p
 est, mare Tyrrh
 gerendum. I
 annuum vexata fu
 cum primam
 paucis responde
 Vide Macrobr.
 Modum profu
 ander, comitem
 ven, viferet, undè
 Arcadiæ. a Sua
 neme, eadem pre
 Quam I
 lacebat. m Pat
 Allogui cum
 Id eum. f Eius
 phetis.

Electra (ut Graii perhibent) Atlantide cretus,
 Advexitur Teucros: Electram maximus Atlas
 Edidit, æthercos humero qui sustinet orbes.
 Vobis Mercurius pater est, quem candida Maia
 Cyllenes gelido conceptum vertice k fudit.
 At Maïam, auditis si quicquam credimus, Atlas,
 Idem Atlas generat, cœli qui sidera tollit.
 Sic genus amborum p scindit se sanguine ab uno.
 His frerus, s non legatos, neque prima per artem
 Tentamenta tui pepigi: me me ipse meumque
 Objeci caput, et supplex ad limina veni.
 Gens eadem, quæ te, crudeli z Daunia bello
 Insequitur: nos si pellant, nihil abfore credunt,
 Quin omnem Helperiam penitus sua sub juga mittant;
 Et mare quod supra, teneant, quodque alluit infra.
 Accipe, b daque fidem: sunt nobis fortia k bello
 Pastora, sunt animi, et rebus spectata Juventus.
 Dixerat. Encas: ille os oculosque loquentis
 Jamludum, et totum lustrabat lumine corpus.
 Tunc sic pauca refert: ut te, fortissime Teucrum,
 Accipio agnoscoque libens! ut verba parentis,
 Et vocem Anchisæ magni vultumque recorder!
 Nam memini Hælionem visentem regna sororis
 Laomedontiaden Priamum, Salamina perentem
 Procinis Arcadiæ gelidos invisere fines.
 Tum mihi prima genas vestibat flore juventa:
 Mirabarque duces Teucros, mirabar et ipsum
 Laomedontiaden: sed k cunctis altioribat
 Anchises. mihi mens juvenili ardebat amore
 Compellare virum, et dextræ conjungere dextram.
 Accessi, et cupidus Phœnei sub mœnia duxi.
 Ille mihi insignem pharetram, Lyciaque sagittas,

135 * Graeci attestantur.
 b Atlantis filia. c Progenitus. d Ad eos, qui tunc Teucro dicebantur. e Progenitum tenet & portat cœcos. f Montis altitudinem ad hominem transtulit. g Alludit enim ad illam fabulam, quâ Atlas, Mauritaniz Rex, conspecto Medusæ capite, in montem conversus fingitur: cuius tanta est altitudo, ut cœlum attigere videatur. h Arcadibus. i Pulchra: vel quoniam respectu ad Pleiades, quarum lucidissima est Maia. j Montis Arcadiæ. k Progenit.

140
 141
 150
 155
 160
 165

Mercurii matrem. m Gubernat. n Quia nos ab Atlante per Electram descendimus, ab Jove per Dardanum; & vos ab eodem Atlante descendistis per Mercurium; & per eundem ab Jove. o Nostrum. p Dividit se in diversos consanguinitatis ramos. q Virtute meâ, Deorum oraculis, cognatione nostra. r Confusus. s Neque per fœdera aut legatos experiri aut facili placuit; sed ipse coram & cum fiducia supplex adsum. t Artificiofam orationem. u Experimenta ad amicitiam conciliandam pactus sum. v Fidei tuæ commisi. w Tu. x Impiè suscepto. z Rutuli, a Dardani. Turni patre. a A finibus suis. b Absfuturum sive defuturum esse. c Italiani. d Ab Orientali plaga, id est, mare Adriaticum. e Italiani. f Ab inferiori parte, id est, mare Tyrrenum. g A nobis. h Nobis. i Sanctam promissionem. k Ad bellum gerendum. l Bellicis. m Perspecta & explorata: quia Trojano bello per deorum vexata fuit. n Evander. o Æneæ. p Ab eo tempore, quo loqui cœperat, cum primum vidiſſet. q Visu, id est, circumſpiciebat. r Reliquum. s Evan- der paucis respondet. Loquax senectus rerum antiquarum commemoratione gaudet. Vide Macrobi. Sat. l. 5. c. 14. t Ne, quam. u Hospitio. w Formam dicendam. x Modum proferendi. y Ad memoriam refero. z Refert, ubi Anchisen videris. aander, comitem sc. Priami, cum sororem Hælionem, Telamini Salaminio nup- tum, videret, undè Arcadium ve- Ære, ubi excepti sunt ab Evandro in Phœneo, us- que Arcadiæ. a Suz. b Laomedontis filium. c Patriam Telamonis. d Continuato nomine, eadem protectione. e Transire. f Vestiebat. g Lanugine, id est, barbâ canis. h Qui cum Priamo venerant. i Laomedontis filium. k Omnibus reliquis. l Accedebat. m Pater tuus. n Quia juvenes gaudent proceritate & elegantia corpo- rum. o Alioqui cum veneratione. Plaut. Sine me hanc compellare. p Illius. q Meum. r Id eum. s Ejus amicitiz. t Oppidi Arcadiæ, cuius dux Agapenor. u Ilium.

• Cum discedere vellet. Consuetudo enim veteribus fuit, ut discessuri invicem munera hospitalia relinquerent, qui monumenta, & amoris fideique mutua pignora.
• Vestem militarem.

• Filis aureis.
• Duo. Improprie & Poëticè: nam *bina*, secundum Cicero- nem, non dicuntur, nisi de his, quæ sunt numeri tantum pluralis. • Filius.
• Clausula constat concessione peritionis. • Sancta. • Antiqua amicitia per illud Anchisæ hospitium. • Fides.
• Copiis militari- bus. Eo-

dem versu supra usus est l. 1. in oratione Did. ad Trojanos. • Quæ quotannis bene die fiunt. • In aliud tempus. • Sit. • Animis linguisque, *ἐὐφραντες*. • Sociis scedere conjunctorum. • Sunt ab Evandro. • Timore hostilis adventus. • Ad mensas. • Ex cespite tacto. • Principem virum. • Herbis & frondibus extrudendo. • Hirsuti, villis pleni. Priscis hic mos fuit, ut proceres nobilium in pel- libus ferarum sederent. • Sacra Herculis celebrantes sedere moris erat *Μαχρὸν* Sat. l. 3. c. 6. • Acceptum collocatum super folio. • Ex acere arbores confectus. • Egregii. • Quæ *Maxima* appellata fuit. • Carnes taurinas assas adferunt. • Onerando apponunt è corribus. l. 1. *Cerecinque cassidibus expellunt*. • Panem arti- ficiosè ex Cerere, id est, frumento confectum & elaboratum. • Vinum propinquant. • Integri, solidi, aut unde datur perpetuum opulum. • Purgativis, quæ ad expul- sionem oblata erant. • Quæ reliqua erant è sacrificio. • Sedata est epulis. • Quæ ex more damus & edimus. • Herculis sc. quæ, Magno dicata numini, dicta è *Maxima*: infra, *quæ Maxima semper*, &c. • Stulta religio. • Inminentibus à Co- co. • Hæc solennia. • Quos Hercules meruit, servando nos. • Quotannis renova- tus. • Pro exordio narrationis meæ. • Labentem & ruinam minitantem, lapsura similem. • Devolutæ sint. • Quomodo. • Saxorum. • Et ut spelunca & habitatio, quam Cacus habuerat in monte Aventino, stat derelicta ab habitatore inter- secto. • Ruendo ingentem partem secum traxerunt. • Seposita à frequentia homi- num valde amplo secessu, sive loco secretiore. • Peritate corrupti, & habentis so- lum figuram humanam. Infra, *villosaque fessa Vestra semiseri*. Fabulam hanc de turto & nece Caci etiam Ovid. refert. l. Fast. & Justin. l. 44. • Infamis latronis filii Vulcani. • Caci. • Speluncam. • Execranda. Undè Ovid. *Dra vico sacro vires pro corpore, corpus Grande: pater monstrum Mulciber hujus erat*. • Al. *regebat*. • Non aditam. • Sanguine effuso per cædem. • Fundi ejus. • Tyrannicus. • Alpe- ru. • Cruore & sanie. • Caco. • Patris sui Vulcani. • Fumosos.

Discedens, • chlamydemque • auro dedit intertextam, Frænaque • bina, • meus quæ nunc habet aurea Pallas. f Ergo et, quam petitis, g juncta est mihi b fœdere. i dex- tra: 170
Et, lux cum primùm terris se crastina redder, & Auxilio lætos dimittam, opibusque juvabo. Interea sacra hæc, quando huc venistis amici, i Anna, quæ • differre • nefas, celebrate • faventes Nobiscum; et jam nunc p sociorum, assuescite mentis. Hæc ubi q dicta, dapes jubet et r sublara s reponi 175
Pocula, r gramineoque viros locat ipse sedili: • Præcipuumque • toro et x villosi pelle leonis Accipit Æneam, y folioque x invitat • acerno. Tum b lecti juvenes certatim • aræque sacerdos 180
Viscera tosta ferunt taurorum, • onerantq; canistris tla f Dona laboratæ Cereris, g Bacchumque ministrant. Vescitur Æneas, simul et Trojana juvenus, b Perpetui tergo bovis, et i lustralibus & extis. Postquam i exempta fames, et amor compressus edendi, Rex Evandrus ait: non hæc solennia nobis, Has • ex more dapes, hanc • tanti numinis aram, • Vana superstitio veterumve ignara deorum Imposuit: sævis, hospes Trojane, p periculis Servari q facimus, r meritosque s novamus honores. i Jam primùm • saxis suspensam hanc aspice rupem: 190
• Disjectæ procub. • ut y moles, x descrraque montis Stat domus, et scopuli • ingentem traxere ruinam. Hic spelunca fuit b vasto subn. ora recessu • Semihominis d Caci; • facies f quam g dira b tenebat Solis i inaccessam radiis: semperque recenti k Cæde tepebat l humus; foribusque affixa • superbis Ora virum • tristi pendebant pallida • tabo. p Huic monstro Vulcanus erat pater: • illius r atros

Ore vomens ignes, magnâ se mole ferebat.
 Atque et nobis aliquando optantibus ætas
 Auxilium adventumque dei: nam maximus ultor,
 Tergemini nece & Geryonis & spoliisque superbus,
 Alcides aderat, taurosq; hæc victor agebat
 Ingentes: p vallemque boves & amnemque tenebant.
 At furis Caci mens fessera, ne quid inausum
 Aut intentatum scelerisve dolive fuisset,
 Quattuor à stabulis præstanti corpore tauros
 Avertit, totidem formâ superante juvenas.
 Atque hos, & ne qua forent pedibus vestigia rectis,
 Caudâ in speluncam tractos, & versisque viarum
 Indiciis raptos, saxo occultabat opaco.
 Quærentem nulla ad speluncam signa ferebant.
 Inter cæ, cum jam stabulis saturata moveret
 Amphitryoniades armenta, habitumque pararet,
 Dilectis mugire boves, atque omne querelis
 Impleri nemus, et colles clamore relinqui.
 Reddidit una boum vocem, vastoque sub antro
 Mugit, et Caci spem custodita fessellit.
 Hic verò Alcides furis exarserat atro
 Felle dolor: rapit arma manu, nodisque gravatum
 Robur, et ærii cursu petit ardua montis.
 Tum primum nostri Cacum videre timentem,
 Turbatumque oculis. fugit illicet ocyor Euro,
 Speluncamque petit: pedibus timor addidit alas.
 Utile in cludit, ruptisque immane catenis
 Dejecit saxum, ferro quod et arte paternâ
 Pendebat; fultorque immuniit obice postes:
 Ecce furens animis aderat Tirynthius, omnemque
 Accessum lustrans, huc ora ferebat et illuc,
 Dentibus inscendens, ter totum servidus irâ
 Lustrat Aventini montem; ter saxea tentat

200. Qui vomens. Cum vasto corpore. Sicut antè multis aliis. Tandem. Longa tempestas, aut ævum illud. Hercules. Scelerum vindex, tyrannorum exactor, monstrorum domitor.
 205. Tricorporis, cui propter concordiam & mutuum auxilium 3. fratrum, tria affingantur corpora. Just. l. 44. Horat. Od. 14. l. 1. qui ter amplum Geryonem, Tityonque, tristi Compescit unda. Vide Sil. l. 1. Cæde. Hispanizæ Regis. I. Boibus abductis ex Hispania in Italiam, occiso Geryo-

ne. Magnificus. Alcei nepos Hercules. Ad nos, aut ad hanc regionem. Sc. Scelerum, vicinam Tiberi. Hunc Tiberim. Avaritiæ. Eminenter fera. Quod non periret, aut quod non attentaret. Armentorum Herculis. Avertendo abegit. Præstanti. Mart. l. 5. Sylvarumque tremor, tacta qui fraude solebat Ducere nec Cacus in antro boves. Hic ne certa forent manifesta signa rapine, Aversos cauda boves in antro boves. Propert. 4. l. 10. Eleg. quem lege ad plenam fabulam Caci præsentem; ut & Liv. l. 1. Tauros & juvenas. Indicia, quibus investigari possent. Naturali ordine introgressis. Ita ut, quæ intrant, exivisse videantur, & aversa, non adversa putentur. Quæ vestigiis signatæ furtum sæpè patefaciunt. Vestigiis. Speluncâ opacâ, saxo obstructâ. Herculem. Vestigia. Hercules, Amphitryonis filius putativus. Protectionem in aliam regionem. Mugiebant, vel relictis pascui, vel abactorum boum desiderio, ut Livius. Quæritis magitibus. Respondit mugiendo ad mugitum aliarum discedentium. Innotatum. Custodientis & observantis ne mugirent. Amara tellis commotione. Quæ autem iracundiæ sedes est. Arcum & sagittas. Nodosam clavam robustam, quæ nodis onerata: πεπλον. Alti & in æra protensi. Sublimitatem & altitatem. Aventini. Subditi. Qui mentis perturbationis indices. & Suam. Quia timentes quasi avolant. Tam magnum ut terrori esset. Deorum jecit. Quod terreis catenis libratum arte Vulcani, obtrueret aditum antri. Supra speluncam. Sustentatos. Pessulo ferreo. Hercules, à Tirynthis, civitate Argivâ, in qua nutritus est, ut supra. Aditum indagans. Stridens. Perantem, circumit. Ecl. 10. Interca mistis lustrabo Manila Nymphis. Cic. Pythagoras. Qui illic sepultus est, sic dictus. Ovid 14. Met. de successione regum Albanorum. Fratre suo sceptrum moderatior Acrota forti Tradit Aventino: qui, quo regnabat, idem Monte jacet positus, tribuitque vocabula monti. Aventinus montem dixit, ut Plinius Timari, Bæthuri urbem, n Frangere aut irrumpere.

a Non corpo-
 re, sed animo,
 id est, egens
 consilii in
 valle sedendo
 requievit.
 b Eminebat
 in altum.
 c Reliquis.
 d In quâ erat
 Cacus. e Su-
 per dorsum
 emens.
 f Rapacium
 & mali omi-
 nis ut bubo-
 num, strigum
 & simulum.
 g Idonea.
 h Silicem.
 i Prout, se-
 cundum quod
 k In jugo
 montis. l A
 sinistra fluen-
 tem. m Tibe-
 rim. n Hercu-
 les stans à
 dextris, inni-
 tens ex ad-
 versa parte, in
 adversam par-
 tem. o Dissol-
 vit radicibus,
 à fundo us-
 que. p Sili-
 cem. q Sum-
 mum. r Mul-
 tum sonat.
 s Ex repercus-
 sione aeris.
 t Recarrit.
 u Quasi ex-
 territus.
 w Spelunca. x Nudata, amoto silice. y Latè patuit. z Secundum opinionem Ca-
 cia illic tyrannidem exercuerat. a Quàm. b Hiatum faciens. c Aperiat. d Sty-
 ris, id est, Stygia. e Desuper. f Immensa profunditas & vorago inferorum: p-
 riè, puteus profundus Athenis, in quem nocentes dabantur præcipites. g Co-
 quibus confertur Cacus. h Itaque, quia saxum dejecerat. i Quam non timeret
 speluncam ingressuram. k Deprehensum. l Spelunca saxea. m In suo more. n
 mantem. De Caco semper, ut de fera, loquitur. o Hercules urget annis Cacus
 p In auxilium vocat. q De arboribus detractis. r Lapidibus tam magnis, ut ex
 molares fieri possent. s Cacus. t Evitatio. u Speluncam suam. w Prohibente
 sum. x Inspectionem. y Circumagat. z Nebulam fumum adferentem. a Passus
 b Propter magnanimitatem suam. c Quà est plurimum vaporis, qui in morem
 circumvolvebatur. Ducta Metaphora ab aquarum inundatione. d Fumo. e Elu-
 vet. f Nihil adversus Herculem proficiencia, nihil Herculem lædencia. g Per
 dium in morem nodi. h Eum. i Stringit. k Elidendo eos. l Caci. m Sine timore,
 quia flammam evomebat. n Aperitur. o Valvis. p Abstraxis à cardine
 q Obstinatè abnegat, quas jure jurando negaverat esse apud se; vel pejerando
 tinebat. r Revelantur, in lucem veniunt. s Satiari. t Arcadum astantium. u
 piciendo. w Durissimos pilos habentia. x Caci ex dimidia parte feri. y An-
 tra. z Intra faucibus eius.

Limina nequicquam; ter a fessus valle refedit.

b Stabat acuta flix, præcitis undique c saxis,

d Speluncæ dorso insurgens, altissima visu;

f Dirarum nidis domus g opportuna volucrum.

b Hanc, i ut prona k jugo l lævum incumberebat ad am-

nem,

n Dexter in adversum nitens concussit, et imis

Avulsam o solvit radicibus: indè repente

p Impulit, impulsu quo q maximus r insonat æther:

f Dissultant ripæ, t refluitque u exterritus amnis.

At w specus, et Caci x detecta y apparuit ingens

z Regia, et umbrosæ penitus patuere cavernæ:

Non secus a ac si quâ penitus vi terra b dehiscens

Infernas c referet sedes, et regna c recludat

Pallida, dis invisæ; e superque immane f barathrum

Cernatur, trepidentque immisso lumine g Manes.

b Ergo i insperatè k depresso in luce repente,

Inclusumque cavo l saxo, atque m insueta n rudentem,

Desuper o Alcides telis premit, omniaque arma

p Advocat, et q ramis vastisque r molaribus instat.

f Ille autem (neque enim i fuga jam super ulla periculi est)

Faucibus ingentem fumum (mirabile dictu)

Evomit: involvitque u domum caligine w cæcâ,

x Prospectum eripiens oculis: y glomeratque sub antro

z Fumiferam noctem, commixtis igne tenebris.

Non a tulit Alcides b animis: seque ipse per ignem

Præcipiti jecit saltu, c quâ plurimus undam

Fumus agit, d nebulâque ingens specus e æstuat f atrâ.

Hic Cacus in tenebris incendia f vana vomentem

Corripit g in nodum h complexus: et i angit inhaerens

k Elisos l oculos, et m siccum sanguine guttur.

n Panditur extemplo o foribus domus atra p revulsis:

Abstractæque boves, q abjuratæque rapinæ

r Cælo ostenduntur, pedibusque informe cadaver

Protrahitur: nequeunt s expleri t corda u tuendo

Terribiles oculos, vultum, w villosaque setis

Pectora x semiferi, atque extinctos y faucibus ignes.

Ex illo c

d Servaver

Et domus

Hanc aram

Dixerat no

Quare ager

Cingite i fr

Commun

Dixerat:

Velatitque

Er facer i

In mensa

Devexo in

Jamque saci

Pellibus in

Instauran

Dona ferun

Itum s Sal

Populeis a

Hic juven

Herculeas e

Monstra mar

Ur bello egr

Trojamque

Rege sub b

Perulerit.

Hylæu mqu

Prodigia, e

Te Stygiu tr

Ossa super

Nec te ullæ p

Vala potoria

inter colendun

Quâ Hercules

eros de/cenden

alba permanfit

Corona popu

proprie dicatus,

randi, libatur

mi sacris intere

pinante, id est

condotum sacri

bellaria intell

ambiant aras.

lati: à saltando

Herculi sacræ.

regia Hercules

is comprehend

Hercules. e

Euryto rege reje

gromum, minist

ales. f Centaur

Duplicium men

de, humana, f

thologi. Ovid. 9.

interos descen

quen Hercules v

de sanie asperso,

prostratus.

Ex illo celebratus & honos, lætique & minores
 a Servavere & diem, primique f Potitius auctor,
 Et domus Herculei g cultos & Pinaria sacri,
 Hanc aram i luco statuit: quæ Maxima semper
 Dicerur nobis, et erit quæ maxima semper.
 Quare agite, ô i juvenes, tantarum in & munere laudum
 Cingite i fronde comas, et pocula porcite dextris,
 Communemque vocate deum, et o date vina volentes.
 Dixerat: q Herculeâ & bicolor cum f populus umbrâ
 Velavitque i comas, & soliisque innexa pependit:
 Et facer implevit i morem cincti, scyphus. & ocyûs & omnes
 In mensam læti libant, divolsque precantur.
 Devexo intereâ propior fit vesper a Olympo:
 Jamque sacerdotes, & primusque Potitius, ibant
 Pellibus in f morem cincti, flammisque ferebant.
 Instaurant i epulas, et i mensæ grata secundæ
 Dona ferunt, & cumulantque oneratis lancibus & aras.
 Tum m Salii ad cantus, incensa altaria circum,
 Populeis adsunt evincti tempora ramis.
 Hic juvenum chorus; ille senum: qui p carmine laudes
 Hercules et q facta ferunt: r ut f prima i novercæ
 Monstra manu, geminosque premens u eliserit angues:
 Ut bello egregias u idem x disjecerit urbes,
 Trojamque, a Oechaliæque: ut duos a mille labores
 Rege sub b Eurytheo, fatis Junonis iniquæ,
 Perulerit. c tu a nubigenas, invicte, & bimembres
 a Hylæumque, d Pholumque manu; tu f Cressiæ g mactas
 Prodigia, et i vastum & Nemeæ sub rupe leonem.
 Te Stygii tremuere lacus: te m janitor Orci
 Ossa super recubans antro semesa o cruento:
 Nec te ullæ p facies, non terruit ipse q Typhoeus
 a Sc. tempore,
 id est, post
 illud tempus.
 b Honorifi-
 cum sacri-
 ficiu. c Po-
 sterior. d Obser-
 vaverunt.
 e Illum. f Sc.
 erat. Potiti-
 um & Pinari-
 um senes duos
 instituebat
 Hercules sa-
 cerdotes suos;
 mansitque
 cultus, ratio
 & sacrorum
 Herculis mu-
 nus diu in
 duabus illis
 familiis: pri-
 mus honor
 Potitii, se-
 cundus Pina-
 riis datus:
 rationem vide
 apud Livium,
 1. lib. Fes-
 tum, Macro-
 3. Sat. 6.
 g Ministra,
 observatrix.
 b Sc. in.
 i Troiani.
 k Officio.
 l Populeâ.

a Vasa potoria porrigite & præbete. n Trojanis & Arcadibus ex æquo & commu-
 niter colendum invocate. o Libate illi voluntariè sacrificium vini. p Evander.
 q Quia Hercules resocillatus erat, id est, populeâ. Populus alba ab Hercule ad in-
 teros descendente in coronam adoptata: cujus interior pars, quâ capiti adhæsit,
 alba permansit; exterior ab inferis nigredinem contraxit. r Duorum colorum.
 s Corona populea. t Ejus, & cæterorum. u Habens frondes insertas. w Herculi
 propriè dicatur, ut Baccho cantharus: capax scil. ut qui manum impleverit. x E-
 vanderi, libaturi vina. y Poculum magnum. z Celeriter. a Arcades, & Trojani,
 qui sacris intererant. b Secundum ordinem mensæ, cui astabant. c In noctem in-
 stantem, id est, stella vespertina cœpit occidere. d Cœlo. e Sacerdotum. f Sa-
 cerdotum sacrificantium. g Innovant, & in statum priorem reducant. h Solennes.
 i Bellaria intelligit. k Reddunt extra. l Deindè. m Sacerdotes, qui saltantes cir-
 cumstant aras. n Salii propriè sacerdotes Martis sunt; postea Romæ à Numa insti-
 tuti: à saltando dicti quod in portandis Ancilibus saltarent. o Populi arboris,
 Herculi sacre. p Alter erat cœtus juvenum canentium. q Hymno rhythmico. r E-
 gregia Herculis facinora efferunt, extollunt. s Quomodo. Hymnus laudes Hercu-
 lis comprehendens. f In cunis jacens. t Junonis. u Strangulaverit Hercules.
 w Hercules. x Expugnatione. y a Laomedonte pactâ mercede fraudatus. z Ab
 Euryto rege rejectus in nuptiis desponsatæ ei filiæ Ioles. a Plurimos. b Rege Ar-
 givorum, ministro Junonis, Herculem ad difficillima obeunda adigente. c O Her-
 cules. d Centauros ex nube, in Junonis speciem informata, & Ixione genitos.
 e Duplicium membrorum: quia umbilico tenus equina habebant membra, & super-
 na, humana. f Taurum Cretensem, Pasiphaës adulterum: sed de his videndi My-
 thologi. Ovid. 9. Met. &c. g Occidis. h Monstra. i Ingentem. k Sylvæ. l Cùm
 ad interos descendisset, Pirithoum liberaturus. m Cerberus, custos Januæ inferni
 quem Hercules vincitum ad superos attraxit. n Quia carnes devoraverat. o Cruore
 de sanie asperso. p Formæ monstrorum, species malorum. q Gigas, à Jove fulmine
 prostratus.

« Non exanimatum, aut consulum te sensit Hydra multiceps. *b* Multitudine, utpotè septem, vel, ut alii, centum. *c* Hydra quam in Lerna palude exussit. *d* Ornamentum. *e* O Hercules. *f* Favens, propitius. *g* Aggredere. *h* Prospero. *i* Facinora Herculis. *k* Celebria faciunt sacerdotes, cæterique juvenes qui sacris intererant. *l* Post, ultra omnia, aut præcipuè. *m* Ab Hercule expugnatam. *n* Emittentem anhelitum cum ignibus, id est, simul ignes. *o* Cæcum. *p* Simul sonat. *q* Salrantium & psallentium. *r* Ex eo loco & tempore. *s* In urbem. *t* Evander. *u* Annis confectus. Ter. Eun. *v* Annis annisque obitus. Metaphora ab agris qui frugibus obiti ac pleni sunt. *w* Comitantem. *x* Incedentem. *y* Filium suum Palanta. *z* De variis rebus. *a* Molestiam viæ. *b* Facundus comes in via provehens. *c* ait Publius Syrus. Ecl. 9. duo pastores cantu viam levant: *Canentes licet usque, minus via lader, eamus.* *d* Omnia. *e* Vagantes, mobiles, atque omnia lustrantes. *f* Et delectatur amœnitate locorum. *g* Variis percuntationibus præbet Evandro sequentis narrationis occasionem, quæ senibus imprimis solet esse iacunda. Vide Macrobi. 7. c. 2. *h* Ab Evandro. *i* Vestigia & indicia relicta ad memoriam vitiorum præcorum. *k* Inquit. *l* Aedificator arcis Palantæ, ubi postea Palatium fuit. *m* Indè geniti, & qui aliunde non advenerant. Primi autem homines, priusquam esset repertus usus ædificiorum, habitabant cavi truncos arborum & antra, indeque geniti putabantur. Hi vivebant brutorum animalium more, ut ait Lucret. l. 5. *n* Dum illuc adveniret. *o* Et genus virorum. *p* Quibus viris aut gentibus. *q* Consuetudo convivendi ab antiqua instituta. *r* Sui, aut agrorum. *s* Ad aratrum, ut arerent, aut currum trahant. *t* Nec congerere sive quærere, nec pasta tueri, ut Ovidius loquitur: q. d. in diem vivebant, non cogitantes de crastino. *u* Fructibus sponte natis vescebantur, venatione victitabant. *v* Difficilis exercitationis. *w* Bos. *x* Cretâ pulsus à Jove filio: propter artes ab indigenis de cælo descendisse creditus. *y* Sublimi. *z* In Italiam. *a* Cælo, aut ab Olympo, monte Cretæ. *b* Filius sui. *c* A filio ablatis. *d* Saturnus. *e* Hominum. *f* Rude & ferum, indoctum, aut difficulter docile. *g* Congregavit. *h* Illis populis, quos illic ostenderat. *i* Quam suo aut pristino nomine, quod illi erat. *k* Ovid. 1. Fast. *Inde diu genti mansi Saturnia nomen, Disit quoque est Latium terra, latente Deo.* *l* A filio Jove. *m* Regionibus. *n* Plerique omnes attestantur. *o* Saturno. *p* Ut aurea conferentur sæcula. *q* Minus bona. *r* Colore detrito ac vitiat, ab auri splendore in argenti pallorem, mox in ferruginem belli, avaritiæ, & omnium vitiorum degenerans. *s* In locum placidæ pacis & parcunoniæ, atque asperi victus. *t* Divitiis ac regna. *u* Ab Æolone, Ulyssis filio, denominata. *v* In Italiam, *w* Siculæ.

Scipius et *a* nomen posuit *b* Saturnia tellus.
 Tum reges, *d* asperque *e* immani corpore *f* Tybris; 330
 Quo *g* post *b* Itali fluvium cognomine Tybrim
 Diximus: amilii *i* verum *k* vetus Albula nomen.
 Te pulsum *l* patriâ, *m* pelagique extrema sequentem
 Fortuna *n* omnipotens et *o* ineluctabile fatum
 His posuere locis: *p* matrisque *q* egere *r* tremenda 335
 Carmentis Nymphæ monita, et *s* auctor Apollo.
 Vix *t* ea dicta: dehinc *u* progressus, monstrat et *v* aram,
 Et Carmentalem *y* Romano nomine portam
 Quam *z* memorant, Nymphæ priscum Carmentis hono-
 rem
 Vatis *a* fatidicæ; cecinit quæ prima *b* futuros 340
 Eneas magnos, et *d* nobile *e* Pallanteum.
 Hinc lucum ingentem, *b* quem Romulus acer Asylum
 Vocavit, et gelida monstrat sub *i* rupe *k* Lupercal,
 Carthilio dictum Panos de more Lycæi.
 Nec non et *m* sacri monstrat nemus *n* Argileti; 345
 Testaturque locum, et *p* letum docet *q* hospitibus Argi.
 Hinc ad *r* Tarpeiam sedem et Capitolia ducit,
 Aurea nunc, olim sylvestribus horrida *s* dumis.
 Jam tum religio *v* pavidos terrebat agrestes
 Dira loci: jam tum sylvam *y* saxumque *z* tremebant. 350
 Hoc nemus, *a* hunc, inquit, *b* frondoso vertice collem
 Quis deus, incertum est) habitat deus: *c* Arcades ipsum
 Crederent se *d* vidisse *e* Jovem, cum sæpè *f* nigrantem
 Epida concuteret dextrâ, nimboisque cieret. 355
 Nec duo præterea *i* disiectis *k* oppida muris,
 Vetus antiquus, *l* Meæ. *m* Durissima, quæ in pelago pati solemus. *n* Secundum
 Curetes. *o* Inevitable, secundum Stoicos. *p* Meæ. *q* Compulerunt me ad hæc
 Mea. *r* Reverenda. *s* Monitorum matris. *t* Sc. *trans*. *u* Evander. *v* Carmentis
 matris dicatam. *w* A Carmento, Evandri matre, dictam, quæ postea Scelerata appel-
 lata est, quod hac portâ emissi sint Fabii, qui ad Cremeram perierant. *y* Sicut
 hoc postea Romani nominarunt. *z* Sc. *retinisse*. *a* Vaticinantis & fata enunti-
 antis. *b* In Italiâ. *c* Viros ab Ænea oriundos, ut sunt Julius, & Augustus, &
 Romulus. *d* Futurum nobile per accessionem Æneadarum. *e* Palatium Romani
 hospitii sedem. *f* Sc. *monstrat*. *g* Locum arboribus confitum. *h* Quem Romulus
 æneus postea in morem Asyli Atheniensis effecit, quod quicunque confugerent,
 penitus accepti in societatem invitabantur. De hoc Romuli Asylo lege Liv. l. 1.
 stat. in Rom. In sacris literis *urbes perfugit* dicuntur *Asyla*, quæ Deus ipse con-
 stituit certis quibusdam casibus, atque his, qui delicta non voluntaria commiserant:
 ut supra diximus, *i* Monte Palatino. *k* Locum sic dictum à *Lupa*, Romuli & Re-
 mæ matrice, ut docet Servius. *l* Appellatum sic Arcadio ritu Panos, Dei Arcadium,
 in monte Lycæo, qui in Arcadia est, versari soliti. *m* Execrandi: vel, ipsi hospiti in-
 tempto consecrati. *n* A *letho* Argi cujusdam, qui hospitio ab Evandro acceptus,
 concubabat in Evandrium, à cuius comitibus interfectus est. *o* Et obtestatur loci
 consecratione se immunem à letho hospitis. *p* Causam & formam necis. *q* Sui.
r Arcem Tarpeiam dictam à filia Sp. Tarpeii, quæ illam Sabinis prodidit: postea
 Capitolium, à *Capite* Toli ibi invento. Liv. Dionys. & alii. Aded ornata fuerunt,
 ut numerentur quasi prima inter septem spectacula mundi. Ovid. 1. Fastor. &
 Propert. 4. lib. 1. el. *s* Spinis, id est, penitus inculca ab hominibus. *t* Sic l. 7.
 de Latini recto, *Horrendum sylvæ & religione parentum*. *u* Rerum, divinarum.
v Magna & terribilis ut, *An sua cuique Deus sit dira cupido?* *y* Rupem ubi postea arx
 Tarpeia & Capitolium erant. *z* Religiosè observabant. *a* Rupem Tarpeiam. *b* Ha-
 bentem verticem frondo um. *c* Nostri, qui mecum ex Arcadia venerunt. *d* In hoc
 monte. *e* Agnium postea à Romanis, & Capitolini nomine & honore cultum.
 Igitur propter nubes & tonitrua, quæ illic concitabat. *g* Scutum Jovis, Amal-
 theæ nutricis suæ pelle tectum. *h* Unum Jani, alterum Saturni. *i* Dirutis nunc,
 quæ olim erant oppida.

a Nomen ve-
 tus deposuit,
 mutavit in ali-
 ud, accipien-
 do novum:
 unde Itali,
 Oenotrii, Au-
 sonii, Latini,
 Hesperii, A-
 runci, Sabini,
 Tyrrheni, E-
 trusci, Tuisci,
 aliisque nomi-
 nibus appella-
 ti sunt. *b* A
 Saturno pri-
 mum denomi-
 nata & recta.
c Deinde re-
 ges venerunt.
d Acer, quia
 rex prædo-
 num. *e* Valde
 magno.
f Tuscorum
 dux præda-
 bundus Albu-
 lā demersus,
 mutavit flu-
 vio nomen.
g Postea.
h Nos Itali.
i Ei ex re con-
 veniens.

Quæ antiquissimi viri reliquerant monumenta sui. Quæ nunc diruta est. Urbi à Jano conditæ. Urbi à Saturno conditæ. Æneas, Evander & Pallas. Ferè per singulos passus, circa regiam Evandri. Quasi tuta, Caco mortuo. Illo loco, in quo postea erant Romanum forum & Carinæ. Edificiorum magnificentiæ, namque ibi Pompeii domus postea, Ciceronis & aliorum. à Vico Rom. extracto ædificiis in moerem carinarum inversarum. Sc. regis, id est, domicilia Evandri.

Hercules ille monstrorum domitor, victo Geryone & Caco, reversus non dedignatus est subire humilia hæc limina, hanc qualemunque regiam. Tu quoque tantum Heros imitatus, imo Deum ipsum, contemnendo opes luxuriosas, noli fastidire tenues, sed lætus succedere angustis hisce tectis. Seneca laudato hoc versu, ep. 18. Nempe inquit, alius est Deo dignus, quam qui opes contempsit. Et Juv. 11. Sat. Persicum æ frugalem invitans cœnam, habebis Evandrum, venter Tirynthius, aut minor illo hostis, &c. Intravit. Tam modica. Accepit, seu recepit. Ænea. Efficere ostende factis etiam te dignum, qui pro Deo habearis. Benignus in res modicas Pulchra Antithesis. Sic Martialis de Domitiano. 4. l. 8. Epigr. Ingentem tene pocula parca manu. Domicilii. Lectisterniis. Sustentatum. Aidorum. Urbs ex Libya. Interea cum cœnarent. Umbris telluris. Non frustra sed gravi de causa. Æneæ. Latinorum. Difficili sedatu. Commota. Verbum suum. Hunc sermonem. Mariti sui. Pulchro, ornatissimo. Verbum suis. Trojanis. Ruinæ & exitio destinata à fati. Quæ cedere debebant. nimicorum. Illic. Trojanis. Abs te. Facultatis. Frustrâ. Paridi præcipue, qui me judicavit formâ superare Minervam & Junonem: & Creusæ, quæ Æneæ nupsit. Vix tolerabilem, aut diu duraturum. Populorum Turno subditorum. Constitutus est. Quæ prius nihil contra fata molita sum. Ad te. Argumentatur Venus ab exemplis minoribus. Thetis pro Achille filio impetravit arma à te, item Aurora pro Memnone: ego, quæ sum filia Jovis, & tu conjux: non impetrabo? Ut Memnoni, filio ejus, arma fabricares. Congregatorum. Supra l. 7. Quinque adeo magna, positis incudibus, urbes Tela novant. Cuncta vitatum. Contra. Destructionem. Venus. Candidissimis. Utriusque Vulcanum dubitantem, an pro filio, ex adulterio concepto, obsequi deberet Vulcanus.

Reliquias, veterumque vides monumenta viro-
Hanc Janus pater, hanc Saturnus condidit urbem:
Janiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen.
Talibus inter se dictis ad tecta subibant
Pauperis Evandri, passimque armenta videbant
Romanoque foro, et lautis mugire Carinis.
Ut ventum ad sedes; hæc, inquit, limina victor
Alcides subiit; hæc illum regia cepit.
Aude, hospes, contemnere opes, et te quoque dignum
Finge deo, rebusque veni non asper egenis.
Dixit, et angusti subter fastigia tecti
Ingentem Æneam duxit: stratique locavit
Effultum foliis et pelle Libystidis ursæ.
Nox ruit, et fulcis tellurem amplectitur alis.
At Venus haud animo nequicquam exterrita mater,
Laurentumque minis et duro gremio tumultu,
Vulcanum alloquitur, thalamoque hæc conjugis au-
reo

Incipit, et dictis divinum aspirat amorem:
Dum bello Argolici vastabant Pergama reges.
Debita, casuraque inimicis ignibus arces;
Non ullum auxilium miseris, non arma rogavi.
Artis opisque tuæ: nec te, charissime conjux,
Inca summe tuos volui exercere labores:
Quamvis et Priami deberem plurima natis,
Et durum Æneæ flevissem sæpe laborem.
Nunc, Jovis imperiis, Ratulorum constitit oris.
Ergo eadem supplex venio, et sanctum mihi nomen
Arma rogo, genitrix nato. te filia Nerei,
Te potuit lacrymis Tithonia flectere conjux.
Aspice, qui coeant populi, quæ moenia clausis
Ferrum acuant portis in me, excidiumque meorum.
Dixerat, et niveis hinc atque hinc diva lacertis
Cunctantem amplexu molli fovet: ille repente

Accipit solitam flammas; notusque medullas
 travit calor, et labefacta per ossa cucurrit:
 Non secus atque olim tonitru cum rupta cornuco
 Ignea rima micans percurrit lumine nimbos.
 Senit læta dolis, et formæ conscia conjux.
 Tum pater æterno satur devinctus amore:
 Quid causas petis ex alto? fiducia cessit
 Quod tibi, diva, mei? simulis si cura fuisset,
 Tum quoque fas nobis Teucros armare fuisset.
 Nec pater omnipotens Trojam, nec fata vetabant
 Scire, decemque alios Priamum superesse per annos.
 Nunc, si bellare paras, atque hæc tibi mens est:
 Quicquid in arte meâ possum promittere curæ,
 Quod fieri ferro, liquidove potest electro,
 Quantum ignes animaque valent; abliste precando
 Viribus indubitare tuis. ea verba locutus,
 Operos dedit amplexus: placidumque petivit
 Conjugis infusus gremio per membra soporem.
 Inde, ubi prima quies medio jam noctis abactæ
 Curriculo expulerat somnum: cum femina pri-
 mum,
 Cui tolerare colo vitam tenuique Minervâ
 Impositum, cinerem et sopitos suscitavit ignes;
 Noctem addens operi, famulasque ad lumina longo
 Exercet penso; castum ut servare cubile
 Conjugis, et possit parvos educere natos.
 Tandem secus Ignipotens, nec, a tempore, segnior, illo
 Mollibus estratis opera ad fabrilia surgit.
 Insula Sicani juxta latus Æoliæque
 Erigitur Liparen, fumantibus ardua saxis:
 Quam subter specus, et Cyclopum exesa caminis
 Ausa Ætneæ tonant, validique incudibus ictus
 Auditi, referunt gemitum, striduntque cavernis
 Stridit chalybum, et fornacibus ignis anhelat:
 Vulcani domus, et Vulcania nomine tellus.
 Huc tunc Ignipotens cælo descendit ab alto.

390 a Consuetam illi. b Amor-
 ris, vel Vene-
 ris. c Ignis
 amoris.
 d Mollificata
 & labentia.
 395 e Comparati-
 one ostendit,
 quo pacto cal-
 lorum amoris per
 ossa Vulcani
 serpsit.
 f Fissura, aut
 per fissuram
 exiliens ful-
 men, quod per
 rimas nubium
 exilit. g Re-
 splendens.
 405 h Nubes ven-
 tosas. i Perce-
 pit Vulcanum
 amore cap-
 tum. k Fraude
 sua, id est,
 artificiosa
 circumven-
 tione. l Vul-
 canus sc. Æ-
 neas patris lo-
 co futurus.
 m Magnæ &
 divino, qua-
 lem agnos-
 cunt Dii æ-
 terni. n Al.
 devinctus, id
 est, obligatus
 Veneri. o Ab
 ovo quasi
 Trojani belli,
 ab exemplis.

410 petitis, & per circumlocutionem, ab excidio Trojæ. p Quam prius habuisti
 me. q Recessit. r A te. s Si similis sollicitudo de armis habendis fuisset tibi pri-
 ma. t Dum bello Argolici vastabant Pergama reges. u Jupiter. v Fata Trojæ mu-
 tari non potui, differre potui. x Diutius esse. y Existare. z Bellagerere. a Solli-
 citæ diligentia. b Et id, quod, &c. c Puto. d Metallo fortissimo. Quoties quinta
 penio argenti in auro est, Electrum vocatur. e Ventus possunt efficere in fabrilibus
 415 f Diffidere de viribus tuis, id est, desine, precando me, ostendere te incer-
 tum de auctoritate, qua valere possis apud me. g Vulcanus. h Sc. singula, id est,
 quod dormivit in gremio conjugis. i Deinde. k Transactæ. l Cursu. m Post me-
 am noctem. n Veluti. Al. sum. o Cui præcipuum est. p Sustentare, alere. Bene
 quædam dicitur instituisse, lana ac tela vestium quaritans. Terent. Andr. q Instru-
 mento, quod penia continet, id est, nendo. r Lanificio Minervæ invento ac ope-
 ratum. s Super ignem. t Cineribus coopertos. u Lucernarum. v Fatigat stamine.
 w Educare liberos. x Vulcanus, Deus ignis. a Quo femina surgit. b Quam
 420 cuncta dicta. c Ubi Venerem reliquit. d Hiera insula Vulcani officina, inter Sici-
 liam & Liparen. e Siciliensē, id est, inter Ætnam. f Unam ex Æoliis insulis. g E-
 x ardore intrinsecus proveniente. i Insulam arduam. k Qui fabricam fer-
 ram invenisse feruntur. l Fornacibus. m Ignivoma, instar Ætneæ. n Vehemen-
 ter sonitum edunt. o Qui super incudes fiunt. p Per echo. q Ingentem sonum,
 sc. malleorum in incudibus. s Per cavernas. t Scintillæ erumpentes è can-
 ali ferro, dum malleis cuditur. u Quasi respirat, & anhelitum defessus emittit.
 v Quæ locus est domus Vulcani. x Nominatur. y Huc, id est, ad hanc insulam.
 z Vulcanus.

• Fabricabant. b Valde amplo. • Fabri, ejus famuli, unum cyclum, id est oculum latum in fronte habentes. d Unus ex ministris Vulcani, qui Jovi cudent fulmina: à contru dictus. e • fulgetro sive fulgore sic dictus. f Habens membra nuda. g Ab igne, qui nunquam à calente igne discedit. h Fabris. i Adhuc informe, perfectam habens formam. k In manibus. l Jupiter.

πατρὶς ἀνδρῶν τε θεῶν τε, id est,

Patre hominumque Deorumque. m Fulmina. n Quia nondum absolvent. o Grandinis. p Constricti & co-

acti in grandinem. q Fulminis. r Pluvie tres. s In aquam resolvable. t Commiscuerant prius. u Rutilantis & resplendentis. w Ignis, seu æstuantis aeris tres. x Ventis tres. y Intelligent quidam per Austrum, Autumnum: per rutilum ignem. z Æstatem: per nubem aquosam, Ver: per imbrem totum, Hyemem. a Cum Vulcanus adveniret. b Tonitrua. c Fulgetraque. d Periclitricibus vim protremens qualis est in iratis: e Omni cura ac studio fabricabant. f Quibus in bello utitur. g Scutum sive munimentum pectoris aureum, Jovis aut Palladis proprium, lumen moso draconum corio contextum, sic ut extremum ipsius ambitum dracunculi limbi aut simbriz vicem circumcluderent: in medio habens Gorgonis caput. h bellum concitatæ, turbidis oculis torvum intuetæ. i In modum squammaram, quæ habent serpentes. k Squammis aureis. l Poliebant. Antiquè. m Quæ penderet pectore Palladis. n Medusam, cuius capilli in angues versi erant. o Enie amputati. p Oculos, sc. ex indignatione. q Omnia hæc. r Vulcanus. s Al. certos, qui quondam operâ exercentur, qui vobis præcipuè soliti. f Ad hoc quod dicam. t Suis. u Strenuo. w Utilitas & opus est. x Raptim operantibus. y Ut utiliter, citò & scienter fiant. z Præcipitanter abijcite. a Elocutus est Vulcanus. b Cyclopes. c Operam dederunt. d Diviserunt inter se opera. e Liquefit ad modum fluentis quæ. f Et ipsum metallum. g Vulnera facere solitus. h Artificiose faciunt. i Quæ solus fit. k Singulis. l Implicant. m Quidam ex illis. n Ventos. o Acceptos ventos, id est, afflant. p Tingendo stridere faciunt ferrum aquâ. q Tonat, resonat quasi gemitum referens. r Fabri. s In ordinem, ita ut ex alternis ictibus numerum & concentus advertatur. Vide quæ ad hos versus sup. 4. Georg. v. 174. s Instrumento, quo ferrum calidum capitur & fornace, fortiter tenenti. u Fulminis fabricorum, & Æneæ paternâ affectione obsequens. v Quibus Æolus præsidet. w Propter antem facit. y Vulcanus, à Lemno insula: in quâ à Lemniis excipiebatur, ex eo à Junone dejectus deformitatem: nec non præcipitatus à Jove eodem eecidit. Il. 2. x Redit ab excursu ad intermissam narrationem, id est, ad re-
Evandri. a Præcipuè hirundinum. b Quæ sub culmine nidificant. c Interiore. d Habet artus indutos & vestitos.

• Ferrum exercebant b vasto c Cyclopes in antro, d Brontesque, e Steropeisque, et f nudus membra g Pyra-

mon. h His: informatum & manibus jam parte politâ Fulmen erat: toto l genitor m quæ plurima celo Dejecit in terras: pars n imperfecta manebat.

• Tres imbris p torri q radios, r tres nubis saquosæ: Addiderant, u rutili w tres ignis, et x alitis y austri. Fulgores z nunc terrificos, a sonitumque, b metumque

Miscebant operi, flammisque c sequacibus iras. Parte aliâ Marti currumque rotasque volucres

d Instabant: e quibus ille viros, quibus excitat urbes: f Ægidaque horrificam, g tumbatæ Palladis arma,

Certatim h squamis serpentum i auroque k polibant, Connexosque angues, ipsamque in pectore l divæ

m Gorgona n defecto vertentem o lumina collo. Tollite p cuncta, q inquit, r cæptosque auferge labores,

Ætnæi Cyclopes, et s huc advertite mentes. i Arma u acri facienda viro: nunc viribus w usus,

Nunc manibus x rapidis, omni nunc ære y magistrâ: z Præcipitate moras. nec plura a effatus: at b illi

Ocyus c incubere omnes, d pariterque laborem Sortiti. e fluit æs rivis, f aurique metallum:

g Vulnificusque chalybs vastâ fornace liquefit. Ingentem clypeum h informant, i unum omnia contra

Tela Latinorum: septenosque k orbibus orbes l Impediunt. m alii ventosis tollibus n auras

Accipiunt o redduntque: alii p stridentia tingunt Æra lacu. q gemit impositis incudibus antrum.

r Illi inter sese multâ vi brachia tollunt s In numerum, verlantque t tenaci forcipe massam.

Hæc u pater v Æoliis x properat dum y Lemnius oris: z Evandrum ex humili tecto lux suscitât alma,

Et matutini a volucrum b sub culmine cantus. Confurgit senior, c tunicâque d inducitur artus,

• Tyrro- Tum later- Demissa ab- Nec non et- Procedunt, Hospitis A- sermonum i- Nec minis- filius g huic- Congressi ju- Edibus, et- Rex prior h- Maxime Te- Res equiden- Nobis ad bell- Enguz: vi- f Hinc Rutu- Selibi ego k- Jungere caltra- o Otentat: o- Hand procul p- Treis r Agyll- gens, bello p- Hanc multos- imperio et y sa- Quid memore- Effera: di ca- Mortua quin e- Componens b i- Tormenti d g- Complexu in- et felli tander- Armati circum- Oberrant ioc- Ille: inter cæ- Confugere, et

• miserat enim a- gress, q Evand- Rex licet, & qu- Rex loci Evand- a Tarchonte Et- ut supra l. 3- sâ una parte. e- z Nos, i Faci- urbes à Tyrro- sio & meditor. Locis, q Antiqu- que & Care dici- y filio, & tede- struorum. y Ty- rina. d Defuncto- morum. f Putri- monum sanguis in- centi, i Eius, k- familiam ejus, m- p Contugieb- mentum consu- deinctus.

Tyrrena pedum circumdat *b* vincula plantis:
 Tum lateri atque humeris *d* Tegearum subligat ensē,
 Demissa ab *lāvā* pantherae terga retorquens. 460
 Nec non et *f* gemini custodes limine ab *g* alto
 Procedant, gressumque *f* canes comitantur *b* herilem.
 Hospitis *Aeneas* & sedem et *l* secreta perebat,
 sermonum memor et promissi *m* muneris, *n* heros.)
 Nec minus *Aeneas* se *p* matutinus agebat. 465
 Filius *q* huic *Pallas*, *r* illi comes ibat *Achates*.
 Congressi jungunt dextras, mediisque *f* residunt
 Edibus, et *r* licito *n* tandem sermone fruuntur.
 Rex prior haec: 469
 Maxime Teucrorum *y* ductor, quo *z* sospite nunquam
 Res equidem Trojae victas aut regna fatebor;
 Nobis ad belli auxilium *b* pro nomine tanto
 Erigat *vires*: *d* hinc *e* Tusco claudimur *e* amni,
 Hinc *g* Rutulus *b* premit, et *i* murum circumsonat armis.
 Sedit ego *k* ingentes populos opulentaque *l* regnis 475
 Iungere castra *m* paro, quam fors inopina salutem
 Ostendat: *o* fatis huc te poscentibus affers.
 Haud procul *q* hinc faxo colitur fundata *q* verusto
 Tris *r* Agyllinae sedes: *f* ubi Lydia quondam
 gens, bello praeclara, *r* jugis *n* infedit Etruscis. 480
 Hanc multos florentem annos *x* rex deinde superbo
 imperio et *y* saevis tenuit Mezentius armis.
 Quid memorem *z* infandas caedes? quid facta tyranni
 Effera? *d*i capiti ipsius generique reservent.
 Mortua quin etiam iungebat corpora vivis, 485
 Componens *b* manibusque *e* manus, atque oribus ora;
 Tormenti *d* genus *l*) et *e* sanie *f* taboque fluentes
 Complexu in misero longa sic morte necabat.
 Nec *k* felli tandem *i* cives, *k* infanda furentem
 Armati circumstunt ipsūque, *l* domumque: 490
 Obtruncant locios, ignem ad *m* fastigia jactant.
 Ille, inter caedes Rutulorum elapsus in agros
 Confugere, et *q* Turni *r* defendier *f* hospitis armis.
 miserat enim auxiliari *Aeneas*. *n* Evander. *o* Consimiliter. *p* Erigebat se manū
 agens. *q* Evandro. *r* *Aeneas*. *f* Confident. *e* Quem non nisi fidissimis communi-
 tate licebat, & quem illis tutō inter se consierre licebat. *n* Remotis arbitris.
 Rex loci Evander dixit. *x* Suavorii generis oratio quā consulit *Aeneas* Evander,
k Tarchonte Etruscorum duce, auxilium petat. *y* Dux. *z* Incolumi. *a* Imperi-
 o: ut supra l. 3. v. 1. *Postquam* res *Asia*, &c. *b* Pro tui nominis gloriā. *c* Sunt.
d *Aeneas* parte. *e* Tiberi, qui per Etruriam fluit. *f* Ex alterā parte. *g* Populus fe-
 deris. *h* Nos. *i* Facit ara sua sonare circum muros nostros. *k* Etruriam, in qua
 abes *l* Tyrreno conditae sub praefectis totidem. *l* Per diversa regna. *m* In-
 ter *o* meditor. *n* Tibi. *o* Venis ad has oras juxta oracula Etruscis facta. *p* Ab
 locis. *q* Antiquo opere: ut, *Templa Dei saxo venerabatur structa vetusto*. *r* Agyl-
 lae & Caere dicitur, urbs Etruriae. *f* Lydi venerunt in Italiam, Tyrreno duce,
g filio, & sederunt in Etruriā. *t* In montibus. *u* Sedem cepit. *v* Gentem.
 Etruscorum. *y* Tyrannicis. *z* Tam detestabiles, ut de iis fari nemo debeat. *a* Im-
 munda. *d* Defunctorum. *e* Viventium. *d* O genus cruciatus. *e* Corrupto sanguine
 mortuorum. *f* Putrido liquore viventium. *g* Tam diu cogebat se complecti, dūm
 sanguis in tabum converteretur & defunctorum, *us* in saniem. *h* Sævitiā
 gentis, *i* Eius. *k* Infandum, infando more, scelere & suppliciis. Hellenismus.
 Familiam ejus. *m* Culmina domus ejus. *n* Mezentius. *o* Dūm loci ejus occide-
 rentur. *q* Inversa *l* nostro historia: namque Turnus
 Mezentium confugit. Liv. 1. lib. *r* Defendebatur. *f* Cui jure hospitalitatis e-
 re devinctus.

a Thufca.
b Calceamen-
 ta, quae liga-
 bant & mu-
 niebant.
c Deinde.
d Arcadium:
 à Tegea, urbe
 Arcadiae.
e Pellem pan-
 theræ ab hu-
 mero lævo
 demissam re-
 vocans ad
 partem sini-
 stram. *f* Ita
 Telemachum
 ἀμαδύοντι-
 νος ἀργος ἐ-
 τόντο.
 2. Odyss. An-
 tiqui ad cul-
 todiam cor-
 poris canes
 habebant.
g Respectu
 canum; sed
 respectu re-
 gum erant hu-
 milia limina.
h Heri ac do-
 mini sui E-
 vandri.
i Quem hospi-
 tio exceperat.
k Cubile.
l Locum re-
 mo tum à
 turba, ut illic
 quietius collo-
 queretur.
m Auxilii.

a Irâ, tumultu iustè suscepto.
 b Contra Mezentium.
 c Mezentium.
 d Ne morâ intermissus reforescat calor.
 e Bello.
 f Bellica sc. id est, vexillâ.
 g Immo-ratur eos, ne exeant in bella.
 h Tarchon sc.
 Tyrrenis asserens quærendum esse ducem externum.
 i Voluntates Deorum sibi revelatas.
 k Verba aruspici, quæ refert Evander.
 l He-trusci à Lydis & Mæoniis oriundi, qui sub Tyrrenis, Lydi iratre, ducem hanc Italiæ partem appulsi occuparunt.
 m Ad expeditionem præsentem.
 n Contrase. o Subjugare. p Rutulorum & Latinorum, quibuscum Mezentius nunc fœdus percussit. q Adoptate, deligite. r Quievit. s Ubi erat. t Legatos. u Diadema. v Virgâ regali. x Cætera ornamenta regalia; ut fasces lictorum, &c. y Qui electus erat eorum dux. z Ut veniam ad castra, & eam captum Etruriam, in quam Tyrrenus venit ex Mæonia. a Occurrit tacitæ objectioni Evander. Poterat enim quærere Æneas, quare, cum ipse externus esset, sese Tyrrenis ducem non præstitisset, aut, si ætate prohiberetur, quare Pallantem ipsi non præfecisset. b Frigore, imminuto sanguine, Gelida senecta novis imperiis inepta. c Annis & senio debilitata, exinanita. Sæculum hîc 30. annos habere censetur. d Tardæ. e Gerenda. f Invidet mihi imperium. g Mistus ex Sabinis genere Italorum. Duxerat enim Evander filiam regis Sabinorum. h A materna parte effect Italus. i Cum respectu ad Evandrum, quia floridus es. k Cum respectu ad Pallantem, quia Phrygius. l Indulgenter concedit regnum Etruriæ. m Deorum oracula. n Ad Etruriæ ductum. o Procede in bellum. p Dux, id est, qui Troianos atque Italos duces. q Filium meum. r Bellum. s Facinora egregia. t Sc. ut. u Propter admirationem imitetur. v Ducentos. x Fortia corpora juventutis. y Electa. z Alteros ducentos. a Sc. dabit. b Evander. c In terram. d Vultus suos, ut anxii & cogitabundi facere solent. e Anchisæ filius. f Fidelis Æneæ comes. g Adversa. h Reputassent, voluissent. i Adventus sui. k Venus, ab inf. Cithæris, ad quam orta mari appulit. l Disrupto & hiante fulgtris, & tonitribus. m Vibrando concussus. n Tonitru. o Propter concussione sonitus. p A Tyrrenis & Lydis inventus. Cum respectu tamen ad Etruscos, ducem externum iam poscentes. q Æneas & Achates attoniti. r Frequentes sc. ad firmandum omen.

530 *Arma inter b nubem cœli in regione sereni*
Per e sudum d rutulare vident, et e pulsa f tonare.
Obstupere animis alii: sed g Troius heros
 530 *Agnovit sonitum, et diva promissa i parentis.*
Tum memorat: ne vero, hospes, ne l quare profecto
Quem casum portenta ferant: n ego posce r Olympo.
Hoc signum o cecinit missuram diva p creatrix,
 535 *Si bellum ingrueret, q Vulcaniaque arma per auras*
Laturam auxilio.
Hec quantæ miseris cades Laurentibus f instant!
Quas pœnas mihi, Turne, dabis! quam multa sub undas
 540 *Scuta: virum, galeasque, et a fortia corpora w volves,*
Tybrî pater! s possant acies, et fœdera rumpant.
Hæc ubi dicta p dedit, solio se tollit ab alto:
Et primum Herculeis x sopitas ignibus x aras
Excitat: a hesternumque Larem, b parvosque penates
 540 *Læris adit: inactat e lectas de more d bidentes:*
Evandrus e pariter, pariter Trojana juvenus.
 545 *Post f hinc ad g naves b graditur, sociosque revisit:*
Quorum de numero, qui i sese in bella sequantur,
Præstantes virtute k legit, l pars cætera m pronâ
 545 *Pertur, aquâ n signilque o secundo defluit p amni,*
Nuncia ventura Ascanio r rerumque patrisque.
 550 *Dantur equi: Teucris Tyrrhena petentibus arva:*
Ducunt exsortem Æneæ, quem fulva leonis
Pellis x obit totum præfulgens unguibus x aureis.
 550 *Fama volat parvam subito vulgata per y urbem,*
Ocyis ire equites x Tyrrheni ad limina regis.
 555 *Vota metu a duplicant b matres, e propiusque periclo*
Timor, et d major e Martis f jam apparet imago.
Tum pater Evandrus g dextram complexus b enntis.
 555 *Hæret, k inexplerum lacrymans, ac talia fatur:*
 560 *O mihi præteritis referat l si Jupiter m annos!*
Qualis eram, n cum primam o aciem p Præneste sub ipsâ
Stravi, r scutorumque incendi victor acervos;
Et f regem hæc Herilum dextrâ t sub Tartara misi:
 560 *inrent, t Virorum fortium interemptorum. u Robusta, dùm viverent. w Tuas.*
o Permissio Ironica. Eant jam Laurentes, vi ac bello rumpant fœdera, quæ cum
Latino inissem, nisi Turnus omnia turbâset: sed non diu impund. y Æneas;
s Popitos ignes in aris Herculeis. Hypallage. a Ignem pridianum, quo pridie eius
ubi in sacrificiis Herculis usi erant. b Domesticos, pro torturæ tenuitate modi-
cas. c E grege electas. d Oves, duos annos habentes. e Cum Æneâ. f Ex hoc lo-
co sacrificii. g Ubi focii erant. h Æneas. i Eligentem Æneam. k Eligat. l Socio-
rum. m Desuâ. n Existens tardior ad bella, aut quia sine remis erant. o Defluen-
te. p Tibri. q Ut veniat annunciatrix. r Gestum à patre. s Ab Evandro. t Elec-
ta illis, qui cum Ænea ad Tarchontem in Etruriam profecturi. u Arcades, mini-
stres Evandri, ducunt ad manum ad Æneam, & ad utilitatem ejus equum ex-
sortem dandum, id est, egregium, eximium supra alios, leonis eximii pello-
re inferitis; aut aureis laminis operitis. y Pallanteum. z Tarchontis, sc. in Etruri-
am. e Duplicia faciunt. b Arcadam, qui cum Ænea profecturi erant. c Timent
propinquum periculum. d Evidentior. e Belli. f Cum abirent juvenes. g Æneâ.
h Acire parat. i Ad aeret ei. k Inexplebiter: quia non poterat se continere à
latyminis. l Utinam, m Ut talis sim, qualis eram, &c. n Evandrum, ex Arcadia
venientem in Italiam, repellere conatus est Herilus rex Prænestinus; sed ab Evan-
do victus, cæcisus. o Itatorum, Evandrum repellere volentium. p Latii oppido,
stravit. r Profratrum hostium. Victores arma, scuta præsertim, cerum,
quo vicerant, incendebant ex more & voto. s Prænestinatorum. t Ad inferos.

a Cum nasce-
 retur. b Tres
 vitas, namque
 ser letho ster-
 mendus erat:
 seq. c Dea ne-
 moris Tarra-
 cini, Jovis
 Anxutis ux-
 or: supra 7.
 lib. d Eius.
 e A quo amo-
 venda erant.
 f Morie.
 g Cum soli-
 dum robur
 haberein.
 h Tres. i E-
 tiam tribus.
 k Corpora.
 l Semper in
 complexu tuo
 essein, & tec-
 cum profici-
 cerer, si ju-
 venis essein.
 m Tot bonos
 cives occidi-
 set. n Quam
 multis nunc
 viduavit.
 o Orbasset,
 privasset. Ho-
 rat. Od. 9. l.
 1. aut Aquil-
 ionibus Quer-
 ceta Cargant
 laborant, Et
 solitis viduan-
 tur ornt. p Su-
 am. q Mei, qui
 rex sum Arca-
 diae. r Quas ego pater pro filio effundo. s Si reducem filium sospitem receptum
 sum. t Vestrae divinae potestates. u Filium meum. v Qui adhuc videam eum. w Lo-
 cum, cum filio meo. x Ad id tempus duraturam. z Peto à vobis. a Duriter tole-
 re. b Mortem filii: sed malè ominato verbo abstinet. c Quae crudelis esset, si ap-
 petat durare usque ad mortem filii. d Dubiae sunt inter spem & metum. e Mihi so-
 ni natus, & unigena. f Tristior, quàm facile pati possem. g Evander. h In digni-
 ficatione. i Ex animo elocutus est. k Postquam prae dolore conciderat. l Regum.
 m Praecipue, omnino. n Coetus aut classis equitum. o Deinde. p Principes exor-
 rant. q In veste militari. r Conspicuus, spectabilis. s Quae à patre obtinuerat.
 t Exierat talis, qualis, &c. u Lotus. Ex opinione veterum, qui humore ali fidei
 credebant. v Veneris enim stella dicitur. x Fulgures. y Conspectum tuum vene-
 rabilem. z Nocturnas: undè Lucifer, quod lucem adferat, dicitur. a Obtutu-
 b Pulverulentam, ex pulvere pedum equorum concitatam. c Annis aereis. d Loca
 invia. e Quà proximū compendium viarum erat. f Diffunditur per aera. g Se-
 instigantium. h Ordine militariter procedentium instituto. i Agmen enim propri-
 est multitudo ordinata & incedens. l A quadrupedantibus, id est, quaternis pedi-
 bus incedentibus facto. k Calceus corneus equorum. Quinque perpetui dactyli pro-
 fectionis celeritatem expriment. l Luci religiosi descriptio. Totum autem hunc
 locum diligenter expendit Macrob. Sat. l. 3. c. 3. m Frigidum. n Orbis Agyl-
 lae sive Agyllae. Declinatur hoc Care, Caretis, e Minionem fluvium. p Majorum
 q Monticuli.

a Nascenti cui b tres animas c Feronia d mater
 (Horrendum dictu) dederat: terna arma e movenda; 169
 Ter fletu iterendus erat: cuius tunc tamen b omnes
 Abstulit haec animas dextra, et i totidem k exiit armis.
 l Non ego nunc dulci amplexu divellerer usquam,
 Nate, tuo: neque finitimo Mezentius unquam
 Huic capiti insultans, m tot ferro saeva dedisset
 Funera, n tam multis o viduasset civibus p urbem.
 At vos, o superi, et dicim tu maxime rector
 Jupiter. q Arcadii quæso miserescite regis,
 Et r patrias audite preces. s si t numina vestra
 Incolumem u Pallanta mihi, si fata reservant;
 Si m visurus eum vivo, et venturus in x unum:
 y Vitam z oro: patiar quemvis a durare laborem.
 Sin aliqueum inlandum b casum, Fortuna, minaris;
 Nunc o, nunc liceat c crudelem abrumperé vitam,
 Dum curæ d ambigua, dum spes incerta futuri,
 Dum te, chare puer, mea e sera et sola voluptas,
 Complexu teneo: f gravior ne numina aures
 Vulneret. hae g genitor b digressu dicta supremo
 i Fundebat: famuli k collapsum in l tecta ferebant.
 Jamque m adeo exierat portis n equitatus apertis:
 Aeneas inter primos et fidus Achates:
 o Indè alii Trojae p proceres: ipse agmine Pallas
 In medio, q chlamyde et pectus r conspectus in armis.
 Qualis ubi Oceani o perfusus Lucifer unda,
 Quem w Venus ante alios astrorum diligit x ignes,
 Extulit y os sacrum caelo, z tenebrasque resolvit.
 Stant pavidæ in muris matres, a oculisque sequuntur
 b Pulveream nubem, et fulgentes c ære catervas.
 Olli per d dumos, e quæ proxima meta viarum,
 Armari tendunt: f it g clamor, et h agmine facto
 i Quadrupedante putrem sonitu quatit k ungula campum.
 l Est ingens m gelidum lûcus prope n Cæritis o amnem,
 Relligione p patrum latè sacer: undique q colles

Incluse
 Sylvano
 Arvorum
 Qui prin
 Hand pro
 Caltra / lo
 Jam poter
 Huc pare
 Succedun
 At Venus
 Dona fer
 Ut procul
 Talibus af
 En perfect
 Munera: n
 Ant d acre
 Dixit, et an
 Anna sub g
 ille, & deæ
 Expleri n
 Miratur qu
 Terribilen
 Farierum
 Sanguinea
 Solis in ar
 Tum a lev
 Balamque
 illic res Ita
 Hand varu
 Recedat l g
 Surpis b ab
 Recerat et
 Procuittit
 Ludere pend
 mi sese in bella
 diem acced
 ta. w Inter du
 de exercitu alio
 mibi promiserat
 vobis ulos. Plau
 dium æternis v
 pendencia, &c
 duo complexu d
 deinde. o Anna.
 titum Turno
 tem, qualis est n
 o Refulgere vide
 ex metallo mist
 i Sculpturam el
 que libri, insig
 vris vaticandi
 vne. i Ut gell
 levatam, enix
 ta ea nutriendi.
 pri corporis villi
 tum confirmant.
 met Liv. l. i. o
 quæquam matrem
 dicitur fugere lu
 temp in eos lupæ

361 Includere b cavi, et c nigrâ nemus abiete cingunt.
 Sylvano fama est veteres d sacrâsse c Pelasgos,
 Arvorum pecorisque deo, lucumque f diemque,
 Qui primi fines aliquando b habuere Latinos.
 Hand procul i hinc Tarcho et k Tyrrheni tuta tenebant
 370 Castra i locis: celsoque omnis de colle m videri
 Jam poterat n legio, et o latis p tendebat in arvis.
 Huc pater Aeneas et r bello lecta juvenus
 Succedunt, fessique et equos et corpora f curant.
 At Venus * aethereos inter dea i candida * nimbos
 Dona ferens aderat: natumque in valle m reductâ
 375 Ut procul x è gelido y secretum flumine vidit;
 Talibus affata est dictis, seque z obtulit a ultro:
 En perfecta mei b promissâ c conjugis arte
 Munera: ne mox aut Laurentes, nate, superbos,
 Aut d acrem e dubites in praelia f poscere Turnum.
 Dixit, et amplexus nati Cytherea petivit:
 380 Arma sub g adversâ posuit h radiantia quercu.
 Ille, k deæ donis et tanto latus i honore,
 Expleri nequit, atque oculos per n singula volvit:
 Miraturque, interque manus et brachia versat
 385 Terribilem cristis galeam, flammisque vomentem;
 Fastidiumque ensim; r lorica ex f ære rigentem;
 Sanguineam, ingentem: u qualis cum cœrula nubes
 Solis m inardescit n radiis, longèque y refulget.
 Tum a leves ocreas b electro, auroque c recocto;
 390 Hastamque; et clypei d non enarrabile textum.
 Illic res Italas, Romanorumque triumphos,
 Hand vatum ignarus venturique inscius ævi,
 Fœderat Ignipotens: illic genus omne futuræ
 395 Scipis b ab Alcantis, i pugnatæque in ordine bella.
 Cecerat et virili i fœtam m Mavortis in antro
 Procubuisse n lupam: o geminos p huic ubera circum
 Ludere pendentes o pueros, et lambere q matrem

600 a Lucum Il-
 lum. b Ha-
 bentes vallem
 interiacen-
 tem. c Um-
 brosa. d Con-
 secrâsse, di-
 câsse. e Græ-
 cos, qui in
 Italiam vene-
 rant. f Fest-
 um annua ce-
 lebritate.
 610 h Pelasgi.
 i Possede-
 runt, id est,
 qui primi è
 Græcia ad-
 venæ incolu-
 ère Italiam.
 615 j Ab hoc luo-
 co Populi.
 l Munitione
 locorum.
 m Ab Aenea.
 n Exercitus
 Tyrrheno-
 rum. o Latè
 se extenden-
 tibus. p Ten-
 toria habebat.
 Sic. 2. Aen.
 Hic Dolopum
 manus, hic sea-
 rus tendebat
 Achilles.
 630 q Ad hunc
 collem, ubi
 erat Tarchon.
 r Ad bellum
 electa. Suprà:

quise in bella sequantur, Præstantes virtute legit. f Resciant, priusquam ad Tar-
 chontem accederent. * Nubem lucidam. r Relucens. u Arma à Vulcano fabrefac-
 ta. x Inter duos colles inclusa. y Multum & eminenter gelido. y Procul divisum
 d exercitu aliorum. z Videndam conspectui ejus. a Non requisita. b Quam ipse
 mihi promiserat. c Vulcani. d Strenuum. e Verearis: is enim est elegans huius
 nobis ulos. Plaut. Quid istud dubitas dicere? Sic Cic. Non dubitat, inquit, P. Len-
 tulum aternis vinculis mandare. f Provocare. g E regione & ex a verso sita. h Re-
 splendentia, & quasi radios emittentia. i Aeneas. k Matris. l Quia mater ipsa
 suo complexu dignata erat; aut, quia tam insignibus armis fulgebat. m Satiari vi-
 dendis. n Arma. o Ea. p Cassidem habentem terribiles cristas. q Fatalem seu mor-
 tualem Turno & aliis. r Thoracem. s Squammis æreis. t Sanguinei coloris. u Ta-
 rentis, qualis est nubes cœrulei coloris. w Resplendet. x Ex adverso incumbentibus.
 y Refulgere videtur. z Sc. miratur & versat. a Munimina crurum polita. b Factas
 ex metallo misto: nbi auro conficitur quinta argenti portio: suprà. c Iterum tulo.
 d Sculpturam clypei enarratu difficilem. e In illo clypeo. Ab hoc loco i finem
 huius libri, insigniora quædam Rom. gesta in clypeo cœlata exequitur. f Peritus
 avis vaticinandi, & futura præsciens. g Vulcanus. h Sc. ad Augustum Cæarem
 ique. i Ut gesta erant. k Orditur à conditorum urbis ortu & educatione. l Par-
 te levatam, enixam. m Martis, id est, ubi erant Martis filii, Romulus & Remus,
 a ea nutriendi. n Verane fuerit lupa an Laurentia Faustuli uxor, quæ ob vul-
 neris corporis vililitatem Lupa dicta fuit, non consentiunt auctores. Priorem sen-
 tentiam confirmant. Plut. Cic. 2. de Divin. Ov. 3. Fast. Justin. l. 43. Posteriorem
 Liv. l. 1. o Romulum & Remum. p In applausum huius lupæ. q Lupam, quæ
 materem lupam se gerebat, lambere pueros imperterritos: aut, pueros impavidos
 materem lupam pro matre. De expositione geminorum istorum, ac de ma-
 trimonio in eos lupæ huius officio lege Ov. Fast. 2.

a Lupam.
 b Rotundā in
 longum.
 c Placare lam-
 bendo. d In-
 fantum.
 e Solidare.
 Allusum ad
 urfos, qui in-
 formi foetui
 lambendo
 formam indu-
 cere fingun-
 tur. f Ab hac
 sculptura iam
 dicta. g A
 Romulo &
 cohabitatori-
 bus ejus, post-
 quam à finiti-
 mis conjugia
 impetrare
 non poterant.
 Numerus rap-
 tarum apud
 Dionys. est
 683. h Exem-
 plo, honesta-
 te. i Virgines &
 matronas. k In loco concavo ubi confederat
 in circuitu specta-
 tes ludos. Cavea enim est, ubi populus spectat, l Magnis Diis institutis, magnique
 impensis. Vide Plut. in Romulo. m Sc. ludis. Circenses dicti sunt, quod exhibe-
 bantur & stabant in Circo. Circus autem locus erat muris septus, in quo equi, pug-
 gilescque exercebantur. Vide quæ nos ad Sal. p. 20. 330. n Dum agerentur, Romu-
 lus Circenses ludos simulavit, quando rapuit Sabinas. o Et addiderat, &c. p Sabi-
 num, quod secutum est ex rapto virginum. q Inter Romulidas, Tatiumque senem,
 Sabinorum regem: qui regnavit postea cum Romulo post bellum Sabinum. r Inter
 cives Curientes severos. Cures Sabinarum urbium opulentissima fuit; unde
 Quirites dicti putantur, ab hastis sc. quas S. bini Cures vocabant. Hac urbe natus
 fuit Numa Pompilius. s Quia cæteris quiescentibus, injuriarum ulcisci voluerant,
 & tria bella cum Romanis gesserunt, ac morum severitatem & disciplinam colu-
 runt. t Romulus & Tatius in acie conciliati interventu Sabinarum. u Sedato.
 w Quibus Jovi libabant. x Idem & percussâ filice. Nam qui fœdus, petulantibus
 porcum, inibant, dicebant, antequam ferirent: Audi, Jupiter, populum Romanum
 sic ferito, ut ego hunc porcum ferio: tantoque magis ferito, quanto magis porci, sic fer-
 dus non servet. Vide quæ nos ad Sal. p. 355. y Inibant, firmabant & lanceabant con-
 junctiones, pactiones. z In sacris potentiores victimæ fœmineæ. a Percurrit cæter-
 ra Romanorum gesta. b A jam dictâ picturâ. c Equi quaterni trahentes currus aut
 currus ipsi concitati & instigati. d Metium Suffetium Albanorum regem, qui à Tulo
 Hostilio in auxilium contra Fidenates accitus, suos in collein subduxit. Romi
 victor cum binis quadrigis illigatum discepsit. e In diversas partes. f Distraxerant,
 discepsarunt. Unde Ovid. 1. Trist. El. 3. Sic doluit Metius tunc, cum in contraria
 versus Ultiores habuit proditoris equos. Lege Val. Max. 7. 4. 1. Claud. in Gildon.
 254. g Tametsi hoc crudele videtur tibi, o Meti, tu stare deberes Promissis & fœ-
 dere percusso cum Romanis. h Distrahere faciebat. i Metii. k Hostilium. l Re-
 ferri. m Guttatim distillabant. n Metii. o Sentes. p Superbum. q Romæ prop-
 ter superbiam ejus, & Lucretiæ à filio constuprationem. r Rex Etruscorum Tar-
 quiniū regem, Romā ejectum, restituere conatus. s Jubere Romanis videbatur
 ut reciperent. t Arcissima. u Romani. Historiam hanc scribunt Liv. 2. 10. Dio-
 nys. 5. 1. Flor. 2. 10. Eutrop. 1. 11. Sil. 10. 482. w Romani, qui ab Æneide
 descenderant, & præcipuè Brutus Collatinus & Tricipitinus, in arma ruebant ad
 tuendam libertatem partem exactis regibus. x Porcennam. y In clypeo. z Subli-
 cium sc. id est, ligneum, Tiberi impositum, ad eam partem, quā Janiculum ab
 Urbe dirimitur, eā arte constructum, ut trabes sine fulturis eximi possent. Subli-
 cia autem est palus seu petica, quæ in aqua defigebatur ad pontis alicujus susten-
 tationem. a Divellere & interrompere securi, ingruentibus hostibus. b Horatius
 Cocles dictus, ab uno oculo, amisso alitero hostium telis in tractu annis. c Cul-
 todii arcis. d Virginū Vestalium una, quæ obles Porcennæ data, deceptis cul-
 todibus, Tiberim ad suos tranavit equo. e In summa clypei parte. f Capitoliū,
 Tarpeia virgine postea denominati. g Pro defensione templi Jovis Capitolini.
 h Unde Capitolinus dictus est.

Impavidos: a illam b tereti cervice reflexam
 c Mulcere alternos, et d corpora e fingere linguâ.
 Nec procul f hinc Romam, et g raptas sine h more i Sabi-
 nas,
 k Confessu caveæ, l magnis m Circensibus n actis, 636
 Addiderat: o subitoque novum consurgere p bellum
 q Romulidis, Tatioque seni r Curibusque s severis.
 Post t idem, inter se u polito certamine, reges
 Armati, Jovis ante aram, w paterasque tenentes, 640
 Strabant: et x cæsâ y jungebant fœdera z porcâ.
 a Haud procul b indè, c citæ d Metium e in diversâ f qua-
 drigæ
 f Distulerant, (g at tu dictis, Albane, maneres)
 h Raprabatque i viri mendacis viscera k Tullus
 per sylvam, et l sparsi m rorabant n sanguine o vepres. 645
 Nec non p Tarquiniū q ejectum r Porcennâ s jubebat
 Accipere, t ingentique u urbem obsidione premebat:
 w Æneadæ in ferrum pro libertate ruebant.
 x Illum indignanti similem, similemque minanti
 y Aspiceres; z pontem auderet quod a vellere b Cocles,
 Et fluvium c vinculis innaret d Clœlia ruptis. 652
 e In summo, custos f Tarpeiæ Manlius arcis
 Stabat g pro templo, et h Capitolia cellâ tenebat;

Romuleoque *b* recens *c* horrebat *d* regia culmo.
 Arque *e* hic, auratis *f* volitans *g* argenteus *h* anser
 Porcibus, *i* Gallos in *k* limine adesse canebat:
 Galli per dumos aderant, *m* arcemque *n* tenebant
 Defensi tenebris et *o* dono noctis *p* opacæ.
 Aurea cæsaries ollis, atque aurea *r* vestis:
 Virgatis lucent *s* sagulis: tum *t* lactea colla
 660
 Auro innectuntur: duo *x* quisque *y* Alpina *z* coruscant
 Gestæ manu, scutis protecti corpora longis.
 Hic, *a* exultantes *b* Salios, *c* nudosque Lupercos,
 Lanigerolque *e* apices, et lapsa *f* ancilia *g* cælo
 Extuderat: castæ ducebant sacra per *i* urbem
 665
 Pileitis *l* matres in *m* mollibus. *n* hinc procul, *o* addit
 Tartareas etiam sedes, *p* alta ostia *r* Ditis:
 Et *s* scelera pœnas; et te, Catilina, *t* minaci
 Pendente scopulo, *u* Furiarumque ora trementem:
 Secretosque *x* pios; *y* his dantem *z* jura *a* Catonem. 670
 Hæc inter, *c* tumidi latè *d* maris *e* ibat imago
 Aurea; sed fluctu spumabant *g* cœrula *h* cano:
 Et circum, *k* argento clari delphines in *l* orbem
 Equora verrebant caudis, *m* æstumque secabant.
 In *n* medio, classès *o* æratas, *p* Actia bella,
 675
 Cernere *q* erat: totumque instructo Marte *r* videres
 Fervere *s* Leucaten, *u* auroque effulgere *z* fluctus.
 Hinc, Augustus *y* agens Italos in prælia Cæsar,
 Cum patribus, populoque, penatibus, et magnis *a* dis,

a Sicut Ro-
 mulus colue-
 rat, & culmis
 cooperuerat.
b Paucis annis
 antea con-
 structa.
c Horrida &
 aspera erat.
d Calabria
 domus. *e* In
 Capitolio.
f Volitanti
 & alas
 clangenti si-
 milis. *g* Can-
 didus, aut in
 clypeo argen-
 teus, ut albe-
 dinem refer-
 ret. *h* Galli,
 cum arcem
 Capitolinam
 noctu admo-
 tis scalis, as-
 cendissent,
 anser clango-
 rem edidit.
 Quare Man-
 lio primum
 excitato Ro-
 mani opem

tolerant. Inde in templo Jovis Capitolini anseris imaginem fecere. *i* Senones.
 Ingressu. *l* Sc. nam. *m* Quam Romulus texerat culmo. *n* Parum abfuit, quin te-
 nerent. *o* Beneficio & opportunitate. *p* Valde tenebræ. *q* Coma aurei coloris,
 in sulva, erat illis. *r* Barba. *s* Vario colore ad modum virgarum distinctis. *t* Indu-
 mentis militaribus. *u* Candidissima. *v* Torquibus aureis. *x* Singuli quantius. *y* Ex
 montibus montanis. Alpibus sc. *z* Jacula Gallorum, uti pila Romanorum. *a* Cum
 ancilibus. *b* Sacerdotes Martis, dum ancilia ferrent per urbem salientes. *c* Salu (te-
 ste Livio 12.) in urbe fuere à Numâ constituti, & Marti Gradivo consecrati, qui
 totidem ancilia per urbem cum saltibus gestabant atque tripudiis; unde & nomen
 habent. *d* Sacerdotes Panos Lycæi, qui nudi per compita in Lupercalibus discurrer-
 unt. *e* Lanam gerentes. *f* Pileos flaminum & sacerdotum. *g* Clypeos incurvos,
 quorum unus è cælo delapsus, cum fato Imperii, ad cuius formam & undecem alii
 electi, ne intermoleretur verus. *h* E cælo. *i* Studiosè fecerat in clypeo Vulca-
 nus. *k* Roman. *l* Vehiculis, quibus matres sacrificaturæ Cereri, aut alii alicui
 Deo, antiquâ consuetudine vehebantur. *m* Matronæ. *n* Molliter incedentibus.
o Ab horum sculptura. *p* Vulcanus. *q* Infernales. *r* Profunda. *s* Plutonis. *t* Scele-
 ratum conjuratorum, Cethegi & Corneliæ Lentuli. *u* Minanti tibi assidue præ-
 cepit. *v* Infernalium. *w* Segregatos. *x* Manes Romanorum piorum dum vive-
 rent. *y* Pii dicuntur, qui in Elysiis sunt. *z* Pii. *a* Iusta moderamina vitæ. *b* Majo-
 rem se, qui Censorius dictus est. *c* Summa & infima: nam Capitolium in summo,
 de regna Ditis in imo erant. *d* Inflat. *e* Actiaci. *f* Ire videbatur. *g* Ex auro scul-
 ptæ. *h* Maria. *i* Subaibo. *j* In circuitu. *k* Fulgentes ex splendore argenti. *l* Circui-
 tum. *m* Et dividebant fervorem aquarum. *n* Maris. *o* Ære munitas. *p* Quibus bel-
 li depugnata sub Actio, oppido Acarnaniæ maritimo, postmodum inter Augustum
 & Antonium gesta sunt. *q* Dabatur. *r* Videre posset. *s* Agitari fulgoribus armato-
 rum, aut clasilibus æratis. *t* Montem in promontorio Epiri. *u* Aureorum armorum
 & vestrorum reflexu. *v* Juxta Leucaten. *x* Ex unâ parte erat. *y* Impellens. *z* A
 Cæsare stabant Senatus, & populus, Penates, & Dii magni Jupiter, Mercurius,
 Minerva supra l. 3. vide Macrobi. l. 3. c. 4. Sat. *a* Quos præsentem sculpsit Vul-
 canus tanquam Augusti partes tutantes.

a Augusto.
 b Oculorum.
 c Quod boni
 exitus signum
 est. d Patris
 eius adoptivi
 Julii Cæsaris.
 e Apertè vide-
 tur in summi-
 tate galeæ.
 f Cometa, qui
 Cæsaris, mor-
 tui, simulacro
 super verti-
 cem Romæ
 publicè adiec-
 tus fuerat.
 g A latere.
 h Affinis &
 amicus Au-
 gusti. i Pro-
 speris, & pro-
 ximè Augusti
 auspiciis se-
 cundis. Nam-
 que Augus-
 tus dextrum
 M. Agrippæ,
 gener eius,
 sinistram cor-
 nu classis tue-
 batur. k Erat
 sublimis.

l Itolorum. m Agrippæ. n Quæ erant ornamentum gloriosum & magnificentum bel-
 li navalis. o Quæ fiebat ex rostris navium victarum, & dabatur ei, qui maritimo
 prælio primus in hostium naves vi armatus transfiliisset. Hæc aurea erat. p Quali
 rostris navium ornata. q Ex adversa parte. r Africæ, Ciliciæ, Cappadociæ, Thra-
 ciæ, aliisque auxiliis. s A Barbaris contracta. t Variosum populorum. u Marcus
 Antonius Triumvir. v Parthos decem & octo præliis vicerunt. x Parthis. y Mæ-
 Erythræo, quod est inter Ægyptum & Indiam. z Populum & potentiam Ægy-
 ptii. a Populi Orientalis. b Bactrianos populos ultimos in imperio Antoniano Ori-
 entem versùs. c Exercitum. d Contra disciplinam Rom. militiæ & quia peregre-
 na, & maxime repudiata uxore Octavia, torore Imp. Rom. e Cleopatra. f Ruere
 videbantur. g Retrorsum ductis. h Navium. i Profunda maria. k Omnes. l Per
 pelagus. m A continentibus. n Insulas. o Altis. p Tanto molimine. q Turres five
 propugnacula habentibus. r Radicata in stipa, id est, vili lino. Cæsariani igniti-
 telis, & Antoniani missilibus pugnabant. s Cum telis. t Quod ad volatum affi-
 um est. u In naves. * Mare. v Magna & insolita. x Effusione sanguinis. y Cleo-
 patra Ægyptiorum regina. Jusserat enim Antonius, ut legiones parerent Cleopa-
 træ. z Bellantium. a Suorum. b Instrumento mulico five crepitaculo æneo Æ-
 gyptiorum quod Ægypti sacerdotes in Isis sacris uti solent: quod opponit Poeta
 buccinæ Rom. Sistrum dictum volunt *ἀπὸ τῆ τελευτῆ*. i. e. à quatiendo, quia con-
 cussum, sonorum ederet tinnitum. c Quia eam persequiebantur à tergo. d Nondum
 videbat mortem sibi imminentem. e Alpidēs, in clypeo à tergo Cleopatræ, cala-
 tas: quarum mortui interisse creditur. f Omnigenorum, id est, omnis generis.
 Ægyptus quippe colit canem, felem, lupum, crocodilum, cepam, & alia monstra.
Quis non scit qualia demens Ægyptus portentosa colat? Juven. 15. Sat. g Deorum Æ-
 gyptiorum. h Ægyptiacā linguā dicitur canis, sub cuius forma Mercurius coleba-
 tur. i Pugnāt Antonius, faventibus Diis Ægyptiorum. k Qui Augusto favebant.
 l Mars, Deus belli. m Insculptus in clypeo. * Deæ ultrices vadunt ad ulciscendum
 Antonium, qui matrimoniale læserat fœdus. n Sc. demissa. o Divita per factionem.
 p Dea belli, id est, bellum ipsum. q Litoralis, id est, qui in Leucadico litore co-
 lebatur; vel, qui Augusto in Asiatico bello auxiliatus est. r Hanc commotionem
 & aleam belli, quod Mars anceps esset in victoria, s Ex alto. t Ægyptii. u Fugie-
 bant. Sic l. 6. Pars vertere tergo.

Stans celsa in puppi: geminas a cui tempora b flammæ
 c Lata vomunt, d patriumque e aperitur vertice f fidus.
 g Parte aliâ, ventis et dis b Agrippa i secundis,
 k Arduus l agmen agens: m cui, n belli insignie superbum,
 Tempora o navali fulgent p rostrata coronâ.
 q Hinc, r ope s barbaricâ, t variisque u Antonius armis,
 v Victor ab Aurorâ x populis et y litore rubro
 z Ægyptum, viresque a Orientis, et b ultima secum
 b Bactra vehit: c sequiturque (d nefas!) e Ægyptia conjux.
 Unâ omnes f ruere, ac totum spumare g reductis
 Convulsum remis h rostrisque tridentibus æquor.
 i Alta k perunt: l pelago credas innare m revulsas
 n Cycladas, aut montes concurrere o montibus altos:
 p Tantâ mole viri q turritis puppibus instant.
 r Stupea flamma manu, s celi que t volatile ferrum
 u Spargitur: * arva v novâ Neprunia x cæde rubescunt.
 y Regina in e mediis patrio vocat a agmina b sistro:
 Necdum etiam geminos c à tergo d respicit e angues.
 f Omnigenumque g deum monstra, et lator b Anubis,
 i Contra k Neprunum, et Venerem, contraque Minervam
 Tela tenent: lævit medio in certamine l Mavors
 m Cælatus ferro, * tristesque n ex æthere b Diræ,
 Et o scissâ gaudens vadit Discordia pallâ,
 Quam cum sanguineo sequitur p Bellona flagello.
 q Actius r hæc cernens arcum intendebat Apollo
 f Desuper: omnis eo terrore t Ægyptus, et Indi,
 Omnis Arabs, omnes u vertebant terga Sabæi.

Ipſa videbatur ventis b regina c vocatis
 Vela dare, et d laxos jam jamque e immittere funes.
 Illam inter f cædes pallentem g morte futur?
 Fecerat Ignipotens undis et i Iapyge k ferri;
 710 Contrà autem, m magno n mœrentem o corpore p Ni-
 lum,
 Pendentemque q ſinus, et r totâ veſte vocantem
 Cœruleum in gremium l latebroſaque flumina u victos.
 At v Cæſar, x triplici invecus Romana x triumpho
 Mœnia, diſ Italis z votum a immortale b ſacrabat, 715
 Maxima ter centum totam c delubra per urbem.
 Lætitia ludique d viæ pluſuque fremebant:
 Omnibus in templis e matrum chorus, f omnibus aræ:
 Ante aras terram g cæſi h ſtravere iuvenci.
 i ſole ledens k niveo l candentis limine Phœbi, 720
 m Dona n recognoſcit o populorum, p aptarque q ſuperbis
 Polibus: incedunt r victæ longo ordine gentes,
 Quam ſ variæ i linguis, habitu u tam veſtis et armis.
 Hic v Nomadum genus, et x diſtinctos y Mulciber z A-
 fros,
 Hic v Lelegas, b Carasque, c ſagittiferoſque d Gelonos 725
 e Finxerat. f Euphrates ibat jam g mollior undis,
 h Extremique hominum i Morini, k Rhenuſq; l bicornis,
 m Indomitique n Dahæ, et o pontem indignatus p Araxes.
 Talia, per clypeum Vulcani, dona q parentis
 Miratur, rerumque r ignarus * imagine gaudet, 730
 ſ Avollens humero i ſamamque et ſata nepotum.
 a In clypei
 cælatura.
 b Cleopatra.
 c Optatis aut
 invocatis ad
 celerem fu-
 gam. d Ut plu-
 venti ſuſcipi-
 ant, & forti-
 ſus impellan-
 tur. e Magis
 & magis.
 f Cadavera
 ſuorum. g O-
 mine mortis
 futuræ; quia
 tunc primum
 timere cœpe-
 rat. h Cæſa-
 rat Vuleanus.
 i Cauro, id
 eſt, vento ab
 occaſu ſolſti-
 tiali, & ex A-
 pulia ſpiran-
 te. k Vehi.
 l Vulcanus
 fecerat è con-
 trario. m Sep-
 ter ſuo.
 n Dolentem,
 Proſopopœia
 fluctum ſui. p Egypti fluvium. q Alluſum ad ſeptem Nili oſtia. r Exterioribus
 indicis ſuis. ſ In receptacula maris. t Occulta, aut de quorum origine dubitatur.
 u Egyptios ſuos & reliquos Antonii ſocios. v Augustus. x De Dalmatis, de An-
 tonio, & de Alexandrinis. Hinc Sueton. c. 22. Curules triumphos tres egit, Dalma-
 tium, Aſiaticum, Alexandrinum, continuo triduo omnes. y Diruptis enim mœnibus
 intrabant triumphantes, non portis. z Vota in periculis extremis nuncupare ſole-
 rant Imperatores. Augustus templum Apollini. a Quod ſemper duraturum eſt.
 b In ſculpturis clypei. c Tempia. d Compita & trivla. e Matronarum ſupplican-
 tum. f In omnibus templis. g Maſtari ad Sacrificium. h ſequaverunt corpore ſuo.
 i Augustus. k Marmoreo (cujus meminit Suet. c. 29.) templo Apollinis ab Au-
 guſto exſtructo in Palatio, marmore adveſto à portu Lunæ in Liguria. l Reſplen-
 dentis. m In his coronam & aurum. n Recenſet. o Quæ populus in nova templa con-
 ſecrat. p Affigit ea. q Magnificè exſtructis. r Ab Auguſto. ſ Incedunt gentes
 victæ. t Loquelis. u Sc. varia. v Numidarum, Africae populorum. x Veſte uſque
 ad talos fluente; vel, minimè accinctos & imparatos ad bellum. y Vulcanus:
 quod omnia mulceat ignis. z Reliquos. a Myſiæ populum. b Minoris Aſiæ popu-
 lum. c Sagittas, quibus plurimum valent, in bella gerentes. d Scythiæ populum.
 e Sculperat, finxerat. f Meſopotamiæ fluvius. g Lentior, quaſi ſentientis etiam ſe
 ſentientem à Cæſare. h Sc. ibant molliores. i Populi Gallia Belgicæ. k Germaniæ flu-
 vium, Galliam ab Alemannia diſterminans. l Oſtiis duobus, cognomine altero,
 altero Vahali in mare exiens. m Difficulter domabiles. n Scythiæ populus. o Quem
 Araxes ſuper eum exſtruxerat: quia diſrupit eum rapiditate ſua. p Armeniæ flu-
 vium, ſc. ibat mollior, quia ſe quoque domandum ſentiebat ab Auguſto. q Matris
 ſuz Veneris. r Sculpturis rerum. Et neſciens quas res ſignificarent. ſ Erigenſ
 i Gloriam, & res tuturas haud dubiè poſteris ſuis.

P. VIRGILII MARONIS
ÆNEIDIOS
LIBER IX.

ARGUMENTUM.

Absente Æneâ, & in Tusciâ conquiſcendis auxiliis occupato, Turnus à Junone per Iridem admonitus, ne tantam rei deſe gerendæ occasionem amitteret, quàm proximè ad hoſtes copias adirovet. Qui cum ſuis ſe mœnibus continerent, neque æquo loco facerent dimicandi poteſtatem, ut illis ſpem omnem fugæ includeret, claſſem exurere conatur. Erat ejus claſſis materia ex I dææ matris luco cæſa: quapropter matris precibus adductus Jupiter, naves omnes inſtanti incendio eripuit, & in toridem Nymphas marinas convertit. Poſt hæc, imminente jam nocte, Turnus adverſus hoſtium eruptiones ad oppidi portam excubias diſponit: Iſ Meſſapum præſicit. Interim conſultantibus Trojanorum duobus, quemnam potiſſimum ad Æneam mitterent, qui de ſuorum periculo eum faceret certiorẽ: ultro eam provinciam ſuſcipiunt Niſus & Euryalus, conjunctiſſimum amicorum par: qui cum urbe emiſſi, hoſtium excubias vino ſomnoque obrutus offendiſſent, Rhannetem cum magno Rutulorum numero trucidant, eorumque ſe ſpoliis exornant. Verùm cum, inſtante jam luce, ſe recipere conantur, à Volſcentis equitibus conſpecti, ad ſylvas conſugunt. Ibi Euryalus armorum pondere, viæque errore impeditus, in hoſtes incidit, & à Volſcente, fruſtrâ deprecante Niſo, conſoditur. Niſus quoque cæſo Volſcente, & Euryali nece ſtrenuè vindictâ, multis vulneribus conſoſſus, ſuper amici corpus concidit. Capita haſtis affixa, in caſtra deferuntur: ubi à Trojanis emœnibus agnita, ingentem in urbe luſtum excitant. Interim Turnus totis viribus hoſtes oppugnat, magna utriusque ſtragis editur. Ibi Alexandrus Numanum, inſolentius ſe jaſtantem, ſagittâ ictu interficit. Pandarus & Bitias ſucceſſu elati portam recludunt, hoſtesque ſubſequentes intenti cæde propellant. Ejus rei nuntio accepto Turnus per portam patentem in oppidum irrupit, Trojanosque in fugam convertit: tandem hoſtium multitudine circumventus, paulatim cedit ad eam oppidi partem, quæ fluvio alluitur, & ut erat amatus, flumen tranans incolumis ad ſuos revertitur.

a Transiſſio quæ hunc librum connectit cum ſuperiori. *b* Quæ in 8. narrata ſunt. *c* Remota, in Etruriâ; ubi jam Æneas. *d* Longe à caſtris extremas Coryti penetra- vit ad urbes:

a Ab Æneâ & Evandro, id eſt, dum Æneas in Etruria comparat auxilia. *f* Deam, arcus coeleſtis pediſſequam ſuam. *g* Saturni filia. *h* Fortem ſine telicitate. *i* Avi ſui. Unde inſrâ: *Cui Pilumnus avus*, &c. Fuit enim Turnus Divi filius, cuius pater fuit Pilumnus. *k* A pilo, id eſt, inſtrumento, quo aliquid in mortario teritur, ſic dictus fuit Saturnus, quod primus docuiſſe dicatur inſtrumenta in pilo comminuire. *l* Illi. *m* Otioſus. *n* Turnum illic ſedentem. *o* Subrubro. *p* Thaumantis filia Iris. *q* Exhortatoria oratio, ad invadenda caſtra hoſtium. *r* Quia contra fatum Trojanis videntur, per oblatam occaſionem, Italiâ poſſe de- pelli, & penitus deleri. *s* Se volvens, jam voluta, id eſt, tempus ipſum. *t* Non requirente te. *u* Novâ ſc. in morem caſtrorum exſtructâ. *v* Palatium & Pallanteum oppidum tenentis. *x* Petiit: ne prima ſyllaba Evandri corripitur: cum alias legatur, *petiit*. *y* Eſt petiſſe Evandrum. *z* Arcis Etruriæ, ſuprà l. 3. & 7. *a* In- ſuper. *b* Etruſcorum exercitum, Namque Lydi, Tyrrheno duce, in hac Italiâ par- te conſederant.

Quid dubita- rus.

Rampe mor- Dixit, et in- ingentemque Agnovit & ju- iſtubi, ac ta- ri, & decus co- Derulit in re-

tempeltas? n-

Palanteſque

Quilquis in- proceſſit, ſum-

Multa deos o-

ſines ſequi-

Mellapus pri-

Tyrrhidæ juv-

Veretur & a-

ſeprem i-

Per tacitum

Cum reſluit

ſilic & ſubita-

ſcopiunt T-

ſimus ab & ac-

Quis ſ globu-

ene citi b fer-

ſtatis adeſt, &

Conduſt ite di-

ſines: p ſi qu-

ſu & ſtruere a-

Caſtra: modo

ſi. Chafm-

ſines, vel, erran-

ſi, & fluentem-

ſines vicia purg-

Multiplicia vo-

Promiſſis, pol-

ſines, in 7. de-

ſines, ſuprà

Quid dubitas? nunc tempus equos, nunc *b* poscere cur-
rus.

Rumpe moras omnes, et *d* turbata arripe castra.

Dixit, et in cœlum *f* paribus se sustulit *f* alis,

ingentemque *g* fuga *b* secuit sub nubibus arcum.

Agnovit & juvenis, *l* duplicesque ad sidera *m* palmas

cultus, ac tali *n* fugientem est *o* voce secutus:

ri, decus cœli, quis te mihi *q* nubibus actam

Derulit in terras? *f* undè hæc tam clara repentè

tempestas? medium video *t* discedere cœlum,

Palantesque polo stellæ: sequor *m* omina tanta,

Quisquis in arma vocas. et sic effatus, ad *y* undam

procellit, summoque hausit de gurgite *z* lymphas,

Multa deos orans; *b* oneravitque æthera *c* votis.

namque omnis campis *c* exercitus ibat apertis,

Dives *f* equum, dives *g* pictæ vestis, et auri.

Mellæque primas acies, *i* postrema coercent

Tymbædæ juvenes: *k* medio *l* dux agmine Turnus

Vertitur *n* arma tenens, et toto vertice *o* supra est.

Conspexit surgens *q* sedatis annibus altus

Per tacitum *f* Ganges; aut *t* pingui flumine Nilus,

Cum refluit campis, et jam se condidit alveo.

Hic *s* subitam nigro *y* glomerari pulvere nubem

prospiciunt Teucris, ac *z* tenebras insurgere campis.

Primus ab *a* adversa *b* conclamat *c* mole *d* Caius:

Quis *f* globus, *o* cives, *g* caligine volvitur atrâ?

Tene citi *b* ferrum, date tela, et *i* scandite muros:

Hæc adest, *k* eja. ingenti clamore per omnes

Conduunt se Teucris portas, et *m* mœnia complent.

namque ira discedens *n* præceperat *o* optimus armis

Æneas: *p* si qua intercæ Fortuna fuisset;

Ne *q* struere auderent aciem, neu *r* credere *f* campo:

Castra modo et *n* tutos servarent *n* aggere muros.

a Vereris in-
vadere castra?

b Poscendi.

Gracimus.

c Sic Ovid.

15 Rumpe mo-
ram: nocuit

semper differre

paratis. Et

Virg. alibi:

Eja age, rum-

pe moras, te-

que, &c.

d Quæ facile

turbare potes,

aut absente

25 Ænea, auxi-

lio & consi-

lio destituta.

e Iris. *f* Pleno

volatu. *g* Si-

mul cum fu-

geret. *h* Ipsa

suo subvecta

arcu. *i* Irim,

sive arcum

cœlestem &

ejus naturam.

35 *k* Turnus.

l Complicatas

m Manuse-

rexit. *n* Irim.

o Oratione.

p Ornamen-

tum, propter

specimen co-

lorum. *q* Per

nubes. *r* De-

misit. *f* Sc.

40

na *q*. Chasmate & hiatu divisum aperiri. *n* Tempore loquoque non suo appa-

rentes, vel errantes per polum. *n* Prodigia tua. *x* Quicumque es, qui vocas in ar-

tem. *y* Fluentem. Hoc genus purgationis erat apud antiquos. *z* Purissimas aquas,

quibus vitia purgaret, puriorque ad precandum accederet. *a* Multum, aut multas res.

b Multiplicia vota indicat, quæ Diis diversis pro suâ & exercitus salute vovit.

c Promissis, pollicendo, si victoriam consequatur. *d* Post vota & preces Turni.

e Turni, in 7. descriptus. *f* Equorum. *g* Pictæ. Diæresis. *h* Equum demitor, Neptu-

ris, supra l. 7. *i* Extrema agmina, aut extremas partes exercitus claudunt

Turni filii, magistri pecorum: de quibus supra l. 7. *k* Sc. in. *l* Totius exercitus.

m Versatur, circumvolvitur. *n* Hostilia. *o* Eminent supra reliquos. *p* Cum respectu

ad Nilum septemfluvium, namque unicum Gangis ostium agnoscunt autores probati,

unde intelligi placeat de fluminibus, quæ recipit Ganges profundus amnis. *q* Com-

plexus. *r* Per profundam altitudinem, vel tacite, postquam sedati sunt amnes.

s Indixit fluvius maximus, secum aureas arenas trahens. *t* Fœcundans & pinguem

læcis Egyptum. *u* Cum ab inundatione recedit, reditque de suo alveo. *v* In

terno Turni exercitu. *x* Repentè ortam. A signis adventantium hostium. *y* In glo-

bo colligi. *z* Caliginem & pulvere. *a* Ex adverso sitâ. *b* Non interrogans (ipse e-

ram nunciat) sed cum admiratione. *c* Turri speculatoriâ. *d* Vir Trojanus, cujus

nomen meruit in primo. *e* Quantus: admirantis est, non interrogantis. *f* Numerus

incedentium in globum collectorum. *g* Cum molimine incedit cum nube pulveru-

lentæ & nigra. *h* Arma repulsiua. *i* Al. scandite, alii, ascendite. *k* Dicentes eia, id

est, se mutuo cohortando. *l* Includunt. *m* Muros, & propugnacula castrorum.

n Mandaverat. Alludit ad disciplinam Romanæ militiæ, quâ severissimè animad-

vertebatur in eos, qui in iussu Imperatoris in hostem pugnascent.

o Rei militaris præmissus ac peritissimus, id est, sicut decet optimum ducem. *p* Si qui fortè

representationis aliuf.ve belli calus, se abiente, daretur. *q* Instruere. *r* Committere

s Patienti. *t* Solummodò. *u* Tutò manitos. *v* Accumulatis terris & vallo.

Ergo

a Cum hostibus insultantibus. *b* Suedet, urget, hortatur eos. *c* Hostibus. *d* Æneæ. *e* Faciunt. *f* In propugnaculis tactis in extremitatibus castrorum; quæ in morem urbis extruxerant. *g* Prout, secundum quod. *h* Tardè incendens, respectu equitum: *del*, Turno festinanti tardum visum. *i* Pedirum. *k* Electis ex omnibus aliis. *l* Ex equitibus. *m* Stiparus. *n* Albas habens maculas. Sic. lib. 5. quem Thracius albis portat equus bicolor maculis. *o* Turnum. *p* E Thraciâ. *q* Irruat. *r* Respicit mores Romanorum, ubi dux, hasta in fines hostium missâ, principium pugnae dedisse putabatur. *s* Eminens. *t* Rutuli acclamant & applaudunt illi facto, sc. hastæ jactui. *u* Turnum. *v* Ignava, quod non venirent, instructâ acie, in pugnam: idque secundum Rutulorum opinionem, quos latebat mandatum Æneæ. *x* Quod non darent & crederent se. *y* Cum vii sint. *z* Circumspicit vagando in diversos angulos. *aa* Turnus commotus irâ. *ab* In equo. *ac* Castrorum. *ad* Per loca inaccessa. Insolentiam notat Turni, & furorē, qui per avia quærebat viam. *ae* Comparatio, quâ clarissimè impotentes Turni affectus ob oculos ponuntur. *af* Stabula ovium, ovilia. *ag* Dum expectat aditum. *ah* Ultra mediam noctem. *ai* Per unimenta caularum. *aj* Quo lupum irritant. *ak* Sc. *al* Effectus. *am* Furore, quia repellitur, aut secluditur. *an* Sævitiā suam acuit. *ao* Seclusos à se, & quos rapere negatur. *ap* Torquet & urget ipsum. *aq* Fames rabiosa. *ar* Sc. tempore. *as* Non imbutæ ex longo tempore. *at* Prædaram. *au* Sc. *av* fugant ipsum. *aw* Turno, quem lupo comparat. *ax* Intipienti. *ay* Ignitæ sunt & incenduntur. *az* Medullas usque penetrans. *ba* Cogitanti, quomodo molliatur. *bb* Et qua ratione via aliqua eliciat aut excutiat Troes castrorum vallo: proinde inquit consilium incendendæ classis. *bc* Quos ovibus, intra caulas concussis, comparat. *bd* Effusim venire cogat in aciem & campum planum ad pugnandum. *be* Cohortem Teucrorum. *bf* Circumseptam, id est, circumcinctam. *bg* Numici. *bh* Hoc cogitans, Turnus invadit. *bi* Et exposcit à sociis lætis ignem, id est, ut immittant faces incendia facturas. *bj* Face pingui & resinosa, quam in naves torquet. *bk* Rutuli combustionem navium. *bl* Instigat eos. *bm* Juventus Rutulorum. *bn* Expediēte instruitur, armatur. *bo* Furor ex pice. *bp* Rutuli sc. quia Turnus poposceraat ignem. *bq* Ignis. Continens pro contento. *br* Quale ex pice fit. *bs* Fuligine præcâ. *bt* Incendium, vel ignis. *bu* Flammulam. *bv* Rem incredibilem narraturus, invocat Musas Poëta. *bw* Magna & violenta. *bx* A navibus Trojanorum.

Ergo, etsi *a* conferre manum pudor iraque *b* monstrant; *c* Obijciunt portas tamen, et *d* præcepta *e* facessunt, Armatique cavis expectant *f* turribus hostem. Turnus, *g* ut antevolans *h* tardum præcesserat: agmen, Viginti *k* lectis *l* equitum *m* comitatus, et urbi Improvisus, adest: *n* maculis *o* quem *p* Thracius albis Portat equus, cristâque tegit galea aurea rubrâ. Equis erit mecum, *q* juvenes, qui *r* primus in hostem? En, ait: et *s* jaculum intorquens emittit in auras, Principium pugnae: et campo sese *t* arduus infert. *u* Clamore excipiunt socii, fremituque *v* sequuntur Horrifono. Teucrum mirantur *w* inertia corda: *x* Non æquo dare se campo, non obvia ferre Arma *y* viros: sed castra fovere. huc *z* turbidus *aa* atque huc *ab* *ac* equo *ad* muros, aditumque *ae* per avia quærit. *af* Ac veluti pleno lupus insidiatus ovili, Cum fremit ad *ag* caulas, ventos perpeffus *ah* et imbres, *ai* Noctē super mediâ: *aj* tuti sub matribus agni *ak* Balatum exercent: *al* ille asper, *am* et improbus, *an* irâ *ao* Sæviti in *ap* absentes: collecta *aq* fatigat edendi *ar* Ex longo *as* rabies, et *at* sicca *au* sanguine *av* fauces. Haud aliter *aw* Rutulo, muros et picea *ax* tuenti, *ay* Ignescunt iræ, et duris dolor *az* ossibus ardet. Qua *ba* tentet ratione aditus? *bb* et quæ via clausos Excutiat *bc* Teucros vallo, atque *bd* effundat in æquor? *be* Classē, quæ lateri castrorum adjuncta latebat, Aggeribus *bf* septam circum et fluvialibus *bg* undis, *bh* Invadit: *bi* sociosque incendia poscit ovantes: Atque manum *bj* pinu flagranti fervidus implet. Tum verò *bk* incumbunt; *bl* urget præsentia Turni: Atque omnis facibus *bm* pubes *bn* accingitur *bo* atris. *bp* Diripuerit *bq* focos: *br* piceum fert fumida lumen Tæda, et *bs* commixtam *bt* Vulcanus ad astra *bu* favillam, *bw* Quis deus, *bx* Æolus, tam *by* læva incendia *bz* Teucris

Arerit? tantos ratibus a quis b depulit ignes?
 Dicitur: a prica fides facta, d sed fama perennis.
 Tempore quo primum Phrygiâ e formabat in Idâ
 80 Eneas classem, et pelagi petere alta parabat;
 ipsa dein fertur genitrix f Berecynthia magnum
 precibus his affata Jovem: da, nate, petenti,
 Quod tua chara g parens * domito te poscit * Olympo.
 85 Pineâ sylva i mihi, multos k dilecta per annos,
 Lucus in m arce fuit summâ, n quò sacra o ferebant,
 Nigra nigrâ q piceâ trabibusque obscurus r acernis.
 Has ego s Dardanio juveni, cum classis egeret,
 Lata dedi: nunc w sollicitam timor x anxius y urget.
 90 Solve metus, atque hoc precibus sine posse parentem;
 Neu curiâ quassatâ ullo, neu turbine venti
 Vincantur. e prosit nostris in montibus d ortas.
 Filius huic contrâ, f torquet qui sidera mundi:
 O genitrix, g quò fata h vocas? aut quid petis i istis?
 Mortaline inanè factâ l immortale carinâ
 95 Has habeant? m certis que incerta pericula lustret
 Eneas? cui * tanta deo permisâ * potestas?
 Imò, ubi o defunctâ p finem portusque tenebunt
 Anfonios q olim, quâcunque evaserit r undis,
 Dardaniumque ducem Laurentia vexerit t arva,
 100 Mortalem e eripiam formam, magnique jubebo
 Equoris esse deas: qualis w Nereia Doto
 Et Galatea secant spumantem pectore pontum.
 Dixerat: idque y ratum z Stygii per flumina fratris,
 Per pice a torrentes atrâque voragine b ripas,
 105 Annuit, et totum nutu tremefecit d Olympum.
 Ergo aderat e promissâ dies, et tempora Parcæ
 Debita complerant: cum Turni f injuria g Matrem
 Admonuit h lacris ratibus depellere i tædas.
 Illic primum l nova lux oculis effulsit, et ingens
 110 Vitis w ab Aurorâ n cælum transcurrere o nimbus,
 Et lacque chori: q tum vox r horrenda per auras

a Sc. Deus.
 b Cybele depulit ignes e ratibus.
 c Factum hoc est valde antiquum, & ita obscurum.
 d Sed tamen fama est per annos durans & constans.
 e Formare parabat: non enim in Ida, sed in Antandro facta.
 f Cybele, quæ in Berecynthia Phrygiæ monte, colitur. g Ego.
 * Postquam cæli dominus effectus es.
 h In quâ plurimæ pinus nascuntur.
 i A me. k Pinus Magnæ Matri sacra.
 l Ut sit mihi lucus consecratus.
 m Summo cacumine Idæ montis, quæ Gargara dicuntur. n Ad quem lucum.
 o Phrygii.
 p Ad nigredinem.

Arbore. r Ex acere arbore. s Arbores. t Eneæ. u Lubens & vorax. w Quia scivit classem Eneæ appetendum ignibus. x Anxietatem adferre sonat. y Al. angit. z Exime mihi timorem, libera me hoc metu. Petitio. a Ne inueniat classis pinea. b Trabes, quæ sacræ mihi sunt. c Iphis. d Ortas esse in loco arboris. e Jupiter responder. f Sustinet, regit, id est, cui est rerum omnium potestas. g In quam conditionem. h Trahis, ut contra factorum ordinationem, corruptores arbores non corrumpantur. i Pro illis viribus rebus, aut, istis precibus. j Ab hominibus, qui mortales sunt. l Jus immortalitatis, id est, petis ne ut immortalis es sint? m Securus eventum & periculorum: quia potius qui navigat, incertus certa adit pericula. * Ex mortali facere immortalem. n Quinimò id potius faciam. o Liberatæ munere navigandi vehendique Eneam. p Navigationum. q Abstergendo, tempore futuro, post septennales errores. r Ab undis, à procellis. s Eneam. t Sc. ad u Ei. w Nerei filia. x Juxta. y Firmum esse. z Stygia Plutonia, per quam non poterant Dii peierare. l. 6. Dii cujus jurare timent & fallere. a Ardentes. b Per Stygias Paludes. Confirmat autem promissum juramentum peculiari. c Nutu significat. d Cæ um. e Tempus solvendi promissum, sive quoque munere suo defunctæ, saluum Eneam in Italiam perduxissent. f Violenta iniusta. g Deorum sc. id est Cybelen. h Sacratiss arboribus factis. i Faces ex ignis factas. k In hac exustione navium, aut hoc loco dicto. l Magnus & insolitus nimbus Deorum. m Incipiens ab Oriente. n Aërem. o Nubes splendore insignis, in quâ Cybele, & Phrygiæ Deæ comites. p Qui sunt in tutela matris Deorum. Sc. visi sunt. q Insuper. r Metuenda.

a Ex nimbo. b Populorum Turni. c Ne festinate cum timore. Loquitur Cybele. d Mihi propter pinus sacratas. e Ad defensionem. f Citiùs, facilius. g Naves è pinibus sacris mihi edificatas. h Adhuc naves. i Transformatae in Deas pelagi: lege Ov. 14. Met. k Deorum. Verba hæc sunt vel Cybeles, vel Poetæ. l Vincula. m Naves, incipientes à puppibus Nymphæ fieri. n Retinacula. o More. p Emergentes ex aquis. q Exhibent. r In mare. s Rostris æreis armatæ. t Naves. u Esi Neptuni esset filius. w Fixus manet. x Non audet influere altum mare, id est, Tyrrenum mare, in quod se Nymphæ, ex navibus factæ, receperant. Sic 8. l. refluitque exterritus amnis: de eodem Tibri. y Deus, id est, Tiberis. z Animositas non amota est à Turno audace. a Suorum obstupescantium. b Ergit verbis consolatoriis. c Redarguit eos. d Portenta hæc Troianos spectant, eorum perniciem prædicunt, malum Trojanis portendunt. e Quem dicunt profectio nis suæ autorem. f Quia non poterunt amplius navibus aufugere, ut hæcenus aufugerunt. g Non expectant Trojani, ut Rutulorum telis, aut ignibus perirent, cui jam navium amissione perierunt, id est, debent jam non expectare, sed vereri. h Rutulorum manus immisos. i Quia naves ablatae sunt. k Sunt inaccessibiles. l Est eis relicta, id est, fugere non poterunt. m Auxiliorum, sc. beneficium navigationis, facultas navigandi. n Amisissis navibus. o In nostra est potestate, nobis patet. p Copiæ & auxilia recentita supra l. 7. Al. gentes. q Contra tam paucos. r Nihil moveor, quod fatale eis fuerit in Italiam pervenire. s Quasi contingant ista. t Oracula. u Trojanorum. w Petitione Veneris. x Concessum est. y Italia. z Faventia mihi, Trojanorum fati vicissim sua opponit, sc. ut gentem Trojanam in hac ipsa terra delect, quæ aliena præripit conjugia. a Gladio. b Impiam, conjugii violatricem. c Sponsâ Laviniâ. d Etiam me tangit. e Lædit. Ter. Quo passus Rhodium tetigerim tu condito. f Menelaum, cui ablata fuit Helena uxor. g Contra raptorem conjugis. h Populis Menelai. Mycenæ patria Agamemnonis. i Verum dicent Trojani, se satis punitos propter Helenæ raptum à Paride factum. Resp. desissent ergo peccare; didicissent odisse potius foeminas omnes, quam vel unam rapere: quod quia in Lavinia faciunt, iterum pereant. k Quia vallum habent intermedium, quo à nobis eripiuntur. l Dilaciones, quas tollæ faciunt. m Parvæ distantiae à morte, n Fiduciam. o A Majori ad Minus.

Nepenni fabricata manu & confidere in ignes?
 Sed vos, ô lecti, ferro & quis scindere & vallum
 Apparat, et mecum invadit f. trepidantia castra?
 Non armis mihi Vulcani, h. non mille carinis
 Eff. opus i. in Teucros: & addant se l. protinus omnes
 Et rufci socios: m. tenebras, et n. inertia furta
 Palladii, p. cæsis summæ custodibus q. arcis,
 Ne timeant; nec r. equi f. cæcâ condemur in alvo:
 Læce u. palam certum est igni u. circumdare muros.
 Et sibi cum Danais x. rem faxo et y. pube Pelasgâ.
 Et se putent, decimum x. quos a distulit Hector in annum.
 Nunc adeo, b. melior quoniam pars c. acta diei,
 Quod superest, lati benè gestis corpora rebus
 Procure, viri; et e. pugnam f. sperate parari.
 Inter cæ vigilum excubiis b. obsidere i. portas
 Cura datur Messapo, et k. mœnia cingere l. flammis.
 His septem Rutuli, m. muros qui n. milite servant,
 Delecti: ast illos centeni x. quemque sequuntur
 Purpurei cristis juvenes auroque q. corusci.
 Decurrunt, r. variantque vices, f. fulique per herbam
 Indulgent vino, et s. vertunt crateras u. ahenos.
 Collucet ignes: noctem x. custodia ducit
 Inlœmne ludo.
 Hæc super è vallo prospectant Troës, et armis
 Alta x. tenent: necnon b. trepidi formidine c. portas
 Explorant, d. pontesque et e. propugnacula f. jungunt: 170
 Telag. gerant. h. instant Mnestheus i. acerque Sereftus:
 Quos pater A. neas, si quando l. adversa m. vocarent,
 Heciores x. juvenum, et o. rerum dedit esse magistros.
 Omnis p. per muros q. legio r. sortita periculum 174
 Excubat, f. exerceret vices, quod cuique s. tuendum est.
 Solus erat portæ custos, u. acerrimus armis,

145 a. En. 2. Tum
 vero omne mihi
 visum consi-
 dere in ignes
 illum. b. Ex-
 hortatur ad
 oppugnan-
 dum. c. Viri
 delecti ad mi-
 litiam. d. Vef-
 trum. e. Cast-
 rorum Tro-
 janorum mu-
 nitionem.
 156 f. Infirma, aut
 Trojanorum
 trepidantium
 metu. g. Non
 mihi, ut A-
 chilli, opusest
 τανυστία
 Vulcani, que
 armis: satis
 ensis erit 12.
 En. h. Ut
 Græcis, Tro-
 jam expugna-
 turis. i. Ad
 excidium
 Trojanorum.
 k. Hoc propter
 Evandri, Tar-
 chontis,
 Thucorum-
 que auxilia.
 l. Porro, te-
 nus, id est,
 circumqua-

no, aut statim. m. Non est, quod timeant, ne per tenebras, & noctu capiantur,
 hoc tempus maxime est opportunum insidiis. n. Quæ inertibus, non strenuis vi-
 ris, conveniunt. o. Quibus Ulysses cum sociis Palladium ex arte Trojana sustulit.
 p. In insidiis interemptis. q. Ilia. r. Lignei. s. Tenebrosâ, id est, non insidiis, ut
 Teuci, rem agerent. Victoria non dolo, sed virtute paranda est. t. Ergo non per
 tenebras. u. Ergo non per inertia furta. v. Obsidere. x. Militarem, id est, bellum.
 y. d. ignava respectu nostri. z. Danaos & Pelasgos. a. Dimovit à patria & victo-
 riâ, aut extendit in castris versantes. b. Major, aut magis opportuna. c. Transacta.
 d. Accite. e. Contra Trojanos. f. Refecti affectate, aut cum spe expectate inva-
 sionem Teucrorum. g. Dum se reficiunt. h. Obsidendi. Enallage conjugationis.
 i. Trojæ aut castrorum Trojanorum. k. Vallum castrorum cingendi. l. Ac-
 cubiti ab excubitoribus. m. Castrorum. n. Multitudine militum. o. Quemlibet cen-
 tum. p. Habentes in galeis cristas purpureas. q. Fulgentes. r. Per vices succe-
 dent vigiliis, primæ, secundæ, tertiæ. s. Dispersi. t. Funditus ebibunt. u. Aereos.
 v. In castris & custodia. x. Milites, qui excubabant, traducunt ludendo noctem
 in iocum. y. Desuper. z. Propugnacula. a. Defendunt. b. Trepidantes & festinan-
 tes. c. An satis firmiter clausæ atque munitæ sint. d. Ligneos, quos fursum tra-
 hunt. e. Pinna ferro munitas, quibus hostem arceant. f. Portis. g. Ad muros. h. O.
 i. Vir strenuus. k. Duos. l. Sicut hostium oppugnationes & obsidiones. m. Ex-
 pectant eorum præsidium. n. Al. juveni, id est, Alcanio, prospectores, consultores,
 adiutores, præfides. o. Gerendarum. p. In circuitu murorum. q. Exercitus. r. Sor-
 tita ad pericula depellenda. s. Per vices excubat. t. Defendendum est. u. Max-
 imè strenuus in rebus bellicis.

a Hyrtaci filius. Describit Nisum à parente, studioque jaculandi. Nisus & Euryalus numerantur inter amicorum paria, ut Pylades & Orestes & alii. b Mons Phrygiæ, patria & parens venatorum opt. inter alios Nisi: aut, *Ida* mater ejus. c Quia solum jaculum portare solebat. d Non ponderosis. e Nisum. f Erat. g Æneadarum, id est, inter Æneadas. h Neque omnium, qui Trojana induerunt arma, alius quispiam pulchrior fuit. i Imberbia & lævia. k Lanugine & erumpente barbâ insigni. l Duobus. m Uniformis. n Deputati ad standum pro portis in eodem loco. o Euryalum. p Vehementem affectum ad aliquid novi perficiendum. q Nostris. r suam quique cupiditatem magnam pro Dei instinctu habet. s Vehemens & magna. t Meditatur. u Nec mens potest quiescere, etiamsi quiescere coner. v Teneat. x Nocturnorum ignium. y Sepultri, obruti. z Profundius. a Quid mihi, etia in animo versanti, deliberetur tandem fixumque sedeat. b Advocari ad nos. c Alludit ad Romanorum consuetudinem: apud quos primum populus jubebat deinde patres fiebant auctores. d Aliquos. e Renuncient, quid certi de hac te sita reddis tres, cur Euryalum non admissurus comitem, sibi superesse velit. f Colliculo. g Mihi. h Ad Evandrum, ubi Æneam esse putabat. k Quia laus erat, per medios hostes ivisse ad Æneam. l Cum obstupesceret. m Cupidine gloriæ. n Nisum. o Quas paras. p Rennis? q Mitti finem? r Ut me socium fugere debeas. s Commendat patrem à virtute militari. t Inter bella, quæ Græci Trojanis inferebant, natum educatumque. Ter. *Quicquid peperisset, decreverunt tollere.* Natum intantes & ab obstetrice sublatis, protinus nudi in terra statuebantur, Deorumque auxilium nascenti invocabatur. Indè à patribus tollebantur. Qui autem non tollebantur, pro abdito & projecto habebatur. u Ut me con item superjaculo. v Uique ad fatalem terram. x Meus est. y Vitæ, præ gloria, id est, non curoruri. z Tuum, & à te modò contemptum. a Vitæ pretio. b Ad quem properas. c Respondit. d Euryali verba. e Quare tu suspicaris in præsentia, id est, tatis confidebam virtuti & amicos tui. f Equum erat de te quidquam dubitare. g Notus est. h Quod sentio, dico. i Reducat. k Mediocri victoriâ lætantem. l Duobus Favorabilibus.

a Hyrtacides; comitem Æneæ quem miserat b Ida Venatrix, c jaculo celereim d levibusque sagittis: Et e juxta comes f Euryalus, quo pulchrior alter Non fuit g Æneadum, h Trojana nec induit arma; Ora puer i primâ signans intonsa k juventâ. l His amor m unus erat, pariterque in bella ruebant: Tunc quoque n communi portam statione tenebant. Nisus o ait: dñe hunc p ardorem q mentibus addunt, Euryale? r an sua cuique deus sit s dira cupido? Aut pugnam, aut aliquid jamdudum invadere magnum Mens t agitat mihi; u nec placidâ contenta quiete est. Cernis, quæ Rutulos n habeat fiducia rerum: x Lumina rara micant: somno vinoque y soluti Procuere: silent latè loca. percipe z porrò a Quid dubitem, et quæ nunc animo sententia surgat. Ænean b acciri omnes, c populisque, patresque, Exposcunt; mittique d viros, qui e certa reportent. f Si tibi, quæ posco, promittunt, (nam mihi facti Fama sat est,) g tumulo h videor reperire sub illo Possè viam ad muros et i mœnia Pallantea. Obstupuit magno k laudum percussus amore Euryalus; l simul his m ardentem affatur n amicum: Mene igitur socium summis adjungere o rebus, Nise, p fugis? solum te in tanta pericula q mittam? Non r ita me genitor, s bellis assuetus Opheltis, t Argolicum terrorem inter Trojæque labores Sublatum, erudit: nec tecum u talia gessi, Magnanimum Ænean et v fata extrema secutus. Est hñc, est x animus y lucis contemptor; et z istum Qui a vitâ benè credat emi, b quò tendis, honorem. c Nisus ad d hæc: equidem de te nil e tale verebar; Nec f fas: g non. h ita me i referat tibi magnus k orantem Jupiter, aut l quicumque oculis hæc aspicit m æquis.

Sed si quis, (a quæ multa vides b discrimine tali)
 Si quis in c adversum rapiat casusve Deusve,
 Te d superesse velim: tua e vitâ dignior f ætas.
 Sit, qui me b raptum i pugnâ, & pretiove redemptum,
 Mander humo; m solita aut si quâ n id fortuna vetabit,
 Absenti p ferat q inferias, r decoretque f sepulcro: 215
 Neq; matri miseræ tanti fim causâ doloris;
 Quæ te sola, puer, multis è u matribus m ausa
 Prosequitur; magni x nec mœnia curat Acestæ.
 Ille autem: causas nequicquam x nectis inanes,
 Nec mea jam mutata loco sententia a cedit:
 Acceleremus, ait. e vigilēs simul excitat: illi
 Succedunt, servantque e vices: f statione g relictâ
 Ipse comes Nisô graditur, i regemque requirunt.
 Cætera per terras omnes animalia k somno
 Laxabant curas, et corda l oblita laborum:
 Ductores Teucrum n primi, et delecta juvenus,
 Consilium o summis regni de rebus habebant,
 Quid facerent, quisve Aneæ p jam q nuncius esset.
 Stant longis s adnixa i hastis, et scuta tenentes,
 Castrorum et u campi m medio. tum Nisus, et unâ
 Euryalus, x confestim y alacres x admittier orant:
 Rem magnam, pretiumque b moræ c fore. primus Iulus
 Accepit d trepidos, ac Nisum e dicere jussit.
 Tunc f si Hyrracides: g Audire o mentibus æquis,
 Aneadæ: neve hæc nostris b spectentur ab annis
 Quæ i ferimus. k Rutuli somno vinoque l sepulti
 Contingere: n locum o insidiis conspeximus ipsi,
 Qui patet in bivio p portæ, quæ proxima ponto.
 Interrupti r ignes, aterque ad sidera s fumus

210 Qualia pericula. b In periculo tali, quale est, por medios hostes viam captare. Solet enim rebus, præclarè cœptis, raro fortuna respondere.
 220 Rem adversam, id est, mortem.
 d Supervivere post mortem meam.
 225 Quam mea. f Est. g Ut fit. h Morre. i Inter pugnandum.
 230 Sicut Achilles Hectoris corpus reddebat. l Sepeliat. m Ubi cæteri sepeliuntur; vel, more solito debitoque exequiarum munere.
 235 Me habere legitimam sepulturam.

Mibi, id est, ut sit aliquis, qui, &c. p Inferebantur autem sacris hisce mortuorum, mel, lac, oleum, vinum, sanguis, comæ. q Sacrificium inferis placandis fieri solitum. r Et qui ornet me. s Sc. mani, id est, cenotaphio. t Tux. u Trojanis, quæ in Sicilia manserant. w Mare iterum ingredi. x Nec cum reliquis matribus remansit in urbe, ab Acestâ, rege Siciliæ, condita donataque Trojanis: ut l. 5. y Euryalus respondit. z Ingeris nihil in me profuturas. a Mutabitur, neque cedit statione suâ. b Properemus ad conceptum facinus. c Qui officio vigilandi addicentur. d Quia Euryalus & Nisus vigilēs erant; idè illi succedere. e Officium vigilandi. f Loco, vigilibus ad excubias, agendas assignato. g Ab Euryalo. h Euryalus. i Alcanium principem, regis filium, cui jus ad regnum. Ita l. 6. Ariadna, Minos regis filia, dicitur regina: & Lavinia datur corona 7: l. k Dormiendo. l Bivio. m Duces, gubernatores. n Præcipui. o Et jam quasi extremis, & in summo periculo sitis. p In tam arctâ obsidione. q Qui talia nuntiaret. r Ductores Trojanorum. s Suffulti. t Quas in manibus habebant. u Aræ, quæ erat in novâ urbe conditâ edificatâ. w Sc. in. x Paritèr. y Læti, & præ se ferentes fiduciam. z Admitti ad consilium. a Sc. g promittunt. b Differendi consilii. Q. d. fieri quidem posset, ut importunus videatur interventus hic noster, qui consultationes vestras removeret; forte tamen speramus, ut rei oblatæ pondus moram officio compenset. d Exigorum admissione. e Gestientes. f Quod vellet. g Filius Hyrtaci Nisus sic vocatus est. h Quæ dicam. i Considerentur, id est, non judicentur pro juvenili ætate nostra: quia fumus penè pueri. j Adterimus. k Qui urbem hanc obsident. l Interfili. Al. soluti. m Al. procubuerunt, id est, prostraverunt se. n Aprum. o Rutuli faciendis. p Quod tendit ad portam castrorum, quæ proxima est Tyrrheni mari. q Aliis sc. extinctis, aut certè deficientibus, quod ex fumo apparet: quod ipsum est ignium sopitorum, atque eos dormire. r Rutulorum. s Sine flamma.

a Si occasione
 fortuitò no-
 bis oblata per
 vos vestrum-
 que imperium
 uti liceat :
 neque enim
 ex rei milita-
 ris disciplina
 atque sacra-
 menti licet à
 castris disce-
 dere incon-
 sulto duce.
 b Investigat-
 um à nobis.
 c Adfuturum.
 d Ab ipso no-
 bificum.
 e Multos in
 via occide-
 mus. f Dat
 causam.
 g Frontem æ-
 dificiorum
 urbis Pallan-
 tei existen-
 tem sub valli-
 bus obscuris ;
 sic enim è
 longinquò
 spectantibus
 visa nemus &
 luci : l. 8. so-
 lem nem rex
 Arcas honorem
 Herculi fere-
 bat Ante ur-
 bem in luo.

g Priusquam obsidio esset. b Tiberim qui Pallantis urbem præterlabitur. i Insuper
 ad hæc verba. k Senio fessus, confectus. Horat. Sat. 1. l. 1. O fortunati mercato-
 res, gravis annis Miles ait. l Consilio cæteros anteibat. Nam in senibus viget præ-
 dentia. Unde Ovid. Seris venit usus ab annis. Sic Æn. 5. Hoc Helymus facti, in
 ævi maturus Accessit. m Vir Trojanus, cuius consilio in 5. usus est Æneas. n Di-
 vino nutu & potestate. o Tametsi hæcenus in summo periculo versamur. p Quan-
 doquidem. q Protulistis, produxistis. r Alethes. s Euryali & Nisi. t O virilem
 animi. u Præmia. w Insuper. x Statim & in præsentia Æneas, in posterum & æ-
 ternum Ascanius, ubi ad ætatis maturitatem & imperium summum pervenerit.
 y Futurus. z Sermonem ex ore loquentis capit Ascanius, ut ad quem ista propius
 spectant. a Et per Deum familiarem domus Anchisæ. b Antiquissimæ Deorum tea-
 ræ, & parentis Deorum. c Adjuro. d Quicquid casu aut consilio agendum est
 e Quæ in principe debet esse maxima. f Colloco eam fortunam & fidem. g Potesta-
 te vestrà, id est, me commendo vestræ virtuti. h Nobis. i Ejus. k Erit nobis. l In
 castra sua. m Vobis. n Sc. ex. o Insculptis. p A Trojanis prius; postea iterum à Gre-
 cis expugnata. q Ab Heleno. r Phrygiæ oppido. s Sedes, quales sunt tripodes A-
 pollinis. t Vobis; quia ab eâ mihi datum est. u Regalibus insignibus. w Mihi
 aut patri. x Constituitur, ita ut dux sibi quodvis munus extra sortem recipiat. y Re-
 quitabat heri, cum nos provocaret in campum. z Aureis armis insignitus. a Equum
 Sic Il. 10. Hector Doloni promittit equos Achillis. b Quem Turnus habebat.
 c Galeæ ejus. d Purpureas. e Extra sortem divisæ prædæ, exsortes recipiam, &
 tibi dabo. f Ex hoc tempore.

Erigitur. a si Fortunâ permittitis uti ;
 b Quæsitum Ænean ad mœnia Pallantea,
 Mox hic cum spoliis, ingenti cæde c peractâ,
 d Affore cernetis. e nec nos via fallit euntes :
 f Vidimus obscuris t primam sub vallibus t urbem
 g Venatu assiduo, et totum cognovimus h amnem.
 i Hic k annis gravis atque l animi maturus m Alethes :
 Di patrii, quorum semper sub n numine Troja est,
 o Non tamen omnino Tencros delere paratis,
 p Cum tales animos juvenum et tam certa q tulistis
 Pectora. sic r memorans, humeros dextrasque tenebat
 s Amborum, et vultum lacrymis atque ora rigabat.
 Quæ vobis, quæ digna, t viri, pro talibus ausis
 Præmia posse reat solvi ? u pulcherrima primum
 Di moretque dabunt vestri : w tum cætera reddet
 x Actutum pius Æneas, atque integer avi
 Ascanius, meriti tanti non y immemor unquam.
 Immo ego vos, cui sola salus genitore reducto,
 z Excipit Ascanius, per magnos, Nisæ, penates,
 a Aslaracique Larem, et b canæ penetralia b Vestæ,
 c Obtestor : d quæcunque mihi fortuna e fidesque est,
 In vestris f pono g gremiis : revocate parentem,
 h Reddite i conspectum : k nihil illo triste l recepto.
 Bina m dabo n argento perfectâ atque aspera o signis
 Pocula, p devictâ genitor quæ q cepit r Arisbâ :
 Et s tripodas geminos : auri duo magna talenta :
 Cratera antiquum, quem t dat Sidonia Dido.
 Si verò capere Italiam u sceptrisque potiri
 w Contigerit victori, et prædæ x ducere sortem :
 Vidisti, quo Turnus equo, quibus y ibat in armis
 z Aureus ? a ipsum illum, b clypeum, c cristasque d ruben-
 tes
 e Excipiam forti, f jam nunc tua præmia, Nisæ.

240

245

251

255

260

265

270

cratera bis se-
 corpora, captiv-
 Insuper his, c
 e vero, mea
 requiritur, d v
 accipio, et g con-
 illa meis line
 en pacem, seu
 terborumque
 argalus : Me i
 Dissimilem arg
 ant adversa cad
 tum oro. ger
 t mibi : quam
 steum extende
 255 ego nunc
 Inque salutata
 dextera, quod
 ar, oro, solan
 tunc me spo
 casus omnes.
 dardaniadæ lach
 Inque i animur
 tum sic f effatu
 pondio digna t
 260 Namque erit i
 bini i defuerit
 terra manet ; e
 ter i caput n ho
 que ubi pollice
 ead eadem mat
 270 an illacrym
 lacrum, mirâ
 gnossius, atqu
 que Nio Mnesth
 turias ; galean
 pinus armati
 timorum c m
 prosequitur vo
 Virtus. u Miser
 275, fac me poss
 uatione pueri.
 similitudine pas
 nob. Sat. 1. 4. c. 6
 s, sulus, id est
 dicit. k Nam qu
 sideris, live non.
 280 Gracis jurare
 285. p Reduct
 290 rima & conserv
 dui, si cecidisse
 295 Euryali. q Crete
 tum tradunt. w Po
 300 qua sunt aliæ g
 305 pueri c Multitu

trahere bis sex genitor lectissima a matrum
 corpora, captivofque dabit, suaque omnibus arma :
 cluiper his, campi quod rex habet ipse Latinus.
 e vero, mea c quem spatiis propioribus ætas
 273 sequitur, d venerande e puer, jam f pectore toto
 accipio, et g comitem casus complector in omnes.
 ulla meis sine te quæretur gloria rebus :
 uer pacem, seu bella geram ; tibi maxima rerum
 terborumque h fides. contra quem talia fatur
 280 argutus : Me i nulla dies tam fortibus ausis
 nullum arguerit : l tantum : Fortuna secunda
 aut adversa cadat. sed te m super omnia dona
 nam oro. genitrix Priami de n gente vetusta
 285 tibi : quam miseram o tenuit non p Ilia tellus
 nem excedentem, non q moenia regis Acesta.
 hoc ego nunc ignaram hujus quodcunque pericli est,
 ulla salutarem s linquo : nox, et tua testis
 venera, quod nequeam lacrymas perferre parentis.
 290 nam, oro, solare n inopem, et succurre v relicta.
 hoc sine me spem ferre x tui, y audentior ibo
 ulla ciliis omnes. z perculsa mente dederunt
 Orestidae lacrymas ; ante omnes pulcher a Iulus,
 295 atque b animum c patriæ d strinxit pietatis e imago.
 tum sic effatur :
 quæde digna tuis ingentibus omnia cæpris.
 Namque erit ista mihi genitrix, nomenque b Creüsæ
 solem i defuerit : nec k partum gratia talem
 para manet ; casus factum quicumque sequetur.
 301 p i caput n hoc juro, per quod n pater o ante solebat :
 Quæ tibi polliceor p reduci, rebusque q secundis ;
 hæc eadem matricque tuæ generique r manebunt.
 si sit illacrymans ; humero simul t exuit ense
 Autum, mirâ quem fecerat arte Lycaon
 306 o Quollus, atque w habilem vaginâ aptarat x eburnâ.
 ut Nilo Mnestheus y pellem horrentisque leonis
 310 aurias ; galeam fidus z permutat a Alethes.
 proinis armati incedunt, quos omnis euntes
 minorum e manus ad portas juvenumque senumque
 310 prosequitur votis ; necnon et pulcher Iulus,

a Ancillarum
 fertiliū.
 b Sc. dabit.
 c Qui mihi
 ætate vicini-
 or es, & mi-
 nus anteis,
 quàm Nisus.
 d Formâ &
 forti pectore.
 e Euryale.
 f Perfecto a-
 more. g Te
 socium.
 h Commissio
 & creditio e-
 rit. i Nullum
 tempus. k Im-
 parem aut in-
 dignum pro-
 baverit.
 l Hoc tan-
 tum de me
 promitto ;
 fortuna, quod
 volet, faciat,
 qualitercun-
 que evenerit,
 siue prosperè,
 siue adversè.
 Al. tantum
 fortuna secun-
 da. Hand ad-
 versa cadat.
 m Plusquàm.
 n Genere no-
 bili & anti-
 quo ipsius Pri-
 ami. o Ut me
 sequeretur.
 p Trojana.
 q Tenuerunt
 in Sicilia.
 r Tmesis. Insa-
 lutatam, non
 valedictio.
 s Relinquo.

Virtus. a Miseram & consolationis atque auxilii indigentem. w A me. x De te,
 æst, fac me posse sperare, te non defuturum precibus meis. y Audacior. z Com-
 micatione pueri. a Dedit lacrymas. b Ejus. c Qualis est in Æneâ patre. Pathos
 i similitudine passionis, quam Oratores ὁμοιοπαθείαν vocant : de quo vide Ma-
 neth Sat. l. 4. c. 6. d Coarctavit. e Repræsentavit Euryalus caritatem erga paren-
 tes, Iulus, id est, Ascanius. g Nam habeo eam matris loco. h Matris meæ.
 liberit. i Nam quæ te talem peperit, ingentem meretur gratiam, siue incolumis
 æstis, siue non. Præmia enim non eventis, sed virtuti, debentur. l More sumpt.
 m Græcis jurare paratis per caput alterius. Juv. 6. Sat. n Meum. o Æneas.
 p Reducto & redeunti. q Benè gestis. Silentio mittit adversa omnia.
 r Firma & conservata erunt, si quid adversi acciderit. Mos erat, ut decreta dona
 alia, si cecidissent, cui debebantur, darentur domui suæ. s Ascanius. t Ut datet
 Euryalo. u Cretensis, ad distinctionem Lycaonis, quem in lupum fabulæ muta-
 tionem tradunt. w Portatilem. x Ex ebore factâ. y Quæ exuerat leonem horribilem.
 z Quia sunt aliæ galeæ explorantium. a Senior ille. b Procerum, à nominativo,
 proceri c Multitudo. d Porro & longo ordine sequitur.

a Maturos.
 b Ad patrem
 suum deferenda.
 c His.
 d Distrahunt
 omnia mandata : quia
 non pertulerunt illa Æneæ.
 Promissa & mandata,
 quæ exitum non habent,
 Poëtæ dicunt à ventis
 discerpi. Catul. *Quæ
 cuncta aeris discerpunt
 irrita venti.*
 e Ad Æneam
 non perventura propter
 eorum necem.
 f Castris aut castra.
 g Transgrediuntur. b Ante
 castra factas.
 i Quia nox erat,
 & non videbantur.
 k Hostilia & ipsis nocitura,
 mortemque allatura ;
 quia illis diu commorati
 in hostes incidit. l Priusquam
 castra illa inimica eis sint
 pernicioſa. m Ad exitium
 id est, necem. n Rutilorum.
 o Prostrata. p Habentes
 temones arrectos ad litus.
 q Quibus depugnandum.
 r Habenas. s Curruum.
 t Dolia, scyphos, vasa
 vinaria. Continens pro
 contempnenda vel vina,
 quæ pota evomerant. u
 Non solo nutu, sed expressa
 voce. v Ausus operandum
 est. x Evadet occasio,
 opportunitas. y Per hostium
 nostra virtute forum cædem,
 & nostram audaciam. z Ad
 Æneam. a Multitudo bellantis
 b Etigere, assurgere contra nos.
 c Nostro. d Observa. e
 Provide late. f Fusa in
 mo corpora. Al. ego dabo
 hæc loca sine obstaculo
 pervia. g Aperiam tibi
 viam quâ sequaris, latam.
 h Nifus. i Submisſe loquitur,
 aut ſupprimat & tacet. k
 Superbe ornatus. l Rutulum
 illum. m Rhamnes. n
 Fultus toro alto, tapetibus
 ornato, stertebat. Al. *Exstruſtis.*
 o Vapores, unde somnus
 producit. p Idem Rhamnes
 erat rex. q *Ἄλλ' ἐκείνοισιν ἐρύσσοτο
 κῆρυ μέλαινα.* Il. 3. r Arte
 gurandi, quâ debebat mala
 ſua præviſa cavere. s Mortem,
 perniciem, cædem à Nifus
 illatam. t Junctam ſimul,
 ut ſint ſamuli Rhemi.
 Enumerat eos Poëta, quos
 Nifus, caſtra hoſtium ingreſſus,
 interfecit. u Negligenter,
 ſecurè, mixtum ordine. v
 Opprimat, id eſt, interficit. x
 Inter aut circa equos. y Eum.
 z Gladius aut ſecuri amputat. a
 Quia caput vino ſomnoque
 gravatum erat. b Aurigæ,
 vel quorum. c Rhemo. d
 Corpus truncatum, & ſine
 capite l. 2. *jacet ingens
 truncus.* e Quasi ſingulando
 fluentem. f Quia potu
 vitiatum. g Humectantur.
 h Luperi ſuper premit, id eſt,
 opprimat. i Plurimum,
 id eſt, in plurimam uſque
 noctem ſive ad maximam
 noctis partem. k Vino, vel
 ſomno. l Porro tenas,
 ulterius pergit. m
 gendo, vel non intermittendo,
 id eſt, ſi ſuſiſſet noctem
 totam. n Uſque. o
 Rutulum illum. p Fanelicus,
 & qui pabulum non invenit.
 q Ovium. r Graſſatus,
 agnoſcunt Timeſin, perturbans
 ovilia. s Lupo ovilia
 perturbare. Quos impetu
 tris *Exerit excoſ rabies*, dixit 2.
 Æn. de lupis eſurientibus.
 f Mala aut parum ſancti
 t Teneros agnos. u Et quibus
 balatus ablatuſ eſt præ timore.
 v Leo. x Sanguine
 perfuſo, aut languinis ſitiente.
 y Quam cædes Nifi, id eſt,
 quam Nifus ſecuta. z Erat.
 a Inflammatus ardore
 vindictæ. b Etiam.

Ante a annos animumque gerens curamque virilem.
 Multa b patri portanda c dabat mandata ; ſed auræ
 Omnia d diſcerpunt, et nubibus e irrita donant.
 f Egreſſi g ſuperant h ſoſſias, i noctiſque per umbram
 Caſtra k inimica petunt ; multis tamen l ante futuri
 m Exitio. paſſim vino ſomnoque per herbam
 n Corpora o fuſa vident : p arrectos litore q currus :
 Inter r lora ſrotalque viros : ſimul arma jacere,
 s Vina ſimul. prior Hyrtacides ſic u ore locutus :
 Euryale, v audendum dextrâ : nunc ipſa x vocat res.
 y Hæc z iter eſt : tu, ne qua a manus ſe b attollere nobis
 A c tergo poſſit, d cuſtodi, et c conſule longè.
 Hæc ego f vaſta dabo, et g lato te limite ducam.
 Sic h memorat, i vocemque premit, ſimul enſe k ſuperbum
 l Rhamnetem aggreditur, m qui fortè tapetibus altis
 n Extructus, toto proſtbat pectore o ſomnum :
 Rex p idem, et regi Turno gratiſſimus augur :
 q Sed non r augurio potuit depellere ſ peſtem.
 Tres i juxta famulos s temerè inter tela jacentes,
 Armigerumque Remi v premit, aurigamque x ſub ipſis
 y Naſtus equis, z ferroque ſecat a pendentia b colla.
 Tum caput ipſi aufert c domino, d truncumque relinquit
 Sanguine e ſingulantem : f atro tepeſacta cruore
 Terra torique g madent : necnon h Lamyrumque, l
 mumq ;
 Et juvenem Serranum ; illâ qui i plurima nocte
 Luſerat inſignis facie, multoque jacebat
 Membra k deo victus : felix, ſi l protinùs illum
 Æquâſſet nocti ludum, m in lucemque n tranſiſſet.
 o Impaſtus ceu p plena læo per ovilia q turbans
 (r Suadet enim ſ veſana fames) mandique trahitque
 s Molle pecus, u mutumque metu : v fremit ore x cruentum
 Nec y minor Euryali z cædes : a incenſus b et ipſe

Perfurit: ac multam *b* in medio *c* sine nomine plebem,
Adumque, Hebesumq; *d* subit, Rhætumque, Abarimq;
Genaros; *f* Rhætum vigilantem et *g* cuncta videntem;

Sed magnum metuens se post i cratera k tegebat: 346

Pectore in adverso / totum in cuius cominus ens
condidit assurgenti, et multa morte recepit.

Purpuream vomit et ille et animam, et cum sanguine mista
Sina refert moriens. et hic furto et fervidus instat. 350

Deficere extremum, et x religatos y ritè videbat

Carpere gramen equos : breviter cū talia Nisus,
(sensit enim nimia cæde atque æ cupidine æ ferri)

Abstitamus, ait: nam lux & inimica propinquat. 355
Poenarum exhaustum fatiſt eſt: & via facta per hoſtes.

Multa virum f. solido argento perfecta relinquunt
Armaque, craterasque simul, pulchrosque tapetas.

Euryalus g phaleras Rhamnetis, et h aurea bullis
Cineola: Tiburti Remulo ditissimus olim 360

Quæ & mittit dona, / hospitio cū m jungeret absens,
Credicus: n ille suo moriens • dat habere p nepoti:

Post mortem bello q Rutuli pugnâque r potiti :
Hæc rapit, atque humeris s nequicquam fortibus t aptat.

Tom galeam « Messapi » habilem cristisque x decoram
Induit. y excedunt z castris, et a ruta capeffunt. 366

3. *Inter ea b præmissi equites ex e urbe Latinâ,
Cætera dum d legio e campis instructa moratur,*

flabant, et Turno regi g responsa ferebant,
Tercentum, i scutati omnes, Volscente & magistro. 370

a Perfectè
fuit. b Ex-

istens in me-
dio eorum.
c. Ignobilem

c Ignobilem.
d Aggreditur.
e Dormientes.

«Dormientes,
somno vino-
que sepultos.

f Sc. fed.
g Quæ fece-
rant Nilus. 8.

rant Nilus &
Euryalus.
h Sc. alle.

Vas vinarium, tanquam

clypeum, qui
aliàs pro telo.
4. Abcondere

• Prodidit

• Manifestavit hostibus.
• Galeæ levis
& nitidæ,
quæ ipsum
proditura es-
set: nam po-
tius galeam
abieciisset ful-
gentem. • Lu-
naribus, aut
dici appeten-
tis: supra,
nam lux in-
mica propin-
quat. • Ob-
jecta. • A
Volvente il-
los fugere.
• Siste cur-
sum. • Tendi-
tis? • Nisus &
Euryalus ni-
hil ei respon-
debant, neque
contra adver-
sos tendebant
• Celeriter ar-
riperant.
• Tenebris,
per quas elabi
sperabant.
• Diverticula
viarum, semi-
tas transver-
sas. • Sibi,
qui Latini e-
rant. • Utrim-
que. • Locum,
per quem abi-
re possent.

• In morem coronæ cingunt. • Descriptio sylvæ ab arborum generibus. • Nisus.
• Densâ & obscurâ. • Aspera. • Spinæ densè conditæ. • Angusta. • A spinis &
yepribus. • Buntæ illac. • Spoliolum. • Facit eum errare, quia ignoravit regio-
nem viarum. • Aufugit. • Ignarus relicti Euryali. • Urbis. • Sunt. • Cum hoc si-
ret. • Equorum. • Postquam Nisus stetit ad illos lacus. • Euryalum. • Hæc secum.
• Implicitum variis circuitibus. • Ambagibus semitarum. • Repetit. • Memoriam
mandata. Idem dictum est in 2. de Æneâ, Creûsam repetente. • Inter dumos, ubi
alta erant silentia. • Inter auditum sonum, sive clamorem, & visum Euryalum.
• Erat. • Eorum sc. qui Euryalum comprehenderant. • Nisi. • Multitudo. • Quia
non invenerat per sylvas abitum. Sic modò dixit, Fallacem sylvam. • Perturbant
eum. • Sc. eluctari, aut hostem ferire. • Quia circumventus à multis nihil potuit.
• Pathos ab addubitatione, quam Græci ἀποφασίαν vocant. Vide Macrob. Sat. 1.
4. c. 6. • Nisus. • Quibus viribus, copiis aut auxiliis? • Certus mori. • Celeritate
provocat. • Et ab hostibus illata, & ab iis suscepta. • Citò. • Ad se, ut fortis e-
mittat. • Jaculum. • Verbis expressis, cum & mente precari posset. • Quia dea est.
• Favorabilis, aut citò. • Laborioso periculo. • Ornamentum. • Latonæ filia Dia-
na, aut Luna. • Ad tuas aras. • Pro salute meâ. • Aliqua dona. • Ad trahim in
æde tuâ connexionem. Tholus enim est pars illa sub tecto, in quâ trabes coeunt &
fixo insuper scuto, à quo dona & spolia suspendebantur, quæ sacrabantur Diis.
• Sublimitatem delubri aut vestibuli sacri.

• Prodidit • immemorem, • radiisque • adversa resulsit.
Haud temerè est • visum. conclamat ab agmine Volscens.
• State, viri: quæ causa viæ? quive estis in armis?
Quove • tenetis iter? • nihil illi tendere contra;
Sed • celerare fugam in sylvas, et fidere • nocti.
Obijciunt equites sese ad • divortia • nota
• Hinc atque hinc, omnemq; • aditum custode • coronant.
• Sylva • fuit latè dumis atque ilice • nigra
• Horrida, quam • densi complerant undique • sentes:
• Rara per • occultos • ducebat semita calles.
Euryalum tenebræ ramorum, onerosæque • præda
Impediunt, • fallitque timor regione viarum.
Nisus • abijt: jamque • imprudens evaserat hostes,
Atque locos, qui post • Albæ de nomine • dicti
Albani: • tum rex • stabula atra Latinus habebat.
• Ut stetit, et frustra absentem respexit • amicum:
• Euryale infelix, quæ te regione reliqui?
Quæve sequar, rursus • perplexum iter omne revolvens
• Fallacis sylvæ? • simul et vestigia • retrò
• Observata • legit, • dumisque silentibus errat.
Audit equos, audit strepitus, et signa sequentum:
Nec longum • in medio • tenapus; cum • clamor ad • aures
Pervenit, ac videt Euryalum: quem jam • manus omnis,
• Fraude loci et noctis, subito • turbante tumultu,
Oppressum rapit, et conantem • plurima • frustra.
• Quid • faciat? • quæ vi juvenem, quibus audeat armis
Eripere? an sese medios • moriturus in hostes
Interat, et pulchram • properet per • vulnera mortem?
• Ocyûs • adducto torquens • hastile lacerto,
Suspiciens altam Lunam, sic • voce precatur;
Tu, • dea, tu • præsens nostro succurre • labori,
Astrorum • decus, et nemorum • Latonia custos.
Si qua • tuis unquam • pro me pater Hyrtacus • aris
Dona tulit; si • qua ipse meis venatibus auxi,
Suspendive • tholo, aut • sacra ad • fastigia fixi;

Hanc sine me turbare globum, et *h* rege tela per auras.
 Dixerat: et toto connixus corpore *d* ferrum
 410 *h* iicit: hasta volans noctis diverberat *e* umbras,
q venit *f* adversi in *g* tergum *h* Sulmonis, ibique
 Frangitur, ac *h* fido transit *l* præcordia *m* ligno.
 Voluitur *o* ille, vomens calidum de pectore *p* flumen,
 415 *q* regulus, et longis singultibus ilia *q* pulsat.
 Diverſi *f* circumſpiciunt. *h* hoc acrior idem
 ecce aliud *m* summâ telum *n* librabat *n* ab aure;
m trepidant: *y* it hasta Tago per tempus utrumque
 Scridens, trajectoque *a* hæſit tepeſacta cerebro.
 420 *h* evit atrox *e* Volſcens, nec teli conſpicit uſquam
 factorem, nec *d* quò ſe ardens *e* immittere poſſit:
q tamen *g* interea calido mihi ſanguine pœnas
 425 *h* ſolves *h* amborum, inquit: *i* ſimul enſe *h* recluſo
 in Euryalum. tunc *m* verò exterritus, *n* amens,
 clamat Niſus, nec ſe celare tenebris
 430 *h* pius, aut *o* tantum potuit perferre dolorem:
h me, (adſum qui *q* feci) in me convertite ferrum,
 Rutuli: mea fraus omnis: nihil *r* iſte, nec auſus,
 potuit: *f* cœlum hoc et *e* conſcia ſidera *n* teſtor.
 435 *n* tantum, infelicem nimium dilexit amicum.
h dicta *x* dabat: ſed viribus enſis *y* adactus
 Tranſadigit coſtas, et candida pectora rumpit.
 Voluitur Euryalus lero, pulchroſque per artus
 440 *h* mor, inque humeros cervix collapſa recumbit:
 435 *h* purpureus veluti cùm ſlos *d* ſuccuſus aratro
 languſcit *f* moriens; *g* laſſove *h* papavera collo
 demere caput, pluviâ cùm fortè gravantur.
 Niſus ruit in *i* medios, & ſolumque per omnes
 440 *h* ſentem perit, *l* in ſolo Volſcentem moratur:
 440 *h* circum glomerati hoſtes hinc cominùs atque hinc
 440 *h* rorabant: *n* inſtat *o* non ſegniùs, *p* ac rotat enſem
 fulmineum; donec *r* Rutuli clamantis in ore
 candidiſt adverſo, et *i* moriens animam abſtulit *n* hoſti.
 440 *h* ſuper *n* exanimem ſeſe projecit *x* amicum

440 *h* tenebras proſciſceretur. *p* Per hunc talem eventum Niſus vehementior factus.
 440 *h* puer, & longè educto brachio. Geſtus jaculantis exprimitur. Nam manua-
 440 *h* tela, aut ab aure, aut à latere jaciuntur. *n* Circumrotando emittebat. *x* Me-
 440 *h* ſtinatione. *y* Al. *iii*, id eſt, tranſiit. *z* Cum impetu magno volans. *a* In
 440 *h* Ferocior fit. *e* Equitum magiſter. *d* In quem. *e* Inferre. *f* Tameſi non
 440 *h* ſpectam autorem, nec quem punire meritò debeam. Ad Euryalum loquitur.
 440 *h* Qui autor teli latebit. *h* Sulmonis & Tagi cæſorum. *i* Cum id diceret. *h* Eva-
 440 *h* Contra. *m* Maximè. *n* Exiſtens ſine mente, quia Euryalum ſalvare non
 440 *h* poterat. *o* Quantum erat, amicum ante oculos interfici. *p* Me occidite, me ferro
 440 *h* puer. *q* Facinus quo illi perierunt. *r* Quem occiditis. *f* Sub quo ſumus. *i* Facti &
 440 *h* ſolus erum in nocte geſtrum. *n* In teſtimonium veritatis cito. *n* Me, cui ſe
 440 *h* ſentem junxit. Poſſet et eſſe Epiphonematis loco. In tantum Niſus dilexit in-
 440 *h* ſentem Euryalum! *x* Niſus. *y* A Volſcente. *z* Tranſiit. *a* Proſternitur. *b* Fluit.
 440 *h* ſentibus. *d* Recuſus vomere aut falce. *e* Flacceſcit. *f* Morte animæ vegetati-
 440 *h* ſentis. *g* Defatigato pondere. *h* Herbæ ſomniſeræ. *i* Hoſtes
 440 *h* ſentem omnes præteriens Volſcentem aggreditur. *l* Cum illo ſolo congreditur,
 440 *h* ſentem ſternere conatur. *m* Protelant, cum turbâ & impetu irruunt, ut
 440 *h* ſentem protegant. *n* Niſus inſtat in perſequento Volſcente. *o* Ac ſi pro-
 440 *h* ſentem non eſſet. *p* Circumagit. *q* In morem fulminis vibratum. *r* Volſcentem.
 440 *h* ſentem eum. *i* Lethaliter vulneratus. *n* Volſcenti. *m* Mortuum, in quo
 440 *h* ſentem anima. *x* Euryalum.

a Ipse à se, vel ab hostibus. b Placente, quia ibi erat corpus amici: vel, contentus perempto hoste. c Estis. d Ad felicitatem facere possunt. e Vestri. f Quamdiu familia Æneæ habitabit Romam. g Tarpejam rupem, vel Terminum Deum. Cum Tarquinius vovisset Jovi templum in rupe Tarpeia, cæterique Dii à Numâ ibi dicari cessissent, Terminus solus, qui sub forma faxi colebatur, cedere noluit: quod omen arripuerunt Romani, Imperium sibi fore æternum h Rerum omnium. i Princeps, Imperator. k Qui se victores jactabant, cum potius victi censendi essent. l Rerum quas exportarant. m Quæ à castris Turni extulerant. n Mortuum. o Turni. p Erat. q Sine sanguine, id est, occiso. r De primoribus. s Unius noctis occisione. t Fit. u Semimortuos. v Sanguine recenter per eadem effuso. x Quorum fuerant, quæ Niso & Euryalo abstulerant. y Quâ agnitus erat Euryalus. z Iterum atque iterum captas, & prius ab Euryali aliis ablatas, & nunc rursus à Rutulis Euryalo. a Descriptio diei. b Regis Ononitidis. c Crocei coloris. d Pars auroræ. e In ærem. f Quæ occultæ fuerant tenebris. g Denudatis & apertis. h Æreis armis munitas. i Quilibet ducum. k Subditos. l Incendunt. m Duos Romanos, Euryalum & Nisum, per eorum castra transire ausos, tantam eadem stragemque in castris nocte eâ edidisse. n Ex Euryalo & Nisi audacia susceptas. o Quinetiam. p Laboribus assueti, & adversa fortiter tolerant. q Pars. r Tiberi. s Defendunt. t Sc. in, aut pro. u Propter amicorum necem. v Simulac. x Hastis. y Sanguine corrupto. z L. 11. Et jam Fama volans tanti prænuntia luctus, Evandrum, Evandriq; domos q mania complet. L. 12. Hoc totam infelix vulgatur Fama per urbem. a Malorum. b Lapsu pervenit. c Subito fugiens. d Matri. e Rotæ, quâ nebat, aut fila ad textoriam artemolvebat. f Retrorsum voluta sunt. g Fila nendo. h E domo. i Virorum. k Mulierum. l Quod non deceret iater viros sic divagari. m Postquam nati ora conspexit. n Querelis.

a Confossus, b placidâque ibi demum morte quievit. 445
 Fortunati ambo! si quid mea carmina possunt,
 Nulla dies unquam memori vos eximet ævo:
 f Dum domus Æneæ Capitolî g immobile saxum
 Accolet, h imperiumque i pater Romanus habebit.
 & Victores l prædâ Rutuli m spoliisque potiti,
 Vollescentem n exanimem flentes in o castra ferebant,
 Nec minor in castris p luctus, Rhamnete reperto
 q Exangui, et r primis sunâ tot f cæde peremptis,
 Serranoque, Numâque; ingens t concursus ad ipsa
 Corpora, u seminecesque viros, repidâque v recentem
 Cæde locum, et plenos spumanti sanguine rivus.
 Agnoscent spolia x inter se, galeamque y nitentem
 Messâpi, et multo phaleras sudore z receptas.
 a Et jam prima novo spargebat lumine terras
 b Tithoni c croceum linquens d Aurora cubile;
 Jam sole e infuso, jam f rebus luce g reiectis,
 Turnus in arma viros, armis circumdatus ipse,
 Suscitât, h æratâque acies in prælia cogit:
 i Quisque k suos: variisque l acunt m rumoribus n iras.
 o Quin ipsa arrectis, visu miserabile, in hastis
 Præfigunt capita, et multo clamore sequuntur,
 Euryali, et Nisi.
 Æneadæ p duri murorum in parte sinistra
 Opposuerunt aciem, nam q dextera cingitur r amni;
 Ingentesque s tenent fossas, et t turribus altis
 Stant u mœsti: v simul ora virum x præfixa videbant,
 Nota nimis miseris, atroque fluentia y tabo.
 Interea pavidam z volitans pennata per urbem
 a Nuncia Fama ruit, matrisque b adlabitur aures
 Euryali; at c subitus d miseræ calor ossa reliquit:
 Excussi manibus e radii, f revolutaque g pensa.
 h Evolat infelix, et fœmineo ululatu,
 Scissâ comam, muros amens atque i agmina cursu
 & Prima petit; non illa l virum, non illa pericli,
 Telorumque memor; cælum m dehinc n questibus implet.

Hanc ego te, Euryale, aspicio? tunc illa *b* senectæ
 Sera meæ? requies? potuisti inquirere solam,
 Crudelis? nec te sub tanta pericula missum
 Affari *d* extremum miseræ? data copia *f* matri?
 Ite! *g* terrâ ignotâ, canibus data præda Latinis,
 Alitribusque, jaces! nec te tua *i* funera mater
 Produxi, & pressive oculos, aut vulnera lavi;
 Veste tegens, tibi *m* quam noctes festina diesque
 Urgebam, et *o* telâ curas *p* solabar *q* aniles.
 Quo *r* sequar? aut quæ nunc artus avulsæque membra,
 Et *s* funis lacerum tellus habet? *t* hoc *u* mihi de te,
 Fate, refers? hoc sum terræque marique secuta?
 Fugite me, si qua *x* est pietas: in *y* me omnia tela
 Conjicite, ô Rutuli; me primam absomite *z* ferro.
 At tu, magne *a* pater divum, *b* miserere, tuoque
 Invilium *d* hoc derrude *d* caput sub Tartara *e* telo;
 Quando *f* aliter nequeo *b* crudelem abruptere vitam.
 Hoc fletu *h* concussi *i* animi, *m* moestusque per *n* omnes
 In gemimus; *o* torpent *p* infractæ ad prælia vires.
 Illam *r* incendentem luctus *s* Idæus et Actor,
 Alionei monitu et multum lacrymantis Iuli,
 Corripunt, *t* interque manus sub tecta reponunt.
 At *u* tuba *x* terribilem sonitum procùl ære canoro
 Incepit; *y* sequitur *z* clamor, cælumque *a* remugit.
 Accelerant actâ paritèr *e* testudine *d* Volsci,
 Et *f* solas implere *f* parant, ac *g* vellere vallum;
 Querunt pars aditum, et scalis ascendere muros,
 Quâ rara est *i* acies, *h* interlucetque corona
 Non tam spissâ viris. telorum effundere contrâ
 Omne genus *m* Teucris, ac duris *n* detrudere *o* contis,
 Assueti *p* longo muros defendere bello.
 Ista quoque *q* infestoolvebant pondere, si *r* quâ
 Possent stectam aciem percurrere; cùm tamen *t* omnes

481 *a* Talem, sc. detruncatum, & atro tabo fluentem? Lamentatio matris Euryali. *b* Spe meâ future requies senectæ meæ. *c* Quem sperabam fore requiem? *d* Supremo loco. *e* Facultas est facta. *f* Mihi. *g* Sc. in. *h* Avibus. *i* Sc. in vel, ad: vel, funera, id est, nec ego funerea quæ debebam esse, funera tua, id est, præfecta funeri tuo, extuli ad vestibulum domus, cùm efferreris. *k* In morte clausi. *l* Oculos mortuorum claudere solebant proximi, filii, mater, aut pater. Penelope apud Ovid. in Hero.

485 *a* Talem, sc. detruncatum, & atro tabo fluentem? Lamentatio matris Euryali. *b* Spe meâ future requies senectæ meæ. *c* Quem sperabam fore requiem? *d* Supremo loco. *e* Facultas est facta. *f* Mihi. *g* Sc. in. *h* Avibus. *i* Sc. in vel, ad: vel, funera, id est, nec ego funerea quæ debebam esse, funera tua, id est, præfecta funeri tuo, extuli ad vestibulum domus, cùm efferreris. *k* In morte clausi. *l* Oculos mortuorum claudere solebant proximi, filii, mater, aut pater. Penelope apud Ovid. in Hero.

495 *a* Talem, sc. detruncatum, & atro tabo fluentem? Lamentatio matris Euryali. *b* Spe meâ future requies senectæ meæ. *c* Quem sperabam fore requiem? *d* Supremo loco. *e* Facultas est facta. *f* Mihi. *g* Sc. in. *h* Avibus. *i* Sc. in vel, ad: vel, funera, id est, nec ego funerea quæ debebam esse, funera tua, id est, præfecta funeri tuo, extuli ad vestibulum domus, cùm efferreris. *k* In morte clausi. *l* Oculos mortuorum claudere solebant proximi, filii, mater, aut pater. Penelope apud Ovid. in Hero.

500 *a* Talem, sc. detruncatum, & atro tabo fluentem? Lamentatio matris Euryali. *b* Spe meâ future requies senectæ meæ. *c* Quem sperabam fore requiem? *d* Supremo loco. *e* Facultas est facta. *f* Mihi. *g* Sc. in. *h* Avibus. *i* Sc. in vel, ad: vel, funera, id est, nec ego funerea quæ debebam esse, funera tua, id est, præfecta funeri tuo, extuli ad vestibulum domus, cùm efferreris. *k* In morte clausi. *l* Oculos mortuorum claudere solebant proximi, filii, mater, aut pater. Penelope apud Ovid. in Hero.

505 *a* Talem, sc. detruncatum, & atro tabo fluentem? Lamentatio matris Euryali. *b* Spe meâ future requies senectæ meæ. *c* Quem sperabam fore requiem? *d* Supremo loco. *e* Facultas est facta. *f* Mihi. *g* Sc. in. *h* Avibus. *i* Sc. in vel, ad: vel, funera, id est, nec ego funerea quæ debebam esse, funera tua, id est, præfecta funeri tuo, extuli ad vestibulum domus, cùm efferreris. *k* In morte clausi. *l* Oculos mortuorum claudere solebant proximi, filii, mater, aut pater. Penelope apud Ovid. in Hero.

510 *a* Talem, sc. detruncatum, & atro tabo fluentem? Lamentatio matris Euryali. *b* Spe meâ future requies senectæ meæ. *c* Quem sperabam fore requiem? *d* Supremo loco. *e* Facultas est facta. *f* Mihi. *g* Sc. in. *h* Avibus. *i* Sc. in vel, ad: vel, funera, id est, nec ego funerea quæ debebam esse, funera tua, id est, præfecta funeri tuo, extuli ad vestibulum domus, cùm efferreris. *k* In morte clausi. *l* Oculos mortuorum claudere solebant proximi, filii, mater, aut pater. Penelope apud Ovid. in Hero.

• Tolerare.
• Hostibus
eorum, id est,

Volsces &
Rutulū.

• Rutulū non
terre seu sus-
tinere valent
vim Teucro-
rum. d Cune-

us hostium.

• Maximi
ponderis.

f Fragmentum
muri aut rup-

pis. g Devol-

vunt. h Cum
impetu pro-

iterant. Sic
Ter. Ceteros

ruerem, age-

rem, raperem,
sunderem, pro-

siernerem.

• Prostravit.

• Ex clypeis
facta, id est,

ipsam testu-

dinem, quæ
armorum erat

connexio.

• Non visi,
nec planè vi-

identes, id est,
subter testu-

dine. m Licet
audaces.

• Sagittis.

• Quia ipse E-

truscus erat.

p Hastam ex solidâ pinu, vel, facem pineam. q Pice & resina, aut sulphure illi-

tos. r Neptuni filius, quia equi originem habuerunt à Neptuno. s Resecat. t Ad-

moenia expugnanda, dissecto prius vallo. u Exigit à suis. w Musas omnes. x U-

nam nominat, reginam sc. & principem, reliquas Musas implicitè invocat. y Fo-

vorem date, & inspire mibi. z Cum assilirent castra Trojanorum. a Ense ferret-

b Ad infernum. c Extremitates, id est, etiam extremas partes, spatia magna. Me-

raphora est petira ab annalibus, quæ evolvuntur ab iis, qui res gestas disquirunt.

d Memoriâ tenetis hæc omnia, utpote Mnemosynes filix: vide eundem hunc ver-

sum l. 7. v. 645. e Quædam. f Habens vastum suspectum, id est, turris erat alta

& ampla. g Tabulatis, quibus ascendebatur turris ab intrâ, vel pontibus inter pro-

pugnacula: ut supra. h Circa portas. i Evincere. k Funditus dejicere. l Auxilio-

rum & facultatum suarum. m Certant. n Patulas. o Frequentes, sc. certabant. p In

Italos. q Exercitus & eius oppugnationis. r Facem, in qu. u at flammâ

s Turris. u Plurimum aucta. w Simul invasit & incendit. x Quos adexit. y Tro-

pidabant. z Qui intus erant. a Periculorum imminendum, id est, everfionis cum

turri. b In morem glomeris volvuntur. c Se recipiunt. d Incendio, igne. Sic l. 6.

Est vapor, & toto descendit corpore pestis, id est, flamma. e Mole sua. f Prostratus

est. g Ruinæ. h Ipsi Trojani corruunt semimortui, priusquam terram continge-

rent. i Sequentes eos, id est, cadentes, postquam ipsi cum altera parte ceciderant.

k Quæ in manibus habebant. l Transfixi. m Sc. alter. n Elapsi sunt è ruina. o Ad

huc in primo ævo florens. Ætate major fortè cum respectu ad Lycum tanquam fra-

tre. p Helenorem. q Nomine. r Illegitimo concubitu. s Natum educaverat. Sic

suprà v. 202. Argolicum terrorem inter, Trojaque labores Sublatum erudit. t Legi

militari, quæ servis olim capitis poenâ interdicebat militiam: vel vestiti, prop-

ea quod tyro esset & nondum bella tractare sciret.

• Ferre b libet subter densâ testudine casus.

Nec jam c sufficiunt: nam quâ d globus imminet ingens,

e Immanem Teucri f molem g volvuntque h ruuntque;

Quæ i stravit Rutulos latè, armorumque resolvit

k Tëgmina: nec curant l cæco contendere Marte

Amplius n audaces Rutuli: sed pellere vallo

• Missilibus certant.

Parte aliâ horrendus visu quassabat o Erruscam

p Pinum, et q fumiferos infer Mezentius ignes.

At Messapus, equum domitor, r Neptunia proles,

s Rescindit vallum, et scâlas t in moenia u poscit.

w Vos, ô x Calliope, precor y aspirate canenti;

Quas ibi z tum a ferro strages, quæ funera Turnus

Ediderit, quem quisque virum demiserit b Orco:

Et mecum ingentes c oras evolvite belli:

Et d meministis enim, divæ, et memorare porestis.

e Turris erat f vasto suspectu et g pontibus altis,

Opportuna h loco: summis quam viribus omnes

i Expugnare Itali, summâque k evertere l opum vi

Certabant; m Troës contra defendere saxis,

Perque n cavas o densi tela p intorquere fenestras.

q Princeps ardentem conjecit r lampada Turnus,

Et s flammam affixit t lateri; quæ u plurima vento

w Corripuit tabulas, et postibus hæsit x adesis,

Turbati y trepidare z intus, frustra que a malorum

Velle fugam; dum se b glomerant, retròque c residunt

In partem, quæ d peste caret; tum e pondere turris

f Procubuit subito, et cælum tonat omne g fragore.

h Semineces ad terram, immani mole i securâ,

Confixique suis k telis, et pectora duro

l Transfossi ligno, veniunt. vix unus Helenor,

m Et Lycus n elapsi: quorum o primævus Helenor,

Maëonio regi p quem serva q Lycimnia r furtim

s Sustulerat, t veterisque ad Trojam miserat armis:

314

Ense

levis

blique

ubi

finciacies,

Ug fera,

qu

Contra tela

f

Hand aliter

m

lruit; et, qu

At o pedibus

Inter et arma

325

Prendere w te

Quem Turnu

Incepit y his

Operâti te po

Pendentem, e

330

Qualis ubi,

Sullitit d alta

Quæritum h

Martius a sta

Tollitur: u i

331

Adentes tæda

Thoneus saxo,

Lucetium, r

Emathionia *

Hic piculo u b

340

Omigium *

Turnus * It

mulu

Sagarim, e

345

Pervenitna t

millæ

clorinærat: d

Ad vulnus tu

Ense

Ense *a* levis *b* nudo, *c* parmâque inglorius albâ.
a Lique ubi se Turni media inter *c* millia vidit;
 Hincacies, *f* atque hincacies astare Latinas:
 Uti fera, quæ densâ *b* venantum *i* septa coronâ
 Contra tela furit, seseque *k* haud nescia morti
 Injicit, et saltu supra *i* venabula fertur;
 Nam aliter *m* juvenis medios *n* moriturus in hostes
 Iruit; et, quâ tela videt densissima, tendit.
 At *p* pedibus longè *p* melior Lycus, *q* inter et hostes
 Inter et arma *r* fuga *s* muros *t* tenet; altaque *u* certat
 Prendere *w* testa *x* manu, sociumque attingere dextras.
 Quem Turnus, paritèr cursu teloque secutus,
 Increpat *y* his *z* victor: nosterasine *a* evadere, demens, *b*
 Sperasti te posse manus? simul arripit ipsum
 Pendentem, et magnâ muri cum parte *b* revellit.
 Qualis ubi, aut leporem, aut *c* candenti corpore cycnum,
 Subulit *d* alta petens pedibus *e* Jovis armiger *f* uncis:
 Quæsitum *h* aut *i* matri multis balatibus agnum
 Martius *a* stabulis rapuit *k* lupus, undique *l* clamor
 Tollitur: *n* invadunt, et fossas *o* aggere complent:
 Ardentes rædas alii ad *p* fastigia jactant.
 Ilioneus saxo, atque ingenti fragmine *q* montis,
 Lucetium, *r* portæ subeuntem, ignesque *s* ferentem: *b*
 Emagitiona ** Liger*, ** Chorinæum* sternit *† Asylas*:
 Hic iaculo *u* bonus, *w* hic *x* longè fallente sagittâ.
 Orvgium ** Cæneus*, victorem Cænea Turnus:
 Turnus ** Ityn*, ** Cloniumque*, ** Dioxippum*, ** Pro-*
mulumque,
 Et ** Sagrim*, et summis *z* stantem pro turribus ** Idam*:
 Privernum *† Capys*. *a* hunc primò *b* levis hasta ** The-*
millæ
 horinxerat: *d* ille manum, projecto *e* tegmine, *f* demens
 vulnus tulit: *h* ergo *i* alis allapsa *k* sagitta,

a Celer & expeditus.
b Stricto, id est, levis armaturæ miles, habens solummodò ensẽ. *c* Brevis scuto, & nullo insigni adhuc ornato, ignobilis, nullamque gloriam consecutus. *d* Trionibus Romæ ad quos alius sum, dabatur palma alba & pura, insigni prorsus undâ; quod argumento facinoris alicuius, à se editi, insignire in sua manu & virtute erat.
e Helenor.
f Armatorum.
g Ab utraque parte, *h* Leo, aut sus sylvestris. *i* Venatorum. *j* Circumdatus.
k Certa mori, & desperata: *l* subeant ve-

l Venatorum tela.
m Helenor. *n* Certus mori. *o* Cursu & velocitate pedum. *p* Præstantior, quam Helenor. *q* Per. *r* Fugiendo. *s* Novæ Trojæ. *t* Apprehendit. *u* Contendit accipere. *v* Al. saxa. *w* Quia tunc alii non erant muri, sed ad impetum tantum revellendum. *x* Verbis. *y* Cum esset voti compos, & eum teneret. *z* Effugere.
a Existens talis, qualis, &c. Macrobius Sat. l. 5. c. 12. & 13.
b Al. 12. & 22. *c* Candido. *d* Erigens se è terrâ. *e* Aquila, Jovis dicta arripere, quod sublime volet, nec unquam fulmine tangatur aut exanimetur. Plinius l. 1. c. 6. *f* Incurvis. *g* Qui tunc quæritur. *h* Aut qualis est lupus, ubi rapuit, &c. *i* Martis fera, in tutela Martis habitus. *j* Rutulorum. *k* Erigitur.
l Rutuli. *m* Terrâ, quæ aggesta erat. *n* Culmina turrium sæpè jaciunt, Æneid. 2. *o* ad culmina jactans. *p* Rupis saxosæ. *q* Italos. *r* Troianos. *s* Ab inferiori intrantem ad portam. *t* Inferentem. *u* Choringæus erat. *v* Peritus & utilis. *w* Aeminus erat bonus. *x* Eminus enim missa non animadvertitur, neque ita facile declinatur. *y* Anadiplosis. *z* Pro defensione turrium, id est, propugnantem defendentemque turres. *a* Privernum, quem Capys stravit. *b* Leviter veniens. *c* Leviter vulneraverat. *d* Privernus. *e* Corporis, id est, clypeo. *f* Immemor salutis suæ, clypeum projecit. *g* Factum à sagitta Themillæ, *h* Quia incrimis videbatur. *i* Denata, pennis illapsa est. *k* A Capy immissa.

• Simul cum lævo latere transfixa est. • Quam ad vulnus tulerat. • Pulmonem, instrumentum respirationis. aut cor, domicilium spirationis.

• Mortifero. • Fregit. • Siculi. Personæ descriptio à genere armorum, habitu, forma & loco, in quo educatus fuerat. • Phrygio opere intertextam, quia ipse Phryx. • Purpura subnigra. Ferrugineus color ferro candenti, aut certe ferrugini. i. e. rubigini ferri similis est.

• Relucens. • Hispana aut Boetica. • Educatum.

• Marti sacro. • Sime- thum Siciliæ fl. prope Catanam h. la Jaretta. • Frequenti sacrificio. • Palice- ram. Erant Palici duo filii Jovis & Thalix, Nymphæ, Siculis Dii habiti culti ad lacus duos, Crateras dictos: insignes juramenti religione, in perjurum sc. implacabiles, in veracem placabiles: quorum aræ uberibus fertili Siciliæ donis annuis coronantur. Vide Macrob. Sat. 5. l. 19. c. 7. Cum stridore emittentem glandem aut lapides. • Depositis. • Fundæ, quæ tenebatur. • Per medium. • Ex adverso stantis. • Ex attritione aeris, & cele- motu, quo aer attenuatus accenditur. • Arcentis. • Glande plumbeâ. • Dis- secuit. • In media. • Arcentem extensum, cum morte gravaretur. • More bellico aut animo bellandi & hostili. • Celeriter emissam. • Illa tempora. • Sagitta manu missa. • Prostrasse. • Quia maior soror Turni dicebatur Juturna. • Matrimoniali. • Quæ referantur. • Regis Turni affinitate: namque Regum fratres & affines olim nomine Regum insigniebantur. • Conspicuis. • Vox. • Imò ter, à Hercule primum; secundo ab Amazonibus; postremo à Græcis, duce Agamemnone. Deridet Troianos. • Bello mortifero: quia omnino moriemini in hoc bello. • Objicere. • Quales; q. d. muliebris animi, qui se intra muros claudunt. • Nobis pacta & debita. • Bello claram petere vos imbelles adegit? • Sunt. • Exornator loquendi, id est, non confidimus caliditati sermonum, sed virtuti nostræ. • Nos enim durum, &c. ut primum nati sunt infantes, gelidis undis fluviorum in- datamus. Allusum ad Celtas, qui recens natos ad fl. Rhenum clypeo impositos deferebant, exploraturi, si fluitaret scutum, sobolem genuinam, si mergeretur spuriam: nec non ad indurandum eos bello & rebus asperis. • Vel, Natationi à prima pueritia natos nostris assuefacimus. • Venatui. • Cum adhuc sunt pueri. • Fer- ras sylvarum. • Qui viris alibi labor, nostris pueris ludus est. • Est arcu cornu munito, saltem in extremis angulis. • Parcimonix. • Colit. • Concutit, ut erant g. Boum aratoriorum, • Stimuli loco. • Tardificans corpus.

• Et lævo infixa est lateri • manus, abilitaque intus • Spiramenta animæ • laterali vulnere • rupit. Stabat in egregiis Arcentis filius armis, • Pictus acu chlamydem, et • ferrugine • clarus & Iberâ, Insignis facie: genitor quem miserat Arcens, • Eductum • Martis luco, • Simethia circum Flumina, • pinguis ubi et placabilis ara • Palici. • Stridentem fundam, • positis Mezentius armis, Ipse ter adductâ circum caput egit • habenâ: Et • media • adversi • liquefacto • tempora • plumbo • Diffidit, ac • multâ • porrectum extendit arenâ, Tum primum • bello • celerem intendisse sagittam. Dicitur, • ante feras solitus terrere fugaces, Ascanius: fortemque • manu • fudisse Numanum, Cui Remulo cognomen erat; Turnique • minorem Germanam, nupèr • thalamo sociatus, habebat. Is primam ante aciem digna atque indigna • relatu Vociferans, tumidusque novo præcordia • regno: • Ibat, et ingenti sese clamore ferebat: Non • pudet obsidione iterum valloque teneri, • Bis capti Phryges, et • morti • prætere muros En • qui • nostra sibi bello connubia poscunt! Quis deus • Italiam, quæ vos dementia adegit? Non hîc • Attridæ, nec • fandi fictor Ulysses: • Durum à stirpe genus. natos ad flumina primum Deferimus, sævoque gelu duramus et undis. • Venato invigilant • pueri, • sylvasque fatigant: Electere • ludus equos, et spicula tendere • cornu. At patiens operum • parvoque assueta juvenus, Aut rastris terram • domat, aut • quatit oppida bello. Omne ævum ferro teritur, versâque • juvenum Terga fatigamus • hastâ. nec • tarda senectus Debilitat vires animi, mutatque vigorem;

580

581

590

591

601

610

620

630

640

650

660

670

680

690

700

710

720

730

740

750

760

770

780

790

800

810

820

830

840

850

860

Canitem galeâ premimus : semperque b recentes
 Conveſtare juvat prædas, et c vivere d raptò.
 Vobis e picta croco et fulgenti f murice veſtis :
 Delidiz g cordi : juvat b indulgere choreis : 615
 Eritunica & manicas et habent l redimicula m mitræ.
 O verè e Phrygiæ, neque enim p Phryges, ite per q alta
 Dindyma, ubi r aſſuetis f biſorem dat tibia cantum.
 Tympana vos t buxusque u vocat w Berecynthia x matris
 Idææ : finite arma z viris, et a cedite ferro. 620
 Talia e jactantem d dictis, ac e dira canentem
 Non tulit Aſcanius : g nervoque obverſus equino
 Contendit telum : i diverſaque brachia ducens.
 Conſtitit, k antè Jovem ſupplex l per vota precatus :
 Jupiter omnipotens, m audacibus annue cœptis. 625
 Iſte tibi ad tua templa n feram ſollemnia dona :
 Caſſatquam ante aras o auratâ fronte juvencum
 Candentem, q pariterque caput cum matre ferentem ;
 Iam cornu r petat, et pedibus qui ſpargat arenam.
 Audit, et cœli t genitor de parte u ſerenâ 630
 Intonuit w lævum. ſonar unâ x letiſer y arcus :
 Et e fugit a horrendum ſtridens elapſa ſagitta,
 Perque caput b Remuli venit, et e cava tempora d ferro
 Trajicit. e l, verbis virtutem f illude ſuperbis.
 Bis capiti Phryges hæc Rutulis reſponſa remittunt. 635
 Hæc tantum b Aſcanius : Teucris i clamore ſequuntur,
 Læniâque fremunt, animoſque ad ſidera k tollunt.
 & ſaltationibus. i Veſtræ. Tunicas χερσίδους innuit, prolixas ſc. infra bra-
 chia, & uſque in primores manus geſtare viris Rom. indecorum fuit. Agell. 7. l.
 c. c. & Tegmina ad manus uſque protenſa. l Religaturas ad ornamentum ſpectan-
 tes. m Mitræ quidem Lydis ac Phrygibus tegmina erant capitis : aliis verò geſtare
 turpè habebatur, magis, ſi redimiculis mento ſubligarentur. n Αχαιδὲς καὶ Ἴωνες
 γυναι. Il. 7. o Mulieres ex Phrygia. p Viri ex Phrygia. q Alios montes Phry-
 giæ, Cybeli ſacros. r Vobis aſſuetis ad ſonum tibiarum. ſ Gravem & acutum, bi-
 ni ſoraminibus emiſſum, tibiis ſc. dextris & ſiniſtris, quæ Phrygiæ. t Fiſtula ex
 buxo. u Vos ad choreas. w Quæ creſcit in monte Phrygiæ Berecyntho. x Deorum.
 y Phrygiæ. z Vos, qui mulieres eſtis, relinquit nobis, qui viri ſumus, arma.
 a Obcedite, aut date locum armis ferreis, quæ tractare neſcitis. b Facinora ſua &
 ſonum. c Numanum. d Verbis laudatoriis. e Execrabilia in Trojanos. f Æn. 2.
 Non tulit hæc ſpectem ſurtata mente Chorabus l. 8. Non tulit Alcides animis.
 g Contra verſus (ut fortius jaciatur) arcu corroborato nervo ex equinis ſetis. h Toto
 impetu tendit in hoſtem. i In diverſas partes, ita ut arcus, lignum aut chorda mul-
 tum diſſeraberentur. k In conſpectu Jovis. l Simul vovens. m Quia audacia erat in
 ſpecto talem virum appetere. n Offeram taurum ſolennem, aut ſpolia Numani
 Remuli. o Taurorum cornua deaurare ; vitulorum frontes aureis laminis & coro-
 nis ornare in ſacris, ad magnificentiam victinæ faciebat. p Candidum, nitidum ac
 propinquum. q Staturâ matri æqualem. r Provoce. ſ Exaudivit Aſcanium. t Deo-
 rum ac hominum Jupiter. u Prodigioſum, ut quod extra rationis aleam. w Tona-
 vit, ut ſiſtuit ſiniſtram partem cœli : quod boni ominis. Nam læva tonitrua felicia pu-
 tantur, quòd, quæ nobis ſiniſtra ſunt, ea ſuperis dextra eſſe credantur. Sic 2. Æn.
 & uſque fragore Intonuit lævum. x Mortem allaturus Numano. y Aſcanii. z Fu-
 gientia ſimilis pervolat. a Horribiliter. b Numani. c Cerebri expertia. d Quod ei
 ſonum erat. e Vade modò. Loquitur Aſcanius. f Deride ſuperbè loquendo. Ver-
 ſus leoninus. g Sic reſpondet temeritati Rutulorum, fortiter agendo, & parum
 ſecundo. Sarcaſticè in Numanum ſua dicta, cum lethiſera ſagitta repenſa. h Et
 uſque fecit, i Applauſu. k Extollunt.

4 Canos ca-
 pillos, id eſt,
 etiam canef-
 centes indui-
 mur galeâ.
 6 Recenter
 raptas. c Qui
 primis homi-
 nibus, rudibus
 & fera-
 rum more vi-
 ventibus, ho-
 nor erat.
 d Ex his, quæ
 ab hoſte, aut
 in ſylvis ra-
 puimus.
 e Crocotium
 innuit, veſ-
 tem mulie-
 brem, acu pic-
 tam, croco &
 purpurâ in-
 tertinctam.
 f Purpurâ.
 g Sunt ad pla-
 citum veſ-
 trum, id eſt,
 placent vobis.
 h Animum
 laxate tripu-

a A regione
caelesti.

b Propter ra-
dios Solis. di-
citur Apollo
crinitus, qui
quandam ca-
pillorum spe-
ciem videntur
referre: ut
de sagittis in-
structus. *c* A
superiore lo-
co. *d* Italo-
rum. *e* Troia-
norum obses-
sam. *f* Super
nubem. *g* Ver-
bis. *h* Numa-
num. *i* Am-
plificate ho-
nore. Rituale
à sacris, in
quibus hostia
immolata &
caesa, boni
omnis gra-
tiæ dicebatur,
maestus esto
taurus, id est,
magis auctus.
Maestus enim
idem est,
quod magis
auctus.

Solus autem
vocativus u-
triusque nu-
meri est in u-
su, *maeste*, &
in pl. *maesti*,

quibus propriè aliquem ob rem penè ceptam laudamus, & ad perfici-
dum adhortamur. Liv. *Maesti virtute, milites Romanæ esse*. *h* Insolita. *i* *Ita*
Italia facinora. *m* In numerum Deorum. *n* Venere & Jove. *o* Julium Cæs.
Augustum, pro Diis habendos. *p* Auspiciis gentis Trojanæ. *q* *Assaracus* pater
Capyos fuit patris Anchisæ. *r* Per fatalem præordinationem. *s* Sedabuntur, qui
cent in te: quia solus Ascanius superstes mansurus est, intereuntibus Latino
Ænea. *f* Major est quàm quem caperet Troja. *h* Hæc parva. *i* Apollo. *j* Suave
Deo Sole spirantes. *k* Vultus. *l* In similitudinem Butis senis. *m* Butes. *n* A Da-
dano orto. *o* *Æditus* seu atriensis: ut, *ad pocula, ad mensam*, &c. *c* Custodes
& prædagogum. *d* *Æneas*. *e* Buten. *f* Per omnia: *κατά*. *g* Buti. *h* Canos. *i* Te-
sibilia strepitu, quem faciebat, cum armatus incederet. *k* Arcum & pharetram
h Hæc coram & clare: nam prius illud elogium ad Ascanii aures non pervenit.
m Desiderio dimicandi. *n* Tibi. *o* O Æneade, id est, fili Æneæ. *p* Sine vindicta
ac citra noxam tuam. *q* Interfectum esse. *r* Et gloriam tibi concedit in suis armis
id est, areu & sagittis. *s* Cæterum in presens superse, cessaque ab ulteriore pu-
na. *t* Abstine. *u* Ad medium tantum producto; quia responsum non expectaba-
tine quo sermo non est completus. *v* Mortalium. *x* Apollinem. *y* Principes Tro-
jani. *z* Pharetram Apollinis. *a* Quia Apollinem agnoverant. *b* Cupidum pugna-
di. *c* Monitis ac autoritate Apollinis: dixerat enim *Cætera*. *parce puer bello*, &
pugna. *e* Vitam. *f* Diffunditur. *g* Quæ erant in totis meris. *h* Robustos, vel
acres. *i* Amentata, id est, tela amentis, i. e. loris, quibus alligantur & jaciuntur
& Cooperitur. *l* Quibus repulsa erant tela. *m* *Assætu*, ictu. *n* Instauratur. *o* Sta-
lis duabus in Aurigæ brachio, quarum ortu & occasu concitantur pluvie, tempe-
tes; quæ in Octobri oriuntur. *p* Impetu aquarum. *q* Præcipientes cadunt. *r* A
Sic. *horat*. *Manet sub Jove frigido Venator*. *s* In grandinem rotat, vel, deorū
impellit, *t* Tempestatem. *u* Per coelum. *v* Tonitru.

a *Æthere* tum fortè *a* plagâ *b* crinitus Apollo.
c Desupèr *d* Ausonias acies *e* urbemque videbat,
f Nube sedens: atque *g* his *b* victorem affatur Iulū; *h*
i Maestè & novâ virtute, puer: *l* sic itur. *m* ad astra;
n Dis genite, et geniture *o* deos: jure omnia bella
Gente sub *p* Assaraci *q* fato ventura *r* resident:
s Nec te *t* *troja* capit. simul hæc *u* effatus, ab alto
Æthere se mittit, *v* spirantes dimover auras,
Ascaniumque petit: formâ tum vertitur *x* oris
y Antiquam in Buten. *z* hic *a* Dardanio Anchisæ
Armiger antè fuit, fidusque *b* ad limina custos:
Tum *c* comitem Ascanio *d* pater *e* addidit. ibat Apollo.
f Omnia *g* longævo similis, vocemque, coloremque, *h*
Et crines *h* albos, et *i* tæva sonoribus *k* arma:
Atque *l* his *m* ardentem dictis *i* affatur Iulū:
n Sit satis, *o* Æneide, telis *p* impunè Numanum
q Oppetiisse tuis: primam hanc tibi magnus Apollo
Concedit laudem, et *r* paribus non invidet armis.
s Cæterâ *t* parce puer bello. sic orsus Apollo,
Mortales *u* medio aspectus sermone reliquit,
Et prociū in tenuem ex *v* oculis evanuit auram.
Agnovere *x* deum *y* proceres *z* divinaque tela
y Dardanidæ, pharetramque fragâ seniere sonantem.
a Ergo *b* avidum pugnae, *c* dictis ac numine Phœbi
Ascanium *d* prohibent: ipsi in certamina rursus
Succedunt, *e* animasque in aperta pericula mittunt.
f *l* clamor *g* totis per propugnacula muris.
Intendunt *h* acres arcus, *i* amentaque torquent.
k Sternitur omne solum telis: tum *l* scuta cavæque
Dant sonitum *m* fictu galeæ: pugna aspera *n* surgit.
Quantus ab occasu veniens pluvialibus *o* Hædis
p Verberat imber humum: quàm multâ grandine nimbi
In vada *q* præcitant, cum *r* Jupiter horridus Austris
s Torquet aquosam *t* hyemem, et *u* cœlo cava nubilū
v rumpit.

Pandarus et Bitias, b Idæo Alcanore creti,
 Quos Jovis eduxit luco f sylvestris g Hiera,
 Abiectionibus juvenes b patriis et montibus i æquos;
 Portam, quæ & ducis imperio l commissâ, m recludunt;
 Ergi armis, o ultrôque invitant mœnibus hostem. 676
 Ipsâ intus, dextrâ ac lævâ, p pro turribus astant,
 Armati ferro, et q cristis capita alta corusci.
 Quales æriæ sliquentia flumina circum,
 Sic Padi ripis, u Arthesin seu p propter æ amœnum,
 Contingunt geminæ quercus, y in tonsaque x celo 681
 Atollunt capita, et sublimi vertice a nutant.
 Irrumpunt, e aditus d Rutuli ut videre patentes.
 Continua Quercens, et pulcher e Equicolus armis,
 Er precept animi e Timarus, et g Mavortius e Hæmon,
 Agminibus totis aut versi terga e dedere, 686
 Aut ipso portæ posuere in limine vitam.
 Tum magis l increscunt animis m discordibus l iræ:
 Et jam collecti Troës glomerantur e eodem,
 Et conferre manum, atque i immani concitus irâ
 Ductori Turno q diversâ in parte suæventi,
 Turbantque viros, perferitur nuncius; hostem
 Ervere cæde novâ, et portas præbere patentes.
 Deserit inceptum, atque i immani concitus irâ
 Dardaniam v ruit ad portam, æ fratresque superbos. 695
 Et primus Antiphaten, is enim se primus y agebat,
 Thebana de matre æ nothum. a Sarpedonis b alti,
 Conjecto sternit jaculo: volat e Italia cornus
 Aera per tennem, stomachoque infixâ sub d altum
 Pectus abit: reddit e specus arri vulneris undam 700
 Spumantem, et fixo ferrum in pulmone f tepescit.
 Tum Meropem atque Erymanthæ manu, tum sternit
 Apbydnum:
 Tum Bitian ardentem oculis animique frementem;
 Non jaculo, i neque enim jaculo vitam ille dedisset;
 Sed magnum fridens k contorta l phalarica venit 705
 Palmis acta modo, quam m nec duo taurea terga,
 Nec duplici squamâ lorica fidelis et auro
 Sustinuit: o collapsa ruunt immania membra:
 Ductellus gemitum, et p clypeum super intonat ingens.
 Qualis in r Euboico Bajarum litore f quondam 710

a Maximi illi
 Trojani.
 b Trojano.
 c Procreati.
 d Jovi sacro.
 e Extulit, f In
 sylvis versari
 solita. g Ma-
 ter Idæa. h In
 patria illorum
 nascentibus.
 i Pares, simi-
 les. k Æneæ
 abeuntis.
 l Conjuncta
 & obstrusa e-
 rat. m Aperi-
 unt. n Quibus
 hostem pro-
 pellere spera-
 bant. o Sine
 instantia e-
 jus. p Propu-
 gnanter: ut
 suprà; stan-
 tem pro turri-
 bus Idæi. Al-
 ipsi Pandarus
 & Bitias in-
 star ac vice
 turrium, quia
 abiectionibus Idæi:
 q montibus
 aequi. q Galea-
 rum. r Valde
 altæ. s Vene-
 tiæ. t In.
 u Celebrem
 & maximum;
 post Padum,
 Italiæ fl.
 w Juxta.
 x Placidum a-
 spectu. y Ra-
 mofa & fron-
 dosâ. æ Ad
 cœlum usque
 erigunt.

a Collum minati videntur. b Irruptionem faciunt. c Portarum. d Populi Turni.
 e Itali duces. f Instabilis. g Bellicosus & Marti similis. h Sc. ab. i Fugæ. k Sig-
 nificat, eos primò fugatos esse, & inde cæcos. l Augmentantur iræ Trojanorum.
 m Differrentibus: alii enim expugnare, alii propugnare prætendebant. n Ad eun-
 dem locum, quo hostes. o Extra portas. p Ad ducem Turnum. q Ab hac, ubi por-
 ta erat aperta. r Enallagè conjugationis. s Turnus. t Sævissimâ. u Castrorum
 portam, cognominem illi veteris Trojæ, quam Trojani aperuerant. w Præcipi-
 enter currit. x Pandarum & Bitian. y Obviam. æ Filium illegitimum. a Viri
 Trojani. b Nobilis, utpote nepotis Jovis. c Telum factum ex Italica cornu, a
 Turno emissum. d Profundum. e Hiatus, cavitas seu foramen vulneris. f Ibidem.
 g Hos tres cominus: Antiphaten eminens interfecerat. h Sc. sternit. i Nam ille non
 potest lethaliter vulnerari jaculo. k Brachiis Turni. l Hasta valido præfixa fer-
 ro, sulphure, resinâ, bitumine, stupisque convoluta, infuso oleo incendiario; quæ
 impetu destinata, ardens figitur phalis & turribus incendendis. m Non cly-
 peus ex duplici taurino tergo sustinere valuit, ita ut omnia penetraret. n Nec
 lorica ex lacinis aureis squamarum in morem conferta. o Simul labentia cor-
 porum. p Super quem cecidit: vel sic, ingens clypeum super eum insonat. q Quali-
 ter. r Ab Euboicis Chalcidensibus in Italia juxta Bajas habitato. s Aliquando.

a Moles ex faxo, latere, cæmento, ligneisque pilis iacta educatque ad ar-
 cendum mare & tutandos portus: *vel*, columna lapidea. *b* Fluctus aut procellæ deiciunt per mare. *c* Ut Bitias cecidit. *d* Saxeæ pila. *e* Ad terram inclinata. *f* Ad vada. *g* Prostrantur. *h* Intra molem & extra. *i* Quia profundæ, aut quia paludosæ. *k* Etinguntur. *l* Insula litoris. Campani inter Misenum promontorium & insulam Pithecusam quæ... *m* Ut sit illi mortiferum cubile. *n* Ænaria & Inarime, quam, quod flammam quandoque vomit, Typhoeo gigante contra Deos pugnare auso, superjectam fabulantur. *o* Transito ad pulcherrimum facinus Turni, qui intra muros concussus, fortissimè cum hostibus dimicavit. *p* Armorum & bellorum Deus. *q* Turni populus. *r* Vehementis furoris & iræ. *s* Vertendo pungi: tractum à virga, quæ dum vertitur, boves stimulantur. *t* Animum fugiendi. *u* Funestum, turpem: ut Horat. *atra cura*: quod atra inauspicata & funesta erant. *v* Itali, quibus Mars animos addidit. *x* Copiosa pugnandi facultas. *y* In animum eorum, id est, omnem acceperunt animum seu cupiditatem bellandi. *z* Mars. *a* Bitian. *b* In quo statu: quia videt eam ad Latinos, relictis Teucris, defecisse. *c* Bellicas. *d* Magnâ. *e* Quam convergebat ad postes suos ut claudatur. *f* Torquendo claudit. *g* Conatus. *h* Ex suis commilitonibus. *i* Novæ Trojæ. *k* Quia invito Marte, qui, quos Latinis addidit, Teucris abstulerat animos. *l* Sine spe evadendi. *m* Suos, Trojanos: nam Turnus solus ex hostibus receptus. *n* Præcipitanter accurrentes. *o* Ut pote qui, quod. *p* Trojanorum, ruentium ad portas. *q* Turnum. *r* Vi intrantem. *s* Ultra id, quod debebat facere. *t* Ferocissimam. *u* Sc. *includeret*. *v* Arte se defendendi carentia, ut sunt oves & capræ. *x* Turnum, Martis stimulis concitatum, Tigri, Trojanos, timore perculsos, pecori comparat. *y* Statim, postquam inclusus est Turnus. *z* Turni. *a* Ejus. *b* Horribiliter. *c* Capitis ejus. *d* Sanguinei coloris. *e* In clypeum. *f* Radios in morem fulminis resplendentes. *g* *Præstanti corpore* Turnum, ac toto vertice *supra*. *h* Trojani, Æneæ subditi. *i* Eminet. *k* Propter necem fratris Bitiæ conceptâ. *l* Incensum. *m* Hæc non est regia Latinum, quam tibi filiæ dotis nomine sponspondit Amata, Latini conjux. *n* Continet. *o* Intra quos natus est. *p* *Mecum* sui. *q* Civitas, patria Turni. *r* Hostilia. *s* O Turne. *t* Exeundi. *u* Est tibi. *v* Sui fiducia, neglectu & contemptu hostis. *x* Mecum certamen. *y* Manu meâ cæsus, nuncius ibis Priamo apud inferos, narrans te incidisse in alterum Achillem, id est, Turnum, id est, morieris. *z* Turnus. *a* Pandarus. *b* Viridi, impolito. *c* In Turnum, licet in eum non pervenerit. *d* Aër & ventus vulnerata sunt. *e* De Turno. *f* *Hastam* venientem in Turnum. *g* At.

Annon ho
 fugies: d
 am, et su
 et mediam
 Dividit, k im
 fit sonus
 Collapsos ar
 Sternit huius
 Hoc caput a
 Dissugiunt
 si x cont
 mperre cla
 Timus ille
 et furor ar
 Egit in f ad
 Principio P
 Incipit: k h
 in vergum
 Addit Haly
 ignaros deir
 Alexandrum
 Lynceæ tend
 Vibranti gla
 Occupat; hui
 Cum palea z l
 Valatorem k
 Ughere tela m
 Clypeum k
 Creta Musaru
 et cubaræ & co
 semper equos
 Padem ducte
 Conveniunt T
 Valatresque
 Mnesteus,
 Quos alios mu
 Quas homo,
 Ugheribus, tan
 thoria, quam vi
 peras. *c* Cum T
 Martius. *d* Occi
 Mopses, id est
 Turni man
 Deinde,
 Quia terga dede
 rones, quod T
 Turnum. *n* Exc
 bellator. *y* Sc
 Occupat. *c* Per
 Turni familia, aut
 Lyricum,
 occupat nervo
 Passum va
 gnis vos fugier
 Cum vallatus.

Non hoc telum, mea quod vi dextera versat,
 effugies: neque enim es teli nec vulneris fauctor.
 et sublatum altè, g. consurgit in ensē:
 mediam b ferro gemina inter tempora i frontem 750
 Dividit, & impubetque i immani vulnere malas.
 Fit sonus, ingenti concussa est n pondere tellus:
 Collapsos artus atque arma cruenta o cerebro
 Secreti humi moriens: atque illi q partibus æquis
 Hac caput atque illuc humero ex utroque pependit. 755
 Diffugiunt: verli n trepidà formidine Troës.
 si n continuò victorem ea cura subisset
 Tempere claustra manu, y sociosque immittere x portis,
 Primus ille dies a bello & gentique fuisset.
 Sol s furor ardentem d cædique infāna cupido 760
 Egit in adversos.
 Principio Phalarim, et b succiso poplite Gygen
 Incipit: & hinc i raptas fugientibus ingerit hastas
 Alia vergum: Juno vires animumque ministrat.
 Addit Halyn o comitem, et confixā Phegea p parma: 766
 Ignaros deinde i in muris f Martemque cientes,
 Alexandrumque Haliumque Noëmonaq; Prytanimque.
 Lyncea s tendentem conrā, n sociosque vocantem,
 Vibranti gladio connixus ab aggere x dexter
 Occupat; huic uno dejectum y cominūs ic̃tu 770
 Cum galeā x longè jacuit caput; indè ferarum
 Vastatorem b Amycum, quo non c felicior alter
 Ungere tela manu, ferrumque armare d veneno;
 Et Clytūm o Æoliden, et f amicū Creteā Mulus;
 Creteā Musarum comitem; cui carmina semper 775
 In citharæ q cordi, b numerosque intendere nervis;
 Semper equos atque arma virum pugnasque canebat.
 Prædum ductores auditā cæde suorum
 Conveniant Teucris, Mnestheus i acerque Sereftus;
 Phalarisque vident socios, i hostemque m receptum. 780
 Mnestheus, quò n deinde fugam, quò tenditis? inquit,
 Quos alios muros, quæ jam o ultra mœnia habetis?
 Unus homo, vestris, o cives, undique q septus
 Regibus, tantas strages r impunè per f urbem
 Atque, quam vincere novisset. x Ut diffugerunt, y Rutulos commilitones. z In
 porta. Cum Trojanis gerendo. b Trojanæ, quam morte Ascanii delevisset.
 c Martius. d Occidendi. e Impulit eum. f Eos, qui ante eum ex adverso ei erant.
 g Impetor, id est, fugientes, quos insequi ardebat. h Enumerat aliquot, qui in
 Turni manu ceciderunt. i Cui poples prius ab eo succisus erat. j E medio
 hinc. Deinde, aut ex hac nece. l Quas in fuga trepidi hostes Trojani abiecerant.
 m Quæ terga dederunt. n Prostratis. o Socium mortis. p Simul cum parma. q Ig-
 nomines, quòd Turnus intra mœnia esset. r Intra muros. s Bellum. t Impetum
 u Excludens. v Evaginato & micanti. x A parte dextra, aut expedi-
 ti beliator. y Sc. falso, id est, conjunctā manu. z A trunco. a Interfectorem.
 b Occupat. c Peritior, magis idoneus. d i c̃x̃m lethali & immedicabili. e Ex
 sua familia, aut ex Æolia in Trojam, indè cum Æneā in Italiam profectum.
 f Lyricum, philomusum. g Voluptati erant. h Rhythmos facere intentione
 u raptu nervorum, id est, qui secundum chordas verba componebat. i Stre-
 pitus. j Passim vagantes & oberiantes. l Turnum. m Intra mœnia. n Deinceps
 regis vos fugientes? o Ita. p Atropi quòd multi ab uno in fugam verterentur.
 q Circumvallatus. r Sine vindicta. s Veitram.

a Loquitur
 Turnus Pan-
 daro. b Ense.
 c Vibrat &
 tractat. d Ne-
 que enim ego
 sic, ut tu mo-
 dō, erravero.
 e Est talis,
 qualis tu es.
 f Ductor.
 g Erigit se.
 h Ense ferreo.
 i Pandar.
 k Imberbes.
 l Sævissimo.
 m Ex ic̃tu.
 n Corpora
 cadentis.
 o Effuso.
 p Nam Pan-
 darus sternit
 super humera.
 q In partibus
 æqualibus.
 Divisum e-
 nim fuit æ-
 quali parte
 caput Panda-
 ri. r In utram-
 que partem,
 tam dextram,
 quam fini-
 stram. s In
 diversa fugi-
 unt. t In su-
 gam. u Men-
 tes Trojano-
 rum trepidas
 faciente.
 v Si Turno
 victori in ani-
 mum subiisset
 portas refera-
 re. Si tam uti-

a Permittere
 turne edere?
 b Principes.
 c Ad infer-
 num? d Quæ
 penitus exter-
 minatur. e Pe-
 nates intelli-
 git. f Tanti
 viri. g O ig-
 navi. h Mife-
 ret respicit ad
 patriam: pu-
 det ad Æneam.
 i Verbis
 Mnestheij.
 k Trojan.
 l Firmi &
 constantes
 efficiuntur.
 m Circum-
 stant Tur-
 num. n Tibe-
 rim. o Urbis.
 p Id est, dex-
 tram. q Tan-
 to vehemen-
 tius. r Cir-
 cumducere,
 globum face-
 re. Æn. 2. Sed
 glomerare
 manum bello,
 & concurrere
 in arcem Cum
 focis ardent
 animi. f Ap-
 tissima com-
 paratio, quâ
 Turnum Leo-
 ni confert, qui neque omnium tela solus sustinere, neque præ animi generositate
 fugam potest arripere. t Multitudo venantium. u Vim inferentibus. v Leo-
 x Videns acerbè. y In fugam verti. z Nec impetum facere in tantam multitudi-
 nem venantium. a Licet cupiat tendere contrâ. b Quibus impeditur. c Quid face-
 ret. d Non properata, id est, lentè & paulatim decedit. e Ejus. f Excandescit
 g Insuper. h Trojanorum. i Tota armatorum multitudo. k In contrarium, id est
 contra Trojanorum impetum. l Subministrare, Sic Æn. 2. Ipse pater Danai an-
 mos, viresque secundas Sufficit. m In aëre versari solitam ad arcem cœlestem
 n Sorori Jovis, id est, Junoni. o Minacia, aspera, superba, sc. interitum Turni
 p Quia Juno retraxit manum, & ita auxilio Deorum destitutus erat. q Turnus
 r Sustinere tantam vim, f Crepitu, qualem æs reddere solet. t Turni. u Injuncti
 in ea. v Arma ærea firma & fortia hiscunt. x Cristæ galeæ. y A capite. z Con-
 vatura sive media pars clypei. a Ictus. b In morem fulminis impetum faciens
 c Turni. d Defluit. e Pulvere misto sordidum, vel lentum & viscosum, f Respi-
 randi. g Impellit. h Trahit. i Saucius & defatigatus. k Sese armatum in fluvium
 Tiberim projecit. Allusum ad historiam Romanam Horatii Coclitis. l Fluvium
 m Eo colore aqua Tiberis est. n Eum. o Molliter & lentè defluentibus. p Ex-
 tulit. q Ad focios. r Aquis Tiberinis sanguine, ex cæde superfuso, abluto: nam
 cæde contaminati, aquâ se ablueri solebant.

a Ediderit? juvenum b primos tot miserit c Orco?
 Non d infelicis patriæ, veterumque e deorum,
 Et f magni Æneæ, g segnes, h miserique b pudetque?
 i Talibus & accentis l firmantur, et agmine densò
 m Consistunt. Turnus paulatim excedere pugna,
 Et n fluvium petere, ac o partem p quæ cingitur anni. 790
 q Acrius hoc, Teucris clamore incumbere magno,
 Et r glomerare manum. f ceu sævum t turba leonem
 Cum telis premit u infensis; at territus n ille,
 Alper, x acerba tuens, retrò redit: et neque y terga
 Ira dare aut virtus patitur; z nec tendere contrâ,
 Ille quidem a hoc cupiens, potis est per b tela virosque.
 Haud aliter retrò c dubius vestigia Turnus
 d Improperata refert, et e mens f exastuat irâ.
 g Quin etiam bis tum medios invaleat hostes,
 Bis contraria fugâ per muros h agmina vertit.
 Sed i manus è castris properè coit omnis in unum:
 Nec k contrâ vires audet Saturnia Juno
 l Sufficere: m æriam cœlo nam Jupiter Irim
 Demisit, n germanæ o haud mollia iussa ferentem;
 Ni Turnus cedat Teucrorum mœnibus altis.
 p Ergo nec clypeo q juvenis r subsistere tantum,
 Nec dextrâ valet: injectis sic undique telis
 Obruitur. strepit assiduo cava tempora circum
 f Tinnita t galea, & u faxis v solida æra fatiseunt:
 Discussæque x jubæ y capiti, nec sufficit z umbo
 Ictibus; a ingeminant hastis & Troës, & ipse
 b Fulmineus Mnestheus: tum toto c corpore sudor
 d Liquitur, & e piceum, (nec f respirare potestas,)
 Flumen g agit: fessos h quatit i æger anhelitus artus.
 Tum demùm præcepit k saltu sese omnibus armis
 In fluvium dedit: l ille suo cum gurgite m flavo
 n Accepit venientem, ac o mollibus p extulit undis:
 Et lætum q focios r abluta cæde remisit.

P. VIRGILII MARONIS

ENEIDOS

LIBER X.

ARGUMENTUM.

Jupiter, convocato Deorum concilio, ad concordiam ipsos adhortatur. Ibi Venus de Trojanorum periculo, insatiabilique Junonis odio conqueritur, aliquamque tandem tot calamitatum reum petit. Juno contra malorum omnium causam in Trojanos, auctores primos belli auctores, atque adeo in Venerem ipsam rejicit. Iustitia itaque tentatâ reconciliatione, Jupiter, ubi nullum videt contentionum finem, ne aut uxorem, aut filiam læderet, se partium studia secuturum pronunciat, sed, pro sua æquitate, omnia fatis esse permittendum. Interim Rutuli totis viribus ad oppugnationem redeunt, non minore animo obsessi se ad possessionem aut. Dum hæc in Latio geruntur, Æneas, rebus à Bruria ex animi sententia confectis, multorumque sibi populorum auxiliis adjunctis, triginta navium classe ad suos revehitur. Ibi Nymphas, paulo antè in eam formam ex navibus suis transformatas, obvias habet: ex his, & de classis amissione, & de suorum periculo certior redditur. Indè in hostium usque conspectum prodit, copias suas exponit. Rutuli oppugnatione desistunt, occurrentesque ad litus, terrâ, hostem prohibere conantur. Magno utroque detrimento pugnatur. Ibi Pallas, magnâ prius editâ hostilitate, tandem à Turno occiditur. Cujus rei dolore percitus Æneas, magnos Rutulorum acervos amico inferias mittit: Ascaniusque, eruptione factâ suas cum patre copias conjungit. Qui, permotâ Juno, & pro Turno sollicita, impetratâ à Jove auxiliâ, præfenti eum periculo eripit, objectâ illi falsâ Æneæ imaginem, quam dum in navim quandam fugientem insequitur, vinculis a Turno ruptis, vi tempestatis ad litora Ardeæ proxima devehitur. Interim Mezentius, Jovis monitu pugne succedens, magnum Trojanorum, quam Etruscorum numerum prostermit: donec à Ænea hastâ ictu vulneratus, & à Lauso filio protectus, ægre ad obviandum vulnus ex acie recipit. Ibi Lausus quoque, dum patrem ulcisci conatur ab Ænea interficitur: ejus rei nuncio accensus, Mezentius consensu equo in prælium redit: ubi dum filium vindicare parat, eadem, quâ filius, dextrâ concidit.

Admiratur *b* interea *c* domus *d* omnipotentis *d* Olympi;
Conciliumque *f* vocat Divum pater atque hominum rex

Adiream in sedem: terras undè arduus omnes,
Adque *b* Dardanidum aspectat, populosque *i* Latinos.

Adstant rectis *i* biparentibus: *m* incipit ipse:

Adcolæ magni, *o* quianam *p* sententia vobis

Ad retrò? tantumq; animis certatis *r* iniquis?

Adveram bello Italiam concurrere *r* Teucris:

Ad contra *m* veritum discordia? *x* quis metus, aut *y* hos,
Ad hos arma sequi, *a* ferrumque laceßere suasit? *io*

Ad Turno & Trojanis. *c* Cælum. *d* Omnia complectentis, omnibusque potentis. *Al* omnipotentis, id est, omni ex parte patens. *e* Deorum. *f* Convocat. *Ovid. Met. Ingentes animos, dignas Jove concepit iras, Conciliumque vocat: tenuit mora nulla vocatos. g* In Cœli summam arcem & palatium Jovis. *Alkibiades ad circulum Lactium accipiente, Quia super, iter est ad magni testâ Tonantis,*

Adque domum. Ovid. Met. I. b Dardanidarum, id est, Trojanorum, à Dardanio, Jovis filio, ortorum. *i* Italicos, Turno faventes. *k* Diî simul sedem capiunt. *Adque* patens patens supernè & infernè, aut ab ortu & occasu. *m* Concionem. *Adque* colentes. *o* *Al. qua nam. p* Decretum fatale. *q* Non fortiter effectum, sc. ut Æneas in Italiâ possessionem veniat? *r* Contra decretum molientibus? *s* Nolueraam, *Adque* nutum, id est, voluntatem meam erat: ut vicissim annuere dicitur, cum *Adque* quo totum Olympum tremefecit, sibi aliquid placere testatur. *t* Cum Trojanis. *u* Qualis est ista. *v* Prohibitionem meam. *x* Quæ religio? *y* Trojanos. *Adque* Lauso, *a* Ferro se laceßere.

a Aperitur, id est, factus est dies. Nam, oriente Sole, cælum videtur aperiri, sicut occidente, claudî: unde est illud. *I. Æn. Ante diem clauso componet vesper Olympo. b* Dum talia

Adve-

a Legitimum.
 b Nolite adducere, provocare. Tibul. l. 1. el. 10. *Quis furor est atram bellis accersere mortem?*
 Imminet, is tacito clam venit illa pede. c Bellum intravit Punicum secundum, quo Hannibal Italianum perpetuos octodecim annos crudelissime vexavit.
 d Magnam cladem multorum civium. e Alpinos populos, aut eos, quos per Alpes traduxit Hannibal.
 f Ab Annibale, igne & accito: Unde Juv. *montem qui fregit accito.*
 g Res per injuriam abreptas repetere; bellum per faciales indicere; inde quā vi, quā accipere. h Desinite. i Al. placitum, sc. mihi, qui nolo Italianum concurrere Teucro & Concordes ac faventes. l Elocutus est. m Verbis. n Multa. o Formosissima. p R spondet. q Omnium. r Qui æternam potestatem seu imperium habes in hominibus & Deos. s Quod aliud numen aut auxilium sit alibi, quam in te? t Cum misericordia poscere. u Quomodo. v Ob victoriam partam insolentiores effecti. x Rutulos. y Et ut inflatus bello, prosperè favore Martis peracto, præcepit vehat. z Tametsi clausa. a Protegunt. b Pathos à loco, ad concitandam hostibus indiam. c Quinetiam. d Rutuli. e Mœnium. f Exundant, diffuunt. g Cæde merum Trojanorum. h Sub aggeribus factæ. i Princeps eorum & protector. k Tanti cladis. l Eos liberari. m Reædificari cœptæ. n Sicut exercitus Grecorum unum nunt muris veteris Trojæ. o Latinorum. p A Diomede, ex Æolia adveniente, Apulia ædificata. q Diomedes Tydei filius. Diomedes non erat venturus, sed inibat: nam Rutuli Venulum legatum ad Diomedem miserant pro auxilio. r Quiterum vulnerabor à Diomede, sicut ante Trojam vulnerata sum. Respexit Vinius quod acceperat a Diomede cum filio suppetias ferre veller. Il. 5. f Ego à genita, id est, Jovis filia & Dea exspecto arma à mortali mihi inferenda. s Suffragio, veniā. u Divinā tuā voluntate. v Dent pœnas pro peccatis suis. x Jupit. lib. 1. Cernes urbem, is promissa Lavini Mania. Et Apollo lib. 3. Antiquam exagrite matrem. y Inferi. Creûsa lib. 2. Ad terram Hesperiam venies. Et Anchises, dura atque aspera cultu, Debellanda tibi Latio est. l. 5. & 6. z Intelligit de Junone. a Invertere & in perniciem mutare, id est, cur cedit Trojanis in perniciem tuis paruisse mandatis? b Ut cadant, qui non sunt casuri. c Ad quid? q. d. frustra cum manifestum sit. d Siculo, juxta Erycen, ubi Venus templum habet, & pœpue colitur. l. 5. Æn. e Æolum, supra lib. 1. pag. 162. f Excitatos & evocatos ex Æoli regia ad nocendum Trojanis. g Quæ Turno dedit obsidendæ urbis consilium, lib. 5. & 9. supra. * Inferos. Unde ait ipsa Juno l. 7. *Neque superos, Acheronta movebo.* h Antea non sollicitata.

Adveniet a justum pugnae, b ne accersire, c tempus: Cum fera Carthago Romanis arcibus olim
 d Exitium magnum atque e Alpes immittet f apertas.
 Tum certare odiis, tum res g rapuisse licebit:
 Nunc h finite, & i placitum k læti componite fœdus.
 l Jupiter hæc m paucis: at n non Venus o aurea contra
 p Pauca p refert.
 O q pater, o hominum divumhæ r æterna potestas,
 (Namque s aliud quid sit, quod jam t implorare queamus
 Cernis u ut v insultent Rutuli? Turnusque feratur
 Per x medios insignis equis, y tumidusque secundo
 Marte ruat? non z clausa a regunt jam b mœnia Teucro
 c Quin intra portas atque ipsis prœlia d miscent
 Aggeribus e murorum, & f inundant g sanguine h fossæ
 i Æneas k ignarus abest. nunquamne l levare
 Obsidione fines? muris iterum imminet hostis
 m Nascentis Trojæ, nec non n exercitus o alter:
 Atque iterum in Teucros Ætolis surgit ab p Arpis
 q Tydides. Equidem, credo, mea vulnera r restant:
 Et s tua progenies mortalia demoror arma.
 Si sine t pace tuâ atque invito u numine Troës
 Italiani petiere; v luant peccata, neque illos
 Juvetis auxilio: sin tot responsa secuti,
 Quæ x Superi y Manesque dabant; cur nunc tua z quam
 a Flectere jussâ potest? aut cur nova condere b fata?
 c Quid repetam exultas d Erycino in litore classes?
 Quid tempestatum e regem, ventosque furentes
 f Æoliâ excitos? aut actam nubibus g Irim?
 Nunc etiam * Manes (hæc h intentata manebat

Sors rerum) *b* moveret : & *c* superis immiffa repente
a Alecto, medias Italum & bacchata per *f* urbes.
 Nil super imperio moveor : *b* ſperavimus iſta,
 Dum fortuna : fuit : vincant, quos vincere mavis.
 Nulla eſt regio, Teucris quam det tua *k* conjux
 Dura : per everſa, genitor, *l* fumantia Trojæ
 Excidia obſteſtor : liceat dimittere ab armis
 Incolamem Aſcanium, liceat ſupereſſe *m* nepotem.
 Aeneas ſanè ignotis jactetur in *n* undis ;
 Quamcunque viam dederit fortuna, ſequatur :
 Hanc tegere, et diræ valeam ſubducere pugna.
 Amathus, eſt cella mihi *p* Paphos, atque *p* Cythera,
 Hæcque domus : *q* poſitis *r* inglorius armis
 Exigat hic ævum : magnâ ditione jubeto
 Carthago premat Aſoniam : nihil urbibus *r* indè
 Noſtabit *s* Tyriis. quid *m* peſtem evadere *x* belli
 Perit, et *x* Argolicos medium fuſiſſe per ignes ?
 Torque maris vultæque exhausta pericula terræ,
 Dum Latium Teucris *a* recidivaque Pergamâ quærunt ?
 Non ſariûs cineres *c* patriæ *d* inſediſſe ſupremos,
 Aene ſolum quo Troja fuit ? *e* Xanthum et Simoënta
 Adde, oro, *f* miſeris : iterumque revolvere caſus
 Da, parer, Iliacos Teucris. *g* tum *b* regia *i* Juno
 Acta ſurore gravi : quid me alta *l* ſilentia cogis
 Rumpere, et *n* obductum verbis *c* vulgare dolorem ?
 Aeneas hominum quiſquam Divumque *p* ſubegit
 Bella ſequi, aut hoſtem regi ſe inferre Latino ?
 Italiam petiit *q* fatiſ auctoribus, *r* eſto,
 Callandæ impuſtus *r* Furiis. num linquere caſtra
 Parati ſumus, aut vitam committere *n* ventris ?
 Num puer o ſumman belli, num credere muros ?
 Pyrrhenamve fidem, aut gentes *x* agitare *x* quietas ?
 Quis deus in *b* fraudem, quæ dura potentia noſtra
 Igitur ? ubi hic Juno, demiffave nubibus Iris ?
 Inſignum eſt, Italos *c* Trojam circumdare flammis
 Nocturnem ! et patria Turnum conſiſtere terra,
 Etiam miſericordiam. *m* Meum, id eſt, ſervetur Aſcanius, à quo
 Aſcanium. *n* Tiberi vivus, Numicio mortuus. *a* Aſcanium. prote
 geret *b* Capentum, *c* Aeneâ veniente, ſul. *p* Cypri inf. urbs. Enum
 erari loca, in quæ Aſcanium ex hoſtium manibus ſubmoveat. *q*
 prius nec inclutus. *f* Aſcanius. *r* Ab Ita ia. *a* Carthagini pra
 ſentiaſſe. *s* Trojani, quo victores fuerunt Græci. *p* Proſui
 ſus Argolicis, id eſt, Græcis Trojæ immiſſos. *a* Renâſcent
 Trojæ, regna rediſſiva : *vel*, quæ bis ceciderunt, ſemel ab
 Agamemnone everſa. *b* Nonne melius fuit ? *c* Trojæ
 Trojanos. *f* Trojanis. *g* Deindè, poſtquam contigit V
 Trojam, *d* Simulata. *l* Alto ſeu imo pectore recondita. *m* Inter
 cogis eloqui, quæ ſilere malum, quàm in te quidquam dic
 teſtè manifeſtare. *p* Coëgit. *q* Fatorum autoritate. *r* Conce
 dit Priami, Anchites. 3. lib. *Sola mihi tales caſus Caſſandra*
ſeriem ſape Itala regna docere, &c. *t* Iuliano vaticinio. *n* Ince
 dit. *a* Aſcanio : cui tamen Aeneas non crediderat ; ſed Mneſ
 tæque adminiſtrationem. *p* Etruſcorum auxilium. Ter. *l*
 cadere. *a* Ante adventum Aeneæ. *b* Damnum faciendum Tro
 jæ. *c* Ubi fuit ad hæſ res faciendas Juno ? *d* Caſtra Trojana fla
 ſſe : ut lib. 9. Itonia.

40 *a* Obiter tangit eam fabulam, qua rerum universitas inter Jovem, Neptunum & Plutonium forte dicitur esse divisa. Unde est illud Neptuni l. 1.

50 *Non illi imperium pelagi, fabumque credentem, Sed mihi forte datum.* *b* Juno.

55 *c* Ad Superos. *d* Furia illa infernalis.

60 *e* Est. *f* Laetent. *g* Ardeam. *h* Nullo modo afficior super promissione facta de imperio. *i* Inania ista pollicita speravi-mus olim felices: nunc sufficiet, si sal-
70 vlevadere possumus. *k* Talis, ut sperare possumus.

75 *l* Juno. *m* Adhuc pene fumantia, necdum extincta. Ad mo-

in misericordiam. *m* Meum, id est, fervetur Ascanius, à quo est futura gens
Ascania. *n* Tiberi vivus, Numicio mortuus. *a* Ascanum. protegere. *L. 12. nec*
Ascanum Caputem, Æneâ veniente, Jul. p Cypri inf. urbs. Enumerat tuta aliquot
 loca, in quæ Ascanium ex hostium manibus submoveat. *q* Depositis. *r* Non
 proleus nec inclutus. *s* Ascanius. *t* Ab Ita ia. *u* Carthagini præcipue. *w* Incon-
 crevit. *x* Trojani, quo victores fuerunt Græci. *y* Proliit. *z* Per medios
 Argolicis, id est, Græcis Troiæ immixtos. *a* Renascentia in Italia ex re-
 gibus Troiæ, regna rediiva: *vel*, quæ bis ceciderunt, semel ab Hercule, atque
 ab Agamemnone eversa. *b* Nonne melius fuit? *c* Troiæ. *d* Inhabitaſſe
 Troianos. *f* Trojanis. *g* Deinde, postquam contigit Venus. *h* Conjux.
i Simulata. *j* Alto seu in pectore recondita. *m* Interrumpere, id est,
 cogit eloqui, quæ filere malim, quàm in te quidquam dicere? *n* Celatum,
 manifestare. *p* Cogit. *q* Factorum autoritate. *r* Concedatur, & ita fit.
z Priami, Anchites. 3. lib. *Sola mihi tales casus Cassandra canebat, Er sepe*
sciam sepe Italia regna vocare, &c. *i* Iuliano vaticinio. *n* Incertis & inanibus
 Ascanio: cui tamen Æneâs non crediderat; sed Mnesthes & Sergestio.
 administrationem. *p* Etruscorum auxilium. *Ter. Di vestram fidem!*
Adventum. *a* Ante adventum Æneæ. *b* Damnum faciendum Turno. *c* Impulit
 Turno. *d* Ubi fuit ad res faciendas Juno? *e* Cattra Trojana flamma & ferro op-
 eruit lib. 9. Ironia.

Deus. *b* Ut
ualeat urat Ve-
nerem, &
Turni natales
natalibus Æ-
neæ adæquare
videatur, Ve-
niliam appel-
lat Divam,
quæ Nympha
maris.

Quid cense-
res, iustumne
an iniustum
sit? *d* Bello
lævo ac per-
nicioso.

Servitute.
f Deprædari
agros, aver-
tendo pecora
& armenta.

Hæc propter
cervum Tyr-
ridasque l. 7.
g Latinum.

Ad invidiam
plurali utitur:
ut & gremio
Turni inter-
cipere des-
ponsatam La-
viniam.

Suffurari.

Indiciis ma-
nuum, præfe-
rendorumum,
olivæ, pacem

præterdendere, &

bellum minari, ac statim inferre? idque propter

Centum oratores

angusta ad, &c. Et geminasque legit de classe biremes, Remigioque aptas, sociis simul

instructis armis: *g* Scuta virum fluvio, &c. l. 7. & Ciam abducere. *i* Diomedis. II.

5. et Achillis. II. 20. quibuscum Æneas congressus, ultimo diicrimini ereptus est

à Venere & Neptuno. *m* Quem virum esse coniectas. *n* Nubem, id est, rem ina-

nem. *o* Contra tendere & præsentare. *p* Licet hoc Cybele fecerit, tamen hoc Ve-

neri imputatur, quia in ejus gratiam factum est. *q* Suprà l. 9. *r* In aliquo. *s* Secun-

dum iniquum tuum judicium. Ironice: vel Interrogatorie. *t* Sc. Inquis. Eadem

verba repetit, quibus suprà usa est Venus, irrisoriè & contemptim. *u* Q. d. quid

tum postea, si abest à terra aliena. *w* Q. d. abduc Æneam tuum illuc. *x* Omni-

um bellorum causam in Venerem rejicit, ut quæ Paridi rapiendæ Helenæ fuerit

auctor. *y* Ardeam, quæ olim multa bella gessit, & Rutulos acres, *z* Durum a stirpe

genus, &c. ut Numanus suprà 9. l. *z* Virorum, *a* Laceffis? *b* Fragiles ex se aut

etiam sine inimicis perituras. *c* Evertere funditus. *d* Nos-ne id conamur? *e* An

sc. Paris, qui raprà Helenâ prædâ que abactâ Troas obnoxios fecit Græcis? On-

nem culpam Trojæ dirutæ in adulterum Paridem confert. Sic apud Horat. Od.

3. l. 3. Ilion, Ilion, Fatalis, incestusque iudex, Et mulier peregrina veret in pulvis

rem. *f* Propter Græcos. *g* Propter Trojanos. *h* Hospitia. *i* Furtivo raptu Helenæ

& Q. d. non, sed te. *l* Amyclas nomine. *m* Paris. *n* Cùm ille raperet Helenam

o Nimis serò. *p* Contra nos. *q* Inania ac nihil profutura: quia ipsi Trojani pecca-

verunt. *r* Causam suam defendebat. *s* Indignabantur, propter certamen inter Deos

t Quia alii Veneri, alii Junoni assentiebantur. *u* Flatus ventorum. *w* Primùm

x Percepta sylvis. *y* Ignora, quorum ratio non apparet. Fit enim quadam arcana

naturæ ratione, ut sit murmur in sylvis ante ventorum flatum. *z* Significant

procellas ventorum. *a* Jupiter. *b* Loqui incipit. *c* Cælum, id est, cœlicolæ. Con-

nens pro contento. *d* Est. *e* Sublimis. *f* Venti. Species pro genere. *g* Sc. status, id

est, quievère, legati sunt. *h* En. Cùm ventis posuere, omni que repente resedit Flatus,

i Cohibet, ne adurgant, aquas maris æquas & tranquillas. *l* Auribus, id est, au-

дите. *k* Quia nulla est in vobis concordia via. *l* Animis vestris, id est, memores

efflore. *m* Italos. *n* Propter odia vestra.

Cui *a* Pilumnus avus, cui *b* diva Venilia mater!

c Quid, face *d* Trojanos *e* atrâ vim ferre Latinis?

Arva aliena *e* iugo premere, atque *f* avertere prædas?

Quid, *g* soceros *h* legere, et *g* gremiis abducere pactas?

Pacem orare *i* manu, præfigere puppibus arma?

Tu potes Æneam manibus *k* subducere *l* Graium,

m Proque viro *n* nebulam et ventos *o* obtendere inanes:

Et *p* potes in totidem *q* classem convertere nymphas:

Nos *r* aliquid Rutulos, contrâ, juvissè, *s* nefandum est.

t Æneas ignarus abest: ignarus et *u* ablit.

w Est Paphos, Idaliûmque tibi, sunt alta Cythera:

x Quid *y* gravidam bellis urbem et *z* corda aspera *a* tentas?

Noine tibi *b* fluxas *c* hrygiæ res *c* vertere fundo

Conamur? *d* nos? *e* an miseros qui Troas Achivis

Objecit? quæ causa fuit consurgere in arma

f Europamque *g* Asiamque, et *h* fœdera solvere *i* furo?

k Me duce Dardanius *l* Spartam expugnâvit *m* adulter?

Aut ego tela dedi, fovique Cupidine bella?

n Tunc decuit metuissè tuis: nunc *o* fera querelis

Haud iustis *p* assurgis, et *q* irrita iurgia jactas.

Talibus *r* orabat Juno: cunctique *s* iremebant

Cœlicolæ *t* assensu vario: ceu *u* flamina *v* prima

Cùm *x* depressa fremunt sylvis, et *y* cæca volutant

Murmura, venturos nautis *z* prodentia ventos.

Tum *a* pater omnipotens, rerum cui summa potestas, *l* eos

b Infit: eos dicente, *c* deum domus alta felsecit,

Et *d* tremefacta solo tellus; *e* tilet *f* arduus aether:

Tum *f* Zephyri *g* posuere: *h* premit placida æquora por-

tus.

i Accipite *k* ergo, animis atque hæc mea *l* figite dicta.

Quandoquidem *m* Aufonios conjungi fœdere Teucris *l* toj

n Haud licitum est, nec vestra capit discordia finem:

Quæ cuique est fortuna hodiè, e quam quisque d secat
 spem,
 Tros Rutulufve e suat, nullo discrimine habeo :
 Sen, f satis Italium, g castra obsidione tenentur,
 Sine b errore malo i Trojæ, & montisque l sinistris. 110
 Nec Rutulos m solvo. n sua cuique exorsa laborem
 Fortunamque ferent. rex Jupiter omnibus o idem.
 Piam p Nam invenient. q Strygii per flumina r fratris,
 Per pice torrentes t attraque voragine ripas,
 Annuit, et totum nutu tremefecit Olympum. 115
 Hic x finis fandi : solio tum Jupiter aureo
 Regit ; y cœlicolæ x medium quem ad a limina ducunt.
 Interea Rutuli portis circum omnibus instant
 Gemere cæde e viros, et d mœnia cingere e flammis.
 At legio f Eneadum g vallis b obsessâ tenetur, 120
 Nec spes ulla fugæ. miseri stant turribus alris
 Nequiquam, et i rarâ muros cinxere k coronâ.
 Atius l Imbracides, m Hicetaoniique Thymætes,
 Alaracique n duo, et senior cum Castore o Tybris,
 Prima acies : hos germani p Sarpedonis ambo, 125
 Et Clarus, et Hæmon, Lyciâ comitantur ab q altâ.
 Ferringens toto connixus corpore saxum,
 Tand partem exigua montis, r Lynæus Acmon,
 Nec Clytio genitore minor, nec fratre Menestheo.
 Illi iaculis, t illi certant defendere faxis : 130
 Molirique ignem, v nervoque aptare sagittas.
 Iste inter x medios, y Veneris iustissima cura,
 Eardanius a caput ecce puer a detectus b honestum,
 Qualis gemma micat, fulvum quæ e dividit aurum,
 Aut d collo decus, aut d capiti : vel quale e per artem 135
 Inclusum buxo, aut f Oriciag terebintho
 Læcet ebur : b fufos cervix i cui k lactea crines
 Accipit, et molli l subnequit m circulus auro.
 Itaqueque n magnanimæ viderunt, Iliare, gentes
 Fulmina dirigere, et p calamos armare veneno, 140
 Tros, aut Trojano, opera adferent aut cladem aut victoriam. e Equus erit, & in
 partium studia inclinans. p Pervenienti ad id, quod in fatis est, sc. n
 itas imperet in Italia. q Solemne & inviolatum Deorum iuramentum, l. 6. r Plu-
 riaz, f Abundantes. t Nigra aut obscura. u Jupiter nutu se approbare, quod dix-
 i significavit. w Hoc iuramentum Jovis. x Fuit. y Allusum ad morem Senato-
 rum decedentium è curiâ domum Coss. z Qui est principum locus. a Cœlestis
 montis. b Dùm sic Rutuli consultant. c Trojanos. d Novæ Trojæ seu castrorum.
 e Probus ardentibus. f Trojanorum. g Rutulorum. h Obsidetur. i Minimè der-
 e Propugnantium multitudine, in coronæ formam stante. l Imbrasi filius.
 m Hicetaonis filius. n Major & minor. o Sc. stabant. p Regis Lyciæ, qui Troja
 venerat auxilio. q Nobili ac sublimi. r Ex Lynæso, urbe Phrygiæ, oriundus.
 s Troiani. t Itali. u Cum mole ejicere ignem è phalaricis. v Arcui nervis obduc-
 e Trojanos. y Quia scivit illi regnum deberi. z Ascanius. a Sine galeâ. Re-
 e Autem ad Julium Cæsarem, qui nudo capite sæpè cum hoste confixit. b Pul-
 e, & præ se ferens honestatem. c Auro sc. inclusa, circumdata, vel, quæ est
 medio annuli aurei : ut l. Aen. aene ubi fludo Argentum Parisve lapis circumda-
 e, d Monile, aut corona. e Artificiosè. f In Orico, Epiri urbe maritimâ,
 e. g Arbore nigrâ, ex quâ distillat laudatissimum resinæ genus, quam Te-
 e Latini vocant. h Diffusos. i Ascanio, id est, ad cuius decorem. k Lac-
 e. l Capillos. m Redimiculum capitis. n Italæ. o Tela, quibus directis,
 e multos. p Mittentem arundines, id est, leves sagittas veneno illitas,
 e levi lectu interueniant.

Tertius, ille hominum & divumque interpres Asylas, 175
 Cui pecudum fibræ, cœli cui sidera & parent,
 Et linguæ volucrum, et præfagi fulminis ignes,
 Milles & rapit h densos acie, atque i horrentibus hastis.
 Hos parere jubent, Alpheæ ab origine, m Pifæ,
 Urbs Etrusca n solo. sequitur pulcherrimus Astur, 180
 Astur e quo fides et p versicoloribus armis.
 Tercentum adjiciunt (r mens omnibus una sequendi)
 Quis Cærete domo, qui sunt r Minionis in arvis;
 Et Pyrgi veteres, m intempestaque x Gravisæ.
 Non ego te, y Ligurum ductor, fortissime x bello, 185
 Transierim, Cinyra: et b paucis comitate Cupavo,
 Cuius olorinæ surgunt de vertice pennæ.
 Crimen amor f vestrum, g formæque insigne g paternæ.
 Namque scunt luctu cunnum Phaëtonis amati,
 Populeas inter frondes umbramque b sororum 190
 Dum canit, et i mœstum k musâ solatur amorem;
 Canentem m molli plumâ n duxisse senectam,
 Inquentem terras, et sidera voce sequentem.
 Filius, g æquales r comitatus classe catervas,
 Ingentem remis f Centaurum promovet: ille 195
 Instat aquæ, saxumque undis immane minatur
 Ardens, et longâ fulcat maria alta carinâ.
 Ille etiam n patris agmen m ciet Ocnus ab oris,
 Paridicæ y Mantus et x Tulci filius amnis,
 Qui muros, matrisque dedit tibi, Mantua, nomen; 200
 Mantua dives b avis; sed c non genus omnibus unum:
 Gens illi triplex, populi sub gente quaterni,
 Ipsa caput f populis: g Tulco de sanguine b vires.
 Hinc quoque quingentos k in se Mezentius armat,
 Quos i patre Benaco, velatus arundine glaucâ, 205
 Vincius n infestâ ducebat in æquora o pinu.
 I gravis Anleres, r centenæque arbore fluctum.

Quorum o-
 racula inter-
 pretatus est.
 b Asylæ. De
 Heleno lib.
 3. qui numi-
 na Phæbi, Qui
 tripodas, Cla-
 ris lauros, qui
 sidera sentis,
 Et volucrum
 linguas, &
 præpetis omni-
 pennæ. c Ve-
 næ jecoris o-
 vium. d Pe-
 ritissime ag-
 noscuntur,
 id est qui pe-
 ritissimus est
 aruspex, & a-
 strologus, &
 augur. e Sa-
 gacis, porten-
 dentis futura.
 id est, por-
 tentorum op-
 timus inter-
 pres. f Juve-
 nes aut viros.
 g Raptim du-
 cit. h Agmi-
 natim ince-
 dentes. i As-
 peris, & hor-
 rorem incu-
 tientibus.
 k Mille. l Du-
 ci suo Asylæ.
 m Urbs Etru-

quæ traxit originem & denominationem à Pisis opp. iuxta Alpheum Arcadiæ fl.
 & loco. o Equitandi peritissimus, i. t. d. u. s. c. p Variè depictis. q Trecenti
 adungunt se Asturi. r Voluntas erat. f Ex urbe Thusca Cere seu Cærete,
 lib. 8. r Etruriz fl. n Parvum opp. in Thuscâ ab antiquis temporibus
 Thuscorum piraticâ nobile. m Bestiteræ, quasi sine temperie. x Sic dictæ, quod
 aerem sustinerent. y Populorum Italiæ. z In bello. a Nolim præterisse.
 i. p. n. numero, sed bello videri virtus. g. Aen. c Cygni filius, qui cristas ex
 plumis in galeâ gestabat. d Est. Dicit causam, quare ferret pennas oloribus.
 e Quia nimum inter vos amâstis. f O Cœcæ & Phaëton. g Ex forma paternâ.
 h Caput, seu patris in cygnum mutati. Ovid. 2. Met. Erat autem Cynus rex Li-
 guriæ, in Muscis eximius. b Arborum in quas sorores Phaëtonis mutatz dicun-
 tur. i Qui causâ mœstitiæ erat. k Cantu suo. l Canescentem. m Qualem cygni aut
 aves habent. n Traduxisse. o Subvolantem, & cum cantu sonoro cœlum peten-
 tem, vel in sidera relatum, ut videmus in Sphæra. p Cygni. sc. Cupivo. q Socias,
 & cultu æquales, vel, distributas per proportionem navium. r Habens in
 ventatu. f Navem cui nomen ab insigni Centauri; qui in prora effigiatus, fix-
 us ingens projecturus in mare videbatur. i Instante incumbit. n Patriæ suæ,
 scilicet, Etruscis. m Excitat. x Vaticinantis. y Mantua filia fuit Tiresiæ vatis, &
 Oeni. z Tiberis. a Ocnus. b Majoribus, ædificatoribus. c Fuit. d Man-
 tuas Thuscæ, tres habuit tribus, & in singulis tribubus fuerant quatuor reme-
 res. e Illis ter quaternas, id est, omnes illi populi in Mantua progeniti
 erant. f Ex eo illi duodecem populi robur & auctoritatem traxerunt. b Erant.
 c his populis Mantuanis. d In odium & vindictam sui in arma compellit
 Mezentius, sub Ocnoduce. i Habens originem sive profluentem ex lici Benaco,
 fluvio iuxta Mantuam fluens. Erat & puppis hujus insignie. n Vini hostibus
 erant. o Navi ex pinu factâ. p Progreditur. q Infestus Mezentio, fortis &
 audax. r Centum remis.

a Desuper in-
 eumbens.
 b Propter ic-
 tus violentos.
 c Mari inver-
 so palmulis
 remorum.
 d Auleten.
 e Navis, cui
 insigne Tri-
 ton. f Vehit
 hunc. g Navi
 aut conchæ.
 h Pilosa.
 i Formam
 humanam.
 k Piscem mari-
 num longissi-
 mum atque
 angusti corpo-
 ris. l Cujus
 facies præci-
 pue humana
 erat, sed cæ-
 tera in piscem
 desinebant.
 m Primores.
 n Triginta.
 o Ad auxili-
 um. p Novæ,
 id est, Æneæ
 & Troiano-
 rum. q Maris,
 id est, aquas
 marinas.
 r Navibus, ro-
 stris navium
 ære munitis.
 s Dies prior,
 qui Romanis
 absoluebatur
 meridie, id est,
 nocte mediâ. * Ab hemispherio nostro discesserat. * Rerum alitrix, quæ cum elu-
 incremento crescunt. w Per noctem vagari solito: erat ergo medium noctis. * Le-
 na ascenderat ad medium usque cœli. y Quia præ curâ dormire non potest. z Sa-
 & l. 5. Amisso Palinuro ipse ratem nocturnis rexit in undis. a Ad gubernaculum
 b Gubernaculum dirigit. c Ministrum se præbet velis. d Æneæ. e Curiosus
 f Multitudo concedentium suarum Nympharum, ex navibus, quas à Troja edu-
 cat, in totidem Nymphas maris mutatarum, supra lib. 9. g Quæ erant Nymphæ
 h Mater Deorum. i Divinam potestatem. k Versas à navibus, id est, quæ prius
 fuerant naves. l Illæ occurrentes. m Pectore suo. n Ripas Tiberis. o Regem
 Æneam. p Circumeunt natatu. q Ea. r Erat eloquentissima. s A fluctuum recipi-
 dicta. t A tergo. u Æneæ. w Nulla vi agitat. x More remigantis natat. y Ro-
 sum, quæ in castris, & navium ab incendio liberatarum, atque in Nymphas trans-
 formatarum. z Progenies. a Pande totos sinus velorum & propera. b Quæ suum
 olim. c Matri Deorum. d Idæ. e Sumus. f Quæ fuimus. g Turnus, qui post fu-
 dus Latini cum Æneâ, pacem rupit, & bellum excitavit. h Q. d. Maluissimum
 servire, quàm in Nymphas mutari, si per vim Rutulorum licuisset. i Retinaculum
 k Mater Deorum Cybele. * Transformavit nos. l Conditionem nostram. m Longi-
 gissimum tempus. n Protegitur. o Hostium. p Bello. q Quæ iussisti ut caperentur
 ab us. r Militi. s Auxilia equitum ex Arcadia profectorum, aut Evandri. t Ebor-
 nobis venientibus. u Decrevit Turnus. w Exhortatio ad arma suscipienda.

Verberat a affurgens: b spumant vada c marmore verso.
 d Hunc vehit immanis e Triton et cœrula f conchâ
 Exterrens freta: g cui laterum tenuis h hispida nanti
 Frons i hominem præfert, in k Pristin definit alvus;
 Spumæa l semifero sub pectore murmurat unda.
 Tor lecti m proceres n ter denis navibus ibant
 o Subsidio p Trojæ, et campos q salis r ære secabant.
 Jamque s dies t cœlo concesserat, u almaque curru
 w Noctivago x Phœbe medium pulsabat Olympum:
 Æneas (y neque enim membris dat cura quietem)
 z Ipse a sedens b clavumque c regit, e velisque ministrat,
 Atque d illi medio in e spatio f chorus ecce suarum
 Occurrit comitum: g Nymphæ (quas alma h Cybele
 i Numen habere maris, Nymphæque k & navibus esse
 Jusserrat) l innabant paritèr, fluctusque m secabant,
 Quot prius æratæ steterant ad n litora proræ.
 Agnoscunt longè o regem, p lustrantque choreis.
 q Quarum, quæ r sandi doctissima, s Cymodocea
 z Ponè sequens, dextrâ u puppin tener, ipsæque dorso
 Eminent; ac lævâ w tacitis x subremigat undis.
 Tum sic y ignarum alloquitur: vigilasne, dentm z gens
 Ænea? vigila, et a velis immitte rudentes.
 Nos b sumus Idææ c sacro de d vertice pinus,
 e Nunc pelagi Nymphæ, f classis tua. g perfidus ut nos
 Præcipientes ferro g Rutulus flammæque premebat;
 Rupinus h invitæ tua i vin cula, teque per æquor
 Quærimus. hanc k genitrix * faciem l miserata * refecit,
 Et dedit esse deas, m ævumque agitare sub undis.
 At puer Aſcanius muro fossisque n tenetur
 o Tela inter media, atque horrentes p Marte Latinos.
 Jam loca q iussa tenet forti permixtus r Etrusco
 Arcas seques: medias t illis opponere turmas,
 Ne castris jungant, u certa est sententia Turno.
 w Surge, age, et Aurorâ socios veniente vocari
 Primus in arma jube: et clypeum cape, quem dedit ipse

● Ultrà

• Insuper.
 • Erigit, effert.
 • Cum increpatione cohortatur. d Hostem contedere. • Potestas pugnandi est in promptu: nam præsentes jam sunt hostes. f Vestrum. g Domus. h Quisque facio ut repræsenteret. i Maiorum suorum. k Priusquam nos invadant. l Tiberis. m Sunt. n E navi egredientibus. o Titubant & vacillant. p Sic Ennius; *Fortibus est Fortuna viris data*. Vide Macrobi. Sat. l. 6. c. 1. q Cogitat. r Adventantes hostes. s Caltrorum, id est, quos relinquit in obfidione. t Dum hæc ageret Turnus. u Per scalas navium. w Observabant tranquillam fluxum. x Vadis pelagi. y Saliendo in ea. z Auxilio remorum projectorum è navi ad modum ponticulorum vel scapharum. a Credebant se brevibus. b Etrulcorum rex. c Quà sperabat profundum esse mare. Al. *spirans*, id est, quà vada non inveniunt aquas. d Timet. e Nimio impetu. f Vehementem sonum edit, id est, ubi neque defectus neque nimia vis est aquarum. g Non impeditum, vel non offendens. h Ad litus. i Applicat. k Multitudo armatorum electa. l Erigite. m Transferte ad litus. n Indignatione & odio in Mezentium & Italos. o Navium. p Premendo facia. q Venter navis. r Al. *puppis*. s Portu. t Remis. Al. *transitis*. u Spumis aquarum resperfas. w Anteriores partes prorarum. x Sc. *litus*. y Super fundum. z Simul noxam sive nocumto. a Sedit innocua. b Scopuli. c Nimis alto. d Vacillans. e Dum eorum impetus sustinet. f Frangitur. g Per aquas. h Summa tabulata navium. i Lapfantes. k Quæ segnes tacere ac segnibus esse solet. l Celeriter adducit. m Ex adverso. n Exercitum statuit. o Ineundi prælii. p Cornicines & tubicines canendo faciunt. q Agricolarum. r Portendens indigenas superandos, cum agrestes superentur. s Enumerat eos, qui manibus Æneæ in primo conflictu conciderunt. t Non lacesitus. u Aggreditur. w Theroni. x Auro contextam in speciem squamarum. y Sanguinem & spiritum à latere confosso elicit. z Per sectionem exemplum.

a Ultrò animos b tollit dictis, atque c increpat ultrò: Quod voris optastis, adest, d perfringere dextrâ: e In manibus Mars ipse, viri: nunc conjugis esto f Quisque suæ g rectique memor; nunc magna h referto Facta, i patrum laudes: k ultrò occurramus ad l undam, Dum m trepidi, n egressisque o labant vestigia prima. p *Audentes Fortuna juvat*. Hæc ait: et secum q versat, quos ducere r contra, Vel quibus obsessos possit concedere s muros. t Interea Æneas socios de puppibus altis u Pontibus exponit. multi v servare recursus Languentis pelagi, et x brevibus se credere y saltu: Per z remos a alii. speculatus litora b Tarchon, c Quà vada non d sperat, nec e fracta f remurmurat unda. Sed mare g inoffensum crescenti h allabitur æstu; i Advertit subito proras, sociosque precatur: Nunc, o k lecta manus, validis incumbite remis; l Tollite, m ferre rates; n inimicam findite o rostris Hanc terram, sulcumque sibi p premat ipsa q carina. r Frangere nec tali r puppim s statione recusò, Arrepta tellure semel. quæ talia postquam Effatus Tarchon; socii consurgere t tonfis, u Spumantes rates arvis inferre Latinis: Donec w rostra tenent x siccum, et y sedere carinæ Omnes z innocuæ; sed a non puppis tua, Tarchon. Namque inflicta vadis b dorso dum pendet c iniquo, d Anceps sustentata diu, e fluctuque fatigat, f Solvitur, atque viros mediis exponit in undis; Frangmina remorum quos et g fluitantia h transstra Impediunt, retrahitque i pedes simul unda relabens. Nec Turnum k segnis retinet mora, sed l rapit acer Totam aciem in Tencros, et m contrâ in litore n sistit. o Signa p canunt; primus turmas invasit q agrestes Æneas, r omen pugnæ, stravitque Latinos, s Occiso Therone: virum qui maximus t ultrò A neam u petit. w huic gladio, perque a rea luta, Per tunicam x squalentem auro, y latus haurit apertum. Indè Lycam ferit, z exsectum jam matre peremptâ,

tibi, Phœbe, b sacrum; c casus evadere c ferri
 licuit d parvo. nec e longè Cissea f durum,
 immanemque Gyan, sternentes b agmina i clavâ,
 pecti Iero. nihil illos k Herculis arma,
 i validæ juvere manus, l genitorque Melampus, 320
 iode comes m usque graves dum terra n labores
 præbuit. ecce Pharo, voces dum p jactat q inertes,
 iatorquens jaculum, f clamantis r sistit u in ore.
 i quoque flaventem primâ lanugine malas
 i sequeris w Clytium x infelix nova y gaudia, Cydon :
 iardaniâ stratus dextrâ, a securus amorum, 325
 i qui juvenum tibi semper erant, miserande, jaceres :
 i atrum stipata cohors foret obvia Phorci
 i genies : septem numero, septenæque tela
 i conjiciunt : partim d galeâ clypeoque e resultant 330
 i trica, deflexit partim g stringentia b corpus
 i Venus. i fidum Æneas affatur Achaten :
 i ggeret tela mibi (non l ullum dextera frustra
 i terit in Rutulos) n steterunt quæ in corpore Grajûm
 i llicis campis. tum magnam corripit hastam, 335
 i jactit : illa volans clypei transverberat æra
 i lonis, & p thoraca simul cum pectore rumpit.
 i iuc r frater f subit Alcanor, fratremque ruentem
 i dentat dextrâ : trajecto r missa lacerto 339
 i otinus hasta w fugit, servatq; cruenta x tenorem :
 i teraque ex humero y nervis z moribunda pendit.
 i Numitor, jaculo fratris de corpore raptô,
 i etam petiit : sed non et a figere contrâ
 i iacrum, magnique b femur perstrinxit Achata.
 i i Curibus, fidens d primævo corpore, Clausus 345
 i erit, & e rigidâ f Dryopen ferit eminùs hastâ
 i mentum b gravitèr pressâ, paritèrque i loquentis
 i animamq; k rapit l trajecto gutture : at m ille
 i ante o ferit terram, & crallum vomit ore cruorem,
 i quoq; p Threicios, q Boreæ de giste supremâ :
 i quos Idas pater & r patria f Iimara i mittit, 351
 i rarios w sternit casus. occurrit Halesus,
 i runcæque manus : y subit & Neptunia proles,
 i gnis a Messapus equis : b expellere c tendunt
 i hæc, nunc illi : certatur d lumine in ipso 355

a Qui prode-
 unt exsecti
 ex matris u-
 tero, Phœbo,
 ut medicorum
 præfidi sacri
 sunt. Hinc
 Esculapius
 Phœbi filius.
 b Consecra-
 tum. c Necem
 per ferrum
 quam nunc
 incurrit seni-
 or. d Cum ad-
 huc in utero
 matris esset.
 e Ab iis iam
 dictis. f For-
 tem. g Ingen-
 tem & fero-
 cem. h Troia-
 norum & E-
 truscorum.
 i Baculo no-
 dato, quali
 usus est Her-
 cules. k Qui-
 bus Hercules
 ubique victor
 usus erat, ut
 clava. l Eo-
 rum. m Sem-
 per. n Mon-
 stra, virtutis
 exercendæ se-
 getem & ma-
 teriam. o Her-
 culi. p Jactan-
 ter effudit.
 q Frivolas &
 sine sale. r Æ-
 neas. s Pha-
 ron. t Sta-
 tuit ipsum.
 u Cum jam
 esset in ore;
 alioqui dicen-

et in os. w Puerum, quem turpiter amabat. x Amore perditio. y Novas a-
 nam voluptates. z Æneæ Trojan. a Privatus, secretulque ab amorum curâ.
 b Unus impetu : quia singuli singula. d Æneæ. e Tela retrò saliant.
 f Quia. g Leviter contingentia. h Æneæ. i Arcigerum. k Subministra. l Te-
 norum. m Idomeneus. Il. 13 αἰσχρομένην ἀποκινύει. n Sc. m. eam. p Mu-
 norum pectoris. q Mœoni. r Eius. s Succurrit. t Ab Æneâ. u Continuo. w Pro-
 ducit. x Currendi modum. y Per nervos. z Jamjam moritura. a In corpus Æ-
 neæ. b Coxam leviter vulneravit. c Sabinis, quos e Curibus, oppido Sabinorum,
 d Al. vtribus. e Existens in primo flore ætatis. f Durâ & difficulter flexi-
 bilis. g Rotulum. h Dryopis. i Violentèr percussâ. j Dryopis. k Aufert. l Trans-
 fert. m Dryops. n O δὲ χθονὶ πάντε μετατώ Od. 22. o Concutit. p Thra-
 cios. q Thraciam perflantis, id est, ab extremo Septentrione. r Illorum.
 s Thraciæ mons & urbs. t In auxilium. u Vario eventu & vario genere mortis.
 v Quis. x Auruncorum, qui sunt antiquissimi Italiæ populi. y Subsequitur in
 auxilium veniens. z Insignitèr instructus. a At Messapus equum domitor, Neptu-
 nianus. Quem neque fûs igni cuiquam, nec sternere ferro. l. 7. b Adversarios suos.
 c Interdunt aliquando unius partis, aliquando alterius partis. d Litore & in-
 ter Italiæ.

a Spatioſo
 aere. Ως δ'
 εὖρος τε νό-
 τος τ' ἐρ-
 δαίνετο, &c.
 Il. 16. b Eri-
 gunt. c Æqua-
 libus. d Ipsi
 venti non ce-
 dunt alter al-
 teri. e Aqua
 maris. f In-
 certæ victo-
 riæ. g Com-
 mittitur.
 h Ventis ob-
 nitentia.
 i Elementa.
 k Ex adverſa
 parte. l Con-
 trā ſtant.
 φράζαντες
 δόρυ δέρι,
 σάκος σάκει
 προδελύμενα
 Ἀσπίς δ' ὅ
 ἀσπίδ' ἐρ-
 δει, κίρως
 κίρυν, ἀνι-
 ρα δ' ἀνιρ.
 Il. 16. m Pes
 unius adver-
 ſarii coniun-
 gitur pedi.
 n Omiſſo Æ-
 neā, narrat
 ea quæ ab Arcadibus in diverſa campi parte ſint fortiter geſta. o Obvoluta. p An-
 nis impetuoſus. q Erant. r In aut cum. ſ Non ſolitos pedeſtri prælio certare.
 t Filius Evandri. u Latinis inſequentibus. w Quia inaccessibiliſ videbatur, id eſt,
 cum non poſſent per loca, ſaxis & arbuſtis impedita, equos agere, ac proinde de-
 berent deſcendere ab equis, & pedeſtres certare. x Quibus Arcadibus. y Fuga
 quæ in rebus extremis ſola ſalus, ultimum pertugium: vel lic; accendit animo-
 ratem eorum aliquando precibus, & aliquando increpationibus, quæ ura & ſe-
 res reliqua eſt rebus conſilio & ope egentibus. z Obſecro. a Veſtra in aliis præ-
 liis. b Qui vos duxit. c Famam & gloriam. d Finita, cum victoria geſta. e Quæ
 eſt de me, vel, quam habeo de vobis. f Paternæ, id eſt, patris mei Evandri.
 g Spes mea. h Imitatrix. i Nolite ſpem in fuga collocare. k Aperienda. l Medicus
 m Coetus. n Frequentiſſimus. o Me, id eſt, patria hoc petit à nobis, ut videtis
 cæſis hoſtibus revertamur. p Veſtrum. q Nobilis. r Opprimunt nos. ſ Qui pote-
 mori, uti nos. t Sunt. u Obſecta & obſtacula. w Et ita non eſt, quò fugiamus
 locus. Ergo via ferro per hoſtes eſt facienda cum magna laude. x Per pelagus
 y Pallas. z Pallanti. a Primo loco. b Iplum ad mortem urgentibus. c Rutulus
 d Lagum. e Magni ponderis, ut, Ære cavo clypeum magni geſſamen Abanti, id eſt,
 æris cavi. f Introrſum torto. g Tranſfigit. h Quam tamen Pallanta inclinatum, ut
 haſtam repelleret, non occupavit deſuper, uti ſperaverat Hiſbon. i Poſſe occupa-
 re Pallanta. k Prius. l Sui. m Iplum. n Inflato. o Poſt hos. p Servius legit
 nium. q Aggreditur. r Marrubiorum regis. ſ Rhœtus enim originem ducebat
 Phorco marino Deo.

Aufoniæ. a magno diſcordes æthere venti
 Prælia ceu b tollunt, animis & viribus c æquis:
 d Non ipſi inter ſe, non nubila, non e mare cedit:
 f Anceps pugna diu, ſtant b obnixa i omnia & contra.
 Haud aliter Trojanæ acies, aciesque Latinæ
 l Concurrunt: m hæret pede pes, denſuſque viro vir.
 n At parte ex aliâ, quâ ſaxa o rotantia late
 Intulerat p torrens, q arbuſtaque diruta r ripis:
 Arcadas, ſ inſuetos acies inferre pedeſtres,
 Ut vidit t Pallas u Latio dare terga ſequaci:
 w Aſpera x queis natura loci dimittere quando
 Suafit equos: y unum quod rebus reſtat egenis,
 Nunc prece, nunc dictis virtutem accendit amaris.
 Quò fugitis focii? z per vos, & fortia a facta;
 Per b ducis Evandri c nomen, d devictaque bella,
 Spemque e meam, f patriæ g quæ nunc ſubit h æmula lae-
 dis,
 i Fidite ne pedibus: ferro k rumpenda per l hoſtes
 Eſt via, quâ m globus ille virum n denſiſſimus urget:
 Hæc vos & o Pallanta p ducem patria q alta repoſcit:
 Numina nulla r premunt: ſ mortali urgemur ab hoſte
 Mortales: totidem nobis, animæque t manuſque.
 Ecce, maris magno claudit nos u obice pontus:
 w Deelt jam terra fugæ: x pelagus, Trojanne petemus?
 Hæc y ait, & medius denſos prorumpit in hoſtes.
 Obvius z huic a primùm ſaxis adductus b iniquis
 Fit c Lagus: d hunc, e magno vellit dum e pondere ſaxum
 f Intorto g figit telo, diſcrimina coſtis
 Per medium quâ ſpina dedit: haſtamque receptr
 Offibus hærentem. h quem non ſuper occupat Hiſbon,
 Ille quidem i hoc ſperans: nam Pallas k ante ruentem,
 Dum furit, incautum, crudeli morte l ſodalis,
 m Excipit: atq; enſem n tumido in pulmone recondit.
 o Hinc p Helenum q petit, & r Rhœti de ſ gente vetuſtā

chemolum, a thalamos ausum b incestare c novercæ.
 390 etiam gemini Ruthlis cecidistis in arvis,
 Quæcia, Laride Thymberque, simillima proles,
 Pollicrera tuis, gratulique c parentibus error.
 At nunc dura dedit vobis g discrimina Pallas.
 391 tibi, Thymbre, caput b Evandrius abstulit ensis :
 Electis i suum, Laride, dextera quærit ;
 395 Semianimesque micant digiti, f ferrumq; retractant.
 Arcadas accensos monitu, et præclara tuentes
 396 a viri, mistus dolor & pudor armat in hostes.
 Tum Pallas p bijugis q fugientem Rhœtea præter
 Trajicit : hoc spatium, tantumque s moræ fuit : Illo :
 401 Namq; procul validam m direxerat hastam :
 405 am s medius Rhœteus y intercipit, z optime Teuthra,
 410 fugiens, fratremque Tyren : curruque a volutus
 415 Exit semianimis Rutulorum c calcibus arva.
 420 velut, d optatò ventis æstate coortis,
 425 peria immittit c sylvis incendia pastor :
 430 arreptis subito f mediis, extenditur unà
 435 armia per latos g acies Vulcania campòs :
 440 ille sedens i victor flammam k deiecit t o vantes.
 445 m aliter n socitum virtus n coit omnis in unum,
 450 que juvat, Palla. sed o bellis acer p Halesus
 455 Exit in q adversos, seque in sua r colligit arma.
 460 mactat t Ladona, t Phœreaque, t Demodocumque :
 465 Symonio dextram fulgenti diripit ense
 470 nam in n jugulum : saxo ferit ora t Thoantis,
 475 atque dispergit cerebro permixta cruento.
 480 a canens sylvis y genitor celârat Halesum :
 485 tenior leto a canentia lumina solvit ;
 490 necere manum Parcæ, c telisque d sacrârunt
 495 adiri : quem, sic, Pallas c petit, antè precatus :
 500 nam, Tybri f pater, ferro, g quod missile libro,
 505 armum, atque viam duri per pectus Halesi :
 510 arma exuvialque viri i tua quercus habebit.
 515 nam illa Deus. dum t texit Imaona Halesus ;
 520 madio infelix m telo dat pectus n inermum.
 525 stragem, quam cum suis edidit Pallas. n Viriliter agentis Pallantis.
 530 m cum videret suos animatos. p Binis equis. q Præter fugientem Rhœtea ;
 535 talus, ut & Ilus. r Transfigit hastâ. s Dilationis à morte. t Cujus mor-
 540 quantulum inorata est mors interposita Rhœti. u In Ilum. w Pallas. x In
 545 occurrens. y Intercurrens in se capit. z Peritissime. a Deiectus. b Ferit.
 550 Ex voto, in tempore : ut, Optato adventi. e In sylvas. f Ob tantibus.
 555 copia flammarum. g Pastor, qui optato incendia immisit. h Voti compos.
 560 aper aspicit. i More ovariantium salientes & crepitantes. m Sociorum Pallan-
 565 Convenit in unum consensum & locum. n Strenuus bellator. p Rutulus.
 570 atas. q Circumvolvitur & communit se scuto suo, propter vim plurimorum.
 575 atus occidit. t Arcadas. r Extensum. u Jugulo Halesi vulnus minantem.
 580 atus Theantis. x Prædicens ei. Al. cabens, id est, evitans ralem necessita-
 585 Haleso necem minabatur. y Pater Halesi. Ad delectandum inserit Poë-
 590 Halesi, fato in bellum, mortuo patre, protracti. z Pater. a Pupillas
 595 dissolvit, id est, post obitum verò patris. b Deæ, satorum dispensatri-
 600 dicantur sibi & traxerunt sibi debitum. Locum hunc interpretatur Ma-
 605 Sat. l. 3. c. 7. ubi Virgilium hoc in versu proprietatem q humani & divini
 610 necem esse dicit. Nam ex manus injectione, mancipium designavit, & sacra-
 615 mulo, observantium divini juris implevit. c Ut illis mactetur. d Addixe-
 620 Aggreditur. f Numen vicinum & præiens invocatur ; nam circa ripas ejus
 625 Quod ut emittatur, districtum teneo. h Propter contactum. i Ti-
 630 Vota & verba Pallantis. l Dum scuto suo protegit Imaona. Al. Diun-
 635 id est, spoliatur. m Ab Arcade, id est, Pallante, missio. n Sine armis.

4 Rhœtus,
 5 Matrubi-
 6 in Italia rex
 7 Calperiam se-
 8 cundam uxore
 9 rem filio An-
 10 chemolo su-
 11 perinduxerat,
 12 privignus no-
 13 vercam ita-
 14 pravit : hinc
 15 iratum pa-
 16 trem fugiens,
 17 se ad Turnum
 18 contulit. b Per
 19 incestum pol-
 20 luere. c Cal-
 21 peria. d Lari-
 22 des, Thym-
 23 berque gemel-
 24 li, Dauci filii,
 25 ita inter se vi-
 26 niles, ut vix
 27 discerni pos-
 28 sent, ne à pa-
 29 rentibus qui-
 30 dem. e Quia
 31 parentes ali-
 32 um pro alio
 33 nominabant.
 34 f Discrevit
 35 mori sava vi-
 36 ros, &c. Luc.
 37 3. g Intolera-
 38 biles differen-
 39 tias. h Pallan-
 40 tis, filii E-
 41 vandri. i Fau-
 42 torem & ad-
 43 jutorem. k Se-
 44 mivivi adhuc
 45 palpitantes te-
 46 movent. l Ara-
 47 ma. m Com-

a At Lausus, filius Mezentii, non patitur agmina Rutulorum esse perterrita sive perterriti tam vehementer cæde Halesi; quin ipse restaurat prælium. b Sc. irrumpens. c Trojanum. d Obstantem, fortiter pugnantem. e Robur & firmamentum id est, qui sustentaret onus ingruentium pugnantium. Elegans Metaphora ab arboribus ducta, quæ, quæ ex parte sunt nodosæ, difficulter cuneis perumpi possunt. Nodus propriè est densa pedum multitudo. f Obstacle moram facturum ingruere volentium. g Juventus ex Arcadia profecta, quæ duce Pallante venerat. h Qui cum Tarchonte venerant auxilio Æneæ, occiduntur à Lauso. i Sternimini à Rutulis & Latinis. k Quos non perdidit Græci, reliquæ Danaum. l Equalibus. m Condensent. n Turba densa & conferta non dat spatium movendis telis manibusque ad feriendum. o Ex una parte. p Ex alia parte, ex adverso. q Filius Mezentii. r Distat. s Ambonum. t Coeli, id est, Jupiter. u Pallantem interimendum à Turno, Lausum ab Æneâ. v Propria moriendi genera expectant. x Juturna soror Turni, quæ Diva & Nymphæ, adeoque præsens. y Fratrem suum. z Velociter actio. a Turnus. b Contra Pallantem certantes. c Discesserunt à campo plano & æquo. d Al. jussu, id est, quod eos jussit derelinquere. e Quia Rutuli tam citò parebant. f Pallas. g Turni. h Ejus oculos. i Circumagit. p Quæ Turnum contingebant. q Superbi regis. r De principe hostilis exercitus detractis. s Morte gloriosâ. t Æquo, certò scio, animiferet pater meus Evander, quem cupis spectatorem adesse, utramque sortem victoriæ, aut pulchræ mortis: resp. ad id, cuperem ipse parens spectator adesse. u Planitiem. v Præ timore. x Congelatur. y Bigis. z Montis aut rupis. a Animagitantem, id est, te exercentem ad prælia. b Ad taurum. c Contra Pallantem. Turnum enim leoni, Pallantem tauro comparat. d Ubi credidit Turnum esse intactum hastæ, & posse eâ ferri. e Voluit aut coepit. f Audentem contendere. Al. ludit ad sententiam illam, Audentes Fortuna juvat. g Longè inferioribus. h Communi suspiciens, ubi Hercules. i Evandri, qui te hospitio, interempto Caco, accepit. k Cum ex Hispania externus & ignotus primùm advenires.

a At non cæde viri tantâ perterrita Lausus, Pars ingens belli, fuit agmina. b primus c Abantem d Oppositum interimit, pugnae & nodumque; f moramque Sternitur g Arcadia proles, h sternuntur Etrusci: Et i vos, o Grajis & imperdita corpora, Teucri. Agmina concurrunt, ducibusque & viribus i æquis: Extremi m addent acies: n nec turba moveri Tela manisque sinit; o hinc Pallas instat & urget; p Hinc contra q Lausus: nec multum r discrepat s ætas. Egregii formâ; sed quis fortuna negat In patriam reditus. ipsos concurrere passus Haud tamen inter se magni regnator i Olympi: Mox n illos u sua fata manent u majore sub hoste. Interea x foror alma monet succurrere Lauso y Turnum, qui z volucris curru medium secat agmen. Ut a vidit b locios: c tempus d desistere pugna, Solus ego in Pallanta feror, soli mihi e Pallas Debetur: cuperem, ipse f parens spectator adesset. Hæc ait: & socii g cesserunt æquore b jussi. At i Rutulum abicessu k juvenis, tum l iussa superba Miratus, stupet in Turno: m corpusque; per ingens n Lumina volvit, o obitque truci procub. p omnia visu, Talibus et dictis it contra dicta q tyranni: Aut spoliis ego jam raptis laudabor r opimis, Aut s leto inigni: t sorti pater æquus utrique est: Tolle minas. tatus medium procedit in u æquor. v Frigidus Arcadibus x coit in præcordia sanguis. Desiluit Turnus y bijugis, pedes apparat ire Cominus: utque leo, z speculâ cum vidit ab altâ Stare procub. campis a meditantem prælia taurum, b Advolat: haud alia est Turni c venientis imago. Hunc d ubi contiguum missæ fore credidit hastæ, e Ire prior Pallas, si quâ fors adjuvet f autum, Viribus g imparibus: magnumque; ita h ad æthera satur: Per i patris hospitium, & mentas quas k advena adisti,

precor, Alcide, cœptis ingentibus & adfſis:
 cernat & semineci sibi me rapere arma & cruenta,
 victoremque ferant morientia lumina Turni.
 Alcides f juvenem, magnumque sub imo
 corde premit g gemitum, lacrymasq; effudit h inanes.
 genitor natum dictis affatur amicis:
 tui sua cuique dies: breve et l irreparabile tempus
 est m vite: sed n samam extendere factis,
 virtutis opus. o Trojæ sub mœnibus altis
 Tor nati q cecidere Deum: r quin occidit unâ
 pedon, f mea progenies: etiam t sua Turnum
 vocant, u metasque dati u pervenit ad ævi.
 ait, atque y oculos Rutulorum y rejicit arvis.
 Pallas magnis emittit viribus hastam;
 quâque a cavâ fulgentem diripit ensẽ.
 volans; humeris surgunt quâ c tegmina summa,
 atque viam clypei d molita c per oras,
 Tandem etiam magno g strinxit de corpore Turni.
 Turnus ferro præfixum b robur acuto
 Pallanta diu i librans jactat, atque ita fatnr;
 pœ, num mage sit nostrum k penetrabile telum.
 erat: ac clypeum, tot ferri l terga, tot æris,
 pellis toties obeat circumdata tanri,
 vibranti cuspis medium transverberat ictu,
 atque n moras, et o pectus perforat ingens.
 rapit q calidum frustra de vulnere q telum:
 eademq; viâ sanguisq; sanimusq; r sequuntur.
 rruit u in x vulnus: sonitum y super arma dedere:
 terram a hostilem moriens petit ore cruento.
 Turnus b super assilens:
 cades, hæc, inquit, memores mea dicta referte
 andro: qualem d meruit, Pallanta c remitto.
 honos tumuli, quicquid solamen f humandi est,
 prior: b hand illi stabunt Æneia parvo
 pœa, et lavø i pressit pede, talia fatus,
 munum, rapiens immania pondera l baltei,
 mellumque m nefas (unâ sub nocte u jugali

461 a Ut auxilio
 sis. b Videat
 Turnus.
 c Seminecato.
 d Cruore suo
 perfusa.
 466 e Me victorem
 patiantur, id
 est, cogantur
 in vita hoc
 spectaculum
 ferre. f Pal-
 lanta. g Quia
 exaudire non
 potuit. h Non
 profuturas,
 nihil impetra-
 475 turas, ut cui
 contra fata
 auxilio veni-
 re non liceret
 i Jupiter Her-
 culem. k Uni-
 480 cuique consti-
 tutum est
 proprium
 tempus vitæ.
 l Postquam
 semel elap-
 485 sum est. m E-
 tiam longissi-
 mæ. Horat.
 Od. 3. l. 2.
 Omnes eodem
 cogimur, om-
 nium versatur
 urna, serlus,
 oculus, Sors exi-
 490 tura, q nos in
 æternum Exi-
 lum imposui-
 ra cymba. O-
 vid. 10. Met.
 Serlus aut ci-

meum properamus ad anam: Tendimus huc omnes: hæc est domus ultima, vosque
 generis longissimi regna tenetis, n Æternum nomen præclaris facinoribus
 ætate aut promereri, hoc est opus ad virtutem pertinens. o A majori ad minus.
 Thetidis, Memnon Auroræ, Alcalaphus Martis filius. q A majori ad minus.
 etiam cecidit pariter cum aliis. f Filius meus, qui à Patroclo fuit interfec-
 495 debita: quia & ipse occidetur, sed ab Æneâ. u Periodum vitæ concessæ.
 x Jupiter ad Herculem. y Avertit oculos à Rutulorum campis, neutrius
 res curaturus, permittens omnia fati. z Pugna Pallantis cum Turno.
 cavam reliquit. b Hasta. c Munimenta. d Sc. est, quasi cum difficultate.
 circumferre stias clypei. f Post varios conatus. g Levi sc. vulnere
 abstulit. h Hastam ex robore. i Cum diu librasset & direxisset. k Pene-
 500 ram. l Laminas, quibus armabatur clypeus è taurinâ pelle. m Per hastam vi-
 illato. n Impedimenta, id est, munimentum pectoris. o Pallantis. p Pal-
 lantem. q Hastam calefactam. r Per vulnus. f Anima. t Telum. u Pallas.
 505 u. Quod in pectore habuit. y Desuper. z Falx o dædære. Il. Procu-
 rentes, q humum simul ore momordit. Æn. 11. a Quam hostis occupavit.
 ætatem, & intulit abundus. c Ad Evandrum. d Remitti à me, id est, mor-
 510 tui ad me occidendum missus erat. Aliis visum est potius elogium, quam
 515 uis. e Et talem. f Sepeliendi. g De largitate mea, & non ex merito ipsius
 honoris. h Non modico, sed magno constabant ei iura hospitâ itatis
 520 contracta. i Obvolvitur. k Mortuum Pallanta. l Quo ornatus erat Pallas.
 525 inculptum erat nefandum facinus Danaï filiarum, sc. manus juvenum, &c.
 530 quamprimum juncti erant cum novis nuptis.

• Multitudo juvenum, id est, quinquaginta filiorum Ægypti occisa à Danaï filiabus, uxoribus suis excepta Hypermenestrâ, quæ sola Lynceum servavit. • Turnpiter & inhoneste: quia contra jura consanguinitatis. • Erant insculpti in balteo. • Cruore aspersi. • Sculptor bonus & peritus. • Denso. • Inscripterat. • Cujus baltei spolio. • Exultat. • Eo. • Exclamatio in Turni temerariam exultationem ob Pallantis necem: qui,

cum in secunda fortuna sibi imperare nequiret, haud multò post similem fortæ experturus erat. • Est. • Præordinationis divinæ: quia sæpe læta principia incertum exitum. • Sc. nescia. • Mensuram eis. • Elata. • Advenit. • Pretio, id est, caræ emissæ, quod non tetigisset Pallanta. • Namque Æneas dubium utrum parceret Turno supplici, admonuit vindictæ balteus iste in humero Turni conspectus: ut ad finem l. 12. videre est. • Quo ea abstulit. • Ex morte honore militari. • Suo. • O Palla. Exclamatio Poetæ, aut sociorum, cadaverem portantium, lamentatio in luctum & dolorem senis Evandri, ubi casum filii acceperit. • Parenti Evandro jam orbo & seni. • Te bello per mortem. • Editâ tantâ Rutulorum strage, quorum acervos liquisti. • Rumor incertus. • Nunc super eâ remissus. • Ad Æneam. • In modica distantia. • Æneæ socios. • Inagam. • Opem ferendi. • Amputat. • Latam per cæsos hostes sibi sternit viam. • Hostium. • Furore exandescens. • Pallantis. • Insolitâ & magnâ. • Ut terminat. • Hæc. • Æneæ, id est, Æneas hæc omnia considerat. • Cum advenit. • Amicitie & fidei. • Evandro. • Urbe Latii. • Procreatos. • In hujusmodi inferis solvantur. • Moris erat in funere virorum fortium, captivos necari, leu ferias placandis eorum Manibus. • Quod postquam crudele visum est, placuit diatores ante sepulchra dimicare: qui à bustis bustarum dicti sunt. Il. 23. Achilles. • Troianos Patroclo mittit inferias. • Ideò ut eos. • Manibus Pallantis. • Captivorum; ut, Captivi pendunt currus. • Pyræ incensæ, in qua Pallas concremata. • In Magum, virum magnum. Sic supra; Ilo namque procul, &c. • Vim ferentem. • Magus, videns hastam venientem, fraude & astutiâ insert le sub tam. • Et forti impulsu. • Volat supra ipsum, nec contingit. • Pro more supradictum. • Verecundiæ veteres frontem assignabant, impudentiæ os, sagacitati vel insidioni nasum, iudicio aurem, fastui supercilium, virtuti & fidei dextram, misericordie genua, quæ illius, cui se supplices ingerent, contingebant. • Magus patris tui Anchisæ. • Ad gloriam & imperium. • Meam, quâ ablatâ, etiam dolore moriturus est. • Unico filio meo & patri mihi.

• Cæsa manus juvenum b foedè, c thalamique d cruenti) Quæ c bonus Eurytion f multo g cælaverat auro: h Quo nunc Turnus i ovat spolio gaudet; k potius. l Nescia m mens hominum n fati, sortisque future, o Et servare p modum, rebus sublata q secundis. Turno tempus r erit, s magno cum optaverit emptum Intactum Pallanta; et cum t spolia ista u diemque Oderit. at socii multo gemitu lacrymisque v Impositum x scuto referunt Pallanta frequentes. y O dolor, atque decus magnum rediture z parenti! Hæc te prima dies bello dedit, hæc eadem a aufert: Cum tamen ingentes b Rutulorum linquis b acervos. Nec jam c Fama mali tanti, sed d certior auctor Advolat e Æneæ: f tenui discrimine leti Esse g suos; tempus h verlis i succurrere Teucris. Proxima quæq; k metit gladio, l latumq; per m agmen n Ardens limitem agit ferro: te, Turne, superbum o Cæde p novâ q quærens. Pallas, Evander, in ipsis r Omnia sunt f oculis: mensæ, quas s advena primas Tunc adiit, u dextræque w datæ. x Sulmone y creatos Quatuor z hic juvenes; totidem, quos educat e Ufens, Videntes b rapit: c inferias d quos immolet e umbris, f Captivoq; g rogi perfundat sanguine flammæ. Indè h Mago procul i infensam contenderat hastam; k Ille astu subit, ac l tremebunda m supervolat hasta, Et n genua o amplectens effatur talia supplex: Per p patrios Manes, et spes q surgentis Iuli, Te precor, hanc r animam serves s natoq; patrique.

1) *Alta domus alta: jacent b penitus defossa e talenta*
argenti: sunt auri pondera d facti
 2) *Indefectique mihi: f non hic victoria Teucrum*
Veritur; haud g anima una dabit b discrimina tanta.
 3) *Dixerat: Aeneas contra cui talia k reddit,* 530
argenti atque auri memoras quæ multa talenta,
parce tuis; belli m commercia Turnus
 4) *istis illa prior, jam tum n Pallante perempto.*
Hoc Patris Anchisæ Manes, hoc sentit Iulus.
 5) *galeam lævâ tenet, atque q reflexâ* 535
service forantis r capulo tenus abdidit ensẽ.
 6) *Hec procũl Aemonides, Phœbi w Triviaq; sacerdos,*
insula cui r sacrâ redimibat tempora vittâ,
 7) *oculos collucens veste atque insignibus z armis.*
 8) *gem n congressus agit campo, lapsunq; superstans* 540
emulat, ingentique umbrâ b tegit. e arma d Sereus
hæc refert humeris, tibi, rex f Gradive, g trophæum.
 9) *dearant b acies, Vulcani stirpe creatus*
 10) *exclusus, et veniens k Mariorum montibus Umbro.*
 11) *Idanides contra furit. Anxuris ense sinistram,* 545
orbem clypei ferro dejecerat orbem.
 12) *o vultu e ille aliquid n magnũ, q vimq; affore verbo*
 13) *fulerat, p coeloque animum fortisẽ q ferebat,*
 14) *minuẽque sibi et longos spromiserat annos.*
 15) *Arquitus exultans n contra fulgentibus armis,* 550
Philoche Fauno Dryope quem nympha w crearat,
 16) *ardenti sese obtulit: r ille z reductâ*
 17) *loricam clypeique ingens onus impedit hastâ:*
 18) *caput b orantis nequicquã, et multa parantis*
 19) *ter, deturbat e terræ: truncumq; d tepentem* 555
 20) *volvens, e super hæc inimico pectore satur:*
 21) *præcunc, f metuende, jace: non te optima mater*
 22) *det humi, b patriove i onerabit membra k sepulcro;*
 23) *lucos linquẽre feris, aut gurgite mersum*
 24) *feret, piscesq; l impasti vulnera m lambent.* 560
 25) *Antæum et Lycam, o prima agmina Turni,*
 26) *z Velamentum capitis sacerdotalis vittis ornatum laneis,*
 27) *albis, & coc-*
 28) *que utrimque dependentibus, r Sacerdoti consecratâ. z Al. albis. a JE-*
 29) *condiendi persequitur. b Cadaver ejus. c Sc. illa insignia. d Trojanus. e Col-*
 30) *o Mars. g In victoria monumentum. h Fusas ab Aeneâ & sociis ejus.*
 31) *o Ceculo & Unibronne lib. 7. sub finem. k Populorum Italix. l Dardani ne-*
 32) *queas. m Anxur. n Elatum, superbificum, ti mryz. o Efficaciam. p Ad-*
 33) *que. q Effeteat, extollebat. r Senectutem. Seneca: Nemo tam Divos*
 34) *sedentes, Crastinum ut possit sibi polliceri, nedum canitiem. Et certam præsent-*
 35) *et hora fidem, dixit Ovid. Cic. Quis est enim, quamvis adolescens, cui explora-*
 36) *se ad vesperum esse viturum? s Cum inter dicendum & cogitandum trahi-*
 37) *z Ex adverso contra Aeneam. w Sylvas colenti. x Procreaverat. z Aeneâ*
 38) *variæ in hostes. r Ardens Aeneas. z Retroacta ad majorem vibrandi im-*
 39) *que. Aeneas confixit hastâ lorica & clypeum Tarquiti, adeoque impedivit.*
 40) *Ad terram. d Al. tepentem, id est, semicalidum. e Insuper. f Qui te-*
 41) *decum putabas. g Sepeliet. h Patris. i Accumulabit. k In. l Famelici, m Vo-*
 42) *Post cædem Tarquiti. o Qui sustentabant prima agmina.*

o Mihi. b Alte
 infossa in hac
 alta domo.
 c Pondera.
 d In vasis &
 signis sculpti.
 e Nondum
 signati. f Non
 mutatur nec
 transfertur
 in hac re, id
 est, si me ser-
 vas. g Unius
 hominis vita.
 h Ut eâ salvâ,
 victi cense-
 rentur Troja-
 ni. i Magus.
 k Responder.
 l Conserva.
 m Ignoscendi
 facultatem,
 sive ut caput
 auro redimas.
 n Simulac Pal-
 lanta peremit.
 o Ut similiter
 faciam. Resp-
 ad illud, Per
 patris manes
 d's spes surgen-
 tis Iuli.
 p Aeneas.
 q Incurvatâ.
 r In. s Magis.
 t Usque ad
 manubrium,
 quo capitur.
 Pathos à mo-
 do: de quo
 Macrob. Sat.
 l. 4. c. 4.
 u Abest.

• Aeneas.
 • Progenitum.
 • Ausonidarum. d Latii oppido propè Tarracinam, quod silentio periisse fertur, captum sc. ab hoste, cuius adventum nemo nunciare auderet, postquam interdicto cautum esset ne quis inturbaret Remp. multoties rumoribus hostilibus tergitam. • Si cut gigas Briareus desævuit, qui centum brachia totidemque manus, quinquaginta capita, totidem ventres habuisse fingitur. f Spirasse, e- vomuisse. g In bello giganteo. h Evaginare. i Multum sævuit. k Postquam semel incaluit sanguine mero ejus, id est, postquam semel concitatus est ad iram. l Quinimò. m Aeneas. n Equi.
 • Longis gradibus spirantem Aeneam. p Dirè. q Nymphæum. r Tiberina. s Equi. t Pugnantium. u Liger aurigandi fungitur officio. v Circumagit. x Strenuus bel-
 lator. y Eos. z In eos. a Ex adverso inferendâ. b Uti Heroas inducunt Poetas. c Ait. d Sic Turnus l. 9. Haud sibi cum Dansis rem, faxo, q pube Pelasga Esse putem, mollitiem sc. exprobrans. e Quamvis à Diomede terè superatus fueris. f A quo etiam, licet non omnino victus fuit, Obliquè fugacitatem Aeneæ exprobrat Liger. g E quibus evasisti. h Sed vides equos & currum eorum, qui te in hostili terra interficiunt: nam belli finis, &c. i Vitæ tuæ. k Vaniloquo. l Diffusè. m Eluunt. n Aeneas non respondet illi verbis vanis. o Lucagum. p Habitum hunc aurigatum memoravit sub finem 3. Georg. proutque in verbera pendit. q Flagello autem telo instigavit. r Equos. s Extento. t Extremitates. u Ab Aeneâ missa. v Hasta. x Femur. y Lucagum. z Per arva. a Quamvis pius. b Nec te equi tardè fugientes nec terribi prodiderunt, sed te ipse. c Ut meos. d Apparitiones. e Currus. f Equos. g Equos albos. h Liger. i Quo frater defederat. k Oro. l Tam inclytum & victoriosum. m In corpore. n Mei. o Verbis. p Respondit. q Paulò antè. r Lucagum.

• Persequitur; fortemq; Numam, fulvumq; Camertem, Magnanimo Volscente b satum; ditissimus agri Qui fuit c Ausonidum, et d tacitis regnavit d Amyclis. e Agæon qualis, centum cui brachia dicunt Centenasque manus, quinquaginta oribus ignem Pectoribusque f arsisse, g Jovis cum fulmina contra Tot paribus streperet clypeis, tot h stringeret enses. Sic toto Aeneas i desævuit in æquore victor, k Ut semel intepuit mucro. l quin ecce Nyp hæi Quadrijuges in equos adversaque pectora m tendit: Atque n illi o longè gradientem et p dira frementem Ut vidère, metu versi, retròque ruentes, Effunduntque q ducem, rapiuntq; ad r litora currus, Interea s bijugis infert se Lucagus albis In t medios, fraterque Liger: sed u frater habenis Fleçit equos, strictum v rotat x acer Lucagus ensẽm, Haud y tulit Aeneas tanto fervore furentes: z Irruit, a adversâque b ingens apparuit hastâ. Cui c Liger. d Non e Diomedis equos, non currum cernis f Achillis, Aut Phrygiæ g campos; h nunc belli finis et i ævi His dabitur terris. k vesano talia l latè Dicta m volant Ligeri: sed non et n Troius heros Dicta parat contrâ; jaculum nam torquet in o hostem, Lucagus, ut p pronus pendens in verbera q telo Admonuit r bijugos, s projecto dum pede lævo Aprat se pugnae; subit t oras u hasta per imas Fulgentis clypei, tum lævum v perforat x inguen: y Excussus curru moribundus volvitur z arvis. Quem a pius Aeneas dictis affatur amaris: Lucage, b nulla c tuos currus fuga segnis equorum Prodidit, aut vanæ vertèrẽ ex hostibus d umbræ: Ipse e rotis saliens f juga deseris, hæc ita fatus, Arripuit g bijugos. h frater tendebat inermes Infelix palmas, curru delapsus i eodem: k Per te, per qui te l talem genuere parentes, Vir Trojane, m sine hanc animam, et n miserere precantia. o Pluribus oranti p Aeneas: haud talia q dudum Dicta dabas; morere, et r fratrem ne desere frater.

latebras animæ & pectus mucrone & recludit.
 per campos & edebat funera & ductor
 danus; torrentis aquæ, vel turbinis & atri
 are furens. tandem erumpunt et & castra relinquunt
 danus puer, et nequicquam obfessa iuventus.
 monem interea compellat Jupiter ultro;
 germana mihi atque eadem gratissima conjux;
 crebare, Venus (nec te sententia fallit)
 danas sustentat & opes? non & vivida bello
 dextra viris, animusque; ferox, patiensque pericli?
 Juno & submissa; quid, ô pulcherrime conjux,
 sollicitas & agram, et tua & tristitia dicta timentem?
 mihi, quæ quondam fuerat, quamque; esse & decebat,
 in amore foret; & non hoc mihi namque; negares,
 inuiporens; & quin et pugna subducere Turnum,
 dano possem incolumem servare & parenti.
 nec pereat; Teucritque & pio det sanguine pœnas.
 tramen & nostrâ deducit origine nomen:
 inuiporens illi & quartus pater: et tua largâ
 manu multique oneravit & limina donis.
 rex & ætherei breviter sic satur Olympi:
 mora & præsentis leti tempusque & caduco
 iuveni, & meque hoc ita ponere sentis;
 fugâ Turnum, atque instantibus & eripe satis.
 indulsisse vacat. sin & altior istis
 precibus & venia ulla lateret, totumque & moveri
 crepe putas bellum; spes & pascis inanes.
 Juno illacrymans: & quid si, quod & voce & gravaris,
 ante dares; atque; hæc Turno & rata vita maneret?
 nec manet & insontem & gravis exitus: aut ego veri
 tate feror. & quod ut ô potius formidine falsâ
 et in melius tua, qui potes, & orsa reflectas.
 abi dicta dedit, cœlo se protinus alto.
 agens hyemem & nimbo succincta per auras:
 que aciem, et & Laurentia castra petivit.
 dea & nube cavâ tenuem sine viribus & umbram,
 aciem Aneæ (visu mirabile monstrum)

Sc. pectus.
 & Aperit.
 & Exhibebat.
 & Aeneas.
 & Caliginos.
 & Sua. & In-
 terferit Poë-
 ticum figmen-
 tum. & Juno
 quare soror &
 conjux Jovis
 fingatur, vide
 suprâ l. I. v.
 50. & apud
 Macrobr. in
 Som. Scip. l.
 I. c. 17. & Iro-
 nicè: q. d. vi-
 des quod non
 auxilio Ve-
 neris, sed pro-
 pria virtute
 freti superent
 Troiani.
 & Facilitates.
 & Fortis in
 bello vel ad
 bellum.
 & Est. & Re-
 spondit.
 & Humilis.
 & Afficis novo
 cruciatu.
 & Animos
 quia video,
 quod mihi
 maximè dis-
 plicet, sc. vir-
 tute Troianos
 superiores es-
 se. & Severa.
 E" τῶν κρο-
 τήμα. 4. Il.

am. & Ea vehementia. & Quod peto. & Cum sis omnipotens. & Quo minus
 eam subtrahere. & Patri Turni. & Turnus. Concedit Ironicè: quod ne fi-
 ciat opt. t. & Te pie colenti. & A stirpe Deorum. & Suprà l. 6. parens; hoc
 & hic, quantus pater. A primo generis autore Pilumno posterique quoque
 Nummi: ut Arfaces, Pharaones, Ptolemæi, Cæsares. & Templi tui. & Cœ-
 lia sunt Olympi montes in tectis. & Dilatio. & Imminentis. & Mortali, &
 hoc casuro, sive morituro. & Turno. & Statuere me talem modum posse
 & que. & Amove ab oculis Aeneæ. & Libera. & Maioris momenti, sc. ut
 & iugam. & Indulgentia. & Sc. putat. & Foves. & Ait. & Quid mali esset.
 & namque Jovis vocem fata sequuntur. & Negas dare. & Nutu ac voluntate.
 & constans. & Quia fata mutare non vis. & Exspectat. & Turnum. & Mo-
 & inominiosa mors. & Ducor imperita veritatis, id est, à vero aberro & fal-
 & Utinam illudat & decipiar potius. & Statuta fatalia exorta. & Demisit.
 & ellens ante se tempestatem ventosam, qualis in hyeme esse solet. & In cy-
 & lecta condensâ nube. & Laurentium populorum. & Docet, quomodo ab-
 & fuerit Turnus astutiâ Junonis. Αὐτὰρ δ' εἰδὼν τοῦ ἀργυροῦτος
 & Αὐτῶ τ' Αἰνεία κεκλον ἔ τούχρεσι τοῖον. Hom. 5. Il. & Juno.
 & Simulacrum corporis. & In similitudinem.

Et nunc palantes video, gemitumq; cadentum 674

Accipio. quid agam? aut quæ jam fatis ima dehiscat
terra mihi? vos o potius miserescite, g venti:

674 rones, in laxa, volens vos Turnus adoro,
ferre ratem, & sævisque vadis immittite Syrtis:

Quò neq; me Rutuli, neq; conscia Fama sequatur. 679

679 memoras, animo nunc huc, nunc fluctuat illuc;
in sese mucrone ob tantum dedecus amens

679 induat, et q crudum per costas exigit ensẽm:
Fluctibus an jaciatur mediis, et litora nando

679 turba petat, Teucrumq; iterum se reddat in arma.
Et conatus utramq; viam: ter maxima Juno

679 continuit, juvenemque, animo miserata, repressit.
Labitur alta secans, fluctuque æstuq; secundo:

679 patris antiquam Dauni desertur ad urbem.
Jovis interea monitis Mezentius ardens

679 accedit pugnae, Teucrosque invadit ovantes. 690
690 concurrunt Tythenæ acies, atque omnibus uni,

690 inodiosque viro, telisque frequentibus instant.
Ille, velut rupes vastum quæ prodit in æquor,

690 fluvia ventorum furis, expostaque ponto,
omniscant atq; minas perfert cœliq; marisque, 695

695 immota manens: prolem Dolichaonis Hebrum
695 sternit humi, cum quo Latagum, Palmumque fugacem:

695 Latagum saxo atque ingenti fragmine montis
695 occupat os faciemq; adversam: poplite Palmum

695 molio volvi segnem finit; armaque Lauio 700
695 nat habere humeris, et vertice figere cristas.

695 nec non Evantem Phrygium; Paridisq; Mimanta
695 Equalem comitemque: unâ quem nocte Theano

695 lucem genitor Amyco dedit; et face prægnans
695 regina Parin creat: h urbe paternâ 705

695 ambar: ignarum Laurens habet ora Mimanta.
695 velut ille canum morsu de montibus altis

695 stictus aper (multos Vesulus quem pinifer annos
695 tendit, multosque palus Laurentia) sylvâ

695 arundineâ, postquam inter retia ventum est, 710
695 efficit, infremuitque ferox, et inhorruit armis:

695 cuiquam irasci propiusve accedere virtus,

695 ratio suo transfigat. q Crudelem. r In medios fluctus. f Sese. r Armis. u Tur-

695 Et se interficere, & in fluctus dare, & sic natate ad litus. x Turnum.

695 Maria. b Ejus. c Nobilem. d Ardeam. e Ac-

695 tus furore bellico. f De victoria. g Etruscæ. h Mezentio. 8. lib. i Mezentius.

695 tenditur. l Vehementi impetui. m Exposita mari. n Ad finem sustinet.

695 manens. p Filium. q Fugere solitum. r Mezentius sternit. f Ejus, id est,

695 tagi. Occumbere. * Non ambulanti ob succisum poplitem ejus, id est,

695 um post genua. w Palmi & Latagi. x Folio suo. y Ad ornatum hume-

695 um. z Super caput suum. a Palmi. b Sternit. c Trojanum. d Coævum. e Ea-

695 nocte, quâ Hecuba, Cissei regis Thraciæ filia, peperit Paridem Priami fili-

695 quem utero gestans se facem parturire somniavit. f Mater. g Peperit. h Qui

695 in Troja sepultus jacet. i Ignoratum, advenam peregrinum. k Provincia.

695 est juxta Laurolavinium in agro Laurenti. l Quem canes minati erant.

695 Peris. n Mons Liguriæ. o Ferens pinos in vertice. p Latina. q Anteriores hu-

695 rum. r Venatorum. s More iratorum irruere, t Licet minus esse Fortibus, Ovid,

a Sc. quos.

b Oberrantes
quasi oves si-

ne pastore,
amisso duce.

c Videre mihi
videor. d Oc-

cumbentium.
e Auribus sc.

id est, audio.
f Hiatus faci-

ciat. g Quia
terra deest.

h Scopulos.
i Impellite

navem, id est,
rumpite na-

vem, & sub-

mergite me.

k Per vada
sæva Syrtis, id

est, in Syrtis,
& ad extrema-

maris loca, ut
obruar & pe-

ream. l Ad
quas Syrtis.

m Talis dede-

coris. n Tur-

nus. Docet,
quò Turnus

delatus sit, &
in ejus locum

suffectus Me-

zentius.

o Nunc in
hanc, nunc in

illam senten-

tiam per mo-

dum fluctus

agitur. p Sic

7. bell Gall.

Cæsar. se ipsi

acutissimis

vallis induc-

bant: vel, an

a Quibus se
 tutabantur,
 aut quibus
 nihil imminet
 periculi. b Ad
 iram. c Eo-
 rum. d Au-
 dentia. e Jacu-
 lis. f Valde
 amplè diffu-
 so. g Provo-
 cant Mezen-
 tium. h Me-
 zentius.
 i Versat,
 disponit se.
 k Scuto suo
 tergore bubu-
 lo munito.
 l Docet jam,
 quam stragem
 Mezentius e-
 diderit, & pri-
 mum mortem
 Acronis, de-
 inde Orodis.
 m Thucizæ
 oppidi, patriæ
 Dardani.
 n Sponsam,
 nuptias im-
 perfectas.
 o Patriam fu-
 giens. p Tur-
 bantem.
 q Mezentius.
 r Purpureâ
 eminentem
 cristâ, & pur-
 purâ sponsæ
 suæ insigni.
 s Desponsatæ.
 t Famelicus.
 u Circumiens.
 w Lupo, id
 est, incitat
 lupum. x Vesaniam pariens. y Talis leo. z Cui cornua incipiunt surgere, vel cor-
 nibus eminentem. a Immaniter. b Erexit prius. c Quali desuper. d Polluit. e Fa-
 melica. f Immundus. g Irruit. h Consertos. i Quod cum tali congressi debebat.
 k Præ dolore. Pathos à modo: de quo Macrob. Sat. 1. 4. c. 4. l Perniciosam.
 m Spiritum emittens. n Quæ nunquam stegerat. o Mezentius. p A tergo. q Impro-
 visum. r Mezentius. s Ex adverso occurrenti. t Mezentius. u Non insidiis au-
 dolis peritior, quàm Orodes. w Multâ virtute agendis. x Prostratum Orodem.
 y Sed magni facienda. z Mezentius ait, o viri, &c. a Prostratus. b Magnus. c Ac-
 clamacionem exultantium super hoste Orode strato. Propriè Pean est hymnus in
 laudem Apollinis. ατρο του πατρειν, id est, à feriendo, quod sagittis suis Pytho-
 nem serpentem confecerat. d Subsequentes & approbantes dictum ejus. e Orodem
 inquit, f Sc. ea. g Ultio fiet de morte meâ in te. h Per longum tempus. i Similes
 exitus. k Prosterneis etiam in his arvis. l Dixit. m Mors tua tibi certa & inevi-
 tabilis est. n An mihi nocere possit. o Quem vos talem putatis. p Mezentius.
 q Extraxit. r Mors. s Sopor mortis. t Rutuli, reliqui sunt Trojani. u Valde du-
 rum. w Priorem, id est, Clonium. x Efferati, non parentis, nec audientis ha-
 benas.

Sed jaculis a turisque prociâ clamoribus instant:
 Haud aliter, justæ quibus est Mezentius b iræ,
 c Non ulli est d animus stricto concurrere ferro;
 e Missilibus longè et f vasto clamore g laceffunt.
 h Ille autem impavidus partes i cunctatur in omnes,
 Dentibus infrendens, et k tergo decutit hastas.
 l Venerat antiquis m Coriti de finibus Acron,
 Grajus homo, n infectos linquens o profugus p hymenæos.
 Hunc ubi p miscntem longè media agmina q vidit,
 r Purpureum pennis et s pactæ conjugis ostro:
 t Impastus stabula alta leo ceu sæpè u peragrans,
 (w Suadet enim x vesana fames) li fortè fugacem
 y Conspexit capream, aut z surgentem in cornua cervum;
 Gaudet hians a immanè, comaque b arrexit, et hæret
 Visceribus c super accumbens: d lavit e improba f teter
 Ora cruor:
 Sic g ruit in h denfos alacer Mezentius hostes.
 Sternitur i infelix Acron, et k calcibus l atram
 Tundit humum m expirans, n infractaque tela cruentat.
 Atque o idem fugientem haud est dignatus Orodem
 Sternere, nec p iactâ q cæcum dare cuspidè vulnus:
 r Obvius, s adversoque occurrit, seque viro t vir
 Contulit; haud u furto melior, sed w fortibus armis.
 Tum super x abjectum posito pede nixus et hastâ:
 Pars behi y haud temnenda, z viri, a jacet b altus Orodes.
 Conclamant socij, lætæ pæana d secuti.
 e Ille autem expirans: f non me, quicumq; es, g inulto,
 Victor, nec h longum lætabere: te quoq; i fata
 Prospectant j paria, atque eadem mox k arva tenebis.
 Ad quem l subridens mixtâ Mezentius irâ:
 m Nunc morere: ast n de me o divum pater atque homi-
 num rex
 Viderit. hoc p dicens, q eduxit corpore telum:
 Olli r dura quies oculos et s ferreus urget
 s Somanus, in æternam clauduntur lumina noctem.
 t Cædicus Alcathoum obruncat, u Sacrator Hydaspem:
 Partheniumque t Rapo, et w prædurum viribus Orsen:
 t Messapus Clonimque, Lycaoniumque Ericeten:
 w Illum, x infrænis equi lapsu tellure jacentem;

anc, peditem & pedes. et Lycius processerat Agis:
 quem tamen & haud expers Valerus & virtutis avitæ
 exit: Atronium Salus; Saliumque Nealces,
 insignis jaculo et longè fallente sagittâ.
 & gravis æquabat luctus et i mutua Mavors
 755 cædebant paritèr, paritèrque & ruebant
 victores victique: & neq; his fuga nota, neque & illis.
 Jovis in tectis & iram & miserantur & inanem
 laborum, et tantos mortalibus esse labores.
 hinc Venus, & hinc contrâ spectat & Saturnia Juno. 760
 Pallida Tisiphone media inter & millia & sævit.
 verò ingentem quatiens Mezentius hastam
 & ingreditur campo: & quàm magnus Orion,
 764 pedes incedit medii per maxima & Nerei
 viam & scindens, humero supereminet & fundas;
 summis referens & anofam montibus ornum,
 & solo, et caput inter nubila & condit.
 & vastis infert Mezentius armis.
 hinc contrâ Æneas, & specularis in agmine longo,
 770 iras ire parat. thorem imperterritus & ille,
 thorem magnanimum opperiens, et mole suâ & stat:
 oculis & spatium emensus / quantum satis hastæ:
 & mihi deus, et telum, quod missile & libro,
 775 & adflint. & voveo & prædonis corpore raptis
 spoliis ipsum te, & Lausæ, & trophæum
 & dixit, & stridentemque eminens hastam
 & at illa volans & clypeo est excussa, & procùlque
 & Anthorem latus interet ilia figit:
 & Anthorem comitem, qui missus ab & Argis
 & Evandro, atq; & Italâ confederat urbe.
 & infelix & alieno vulnere, cælumque
 & dulces moriens reminiscitur & Argos.
 & Æneas hastam jacit: illa per & orbem
 & cavum triplici, per & linea terga, & tribusque
 & intextum & tauris opus, & imâque sedet
 785 & sed & vires haud & pertulit. ocyûs ensem
 & viso & Tyrrheni sanguine lætus,
 & à femore, et & trepidanti fervidus instat.
 & chari gravitèr genitoris amore,
 790 & ridit, & Lausus; lacrymæq; per & ora volutæ.
 & ducens, & Pugnantium. & Grassatur. & Præcipuè. & Incedit per campum.
 & Orion, qui ab Oenopione occæcatus consuluit oraculum quâ ratione pos-
 & recipere: responsum tulit, si per mare, ortum versus incederet, ut solis
 & illucescerent: quod fecit. & Maris. & Intersecans. & Maris. & Aut quàm
 & incedit. & Vetusiam, annis plenam. & Super terram. & Abcondit. & Valdè
 & Mezentio. & Ipsum. & Mezentius. & Æneam. & In vestigio consistit
 & sua confusus. & Tantum. & Sit. & Sint mihi loco numinis. Hinc suprà;
 & Ditym Mezentius. & Concutio. & Consecro, dedico. & Alienam ter-
 & & Qui filius erat. & Conversi & victi hostis insigne. & Mezentius.
 & motu. & Æneæ, à Vulcano fabrefacto. & Stantem. & Al. Antonem &
 & Antoniorum familiam duci volunt. & Civitate Peloponnesi. & Adhæserat.
 & simul sedem & habitationem acceperat. & Author. & Telo in alium,
 & non in illum, directo. Pathos à causâ. Vide Macrobi. l. 4. c. 4.
 & suam. In sing. dicitur hoc Argos: in pl. hi Argi. & Clypeum. & Consec-
 & Tergora trium taurorum in scuto, tecta lino, cui posset appingi insigne.
 & taurorum tergoribus. & Et ad imum deducta mansit hærens ad inguen
 & & & corporis. & Superavit. & Mezentii. & Qui ad femur pen-
 & Mezentio. & Talia. & Filius Mezentii, & Lausi.

& Lycaonium.
 & Pedester ob-
 truncat: & Di-
 micaturus
 contra Messa-
 755 pum. & Lyci-
 um. & Parti-
 ceptus, id est,
 non degene-
 rans à virtute
 avi & majo-
 rum suorum.
 & Valdè expe-
 ditus. & Ex
 improvise in-
 vadente, &
 quæ missa e-
 minus non ad-
 vertitur, nec
 cavetur. & Du-
 rus. & Mutuò
 illata. & Cæ-
 debant. & Pri-
 us. & Unius
 partis viris.
 & Alterius
 partis viris.
 & In cælo.
 & Mortalium.
 & Cum misera-
 tione aspi-
 unt. & Nihil
 proficientem
 ad hujus aut
 illius partis
 780 victoriam.
 & Populorum,
 Rutulorum
 sc. & Troja-
 norum. & Ex
 unâ parte
 785 Trojanos ver-
 sus. & E con-
 trario, ex op-
 positâ parte.
 & Saturni
 790 filia. & Furor
 bellicus pallo-

a Acerbæ & præmaturæ.
 b Credulitatem. c Pietati & virtuti tuæ. Nam ex scelerato patre Lausus generatus, pius ac mitis erat.
 d Allatura.
 e Mezentius, Pater Lausi.
 f Illigatus & impeditus hastâ Æneæ.
 g Simul cum clypeo. h Quo ab inimico vulneratus erat. i Al. *prorumpit*. k Lausus. l Erigentis se, ut desuper feriat. m Al. *dextram*. n Æneam facientem impetum in impediendo patrem, impeditum tenuit. o Lausi, id est, Rutuli. p Donec. q Scuto. r Æneam. s Quod plenam de tanto hoste victoriam reportare non possit. t Tectus clypeo se tuetur continetque, donec detonet telorum imber.

u Comparatione Hyperbolica vim telorum, quæ in Æneam undique conijciuntur, amplificat. w Quandoque. x Nubes ventosæ. y Se. z Arboris, ripæ, aut saxi, quæ vim & injuriam tempestatis arceat. a Circumferentia. b Quamdiu. c Redire ad opus diuinum, aut exerceri per diem. d Eodem modo, ut agricola serenitatem expectant grandine obruitur, oppressus est. e Inimicorum. f Bellantium impetum. g Donec deservat. h Redarguit. i Quam sint vires tuæ. k Quia comaris, quod perficere non poteris. l In patrem. m Lausus. n Insultat in Æneam. o Magnæ & diuinæ. p Profundiùs, intensiùs. q Æneæ. r Extremum contextum vitæ, id est, mortem jam jam impendentem Lauso, colligunt. s Educti. t Ensem. u Abscondit in corpore juvenis. w Juvenis. x Æneæ. y Nobili & subtili. A materia. z Lausi. a Lausi. d Commigravit. e Inferos. f Lausi. g Anadiplosis. h Anchisæ filius Æneas. i Extendit & porrexit Lauso, vel, extensam & suspensam tenuit, ne amplius percuteret. k Et commovit animam Æneæ, quoniam ipse afficeretur dolore, quid simile suo contigisset Alcanio: vel, imago pietatis, quam erga patrem habuerat. l Laudabilibus tuis ausis. m Es in vita. n Antiquæ sepulturæ majorum tuorum. o Si qua te fato functum muneris hujus tangat cura aut gratia.

Hic mortis a duræ casum, tuaque optima facta, (Si qua b fidem tanto est c operi d latura venistas) Non equidem, nec te, juvenis memorande, filebo. e Ille pedem referens, et inutilis, f inque ligatus Cedebat, g clypeoq; h inimicum hastile trahebat. i Prorupit k juvenis, seseque immiscuit armis: Jamque l assurgentis m dextrâ plagamque ferentis Æneæ subiit mucronem: n ipsumque morando Sustinuit: o socii magno clamore sequuntur, p Dum genitor nati q parmâ protectus abiret: Telaque conjiciunt, proturbantque eminùs r hostem Missilibus. s furit Æneas, t tectusque tenet se. u Ac velut, effusâ si w quando grandine x nimbi y Præcipitant, omnis campis diffugit arator, Omnis et agricola, h tutâ latet z arce viator, Aut amnis ripis, aut alti a fornice saxi, b Dum pluit in terris; ut possint, sole redincto, c Exercere diem: d sic obrutus undique e telis Æneas f nubem belli, g dum detonet, omnem Sustinet: et Lausum h increpatat, Lausoque minatur: Quò moriure ruis, majoraque i viribus audes? k Fallit te incautum l pietas tua. nec minùs m ille n Exultat demens. o sævæ jamque p altiùs iræ Dardanio surgunt q ductori, r extremaque Lauso Parcæ filæ legunt: validum namque s exigit ensen Per medium Æneas juvenem, t totumque u recondit. Transiit et parmam mucro, levia x arma, z minacis, Et tunicam, y molli z mater quam neverat auro: Implevitque a sinum b sanguis; tum c vita per auras d Concessit mœsta ad e Manes, corpusque reliquit. At verò ut vultum vidit f morientis et ora, g Ora modis h Anchisiades pallentia miris, Ingemuit miserans gravitèr, dextramque i tetendit: k Et mentem patræ subiit pietatis imago. Quid tibi nunc, miserande puer, pro flandibus istis, Quid pius Æneas tantâ dabit indole dignum? Arma, quibus n lætatus, habe tua; teque, parentum, Manibus et o cineri, o si qua est ea cura, remitto. Hôc tamen infelix miseram solabere mortem;

Eneæ magni dextrâ caulis. increpat ultro
 cunctantes socios, et terrâ s subleuat ipsum
 sanguine d turpantem comptos s de more capillos.
 merca f genitor Tyberini ad fluminis undam
 vulnera b siccat lymphis, corpusque i levabat
 laboris k acclinis trunco: procûl ærea l ramis
 pendet galea, et prato gravia m arma quiescunt.
 i lecti circum juvenes: ipse o æger, p anhelans
 alla sovet, fusus q propexam r in pectore barbam.
 ista f super t Laufo rogitat: multosque remittit
 i revocant, s mœstique x ferant mandata parentis.
 Laufum socii y exanimum super x arma ferebant
 stantes, b ingentem, atque c ingenti vulnere victum.
 morit longe d gemitum e præfaga mali f mens:
 laniem immundo deformat pulvere, et ambas
 al coelum tendit palmas, et i corpore inhæret.
 tate me tenuit vivendi, nate, voluptas,
 pro me hostili k pateret succedere dextræ
 gem genui? tua-ne hæc genitor per m vulnera n servor,
 me tuâ vivens? heu! nunc misero mihi o demum.
 cilium infelix! nunc q altè r vulnus f adactum! 830
 dem ego, nate, tuum maculavi m crimine n nomen,
 ius s ob invidiam y folio sceptrisque paternis.
 i boeram patriæ poenas, odiisque a meorum
 omnes per mortes animam e fontem ipse d dedissem:
 tunc vivo, neque adhuc f homines g lucemq; relinquo.
 i linquam. simul hæc dicens, i attollit in k ægrum 836
 mur: er, quanquam l vis alto vulnere m tardar,
 aud dejectus o equum p duci jubet: (q hoc r decus illi,
 i olamen erat;) bellis f hoc victor t abibat
 i mibus: u alloquitur q mœrentem, et talibus inquit: 860
 i bebe, diu (Res si qua diu mortalibus ulla est)
 i mus: aut hodiè m victor spolia illa x cruenta,
 i apud Æneæ referes, y Lauisque dolorum

830 a Morienti
 solatium est,
 magni potius
 alicujus ma-
 nibus perire,
 quam gregarii
 militis. b Im-
 morantes le-
 vare Laufum.
 c Sursum le-
 vat. d Fœ-
 dantem.
 e Tunc enim
 viri, ut mulie-
 res, compone-
 bant capillos.
 f Mezentius.
 Aut ad fabu-
 lam alludit,
 quâ dicuntur
 defuncti ubi
 semel lethæas
 aquas gusta-
 verint, rerum
 omnium ter-
 renarum cur-
 ram deponere
 g Sua, ab Æ-
 neâ illata.
 h Sistebat san-
 guinem, lava-
 bat, purgabat-
 que aquis.
 i Al. iababat.
 k Accumbens.
 l Arboris illi-
 us. m Clypeus
 jacet, politus
 est. Ab ani-
 mali ad non
 animal. n Ad

is tutelam. o Saucius. p Crebrò respirans reficit colla lassa, sustinens se ar-
 trunco. q Multum & per omnia pexam. r Per pectus. s De. t Filio suo.
 ium a pugnâ. m Quod filium in tali discrimine reliquerit. x Adferant. y Mor-
 e Clypeum eius. a Descentes. b Juvenem. c Validum namque exigit ensẽ
 ium Æneas juvenem, totumque recondit. d Sociorum, id est, causam gemit-
 que mors Laufo erat. e Præfagiens malum. f Mezentii. g Quod in gravi luctu
 iet, caput canum spargit fœditque pulvere. Pathos ab ætate: ut est apud
 iud. Sat. l. 4. c. 3. h Non precaturus, sed execraturus Deos. i Hæret in cor-
 Laufo. k Te. l Pathos a relatione. m Vulnus, quod aspicio, ab Æneâ tibi il-
 a. Invidiosè & patheticè. n Salvor. o Cum tui carendum est. p Expulsio è
 mea est mihi dura & intolerabilis. q Profundè. r Doloris. s Per filii mei
 vel meum pectus. t Qui causa mortis fui. u Tyrannide meâ. w Tuam glo-
 i qui fuisses regis filius habitus. x Quia mihi mei invadebant. y Regno meo.
 me tuâ luis crimen, invidiam, poenas meas: quas ipse lubens obiissem.
 de me, patre tuo, erant. b Per omnia mortis genera. c Culpabilem & noxi-
 Dare debuisses, id est, debueram me cuilibet periculo sine ullius mortis
 i obicere. Est autem pathos per Hyperbolen, id est, nimietatem. Vide Ma-
 i. 4. c. 6. e Qui mori debui. f Societatem hominum. g Vitam, aut lumen
 i Statim vitam. i Erigit. k Saucium, vulneratum. l Violentia profundi vul-
 prius suscepti. m Iptum. n Tamen non dejectus animo. o Suum. p Adduci.
 ium tristem, quia dominum suum tristem sentiebat. Sic Achilles Xanthum
 i alloquitur. 19. Il. r Equi. s Per hunc equum. t Evadebat. u Mezentius.
 ium. x Arma Æneæ Laufo sanguine perfusa. Namque arma Laufo iussit ha-
 i. y Quos pro Laufo patior.

« Si virtuti
adversus sit
eventus. *b* Ad
tantam victo-
riam. *c* Tuos
effectos.

« Mezentius.
« Equi se præ-
bentis. *f* E-
quo. *g* Galea
zeneâ. *b* In
galea positâ.
Κόρυς· ἱπ-
ποδαμεία.

« Hostes.
« Celer. *i* E-
bullit.

« Quod fili-
um occidi
permisisset, &
vulneratus
discessisset.

« Quod filium
amisisset. « In
filium. *p* Cu-
jus sibi con-
scijs erat.

« Sæpè.

« Vocem ejus.

« Precantis.

« optantisque

« Adverbium.

« Sc. *ut*.

« Concertare

« mecum. *u* Id

« solum. *u* Ad

« vulnus infli-

« gendum para-

« tâ, protensâ.

« Accedit.

« Mezentio.

« Mezentius

« ait. *b* Ex-

« stincto nato :

« quia si vivere

« voluisssem,

« nunquam me

« interficere

« potuisssem : nun-

« tautem, quia invit

« us vivo, fortè me

« perdere poteris.

« Expave-

« mus. *d* Neque enim

« Deorum quempiam

« veneror supp ex,

« uti tu, neque ulli De-

« o vitam debere volo,

« cuius me uique tædet

« amisso filio. Impiè,

« ex persona contem-

« ptoris Deum. *c* Terrere,

« aut mortem minari.

« *f* Infesta jacula.

« *g* Æneam. *b* Telu-

« sifer. *k* Vim telorum

« Mezentii. *i* Æneam.

« *m* Sibi lævos, ut sc.

« dextram.

« *n* Æneam.

« *o* Clypeum præsert

« impeditum, tot exceptis

« jaculis horrentem in-

« star sylvæ. *q* Tan-

Ultor eris mecum ; aut, « aperit si nulla *b* viam vis,
Occumbes paritèr : neque enim, fortissime, credo
Jussâ aliena pati, et *c* dominos dignabere Teucros.
« Dixit : et acceptus *e* tergo *f* consueta locavit
Membra, manusque ambas jaculis oneravit acutis ;
g *f* Re caput fulgens, *b* cristâque hirsutus equinâ.
Sic cursum in *i* medios *k* rapidus dedit. *l* æstuat ingens
Imo in corde *m* pudor, mixtoque infânia *n* luctu,
Et Furiis agitatus *o* amor, et *p* conscia virtus.
Atque hic Ænean magnâ *q* ter voce vocavit.
Æneas agnovit *r* eum, lætulque precatur :
r Sic pater ille deum faciat, *f* sic altus Apollo,
t Incipias *u* conferre manum.

« Tantum effatus, et *x* infestâ *y* subit *z* obvijs hastâ.

« Ille autem : quid me erepto, sævissime, nato

« Terres ? *b* hæc via sola fuit, quâ perdere posses.

« Nec mortem *c* horremus, *d* nec divum parcimus ulli :

« Define, jam venio moriturus, et hæc tibi porto

« *f* Dona prius. dixit, telumque intorsit in *g* hostem :

« Indè *h* aliud *i* super atque aliud figitque, volatque

« Ingenti gyro : sed *k* sustinet aureus umbo.

« Ter circum *l* astantem *m* lævos equitavit in *n* orbes,

« Tela manu jaciens : ter secum Troijs heros

« Immanem ærato circumfert *o* regmine *p* sylvam.

« Indè ubi *q* tot traxisse moras, tot *r* spicula *s* tædet

« Vellere ; et urgetur pugnâ congressus *u* iniquâ :

« Multa *w* movens animo, jam tandem *x* erumpit, et inter

« *y* Bellatoris equi cava tempora conjicit hastam.

« Tollit se arrectum *z* quadrupes, et calcibus auras

« Verberat, *a* effusumque equitem super ipse secutus

« *b* Implicat, *c* ejectoque incumbit *d* cernuus armis.

« Clamore incendunt cælum Troësque Latinique.

« Advolat Æneas, vaginâque eripit ensen :

« Et *f* super hæc : ubi *g* nunc Mezentius *h* acer, et illa

« *i* *f*ltera vis animi ? contra *k* Tyrrhenus, ut auras

« Suspiciens *l* hausit cælum, mentemque recepit :

« Hostis amare, quid increpitas, mortemq ; minaris ?

« *m* Nullum in cæle nefas : nec sic ad prælia veni,

« Nec recum *n* meus hæc pepigit mihi *o* fœdera Lausius.

« *p* Unum hoc, *q* per, si qua est victis venia hostibus, oro :

« Corpus *r* humo patiare *r* regi : scio *s* acerba meorum

« potuisssem : nun-

« tautem, quia invit

« us vivo, fortè me

« perdere poteris.

« Expave-

« mus. *d* Neque enim

« Deorum quempiam

« veneror supp ex,

« uti tu, neque ulli De-

« o vitam debere volo,

« cuius me uique tædet

« amisso filio. Impiè,

« ex persona contem-

« ptoris Deum. *c* Terrere,

« aut mortem minari.

« *f* Infesta jacula.

« *g* Æneam. *b* Telu-

« sifer. *k* Vim telorum

« Mezentii. *i* Æneam.

« *m* Sibi lævos, ut sc.

« dextram.

« *n* Æneam.

« *o* Clypeum præsert

« impeditum, tot exceptis

« jaculis horrentem in-

« star sylvæ. *q* Tan-

« tum distulisse mortem Mezentii. *r* A Mezentio missa. *s* Æneam. *t* Avel-

« Inæquali : cum ipse pedes contra Mezentium equitem ingressus esset. *w* Con-

« derans, quomodo sc. se contra hostem nuntium teneret, & tamen illum vincen-

« In pugnam, *y* Belligeri. *z* Equus. *a* Excussum. *b* Ipsum. *c* Mezentio. *d* Pu-

« nus ac in faciem cadens ruit supra dominum. *e* Celeriter accurrit ad lapsum. *f* Pu-

« super ait. *g* Est ille. *h* Strenuus. *i* Immanis. *k* Mezentius, ut ad se rediit, re-

« putatque animum ruinâ equi & suâ consternatum. *l* Oculis. *m* Neque duxi ne-

« mori : neque vivendi animo huc veni. *n* Filius. *o* Ut mihi parcas. *p* Solum. *q* Ea-

« veniam, quæ est hostibus. *r* Sepeliri. *s* Immitis in me.

Circum-

circumstare odia : hunc, oro, defende *a* furorem, 905
b consortem nati concede sepulcro.
 loquitur, *d* juguloque *e* haud inscius accipit *f* enssem,
 undantique animam diffundit in arma cruore.

a Sc. meorum,
 ne propter
 hunc furorem
 insepultum
 me dilanient,
 & projiciant

parandum feris & alitibus, *b* Ejusdem sortis cum filio Lauso. *c* Mezentius.
d id est, gutture. *e* Sciens & videns. *f* Aeneas. Ostendit illum præbuisse ju-
g Ordo est : Et diffundit animam in arma cum cruore undanti, id est, unda-
 effluenti.

P. VIRGILII MARONIS

NEIDOS

LIBER XI.

ARGUMENTUM.

Milio Mezentio, victor Aeneas Marti trophæum erigit. Pal-
 lentis mortui corpus magno pompæ apparatu ad Evandri ur-
 nemittit; ubi summo & patris & suorum omnium luctu exci-
 Interim oratores à Latinis missi, dierum 12. inducias impe-
 tro quo temporis spatio utrique suorum cadavera perquirunt,
 etque sepulturæ honore prosequuntur. Eodem quoque tem-
 pte Menelaus, quem sub belli initium legatum ad Diomedem mi-
 Latinus, ad suos rediens, auxilia sibi denegata renunciat. Ea
 mitus Latinus, concilio convocato, de summa belli con-
 legatosque de pacis conditionibus ad Aeneam mittendos
 Ibi Drances & Turnus, pro inveterato inter ipsos odio, se
 conviciis proscindunt. Interim Aeneas bipartito divisus co-
 levis armaturæ equites planis itineribus ad urbem præmittit:
 am reliquo exercitu per loca sylvis montibusque impedita, ad
 oppidi partem contendit. Cujus rei nuncio Laurentum
 concilium dimittitur: paranturque ea, quæ ad urbis de-
 putantur pertinere. Turnus, cognito per exploratores
 consilio, bifariam & ipse suas copias partitur. Equitibus
 & Camillam præficit, eosque hostium equitibus oppo-
 cum peditibus angustias, quæ necessario Aeneæ ad urbem
 breviori itinere occupat, atque ibi in insidiis subsistit.
 gnat. Ibi Camilla, magnâ prius editâ hostium strage,
 areum Cybeles sacerdotem, armorum ejus pulchritudine
 cautius sequitur, ex insidiis ab Arunte hastâ trajicitur.
 amen sacræ virginis cædem Aruns non diu tulit inultam:
 ple paulo post ab Opi Dianæ ministrâ, sagittâ tractus,
 uminis pœnas persolvit. Camillæ nece consternati Rutu-
 arripiunt. Troiani urbis oppugnationem parant. Ejus ca-
 nuncio ab Acca, Camillæ comite, ad Turnum perlato,
 quas obsederat, angustias suis, auxilio accurrit. Eodem
 & Aeneas, & quoniam imminente jam nocte prælium
 non poterat, utrique positis ante urbem castris confidunt.

anum *b* intereà surgens Aurora reliquit.
 Eneas (quamquam et *c* sociis dare tempus *d* human-
 is
 pitant enaræ, *f* turbataque g funere mens est)
 dicitum *i* primo & victor solvebat *l* Eoo.
 nem quercum decisis undique ramis
 mit *m* tumulo, fulgentiaque *n* induit arma,

a Mare quod
 totum circuit
 terrarum or-
 bem. Exordi-
 um à tempo-
 ris matutini
 descriptione.
b Dum gere-
 rentur, quæ

c Interfectis. *d* Sepeliendis. *e* Festinatè urgent, premuntque. *f* Percul-
 sentis imprimis. *h* Ejus. *i* Quæ Diis pro victoria habenda voverat. *k* Pri-
 mo, cum primo ortu Solis. *l* Sc. tamen. *m* In colliculo: quia trophæa non
 par, nisi in eminentioribus locis. *n* Quercum.

• Quæ fuerant spolia, quibus exutus erat Mezentius. • Spolia detracta duci, & ad tuam gloriam suspensa. Solebant enim victores trophæum, in victoriæ signum, in collo aliquo constituere, & arma, hostibus victis erepta, & alias exuvias ad trophæum affixas suspendere.

Trophæum propriè est signum & monumentum victoriæ ereptum & quidem eo loco, in quo hostes in fugam versi ac victi sunt à Τρόπῳ, id est, verro.

• Mars.

• Distillantes.

• Mezentii.

• Galeæ Mezentii. Ut trophæum referat hominis formam, ecce primum cristallæ, deinde tela in manu, clypeum ad sinistram, thoraca in media arbore, et dimissum ad latus ex balteo, qui collo appensus. g Perfracta: ita enim trophæum consuevere. • Duodecim vulneribus ab Ænea perfoctum thoraca intelligitur, quam à 12. Etruriæ principibus, ut volunt quidam. • Ad sinistram paræ & ad collum Mezentii. • Habentem eburneam vaginam aut capulum. • Densè cumstans. • Æneas. • Exultans præ gaudio. • Quia primam victoriam, eam insignem consecutus erat. • Sc. ejus. • De reliquâ belli parte. • Primæ exuvie Mezentio detractæ. • Cum respectu, ad spolia opima, ubi dux suâ manu hostem ducem confecit. • Refero ad titulum trophæi. Mezentius hic est, &c. • Talis victus & occisus. Ut, hunc ego ite, Euryale, aspicio. • Est, aut restat. Proposui consilii. • Latinum. • Parate animos armis. Hypallage. • Mente præoccupati. • Vos improvisos & imprudentes. • A loco suo, ubi fixa erant. Bonum erat, si evulsa sequerentur. • Nutu concefferint. Neque enim nisi captato auspicio aut sine Deum numine evelebantur signa. • Tirones, id est, novos milites. • humatorum sociorum. Cæsorum in bello funebres pompæ à suis honestabantur legiis, orationibus, epitaphiis. • Το γὰρ γέρας ἐστὶ δῶνόντων. 16 Il. • mandati. • Est apud inferos: quia sine sepultura non traducuntur ad inferos. • centum errant annos, ut in 6. vidimus. • Æneas ad socios suos. • Regionem accesserunt. • Ultimis officiis. • Propter mortem futuri regis. • Abundè magnæ tute præditum. Litotes, id est, tenuitas vel simplicitas sermonis. • Funesta nimica. • Fato immaturo, & miser ante diem. Translatio à pomis. • Oppressus. • Æneas. • Castrorum. • Repositum. Ritè omnia conclamatorum corpora lumine ædium collocabantur efferenda: pedibus ad viam extensis, quasi non furis, aut quia homines capite nastantur, pedibus efferuntur. In funere vero milia, amici, scæmine imprimis φίλοι κτίστον γένος, crinibus solutis, luctu planctu, ejulatu omnia replebant. • Arcadico. • Ab officio. • Quam Pallantis. • Propter mortem Pallantis. • Ut patri armiger fuerat. • Iverat. • Filio Pallantis. • Arcadium multitudo. • Trojanæ ancillæ erant aut stabant in circuitu. • Talis nuna tristitiæ.

Mezentii ducis • exuvias; ubi magne • trophæum • Bellipotens: aptat • rorantes • sanguine • cristas, • f Telaque • trunca viri, & • bis sex • thoraca petrum Perfoctumque locis: • f clypeumque; ex ære • sinistræ Subligat, atque • ense • collo suspendit • eburnum. Tum socios (namque omnis eum • stipata tegebat Turba ducum) sic • incipiens hortatur • ovantes: • p Maxima res effecta, viri: timor omnis abesto • q Quod • superest: hæc sunt spolia, et • de rege superbo Primitiæ: manibusque • meis • Mezentius • hic est. Nunc • iter ad • regem nobis murosque Latinos. • Arma parate, animis et spe • præsumite bellum: Ne qua mora • ignaros (ubi primum • vellere signa • Annuerint superi, • pubemque educere castris) Impediat, segnesque metu sententia tardet. Interea socios • inhumataque corpora terræ Mandemus: • g qui solus • honos • Acheronte sub imo est. Ite, • ait; egregias animas, quæ sanguine nobis Hanc • patriam pepererit suo, decorate • supremis Muneribus; • mœstamque; Evandri primus ad urbem Mittatur Pallas, quem • non virtutis egentem Abstulit • atra dies, et • funere • meritis • acerbo. Sic ait • illacrymans, recipitque ad • limina gressum: Corpus tibi exanimi • positum Pallantis Acœtes Servabat senior: qui • Parrhasio Evandro • Armiger • ante fuit; sed • non felicibus • æquæ Tum comes auspiciis charo datus • ibat • alumno. Circum omnes, • famulumque; manus, Trojanæque; turba, Et mœstæ • Iliades crinem de more • solutæ. Ut verò Æneas foribus sese intulit altis,

gentem gemitum & tunsis ad sidera tollunt
 toribus, & mœstoque & immugit & regia luctus.
 ple caput g nivei b fultum Pallantis et ora
 vidit, & levique / patens in m pectore vulnus
 40 cupido Ausonia, lacrymis ita satur obortis :
 ne, inquit, miserande o puer, cum p læta veniret,
 vidit Fortuna mihi : ne regna videres
 tra, neque ad sedes victor vehere paternas ?
 hac Evandro de q te promissa parenti
 45 credens dederam : cum me r complexus se euntem
 teret in magnum imperium ; u metuentque moneret
 res esse m viros ; cum x durâ y prælia gente.
 tunc & ille x quidem b spe multum caprus inani,
 fors et d vota facit, & cumulatque altaria donis :
 50 juvenem exanimum, et f nil jam cœlestibus ullis
 gentem, g vano mœsti comitamur honore.
 felix ! nati funus i crudele videbis.
 nostri reditus, l expectatique triumphi !
 mea magna m fides ! at n non, Evandre, pudendis 55
 cheribus o pulsum aspicias : p nec q ospite dirum
 bus nato funus pater. hei mihi, quantum
 bidium, Ausonia, et quantum tu perdis, Iule ?
 ubi deflevit, tolli miserabile r corpus
 perat : et toto f lectos ex agmine mitrit
 e : viros, qui supremum comitentur u honorem,
 runtque m patris lacrymis ; solatia luctus
 qua ingentis, misero x sed debita patri.
 segnes alii, crates et y molle feretrum
 60 reus rexunt virgis & vimine x querno :
 uosque o toros b obtentu frondis c inumbrant.
 juvenem e agresti sublimem in stramine ponunt :
 galeam g virgineo demessum pollice florem
 mollis violæ, seu languentis hyacinthi ;
 neq; fulgor adhuc, nec dum b sua forma recessit : 70
 jam i maser alit tellus, viresque ministrat.
 geminas vestes, auroque l ostroque rigentes,
 alit Aneas : quas m illi, læta n laborum,
 suis quondam manibus Sidonia Dido
 75 erat, et tenui telas o discreverat auro.

Pathos præter spem : de quo Macrob. Sat. 1. 4. c. 6. & Fortè etiam, d Pro
 & læto reditu tuo. e Cumulatim onerat. f Non ultra obnoxium Diis coe
 pro salute & vitâ conservanda. g Nihil defuncto profuturo. h Evandre,
 eliter affectum. i Suntne huiusmodi ? l Multum optati. m Quâ promiseram
 lumem reducendum ? n Non averlis & tergo acceptis, sed pulchris, loco
 adverso pectore : id quod fortiter pugnando morientis est, non autem
 tergum. o Pallanta filium tuum. p Neque imprecaberis tibi aut filio mor
 aut pudore, quod filius inhonestâ fugâ salutis suæ consuluerit. q Inco
 Pallantis. r Electos. s Troianos, Thuscos, Arcades. u Funeris. v Evan
 & s. tamen. y Molle capulum, quo mortui efferti solent. z Quod ex quere
 Lectulos. b Obtentis frondibus. c Umbrâ tegunt. d Pallanta. e Super fron
 & s. ponunt. Vide Catul. 63. Ep. Est autem pathos à parabola, ut annotavit
 Sat. 1. c. 5. g Virginis. h Propria pulchritudo. i Procreans eum. k Func
 pompe descriptio. l Purpurâ. m Aneas. n Quia in gratiam Aneas quem a
 nus hoc fecerat. o Depinxerat.

o Percussis.
 b Erigunt.
 c Mœstitiæ
 indice, d In
 trinsicus mu
 git & resonat.
 e Aneas in
 castris. f A
 neas. g Albi
 simi. h Suf
 tentatum pul
 vinari, & to
 ro funereo.
 i Pathos ab
 attestazione
 rei visæ : ut
 annotavit
 Macrob. Sat.
 1. 4. c. 6.
 k Pulchro,
 nondum pilio
 so. l Amplum
 & latè aper
 tum. m Eius.
 n Ab hasta
 Turni illa
 tum. o Pathos
 ab ætate.
 p Injectâ jam
 spe, potiunda
 Italix. q In
 columitate
 tua. r Evan
 der. s Abire
 volentem.
 t Me. u Tibi.
 v Quibuscum
 bellandum ef
 fet. x Asperâ,
 & laboris pa
 tiente, ut La
 tinâ, Rutulâ,
 Volcâ, l. 9.
 y Esse. z Pa
 ter tuus E
 vander. a Cer
 vander. a Cer

a Harum ge-
 minarum ves-
 tium. b Cor-
 pori Pallan-
 tis. c Sc. in.
 d Capillösejus
 velat altera
 veste. e Spo-
 lia. f Accu-
 mulat. g Eo-
 rum. h Inse-
 ris sunt sacra
 mortuorum.
 i Quem cæsi
 spargerent.
 k Arborum.
 l Inimicorum,
 quibus arma
 illa fuerant
 adempta.
 m Affigi trun-
 cis. n Quasi
 præ dolore
 non posset
 ire. o Qui non
 felicitibus aque
 Tum comes
 auspicis, &c.
 modo. p Se-
 mio confec-
 tus. Pathos ab
 ætate & gestu
 q Faciem.
 r In terram.
 s Rutulorum.
 t Hostibus
 creptos.
 u Pallantis.
 v Exutus
 phaleris.
 w Pallantis.
 x Arma cum
 balteo.
 z Peditum
 multitudo.
 a Etrusci. b Inversis hastis, mucrone inclinato & per terram tracto, pro usita-
 more ac recepto in exsequiis militaribus. c Verba. d Ad alia funera sequentis bo-
 li. e Mortuis *Valve* & *vale* dicitur, quod ab eis dividimur, non ultra visuri es-
 s. Æneas. g Describit adventum legatorum à Latino missorum, petentium veniam
 sepeliendi corpora defuncta, quam eis lubens concessit Æneas. h Caduceatores
 legati. i Laurolavinio, urbe Latini. k In signum pacifici adventus. l Arboris o-
 væ. m Beneficium, concessionem petitionis cuiusdam. n Qui iam penes Trojane
 victores. o Armis ferreis. p Prostrata. q Terram subire, terrâ condi. r Sc. dicente
 f Esse debere. t Mortuis, vitâ privatis. u Latinis. w Antequàm Turnus fœdus
 inter Latinum & Æneam disturbaret. x Al. *fecissetque*. y Oratores. z Licita & ho-
 nestâ: quia sepeliendi beneficium universis debetur. a Quibus concedit veniam
 b Qualis. Admirantis est, non dubitantis. c Aspernenda. d Illaqueavit. e Urpo-
 qui. f Bellica, quam Mars sibi vindicat. g Sepulturam mortuis, & pacem vivis con-
 cedere vellem. h Venissim in Italiam. Enallage modi. i Mihi. k Vestra Latini
 sed cum Turno. l Volens ac lubens. m Latinus. n Jura hospitalitatis inter nos
 contracta.

a Harum unam b juveni, c supremum, mœstus, honorem
 Induit; arsurasque d comas obnubit amictu.
 Multaque præterea Laurentis e præmia pugnae
 f Aggerat, et longo prædam juber ordine duci.
 Addit equos et tela, quibus spoliaverat hostem.
 Vinxerat et post terga g manus, quos mitteret umbris
 h Inferias, i cæso sparsuros sanguine flammam:
 Indutosque juber & truncos hostilibus armis
 Ipsos ferre duces, l inimicaque nomina m figi.
 n Ducitur o infelix p ævo confectus Acetes,
 Pectora nunc fœdans pugnis, nunc unguibus q ora:
 Sternitur et toto projectus corpore r terræ.
 Ducunt et s Rutulo perfusus sanguine t currus.
 Post bellator u equus v positus insignibus Æthon.
 It lacrymans, guttisq; humectat grandibus ora.
 Hastam alii x galeamque serunt, nam y cætera Turnus
 Victor habet. tum mœsta z phalanx Teucricq; sequuntur
 a Tyrrenique duces, et b versis Arcades armis.
 Postquàm omnis longè comitum processerat ordo,
 Substitit Æneas, genuitq; c hæc addidit alto;
 Nos alias hinc d ad lacrymas eadem horrida belli
 Fata vocant. e salve æternum mihi, maxime Palla,
 Æternumque f vale. nec plura f effatus, ad altos
 Tendebat muros, gressumque in castra ferebat.
 g Jamque h oratores aderant ex i urbe Latinâ,
 k Velati ramis l oleæ, m veniamque rogantes:
 Corpora, per n campos o ferro quæ p sul'a jacebant,
 Redderet, ac tumulto fineret q succedere terræ:
 r Nullum cum victis s certamen, et t æthere cassis:
 Parceret u hospitibus v quondam x sacerisq; vocatis. l
 y Quos bonus Æneas, z haud aspernanda precantes,
 a Prosequitur veniâ, et verbis hæc insuper addit:
 b Quænam vos tanto fortuna c indigna, Latini,
 d Implicuit bello, e qui nos fugiatis amicos?
 Pacemne exanimis, et f Martis sorte peremptis
 Oratis? g equidem et vivis concedere vellem.
 Nec h veni, nisi fata locum sedemque i dedissent:
 Nec bellum cum k gente l gero. m rex n nostra reliquit

Hospitia, et Turni potiùs se credidit armis.
 Equius huic Turnum fuerat se b opponere morti.
 bellum finire manu, si c pellere Teucros
 Apparat; e his f decuit mecum concurrere telis:
 Vixit, cui vitam deus aut sua dextra dedisset.
 Munc ite, et b miseris supponite civibus i ignem.
 Dixerat Aeneas: olli obstupuerunt silentes,
 converſique oculos inter se atque ora tenebant.
 Tum senior, ſempèrque odiis et & crimine Drances
 infensus juveni Turno, ſic ore viciffim
 Orſa reſert: O ſamà ingens, ingentior m armis,
 Trojane, quibus n cœlo te laudibus æquem?
 Juſtitiane p priùs q mirer, belline laborum?
 Vos verò r hæc patriam grati referemus ad f urbem:
 Ecce, i ſi qua n viam deditur Referta, Latino
 jungemus regi: quærat ſibi fœdera Turnus.
 Tum et n fatales murorum y attollere moles,
 atque z ſubveſtare humeris a Trojana b juvabit.
 Dixerat hæc, d unoque c omnes eadem d ore fremebant.
 Helenos f pepigere dies: et g pace ſequeſtrâ
 tra ſylvas Teucræ, mixtique impunè Latini,
 erravere jugis. i ferro ſonat & alta i bipenni
 cinnus: evertunt l actas ad ſidera ſcindere:
 robora nec cuneis, & n olentem ſcindere a cedrum,
 ut p plauftris ceſſant q veſtare r gementibus ornos.
 Et jam Fama volans, i tanti prænuncia luctus,
 cedrum Evandrique domos et mœnia n complet; i
 quæ modò victorem Latio Pallanta ferebat.
 rades n ad portas ruere, et de y more vetuſto
 manere rapuere faces: luctu via longo
 line flammæarum, et latè a diſcriminat agros.
 Contra turba c Phrygum veniens plangentia jungit
 mina. quæ poſtquam d matres ſuccedere c teſtis
 erunt, mœſtam f incendunt clamoribus urbem.
 Non Evandrum potis eſt vis ulla tenere;
 Venit in g medios: b ſeretro i Pallanta b repoſto

4 Huic periculo mortis.
 Q. d. decussisset
 Turnum, violatorem pacis,
 singulari potius certamina
 ne mecum decertasset, quam
 hunc suorum fudisse sanguinem.
 ΔΕΙΧΤΙΚΩΣ,
 quasi jacentes ostendit.
 5 Objicere.
 6 Ab Italia.
 7 Præterit.
 8 In hoc campo. f. Eum.
 9 Is nostrum vixisset. Syncope. 10 Qui alienâ culpâ pereunt.
 11 Quo crementur.
 12 Turni, qui pacem rupe-
 runt, aut invidiæ. 13 Exordia sermonis sui. 14 Effectus ipso. 15 Coelitus ob pietatem & virtutem æqualem censeam: vel, quibus laudibus ad cælum te

am. • Constructio Græca: τ διχαϊσθύνε δν θαυματίας αν δα οοιμν τε
 gendum: εικα, id est, causa; vel laudem. p Principalius. q In re. & Huma-
 nitate indicia. f Laurolavium. r Si voluntatem nostram fortuita occasio
 nitur. s Modum. w Conciliabimus. * Fato tibi promissa novæ urbis inœnia
 gere. x Ad constructionem nutorum. y Ad Troiæ novæ constructionem.
 z Stabit nos. c Drances. d Pari consensu. e Reliqui legati. f Pacti sunt. g Ad
 nos mediâ & quasi depositâ, quæ non terminet, sed differat bellum, id est,
 uis. h Liberè divagati sunt in summitatibus sub vertice montium. i Secur-
 itati, aut duas pinnas habente. k Al. ista. l Extensis. m Ligna quærna. n Ut
 funem factorem expellat. o Funeream arborem, quæ & odorem in funere ip-
 se faram fortiter cadentibus æternam referat. p Curribus q Ad pyram con-
 struat. r Præ magnitudine ponderis. s Prosequitur lamentationem & affectus
 Evandri in Pallanta filium unigenitum. t Qualis esse solet in nece uni-
 versæ regis. u Luctu, aut sermone de morte Pallantis. w Eadem fama, quæ adfe-
 cit, paulò antè Pallanta victorem esse in agro Latino: quia multos, prorsquam
 mberet, stravit. x Ex urbe ad portas effusim currebant. y Instituto. z Rap-
 idè festinanter tulerunt faces funeribus aptas, vel quas noctu ante funera gesta
 bobant. a Illustrat ita agros, ut in latum discerni ac discriminari possent.
 b Adverso. c Trojanorum, ab Jeneâ cum funere missorum. d Arcadum. e Al.
 regium. f Quasi in publico incendio ululatus omnia complent, micent.
 g Ducta Metaphora à re militari, quâ igne ac flammis urbes incenduntur.
 h Capulo, quo ferebatur, reposito. i Al. Pallante.

• In eo.
• Meatus & arteria. • Cum difficultate.
• Sermoni.
• Propter doctorem nimium constricta.
• Huiusmodi.
• Pathos contrarium illi, quod sumitur a loco præter spem, id est, ex eo quod iam speravit.
• Vide Macrob. Sat. l. 4. c. 6.
• Mihi.
• Prudentius.
• Committere bello. • Apud armatum: cuius consilium cupiditas victoriæ plerumque conturbat.
• Belli gloria in expertis nimium dulcis. • Principia tua, ô Palla, sunt infelicia. • E-ruditiones & tyrocinia ad bellum pro-

Procumbit super, atque hæret lacrymansq; gemen-sque
Et b via c vix tandem d voci laxata e dolore est:
Non f hæc, ô Palla, dederas promissa g parenti:
b Cautius ut sævo velles te i credere Marti.
Haud ignarus eram, quantum nova gloria in k armis,
Et l prædulce decus primo certamine posset.
m Primitiæ juvenis miseræ, bellique propinqui
n Dura rudimenta, et o nulli exaudita deorum
Vota, precesque meæ ! tuque, ô p sanctissima q conjux,
r Felix morte tuâ, neque in hunc servata dolorem !
Contrà ego vivendo s vici mea fata, superstes
Restarem ut genitor. Troiûm t socia arma u securum
v Obruerent Rutuli x telis : y animam ipsè dedissem ;
Atque z hæc pompa domum me, non Pallanta, e referre
b Nec vos c arguerim, Teucri, nec fœdera, d nec quas
Junximus hospitio dextras : e fors ista senectæ
Debita erat nostræ. quod si f immatura manebat
Mors natum ; g cæsis Volscorum millibus h antè,
i Ducentem in Latium Teucros k cecidisse iuvabit.
l Quin ego m non alio digner te funere, Palla,
Quàm pius n Æneas, et quàm o magni Phryges, et quàm
Tyrrenhenique duces, Tyrrenheni exercitus omnis.
p Magna r trophæa ferunt, q quos r dat tua dextera leto.
s Ta quoque nunc stares immanis t truncus in u armis,
v Esset par ætas, et idem si robur ab annis,
Turne. sed infelix Teucros quid x demoror armis ?
y Vadite, et hæc memores z regi mandata referre :
Quod vitam a moror b invisam, c Pallante perempto,
Dextera causa tua est, d Turnum gnatoque patrique
e Quam debere vides f meritis : vacat hic tibi solus
Fortunæque locus. non vitæ gaudia quero,
Nec fas : g sed gnato h Manes i perferre sub imos.

pinquum gerendum sunt difficilia atque infelicia. • A nullo. p Casta, pia, purissima, non alicujus religionis, sed solius castitatis respectu. Consule Macrob. Sat. l. 3. c. 3. q Mater Pallantis. r Felix es, quod mortua sis. s Inverso & præpositum factorum ordine, filio meo supervivo. Q. d. Superavi naturalem ordinem vitæ longiore, qui est, ut sint parentibus superstites filii. t Æquius fuerat me secutum Trojanæ arma, mortem oppetiisse, quàm te. u Sc. quem. v Obrueret debebar. x Suis. y Ego dare debuisssem vitam. z Hic magnificus apparatus funebribus. a Referre deberet. b Quin & absolvo Teucros : misero meo fato magis imputo. c Reprehensos velim. d Neque fidei iure hospitalitatis mutuò datam & acceptam. e Hoc infortunium & misera conditio f præcox, & ante debitos annos veniens expectabat. g Occisus ab eo. h Priusquàm caderet. i Ipsum. k Oppetiisse delectabilem, solatio mihi erit. l Quinetiam. Aliud argumentum solatii. m Aliâ pompâ funebri te non dignum censeam aut faciam. n Dignatur. o Magnifici. p Nam servum secum magna spolia, ab hostibus superatis aut in fugam versis detracta, eorum, & q Hi fuere, Lagos, Sthenilus, Rhætus, Anchemolus, Larides, Tiber, Rhœteus, Hilus, Halesus. r Dedit. s Sicut reliqui duces, à Pallante cæsi, de quibus hæc sunt tropæa. t Detruncatus capite aut aliis membris. u Tuis : sicut in Mezentropæo visum est. v Si Pallas non fuisset æqualis tibi ætate, id est, si Pallas non fuisset junior, quàm ut tecum contenderet. x Detineo ab armis, id est, cur ego non remitto, ut Turnum cædant ? y Ite, ô Teucri. z Vestro Æneæ. a Sustineo. b Molestam & odiosam mihi. c Id est, non amplius vellem vivere, nisi dextera tua esset in causa. d Necem Turni. e Quam dextram ultricem necis filii mei futuram & spero, & ob hoc solum in vita maneo, ut interfecti Turni nuncium ad nunc ipse moriens deferam. f Bene merendi de Evandro, id est, dicite, nihil est aliud, quod possit vel virtus tua, vel fortuna præstare ; (nam his rebus victoriæ contingit), nisi ut, occiso Turno, & vindices filium, & patrem consolens orbamur. Id quod etiam paulò post ab Æneâ præstitum est. g Desiderio. h Ad inferos, ubi sunt Manes Pallantis. i Nuncium necis Turni,

Aurora *b* interea *c* miseris mortalibus *d* almam
 exalera lucem, referens opera atque labores.
 Jam pater Aeneas, jam curvo in litore *c* Tarchon
 Constituere *f* pyras: *g* hinc corpora *b* quisque *i* suorum,
 More tulere patrum: *l* subjectisque ignibus *m* atris 186
 Conduntur in tenebras *n* alcum *o* caligine cœlum.
 Per circum accensos *p* cincti fulgentibus *** armis
 Decurrere *q* rogos: ter *r* moestum funeris ignem
 Construere in equis, *t* ululatusque ore dedere. 190
 Spargitur et tellus lacrymis, sparguntur et *u* arma.
 In cœlo clamorque virum, clangorque tubarum.
 Hinc alii spolia occisis direpta Latinis
 Coniiciunt *x* igni, galeas, ensesque decoros,
 Armaque, *y* serventesque *b* rotas: *c* pars, *d* munera nota,
 eorum clypeos, et *e* non felicia tela. 196
 Multa boum *f* circa mactantur corpora Morti:
 Perigerosque fues, raptaque ex omnibus agris
 In flammam jugulant pecudes: tum *i* litore toto
 Spectantes spectant socios, semustaque servant 200
 Mœta: neque avelli possunt, *k* nox humida donec
 Emerget cœlum stellis fulgentibus *l* aptum.
 Minus et miseri diversa in parte Latini
 Innumeras struxere pyras; et corpora partim
 Multa virum *n* terræ intodiunt; *o* avecta que partim 205
 Minimos tollunt in agros, *p* urbi que remittunt:
 Terræ, *r* confusaque ingentem *s* cœdis acervum,
 Nec numero *t* nec honore cremant. tunc undique vasti
 Martium crebris colluctant ignibus agri.
 Mœta *u* lux gelidam cœlo dimoverat *v* umbram:
 Arentes *x* alcum cinerem et confusa ruebant
 Infocis, tepidoque *y* onerabant aggere terræ.
 Tum verò in tectis, *d* prædivitis urbe Latini
 Principis *b* fragor, et longè pars maxima luctus.
 Materes, miseræque *d* nurus, hic chara sororum 215
 Sorora *f* inærentum, *f* puerique parentibus orbi
 Conmiserunt more lustrantium. *** Ejulatus lamentabiles. *** Conspergitur.
*** Diffunditur ad cœlum. *y* Deinde. *x* In ignem. *a* Quondam fervidè
a ferventes continuo motu. *b* Curruum. *c* Alii coniiciunt in ignem. *d* Arma.
e Occisus nota. *f* Quibus infelicitèr usi erant, cum prostrati sint. *g* Corpora urenda.
h Projiciendos. *i* Per totum litus. *k* Donec nox ingruit. Namque ossile
l nocte erat, si planè essent combusti: aliàs exstinguebatur flamma vino, &
m repente rursus accensa. *n* *Ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν*, stellis quasi clavis fixum
o distinctum. *p* Utpotè longè majori clade affecti. *q* In terram, super quam jace-
r Amicorum cadavera nota cremanda mittunt. *r* Ad urbem eorum, qui illic
s erant. *t* Corpora. *u* Stragis cœsorum commixta, quia ignobilium & ple-
v *f* Et sine numero, id est, non numerando eorum corpora. *x* Et sine ho-
y id est, sine insignibus comburunt. *z* Solis. *u* Terræ, id est, noctem hu-
u & frigidam. *x* Eruebant ossa & cineres, è focis, quæ terræ mandabant, ex-
y aggere. *y* Ea. *z* Describit statum domus Latini, in quâ & de bello habitæ
z parentiæ, aliis propter Amatam reginam defendentibus. *a* Præter cæteros
a habentis latam familiam, multosque cives. *b* Concrepitus murmurantium
c Quæ liberos lugebant. *d* Quæ maritos ac sponfos lugebant. *e* Propter ne-
e tum. *f* Filii cœsorum.

a Cum Deorum irā acceptum.
 b Turnum, Laviniae nuptias, quasi sponsalium jure sibi debitas, poscentem. c Turnum. d Volunt. e Regales. f In malum Turni auget, & graviora, id est, majoris momenti facit: ut qui eadem audierat ex ore Æneæ, supra: *Equitus hinc Turno fuerat se opponere morti, si bellum finire manu, si pellere Teucros Apparuit, his decessit mecum concurrere tellis.*
 g Inimicus Turni. h Provocari ab Ænea in singulare certamen ex legatione affirmat. i Ab Ænea. k Contra Drancem facit. l Amatae magna autoritas quasi umbrā suā protegit Turnum Metaphora ab arbore. m Turnum. n Præclaris facinoribus, per quæ tropæa figmeruerat, nam multos obtruncaverat. o Defendit. p In urbe concitatos. q Imper. r Argis sive Argyripā. s Venulus, alique missi à Latino, Turno, Mezentio ad Argyripam petitum auxilia à Diomede. l. 8. *Mittitur & magni Venulus Diomedis ad urbem, Qui petat auxilium.* t Adferunt. u Esse, id est, frustra petitum et auxilium. w Tam sumptuosæ legationis. x Apud Diomedem contra Æneā y *Ἀντίον εἰρήνην.* Græcissimus Lucretio familiaris. *Panas in morte timendum &c., motu privandum est corpora.* z Æneā. a Viribus. b Dolo, quod spe auxilium à Diomede destitutus esset, in quo anchoram salutis suæ posuerat. c Fatis auctum. d Duci ad regnum Italiæ. e Pugna infelix, quæ Diis iratis videtur commissa. f Occisorum. g Admonent id. h Convocatorum cœtum. i Primores. k Mandato regio advocatos. l Regiæ domus. m Congregat Latinus. n Omnes illi, convocati erant. o Confluunt, celeriter accurrunt. p Opplendo vias. q Ut omnia audire posset. r Al. Rex. s Annosissimus. t Ut ætate, ita imperio primus: v primus inter sceptrā tenentes duces, Turnum, Mezentium, &c. ut qui sceptrā innixi curiam intrārint. 8. *Æn. Quam Turne regi, &c.* u Tristi, ob responsum inexpectatum. w Quam Ætoli, id est, ex Ætolia profecti construxerant in Apollia. x A Diomede. y Reportent à Diomede. z Diomedis. a Exigit. b Summus Princeps legationis. d Mandato regio obediens. e Incipit. f Castella ab Argi in Italia constituta. g Itineris, ut flumina, latrones, id est, persequimus legationem nostram. h Diomedis. i Urbs Ilii: nam Ulysses cum Diomede Palladium sustulit. k Diomedes, ad quem legati sumus. l Argyripam, Arpos: hodie, Monte S. Angelo. m Argi. n Voti compos. o Gargani Japygii: est autem Japygia pars Apulia, in qua mons Garganus. p In. q Sumus. r In præsentia ejus. s Facultas loquendi. t Pro more gentium, ut legati semper munera ferant. u Nobilitatem & gentem nostram.

a Dirum execrantur bellum, b Turnique hymenæos: c Ipsum armis, ipsumque d jubent decernere ferro; Qui regnum Italiæ, et e primos sibi poscat honores. f Ingravat hæc sævus Drances: solumque h vocari 22
 Testatur, solum i posci in certamina Turnum. Multa simul contra variis sententia dictis k Pro Turno, et magnum l reginæ nomen obumbrat: Multa m virum n meritis o sustentat fama n trophæis, p Hos inter motus, medio flagrante tumultu, Ecce q super mœsti, magni Diomedis ab r urbe, s Legati responsa t ferunt: nihil omnibus u actum 22
 Tantorum impensis w operum: nil dona, neque aurum Nec magnas x valuisse preces: alia arma Latinis Quærenda, aut y pacem z Trojano ab rege y petendum. a Deficit ingenti b luctu rex ipse Latinus. 23
 c Fatalem Ænean manifesto numine d ferri Admonet e ira deum, f tumulique g ante ora recentes. Ergo h concilium magnum, i primoque suorum k Imperio accitos, alta intra l limina m cogit. n Olli convenere, o fluuntque ad regia p plenis Tecta p viis. sedet in q mediis, r et s maximus ævo, t Et primus sceptris, u haud lætā fronte, Latinus. Atque hic legatos w Ætolā ex urbe x remissos, Quæ y referant, sari jubet: et z responsa a reposcit 24
 Ordine cuncta suo. tum b facta silentia linguis, Et c Venulus d dicto parens ita sariet e inquit: Vidimus, o cives, Diomedem, f Argivaque castra, Atque iter emensis g casus superavimus omnes; Contigimusque h manum, quā concidit i Ilia tellus. 24
 k Ille urbem l Argyripam m patriæ cognomine gentis, n Victor o Gargani condebat o Japygis p agris. Postquā q introgressi, et r coram data s copia fandi; t Munera præferimus, u nomen patriamque docemus:

bellum intulerint, quæ causa attraxerit Arpos. 250
 Auditis ille hæc placido sic reddidit ore :
 Fortunatæ gentes, & Saturnia regna,
 Antiqui Ausonii : quæ vos fortuna f quietos
 Licet, g tuaderque b ignota lacerare bella ?
 Sicunque Iliacos ferro i violavimus agros,
 Altit eo quæ l muris bellando m exhausta sub altis,
 Quos Simois o premit ille viros) p infanda per orbem
 Explicia, et q scelerum pœnas expendimus omnes,
 Priamo misera manu. f scit triste Minervæ
 Ex illâ diversum ad litus z abacti,
 Ides b Protei Menelaus b ad usque columnas
 Etnæos vidit Cyclopes Ulysses.
 Neoptolemi e referam, f versosque Penates
 Amenei? Libyco-ve habitantes b litore i Locros? 265
 Mycenæus magnorum ductor Achivum
 Jugis infandæ, m prima intra limina, dextrâ
 Operuit : o devictâ Asiâ subsedit adulter.
 Indidisse deos, patriis ut redditus oris
 Cogitum q optatum et r pulchram f Calydonâ viderem?
 Etiam horribili visu portenta i sequuntur : 271
 Socii amissi m perierunt æthera pennis,
 Minibusque vagantur x aves (heu dira y meorum
 Supplicia !) et scopulos lacrymosis vocibus implent.
 Adeo ex illo mihi jam b speranda fuerunt 275
 Ore ; cum ferro c cœlestia corpora demens
 Veni, et d Veneris o violavi vulnere dextram.
 Oro, ne me ad f tales impellite pugnas.
 Mihi cum Teucris ullum post g cruta b bellum

a Nos.
 b Nobis.
 c Benigno.
 d In quibus
 Saturnus olim
 regnavit cum
 Jano, & aurea
 condidit sæ-
 cula. e Qui
 primi Italiam
 tenuistis.
 f Quietos a-
 lioqui & a-
 mantes pacis.
 g Vobis.
 h Quæ si no-
 veritis, longè
 fugeritis.
 i Devastavi-
 mus tanquam
 sacros, seq.
 inde, scelesti
 supplicia ex-
 pendimus.
 k Prætermi-
 to & dicere
 nolo. l Tro-
 jæ, id est,
 quod strages
 de nobis illic
 editæ sint,
 quamvis vic-
 tores fueri-
 mus. m Trans-
 acta sunt.
 n Qui pro se,

habuerunt Simoënta notissimum fluvium Trojæ. o Obrutos aquis, id est,
 continet. Undè in 1. Ubi tot Simois correpta sub undâ scuta virum, ga-
 lis, & fortis corpora voluit. p Quæ effari nequeo. q De sceleribus in Troianos
 rebus. r Existentes multitudo armata misera etiam hosti nostro. s Testis
 Minervæ irâ tempestas concitata, quâ naufragi allisi sumus ad rupes
 & promontorium Capharea. t Arcturus ; aliis Aries ; aliis ipsa Minerva
 statem ex sideris ortu concitans ; aliis fax, quam Nauplius, Palamedis fi-
 lium ulturus, Minervæ suâ extulit noctu Græcis tempestate laborantibus,
 ignum portus ; unde illi ad Capharea & cautes Euboicas naufragi interie-
 runt. Quæ sunt in Eubœâ insulâ. m Iniuriæ, Minervæ illatæ : (nam Ajax Oi-
 cassandræ in Palladis templo obtulerat) vel Nauplio, propter mortem
 filii. x Promontorium Græcorum naufragio infame. y Infausta sc. quam a-
 trojam gessimus. z Sumus. a Atrei filius. b Ad fines Ægypti, ubi regnavit
 c Ulysses longis erroribus per Siciliam, Cyclopes, in Ætnâ, Siciliæ mon-
 tantes, vœtus est. d Ab Oreste occisi in templo Apollinis, cum vellet du-
 cemionem, Orestis desponsatam. e Vultis ut. f Everfos, dirutos, & ad ali-
 quos, ipso à civibus pulso. g Regis Cretensum. h In. i Ajacis Oilei côm-
 muni Troiano bello redeuntis. k Agamemnon. l Uxoris Clytemnestræ. m Cùm
 domum suam ingrederetur. n Terram, id est, occisus est. o Cùm Aga-
 memnonem Troiam devicisset, Ægistihus remansit inhabitans, id est, Troiam potuit
 sed non adulterum pelli. p Vultis ut referam & mihi invidisse Deos, id
 est, invidisse quasi per invidiam. q Castum. r Impositam. s Civitatem meam.
 t Mutantur me. u Avolaverunt, in aves, quæ Diomedea dicuntur, mutati : de
 Ovid. Met. 14. w Per flum ina. x In aves conversi. y Sociorum. z Dicta
 o Omnia. b Expectanda, timenda. Sic. l. 1. At sperate Deos memores fan-
 tas. c Martis & Veneris. Il. 5. d Æneæ filio succurrentis. e Vulne-
 ram etiam victoriâ perniciosa est : quia contra Deorum gentem, &
 bellum Æneam. g Eversa. h Est, aut erit.

4 Suprà hoc l. quas illi lara laborum, Ipsa suis quondam manibus Sidonia Dido fecerat. Cui non dissimilis & illa constructio, *Iustitia ne prius mirer, belli ne laborum?* Suprà hoc l. 6 Quæ Teucris intus, & Æneæ. Cum eo, id est, & cominus & cernis inter nos bella tractavimus. Describit hanc pugnam Homer. Il. 5. 6 Mihi, qui periculum feci. 7 Quantum valeat impulsu clypei in congressu. 8 Impetu cum gyro. 9 Quam impellit. 10 Duos. 11 Præter hos. 12 Qualis est Æneas. 13 Phrygia. 14 Produxisset.

Argolicas, quas Inachus olim possederat, id est, populus Dardanius seu Trojanus in Græciam venissent. 15 Mutatis, ita ut, quæ nunc victoria gaudet, lugere quod victa esset. 16 Difficuler, expugnabilis. 17 Ab expugnatione. 18 Immorata, dubia fuit. 19 Extendit, id est, dilata est. 20 Tam Æneas, quam Hector. 21 Extorpe, *Ἀνέλας δ' οἱ Τρῆσιν εἶσιν ἀπιστοί*. Il. 17. 22 Magnanimitate. 23 Æneas. 24 Præstantior est. 25 Feriant fœdus cum Æneâ, & incant pacem. 26 Quocunque ratione aut conditione licet, & permittitur. 27 Cum armis illius. 28 Vestis. 29 Hæc erant verba Diomedis, quæ nunc refert Venulus concludens. 30 Nobis datur aut qualia sint responsa Diomedis. 31 Latine. 32 Diomedes. 33 Quia suadet, ut pacem ineamus. 34 De. 35 Retulerant. 36 Autonidarum. 37 De conditione belli. 38 Impetuosos. 39 Saxorum objectione præcluso. 40 Impetu aquarum. 41 Ex contractione. 42 Fuerunt. 43 Timore & ira. 44 Præmissâ precatione & invocatione Deorum. 45 Nunc apud antiquos, antequam verba in senatu, vel concione facerent, Deos precabantur. 46 Latinus. 47 Incipit loqui. 48 Priusquam ad hunc statum & acceptam cladem pervenisset. 49 De salute Reipublicæ consuluisse. 50 Utilius. 51 Congregare. 52 Quod cum serum est. 53 Contra id quod oportebat, & non suo tempore susceptum. 54 Reginem ducente à Diis, propter Æneam, nec non Trojanos. 55 Hinc Annibalem dat orationem illam Livius. *Cum eo hoste res est, qui nec bonam nec malam ferre suam potest, seu vincit, ferociter instat victis; seu victus est, instaurat cum victis certamen.* 56 Locus ab impossibili. 57 Etiam quando vincuntur, & inferiores sunt viribus, adhuc rebellant. 58 Ætolorum, qui cum Diomede in Apuliam venerant. 59 Deponite eam, & Sit, id est; quisque speret in virtute sua & non in auxilio alieno. 60 Sit hæc spes, quam in se quisque locat. 61 Præter spem, sc. vires, auxilia. 62 At quam ruinam minentur, aut quomodo iam labefacta sint. 63 Vestros. 64 Videtis, & tractatis res bellicas, & ita nosse potestis, in quam fragili sint statu. 65 Damno. Occupatione tacitæ suspitioni occurrunt, ne se videatur infelicem bellum eventum aut Turni, aut alterius cuiuspiam ignavie imputare. 66 Quia quid virtutis erat, impertitum est.

Pergama, nec veterum memini a latorve b malorum. Munera, quæ patriis ad me portastis ab oris, Vertite ad Æneam. stertimus c tela aspera contra, d Contulimusque manus: e experto credite, f quantus In clypeum assurgat, quo g turbine torqueat h hastam. Si i duo k praterea l tales m Idæa n tulisset Terra viros; ultro o Inachias venisset ad urbes Dardanus, et p verlis lugeret Græcia fati. Quicquid apud q duræ r cessatum est mœnia Trojæ; Hectoris Æneæque manu victoria Grajūm s Hæbit, et in decimum vestigia t retrulit annum. u Ambo v animis, ambo insignes præstantibus armis: x Hic pietate y prior. z cocant in fœdera dextræ, a Quæ datur: ast, b armis concurrent c arma, cave. d Et responsa simul quæ e sint, f rex optime regum, Audisti, et quæ g sit magno h sententia i bello. k Vix ea legati: variisque per ora cucurrit l Ausonidum m turbata fremor: ceu, saxa morantur cum n rapidos amnes; o clauso fit p gurgite murmur, Vicinæque fremunt ripæ q crepitantibus undis. Ut primum r placati animi, et s trepida ora quierunt; 300 t Præfatus divos, solio u rex v inquit ab alto: x Antè equidem y summâ de re statuissè, Latini, Et vellem, et fuerat z melius: non tempore tali a Cogere concilium, b cum muros obsidet hostis. Bellum c importunum, cives, cum d gente deorum, 301 Inviçtiq; viris, gerimus: e quos nulla f fatigant Prælia, g nec victi possunt abistere ferro. Spem si quam accitis h Ætolūm habuistis in armis, i Ponite: spes sibi k quisque; sed, hæc l quàm angusta, v detis.

m Cætera n quæ rerum jaceant perculsa ruinâ, Ante o oculos p interque manus sunt omnia vestras. Nec quemquam q incuso: r potuit quæ plurima virtus

fuit: toto certatum est a corpore regni.
 adeo, b quæ sit dubia sententia menti,
 expediam; et paucis, animos adhibere, d docebo. § 15
 antiquus ager, g Tusco mihi proximus g amni,
 longus in occasum, fines super usque i Sicanos:
 Rutulique ferunt, et vomere duos
 arcent colles, atque i horum a asperrima pascunt.
 omnis regio et celsi plaga a pinea montis
 dat amicitiae Teucrorum: et fœderis æquas
 dicamus q leges, sociisque r in regna vocemus.
 infidant, si f tantus amor, et mœnia condant.
 alios fines aliamque capeſſere gentem
 animus, i poſſuntque ſolo decedere noſtro:
 denas a Italo x texamus robore naves,
 plures complere valent: x jacet omnis ad a undam
 eries: ipſi numerumque modumque b carinis
 cipiant: nos c æra, d manus, e navalia demus.
 eræa, qui dicta f ferant et fœdera g firmant,
 nem oratores b primâ de gente Latinos
 placet, k pacique manu l prætere d ramos:
 anera portantes eborique, aurique talenta,
 tellam regni o trabeamque inſignia noſtri.
 ſilite p in medium, et rebus ſuccurrite q ſeſſis. § 35
 am f Drances idem i inſenſus, quem gloria Turni
 quâ invidiâ ſtimuliſque agitabat amaris:
 argus opum, et x linguâ melior, ſed y frigida bello
 cetera, a conſiliis habitus b non ſutilis auctor;
 ſitione potens: genus huic materna ſuperbum
 ſilias dabat, d incertum de patre e ferebat:
 et, et his f onerat dictis, atque g aggerat iras:
 nulli obſcuram, noſtræ nec i vocis egentem,
 a Incultiſſima depaſcunt per greges ſuos. a Pinis conſita. o Concedatur, aut
 eratur ad amicitiam Trojanorum obtinendam. p Adferamus. q Ut neque vic-
 tæ, neque victores cenſeantur. r In partem regni. s Conſidendum in Italia
 ſis. t Al. Poſcuntque. u Quo numero inſtructi Trojani à Troja exierant, ma-
 tata. a Tiberinam. b Edificandis. c Ad roſtra faciendâ. d Operarios. e Tra-
 k loca, atque cætera ad conſtructionem navium neceſſaria. f Adferant & di-
 g Cum eo. h Nobiliſſimâ ac principali progenie. i Proſiciſci ad Æneam.
 eum, pacis inſigne. l Præferre. m Ex conſilio Diomedis, qui cenſuerat, regia
 ad Æneam juſtius vertendâ, quàm ad ſe. n Curulem. Cum reſpectu ad
 anos, qui regibus benè meritis & focis ſummo pro munere mittebant ſellam
 eam curulem, quali vehebantur magiſtratus ſui præcipui, Ædiles, Prætores,
 ales. o Veſtem auguralem, ſegmentis varii coloris, inſtar trahum pictam.
 a κοινόν, in rem communem, & non ad ſuum quiſque commodum. q Debi-
 belloque depreſſis. y Deinde poſtquàm conticuit Latinus. r Poſt concio-
 Latini addit ſententiam Drancis, qui admonuit Laviniam quoque cum cæte-
 nis Æneæ concedendam, aut Turno, ſi eam vindicare velit, cum Ænea ſin-
 certamine congrediendum eſſe. s De quo prius meminit. t Multum offenſus
 oſteſtus Turno. u Occultâ, non apertâ. w Largitur dives. x Abundantior
 ne ſacundo. Contrâ, Hercules apud Ovid. Met. 9. Mellior mihi dextera lin-
 Tarda ad bellum. z Ejus erat. a In conſiliis dandis. b Non inanis nec pre-
 verborum. c Per ſeditionem, aut ad ſeditionem concitandam valens. d Igno-
 eſſerebat: quia nesciebatur, quis ejus eſſet pater. f Turnum. g Accumulat,
 aibus manifeſtam. i Declarationis.

a Totis impe-
 rii viribus.

b Quid ſen-
 tiam in hac re
 dubia facien-
 dum. c Expe-
 ditè & paucis
 dicam. d Quid
 ſentiam.

e Deſcribit a-
 grum, qui eſt
 inter Lauren-
 tum & Tibe-
 rim, quem a-
 junt à Latinis

accepſſe Æ-
 neam. f Diu à
 meis non in-
 novatus, id

eſt, inutilis
 mihi. g Tibe-
 ri. h Longe

protenſus oc-
 cidentem ver-
 ſus. i Sicili-
 enſes, id eſt,

ad Siciliam.
 k Quem agrum

Arunci, anti-
 quiſſimi Ita-
 liæ populi,

&c. l Colli-
 um, id eſt,

loca montofa
 & ſylvis aſpe-
 ra in paſcuo-
 rum uſum ver-

rum uſum ver-

rum uſum ver-

rum uſum ver-

rum uſum ver-

rum uſum ver-

rum uſum ver-

rum uſum ver-

rum uſum ver-

rum uſum ver-

rum uſum ver-

rum uſum ver-

rum uſum ver-

rum uſum ver-

rum uſum ver-

Id est, pacem petendam esse.

Contra Turnum clare eloqui non audent ne mutire quidem: mustant ergo, & intra se murmurant: *μυσσῶσι*.

Ut det *παρρησίαν*, spiritus altos, superbiam, ventosas minas. Inauspicatos ductus. Pravos. Quod verum est, & quod Reipublicæ conducere sentio. Clade afflictam, in luctu jaccere, in luctu esse demersam. Quasi congredi non audent. Fugam Turno objicit, quod falsam Æneæ imaginem, à Junone obiectam, quod

Turnum eriperet, insecutus è prælio fuerit subductus. l. 10. Multum minatur Donum. Sc. aurum, ebur & sellam. Al. *dicique*: sc. de navibus vel agris, quæ verbis offerenda sunt. Quod minus, ut non. Filiam tuam Laviniam, Æneæ, externi generi. Affinitatis matrimonialis. Quod si per Turnum facere non audes, oremus ipsum tandem, ut patiatu te Regem ac patrem uti jure tu. Invidiosè & Ironicè. Metus de Turno. Turnum obsecremus. Hanc gratiam. Ut concedat. Et concedat hoc propter salutem patriæ. Italiæ, id est, Turne. Est. De pacis commodis lege Tibul. l. 1. El. 10. O Turne, exigimus pacem, qui solus das bellum. Laviniam, quæ sola est inviolabile pignus pacis. Invisus tibi. Non recuso, dùm Reip. consulam. Ironia. Deprecor ferociam. A fortiori. Respicit commentum illud Junonis, quo subtrahere Turnus l. 10. Ab instituto. Satis funerum. Fugati & prostrati. Inaratae vastos reliquimus, ut quibus desunt manus agricolarum, abductis ad bella colonis. Nomini tui. Incitat te ad audendum. Fortitudinem. Metaphora à lino ad animum. Regnum Latini, quod tu tibi dotale ex nuptiis Lavinia tibi deberi credis & spe devorasti. Tantum tibi placet. Tu singulari certamine cum Æneâ congregere. Æneam. Nos interea, ut tu potiatis Lavinia & regnum mactemur tanquam viles more pecudum honore funeris & luctus destituti. Cæso Æneâ. Tanquam animæ viles. Per campos. Virtus est. Animi virilis & bellicosi, qualis in patria tua esse solet. Æneam. Ex adverso. Iterat exhortationem ad monomachiam. Provocat te ad singulare certamen. Subinfert responsum Turni multum in Drancem commoti, &c. Excaudit. Verbis Drancem & Turnus ipse. Violenter exprimit. Summâ indignatione.

Consulis, o bone rex. cuncti se scire fatentur. Quid fortuna ferat populi, sed dicere b mustant. Det libertatem fandi, & statusque remittat, Cujus ob auspiciu infaustum moresque f sinistrosg Dicam equidem, licet arma mihi mortemque minetur Lumina tot cecidisse ducum, totamque videmus Consedisse urbem luctu: dum Troja tentat Castra, & fugæ fidens, et cælum territat armis. Unum etiam donis istis, quæ plurima mitti Dardanidis o dicique jubes, unum, optime regum, Adjicias: nec te ullius violentia vincat, Quin & gnatum egregio genero dignisque & hymenais Des pater, et pacem hanc æterno fcedere jungas. Quod si tantus habet mentes et pectora terror; Ipsum obrestemur, veniamque oremus ab ipso; Cedat jus proprium regi, & patriæque remittat. Quid miseros toties in aperta pericula cives Projicis? o Latio caput horum et causa malorum! Nulla b salus bello: c pacem d te poscimus omnes, Turne, simul pacis solum inviolabile pignus. Primus ego, invisum quem tu tibi fingis, et f esse Nil moror, en b supplex venio: misere tuorum: Pone animos, et & pulsus tibi abi: m sat funera fusi Vidimus, ingentes et o desolavimus agros. Aut si fama q movet, si tantum pectore & robur Concipis: et si adeo f dotalis regia t cordi est; Aude, atque & adversum fidens ter pectus in & hostem. Scilicet, ut Turno & contingat regia conjux, Nos, & animæ viles, inhumata infleaque turba, Sternamur a campis. et jam tu, si qua tibi b vis, Si patrii quid Martis habes, d illum aspice & contra, Qui f vocat. Talibus b exarsit i dictis & violentia Turni: Dat gemitum, l rumpitque has m imo pectore voces:

a Ad fundum
 usque penitus
 occubimus.
 b Reditum
 cum favore ad
 eum, undè
 discesserit.
 c Ab hoste
 nostro.
 d Protenda-
 mus. e Im-
 belles, victas.
 f Urinam sit
 mihi iterum,
 cum hoste
 congregandi
 potestas.

ΑΠΟΡΩΤΗ-
 ΟΙΣ, quasi ab-
 horrentis il-
 lud Oremus
 pacem. Vide
 Macrobi. Sat.
 l. 4. c. 6.
 g Antiquæ.
 h Inesset no-
 bis. i Habe-
 retur à me
 præstans.
 k Feliciter
 functus labo-
 ribus vitæ.
 Hellen. ut
 Egregius ani-
 mi. l Egregi-

um habens animum. m Deditionem hosti factam. n Uno impetu, id est, m-
 terram petens ex indignatione, ne vocem emitteret viro forti indignam, id est,
 tinam potius, quàm dedititium fiam, ego occubuerim fortiter sicut Mezentius.
 Lausus occubuerunt. o De qua adhuc delectus habendus est. p Ad auxilium
 est, qui nobis auxilio sint. q Italix. r Victorix. s Suorum sc. effuso. t O-
 decus agentes. u Principio belli. v Cur ante classicum, & antequàm appare-
 riculum, trepidi malè ominantur belli exitum? x Ecphonesis in ludibrium
 næ inconstantis & variæ, quæ cum in omnibus rebus, tum maxime in bello
 minatur. y Conatus & casus. z Meliorem exitum, quàm incepta sint. a Ali-
 tum, modò hos, modò illos: αλλοπρόσταλλοι. b Illusit & depressit. O-
 Trist. Nempe dat, q quodcumque libet Fortuna, rapitque, Irus is est subito, qui
 Cræsus erat. Idem l. 4. de Ponto : Ludit humanis divina potentia rebus, Et
 præsens vix habet hora fidem. c. Statu. Al. solto. d Jam Illusos. e Quid si Gra-
 ille, Diomedem innuit, iners & infelix, quod accepistis ex oratione legati
 neget auxilia : at certe aderit nobis Messapus fortis, utpote invulnerabilis.
 & Tolumnius aueur l. 8. f Populi Arpenles. g In bello. h Imò magna. i In
 fine externo milite superabunt. k Etiam auxilio nobis. l Populorum
 m Virgo bellatrix. De Camilla vide quæ ad l. 7. sub finem ; ubi & hoc he-
 chium cum seq. versu habetur. n Dux equitum. o Copias adunatas armis
 p Ad id respondet, quod in fine orationis adiecerat Drances provocatum Tu
 ab Ænea, ut singulari certamine rem decernerent. q Singularia. r Tibi, 6
 s Quantum Drances dicit. t Paci, concordix ac salutis Reipublicæ obsum, u
 dimicavero, concidant Latini. v Non tam infelix hæcenus in bello fui, u
 sem conari quantumlibet difficile pro rebus communibus, vel pro spe tantæ
 quam consequar, si solus cæteris omnibus salutem peperisse dicar. w Ænea
 obuius Æneæ. x Etiamfi. y Superet viribus. z Qui Hectora vicit. a Qualia
 as reverà habuit, licet id ignoravit Turnus. b Armis Achillis. c Pro salute
 d Latini. e Ulli inferior.

a Funditus occidimus, IV. neque habet fortuna b reg-
 sum ;

c Oremus pacem, et dexteras d tendamus e inermes.
 f Quamquàm ô ! sig solitæ quicquam virtutis b adesset,

i Ille mihi ante alios, k fortunatusque laborum,
 Egregiusque l animi ; qui, ne m quid tale videret,
 Procubuit moriens, et humum n semel ore momordit.

I. Sin et opes nobis, et adhuc o intacta juvenus,
 II. p Auxilioque urbes Italæ q populique supersunt ;

III. Sin et Trojanis cum multo r gloria venit
 f Sanguine, sunt illis sua funera, parque per omnes
 Tempestas : cur t indecores in u limine primo
 Deficimus ? w cur ante rubam tremor occupat artus ?

x Multa dies variusque y labor mutabilis ævi

Rettulit in z melius : IV. multos a alterna revisens

b Lusit, & in c solido d rursus Fortuna locavit.

e Non erit auxilio nobis Ætolus, et f Arpi ?

At Messapus erit, g felixque Tolumnius, et quos

Tot populi misere duces : h nec parva sequetur

Gloria : delectos Latio et Laurentibus agris.

Est k et l Volscorum egregia m de gente Camilla,

n Agmen agens equitum et o florentes ære catervas.

p Quod si me solum Teucris in q certamina poscunt,

Idque r placet, s tantumque t bonis communibus obfist

u Non adeò has exosa manus Victoria fugit,

Ut tantà quicquam pro spe tentare reculem.

Ibo animis w contrà : x vel magnum y præstet z Achill

a Factaque Vulcani manibus b paria induat arma

Ille licet. c vobis animam hanc, soceroque Latino,

Turnus ego, haud d ulli veterum virtute e secundus,

moveo : *b* solum Æneas vocat ? *c* et vocet, oro.
 Drances *d* potius, *e* sive est hæc ira deorum,
 ne luat ; *g* sive est virtus et gloria, *h* tollat.
 inter se dubiis de rebus *k* agebant
 445 mtes : castra / Æneas *m* aciemque movebat.
 aus ingenti per *n* regia tecta tumultu
 ruit, magnisque urbem terroribus implet:
 ctos acie *p* Tyberino à flumine *q* Teucros,
 450 etiamque manum toris descendere campis.
 mpla turbati *r* animi, *s* concussaque vulgi
 ra, et *t* arrecta stimulis haud mollibus iræ.
 manu trepidi poscunt, *x* fremit arma juvenis:
 moesti *y* missantque patres: hic undique clamor
 455 sensu vario magnus se tollit in auras.
 sedecū atque alto in loco cum forte catervæ
 sedere avium: *p* piscatore amne *d* Padula
 onitum *e* rauci per stagna *f* loquacia cygni.
 iis, *o* cives, *g* arrepto tempore, Turnus,
 460 re concilium, et pacem *i* laudate *k* sedentes:
 mis in *l* regna ruunt. nec plura locutus
 mpit sese, et tectis citus extulit altis.
 iule, *m* armari Volcorum *o* edice *p* manipulis;
 it, et Rutulos: equites *q* Messapus *r* in armis,
 465 *s* fratre Coras latis *t* diffundite campis.
 aditus urbis *x* firment, *y* turreisque *z* capestant:
 ra, *a* quâ *b* iussu, mecum *c* manus inferat arma.
 in muros tota discurrunt urbe.
 470 ilium ipse pater et magna *f* incepta Latinus
 it, ac tristi turbatus tempore *g* differt:
 que se inculat, *i* qui non *k* acceperit ultro

a Morti ad-
 dico. Allusum
 ad morem &
 formulam
 Rom. ducum
 se pro legio-
 nibus & pa-
 tria devoten-
 tium. De de-
 votionis for-
 mula vide
 Liv. 9. & quas
 nos ad Flor.
 p. 56. Viden-
 dus præter al-
 ios Catinaba-
 nus ad Suet.
 Calig. c. 24.
b Si verum
 est, quod Æ-
 neas vocat me
 solum. *c* Sine
 eum vocare,
 paratus sum.
d Quam ego.
e Sive Diis
 iratis & nobis
 adversis bella-
 re coepimus.
f Oro aut vo-
 lo ut perfoi-
 vat morte hæc
 discrimen
 belli. *g* Sive
 ex hoc bello
 maneat. *h* Ea,

solo Drances, aut succumbat, aut vincat, ubi solus Turnus vocetur.
 & Drances, aut Latini omnes. *k* Consultabant & dissertabant. *l* Se-
 instructam multitudinem populorum. *m* Regiam Latini. *o* Præcipitant
 475 Ubi prima castra locaverant. *q* Nuncios. *r* Exercitum Etruscorum, quo-
 erat Tarchon. *s* E vestigio, statim. *t* Populi. *u* Antonita sunt. *v* Accen-
 panditur duris. *x* Cum fremitu efflagitat arma, conclamat ad arma. *y* In-
 murant & queruntur seniores: supra, sed dicere missant. *z* Quia alii à Tur-
 Drance dissentiebant. *a* Se voces in auras tollunt. Comparatio ducta ab a-
 versarum concentu. *b* Simul sedem ceperunt. *c* Piscibus abundanti. *d* Fluvii,
 idum influit. *e* Cum raucedine quadam canori. *f* Raucus enim, teste Servio,
 480 media est. *g* Volucrum rancorem ad litora nubem. *h* En. 7. *f* Sonora, cygnorum
 ferentia; vel loquaces cygni. Hypallage. *g* Sumpta hac occasione, id est,
 nex subito assultu Æneæ opportunitatem habuit concilii dissolvendi.
 485 ultare. Ironica exhortatio in eos, qui pacem suaserant. *i* Est autem hic
 imperandi, qui vim prohibendi habet: vult enim dicere, non esse tempus
 490 belli, sed bellandi. *k* In concilio; vel desides, pigri. *l* Nostra. *m* Raptim
 495 it, & egressus est concilio. *n* Ut armentur. Sic l. 1. Tu das epulis accum-
 500 o. *o* Edic, impera. *p* Manipularibus, id est, signiferis militibus, qui tri-
 505 buant in legione. *Manipulus* à manu fit, & propriè significat manulem her-
 510 masticulum, quem manu quis apprehendit metendo. Ponitur tamen pro exi-
 515 tum manu, quæ unum signum sequebatur. Erat autem pars Centuriæ ita
 520 quod sub Romulo pauper adhuc Romanus exercitus, manipulos scæni ac-
 525 tu hastis alligatos pro signis sive vexillis gerebat in bello. Hinc Manipula-
 530 res dicti. Ovid. 3. Fast. *Perrica suspensus portabat longa maniplos: Unde ma-*
 535 *nipula miles habes.* *q* Messape. *r* Armatos. *s* Catillo, l. 7. *t* Diffusè redu-
 540 civium aut militum. *v* Accessus. *w* Muniant, obstruant. *y* Murorum.
 545 ant & deiciant. *a* In omnem occasionem & eventum. *b* Iussu: ut *saxo*,
 550 ro. *c* Armata multitudo. *d* Confestim. *e* Cœtum procerum. *f* De pace
 555 ra. *g* Pacem in aliud tempus. *h* Πολλὰ, multum, sæpe. *i* Quod, quia,
 560 etur & regnum.

• à Dardano
 ortum, b Ma-
 ritum filiaz.
 • Ad aut in
 urbem suam.
 d Ducunt fol-
 sas ante por-
 tas: ut ex
 præcepto
 Turni aditus
 urbis firment.
 • Ad ferien-
 dum & repel-
 lendum hos-
 tem. f Stipiti-
 tes. g Incuin-
 do. b Raucè
 sonans. i Cru-
 oris effunden-
 di indicium.
 k Vario coetu,
 in modum co-
 ronæ circum-
 stante. l Ex-
 trema necessi-
 tas, quasi ille
 dies vitæ aut
 mortis, liber-
 tatis aut ser-
 vitutis futu-
 rus sit arbitet.
 m Summus &
 maximus.
 n Sursum ve-
 hitur pilento:
 ut lib. 8. *Casta*
ducebant sa-
cræ per urbem
silensis ma-
stres in molli-
burs. o Matro-
 narum. p A-
 mata. q Palla-
 di apra, ut
 peplum, adfe-
 rens aut offerens. r Prope ipsam. s Matri. t Quantum bellum adferebat. u Pro-
 ter virginalem verecundiam. w Pulchros. x Templum intrant. y Templi. z Prae-
 bens potestatem super arma & bella. a Pallas. b Irritum fac. c Æneæ. d Prae-
 toris, qui Turno conjugem prædari conatur. e Prædonem. f Inclinatam ad-
 ram. g Nostreis. h Evacua vires ejus. i Armis suis. k Amore Lavinia. l Quali
 tuli utuntur. m Munimentum pectoris sive lorica. n Integumentis in modum
 squamarum piscium lacticis. o Crura sua. p Aureis ocreis. q Quo obequitans
 nasceretur à suis, dum oratione eos cohortaretur. r Nondum habens galeam
 est, sine gal. a. s Aureis armis instructus. t Regiæ, quâ Laviniam videre spe-
 bat. u Præoccupat. w Præcipuum Æneam. x Existens talis, qualis, &c. V.
 Macrob. Sat. 1. 6. c. 3. y Stabulorum. z Equus. a Gregem. b Paucia. c Pe-
 d Petulantèr decurrens. e Ejus. f Turno sic decurrenti. g Volscorum. h Ante
 sas portas, salutatura Turnum, ut exercitus ducem. i Turna Volscorum: nam
 lora propriè est equitum. k Expeditè & cum arte quadam descendit ex equis. l
 milla. m Bene sperandi de te. n Cuicunque, sive viro, sive mulieri, id est, si un-
 quisque fortis fidit viribus suis. o Æneadarum, ad urbem ingruentium. p Perni-
 q Experimenta seu præudia belli. r Pedester sine equo. s Civitatis hujus.
 insidiis remorate. u Custodi. w Armis terribili ac metuenda, aut veneratione
 lenda. x Ornamentum, y Coner dicere tibi verbis gratias. z Re ipsa exhibere
 reddere.

• Dardanium Ænean, b generumque asciverit c urbi.
 d Præfodiunt alii portas, aut e saxa f iudeſque
 Subjiciunt: g bello dat signum h raucæ i cruentum
 Buccina. tum muros k variâ cinxere k coronâ
 Matronæ puerique: vocat l labor m ultimus omnes.
 Nec non ad templum summasque ad Palladis arces
 n Subvehitur magnâ o matrum p regina catervâ,
 q Dona ferens: r juxtâque s comes Lavinia virgo,
 Causa mali t tanti, atque oculos u dejecta w decoros.
 x Succedunt matres, et templum ture vaporant,
 Et mœstas alto fundunt de y limine voces:
 z Armipotens, belli præses, a Tritonia virgo,
 b Frange manu telum c Phrygii d prædonis, et e ipsum
 f Pronum sterne f sólo, g portisque ad Palladis sub altis,
 i Cingitur ipse k furens certatim in prælia Turnus:
 Jamque adeo l Rutulum m thoraca indutus, ahenis
 Horrebat n squamis, o surasque incluserat p auro,
 q Tempora r nudus adhuc: laterique accinxerat ensem,
 Fulgebatque altâ decurrens saureus t arce:
 Exultatque animis, et spe jam u præcipit w hostem.
 x Qualis, ubi abruptis fugit y præsepia vinclis,
 Tandem liber equus, campoque potitus aperto;
 Aut z ille in a pastus b armenta que c tendit equarum;
 Aut assuetus aquæ perfundi flumine noto
 Emicat, arrectisque fremit cervicibus altè
 d Luxurians, luduntque e jubæ per colla, per arcos,
 Obvia f cui, Volscorum acie comitante, Camilla
 Occurrit, portisque ab equo g regina h sub ipsis
 Desiluit: quam tota i cohors imitata relictis
 Ad terram k defluxit equis: tum talia l fatur:
 Turne, m sui merito siqua est fiducia n forti,
 Audeo, et o Æneadum promitto occurrere turmæ,
 Solaque Tyrrenos equites ire obvia contra.
 Me p sine prima manu tentare q pericula belli:
 Tu r pedes ad s muros t subsiste, et mœnia u serva.
 Turnus ad hæc, oculos w horrendâ in virgine fixus:
 O x decus Italiae virgo, quas y dicere grates,
 Quasve z referre parem? sed nunc est omnia quando

animus *b* supra, mecum *c* partire laborem.
 ut fama *d* fidem missique reportant
 ratores, *e* equitum levia *f* improbus arma
 milit; *g* quaterent campos: ipse *h* ardua montis
 42 deserta iugo properans adventat ad urbem.
 ara paro belli, convexo in tramite sylvæ,
 hivas armato obsidam milite fauces:
 Tyrrhenum equitem collatis excipe signis.
 acer Messapus erit, turmæque Latinæ,
 44 dardique manus: ducis et tu *o* concipe curam.
 it, et *q* paribus Messapum in *r* prælia dictis
 ratur, *s* sociisque duces: et pergit in hostem.
 arvo *u* anfractu vallis, *w* accommoda fraudi,
 morumque dolis: *y* quam densis frondibus *z* atram
 46 get utrinque latus: tenuis *b* quò semita ducit,
 illeque ferunt *c* fauces, *d* aditusque maligni.
 48 ac super, in *f* speculis summoque in vertice montis,
 aties *g* ignota jacet, *h* rutique receptus:
 dextra lavæque velis occurrere *k* pugnæ;
 49 i instare jugis, et grandia *m* volvere saxa.
 e *o* juvenis notâ ferrur regione viarum,
 quique locum, et sylvis *q* infedit *r* iniquis.
 locum *s* interea *u* superis in sedibus *w* Opim,
 ex *y* virginibus fociis *y* sacræque catervâ,
 49 compellabat, et has tristi *a* Latonia voces
 dabat: graditur bellum ad *c* crudele Camilla,
 50 virgo, et nostris *e* nequicquam cingitur *f* armis,
 ara mihi ante alias: neque enim novus iste *h* Dianæ
 amor, *i* subitæque animum dulcedine *k* movit.
 51 ob invidiam *l* regno viresque *m* superbas,
 verno *o* antiquâ *p* Metabus cum excederet urbe;
 52 antem *r* fugiens media inter prælia belli
 tulit exilio comitem, matrisque *t* vocavit
 mine Casinillæ, *u* mutatâ parte, Camillam.
 53 eâ sinu *y* præ se *z* portans iuga *a* longa petebat
 bellator. *n* Exercitus Tyburti ducis, sc. Catissus & Coras, Tyburti fratres,
 cum illis cape ac gere. *p* Turnus. *q* Iis, quibus Camillam horatus est
 curanda. *r* Admonet & animat. *s* Eius, aut suos duces, id est, duces alios
 In loco circumfracto, id est, angulo. *w* Idonea insidiis, quas paulò ante
 clavit *u* belli. *x* Armatorum. *y* Vallem. *z* Obscurum. *a* Coarctat. *b* Per
 viam. *c* Exitus. *d* Accessus obscuri & nimis arcti. *e* Vallem. *f* Loco, apro
 lationi. *g* Aeneæ, aut occulta. *h* Latebræ seu receptacula, quò se tuto reci-
 potest exercitus. *i* A dextrâ parte vel sinistrâ. *k* In pugnam. *l* Velis insistere
 Insidiis facturus locum cepit. *r* Quia videre permittunt & non videri.
 digressione in consilium & colloquium Dianæ cum Nympharum suarum
 de conservanda ab interitu Camilla, describit studium & genus Camillæ,
 hæc à Turno fierant. *u* Cælo. *w* Nympham venatricem. *x* Comitibus Dia-
 Nymphis; quin & ipsa Diana Opis vocabatur. Macrobi. Sat. 1. 5. cap. 22.
 ex choro Dianæ consecrato. *z* Alloquebatur. *a* Latonæ filia Diana. *b* Elo-
 tur. *c* Quia fata ipsi per id mortem minantur. *d* Opi. *e* Quippe illis peritura.
 atis. *g* Dilecta mihi plus quàm aliæ. *h* Mihi. *i* Quæ citò perire possit, sed
 qua. *k* Affecit. *l* Suo. *m* Potentiorum inimicorum. *n* Volscorum oppidum,
 perperno. *o* Nobili, & quæ diu regnaverat. *p* Privernorum rex, pater Camil-
 Adhuc. *r* Camillam. *s* Sursum & in humeris tulit, ut esset comes exilio suo.
 Camillam. *u* Quia ablata litera S. Al. mutilata. *w* Pater. *x* Suo, id est, in
 Ovid. de Latona Met. 6. Hinc quoque Junonem fugisse puerpera fertur, In-
 perasse finis duo numina natos. Horat. Od. 18. l. 2. Pellitur paternis in sinu
 Deus, Et uxor, & pater sordidosque natos. *y* Ante. *z* Filiam. *a* Longè posita,
 nota,

386

315

520

325

330

335

340

Tuns.

b Vincit om-
 ne genus be-
 neficii, aut
 quia sine pari
 magna es.

315

c Divide.
d Credulita-
 tem & certifi-
 cationem.

e Velites, id
 est, levis ar-
 maturæ equi-
 tes. *f* Impro-
 bandus & de-
 testabilis

g Ut
 perturbarent
 eos, qui in
 campis sunt.

h Loca inac-
 cessa. *i* Ani-
 mus est mihi

eum adoriti
 aut insidiis
 excipere.

k Postquam
 obsidebo exi-
 tus ab iis, qui

in sylva sunt,
 aut introitus
 ingredi volen-
 tibus, in duas

vias divisos.
l Tyrrhenos

equites con-
 iunctis duci-
 bus (Messapo

& Tyburto)
 per insidias

cape & adoria-
 re. *m* Stre-

re. *n* Stre-

re. *o* Stre-

re. *p* Stre-

re. *q* Stre-

re. *r* Stre-

re. *s* Stre-

re. *t* Stre-

re. *u* Stre-

re. *v* Stre-

re. *w* Stre-

re. *x* Stre-

re. *y* Stre-

re. *z* Stre-

re. *a* Stre-

re. *b* Stre-

Desertorum:
ne in manus
persequentiu
veniret
cum filia sua.
Sævorum
hostium, ip-
sum perse-
quentium.

Eum, d Ut
non esset eva-
dendi locus.

Circa eum.

Privernates.

Cum Meta-

bus, existens

in medio fu-

gæ, perve-

nisset transi-

turus ad eum.

Volscorum

fluvius. i Su-

perfluens.

Per nubes

ruptas dissol-

verat se, id

est, descende-

rat. i Pater.

In Amase-

no, ut salvet

infantem. Im-

peditur: quia

noluit eam

relinquere.

Filiæ, quam

in sinu gere-

bat. p Omnes

modos se &

filiam servan-

di. Cogitan-

ti Metabo.

Placuit &

cordi fuit. f

Accipit hastam

valde magnam.

Existens integrum

& durum, non

cavernosum,

sed firmum propter

nodos. u Indurato

ab ætate, sole,

igne, fumo

ut ramale vetus

prægrandi subere

coctum: Persius de hoc ipso

Virgillii opere. e Te-

lo, id est, hastæ.

Camillam. y Interiori

arboris cortice & ligno levi,

quod facile

supernatat, è sylvis

raptò involutam. z

Implicando alligat.

Portabilem p-

aquas. b Filiam. c

Hastam. d Cælum

suspiciens me precatur.

e Filiam meam.

f Habitatrix. g

Tibi dico & confesco

ut serviat tibi. h

Tibi sacra, id est,

illa tuæ

ælis alligata. i

Obtestor tibi devotam

& dedititiam. k

De quibus dubitandum

est an incolumem

eam reddituræ sint.

l Metabus finiverat

jam preces. m Ad se

tractum. n Impulsum.

o In auras. p Ex impulsu.

q Amaseni. r Amasenum.

s Misera. t Alligata

jaculo stridenti. u

Hostium. w In fluvium.

x Ad quam Camilla

erat alligata. y

Voti compos. l. 8.

mibi victor honorem

Persolves. z Terrâ

herbosâ, in quâ fixa

erat hasta. a Filiam,

Dianæ munere &

operâ incolumem.

Al. quam pater

Diana dederat. b

Metabum. c Quæcun-

que in Italia essent.

d Nec in civitates,

nec in privatam

admissus est domum.

e Subdidisset se,

consensisset recipere

volentibus præ

feritate suâ, id est,

quia feræ vitæ assue-

tus erat. f Desertis.

g Transegit. h

Vitam. i In solis

montibus. k Inculta.

l Speluncas ferarum.

m Indomitæ, &

quæ gregatim inter

armenta versabatur.

n Equæ feræ. o

Nutriebat. p Equæ.

q In labia Camillæ.

r Camilla. s

Primo ingressu.

t Signaverat.

u Manus ejus.

w Cum adhuc esset

parva. x Loco vitæ

aureæ, quâ virginis

capillos suos alligat,

& eodem perimenti

vestis muliebris

ad talos ulque

demissæ. y

Pellis tigridis

devictæ penderet

illi. z Cum adhuc

esset infans. a

Pueritiæ apta.

b Illa. c

Instrumentum

effundendi atque

jaciendi lapidem.

d Loro, quo

habetur, id est,

tenetur, rotundo

lingui. e Rotavit.

Solorum nemorum: tela undique b sæva. c premebant,

Et d circumfuso e volitabant milite f Volsi.

Ecce g fugæ medio summis h Amasenus i abundans

Spumabat ripis; tantus se k nubibus imber

l Ruperat: i ille m innare parans, infantis amore

n Tardatur, o charoque oneri timer: p omnia secum

q Versantj, subito vix hæc sententia r sedit.

s Telum immane manu validâ quod fortè gerebat

Bellator, t solidum nodis et robore u cocto;

w Huic x natam, y libro et sylvestri subere clausam,

z Implicat, atque aabilem mediæ b circumligat hastæ:

c Quam dextrâ ingenti librans, ita d ad æthera satur:

e Alma, tibi f hanc, nemorum f cultrix Latonia virgo,

Ipse pater g famulam voveo: h tua prima per auras

Tela tenens supplex hostem fugit: accipe, i testor,

Diva, j tuam, quæ nunc k dubiis committitur auris.

l Dixit, et m adducto n contortum hastile lacerto

o Immittit: p sonuere q undæ: rapidum super r amnem

s Infelix fugit t in jaculo stridente Camilla.

At Metabus, magnâ propius jam urgente u catervâ,

Dat sese w fluvio, atque hastam x cum virgine y victor.

z Gramineo, a donum Triviæ, de z cespite vellit.

Non b illum testis c ullæ, non d mœnibus urbes

Accepere: neque ipse e manus feritate deditit;

f Pastorum et f solis g exegit montibus h ævum.

i Hic natam in dumis interque k horrentia l iustria,

m Armentalis equæ mammis et lacte n ferino

o Nutribat, teneris immulgens p ubera q labris.

Utque pedum primis r infans vestigia s plantis

t Institerat, jaculo u palmas oneravit acuto:

Spiculaque ex humero w parvæ suspendit, et arcum.

x Pro crinali auro, pro longæ tegmine pallæ,

y Tigridis exuviæ per dorsum a vertice z pendent.

Tela manu z jam tenerâ a puerilia b torsit,

Et c fundam d tereti circum caput e egit d habenâ,

f Existens integrum & durum, non cavernosum,

sed firmum propter nodos. u Indurato ab ætate, sole,

igne, fumo ut ramale vetus prægrandi subere coctum: Persius de hoc ipso

Virgillii opere. e Te-lo, id est, hastæ. x Camillam. y Interiori arboris cortice & ligno levi,

quod facile supernatat, è sylvis raptò involutam. z Implicando alligat. a Portabilem p-

aquas. b Filiam. c Hastam. d Cælum suspiciens me precatur. e Filiam meam.

f Habitatrix. g Tibi dico & confesco ut serviat tibi. h Tibi sacra, id est, illa tuæ

ælis alligata. i Obtestor tibi devotam & dedititiam. k De quibus dubitandum est an incolumem

eam reddituræ sint. l Metabus finiverat jam preces. m Ad se tractum. n Impulsum.

o In auras. p Ex impulsu. q Amaseni. r Amasenum. s Misera. t Alligata

jaculo stridenti. u Hostium. w In fluvium. x Ad quam Camilla erat alligata. y

Voti compos. l. 8. mibi victor honorem Persolves. z Terrâ herbosâ, in quâ fixa erat hasta.

a Filiam, Dianæ munere & operâ incolumem. Al. quam pater Diana dederat. b

Metabum. c Quæcunque in Italia essent. d Nec in civitates, nec in privatam

admissus est domum. e Subdidisset se, consensisset recipere volentibus præ

feritate suâ, id est, quia feræ vitæ assuetus erat. f Desertis. g Transegit. h

Vitam. i In solis montibus. k Inculta. l Speluncas ferarum. m Indomitæ, &

quæ gregatim inter armenta versabatur. n Equæ feræ. o Nutriebat. p Equæ. q In

labia Camillæ. r Camilla. s Primo ingressu. t Signaverat. u Manus ejus. w Cum

adhuc esset parva. x Loco vitæ aureæ, quâ virginis capillos suos alligat, & eodem

perimenti vestis muliebris ad talos ulque demissæ. y Pellis tigridis devictæ penderet

illi. z Cum adhuc esset infans. a Pueritiæ apta. b Illa. c Instrumentum effundendi atque

jaciendi lapidem. d Loro, quo habetur, id est, tenetur, rotundo in

lingui. e Rotavit.

maturis & inevitabilibus. p O Opi, leniter descende caelo. Bάσκ' ἰ. S'i
ταχέϊα λυτὸς ἔδος ἐλθῃπιον. Il. 23. γ Scrutare. r Quia interficietur.
r Vindicatricem necis ejus. * Mihi dicatum. w Sive sit Trojanus sive Ita-
l. Pari forma. γ Postea, quàm interfecta fuerit. z Tecta in nube concavâ,
deorum machina tectur à Poëtis. α Per spoliationem non ablata. β Infernam
amulum. το γάρ γερας ἐστὶ θανόντων. Il. 16. ε Defendebantur cadavera
necis, ne spoliarentur. d Suzz. e Restituam. f Diana. g Opis. h Ad luctum
olori nube tecta descendit. Venus contrà ad lætitiā æthereos inter Dea candi-
dissimâ Dana ferens aderat. lib. 8. i Narrat, quomodo exercitus Æneæ ad urbem
pergit, & quomodo acceptus sit à Latinis, qui jam exierant. k Exercitus. l Dis-
crucandum numerum debitum in turmas : turma autem constat ex 30. ut
num equitibus. m Dum Opim dimittebat Diana. n Campo plano. o Equus,
armamentis ferreis, quibus sonum edit, ingrediens. p Compressis, ne in hostem
repugnat. γ Modò in hanc, modò in illam partem, cum maluisse in hos-
progredi. f Armis ferreis armatorum cooptus. r Extensis. * Terribilis est.
latris viris gestis. α Resplendent. γ Ex adversa parte. z Agiles & expediti
loco. Respicit militiam Romanam & equites Romuli, quos Celeres appellavit.
nillo. β Equium cornu, quod duxit Camilla. Ala enim propriè equitum, ut
expeditum. c Ex adverso stantes. d In. e Manu retrorsùm ductis, ad majore
impetum. f Quatiunt. g Fervet moræ impatiens. h Ut telo dicto contingere se
posseint. i Exercitus Trojanorum & Latinorum.

Βάτκ' ἰ. 9ῖ

• Substituat:

* Restiterat.
 b Ex statione
 sua in pug-
 nam. * Fu-
 rentes, id est,
 Martio furo-
 re accensos.
 d Ad morem
 nivis ex aere
 deciditis.
 e Licuit ergo
 in umbrâ
 pugnare,
 quod dixit
 Lacon. f Ob-
 tegitur. g Te-
 lorum. h In
 hastas mutu-
 as. i Videtur
 hic esse Or-
 phitus, Æ-
 neæ favens,
 cui à se inter-
 fecto infrâ
 insultat Ca-
 milla: *Silvi-
 te, Tyrrhene,
 ferus agitare
 putasti?* k De-
 jecti mutuo
 impetu. l Per-
 tracta. m E-
 quorum, qua-
 ternis pedi-
 bus currenti-
 um. n Mutuo
 occurrenti-
 bus. o Equo.
 p Pilæ ferreæ
 vel plumbeæ
 five glandulæ
 à machina
 bellica actæ.
 q Se, id est,
 præcipitatur, præceps ruit. r Illicò, ut viderunt Acontea excussum. s Attoniti
 sunt. t Latinorum. u In fugam. w Retrò agunt, non abijciunt, scuta sua levia
 * Fugiant Latini morte Acontei. y Persequuntur sic arte fugientes. z Principium
 tenens. a Equitum Latinorum. b Immittit, contra hostes inducit. c Trojanum
 d Resumptis viribus; vel, quia fugam ex arte & consilio simulârunt. Al. *versis*
 sc. in persequentes. e Equorum. f Trojanum, qui prius insecuti erant. g Alternis
 fluctibus, æstu reciproco fluens resiliensque. h Mare. i Aliquando. k Jacit undam
 super scopulos. l Spumifus. m Profundissimam, remotissimam. n Curvatione
 & flexu undarum. o Labens ipse pervadum. Hypallage. p In fugam. q Re-
 pulsi. r Rutulorum. s Statario jam prælio & manu conferta. t Quisque sibi ho-
 tem ex adverso eligit cum quo confliget. u Auditi aut facti sunt. w Profundum
 & denso. x Quia neutri cedebant. y Thuscus ille. z Orsilochum formidabat in-
 dere lancea. a Patem in equo Mezentii casum habes lib. 10. sub finem. b Erecti
 eervice. c Orsilochus. d Ab equo. e Frater Coræ. f Erat. g Tela, quibus vulnera
 fiunt. h Eum. i Epiphonema in hominis infractum animi robur. k Contra tela
 hostilia. l Ingeminat dolorem à vulnere duplici, quia transfixa. m Secundum hu-
 merum penetrans.

a Substiterat: subito b erumpunt clamore, c frementesque
 Exhortantur equos: fundunt simul undiq; tela
 Crebra d nivis ritu: e cœlumque f obtexitur g umbrâ.
 Continuo h adversis i Tyrrhenus et acer Aconteus
 Connixi incurrun b hastis, primique & ruinam
 Dant sonitu ingenti, l perfractaq; m quadrupedantum
 Pectora n pectoribus rumpunt. o excussus Aconteus
 Fulminis in morem, aut tormento p ponderis acti,
 q Præcipitat longè, et vitam dispergit in auras.
 r Exemplo s turbata: acies: u versique Latini
 w Rejiciunt parmas, et x equos ad mœnia vertunt.
 Troës y agunt, z princeps a turmas b inducit c Asylas.
 Jamque propinquabant portis: d rursusque Latini
 Clamorem tollunt, et mollia e colla reflectunt:
 f Hi fugiunt, penitusque datis referuntur habenis.
 Qualis ubi g alterno procurrens g gurgite h pontus
 i Nunc ruit ad terras, k scopulosq; super jacit undam
 l Spumeus, m extremamq; n sinu perfundit arenam:
 Nunc rapidus retrò, atque æstu revoluta resorbens
 Saxa, fugit, litusque o vado labente relinquit.
 Bis Tusci Rutulos egere ad mœnia p versos:
 Bis q rejecti, r armis, respectant, terga tegentes.
 Tertia sed postquam congressi in prælia, totas
 s Implicuere inter se acies, elegitque virum vir:
 Tum verò et u gemitus morientum, et sanguine in w alto
 Armaque, corporaque, et permisti cæde virorum
 Semianimes volvuntur equi: pugna x aspera surgit.
 y Orsilochus Remuli, quando z ipsum horrebat adire,
 Hastam intorsit equo, ferrumq; sub aure reliquit:
 a Quo sonipes ictu furit b arduus, altaq; jactat,
 Vulneris impatiens, arrecto pectore crura:
 Volvitur c ille d excussus humi. e Catillus Iolam;
 Ingentemque animis ingentem corpore et armis
 Dejecit Herminium: nudo cui vertice fulva
 f Cafaries, nudique humeri: nec g vulnera h terrent:
 i Tantus k in arma pater. latos huic hasta per artos
 Acta tremit, l duplicatque virum, m transfixa, dolore.

dicitur ater ubique cruor : a dant funera ferro
 errantes : b pulchramque petunt per vulnera mortem.
 medias inter cædes exultat d Amazon,
 cum exerta latus pugnae, e pharetrata Camilla.
 nunc g lenta manu spargens hastilia b denset,
 validam dextrâ rapit indefessa i bipennem.
 ex & humero sonat arcus, et l arma Dianæ.
 etiam, siquando in tergum pulsa recessit,
 o converso p fugientia dirigit arcu.
 circum r lectæ s comites, Larinaque virgo,
 laque, et æratam quatiens Tarpeia securim,
 lides : u quas ipsa u decus sibi x dia Camilla
 regit, pacisque bonæ bellique ministras.
 tales x Threiciæ, cum flumina a Thermidoontis
 ator, et pictis bellantur Amazones armis :
 circum b Hippolyten, seu cum se c Martia d curru
 thesilea c refert : magnoque ululante tumultu
 minea exultant f lunatis agmina peltis.
 quem telo primum, quem postremum b aspera virgo
 cis ? aut quot humi morientia corpora fundis ?
 enium i Clytio & primum patre : cuius l apertum
 lverfi longâ transverberat u abiete pectus.
 quinis o ille p vomens rivos cadit, atque cruentam
 audit humum, moriensque suo se in r vulnere versat.
 um Lirin Pagasumq; i super : quorum u alter u habenas
 ossio revolutus equo dum colligit ; y alter
 u x subit, ac dextram a labenti b tendit c inertem,
 cipires pariterque ruunt. his d addit Amastrum
 potaden : f sequiturque incumbens eminens hastâ,
 equi, Harpalcumq; et Demophoonta, Chromimque:
 que emissâ manu contorsit spicula virgo ;
 Phrygii cecidere viri. procûl g Ornitus armis
 otis, et equo i venator & Iapyge fertur :
 u pellis latos humeros erepta juvenco
 patori operit ; o caput, ingens oris p hiatus

a Efficiunt.
 b Honorabili-
 lem Æn. 2.
 pulchrumque
 mori succurrit
 in armis.
 c Refert pug-
 nam & variam
 stragem Ca-
 millæ. d Tan-
 quam Ama-
 zon, Amazo-
 nidum more
 habens lævam
 mammam nu-
 dam, dextram
 verò cauterio
 exustam, ut
 expeditius
 tela torqueret
 & sagittas
 mitteret.
 Hinc Amazon
 componitur
 ex a priv. &
 μάζος,
 mamma.
 e Pharetris
 instructa.
 f Aliquando.
 g Flexibilia.
 h Multiplicet
 ea. i Securi
 duas pinnas
 habentem.
 k Ejus. l Sa-
 gittæ. m Ca-
 milla. n Re-
 trorsum. o In
 hostem.
 p Cum ea :
 vel, ipsa fugi-

Parthorum more, qui mittunt post terga sagittas. q Camillam. r Delectæ ad
 armus, sc. erant. s Camillæ. t In Italia ortæ foeminae. u Italidas. w Ad de-
 al ornamentum. x Generosa. Al. dura. y Existentes tales, quales, &c. z In
 olim residentes. a Fluminis Thraciæ, hodie Pormon. b Hippolyte & Pen-
 da foree erant, reginæ Amazonum : illa Theseo, ex quo Hippolytum pe-
 t. hæc bello Troiano nobilitata. c Bellatrix, bellicosa. d De quo pugnaverat.
 regna. f Cetrus seu brevibus ictus in formam lunæ incisus, aut lunam semi-
 referentibus. g Ἐρβη τινα πρῶτον, τινὰ ὀψαίνον ἐξενάπτειν ;
 er. 5. Il. Homeri. h Acris & strenua Camilla. i Cui Clytius erat pater. k Il-
 lator. l Nudatum. m Ex adverso stantis. n Hasta abiecta. o Eumenius. p Æn.
 opore. am vomit ille animam : & l. 9. de Euryalo moriente : Volvitur ille, vo-
 lulum de pectore flumen. q Mordicus appetit. Sic supra : Humum semel ore
 pte. r Sanguine. s Deinde dejicit. t Eumenium. u Prior Litis. w Equi.
 ansosso. y Posterior Pagasus. x Succurrit, & se ad sustentationem ruentis
 par. a Liri. b Extendit, porrigit. c Parum efficacem, nihil proficientem.
 illa. e Hippotæ filium. f Persequitur. g Tyrrenus ille. h Novis, infuetis,
 tox numerantur : pro lorica tergus taurinum, pro galea lupi caput, pro hastâ
 u. Quo venari solitus erat. k Apulo. Apulia Iapygia dicta fuit. l Orphito.
 ex corio juvenci conferta. n Bellatori. o Et cui, p Rictus.

a Maxillæ.
 b Et cui telum ruficum, &c. c Pugnator Orphitus.
 d Suis aut Rutulorum. e Aggit. f Omnes, id est, eminet. g Fraude circumventum cum in se irrueret.
 h Quod illi non difficile erat, toto agmine in fugam converso unâq; Orphito. i An utique putabas tibi venatori rem esse cum feris? est cum viris; inò cum foemina; eâque, cuius manu cecidisse tibi laudis erit, & apud inferos solatio. k Orphite.
 l A virgine tractatis.
 m Laudem gravem & magni momenti. n Majorum tuorum. o Ad Manes. p Quod occisus sis telo meo, cuius nomen tamen inclytum est. q Statim, post Orphiti necem. Prosequitur reliquam Camillæ pugnam, & quam fecerit stragem. r Ex adverso stantem. s Transfigit Camilla. Al. fixit. t Sessoris, equitis. u Scutum. w Et fixit. x Cum fugam simularet. y Circutum. z Eum. a Breviori sc. circulo seu revolutione & recurso & ad contrum tendente: revertendi sc. animo, illumque ex compendio adoriendi. b Quod necesse est in circulo redeuntibus: quia utque alternus sequebatur. Unde Ovid. *Polym. Ixion, & se sequiturque fugisque.* c Orsilocho figit. d Multiplicat. e Recentere fuso. f In hanc virginem. g Restitit. h Apenninum montem incolentis. Ligurum majore ex parte Apennino monti subiacet. i Bellator non vilissimus, sed inter primos Ligurum. k Donec. l Uti fallacis in bello. m Aunus, filius Auni. n A pugna, ut io. Æn. tempus desistere pugne. Al. pugnam. o Insequentem eum. p Camillam. q Conatus tractare dolos providentiâ & calliditate. r Esse putans tam excellens facinus. s Quo avehi posse speras. t Equum fugæ præsidium & speram. u Committe te terræ æqualiter utrique ad certamen congruæ. w Quæ sit à peditibus. x Vana inanis more venti. y Adferat. z Id est, cedat in laudem. Al. fraudem, id est, damnum, perniciem. a Aunus. b Camilla. c Irâ. d Suz. e Astat congregi parata. Al. resistit. f Pedestris. g Solâ sine alio munimento, vel, nondum depictâ aliquo insigni. Jam enim primum in bella descenderat Camilla nec dum specimen aliquod virtutis ediderat, quo parva insigniri mereretur. h Aunus. i Evasisse illam, se votum obtinuisse.

Et a malæ texere lupi cum dentibus albis;
 b Agrestisque manus armat b iparus: c ipie d catervis.
 e Vertitur in mediis, et toto vertice f supra est.
 Hunc illa g exceptum (b neque enim labor agmine verso)
 Trajicit, et super hæc inimico pectore fatur:
 i Sylvis te, k Tyrrhene, feras agitare parâsti?
 Advenit qui vestra dies l muliebribus armis
 Verba redargueret. m nomen tamen n hand leve n patrum
 o Manibus hoc referes, telo p cecidisse Camillæ.
 q Protinus Orsilocho et Buten, duo maxima Teucrum
 Corpora: sed Buten r adversum cuspidem fixit
 Loricam galeamque inter, quâ colla t sedentis
 Lucent, et lævo dependet u parma lacerto:
 w Orsilocho x fugiens, magnumque agitata per y orbem
 z Eludit a gyro interior, b sequiturque sequentem. 695
 Tum validam perque arma c viro perque ossa securim,
 Altior insurgens, oranti et multa precanti
 d Congeminat: vulnus e calido rigat ora cerebro.
 Incidit f huic, subitoque aspectu territus g hælit
 h Apenninicolæ bellator filius Auni,
 i Haud Ligurum extremus, k dum l fallere fata sinebant.
 m Ilique ubi se nullo jam cursu evadere n pugna
 Possê, neque o instantem p reginam avertere, cernit:
 q Consilio versare dolos ingressus et astu,
 Incipit hæc: quid r tam egregium, si foemina forti 705
 Fidis se quo? dimitte t fugam, et te cominûs u æquo
 Mecum u crede solo, pugnaeque accinge w pedestris:
 Jam nosces, x ventoia y ferat cui gloria u laudem.
 a Dixit: at b illa c furens, acricque incensa dolore,
 Tradit equum d comiti, paribusque e assistit in armis, 710
 Ense f pedes nudo, g puraque interrita parmâ.
 At h juvenis, i vicisse dolo ratus, avolat ipse,

o Ad Manes. p Quod occisus sis telo meo, cuius nomen tamen inclytum est. q Statim, post Orphiti necem. Prosequitur reliquam Camillæ pugnam, & quam fecerit stragem. r Ex adverso stantem. s Transfigit Camilla. Al. fixit. t Sessoris, equitis. u Scutum. w Et fixit. x Cum fugam simularet. y Circutum. z Eum. a Breviori sc. circulo seu revolutione & recurso & ad contrum tendente: revertendi sc. animo, illumque ex compendio adoriendi. b Quod necesse est in circulo redeuntibus: quia utque alternus sequebatur. Unde Ovid. *Polym. Ixion, & se sequiturque fugisque.* c Orsilocho figit. d Multiplicat. e Recentere fuso. f In hanc virginem. g Restitit. h Apenninum montem incolentis. Ligurum majore ex parte Apennino monti subiacet. i Bellator non vilissimus, sed inter primos Ligurum. k Donec. l Uti fallacis in bello. m Aunus, filius Auni. n A pugna, ut io. Æn. tempus desistere pugne. Al. pugnam. o Insequentem eum. p Camillam. q Conatus tractare dolos providentiâ & calliditate. r Esse putans tam excellens facinus. s Quo avehi posse speras. t Equum fugæ præsidium & speram. u Committe te terræ æqualiter utrique ad certamen congruæ. w Quæ sit à peditibus. x Vana inanis more venti. y Adferat. z Id est, cedat in laudem. Al. fraudem, id est, damnum, perniciem. a Aunus. b Camilla. c Irâ. d Suz. e Astat congregi parata. Al. resistit. f Pedestris. g Solâ sine alio munimento, vel, nondum depictâ aliquo insigni. Jam enim primum in bella descenderat Camilla nec dum specimen aliquod virtutis ediderat, quo parva insigniri mereretur. h Aunus. i Evasisse illam, se votum obtinuisse.

et mora, b conversisque fugax aufertur habenis,
 quadrupedemque citum e ferratâ calce fatigat.
 ane Ligur, frustra que animis elate g iuperbis,
 quicquâ h patrias tentasti i lubricis artes:
 ex frans te k incolumem fallaci perferet l Anno.
 satur virgo, et m pernibus n ignea plantis
 ansit equum cursu: franisque o adversa prehenfis
 ngreditur, poenasque q inimico à sanguine sumit. 720
 quam facillè accipiter saxo s facer ales ab alto
 nsequitur pennis t sublimem in nube columbam,
 mprensamque u tener, w pedibusque eviscerat uncis:
 cruor et vulsâ labuntur ab x æthere plumæ. 724
 non z hæc y nullis a hominum sator atque deorum
 ervans oculis, summo sedet altus Olympo.
 rrrhenum genitor Tarchontem in prælia sæva
 elicit, et stimulis d haud mollibus e incitat iras.
 o inter cardes f cedentiaque g agmina Tarchon
 ur equo, variisque instigat h vocibus i alas, 730
 mine quemque l vocans; m reficitque in prælia n pul-
 sos.
 is metus, o p nunquàm dolituri, o semper q inertes
 rheni, quæ tanta r animis ignavia venit?
 emina t palantes agit, atque u hæc agmina w vertit?
 o ferrum? quidve hæc geritis tela y irrita dextris?
 on in z Venerem segnes, a nocturnaue bella; 735
 ubi curva b choros indixit tibia Bacchi,
 spectare dapes, et d plenæ pocula mensæ.
 camor, f hoc studium: g dum h sacra i secundus aru-
 spex
 ciet, ac k lucos l vocet hostia pinguis in altos. 740
 o effatus, equum in w medios moriturus et o ipse
 citat, et Venulo adversum se p turbidus q inest:
 pumque ab equo dextrâ complectitur hostem,
 premium ante suum multâ vi concitus r aufert.

item. *Tita vel intasta segetis per summa volaret, &c.* o Ex adverso veniens &c
 ita equo, quem præverterat. p Cum Anno. q Auni sc. r Tam facillè, quam,
 Comparatione victoriæ celeritatem amplificat. s Marti consecratus, ut Aquil-
 ri, Columba Veneri, Pavo Junoni Huic avi nativum odium, & internecci-
 bellum est cum aquilâ. Ovid. 1. Trist. el. 1. Terretur minimo penna stridore
 ia Unguibus, accipiter, faucia fulta tuis. r In sublimi volantem & colum-
 u Unguibus eam visceribus spoliât. z Ubi columbamprehendit & eviscera-
 Non negligentibus, sed diligentibus & certis. z Quæ Camilla gesserat.
 iter. b Tyrrenorum ducem. c Occulta inspiratione. d Duris & acerbis. e Al.
 ita iras, id est, indignationem & ulciscendi animum. f Terga dantia, id est,
 occisos & fugientes. g Peditum. h Cohortationibus. i Equitum. k Proprio.
 mpellans. m Instaurat. n Prius. o Qualis, vel quantus. p Stupidi, dolorem
 lentientes, semper toleraturi tantem stragem tantumque dedecus. q Ignavi,
 ante. r Vestris. s Una. t Vos oberrantes, ut stolidi pecora, fugat? A turpi.
 ita. w In fugam. x Ad quem usum geritis gladium? y Inutilia vobis, cum
 tis omnes unam foeminam. z Amores, id est, non soletis sic foeminas fug-
 tem Veneream cum eis habituri, ut nunc unam fugitis. a Quæ cum puellis ge-
 in cubiculis. b Bacchantium. c Observare. d Qualia solent propinari in coe-
 parâ & plenâ. e In hac re est vobis amor. f Hæc disciplina, hæc militia ve-
 est. g Donec. h Secunda. i Secunda & prospera nuntiaturus. k Ubi sacris die-
 pulabantur postea Romani. l Vos. m Tarchon. n Hostes. o Eo consilio, ut
 discrimina adiret. p Commoto animo, vel terribilis. q Al. Offert. r Ipsum.

a Fit. b Ad
 nutum, id est,
 tacta plena
 potestate.
 c Ut fugax
 vel fugiens.
 d Equum ce-
 lerem. e Fer-
 reo calcari
 munitâ. f Ina-
 nis, mentiens
 in factis &
 verbis. Nam
 Ligures, qui
 Appenninum
 tenuerunt, la-
 trones, infi-
 diosi, fallaces,
 mendaces, fu-
 erunt. g Quod
 sic viceris per
 fraudem eva-
 dens, h Patris
 tui, id est,
 fraudulentas.
 i Fallax, &
 ut anguilla
 lubrica elabi
 sperans, mo-
 bilis. k Sal-
 vum. l Patri.
 m Velocibus.
 n Citato cur-
 su & quasi ig-
 neo levis, ip-
 sum equitem
 antevertit:
 de Camillæ
 pernicitate
 dictum 7. l.

a Tyrrenis. Hoc est, quod alibi dixit: *It clamor calo.*
 b Cursu citatus celeri: ut modo de Camilla.
 c Venulum.
 d Venuli.
 e Diffindens scrutatur.
 f Nudatas.
 g Mortiferum
 h Venulus obluens, ne occidatur.
 i Scorsum tenet. k Suo.
 l Tarchontis.
 m Evitat, aut etiam evitare laborat: sic de Entello. l. 5. corpore tela modo atque oculis vigilans exit.
 n A se. o In draconem.
 p Vulneratus ab unguibus.
 q Fit asper ac rigidus. r Ejus. s Desuper. t Aquila.
 u Imò plus. v Serpentem: x Ut evadat. y Tyburtinorum. z Toto. a Exultant
 b Tarchontis ductum, & virtutem & felicitatem. c Tyrreni, Tarchontis socii, ex Mæonia, id est, Lydiâ oriundi. lib. 8. Mæoniæ delecta juvenis, d Impetum faciant. e Destinatus fataliter ad mortem. Fatale enim erat, ex mandato Dianæ, supra, mori illum, quisquis Camillam interficeret. f Peritior. g Fraude & quæ ex insidiis: non ausus congregi. h Quæ offeratur occasio, quâ citius & tutius ea interciperi posset. i Adoriendi Camillam. k Maxime opportuna. l Quacunque via. m Per medium agmen. n Clam & successive subsequitur. o Ejus. p Observat. q Camilla. r Aruns. s Clam. t Quibus celeriter utebatur. u Accessus ad Camillam. v More errantium circumvagatur. x Quem Camilla fecerat. y Inevitabilem. z Improbandus: quia nimium avidus & insidiosus. a Quam missurus est in Camillam. b Cum Camilla occurrerit. In hac parte describit necem Camillæ ab Aruns illatam, dum ardentior atque incautior Chlorea sacerdotem Cybeles insequitur. c Consecratus Cybele. Al. Cybele, nempe ut mons pro numine, quod ibi colitur ponatur. d Animosum. e Equum. f In morem plumarum. g Squamis aureis constructa. h Id est, habebat pro cooperimento tegmen ex pelle, cui insertæ erant squamæ æreæ. & æreæ in morem plumarum ac squamarum piscium se mutuo tegentes. i Chlorea eques erat. k Hispana ferrugine & ostro, propriè: utroque claruit enim Hispania ferro & cocco, ut & velleribus nativi ferruginei coloris. lib. 9. ferrugine clarus Ibera. l Insignis. m Cretensia: Cortyna enim urbs Cretæ sagittandi arte nobilis. n Arcu.

74 *ulda*: tum *b* croceam chlamydemque *c* sinuq; *d* cre-
 pantes
a *barbaeos* fulvo in nodum collegerat auro,
b *acus* acu tunicas et *f* *barbara* *g* tegmina crurum.
 anc virgo, sive ut *i* templis præfigeret arma
 75 *a*, *k* *captivo* sive ut se ferret *l* in auro
atrix, unum ex omni certamine pugna
ca sequebatur: totumque *n* incauta per agmen,
mineo prædæ et spoliolum ardebat amore.
m ex insidiis *p* cum tandem, *q* tempore capto,
co *ipicit*, et superos Aruns sic voce precatur:
 76 *mme* deum, sancti custos *f* Soraclis Apollo,
m *primi* colimus, cui *n* pineus ardor acervo
itur, et *n* medium freti pietate per ignem
ores multâ premium vestigia *x* prunâ:
 77 *ater*, hoc nostris aboleri *y* dedecus *z* armis
ipotens. non exuvias *a* pulsæve trophæum
is aut spolia ulla peto: mihi *b* cætera laudem
ferent: hæc dira meo *d* dum vulnere *e* pestis
cadat, patriam *f* remeabo inglorius urbem.
 78 *at*, et *b* voti Phœbus succedere *b* partem
ate dedit; *k* partem volucres dispersit in auras.
a *b* *eretur* ut subitâ turbatam morte Camillam,
it oranti; *k* reducem ut patria alta *n* videret,
o dedit; inque *o* Notos *p* vocem vertere procellæ.
ut missâ *q* manu sonitum dedit hasta per auras,
ertere *r* animos facies, oculosque *t* tulere
 79 *ad* *n* reginam Volsci. nihil ipsa neque auræ,
onitis *n* memor, aut venientis ab æthere teli:
sub *x* exertam donec perlata *y* papillam
 77 *it*, *a* *virgineumque* altè bibit acta cruorem.
currunt trepidæ *c* comites, *d* *dominamq;* ruentem
unt: fugit ante omnes *e* exterritus Aruns,
itâ mixtoque metu: nec jam ampliùs hastæ
re, nec telis occurrere *g* virginis audet.
ut *b* ille, priùs quàm tela inimica sequantur,
in in montes sese *i* avius abdidit altos

780 *a* Cassis aut
b Galea. *b* Cro-
c cei coloris.
c Laxas vestes
 per sinum dif-
 fluentes ex
 carbasso factas
 780 *d* Quia auro
 rigeant.
e Indutus tu-
 nicam Phry-
 giâ pictam ar-
 te & acu.
 781 *f* Externa,
g Ut ocreas,
 vel braccas.
h Chlorea sa-
 cerdotem.
 790 *i* Templo
 Dianæ. *A*
 causa finali.
k In vestibus
 ac armis au-
 reis ab hoste
 detractis.
 791 *l* Solum inter
 omnes in pug-
 na certantes.
m Cupidine
 potiundum ho-
 rum spolio-
 rum. *n* Al.
 800 *incauta*. *o* Ve-
 hementi.
p Camillæ
 moranti.
q Opportuni-
 tate captâ.
 806 *r* Duo preca-
 tur, ut Camil-
 lam sternat,
 & in patriam
 redeat.
 810 *s* Montis Her-

79 *Præcipui*. *n* Pyra è prunis pineis acervatim aggeritur, id est, qui sibi
 80 *pyram* extruimus. *n* Nos cultores tui incedimus illæsi per medium ig-
 81 *per* prunas. *x* Carbone. *y* Quod à virgine superamur tot viri. *z* Hoc telo.
 82 *Quæ* posthac facturus sum. *c* Adferant. *d* Dummodò. *e* Camilla ut
 83 *multos* interimens. *f* Repertam sine gloria Soraclis. *g* Preces Aruntis.
 84 *ἔτερον μὲν ἰδὼκε πατρί, ἕτερον δ' ἀνεύεν*, Il. 16. Annuit sc. de oc-
 85 *Camilla*, abnuat de redeundo in patriam. *i* Secundum mentem & volun-
 86 *us*. *k* Voti partem irritam fecit, ventis itaque dedit, negavit sc. reditum
 87 *am*. *l* Assensus est Arunti. *m* Aruntem. *n* Concessit. *o* Ventos. *p* Preces.
 88 *is*. *q* Ad stridorem hastæ. *r* Volcorum. *s* Direxerunt. *t* Camillam. *n* Fuit.
 89 *iam* more Amazonum: ergo sinistram, ut sit habilis sagitationi: vide su-
 90 *l*. *y* Mamillæ partem, quæ lactantibus immittitur. *z* Infixa est. *a* Et
 91 *est* cruore Camillæ virginis. *b* Pathos à sexu. *b* Refert fugam Aruntis, & ul-
 92 *erba* morientis Camillæ. *c* Latina, Acca, & reliquæ. *d* Reginam Camillam.
 93 *facinore*. *f* Habens lætitiæ admixtam metui: quia lætus erat de morte,
 94 *ebat* ultionem. *g* Camillæ, lethaliter vulneratæ. *h* Sævissimus. *i* Exist-
 95 *via*, id est, nullam viam tenens, sed, quæ datur, fugiens.

• Aruntem lupo compa-
rat. • Demit-
tens & subter
alvum retra-
hens. • Eam.
• Ipse pavi-
tans. • Turba-
tus metu &
lætitia.

• Non atten-
dens ad pro-
tectionem
fui, sed soli
fugæ inten-
tus. • Camil-
la. • Extrahit.
• Profundo.
• Acumen ha-
stæ. • Oculi
morientes.
• Dum vi-
vens, valens-
que esset. Pa-
thos ab ætate
& formâ.

• Elus.
• Coævis et
sodalibus.
• Solebat par-
ticipari, partici-
pabat. • Ad
hanc usque æ-
tatem. • Bello
potens fui.
• Interficat.
• Propriè hoc
verbum con-
venit gladi-
atoribus iis,
qui gravissi-
mis vulneri-
bus se mutuò
dilaniant. Vi-

de quæ nos ad Sal. p. 145. • Caligine mortis. • Me. • Ad Turnum. Sui secus
de publico sollicita, ad Turnum mittit mandata. • Ultima. • Ad pugnam. •
pellat Laurolavino. • Equi. • Ultrò, sicut prius, cum Turno obviam ven-
• Animam exhalat. • Flexibilia, vigore defecta: inque humeros cervix collapsa.
• eumbit. 1. 9. Pathos ab habitu. • Interceptum morte inclinavit. • Animam.
vivebat. Hoc etiam versu librum duodecimum clausit. • Quod ante diem co-
tur exire. • Oriens. • Extenditur usque ad sidera. • Trojanorum exultantium
interfectam Camillam. • Crudelior fit cæde multorum. • In Volcos & ca-
• hostes. • Stipati & agminatim irruentes. • Et milites leves, quos Evander
cum Pallante filio suo miserat. • Redit ad narrationem necis Aruntis ab Op-
terfecti sagittis Dianæ. • Ministra Dianæ, cui ultio Camillæ mandata. Ma-
1. 3. c. 6. • Ab eo tempore, quo à Diana demissa erat. • Sic dicta quod ejus
lio vita humana adjuvetur. • Ut melius prospiceret. • Quia infidiosa. • Afflic-
• Provocare. • In sylvis degenti, solitaria. • Venatorias. • Sine decore. • Di-
• Ignobile, imò gloriosum. • Divulgabitur. • Id est, ultio fiet de te, • V-
navit.

Occiso pastore • lupus magnove juvenco,
Conscius audacis facti: caudamque • remulcens
• Subjecit • pavitantem utero, sylvasque petivit:
Haud secus ex oculis se • turbidus abstulit Aruns,
• Contentusque fugâ mediis se immiscuit armis.
• Illa manu moriens telum • trahit: ossa sed inter
Ferreus ad costas • alto stat vulnere • mucro.
Labitur exanguis, labuntur • frigida leto
Lumina: purpureus • quondam color • ora reliquit.
Tum sic exspirans, Accam ex • æqualibus unam,
Alloquitur, fida ante alias quæ sola Camillæ,
Quicum • partiri curas; atque hæc ita satur:
• Hactenus, Acca soror, • potui: nunc vulnus acerbum
• Conficit, et • tenebris nigrescunt omnia • circum.
Effuge, et hæc • Turno mandata • novissima perfer:
Succedat • pugna, Trojanosque • arceat urbe.
Jamque vale. simul his dictis linquebat • habenas,
Ad terram non • sponte fluens: tum frigida toto
Paulatim • exolvit se corpore, • lentaque colla
Et • captum leto posuit caput, arma relinquens:
• Vitaque cum gemitu fugit • indignata sub umbras.
Tum verò immensus • surgens • serit aurea • clamor
Sidera: dejectâ • crudescit pugna Camillâ.
• Incurrunt • densi: simul omnis copia Teucrum,
Tyrrenique duces, • Evandrique Arcadis alæ.
• At • Triviæ custos • jamdudum in montibus • Opis
• Alta feder summis, spectatque interi ita pugnas.
Utque procûl medio juvenum in clamore furentum
Prospexit • tristi • multatam morte Camillam;
Ingemuitque, deditque has inno pectore voces:
Heu! nimium, virgo, nimium crudele luvisti
Supplicium, Teucros conata lacescere • bello.
Nec tibi • desertæ in dumis coluisse Dianam
Profuit, aut • nostras humero gessisse pharetras.
Non tamen • indecorem tua te • regina relinquet
Extremâ jam in morte: neque hoc • sine nomine letum
Per gentes • erit, • aut famam patieris inultæ.
Nam quicumque tuum • violavit vulnere corpus,

re luer
quis • Der
qui • L
dea se
et Ar
vidit fu
inquit
peritur
mia. • t
nit, et a
compfit
luxit •
se • cap
ciem
plô te
nit unâ
um expir
igni
ad • æth
fugit,
bati fug
pectique
petunt;
quiquan
tare va
laxos re
adruped
pum.
tur ad m
is: et è •
neum •
curtu • p
nimica su
mileram
bus in p
ati • expir
locius aper
ere f ora
dentum
ante o
mixa per
• Arun
• Equi
cum teneb
• Dian
Labere N
Tamen. •
ne, p • A fa
Solutos,
1. 8. • Q
terem. • U
loco: ut a
• Urbis
contra h

luct *a* meritâ. fuit ingens *b* monte sub alto
 Dercenni terreno ex aggere *a* bustum
 Laquentis, *f* opacâque ilice tectum.
 dea se primùm *b* rapido pulcherrima *b* nisu
 et Aruntem tumulo speculatur ab alto.
 vidit fulgentem armis, ac *k* vana tumentem;
 inquit, *i* diversus habis? huc dirige gressum;
 periture veni: capias ut *m* digna *n* Camillæ
 mia. *o* tu-*n*e *p* etiam telis moriere Dianæ?
 ut, et auratâ volucrum *r* Threïssa sagittam
 ompsit pharetrâ, *f* cornuque *i* infensa tetendit,
 duxit *w* longè, donec curvata *x* coirent
 se *y* capita, et manibus jam tangeret *z* æquis,
 aciem *a* ferri, dextrâ *b* nervoque papillam.
 emplò teli stridorem aurasque sonantes
 ut unâ Aruns, hæstique in corpore ferrum.
 am expirantem socii atque *d* extrema gementem
 ignoto camporum in pulvere *f* linquunt:
 ad *g* æthereum *b* pennis aufertur Olympum.
 fugit, dominâ amissâ. *i* levis ala Camillæ:
 ubi fugiunt Rutuli: *i* fugit *m* acer Atinas:
 etique duces, *o* desolatique manipuli
 perunt, et equis *p* averſi ad *q* mœnia tendunt.
 quam instantes Teucros letumque ferentes
 care valet telis, aut *r* sistere contra:
 laxos referunt humeris *t* languentibus arcus,
 quadrupedumque *w* putrem cursu quatit ungula cam-
 pum.
 tur ad muros caligine turbidus atrâ
 is: et è *x* speculis percussæ pectora matres
 aneum *y* clamorem ad cœli sidera tollunt.
 cursu *z* portas primi irrupere patentes,
 nimica super *a* mixto premit agmine *b* turba:
 miseram effugiunt mortem, sed *c* limine in ipſo,
 bus in patriis, atque inter *d* tuta domorum
 ite expirant animas. pars claudere portas;
 locus aperire viam, nec mœnibus audent
 ere *f* orantes: *g* oriturque miserrima cædes
 dentium armis *b* aditus, inque *i* arma *k* ruentum.
 nante oculos lachrymantumque ora parentum,
 fixa perit. *q* Opis. *r* Tanquam Threïssa venatrix sagittandi arte nobilis.
 Arunti. *u* Sinuavit. *w* A chorda. *x* In circuli formam, *y* Arcus extre-
 Equaliter extensis. *a* Sagittæ sc. cuius ferrum pervenerat ad sinistram,
 tenebat. *b* Chordâ ex nervo factâ. *c* Aruntem efflantem animam. *d* Ma-
 Dianâ id procurante. *f* Eum. *g* Cœlestem, unde demissa erat, dicente
 Labere Nympha polo. *b* Alis assumptis. *i* Agilis & inconstans. *k* Conſter-
 Tamen. *m* Quamvis strenuus. *n* A statione suâ. *o* Signiferi reliâ sine con-
 A facie hostium. *q* Urbis. *r* Fonnare gressum contra irruentes Teu-
 Solutos, non amplius tenſos. *t* Laxis & lassis, languente animo. *u* Equo-
 c. l. 8. Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum. *w* Resolutum
 Unde speculabantur accursum & fugam suorum. *y* Ejulatum. *z* Pa-
 loco: ut annotavit Macrobi. Sat. l. 4. c. 3. *a* Confuso. *b* Hostium perse-
 Urbis. *d* Tectâ. *e* Efflant. *f* Socios. *g* Surgit & fit. *b* Urbis. *i* Quæ
 contra hostem. *k* Cadentium.

850

855

860

865

870

875

880

885

Indecorâ,
 qualem mieu-
 it: quia inse-
 pultus relin-
 quetur. *b* Aut
 enim sub
 montibus,
 aut domibus
 veteres sepe-
 liebantur.
 Regis forte
 antiqui Abo-
 riginum, vel
 urbis Lauren-
 tis: cui certè
 deest lux his-
 toriæ *d* Se-
 pulchrum,
 continens ci-
 neres corporis
 combusti.
 Soli. *f* Ra-
 mosâ & um-
 brosâ. *g* Sub
 hac ilice.
 Conatu ce-
 leri. *i* Illum.
 Vano Ca-
 millæ *a* se in-
 teremptæ ho-
 nore tumi-
 dam. *i* A no-
 bis. *m* Te.
 Pro Camil-
 læ morte.
 Usque adeo
 gloriosæ
 mortis te fu-
 riavit ambi-
 tio, ut Dia-
 næ telis peri-
 re cuperes, vi-
 olatâ cædâ-
 que ipsius mi-
 nistrâ. *p* Re-
 spicit ad Ni-
 obesobolem,
 quæ telis Di-

a Excluserum
 b Declives, in
 quas quis po-
 test præcipi-
 tari. c Vallo-
 rum aut mœ-
 nium. d Ir-
 ruptione ir-
 ruentium,
 multitudine
 calentium.
 e Equis. f Im-
 provida &
 festina. g Mo-
 re arietis,
 bellici instru-
 menti, irruit
 sive insultum
 facit in portas
 clausas. Sic
 Plaut. in
 Truc. *Quis
 tam proterve
 nostras ades
 arietat?*
 h Propter obi-
 cem durè ob-
 stantes. i In-
 dicat ita faci-
 endum esse.
 k Mortuam.
 l Vel natura
 sua, vel festi-
 na. m Pro fer-
 ro utuntur pa-
 lis, & sudibus præustis & igne obduratis. n Præcipitanter in mortem ruentes. o
 am prius quam viri. p Ubi insidias struebat. q Res nuntiata, aut nuntians. r Tu-
 no. s Refert. t Ex mandato Camillæ morientis: suprà. u Occisam esse. w Im-
 tum facere: ut, Inruit *Æneas armis*. x Favente. y Loca. z Timor: em jam etiam
 bi, periculum jam ipsi urbi imminere. a Turnus. b Dolore amens. c Fatum in-
 tabile, irrevocabile. d Ut furore percitus, ulcisceretur Camillæ mortem, & om-
 nia interceptiendi ex insidiis *Æneæ* opportunitate, laborantibus suis succurreret,
 que adventum ejus expectare posset. e Difficilia accessu. f Ex sylvis. g Infir-
 jam vacante, non, ut antè, obsessos. h Transcendit. i Montis. k Exit. l Fron-
 bus densa. m Veloces. n Distant. o Veluti fumantes. A signis excitati pulve-
 surgentis in cœlum, colligit hostem adesse. p Laurentium seu Latinorum. q He-
 zem, jamque ferocius appropinquantem muris. r Sc. *Scriptum*. s Hinnitus. t In-
 sent pugnam singularem, tentassentque prælia, nisi distinuisset usumque nox-
 ter veniens. u Sol rubens sub occasum. w Mari seu Oceano Hispanico, *Ibero*
 vius est Hispaniæ: à quo Hispani ipsi *Iberi* dicti sunt. x Periphrasis occiden-
 tioris, y Occidente. z In tentoriis suis. a Circumdat vallo Turnus & *Æneas*.

a Pars in b præcípites c fossas, urgente d ruinâ,
 Volvitur; e immixtis pars f cæca et concita frânis
 Arietat in portas, et h duros obice postes.
 Ipsæ de muris summo certamine matres
 (i Monstrat amor verus patriæ) ut videre k Camillam,
 Tela manu l trepidæ jaciunt; m ac robore duro,
 Stipitibus ferrum sudibusque imitantur obustis
 n Præcípites, o primæque mori pro mœnibus ardent.
 Interea Turnum in p sylvis sævissimus implet
 q Nuncius, et r juveni ingentem s fert: Acca tumultum
 Deletas Volicorum acies, u cecidisse Camillam,
 w Ingruere infensos hostes, et Marte x secundo
 y Omnia corripuisse: z metum jam ad mœnia ferri.
 a Ille b furens (nam c sæva Jovis d sic e numina possunt)
 Deserit obsessos colles, nemora e aspera linquit.
 Vix e conspectu exierat, campumque tenebat,
 Cum pater Aneas, saltus singressus g apertos,
 h Exuperatque i jugum, sylvæque k evadit l opacâ.
 Sic ambo ad muros n rapidi totoque feruntur
 Agmine, nec longis inter se passibus u absunt.
 Ac simul Aneas o fumantes pulvere campos
 Prospexit longè, p Laurentiaque agmina vidit;
 Et q sævum Aenean agnovit Turnus in armis,
 Adventumque r pedum s statusque audivit equorum.
 Continuo t pugnas ineant, et prælia tentent;
 Ni u roseus fessos jam w gurgite x Phœbus y Ibero
 * Tingat equos, noctemque die y labentem reducat.
 Confidunt z castris ante urbem, et mœnia a vallant.

P. VIRGILII MARONIS
NEIDOS
LIBER XII.

ARGUMENTUM.

Tritis duobus adversis praeliis Latinorum viribus, animisque
eorum fractis, Turnus, ubi omnem spem suam in seipso sitam
frustrâ dissuadente Latino, reginâque multis cum cum la-
mis nequicquam retinente, singulari certamine cum Aeneâs di-
care statuit, ejusque rei Aeneam, per quendam ex suis, Idmo-
nomine, facit certiozem. Accipit conditionem Aeneâs, solen-
ne utrimque sacramento foedus sancitur. Id Junonis impulsu
Juturna Nympha, Turni sorore, in falsam Camertis imaginem
versa, perturbatur: primique omnium Tolumnius augur, fal-
lagurio certam suis victoriam promittens, unum ex Gylippi
hasta trajicit. Aeneas quoque, dum subiti tumultus causam
agens, suos revocare conatur, ab incerto auctore sagitrâ vul-
sus, praelio excedere cogitur. Qua re intellecta, Turnus mag-
is sibi rei bene gerendæ occasionem oblatam ratus, ingentem
stragem edit. Interim Venus, decerto ex Idâ Creten-
simo herbâ, filio suo medetur. Refectis viribus Aeneas, Af-
rum paucis suo exemplo ad virtutem cohortatus, suis auxilio
erit, Turnumque nominatim ad pugnam deposcit. Verum cum
Turnus sui copiam non faceret (Juturna enim, quæ excusso Me-
taurigâ, currum ejus moderabatur, in diversam semper partem
Aeneas deflectens, congregi eos non patiebatur) oppugnandæ
consilium capit: admotoque ad incenia exercitu, in propug-
na, proximaque ædificia ignem conjicit. Ibi Amata, cum
currum occisum arbitraretur, doloris impatientiâ laqueo vitam
sibi. His rebus Turno per Sagem nunciatis, cum eò rem reduc-
deret, ut sibi necessariò dimicandum esset, nisi perpeti mal-
tiorum urbem, se inspiciente, in hostium potestatem perve-
nit, ultro Aeneam ex præscripto foederis ad singulare certamen
vocat. Eâ pugna superior Aeneas, cum victi hostis precibus
venè ad misericordiam flecteretur, conspecto humeri ejus bal-
is quem occiso Pallanti Turnus detraxerat, repente irâ accen-
dido per pectus adactò, eum vitâ spoliât.

Turnus ut a infractos a adverso Marte Latinos
Defecisse videt, sua nunc a promissa a reposci,
signari oculis, ultro implacabilis g ardet,
illique animos: b Pœnorum qualis in arvis
Turnus i ille gravi a venantum vulnere pectus,
tum demum movet a arma leo, a gaudetq; o comantes
cervens cervice toros, p fixumque q latronis
avidus frangit telum, et fremit ore cruento:
d secus a accenso f gliscit violentia Turno.
sic affatur a regem, atque ita a turbidus insit: To
illa mora in Turno, a nihil est, quod y dicta a retractent

a Valde se-
vere fractos.
Nam in auge-
hoc loco. Liv.
l. 3. oratio sub-
missa et in-
fracta. Val.
Max. l. 4. c. 7.
Accedit huc,
quod infractæ
fortuna homi-
nes magis ami-
corum studia

ment, vel præsidi, vel solatii gratia: vel, infractos, id est, nunquam antea vic-
tos semper infractos et invictos. b Quia Martem & cæteros Deos adversos
erant. c Animo despondisse. d De singulari certamine, quibus promiserat. Sic
illis animis contra: vel magnum præstet Achillem. e Exigi a suis victis. f Nota-
bis omnium tuorum, uti cum alloqui non audientium, sed tacite id petentium
abili conspectu. Unde post dicturus est: In te ora Latini, In te oculos referunt.
mandescit. h Puniciis. Species pro genere: sive quod in Africâ propter plagæ
ardorem sint violentiores. i Sævissimus princeps ferarum. Kar' 1608 xv.
venantes fecerant. l Postquam vulneratus est. m Naturalia, id est, iram
arrectis iugis. n De futura pugna. o Erigens villos crispantes. p In pectore
Venatoris, qui a latere, aut è latibulis adortus est eum. r Per iram. s Cres-
Latinum. a Plenus perturbationis. Cui opponitur, Sedato corde, mox de La-
Paratus sum, quod excipiunt Troiani, singulare obire certamen. x Nulla
quo, cur. y Respexit ad nuncium Aeneæ. l. 11. His desuit mecum concurrere
Rer alium contractum revocent.

• Inertes, & sine industria suum periculum in caput regis suis ejicientes.

• Pacti sunt nobiscum.

• Pacti. • Paratus sum congre-
di.

• Feri porcum ad fœdus percutiendum.

• Latine.

• Cum Æneâ dimicandi.

• Cujus formam habes infra.

• Interficiam.

• Ex Asia profugum, patriæ desertorem,

imò proditorum. • Quod est, ab exter-

no omnes à sedibus pelli,

aut iniquas leges suscipere.

• Omnes. Q. d. aut ego oc-

cidar illius manibus.

• Concedatur illi desertori

Asiæ. • Tran-

quillo & pa-

cato gravi sa-

nè consilio & rationibus ad-

ductis VII. dissuadet à *μονομαχία*.

• Bellicâ fortitudine me excedis. •

• Proveciorem. • Diligentius. • Prospicere reipublicæ. • Me. • Examinare du-

rum eventus. • Liberalis, id est, juvabo te opibus meis ad alias nuptias. •

• gines nobiles, præter Laviniam. A facultate querendi aliam. • Non habentes

in honestum, sed nobile & honestum. • Res non leves seu frivolas ad faci-

sed graves & magni momenti. • Fraudibus & verborum ambagibus. • Omni

tentione animadverte. • Qui prius eam conjugem petierant. • Fatis permissu

pat. • Fauni oraculum & vates: redi ad l. 7. • Augures & aruspices vaticina-

tur illud, quod non erat fas. • Ego tamen contra fata & responsa Deorum,

• &c. • Cognatione. Venilia enim, mater Turni, erat soror Amatae, u-

Latini. • Epanalepsis. • Amatae, & Fœdera cum Æneâ icta. • Filiam. •

• Quod, prohibentibus Diis, ea inducit. • Post illud tempus & factum. •

quantur. • Præcipuus. • Semel, occiso Mezentio l. 10. iterum, Camillâ ca-

11. • Ob repetitam cladem, quasi secundò calent. • Flumina. • Nostorum

insepulti relictî sunt. • In quam sententiam reducor, id est, cur semel non

dicere, quod sæpe sensi? • Ut, quod rectè deliberaverim, exequi non aude-

2 Regni. • Trojanos. • Turno. • Cur non dirimo litem? Argumentatur citra

lum se debuisse sibi Trojanos adiungere. • Lavinia per Amatam. • Gens

• Quod omen avertant Superi. • Irrita faciat. • Exposuerim ac porro dedo-

• Incertos belli exitus, et quos supra dixerat casus. • Dauni senioris. Patho-

etate: de quo Macrobi. Sat. l. 4. c. 3. & Propter absentiam & periculum

• Ignavi Æneadæ: nec, quæ b pepigere, c recusent.

• Congredior: c ser sacra, f pater, et concipe g fœdus.

• Aut hæc Dardanium dextrâ b sub Tartara mittam

• Desertorem Asia, (sedent, spectentque Latini)

• Et solus ferro & crimine commune refellam:

• Aut habeat l victos; m cedat Lavinia conjux.

• Olli m sedato respondit corde Latinus:

• O præstans animi juvenis, quantum ipse o feroci

• Virtute exsuperas, tantò p me q impensius æquum est

• Consulere, atq; omnes f metuentem c expendere casu

• I. Sunt tibi regna patris Dauni: sunt oppida capta

• Multa manu: nec non aurumque m animusque Latino e

• II. Sunt m aliæ innuptæ Latio, et Laurentibus agris;

• Nec genus indecores. sine me hæc y haud mollia fatu

• Sublatis aperire x dolis; simul hæc a animo hauri.

• III. Me natam nulli b veterum sociare procorum

• Fas erat, idque omnes d divique c hominesque canebar

• f Victus amore tui, g cognato sanguine b victus,

• i Conjugis et mœstæ lacrymis, k vincla omnia rupi:

• i Promissam eripui m genero, arma m impia sumpli.

• IV. o Ex illo qui me casus, quæ, Turne, p sequantur

• Bella, vides: quantos q primus patiare labores.

• Bis magnâ victi pugnâ vix urbe tuemur

• Spes Italas: f recalent nostro Tyberina t fluente

• Sanguine adhuc, campique ingentes m ossibus al bent.

• Quò referor toties? quæ x mentem insania mutat?

• V. Si, Turno extincto, y socios sum x accire paratus;

• Cur non a incolumi potius b certamina tollo?

• Quid c consanguinei Rutuli, quid cætera dicer

• Italia, ad mortem si te (c Fors dicta f refuter)

• g Prodiderim, natam et connubia nostra perentem?

• VI. Respice b res bello varias: VII. miserere parentis

• i Longævæ, quem nunc k mœstum l patria Ardea longè

• m Dividit, haudquaquàm n dictis violentia Turni

ditur:

primū

me pro

me

onas,

nos t

rimus

angē illi

remine

regina

pat, et r

me, per

igit hor

requir

penes

omoro

te cur

ce, Tur

mina, n

cepit vo

gratante

ecit rub

lum q sa

is ebur

rosâ: r

am turb

et in an

quare i

mer: b n

ius hæc

placitu

is inv

Teucro

ic. Flor.

Vide qu

ut in bel

meretur.

at cum tal

entium ad

erocant E

are. • La

ur, ita ut

entum exi

g Hanc v

intellexi

fitur: exsuperat magis, & ægrefcitque b medendo.
 primùm fari potuit, sic institit c ore:
 pro d me curam geris, hanc precor, e optime, f pro
 me
 onas, letumque finas pro laude g pacisci.
 nos tela, pater, i ferrumque haud debile dextrâ 50
 gimus, et k nostro sequitur de vulnere sanguis.
 gè illi dea mater erit, quæ nube m fugacem
 emineâ tegat, et o vanis sese occulat umbris.
 regina, q novâ pugnæ conterrita sorte,
 at, et r ardentem generum moritura tenebat: 55
 me, per has ego te lacrymas, f per si quis Amatæ
 git honos t animum: (spes tu nunc una, u senectæ
 requies x miseræ: decus imperiumque Latini
 penès: in te omnis s domus a inclinata b recumbit)
 um oro, desiste manum c committere Teucris. 60
 ite cunque d manent isto certamine casus,
 te, Turne, manent: e simul f hæc invisa relinquam
 mina, nec h generum Æneam captiva videbo.
 cepit vocem lacrymis Lavinia matris,
 grantes persusa genas: l cui m plurimus ignem 65
 ecit rubor, et n calefacta per ora o cucurrit.
 lum q sanguineo veluti r violaverit ostro
 is ebur; vel mixta s rubent ubi lilia multâ
 rosâ: tales virgo dabat t ore colores.
 am turbat amor: u figitque in virgine vultus; 70
 t in arma y magis: paucisque affatur Amatam:
 quælo, ne me lacrymis, neve z omine tanto
 quere in a duri certamina Martis euntem,
 ter: b neque enim Turno c mora libera mortis.
 nus hæc, Idmon, Phrygia mea dicta d tyranno 75
 placitura refer: cum primùm crastina e coelo
 atis in vecta rotis Aurora rubebit;
 Teucros agar in Rutulos: Teucrum arma quiescant,

a Quæ fu-
 roris remedia
 sperabat La-
 tinus, sedatam
 orationem &
 rationes pon-
 derosissimas,
 adaugent illa
 ægrum turba-
 tumque Tur-
 ni animum.
 b Dum illi me-
 deri conatur.
 c Expres- è lo-
 qui. d Vita
 mea servanda.
 e Pater, aut
 rex. f Pro ho-
 nore meo ser-
 vando. g Eli-
 gere. h Etiam-
 nos non so-
 lum Troiani.
 i Tela robusta.
 k A nobis
 illato. l Pro-
 cul erit Æ-
 neæ, nihil il-
 li proderit,
 non semper
 eum victori
 eripiet Ve-
 nus. Nam ut
 adeste alicui
 dicitur, qui
 eum descendit;
 ita adeste &
 longe esse, à
 quo non po-
 test præsens
 auxilium spe-

ic. Flor. 2. l. 8. Longè illi nautica artes: & 2, 6, 34. Longè illi triplex.
 Vide quæ nos ibid. m Frequenter fugere solitum. n Velamento sæminis
 ut in bello Troiano, cum commissus tum Diomede, nube à matre morti
 eretur. o Inanibus. p Amata regis uxor. q Insolita: quia Turnus non soli-
 tum tali viro congregi. r Turnum quem generum esse cupiebat, vehemen-
 tem ad pugnam, similis morituræ vel certa mori retinebat. s Per hono-
 rationem Amatæ. t Tuum. u Nostræ. v Pathos per repetitionem, quam
 vocant Epaphoram. Vide Macrobi. Sat. l. 4. c. 6. & Amata. y Est in tua
 ate. z Latini. a Ad ruinam. b Reposuit spem in te, id est, tota domus te
 tur, ita ut columnen familiæ nostræ sis. c Conferere cum Trojanis. d Mihi
 tum extincto tibi non superesse. e Expectant. f Cum mortem tuam au-
 m. g Hanc vitam mihi molestam. h Meum. i Lavinia virgo, filia Latini & A-
 antellexit vocem matris suæ unâ cum lacrymis. Amata enim, non Lavinia,
 a Igneo rubore præ pudore ardentes. l Cui Lavinia verecundia sive pudor,
 m generans, per genas suffuderat ardorem, aut igneum colorem. n Abun-
 furus. o Per ruborem. p Dispersus est. q Indicum, quod albissimum est.
 quinei coloris. r Miscuerit. s Attrahentia sibi ruborem à vicinia rosarum,
 citra suâ. u Turnum. v Postquam sevel oculos in eam conjecerat. x Ad arma
 ens in certamine cum Æneâ. y Quam prius. z Indicio tristis exitus. a Ri-
 dedorabilis. b Non est hæc res libera & arbitrii mei: detrectare certamen
 Patho: eundem mihi vel ad certam mortem. c Dilatio mortis: siquidem mori-
 um est. d Æneæ. e Per cælum, per aërem.

a Finiatur.
 b Per tale cer-
 tamen. *Ense*
petas medio
posuit Deus
omnia campo.
 Pompeius a-
 pud Lucanum
 l. 7. c Victo-
 ris. d Docet,
 quomodo se
 Turnus in-
 struxerit ad
 pugnam, at-
 maveritque
 insignibus.
 e Turnus.
 f Festinus.
 g Aspiciens
 eos. h Sua.
 i Animosè,
 gestienter.
 k Atavo Tur-
 ni. l Ad decus
 & insigne do-
 num. Sic su-
 pra: *Quos ipsa*
decus sibi dicit
Camilla Dele-
git. m Orithæi
 regis Athenarum,
 filia, &
 uxor Boreæ,
 qui ex Equi-
 bus Erichtho-
 nii generavit
 equos velo-
 cissimos.
 n *Δευιπτερος*
χιονος Sei-
 en d' *ἀνεμοί-*
σιον *ομοιοι.*

Il. 10. de equis Rhæsi. o Velocitate ventos. p Agafones properare & urgere parat
 q Provocant ad cursum & animositatem. r Equorum. s Palpata. t Pilosa. u Aure-
 laminis contextam, in speciem squamarum dispositis. w Respectu auri, id est
 paulò pallidior. x *Ὀρεῖ χαλκῷ*, quasi dicas, æ montanum. y Ad habendum
 id est, habilem facit, ut congruè possit inhaerere. z Cornas. a Vulcanus. b Turnus
 c Qua inconsumptibilem effecerat. d Cum ipsum temperaret. e Incumbens. f Val-
 de fortem & magnam. g Dono acceptam ab Actore Aurunc, quam tamen ille in-
 ter alia spolia detraxerat cuiuspiam hosti. h Quassando trementem facit hastam. i
 ta equum suum alloquitur Mezentius sub exitu l. 10. k Quæ semper perfecisti mea
 invocationes & desideria mea, ad quæ te vocavi. l Quo tui egebo. m Aliquando
 gessit. n *Æneæ*. o A corpore. p Troiani *Æneæ* molles & effeminati. Et nunc illi
 Paris cum semiviro comitatu, &c. Hiarbas supra l. 4. q Crispatos calamistro, &
 unguento delibutos ex myrthâ tacto. r Ut hastam alloqueretur, quasi rationem ha-
 bentem. s Turnus. t Signa ardoris diffunduntur, id est, inflammatur facies ejus
 u Acrimoniz indicibus, id est, scintillant oculi. Ovid. 3. de Arte: *Ora summa*
ara, nigrescunt sanguine vena, lumina Gorgonio savius angue micant. w Prælu-
 dium pugnae ingitu experiendo, cornua ad arboris truncum, tanquam ad palum se exer-
 cendo, ventilatione, & arenâ pedum pulsu sparsâ; vide l. 3. Georg. ubi hi versus
 z Cornuum. y Quam Turnus. z Quæ mater ei impetraverat à Vulcano l. 8. a For-
 tis. b Acuit se ad futurum certamen. c Ad pugnam. d Ut singulariter cerret cum
 hoste. e Finit. Sic l. 1. *Ante diem clauso* componet *vesper Olympo.* f Ob pericu-
 lum, in quod pater se immitturus erat. g Esse in ratis, ut ab ipsius victoriâ Urbis &
 Imperio æterno jacentur fundamina. h Ineundæ. i Conditiones. k Postridie ejus
 diei. l Vix illuxerat dies. Sic 4. *Æn.* Et jam prima novo spargebat lumine ter-
 ras, *Urbem* *crescentem* *linguens* *Aurora cubile,* m Maris.

olis equi, a l
 campum c ad
 Dimensi Ru
 in medio qu
 Gramineas
 elati & lino
 Procedit leg
 gemina se q
 rthenut qu
 ad secus in
 agna u vocet
 uctores auro
 genus Aff
 Et Messapus
 que dato sig
 Defigunt tell
 tum studio e
 validique ser
 feleret: alii p
 At Juno ex su
 Tunc neq; n
 aspiciens tun
 eruntum Tur
 emplò Tur
 iva deam, g f
 sider: h hun
 iter ereptâ p
 10 sympha, l dec
 is, ut te m cun
 agnanimi Jov
 10 rulerim, p co
 de tuum, q no
 quâ visa est Fo
 clere res Lati

Deo communes
 Synecdoche.
 a locietate in
 pura & candida
 restibus. l He
 uentia. p Qu
 dus. e Ferreis
 filii Assaraci
 a Milites deo

10 *καλῶς*
 transitio ut fœd
 post mortem Æ
 Hypallage.
 10 *Divus*: sub
 Numicum fluv
 omnes sub Junon
 e, upote cujus
 sacrificia Rom
 10 *Divinitas*
 Quod non tibi
 protexi fratrem

illis equi, & lucemque & elatis naribus efflant;
 campum & ad certamen, magnæ sub mœnibus urbis,
 Dimensi Rutulique viri Teucrique, parabant:
 in medioque focos, etg dis communibus aras
 Gramineas: alii & fontemque ignemque ferebant
 elati & lino, et & verbera tempora vincti.
 Proceat legio & Ausonidum, & pilataque & plenis
 gemina se & fundunt & portis: & hinc Troius omnis,
 Pyrrhenusque ruit variis exercitus armis:
 Quod secus instructi & ferro, quam si aspera Martis
 magna & vocet. nec non mediis in millibus ipsi
 uctores auro volitant & ostroque deconi,
 & genus Assaraci Mnestheus, et fortis Asylas,
 Et Messapus equum domitor, Neptunia proles.
 & dato signo spatia in sua quisque recessit,
 Defigunt tellure hastas, et & scuta reclinant.
 Tum & studio effusæ matres, et & vulgus inermum,
 & validique senes, turres et tecta domorum
 confedere: alii portis sublimibus astant.
 At Juno ex summo, qui nunc Albanus habetur,
 Tunc neq; nomen erat, neq; honos, aut gloria monti)
 conspiciens tumulo, campum inspectabat, et ambas
 parentum Troumque acies, urbemque Latini.
 In templo Turni sic est affata & sororem,
 Diva deam, & stagnis quæ fluminibusque sonoris
 confidet: & hunc illi rex ætheris altus honorem
 inter ereptâ pro & virginitate sacravit:
 Nymphæ, & decus fluviorum, animo gratissima nostro,
 ut te & cunctis & unam, quæcunque Latinæ
 cognanimi Jovis & ingraturum ascendere cubile,
 & regulerim, & cœlique libens in parte locarim.
 & tuum, & ne me incuses, Juturna, dolorem.
 Quæ visa est Fortuna pati, Parcæque sipebant
 cadere res Latio, Turnum et tua mœnia texi:

Decus communes esse Martem, Bellonam, Victoriâ. *h* E cespitibus factas. *i* A-
 synecdoche. Adhibita in foederibus feriendis Aqua & Ignis, sicut etiam ar-
 & societate interdicebantur aqua & igni. *k* Linea veste. Pro more sacrorum
 pura & candida omnia, faciales, cognitores arbitrique pacis & belli, lineis in-
 vestibus. *l* Herba pura, sacra. *m* In campum. *n* Ausonidarum. *o* Pili, id est,
 & tentia. *p* Quantos portæ effundere possunt. *q* Effundunt. *r* Deinde. *s* In-
 & Ferreis armis. *Al. bello.* *u* Eos ad certamen. *v* Aurata purpura insignes.
 & filii Assaraci. *z* Hoc eodem versu bis antea usus est, semel l. 7. atque iterum
 & Milites deorsum figunt. Sic Il. 3. *παρὰ δ' ἔρχεται κατὰ πύργους:*
ἀντιοὶ κεκλιμένοι. *a* Cupiditate videndi. *b* Puerorum. *c* Ad Dearum consili-
 & transitio ut foedus aliqua vi disturbetur. *d* Alba enim à quâ mons Albanus acce-
 post mortem Æneæ ab Ascanio condita est teste Livio l. 1. *e* Juturnam. *f* Dea
 Hypallage. *Divi* enim assumpti sunt, *Divi* æterni. Quin & Juno Diva, quia
 inter Divus: sub Divo vel Dio, id est, sub Jove. *g* Italix: numen quippe fontis
 & Numicum fluvium. *h* Ut Nympha sit. *i* A meritis. *k* Nymphæ, id est, fon-
 & fontes sub Junonis, id est, æris præsidio sunt, ex causa naturali. *l* Vel à salu-
 & utpote ejus aqua ægrotis medetur: vel à sanctitate: hinc enim aqua ad
 & sacrificia Romanæ allata. *m* Pellicibus Latinis. *n* Solam. *o* Eis minime pro-
 & Divinitatis. Huic deæ Lutatus Catulus templum fecit in campo Mar-
 & Quod non tibi significaverim. *r* Quatenus à fortuna & fati concessum est,
 & protexi fratrem tuum & urbem. *s* Succedere populo Latino.

- 115 *a* Claritatem
 diei. Ennius:
*fundunt elati:
 naribus lucem,*
*ἵπτοι πύρ
 τνόντες*
 120 Pindarus Ode
 7. Olymp. &
 nemque vo-
 mentes. Ovid.
 2. Met. *b* E-
 rectis ad or-
 tum. *c* Sc.
 125 *aprum, d* Di-
 metientes, &
 per certa spa-
 tia inter se di-
 videntes.
 130 *e* Campi.
f Aras ad quas,
 præsentibus
 Diis, foedus
 percutieba-
 tur. *g* Utrius-
 que gentis
 Diis, & neu-
 tri partium
 plus quàm al-
 teri, faventi-
 bus, futuris
 140 sc. foederum
 utrimque tes-
 tibus. Sic l. 5.
*adhibere pena-
 tes, Et patrios
 epulis, & quos
 colitis hospes*
 145 *Accesses:*
 quamvis ag-
 noscam alios

* Turnum.
 b Æneæ plus,
 quam ipsi, fa-
 ventibus.
 c Concursum
 esse.
 d Periodus
 vitæ à Pareis
 constituta.
 e Fatalis ne-
 cessitas Tur-
 no adversa
 cui mortem
 minatur, in-
 stat.
 f Έπει εἶπω
 τλήσομ' ἐν
 ὄφθαλμοῖσιν
 ὀράδου
 Μαρνάμενον
 φίλον υἱόν
 ἀντιφάτω
 Μενελάω
 Priamus 3. II.
 quia & amica
 numina mori-
 turum desere-
 re dicuntur.
 g Felicius, ef-
 ficacius.
 h Persevera,
 & persece
 id, quia decet.
 i Bis victos.
 k Ne fortè
 possit fato-

rum ordo mutari. l Vix ea fata est, Juno, cum Iuturna tota in lacrymas solvitur.
 m Pulchrum. n Congruit, indiget. o Libera à morte. p Concita. q Rejice abs te. r E-
 aut esse volo. s Iuturnam. t Quid agat. u Percussum. w Latinus & Turnus ex u-
 na parte, & Æneas & Alcanius ex alterâ. Docet, quomodo reges, icturi foedus
 convenerint; & primò, quibus verbis Æneas usus sit. x Pompâ & comitatu
 y Quaternis equis tracto. z Circumcingunt. a Corona radios habens 12. referen-
 t signa Zodiaci, argumentum generis sui, cui mater erat Circe, filia Solis. b Inve-
 hitur. c Quod essent de genere equarum Erichthonii. d Vibrans, coruscans.
 e παρών: versus hic habetur 1. Æn. e Ex hac parte. f Nam ab eo domus Iuli-
 orta est. g Cœlo demissis, à Vulcano fabricatis. h More siderum splendens, à
 divino artificio fabricato. i Resplendens. k Vehitur juxta patrem. l Κατάπα-
 ἰδῆντι κεκοσμημένῳ, candidâ sc. impollutâ & sacrificiis aptâ. Casti placent sup-
 ris, pura cum veste venite. Tibul. 2. Eleg. 2. m Porcum procreatum à sue seti-
 gerenti, & ovem biennem nondum tonsam, sed adhuc crescentem, ut foedus di-
 daret. Porcum in foederibus feriendis cædi solitum nemo non novit ex Liv. 1. c. 25.
 Suetonii Claud. c. 25. suprà Æn. 8. Casi jungebant fœdera porca. n Quod ferire
 o Incensis. p Reges qui foedus percussuri sunt, ad orientem conversi. Diis super-
 sacra fiebant Sole oriente, Interis abeunte. q Prima hostiæ probatio fiebat spari-
 mola, vel è frugibus salsis, id est, farre tosto & sale misto. Secunda, fetis inter
 cornua vel è fronte hostiæ avulsis vel defectis, inde in ignem coniectis. Tertia
 vino inter cornua fuso, & è pateris in aram libato. Æn. 4. & 6. r Forcipe. s Vul-
 nerant. t Et imbuunt ad futurum sacrificium altaris vino è pateris superfu-
 u Cum respectu hoc ad Romani fœderis morem, quem dabit Livius l. 1. Andæ
 Jupiter, & tu Juno, Quirini, Diisq; omnes caelestes, vosque terrestres, vosque inferos
 audite, &c. nec non foedus Græcorum & Trojanorum II. 3. w Italica. x Jupiter.
 y Faventior, clementior solito jam & verè Dea sis, precor. z Regis, sustines.

tesque, fluviosque a voco, b quæque ætheris alti
 gio, et c quæ cœruleo sunt numina ponto.
 cecidit Ausonio si d fors victoria Turno;
 Convenit Evandri f victos discedere ad urbem;
 cecidit Iulus agris; b nec post arma ulla rebelles
 cecidit referent, ferrove i hæc regna lacescent:
 in nostrum annuerit nobis victoria Martem,
 ut porius i reor, et porius di m numine firmant)
 an ego nec Teucris n Italos parere jubebo,
 nec mihi regna peto: paribus se legibus ambæ
 victæ gentes q æternam in fœdera mittant.
 sacra, f deosque dabo: focer i arma Latinus habeto,
 imperium n solenne focer: mihi mœnia Teucri
 constituent, urbiq; dabit Lavinia nomen.
 sic prior Æneas: sequitur sic deinde Latinus,
 aspiciens cœlum, n tenditque ad sidera dextram:
 hæc eadem, Ænea, terram, mare, sidera juro,
 Latonæque genus duplex, a Janumque b bifrontem,
 quoque deum c infernam, d et duri sacraria Ditis.
 char i hæc genitor, f qui fœdera fulmine sancit.
 tango aras; medioisque ignes, et b numina testor:
 nulla dies pacem hanc Italidis, nec fœdera rumpet,
 quo res cunque cadent: nec me vis ulla i violentem
 vertet: n non, si tellurem effundat in undas
 diluvio miscens, cœlumve in Tartara solvat:
 ut sceptrum hoc (dextra sceptrum nam fortè gerebat)
 nunquam fronde levi o fundet virgulta nec umbras,
 cum semel in sylvis imo de stirpe recisum
 care caret, q posuitque comas, et brachia ferro:
 olim arbos, nunc artificis manus ære f decoro
 cœlit, i patribusque dedit n gestare Latinis.
 ius inter se n firmabant fœdera dictis,

sz sint. q Indissolubilia. r Ego fungar Pontificatu, ac religionis curam habebo.
 enates. f Jus armorum. n Solidum & toto anno duraturum. m Recitat verba
 ius ad cœdus faciendum. n Extendit. q Quæ jurasti. z Apollinem & Dianam,
 et, Solem & Lunam. a Deum patrum, nec non pacis bellicque arbitrum. b Bi
 frontem, ob singularem prudentiam, quâ prævidit futura, & præterita scivit.
 q est apud inferos, Proserpinam, Plutonem, & quantum Deorum apud infe
 rest, Juro. d Loca execrabilia immitis Plutonis. e Quæ dicturus sum. f Qui
 tæ constituit & stabilit fœdera punitione fulminis, si violentur. g Ex solen
 iurandum & preces concipientium more. h Deorum. i Nullum tempus. k In
 cuncunque statum res pervenient. l Hæc fœdera firma & rata esse. m Sc. avertet
 ius. Perpetuitatem fœderis asseverat, adjunctâ conditione impossibili, quæ
 habet negationis, q. d. Diluvio prius aut machinæ huius in Chaos reversæ rui
 interibunt omnia, quàm pacis huius fœderisq; dissolutio. n Quemadmodum.
 terminabit. p Terra: ut 11. Æneid. Non jam mater alis tellus: vel, arbore: ut
 Georg. Laurus Parva sub ingenti matris se subijcit umbra. q Deposuit, amisit
 ramos & ramos cultro. Horat. Od. 7. l. 4. Diffugere nives, redeunt jam gramina
 ius, Arboribusque comæ. r Quod fuit olim arbor virens. s Orichalco splendo
 ius aut possidente, ipsumque decorante. t Regibus. u Q. d. Non prius dissolve
 ius hoc fœdus, quàm hoc sceptrum revirebit & frondebit. w Reges, Æneas &
 ius.

a Invoco.
 b Et quicun
 que Dii in æ
 there religio
 sè coluntur.
 185 c Obtestor
 omnia numi
 na cœli, ma
 ris, & infero
 rum. d Fortè.
 190 e Conveniens
 est & placet.
 f Nos. g Fili
 us; cui reg
 num Italiæ
 sciebat debe
 ri. h Nun
 quam deinceps rebella
 bunt. i Pro
 quibus certa
 mus, quæ sunt
 200 Latini. k Hy
 pallage. Si
 nobis annue
 rit victoriam
 Mar, & nos
 ter, id est, no
 bis favens.
 l Futurum.
 m Nutu & di
 vina sua vo
 luntate con
 firmant. n Ut
 210 dedititios.
 o Nec peto so
 lus dominari.
 p Quales in

« Expurgatas, probatas secundum ritum & ceremonias sacrificantium
 « Palpitantia enim & adhuc spirantia exta raptim evelebantur victimis, ut possent consuli.
 Æn. 4. « Cumulatim opulent. « Plenis & ponderosis. « Retert, quomodo Juturna videns Rutulos diffidentes viribus Turni, de iniqua conditione fœderis querulosos, in speciem Camertis dirumpere cohortata sit.
 « Inæqualis; quia Æneas animo, ætate, experientiâ, & militari scientiâ visus melior: Turni verò ad iram accedentis infirmitatem proderent inaccessus segnis, oculi demissi,

tabentes genæ, pallor. g. Commotione. b. Attentiùs & diligentius vident; videbantur Æneas & Turnus non habentes vires æquales. i. Talem de eo opinionem. k. Pathos à signis & gestibus. l. Vultu. Pathos ab habitu personæ. m. Al. pubentesque, id est, non lanugine tectæ. n. Turni. « Crebriorem fieri, & magis magitque dispergi. p. D. Turno. q. Sermonem aut sententias de Turno: aliis dicentibus eum victurum, alii vincendum esse. r. Vacillantia. s. Per formam. t. Viro strenuo. u. Maxime strenuus erat. w. Dispergit. x. Juturna, Camerti assimilata. y. Pro tam arduis negotiis, in quibus certatur pro libertate patriæ. z. Unius hominis Turni vitam periculo & aleæ bellicæ obicere? « Æquales Trojanis. b. Qui observari nobis possint. c. Trojanorum sc. qui fataliter in Italiam se venisse jactant. d. Propter societatem Mezentii. e. Alternatim ut, dum alter habeat, alter non habeat, id est, pro dimidio exercitu, id est, si secutus quisque nostrum congrediatur. Illis ergo duplo plures sumus. f. Turnus quidem merebitur immortalitatem. g. Morti addicit & sacrificat se. h. Transferetur, id est, tanquam de vivo omnes loquentur. i. Tyrannis Phrygiis. A turpi. k. Otiosi & ignavi. Ecl. 1. tu Tityre lentus in umbra, &c. Penelope Ulyssii apud Ovid. Hæc sua Penelope lento tibi mittit Ulyss. l. In campis, ubi illi congressuri sunt. m. Ad dirumpendum fœdus. n. Juturnæ sub specie Camertis. « Sc. fœdum esse, Turnum solum pro omnium libertate dicicare. p. Ut sit non factum, aut annihilatum. q. Qui solus contra fortiozem se, dimicaturus sit. r. Conditionem. s. Portentum. t. Prodigium in aère. « Non efficacius, quia opportunum: vel ex mandato Junonis supra: Tu pro germano si quid præsentius audes, perge. Al. præstantius. w. Augurio, sed futuri, & sinistra excepto expositoque. x. Summa aëris regione, prope Iguem. y. Aquila. z. In litore versari solitas. Has ipsi interpretabantur Rutulos, & quidam Æneam. a. Bene sonantium, id est, canentium avium, id est, cygnorum.

minis aligeri: subito cum lapsus ad undas
 excelsam excellentem pedibus rapit: improbus uncis.
 exercere animos Itali: cunctæque volucres
 convertunt clamore fugam (mirabile visu)
 aëraque obscurant pennis, hostemque per auras
 nuba nube premunt: donec vi & victus, et ipso
 videri defecit, prædamque ex unguibus ales
 precipit & fluvio, penitusque in nubila fugit.
 verò augurium Rutuli clamore salutant,
 impediuntque manus: primusque Tolumnius augur,
 cerat, hoc, votis, inquit, quod sæpè petivi.
 accipio, agnoscoque deos. & me, me duce, ferrum
 impite, o Rutuli, quos improbus advena bello
 contat, invalidas ut aves; et litora vestra
 populat: petet ille fugam, penitusque profundo
 cadabit: vos unanimi densate catervas,
 regem vobis pugna defendite raptum.
 exit, et adversos telum contorsit in hostes
 succurrens: sonitum dat stridula cornus, et auras
 terra secat: simul hoc, simul ingens clamor, et omnes
 cunei, calefactæque corda tumultu.
 volans, ut fortè novem pulcherrima fratrum
 pora consistérant contrâ, quos fida creârat
 Arcadio conjux Tyrrhena Gylippo;
 unum ad medium, teritur quæ & sutilis alvo
 reus, et laterum juncturas fibula mordet,
 regium formâ juvenem et fulgentibus armis,
 adigunt costas, fulvæque extendit arenâ.
 fratres, animosa phalanx accensæque luctu,
 gladios stringunt manibus, pars missile ferrum
 impunt, cæcique ruunt: quos agmina contra
 currunt Laurentum: hinc densi rursus inundant
 Agyllinique, et pictis Arcades armis.
 amor & unus habet decernere ferro.
 puere aras: it toto turbida cælo
 tempestas telorum, ac ferreus ingruit imber:

^a Ales Jovis.
^b Unguibus.
^c Immaniter.
^d Redeunt
 cum clamore,
 sicut in exer-
 citu solet fie-
 ri. ^e Aquilam:
 cui Æneam
 comparat, &
 Turnum cyg-
 num, à suis eri-
 piendum.
^f Densitate a-
 larum multa-
 rum factâ.
^g Ales. ^h Ar-
 duitas nego-
 tii. ⁱ Cyg-
 num. ^k In
 Fluvium.
^l Obscurum
 aërem. ^m Per
 Juturnam
 fraude obla-
 tum. ⁿ Vene-
 rantur, & ra-
 tum esse cu-
 piunt. ^o Ap-
 tent ad pug-
 nam. ^p Desi-
 deravi. ^q Ra-
 tum habeo &
 agnosco favo-
 rem Deorum
 erga nos. Au-
 gurium obla-
 tivum in im-
 petrativum
 vertit, sinis-
 trè interpreta-
 tus. ^r Epi-
 zeuxis.

silium perversum consultori pessimum fuit. Aquilam interpretatur Æneam
 talitora vastantem; litoreas volucres, Rutulos; cygnum, Turnum. Æneas
 talatur ac deprædatur. Sicut aquila petiit. Mari: sicut aquila penitus in
 fugit. Turnum. Tolumnius augur. Hasta cornea. Sic supra l. 9.
 hasta cornus. Materia pro materiato. Nam cornus, cum lignum habeat duris-
 simum, hastis aptissima est: bona bello cornus. Georg. 2. Inevitabilis. Fit.
 Peditum ordines in formam cunei redactorum. Cuneus propriè instrumen-
 tum est, quo ligna fiuntur; à cuius similitudine peditum multitudo dici-
 tur, quæ primò fronte angustior quidem, sed paulatim latior procedit. Si-
 laterant ex adverso. Fideiis marito suo. Uni. Circa umbilicum. Con-
 iuxta alvum. Quæ fibula mor u jungit latera baltei. Extensum pro-
 eum. Confecta & instructa turba ad modum phalangis Macedoniæ. Do-
 tris occisi. Jaculum ferreum. Excæcati ac perciti iurore, salutis impro-
 In hostem. Stipati & se mutuo comprimentes. More undarum irruunt.
 entes, ab Agylla urbe missi. l. 7. Insignitis. Uniformis. Utri fortiores
 mis. Ad fœdus faciendum exstructas. In bello neque sacris, neque profa-
 citur. Turbans & obscurans rotum aërem. Præcipitatio telorum gran-
 aut nivis similis. Ferratorum telorum. Hastæ spargunt hastas, si ferreus
 En. 8. Toro cælo.

a In quibus
fovebatur igitur
sacrificiis
aptus. b Aufe-
runt Rutuli.
c A tumultu
belli. d Rex.
e Simulachra
Deorum viola-
ta ex aris
sublata.

f Non con-
summato.

g Equos: ut
Georg. 1. ne-
que audit cur-
rus habenas.

h Aut salient
super equos.

i Præsto sunt.

k Diadema.

l Disturbandi.

m Ex adverso
obiecto.

n Procul ter-
ret. o Præceps
ædit. p Rece-
dere parant.

q Quia inven-
nerit aris op-
positas.

r Aulesten.

s Ingenti in-
star trabis.

t In equo alto.

u Vulnus le-
thale: formula
accepta ab
arena & ludo
gladiatorio:

vbi hac voce
victor

insultabat victo.

Ter. Caput est, habet. w Est. x Quam porcus, qui fuisset in fo-

edere cæsus, y Diademate. z Adhuc palpitantia. a Obviam veniens. Docet, qui

reliqua subsecuta sit pugna, & quomodo vulneratus sit Æneas. b Facem circum-

dam. c Alterius Chorinei, cæsi ab Asylo, lib. 9. meminit, Vide Macrobi. Sat. 1.

5. c. 15. d Inferenti, aut inferre volenti vulnus. e Impedit. f Foetorem. g Cir-

cumusta. h Insupèr. i Chorineus. k Capillos. l Flammis. m Ebusi. n Admover-

o Applicito terræ. p Etiam de parte Æneæ. q In. r Persequens. s Eminenter se

per illum incumbit. t Superimminens Podalirius, vel potius Albus restans, ut

fugere amplius non poterat. u Oppositi & contra stant. w Retrorsum ducta, ut

fortius feriret. x Discidit. y Sparsum effuso. z Madefacit. a Interfeci. b Al. c

rebro: ut. l. 9. arma cruenta cerebro. c Durus & imperturbabilis. Hom. 22. l.

πομπήσας χάρκων σπινόν. d Mortem Poëtæ noctem, soporem somnum vo-

cant. Est enim consanguineus Lethi sopor. Catul. Soles occidere & redire possunt.

Nobis cum semel occidit brevis lux, Nox est perpetua una dormienda. e Ejus. f Cal-

ginem, id est, mortem obiit. g Quo in foedere faciendo admoneret omnes pacis

h Ut agnosceretur. Alludi volunt ad Julium Cæsarem, qui, ut obequitans a su-

agnosceretur, suosque alloqueretur, nudato capite processit in aciem, ut suos

prælium revocaret: quod & tacitabant alii Imperatores, Cyrus, Annibal, Ma-

nissa, Æmilius, Adrianus, aliique. i Utrumque exercitum jam suum vocabat. k Re-

pentina. Al. recens. l Conditiones pacis aut foederis. m Cum Turno. n Solum con-

currere. o Quos inferis. p Faciem. q Victo sc. hoste capitali. r Vitam Turno

f Sacrificia à Turno violata, s In virum Æneam.

Craterasque a focosque b ferunt. c fugit ipse d Latinus,

e Pullatos referens f infecto foedere e divos.

Infrænant aliig currus, h aut corpora saltu

Subjiciunt in equos, et strictis ensibus i adsunt.

Messapus regem, regisque k insigne gerentem,

Tyrrenum Aulesten, avidus l confundere fœdus,

m Adverso n proterret equo: o ruit ille p recedens,

Et miser q oppositis à tergo involvitur aris

In caput, inque humeros: at fervidus advolat hastâ

Messapus, teloque r orantem multa s trabali

Desuper t altus equo graviter ferit, atque ita satur:

u Hoc habet: w hæc x melior magnis data victima divis.

Concurrunt Itali, y spoliantque z calentina membra.

a Obvius b ambustum terrem c Chorineus ab arâ

Corripit, et venienti Ebuso, d plagamque ferenti

e Occupat os flammis: illi ingens barba reluxit,

f Nidoremque g ambusta dedit: h super i ipse secutus

k Cæsariem lavâ l turbati corripit m hostis,

Impressoque genu nitens, terræ n applicat ipsum;

o Sic rigidolatus ense ferit. p Podalirius Allium

Pastorem, q primâque acie per tela ruentem,

Ense r sequens nudo s superimminet: t ille securi

u Adversi frontem mediam mentumque w reducit

x Disjicit, et y sparso latè z rigat a arma b cerebro.

Olli dura quies oculos et c ferreus urget

d Somnus: in æternam clauduntur e lumina f noctem.

At pius Æneas dextram tendebat g inermem

h Nudato capite, atque i suos clamore vocabat.

Quò ruitis? quæve istâ k repens discordia surgit?

O cohibere iras: ictum jam fœdus, et omnes

Compositæ l leges: mihi jus m concurrere soli:

n Me finite, atque auferte o metus: ego fœdera p faxo

Firma q manu: r Turnum jam debent hæc mihi s sacra.

Has inter voces, media inter talia verba,

Ecce t viro stridens alis allapsa sagitta est,

Incen-

incertum quâ b pulsa manu, quo c turbine adacta; 310
 tantam Rutulis laudem, castissime, deusne,
 mererit: c pressa est insignis gloria facti,
 sese f Æneæ jactavit f vulnere quisquam.
 Turnus ut Æneam cedentem ex agmine vidit,
 turbatosque duces; i subitâ spe k fervidus ardet: 325
 cicit equos atque arma simul, saltuque superbus
 micat in m currum, et manibus n molitur habenas.
 alia virum o volitans dat fortia corpora lero:
 emineces volvit multos, aut agmina curru
 terit, aut q raptas fugientibus ingerit hastas. 330
 alis apud r gelidi cùm flumina concitus f Hebri
 guineus Mavors clypeo i increpat, atque furentes
 movens immittit equos: u illi æquore aperto
 e Notos Zephyrumque x volant: gemit y ultima
 pulsu

Thrace a pedum: circumque b atræ Formidinis ora, 335
 que, Insidiæque, dei c comitatus, d aguntur.
 alis equos alacer media inter prælia Turnus
 nantes sudore quatit, miserabile cæsis
 libus insulans: spargit rapida f ungula rores
 guineos, mixtâque cruor calcatur arenâ. 340
 neq; Sthenelumq; dedit, Thamyrimq;, Pholumq;:
 mc i congressus, et k hunc; i illum eminens: eminens
 ambo

Imbrasidas, Glaucum atque Ladem, quos Imbrasilus ipse
 nerat Lyciâ, paribusque n ornaverat armis,
 conferre manum, vel p equo prævertere ventos. 345
 te aliâ, media Eumedes in prælia fertur,
 triqui proles bello f præclara Dolonis,
 mine avum referens, n animo m manibusque paren-
 tem:

quondam, castra ut Danaum speculator adiret,
 las x Pelidæ a pretium sibi poscere currus. 350
 Tydides alio pro talibus ausis
 e pretio: d nec equis a spirat Achillis.
 e procùl ut c campo Turnus conspexit aperto
 y, levi jaculo longum per finane secutus,
 equos bijuges, et curru desilit, atque 355
 animi lapsoque supervenit: et, pede collo

current celeriter. p Semi occisos prostermit. q Celeriter correptas. r Nivibus.
 Thraciæ. s Crepare facit ac resonare illisa clypeo hasta. n Equi jam im-
 Rapidissimos ventos. m Cursu prævertunt. p Tota & ad ultimam usque
 Θρηκίη, Thracia. a Equorum, b Perniciosæ. c Dignus Marte comitatus,
 Ito, Ira, Insidiæ. Iliade verò 4. Δειμός τ' ἴδ' ἐπὶ φεβῶ, κ' ἐπὶ ἀμο-
 μανία, ἀπὸς ἀνδροφόνου κατιγνῆντι ἑταρίη. d Impelluntur. e Qua-
 Equorum. g Tres Troianos. h Sthenelum. i Cominus. k Thamyrim.
 um. m Imbrasil filios. n Ab infantia. o Invadere. p Celeriter effugere. q A-
 Nobilis aut annosus. f Inclyta. r Quia & avus eius, pater Dolonis, Eu-
 ductus erat. x Animolitate. y Rebus præclare gestis. z Dolon, missus spe-
 res Græcorum à Diomede & Ulysse interceptus, cæsusque fuit. y Fuerat
 filii. a In mercedem. b Diomedes, Tydei filius. c Mercede, poenâ aliâ z
 occidit eum. d Nec ausus est aspirare ad equos Achillis habendos. e In, f Æ-
 inani putator. g Stare facit.

a Autor vul-
 neris ignotus
 est: creditur
 tamen submis-
 sus aliquis à
 Juturna, ex
 inculcatione
 Jovis, intra:
 Mortalium de-
 cuit violari
 vulnere diurno?
 & Junonis
 responso, Ju-
 turnam misere,
 fateor, succur-
 rere fratri
 Snaß, q pro
 vita majora
 audere proba-
 vi: Non ut te-
 la tamen, non
 ut contenderes
 arcum. b Al-
 lapsa sit.
 c Impetu, aut
 tormento.
 d Ut Æneas
 vulneratus sit.
 e Suppressa,
 ignorato au-
 tore. f Quod
 Æneam vul-
 neraverit.
 g Inducit Æ-
 neam propter
 vulnus illa-
 tum à bello
 destitisse.
 h Animo con-
 sternatos.
 i Subitò orti.
 k Incensus.
 l Eminenter
 pervenit.
 m Undè de-
 pugnet.
 n Cum moliri
 mine regit.

¶ Vi expellit.

¶ Prius.

¶ Imbuit mucronem extortum. d Oc-

cisi. e Agros,

quos sperasti

tibi tuisque,

tangam vic-

toribus divi-

dos. f Ita-

liam. g Pro-

stratus. h Pro-

vocare. i Au-

ferunt à me.

¶ Q. d. pro-

sternuntur

exangues.

¶ Eumedii.

¶ Trojanum.

¶ Ad inferos.

¶ Ferocis, qui

sessorem fa-

cile sternit

atque excu-

tit: vel, cal-

citronis.

¶ De. q Me-

minit hic nos-

ter Poeta l. 2.

Thymœtæ,

qui primus e-

quum intra

muros duci

hortabatur,

& arce locari.

¶ Thracii;

nam Eden-

mons est

Thraciæ.

¶ Mari. ¶ Æ-

gæi maris.

¶ Flatus Bo-

reæ. ¶ Boreas enim

nubila dissipat,

cœlum serenat.

¶ Per aërem, id est,

quæ-

modum nubes & procellæ

aquarum diffugiunt,

à facie impetuosis-
simi venti. ¶

fugam. ¶ Turnum. ¶ Ex

adverso veniente. ¶

Celeriter agitatam. ¶

Non est

peffus Turnum instantem

sibi aut aliis. ¶ Vir

Trojanus. ¶ Ferocientem.

¶ Con-

hendo fræna. g Con-

citatorum. ¶ Namque

dum equos torquet ac

trahit, ipse tra-

hitur & pendet jugis

equorum. ¶ Phegea.

¶ Latum ferrum

habens. ¶ Duabus

seu ordinibus squammarum

constantem. ¶ Leviter

sauciat superficiem cor-

poris. ¶ Id est, cutem. ¶

Phegeus. ¶ Contra ictus.

¶ Turnum. ¶ Nudato.

¶ Currus. ¶

Eutrendo concitatus. ¶

Cadentem. ¶ Extremitates,

id est, secando cervicem,

ima pars galeæ ferè

conjugitur loriciæ seu

thoraci: quamvis thorax

in pectore priè sit. ¶

Illi. ¶ Truncatum &

mutilum corpus. ¶ In.

¶ Socius laboris. ¶

Co-

llociebatur. ¶ F

elle. g Appro-

pinationem Æ-

rationem. ¶

inter ferien-

ti: ad differ-

pubescentibus

herbarum p-

annum quæ-

dicarni. ¶ D

etur atque ag-

o aquam infusa-

em pro parte. S

promittenter

Longi ævi m-

Impresso, dextræ mucronem

extorquet, et alto

Fulgentem tinxit jugulo, atque hæc insuper addit.

En, agros, et quam bello, Trojane, petisti

Herperiam metire g jacens: hæc præmia, qui me

Ferro ausi tentare, ferunt: & sic mœnia condunt.

Huic comitem Buteum, connectâ cuspide, mittit:

Chloreaque, Sybarimque, Daretaque, Therisilochumque

Et sternacis equi lapsum p cervice q Thymœten.

Ac velut r Edoni Boreæ cum spiritus alto

Insonat f Ægæo, sequiturque ad litora r fluctus;

Quâ u venti incubuere, u fugam dant nubila x cœlo.

Sic Turno, quacunque viam secat, agmina cedunt,

Conversæque ruunt acies: fert impetus x ipsum,

Et cristam a adverso curru quatit aura b volantem.

Non tulit instantem d Phegeus animisque e frementem

Objecit sese ad currum, et ipumantia f frænis

Orag citatorum dextrâ detorsit equorum.

Dum b trahitur, pendetque jugis, i hunc & lata resectum

Lancea consequitur, rumpitque infixâ l bilicem

Loricam, et summum m degustat vulnere corpus.

n Ille tamen, clypeo o objecto, conversus in p hostem

Ibat, et auxilium q ducto mucrone petebat:

Cum r rota præcipitem, et f pro cursu concitus axis,

Impulit, effuditque solo: Turnusque r secutus,

Imam inter galeam summi thoracis et u oras,

Abstulit ense caput, x truncumque reliquit y arenâ.

Atque ea dum campis victor dat funera Turnus,

Intercâ Æneam Mnestheus, et fidus Achates,

Afcianisque x comes, castris a statuere b cruentum,

Alternos longâ nitentem d cuspide gressus.

Sævitur, et infractâ luctatur f arundine telum

Eripere, g auxilioque viam, quæ proxima, poscit;

Ense b secant lato vulnus, i relique latebram

Rescindant penitus, seseque in bella remittant.

Jamque & aderat l Phœbo ante alios dilectus lapis

lâides: n acri quondâm o cui captus amore

¶ Boreas enim nubila dissipat, cœlum serenat.

¶ Per aërem, id est, quæ-

modum nubes & procellæ aquarum diffugiunt,

à facie impetuosis-
simi venti. ¶

fugam. ¶ Turnum. ¶ Ex

adverso veniente. ¶

Celeriter agitatam. ¶

Non est

peffus Turnum instantem

sibi aut aliis. ¶ Vir

Trojanus. ¶ Ferocientem.

¶ Con-

hendo fræna. g Con-

citatorum. ¶ Namque

dum equos torquet ac

trahit, ipse tra-

hitur & pendet jugis

equorum. ¶ Phegea.

¶ Latum ferrum

habens. ¶ Duabus

seu ordinibus squammarum

constantem. ¶ Leviter

sauciat superficiem cor-

poris. ¶ Id est, cutem. ¶

Phegeus. ¶ Contra ictus.

¶ Turnum. ¶ Nudato.

¶ Currus. ¶

Eutrendo concitatus. ¶

Cadentem. ¶ Extremitates,

id est, secando cervicem,

ima pars galeæ ferè

conjugitur loriciæ seu

thoraci: quamvis thorax

in pectore priè sit. ¶

Illi. ¶ Truncatum &

mutilum corpus. ¶ In.

¶ Socius laboris. ¶

Co-

llociebatur. ¶ F

elle. g Appro-

pinationem Æ-

rationem. ¶

inter ferien-

ti: ad differ-

pubescentibus

herbarum p-

annum quæ-

dicarni. ¶ D

etur atque ag-

o aquam infusa-

em pro parte. S

promittenter

Longi ævi m-

se suas artes, sua & munera, lætus Apollo
Angurium, & citharamque & dabat, celereſque ſagittas.

Ille, ſi ut depoſiti proferret fata parentis,
395
ut & poteſtates herbarum, & uſumque medendi
ſoluit, et i mutas & agitare i inglorius artes.

ſabat, m acerba fremens, ingentem nixus in haſtam
ſeras, magno juvenum, et m mœrentis Iuli
ſcurſu, & lacrymiſque p immobilis. q ille retorto
400
monium in morem r ſenior ſuccinctus amiſtu,
multa manu medicâ, i Phœbique u potentibus herbis
nequicquàm trepidat, nequicquàm m ſpicula dextrâ
ſollicitat, y preſarſque tenaci forcipe x ferrum.

Nulla viam Fortuna regit; nihil b auctor Apollo
405
venit: et ſævus e campis magis ac magis horror
crebreſcit, propiùque e malum eſt. jam pulvere cœlum
ſare vident: g ſubeant equites, et ſpicula caſtris
penſa cadunt mediis: i it triftis ad æthera clamor
plantum juvenum, et duro ſub Marte cadentum.

410
ſic Venus, i indigno nati m concuſſa dolore,
dictamnium e genitrix p Cretââ carpit ab Idâ,
ſuberibus r caulem foliis, et flore comantem
purpureo: ſ non illa feriſ incognita capris
gramina, cum x tergo m volucres haſere ſagittæ.

415
ſic Venus, y obſcuro x faciẽ circumdata nimbo,
ſulit: hœc a fuſum labris ſplendentibus b annem
ſcit, occultè medicans: ſpargitque e ſalubres
ambroſiæ ſuccos, et odoriferam e panaceam.
420
ſit eâ ſ vulnus g lymphâ b longævus lapis,

curari, ſi quis aliquando ſimili morbo laboraſſet. Et hi depoſiti dicebantur. O-
ſam prope depoſitus, certe jam frigilius æger. g Vim, poſſibilitatem. b Medicinam
ſu, non in ratione conſtantem. i Occultas, & gloriam non adferentes, ſi cum
ſis Apollinis artibus, Muſica & Divinatione, comparentur. Alii ad tactum
referunt. Alii mutas dici volunt, quia apud veteres manibus magnis medici-
tractata eſt, unde & Chirurgia dicta. Ubi enim manu res agebatur, ceſſabat o-
m. & Sectari, exercere. i Sine gloriâ. Cum reſpectu hoc ad Romanos & alias
ſes, quibus medicina non in honore, adeoque ſervis communicata. m Acerbè.
ſpter dolorem patris, & belli periculum. o Iuli & aliorum. p Stabat immuta-
t. i lapis medicus retroverſo, id eſt, reieſto amiſtu more medicorum manu
tantum. Paan e ſim nomen medici apud Homerum Il. 5. à quo Pluto curatus,
& ipſe Apollo Paan dictus. r Ætate provecſior, longævus: infrâ vocatur
ſperitior, quia ſeris venit uſus ab annis. ſ Multa trepidus & properans ten-
ed fruſtrâ, nihil valente fortunâ, nihil arte. x Quas Apollo eum docuerat,
quarum virtutes primus deprehendit. m Ad medicinalem virtutem. n Telum
tum. u Educere tentat. y Frequenter capere tentat. z Teli. a Nullus even-
ſopinatus rationem dirigit ac præſtat. b Medicinæ inventor. Undè ipſe apud
Met. 1. ait: Inventum Medicina meum eſt. c Per campos ubi Turnus ſtra-
ſciebat. d Fit creber. e Periculum, ex fuga Trojanorum. f Denſum ac ple-
elle, g Appropinquant. h Denſè, aut frequenter. i Diſſunditur. k Tum. Nar-
rationem Æneæ operâ maternâ factam, ejulque armationem, & in prælium
rationem. l Qui natus erat ex vulnere indignè illato filio ſuo, ſc. per inſi-
inter ſerendum ſœdus. m Percuſſa. n Herbam. o Mater Æneæ. p Monte
ſuſ: ad differentiam Idæ Phrygiæ. q Adultis, villoſâ pube lanuginofiſ, vel
o pubeſcentibus ac florentibus: ut 4. Æn. Pubentes herba. r Coſtam per me-
herbarum protenſam. ſ Ferunt in Creta capras, cum ſagittis ſeruntur,
ſamnum quætere ibi naſcens, quod ut ederint, excutiant ſtatim ſagittas: i Her-
dictamnii. u Dorſi earum. w Veloces. x Dictamnium. y Ære ſepa tota, ne
ſetur atque agnoſceretur. z Totum corpus. Pars pro toto. a Miſcet hoc Die-
ſco aquam inſuſam lebeti ſplendenti, lavando ac fovendo vulnere. b Aquam.
um pro parte. Sic ſuprà; Fontemque Ignemque ſerebant. c Salutem adferentis.
ſerba. Ambroſia eſt cibus Deorum, ut Neſſar porus. e Herbam ipſo nomine
ſi promittentem remedia: ex πᾶν & ἀγῶν. ſ Æneæ. g Aquâ ſic tempera-
Longi ævi medicus: quem ſuprà ſeniores appellavit.

4 Officia.
b Peritiâ
divinandi.
c Artem Mu-
ſicam. d Dare
voluit, offere-
bat. e Lapis.
f Ut prota-
heret ſive
produceret
vitam patris
deſperati, id
eſt, de cuius
vita deſpera-
tur à medicis.
Talis antiqui-
tus traditur
ſuiſſe conſue-
tudo, ut, qui
laborarent pe-
riculoſo ali-
quo morbo, &
de quibus deſ-
peratum erat,
ante ædium
ſuarum januas
coſſocaren-
tur, vel ut
ibidem extre-
mum ſpiritu-
ederent, vel
ut à tranſeun-
tibus poſſent

• Quod talis
esset. *b* Æ-
neas. *c* Eva-
nuit. *d* Ut po-
te dolor, &
non vulnus,
fuisse.
• Sistebat se.
f Id est, non
affluxit.
g Medici.
• Usum pristi-
num, aut
membra pris-
tina. *i* Festi-
nanter adfer-
te Æneæ.
k Teucrorum.
l Potestati-
bus. *m* Ma-
gisterio artis
medicinæ.
• Hanc cu-
ram. • Apol-
lo, inventor
Medicinæ:
del, Venus,
ut *2*. Æn.
ducente Deo.
Vide locum.
p Iterum mit-
tit. *q* Æneas.
r Priusquam
adveniant,
qui ipsum ar-
marent. *s* O-
creis aureis,
vel auratis.
t Ex utraque
parte. • Qua-
tit vibratque,
αδλλε.

• Postquam armatus erat. • Circumsusis. *y* Summis labris. • Præbens. • Et
ta. *b* Feliciorebus me. *c* Ducet te participem magnorum præmiorum. *d* A suo
Mercurio exemplo. *e* Adolecendo coeperit esse matura. *f* Sc. meorum factorum
Auctores referat generosa propago: respiciat suos; domi enim habet, unde discat
g Memoriam repetentem, id est, considerantem. *h* Cic. 1. Offic. Optima hereditas
a patribus traditur liberis, omniq; patrimonio præstantior, gloria virtutis, rerum
gestarum: cui decore esse, nefas est vitium iudicandum est. Sal. Nam sepe audi-
Q. Maximus, P. Scipionem, præterea vitæ nostræ præclaros viros solitos ita de-
re; cum majorum imagines intuerentur, vehemensissime sibi animum ad virtutem
cendi. *i* Frater Creusæ, quæ filia Priami, & mater Ascanii. *k* Dixit Æneas
l Castrorum. *m* Hastam terribilem præ magnitudine. • Excæcante. • Commotum
p Ex opposito sito. *q* Teucros cum Æneâ. • Itali videntur venientes. *r* Frigidum
& horrorem incutiens. • Italorum. • Latinos. • Æneas. • Pulveris nube co-
pertum. *y* Raptim secum trahit. • Gravi comparatione Æneæ descenditis
pugnam, robur, & hostium tacitum metum depingit. • Tempestate, quam sibi
aliquod ortu vel casu suo ciere solet, dissolutâ. *b* Est. • Calamitatis futuræ
d Horrore rigescunt. • Nimbus prosternet arbores, & lata. *f* Eruct, evertet. Si-
plex pro composito. *g* Antevolant nimbis: quia nimbus crassior aer est: ita
plexus post & ante, & cum illo. *h* Hostes sibi oppositos. *i* Æneas Trojanus,
Abasco, promontorio Trojæ, sic denominatus.

• Ignorans: subitoque omnis de *b* corpore *c* fugit
d Quippè dolor, omnis *e* stetit *f* imo vulnere sanguis:
Jamque secuta *g* manum, nullo cogente, sagitta
Excidit, atque novæ rediere in *h* pristina vires.
Arma *i* citi properate viro: quid statis? Lapis
Conclamat, primusque *k* animos accendit in hostes,
Non hæc humanis *l* opibus, non *m* arte magistrâ
Proveniunt; neque te, Ænea, mea dextera servat:
Major *n* agit *o* deus, atque opera ad majora *p* remittit.
q Ille avidus pugnæ furas *r* incluserat *s* auro
t Hinc atque hinc: odique moras, hastamque *u* coruscant.
Postquam habilis lateri clypeus, *w* loricaque tergo, est:
Ascanium *x* fufis circum complectitur armis,
y Summaque per galeam *z* delibans oscula satur:
Disce, puer, virtutem ex me, verumque laborem,
a Fortunam *b* ex aliis: nunc te mea dextera bello
Defensum dabit, et *c* magna inter præmia ducet.
d Tu facito, mox, cum *e* matura adoleverit ætas,
f Sis memor: et te, *g* animo repentem exempla tuorum
Et *h* pater Æneas, et *i* avunculus excitet Hector.
Hæc ubi dicta *k* dedit, *l* portis sese extulit ingens,
m Telum immane manu quatiens: simul agmine densò
Anteque Mnestheusque ruunt: omnisq; relictis
Turba fuit castris: tum *n* cæco pulvere campus
Miscetur, pulsusq; pedum tremit *o* excita tellus.
Vidit ab *p* adverso *q* venientes aggere Turnus,
r Videre Ausonii, *s* gelidusque per ima currit
t Ossa tremor. Prima ante *u* omnes Iuturna Latinos
Audiit, agnovitq; sonum, et tremefacta refugit.
w Ille volat, campoq; *x* atrum *y* rapit agmen aperto.
z Qualis ubi ad terras *a* abrupto fidere *b* nimbis
It mare per medium; miseris, heu, *c* præscia longè
d Horrescunt corda agricolis: *e* dabit ille ruinas
Arboribus, stragemque satis; *f* ruer omnia latè:
g Antè volant, sonitumque ferunt ad litora venti.
Talis in *h* adversos ductor *i* Rhæteus hostes

men *a* agi
Agglomera
archetium
Nentemq;
nimus in ad
collitur in
Vestervlent
Iose neque
ec pede con
tequitur:
Vestigat luf
concufla
arigam Tu
Escutit, et
43
pla *u* fubit,
uncta *x* ger
Nigra velut
ervolat, et
Pabula par
nunc porti
agna fonat.
errur equis,
mq; hic *b* ge
ec *c* conferr
ad minis
44
Vestigat; v
oce *n* vocat.
Alipedumqu
Averlos toti
45
tu! quid *r* a
Diverfæque
ic Meflapu
Lenta, *w* levi
Borum unun
46
pofitit *f* ne
olite fubfide
ita tulit, fui
verò *c* affi
Diverfos ubi
Multa Jovem
gebat. *q* Vir
quo currus
Undarum more
Comparatione
ices colligens.
Sanctus, *e* S
manum cum
allum Æneæ.
oplum. • Quafi
Pathos ab e
Fervore. *r* N
Flexibilia. *w*
Haftilium. *z* I
Conum galeæ,
mius. Macrobi
is appeti. *e* In d
Multum, Nomo

arma agit: densi b cuneis se quisque b coactis
 Agglomerant. ferit ense d gravem e Thymbræus Osirim.
 archetium f Maestheus, Epulonem obruncat Achates,
 tentemq; Gyas. g cadit ipse Tolumnius augur,
 460 primus in adversos telum qui torserat hostes.
 tollitur in cœlum b clamor: versique i vicissim
 ulverulenta fugâ Rutuli dant terga per agros.
 Ipse neque i aversos dignatur sternere m morti;
 ec pede congressos æquo, nec n rela ferentes
 465 sequitur: solum densâ in caligine Turnum
 Vestigat lustrans, p solum in cerramina poscit.
 concussa metu mentem Juturna q virago,
 arigam Turni media inter lora Metiscum
 Excutit, et longè lapsum s remone relinquit:
 470 ipsa u subit, manibusq; undantes flectit habenas,
 ncta x gerens, vocemq; et corpus et arma Metisci.
 Nigra velut magnas domini cùm divitis ædes
 revolat, et x pennis alta atria a lustrat hirundo,
 Pabula parva legens, nidisq; c loquacibus escas:
 475 nunc porticibus d vacuis, nunc humida circum
 agna sonat. e similis medios Juturna per hostes
 errat equis, f rapidoq; volans g obit omnia curru:
 umq; hic b germanum, jamq; hic ostendit ovantem:
 ec i conferre manum paritur: volat k avia longè.
 480 and minùs Æneas i tortos legit obvius orbes,
 Vestigatq; virum, et disjecta per agmina magnâ
 voce n vocat. quotiès oculos conjecit in hostem,
 alipedumque fugam cursu p tentavit equorum;
 aversos totiès currus Juturna retorfit.
 485 tu! quid r agat? vario nequiquàm fluctuat s æstu:
 Diversæque vocant animum in contraria curæ.
 ic Messapus, uti lavâ duo fortè gerebat
 enta, w levis cursu, x præfixa hastilia ferro,
 orum unum x certo contorquens dirigit ictu.
 490 ostendit Æneas, et a se collegit in arma,
 plite subsidens: b apicem tamen incita summum
 ata tulit, summâsq; excussit vertice cristas.
 am verò e assurgunt iræ, insidiisque d subactus,
 495 Diversos ubi sensit equos currumque f referri,
 Multa Jovem, et læsi testatus fœderis aras:

460 Impellit.
 b Aciebus in morem cuneorum in unum compulsi. e Condenant.
 d Gravatum pondere aut senio. e Vir Trojanus. g Redit in autorem scelus: recidit in Tolumnium augurium, consiliumque pessimum, fœdus ruptum. b Ex eius casu.
 i Vulnerato quippe Æneâ, Troianos prius in fugam vertebant. k Æneas.
 l Quos obvios & adversos offendit.
 485 m Ad mortem. n Id est, licet animosos offenderet, qui viriliter resisterent tamen non dignatur eos prosternere.
 o Circumspiciens inquirit.
 490 p Turnum in singulare certamen; sic enim fœdus
 495 Ligno oblongo currus connectitur & dirigitur. i Juturna. n Officium gubernandi. Undarum more crispantes & sinuosos. Æn. 5. undantis lora. x Præ se ferens. Comparatione exornat pietatem Juturnæ. z Alis. a Circumvolat. b Muscas & cæces colligens. c In quibus sunt pulli garruli. d Magnis: ut l. 2. vacua atria lora. e Similiter. f Raptim actio. g Circumit. h Turnum. i Conferre manum cum Ænea. k Sine via & ordine longè ab Ænea, id est, declinat conestum Æneæ. l Ut obvius sit, peragit circuitus obliquos. m Inquirit Turnum. n Quasi alatos pedes habentium. p Simulavit. q Ab Ænea. r Ageret Æneas: Pathos ab exclamatione & addubitatione: de quo vide Macrob. Sat. l. 4. c. 1. Fervore. s Nunc hoc, nunc illud attentavit, ut congregaretur cum Turno. Flexibilia. w Levi militiâ instructus. x Hastas habentes ferrum præfixum. Hastilium. z Inevitabili & firmo. a Clypeo se texit adversus ictum hastæ. Conum galeæ, vel cristam in cono: tamen inde volans secum abstulit hasta insigne, amius. Macrob. 6. l. Sat. c. 1. c Duci Troiano. d Impulsus: quia vidit se insidiis appeti. e In diversas partes agi. f A cursu instituto, cùm obviam traheretur. Multum. Nomen pro Adverbio.

* Prospero
 successu belli.
 * Potestatem,
 id est, iræ
 permittit sæ-
 viendi libe-
 ram potesta-
 tem; ut l. 1.
 Et premere, &
 laxas sciret
 dare iussus ha-
 benas. Sump-
 ta Metaphora
 ab equis, qui
 currum tra-
 hentes, habe-
 nis vel reti-
 nentur, vel
 laxis effun-
 duntur soluti
 ad cursum.
 * Funera aut
 vulnera. d In-
 vicem, vicis-
 sim, Tmesis.
 * Tibi. f Cum
 duce Æneâ
 persequentes
 hostem, pala-
 bundo fortas-
 se agmine &
 effuso impetu,
 donec ven-
 tum est ad Su-
 cronem, mili-
 tem strenuum,
 is paulum re-
 moratus est
 ruentium vim
 statariamque
 fecit pugnam:
 quem tamen
 Æneas inter-
 fecit. g Stare
 fecit. h Multum. i Qua mors celerrimè accedit. Quaque est via proxima letho, O-
 vid. 8. Met. quia vulnerato corde, statim morimur. k Duro. l Juncturas. m Pe-
 destes. n Priorem Amycum. o Contra se. p Hastâ. q Diorem. r Gladio cæsum.
 s A euru, ad cursum. t Ea destillantia. u Æneas. w Viros. x Severum. y The-
 banum genere, & filium Peridæ. Echion autem Cadmi comes fuit, in condendis
 Thebis. z Turnus mittit neci. a Ex Lyciâ venientes auxilio Trojanis, ubi agri
 Apollini sacri. b Namque in bello occisus est. c Ex Arcadia. d Piscium plenæ.
 e Menæti. f Paludis in agro Argivo seu Mycenæo. g Tugurium, casa rustica.
 h Neque enim cliens frequentabat potentiorum limina. Al. Munera, id est, obse-
 quia, dona, id est, qui nihil à potentioribus acceperat. i Vestigali & stipendia-
 riâ, qualem regis Latini agrum Auruncii Rutulique serebant. Æn. 11. k Duabus
 comparationibus cædem utrimque editam velut ob oculos ponit. l Sc. runt.
 m Frondibus aut foliis lauri. n Campos planos. o Uterque amnium currit devas-
 tans & secum trahens, quicquid in via sua offendit. p Sed æquè impetuosè, ut illi
 ignes in sylvam aridam missi, & illi omnes in æquora decurrentes. q Maximè
 nunc. r Sævitiâ. s Amborum. t Ab ambobus. u Regem Latinorum. w Alter
 eorum Æneas. x Habentem nomen suorum majorum; quia omnes Murrani appel-
 lati erant. y Actum. z Saxo ingenti turbine impulsio. Ingenti fragmine missi, lib.
 9. a E cursu. b In terram, c Murratum excussum, d Equorum.

Jam tandè invadit medios, et a Marte secundo
 Terribilis, sævam nullo discrimine cædem
 Suscitât, irarumque omnes effundit b habenas.
 Quis mihi nunc tot c acerba deus, quis carmine cædes
 Diversas, obitumque ducum, quos æquore toto
 d Inq; vicem nunc Turnus agit, nunc Troius heros,
 Expediat? tanton? e placuit concurrere motu,
 Jupiter, æternâ gentes in pace futuras?
 Æneas Rutulum Sucronem (ea prima f ruentes
 Pugna loco g statuit Teucros) haud h multa moratus,
 Excipit in latus, et i quâ fata celerrima, k crudum
 Transadigit costas et l crates pectoris ensem.
 Turnus equo dejectum Amycum, fratremq; Diorem
 Congressus m pedes; n hunc o venientem, p cuspide
 longâ,
 q Hunc r mucrone ferit: s curruque abscissa duorum
 Suspendit capita, et t rorantia sanguine portat.
 u Ille Talon, Tanaimque neci, fortemq; Cethegum,
 w Tres uno congressu, et x moestum mittit Onyten,
 y Nomen Echionium, matrisq; genus Peridiæ.
 z Hic fratres a Lyciâ missos et Apollinis agris,
 Et juvenem exolum b nequicquàm bella Menæten
 c Arcada; d piscosæ e cui circum flumina f Lernæ
 Ars fuerat, g pauperque domus; h nec nota potentum
 Munera; i conductâque pater tellure serebat.
 k Ac velut immixti diversis partibus ignes
 Arcentem in sylvam, et virgulta sonantia m lauro;
 Aut ubi decursu rapido de montibus altis
 Dant sonitum spumosi amnes, et in n æquora currunt,
 o Quisque suum populatus iter: p non segniùs ambo
 Æneas Turnusque ruunt per prælia: q nunc, nunc
 Fluctuat ira intus: r rumpuntur mœsia vinci
 s Pectora: nunc totis in vulnera viribus t itur.
 u Murratum nunc hic, x atavos et avorum antiqua sonantem
 Nomina, per regesq; y actum genus omne Latinos,
 Præcipitem scopulo, atq; z ingentis turbine saxi
 a Excutit, effunditq; b solo: c hunc d lora et juga subter

movolvêre r
 incita c nec
 ille f ruent
 occurrir, telu
 illi per galea
 pterera nec r
 eripuit Tur
 ened i venie
 fterora, nec p
 te quoque La
 pperere, et l
 Occidis, r An
 ernere, nec
 illic tibi mori
 Lynessi don
 tora y adeo c
 omnes Darda
 z Messapus
 ulcorumque
 role f quisq
 nec mora, ne
 illic k menter
 ter ut ad mun
 cyus, et n fin
 ille, ut p vest
 ne atque huc
 communem tan
 tinuò pug
 thestheba, Ser
 ductores: w
 concurrir legi
 eponunt: ce
 e qua meis el
 seu quis ob in
 them hodiè,
 ifranum acc
 eruam: et g
 sollicit exp
 ultra pati, ru
 hoc caput, o c

Clara progenie
 & insula Sigæ
 ze sunt in præ
 Italus erat
 amani scilicet
 c. 1. e Facult
 um statu. k C
 nipe mentem.
 inquirens. q O
 out pœnas luer
 percutiùs. w Co
 Æneas. d In c
 edus ruperunt.
 rra averit, nu
 quus, iræno co
 tes aut fumaria
 Ab iniquo
 m Præcipu

involvère rotæ, crebro a super ungula pulsu
 ancira nec domini e memorum d proculcat equorum.
 Ille f ruenti g Hyllø animisque h immane frementi 535
 occurrit, telumque i aurata ad tempora torquet:
 illi per galeam fixo stetit hasta cerebro.
 Extera nec tua re, Grajum fortissime Creteu,
 eripuit Turno: k nec di texere Cupencum,
 Eneâ l veniente, m sui: n dedit obvia o ferro
 540
 hora, nec p misero clypei mora profuit arei.
 Te quoque Laurentes viderunt, Aole, campi
 peterere, et latè terram consternere tergo.
 Occidis, r Argivæ quem non potuere r phalanges
 vernere, nec Priami regnorum s everlor Achilles.
 Hic tibi mortis erant metæ: u domus alta sub Idæ,
 Lyrnessi domus alta: x solo Laurente sepulcrum.
 Rotæ y adeo conversæ acies, omnesque Latini,
 omnes Dardanidæ: Mnestheus, acerque Serestus,
 545
 z Messapus, equum circumitor, et fortis a Asylas,
 pscorumque phalanx, Evandrique Arcadis b alæ;
 pro se c quisque viri d summâ nituntur e opum vi.
 Nec mora, nec f requies: g vasto certamine h tendunt.
 Hic k mentem Aneæ genitrix l pulcherrima misit,
 ut ad muros, m urbiqve adverteret agmen
 550
 Erys, et n subitâ turbaret clade Latinos.
 Ille, ut p vestigans diversâ per agmina Turnum,
 acarque huc q acies circumtulit; aspicit urbem
 communem tanti belli, atque r impunè quietam.
 Continuo pugnae s accendit majoris imago.
 560
 Mnesthea, Sergestumq; i vocat, fortemq; Serestum,
 Duces flores: u tumulumq; capit, x quò cætera Teucrum
 concurrat legio, nec scuta aut spicula y densi
 ponunt: cello medius z stans a aggere fatur:
 e qua meis esto dictis mora: Jupiter b hæc stat:
 565
 u quis ob ineptum subitum mihi segnior ito.
 Urbem hodiè, c causam belli, regna ipla Latini,
 irantum accipere, et d victi parere e fatentur,
 Eruam: et g æqua solo fumanria culmina ponam.
 Solicet expectem, libeat i dum prælia Turno
 570
 ultra pati, rursusque velit concurrere k victus?
 Hoc caput, o cives, hæc belli m summa nefandi.

Clara progenies erat tibi. w Opp. ad radices Idæ, patris Briseidos. Plin. 5. l. 30. c.
 & insula Siggæo opposita. x In campo Latino sepulchrum est tibi. y Omnino co-
 sunt in prælium, ita ut contra se mutuo starent omnes. z Qui Italus erat. a Qui
 tam Italus erat. b Velites, quos cum Pallante miserat Evander Arcas. c Nititur.
 d Mani scalis summa nituntur opum vi, ex Ennii lib. 6. citante Macrob. Sat. l.
 c. 1. e Facultatum suarum. f Fuit. g Omnia vastante. h Contendunt. i In hoc
 tum statu. k Consilium & animum. Sic l. 1. Qua facere id possis, nostram nunc
 cape mentem. l Venus. m Ad urbem appelleret. n Ex improvise orta. o Aeneas.
 Inquirens. q Oculorum acumen, id est, oculos. r Sine poenâ, id est, quæ de-
 nit poenas luere propter scædus abruptum. s Inflammat ipsum. t Ad se. u Duces
 meritis. w Colliculum, aut locum altiozem. x Ad quem. y Quamvis stipati.
 Aeneas. a In colliculo. b Hæc parte nostrâ, id est, faret nobis; quia Rutuli
 edus ruperunt. Ex Ennio sumptum citat Macrob. Sat. l. k. c. 1. Non semper
 vera avertit, nunc Jupiter hæc stat. c Quia illic erat Lavinia, Latini filia. d Sicut
 æno, itæno constrictus, parat. e Cives. f Evertam. g Ponam domorum summi-
 ta aut fumaria æqualia, & æquè plane ut solum est. h Quasi vero expectare de-
 beam. Ab iniquo. i Donec. k Cujus jam partes bis victæ. l Hæc urbs est præcipua
 Latini. m Præcipua ratio.

a Insuper, aut
 super hunc.
 b Incitata.
 c Oblitorum.
 d Eum. e Tur-
 nus. f Præci-
 pitanter cur-
 renti. g Tro-
 jano. h Im-
 maniter.
 i Tecta galeâ
 inauratâ l. 8.
 geminas cui
 tempora flam-
 mas lata ve-
 munt. k Neque
 Dii, quorum
 sacerdos erat,
 potuerunt
 545
 servare Cu-
 pentum. Cu-
 pentus autem
 linguâ Sa-
 binâ sacer-
 dotem signifi-
 cat. l Impe-
 tum in eum
 faciente.
 m Faventes.
 n Cupentus.
 o Mucroni
 ferreo. p Cu-
 pento. q Tu
 Aole in mor-
 tem cadis.
 r Instructæ
 acies Græco-
 rum. s Subla-
 to Hectore,
 per quem ste-
 tit Troja.
 t Metæ, quas
 mors vitæ ad-
 fert, erant ti-
 bi constitutæ
 in campis
 Laurentibus.

* Renovare
 fœdus arbis
 incendio.
 * Æneas.
 * Componunt
 se in cunei
 formam ad
 invadendos
 muros. * Mul-
 titudine.
 * Apparent.
 * Urbanis.
 * Teucrorum.
 * Quos primos
 obvios habent
 i. In eos, qui
 fortè in muris
 erant. * Ob-
 scurant quasi
 umbrâ. Hy-
 perbole. Ex-
 tendit.
 * Non spon-
 te, sed prop-
 ter læsa numi-
 na. * Violato
 bis fœdere;
 semel in ad-
 ventu, &
 nunc per Ju-
 turnam. * Ef-
 se aut effec-
 tos. * Secun-
 da. Primum
 fœdus initum
 per Ithoneum
 legatum l. 7.
 alterum per
 me ipsum de
 singulari cer-
 tamine, hoc
 ipso lib. u-
 trumque vio-
 latum à Lati-
 nis. * Violari, dissolvi. * Aperire. f. Aperire. * Trahere volunt Latinum, ut sit
 spectator suæ cladis: vel, trahunt ipsum Æneam, ut rex sit. * Cavo, latebris ple-
 no. * Mellarius. * Inquisivit & invenit. * Cavernas. * Sollicitæ quid rebus suis
 agent. * Favos suos cereos, *cerea regna*, Georg. l. 4. * Provocant. * Teter &
 res fumosæ. Respexit ad colorem fumi: nam in odore color non est. * Per testæ.
 * Apum. f. Occulto. * Docet, quomodo Amata, cum videret urbem in periculo,
 laqueo vitam finiverit. &c. * Adversa, propter suspensum reginæ Amatæ. * Tur-
 bavit. * Ad testæ. * Refertur ad *scalas* supra. Al. *incessi*, id est, invadi. * Esse,
 apparere, aut stare ex adverso. * Turnum. * Ex mœstitiâ ortum. * Quia certa e-
 rat mori. * Ex more lugentium & furiatorum. *Tum puer Æneas humeris abscindere*
vestem. Æn. 5. *Et scissâ veste Latinus*; infra. *Et scissâ gaudens vadit Discordia pal-*
la, sub exitu l. 8. * Laqueum in nodum contractum. f. Inhoneſti: quia, qui laqueo
 sibi vitam ademerunt, insepulti abiciebantur propter fœditatem mortis. * Cala-
 mitatem. * Intellexerunt, sc. laniatæ genas furore feruntur. * Cadaver Amatæ.
 * Multitudo Latinorum. * Ex his ædibus, id est, ex regia. * Inſcelicia nuncians.
 * Omnes demittunt animos, id est, desperant, despondent animum. * Dilaceratâ.

Ferte faces properè, & fœdusque reposcitur flammis.
 * Dixerat: atque animis pariter certantibus omnes
 * Dant cuneum, densaque ad muros & mole feruntur. 578
 * Scalæ improvisò, subitusque f. apparuit ignis.
 Discurrunt & alii ad portas, & primosque trucidant:
 Ferrum alii; torquent, et & obumbrant æthera telis.
 Ipse inter primos dextram sub mœnia tendit
 Æneas, magnâque incusat voce Latinum:
 Testaturque deos, iterum se ad prœlia cogi,
 * Bis jam o Italos hostes, hæc p. altera fœdera & rumpi.
 Exoritur trepidos inter discordia cives:
 Urbem alii & referare jubent, et f. pandere portas
 Dardanidis; ipsumque & trahunt in mœnia regem:
 Arma ferunt alii, et pergunt defendere muros.
 Inclusas ut cum & latebroso in pumice & pastor
 * Vestigavit apes, fumoque & implevit amaro;
 Illæ intus & trepidæ rerum per & cerea castra
 Discurrunt, magnisque & acunt stridoribus iras.
 Volvitur & ater odor & testis, tum & murmure f. cæco
 Intus laxa sonant: vacuas it fumus ad auras.
 * Accidit hæc fœdis etiam & fortuna Latinis,
 Quæ totam luctu & concussit funditus urbem.
 Regina ut & testis venientem plangit hostem,
 * Incessi muros, ignes ad testæ volare;
 Nusquam acies & contrâ Rutulas, nulla agmina Turni:
 Infelix pugna & juvenem in certamine credit
 Extinctum: et subito mentem turbata dolore,
 Se causam clamat crimenque; caputque; malorum:
 Multaque per & mœstum demens effata furorem,
 Purpureos & moritura manu & discindit amictus,
 Et & nodum f. informis leti trabe necit ab altâ.
 Quam & cladem miseræ postquam & accepere Latinæ,
 Filia prima manu flavos Lavinia crines,
 Et roseas laniata genas; tum cætera & circum
 * Turba furit: resonant latè plangoribus ædes.
 * Hinc totam & infelix vulgatur fama per urbem:
 * Demittunt mentes: it & scissâ veste Latinus,

iungis & atto-
 Capitiem imm-
 Multaque se i-
 danium Æ-
 cerea & extre-
 plantes sequi-
 m minus ato-
 mulit hunc o-
 580 mixtum cl-
 osu fæ sonus
 mihi! quid
 eise ruit tan-
 it, & adduct-
 que & huic, in-
 581 rugæ, currum
 iugenas, qu-
 et alii, qui te-
 590 gruit Ænea
 mos & sæva m-
 e numero f-
 urnus ad hæ-
 ror, et dud-
 595 lera turbâst-
 nunc! nequ-
 missam tanto
 stratis miser-
 quid ago?
 600 oculos ante
 ranum, quod
 petere & inge-
 dit infelix,
 ceret: Teu-
 605 scindi-ne do-
 periar? & de-
 ga dabo? et
 me adeo-me m-
 boni, quon-
 moribus ince-
 Metaphora
 quæ etiam ti-
 Nullo modo l-
 nops ad se tra-
 aur Trojanos
 crudelia. d. In-
 thonore occid-
 assimilata, no-
 tuam. & Ass-
 urvis Dea. n-
 enis mentio
 est, sibi aud-
 f. verba vocant
 t. lib. Et gra-
 us. * Urbem c-
 luter agendo.
 610. & Refut-
 Q. d. Non
 & faventes

ingis • attonitus • satis, urbisque • ruinâ,
capitiem immundo persusam pulvere • turpans :
Nullaque se inculat, g qui non acceperit • ante
indanium • Æneam, i generumque alciverit • ultro.
terea • extremo bellator • in æquore Turnus
plantes sequitur paucos, jam segnior, atque
minus atque minus • successu lætus • equorum.
mit hunc • illi p cæcis terroribus aura
mixtum clamorem, q arrectasque r impulit aures
fusæ sonus urbis, et sillætabile murmur.
mihi ! quid tanto turbantur mœnia luctu ?
sive ruit tantus • diversa clamor ab urbe ?
ait, • adductisque amens subsistit habenis.
que • huic, in faciem • soror ut conver a Metisci
rigæ, currumque et equos et y lora regebat,
bus occurrit dictis : x hâc, Turne, sequamur
ogenas, quâ prima viam victoria • pandit :
alii, qui tecta manu defendere possunt.
ruit Æneas Italîs, et prælia miscet :
nos • sæva manu mittamus funera d Teucris.
e numero f inferior, pugnae nec honore g recedes. 630
urnus ad hæc :
ror, et dudum agnovi, i cum prima per artem
dera turbasti, teque hæc in bella dedisti :
nunc i nequicquam fallis • dea. sed quis • Olympo
missam tantos voluit te • ferre labores ? 635
fratris miseri letum ut crudele videres ?
quid ago ? aut quæ jam p spondet Fortuna salutem ?
oculos ante ipse meos, q me voce vocantem
ranum, quo non r superat mihi charior alter,
merere i ingentem, atque ingenti vulnere victum. 640
dit infelix, • ne nostrum dedecus, Usens,
ceret : Teucri potiantur corpore et • armis.
indi-ne domos (id y rebus defuit unum)
petiar ? x dextrâ nec • Drancis dicta • refellam ?
dabo ? et Turnum fugientem hæc terra videbit ?
adeo-ne mori miserum est ? d vos o mihi Manes 646
boni, quoniam Superis • averis voluntas :

omibus incertis, undè procederent. q Quas impulsas erigebat, ut melius au-
Metaphora sumpta ab iis animantibus, quæ ut à longe audiant, aures surri-
quæ etiam timidiore sunt, Æn. I. arrectisque auribus adsunt. r Percussit il-
Nullo modo lætificans. i A diversa parte urbis. u Animo consternatus & con-
ops ad se traxit habenas & substitit. w Turno. x Juturna. y Equorum. z Per-
mur Troianos per hanc viam. a Aperit & monstrat. b Irruit in Italos. c Mag-
crudelia. d In Teucros. e Casorum à te hostium. f Æneâ, id est, tot & cum
honore occides. g Discedes sic faciendo. h Respondit. i Cum tu primum Ca-
assimilata, nec minus usu Tolumni ioperâ, præcipuum foedus turbasti per as-
tuam. k Assumptâ Metisci, aurigæ mei, personâ & munere. l In nullo.
avis Dea. n Cœlo. o Perferre. p Promittit. q Κατὰ τὸ σιωπῆμενον :
enish mentio suprà facta Turni, à Murrano in auxilium vocati: vel omen
est, sibi audire visi vocem Murrani vocantis, ut 4. lib. Hinc exaudiri genti-
verba vocantis Visa vult. r Super est, superites est, vivit. s Mori. t Sic Lu-
t. lib. Et graviter magni magno cecidere ibi casu. u Ne nos victos videret.
us. x Urbem capi & dirui. y Nostris miseris, quò minus periissent funditus.
litter agendo. a Hostis mei capitalis, qui dixerat, dum Troja tentat Castra,
dms. b Refutabo ? c In tantum, ut malim inhonestè fugere, quàm fortiter
Q. d. Non est miserum mori. e Vos inferi Manes estote mihi morituro
i de faventes : neque enim mei ulterior cura à Diis superis. f A me.

610 a Quasi toni-
tru percussus.
b Morte.
c Quam immi-
nere videbat.
d Quod in do-
lore & luctu
factitatum.
Mezentius l.
10. cantem
immundo de-
format pulve-
re. Pathos ab
habitu & se-
nectâ. Ma-
crob. Sat. l.
4. c. 3. e Fœ-
dans. f Mul-
tium. g Urpo-
te qui, quòd.
h Priusquam
cogeretur, aut
ea mala pro-
venissent.
i In generum,
vel ut sit sibi
gener, advo-
caverit. k In
acie extrema,
non inter pri-
mos ; idque
dolo Juturnæ,
animi sui lan-
guore, & e-
quis fatigatis.
l Oberrantes
hostes sine
ductore.
m Invalido.
n Quia videbat
equos quoque
seignes effec-
tos, animos-
que demissos.
o Turno.

a Nescia & insons. b Fugæ, quæ grave viro forti crimen. c Et ipse claris majoribus ortus. Constructio Græca. d Sc. genere. e Imploratu vocans. f Amata, supra: decus imperiumque Latini Te petnes; in te omnis domus inclinata recumbit. g Ultima. h In morem fulminis prostermit ac lævit. Horrendumque intonat armis: infrâ. i Ad excidium. k Latini Te signant oculis, sua nunc promissa reposcunt: supra ad congressum singularem. l Intra se murmurat, dubius utrum admittat generum: Flent maestis, musantque patres. Æn. II. m Inclinet. n Amata. o Manu, quia se suspendit. Pathos à modo, de quo Macrobi. Sat.

l. 4. c. 4. p Vitalem, malens mori, quàm hostem tam terribilem videre. q An portas pro defensione earum. r Denique virum seges horruit hastis. 2. Georg. f Pu bes armata, r Ab hostibus. Extremo bellator in aquare Turnus. u Agitas. w Tot mul rerum nuncio, quarum imago varia animum ipsius distraxit, accepto, & ipso vario confusus est affectu, stupore, pudore, infansia, luctu, amore, sui fiducia. x Effervet. y Cuius ipse conscius erat. z Quam primum verò turbi jam hanc effectum caliginem dispulerat ratio & mora, sibi que lux rationis reddita est. a Et curru. Pars pro toto. b Turris. c Ingens cumulus flammarum & tumi undatim accendebat. d Occupabat. e Turrin ambulatoriam. f Turnus. g Ad moram, ut huius illuc trahi posset. h Altas scalas, quibus in ipsam ascenderetur. i Vincunt me. k Ceterum mihi est, decrevi. l Cum Ænea. m Expertem decoris & honoris. n Priusquam moriar. o Ardentem hunc impetum, qui me incitat cum Ænea configere. Aus pugnare, aut aliquid jam iudum invadere magnum Mens agitat mihi, Nilus 9. Æn. p lava. q Hostium r Ipsum saxum. s Saxum. t Saxum. u Præcipitium prius excusum. w Existens instat montis improbi: quia nulli parcat. x Agmine, impetu.

Sancta ad vos anima, atque istius a inscia b culpæ, Descendam, c magnorum haud unquam indignus davorum.

Vix ea fatus erat: medios volat ecce per hostes Vectus equo spumante Sages, adversa sagittâ Saucius ora; ruique e implorans nomine Turnum: Turne, f in te g suprema salus: miserere tuorum: h Fulminat Æneas armis, summasque minatur Dejecturum arces Italiûm, i excidioq; daturum: Jamque faces ad tecta volant: k in te ora Latini, In te oculos referunt: l mussat rex ipse Latinus, Quos generos vocet, aut quæ sese ad fœdera m flectat. Præterea n regina, tui fidissima, o dextrâ Occidit ipsa suâ, p lucemque exterrita fugit. Soli q pro portis Messapus et acer Atinas Sustenant aciem: circum hos utrinque phalanges Stant densæ, r strictisque f seges mucronibus horret f Ferrea: tu currum t deserto in gramine u versas. Obstupuit w variâ confusus imagine rerum Turnus, et obtutu tacito stetit: x æstuat ingens Imo in corde pudor, mixtoque infansia luctu, Et Furiis agitatus amor, et y conscia virtus. z Ut primum discussæ umbræ, et lux reddita menti est, Ardentem oculorum orbem ad mœnia torisit Turbidus, a êque rotis magnam respexit ad urbem. Ecce autem flammis inter b tabulata volutus Ad cælum c undabat vortex, turrimque d tenebat: e Turrim compactis trabibus quam eduxerat f ipse, Sublideratque g rotas, h pontesq; instraverat altos. Jam jam fata, soror, i superant; abiste morari:

Quo Deus, & quo dura vocat Fortuna, sequamur.

k Stat conferre manum l Æneæ: stat, quicquid acerbi est, Morte pati: nec me m indecorem, germana, videbis Amplius: hunc, oro, sine me furere n ante o furorem. 68 Dixit, et è curru saltum dedit ocyûs p arvis: Perque hostes, per rela ruit: mœstamque sororem Deserit, ac rapido cursu media q agmina rumpit. Ac veluti montis saxum de vertice præceps Cùm ruit avulsùm vento, seu turbidus imber r Proluit, aut annis f solvit sublapsa vetustas: i Fertur in u abruptum magno w mons improbus x actu,

statque solo, sylvas, armenta, virosque
 solvens secum. disiecta per agmina Turnus
 urbis ruit ad muros, ubi plurima fuso
 sanguine terra madet, stridentque *a* hastilibus auræ:
 significatque manu, et *e* magno simul incipit ore:
 cecidite jam, Rutuli; et vos, tela *d* inhibete, Latini:
 cecumque est fortuna, mea est: me *e* verius *f* unum
 vobis *g* foedus luere, et *b* decernere ferro.
 cessere omnes *i* mediis, *k* spatiumque dedere.
 pater Æneas, audito nomine Turni,
 ferit et muros, et summas deserit *n* arces:
 precipitatque *p* moras omnes: *q* opera omnia rumpit,
 incitans exultans: *r* horrendumque intonat *s* armis: 700
 quantus *t* Athos, aut quantus *u* Eryx, aut ipse coruscis
 im fremit ilicibus quantus, gaudetque *v* nivali
 arce se attollens: *w* pater *y* Apenninus ad auras.
 verò et Rutuli certatim, et Troës, et omnes
 convertère oculos Itali, *z* quique alta tenebant
 enia, *b* quique *c* imos pulsabant ariete muros:
 armaque deposuere humeris. stupet ipse *e* Latinus,
 gentes, *f* genitos diversis partibus orbis,
 se se cuisse viros, et *g* cernere ferro.
 que *b* illi, ut *i* vacuo patuerunt *k* æquore campi,
 concursu rapido, coniectis eminùs hastis,
 ayadunt Martem clypeis atque *n* ære sonoro.
 gemitum tellus: tum crebros ensibus ictus
 geminant: *p* fors *q* virtus miscentur in unum.
 velut ingenti *r* Silâ, *r* summove *s* Taburno,
 duo *t* conversis inimica in prælia tauri
 nubus incurrunt, pavidi cessere *u* magistri;
 pecus omne *v* metu mutum, *x* mussantque juvencæ,
 pecori imperitet, quem tota armenta sequantur:
 inter sese multâ vi vulnera *a* miscent, 720
 naque obnixi infigunt, et sanguine largo
 armosque lavant: *b* gemitu nemus omne *c* remugit.
 aliter Tros Æneas et *d* Daunius heros
 currunt clypeis: ingens fragor æthera complet.

conatus inceptos. *r* Horribiliter. *s* Armatus atque in ipsis armis. *t* Macedo-
 mons. *u* Siciliæ mons, ab *Eryce*, in eo sepulto nomen sortitus. *v* Nivibus to-
 Princeps montium est. *y* Italiæ mons. id est, tantum eminebat Æneas in-
 teros bellatores, quantum montes in suis locis inter vicinos colles. *z* In sù-
 que ducem. *a* Sc. Latini. *b* Sc. Trojani & Etrusci. *c* Conabantur evertere
 mentis muros machinâ bellicâ in morem arietis fronte ferienti. *d* Quippe
 & officium bellandi ad duces suos referrent. *e* Rex, & cuius maxime inte-
 Æneam Asia ori-*u*um, Turnum Europa. *g* Decernere armis. *h* Turnus
 eas. *i* Hominitus, *k* Æquo spatio. *l* Cursu longè incepto, festino. *m* Incipi-
 ineunt pugnam. *n* Sonoritate cæterorum armorum. *o* Ex sonitu armorum
 cursu pedum. *p* Id est, quidquid fortuna aut virtus poterat, impartitum est
q Monte Lucaniæ. *r* Altissimo, aut in altissima eius parte, ubi planities
 / Monte Campaniæ: hodie *Tabur*. *s* Contra se invicem versis. *t* Bubulci.
u Tacitum & stupefactum præ horrore tanti certaminis. *x* Tacitè & in-
 rugiunt. *y* Uter illorum. *z* Tauri concertantes. *a* Mixtum inferunt. *b* Ipse
 Resonat. *d* Daunii filius Turnus.

e Missis.
b Indicium
 sistendi.
c Magniloquo
 ore, magna
 voce. *d* Con-
 tinete thecis
 suis. *e* Justi-
 us, æquius
 est. *f* Solum.
g Foederis vi-
 olati pœnas
 persolvere *au*
 purgare.
h Pugnare
 provobis ar-
 mis cum Æ-
 nea. *i* Qui
 prius erant in
 medio.
k Turno sc.
 ut cum Æneâ
 dimicet.
l Refert con-
 gressum Tur-
 ni & Æneæ.
m in quo Tur-
 nus, gladio
 effracto, in
 fugam versus
 est, sed non
 effugit peni-
 tus. *n* Vir
 paternâ ven-
 ratione dig-
 nus. *o* Quas
 expugnabat.
p Celeritate
 superat.
q Institutæ
 oppugnatio-
 nis. *r* Inter-
 rumpit præ-
 terminitque

a Fatorum conditor.
 b Halta seu lingua, quâ de pondere discernitur in æquali distantiâ constituta, id est, diu facit ambiguum uter victurus sit.
 c Trutina æquali. d Amborum: quia alter victurus, alter vincendus erat. e Utrum eorum studium & periculum bellandi damnet ad mortem, id est, à quo frustrâ labor suscipiatur. Al. quem labor morti destinet Al. liberet, parâ victoria: ut, damnabit: ut, quoque potis. f Qua vi mors ad exitum tendat, & premat laborantem. g Eminenter agit sese. h Sine periculo & poena posse ferire. i Percutit Æneam. k Ut sibi caveat delnce Æneas. l Attentiores factæ sunt, cum ambæ sperarent & timerent. m Fidem domino violans. n Ardenter percutientem. o Ad subsidium. p Celerior. Hyperbo. q Ut gladium ex manubrio non suum esse agnovit. r Sine gladio, cum effractus esset, solusque capulus remansisset. s Festinum. Supra discussio foedere festinus p. est equos atque arma simul. t Paterno gladio, quem Dauno ignipotens Deus ipso parâ fecerat, & Stygia candentem tinxerat unda, supra: nam Dauni fuerat gladii. u Dum properat. v Ferrum. w Oberrantia in variam fugam. x Satis fuit, ac valè invadendis Teucris fugientibus. z A Deo Vulcano fabricata. Al. Dei, id est, Æneæ. a Mortali manu factus, fragilis. b Fragilis, & quæ citò rumpitur. c Ensis gladii. d Quia dextram inermem habebat. e Diversa loca campi plani. f Implicat facit gyros. g Coetu circumcingente, densè stante: ideòque non potuit evadere neque excurrere. h Eum. i Vulnere ex sagitta suscepto. k Cursuque vix sufficiens inepta sunt ad currendum. l Turnum. m Turni trepidanter aufugientis. n Ferventer instans. o Canibus aut retibus. p Aquilæ insectantium, quibus pennæ p. cece sunt coloris. * Linea plumis variis iisdemque ustulatis in ertexta suspendi ad terrendas feras, quò in veras plagas obstantes impellat. q Venaticus canis. r Cervus, sic circumdatus. s Quam se superare non posse veretur, quin à canibus deprehendatur. t Canis Thescus agilis persequitur inhians. u Et proximus est teneat. w Maxillis crepitum dedit, quibus mordere sperabat jam elapsam. x Al. in ambiguo est, an sit comprehensus, & ipso morsibus tripitur, tangentiaque ora relinquit. Ovid. 1. Met. y Nihil inter dentes offendenti. z Cum Turnum Æneas tenet deiretur. a Frequenter respondent & sonitum referunt per circuitum. b Totus a Turnus. d Objurgat, ob inertiam & imprudentiam, quia gladium non adferret etiam non admoniti.

a Jupiter ipse duas b æquato examine lances sustinet, et fata c imponit diversa d duorum: e Quem damnet labor, et f quo vergat pondere letum. g Emicat hinc, b impune putans, et corpore toto Altrè sublatum confurgit Turnus in ensen; Et i ferit. k exclamant Troës, trepidique Latini; l Arrectæque amborum acies. at m perfidus ensis Frangitur, in medioque n ardentem deserit ictu, Ni fuga o subsidio subeat. fugit p ocyor Euro, q Ut capulum ignotum, dextramque aspexit r inermem. Fama est, s præcipitem, cum prima in prælia junctos 73 Confendebat equos, t patrio mucrone relicto, u Dum trepidat, ferrum aurigæ rapuisse Metisci: w Idque diu, dum terga dabant x palantia Teucris, y Sufficit: postquam arma z dei ad Vulcania ventum est, a Mortalis mucro, glacies ceu b inutilis, ictu Dissiluit: fulvâ resplendent c fragmina arenâ. d Ergo amens e diversa fugâ petit f æquora Turnus: Fama est, inde huc incertos f implicat orbis. Undique enim g densâ Teucris b includere i coronâ: Atque hinc vasta palus, hinc ardua mœnia cingunt. 74 Nec minùs Æneas, quanquam tardante i sagittâ Interdum genua impediunt, k cursumque recusant, l Insequitur: m trepidique pedem pede n fervidus urget. o Inclusum veluti si quando in flumine nactus Cervum, aut p puniceæ septum * formidine p pennæ, 75 q Venator cursu canis et latratibus instat: r Ille autem, insidiis et s ripâ territus altrâ, Mille fugit refugitque vias: at t vividus Umber Hæret hians, u jam jamque tenet, similisque tenenti Increpuit w malis, x morsuque elusus, inani est. z Tum verò exoritur clamor; ripæque lacusque a Responant circâ, et b cælum tonat omne tumultu. c Ille simul fugiens, Rutulos simul d increpat omnes,

72 *amine* quemque vocans: *b* notumque efflagitat ense.
Æneas mortem contrā, præsensque minatur 760
 73 *ritum*, si quisquam adeat: terretque trementes,
scifurum urbem minitans, et saucius *d* instat.
 Quinque orbes explent cursu, toridemque *f* retexunt
 73 *ac*, illuc: nec enim levia aut ludicra *g* peruntur
emia, sed Turni de vitā et sanguine certant. 765
 74 *ortē* *b* sacer: *Fauno* foliis & oleaster amaris
stererat, nautis *l* olim *m* venerabile signum:
servati ex undis ubi figere dona solebant
urrenti divo, et *o* votas suspendere vestes.
 75 *ad* *p* stirpem Teucris *q* nullo discrimine *r* sacrum
stulerant, *s* puro ut possent concurrere campo. 770
hic *n* hasta *Æneæ* stabat: huc impetus illam
culerat fixam, et *n* lentā in radice rehebat.
st, *ocubuit*, voluitque manu convellere *q* ferrum
 74 *Dardanides*; *a* teloque sequi, quem prendere cursu 775
on poterat. tum verō amens formidine Turnus,
me, precor, *b* miserere, inquit: tuque optima *c* ferrum
erra tene; colui vestros si semper honores,
 74 *nos* contrā *d* *Æneadæ* bello fecere *e* profanos.
Dixit: opemque dei *g* non cassā in vota vocavit. 780
amque diu luctans, lentoque in stirpe moratus,
tribus haud ullis valuit *b* discludere morsus
boris *Æneas*. dum nititur acer et instat,
 75 *stus* in aurigæ faciem mutata Metisci
ocurrit, fratrique ense *i* dea Daunia reddit. 785
od *Venus* audaci & *Nymphæ* indignata licere,
cessit, telumque *l* altā ab radice revellit.
Olli sublimes, armis animisque *m* resecti,
 75 *hic* gladio densis, *n* hic acer et ardens hasta,
stunt contrā certamine Martis *p* anhelī. 790
monem interea rex *q* omnipotentis Olympi
loquitur, fulvā *r* pugnas de *s* nube tuentem:
æ jam finis erit, conjux? quid denique restat?
edigetem *Æneam* scis ipsa, et scire sateris,
beri cœlo, satisque ad sidera tolli. 795
Quid struis? aut quā spe gelidis in nubibus hæres?
Mortalin' decuit violari vulnere divum?
elo ense (quid enim sine te Juturna valeret?)
ptum reddi Turno, et *x* vim crescere victis?

760 *In quo specm*
habebat.
b Paternum.
c Accedat
 Turnum.
d Instanter
 persequitur
 Turnum.
e Illi (alter
 fugiendo, al-
 ter persequen-
 do) percur-
 runt quinque
 geros. *f* Re-
 plicant, cur-
 rentes, huc il-
 luc. *g* Affec-
 tantur.
h Consecra-
 tus. *i* Deo
 sylvestri.
k Olea syl-
 vestris.
l Priusquam
 Trojani sus-
 tulerant.
m Veneratio-
 ne & religio-
 ne cultum à
 nautis. *n* Ad
 quam nautæ,
 qui fracta na-
 vi incolumes
 in litus ejec-
 ti fuerant,
 solebant sus-
 pendere dona
 votiva Fau-
 no. Sic l. 3.
 Servatum ex
 undis *Stro-*
phadum me li-
sora primum
Accipiunt.
o Voto pro-
 missas, inquit
 servati e-
 rant. *p* Radi-

Permite te flecti. *b* Si quid animum tuum edat, noli te cruciare, sed amanter potius ad me defer querelas tuas. *c* Ad finem fatorum. *d* Sc. *hæstus*. *e* Detestabile inter generum & focerum. *f* Matris Amatzæ à se suspensæ, & aliorum intersectorum. Quod minata fuerat Juno 7. *A. Bellona* manet te probanda. *g* Nuptias virginis. *h* Conari. *i* Humili: quia *Omni*b^{us} nobis, ut res dant sese, ita magni atque humiles sumus. *Ter.* *Mecyr. Act. 3.* *Sc. 3.* *k* Al. magna voluntas. *l* Negotia terrena. *m* Quælibet; ut facta, infesta, dicenda, occidenda, locutus. *n* Ut *Æn.* 2. *Porro ac-* *vincti.* *o* Hostilia ipsis, id est, in quibus perirent. *p* Turno. *q* Fratris servanda. *r* Quam aliqui liceret. *s* *A* probavi. *t* Tamen non suasi, ut emitteret, id est, emittere faceret sagittam. Hinc intelligi potest, auctorem vulneris *Æneæ* fuisse *Juturnam*. *u* Ipsam *Stygem* lacum infernalem, *Dii* cujus jurare timent, & fallere numen. Vide *Æn.* 6. *w* Quæ sola religio *Dii* superstes reddit eos inferis obnoxios, si *Stygem* jurati fallant. *x* Contra perjuriur. *y* Quia non suaserim, ut contenderet arcum. *z* Latini cæcorumque Regum *Italorum*, qui à patre tuo *Saturno* in *Latio* regnaverunt; *re* qui magis tui sunt, quam *Trojani*. *Perpetuæ* concordiz. *b* Aboleatur modum *hi* infestum nomen *Trojanorum*, sub *Latino* nomine manente, vel etiam *Albanorum* Romano vigeat, imperet, det jura triumphato orbi. Vide *Hor.* 3. *Od.* 3. *l* de, id est, ex *Latio*, & non aliunde genitos. *d* Sermonem patrium. *e* *Latino* *f* Mutare formam vestium. *g* Ex *Albanis* orta. *h* Sub titulo virtutis *Italicz*, non *Trojanæ*. *i* Ita ut ne nomen quidem maneat. *k* Reparator aut productor, *dictum* respondit. *l* Non degeneras à patre aut fratre, si iram retineas: & hoc tibi indulgendum est, cognitionis nomine, ut & indignationem, & votum condemnationem, do ergo quod vis, nomen patrium, linguam & vestes retineant. *m* Secundum *Q. d.* Non deget id. *n* Demitte, lupprime. *p* *Itali.* *q* *Eis.* *r* Et non nomine, que sermone. *s* Remanebunt occulte sedem capient. *t* *Trojanorum*. *u* Unâ appellatione, uno sermone. *w* Ex *Trojanis*. *x* *Italico*. *y* Quod dicit propter multos *Augurio* ex *Julia* familia relatos in *Deos*; vel propter clementiam *Julii Cæsaris* & *Augusti*.

300 Nec gens ulla a tuos æque celebrabit a honores.
 Annuit his Juno, et, mentem lærata c retorsit.
 Interea excedit a coelo, e nubemque reliquit.
 310 his factis, g aliud genitor secum ipse b volutat,
 Turnamque parat fratris dimittere ab armis.
 320 Accurrit i geminæ pestes, cognomine k Diræ,
 Quas et i tartaream Nox m intempesta i Megaram
 Ino eodemque tulit partu, n paribusque o revinxit
 serpentum p spiris, q ventosâsque addidit alas.
 330 Hæ jovis ad solium, f sævique in limine i regis
 Apparent, n accuuntq; metum a mortalibus ægris,
 quando lethum horrificum, morbosque Deum rex
 Melitur, z meritas aut bello territat urbes.
 340 Harum unam b celerem demittit ab æthere summo
 Iuppiter, e inque omen Iuturnæ occurrere iussit.
 350 Illa volat, celerique ad terram d turbine fertur i
 Non secus ac f nervo per nubem impulsa sagitta.
 Armatam sævi Parthus quam b felle veneni.
 360 Parthus, five i Cydon, telum immedicabile torfit,
 tridens, et k celeres incognita transilit umbras i
 370 Talis se i lata Nocte tulit, terrasque petivit,
 postquam acies videt Iliacas, atque agmina Turni,
 Alitis in parvæ subito collecta figuram,
 Quæ quondam in bustis, aut culminibus desertis
 Nocte sedens, n serum canit importuna per umbras i
 380 Hinc o versa in p faciem, Turni se o pestis ad ora
 æreque refertque sonans, q clypeumq; everberat allis
 illi membra f novus i solvit formidine i torpor,
 390 Arrestæq; horrore comæ, et vox faucibus n hæsit.
 procul ut Diræ x stridorem agnovit, ery alas,
 400 Infelix crines scindit Iuturna solutos,
 Unguibus ora soror sædans, et pectora pugnis.
 Quid nunc te tua, Turne, potest germana juvare?
 410 Quid quid jam miseræ a superat mihi? qua tibi b lucem
 ante moror? talin, possum me opponere c monstro?
 420 Jam jam linquo acies: ne me terrete timentem
 Occenæ d volucres: e alarum verbera nosco,
 Lethalemque sonum: nec g fallunt iussa superba

840 Propter
 templum Ju-
 nonis in mon-
 te Aventino,
 & Junonia
 845 festa, celebra-
 ta summa po-
 puli Rom.
 propensione;
 nec non Ju-
 nonis simula-
 crum evoca-
 tum Cartha-
 gine & Ro-
 mam adve-
 tum a Scipio-
 ne Emiliano
 855 tertio bello
 Punico. & As-
 sensum præ-
 buit. e Mu-
 tavit, reflexit
 ab ira ani-
 mum aut me-
 moriam odii.
 860 d Aere. e B.
 quâ prius spe-
 culabatur.
 f Cum Juno-
 ne jam placata.
 g Ad a-
 perendam
 fatis viam.
 h Agitat.
 i Secernit a
 870 fororibus Me-
 gam, utpo-
 te huic mini-
 sterio a Jove
 destinatam.
 875 Acherontis &
 Noctis filias
 esse furias
 dictum 7 Æn.
 ubi de Alec-

a Excrebiles. i Tertiam Furiam. m Ad nullum opus tempestita five opportu-
 n. e Equalibus numero & mole. o Illigarat. p Annulis, quos pro capillis ha-
 nt. q Tam celeres, ut vento agi viderentur. r Furiz, Tisiphone, Aleto & Me-
 ra. s Cum sævitiani suam ex aliqua causa ostendere vult. t Jovis: aut de diver-
 loquitur, ut per sedum regem Plutonem intelligat. u Præsto sunt ad obsequium
 mandata Jovis: estque nomen Juris: unde Apparitores Magistratum dicti.
 v Acriorem faciunt. x Hominibus ægrè viventibus, multisque miseriis obnoxiiis.
 Cum difficultate disponit. z Ut ostenderet, Jovem non sævum esse, sed justum:
 430 enim hæc immittit, qui peccando meruerint. a Trium Furiarum. b Celeriter
 cendentem. e Ut Iuturnæ omen mortis fratris Turni efficeret, & illa, id agnos-
 440 cit, abiret. d Impetu. e Hyperbolicâ comparatione amplificat velocitatem Fu-
 450 ræ. f Arcu nervato, g Insectam, Sic l. 9. Ungere tela manu, ferrumque armare de-
 460 qui mos Parthis, aliisque barbaris, tingere spicula veneno, ut Hercules felle
 470 diræ. h Amaritudine. i Cretensis, a Cydone, urbe Cretæ: quæ insula sagittando
 480 diræ. k Quas celeriter percurrit. l Progenita Nocte, id est, Furia, movit sc. m In
 490 diræ figuram mutata ex Furiâ. n Serò, noctu. o Furia mutata, p Effigiem hu-
 500 mani avis. q Turni. r Turno. s In Turno insolens, five vehemens. concretio
 510 agnitis. t Dissolvit. u O'p'at de τριπλες ἰσχυρ ll. α. Idem versus l. 4. legi-
 520 tur. v Adhæsit. x Infelix augurium, oicinis in stridore, præpetis in alis. y Stri-
 530 dem alarum Furiz. z Pathos a gestibus. a Superest, restat. b Vitam detinebo?
 540 Augurio ex Jovis voluntate venienti. d Invidiosè, namque de unâ tantum ser-
 550 vo. e Vestrarum, sc. quid pertendant. f Mortis Turni indicem, g Latent me.

• Præmia;
• Quæ raptā
est. • Repen-
dit & persol-
vit? • Ad
quid. • Infer-
nales. f Sed
immortalis
sum, Nec fini-
tur liget tan-
tos mihi morte
dolores. Al.
Jam mortalis
ego. g Eorum,
quæ mihi
contingent.
• Optantis.
• Profunda,
ut me devoret
• Quamvis
Deam.
• Iuturna.
• Marini co-
loris. Dea e-
nim fluvii, cui
convenit glau-
cus amictus.
Therivium
glauco velabat
amictu Carba-
sus, l. 8.
• Præ tristi-
xiā, aut mis-
sura se in a-
quas.
• Multum.
• Instanter
urget Tur-
num. Ad sin-
gulare certam-
en. omittis
Deorum con-
siliis, redit.
• Hastam sin-
gentem ex ar-
dore factam.
• Acri & mag-
nifico. f De-
clinas & refu-
gis prælium?
• Hostilibus.
• In unum colige. • Involare. Ab impossibili. • Turnus. • Ex indignatione.
• Jupiter mihi infensus. • in campo. b Signum termini. • Ut dirimeret agris con-
ventionem agricularum aut possessorum. d Viri. • Nostra tempestate. f Festinā.
g Saxum illud. b Erigens se. • Concitatus Turnus. k Sed eventu irritō, quia ipse
præ formidine nec mentis nec virium compos. l Turni sc. auxilio numinis desti-
tuti. m Timoris. n Insuper. o Quem ipse impulit. p Aerem. q Non pervenit
ad hostem Æneam. r Et non ad finem usque tulit, id est, evacuatus est impetus
ipsius spatio longiore. s Avidē procul excurrere. t Proloqui. u Corpori, vel in
corpore. v Clamor frustratur hiantes, Æn. 6. l. x Conatus nostros. y Processum. z
Furia. a Insuper. c Fiunt. e Quod desperantis signum est. d Hastam Æneæ immi-
nere. • Quæ prius functa fuerat munere aurigæ, f Lethale. g Vibrat.

Magnanimi Jovis: • hæc pro b virginitate • reponit?
• Quo vitam dedit æternam? cur mortis adempta est
Conditio? possem tantos finire dolores
Nunc certè, et misero fratri comes, ire per • umbras,
f Immortalis ego: hand quicquam mihi dulce g meorum
Tè sine, frater, erit: b o, quæ sātis: ima dehiscat
Terra mihi, manetque k Deam demittat ad imos?
Tantum l effata, caput m glauco n contexit amictu,
• Multa gemens, et se fluvio Dea condidit alto.
Æneas p instat contra, q telumque coruscat
Ingens arboreum, et r tævo sic pectore satur:
Quæ nunc deinde mōra est? aut quid jam, Turne, f re-
tractas?
Non cursu, t sævis certandum est comminūs armis.
Verte omnes tete in facies, et u contrahe, quicquid
Sive animis, sive arte v ales: opta ardua n pennis
Astra n sequi, clausumque cavā te condere terrā,
• Ille, caput r quaslans, et cursu i concitus heros.
Dicta, ferox: Dii me terrent, et x Jupiter hostis.
Nec plura effatus, saxum circumspicit ingens,
Saxum antiquum, ingens a campo qui forte jacebat
b Limes agro positus, c litem ut discerneret arvis.
Vix illud d lecti bis sex cervice subirent,
Qualia e nunc hominum producit corpora tellus.
Ille manu raptum f trepidā g torquebat in hostem
Altior b insurgens, et cursu i concitus heros.
k Sed neque currentem se, nec cognoscit euntem,
Tollentem-ve manu, saxumque immane moventem.
l Genua labant, gelidus concrevit m frigore sanguis.
n Tum lapis ipse o viri, vacuum per p inane volutus
q Ne spatium evasit totum, nec r pertulit ictum,
Ac velut in somnis oculos ubi languida preffit
Nocte quies, nequicquam s avidos extendere cursus
Velle videmur, & in mediis conatibus ægri
Succidimus: non lingua t valet, non u corpore notæ
Sufficiunt vires: v nec vox, nec verba x sequuntur:
Sic Turno (quacunque y viam virtute petivit)
Successum z Dea dira negat: a tum pectore sensus
b Vertuntur varii: c Rutulos adspēctat et urbem,
Cunctaturque metu, d telumque instare tremilcit:
Nec quò se eripiat, nec quā vi tendat in hostem:
Nec currus usquam videt, e aurigamque sororem.
Cunctanti telum Æneas f fatale g coruscat,

F I N I S.

Rerum ac Verborum in
VIRGILIO
Observandum
I N D E X.

A.		
A Bantis clypeus	159	Aeneæ clypeus 317, pietas in p
Abas	104	trem 146, urbs ædificata 277, a
Abella malifera	295	ma fabricata à Cyclopibus 31
Abies	50	ad Evandrum profectio & orat
Abjurata rapina, quæ?	306	312, monomachia cum Turn
Acanthis	77	317, ab inimico laus 358, Cre
Acanthus	12	sam amissam requirit 148, Dido
Acca Camillæ socia	398	ni profectionem faretur 187, r
Accingere se operi	132	cedit à Didone 196, Cumas del
Accubare, quid?	258	tus 233, Sibyllam accedit 23
Acerræ civitas Campaniæ	55	infernum ingreditur 244, Ital
Acestes rex	202	am venit 276, Pallantem mo
Achæmenides	170	tuum alloquitur 314, vulner
Achates Æneæ comes	110	tur 411, curatur à Venere 415
Acheloia pocula	29	Latinorum urbem oppugnat 417
Acheron, fluvius inferorum	245	Æolus ventorum rex
Acherontis cymba	ibid.	Æolea Lipare
Achilles, quis fuerit?	126	Ætnæ descriptio & causa incendi
Achilles Larissæus	130, 156	169, flammarum globos ejecit
Acidalia Venus, cur dicta?	122	Ætnæi fratres
Acides tela	295	Affectare dextram
Aconitum	53	Aganippe Aonia
Acrifionæi coloni	249	Agathyrsi picti, hui?
Acron sternitur	368	Agenoris urbs
Actia bella	319	Ager novalis
Actia litora	159	Agmen propriæ, quid? 316, p
Actius Apollo	320	impetu
Actoris Aurunci spoliū	332	Agna Tempestatibus cædi sol
Addicere, quid sit?	145	bat
Addunt se in spatia	48	Agnosco & cognosco, quo mo
Adonis	28	distinguntur?
Adrastus	253	Agras mons Siciliæ
Adorea liba	276	Agricolæ fortunatissimi
Adyta, quæ?	204	Agriculturæ laus
Æacides	269	Agricolarum studia per Hyemem
Ææa insula Circes, & unde dicta	163	ludi
	163	Agrippæ triumphus de Ant
Ægeon Gigas, cui centum Bra-	364	nio
chia	152	Agrorum natura 54, pestes
Ægæum mare	ibid.	Agyllina urbs 292, ejus sedes
Æges	312	Alæ equitum, unde sic dictæ?
Ægis , quid?	404	Alba Civitas unde dicta
Ægrescit medendo		Albani patres, qui?
		Alcides , quis, & unde sic dictus?
		Alcimedon artifex

leinoi
leione:
tis nun
ecto, l
ga, he
pedes
lia flui
Roman
mon, s
oidæ g
phea fl
maseru
mara fu
mazono
æ?
mazoni
abarva
abire a
mbrosiæ
mbrosia
nellum,
niterna
mor vine
phytrio
phrysia
phrysiu
sancti v
yclæ ta
yclæ ur
yclæus
ile, scu
æcus Mar
æctus?
rogei le
romach
igitæ nes
quis cœl
umus con
uales, qu
nos dem
uus orb
ter inter
que diem
temnæ tu
atenoridæ
te rubam
triquitati
potis terra
ubis latra
enninus n
ex, quid?
qui? 319,
Antoniū descr
missæ ut re
studium
ib. Apil
procrea
tinnit
sentus
ares, &c.

I N D E X.

leinoi sylvæ	51	Apollo crinitus, & cur? 342, pa-	
leones Thetidi dilectæ ferentia-		stor ab Amphryso dictus,	66
lis nunciæ	44	Aptum stellis Axem	192
lecto, luctifica	284	Aquilo densus	72
lga, herba vilis	20	Aræ saxa sunt, & cur ab Italis sic	
lpedes equi	283	dicta?	103
lia fluvius, juxta quem exercitus		Aræ gramineæ quæ?	405
Romanus deletus	294	Aræ, undè dictæ?	182
mon, filius Tyrri	288	Aras tenebant sacrificantes	ib.
oidæ gemini	257	Arctos metuentes tingi æquore,	
phæa flumina	72	& quare?	40
masenus	414	Arcturi sidera	38
mata furiis correpta	283	Argileri nemus	309
mazonæ, quæ, & cur ita dic-		Arion inter Delphinas	23
æ?	115	Argi	369
mazonia pharetra, quæ?	213	Argos	109
mbarvalia sacra	39	Arrigere aures, qui dicantur?	134
mbire aliquem	185	Ariusia vina quæ & undè dicta?	16
mbrosiæ comæ	112	Aruns Camillæ occisor	390
mbrosia & Nectar	414	Asra	54
nellum, quid?	90	Asia palus	294
niterna cohors	294	Asylum, undè dictum?	148, 309
nor vincit omnia	30	Athenienses in memoriam pago-	
nophytrioniades magnus	301	rum, in quibus dispersi victita-	
nophryia vates, Sibylla	249	bunt, ludos Libero patri cele-	
nophrysius	66	brabant, &c.	60
olanti valles	289	Audentes fortuna juvat	356
oyclæ tacitæ	358	Avernus lacus 165, undè dictus?	
oyclæ urbs	69	243, fons, per quem descensus	
oyclæus canis	77	ad inferos	227
yle, scutum breve, &c.	281	Augusti gesta & triumphi præci-	
ylus Martius, rex Rom. undè		pui	319
dictus?	267	Augusto viventi divini honores	
ydrogei Iethum	133	habiti	1, 32
romache, uxor Hectoris	160	Avitum, quid?	277
ritiæ nemus	296	Aura, propriè quid?	267
quis cœlesse signum	38	Auro auri, pro splendore	278
mus consilii est anima vitæ	232	Auræ omnia discerpunt	331
uales, qui?	111	Auras ferre, quid?	62
mos demorari	144	Aurea mala, quæ?	9
mus orbis	203	Aurea sacula	66, 309
ster inter olores	28	Aurem vellere	17
ne diem	197	Auri sacra fames	152
temnæ turrigeræ	292	Auris, memoriæ consecrata, fons	
tenoridæ tres	253	genio, &c.	170
ne tubam trepidare	413	Auroræ descriptio	171
niquitati superstitosæ erat in		Auroræ filius Memnon	124
notis terra levis, &c.	29	Ausonia	156
ubis latrator	320	Auspicari, quid?	150
enninus mons	421	Auspicia majora, quæ?	162
ex, quid? 145, Apices lanigeri,		Auster frigidus	90
qui? 319, Apum mores & inge-		Automedon Pyrrhi armiger	139
Antonium describitur 86, penitus a-		Axis, pro cœlo 192, pro Septentri-	
31, illæ ut reparantur? 91, amor		one 51, Axes, qui?	266
31, studium erga regem suum 90,			
31, ib. Apibus Euri nocent 89,			
17, procreatione apum ib. gau-			
26, tinnitu aris: illis inest ad-			
10, tus sentus 85, oderunt fœdos			
2, mores, &c.	86		

B

Baccæ fructus arborum agref-
tium 171
Bacchari, quid? 186
Bactra ultima, quæ? 320
Belearis funda 42
Balteus,

I N D E X.

Baltens, quid?	213	Carpathium mare inter Ægyptum	
Baltus Pallantis Turno mortis		& Rhodum	223
causa	427	Casæ mapalia dicuntur	
Barathrum, quid?	164	Casæ herba suavissimi odoris	
Bellona pronuba 282, sanguineo		Castaneæ molles	
flagello	356	Castorea	33
Barbaricum aurum, quid?	140	Castra pro classe: hinc castra nau-	
Bellonulla salus	384	tica	167
Berecynthia	325	Cato Censorinus	26
Beroë, Rhæteia conjux Dory-		Causas rerum qui novit, felix	64
cli	249	Causacus, mons Scythiæ 62, 18	
Bidentes, quæ?	176	Cavea, quid?	214
Bitias	123	Causare, quid?	21
Boves, qui optimi?	68	Celæno 162, ejusdem vaticinium	
Bractea	249	dirum	16
Brevia & Syrtes, quid?	103	Cellæ Falernæ	51
Briareus centumgeminus	245	Centaurea graveolentia	9
Britanni orbe divisi	3	Centauri, qui?	24
Brontes, Steropesque	312	Centauri à Lapithis victi	62
Bruma	16	Centaurus navis	20
Bruti ultoris fasces	268	Cerberus 96, Herculi raptus 250	
Bubo lethalis avis	192	ejusdem descriptio	ibid.
Bucolica, undè dicta?	1	Ceres agriculturam docuit	3
Bulla, quid?	427	Cestus, quid?	201
Bumaste, quid?	51	Cetra, quid?	29
Buthroti urbs	158	Chalcidicus versus, quis?	23
Busiridis aræ	66	Chaonia 31, undè dicta?	16
Buxum rasile	63	Charon Portitor	24
		Charybdis monstrum 164, naviga-	
C.		tio	167
Caci fabula	291	Chasima, quid?	32
Cadaverum combustio 379, cre-		Chelæ	3
mandorum ritus	260	Chelydri anguis descriptio	7
Caducei descriptio	184	Chimæra 245, navis	20
Cæculus	293	Chaos	24
Cæcæ fores, quæ?	139	Chamys Sidonia	24
Cædicus Alcathoum obtruncat 368		Choræbus Casandræ sponsus ejus	
Cæneus ex juvene in fœminam	251	inconsultum consilium & inter-	
		ritus	13
Cæsaris imperium	109	Choræbo stultior	13
Cæsaris de Antonio triumphus 319		Chorineus	24
Cæstus, quid	203, 211, 217	Chromus Mnasyllus, satyri	1
Caicus fluvius	93	Cicones	9
Cajetæ portus	272	Cinere conspergebant caput	41
Calathis & colo Minervæ	297	luctu	41
Calathus, quid?	ibid.	Circe Solis filia ejus fabula	27
Camænæ alterna amant	9	Circenses ludi, qui?	31
Camerina palus, &c.	173	Circus quid, ejusque forma?	21
Caphareus ultor	381	Cisseidis, id est, Hecubæ somnium	28
Capitolium	269, 309	Cisseus rex Thraciæ	22
Caprarum morsus arboribus exi-		Citheron	6
tiales	60	Clarius Appollo	16
Capys	265	Cleopatrarum fuga	32
Carcer, quid?	207	Clælia	31
Carceres, quid?	48	Clonius	36
Carchesia, poculorum genera		Clypei Æneæ artificiosa sculptura	31
sunt	98	Coclitis facinus	31
Carecta, quæ?	7		
Carex herba palustris	74		
Carmentis Nymphæ monita	30		
Carmentalis porta Romæ	ibid.		

Cocytus

I N D E X.

Cyoti amnis inferorum	245	Cyturus mons	62
Cydrus, dux Athenienſium	14	D	
Cyeta	20		
Cyus Gigas	40	DA sternere	404
Cymba in aëre tranſjecta ſagittâ	219	Dace	393
Cymetarum diri 47 ſanguinei	314	Dædala Teſta	88
Cympeſita, unde dicta?	60	Dædali fabula	234
Cyrcleſtare : caſtreſe verbum	225	Damnare votis, quid?	16
Cyrcleſtare	8	Damnatus voti, quis?	192
Cyrcleſtare, quid?	220	Danai	125
Cyrcleſtare, quid?	172	Daphnidis mors & epitaphium	14
Cyrcleſtare, pro exercitu	141	Dardanus Ilii auctor	302, 278
Cyrcleſtare Coſſus	269	Dares contra Entellum, ejuſdem	
Cyrcleſtare nautæ puppibus impone-	42	ſtolida ferocia	216
Cyrcleſtare	122	Decii duo fuerunt 54, pater & fi-	
Cyrcleſtare vina	167	lius	268
Cyrcleſtare Cratera induere	153	Deductum carmen, quid?	17
Cyrcleſtare, quid?	247	Defrutum, quid?	90
Cyrcleſtare, quid?	245	Degeneres animos timor arguit	172
Cyrcleſtare æra, unde dicta	154	Dejicere oculos humilitatis indici-	
Cyrcleſtare amiſſa, ejuſque ſimula-	147	um	388
Cyrcleſtare Æneæ viſum	127	Deiopeja Nympba pulcherrima	102
Cyrcleſtare ab uno diſce omnes	278	Deiphobus maritus Helenæ poſt o-	
Cyrcleſtare, quid?	359	bitum Paridis	253
Cyrcleſtare ſibylla	165, 235	Deiphobi & Æneæ apud inferos	
Cyrcleſtare, quæ?	154	colloquium	253
Cyrcleſtare loca in theatro	65	Deli deſcriptio	152
Cyrcleſtare, quid?	225	Delos Latonia	68
Cyrcleſtare, quid?	417	Delubrum, quid?	131
Cyrcleſtare, ad funera adhibebatur	242	Delus materna	180
Cyrcleſtare, unde dicta?	233	Deorum juramentum	325
Cyrcleſtare	252	Dentale, quid?	41
Cyrcleſtare, matris Deum miniſtri	69	Depellere, quid?	2
Cyrcleſtare non audit habenas	48	Depoſiti, qui?	411
Cyrcleſtare ab Erichthonio	70	Depulſi à lacte	18
Cyrcleſtare certamen	212	Deucalionis fabula	33
Cyrcleſtare	154, 354	Deus unde dictus ſit 1, quibus vox	
Cyrcleſtare	154	Dei tribuatur	18
Cyrcleſtare ſaxa, quæ?	106	Deus utriuſque generis	143
Cyrcleſtare labores 311, ſtatura, vi-	172	De Venere	414
Cyrcleſtare	353	Dianæ forma 116, tergeminæ vir-	
Cyrcleſtare & Phaëtontis fabula	303	ginis ora 193, ara placabilis	296
Cyrcleſtare	184	Dictamnus herba	414
Cyrcleſtare Cybeles ſacris & Bacchi	85	Dictæ	156
Cyrcleſtare adhibita	152	Dicto citius	104
Cyrcleſtare	354	Dido regis officium exequitur 116.	
Cyrcleſtare Apollo 16, Autor Tro-	68	ejuſ humanitas 118, hospitalitas	
Cyrcleſtare	115, 180	119, 120, inſanus amor 186, con-	
Cyrcleſtare	172	jugium cum Ænea oratio ad Æ-	
Cyrcleſtare	108	neam ne ſe deſerat 186, impreca-	
Cyrcleſtare inſula Veneri ſacra	68	tio in Æneam 190, conventus	
Cyrcleſtare	78	cum Ænea apud inferos	252
Cyrcleſtare		Didymaonis artes	215
Cyrcleſtare		Dierum brevium & longarum cau-	
Cyrcleſtare		ſa	63
Cyrcleſtare		Die pro Diei	38
Cyrcleſtare		Dies civilis quando inceperit?	255
Cyrcleſtare		Dii patrii, qui? 47, magni qui? 150	
Cyrcleſtare		Dindyma	341
Cyrcleſtare		Diome-	

I N D E X.

Diomedes Venerem vulnerat	381,	Equitandi auctores Lapithæ	7	ere peder
ejus equi	124	Equorum Educatio	7	ertrum,
Diomedæ aves	381	Equorum omen	16	erugo, q
Dionæa mater	110	Equus lachrymas & doloris affec	37	ennina
Dionæus Cæsar unde ita dictus	27	tum sentiens	37	æ, quæ
Dircæ	5	Equus ligneus	12	es cana,
Diræ 197, & ad Jovis solium per-		Erato Musa	27	ere cer
petuo duæ 420, ex nocte	<i>ibid.</i>	Erebus	27	ina
Disce puer virtutem	414	Erichthonius primus usum curru	24	gentes a
Disiecti, qui?	321	docuit, &c.	70	tribus al
Discombentes & sedentes olim,		Eridanus fl.	9	atiquus
vescebantur	122	Erigione	3	actuare a
Dissimulare	183	Eriphile	29	amen pic
Dii & Divi ut differant	405	Erynnis, unda dicta?	13	cus, quic
Dodona	36	Eryx	21	derum f
Dodonei lebetes, qui?	165	Evadone	25	tes omni
Dolopes	125	Evander Romanæ conditor arcu	30	mido, q
Dolus an virtus, quis in hoste re-		308, affectus erga Pallenteur	30	mid?
quirat?	137	316, luctus ob Pallantia filii	30	micarun
Domina Ditis	248	um	30	entia
Dona inimicorum suspecta	126	Eumenides, quæ, & cur ita dic	97, 24	mix, qui
Doris regia	125	tæ?	48, 98, 3	runatus
Dotalis regia	344	Euphrates	19	ns verec
Drances Turno infensus	377	Eurotas	33	mentis
melior lingua quam dextra	380	Euryteus 66, ejus imperia in Her	30	omodo
Drepanum	173	culum	30	ura cœl
Dryades	32	Euryali & Nisi Historia 328, 329,	30	minare,
Drymoque, Xanthoque, &c. Nym-		mutuus amo, 329, capita hastæ	33	alia
pharum nomina	92	præfixa 334, matris lamentatio	33	or arma
Dryopes, qui?	180	ob interritum Euryali	33	alis glaci
Dulichium	159	Eurydices & Orphei fabula 95, &c.	96, 97	Abii
Dulichix rates	18	Eurydice icta, & ab inferis reduc	4	Gabinu
Duplex amictus	216	ta,	27	Alpina
Duplicare, quid?	393	Exactus mensis, quis?	11	ernus
E		Examem apum	16	garides a
EBrietatis mala	62, 332	Examen, quid?	33	ages
Ebur illachrymat templis	46	Exanimus & exanimis dicitur	37	ymedes
Echo	207	Excipere, quid?	25	amantes
Εχθρῶν δῶρα ἀδωρα	126	Excipere forti, quid?	139	ta agresti
Eclipsis	63	Exercere diem	13	oni
Eclogas unde dictas	1	Explere numerum, quid?	13	amæ bib
Eleusina mater	37	Exuvias, de corio serpentis	29	ama, qu
Elisa	187	de vestibus 193, undè dicta? 193	1	ialis hyc
Elysiūm	227, 255	E	269	iale arv
Elysiūm camporum descriptio	33	F	269	ius loci,
Emathia	47, 98	Abari,	22	yon
Enceladi corpus in Sicilia	169	Fabarum satio	22	antum po
Enipeus	93	Fabius Max	23	offes, qui
Enlis stellatus	118	Fabii, undè dicti?	18	gonus
Epeus equi Trojani fabricator	133	Faces 4, præ re solent nubente	21	rynia
Ephireia æra	62	puellas	277	ivus p
Epidaurus domitrix equorum	63	Facilis descensus Averni.	163, 269	ars
Epirus optimas equas creat	33	Fagus	163	ndinis fig
Equestre certamen puerorum	221	Famæ descriptio & ortus	163	æus Ap
Equas è vento concipere, & u-		Far pium, quid?	32	phes, qu
bi? 75, earum prægnantium cu-		Falces attollere, quid?		
ra 71, earum libido	75	Falcis, quid?		
Equi caput inventum, ubi Cartha-		Fata viam invenient		
go	114	Fauni, quid?		
		Faunus		

I N D E X.

7	ere pedem, quid?	274
7	erum, quid?	279
7	erugo, quid?	46
16	enninæ acies	293
ec	æ, quæ propriè?	257
17	es cana, cur dicatur?	109
1	ere cervos 6, leges, quid?	259
7	ina	17
4	erentes ære catervæ	297, 412
un	tribus aspergere tumulos, mos	
7	antiquus	204
9	stare æstu curarum	299
3	amen piceum	346
2	us, quid?	154
13	derum faciendorum ritus	406
3	entes omnes sacri	3
2	emido, quid? 77, in venatione,	
rc	uid?	426
un	micarum sedulitas ac provi-	
fil	entia	188, 189
37	mix, quid?	259
dic	unatus labor	386
24	us verecundiæ assignabatur	262
32	mentis optima terra quæ, &	
1	omodo frangatur?	55, 56
er	mus Troës	135
30	gara cœlo sereno	47
3	minare, quid?	101, 182
sti	alia	122
tic	da	35
33	or arma ministrat	104
6	alis glacies, quæ?	422
uc	G.	
9	Abii	265
4	Gabinus cinctus	291
27	Alpina, quæ?	343
bid	erus	292
11	garides aridæ populi, qui?	67
16	ages	53, 323
33	ymedes & ejus raptus	100
37	amantes, qui?	266
25	za agrestis, quid?	203
139	oni	321
13	amæ bibere	64
	ama, quid?	213
29	ialis hyems	41
1	irale arvum	71
26	ius loci, quis?	205, 275
26	yon	304, 305
nter	antum poena apud inferos	257,
22		258
23	offes, quid?	213
	gonus	143, 245
18	ynia	18
22	ivus pater, cur sic dictus	
27	ars	151
26	adinis signa	45
16	æus Apollo, undè dicatur?	187
3	phes, quæ?	22

H.	
H	Abet, id est, percussus est 26
	Hæc mea sunt : ejusque ri-
	tus <i>ibid.</i>
	Halcyones serenitatis nuncii 44, 76
	Hæsius Agamemnonius 291
	Hamadryades Nymphæ, quales? 30
	Harpalice 119
	Harpyiæ 157, 245
	Haud tanto cessabit cardine re-
	rum 121
	Hebrus 95, 97, 119
	Hecate tergemina, & undè? 193
	Ereboque potens 243
	Hector patri venditur 115
	Hector Æneæ in somnis appa-
	ret 133
	Hecubæ centum nurus 140, fuga
	ad aram 140
	Hederæ errantes 12, eâ Poetæ
	coronantur 18, pallantes 86
	Helenæ in Deiphobum perfidia 254
	Helicon mons, Musis dicatus 107
	Apollini facer 292
	Herculeæ corona 51
	Hercules Cerberum rapit 250
	Cacum interficit 306
	Herminius, ingens corpore 392
	Hermione Orestis & Pyrrho des-
	ponsata 161
	Hermus fluvius 295
	Hernica saxa 293
	Herilus tricolor 227 occisus 225
	Hesiones regna 303
	Hesperia, unde dicta? 233
	Hesperia, ad discretionem Hispa-
	niæ 116
	Hesperia magna 272
	Hesperidum mala 18
	Hesperidum templi custos 192
	Heu, nihil invitis fas quenquam fi-
	dere Divis?
	Hibiscus, genus herbæ 5
	Hippocrene 27
	Hippodame 66
	Hippolyte 293
	Hippolytus 281
	Hippomanes, quid? 75, 104
	Hirundo tempestatis nuncia 44
	Hædi, pluviales, stellæ 43
	Hædorum ortus pluvias faciunt
	38, &c.
	Honorem aris imponere 101
	Honori non cedit 166
	Hortinæ classis 294
	Hosti stare 81
	Humati, qui? 248
	Hyades 35, undè dictæ? 123
	Hyades pluvix, quæ? 123, & 167
	Hybla 3

I N D E X.

Hydaspes	89	Innabilis palus, quæ?	9	vertus
Hydra, quæ?	257	Insomnia, quæ?	17	cinia I
Hylas 18, Herculi dilectus, & a	6	Insomnium, quid?	27	scunæ
Nymphis raptus.	26	Inspicere facies	4	na, qu
Hylax	62	Instaurare diem donis	17	occoon,
Hyleus Pholusque	295	Integer ævi	14	ntus
Hymella fluuius	120	Intemerata munera	15	odamia
Hymenæus, quis?	93	Intempesta nox, quæ dicatur?	16	omedon
Hypanis	72	Interpres diuim	18	omedon
Hyperborei montes Scythiæ	188	Intyba segeti noxia	3	ithæ,
Hyrcaæ, Tigres	329	Involvere diem	19	ppæ
Hyrtacides acerrimus armis		Io Inachi filia	29	pis bibu
I		Ionium mare	11	quearia
Janus, undè dictus? 278, bifrons		Iopas	12	nfla
J. Clusius Patulcius dictus 3 10, in		Iphitus	13	ristæus
Janiculo habitavit .#. de ejus no-		Iris, 223, undè dicta?	10	tex, qui
mine.		Isimara	4	ni pris
Japygia	380	Ismarus, & Rhodope montes	22	inus Fa
Jarbæ de repulsâ Didonis querentis ad Jovem oratio	182	Ismarii Dorycli conjux	11	regiæ eju
Jasius, quis?	156	Ister 64, Danubius dictus	11	um Æn
Iberus	400	Italia, undè dicta?	11	anos ora
Icari fabala	234	Italix antiquæ descriptio 157, comium & fertilitas	11	ium cur
Idæum nemus	154	Jubæ, quæ?	19	tonæ gen
Idalium 121, veneri sacrum	349	Juba crinita triplex	29	ro, pro
Idomeneus	381	Julia, undè dicta?	29	adato in
Idumææ palmæ	67	Julii Cæsaris cædem quæ prodigiosa secuta?	29	olito
Ignes Æterni, qui?	129	Iulus	180, 3	inia civ
Ignis sacer	83, 174	Juno Jovis soror & conjux	180, 3	7, crin
Ilia, &c.	108, 265	Juno, quare invisâ Trojanis?	180, 3	rentia
Ilia, illi rumpantur	20	Juno inferna	180, 3	rentum
Ilicet	137	Juno secunda 176, pronuba 181, Saturnia	180, 3	rus Pari
Ilione Priami filia	120	Junonia hospitia	180, 3	carin
Ilioneus Trojanorum orator	118	Juno, pro Turno rogat Jovem 4	180, 3	ant arva
Ilium in Italiam fertur	102	Junonis ad Venerem oratio 17	180, 3	are foros
Imbris prognostica	45	Conquestio de Æneæ successibus	180, 3	lea Heim
Immunis belli	414	Jupiter infans à Curetibus custoditus	180, 3	tes figere
Imperatores post mortem in numerum Deorum referebantur	132	Jupiter Anxurus	180, 3	bus
Importunæ volucres	47	Jura ferrea, quæ?	180, 3	nius pat
In limine primo deficere	412	Jurare per caput	180, 3	æus, pro
Inachus Acrisiusque patres	284	Justitiam discite	180, 3	cur? 48
Incedere, quid?	101	Juturna Turno fœdus dissuadere 408, aurigæ officio fungitur 408, gladium reddit fratri 423, quæ la de Turno 425, fugit	180, 3	andus r
Incessit regibus discordia	81	Juturna fons	180, 3	pores auri
Incondita, quæ dicantur?	4	Ixionis angues 68, pœna apud feros, 96, 258.	180, 3	æus ang
Indago, quid?	179	L	180, 3	æus ann
India mittit ebur	51	Abici picti scuta	180, 3	æus ros
Indicere forum quid?	228	Labor actus in orbem redit	180, 3	are auxili
Indicere meritos honores	133	Labor improbus omnia vincit	180, 3	scata
Indigetes Dii, qui? 420, Dii ex hominibus facti	48	Labra	180, 3	are
Induet se in florem	87	Labrusca	180, 3	are dapes
Infantium locus apud inferos	250	Labyrinthus, à Dædalo factus	180, 3	er, quid?
Inferiæ 98, sacra mortuorum	263	Labyrinthus, quid?	180, 3	erides N
Inferni lacus, qui?	163		180, 3	stidis urta
Infracti Latini	401		180, 3	etclæ adde
Insula, quid?	138		180, 3	strum, qu
Inhiare quid?	177		180, 3	æia vada
Inhorret messis campis	41		180, 3	æus quid?
Inhumatos non vehi à Charonte	246		180, 3	seges urit
			180, 3	ænnia meli

I N D E X.

9	certus, genus serpentis	5	Lituus, quid, & undè dictus?	240.
17	cinia Diva	168		278
27	cinæ	36	Lituus Quirinalis	278
4	ena, quid?	185	Lividum, quid?	246
17	ocoon, ejus & liberorum inter-		Lituus, quid, & undè dictus?	240
14	entus	131		278
15	olamia	251	Lituus Quirinalis	278
16	omedontiada	158	Lividum, quid?	246
18	omedontius heros	299	Locri, qui?	163
3	mithæ, qui?	285	Lolium infelix	11, 36
19	ppæ	36	Lotos arbor	51
29	pis bibulus	59	Lucifer	149, 76
11	quearia	12	Lucina	11, 71
12	ristia	131	Lucrinus, lacus	53
13	ristæus Achilles	ib.	Lucus	113
20	rex, quid?	121	Luna, quando colligat revertentes	
4	mini prisci, qui?	223	ignes? 45, pallida quid designet?	
22	mus Fauni ex Maricâ filius	274.		ib.
22	regiæ ejus descriptio 275. pacem		Luna tacita, <i>siemens</i>	133
7	um Aeneæ suadet 407, ad Tro-		Luna tempestatum significatrix	43
11	anos oratio	280	Lunæ labores	63
11	um cur dicatur?	308	Lupatis parere	73
11	monæ genus duplex	407	Lupercal	309
11	ro, pro venatore	343	Luperci nudi cur? hinc Lupercal-	
29	dato ingentia rara, Exiguum		lia	319
29	colito	61	Lustra	172, 182
29	inia civitas	99	Lustralia extra	304
29	inia Aeneæ in uxorem datur		Lustrari Diis	160
31	7, crines accensi	275	Lustrum quid?	108
10	rentia	274	Luteola caltha	6
10	rentum, undè?	ib.	Luxuriat toris pectus	72
10	rus Parnassia	58	Lyæus	56, 121
17	æ carinæ, quæ?	310	Lycæi summa	76
1	ant arva sinus	58	Lycæus	31
1	are foros	149	Lycaon Gnosius	331
1	æa Heimione	161	Lyciæ sortes	188
17	es figere atque refigere	250	Licisca	7
17	mbus	38	Lycurgus	110
2	nius pater	312	Lyeus fluvius	96
2	æus, pro vino 92, pro Baecho		Lydia gens	313
2	cur? 48, 67, 182.		Lydius Tiberis	148
2	atandus remus	163	Lymphata	284
2	ores auriti	41	Lyrnessius Acmon	351
2	æus anguis	307	Lyrnessi domus	418
2	æus amnis	262		M
2	æus ros	231	Machaon, quis?	133
2	he	31	Maete, quid, &c.	342
2	are auxilio	139	Manalii versus	23
2	acata	159, 319	Manalæ	31
2	are	93, 107, 108, 110	Manalus mons	23
2	are dapes 205, pro sacrificare		Maonia	182
2		93, 189	Maonii Bacchi	93
2	er, quid?	390	Mæotica palus Scythiæ 77, tellus	266
2	ethrides Nymphæ	20		266
2	stidis urtæ pellis	203	Magalia vel mapalia, quæ?	113
2	ætelæ addere	41	Magni menses, qui?	12
2	istrum, quid?	5	Maia una Pleiadum 17 mater Mer-	
2	æia vada	173	curii	109, 303
2	bus quid?	180	Malea	209
2	æges urit campum	33	Manes	153
2	æntia mella	113	Manipli	415

INDEX.

Manipulus, quid?	ib.
Manipuli triginta in legione	ib.
Manlii virtus in Capitolio defendendo	318
Mapalia, quæ?	77, 113
Manto filia Tirefiæ vatis	313
Mareotides uvæ, undè dictæ?	51
Marmor infidum	40
Marpeffus mons, qualis?	252,
Marpesia cautes	ib.
Marrubia gens	296
Marfi	54
Martis simulacrum vinctum, & ab Apelle pictum	109
Massicus humor	54
Massicus rex	312
Massyli, qui? 179, populi Mauritaniae	236
Maturi Soles	34
Matura e fugam?	104
Mavortia tellus	95
Mavors 411 sanguineus	ib.
Maurusia gens	182
Medica, qualis herba sit	38
Medius locus honoratior apud Romanos	67, 121
Megara tartarea	425
Megara oppidum	173
Mel ex rore colligitur, & cur æri-um dicatur?	88
Mel quemodo eximendum?	ib.
Melibœus, undè dictus?	
Meliphylla	
Mella fluvius	91
Memnonis nigri arma	210
Menelaus frater Agamemnonis 133 Deiphobum in lecto obruncat	254
Mens læva, quæ?	127
Mens & animus, ut differant?	347
Mensis perpetua	277
Mensis commestæ Trojanis	276
Menses incerti, qui?	35
Menses magni, qui?	12
Mephitis	275
Mercurii descriptio, genus ejus habitus	303 195
Mercurius ad Didonem mittitur 199 Æneam ad profectorem hortatur	195
Mergi, undè dicti?	45
Meridiei periphrasis 95, descriptio	ib.
Meropes avis	83
Messapus equum domitor	294
Methymnia civitas	51
Metius Suffetius, Albanorum Rex equis distractus	253
Mezentius Latinoram dux, Deum contemptor 292. pro Turno pugnae succedit 368 crudelis 315,	
comparatur apro & leoni 368 vulneratur 369, interimitur 372 Milesia vellera	78, 8
Minus flavius	
Minæ, quæ?	17
Minerva tenuis, quæ?	31
Minio rubens	2
Minos quaesitor	25
Miror illius rei	24
Misenus tubicen 158 Æolides ejus mors	24
Misericordiæ veteres assignabant genua, &c.	17
Mitra Mæonia quæ 182, quibus stare licebat, quibus non?	14
Molosus canis	8
Monæci arx	26
Montes Romæ, qui, & quot	6
Monstrum, quid, & undè dictum	22
Monstra domita ab Hercule	36
Monumenta, undè dicta? quæ	15
Mopso Nisa datur	16
Morini	32
Mulciber, undè dictus?	8
Mulctra, quæ?	1
Mundum in vere conditum	1
Murex, quid?	18
Murex, undè Purpura tingitur	18
Musa pro carmine	1
Mulæus vates	20
Muscosi fontes qui?	1
Myrmidones	1
Myrta cruenta	1
Myrtus 150 Veneri dicata	1
N	
Naiades, quæ?	1
Nais candida	1
Napeæ Nymphæ	1
Nar fluvius sulphurea aqua albescens	1
Narycia pix	1
Narycii Locri, qui?	1
Navale certamen	1
Navalia, quæ? 196, pro rebus valibus	1
Naves Æneæ in Nymphas Navis periphrasis	1
Navis gubernandæ peritia commendatur	1
Navium Trojanorum incendium	1
Nautæ primi observant stellâ Naxos Bacchata, cur dicatur?	1
Nemus & saltus, ut differant?	1
Neoptolemus, quis?	1
Neptunus omnibus aquis præsertim cum Minerva de Athenarum nomine contendens ib. cum Polluce Italiam	1

I N D E X.

polline Trojæ muros fabricavit		Oënotrî	155
144, Ægæus dictus, & cur?	145	Oestrum, quid?	71
tereia Doro	325	Oleæ culturæ	62
scia mens hominum fati	362	Olea pacis signum	277
ulus Ægypti fluvius	57, 91, 323	Oleo perfundi solebant luctatores,	
simbi tum ventos, tum pluvias,		& cur?	207
&c. significant	101	Olivâ victor coronabatur 213, pacis	
umbo effulgens	143	insigne	62
iphates	67	Olivæ tonsæ, quæ?	67, 219
ilus pater Scyllæ	44	Oliva vivax	4
isi & Euryali Historia	327. amor	Olympiaca palma, quæ? 69, ludo-	
mutuus 328, ad Lunam oratio		rum origo	69
	334	Olympus, pro cælo & monte 73,	
iri gradibus	139	mons Macedoniæ	41
octes atque Dies patet atri janua		Omina reperere, quid?	130
ditis	239	Omina turbare, quid?	164
ctis descriptio 194, ejusdem in-		Onagri cursu agitandi	78
ritum	133	Onerare æthera votis	323
odus informis lethi	414	Operari in herbis, pro sacrificare	
omadum genus	324		42
omentum & Gabii	265	Opima spolia, quæ?	270
on obtusa adeo gestamus pectora		Oppida, undè dicta?	267
Pæni	118	Optare, pro eligere	113
oricum	80	Oraculum Sibyllæ 237, perperam	
ovalia, quæ?	10	intellectum & interpretatum ab	
ovalis ager, quis dicatur	34	Anchisâ	154
ox intempesta, quæ?	169	Oras belli evolvere	338
ox civilis quando incipiat?	255	Oratotes Æneæ ad Latinum missi	
abem belli denotare	370		277
abigenæ bimembres	293	Oratores pro legatis	ib.
acum spargendarum in nuptiis		Orbes, qui? 72, ferrati	77
amos	23	Orchites	51
ulla salus bello, &c.	384	Orcus, quid? 137, pallidus cur di-	
umæ Pompilii periphrasis	567	catur?	41
umero Deus impare gaudet	24	Ore favete omnes	201
umeros memini, si verba tene-		Ore terram mordere	414
rem	27	Orcades	116
umerum lupus non curat	20	Orestes Agamemnonius 121, sce-	
umidæ infreni, cur dicantur	176	nis agitatus ib. furii agitatus 161	
umina magna, quæ sint?	159	Orgia, sacra Liberi, undè dicta? 185	
umitor Albæ rex	265	Oricia terebinthus	351
albiptiarum inauspicatarum prodi-		Orion ortu suo & occasu tempesta-	
ta	181	res ciet 117, sidus Australe auro	
quam tuta fides	188	armatum	167
umphæ aquis præsent	3	Orion aquosus 176, nimbosus 117	
ta	266	Orythia, Erechthei filia, Boreæ	
		uxor	15
O		Orodes altus	368
Axis fluvius rapidus	3	Orphei & Eurydices fabula 95,	
Obitâ morte	366	luctus ob amissam conjugem 95,	
liquare sinus	202	descensus ad inferos ib. cantus ib.	
loqui numeris	260	interitus 97, cithara septem chor-	
oeni canes 50, aves	157	das habuit	260
ocena fames, quæ?	162	Ortygia	154, 155
estor, quid?	330	Ostia	40, 41
utus, quid?	280	Ostia componendi risus qualis	152
upat os flemmis	411	Ostia, propriè sunt fluminum	212
antides	92	Ostrum superbium	120
us Mantuæ conditor	353	Osyris, monstrator aratri	32
ra canum vis	179	Ostentare, quid?	215
grus Hebrus	97	Ovantes, & quid Oratio?	194
otria Italiæ regio, undè dicta?			
	275, 117		

I N D E X.

Ovantes gutture corvi	45	Parnassus mons Bœotiaë	17, 28	Phæfusu
P.		Paros nivea	154	Phere
Pachynum, promontorium.	93	Parthenius mons	30	Philoct
Pactolus fl. aurum trahens	352	Parthenopæus	253	Philippi
Pæana, propriè Apollinis laudes	260	Parthus fidens fugæ	63	Philon
Pæoniis herbis revocatus	296	Pascere, pro delectare	58, 114	Phineia
Pæonium in morem	412	Pascor	76	Phlegeti
Pæstum	86	Pascua optima, ubi?	54	Phlegias
Palæmon, Poëtarum iudex	9	Pasiphaë, tauri amore flagrav. &c.	na	Phocæ
Palamedis historia	127	18, undè & Minotaurus	234	Phœbig
Palæstra, quid, & undè dicta?	159	tus	50	Phœbi n
Palæstra agrestis	65	Pasium, quid?	270	Phœbus
Palearia, quæ?	68	Pater, religionis nomen	51	Phœ
Pales, pastorum Dea	14, 66	Pausia amara bacca	41	Phorci e
Palici placabilis ara	340	Pectine telas percurrere	66	Phryges
Palinurus gubernator Æneæ	157,	Pecuaria, undè dicta?	41	Phyllis
visitur ab Æneâ apud inferos	247, interitus	Pecudes locutæ	23	Phacula
Paliurus, frutex arborecens	15	Pedem facere, quid?	41	Phare
Palla, quæ?	387	Pedicæ, quæ?	10	Phaturat
Palla rigens, quæ?	120	Pedum, quid?	127, 31	Phierides
Palladium, quid? 130, à Græcis		Pelaigi	70	Phata ag
raptum	ibid.	Pelethronium oppidum	14	Pha scab
Pallas Evandri filius ad Herculem	360, exercitus ejusdem	Pelides	70	Phenta,
314, hor-	tatur ad pugnam 357, interitus	Pelion	40	Phum, q
361, remittitur	374	Pelio ossam imponere	51	Phumnu
Pallas Trojanis iniqua	115	Pella	12	Phinaria
Palladis auxiliis spes Danâum ste-	130, 131	Pellax	66	Phineus ar
tit		Pelops, Tantali filius, eburno hu-	164	Phinnæ, q
Pallentes herbæ, quæ?	18	mero	296	Phinnus ma
Palma, quæ initio fuerit, &c.	205	Pelori sedes, quæ? 173, promon-	115, 393	Phorum s
Palumbes raucæ	4	torium Siciliaë	13	Phirithous
Pampinatione quando utendum?	60	Pelæ æratæ	14	Phistrix
Pampineus autumnus	48	Pelta lunata	14	Phastra
Pan Deus pastorum,	5, 12	Pelusiaca lens, quæ?	9	Phiadæ,
Panacea odorifera	414	Penates, qui?	31	Phemmyr
Panchaia	53	Pendere ab ore narrantis, quid?	11	Phumata v
Pandarus, quis?	219	Penetralia, quæ?	11	Phodagra t
Pandari & Bitiæ historia & interi-	343	Peneus	11	Pholi duo in
tus		Pennata fama	14	Pholio
Pandere mœnia urbis	132	Penthesilea Amazonum regina	24	Phollux, pr
Pangæa	95	Pentheus furens	24	Pholus, pro
Panopea	45	Peplum, quid?	30	Pholydori P
Panthus Otriades, sacerdos Ap-		Pergama	30	Pholyphem
pollinis	ibid.	Permessus	30	Phometii
Papaver soporiferum	34	Pero crudus	13	Phomorum
Papaver vesicum, quid? 69, Ce-		Perpetui tergo bovis vescitur	330, 3	Phompa, q
reale	33	Pertentare, quid?	14	Phomum, p
Paphos Veneri sacra	113	Pestis, pro incendio	14	Phopulus A
Papulæ ardentes	83	Pestis descriptio	14	Phoclea 31
Parcarum officia, cur ita dicta, no-	100	Petendum pacem, & similes locu-	14	Phorca silico
mina, &c.		tiones	14	Phoribus f
Parcæ injecere manum	359	Petilia civitas	14	Phorricere,
Paris pastor Phrygius 284, sylvas		Petulci hædi	14	Phortitor, q
habitavit 6, Achillem interfe-		Phæacum arces	14	Phortitor O
cit 254, ejus judicium	100	Phædra, quæ?	14	Phortitii sac
Pariis lapis	70, 118	Phædroniades, quæ?	14	Phornjades c
Parma alba, quæ?	339, 395	Phædronius equi	14	Phæcipitare
		Phalanx, quid?		
		Phalanx animosa		
		Phalarica, quæ?		
		Phaleræ, quæ?		

Phale

I N D E X.

Phæsus, quid?	92	Præcipere spe hostem	388
Phætrum, quid?	242	Præcordia, quæ?	136
Philoctera Melibæus	163	Præludere, quid?	405
Philippi civitas	47	Prænestina urbs	293
Philomela dapes parat	19	Præpetes aves, quæ?	162
Phineia domus	157	Præpetes pennæ	162
Phlegethon	244	Præsentēs Divi, qui?	3
Phlegias	259	Præsumere spe bellum	374
Phocæ	93	Prætendere sepem	40
Phœbigena, pro Æsculapio	296	Priami mors 141, ubi occisus	16
Phœbi munera, laurus & hyacin-		Prima tellus, quæ?	32
Phus	9	Primitiæ victoriarum	371
Phœbus dicitur Sol, Phœbe Lu-		Primitiæ & rudimenta belli	374
Phœna	260, 261	Priætis	206
Phorci exercitus omnis	230	Procas	265
Phryges, bis capti	341	Proceres	123, 153
Phyllis	9, 15	Producere funera, quid?	337
Phacula	198	Profani, qui?	243
Phare	129, 130	Profani à sacris arcebantur	163
Phæturata vestis	165	Prognostica tempestatum 43, plu-	
Phærides	10, 29	viz 44, serenitatis	45
Phæata agmina	405	Proluere se auro	123
Phæla scabrâ rubigine	98	Promethei fabula	17
Phæta, quæ?	319	Proscenia	60
Phælum, quid?	49, 293	Proserpina, undè dicta?	193
Phælmus Turni avus	323	Prosubigit pede terram	74
Phæmaria domus, custos Herculei		Proteus vates, ejusque transfor-	
Phæ sacri	307	matio	98
Phæneus ardor	ibid.	Psythia passo utilior	51
Phænnæ, quæ?	277	Pubentes herbæ, quæ?	139
Phænnata. Vide Pennata	336	Pumex latebrosus, quis?	413
Phænus matri Deum consecrata	20	Panica fides	121
Phærorum sedes apud inferos	260	Pappes turritæ	321
Phæritheus	219	Purus campus	423
Phætrix	164	Pyra	193
Phætagæ, quæ?	179	Pyracmon nudus	312
Phælastra	36	Pyrgi veteres	153
Phæiades, quæ?	35	Pyrrhæ lapides	18
Phæmmyrium undosum, quid?	173	Pyrrhi ferocitas 140, interitus	161
Phæmumata vestis, quæ?	197		141
Phæodagra turpes	76	Pyrrhus ex Andromache molos-	
Phæoli duo in cælo	102	sum suscepit	160
Phæolio	10, 13		
Phælux, pro Castore positus	69		
Phæolus, pro cælo	119		
Phæolydori Historia	152		
Phæolypheus Cyclops	172		
Phæometii	265		
Phæomorum cultura	62		
Phæompa, quid?	71, 203		
Phæomum, pro ipsa arbore	63		
Phæopulus Alcidiæ gratissima 20, Her-			
culea 313, bicolor	ibid.		
Phæorca filice feriebat 406, in fœ-			
deribus faciendis cædebatur	406		
Phæoricere, quid?	201		
Phæortitor, quis?	246		
Phæortitor Orci	ibid.		
Phæortitiis sacra Herculi commissa	307		
Phæornjades quadrigæ	75		
Phæoripitare moras	312		

Q	
Quadrifida fudes	49
Quadrijuges equi	364
Quercus jovi sacra 76, Oraculis	
addictæ	49
Quid vesper serus vebat	47
Quirinalis trabea	291
Quirinus, cur ita dictus	264
Quisque suos patimur manes	264

R	
Radamanthus, Minos & Æacus	
Judices inferorum	256
Radii olivæ species	11
Radius, quid?	9, 270
Ranæ querelam veterem canen-	
tes	43
Recidiva & rediviva Pergama 122,	
	282, 285
Recidivum, quid?	282
Refigere	

I N D E X.

Refigere leges, quid?	259	Salii, qui & undè dicti?	307, 319	Salia, qui	quomodo
Remigium alarum 109, pro arte		Salix lenta	14	promor	
volandi, &c. 234, pro remigi-		Salmonæus	257	us	
bus	165	Salsæ fruges	129	yonia	
Reliquiæ mortuorum	quomodo	Sancire fœdera	407	us Min	
servabantur	242	Sanguis hebet frigetque in seni-		æum	
Remulus Tiburtinus	313	bus	216	arus	
Resignare	184	Sagaris	339	entes u	
Retractare dicta	402	Sanguinis guttæ ex arboribus	151	mois	
Radamanthus	256	Sardœ herbæ, quæ?	20	mulach	
Rhenus bicornis	321	Sarpedon	103	nistrum	
Rhesus	33, 115	Sarrano dormire ostro	64	rum, &	
Rhæteus	154	Saraites	295	non pro	
Rhodia uva	53	Saticulus 295, fidicina æquora	16,	alis lib	
Rhodope	17	Saturæ palus atra	296	um, qu	
Rhœbus	371	Saturnia tellus	54	nam lac	
Rhœteius ductor	415	Saturnia regna, quæ?	12	genum d	
Rhœtus	358	Saturni stella frigida	43	mus arde	
Riphaeus Eurus	78	Saturnus 278, pulsus a Jove	308	trum	
Riphaeus arces	39	Saxum Sisyphi	68	thoniæ r	
Robore se promunt	134	Sceæ porta	143, 161	ire vene	
Roma 65, 265, propriè urbs dic-		Scena	105	lis defec	
ta	265	Scena versatilis & ductilis, quæ? 67		lis labor	
Romulus	108	Sceptra ad fœdera adhibebantur	408	tem qui	
Rorantia astra	169	Scipiades duri bello	54	stitium	
Ros amarus	95	Scipiones duo fulmina belli	269	um, qu	
Roscida mala, quæ?	22	Scorpius ardens	32	nni por	
Rostra, quæ? 65, è Rostris habe-		Scylla & Helleborus	82	burnea	
bantur conciones	65	Scyllæ & Charibdis descriptio	164	nnus ad	
Rostrata corona Agrippæ data	320	Scylla, quæ? 19, patri comam pur-		nnus fer	
Rubea virga, quæ?	40	puream abscidit	46	pipes	
Rubigo vitium frumenti	37	Scyllea rabies, quæ?	106	hocleo	
Rudentes leones	273	Scyria pubes 139, Scythia	3	or, con	
Ruditus asinorum est	ibid.	Sedere	175, 323	acte	
Rudens prora	169	Seditionis descriptio	105	alere, q	
Rudentes, qui?	103	Seges pro terra	31	ritus no	
Ruit nox Oceano	133	Seges telorum	111	arta	
Ruminare, quid?	18	Sella & trabea	383	acula D	
Rumor secundus, quis?	301	Semina flammæ, quæ?	233	tamenta	
Rumpere vocem 129, silentium	349	Semina sæva leonum	53	tantia fig	
Rumpi horrea, quando videan-		Sepulchrorum violatoribus suppli-		alent ar	
tur	33	cia proposita	151	bat cari	
Ruscum	20	Sepultus vino somnoque	133	at belli c	
S.		Sequestra pax	377	pulvere	
Sabæi	52, 320	Sera omnia	220	ua cuic	
Sabellicus sus	74	Serenitatis indicia	45	lio	
Sabini	65, 294	Serranus, unde dictus?	260	max equ	
Sabinarum raptus	294	Sera, quæ?	243	nichon,	
Sacer ignis 82, sacrator	68	Sibylla, undè dicta, &c. 243, 355		are	
Sacrae acies & gentes	297	cum Aeneâ ad inferos descen-		ra	
Sacraria ditis, quæ	407	sus	249	cturæ ch	
Sacrificantes aras tenebant	183	Sibyllini libri, quæ?	216	lor, qui	
Sæcula aurea, argentea, ærea, fer-		Sic omnia fati in pejus ruere	308	ophades i	
rea, quæ	266	Sicanæ gentes	117	ictores q	
Sagittariorum certamen	219	Sicania	312	ymon	
Sagulum virgatum	319	Sicani fines	308	monia g	
Salentinum	163	Sicani veteres, qui?	338	na	
Salicta	49	Sicanium latus	11	96, 239	
Salictum	3	Sicelides Musæ		Sicilia	
Saligna crates umbonum	292				

I N D E X.

19	alia, quæ & Trinacria, à tribus		Sub armis, quid?	76
14	promontoriis 168, ejusdem fi-		Subducere classẽm, &c.	117
57	nis	<i>ibid.</i>	Subigere 38, arvum	<i>ibid.</i>
29	cyonia bacca	65	Subjecit se	49
07	us Minervæ	321	Sublicius pons	318
11	æzum	135	Sublicium, quid?	<i>ibid.</i>
16	arus	71	Sublustris nox, quæ?	331
39	entes umbræ? quæ?	244	Subtegmen, quid?	166
51	mois	103	Sufficere, pro subministrare	62
20	mulachra pugnæ ciere, quid?	222	Sulcare, quid?	207
03	nistrum augurium, cur prospe-		Sulphur vivum	79
64	rum, &c.	146	Superare jugum, montes, &c.	
95	non proditor capitur 207, a vin-		quid sit	261
16	culis liberatur	129	Superanda omnis fortuna ferendo	
96	um, quid?	20	est	227
54	um lachrymis implevit	175	Superstitio	304
12	enum descriptio	232	Sus, triginta fœtus enixa 163, 300	
43	ius ardens	355	Sydera cadentia	125
08	trum	320	Sylvanus, sylvarum Deus	32
68	thoniæ nives	30	Sylvius	264
61	ire venerem	71	Symethus	340
05	is defectus, ut fiat?	63	Syrius stella	155
67	is labores	104	Syrtes duæ, & undè dictæ?	103
ur	lem quis dicere falsum audeat?		Syrtis inhospita	176
08		46	T.	
54	stitium	20, 35	T aburnus	60
69	um, quid?	209, 277	Tacitum cœlum	167
32	ni portæ geminæ, cornea & e-		Tænarus	96
82	ornea	271	Tænia	283
64	nnus ad Palinurum	231	Talaria, &c.	184
ur	nnus ferreus	368, 410	Tanager	71
46	ripes	180	Tanais	97
06	hocleo cothurno	20	Tantalus ad inferos detrusus	258
3	or, consanguineus Lethi	24	Tarentum saturnum, cur ita die-	
23	acte	294	tum?	55
05	lere, quid?	6	Tarpeia sedes	309
31	ritus non pertulit ullos	160	Tarquinius, Superbus cur dictus?	
11	arta	78	ejectus	318, 268
83	acula Ditis	290	Tartara	239
33	tamenta tenuia	84	Tartari descriptio	256, 257
53	tantia signa, quæ?	68	Tauri, ignem naribus spirantes	53
li	alent arva	58	Taurus aperire annum dicitur	38
51	bat carinis ingens argentum		Taurus ritè Nepruno & Apollini	
33		165	immolatur: Jovi non licet	154
77	nt belli causæ	289	Taygeta	64
20	zpulvere cœlum	413	Taygeti canes	68
45	sua cuique dies, &c.	361	Taxus 85, arcubus apta	61
60	io	100, 356	Tedæ pingues	20
43	lio	9	Tegæum	213
51	anax equus, quis?	4, 9	Tegmina barbara, quæ?	319
11	nichon, quis?	15	Telum	138
49	are	69, 113, 155	Temo, quid?	38
36	ra	37	Tempe, quæ?	63, 92
08	cturæ chalybum	311	Tempestatis subitæ descriptio	102
17	lor, quid?	256, 311	Tempestatum prognostica, quæ ex	
59	ophades insulæ, quæ?	157	Sole	37
08	ictores qui?	122	Tenedos	125
38	ymon	97, 355	Tentamenta tui per artem non pe-	
11	moniaæ grues	355	pigi	303
lia	na	226	Terere otia	185
	96, 239, juramentum Deo-		Tereus	18
	um	273	Terminus	

I N D E X.

Terminus Dens	336	Troja	59
Terrâ progeniti, qui?	257	Troja Neptunia, undè	150
Testudo, quid?	139	Tropæum, quid? 67, undè	dic-
Testudo templi camera est incur-	116	tum?	374
va	33	Tullus Hostilius	267
Tethys	183	Tument terræ vere	59
Tencer, quis?	349	Tumultus, quid?	270, 299
Texere naves	244	Tunicæ manicas habentes	316
Thalami Eumenidum	17	Turbo, quid?	217
Thalia Musa	51	Turma, quid?	389
Thasæ vites	322	Turma equitum est	429
Thaumantias, quæ?	393	Turnus infans ad arma Rutilos	121
Thermoodontis flumen	238	hortatur 290, falsam sequitur	121
Thesens infelix 259, cum Pirithoo	290	Æneæ imaginem 366, Pallanti	280
Proserpinam rapere tentat	15	congressus eum interficit 361,	313
Thiasus, vel Thyasus, quid?	334	occiditur ab Æneâ 430, ejus du-	337
Thias, qui?	337	cum & sociorum catalogus 293,	429
Tholus, quid?	260	ejus cum Æneâ monomachia	121
Thorax	31		121
Threicius sacerdos	24	Trophæa tela, quæ?	121
Thule	191	Tyrannus, quis?	280
Thura mascula, quæ	153	Tyrrhena vincula	313
Thuricremæ aræ	20	Tyrrhidæ pueri	237
Thymbræus	280		V.
Thymus	292	V Accinia	429
Tyaras	3	Vadium, quid?	245
Tibur superbum	15	Vallis, reducta, quæ?	261
Tigris, Armeniæ fluvius	12	Vallos exacuerè, quid?	40
Tigribus vehebatur Bacchus	305	Vannus mystica Iacchi	37
Tiphys	87	Varus Poeta	26
Tirinthius	310	Ucalegon	135
Tisiphone undè dicta? 256, pal-	37, 196	Veſtor, quis?	12
lida	257	Velamen acantho circumtextum	120
Titan, quis? 263, pro sole	32, 52	Velatæ comæ, quæ?	246
Tithonia conjux	311	Velini fontes 283, Rosca rura	294
Tithonus	69	Velinus portus	215
Tityon	409	Vellera nivea	191
Timolus	273	Vellere signa, quid?	89
Tolerare vitam colo	58	Velivolum quid?	106
Tollere se humo	268	Venabula	179
Tolumnius augur	335	Veneris præmia	175
Tonsæ, quid?	216	Venilia diva	304
Tonsæ, quid?	279	Ventos ictibus laceſſere	78
Tophus scaber	54	Ventosa gloria	391
Torquatus, undè dictus?	35	Venulus	299
Tortus imber	31	Venus, de maris spumâ nata 230,	
Torus	31	venatrix obvia fit Æneâ 110, ad	
Trabea, quæ?	31	Jovem 342, expostulat cum Jo-	
Tractus	228	ve 107, ad Neptunum 229, à	
Trabea	207	Vulcano Æneâ arma impetrat	
Transcripti in colonias deduce-	186	311, offert 317, à Diomede vul-	
bantur	163	nerata 281, Æneâ vulnus sa-	
Transtra	167	nat	414
Trieterica	80. 123,	Verbenæ, quæ?	175
Trinacria	206	Verbenâ vincti tempora	405
Triones	331	Vescum	89
Tripodes, qui?	32	Vescæ frondes	74
Tripodes gemini ex auro	130	Vesceus	55
Triptolemus, aratri inventor	230	Vesper stella	40
Tritonia, undè sic dicta?	234	Vesta, quæ?	135
Tritones citi			Vesta
Triviæ lucus			

I N D E X.

Alta mater 48, cur cana dica-	Undantes habenæ	416
ur	Unguen	79, 80
tributum, quid?	Vocari solebant, qui in alienâ ter-	
325, 227	râ periissent	106
139, 244	Vocem rumpere, quid?	186
367	Voces supremæ, in funeratione	112
ereres solebant in corticibus ar-	Volurabra	79
borum nomina deliciarum sua-	Mortex, quid?	105
rum notare	Voti reus, quis	211
29	Urbis designandæ mos	228
brati crines	Urbs propriè dicta Roma	265
405	Uri, qui?	60
burnum, quid?	Urit & frigus	34
3	Urbi informes dicti, & quare?	76
ces	Uvam demittere, quid?	98
ultima consultatoria, quæ?	Vulcanus, ignipotens	311
176	Vulnificus chalybs	313
mineæ crates, quæ?	Uxorius, quis?	184
73		
88		
rbius Hippolyti proles	X.	
296	X Anthi fluente	180
regis	Xanthus	115
19, 20		
184	Z.	
ga Mercurii	Z Acynthos	159
34	Zodiaci signa duodecim, &	
gea suppellex	quæ?	39
ratem factis extendere	Zonæ quinque cælum tenent, &	
266	quæ?	ibid.
156		
æ, quibus victimæ corona-		
129		
antur		
rendo vincere fata		
378		
53		
ambo		
346		
embræ silentes		
244		
ndans fumus		
144		
ndans bello Nilus		
169		

F I N I S.

